CLEMENTINAE CONSTITVTIONES SVAE INTEGRITATI VNA'CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

VENETIIS. M DXCI.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vaſconia, diœceſis Burdegalenſis, anno MCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in concilio Viennenſi, ſed etiam ante & poſt ipſum concilium plurimas con ſtitutiones edidit: quas cum & aſsidua occupatione, & morte pręuentus in unum collectas uolumen, & ſub congruis titulis collocatas edere ut decreuerat, non potuiſſet: Ioannes XXII. eius ſucceſſor publicauit. Eas Ioannes And. Bononienſis gloſsis illuſtrauit.

TABVLA TITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem Alphabeti.*

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Capitulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem Alphabeti.*

FINIS.

Ioannes

Prooemij diuisio, & ipsius familiaris declaratio secundum dominum Heliam.

CLEMENTIS † PAPAE V. CONSTITVTIONES.

PROOEMIVM.

IOANNES Episcopus seruus seruo-

IOannes episcopus.] diuide in quattuor partes aut in duas, & secundam in tres. In prima ponitur salutatio, dum dicit. [Ioānes eps seruus seruorū Dei. Mādat supleo, & dicit salutem & Apostolicā benedictionē, [Dilectis filij.] scilicet doctoribus & vniuersis scholaribus Bononiæ commorantibus : idest, moram gerentibus & facientibus. Et sequitur in textu. [Quoniam nulla iuris sāctio.] Et ibi ponit exordium. Dicit Clemens in hoc exordio, ꝙ iura sunt ita ambigua & dubia, ꝙ non pōt reperiri modus aliqs vt iura bene declarentur pp malitiā hominū: qa dū iura fiunt de nouo, & q̄uis bn̄ sufficiēter clara, tñ hoīes sunt adeo & intātum procliues & habiles, seu ꝓni ad malum, ꝙ ipsi interpretantur iura aliter quàm legislator ea intellexerit : & illa diuertunt & subuertunt de intentione ipsius legislatoris. Et narrat Clemēs Papa, ꝙ tanti casus emergunt de nouo quotidie, ꝙ impossibile est tot iura condi & fieri, quare dicit, vt tantæ malitiæ vitenť, & iura aliquo mō clarificenť: & de cætero non tantum diuersificentur, ꝙ recurrendū est ad auctoritatem principis, quæ in hoc est necessaria, q̄ princeps declarabit ipsa iura, & declarationem illā tenebuntur hoīes insequi, & sic suo sensui nō innitenť. Quare dixit formalis text⁹. Qm̄. ꝑ qa. Et not. ꝙ qa, & qm̄, ponunť in eodē sensu: sed qd̄, ꝓprie ꝑponiť, & sic sequentē sensum alligat, vt qm̄ discis, disco: qa q̄ppe postponiť, & superiorē sensum confirmat: dic ergo qa nulla sanctio i. nulla cōstitutio iuris digesta, i ordinata, cōsummata, & explicata, quāñcunq; cōsilio ꝑpenso, i. valde pensato & cogitato, sufficit ad varietatem humanæ naturæ: nec sufficit ad machinationes, id est, ad dubitationes inopinabiles eius, scilicet iuris: nec vlla sanctio attingit, id est, iuxta tāgit, ad decisionē lucidā, idest, lucidādā: ambiguitatis nodosæ, id est difficilis, eo ꝑtertim, id est. intrārū ꝙ vix aliqd statuiť adeo certū, i. taliter & sic certū: quoq; ꝑ. &: & clarum q̄n reuoceť ī dubiū id est, q̄n dubiteť, ex causis emergētib. iura iā posita, id est, iā edita & facta nō possunt mederi, s. quo ad decisionē qōnū emergentiū, sequiť in textu; [Quia ergo] aliàs est, qa ēt. Et hic dat cōsilium ac si diceret. Postq̄ iura sunt taliter & ita ambigua seu dubia, ꝙ nulla sanctio possit fieri ita clara q̄n adhuc remaneāt dubia aliqua: & iō hic dat vnū cōsiliū, ꝙ auctoritas principis est necessaria pp malitiā hoīum, q̄ hoīes ab adolescētia sua sunt procliues ad malū: iō dicit text⁹. Ergo, id est, pp rōnē sequētē: qa sensualitas humana declinat ad malū ab adolescētia viri ꝓcliuis, id est, facilis, s. ad malū: ꝑ qd̄, id est, pp q̄ malitiā non pōt fieri iura ita clara, q̄n ho, q̄ est ꝓcliuis ad malū, ea reddat ambigua : iō subuersio, i. destructio morū s. bonorū, obrepit, id est, latenter subintrat. frequenter, id est, sæpe, in clero, in oibus clericis & populo intellige; quare auctoritas superioris est necessaria, vt declaret iura dubia sic facta dubia propter malitiam hominis procliuis ad malum, vt ipsa auctoritas, idest, vt ipsa iura declarata auctoritate principis, seu declaratio ipsius principis tollat ambigua, scilicet dubia, lites auferat per elucidationem, id est, per declarationem iurium: & dirimat, idest, sopiat & extinguat altercationes tā ꝑ suffragiū, idest, auxiliū determinationis opportunæ, q̄ extirpet vitia ꝑ sarculū cultoris ꝓuidi. Et ponitur ibi sarculū transumptiue : nam sarculū dr̄ instrm̄ quo euelluntur inutiles herbæ : sic princeps ꝑ sarculū suū. id est per auctoritatē suam tollit fatuas interpretatiōnes hominū. Et dic, vt auctoritas principis inserat, id est seminet virtutes ꝑ declarōnē iuris: quia q̄n princeps declarabit iura ambigua, id est seminabit virtutes & verā scientiam, cum sua auctoritas non minorē vim habeat, q̄ ipsa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipsi⁹ principis corrigat excessus: q̄ ꝑ, &, & vt reformet mores corruptos ī bonos [Hęc sane.] Hic est narratio, in qua Ioānes Papa commēdat vel laudat actum Clemētis, id est, laudat Clemētem q̄ fecit istas Clementinas, & excusat tarditatem suam, videlicet quare citi⁹ librum istum non tradidit Clemēs. Et dicit ipse Ioānes narrās, ꝙ Clemēs Papa videns & attēdens hæc q̄ diximus in exordio, & volens seu cupiēs ꝓspicere reformationi deformatorū, & soluere difficilia, & intēdēs promulgere, id est ꝓnuntiare & manifestare plurimas cōstitutiones, quas edidit, id est quas fecit & cōposuit, ī q̄b. statuit multa salubria, id est multa vtilia ad salutē. Et q̄uis ipse Clemēs decreuisset, id est deliberasset mittere istas cōstitutiones collectas, id est simul aggregatas in vnū volumē: tñ pp hoc ꝙ nimiū, id est valde fuit occupatus circa magna, & pp hoc ꝙ sublatus est de medio, id est, pp hoc ꝙ mortu⁹ est, s. nō nimis senex, ista fuerūt in cā quare nō expleuit, id est quare nō adimpleuit ꝓpositū suū, id est, suā volūtatē, q̄ erat de mittēdo subditis Clemētinas: quare dicit Ioannes Papa sic. Nos Ioānes, q̄ successimus eidē Clemēti Papæ, ēt impediti fuim⁹ à t̄pe nr̄æ ꝓmotionis, idest à t̄pe quo fuimus electi in Papā, ꝙ nō potuimus cōmittere, & mittere ꝑdictas cōstitutiones: s. istas Clemētinas sub bulla nr̄a. Et dic ordinādo aliqualiter textū Sane, id est, certę Clemens Papa q̄ntus ꝑdecessor noster, attendēs id est, intelligens hæc q̄ diximus in exordio: & cupiēs id est, desiderans prospicere reformationi deformatorū, & cupiēs soluere difficilia, edidit, i. fecit cōstōnes plurimas añ & post cōciliū; in quibus constōnibus ipse statuit multa salubria, id est, vtilia: & ipse Clemens decidit, id est, terminauit nonnulla dubia, id est, aliqua dubia quæ dubia sunt frequentata in iudicijs & extra iudicia. Et licet, id est quamuis Clemens decreuisset mittere eas, scilicet. Clementinas collectas: id est, aggregatas in vnū volumē: & quanuis decreuisset idest, deliberasset mittere eas collocatas sub cōgruis titulis, & dare eas subiectis, s. suis in commune, i. vt cōicarenť īter subditos: tñ occupatio assidua circa magna, q̄a erat impeditus super rebus arduis: ac, id est ēt conditio humanæ sortis, id est humanæ formæ, quæ sustulit, id est remouit ipsū Clemētē de medio ꝑ mortem: ista s. fuerunt in causa, quare ipse Clemens nō expleuit propositū suū, id est suam deliberationem: Nos etiam Ioannes, qui successimus eidē Clemēti Deo ꝑmittente, & sic disponente, in officio Apostolatus: q̄a sumus Papa, id est, vicarius Christi, sicut & ipse Clemens fuit: Et supple postq̄ successimus eidē Clemēti in officio Apostolatus, sic debemus sibi successisse in plenitudine effectus & ptātis: suppleo, & maxime debemus sibi successisse in his, s. rebus, q̄ cōcesšūt cōpēdiū, id est, lucrū vniuersi, s. orbis: Et nos Ioannes circūsepti, id est, circūquaq; septi & circundati, & vndiq; cincti tot grandibus agendis, & arduis rebus fuimus hactenus, id est, vsq; huc, & vsq; ad hoc t̄ps impediti ab exordio, id est à principio nostrę promotionis, ꝙ tā ex hoc quod dicimus, quàm ex alijs causis rationabilibus, quas prouidimus cōmittendas sub silentio, id est, quas tacemus, pro nunc suppleo, nō potuimus has constitutiones seu Clementinas cōicare. Nūc igiť, id est, modo & in ꝑsenti tempore transmittimus, idest, vobis mittimus illas cōstitutiones seu Clementinas, captata opportunitate, id est, captato & desiderato tē-

† In antiquis codicibus titulus huius libri habet ita, Incipiunt constitutiones Clementis Papæ Quinti.

pore cōgruo & couenienti. Sequitur textus, [Vniuersitati.] Et hic ponitur conclusio: quare nos Ioannes mandantes vniuersitati Bononiensi per scripta Apostolica, quatenus eas, scilicet Clementinas suscipiatis prompto affectu, & studio alacri, vsuri scilicet sitis eis Clemētinis, seu cōstitutionibus de cętero. i. amodo in iudicijs & scholis, illis suppleo cōstitutionibus seu Clementinis existentibus vobis manifestatis & cognitis. hoc dicit præsens decretalis. Nota primo ibi, [Doctoribus.] doctores præferendos scholaribus ex ordine litteræ. pro hoc 43. distin. sit rector. Not. ex verbo, [Commorantibus.] id qđ notat glossa, & extra glo. in procemio Gregoriano. Et colligit Paulus quinque necessaria scholaribus vt proficiant, quæ ponit Hostien in cap. vnico. de officio primi. & ibi dixi. Not quòd sensualitas humana procliuis est ad malū. Not. causas quare oportet aliquem esse principem humani generis. Zabarella.

rum Dei, dilectis filijs doctoribus, & scholaribus vniuersis Bononiæ commorantibus, salutem & Apostolicam benedictionem

Quoniam nulla [a] iuris [b] sanctio [c] quātumcunque perpenso [d] digesta [e] consilio ad humanæ naturæ varietatē [f] & machinationes [g] eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionem lucidam suæ nodosæ [h] ambiguitatis [i] attingit: eo præsertim quòd uix [k] aliquid adeo certum clarumque statuitur, quin ex causis emergentibus, quibus iura iam posita mederi [l] nō possint, in dubium reuocetur: Quia etiam † ab adolescentia viri procliuis [m] ad malum sensualitas [n] humana declinat: per quod morum subuersio in clero & populo frequenter obre-

[Glo. seq. primo ponit actum diuersum Clementis & Ioannis: Secundo quærit de differentia trium exordiorum quam declarat.]

a Quoniā nulla.] Exordiū. Est sciendū. ꝙ Clemēs exordio ad instar Inno. iiij. & Grego. x. narrabat, quomodo constitutiones quasdā ante conciliū & in concilio Vieneñ. & post cōcilium promulgauerat: quibus præcipiebat vti in iudicijs & in scholis: Ioānes autem deciso sub bulla illo procemio Clemētis, ponit procemium suum cum exordio. Sed cum habeamus tria exordia, Gregorij ix. Bonifacij viij. & Ioan. xxij. in quo differant videamus. & dico ꝙ Gregorius in suo exordio principaliter ostendit qualiter emanauerit ius positiuū, & ipsius iuris effectus, vt ibi plenius dixi. Bonifaci' in suo exordio recognoscit, ꝙ ex debito regiminis sibi cōmissi hēt intēdere subiectorū cōmodis: qđ dicit se sollicite facere noua iura cōdēdo, & antiqua declarādo, vt tollat ipsorū lites & scādala. Ioānes aūt in hoc exordio volens excusare multiplicationē constitutionū & voluminū, qđ ꝓuiderat Ecclesiastes vlt. c. sic dicēs, Faciēdi plures libros nullus est finis, dicit ꝙ principis auctoritas necessaria est ꝑ duo: Primo, qa ius positiuū quātuncūq; mature certe & clare cōpositū nō sufficit ad casus emergētes ꝑ ꝙ qđ apportuna est [& necessaria] declaratio principis. Scđo, qa homo pronus ad malū, facile mores subuertit: ꝑ ꝙ ē necessaria principis ptās ad inserendas virtutes, & vitia extirpāda. Patet ergo ꝙ in his tribus exordijs nulla est inculcatio, supfluitas vel repetitio. Qūo āt exordiētiū ꝓposito pdicta ꝯueniāt, ꝑ se patet.

b ¶ Iuris.] humani positiui, sicut canonicū vel ciuile synodale vel municipale 2. Naturale vero vel diuinū morale est immutabile. 5. dist. in prin. & est perfectum quia manauit ab illo, qui non nouit imperfectum opus. de bap. maiores ver. sed adhuc.

c ¶ Sanctio.] hic & infra ver. hæc sane. late sumitur: nam ponitur stricte pro constitutione pœnali, vt not. 3. dist. in summa.

d ¶ Perpenso.] quasi perfecte pensato & deliberato: habetur simile verbum de pac. c. vlt circa mediū. li. 6.

e ¶ Digesta.] alibi dicitur decocta. 35. q. 9. Apostolicę. & hæc bene conueniunt. de conse. dist. ne tales. & ca. penul. Ioan. And.

f ¶ Varietatem.] sumi potuit de corpore auth. de non alie. aut permu. re. ecl. §. vt autē in princ. coll. 2. & de instr. cau. post. princ. coll. 6.

g ¶ Machinationes.] quasi astuta ingenia, qd est eñ quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat 3? in Authen. vt hi qui se ob. per hi. post prin. coll. 6.

h ¶ Nodosæ.] de ver. sign. cum olim. & de reliq. cap. vnico. in princ. lib. 6.

i ¶ Ambiguitatis.] de triplici ambiguitate iuris, facti & personæ, nota 33 dist. c. fi. in glo. i.

k ¶ Vix.] innuit fieri posse. de cog. spi. c. 2. lib. 6.

l ¶ Mederi.] facit in Auth. hæc constitutio. inno. com. in princ. coll. 8.

m ¶ Procliuis.] 20. q. 3. ꝓcliuus. facit 12. q. 1. c. 1. & in Authen. de mo. §. si quis igitur ad fi. coll. 1. Et dicit ꝓcliuis quasi præceps, prompta, facilis vel inclinabilis.

n ¶ Sensualitas.] de hac, de sacra vnc. ca. vnico. ver. in vertice.

[Glossa prima primo allegat duo ꝓpter quę nomē Ioannis non extollit, ostendēs hoc nomē viguisse in Romanis Pontificibus, in glossatoribus & doctoribus canonistis. Secundo ratione inducens, operis imperfectionē excusat. Tertio auctorē procemij de sex virtuosis commendat, & de mutatione nominis & alijs in salutatione dicendis remittit, & procemiū diuidit.]

¶ Ioannes eps seruus seruorū. Gratiosum hoc nomē ꝑ interpretationes, deriuationes, vel etymologias extollere nō est meū: suspicionis rō patet. Esset ēt hoc refricare notissima. In Apostolatu tñ hoc nomē sup cætera viguit xxij Est. n. ipse q loquit, cū tñ reliqua Romanorū Pōtificū nomina xj nō trāscēderint numerū, ad quē ēt solius Bñdicti nomē ascēdit. Inter canonistas ēt cōmētarios hoc nomē viguit. Habuimus. n. Ioānē Theutonicū pferēdū, nō ex ordine, sed ex fructu. Ioānē Galē. Vulteranū, Ioannē Hispanū. Ioānē Fauētinū, Ioānē de Faucona, Ioannē de Anchona, Ioānē de Deo ēt Hispanū, Ioānē de Languicella Cesenateñ. Ioānē Monachū Cardinalē: Ego ēt q minor sum inter xij. doctores collegij Bononiēsis me quartū fuisse Ioānē, nunc inter eos solus, sed inter cōmētatores decimus: & denigro forte papyrū nō dignus occupare mebranas Et qa (ꝑut patet hic in exordio) ēt cōpositores iuriū vix possūt tā clarū certūq; statuere, qn dubia multa relinquāt, excusabilis ero, ꝙ in hac prima lectione vel glossatione singula nō pfecte rimanť. Nā ēt in rebus experimur, q naturaliter generanť, ꝙ in eis paulatim de imꝑfecto ad ꝑfectū venit. Sic & q de veritatis cognitione à principio patū attingūt, postea quasi pedetētim ad quādā plenior veritatis mēsurā ꝑueniūt. Igiť sub hoc excusationis clypeo, licet varijs occupatus, ꝑ fiduciā clemētiæ diuinæ has Clemētinas glosśādas aggredior. Est aūt sciēdū, ꝙ iste dñs Io. Pōtifex industriosus & mūdus, simoniā fugans & iustitiā amās, scientia magnus, statura pusillus, cōceptu magnanim' prius Iacobus vocabať. De hac vero mutatione nois & alijs, q salutationē hāc respiciunt, dic vt not. in salutatione lib. 6. Diuido aūt hoc ꝓœmiū pter datā, ī quattuor partes, aut in duas, & scđā in tres, vt ibi. In prima poiť salutatio vsq; ibi: Qm. ibi exordiū, vsq, ibi, Hęc sane: ibi narratio vsq; ibi, Vniuersitati. ibi ꝯclusio vsq; ī fi.

Ioannis nomē viguit sup cętera inter summos Pontifices. & iuris canonici interpretes.

† al. Quia ergo.

1 Hæc duo verba: & necessaria: desunt in antiquoribus codicib.

2 Placet Panor. in c. Quintauallis. de iureiur.

3 Vt aduocatus. gl. l. Ab Anastasio. C. manda.

uertice, & per hanc apetimus delectabilia corpori, & fugimus nociua: nec omnino pōt extingui, vt dicam infra. de hære. ad nostrum. versi. secundo quòd [in verbo, sensualitas.]

a ¶ Obrepit.] quasi latenter subintrat, & idem verbum 61. dist. nullus inuitis, & de cele. Miss. cum creatura & inf. de statu mo. ne in agro. in prin.

† Al. obrepsit.

b ¶ Determinatiōis.] facit inf. de ele. ne Romani. in prin.

c ¶ Altercatiōes.] quo ad verborū certamina

d ¶ Succidat.] respicit quod prius dixerat vsque ad ver. quia etiā, quod sequitur respicit quod dixerat in ipso ver. quia.

† succindat.

e ¶ Sarculū.] Instrumentū quo euelluntur malæ & inutiles herbæ, quæ nascunt̄ inter bonas: quod Bon. vocant roncare. Esaię 7. in fi. Vepres & spinæ in vniuersa terra, & omnes montes sarculo sarcientur. Et 1. Reg. 13. in fi. Descendit oīs Israel vt acueret vnusquisq; vomerem suum, ligonē, securim, & sarculū. Differētia inter fullonē & sarcinatorem notatur in l. i. man. in fi.

Sarculū quid sit pter glo. hic, vide Isidorum li 10. Etymologiarū c. 14.

† Al. reformationem prospicere.

f ¶ Inserat.] Hiere. 1. sup. de maio. & obe. solitæ. ver. potuisses.

g ¶ Reformet.] de ac cusa. sicut olim.

h ¶ Hæc sane.] narratio ponens & cōmendans actum Clementis, illius etiam propriam tarditatem excusans.

i ¶ Papa.] id est, admirabilis. Et dr̄ à Pape, quod est interiectio admirandi, & vere admirabilis: quia vices Dei i terris gerit. Inde dixit ille Anglicus in poetria noua: Papa stupor mundi, & circa finem, Qui maxima rerum. Nec Deus es, nec homo, quasi neuter es inter vtrumque. Etymologia vero nominis est, id est, pater patrum.

k ¶ Consonas.] 4. dist. erit autem.

l ¶ Ante.] istæ solæ emanauerunt ante concilium, de iud. dudum, de immu. eccl. q̄m, de sent. excom. ex frequentibus. Reliquæ omnes in concilio vel post concilium, vt in ipsarum subscriptionibus patebit.

† Hæc verba sano mō sunt accipienda: prolata. n. sunt ad ostendendum amplissimā esse Romani Pōtificis ptātem.

m ¶ Decidit.] concor. proœmium Gregorij ix.

n ¶ In vnum volumen.] non tñ sub nomine libri, vnde male dicunt qui allegant septimū librum: nā si sub noīe libri composuisset cōstōnes, quæ emanauerunt post compilationem Sexti, iuxta morem insertæ fuissent. Item hoc expressisset, ut fecit in proœmio sexti.

o ¶ Dare.] nota pro eo quod in fine dicam.

pit a †, necessaria est superioris auctoritas, vt tam per determinationis b opportunæ suffragium, tollat ambigua, lites auferat, altercationes c dirimat, & obscura succidat d †, quàm per cultoris prouidi sarculū e extirpet vitia, virtutes inserat f, corrigat excessus, moresq; reformet g. ¶ Hæc h sane felicis recordationis Clemens Papa i quintus prædecessor noster prudenter attendens, & prouide cupiens deformatorum reformationi † prospicere, soluere difficilia, ac sanctiones quæstionibus & negotijs imminentibus consonas k promulgare: Dudum nedum in concilio Viēnensi, quin etiam ante l & post ipsum concilium constitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia statuit atque salubria, & nonnulla dubia in iudicijs & extra frequentia decidit m. Et licet eas collectas in vnum n volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decreuisset, & dare o in cōe subiectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis p humanæ conditio, quæ ipsum de medio q sustulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte propositum non impleuit r. ¶ Nos etiā qui sicut eidem (licet immeriti) in Apostolatus officio, Domino permittente s, successimus; sic & in affectus plenitudine, in his quæ compendium t vniuersi concernunt u, successisse debemus x, tot grandibus agendis & arduis fuimus à nostræ promotionis exordio circunsepti y, qđ tam ex hoc, quàm ex causis rationabilibus alijs, quas sub † silentio z prouidimus cū mittendas, prædictas vobis communicare constitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur (opportunitate a captata) illas vobis sub bulla nr̄a trāsmittimus: Vniuersitati b vestræ p Apōstolica scripta mandātes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri c, eis sic d vobis manifestatis & cognitis, vsuris de cætero e in iudi

p ¶ Sortis.] sumitur hic pro fortuna vel euentu. sic 26. q. 2. sors, alibi pro sortilegio. de sorti. c. 1. alibi pro capitali. de vsur. c. 1. & 2. alibi pro parte vel portione. de præb. cum secundum. 21. dist. clericos. in prin.

q ¶ De medio.] est, de hac vita: quæ quare dicatur mediū, habes 23. q. 4. hæc autem vita.

r ¶ Non impleuit.] cō cor. de pigno. c. 3.

s ¶ Permittente.] & forsan agente. omnia enim quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut suo permissu ita fieri sinit. 26. q. 5. nec mirum. §. aruspicine. ver. nec ideo.

t ¶ Compendium.] ꝙ est breue & vtile, de hoc de rescrip. dispendia. lib. 6.

u ¶ Cōcernunt.] quasi simul cernunt, vel cōspiciunt.

x ¶ Debemus.] debet ergo successor perficere factum prædecessoris sui. 12. q. 5. quia Io. 63. dist. c. 2. de rescrip. litteris. vbi de hoc, & 11. questio. 3. si episcopus ante.

y ¶ Circunsepti.] id est, circundati, vel vndique cincti.

z ¶ Silentio.] sit rector discretus in silentio. 43. dist. sit rector. in princi. contra illos qui dicunt tacenda. Ouidius sine titulo:

Quis minor est vmquam, quàm tacuisse labor?

Et Cato;

Virtutem primam esse puto compescere linguam.

Et Seneca ait: Dixisse me sęp̄ pænituit, tacuisse nunquam.

† Dictio, sub, deest in antiquiorib. exemplaribus.

a ¶ Opportunitate.] 23. q. 4. non potest. in fi. & de eo qui cogno. consangui. vxo. veniens 2.

b ¶ Vniuersitati.] conclusio huius p̄œmij.

c ¶ Alacri.] concordat proœmium institutionum. in fin.

d ¶ Sic.] scilicet permissionem nostram sub bulla.

[Glo. seq. primo per hunc textum arguit & remittit. Secundo excludit v. casus non dubios, contra quintū allegans, dicens reliquos sic examinandos, maxime in trib. speciebus. Tertio narrat quædā euenientia tpe Clementis & post mortē ipsius: ex quib. arguens pro & contra tribus rationibus concludit, ꝙ eius tpe ligauerint: & tribus alijs concludit contrarium, qđ dicit æquum, definitionem Papæ reseruans.]

e ¶ De cætero.] Vr̄ per hanc litteram ꝙ hæ constōnes non ligauerint tempore Clementis. Item nec tpe Ioannis: nisi post hanc datam, & post duos menses ab illa, & uide quod scripsi super data 6. lib. Hunc passum (quem periculosum est decidere) prosequēdo, exclu-

cijs & in scholis a. Data b Auinione† viij. Calend. Nouembris c, Pontificatus d nostri anno secũdo.

TITVLVS I.

De summa trinitate & fide catholica.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ Fatetur concilium vnicum Dei filiũ in essentia Dei æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & iam mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Io h d.

CAP. I.

FIdei ca-

dãmus primo casus indubios. Indubitatum, est aũt, ꝙ constõnes, quæ præcesserunt concilium, de quib. dixi super verbo, ante, ẽt tunc ligabant. Item indubitatum est ꝙ ante mortem Clementis ligabant. inf. eo. tit. ca. vnico. & inf. de elec. ne Romani. de iureiu. Romnai. de re iudi. pastoralis. Cõstat. n. ꝙ Papa Clem. solemniter ilas publicauerat, & quod statim ligarent, mandauerat. Item indubitatum est, ꝙ constõnes declaratoriæ ligabãt: & hoc siue princeps in illis vtatur verbo. declarationis, vt inf. de elec. quod circa, & c. seq. siue non, vt inf. tit. 2. gratiæ. & & inf. tit. 3 cõstitutionem. de offi. deleg. iudices, de testi. ca. 2 & decr. quæ sunt. sub titu. de præb. & 3. & vlteriores sub tit. de appel. & his similes. Item sunt quæ sine pœnæ adiectione præcipiunt vetera iura seruari, vt inf. de æta. & quali. c. 1. de offi. ord. c. 1. de censi c. si. & de reliqui. & vene. san. ca. 1. & de illis non expedit dubitare vel quærere. Idem dico de his q̃ priuilegiãt. inf. de celebr. mi. dignum, de bap. c. vnico. de priuileg. archiepõ, & facit ad hoc de cõces. præb. c. 1. post prin. li. 6. Hæc vera, nisi dicas aliud in priuilegio 1 simpliciter dato & aliud in eo ꝙ dat cõstitutio: quo casu imitari dẽt naturã constõnis, facit de offi. deleg. si sup gratia. li. 6. in alijs ergo remanet dubiũ ꝙ expedit examinari, & maxime in pœnalibus, q̃ sunt multæ, & in his quę decretum apponunt, de elect. c. 4. & vlt. & c. in plerisq;. vel quæ excludunt; de æta. & quali. vt hi qui. de reg. vt professores. Circa hoc sciendum est, ꝙ cõstõnes concilij, licet non oẽs fuerint in concilio publicatæ, tñ postea de facto fuerint publicatæ: & ipsarũ habita copia, & iam habebatur, ꝙ ligarent: & quia patuit aliquas ex illis inepte, aliquas ꝓlixe, aliquas defectiue cõpositas, aliquas ẽt non expedire, noluit Clemens ꝙ cõpositio illa ꝓcederet: sed (vt referẽ) sub excõicationis pœna mãdauit, ꝙ illas habentes inf. certos dies restituerẽt cameræ, vel incenderent, vel dilacerarent ẽt easdẽ. Demũ ꝑ peritiores fecit illas recenseri, qui aliquas & paucas in totũ reseruauerunt, aliquas in totũ resecarunt, aliquas mutauerunt quo ad verba, mente seruata: in aliquibus menti, & verbis detraxerunt. & addiderũt: & has lꝫ nõ sub his uerbis in ꝯcilio publicatæ fuissent, voluit sub noĩe cõcilij reseruari, & multas constõnes vtiles addens, de quib. nõ fuerat in cõcilio tractatũ, vt de rescriptis oẽs, q̃ sunt post sciãm, & de elect. oẽs post primã, cũ similib. fecit illas vnà cũ quibusdã constõnibus, quas prius ediderat sub debitis titulis cõpilari. Et (vt à dño Attrebanten audiui, q tũc ꝯdictarũ erat auditor) Clemẽs præcepit illas in audiẽtia publicari, & ipse dñs auditor dixit, ꝙ inchoauit & finiuit in audiẽtia publicationẽ illarũ. Memini tunc audiuisse, ꝙ Clemens mandauerat, ꝙ constõnes ꝑter ꝑdictas quattuor ligarẽt post quattuor mẽses. Aliq dicebãt, ꝙ ordinauerat eas ligare, postq̃ essent ꝑ studia publicatę, mortuo clemẽte, istarũ ꝯstõnũ haberi copia de cãcellaria nõ poterat, & sic tenuerũt curiales, ꝙ vltra illas quattuor nõ ligarẽt. Creato dño Io. adhuc primo anno sui Pontificatus & vltra viguit hoc dubium. Sed quia quibusdã petentib. per ipsum auditores dari in causis beneficialib. cum clausula, simpliciter & de plano, &c. interdũ sic rñdit, constõnem habetis: cœperũt dicere auditores palarij, ꝙ ipse videbatur velle ꝙ constõnes ligarent. Contrarium videbatur: quia petiuerat & receperat cõstitutiones ipsas examinãdas, & corrigendas, & aliqua correxit & mutauit, vt ĩ. ti. j. c. vnico. Finaliter deliberauerunt auditores illam habere pro cõstõne, de qua Papa sic dixerat, reliquas priorã dubio relinquendo. Ex his ergo concluditur pro & ꝯ: quod ligauerint, facit prædicta assertio domini auditoris, qui dicit se de- mandato Clementis publicationem in audientia finiuisse 2: & sic fuit omnis actus legis condendæ perfectus, de quo C. de legi. humanum. Item ꝯrium sonat in absurdum, quòd constitutiones, quæ attribuuntur concilio & Clementi, à tempore finiti concilij non ligent infra quinquẽnium, & à tẽpore Clemẽtis intra bienniũ, ex quo ergo fuit constitutio concilij, vel Clementis, & verbũ, statuo, designat rem perfectam, de verb. sig. in his, cum concor. ergo ligabant post tp̃s limitatum à iure. Item non apparet nec fertur quod dñs Io. de his constitutionibus fecerit aliam publicationem in audiẽtia, ergo innititur iam factæ. Sed hoc dicere multos illaqueat, & maxime ponderatis constõnibus de vi. & hone. cle. quoniam. de sepult. c. 1. de statu mon. c. 1. de reli do. c. 1. de pri. c. 1. per quas id tenendo multi clerici & infiniti religiosi ligati dicentur. Item sonat in absurdum dicere: ꝙ ligarent constõnes, quæ occultabantur 3. Quare benignius videretur id quòd in prin. glossæ dixi, quasi his perplexitatibus põderatis, dñs Io. hic voluerit ꝑ hoc verbũ, decætero, quod tempore huius datæ sit ipsarũ publicatio facta. Nec obstat publicatio facta tempore Clementis: quia licet illas publicare fecerit, illas tñ nõ dedit: quod patet, quia supra dr̃, ꝙ dare decreuerat, sed suum propositum non impleuit: quod satisfacit. Hæc sic dicta sumantur in modum collationis, non definitionis, quã hoc casu conditor facere posset, non glossator.

a ¶ In scholis.] de his verbis dic vt supra in prooemio Greg. in vlt glo.

b ¶ Data] circa hanc datam vide quod notaui in fi. 6. lib. super eius data.

c ¶ Nouembris.] quare mensis iste sic denominetur, dicam inf. de reliqui. & vene. san. si dominum. ver. licet igitur.

d ¶ Põtificatus.] qui incepit Nonis: id est, quinto die Septembris: anno domini Mcccxvj. qua die consecratus fuit Benedictus & coronatus, licet prius fuerat electus septima Augu. Et per hoc patet. ꝙ tardauerat mittere constitutiones has fere per xiiij. menses post coronationem, & hæc est causa quare superius se excusauit. Io. And.

DE SVMMA TRINITATE, & fide catholica.

[Circa rubricas huius voluminis nõ continuãdas, repete quod not. eod. tit. lib. 6. qđ etiam hic fortius locum habet, cum hoc uolumen nõ emanauerit sub nomine libri, ut in prooemio dixi. Et licet hac rõne uiderentur constõnes Gregorianæ cõpilationis & Sexti allegandæ in hoc uolumine secundum suas materias, prout sup. & infra omnes tamen allegabo, vt supra ex quo in altera illarum compilationum hæc inseri non mandatur. Ioan. And.

FIdei catholicæ.] Prima glossa sufficere potest pro casus figuratione. No. quod Ecclesia dr̃ mater nostra, scilicet ratione principij institutionis: nam vberibus suis nos nutrit. 2. q. 2. ad Romanam 2. & in ea renascimur

† Hoc inducit Zabarella ad qõnẽ; an videlicet in instis apponi debeat locus in quo sunt cõfecta: eum vide to.

1 Et quod priuilegium corpori iuris insertum regulariter sit iᵘ, vide Fel. in c. 1. ex de rescr. & contra hãc glossam vide eundem Fely. in c. 2. de constit.

2 An credatur doctorib. aliquid de facto allegantib. ꝑsertim cõsuetudinem, pulchre Rochus de curte in notabilibus c. fi. de consuet. Font.

3 Placet Pano. nisi exprimatur, statĩ ligent. F.

nascimur per baptismum & sacramentum. 12.q.2. qui abstulerit. Not. ꝙ cõfessio fidei dẽt esse firma. in ver. firmiter. & aperta in verbo, aperte Ad primum, eo. tit. firmiter. Ad fin, est illud ad Romanos. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore aũt cõfessio fit ad salutem, ad hoc 11.q.3. nolite. Zabar.

Nota ꝙ statim tẽpore conceptionis Christi, fuit perfectus homo, & fuit anima rationabilis sibi infusa: quia fuisset incongruum filium Dei assumpsisse corpus non formatum: ꝓ hoc facit glossa in verbo, vnigenitum, & allegat Aristotelem in 1. physicor. vbi dicit, Frustra fit ꝑ plura, quod potest fieri per pauciora. In alijs autem à Christo non infunditur anima statim cum fit conceptio: sed oportet ꝙ prius recipiat fœtus alimentum, & quod recipiat suam dilationem, & extensionem membrorum, vt sic disponatur ad animã recipiendam. Et dr̃ ꝙ in fœmina expectatur per 80. dies à conceptione embryonis: in masculo vero 40. dies, vide gl. in verbo, vnitas. Et in Decreto 5. di. §. 1. in gl. fi. No. ꝙ corpus Christi erat passibile: quare poterat pati frigus, calorem famem, sitim, & omnes alias pœnalitates humanas, præter ignorantiam & peccatum, & si ipse non fuisset mortuus in cruce, ad vltimum senio defecisset. De hoc habetur in gl. in verbo, passibile, præsentis decret.

1 Cor. 3.

tholicæ [a] fundamento [b] præter quod (teste Apostolo [c]) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cum sancta matre Ecclesia confitemur, vnigenitum [d] Dei filium [e] in his omnibus [f], in quibus Deus pater existit [g] vnà cum patre æternaliter [h] subsistentem, partes nostræ naturæ simul vnitas [i] (ex quibus ipse in se verus Deus existens, fieret [k] verus homo) humanum videlicet corpus passibile [l], & ani-

[Prima glossa summat & diuidit.]

a ¶ Fidei catholicæ.] Summa huius concilij hæc est: Fatetur cõfiliũ vnicũ Dei filiũ in essentia Dei æternaliter subsistẽtem, verum corpus humanũ assumpsisse de Virgine: & in eo passum: & iam mortuum lãcea perforatum: approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Io. Secundo reprobat & hæreticã iudicat doctrinam, q̃ habet ꝙ substãtia animæ rationalis seu intellectiuæ, vere & per se humani corporis nõ sit forma. Tertio asserens confitendũ vnũ baptisma, sicut vnũ Deũ, & vnã fidẽ, approbat opinionẽ, q̃ habet per illud conferri ẽt paruulis quoad habitum informantẽ gratiam & virtutes. Partes patent. Scd̃a: ibi, (Porro.) Tertia, ibi, (Ad hoc.) Itẽ hæc prima pars facit tria, primo fatetur æternam diuinitatem Christi: Secundo veram humanitatem ipsius: Tertio ipsius passionem & mortem: & figuram inducens ordinem approbat, quẽ de plagis Christi ponit Euangelista Ioannes.

b ¶ Fundamento.] quod est Christus.

c ¶ Apostolo.] 1. ad Corinth. 3. & concor. 1.q.1. cum Paulus, de presby non bap. c. fin.

[Glo. seq. probat per rationem Anselmi, Dei filium vnigenitum.]

d ¶ Vnigenitum.] vt dixit Anselmus: In sancta trinitate quãtum libet paruũ inconueniens est impossibile: sed si pater alium filium genuisset, ille per oia similis esset iã genito filio: & cum iam genitus filius sit verbum, reliquus esset verbũ: & sic essẽt in deitate duo verba: sed cum vno Dei verbo omnia perfectissime dicantur & creantur, aliud superfluum & nugatorium fuisset: nam duorum ad idem suffragantium quorum vnum sufficit, alterum superfluum est: quod nõ est in deitate possibile: & Philosophus. 1 physicorum. Frustra fit per plura, quod põt fieri per pauciora. Ioan. And.

e ¶ Filium.] de spiritusancto & eius æterna processione. sup. eo. fideli lib 6.

f ¶ Omnibus.] per hoc 1 comprehendit immẽsitatem, incõmutabilitatẽ, incõprehensibilitatẽ, omnipotẽtiã, & ineffabilitatẽ. Itẽ essẽtiã, substãtiã, seu naturã, de his omnib: sup. eo. firmiter. in princ. Et in diuinis hęc tria vltima repetim' ad maiorẽ expressionẽ. Si. n. ad diuinã essentiã habeatur respectus quasi matematice, id est, abstracte, non reducta consideratione ad personas, sic est essentia. Si cõsideretur concrete habito respectu ad personas, sic est substantia: quia in qualibet persona substat, & est tota. sup. eo. damnamus, ver. nos aũt. Si vtroq; modo: quasi in cõsideratione vniuersali, sic est natura: quia naturale est diuinæ essentię quod sit vna, & ꝙ i ea sint ꝓsonæ: simplex tñ est impartialis & indiuisibilis.

1 Ad hãc glossam vide Magistrũ, & ibi Theologos scholasticos lib 4. sen. dist. 8 & Bea. Th. 1. par. in multis qõnibus.

g ¶ Existit.] dãnati sũt ergo Bonosiani 2, qui Christũ dicebãt nõ ꝓpriũ, sed adoptiuũ filiũ Dei. 24.q.3. quidã ver. Bonosiani. & de hoc de cele. Mis. in quadã.

2 De horũ dãnatione frequens fit mẽtio ab Iun. Papa 1. epistola. 21. & 22.

[Glo. seq. ponit errorem Arianorum & ipsorum motiuum, cui respondet.]

h ¶ Aeternaliter.] Ariani 3 negauerũt filiũ coæternũ patri. 15. dist. c. 1. 24 q 3. quidã. ver. Ariani. & arguebãt sic omne quod natum est, principiũ habet: ergo filius qui natus est, principium habuit, & esse cœpit. vñ dicebat Arianus: si filius est, natus est; si natus est, ergo tps fuit ꝙ nõ erat filius. Sed vt ɜ eum dicit Ambrosius li. 1. de trini. c. 5. idem posset dicere de Deo, ꝙ si cœpit esse pater, ergo primo fuit Deus, quàm pater, & fuit tps quo non erat pater: sed cum ex hoc sequeretur eũ mutabilem primæ generationis accessione mutatum, hoc dicere amentia est: semper. n. fuit pater, semper & filius: nam ex vi correlatiui, posito vno ponitur & reliquum. Dicebat ergo Aug. lib. de fide, ad Petrum c. 2. si Dei filius virtus & sapiẽtia Dei est, nec vnquam fuit Deus sine virtute & sapiẽtia: Dei ergo filius coætern' est Deo patri. Primum probat Apostolus 1. ad Cor. 1. & habetur 37. dist. § hinc ẽt Ergo dicit Greg. & Augu. ꝙ sicut splẽdor, qui gignit ab igne, coæternus est illi, & esset coæternus, si ignis esset æternus: sic est intelligendum ex Deo natum esse sempiternum, vt sit patri fili' coæternus, & hoc ꝓsequit magister sniarũ. lib. 1. dist. 9.

3 De Ario & eius nõ dãnatione facta in ↄcilio Nicæno, vide latissime per Nicephorũ li. 3. historiæ ecclesiasticæ, c. 5. & multis sequen.

i ¶ Simul vnitas.] dicunt theologi 4 quod in instanti conceptionis perfectus fuit hõ, & fuit anima rationalis infusa: tum ꝑ infinitam virtutem agentis. s. spiritussancti: tum quia incongruum fuisset filium Dei corpus assumpsisse nisi formatum. In alijs autem non infunditur nisi organizato embryone, & bene habilitato ad ipsam recipiendam. de hoc 32 q. 2. quod vero, quod dicunt quidam fieri per differentiam sexuum à 40. vel 80. dic à conceptione embryonis, de hoc 5. dist. §. 1 de purifi. post partium. c. vnico.

4 Vid' Magistrũ & Theologos lib 3. sen. di. 2. & B. Th. 3. par. q. 6. ar. 3. & 4.

K ¶ Fieret ver' hõ.] cõcor. ʒ. eo. firmiter. ver. & tandẽ, ibi, verus hõ factus est, & considera verba: non. n. fuit Christus cõpositus ex deitate & humanitate, nam simplicitas deitatis nullã recipit cõpositionẽ, vt ibi satis not. in prĩo. Et qđ ibi dr̃, Christũ fuisse cõpositũ: verũ est respectu humanitatis, q̃ fuit cõposita ex aĩa rõnali & humana carne, vt ibi, & hic: & ʒ. de here. cũ Christi'. & vide quod not. de conse. dist. 2. hoc est ꝙ dicimus.

[Glo. seq. primo exprimit quomodo corpus Christi fuit passibile. Secundo, quare, tres causas reddens.]

l ¶ Passibile.] intantũ ꝙ (vt dicit Aug.) omnes defectus 5 nostros assumpsit filius Dei præter ignorantiã & peccatũ, de hoc 3. sen. 15. dist. licet igitur in assumptione sui ipsius caro fuerit à spiritusancto ab omnib. reliquijs peccati mundata 6, vnde Angelus ad Virginẽ, Luc. 1. Spiritussanctus superueniet in te, & virtus altissimi obũbrabit tibi: ꝙ ex te nascetur sanctũ, vocabitur filius Dei: tñ vt dicit ipse Aug. Si in cruce mortuus non fuisset, ad vltimum senio defecisset, frigus ergo, & calorem, sitim, & alias humanas pœnalitates pati poterat, & sic habuit corpus passibile. Fuit autẽ hoc congruum

5 Vide B. Th. 3. par. q. 14. & 15. vbi plene.

6 Expone sano modo, mũdata, id est, immunis tus libera.

mam [a] intellectiuam, seu rationalem [b], ipsum corpus vere per se & essentialiter informantem, assumpsisset ex tempore [c] in virginali [d] thalamo [e] ad vnitatem suæ hypostasis [f] & personæ. Et quòd in hac assumpta natura [g], ipsum Dei verbum pro omnium [h] operanda salute, non solum affigi cruci [i], & in ea mori [k] voluit: sed etiam emisso † iam spiritu perforari lancea sustinuit latus suum, vt ex inde profluētibus [l] vndis aquæ [m] & sanguinis, formaretur vnica & immaculata [n], ac virgo sancta mater Ecclesia coniunx Christi. Sicut [o] de latere primi hominis soporati [p] Eua sibi in coniugium est formata [q]: vt sic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui secundum Apostolum [r] est forma futuri) in nostro nouissimo Adam, id est, Christo veritas respon-

cōgruum q̄ nostros defectus assumeret pp iustitiā satisfactionis, q̄ pro nobis faciēdā assumpserat, vt ꝓ nobis perfecte satisfaceret ꝑ pœnalitates carnis nostræ. Itē pp fidē incarnationis: sine his.n. pœnalitatib. humana natura hominibus nota non fuisset. Itē pp exēplum patientiæ nobis præbendum ad tollerandas pœnalitates carnis humanæ.

a ¶ Animarum.] non spiritum vitalem tm̄. de cele. Mis. in quadam, vbi pluribus auctoritatibus ꝓbat̄ q̄ hic d̄ vera anima dr.

b ¶ Rationalem.] non dicit sensitiuam vel vegetabilem tantum. de quib. inf. in parte proxima dicetur.

† Vide Guidonē Carmelitā in sum ma de hęresib. tit. de hære. sib. Petri Io. & eius sequaciū, &c.

[Glo. seq. præmittit de duplici annorum computatione, & quęrit quare tunc, & soluit, quare tunc, & solutionē eiulat, deinde soluit.]

c ¶ Ex tempore.] q̄d tempus satis notum est. Et ab hac incarnatione computant qui dam annos Domini. 23. dist. in nomine Dñi. in princ. alij à natiuitate, & de hoc in Spe. de instr. edi. in 1. col. Dubitari [1] posset de tpe incarnationis quare tunc & non prius, vel tardius: canonistæ dicunt satis esse dicere cum Paulo, O altitudo diuitiarū, &c. ad Roma. xj. in fi. de pæni. dist. 4. si ex bono circa princ. versi. cur ergo nam & in ptāte miserentis est qn̄ & quantum misereri velit. facit de pæ. dist. 2. si. n. inquir. vltra mediū. versi. sicut, & quod not. qui cle. vel vo. c. 2. Dicunt tn̄ theologi, q̄ certū est non fuisse conueniens ante peccatū Deū incarnari, cū opus incarnationis principaliter ordinetur ad obligationē peccati, & vt d̄r Lucæ 5. Non sanis, sed infirmis opus est medico; nec venit vocare iustos, sed peccatores. 2. q. 1. multi. de pæn. di. 1. libēter. Itē nec fuit cōueniēs statim post peccatū Deū incarnari: cū.n. ex superbia peccatū ꝓuenisset, sic liberādus erat hō, vt humiliat' recognosceret se liberatore indigere: q̄ magno cōsilio Dei actū fuit, vt cognita sui infirmitate hō clamaret ad medicū, & grām posceret auxiliū. Ad finē vero sæculi nō debuit differri, vt de imperfectione humanę naturę per incarnationē perueniret gradatim ad perfectionē gloriæ in fi. sæculi. Item fuit ęquū post datā legem Mosaycam & propheticā, q̄ multi spernebant, iustificari Deo genus humanū ꝑ incarnationē & tps gratiæ, q̄d si dilatū fuisset ad fi. sæculi, forsan reuerentia & notitia Dei, & morū honestas in terris fuisset abolita. fuit ēt hoc conueniens ad manifestandā diuinā virtutē saluantem per fidē pteriti, præsentis, & futuri, vt not. Ber. sup. eo. tit. sup rubrica.

1 De hac dubitatione vid̄ omnino B. Th. 3. parte q. 1. ar. 5. & 6. vbi plenissime.

[Glo. sequens quærit quare de Maria voluit incarnari, & non de alia, & tres rationes reddit.]

d ¶ Virginali.] quare de Maria virgine, & non de alia uoluit incarnari? Dicūt sancti, q̄ sicut ex superbissima natus est morbus, sic per ꝯrium ex humillima inchoari debuit medicina: vn̄ verso nomine Euę ipsi virgini dictū est, Aue. Luc. 1. Itē sicut ad sūmā humilitatē Dei fili' voluit incarnari, sic sūme humilē eligere voluit, in qua & à qua tāta deberet humilitas īchoari; vn̄ ipsa in cātico suo dicit ibidē, Respexit dn̄s humilitatē ancillæ suę. Tertio, q̄a (vt q̄dam refert historia 2) prima ipsa fuit q̄ virginitatē Deo obtulit, vn̄ q̄a nouū doni gen' obtulit, nouo & inaudito dono debuit honorari. In ꝯiugiū aūt Ioseph ꝯsensit instinctu spiritus sancti ad celādū mysteriū, q̄d dic vt 37. q. 2. c. 2. ver. si. & c. inuēta.

2 Vide B. Aug. in libro de sā. cta virginitate c. 4. & B. Th. 1. par. q. 28. ar. 4.

e ¶ Thalamo.] id est cubiculo vel vtero.

f ¶ Hypostasis.] Græci eodem modo vtuntur hoc nomine hypostasis [3], quo nos vtimur hoc nomine persone, de hoc nomine 1 sen. 23. & 25. dist. hypostasis autē componitur ab hypos, quod est sub, & stasis, quod est status vel stans, & dicitur hypostasis substātia intellectiua siue forma: s. primordialis materia, & dr̄ quasi substans: quia habet substare omnib. accidentibus, & oīa accidentia ad se recipit, à nullo tamen informatur secundum Hug.

3 Vide B. Th. 3. par. q. 2. art. 3. vbi plene de hypostasi.

g ¶ Natura.] s. vera humana. Ioan. An.

Gen. c. 2.

h ¶ Omnium.] quo ad sufficientiam; sed quo ad efficaciam ꝓ prædestinatis tātum. de hoc de conse. dist. 2 semel 2.

Rom. c. 5.

[Glo seq. de cruce tria præmittit, ponēs quattuor quare Christus crucis mortē elegit, subdēs de quadruplici specie lignorū de quadruplici specie lignorū ipsius.]

i ¶ Cruci.] In huius passionis memoriam videmus in singulis particularibus ecclesijs depictā crucem in altum erigi; celebramus ēt festum inuentionis ipsius, de conse. dist. 3. crucis Dicit Aug. Crux quæ erat supplicium latronum, nunc transit ad frontes Imperatorum: si tm̄ honorem Deus contulit supplicio suo, quātum cōferet seruo suo? Inter alia fuit quadruplex causa, quare Christus crucis [4] mortem elegit. Primo, vt in illa pendens in aere se inter Deum & hominem mediatorem ostenderet: & sic not. 1. ad Timoth. 2. & 10. dist. quoniam. Secundo, vt damna, quæ obuenerāt per lignum primis parentib. vetitum, per lignum crucis restauraret. Tertio, vt diabolū qui per lignum vincebat, per lignum superaret; & hæc duo Gregorius exprimit in præfatione de cruce, Qui salutē humani generis, &c de qua de conse. dist. 1. inuenimus, & ꝭ. de reli. & vene. san. si Dn̄m, ante mediū. Quarto, vt euidenter ostenderet, pro quib. restaurādis patiebātur, s. pro superis angelorū ruinis replendis: pro iustis de limbo educendis: pro amicis colligendis & adiuuādis: pro inimicis reconciliandis. Primum designatur per brachium superius. Scd̄m per inferius. Tertiū per dextrū. Quartū per sinistrū. Fertur ēt crux quattuor genera lignorū habuisse, s. cedrum in stipite: palmam in palo ꝑ longum: cupressum in ligno ex transuerso: oliuam in tabula super crucē loco quarti brachij. & dat versus.

4 Plures cās cur Christus mortem Crucis pati debuerit, refert B. Tho 3. q. 46. ar. 4.

Ligna crucis, palma, cedrus, cupressus, oliua.

Et quomodo proprietates lignorum bene conueniāt, instant theologi, quod omitto.

K ¶ Mori.] de consecr. dist. 2. timorem.

l ¶ Profluētibus.] separatim de hoc de cōsecr. di. 2 c. 1.

m ¶ Aquæ] & fuit vera aqua, de quo satis de cle. Mis. in quadam, & fuit aqua regenerationis, & sanguis redemptionis, vt ibi.

n ¶ Et immaculata.] ad Ephesios 5 ante finem.

o ¶ Sicut.] ponit signram, quam etiam inducebat Hostiensis de celeb. Mis. in quadam. ver per hoc.

p ¶ Soporati.] ergo dormitio Adæ & mors Christi cōueniunt in figura, sicut conueniunt in figura vigilans & viuēs: si de latere ergo viuētis debuisset formari ꝯiux, econtra de latere vigilantis fuisset Eua formata.

q ¶ Formata.] Genesis 2.

r ¶ Apostolum.] ad Roma. 5. post medium.

[Glossa

[Glo. seq. exponit secundum Greg. figuras quattuor Euangelistarum.]

a ¶ Ezechiel.] 1. c. & 17. in prin. Io. Gregorius in 4. hō. super Ezechielem de visione quattuor animaliū habētium facies diuersas, scilicet hominis, leonis, bouis, & aquilæ. dicit, ꝙ iure ꝑ hominē figuratur 1 Matthæus: quia cœpit ab humana generatione. Marcus ꝑ leonem: quia cœpit à clamore in deserto. Lucas per vitulum: quia cœpit à sacrificio. Ioan. vero digne per aquilam: quia cœpit à diuinitate Christi. Sicut enim aquila cunctis auibus altius volat, & irreuerberatis oculis solis radios intuetur; sic iste altius cæteris ascendit, qui dicēs, In principio erat verbum, & verbū erat apud Deū, & Deus erat verbum: dum in ipsam diuinitatis substantiam intendit, quasi more aquilæ oculos fixit in solem.

1 De materia huius glossæ plene Cassane⁹ in catologo gloriæ mūdi par. 4. cōsideratione. 35.

Io. c. 19.

deret. Hæc est, inquam ueritas illius prægrandis aquilæ uallata testimonio, quam propheta uidit Ezechiel a animalibus cæteris Euāgelicis transuolantem, beati Ioannis uidelicet Apostoli & Euāgelistæ, qui sacramenti huius rem gestam narrans & ordinem in Euangelio suo, dixit b: Ad Iesum autem cū uenissent, ut uiderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed unus militum lancea latus eius aperuit & cōtinuo exiuit sanguis & aqua: & qui uidit, testimonium perhibuit, & uerum est testimonium eius: & ille scit, quia uera dicit, ut & uos credatis. ¶ Nos igitur ad tam præclarum testimonium ac sanctorum c patrum & doctorum d communem sententiā Apostolicæ cōsiderationis (ad quam dumtaxat e hæc declarare pertinet) aciem conuertentes, sacro approbante concilio: Declaramus, prædictum Apostolum & Euangelistam Ioannem rectum in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quod Christo iā mortuo unus militum lancea latus eius aperuit f.

¶ *Reprobat & hæreticum iudicat doctrinam, quæ habet, quod substantia animæ rōnalis seu intellectiua, vere & per se humani corporis nō sit forma. Ioan. And.*

¶ Porro g † doctrinā om

b ¶ Dixit.] 19. dist. c. 1. ad finem. Et ad literā hic ponitur textus Euangelij, quem glossare nō est meum.

c ¶ Sanctorum patrum.] scilicet Aug. super Ioan. sermone 120. & 15. de ciui. Dei. c. 26. ipse & Amb. super epistola ad Rom. & Theophyl. super Ioan.

d ¶ Doctorum.] vt Thomæ 3. parte. q. 62. art. 5. Io. Scoti super 4. sent. Fertur etiam ꝙ tempore concilij cōgregati fuerunt ad hoc theologi doctores per Clementem, qui hoc tenuerunt.

e ¶ Duntaxat.] de bap. maiores. in princi. cum suis cōcord. Non obstat 79. dist. c. 2. vt ibi not.

Gl. seq. ponit litteram antiquam, & decisionis causam, & illam exponit. Secundo quærit, quæstionem fortificat, & illam tripliciter soluit.

f ¶ Aperuit.] sequebatur in constitutione cōcilij etiā correcta, & in audientia publicata, vt dixi in prooemio, ꝙ textus Matthei, qui dicebat in quibusdam libris antiquis sub alio ordine hoc narrare ꝑ Anticipationē intelligi & exponi debebat: Et hoc remouit Ioānes forte ex eo ꝙ ille textus in Matthæo cōiter nō habet. Et anticipatio dr̄ ab ante & capio, cū. s. antecapit vel ponitur postponendū. s. de rescri. cām. Sed q̄ritur quid valet ad fidem hoc disputasse, qđ hic dr̄ de hoc ordine? Sine dubio cōiunx Christi Ecclesia, q̄ regenerat à Deo genitos, ita formari poterat ꝑ plagam & vndas fluentes Christo viuente, sicut Christo mortuo: nec in hoc disputatio hæc respicit fidē. Sed opinio hic dānata detrahit miraculo: euidentius enim fuit miraculū hoc de corpore mortuo, quā de viuo manasse. Itē detrahit figuræ hic positæ, vt s. dixi. Item detrahit fidei Ioan. Euangelistæ, qui vltimus Euangeliū suū scribens notabiliter expressit hunc ordinem, & his respectibus concilium hunc ordinem approbat.

g ¶ Porro.] Secunda pars, quæ duo facit: Primo quandam opinionem reprobat: Secundo illam pertinaciter tenentes hæreticos iudicat.

¶ Porro.] Casus. Hæc est secūda pars, in qua tangitur ꝙ dicebant aliqui animā intellectiuā seu rōnalē seu substantiā animæ rōnalis non esse formā vere, & per se humani corporis. Et opinionem istorum sic dicentium dicit Clemens erroneā, & cōtra veritatē: & dicit eos esse hæreticos, q talem opinionē pertinaciter substinere voluerint. [Porro,] pro sed, sed nos reprobamus omnem doctrinā, idest, reprobamus omnes qui dant talē doctrinā asserentem, idest, affirmantē: temere, idest, fatue, aut ēt non solū reprobamus doctrinā vel positionē asserētem, sed etiā vertentem in dubium, idest, reprobamus illos q dubitant ꝙ substantia animæ rationalis seu intellectiuæ non sit forma vere ac per se humani corporis: talē opinionē reprobamus vt erroneam ac veritati inimicā, & fidei catholicæ: Diffinientes, idest, determinātes. s. nos Clemens, vt veritas fidei synceræ. i. integrę. nota. i. manifesta & cognita sit cunctis, idest, omnib. hominibus. ac etiam ne subintrent aditus vniuersis erroribus: ꝙ si quis deinceps. i. amodo pr̄sumpserit asserere, idest, affirmare, defendere, seu tenere pertinaciter, ꝙ anima rationalis seu intellectiua nō sit forma humani corporis ꝑ se & essentialiter, talis sit cēsend⁹ i. iudicandus tanquā, idest, sicut hæreticus. Not. ꝙ ista dictio, præcludatur, s. posita, est composita de præ, & cludo, cludis. Vnde antiqua dicebant cludo cludis, sed moderni dicunt claudo, claudis. Et pōt cōponi sm antiquitatem concludo concludis, excludo excludis, & pręcludo præcludis. Et qđ dicitur inter præcludat aditus, idest claudatur introitus seu via. ne de cætero homines dicant illam falsam opinionē. Et nota sup dictione, porro: ꝙ porro est aduerbiū ordinis, idest, consequēter. Porro etiā dr̄ certe, vel valde, vel longe, vel sed, vel vtique. Not. in verbo, pertinaciter: ꝙ pertinax, cis, penultima correpta, sed ꝑducta in genitiuo oīs generis, idest valde vel impudenter & sine verecūdia tenens, durus, perseuerans in sua opinione, impudens, constans, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. Nā pertinax nullo modo vel doceri, sed semper putat habere saniorem intellectū: ideo dicitur indocilis. Vnde pertinacitas, tis. i. assiduitas, perseuerantia, impudentia idem & pertinacia, ciæ. & sm Papiā ꝑseuerātia est in virtute, pertinacia in malo. Nota verbū temere, ꝙ est in principio: temere aduerbiū est, id est, ꝑsumptuose: stulte, sine causa sine consilio. Itē verbum deinceps exponas, idest ab hodie in antea. & est aduerbiū tēporis vel ordinis, & desinit in ps, & vt dicit Huguitio. cōponitur à de, & incepto. Nota. ꝙ veritas debet esse syncera, idest, non inuoluta. de sent. excom. à nobis 2. Et quid sit veritas, not. Archi. eo. tit. c. vnico. li. 6. & de cōsecr. dist. 2. corpus Nota. in verbo, ꝑtinaciter, ꝙ sola ꝑtinacia est q̄ facit hoīem hæreticū, đ quo ī gl. Frā. Zab.

† Vide cōc. Lateranē. sub Leone x. sess. 8. in decreto incip. Apostolici regiminis.

a ¶ Posi-

nem seu positionem a te mere asserentem, aut vertentem in dubiū b, quod substantia animę rationalis, seu intellectiuæ c, vere ac per se humani corporis non sit forma: velut erroneam, ac ueritati ca-

a ¶ Positionem.] vtuntur theologi & artistæ hoc verbo, quo etiam nos vtimur. de confes.c.i. vbi de hoc satis lib.6. fatetur autem quis & credit id quod ponit. de iureiur.c vlt.eo.lib.

b ¶ Indubium.] de hæreticis, dubius.

[Glo. seq. primo excludit animarum dubium, declarās quare de ista dubitatur. Secundo ꝓbat opinionem hic approbatam tribus rationibus, exprimens duo propter quę contraria opinio est hæretica. Tertio respondet ad quattuor rationes opinionis contrariæ.]

c ¶ Intellectiuę.] de sensitiua enim & vegetatiua nō fuit opinio: sensitiua enim qua sentimus ꝑ sensus corporeos, certū est φ corrumpit̄ corpore corrupto: & sic nō pōt dubitari quin sit corporis forma. Idē de vegetatiua, qua vegetamur, nutrimur, & augm̄ sumimus. In prima cōicamus brutis, in secunda etiā plantis. Sed de intellectiua 1 vel rōnali fuit ꝯria opinio, quę pcipue fundabatur sup rōne pdicta. Cū em̄ vniri, non dico accidentaliter, sed per se & essentialiter sit inseparabiliter vniri: ergo forma nō pōt esse sine materia propria. sed aīa intellectiua cū sit incorruptibilis remanet corrupto corpore, corpori nō vnita: ergo nō vnitur corpori vt forma ꝑ se & assentialiter. Sed anteq̄ huic inductioni rn̄deā, est sciendū φ opinio hic approbata pro qua facit de celebr. Miss in quadā. sic probat̄ sm̄ Philosophū viij. Metaph. Differētia sumit̄ à forma rei, sed differētia cōstitutiua hominis est rōnale, quod de homine dicitur rōne animæ intellectiuæ: ergo ipsa est hominis forma. Itē demonstrat̄ ex rōne speciei humanę: natura enim rei ostenditur ex ipsius operatione: ꝓpria vero operatio hominis, inquantū homo, ē intelligere: oportet ergo φ sortiatur speciē sm̄ illud quod ipsius operis est principium: sortitur autem speciem unumquodq; per propriā formā, ex quo relinquit̄ φ principiū intellectiuū, vel aīa intellectiua sit propria hōis forma. Sed aduertendū, φ quanto forma est nobilior, tanto plus dominat̄ materiæ corporali, & minus ei immergitur, & plus eā excedit sui virtute: vnde anima vegetabilis, plus quā forma metalli: sensibilis, plꝰ quā vegetabilis: intellectualis ergo in nobilitate vltima intantū excedit in homine materiā corporalē, φ hēt aliquā operationē & virtutē, in qua corporalis materia non cōicat: q̄ virtus dr̄ intellectiua. Demonstrat etiam id Aristo.2. de anima. quia id quo primū aliqd operatur est forma illius, cui operatio attribuitur: sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas; quo primo scit aīa, & scientia: sanitas ergo est forma corpus, & scientia forma est animæ ad corporis vnionē. Secūdo inducebat id qđ dicit Philo.3. de anima. anima ergo est forma corporis, & scientia est forma animæ. Certū est aūt φ primū quo viuit corpus, est anima: & cū vita manifestetur sm̄ diuersas operationes in diuersis gradibus viuentiū, id quo primo operamur vnūquodq; illorū operū vitæ, est anima. Anima enim est quo primo nutrimur, sentimus, & mouemur secundū locū: ergo similiter id quo primo intelligimus: siue dicatur intellectus, siue anima intellectiua, est forma corporis. Et hoc negās oportet φ inueniat quomodo ista actio ei conueniat, experitur em̄ quisquis seipsum esse q̄ intelligit. Attribuit̄ aūt actio alicui tripliciter, vt patet. 5. Physico. aut secūdū se totū, sicut medicus sanat: aut sm̄ partē, sicut homo videt per oculū: aut per accidēs, sicut dicimus quòd album ædificat: quia accidit ædificatori esse album. Cum ergo dicimus Andream intelligere, certum est hoc sibi non attribui ꝑ accidēs cū hoc inquantū est homo de ipso essentialiter pdicetur: ergo aut oportet dicere φ intelligat sm̄ se totū. φ etiam posuit Plato dicens hominē esse animā intellectiuā: aut dicere oportet φ intellectus pars ipsius animæ. primū stare nō pōt: q̄a idē ipse homo est qui percipit se intelligere & sentire: sentire vero nō pōt sine corpore: vnde oportet animā sensitiuā esse aliquā hominis partē, relinquitur ergo φ intellectus quo Andreas intelligit, sit pars ipsius Andreæ, ita φ intellectꝰ aliquo mō ipsi corpori vniatur. Et licet aliqui dixerint hanc vnionē esse per speciē intelligibilē: quæ duplex habet subiectum, intellectum possibilē & phantasmata: alij quòd intellectus vt motor vnitur corpori: quod vanū esse patet multis rationib. & hę duæ sufficiant. Intellectus nō mouet corpus nisi per appetitū: cuius motio præsupponit operationē intellectus: Nō ergo ideo intelligit A, quia mouetur ab intellectu, sed potius ecōtrario quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur. cōcluditur ergo φ vnitur vt essentialis forma. Itē, si anima intellectiua se haberet vt motor, certū est φ nauis pōt esse sine nauta, qui se habet ad eam vt motor: ergo ēt posset esse φ Christus corpus humanū sine aīa sumpsisset: quod est contra fidē s̄.eo.ca. & s̄.eo. firmiter Cū ergo principaliter incarnatio ordinetur ad salutē aīæ, inutilis fuisset incarnatio, si aīa non esset essentialis corporis forma. Et per hoc vides rationem quare opinio hic damnata iudicatur hæretica: quia est ꝯ fidē incarnationis. Est ēt contra fidem resurrectionis: habet enim fides φ resurgemus cū corporibus, q̄ nūc gestamus, vt patet eo.tit.c. firmiter. in fi. 1. partis. sed si anima non esset essentialiter forma corporis: ad q̄d resurgerent corpora, non videamus. Tenentes opinionē hic reprobatam, primo inducebant qđ in principio dixi. Ad qđ rn̄detur φ sm̄ se conuenit animę corpori vniri, secundum se conuenit corpori leui sursum esse, & sicut leue manet cū à loco proprio fuerit separatum cū aptitudine & inclinatione ad proprium locū, ita anima humana manet in suo proprio esse cū fuerit à corpore separata habens aptitudinē & inclinationem naturalem ad corporis vnionē. Secundo inducebant qđ dicit Philosophus 3 de aīa, φ intellectus est separatus, & φ nullus corporis est actus: ergo nō vnitur corpori vt forma. Sed dic φ Philosophus intelligit separatū: q̄a intellectus nō est virtus alicuius organi corporalis, sicut virtus visiua oculi: constat etenim φ intelligere nō est actus, qui posset exerceri ꝑ aliquod organū corporale sicut visio, sed est in materia inquātū ipsa aīa cuius est hæc virtus est hominis forma & terminus generationis humanæ. Et φ sit in materia probat̄ 2. Physico. quia homo generat hominē; dr̄ ergo aīa intellectiua separata sm̄ virtutē intellectiuam, q̄ non est alicuius organi corporalis. Et sic etiam rn̄detur ad id qđ tertio dicebant, φ si intellectus veniret corpori vt forma, cū omne corpus habeat determinatā materiam, sequeretur φ intellectus haberet determinatā materiam, & sic non esset cognitiuus omniū, quòd est contra rōnem intellectus. Sed dico φ hoc procederet si virtus intellectiua esset actus organi corporalis: fateor enim φ actus illos, visus cum oculo, tactus cū manu, & similes bene oportet limitari ex materia: sed cū aīa intellectiua his organis nō vtat̄, limitationi non subiacet. Dicebant quarto φ cū aīa sit qđ subsistens, & habeat esse sm̄ se, ergo alterius forma esse nō pōt: quia forma dat aliquid esse; & sic esse formę non est ipsius formæ secundum se: anima ergo intellectiua habens esse suū & suū subsistens, nō vnitur corpori vt forma. Ad quod rn̄det̄, φ anima intellectiua illud esse in quo subsistit, cōicat corparali materię ex qua materia & anima intellectiua fit vnū: ita φ illud esse φ est totius compositi, est etiam ipsius animę quod non est in alijs formis, quę non sunt subsistentes. Et ꝓpter hoc anima humana remanet in suo esse destructo corpore: non aūt aliæ formæ. Curiosus qui hoc

1 De materia huius glossæ vide plenissime B.Th. citatū ēt in fine glossæ par. 1. q. 17. art. 1. & ibidē Caietanū

Actio alicui tripliciter attribuit̄.

Rn̄sio ad quattuor rōnes opinionis cōtrariæ.

tholicæ [a] inimicam fidei, prædicto sacro approbāte concilio reprobamus, Diffiniētes, vt cunctis nota sit fidei syncerę veritas, ac præcludatur vniuersis errorib aditus, ne subintrēt, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter [b] præsumpserit, qđ anima rationalis seu intellectiua, non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tamquam hæreticus sit censendus.

¶ *Asserens confitendum vnum baptisma, sicut vnum Deum, & vnam fidem, approbat opinionem, quæ habet, per illud conferri etiam paruulis, quo ad habitum, informantem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

¶ Ad hoc [c] † baptisma vnicum [d] baptizatos omnes in Christo regenerans, est (sicut vnus [e] Deus [f] ac fides vnica [g]) ab omnibus fideliter confitendum [h]. Quod celebratum in aqua [i], in nomine [k] patris, & filij, & spiritus sancti, credimus esse tam adultis, quàm paruulis communiter perfectum [l] remedium [m] ad salutem.

¶ Verum, quia quantum ad effectum baptismi in paruulis, reperiuntur doctores quidā theologi [n] opiniones [o] cōtrarias habuisse: Quibusdam ex ipsis dicentibus, per uirtutem baptismi paruulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: Alijs e contra asserentibus, quòd et culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quo ad habitum, etsi non pro illo tempore quo ad vsum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes.

hoc plenius disquirere vellet, videat in summa S. Th. parte 1. q. 76. in prin. Ioan. And.

a ¶ Catholicę.] fidei, quod sequitur, & postpositū fuit vt euitaretur hiatus, quod proprie in Rhetorica dicitur eum vocalis eadem sequitur vocalem.

Pertinax quis dicitur.

b ¶ Pertinaciter.] pertinacia in malo, perseuerātia in virtute: vnde pertinax valde vel imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocilis, obstinatus, & idem verbum inf. de vsur. ex graui. §. penult.

c ¶ Ad hoc.] tertia pars, primo ponens de esse baptismi. Secundo de ipsius effectu. Ioan. And.

¶ §. Ad hoc.] Casus Hæc est tertia pars, quæ primo ponit de esse baptismi: Secundo, ponit de effectu ipsius. Et primo dicit, ꝙ omnes dēnt fideliter confiteri vnicum baptisma, quod regenerat omnes baptizatos in Christo Iesu, & tale baptisma celebratū in aqua, in nomine patris & filij & spiritus sācti. Et credimus esse perfectum remedium ad salutem habendam, tam paruulis quā adultis. Etsic extra casum & pro casu notemus, ꝙ baptisma nos non generat, sed bene regenerat: quia qñ generamur, habemus iam labem peccati originalis, quæ labes processit à nostro primo parente, sed vt ista labes nobis remittatur, habemus remedium ad nostrā salutem. s. baptisma, per ꝙ videmur esse renati: quia baptisma nos regenerat in hoc ꝙ per ipsum labes originalis peccati nobis remittitur. Et dr̄ peccatū originale: quia illud peccatū nos cōcomitatur à nostra origine seu natiuitate: ita ꝙ ita cito ꝙ habem⁹ originē & sumus geniti, sumus in peccato, ꝙ dr̄ originale. Sed procedamus in casu, sed q̄a de effectu baptismatis doctores habuerunt varias opiniones: Nam quidā dicebant ꝙ per baptisma culpa remittitur paruulis, sed ꝑ hoc eis nō cōfertur gratia, nisi qñ decedunt. i. qñ moriuntur: vel nō confertur eis paruulis gratia, nisi qñ perueniunt ad ætatem adultā, quę ætas est infra xxx. annos, & opinio istorū reprobatur. Alij dixerūt eꝫ. quia per baptisma culpa remittitū paruulis, & gratia infunditur eis, & ēt virtutes. Et istā opinionē approbat: quia pariter omnibus baptizatis. s. tam paruulis q̄ adultis confertur gratia, & remittitur culpa: sed gratia infunditur in paruulis quo ad habitum, q̄uis non quo ad vsum pro illo tēpore quo sunt paruuli. Vide textū aliqualiter ordinatum. [Ad hoc.] i. insuper confitendum est ab omnibus fideliter baptisma vnicū regenerans omnes baptizatos in Christo, sicut nos confitemur ꝙ est vnus Deus. [Ac.] i. etiam vnica fides, quod s. baptisma celebratum est in aqua, In nomine patris, & filij & spiritus sancti: quia baptizans dēt accipere aquā, & proijcere super caput illius qui vult baptizari, dicendo formaliter hæc verba, in nomine patris & filij, & spiritus sācti. Et nos Clemēs credimus hoc baptisma esse perfectum remedium ad salutē habendam tam paruulis, q̄ adultis. i. cōiter omnibus. [Verum.] pro sed: sed doctores quidam theologi reperiuntur habuisse ꝯrias opiniones quantū ad effectū baptismi, s. traditū paruulis: [Quibusdam,] i. alijs quibus ex ipsis, s. doctoribus, dicentibus culpā remitti ipsis paruulis ꝑ virtutē baptismi. Sed ipsi doctores dicebant eis paruulis gratiam non conferri: [Alijs.] s. doctorib. asserentibus, & dicentibus contra, s. ꝙ ēt culpa, quæ ꝑcessit non ab ipsis, sed à peccato primi parētis remittitur, & virtutes & gratia informans infunduntur. s. in eis paruulis quo ad habitum: [Etsi,] i. quamuis non infundantur pro illo tempore quo ad vsum. [Ideo nos.] Clemens attēdentes, i. respicientes gn̄alē efficaciā mortis Christi, quæ efficacia mortis applicatur pariter, tā paruulis q̄ adultis ꝑ baptisma baptimatis, duximus secundā opinionem eligendā tamquam probabiliorem & consonam dictis sanctorum & doctorum modernorum theologiæ, quod s. secūda opinio dicit gratiam informantem conferri tam adultis quam paruulis in baptismo, & etiam virtutes infundi.

† al. Ad hæc.

d ¶ Vnicum.] quare sic dicatur, habetur de cons. dist. 4. aliud. Ioan And.

e ¶ Vnus.] ad Ephesi. 4. habetur de hac triplici vnitate, & inf. de excel. præla frequēs, ad finem. & inf. de sent. exc. c. 1. & vt dicit Ambr. lib. de trini. & exponit magister. 1. sent. 24. di. circa prin. cum vnum dicimus Deū, vnitas excludit numerū deorum, nec quantitatem in Deo ponit: q̄a nec numerus, nec quātitas in Deo est.

f ¶ Deus.] in hoc verbo ponit cām efficientē baptismi.

g ¶ Vnica.] licet specie differat. quod dic vt not. Ber. sup. eod. tit. super rubric.

h ¶ Confitendum.] vnde in symbolo dicitur: Cōfiteor vnum baptisma.

i ¶ In aqua.] causa materialis.

k ¶ In nomine.] causa formalis.

l ¶ Perfectum.] sine pænitentia exteriori. de consec. dist. 4. sine pænitentia.

m ¶ Remedium.] causa finalis Ioan. And.

n ¶ Theologi.] & canonistæ. de hoc de conse. dist. 4. nihil & c. paruuli.

[Glo. seq. dicto vnde oritur dubium, ponit de infusione virtutum in baptismo duas opiniones, quas reprobat, & tertiam hic approbatam probat per figurā, rōnem ostendens non obstare vllū ex quinque impedire valentibus. Vltimo respondet duabus rationib. opinionis contrariæ, & remittit.]

o ¶ Opiniones.] Est sciēdū ꝙ primo fuit opinio Donatistarū 1, ꝙ paruuli inutiliter baptizabātur, quæ reprobata est, & ad ipsorū rōnes respōsum est de baptis. maiores. Sed ibi dubium est relictū, an paruulis infundantur 2 virtutes & gratia: quòd hic soluitur. Est ergo hic

1 Hāc hæresim Pelagianis tribuit Augu. lib. de hæresibus, cap. 88. tribuunt, etiā & alij.]

2 De hoc dubio vide theologos lib. 4. sent. di. 4. & B. Th. 3. par. q. 69. art. 6.

hic sciendũ, ꝙ quorundã fuit opinio, ꝙ pueris nullo mõ dantur virtutes in baptismo, sed solũ ab originali mũdanť; sed postea qñ decedũt, vel qñ pueniũt ad ętatẽ adultam eis virtutes infunduntur: si seruent innocentiam. Hanc cõiter theologi reprobant per id quod habeť Ecclesiastes 11. quod sonat illud qđ habetur 25. dist. qualis. in princ. quare si pueris ante mortem non fuerint concessæ virtutes & gratia informans, in morte non conferẽtur, & sic non saluabuntur, qđ est falsum. Error autẽ hui⁹ opinionis vr̃ fuisse ex ignorãtia discernendi habitum ab actu. Alij dixerunt ꝙ pueris dãtur virtutes & gratia: nõ tñ in seipsis, sed in sua radice, s. charactere sacri: cuius virtute cum venerint ad perfectam ætatem, & cum perfectis organis solutæ fuerint potentiæ, cõsequentur gratiã & virtutes. Et Hug. videbatur miscere hanc opinionẽ primæ. de conse. dist. 4. nihil. Sed ꝙ hoc esse nõ possit, patet quia si puer verteretur in furiam ante perfectã ætatem, potentię in eo non soluerentur, & ita nunquam haberet virtutes explicite. Item ꝙ potẽtiæ sint aliquo impedimento ligatæ, non impedit habitum, sed actum: quia dormentes & vinolenti habitus habent, sed ligatos. Tertia fuit hic opinio approbata, ꝙ uirtutes & gratia dẽtur in habitu ligato pp pueritiã: sicut in dormiente pp somnum, sed discedente pueritia inclinantur ad bene operandum: nisi aliquid spiritui sancto resistat: & habetur de hoc figura j. Regnũ. xvij. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis nõ potuit eis vti contra Goliam: Sic puer in baptismo armatus gratia & virtutibus, pp imbecillitatẽ illis vti non põt quo ad actum. Et ꝙ hoc sit verum, patet quia cũ pueri sicut adulti per baptismum efficiantur membra Christi, necesse est ꝙ à capite recipiant fluxũ, vel fructus gratiæ & virtutis: cuius influxionis nõ est impedimentum ex parte Dei, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timot. ij & sup de baptis. maiores, ver. absit. Nec ex parte gratiæ, quæ ex vi sacramenti omnibus præsto est: & facit de consec. dist. 4. sine pænitentia. Nec ex parte sacramẽti, ꝙ pro omnibus institutum est, nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores, ver. cum ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec resistit, nec resistere põt infusioni gratiæ, nec curamus ipsius reluctantiã vel gemitum in baptismo. de consecra dist. 4 cum videmus, & c. seq. Nec ex parte Ecclesiæ, in cuius fide saluatur, & quæ nulli claudit gremium, de hæret sup. eo. lib. 6. nec aliquem decipit. 22 q. 1. de viduis. de dona per tuas. Huic autẽ opinioni 1 approbatæ, non obstat qđ habitus virtutũ habilitat ad actum, sed pueri non sunt habẽtes ad agẽdum quæ s̃m vtirtutes sunt, ergo non recipiunt habitum virtutum in baptismo: Nã dico quod habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatem, quæ est ex imperfectione potentię, nõ quæ est ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obstat quod dr̃ in noua influentia, oportere, ꝙ recipiẽs vel influens aliter se habeat nunc quàm prius, sed anima pueri baptizati non alio mõ se habet in instanti post baptismum ꝙ̃ prius, quia caret vtroque tempore vsu liberi arbitrij. Item nec Deus influens aliter se habet: Concluditur ergo, ꝙ pueri ẽt baptizati gratiam & virtutes nõ recipiunt. Ad quod rñdetur, ꝙ licet agens principale sit immobile, agens instrumentale aliter se habet nunc ꝙ̃ prius ad puerũ: quia nunc & nõ prius baptizatur: ex quo ẽt sequitur, ꝙ aliter se hẽt baptizatus: quia nunc & nõ prius impressus est character in ipso. Item constat ꝙ sine aliqua sui immutabilitate Deus sine sacramẽto posset gratiã cõferre, vt patet in sanctificatis in vtero, de renũ. nisi cũ pridẽ. in prin. Curiosus ẽt videre posset in Th. 4. sent. di. 4. & in 3 par. summę, q. 68. & 69.

ri: Alijs econtra asserentibus, qđ & culpa eisdẽ † in baptismo remittitur, & virtutes [a] ac informans [b] gratia infunduntur quo ad habitũ [c], & si non pro illo tẽpore, quo ad vsum. Nos autẽ attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per baptisma applicať pariter omnibus [d] baptizatis) opinionem secundam, quæ dicit, tam paruulis, quam adultis conferri in baptismo informantem gratiam, & virtutes, tamquam probabiliorem, & dictis sanctorum [e], ac doctorum modernorũ theologiæ magis consonam, & concordem, sacro ap-

a ¶ Virtutes.] de theologicis nõ est opinio ĩter modernos, sed de moralibus sic, vt inf. dicam dicunť aũt virtutes quasi virũ tuentes, & pręseruantes à vitiis, de pęnit. dist. 2. illa anima, & cap. seq. Ioan. And.

[Glo. seq. ponit duas opiniones, ad primã tres rõnes inducens.]

b ¶ Informãs gratia.] hanc multi theologi dicunt esse idẽ cẽ in quod habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent easdem operationes, tum quia dicit Aug. 15. de trini. ca. 18. loquens de charitate. Nullum est isto Dei dono excellentius. Sed omni dono distincto à gratia, ipsa gratia excellẽtior est, tum quia si sic distinguerentur, possent à Dei virtute separari, & sic aliquis esset Deo gratus, sed nõ charus, & econuerso. Alij vero dicunt, quod gratia est habitus qui fundatur in essentia 2 animę: charitas vero est alius habitus, qui fundatur in voluntate.

c ¶ Ad habitum.] de similibus de baptis. maiores. ver. quamuis. in 1. glos.

ADDITIO. Habitus hic accipitur pro quadam habitatione, quæ proprie dicitur habitudo, & sic non est aliud quàm quædam habilitatio per remotionem impedimenti. Vnde quòd dicit hic textus, habitum, textus in c. maiores. vers. quãuis, de baptis. vocat aptitudinẽ. Est ergo sensus, ꝙ baptizatis ẽt paruulis infundanť virtutes quo ad habitum. i. vt habitus virtutum, quos postea acqrẽt, sint eis meritorij ad salutẽ. Card.

d ¶ Omnibus.] etiam ficte recipientibus quo ad characterem, & gratiam gratis datam; sed nõ ad gratiam facientem gratum: nisi cũ fictio illa recederet, de conse. dist. 4. tunc valere, & c. pen.

[Glo. seq. primo nominat vnũ sanctum, & quattuor doctores, dicens eos conuenire in virtutibus theologalibus: de moralibus ponit primo opinionem Thomæ, & vnam rationem ipsius. Secundo ponit opinionem contrariam, quæ ad rationem illam respondet, & pro se duas rationes inducit.]

e ¶ Sanctorũ ac doctorum modernorum.] de sanctis habemus Aug. 5 Iulianum, lib. 1. de baptis. paruulorũ, doctores habemus Magistrum 4. sent. 4. dist. in prin. & ibi Alex. Alber. & Tho apertius. Et breuiter oẽs Theologi moderni in hoc cõcordant quo ad virtutes theologicas. s. fidem, spem, & charitatem: sed de virtutibus moralibus, vt iustitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & alijs de quibus 2. q. 1. ꝗ ex his, bene discordant moderni theologi. Thomas. n. & sui tenẽt ẽt morales infundi: nam vt dicunt morales, acquisitæ non ordinant ex se in vltimum finem, nec inclinant ꝙ hõ sit bene mobilis à spiritu sancto. ergo est fateri illa infusas. Sed qui tenent 3rium rñdẽt ad hoc, ꝙ morales acquisitæ coniunctæ charitati, ꝙ̃ est forma virtutum, vtrumque sufficienter perabunt: & sic non est necesse ponere eas infusas. Inducunt ẽt isti illud physicorũ, quod frustra fit per plura. & c. vt dixi in principio capituli: sed per virtutes morales acquisitas põt homo cũ theologicis finem suum acquirere sine moralibus infusis: proprium n. est charitati nos Deo vltimo fini cõiungere Est. n. secundũ Aug. rectissima affectio, quę nos Deo coniungit: ergo non requiritur infusis theologicis ꝙ alię virtutes morales infundantur. Item si paruulis

Marginalia: † al. ipsis — Gratia paruulis p baptismum cõfertur. — Salutem omnium optat Deus: vult. n. omnes ad agnitionẽ veritatis venire. — 1 Ex hac gl. habes ꝙ baptizatis infundunť virtutes: Nã habilitať anima in baptismo, sed non corpus, cuius habilitas requiriť in operatio ne virtutũ. Zab. — 2 Vide D. Tho. 1. 2. q. 110. ar. 4 & ibid. Caiet.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

par uulis infunderetur, ergo & adultis: sed experimit ꝙ adultus nō ficte baptizatus nō plus se sentit sobriū, prudentem, temperatum, vel iustum, quàm prius: ꝙ si infunderentur, sentire deberet, ex quo ætas nō impedit cū virtus moralis sit habitus inclinans ꝑ modū naturæ, quia sm Philosophum ij. Ethic. Virtus est quæ habentē perficit, & opus eius bonum reddit: ergo cum sacramentū baptismi sit commune, omnia gratis donans, videtur quod non infundatur adultis nec paruulis.

a ❡ Eligendum.] ergo illam sequi tenemur. de hoc eo. tit. c. vnico. lib. 6. in 6 glos.

probante concilio duximus eligendam a.

TITVLVS II.

De rescriptis.

❡ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

❡ *Maior prælatus pro membris suis (etiā si sint de mensa) reum conuenire nō potest per rescriptū Apostolicū, nisi vbi possent administratores mēbrorū. Contrafaciens in expēsis, & interesse punitur, & processus est irritus. Ioan. And.*

CAP. I.

Abbates b † aut alij c religiosi, qui buslibet ad ministrationibus præsidentes d occa

DE RESCRIPTIS.

Abbates.] Sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio. in secunda: ibi, [Si quis.] duplex pæna, scilicet iuris & hominis. ❡ Ad euidentiam præmittas sm dom. An. ꝙ si actor & reus sunt eiusdē diœcesis, oportet ꝙ actor impetret in dięcesi, qđ qua sunt. de rescrip. statutum. §. cum. autem. li. 6. Si vero diuersarum, actor necessitatur ad impetrandum vel in dięcesi rei, vel in propinqua per dietam: in propria autem actoris impetrare non potest, vt ibi. Secundo præmitte ꝙ pro mēbris subiectis abbates agere possunt & appellare. Et qñ agentes præferantur, habetur materia de iudi. cum deputati. de testi. cum olim de relig. domi. cum venerabilis. & plenius de testi. spol. olim causam. Tertio p̄mitte, quòd pro locis spectātibus ad mensam, nō semper expedit præponere gubernatores speciales. quod dic vt in glo. in verbo, haberent.

His præsuppositis ad casum huius capituli accedamꝰ. ❡ Ista constitutio fuit edita propter fraudem, quæ fiebat ad decretalem, statutum. eo. tit. lib. 6 in versicu. cū vero. in quo dicitur, ꝙ cum actor & reus sunt eiusdē ciuitatis, & eiusdē dięcesis, extra ipsas ciuitatē & dięcesim non est cā delegāda, nisi ex iusta cā: scilicet qñ impetrat contra episcopum vel contra eius capitulū ecclesię cathedralis, vel contra vniuersitatem, q hēnt iurisdictionem in tota dięcesi, ratione cuius potuerūt impetrare, vt dictas ꝑsonas cōueniant alibi q̃ in ciuitate sua. Et adhuc limita, ꝙ nō potuerūt impetrare vt dictas personas conueniant alibi, qđ distet vltra vnā dietā à sua dięcesi. Itē dicit illud c. statutū. in versi. cum autem ꝙ si actor & reus sint diuersæ dięcesis, ꝙ actor debet impetrare delegatos in diœcesi rei, nisi ipse haberet homines illius dięcesis suspectos: qa forte reus est magnus dñs in illa dięcesi, & gentes illiꝰ dięcesis vellent sibi fauere potius q̃ actori. Pone sic casū: Ante istā Clemētinā fiebat talis fraus illi c. statutū. eo. tit. li. 6. & p̄cipue illi ver. cū aūt. & illi ver. cū vero. Si ego erā prior illius prioratus, qui prioratꝰ erat in vna dięcesi, & suberat alicui abbatiæ, q̃ erat in alia dięcesi: ego prior habebā vnū reū debitorē, q erat eiusdē dięcesis & eiusdē ciuitatis, & ego istū reū cōuenire volebā: sed ego nolebā eū cōuenire in ciuitate nr̃a de qua eramus, & in qua morabamur: sed bñ volebā eū ꝯueniret ex, sed hoc nō poterat facere: qa c. statutū. s̃. allegatū hoc ꝓhibet, sicut dixi in p̄suppositione. Quid faciebā? certe vt ego ipsū reū vexarē, & facerē eū cōueniri ex nostrā ciuitatē, ego iui ad meū abbatē cui suberat bñficiū, & dixi, Dñe abbas rōne mei prioratus, q vobis subest, habeo vnū reū, qui mihi dēt pecunias, quas nō vult. mihi soluere, ēt nō vult. soluere iura debita ipsi prioratui: vos habebitis damnū sicut ego, nisi mihi soluatur: Ego facerē eū cōueniri, sed ego non possum, nisi in ciuitate in quá moramur: ego volo eū bene vexare. sed nō possū, capiatis istā cām ad manū, & faciatis eū cōueniri: Dicit abbas, Dñe prior, nō possū: qa ego sum de aliena diœcesi à sua, & dicimus per c. statutum. in versi. cū autē. ꝙ si actor & reꝰ sint diuersæ diœcesis, ꝙ actor debet conuenire reū in sua dięcesi, & in ciuitate sua ideo si vellē illū conuenire, oporteret ꝙ illū cōuenirē in ciuitate sua, qđ nō vis. Dixit prior suo abbati, Dñe abbas, nō timeatis, immo facietis illum conueniri alibi, quia vos impetrabitis litteras à sede Apostolica, vt eum conuenire valeatis in proxima ciuitate distante à sua dięcesi vna dieta, & sic fecit abbas Et per istam fraudē fiebat, ꝙ qui erat actor & reus eiusdē ciuitatis, efficerent reus & actor diuersarum ciuitatū: & sic multotiens excludebat reū à sua dięcesi contra voluntatē & intellectum c. statutū. s̃. alleg. Vnde Clemēs vidēs istā fraudem sic fieri, fecit istā constitutionē, in qua cōtinet ꝙ decętero, abbates vel religiosi p̄sidentes alicui administrationi, nō poterunt auctoritate litterarū Apostolicarū vel legatorū, cōuenire reos eis subditos occasione dictorū bñficiorū, vel occasione suarū abbatiarum, nisi vbi & coram quibus sunt subditi immediate, vel nisi vbi conuenirent, si haberent specialē administrationē. Etiā si illa bñficia essent de mēsa abbatis: qa abbas nō poterit conuenire hominē illius beneficij, nisi in loco in quo potuisset antequā bñficiū esset vnitū, & de mensa sua. Si aūt contra factū fuerit, in expensis condēnabitur abbas, & processus habitus est irritus, nisi prædicta sint facta de partium consensu.

Glossa prima ponens casum simul summat: diuidit & declarat quare emanauerit hæc constitutio.]

a ❡ Abbates.] casus. Maior p̄latus pro mēbris suis, ēt si sint de mensa, reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicū, nisi vbi possent administratores mēbrorū. Contra faciens in expensis & interesse punitur & processus est irritus Et sūt duæ partes. in prima duplex prohibitio: in secunda ibi: [Si quis] duplex pęna, scilicet iuris & hominis. Causam dedit constōni fraus, quæ sæpe committebatur ad decre. statutū. s̃. eo. lib. 6. quia si prior alicuius domus Boñ. dięcesis contra me. Bon impetrare volebat, habebat necesse impetrare Boñ. Sed si plus expediebat, vel placebat, ei me conuenire Ferrariæ, impetrabatur ibi rescriptū sub nomine maioris, puta Calmaduleñ. Cistercieñ. Carthusieñ. & similis, cui suberat illa domꝰ, & sic quasi actor & reus essent diuersarum dięcesum fiebat commissio in loco vicino dięces. Bononieñ. intra dietam: & constat ꝙ hoc multū frequentabatur ad excludendam dięcesim rei. Eodem modo si domus erat Ferrariæ me Boñ conueniebat Ferrariæ ipse maior, quod Prior loci non potuisset. Ioan. And.

b ❡ Abbates] solēt isti vocari patres abbates. supra de reg. c. fin.

c ❡ Alij] hoc nomen non semper positionem facit. de hoc s̃. eod. tit. c. sedes. in 3. Glo.

[Glo. seq tripliciter exemplificat præsidentes ręgularibus Secundo, dicit idem de secularibus.]

d ❡ Præsidentes.] vt magistri hospitalis Cruciferorū, & his similes. Idem si denominent Priores, vt Camaldulen.

Additio ex Ioāne de Imola & ex Cardinali de Zabarellis.

† Hi habēt dignitatē principaliter c. hac cōstitutiōe. de off. dele. lib. 6. Bald ꝑ illū tex. in Auth. habita. C. ne fit. ꝓ parte. gl. c. à subdiacono. dist. 93 q̃ gl. limitatur à Dō. ibi. ꝑ c. qs. §. quamq̃ de p̄b. li. 6. Barba. Fōt. Not. primo ꝙ in realib. cōputant dietæ à loco in quo est res sic colligit Laud. ibi loca ipsa cuius dictū tenet hic cardinalis ꝑ c. dilectus 2. s̃. e. tit. Not. secū do pęnā indebite vexātiū alios in iudi.

duleñ. vel Ministri, vt in ordine Minorum. vel quodcunque sit nomen præsidentium tali loco vel ordini, cui subsunt hæc mēbra. Et late intelligas litteram, siue sint, prælati ordinū vt prę dicti: siue ꝑlati monasteriorū habētiū mēbra, vt Nouanualanū, Pōposinū, Fructuariēs ē, & his similes. Et licet 1 nō intēlexerit, vt puto de ꝑsidentibus capitulis prouincialibus monachorum, de q̄bus de sta. mo. in singulis. & c. ea quæ. illi enim non impetrant pro monasterijs ꝓuinciȩ: si tñ daretur ꝙ impetrare possent, locū haberet qđ hic dicit̃ ex idētitate rationis. Et licet de religiosis loquatur, idē tñ de sæcularibus, qui simili modo præessent, sed quia id rarum, hoc frequentatū, ideo de religiosis loquitur.

1 Ad hāc glosā ꝑter Imolā & alios hic vide tradita ꝑ Iasonem in l. tale pactū. §. vlt ff. de pact.

†Nisi hoc fuissent eis prohibitū, potuissent. qa impetrare rescriptū regulariter ꝑmittit̃, qñ nō &c. docet hic Barb. Fōt.

sione a prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullū auctoritate litterarum Apostolicæ sedis, vel legatorum b ipsius quomodolibet valeant conuenire c †: Nisi vbi, & coram d quibus prioratuum & locorum ipsorum prioribus, aut alijs gubernatoribus hoc liceret.e Nec occasione f locorum ad mensas pertinentium eorundem aliud ipsis super hoc g liceat, quàm si loca ipsa sic præmissa speciales sub eis gubernatores haberēt h. ¶ Si quis aūt aliquē contra hæc vexare i præsumserit, in expensis k sibi & interesse per iudicem (coram l quo uexatio fiet huiusmodi) condemnetur: omnisque processus m contra præmissa habitus sit irritus ipso iure n †.

† In quibusdā exēplaribus post hæc verba ipso iure, mox sub sequunt̃ hæc, nisi ad id expressus partiū accedat assensus.

¶ Idem in eodem.

¶ *Principalis officialis episcopi, & prior conuētualis, licet obedientiarius, delegari possunt à Papa; officialis vero foraneus, vel prior claustralis non. Ioan. And.*

CAP. II.

ET-

a ¶ Occasione.] si em causam propriam vel capituli talis prælatus agere vellet, & ꝓ illa impetrare, tunc non haberetur consideratio loci, vbi situ est membrum.

b ¶ Legatorum.] vel delegatorum s̃. eo. statutum. §. in nullo. lib. 6. De inferioribus ordinarijs non est dubium, cum in eis locū non habeat decre. statutū 2. sed id quod habetur. de offi ordi. cum episcopus, & c. vt litigantes. lib. 6.

2 idem Barb. inferēs ꝙ ordinarij citāt vltra vnam dietam.

[Glossa sequens soluit dubium casus conuersi.]

c ¶ Conuenire.] in actore loquitur, non in reo. hinc est, ꝙ si ego Bonon. pro membro Boñ. volo conuenire ipsius mēbri maiorē, qui est diœcesis Aretinæ, non potero impetrare Boñ. sed Aretij. vel in loco vicino intra dietā, ſm formā decr. statutū § cū aūt. Identitas. n. qua hic idē fingit̃ administrator mēbri & suus maior in reorum fauorem inducta, in eorum grauamen retorqueri nō dēt, de regu. iur. qđ ob gratiā. lib. 6. cū suis cōc. Priorem autem illius membri conueniā Bonoñ. vt ibi. §. cum vero Et quod prius dixi procedit hic, posito ꝙ etiam in realibus consideretur locus domicilij, vt not in ꝑalle. §. cum vero. in gl. olim dicebamus.

[Glo. seq. soluit duo dubia.]

d ¶ Coram quibus] de loco erat dubium, de ꝑsonis non, sed forsan hoc interdit, ꝙ si is qui impetratur à priore loci poterit recusari, ēt recusari poterit impetratus ꝑ maiorē ordinis, facit qđ scripsi de of. dele. insinuāte Hoc scias, ꝙ licet prior domus ꝑꝑ excōicationē repelleret̃ ab agēdo, iste maior nō repellit̃, qui excōicatus non est, solū enim personas corā quibus, & loca in quibus fit conuentio, determinat hæc lr̃a

3 Et cap. edoceri. de rescri. in oībus his plene de hoc. Et est simile in patre & filia, q̄ cōcurrūt in petitione dotis, & inuicē de ꝑlatione cōtendunt, qđ dic vt l. 3. ff. solu matri. & l. 1. §. fi. & l. nō solū. eo ti Pet. de Anch.

e ¶ Liceret] agere enim possent. & defendere quamdiu administrationes tenent, quamuis sint obediētiarij. de hoc satis, & quis cui præferatur, no. post Inn. & Host. de iudi. cū deputati. de resti. spo. olim 1. de testi. cū olim. de relig. domi cū venerabilis 3. vbi no. Inno. ad fi ꝙ qñ in casu defensionis iudex ꝓcedere dēt ad missionē in possessionē, hoc non facit ēt si vnus sit cōtumax, nisi omnes vocentur. alleg ff. de euic Herennius. & ff. ex qui. cau in pos. ea. l hoc autem.

f ¶ Nec occasione.] iste ver. non fuit de prima compi[illegible] concilij

[illegible] scilicet super reconuentione reorū.

g [illegible] loca, q̄ sint de mēsa, interdū nō habent speciales gubernatores. concor ĩ. de supplē. neg prȩla c. vnico. vnde licet illorū fructus clericis cōcedantur ad firmā, non vacant per mortem illorū. ĩ. de exces præla. frequens. ver. quidam etiam. & ibi dicā q̄ loca proprie sint de mensa, & aliquid not. Inn. & Hostiēsis de reb. eccl. non alie vt super.

i ¶ Vexare.] ex sola enim impetratione non veniunt expensæ, vel interesse, nisi sequeret̃ vexatio vel conuentio.

K ¶ In expēsis.] legitimis s̃. eo. statutū. §. cum vero, in fin.

l ¶ Corā quo.] cōcor. quod not. s̃. eo. c. fin. in vlti. gl. & quod illa decre. vocat damna, hæc vocat interesse.

m ¶ Processus.] circa principale.

n ¶ Ipso iure.] idest, sine ope exceptionis. concor. s̃. eod. c. 1. & cap. statutum. in fin. lib. 6.

ET si principalis.] pro euidētia huiꝰ cap. not. id quod habetur in cap. statutū. §. 1. eod. titu. lib. 6. scilicet ꝙ inter cætera, quæ exiguntur in delegato Papȩ, exigit̃ ꝙ sit in dignitate: per quod apparet ꝙ stricte intelligitur de dignitate, scilicet propria iudicis delegati: quia sic in dubio verba dēnt intelligi, ut naturalem & propriam naturam plus respiciant quàm accidentalem. de senten. excōmu. si quem. de testa. si pater. li. 6. quod non est modicum fundamentum ad dicenda. Io. de Imola.

¶ Ista Clementina seu constitutio fuit edita ad excludēdum & remouendum vnum dubium ꝙ erat: Diceret aliquis iuuenis canonista, Pater sanctissime, scio ꝑ decretalē vestrā, statutū. sitam in rub de rescri. li. 6. ꝙ causæ delegatæ à sede Apostolica possunt cōmitti ꝑsonis decoratis dignitate, idest, existētib. in dignitate vel personis obtinentibus personatum, vel canonicis ecclesiæ cathedralis: Sed dubito, an officialis principalis epi, & ēt officialis foraneus, & prior conuētualis, vel prior claustralis monasterij sint in tali dignitate ɔstituti, vel ꝑsonatu, ꝙ possunt causæ istis delegari & committi ab Apostolica sede: Et rñdet Papa, ꝙ principalis officialis epi, & prior conuentualis, quāuis ēt tales non sint assumpti per electionem, sunt tamen tales ꝑsonæ, ꝙ eis possunt & debent causæ a Papa delegari, & erūt idonei iudices delegati: Officialis autē foraneus, qui solummodo in certa parte diœcesis, vel ad certos actus constituit̃, & non ad omnem iurisdictionē epi exercēdā, & prior claustralis sui monasterij nō sunt capaces formæ, hoc est, nō sunt tales ꝑsonȩ quibus Papa intendat committere causas suas delegatas, nisi exꝑsse exprimat dum delegabit, sic dicendo: Et volumus ꝙ talis officialis foraneꝰ, vel talis prior claustralis cognoscat de tali causa. hoc dicit. Ideo dicit tex quāuis principalis officialis epi, aut (pro vel) religiosus obtinens prioratū conuentualem dari ualeat delegatus (cape parenthesim) Et quamuis prior cōuentualis non consueuerit assumi per electionem ad prioratū. Et sic remouet vnū dubium. q a q s posset dubitare quomodo Papa delegat causas tali priori cōuentuali, qui non eligitur ad prioratum suum: videt̃ quòd non habeat dignitatem, cum talis sit solum-

modo

modo prior ad voluntatem sui abbatis, & est obediẽtiarius, & sic vr̃ quòd non constitutus in dignitate? Remouet illud dubiũ per hoc q̃d dicit: q̃uis ad prioratum eundẽ non consueuerit per electionẽ assumi: tñ tali priori poterit committi causa à sede Apostolica. & sequit̃ in textu:

† Vide cõciliũ. Tri. sess. 25. de refor. cap. 10.

Officiali tñ foraneo aut religioso claustrali priori sui monasterij Papa nõ committit causas à sede Apostolica. Ex dictis nota ꝙ principiũ nostri textus non vr̃ dicere ꝙ principalis officialis epi, vel prior conuentualis, sint tales personæ, ꝙ eis potest delegari: sed vr̃ dicere ac si illud cõfirmaret, & esset notum satis per se: tamẽ nõ reperio alibi in textu formaliter. Not. ꝙ officialis foraneus est qui constituitur in certa parte diœcesis, vel ad certos actus: vel etiam foraneus, vt est decanus ruralis, vel ẽt quia foris in diœcesi constituebat̃, vel foraneus qui forum teneat; vel foraneus quia de foris venit, vt aduena vel peregrinus, cuius sunt reꝓbata iudicia, vt in gl. in ver. foraneos. s̃. de offic. ord. in c. Romana. talis officialis nõ est persona cui possit delegari à Papa, nisi hoc dicat Papa in sua commissione. Pet. Not. de dictione, etsi, quæ ponitur hic pro una dictione, pro quãuis, vt in glo. 1. ad hoc de postu. c. fi. vbi dixit. Not. ꝙ prior conuentualis est in dignitate, quod no. glo. in ver. cõuentualem. & eam signa. Franc Zaba.

† Barbatia exponit. i. generalis uicarius epi, & est generalis diced⁹ ẽt sicõstituatur ad certũ locum ꝙ Cardi. negat. ad de ẽt si sint plures æque principales oĩbus poterit delegari.

Si [a] † principalis [b] officialis [c] episcopi [d] †, aut religiosus conuentualem [e] obtinens prioratum, (quamuis ad prioratum eundem prior non consueuerit per electionem [f] assumi) à sede Apostolica, vel legato [g] eiusdem, dari valeat delegatus [h]: In † officiali tamen foraneo [i], aut religioso monasterij sui priore claustrali

[Glo. prima summat, diuidit, & dicit q̃d declaret.]

a ¶ Et si.] Casus. Principalis officialis epi & prior conuentualis licet obedientiarius, delegari possunt à Papa: officialis vero foraneus, vel prior claustralis nõ. Et partes patẽt: quia Prima duorũ permissiua: Secũda duorũ ꝓhibitiua: ibi, In officiali.] Et declarat in quãtũ de religioso loquitur. not. 16. q. 1. de præsentiũ. de priuileg. cum olim 2. per Hostien. in sum. de offi. deleg. §. cui possit. ver. sed nunquid. & per Guli. in Spe. tit. 1. §. 1. nunquid ergo monacho. [& ff. de iudic. l. cum prætor.] Et multum olim dubitabã de his casibus, & forte fui pars impulsiuæ causæ constitutionis istius. Exponas, Et si, pro quamuis. Ioan. An.

[Glo. seq. unius thematis duo dubia soluit: de tertio remittit. Item quærit, & remittendo soluit, & ad simile remittit.]

b ¶ Principalis.] quid ergo si plures officiales insolidũ hẽt episcopus? innuit hęc littera ꝙ delegari possit is qui principalis. Item quid si simpliciter delegetur officialis? intelligitur de principali iuxta not. de offi. deleg. quoniam abbas. Et si neuter principalior, sed æque principalis, uterq;, dic ut ibi. Sed quid si desijt esse officialis? Vide ꝙ no. i Spec. ti. j. §. fi. uer. q̃d si cãm Dico per ꝓdictam decret. quoniam. ꝙ si non erat expressum proprium nomen: desijt esse iudex: aliàs iudex remanet, nisi aliud canonicum eum impediat. & de hoc satis per Archid. in canonico, qui desijt esse canonicus. de rescrip. statutum. §. 1. lib. 6.

[Glo. seq. addit duo talium nomina, & ius vetus. Secundo soluit dubium.]

c ¶ Officialis.] Alibi dicitur missus dñicus. de reg. c. 2. de frigi. c. 1. Alibi uicarius. de offic. uica. ca. fi. lib. 6. Olim ẽt delegabatur officialis. de offic. deleg. insinuãte. de appel. dilecti. ulti Et per hoc uerbum vr̃ vicariũ in spiritualibus, qui aliàs officialis non est, delegari non posse. Ad hoc de tempo. ordi. cũ nullus. §. 1. & 2. lib. 6. salua certa scientia principis, vt dicam in vlt. gl.

[Glo. seq. arguit à contrario. Secundo duas quæstiones sibi similes soluit.]

d ¶ Episcopi.] ergo secus in officiali archidiaconi, vel inferioris ab epo. Sed q̃d de officiali quem dat capitulũ epali sede vacante? Licet ille dici non possit officialis epi, qui nõ est. faciat cõsti. cum accessissent. j̃. de procu. c. fin. credo tñ ꝙ hæc constitutio etiam illũ intendit includere, cũ sit officialis iurisdictionis episcopalis. facit de maio. & obe. c. vnico. lib. 6. Et idẽ puto de officiali electi confirmati nondum cõsecrati. s̃. de elect. tran smissam. maxime quia quoad officium iurisdictionis consecratio nihil addit. facit de temp. ord. cum nullus. §. 1. in fi. lib. 6.

e ¶ Conuentualem.] de istius ætate infra. de sta. monach. ne in agro. §. cæterum. Et quæ dicatur ecclesia cõuẽtualis, plene scripsi de iure pa. nobis. vbi no. Host. & Inno. eo. tit. postulasti. & de hoc de elect. c. 1. Et hic patet approbatũ q̃d not. Abb. de præb. nisi. scilicet ꝙ prioratus est dignitas, si conuentualis est, aliàs non.

[Glo. seq. fortificat dubium, & dupliciter respõdet. Secundo arguit ad quæstionẽ, de qua remittit.]

f ¶ Per electionem.] sed per prouisionem. Et intelligo de obediẽtiario, q̃ remoueri potest ad nutũ sui maioris: aliàs nulla fuisset dubitatio. de isto vero, & de officiali, quẽ eps ad nutum remouet, merito dubitabatur quasi isti non sint in dignitate: ex quo non sunt ꝑpetui; sed satis est ꝙ possunt esse perpetui 1. i. quamdiu viuent. ff. pro soc. l. 1. facit de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica Institu. de auctori. tut. §. neque. ff. de cõdit. indebiti, l. sufficit. Itẽ per mortẽ vel remotionẽ taliũ priorũ, licet sint obedientiarij, vacat prioratus, vt patet. j̃. de supplen. negli. præla. quia regulares. Facit autem hoc ad quæstionem de claustrali, an possit vicarius esse episcopi vel coadiutor prælati: de quo satis notaui de cle. ægro. c. fi. in summa, coadiutor. in 4. q. tertij. membri. & ibi remissionem inuenies, an possit esse delegatus ordinarij, vel arbiter.

g ¶ Legato.] vel delegato, vt dixi s̃. cap. proxi.

Glo. seq. quærit, quæstionis dubium aperit, allegãs ad negatiuam: deinde ad affirmatiuam.]

h ¶ Delegatus.] quid dices de conseruatore: procedit dubium in officiali, non in priore per decre. vlt. 1 rñ. de offic. deleg. li. 6. quæ requirit, ꝙ conseruator sit episcopus 2, vel superior, vel abbas, vel habẽs dignitatem vel personatum in ecclesia cathedrali vel collegiata: sub quibus non videtur officialis includi, quẽ tñ quo ad alios delegatos bene includit decr. statutũ. in prin. quæ simpliciter requirit, ꝙ sit dignitate ꝓditus, vel ꝑsonatum obtineat. sic per hoc videtur ꝙ licet dignitate præ alijs donatus possit esse delegatus: quia tamen non habet dignitatẽ in ecclesia cathedrali vel collegiata non possit esse cõseruator. In c̃riũ ex quo dignitatem damus, non constat ꝙ ista sit alterius ecclesiæ q̃ cathedralis: ex dignitate. n. epi descendit iure cõnexionis: ergo idẽ ius. de cõsti. translato. egeret declaratione.

[Glo. seq. recitat opi. quæ quæstionem soluit. Secundo textum prorogat. Tertio determinat.

i ¶ Foraneo.] de quo de offi. ordi. Romano. in prin. lib. 6. vbi tenent Inno. & Host. ꝙ tales officiales foranei. qui in certa parte diœcesis, vel ad certos actus cõstituuntur, habent delegatã 3, & ꝙ ab eis appellat̃ ad constõnẽ. Et ꝙ dicitur vnum consistorium epi & officialis, intelligitur de generali, & principali. ad quod bene facit hæc decre. de appel. Romana. in prin. li. 6. Et quod hic dicitur de officiali foraneo, intelligo ẽt de decano rurali, qui in parte diœcesis ad tẽpus gerit vices epi, de quo s̃. de offi. archi. ad hęc, in fi. q̃ ẽt officialis foraneus dici põt. Et hæc intelligo vera, nisi tales officiales vel decani ex alio capite admittant̃, ut q̃a canonici cathedraliũ ecclarũ, vel his similes. I. A.

[Gl. seq. põit opi. Scd̃o signat duo iura ĩ c̃riũ, & soluit]

† Aliàs ita: In officiali tñ foraneo aut religioso monasterij, seu priore claustrali, nequaquam &c.

Prioratus an sit dignitas.

1 Adde gl. & q̃ ibi notaui. c. vt circa. §. 1. d̃. ele. li. 6. & uide glo in l. 1. ff. pro so.

2 Licet nõ consecratus. Imola. q̃. quis. n. nõ ueniat appellatiõe epi, uenit appłone habentis dignitatẽ Barb. Fõ.

3 Videtur mirum, ꝙ hẽant delegatã, cũ uniuersitas cãrũ certi loci & hoĩum sit eis cõmissa. ad hoc uide q̃d legit̃ & nota. ff. q̃s & à quo appel. l. 1. §. 1. Pet.

a ¶ Claustrali.] de quo de statu mona. cũ ad monasterium.ver.Prior.& idem dicit Guli.in prædicto ver. ꝙ tenet curia de sacrista,custode, vel camerario monasterij.Sed ꝯ.s̄.de præsi.licet.de conces.pręb.ex tenore.ex quarũ subscriptionibus patet ꝙ claustralis,& superior delegant à Papa. Sol. tẽpore illorũ iuriũ adhuc nõ erant determinatę qualitates ꝑsonarũ, q̃bus debent tales causæ delegari: sed postea fuerũt per decre.Innocẽ.iiij. quam hodie non habemus. eo.tit.præsenti. & postea immutatum in parte per decreta. Bonifa. eo.tit.statutum.in princ.lib.6.

li a, nequaquam hoc volumus obseruari b.

¶ Idem in eodem.

¶ *Breuius non põt summari.*

[Glo.seq ponit casum exceptum.]

1 Quod sufficit: ſm Barb. & si nõ dicat nõ obstãte tali lege Vid doctores in c. non nulli.s̄.e. Do.c.1.s̄. li 6.Bal.ꝑ illũ tex. in l. fi. ad fin. C. de lat. li.tol. & certa sciẽtia ꝑt ꝑ testes probari, vt ait Barbat. hic.

b ¶ Obseruari.] nisi id fieret ex certa scientia principis hoc expresso 1, vt not.in ꝑdicta decr.cũ olim.de priuileg.& facit q̃d not.s̄.e.statutũ.li.6.in gl pone In legato secus,quẽ arctat cõstõ maioris 2.facit ĩ. de off ordi. collatio. & q̃d not.de hære.c.vlt.li.6.in magna gl.

2 Idẽ Io. de Imo. ad de glo. c.fi.de hære. lib. 6. Barba. tenet cõtra glo.Font.

AVditor.] Summus Pontifex facit hoc nouũ statutum.Et figuratur sic casus.Titius & Caius erant in cõtrouersia super aliquo beneficio, quod quidẽ beneficium Titius ad se pertinere dicebat. Econtra autẽ Caius illud beneficium prætẽdebat ad se spectare. Isti duo adiuerũt summũ Pontificem, qui impeditus alijs negotijs non potuit cognoscere, nec declarare ad quẽ beneficium spectaret,sed quendã Sempronium in curia existentem deputauit auditorẽ, qui audiret de cõtrouersia Titij & Caij, & pronũtiaret dictũ beneficiũ fore & esse debitũ Titio, si quod ius ipse Titius haberet:vel pronuntiaret debitũ Caio, si Titius non haberet. Iste auditor sic disceptauit seu terminauit dictã cõtrouersiã,& ꝓnuntiauit beneficiũ fore debitũ Titio,& Caiũ cõdẽnauit ad ea ad q̃ veniebat cõdẽnãdus. Modo iste Titius videns beneficiũ de iure fuisse sibi adiudicandũ ab ipso auditore,volebat vt ipse auditor conferret sibi beneficiũ,q̃d sibi adiudicauit. Quærit̃, an iste auditor possit conferre illud beneficiũ cui ipse adiudicauit fore debitũ. Et r̃ndet summus Põtifex ꝙ auditor in curia Romana ab ipso deputatus:si ꝓnuntiet beneficiũ deberi alicui,ꝙ ẽt ipse poterit dictũ beneficiũ cõferri ei cui adiudicauit.Et reddit rõnẽ,vt vitet̃ circuitus.nã q̃n Papa deputauit aliquẽ auditorem vt cognosceret de controuersia aliquorũ:postquã ipse cognouit,si ipse auditor nõ posset prouidere nec conferre,opporteret ꝙ ille cui auditor declarauit beneficiũ sibi debitũ,iterũ iret ad Papã, vt ipse Romanus Pontifex sibi cõferret,& sic esset circuitus:q̃a primo fuit ad Papã & fuit delegata cã, & sic de Papa fuit ad aliquẽ auditorẽ, & iterũ de auditore ipso rediret ad Papã,vt Papa sibi beneficiũ conferret,q̃d auditor declarauit sibi esse debitũ:ꝙ esse nõ dẽt, q̃a circuitus est vitãdus. Not. ꝙ dubiũ istius capituli erat ex eo ꝙ Papa q̃n deputauit Sẽpronũ auditorẽ in cõmissione sua,dixit ꝙ cognosceret cui beneficiũ erat de iure debitũ:& nõ dixit ꝙ cõferret ei cui declarabit debitũ. Modo dubitatur,an virtute istius cõmissionis poterit dictũ bñficiũ cõferre & suã snĩam mandare executioni ?Et r̃ndet̃ ꝙ sic,vt vitet̃ circuitus. Not. ꝙ est q̃dã auditor ꝯdictarũ & camerę,& de isto videas Gof & Host. ĩ sũma.de of. ord.in prin.& talis hẽt iurisdictionẽ ordinariã.Alius est auditor causarum,qui habet ordinariam iurisdict. in cognoscendo,& delegatã in definiendo.Et de isto vide Gulie.in Spe.tit. 3.§ post principium. dicit tamẽ Bonifacium octauũ fuisse interlocutũ,ꝙ in curia Romana nullus habeat ordinariã nisi Papa.nota differẽtiam inter suum & debitum : quia si auditor pronuntiaret esse suum, tunc non posset alio mõ prouidere. Secus si pronuntiaret beneficiũ fore debitum,q̃a tũc auditor nõ pronuntiat simpliciter suũ esse : sed restat adhuc executio suæ declarationis.Not. dum dixit in textu,[Vitetur.] quod ibi ponitur simplex pro cõposito,vitetur idest,euitetur circuitus.Nã frustra fit ꝑ plura quod æque commode possit fieri per pauciora. h.d. Nota ꝙ expectans habet ius ad beneficium. & põt dicere beneficium sibi de iure debitum.licet glo. in c. veniens. de renun. dicat ꝙ habet potius officij implorationem.quod dic vt ibi dixi. Not. finaliter casum mirabilem in quo põt delegati extenditur ad non commissa,vt euitetur circuitus. Zabarel.

† Vide doctores in ca.sup eo. de of. deleg. & Alexãdrũ in l.more ff de iurisd. om. iud.

CAP. III.

AVditor c † in Romana d curia deputatus à e nobis, de beneficio f (quod ꝓnũtiabit g alicui de iure fore debitũ h) po-

[Glo.prima dicit quid determinauit. Secũdo an in libello sit peti necesse.Tertio an auditor habeat ordinariam.]

3 Quare: statutũ,s atis patet ſm Barbatiã & gl. in versi. poterit. &iõ dicit hic Cardinalis nõ directe petet̃ collatio,sed implorãdo solum officiũ iudicis. facit gl.in c.fi.s̄.eo. Bar.Font.

c ¶ Auditor.] Breue est & nouum quod hic statuitur determinans not.per Compost. eod.tit. mandatum.ad fin.& per Guli.in Spec.tit.de actio.& peti. §.suꝑ actionibus,versi sed si ad ipsam præbendam.& versi seq.Et patet hic expeditum quod ibi not.scilicet ꝙ corã auditore peti poterat beneficium pronuntiari debitũ & conferri.Et scias q̃d hodie est tutũ 3 hoc in libello peti; puto tñ ꝙ etsi non petat̃ in libello conferri,sed solum debitũ pronuntiari, quòd post pronuntiationẽ peti poterit & conferri: sicut enim confert,licet nõ fuerit commissa collatio;sic cõferrat, licet non fuerit in primo libello petita.Item scias ꝙ de auditore ꝯdictarũ & Camerę tenent Goff.& Host.in sum.de offi.ordi. in prin. quòd hẽnt ordinariam. De alijs auditoribus causarum not.Guliel.in Spec.in titu.3.§.1.post principium,quòd habent ordinariam in cognoscendo,delegatã in definiendo.Sed Archid. 11.q.1.experientiæ.dicit Bonifacium octauum interlocutum fuisse : quod in curia nullus habeat ordinariam nisi Papa, & facit quod dicam infra.tit.1.ne Romani.Ioan And.

4 Adde & epatũ, q semper in fauorabilibus venit sub noĩe dignitatis. arg.c.1.1. 22. dist. Barb. Fõ.

[Glo.seq.arguit à contrario:& dat simile.]

d ¶ In Romana curia.] in dato ergo extra curiam nõ habet hoc locũ,nec in aliquo corrigitur decretalis super.e.de offi.delega.& est sim.ĩ.de sequestr.pos.c.vnic.

[Glossa sequens argumentatur à contrario : dicens quis dicatur datus à Papa.]

5 Nam petẽs beneficiũ tã q̃ debitũ ꝑ viã exceptionis põt repelli:si vero repetat tã q̃ suum vtrũ possessorio vel petitorio,an possit ꝑ viã exceptionis criminis, vel defectus, vel formæ repelli: dic vt s̄.de elec. ꝙ sicut. & c.inter dilectos. de excess. lib. plat. Pettus.

e ¶ Deputatus à nobis.] ergo ab alio: puta legato:ad quẽ etiã spectaret beneficij prouisio non poterit prouidere:ẽt si fuerit sibi commissa pronuntiatio:q̃a nec aliter auditor pronũtiat,sed audit & refert. & de off. de leg. super quæstionũ. facit ad primum s̄ eo.tit.sup eo.Et intelligo deputatum à Papa illũ: q̃ secundũ morem curiæ, per referendariũ vel officialẽ ad hoc datũ ex auditoribus palatij deputatur ad talem beneficialẽ causam delatam ad curiam audiendam, & hoc in minoribus: Cathedralium enim & regularium ecclesiarum causas propria voce Papa committit: & vt plurimum Cardinalibus.

f ¶ Beneficio.] large sumitur vt comprehendat etiã dignitates 4 : cum eadem sit rati.concor.de reg.iur.c. 1.vbi de hoc.

g ¶ Pronuntiabit.] & sic videbatur functus officio suo de offi.deleg.in litteris.Ioan.And.

[Gl.seq.declarat vnum quare. Secundo quærit:arguit negatiue,contrarium soluit.]

h ¶ Debitum.] si pronuntiaret illud suum : tunc cessaret prouisio. Est ergo differentia inter suum & debitum.de ꝑbend.si tibi absenti.lib 6 5.sicut inter ius in beneficio & ad beneficium.eo.tit c.pen.de conces ꝑb. c.vlti.eo lib. Quid de electo, q̃ appellauit à denegatione confirmationis, vel cassatione electionis,nunquid auditor q̃ pronuntiat bene appellatum vel retio cat cassationẽ electionis,poterit confirmare?Vr̃ quòd non, q̃a hic solum loquit̃ de prouisione illius cui debitũ erat.In ꝯriũ vr̃,nã hoc faceret delegat'.de excep. signi-

significauerunt, de re iudica. ad probādum, ex quo .n. bene appellatum est, facit quod facere debebat principalis. de excep. dilectę, & facit quod not. C. de app. eos. in princ. & quod dixi de testa. Raynald. d. ver. cōdemnauitque. Item de confirmatione non videbatur dubiū, sed de prouisione: nā primam facit officialis & capitulum vacāte sede: qui nō faciūt secundam, vt de offi. vica. c. vlt. & de insti. c. 1. lib. 6. quia ergo illud plus dubitabile, ideo concessum.

terit [a] sibi absque commissione alia (vt euitetur circuitus [b]) prouidere [c].

¶ Idem.

¶ Expectans beneficium perdit gratiam, sic consequitur aliud, quod cum illo quod expectat, de iure tenere non potest. Io. An.

a ¶ Poterit.] nō quicquid iudicis potestati committitur, & c. ff. de iud. non quicquid. de offic. deleg. consuluit. licet ergo auditor hoc possit, non tamen tenetur ad hoc.

b ¶ Circuitus.] C. de arb. l. ne in arbitris. in fi. de adop. l. fin ff. de condi. indebi. dominus testamento, & ibi concor. de hoc. in fi. vlt. gl. Esset aūt circuitus si oporteret ad Papam redire pro noua cōmissione, vel pro collatione ad ipsum, vel ad executorem. Dicebant ergo qui hoc tenebant, quod auditor fungitur vice iudicis in sententiando, & vice executoris in conferendo, vt not. in glo. in princ. alleg.

[Glo. seq. ponit dictum, cui obijcit & soluit.]

c ¶ Prouidere.] intelligo etiam si non ex facto Papæ, sed inferioris, legati, vel delegati fuerit beneficium illi debitum, quod esse posset, iuxta not. de conce. pb. si soli. li. 6. Huic tn̄ obstat rō, quam inducebant Cōpostel. & Gul. s. quod per talem collationem nulli fit præiudicium: quia cum conferre spectat ad Papam, non refert an per auditorem an per executorem conferatur. Sed in decre. super eo non spectat collatio ad Papam: fieret ergo præiudicium ei ad quē spectat collatio vel institutio. Sed cum ptās nedum delegati, sed etiam legati causet à Papa, nec ex facto alterius possit esse debitum vel affectum, satis conuenit illa ratio. Ioan. Ad.

Gratiæ.] istud c. ampliat c. si pauper. de præb. lib. 6. In illo c. dr̄, quod mandatum factum alicui à Papa, vt pauperi clerico prouideatur: si clericus pauper antequam fuerit sibi prouisum virtute illius mādati, aliud beneficium fuerit consecutus, tunc mandatum expirat. Sed quærit in hac Clementina Papa Clemēs, an sit idem in quocunque clerico, vel in quacunque gratia: Et vr̄ respondere quòd cum Clementina indistincte & generaliter loquatur, nos debemus illam indistincte & generaliter intelligere, vel de mandato ꝙ impetratum est in forma pauperum: sicut intelligebat c. si pauper de præb. lib. 6. vel de mandato quod impetratum est in forma gratiæ, de quo dubitatur, vel etiā in quocunque clerico paupere, vel non: & nunc per istam constitutionem seu Clementinam tollitur dubium: quia de vtraque gratia siue impetrata in forma pauperū, siue impetrata in forma gratiæ, vel impetrata à Papa, vel ab altero. His præsuppositis figura sic casum pro iuuenib. canonistis, qui subtilitates iuris nō nouerunt, sine quibus profundi esse nō possunt. ¶ Quidam Petrus iuit ad Romanum Pontificem, & conquestus est in hunc modum: Pater sancte, ego per multos annos studui in iure canonico, & vt studiū mihi afferret aliquā vtilitatem aliàs veni ad vos, & impetraui gratiam, quam gratis mihi contulistis fauore mei studij, vt prouideretur mihi de primo beneficio proxime vacaturo: steti bene per decem annos cum gratia vestra, quia per ipsam aliquod beneficium non potui habere. Videns hoc, inueni aliū modum, taliter quòd consecutus sum beneficium curatum, sed est modici valoris: Modo curatus meæ parochiæ est mortuus & cura mea est bona & sufficiens: ego volo illam curam habere, virtute vestræ gratiæ iam pridem à uobis impetratæ, non obstante hoc, quod sum aliud beneficiū curatum cōsecutus. Quæro à vobis, pater sanctissime, an ego possim illam habere ꝑ vestram gratiam, & virtute ipsius? Rn̄det Papa, Amice rn̄deo tibi quod renūtiare videris gratiæ impetratę, vt de dignitate, vel bn̄ficio curato tibi prouideatur, si assequeris aliud bn̄ficiū pacifice ante adeptionem eiusdem, id est, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti: quod, s. beneficiū obtinuisti, non per gratiam nostram, sed alio modo retinere non possis simul de iure cum dignitate vel beneficio curato, virtute gratię tibi debito, licet illud beneficium quod habuisti non virtute gratiæ, sed alio mō forsan, quia fuit tibi resignatum, resignaueris, vel resignare paratus sis. Et per hoc soluet istud dubiū, & pone sic: Pater sanctissime, ego audio ꝙ vos dicitis, quia ego non possum habere curam meæ parochiæ virtute meæ gratiæ, eo ꝙ assecutus sum aliud beneficium curatum: ego bene ponam remedium: quia ego resignabo vobis primā curam q̄ habui, aliàs q̄ per vestram gratiam, & assequar istam curam, & sic satisfaciam huic textui, ꝙ simul de iure cū dignitate vel de beneficio retinere non possim? Rn̄det Papa ad illud dubium, tu arguis in vanum: quia licet, id est, quamuis paratus sis illud beneficium resignare, aut iamq; resignaueris, tu non potes aliud bn̄ficium consequi virtute gratiæ, postquam executionē tuæ gratiæ vel mandati non expectasti, hoc dicit. Notemus ꝙ ista Clementina ampliat decretalem, si pauper, quia gl. prima illius decretalis dicit, nota verbū, pauper, quod non sine mysterio dictum puto. Si .n. gratia speciali, quæ nō est de iustitia, sit prouisum alicui, nō postea antequam vacet aliquod beneficium, quod posset habere per suam gratiā, ipse adeptus est aliud beneficium non virtute suæ gratiæ, nō expirat gratia, quia illa decretalis loquitur de forma gratiæ, qua prouidetur necessitati pauperū, quæ est iustitia, vel quasi. prouisione igitur facta impetranti cessat cā iuris, & sic ipsius executio. Sed ista Clemētina non distinguit de qua gratia, vel de gratia speciali, vel de gratia quæ fit pauperi, quæ est quasi iustitiæ: ideo generaliter debemus eam intelligere, nec facere dictam distinctionem ad capitulum, si pauper. lib. 6. de præb. Not. quod vbi canon non distinguit, nec nos distinguere debemus: sic vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus in l. de pretio. ff. de Publicia.

CAP. IIII.

Gratiæ [d] †, vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renunciare [e] videris

† Gratias q̄ Expectatiuę dicunt omnino sustulit concil. Trid. ses. 24. de reforma. c. 19.

[Prima gl. ponens casum summat, dicit quid approbat, & quid addit: tertio quæstionem soluit.]

d ¶ Gratiæ.] expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non posset. Et approbat quod notaui de p̄ ben. si pauper. lib. 6. in prima gl. & idem ibi Archi. Et ꝑ illam decretalem determinatur quid iuris si consequitur beneficium is, pro quo scriptum est in forma pauperum, hic de illo pro quo scriptum est in forma gratiæ. & in illo casu non distinguitur qualitas beneficij adepti: isto sic. Et quia generaliter loquitur hoc principium, generaliter intelligatur de cuiuscunque gratia Papæ, vel alterius.

[Glossa sequens argu. pro opinione, secundo dubium soluit.]

e ¶ Renuntiare.] idem tenet Inno. & Compostellanus in illo qui litigabat super beneficio, & recepit sm̄, qd̄ cū primo tenere non posset, s. ꝙ per hoc renuntiat liti. hæc not. s̄. eo. in nostra, vt ibi plenius scripsi. Et puto hanc decre. locum habere ēt si protestetur recipiendo, sm̄ quod gratiæ renuntiare non intendit, cum protestatio sit facto c̄ria. de const. cum M. nec defendat in his prejudicialibus. sup. de elect. vt quis duas. lib. 6.

facit quod scripsi cum Inno. contra Hostien. in prædi. decret. in nostra.
a ¶ Eiusdem.] dignitatis vel curati quod expectas.
b ¶ Beneficium.] curatum scilicet vel dignitatem, vel personatum, per decre. de præben. de multa. Et idem puto in casu decre. literas, de concess. præben. vel cum secundum, de speciali iure requirit continuam residentiã. iuxta not. per Innocent. de cle. non resi. c. fin.
c ¶ Pacifice.] puto idem si acceptata collatione per eum staret, quominus haberet pacificã. ad quod s. de elect. commissa. §. 1. de præben. licet episcopus. lib. 6.
ADDITIO. Idem Pau. & Stepha. & Zenzel. qui intelligit possessionem pacificam liberum exercitium curæ, licet possessionem pacificam maioris partis beneficij nõ sit adeptus, de quo dic vt not. sup. de elc. commissa. lib. 6. nec desinit esse pacifica, si ex postfacto controuersia moueatur: secus si in ipsa apprehensione, vt l. si post perfectam. C. de euictio. Pet.

ris, si ante adeptionem eiusdem [a] aliud beneficium [b] pacifice [c] assequaris, quod simul de iure [d] cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ † gratiæ tibi debito, retinere non posses [e]; licet illud [f] resignaueris [g], aut sis resignare paratus [h].

† Al. ita: gratiæ p. dictæ.

d ¶ De iure.] de hoc sup. eo. gratia. lib. 6
e ¶ Nõ posses.] si ergo esset tale ꝙ cum illo teneri posset, non perit gratia: vt Inno. in decre. si pauper. & hoc etiam tenet Io. de Deo in quæstionibus suis li. 1. q. 23.
f ¶ Illud] quod adeptus es interim.
g ¶ Resignaueris.] gratia ergo perempta non reuiuiscit, licet res reuertatur in pristinũ statum. Et facit ad quæstionem de clerico, qui contraxit matrimonium, quod postea dissoluitur per professionem sponsæ non cognitæ, vel quia reperitur cõsanguinea, de quo scripsi de cle. coniug. c. 1. in princ.
h ¶ Paratus 2.] Si tamen vellet dimittere secundum beneficium, posset per collationem ordinarij cõsequi primum olim sibi debitũ: non. n. interdicit quod sit inhabilis ad id, sed quod ex vi gratiæ nõ est sibi plus debitum: nec per executores gratiæ conferendum. Et sic not. casum, ꝙ ex facto superueniẽti paretur exceptio cõtra gratiam, quæ tenuit à principio. Alios casus colligas ex not. de præb. quia sæpe. lib. 6. in vlt. glo. Io. An.

1 Ibi Do. & capel. Tholosa. q. 229. Fõ.

2 In hac gl. latissi. examinat Barbatia post Cardinalem pluralitatẽ bñficiorũ. Font.

Litteras.] Istud c. inducit nouum ius, & est inductũ 3 illos, qui nimis cito volunt habere fructum de gratijs suis. pone sic casum: Quidã cupidus bñficiorum (& per consequens credo ꝙ cupidus suæ dãnationis) iuit ad Papã & eũ requisiuit, ꝙ sibi prouideret de beneficio aliquo, à quo posset lenius & blãdius in futurũ sustentari: Papa videns suam supplicationẽ esse gratiosam, dedit ei gratiam, q̃ erat datæ mẽsis Ianuarij: in qua continebatur ꝙ prouideretur sibi de beneficio proxime vacaturo: Iste reuersus ad prouinciã suã nõ expectans nisi mortẽ alicuius, & cogitãs quis antiquior curatus vel canonic᷑ esset in ecclesia, & ipse videns quia omnes erãt iuuenes, & nõ naturaliter in ꝓximo morituri, valde cõtristatus est: sed quid accidit, certe vna dierum accidit, ꝙ quidã miles redeundo de bello, & existẽs in grabato tendẽs & anhelans ad mortem, vt aliquam recompensationem de forefactis suis Deo perageret, quãdã capellã cõstruxit & ædificauit: sic ædificatam & dotare voluit, & centũ marchas auri cuidã, qui per tpa perpetua Deum, Mariã, & sanctos peroraret pro redemptione animæ suæ contulit: His peractis, vt donatio sua esset valida, & vt bñficiũ crearẽt in sua capella de nouo ædificata, misit ad epm, vt de licentia eius bñficium crearet, qui quidem eps oia quę voluit decretauit, & bñficiũ creauit calendis Nouembris: iste qui impetrauerat gratiam suam iucundus illam accepit, & venit ad militem, & eum requisiuit, vt ipsum virtute gratiæ suæ p̄sentaret episcopo, & quòd episcopus beneficium sibi conferret: Episcopus videns istam gratiam & datam suæ gratiæ esse de calendis Ianuarij, & videns creationẽ bñficij esse de data calẽdarum Nouembris, respondit sibi episcopus, Amice, ego non teneor tibi conferre beneficium istud nouiter creatum virtute tuę gratię: quia tua gratia habet vires suas in bñficijs creatis ante datam tuæ gratię, seu litterarum tuarum: modo ista capella est creata post datam litterarum tuarum: Iste impetrans non contentus de episcopo iuit ad Papam, & narrauit sibi casum, vt sup. Cui respondit Papa, Amice nos statuimus litteras nostras directas super beneficio vacaturo tibi conferẽdo non extendi ad beneficium creatum post datã ipsarum litterarum, hoc dicit Nota quod per istam Clementinam Papa statuit nouum ius: & probo per hoc quod dicit, (Statuimus.) Nota ꝙ Papa dat litteras ad beneficium vacaturũ: sic & legatus de latere reseruat vacaturum per modum, de quo in penul. c. de off. leg. lib. 6. Nota initium spectandum, de elect. dudum 1. Itẽ attendendum tempus datę. eo. tit. eam te. de quo inf. plene. Zaba.

¶ Idem.

¶ Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substantia creatũ. h. d. Io. de Imola.

CAP. V.

Litteras [i] † nostras [k] sub per conferendo tibi [l] beneficico vacaturo [m] directas, ad beneficiũ post datã [n] ipsarum creatũ [o] †

† Vide §. ciliũ Tri. superiori ꝓximo c. citatum, vbi prohibentur gratiæ Expectatiuæ & mandata de prouidendo.

† Item de lite orta post datã rescri. c. fi. s. eod. de iure orto post lit. testatã. l. non põt videri. ff. de iu. fi. militer arbitraria nõ extendunt ad futura. l. de his, de arbit. nec pactum. l. tres fratres, ꝯ pa ct. nec trã sact. l. cũ Aquiliana. C. de trãsa. nec stip fo. l. ita stipulatus. l. Chrysogonus. nec testiũ. l. fi. ita. de ar. & argen. nec iurum. c. cleric. de iurei. nec renuntia de quo pur. stole ge oro Barba. Fõ.

3 Concludit ergo hac gl. ꝙ si dubitatur, vtrũ beneficiũ sit creatũ ante vel post datã litterarũ, onus probandi incũbit nõ impetranti, sed aduersario, qui

[Prima glo. dicit qualis si sit dispositio huius c.]
i ¶ Litteras.] Breuis & fortis est, ius nouum inducens, quod forsan plus ab extrinseca, quàm intrinseca causa iustificatur vt infra dicam.
[Glossa sequens cum sequenti ampliat litteram in tribus casibus.]
k ¶ Nostras.] Idem in litteris reseruationis legatorũ, cum eadem & fortior sit ratio.
l ¶ Tibi] idem puto vbi Papa dedisset potestatem cõferendi primum vacaturum, non expressa persona cui conferri debet. Idem si contulisset fructus beneficiorum primi anni, quæ vacare contingeret in diœcesi, vel prouincia, cum in his sit eadem ratio.
[Glo. seq. exponit litteram, & soluit dubium]
m ¶ Vacaturo.] in vacante nõ procedebat dubitatio: nec distinguo an debeatur simpliciter vacaturum, an debeatur cum beneficio acceptandi, cũ eadẽ sit ratio.
[Glo. seq. soluit litteram, & dat simile.]
n ¶ Post datam.] etiã si paulo post: & facit quod not. Host. sup. eo. c. fi. inspicimus ergo an extaret beneficiũ tempore datæ: sicut inspicimus ætatem impetrantis illo tempore. sup. eo. si eo. si eo tempore. lib. 6. & concor. sup. eo. eam te. de præben. dilectus 2. vbi de hoc.
[Glossa sequens primo ponit tria exempla. Secũdo quærit de reuocato: pro allegationib. remittit & soluit. Tertio quærit quid in dubio, allegat contra impetrãtem. Secundo pro, & illud approbat, & contrarijs respondet.]
o ¶ Creatum.] Pone, cõstruitur noua ecclesia, de eccl. ædi. ad audientiam, creatur noua dignitas, de cẽsi. c. cum olim. construitur noua prælenda de præben. dilecto & c. vacãte. Sed quid dices de beneficio olim creato sed tpe datæ suppresso, nunc autem renouata? pro & 3. quæ not. sup. eo. quamuis lib. 6. Vi ꝙ bene extendatur ad illud arg. eius ꝙ not. de cõs. cũ accessissent. in fi. & facit quod scrip. post Hostiẽsem de censi. signi ficauit super fi. penul. glossæ, & hoc pcipue, quia hoc ius nouũ est, vt inf. dicetur, & de creato tm̃ loquitur, non de

negat ipsum ante creatũ: si ue agat si ne cõtra impetrãtẽ se defendat. Idẽ Pau. & Gene. plenius. Idẽ Stepha. p̃sẽs .n. status beneficij ꝙ deprehenditur extare, & à nemine possessũ releuat eũ ab onere probãdi & incũbit aduersario C. si ser. exte. vẽ. 1. moneor. Pet.

non de renouato. Sed quid si dubitat̃ an data p̃cedat creationẽ beneficij, vel ecõtra: puta quia eadẽ die factũ est vtrumque, nec apparet quod prius sit. s̃. eod. tit. c. pen. lib. 6. Contra impetrantem facit, quia ipse petit beneficium: probet ergo illud sibi debitũ: ad qđ videt̃ necessarium ꝙ illud prius fuerit creatum: si ergo hoc non probat, nõ fiat executio. facit de sent. excom. venerabilibus, ad fin. & quod ibi not. in gl. pen. lib. 6 & in dubijs iudicamus pro reo. de proba. in præsentia. & c. ex litteris. de testi. cum tu. secundũ vnam lecturam. succũbet ergo in dubio iste petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei, qui potiorẽ habet gratiam vel habet eam à maiore, vt in prædicta de cre. pen. & de p̃reb. si à sede. lib. 6. Item in dubio interpretamur vt res valeat. de ver. sig. abbate Itẽ si ponim⁹ impetrãtem esse reũ, planũ est ꝙ succumbit actor: idẽ videtur si ponimus eũ actorem. Nam aduersarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor. ff. de excep. l. 1. si ergo exceptionẽ non probat. s. quod post datam creatum fuerit, succumbet. Nec dicas ꝙ hæc sit negatiua, quia etiam si per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitisse, vel dico ꝙ tunc non extabat, hẽt resolutam affirmatiuam, & q̃ probari potest. de renun. super hoc. Item multũ facit pro ipso. quia hæc decre ponens ius nouum, parat exceptionẽ ꝯ impetrantem. Obtinebit ergo vt olim impetrans, nisi de illa fiat fides. & hoc verum puto. Non obstant prius allegata: quia hic de iure actoris constat de facta fide, de gratia, & de vacatione.

statuimus [a] non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi potestate.

¶ Clemẽs. v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis vel habitus: si contra fiat, est irritũ: hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I.

Cum † rationi [b] nõ congruat,

[Glo. seq. obijcit & obiectionem fortificat per sex absurditates: soluit inducens rationem extrinsecam & vnum simile: demum rationem impugnat. In fi. reassumit quintam absurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.]

a ¶ Statuimus.] non dicit, declaramus. ponit ergo ius nouum, quod videtur iniquum, quia certum est beneficium nouiter creatum nondũ ordinatũ vacare: quare ergo non debetur expectanti vacaturum alteri non debitum: maxime cum fauorabilior sit expectatio vacationis per creationem, quàm per mortem. facit de concesʃ præb. accedens. Nec vr̃ ponderandum tempus datæ: quia si tunc extaret beneficium qđ debito modo, & nõ in fraudẽ expectantis suppressum esset vel extinctũ, non deberetur expectanti de cõdõnibus, cũ accessissent. Item sequeretur ex hoc, ꝙ si impetraui litteras ad beneficiũ cũ cura, illud qđ t̃pe datæ simplex erat, sed nunc curatũ, non deberet̃, & idẽ econtra in simplici. Item ꝙ si impetrãtem ad collationẽ alicuius, & beneficium tempore datę non spectabat ad ipsius collationem, licet tempore vacationis spectet, ꝙ non deberetur: & hæc falsa, cum inspiciamus in his t̃ps vacationis & collationis, vt probat̃ ĩ. de p̃b. si de beneficio. & eo. ti. ci cui lib. 6. Plus, quia per hoc vr̃, ꝙ canonico expectanti p̃bendã non deberetur p̃benda ex superexcrescẽtibus, cũ illud sit p̃bendã de nouo creare. de cõstõnibus. cũ M. de p̃ben. dilecto. Itẽ ꝙ nõ deberet̃ p̃ębenda vel portio in ecclesijs nõ habẽtib. numerum: eadem ratione contra id, quod not. de concesʃ. præb. c. fi. li. 6. Quare dico ꝙ hoc nouũ inducit hęc constitutio: ꝙ sicut rescripta ad lites nõ extenduntur ad lites post exortas, vt s̃. eo. c. fina. sic nec rescripta beneficialia, ad beneficia post creata, cũ illa ẽt sint odiosa. de præben. quamuis. lib. 6. & sic duo requirũtur cõiunctim, ꝙ beneficium in rerum natura fuerit t̃pore datæ, & ꝙ vacet t̃pore collationis: ad qđ facit ff. de cõtrahen. emp l. Rutilia Polla. & l. in lege. & cõcordantias ad idem collige per not. s̃. eo c. fin. in 4. glos. Et fuit forte motiuum, quia forsan creatores beneficiorum retraherentur ab illis creandis, quando viderent illa statim impetrãtibus deberi. Sicut ergo voluit æquitas beneficiũ p̃mutatione vacans expectanti non deberi. de re. permu. c. vnico. lib. 6. quia forsan aliàs vacaturum non fuisset, ita noluit deberi beneficium nouiter creatũ, licet vacet: quod aliàs forte creatum non fuisset. Et tamẽ dico ꝙ hæc decr. generaliter loquens locum hẽt non solum in prima ordinatione beneficij, sed etiam in vlteriori, vt si Calen. Ianuarij data fuit gratia, Calend. Februarij creatur beneficium quod confertur Titio, per cuius mortẽ nũc vacat, & tamen tũc deficit illa ratio. Sed si ponis quẽ expectantẽ ex canonia, non ex reseruatione vacaturi tantũ, cũ canonico non debeatur simpliciter vacaturum, sed cum se facultas obtulerit, nõ puto decretalẽ hanc locum habere: sed debebitur illi p̃bẽda per augmentum creata. de præb. relatum. de concesʃ præb. cum super. & prædicta decretali. cum. M. de constitu.

† De materia huius c. vide notata p̃ Antoninũ de Butriũ in c. abbate. extra de ver. sig. adde textũ cũ ibi not. in c. sicut tuis in princ extra de sim.

b ¶ Cum rationi.] Ista constitutio prohibet religiosis vnius professionis, ne eligantur prælati in professione alterius religionis. Et figura sic casum: Cum in ciuitate aliqua, puta ciuitate Parisiẽsi, sint religiosi diuersæ professionis, s. monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupãtur vulgariter monachi sancti Ambrosij. Accidit ꝙ abbas monachorum nigrorũ senio fractus sublatus est de medio: conuentus tendens ad electionẽ noui abbatis, camerariũ sancti Ambrosij (qui erat alterius professionis, quia monachus albus) elegit in suũ abbatem & prælatũ: q̃ritur an bene fecerint? Respondet Papa in hac Clementina & dicit: Prohibem⁹ ne religiosus aliquis eligatur in abbatem alterius religionis vel habitus, quàm suæ. Et reddit rationẽ: cũ rationi non congruat, vt homines disparis professionis vel habitus socientur simul, id est, eisdẽ monasterijs: qđ si secus, id est, aliter fuerit factũ q̃ ista Clemẽtina intelligat, eo ipso irritũ sit & inane. Et sumus in versiculo, [Per hoc aũt.] Pater sanctissime, audiui qualiter prohibuistis ne religiosi vnius professionis eligã tur in abbatem alterius: Sed quæro à vobis, qđ si aliquod capitulum sæculare vellet eligere vnum monachum nigrum vel album in suum episcopũ: quæritur an possit eligi in episcopum cuiuslibet ecclesiæ regularis vel sęcularis? Et vr̃ ꝙ nõ: cum idẽ monachus non sit eiusdem professionis cũ capitulo: Ad hoc respondet Papa in hæc verba: Per hoc autẽ non intendimus prohibere q̃n religiosus licite possit eligi in episcopum cuiuslibet ecclesiæ. hoc dicit. Not. ꝙ est idem in mulieribus religiosis: cũ dicat. Homines: qđ nomẽ comprehendit vtrumq; sexum, cum declinetur hic & hæc homo, cõis generis Not. rationẽ de omnibus esse reddendã: de quo hic tractat Zenzelinus: sed plene dixi de rescr. si q̃n. Not. ꝙ sufficit inducere rõnẽ ẽt non inducto aliquo textu vel gl. vel alia auctoritate alicuius doctoris: qđ not. hic. Zenzel. & probat principiũ hic in verbo, rationis, pro hoc de præb. ratio, nam etiã lex non est aliud quàm id quod ratione cõsistit. 1. dist. consuetudo. Zabarel.

1 Idem. Pau. sup verbo, extẽdi. vbi supple ẽt in scd'a vel vlteriori collatione. idẽ & plenius Gẽnã p̃m eũ cũ x. dicat generaliter nõ extẽdi, &c. dẽt intelligi ĩ quacũq; vacatione, quoad hoc ergo vt impetrari non debeat, cẽseri debet p̃petuo nouiter creatũ, ꝙ post datã creatũ fuit. al leg. qđ not. de priui. ca. vlti. Pet.

[Prima glo. summat, & diuidit, & dicit quid corrigit, & soluit quæstionem.]

b ¶ Cum rationi.] Religiosus eligi non potest ad p̃laturam non episcopalẽ alterius religionis vel habitus:

ut homines ᵃ diſparis ꝓfeſſionis vel habitus, ſimul in eiſdem monaſterijs ᵇ ſocientur ᶜ: Prohibemus, ne religioſus aliquis in abbatem, vel prælatum ᵈ alterius religionis ᵉ vel habitus ᶠ decætero ᵍ eligatur ʰ. Quod ſi ſecus actum extiterit, ſit eoipſo irritum & inane ⁱ †. Per hoc autem, quin religioſus ᵏ in epiſcopum ſæcularis ˡ, vel

Si contra fiat, eſt irritum. Et primo prohibitionis cām ponit. ſecundo prohibet: tertio decernit: quarto proteſtatur. partes patent. Prima pars corrigit cōem opinionē iure fulcitā & conſuetudine 1 approbatā, quę habebat, ꝙ ꝓfeſſus vnius religionis in ꝑlatū alteri' poſſet aſſumi. Et licet quidam diſtinguerēt religionem maiorem à minori, ego putabam ꝙ ſatis eſſet eligendū eſſe profeſſum tria ſubſtantialia regulæ, vt maiori vel minori religioni pręfici poſſet: quod etiā placebat Archid. 16.q.1. qui vere. eod. tit. nullus. lib. 6. per quam decretalem aperte hoc probat ibi dum dicit, vel alterius. Probabam etiam hæc ratione: quia ſi præfici poteſt religioſus eccleſiæ ſæculari ꝑ ꝑ curā, vt probatur 6.q.1. doctor. & c. ſeq. de ſtat. mon. ꝙ Dei. Fortius ergo regulari, licet minoris religionis, vt dicere ſoleo in decret. cum ad monaſterium eo. ti. hic autem expediuntur ibi not. & 16.q.7 in nona.

1 Vide ad hāc gloſſam quæ notat hic Ioannes de Imola.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium reſpondens huic decretali. Secundo quærit: arguit pro: contrarium ſoluit, & ad ſimile remittit.]

a ¶ Homines.] hic & hæc homo comprehendit etiam fęminam: vnde etiam in monaſterio monialium quo ad ſuas prælaturas habet hoc locum; nec impedit verbum, religioſus, quod ſequitur: quia femininum ſub illo maſculino comprehenditur. de hoc eo. tit. generali. lib. 6. in glo. 2. Sed dubitari poſſet an locū haberet in monaſterio monialium 2, quæ per mares reguntur. 18.q.2. qui religioſis. & in c. decima. Videtur ꝙ nō: quia inter illos non eſt ſocietas, de qua ſequitur, nec eſſe debet, vt in c. in decima. Satis puto idem per verba generalia, quæ ſequuntur, & ſimilis quæſtio not. eo. tit. indemnitatibus. § ſane. in fi. magnæ glo.

2 Vide cōcilīū Trident. ſeſ. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, c.7.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit.]

b ¶ Monaſterijs.] eccleſias ergo ſæculares nō cōprehendit, vt j. dicitur. Quid de eccleſia ſancti Ambroſij Mediolañ. vbi eſt duplex collegiū, ſcilicet monachorū & regularium canonicorum? Dic, ꝙ cum quodlibet collegium ſit ibi diuiſum: quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpoſitum, locus erit huic conſtitutioni in illis prælatis aſſumendis. Ioan. And.

[Glo. ſeq. alleg. duas concor. ponit prouiſionem & reſponſionem antiquam.]

c ¶ Socientur.] habebatur hoc 16.q.7. in nona. & facit eo. tit. cum cauſam. ſed ſecundum ſtatum antiquum prouidebamus ad huc: quia ſe conformabat prælatus habitui illorū, quibus pręfectus erat. ſ. de vi. & hone. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap. in nona. reſpondebamus illud in vera diſparitate, qualis eſt ſæcularis clerici vel laici ad profeſſos. & circa hoc vide qđ ſcripſi de teſta. Ioannes. in 3. appoſitione. & quod not. eo. tit. officij. in glo. penult.

[Gl. ſeq. ponit nomina, ſoluit dubium, & remittit.]

d ¶ Prælatum.] puta Priorem, Magiſtrum, Miniſtrum Cuſtodem, Præpoſitum, Archipresbiterum, vel quodcunque ſit nomen. Et not ꝙ licet ratio ſuperior ſit generalis etiam quo ad ſocios, tamen nō prohibet eligi in ſocium & fratrem: quod intellige cū diſtinctione, an ſit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not. de præben. cum ſingula § penul. lib. 6.

e ¶ Religionis.] ſ. dixit, profeſſionis. ex quo ergo diuerſa eſt religio, puta Ciſtercieñ & Cartuſieñ. licet forſan idē profiteatur, vtraq; cadit ſub prohibitione.

[Glo ſeq. tractat de regularibus canonicis, licet diuerſi coloris.]

f ¶ Vel habitus.] non dicit coloris, per quod videt ꝙ omnes regulares canonici, qui profitent regulā Auguſtini, licet varient in colore, quia aliqui habēt colorē nigrū, alij album, alij griſeum, alij miſcium, inuicem eligi poſſunt, quod videtur maxime, quia dicitur ipſorum habitum eſſe lineam togam, quam ſub cappa deportant. facit etiam j. de ſtat. mo. ne in agro. poſt prin. facit etiam quod not. 16.q.7. in nona. Item in quibuſdam religionibus eſt videre, ꝙ eſt etiā duplex color: vnde videmus ꝙ Ciſtercienſes & griſeo & albo colore, prout placet, vtuntur: vbi vero color eſſet de habitu & ipſius ſubſtantia, diuerſitas coloris induceret diuerſitatem habituum. & facit. j. de reg. eos qui. Ioan. And.

† Barba. tia pulcherrime examinat virtutem decret. & tenet ꝯ Card. illud afficere ignorātes ēt añ publicatione cōſtitutiōnis, ſolus princeps tamē ignorātes ligare pt. Cōpoſt. in c. capitulū ſanctæ crucis. de reſcrip. & dixit Ioā. Imol. in l. ex facto ff. đ vulg. & pupil. ꝙ principe cōſtituēte ſtatuta inferiorū per appoſitionē decreti nō poſſunt inferiores illa declarare. Font.

g ¶ Decætero.] electiones ergo prius factas non vitiat etiam ſi ſuper illis conſtitutionis tempore lis penderet. facit quod not. & dixi de poſtu. c. vnico lib. 6.

[Gloſſa ſequens primo ſoluit duo dubia, ſecundo quærit, arguit pro. & ſoluit.]

h ¶ Eligatur.] non prohibet poſtulari ex cauſa: ſed puto ꝙ à Papa. & ſimi. not. de elect. c. indemnitatatibus. poſt prin. lib. 6. Sed nūquid per viam prouiſionis talis pfici poterit? Quod videtur, cum iſta ſunt diuerſa de pręben. cum in illis. lib. 6. & hæc cōſtitutio ius vetus corrigit: in caſu ergo non expreſſo ſtatur iuri antiquo C. de app. præcipimus. in fi. de teſta. ſancimus. & licet hoc poſſet defendi: contrarium tamen eſſe videtur 3 de mente conſtituentis per rationem hic expreſſam, quæ communis eſt, & hoc ſaltem in eo qui prouidet ex iure ad ipſum deuoluto, propter delictum vel negligentiam electoris. facit j. de ſup. neg. prelat. c. 1. & quod ibi dicam.

3 Idem Pau. ga iō huius ca. adaptatur ad oēm modum quo eccleſijs ꝓ viꝛ & iō legis extendit verba ad cām; vbi eadē rōne petit: facit ꝙ dixi ſ. eo. tit. § poſtq̄. li. Pet. adde Barb. tractātē de extēſione pœnali. Font.

i ¶ Inane.] confirmatio ergo ſecuta nihil operatur, cō cor. quod not. ſ. eo. quàm ſit. lib. 6. in fi. vlt. glo.

K ¶ Religioſus.] etiam nouitius. ſ. eo. tit. nullus. lib. 6. & vide quod ibi not. in vlt. glo. etiam ſi ſit mendicans: ſaluo quod habes eo. tit. quorundam. lib. 6. j. de regula. vt profeſſores.

[Glo. ſeq. ponit opinionem quam reprobat, de ſecularibus collegiatis: arguit pro & cōtra, & declarationē expoſcit.]

l ¶ Sæculari.] dicunt quidam, ꝙ ex quo religioſus ꝑmittitur eligi in epiſcopū eccleſiæ ſæcularis 4, in pręlatum alterius ſæcularis eccleſiæ nō poterit eligi: ſed hoc non credo per prædictam verbū, ſcilicet, in eiſdē monaſterijs: & cū id nō ſit expreſſe mutatum, in ſuo ſtatu perſiſtant antiqua iura, quę id permittunt. 51. diſ. priſcis. 58. diſt. c. 1. 16.q.1. doctos. cū multus. c. ſeq. de ſtat. mon. ꝙ Dei. Incidenter ergo dictum eſt hic de ſæculari, cum principaliter de regulari intenderet proteſtari, vt ſequitur: & ſatis placet hoc in ſecularibus eccleſijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius eſt dubiū ſed ꝙ & in illis poſſit facit quod not. Ber. ſ. de ſta. mon. c. in 3. glo. & c. ꝙ Dei timorē & not. Ioan. 68. diſt. c. 2. 74. diſtin. c. quorundam. 16. q. 7. in nona. In ꝯrium facit quod not. Hoſtien. in prędicta decret. ꝙ Dei vbi tenet monachum non poſſe habere præpoſituram vel decanatum eccleſiæ ſæcularis, niſi ex diſpenſatione hoc fiat ob neceſſitatē curæ animarum. Item hic ſola diſparitas habitus impedit: fortius impedire dēt diſparitas habitua & ꝓfeſſionis, vt in caſu iſto: ſcilicet cum religioſus præficitur collegio ſæculariū clericorum, & hoc maxime in ſimul viuentibus, in quibus plus arctat principium decreta & q quandoque fungūtur priuilegijs religioſorū. de vi. & hon. cler. q̄m. & not. 16.q.1. decimas. Egeret hoc declaratione: ſed vt prædixi, verbum, in eiſdem monaſterijs, multum facit, quòd poſſit hodie ſicut olim: niſi dicas ꝙ verbū, monaſterijs, ponatur pro eccleſijs ſic 16.q.7. nemini. Poſſet ēt dici, quòd clerici ſæculares non habēt certū

4 Qūo tūc viuet, vide gl. c. de monachis 16. q. 1. & pleniſſime B. Th. & Caietanū 2.2. q. 185. art. 1.

habitum,

habitum, cum non sit expressum in iure de colore vel forma, per quæ vel quorum alterum oportet habitum discerni, vt p̄dixi. & licet fatear certas formas, & colores esse prohibitos, inf. de vi. & ho. cle. q̄m. sup. eo tit. clerici: non ex hoc sequitur certum habitum esse p̄fixū: large tñ dicimus habitū clericalem cōuenientem & nō prohibitū clericis, sicut & laicalem conueniētem laicus: de sen. ex com. si iudex. lib. 6.

a ¶ Cuiuslibet.] quasi dicat, etiam si sit alterius religionis vel habitus. Ioannes And.

cuiuslibet a regularis ecclesiæ licite possit eligi, non intendimus prohibere.

¶ Idem.

¶ Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit concilium Lugdun. nec illud, vel eius partem alterare potest. Io. An.

NE RO- CAP. II.

Diuisio.

NE Romani.] Diuiditur in sex partes: Quia primo ponit de potestate Cardinalium sede vacante: secundo de officio Camerarij vel pænitentiarij: ibi, [Eo tñ:] Tertio determinat quid comprehendatur appellatione diœcesis, & q̄d si Papa moritur extra curiā: ibi, [Sane.] Quarto determinat quid si cōtingat oēs Cardinales exire ꝯclaue: ibi, [Porro.] Quinto de exceptione cēsuræ nō opponendæ ꝯ Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, [Cæterum.] Sexto arctat venire debentes existentes extra curiam vt veniant, licet intellexerint sedem vacare: ibi, [Verum.] Io. de Imola.

Additio domini Heliē præmittens casum.

¶ Istud c. determinat seu supplet concilium Lugdun. in c. vbi periculum. lib 6. eod. tit. In illo c. ista dicunt: Si Papa moriatur, Cardinales præsentes dēnt expectare absentes per decem dies, vt ipsi congregati in vnū tractēt de electione noui Romani Pontificis: qui quidē Cardinales intrabunt quoddā conclaue, i. quendā locū secretū, quod cōclaue erit planū, & nulla erunt in illo conclaui intermedia, seu nullæ erunt partes in medio: & isti Cardinales semel inclusi in cōclaui, nō poterunt exire: & nullus cū eis poterit loqui. Et p̄ vnā fenestram bene arctam & finistram ministrabit̄ Cardinalibus potus & cibus: Et si intra tres dies nō eligant Papā, ipsi nō habebunt per quinque dies nisi vnū ferculum, i. non comedent nisi de vno epulo: Et si in illis quinque diebus adhuc nō eligant, ipsi nō habebūt nisi panem, vinum, & aquam, & nō recipient suas distributiones de camera: immo si aliquas recipient ibi tenebuntur illas restituere. Et dēnt esse ita intenti ad electionem dicti domini Papæ, ꝙ non debent se interponere de aliquo alio negotio quousq; electionē suā fecerint. Item si quis Cardinalium non intrauerit cōclaue, vel si intrauerit tñ exijt: alij existētes nihilominus procedant in dicta electione, & illū exeuntem nō admittent. i. illum amplius recipient, nisi exierit p̄p infirmitatem: quia post infirmitatem recipietur, si intret pendente negotio electionis. Item expectati per decem dies, si ipsi veniant, ipsi admittentur. Item illud c. vbi periculum, dicit quòd aliquotiens Papa moritur alibi quàm Romæ, quid erit si moriatur alibi? Ibi dicit ꝙ si Papa obierit extra ciuitatem Romanā, ꝙ Cardinales dēnt illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit ꝙ rectores illius ciuitatis ita cito quàm scient mortem Papę, ꝙ ipsi dēnt compellere Cardinales, vt ipsi eligāt Papam, & si ipsi non faciant (dicit Papa) ipsi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs suis. Et dicit concilium ꝙ feudis, si feuda habeant. Item dicit ꝙ Cardinales dēnt eligere Papam libere, & sine cōuentione vel pactione aliqua. Et si aliquod iurum ipsi Cardinales alicui præstitissēt de aliquo eligendo, dicit Papa ꝙ tale iuramentū non valet. Item dicit quod tota ecclesia debet orare super prouisione electionis noui Pontificis.

Casus litteralis domini Heliæ.

¶ His suppositis accedo ad Clementinā, quæ aliquotiens aliquid supplet ad dictum capitulum: aliquotiens cōfirmat & determinat ea quæ decidūtur in dicto c. vbi periculum. iā determinato. ¶ Figura sic casum: Pater sanctę. Deus vos cōseruet à mala peste, quia vidi si aliquo casu esset is sublatus de medio, id est si essetis mortu⁹ quo vos docetis me qualiter deberem eligere, si ius haberem eligendi Romanum Pontificem (Sed quæro à vobis, an nullæ sint aliæ solemnitates ad eligendum Romanum Pontificem præter istas positas in dicto capitulo, vbi periculum, & si ego obseruarem dictum capitulum, vt iacet ad pedē litteræ, an mea electio esset valida? Et respondet Papa, ꝙ sic: dummodo adiungam ea, quæ sunt in isto capitulo, seu ista Clemētina: in cuius principio dr̄ ꝙ olim erant diuersæ opiniones an c. vbi periculū: posset modificari, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per cœtum Cardinalium: Summus Pontifex cōsiderans, ꝙ lex superioris non debet tolli per legē inferioris, reprobat opinionem satagentem i. dicētem & procurantem, ꝙ constō edita in concilio Lugdun. in c. vbi periculum. (Ecclesia vacante) pōt corrigi, immutari, aut quicquā .i. aliquid potest ab ea detrahi. Et dicit ꝙ non vult ꝙ Cardinales sede vacante aliam iurisdōnem habeant, præter iurisdōnem eius concessam in dicto concilio, vbi periculum.

Casus. §. Et tamē.

¶ Hoc tñ plus hēnt: quia si cōtingat ꝙ Camerarius moriatur pendēte tempore, quo papa est mortuus: vel maior, vel aliqui ex pænitentiarijs, Papa Clemens vult, ꝙ cœtus & congregatio Cardinalium tales personas eligant: quia Papa nō intēdit ꝙ per obitum suum talia officia vacent. Et maxime. i. præcipue vult vt pænitentiarij eligātur, cū sint ipsi populo per quàm necessarij: quia ipse Clemens vult, si pænitentiarij morianī nō obstante ꝙ sint impediti in electione Romani Pōtificis, tñ vult ꝙ eligātur noui, & ꝙ in locum pænitētiariorum mortuorū Cardinales subrogent nouos.

Casus. §. Sana.

¶ Item quia cōcilium dicit in c. vbi periculum: ꝙ si cōtingat Papam mori extra ciuitatem Romanam, ꝙ Papa est eligēdus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus est: Sed supplico, declaretis mihi quid vos intelligatis per territorium, & dicatis quid continet? Rñdet Papa, ꝙ nomine territorij tota diœcesis intelligitur, & intelligatis ꝙ si audientia causarū & litterarū Apostolicarum sit in vno loco, & ꝙ cōtingat Papā mori in alio loco, ꝙ Papa nō est eligēdus in loco in quo moritur, sed in quo remāsit curia sua. Et nisi forsan Papa antequam moreretur determinasset audiētiam causarum alibi profecturam, quo casu constō concilij Lugdunen. obseruaret̄.

Casus. §. Porro.

¶ Sed pone Accidit ꝙ Cardinales existētes in conclaui nō referunt electionem, immo oēs simul exierunt conclaue, vel successiue exierūt, quæritur quid iuris, an p̄p hoc electio non sit facienda? Rñdet Papa, ꝙ rectores ciuitatis ad quos executio prædictæ constōnis, vbi periculum: pertinet, constringent ipsos Cardinales ad iterū intrandum conclaue: aliàs si nō faciant incurrunt pœnas contentas in dicta constōne, vbi periculum. Sed quæreret aliquis: quando Cardinalis reintrabunt cōclaue deputatū, incipiēt ne ipsi de nouo procedere in electione, ac si numq̄ intrassent? Rñdet Papa, ꝙ nō: sed incipiēt in statu in quo erant qñ exierūt cōclaue.

Casus. §. Cæterū.

¶ Itē quęro, pone ꝙ sunt multi Cardinales excōicati, erunt ne ipsi repellendi ab electione, cum sint incapaces? Rñdet Papa, ꝙ tales nō poterunt repelli aliqua exceptione, vt vitentur seu euitētur dissensiones vel diuisiones seu schismata: q̄a si possent repelli exceptione excōicationis, ipsi Cardinales fortasse negarent se excōicatos, & esset lōgū expectare p̄bationes aliorū, & nimis prolongaretur, vel differretur electio, ꝙ esse non debet.

Casus. §. Verum.

¶ Sed quæro, durante tempore electionis sunt aliqui in prouincijs, qui fuerūt electi in aliqui-

bus dignitatibus: quid facient ipsi, quomodo ipsis prouidebitur de confirmatione suæ electionis, an teneatur venire ad ciuitatem Romanam, ac si Papa non esset mortuus? Respondet q tenetur venire vel mittere, ac si curia Romana nõ vacaret, hoc dicit totũ istud ca. cuius ordo facilis est. Not. q opiniones doctorum variæ præbent obstaculum & dilationem expeditioni alicuius negotij. Nam in tali varietate alteram sequi, non est temerarium, vt notatur in d. ca. ne innitaris. §. de cõsti. Et fm Pau. sine reprehensione potest vnus adhærere vni, & alter alteri: quia opinionibus est deferendum. sup. de resti. spo. Et p hoc dicendum est, q si iudex in iudicando sequitur vnã opinionem de pluribus, non facit litem suã: quod dic vt not. Bar. in l. cũ prolatis. ff. de re iudi. Vide hic plenius per Pet. de Anchara. Not. quod opinio non consonans veritati est reijcienda. Zabarella.

mani a electioni Pontificis indeterminata b opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem c afferre: Nos inter cætera d præcipue attendentes, quòd lex superioris per inferiorem e tolli f non potest g: opinionem astruere (sicut accepimus) satagentem, quòd constitutio felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, circa electionem præfatam, edita in

[Prima gl. ponens casum simul summat, & diuidit: & dicit quid supplendo determinat: & quid prima pars approbet vel reprobet.]

a ¶ Ne Romani.] Casus. Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdõnem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud vel eius partem alterare potest. Secundo dicit, q officium Camerarij, vel Pænitentiariorum Papę durat eo mortuo, qui si deficiunt, poterit cętus pro tpe vacationis alios subrogare. Tertio determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicit de territorio & districtu, statuit moriẽte Papa extra curiam, ipsius electionẽ fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia trãsferẽda. Quarto prouidet casui, quo cõtingeret Cardinales oẽs exire conclaue. Quinto statuit per exceptionem excõicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, adstringit ad id se de vacante. Et principaliter determinat & supplet, de cre. vbi periculum. sup. eo. Quas aũt opponens approbet, dicam per partes. Et prima pars determinat quod not. 79 dist. nullus 2. & corrigit quod not. Host. de pænit. & remis. cum ex eo. cuius opinionem & rationes scripsi, de schisma c. vnico. lib. 6. & approbat quod ibi not. & quod tenet Archi. in decre. prædicta, vbi periculum. §. cæterum, in fi. quod specialius contingit hũc casum Gar. etiam se probabatur Host. eo. tit. cupiẽtes. §. quod si. vt etiam dicam. inf. § fi.

b ¶ Indeterminata.] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur prœmium harum constitutionum.

c ¶ Dilationem.] summe periculosam, vt in ea. consti. in princ. Io. And.

d ¶ Cætera.] quæ patere possunt ex gl prædicta sup.

e ¶ Inferiorem.] 21 dist. inferior. sup. de maio. & obe. cũ inferior. C. de leg. l. fi. & hoc maxime cum ille inferior ab illo superiore recipit ptãtem 1, vt in casu nostro cœtus cardinalium à Papa: per quod idem videtur de concil. sup eod. tit. significasti. 9. q. 3. cuncta.

f ¶ Tolli.] iuuari posset per pœnę adiectionem 2. de

1 Placuit doctorib. & nota, q inferior sp (gratia exempli) eps recipit ptãtẽ a superiore, s. archiepõ. c pastoralis, ĩ princ. de off. ord.

2 Sequuntur doct. Facit c. vt animarũ periculis. de cõstit. lib. 6. glo. 1. cle. vt hi qui. de æta. & qualit. Barba. F.

hoc dixi de offi. archipresbyte. cap. fin.

g ¶ Non potest.] hoc ẽt fatebatur Host. sup. eo. licet. dicens q Cardinales illi constõni expresse renuntiare, non poterant per hanc rõnem: tacite sic, vt inf. dicam.

h ¶ Lugdunensi.] sup. eo. vbi periculum lib. 6.

concilio Lugdunensi h, per cœtum i Cardinalium k Romanæ Ecclesiæ (ipse vacante) modificari l possit †, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue addi, vel dispensari m quomodolibet circa ipsam seu aliquam eius partem n, aut eidem etiam renuntiari per eum, tamquam veritati non consonam, o de fratrum nostrorum consilio reprobamus p †: irritum nihilominus & inane

[Glo. seq. ponit alia duo nomina, & rem.]

i ¶ Cœtum.] Collegiũ vocatur. de schisma. c. vnico. lib. 6. quæ satis resonant in idem, vt patet 15. dist. canones. in fi. alibi dicitur gremium. 23. dist. in nomine Dñi. ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij vel capituli: nec censentur iure singulorum in diuersis titulis locatorum, satis tractauit Host. de Iudæ. ad liberandam.

K ¶ Cardinalium.] vnde sic dicant', not. sup. de offic. archipresby ca. 2 in 1. glo. Ioan. Andr.

l ¶ Modificari.] diminutionem continet, de verb. sign. c. fin. & multa verba hic ponit, septẽ scilicet, vt omnem modum per quem constitutio tangi posset, includat. Ioan. And.

m ¶ Dispensari.] hoc addit: quia stante constõne maioris, minor quandoque contra illam dispẽsat. de ætate & qualita. c. vnico. lib. 6. cum similibus.

n ¶ Partem.] quid iuris sit de toto, & c. ff de rei ven. quę de tota & sup. de dona. inter virum, & vxo. nuper.

Glo. seq. respondet ad rationem Host. quem excusat, & hanc definitionem coadiuuat.]

o ¶ Non consonam.] quod ergo dicebat Host. q alia collegia hoc habent, ergo & collegium Cardinalium? Rñdetur illis permissum, huic expresse prohibitũ, & si per antiqua iura cõcessum prius erat, per istam posteriorem constõnem est correctum. de constitu. c. 1. lib. 6. Et sic breuiter respondetur ad quamplures ex rationibus Hostiensis, qui tñ excusabilis est: quia nõ vidit decret. vbi periculum. Ad id quod dr nõ esse verisimile, filium Dei voluisse mortuo Papa gregem fidelium eẽ sine pastore, vel Ecclesiã sine spõso: Rñdetur q spõsus, rector & pastor est Christus & caput 3 Ecclesiæ, q̃ est ipsius corpus. Primum patet 76. dist. ieiunium 2. in fi. Secundum 95. dist. c. 1. circa medium. Tertium de sacra vnctio. c. 1. versi. sed vbi. 3. q. 4. c. fi. Licet ergo deficiat vicarius, nõ deficit principalis, qui vicariatus solum Petro & successoribus Apostolicis datus fuit. Absurditas autem huius opinionis apparet: quia fm eam non esset necessarium Papam eligi 4, ex quo cœtus Cardinalium Christi vicarium haberet. Item nec esset hoc expediens, quod cuique patet, & facit de cõcess. præben. quia diuersitatem. in prin. & in decisa.

[Glo. seq quærit, negatiue soluit.]

p ¶ Reprobamus.] Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Goffr. Hostien. & Compost. & Guliel. q̃ habet, Cardinales tollere posse, quod de numero duarũ partium statuit concilium Lateranen. sup. eo. tit. licet. & ordinando q nominatus à pluribus in scrutinio sit Papa, vt ibi scripsi? Dic quod non: quia illud concilium illam opinionem approbat, cũ dicit, nisi maior interuenerit concordia: ex quo ergo concordat nominatũ vel nominandum à pluribus esse Papam, videtur ille nominatus ab omnibus, & facit quod not. sup. eod. tit. si cui. lib. 6. in glos. nota.

[Glossa

† Fallit istud fm Barba. in alijs capitulis, q̃ se de vacante habẽt iurisdõnem; sed ratio istius tex. est periculum vacatiõis sedis Papalis. Fõ.

† Notat Barbat. q Papa põt facere cõstõnẽ super elect. successoris, nõ sic eps: quia post obitum non erit iudex, ergo nõ valet q agit. l. cũ qui §. fin. ff. de iur. om. iu. Fonta.

3 Vide Turrecre. in sũma de eccle. sia li. 1. c. c. 44. & se qu.

4 Qđ est falsũ, vnde infert Barbat q auctoritas Christi nõ trãsit ad consiliũ sede vacãte, vide glo. c. quodcunque ligaueris. 24. q. 1. Fon.

decernentes, quicquid potestatis [a] aut iurisdictionis ad Romanum, dũ uiuit, Pontificem pertinentis [b] (nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur) [c] cœtus ipse duxerit (eadem vacante Ecclesia) exercendum.

¶ Officium Camerarij, vel Pænitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Ioan. And.

¶ Eo tamẽ prouiso, quòd si eiusdem Ecclesiæ Camerarium [d], aut maiorem [e], vel aliquos alios ex pænitentiarijs (quorum [f] officium per obitũ eiusdem Pontificis nolumus expirare [g]) per mortem, vel aliàs deficere quouis modo [h] contingat; valeat idem cœtus [i] ad tempus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium [k], vel ampliori etiam, quantum [l] ad pænitentiarios (si hoc [m] eidem cœtui concorditer [n] expedire videbitur) alios subrogare.

¶ Determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionẽ fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audiẽtia; licet suspẽsa: nisi prius ordinatũ esset de curia transferenda. Ioan. And.

¶ Sane cum iuxta constitutionem [o] prædictam Papa extra ciuitatem, in qua cum sua erat curia, moriente [p], in ciuitate in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter [q] successoris electio celebranda: districtus, seu territorij nomine, diœcesim [r] hoc ca-

[Glo. seq. dicit opi. Hug. reprobatam, & rõnem eius tollit per instantiam.]

a ¶ Potestatis.] reprobatur ergo quod notat Hug. 79. dist. nullus 1 cuius dictum recitat Host. sup. eo. licet. qui dixerat Cardinales posse tunc creare Cardinalẽ: cum possint tunc creare Papam, quod plus est: sed videmus qđ capitulum creat episcopum, nec tamen confert beneficia ad illius solius collationem spectantia, ne sede vacante c. vnico, lib. 6.

b ¶ Pertinentis.] si ergo aliqđ diuisim ad collegium pertinet, quod forte prior ipsorum expedit, vt est moris, hoc non impedit: facit prædi. decre. vnica. & de rescrip. edoceri.

c ¶ Permittitur.] in §. idem quoque.

d ¶ Camerarium.] ad quem spectat temporalia pauperib. erogare, vt not. Io. 8. q. 1. c. 1. hodie aũt magnũ est officium: & iurisdictionẽ exercet circa omnes debentes Cameræ, & auditorem habet etiam ad hoc, quem puto quòd habere possit sede vacãte, per hanc litteram, prouisione tamen pẽdente Cardinales nil ab ipso recipient, vt prædicta decre. vbi §. prouisionis.

e ¶ Maiorem.] ex pænitentiarijs 1, quod sequitur, & est sensus ꝙ officium pænitentiarij maioris, qui solet esse Cardinalis, vel aliorum minorum, non expirat. Tempore tamen inclusionis maior pænitentiarius, si est Cardinalis, ꝓ se non potest vti officio: si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter vtetur officio, vt fecit dominus Tusculanus.

f ¶ Quorum.] interposito.

[Gl. seq. dicit quid approbat. duas lecturas ponẽs.]

g ¶ Expirare.] hoc de pænitentiarijs tenebat Hostien. de sententia excõmunicationis, quòd de his, in fine, vbi determinat quod not. in Specula. tit. 3. §. 1. vbi defendit Gulielm. quòd Camerarius Mareschallus, & auditor cameræ habent ordinariam, quod si verum esset de iure communi, duraret illorum officiũ mortuo Papa. de offic. leg cap. 2. lib. 6. sed hic de mareschallo nil dicitur & vide quod dixi supra eadem compil. tit. 1. audito. in 1. gl. Secũdum quod dicimus istos habere delegatã, speciale hic inducit, qđ durat delegata post mortem delegantis, sicut & supra de hæreti. in fidei libro sexto.

h ¶ Quouismodo 2.] puta quia incidit in furorẽ, vel infirmitatem, quæ impedit executionem officij. idem puto si recederet, vel nollet officium exercere.

i ¶ Cœtus.] potest suppleri vel pars maior: quia quod maior, & c. 56. di. Apostolica, de elect. cũ inter canonicos, in princ. ff. ad munici. l. quod maior. & hoc verũ vbi solum pro numero deficientium subrogant, vbi vero pro ampliori, necessaria sit plena concordia 3, & sic intelligo quod sequitur.

k ¶ Deficiẽtium.] tolle quod est inf. alios subrogare.

l ¶ Quantum ad pænitẽtiarios.] secus ergo quo ad Camerarium.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

m ¶ Si hoc.] videlicet quòd ꝓ ampliori numero subrogentur pænitentiarij. Sed nunquid nullo deficiente poterit cœtus pro ampliori numero cõcorditer pænitentiarios subrogare? De verbis videtur quòd non, cũ constitutio sit prohibitoria præter casus præmissos, & istud nõ videtur permissum, nisi cum aliquis deficit. Ioan. And.

n ¶ Concorditer.] idẽ in decr. vbi periculũ. §. nulli. & §. idẽ quoque. vnus 4. ergo sol' hoc impedire poterit. facit quod no. supra eo. titu. quia propter. ver. vel saltem.

o ¶ Constitutionem prædictã.] in §. porro.

[Glo. seq. soluit dubium, & respondet contrario.]

p ¶ Moriente.] vel cedente, quod esse potest, vt de renunc. c. 1. lib. 6. Nam tunc quo ad sedẽ censetur mortuus. 5. 7. q. 1. §. ecce in quibus, & cum hic sit eadem ratio & fauor prouisionis Ecclesiæ, & cesset ambitio, cessat etiã contrarium. de decre. susceptum, de rescri. libro sexto.

q ¶ Regulariter.] hoc dicit propter casus interdicti & rebellionis ibidem exceptos. Ioan. And.

[Glo seq. fortificat textum per simile, & per rationem. Secundo obijcit, & respondet.

r ¶ Diœcesim.] iustum fuit hic plus ponderari diœcesim, quàm districtum, sicut & in casu, de rescrip. statutum. li. 6 maxime quia stante diœcesi, districtus facile variantur, quãque per concessiones imperiales, quãdoque per occupationes principum, vel ciuitatum, ad tales autem mutabilitates ecclesiarum status non mutatur. 10. dist. c. 1. 101. dist c. 1. & de relig. domi. c. 1. Si ergo Papa moritur apud Bazanum vel Nouãtulam, quę loca sunt districtus Bonon. quia tñ loca ipsa sunt diœcesis Mutin. in ciuitate Mutin. conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cũ locus ille nõ distringatur per ciuitatem Mutinensem, quõ regens ciuitatem Mutinen. illos includet? quare melius videbatur accipere proprie territorium vel districtũ, sed forte ponderauit auctor ꝙ multa sunt loca 6, q̃ non distinguũtur per ciuitates aliquas, sed per singularia dominia, qui domini et ciuitatibus non respondent. Illi ergo nõ sunt de districtu ciuitatis, sunt tñ de diœcesi,

Ad

1 Vide Ludouicum Gomes. in procemio regularũ Cancellariæ de officio sacrę pœnitẽtiariæ.

Camerarius Papæ & Marescallus an habeãt ordinariam vel delegatam.

3 De hoc verbo vide Deciũ in c. sedes extra de rescr.

3 Vide Abbatem in c. nõ pot. extra de re iud.

4 Vide Alex. cõs. 124. in 2.

5 Mors. n. ciuilis æquiparat naturali, vbi operatur eundem effectum, de quo vide Abbatem in ca. nisi, de probat. & Alex. cons. 1. in 5. volum.

6 Talia loca nõ sunt de districtu ciuitatis ſm hãc glo. q̃ not. & adde qđ. no. Io. An. sup. đ iureiu. nimis. & dixi in c. statutum. §. cum vero de resc. & in c si propter. e. tit. c. 1. ver. ad idẽ quæritur. lib. 6. Pet.

Ad primum dico quòd Cardinales se debent offerre, & sperandū est quòd hoc facient: quia non facile continget quin aliqui se offerāt, quos alij sequentur nolentes perdere vocem suam, vt de facto videmus. Posset ēt esse locus remissioni, de qua inf. de re iud. pastoralis, circa medium. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Idē quid si nulli remanent? Vide quod dixi sup. in glo. iustum. Item quid si omnes remanent, & aliqui citius reintrant cōclaue, nunquid illi poterunt eligere? etsi alij non haberent iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, vt allegabatur post mortem Clementis, & dicatur † dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorum, si vel etiam tunc dicebatur: quid fiet, & quis de iusta causa metus cognoscet? Ista non decisa, nec tunc prouisa adhuc egebunt prouisione.

su a intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quòd si in certo loco, causarum & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papā alibi b mori contingat, non c ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audiētia tempore mortis huius vacare d noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum e esset per Papam de curia transferenda f: quo casu seruetur prouisio g constitutionis prædictæ.

¶ Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.

¶ Porro h si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes i simul vel successiue (quod absit) exire contingerent conclaue deputatum eisdem, hi (ad quos k pertinet executio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idē conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant l †: Pœnas in dicta constitutione contentas m, nisi hoc fecerint, incursuri n. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrātes, ad electionem iam dictam procedant: & alias constitutionem præfatam obseruent secūdum statum in quo o erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione nō repelli. Io. An.

¶ Cæterum p, vt circa electionem prædictam, eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligētibus aderit, dissidendi facultas q: Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet r excōmunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs s circa electioné eandē hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

a ¶ Hoc casu.] alijs ergo casibus sumitur vt habetur ff. de verb. sign. pupillus § territorium: tamen & alibi territorium ponitur pro diœcesi. 26. q. 2. si quis episcoporū: cui concor. de consti. c. 2. lib. 6. Quandoque etiam parochia ponitur pro diœcesi. 12. q. 2. bonę rei: de dona. Apostolicæ. in princ. quandoque ponitur pro regione. 9. q. 2. episcoporum.

b ¶ Alibi.] id est in loco alterius diœcesis.

c ¶ Non ibi.] vt moritur.

[Gloss. seq. dat duo similia.

d ¶ Vacare.] licet vacet, inspicimus primum statum, ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit: concord. in decre. de foro competen. ex parte in fin. vlt gloss. Ponderamus igitur hic habitum sine actu. sic sup. ead. cōpil. de sum. trinit. cap. 1. in fin.

e ¶ Ordinatum.] ad idem de præbend. si Apostolica. in fin. lib. 6.

f ¶ Transferenda.] ad aliam diœcesim, aliàs idem quod supra.

g ¶ Prouisio.] scilicet ꝙ fiat electio in loco vbi Papa moritur, vt in d. § porro.

h ¶ Porro.] prouidet casui non determinato per cap. vbi periculum. Nam licet ibi §. sane, prouiderit quid iuris cū aliqui ex Cardinalibus exeunt conclaue, im prouisum erat quid iuris, quando omnes exeunt, & casus iste post mortem Clementis fuit de facto.

i ¶ Omnes.] bene dicit: quia si aliqui vel aliquis remaneret, in illos vel illū resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret. §. sane, & facit quod no. de postul. præla gratum. cum suis cōcord. 1 Vbi vero omnes mortui essent, quid iuris: scripsi post Host. supra eod. licet.

k ¶ Hi ad quos.] de quibus habetur in. §. præterea.

[Gl. seq. quærit, & soluit: secundo duas quæstiones subdit, de quibus remittit: Tertio quærit, & quæstio. ampliando, prouisionem exposcit.]

l ¶ Compellant.] sed quid si aliqui territoriū illorū exeant? faciant de his qui intra districtum ipsum manent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? [continued above]

m ¶ Conuentas.] in §. quod si præmissa.

n ¶ Incursuri.] quia pœna ciuium & rectorum est punitio ciuitatis. videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ In quo erant.] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantum, an etiā octo, vt ibi in §. conclaue.

[Gl. seq. dicit quid approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. recitat.]

p ¶ Cæterum.] iste §. approbat, quod not. Ioan. 79. dist. ca. 1. vbi not. de vitio eligentium obijci non posse: & prorogat opinionem Compost. not. sup. eo. licet: q dixit contra electionem factam per duas partes excipi non posse de excōicatione vel suspensione eligentiū, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum, quòd peccant alij communicando talibus: faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnem exceptionem remouet: alleg ff. de iuris, l. Seruius. §. si quis riuum. Item secundum ipsum in casu necessitatis licite excommunicato communicatur, sed maior necessitas, quàm carentia vicarij Iesu Christi non posset haberi. 22. di omnes. 2. q. 6. ad Romanam: & facit sup. de hær. præsidentes. lib. 6. hic approbatur hæc opinio, etiā quo ad actum electionis faciendæ.

q ¶ Facultas.] facit supra eod. indemnitatibus. §. vt autem. lib. 6.

r ¶ Cuiuslibet.] iuris vel hominis. Item qualiscunque sit suspensio, vel interdictum.

s ¶ Iuribus alijs.] 79. dist. per totum. 23. dist. in nomine Domini. sup. eod. licet.

[Glo. seq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mo. licet mala ratione falsificatam, & cōtrariam reprobatam, subdens absurditatis causam.]

1 Capitulo igit̄ aggregato, nō dr̄ dissolui collegium p recessum ōī maioris partis: q̄a in solo remanente dr̄ ius collegij remanere: sed antequā congregētur, nisi duæ partes accedant, non fingit̄ capitulum conuenisse ī loco. Pe. de Ancha.

† Notat Pe. de Anch. quod si prima executio est sortita effectum iterum inchoatur. alleg. Bar. in l. si fid iussor. §. meminisse. ff. de lega. 1.

† aliàs ita vt nullus ex Cardinalibus.

¶ *Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) adstringit ad id, sede vacante. h. d. Ioan. And.*

¶ Verum [a] quia tam exprouisis [b] remedijs quã ex orationibus [c] ad Deũ super † huius negotio effundendis [d], quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendũ est probabiliter, & sperandum: Statuimus, vt electi & alij [e] (qui ex quacunque [f] causa ad sedem Apostolicã venire, vel mittere [g] sunt adstricti) ad ipsam cum vacat, ac [h] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

a ¶ Verum quia.] approbat quod not. Gar. & Io. Monachus s. eo. cupientes. i. respon. lib. 6. sup versi. cõparare. qui dicebant electum non venientẽ tunc intra tempus illius constitutionis incurrere pœnam. mouebantur autem illa ratione: quia iurisdictio Papæ: & ipsius exercitium remanet penes collegium Cardinalium, quæ ratio reprobatur s. 1. responso. Dicebant tamẽ ꝙ Papa deberet pœnã remittere, ex quo venit ante creationem Papæ, licet post tẽpora. alle. ff. si quis in ius. voc. non ierit. l. 2. §. fi. Archi. ibi in fine primæ partis ꝑ verbum, coram nobis, tenebat contrariũ, s. ꝙ non incideret in pœnam tunc non veniẽdo. Cum scripsi super illa decretali, hũc casum non tetigi, quia mihi videbatur contra æquitatem, ꝙ tũc incideret, & per illud verbum, corã nobis, de rigore videbatur ꝙ incideret: Quid enĩ potest diuinare adstrictus ad veniendũ qñ sit Papa creandus? cũ ergo posset omni die creari, ergo omni die paratus sit is qui adstrictus est ad causam prosequẽdã: & licet rigorosum videatur, respicit tamẽ expeditionem Ecclesiarum & forte propter hoc non vtitur hic verbo, declaramus: sed verbo, statuimus.

† Alia ita super hoc eius negotio. alias ita: sup huiusmodi negotio, &c.

b ¶ Prouisis.] per decr. vbi. & iura quæ allegaui in fi. proxi. partis.

c ¶ Orationibus.] qualis debeat esse oratio 1, vide qđ dicam ĩ. de reliqui. & vene. san. si Dominum ad fin. & quomodo in ea sperãdum est, ibi dixi satis in vltimo membro glossæ.

1 De hac materia vide plene per B. Tho. 2. 2. q. 83. art. 12. 13. & 14.

d ¶ Effundendis.] vt in decre. vbi periculum. in fin. & verbum, effusionis, largitatem & abundantiam denotat. 16. q. 1. reuertimini.

e ¶ Alij.] ꝑsonæ instructæ opponẽtes & appellãtes 2.

f ¶ Quacunque causa.] per hoc videtur ꝙ citatus, qui tenetur ire vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. Host. s. de accusa. licet. vt ibi scripsi super verbo, accessisset.

g ¶ Mittere. sicut hi quos arctat decre. 1. s. eo. lib. 6. decret. 1. de appel. & decre. quanuis. de offi. ord. eod. lib. Item electi catedralium vel regularium ecclesiarum quos arctat constitutio, cupientes nisi sint iuste impediti, vt eo. c. §. quòd si. Item postulati, quia sunt ecclesijs allegati, vt ibi. §. denique. vel fæminę. s. eo. indemnitatibus. § sed cum eas. lib. 6.

h ¶ Ac si nõ vacaret.] & sic patet ꝙ ĩ. tempora statuta

2 Et s̃m Bar. ꝑsonæ prouisæ ꝑ defunctum Papã põderando verbũ, adstricti. & ver. prouisi. iuncta gl. in c. cupientes. § 1. in verbo, electi. li. 6. Font.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit formam secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiã deuoluatur. Secundo, prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hũc modum intimandi ad alios casus. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

CAV-

Causam electionis.] Diuiditur in quinque partes vt patet in rubro, quarum secunda est: ibi, [Quòd si forsan:] Tertia: ibi, [Verũ] Quarta: ibi, intimatio.] Quinta: ibi, [Idem quoque.]

¶ Presupponatis notata in c. statuimus. lib. 6. eo. tit. vbi dicitur, si aliquis fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio, vel forsan fuit postulatus, ꝙ si aliquis contra talem prouisionẽ electionẽ, vel postulationẽ se opponat, vel forte fuit appellatum à tali electione, prouisione, vel postulatione, ꝙ talis appellans similiter & appellatus seu defendẽs, dẽnt arripere iter suũ à die quo se opposuerũt vel appellauerunt intra mensem, vt vadant ad Papam, qui de causa appellationis disceptabit. Item dicit dictũ c. ꝙ si vna pars à die quo se opposuit, intra mẽsem iuit Romam, & ibi suam partem aduersam per xx. dies expectauit, & non venit, procedetur in negotio electionis, nõ obstãte cuiusq; absentia, sicut de iure fuit. Item aliquotiens aliquis opponit in formam electionis, id est, contra formã electionis, dicendo electionem rite non esse factam: immo ꝙ fuerunt omissę solẽnitates iuris: si talis opponens non possit probare peccatum formæ, id est, electionem non esse factam secũdum formam, quam accepit à iure: tunc talis condemnabitur alteri parti in expensis: quia ipse soluet expensas, damna & interesse, quæ vel quas habuit ille vel fecit contra quem oppositum est in formã. Aliquotiens aliquis se opponit nõ in formã electionis, sed in personam, id est, contra personam electã, dicens eam non esse capacem electionis, quia dicit talẽ esse excõmunicatũ, quare est ineligibilis. Vel dicit talẽ personam nõ esse legitimam, nec de legitimo matrimonio, ideo illã personam dicit nõ esse eligendam, & sic opponit in ꝑsonam, id est, ĩ personam illam electam. Et ille qui opponit in personam, si non probet ea quæ opponit contra illam, tunc talis opponens est suspensus trienio à suis beneficijs: immo perpetuo priuatus est, si se interim, id est, pendente illo triennio immiscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casũ in Clemẽtina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestrã, in qua dicitis ꝙ si aliquid opponatur ĩ prouisionẽ, electionẽ, vel postulationẽ factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam & ob hoc fuerit appellatum ad Papã, appellans & defendens, & quorũ interest à die oppositionis vel appellationis intra mensem arripiant suũ iter eundi Romam: quia cã est deuoluta ad summum Põtificem: Sed quęro, an eo ipso ꝙ opposui me ĩ aliquẽ, qa fuit electus ad dignitatẽ, & me oppono ĩ formã, vel an eo ipso ꝙ appellaui vel me opposui, cã ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et rñdet Papa ꝙ non, sic dicendo: Nos censemus causam electionis, postulationis, seu prouisionis emissam, id est, deuolutam ad sedẽ Apostolicã, cũ ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in præsentia appellati, id est, in præsentia illius contra quem appellatur: aut si fuerit interposita in ꝑsentia procuratoris eiusdẽ appellati, aut cum fuerit intimata, id est, notificata alteri eorum, s. in personam appellati, aut in personam sui procuratoris intra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum tẽporis, s. post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cũ fuerit intimata: porrecto, id est, dato libello sub scriptura authentica, vel electo tenore illius: qa talis appellatio qñ intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supra dictis, si copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et sic habemus, ꝙ cã appellationis non dr̃ emissa, nec deuoluta

deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit intra mensem, vel post mensem quam cito commode poterit, intimata & notificata: sic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem: quia scio electionē esse inualidā, vel quia scio vos incapaces illius electionis, vobis intimo & notifico, ꝙ de tali electiōe de vobis facta appello ad curiā Romanā: & ibi causam appellātionis prosequi intendo. Hoc facto, causa appellationis dicitur emissa ad sedem Apostolicam. Sed quæro. si appellans non possit intimare, id est, notificare appellationē suam appellato, quomodo ꝓuidebitur: quia forsan appellatus aufugit, & non est in prouincia, nec potest eius procurator inueniri, vel forsan quia appellatus habet domum remotā, ita ꝙ appellans non potest sibi intimare. Respōdet Papa, ꝙ appellans debet ire ad ecclesiam cathedralē in ciuitate vel diocesi cuius sit beneficiū vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suam appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo præmisso supra, quandocunq; copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, ꝙ si forsan contingat appellatum abesse, idest absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, scilicet, ꝙ possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suam publicari in domo in qua ipse appellatus consueuit cōiter habitare. Vel si talis publicatio nō possit fieri in domo, quia domus eadē existit in remotis partibus: tunc faciat publicari suam appellationem in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi beneficium quod litigiosum est, cōsistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationē vtroq; casu scilicet, in ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa scilicet publicatione quādocunq; fuerit petitū, fieri copiā appellato volumus modo præmissio & supradicto. Et sum in versiculo, [Verum.] Et quæro ponendo sic, ꝙ appellatus non abest, neç eius procurator, nec domus eius longe distat: sed ipse appellatus, hoc est, ille ꝯ quem appellatum est, est ita potens & ita timendus, ꝙ appellans non audet intimare suam appellationem? Rñdet Papa, ꝙ talis appellatio debet publicari solemniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum vel eius procuratorem verisimiliter nō posse ignorare. Et ideo dicit textus, [Verum,] pro sed, si intimatio fieri nequeat, vt præfertur ꝓpter metum appellati: quia est ita potens ꝙ appellans non est audens ire ad eum. vel si intimatio fieri nequeat propter metū & timorē suorū parentū: Nos Clemens volumus eandē appellationem sic publicari solēniter in loco publico, ꝙ possit verisimiliter peruenire ad notitiā appellati, seu procuratoris eius: Intimatio vero aliter facta careat omni effectu, nec causa cēseatur deuoluta ad sedē Apostolicā per eādē appellationē, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum intra tempus prædictum, scilicet, intra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda: ideo dicit textus. [Idem quoq; obseruari volumꝰ in alijs casibus in q̃bus requiritur intimatio facienda.] hoc dicit. Not. primo ibi, [Vel saltē.] de aduersatiua, [Vel,] cui qñ adijcitur dictio, [Saltem,] vt hic, signat diminutionem. de rescrip. statutum. §. cum vero lib. 6. Nota secundo casum, in quo datur tempus arbitrarium ad purgādum moram temporis determinati de quo in glo. in verbo, commode. Zabar.

[Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit, & dicit quid determinat.]

† Vide cōciliū Trident. sess. 14. de reformat. c. 20.

causam [a] † electionis [b], postulationis, seu prouisionis [c], per appellationem ab ipsa vel occasione [d] ipsius, ad sedem [e] Apostolicam emissam: tunc demum ad sedem eandem deuolui [f] censemus, cum in appellati [g] aut procuratoris eiusdem in ipsa causa specialiter [h] constituti præsentia interposita [i] fuerit: aut eorum alteri [k] intra mensem ab interpositione [l] ipsius, vel saltē post

a ¶ Causam.] Casus: primo ponit formam secundū quam appellans appellationē intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cū per metum appellari, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. Et determinat non per Innocentium. Hostien. Io. Mona. & Archi. eod. tit. c. 1. li. 6. super verbo, intra mensem. p Compost. ibidem. & Guliel. in Spec. tit. de citatio §. sequitur. post princi. plenius de app. §. qualiter. versi. cautus ēt sit. & versi. q̃d si procuratori. adhuc appertius p Guliel. Mandegoti. in libello electionū in fi per ipsum Io. Mo. de reg. iur. in generali. lib. 6. vltra medium. & quod not. s. eo. cupientes. 1. responso. lib. 6. super ver. notitiam.

b ¶ Electionis.] etiam episcopalis vel cathedralis ecclesiæ, vt dicat. j. §. pen.

c ¶ Prouisionis.] hæc tria exprimit decre. 1. e. ti. li. 6. [Glo. seq. approbat opi. Compost. quā plenius recitat.

d ¶ Occasione.] id est, ꝓp causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur à grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decre. 1. s. eo. li. 6. secundum Compost. qui plus ibi not. ꝙ si super prima appellatione dentur iudices extra curiā, & ab illorum grauamine appelletur, locum habet decr. illa & dicit sic seruasse Innocentium, licet quidā ꝯ, ꝙ solum in causa primę appellationis habet locum hæc decretalis, quod est contra mētem: quia per scd̄am appellationem sicut per primā possit protelari vacatio.

e ¶ Sedem Apostolicam.] in alijs enim non habet locū prædicta decre. 1. s. eo. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ Deuolui.] quo ad hoc vt principale negotium sit in curia, vt dicam infra. §. penul.

g ¶ Appellati.] si contra capitulum vel collegium appelletur. vide quod not. s. eo. bonæ 1. in glo. 1. soli: de concess. pręb. si capitulo, in lib. 6. in glo. 6. Ioan. And.

[Glossa sequens dicit approbatā opinionem Speculatoris: arguit ad simile, & de tribus remittit.]

h ¶ Specialiter.] approbat opinionem Spec. in princip. versi. quid si procuratori. vbi positis duabus opinionibus, quarum prima habebat, ꝙ non sufficit intimare procuratori: secunda: ꝙ sufficit, dicebat primam verā in generali procuratore, secundam veram in speciali: allegabat de testi. pręsentium. § cæterum. lib. 6. ff de libera. cau. l. immo. ff. de cōtrahen. emp. l. in huiusmodi. de procu. dilectus. & c. non iniuste, in fi. Sicut autē speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita ēt potest fieri per specialem † procuratorem appellātis nam & talis in his causis appellat: quod dic vt not. e. tit. procurator. lib. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in prædi libel. electionū. in fi. & quomodo de procuratorio suo sicut & de appellatione debet fidem facere.

† Est bona & sing. secundū Car. facit in fi. gl. fi. in c. 2. de confess. Bar. tñ putat sufficere generalē.

i ¶ Interposita.] & tunc interponitur simul & intimatur, quare, cum illis constet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

k ¶ Alteri] scilicet appellato, vel speciali procuratori ergo fortiꝰ si vtriq; simul vel diuisim. & tolle hic litteram, legitime intimata, quæ sequitur.

l ¶ Ab interpositione.] & sic currit de momento in momentum. concor. s. de re iud. ꝙ ad consultationem ibi, à cuius probatione. Et quot dies habeat mensis, not. s. eod. tit. quàm sit. lib. 6.

[Glossa

lapsum eiusdem mensis (quàm cito commode [a] fieri poterit) legitime intimata: porrecto [b] videlicet [c] sibi sub scriptura authentica [d], vel perlecto [e] illius tenore & copia modo consimili [f] (si petita [g] fuerit †) inde facta. ¶ Quòd si forsan appellatũ abesse, & procuratorẽ talẽ [h] non inueniri cõtingat [i], in domo [k], quam ipse appellatus habitare [l] cõiter [m] cõsueuit: vel (si domus eadẽ in remotis [n] existat) in ecclesia cathedrali [o], in cuius ciuitate vel diœcesi consistit beneficium: & nihilominus vtroque [p] casu in ecclesia vel beneficio [q] de quo agitur, volumus appellationẽ huiusmodi publicari, ac de ipsa quandocũ q; petitum fuerit, copiã modo [r] præmisso fieri appellato. ¶ Verum si propter appellati aut suorum metũ [s], vel potentiã intimatio fieri nequeat (vt præfertur [t]) appellationem eandẽ in loco [u] aliquo publico [x] sic solẽniter [y] volumus publicari, quod ad appellati, seu eius procuratoris [z] notitiã possit verisimiliter [a] peruenire. Intimatio vero aliter facta omni † careat iuris effectu: Nec causa per appellationem eandẽ ad sedem censeatur deuoluta [b] prædictam, nisi ad

[Gloss. sequens ponit duas concor. soluit dubium: ponit simile per conuersum.]

a ¶ Commode.] cõcor pdicta decre q̃. sit. in princ. li. 6. & c. cupiẽtes. § certũ. veniet hoc ĩn arbitratu boni viri, & datur hic tp̃s arbitrariũ ad purgãdũ morã tpis determinati: alibi econuerso datur tp̃s determinatũ ad purgãdum morã tpis arbitrarij in prædicto §. cæterũ. & per hoc vr̃ q̧ post hoc tp̃us facta intimatio, non deuoluat, vt dicam in fi.

b ¶ Porrecto.] per hoc patet q̧ expensis intimãtis habet hoc fieri, sicut de libello dicitur. 3. q. 3. ca. induciæ. ver. offeratur.

c ¶ Videlicet.] declarat verbum, legitime, quod præmisit.

[Gl. seq. dubium soluit, & textum iustificat.]

d ¶ Authentica] scilicet confecta manu publica, vel habente sigillũ authenticũ, de sent. excõ. cũ medicinalis. lib. 6. & satis dixi. de pba. post cessionẽ, vt. n. dicebat Spec. in ver. prin. allegato graue esset dicere; q̧ aduersario meo dicenti se appellasse ad curiã, tenear credere, cũ appellatio hoc casu habeat vim citationis, vt inf. dicam. Et qũo appellato interdum expediat authentica scriptura patet s̃. c. pxi. §. penul.

e ¶ Vel perlecto.] patet q̧ primo casu cum porrigitur, non est legi necesse, concor. de appel. appellatio. lib. 6. Et istud, per, designat integrã lectionem: simile ff. de verb. sign. Vrbana. § pernoctare.

f ¶ Consimili.] scilicet sub scriptura authentica.

g ¶ Si petita.] si ergo non petitur 1 sufficit legisse: concord. sup. de sepult. c. 1. in fi. li. 6. de sen. excom. c. 1. eod. li per quod c. patet: q̧ vtile consiliũ esset appellato de petitione prædicta facere confici publicum instrumẽtum: satis tamen esset de hoc p testes fidem fieri posse: licet ibi secus: vt ibi notaui. Ioan. And.

h ¶ Talem.] specialem: de quo præmisit.

i ¶ Contingat.] collige litteram, quæ est infra: volumus appellationem huiusmodi publicari. Io. An.

K ¶ In domo.] ideõ ante donũ. eo. n. inuito nõ debet domum ingredi. faceret. n. iniuriam ff. de in ius voc. l. plerique, & l. seq. hoc dixi. de eo qui mit. in pos. c. fi.

l ¶ Habitare.] etiam si sit inquilinus. ff. de dam. infec. l. 4. §. si domum

[Glo seq. soluit duo dubia.]

m ¶ Cõiter.] licet ergo ibi non habitet vltra dimidiũ anni: sed minus: ex quo tñ ibi habitat plus q̃ alibi, ibi poterit fieri intimatio. ad hoc ff. de ver. sig. maiore. Sed si æqualiter habitaret in duob. locis: in quolibet illorum fieri poterit: vbi elegerit appellãs: & tutum esset fieri in vtroque: facit de sepult. cum quis. §. 1. lib. 6.

n ¶ In remotis.] ex remotione ergo loci statuitur ius diuersum: de sent. excom. relatum: de temp. ord. cum nullus. §. 2. lib. 6. & vt ibi not. puto hoc arbitrarium: de hoc sup. de resti. in integ. tum ex litteris in glo. penu.

o ¶ Cathedrali.] concor. inf. de foro compe. quamuis.

p ¶ Vtroq; casu.] s. cum publicatio fit ad domum: vel in ecclesia cathedrali propter domus instantiam.

q ¶ Beneficio.] etiam si esset cãpestre, vel rurale, & si nõ sit ibi notarius, nec psentia testiũ illos adducat, & sic seruatur in hoc casu, & in casu decre. vl. eo. tit. li. 6.

r ¶ Modo præmisso.] scilicet sub authen. scriptura.

s ¶ Metum.] iustum de appel. si iustus.

[Glo. seq. litterã exponit, & dubiũ soluit.]

t ¶ Vt præfertur.] q̧a nec dño, nec speciali pcuratori, nec ad domũ habitationis, & in bñficio, nec ĩ ecclesia cathedrali & bñficio. Si aũt dñs vel appellãs locũ adire nõ possit personaliter 2, posset tñ adire p pcuratorẽ, vel eq̃, nõ p pcuratorẽ, sed psonaliter põt adire: nõ erit loc⁹ ei qđ dr̃. sed intimationẽ ad domum fieri oportebit, & hoc vult littera ista vt pfertur.

[Glo seq. notat ex singulari.]

v ¶ Loco aliquo.] licet ergo sanũ sit cõsiliũ, qđ not. Gul. Mande in libello prędicto sup forma pen. s̃ q̧ in pluribus locis fiat publicatio, q̧a tanto maior præsumptio erit c̃ appellatũ de scientia. facit de postul. præla. c. 1. qui ma. accu. pos. cum in tua. per hanc tamen litteram patet satis esse, quod fiat in vno loco, dummodo sit publicus, &c. vt hic dicit.

x ¶ Publico.] ad tollẽdas illorũ fraudes, q̧ captata opportunitate absentiæ illorũ quos tãgit, vel p quos possit insinuari, faciũt tales intimationes, facit in Au. de litig. § oẽm. colla. 8. & similiter qđ no. s̃. e. tit. c. vl. li. 6.

y ¶ Solemniter volumus publicari.] concor. eo tit. q̧a p p. in fi. fiet autem in loco viciniori. eo. tit. vbi periculũ. §. porro. li 6. de psump. quosdam: & c. quanto: in publica Missa populosa: vel sermonibus, vel nundinis: vel alio actu per populum frequentato.

z ¶ Procuratoris.] specialis: de quo prius dixi.

a ¶ Verisimiliter.] facit extraua. Boni. rẽ nõ nouã, post prin. Et not. q̧ inspicit̃ verisimilitudo. cõcor. s̃. de psũpt. q̧a verisimile & c. litteras, đ reg. iu. inspicimus. l. 6.

[Glo. seq. primo declarat opi. Inn. & Hos. secundo decre. cupientes: tertio, an vitietur appellatio: & notãs tria tempora, ponit duas opiniones contrarias: & ponit quam approbat: obijcit & soluit.]

b ¶ Deuoluta.] quod 3 ergo not. Inn. & Host. in glo. in princ. allegata, q̧ decre. 1. eo. tit. lib. 6. arctat etiã ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emissa: cum cõstitutio illa voluerit prouidere contra vacationes ecclesiarum: vel est falsum, vel intelligendum nõ de appellato, sed de alijs quorum interest: vel intelligendum est secundum proximum dictum: quando. s. ita publice factum est, quod verisimiliter potuit ad appellati, vel specialis procuratoris notitiam peruenire: & hoc tunc demum, qñ p p metũ vel potentiam 4: &c. vt ibi: cum. n. talis appellatio habeat vim citationis peremptoriæ, vt ibi: ad idem de appellatio. sæpe: ita quod non veniens in termino iuris habetur contumax: & proceditur contra eum vt contra contumacẽ: & in principali absurdum esset contumacem censeri ignorantem: cui appellatio intimata non esset. Et hęc oĩa vera puto: etiam in electionibus cathedralium & regu-

† In antiquiorib. codicib. legit, fuerit.

1 Vide Felynũ in c. cum M. đ côtit. ver quarta côclusio.

2 Not. hic si mortuus est personalis rõne loci, vbi dẽt actus necessario explicari, an per aliũ dẽat act⁹ necessario expediri, ad qđ vide quod no. in cap. bonæ. inf. de ele. Pe.

† Al. omnino.

3 Ad hãc glossã vide aliqua per Fely. in c. cum dilecta. extra de rescript.

4 Idem doctores. F.

appellatum [a] eius plena [b] & certa notitia, intra tempus [c] prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in alijs [d] casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶ Idem.

¶ Decretalis, vt circa, locum non habet, cum appellans ius suum vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam vel personas opponit crimina vel defectus; quorum circunstantias si non specificat super illis non auditur, etiam si iu ret illas didicisse de nouo Nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans, & prosequens commune, non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans, qui non seruat formã, etiam si appellationi renuntiat, per viam querelæ nõ prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ, licet appellãtem à probatione repellat, non tamen infirmat probationem super his legitime factam aduersarij confessione, vel aliter. h. d. Io. An.

CAP. IIII.

CONSTITV-

regulariũ ecclesiarũ, de quib. loquit̃ decr. cupiẽtes, vt ex quo nõ aliter q̃ per appl'onẽ deuoluunt̃ ad curiam, necesse sit per hũc modũ intimationẽ fieri. Fortius.n. ponit & arctat constõ, cupientes, q̃ decr. 1. priuat. n. iure quæsito, & totali ꝓsecutione ꝓcessus, & ad ꝑsonalẽ arctat cõparationẽ. Sed decr. 1. punit solũ in processu fiendo in partis absentia, & per eam satis est procuratorem mittere, ergo ẽt fortius ibi faciẽda est intimatio Et sic ab olim seruauit curia, quando tamen appellatus non poterat haberi, varie loquebantur doctores, quod tamen expeditum est. Et nota ꝙ licet hæc littera vitiet intimationem, & impediat deuolutionem, nõ vitiat appellationẽ, quo minus super ea posset extra curiam impetrari. Vnde in talibus appellationibus no. tria tempora. Primũ, quo præscribitur appellationi ne possit interponi, & est x. dierum notitia. de app. concertationi. lib. 6. Secundum quo præscribitur deuolutioni principalis negotij ad curiam: si non fiat intimatio; vel fiat, sed nõ debito t̃pe & debita forma; & de hoc hic. Tertio, quo p̃scribitur ꝓsecutiõi, & in deuolutis seruãda sũt t̃pa decr. 1. & decr. cupiẽtes, in alijs datur annus, & ex cã biennium & vltra de appellat. cum sit, & c. ex ratione. Prædictorum aũt f̃m nõ potest esse sine primo, id est, deuolutio sine appellatione: sed primum bene potest esse sine secundo, de ap. cordi. lib. 3. vnde dicit Io. Mon. in prædi. regula, in generali, ꝙ cum negotium tractari in consistorio principis sit hic speciale, hoc ius singulare facilius tollitur, quàm commune. alleg. ff. de pact. si vnus. §. pactus. in Aut. de nõ alie. §. quia vero. coll. 2. Audiui aliquos dicentes, ꝙ mens huius litteræ ẽ, ꝙ nõ valeat appellatio prædicto modo non intimata; ita quod nõ valeat impetratio super ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum: quod etiam placet Io. Mon. vt prædixi, sed obstat: quia f̃m hoc erit in potestate appellantis eludere decre. statuimus, & non deferre principale negotium ad curiam. Sol. appellato & ignoranti non appellanti interdicit hæc cõstitutio prouidere [1]: quare consulo quod appellans vadat: vel sufficientem mittat, vt si veniret appellatus, forte sciens quẽ ignorare credebat, procedi posset: vel si Papa ad curiã citare vellet appellatũ: aliàs ex parte appellati nullo veniente: planũ est quod pœna processus de qua decr. 1. loquitur, locum habere non posset: sed pœna decre. cupiens. de qua prædixi: bene posset habere locum, etiam appellato non veniente.

a ¶ Appellatum.] nõ repetit de procuratore, per quod videtur quod hoc casu, vbi non per modos prædictos habetur notitia: non sufficiat procuratorem sciuisse.

[Glo. seq. exponit, & exemplificat.]

b ¶ Plena & certa.] Not. ꝙ non sufficit talis 2 qualis: sicut in casu decre. illud. de cleri. excom. mi. cũ similibus Et plena dicitur: vt totius appellationis & oĩum obiectorum in illa notitiam habuerit; sic ẽt testis dicit plenã veritatẽ, de accu. cũ dilecti. Certa dicit: vt indubitatũ sibi sit: vel esse debeat sic appellatũ: ex quo aũt certus est, certificari vlterius non d̃et. de reg. iur. eũ qui certus. Posset aũt hoc constare: q̃a sup appl'one consuluit aduocatos, amicos, vel simili mõ, forte per amicũ ꝓpriũ vel amicũ appellãtis [3] sibi plene fuerat ĩtimata.

[Glo. seq. notat notificationem post t̃ps factam non deuoluere: secundo quærit an appellet, ponit opinionẽ Cõpost. & c̃triam, & remittit.

c ¶ Tempus prædictum.] scilicet mensis, vel postquam cito cõmode fieri posset. sup. eod. c. in princip. Et not. quia per hanc litterã puto ꝙ notificatio facta post tempus prædictum, non arctat appellatũ, nec deuoluit: aliàs sequeret̃ absurdũ, ꝙ si post annum vel quinquẽnium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hæc autem temporis determinatio procedit ab hac cõstitutione, de qua p̃dicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo substantialia, vt deuoluat appellatio causas beneficiales ad curiam, de quibus s̃. eo. c. 1. & c. vt circa li. 6 requirit̃ debita notificatio, de qua hic lo quit̃: & ꝙ fiat intra t̃ps hic expressũ, his & alijs concurrentibus sic deuoluit̃, ꝙ cõstituit absentẽ cõtumacẽ, & ꝓcedit̃ in ipsius absentia in principali, ẽt ad diffinitiuam, ex quo non venit intra t̃pa. Sed an sic constituat eum contumacem, quod non possit appellare à diffinitiua q̃ se lata, dubitari solet, & Compost in p̃di. decre. 1. eo. tit. lib. 6. in glo. qualiter probationes, in 5. q. tenet, quod q̃n citatio vel notificatio ꝑsonaliter apprehẽdit, sit vere cõtumax, nec appellet: q̃n vero facta fuit ad domum, eccl etiam, vel locum publicum; tunc sit ficte contumax, & appellare possit, & fertur hãc opinionẽ multum vigere in curia. Aliquibus v̄r, ꝙ satis sit hoc casu absentem puniri in processu & diffinitione causę: non est autem per hoc æquum appellatione priuari, cũ non sit expressum: & vide quod dicã inf. de dolo & cõtu. si ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locum hẽt decre. 1. In his vero, in quibus locum hẽt decre. cupientes. planũ est, quod non punitur contumax solum in processu; immo cadit ab omni suo iure, vt ibi. §. quod si per 20.

[Glo. seq. primo allegat in exemplum quattuor iura, secundo amplians casum allegat octo: tertio allegat quinque, quibus dicit constitutionem cessare.]

d ¶ In alijs casibus.] vt j̃. de ap. c. 1. j̃. de renũc. c. vnico, s̃. de procu. mãdato. ad idem s̃. vt lit. nõ conte. q̃m. In casib. tenetur quis non solum intimare, sed requirere. 16. q. 3. placuit 2. sup. de emp. & ven. c. fi. sup. de offi. or. si canonici, & c. quãuis, de sent. exc. c. 1. de sepul. c. 1. li. 6. & inf. de sepult dudum, & inf. de hære. c. 1. cum simi. In quib. etiam tutum est hunc ordinẽ obseruari. Sunt ẽt quædam intimationes, quæ fieri debẽt Papæ, in quib. non puto quod hic d̃r locum habere vt supra de præben. graue. vers. metropolitani. de sta monach. c. fi. vers. quod si forsan. de cleri. ægro. c. vnico. §. si aũt. li 6. & in extrauag. Bonifac sancta Romana, & inf. de hæret. nolentes, ad fi. Io. And.

CONstitutionem.] Consueuit hic dicere dominus Pet. ꝙ tex. huius Clem. est difficilior aliquo alio huius

1 Ad hãc glossam vide decisionẽ Rotæ. 40 in cip. fuit dubitatũ. in nouis. & decisio. 44. in cip. volue runt.

2 Vid̃ Decium cõs. 74. & Rotã decis. 227. in nouis.

3 Glossa tenet Barbatia: qui vt dicit Bart. in l. non solũ. §. q alie. no. ff. de ꝓcu. amicus agit ꝓ amico siue mandato, facit glo. in l. in testa. ff. q̃ fidei. li. & ami. cus impetrat ꝓ amico. gl. in c. ad aures. & ca nõnulli, de rescri. addo quæ dicit idẽ Barba. in l cũ cau. tissimi. C. q̃ fidei com. Fõ.

huius voluminis, adeo ꝙ numquam legebat hanc decre.& pcedentem, quin sibi darent laborem. Diuidit autem in quinque partes, quia in prima declarat decre. vt circa nō habere locum vbi exceptio, quæ opponit directe seu principaliter concernit opponētis ius vel ecclesiæ. In secunda: ibi, [Cæterum:] declarat in casibus exceptis in decre. vt circa. non admittendum eū qui omisit debitā specificationē circunstātiarū. In tertia: ibi, [Sane. declarat appellationē factā in cā beneficiali, & eū qui prosequitur propriū interesse omissa forma decreta. ut circa. alium volentem venire pro interesse cōmuni, & nō appellantem non debere admitti ꝯ appellatum in eadem cā prosequendo eosdem articulos, licet possit assistere appellanti ne colludat, & prosequi suū interesse, si illud prætendat. In quarta ibi, [Insuper.] declarat appellantem nō seruata forma debita decre. vt circa non esse audiendū per viā quærelæ regulariter, etiam si illa appellatione nollet vti. In quinta: ibi, [Illius,] declarat omissionem formæ decret. vt circa. repellere probationem fiendam, & non vitiare iam factas. Io. de Imola.

¶ Constitutionem.] Debetis scire ꝙ lib. 6. eo. tit. est vnū capitulum nuncupatum, vt circa. ꝙ multū erat ab initio in se dubiū: sed Bonifacius illud capitulū suo tempore declarauit in quantum potuit: & illud declarauit p quattuor capitula: ideo si sciatis istud capitulū, vos bene scietis quattuor vel quinque alia. Capitulum, vt circa. lib. 6. fuit declaratum à Bonifacio per c. is qui circa. per c. qui contra. per c. procurator. & per c. constitutio. lib. 6. Et illa quattuor capitula hic nominata sunt declaratiua illius decre. vt circa. ita ꝙ tēpore Bonifacij nulla dubia noua emerserunt super illa decre. vt circa. quæ non declarasset: sed eo mortuo dicta decre. seu cap. vt circa. aliqualiter adhuc fuit dubiū, & reperta sunt dubia: quare videns Clemens Papa ꝙ Bonifacius tantū laborauerat ad declarandū illam decretalē, q̄ adhuc post ipsum Bonifaciū remanserat dubia: ipse Clemēs voluit illā de dubijs nouiter emersis declarare per istā constōnē seu Clementinam hic positam. Et vt bene intelligatis istam Clementinam, vos oportet scire q̄ dicit cap. sæpe nominatum vt circa. & scire dubia, quæ emerserunt tēpore Bonifacij, & ēt declarationes dubiorum, aliàs istā Clementinam profunde non intelligetis: quare non admiremini si aliqualiter sit prolixa, quia dū eā intelligetis, verbis breuioribus bene & subtilius eam redigetis. Capitulū vt circa. ista dicit quæ sequuntur: Illi qui opponunt ꝯ electionem alicuius, qui fuit electus ad aliquam dignitatem, vel qui se opponunt ꝯ postulationem alicuius: quia aliquis fuit postulatus qui eligi non potuit; vel illi qui se opponunt ꝯ prouisionē alicuius, cui sit prouisum de aliquo beneficio, tales se opponentes ꝯ electionē, postulationē, vel prouisionem, antequā recipiantur in oppositionibus suis, ipsi debent exprimere in libello seu instrumento publico omnia ea, quæ intendunt opponere ꝯ personas eligētium, quia dicit personas eligentes non posse eligere, quia sunt excōicatæ vel suspensæ, secundum ꝙ dicitur in c. cū inter ꝯ. de consue vel secundum c. cū dilectus. vel quia sciēter elegerunt indignum, secundum c. cum in cunctis. Vel opponit ꝯ eligentes: quia dicit ꝙ sunt infames, q̄bus sunt actus legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus. ff. de reg. iu. l. actus. Vel forsan oponit ꝯ psonam electi, dicendo & exprimendo electum esse illegitimum: ergo incapacem, vel dicendo excōicatum, vel dicendo infamem. Vel forsan opponit ꝯ formā electionis, dicendo electionem non esse factam secundū formam decretalis, quia pp. Vel opponit ꝯ formā postulationis; quia dicit ꝙ non est concors; vel saltem à duabus partibus celebrata, & hoc qū vnus eligitur & alius postulatur, vt ꝯ. c. scriptū, in antiq. Et omnia ista debet exprimere opponens in instrumento publico: & debent iurare opponentes, ꝙ credūt ea q̄ opponūt ꝯ electionē, postulationem, vel prouisionē esse vera, & se posse probare. Si autem talia non exprimerēt opponentes, ipsi vel eorum adhærentes nō audiantur, nisi aliqua de nouo emergant vel perueniant, seu superueniat facultas probandi Et opponentes debebūt iurare corporaliter, id est, sacrosanctis Euangelijs tactis, aliàs non satisfacient isti constitutioni: & ꝯ non probantes ea quæ objjciunt in personam vel in formā. intelligitur pœna statuta in c. statuimus. ꝯ. eo. & sic habemus ea quæ dicuntur in c. vt circa. Nunc videamus qualiter illud c. vt circa. fuit declaratū per c. is qui. & certe sic intelligitur, quia ille qui objjcit ꝯ formā electionis, vel qui objjcit seu opponit ꝯ personam & præstat iuramentum corporale, ꝯ. recitatū, ꝙ credit esse vera, & credit se posse probare ea quæ opponit, nō est adhuc audiendus, quamuis talia exprimat: & nō satisfacit constitutioni vt circa. nisi determinate & nō disiuncte iurauerit se credere ea quæ opponit, esse vera dicendo, Ego scio ꝙ ille, quem vos elegistis, est illegitimus & excōmunicatus; quare electio vestra est nulla: & non satisfaceret constitutioni q̄ diceret opponens, credo vel scio, vel credo ꝙ talis electus est illegitimus vel excōicatus. Item illa decretalis, vt circa. dicit ꝙ qū ego appello ꝯ aliquā psonā nominatā: puta ꝯ Petrū ne eligat ad dignitatē aliquā: debeo obseruare formam illius decret. vt circa. quæ forma declaratur per illud c. qui cōtra. videlicet. ꝙ ego debeo inscribere in instrumento authentico & publico, ea q̄ volo ꝯ eum objjcere, sic ac si esset iamq; electus. qd̄ nō fuerat dictū formaliter in illa decretali, vt circa. sed fuerat dictum virtualiter & intellectiue, vt declarat illa decre. qui contra. lib. 6. Si autem appellās vel opponēs non sic faciat: non valet eius appellatio interposita, nec etiam appellans audietur super expressis in appellatione sua. Et sic habemus capitulum, vt circa, declaratū per duo c. scilicet per c. is qui. & per c. qui ꝯ. & p hoc possumus intelligere illa duo c. & illa scire. Item c. procurator. declarat illud c. vt circa quia illud c. vt circa. dicit ꝙ appellantes ab electione, postulatione, vel prouisione, debent exprimere ea quæ volunt objjcere ꝯ aliquem in instrumento publico & authentico & fuit declaratum per c. qui contra. Sed quæro an ille qui se vult opponere vel appellare ab electione, postulatione, vel prouisione in personā vel in formā, an ipse possit constituere procuratorem ad appellandum ꝯ postulationem, prouisionē, vel electionem. Et si possit cōstituere, quæro qualiter debet constituere, & qū sit idoneus procurator? Respōdet Papa in illo c. procurator. Procurator non reputetē decætero idoneus ad appellandum ꝯ electionem, postulationem, aut prouisionem: quam si id est, nisi omnia sint specialiter expressa, quæ vult obicere in formam vel in personam in pcuratorio eius & nisi habeat speciale mandatū corporaliter iurandi in anima eorum, quorum ipse extitit pcurator: & iurabit in animas dn̄orum suorū, ꝙ ipsi credunt expressa in procuratorio ꝙ sibi miserunt vera esse. Et per hoc habes c. vt circa. declaratum in hoc ꝙ loquitur de constitutione pcuratoris p c. procurator. lib. 6. & per consequens habes illud. c. procurator. declaratū. Restat finaliter c. vt circa. declarare per c. cōstitutio. lib. 6. e. tit. & postea accipiemus nostrā Clemētinam, & facillime eam intelligemus: Nos videmus q̄ formam debent habere appellantes ab electionibus, postulationibus & prouisionibus. Sed quæro, mihi vr̄ ꝙ vidi vnam ca. de appellationibus, nuncupatum. vt debitus honor. quod dat formam qualiter debemus appellare. Itē vidi c. cordi. lib. 6 eo tit. quod c. dat formam appellandi. Et vidi cap. 1. ꝯ. eo. quod dat etiā formam appellationis: ergo mihi vr̄ ꝙ istud c. vt circa. sit superfluum. Dicit Papa: Amice non turberis p p diuersitatē multorū capitulorū: quia capitula quæ allegas ꝯ istud c. vt circa. intelliguntur qū cōtingit appellari in iudicio: Illud vero c. vt circa. intelligitur qū appellatē extra iudicium: ideo dicit c. illud, cōstitutio. in textu formaliter: Cōstō felicis recordationis pdecessoris

ris nostri Gregorij Papæ edita, id est, facta & cōpilata in concilio Lugdunensi: exprimēs, id est, declarās formā, secundum quā debeat appellari ab his, qui se opponunt electionibus, postulationibus, ac prouisionibus: talis constitō non vendicat sibi locum. i. non habet locū, nec intelligitur nisi cū. i. qñ solū appellat̃ extra iudiciū. Quando vero contingit appellari in hmōi negotijs. s. qñ appellatur ꝯ electionem, postulationē, vel prouisionem: quia qñ contingit appellari in hmōi negotijs, & in iudicio, opportet iura anteriora abseruari scilicet c. vt debitus. de app. & c. condi. lib. 6. cū talia iura ꝑ illā constitutionē, vt circa. non fuerint immutata. Et hæc sufficiant pro ꝓsumptione. ¶ Or accedimus ad casum nostræ Clementinæ, quæ etiam tendit ad declarationē dicti c. vt circa. de dubijs emergētibus post obitum Bonifacij. Et dicit ꝙ illud cap. vt circa nō hēt locum qñ ea, quę opponuntur, directe respiciunt ius ecclesiæ, vel ius personæ opponentis, sed tm̄ hēt locū vbi crimen vel defectus opponunt̃ ꝑ quemlibet cōpetitorem appellantē, vel oppositorē in formā vel personas. i. ꝯ formā electionis, vel contra ꝑsonas electas. Et sum in versi. [Cęterum.] Et pone ꝙ appellans qñ interponit appellationē suā ꝯ electū, vel ꝯ formā electionis, ꝙ ipse omittit debitā specificationē circūstātiarum vel defectus: Quæro si postea in prosecutione negotij velit specificare circunstantias criminis vel defectus, an sit audiendus? Respondet ꝙ nō, ꝗuis asserat dictas circunstantias, de nouo ad se peruenisse. Sed antequam procedā ad declarationē versiculi se quentis, volo declarare aliqua verba supra posita. Et quæro qd hoc est dictū, quod dicit hæc decretalis, vt circa. non hēt locum qñ ea quæ opponuntur, respiciunt directe ius ecclesiæ vel ius opponentis? Ad hoc respondeo, ꝙ qñ capitulum eligit aliquem ad aliquā dignitatē, & non aduocauit epm̄ vt veniat ad electionē, & eps se opponit tali electioni, dicendo ꝙ iure ecclesię est, ꝙ eps vocetur ad electionem talis dignitatis. Vel sic, ꝙ ecclesia habet ius ꝙ eligatur aliquis de gremio ipsius, & si aliquis non existens de gremio fuerit electus, ille qui se opponit tali electioni, dicendo ꝙ electus non est de gremio ecclesiæ, talis opponit ea q̃ respiciunt ius ecclesiæ, & in tali oppositioni non seruatur forma illius decre. vt circa. vel sicut dicit glo. in verbo ecclesiæ. ꝙ si ecclesia vel pręlatus nomine ipsi⁹ se opponit, puta dicēdo hoc esse de iure ecclesiæ, ꝙ alius abbas alicuius monasterij habeat vocē in c. vel alius hēat vocē in electione, tūc illud respicit ius ecclesiæ, vt s̃. e. in anti. c. scriptū. & c. in cōstitutis. & c. Cumana. & de cā possessionis, cū ecclesia. iō pro hoc videas glo. istius Clemētinæ. Similiter illa verba, q̃ respiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta ꝗa aliquis qñ videt ꝙ volunt canonici aliquē eligere ad aliq̃ dignitatē, cuius dignitatis collatio ad ipsum ꝑtinet, tunc talis se opponit, dicendo: non potestis eligere. ꝗa ego solus habeo ius eligendi; & si cōtingat vos eligere, tali electioni faciēdę me oppono, vel fortassis opponit se electioni iā factæ de Petro, ꝗa cū ipse esset de electorib. ipse fuit cōtēptus & neglectus: vel forte aliqs opponit ea q̃ respiciunt ius suū, dicēdo, Ego fui legitime electus, quare nō ꝓcedatis ad aliā electionē aliàs electioni me oppono His & similib. casib. nō ē necesse obseruare cōstōnē, vt circa. Itē in hoc q̇d̃ dicit, ꝙ opponēs crimina nō dēt dimittere, ꝗn dicat circūstātias criminis ꝯ ꝑsonā, ꝯ q̃ opponit, nec dēt omittere specificationē cicūstātiarū: Quęro, qd hoc est dictū? Rñdeo quòd si opponens ꝯ ꝑsonā dicens eā homicidam: & nil aliud dicat, talis non dicit nisi crimen, & non dicit circunstantias. Item si opponens dicat ille, quem vos vultis eligere: vel ille, quem iam elegistis, est periurus, non satis dicit: sed debet dicere, talis est homicida, & talē interfecit in tali loco, in ꝑsentia taliū. Item si dicat eū esse periurū, debet dicere, talis est periurus, quia in tali cā tulit testimoniū, & iurauit ea quę dicebat esse vera, postea fuit ꝓbatū ꝯrium, & fuit reprobatus tāquā periurus in tali foro corā tali iudice, in ꝑsentia taliū, vt patet ꝑ acta grapharij illius curiæ Et sum in versi. [Sane.] Et pone ꝙ aliquis cuius intererat, puta canonicus illius ecclesiæ, vel patronus, appellauit ab electione, postulatione, vel ꝓuisione: ꝗa opponit crimina vel defectus ꝯ electū, & nō seruauit formā decretalis, vt circa ꝗa illa q̃ vult opponere ꝯ electū, nō expressit ī suo libello. vel si illa expressit, nō iurauit corporaliter sacros. Euāgelijs tactis: vel eꝯ si iurauit corporaliter, non expressit ea q̃ vult obijcere in libello vel instrumento authentico: tñ nō obstante ꝙ non obseruauit formā dictæ cōstōnis, ipse semper prosequitur suam appellationē, ꝗa quo ad aliqua bene obseruauit formā constōnis, vt circa. quo ad alia nō obseruauit, & sic quo ad illa quæ obseruauit constitutionē, vt circa pōt prosequi appellationē suā Et dum prosequeretur suam appellationē, venit ꝗdā alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat ꝯ ꝑsonam electam, qui voluit admitti. i. recipi in eadem causa principaliter: quia dicebat habere commune interesse, sicut ille qui appellauerat, sic talis eligeretur, quia homicida vel illegitimus, quare volebat admitti eandem causam, sicut ille qui appellauerat: quamuis ipse nō appellaret, & volebat admitti in cā contra electum. non tamquam adhærens cū appellante, sed volebat admitti vt principalis: quæritur, an talis bene dicat? Dicit quòd non dēt admitti pro interesse cōi, ēt prosequendo eosdem articulos, quos prosequebatur appellans: tamen poterit assistere appellanti, ne ipse colludat. i. ne ipse fraudem cōmittat cum illa contra quem appellauit. Sed quæro vltra, Pater sancte, ego pono ꝙ ille superueniens hēt aliquod interesse particulare, si talis eligatur, vult admitti ad causam, an possit? Dicit ꝙ sic: nam prosecutionem proprij interesse nō denegamus Et sum in versi. [Insuꝑ] & pone ꝙ ille appellās ab electione, postulatione, vel prouisione, videns ꝙ melius prosequeret̃ si ageret ꝑ viam simplicis quærelę illud quod intendit, quam taceret ꝑ suam appellationem: Quid fecit, certe ipse, ꝗ appellauerat hoc fecit: quia ipse egit contra eum: contra quem appellauerat: & deserebat suam appellationē. Vel forsan econtra: quia appellatus egit contra eū quid facit ille qui appellauit, & deseruit appellationē & egit ꝑ viā simplicis querelæ: ipse vult vti suis obiectionibus tam expressis quam non expressis in ipsa appellatione sua, quam interposuerat: an possit? Respondetur quòd ipse dēt repelli ab obiectionib. expressis in appellatione sua, & alijs nō expressis, si nō seruauit formā. dictæ constitutionis, vt circa. puta quia nō iurauit, & ille qui non iurauit corporaliter, nō audit̃ nisi super obiectionibus expressis, præterquā in casibus in constitutione præmissa exceptis, videlicet quando ille qui appellauit, non seruauit formam cōstōnis, vt circa auditur super nouiter emergentibus, vel ad suā notitiam de nouo peruenientibus, vel super illis, ꝗbus superuenit probandi facultas: quia in istis casib. ipse non excludetur, si agat ꝑ viā simplicis querelæ quamuis non obseruauerit formam constitutionis, vt circa. quando interposuit appellationem: quam deserit. Et sum ibi: [Etiamsi appellationem suam nō prosequatur.] Et minor de eo quod dicitis: quod appellans volens deserere. i. dimittere appellationem suā & agere per viam simplicis querelę, ꝑ non poterit se iuuare de obiectionibus suis expressis, nisi obseruauerit formam dictæ constōnis, & dicitis maxime de non expressis, nisi obseruauerit formā illius cōstitutionis q̃ forma tenet, q̇d̃ iuret corporaliter: quia si non iurauerit, nō audit̃ nisi suꝑ expressis. Sed pono casum: q̇d̃ ipse appellans non vult illā appellationē suā proseq. immo vult illi appellationi renuntiare: vel nō vult illā appellationē exhibere. i. monstrare seu ostendere, immo asserit se nolle vti tali appellatione: & ꝗ̃ is faciat fidē corā iudice, quòd si ipse monstraret suā appellationem, quòd ipse pararet arma contra se: ꝗa per ipsum

ipsum est quęsitum ius aduersario: puta quia expressit aliqua in appellatione contra electum, quæ nō posset probare; & sic reus posset absolui; tamen his non obstātibus non poterit agere per viam simplicis querelæ, sic ꝙ possit opponere ea quæ obiecit in appellatione. Itē dicit vltra, ꝙ quāuis omissio illus constitutionis repellat appellantem ꝯ formam electionis, vel ꝯ personas eligentium, vel ꝯ psonā electi ab obiectionibus ꝑpositis vel proponendis, & quamuis illū repellat à probatione faciēda: tñ omissio formæ illius cōstitutionis nō infirmat, nec inualidat probationem iam factam per confessionē aduersarij: hoc dicit. Totum istud c. est satis obscurum, sed pro Deo pensetis ad casum, & ad aliquas glo. Ordinetis. Nos Clemēs decernimus constitutionē seu decretalē, vt circa. editam. i. factam seu compilatam in concilio Lugdunensi. i. dum concilium Lugdunense celebrabatur, locum non habere: qñ ea. i. qñ illa q̃ opponunt̄ s. ab appellante, ab electione, postulatione, seu prouisione, respiciunt directe ius personæ opponentis sicut declaraui; vel quando respiciunt ius ecclesiæ, vt ēt dixi in casu vel præsuppositione. Sed decernimus illā constitutionē, vt circa. lib. 6. tantum habere locū, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorē id est, illum qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur: vel appellando ab electione iā facta vt ipsa cassetur, vel per oppositorem vel quemlibet aliū appellantē in formā vel in personā, Et dic. vbi crimina opponuntur, scilicet ꝯ personā electā, vel defectus ꝯ formā electionis. Cæterū, pro sed: sed cū ꝑdictus appellans circa crimina vel defectus omittit. i. dimittit debitam specificationem causarū, sicut declaraui. s. postmodum in prosecutione negotij, hoc est in prosecutione oppositionis vel appellatione, non est audiēdus super his. s. quibus omisit debitā specificationem cārū: ēt. i. quamuis asserat. i. affirmet per iuramentum huiusmodi circunstantias vel probationes peruenisse ad se de nouo: Sane pro sed, vel pro certe, si quis cuius interest, puta canonicus eiusdem ecclesię duxerit appellandū de electione, postulatione vel prouisione, opponendo crimina vel defectus: omissa, id est dimissa, & non seruata forma dictæ cōstitutionis, vt circa. eo. scilicet appellante postmodū huiusmodi appellationē prosequente: alius. s. nouus superueniens nō appellans, non debet admitti in eadē causa principaliter pro cōi interesse prosequens eosdem articulos contra appellatū: quos articulos appellans, suppleo prosequit: licet, id est, quāuis possit assistere appellāti ne colludat: propter hoc tñ quod dicitus, sed ei scilicet nouiter venienti nō denegamus prosecutionē proprij interesse. Insuper si appellans ab electione, postulatione vel prouisione, agat causam per viam simplicis querelę, vel defendat eā. s. causam appellato agente. repellit̄ ab obiectionibus expressis in appellatione sua: & repellitur in alijs, id est, ab alijs obiectionibus, s. non expressis, nisi constiterit ipsum seruasse formam prædictam, vt circa. Et dic prędictam formā: scilicet iurando: quia aliàs non audiretur. & si seruauerit prędictā formam, scilicet iurando: quia aliàs non auditur sup non expressis, præterquam in casibus exceptis in constitutione præmissa: quia in illis non tenetur seruare formā illius constitutionis. Etiam si nō prosequatur appellationem suam, nec illam exhibeat. i. ostendat & asserat, id est. affirmet se nolle vti illa, dū tñ fides fiat ab eo, scilicet ab appellante: qa per ipsam appellationē quæsitum est ius aduersario suo repellendi eundē appellantē per ipsam appellationē: licet. i. quamuis omissio formæ illius constitutionis repellat appellantē ab obiectionibus propositis vel proponēdis, & eorū probationibus, faciendo in formā electionis, vel in ꝑsonas eligentiū; vel in personam electi, tamen illa omissio formæ constitutionis, vt circa. non infirmat probationem factam per confessionem aduersarij, vel aliàs factam legitime.

† Hic no. Car. ꝙ lex aut capitulū allegādū est ꝑ suū principiū Font.

tionē a, Vt circa b †, editā in cōcilio Lugdunē. locū decernimus non habere, quādo quæ opponunt̄ directe c respiciūt ius ecclesię d, vel opponētis e ꝑso

[Glossa prima dicit quid approbet vel declarat: & summat.]

a ¶ Cōstitutionem.] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus suo tempore dubitabatur circa decret. vt circa. vt s. eo. is qui. & c. qui contra. & cap. procurator. & cap. constitutio. lib. 6. post eum tamen noua dubia emerserunt: quæ Clemens hac sua cōstitutione declarat, quæ breuiter summari non potest. Sed hoc dicit: decretalis, vt circa. locum nō habet, cum appellans ius sum, vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam vel personas opponit crimina, vel defectus: quorum circunstantias si non specificat super illis, non auditur, etiā si iure illas didicisset de nouo: nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans & prosequens commune non proprium interesse; potest tamen assistere appellanti. Appellans. qui non seruat formam, etiam si appellationi renuntiat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantē à probatione repellat: non tamen infirmat probationem super his legitime factam aduersarij confessione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicā ꝑ partes. Et principaliter approbat quod obscure not. Archidiaconus in decreta. vt circa. dicens ibi, quòd electus non tenebatur seruare illam constitutionem: sed satis erat quòd in sua appellatione seruaret antiqua iura. Ioan. And.

1 Exceptiones, q̃ opponunt in causis beneficialibus inter dū cōcernunt ius ecclesiæ vt hic exēplificat gl. cū qua ꝯcor. Gul. Pau. & Ge. interdum exēptiones cōcernunt ius opponentis, & exēplifica vt in gl. seq. interdū cōcernūt formā, interdū ꝑsonā, contra q̃ crimina oponūtur, Circa istos obiectus in formam vel ꝑsonā q̃rit d. gl. sa. de dubitabili q̃stione, q̃ vide. Ber.

b ¶ Vt circa.] s. eo. lib. 6. & ita restringas hanc declarationem ad illam decre. nam. decr. 1. & decret. cupientes. eod. tit. & lib. non contingit hæc declaratio: Nam illæ locum habent etiam si non appelletur propter crimina vel defectus, sed propter interesse proprium appellantis: nec mireris; nam illæ arctāt ad veniendum vel mittendum intra certa tempora. decre. vt circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ Directe] semper enim secundario vel indirecte contingit ecclesiam.

[Glo. seq. dupliciter exponit vel restringit, exprimens quare.]

d ¶ Ecclesiæ] posset coniungi & non coniungi verbū opponentis, quod sequitur, & hoc intendit, ꝙ si ecclesia vel prælatus ipsius nomine se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ: illius ꝙ vocē habeat in electione. s. eod. scriptum, & c. cōstitutis. & c. Cumana de causa pos. cum ecclesia. vel ꝙ de ipsius gremio debeat eligi, vel ꝙ ad eam spectat prouisio. de consue. cū dilectus, de rest. in inte. c. 2. de verb. sig. abbate. nō erit locus formæ decre. vt circa. Idem si loquitur de ecclesia ad quam facta est electio, postulatio vel prouisio, vt quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipsius ecclesiæ. de electio. considerauimus. vel opponitur de numero 2 supra de rescrip. constitutus.

[Glo. seq. declarat, quærit, arguit negatiue, & contrarium soluit.]

e ¶ Opponentis.] vt quia dicit beneficium ad se spectare, vel sibi debitum, vel quòd in se habet prouide. re forte iure ad ipsum solum deuoluto, vel quod fuit contemptus, vel quia est canonice electus: his & similibus casibus in appellatione non est necesse seruare constitutionem, vt circa. Percepi dubitatum in curia in hoc casu: Scripserat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœcesi, quod non excedat valore quinquaginta florenorum, vel si de loco sim oriundus: pro Titio scripsit simpliciter secundo, quòd sibi prouideretur in eadem diœcesi de vacanti. vel primo vacaturo: dost hoc vacante beneficio in diœcesi, facio mihi per meum executorem illud conferri: Titius etiā facit

2 Quia recept' est ꝑ rescriptū Apostolicū cōtra numerū, nō facta mētione de numero. Imol. Fō.

cit sibi idem beneficiū per suos executores conferri, & appellat à prouisione mihi facta, & processibus executorū meorū, dicēs ꝙ beneficiū excedat summā taxatā, vel ꝙ nō sum de diœcesi oriūdus, dubitabat an decr. vt circa in appellatione seruari debuerit? Vr nō, ꝑ hoc principiū, quasi appellatio fundet̄ super iure appellantis non super defectibus vel criminibus. Contrariū vr̄, quia vtroque casu opponitur cōtra formā prouisionis, & non solū cōtra electionem, circa quā statutæ sunt formæ concilij; quia propter. eod. tit. sed ēt ꝯ prouisionē cadit obiectus in formaā, vt patet in littera ipsius decr. vt circa. Item secundus obiectus satis est in ꝑsonā, vt defectiua dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium, & licet illud procedat à rescripto, satis tamen conuenit iuri communi. facit qđ nor. de rescr. si proponēte. in gl. fin.

† Nota differētiā inter cōpetitorē & oppositorem. & qs sit cōpetitor, dic vt in glos. eius dē. oppositor āt est qñ elect⁹ est vnicus vt lit. pē. c. 1. & 2. lib. 6 Zabarel.

ne: sed [a] tantū vbi per cōpetitorem [b] † vel oppositorem quemlibet appellantē [c] in formam aut personas [d] defectus [e] vel crimina opponuntur [f]. ¶ Cęterum cum circa crimina vel defectus, debitam circumstantiarum [g] specificationem prædictus omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negotij super his [h] audiēdus, etiam si circumstātias huiusmodi, vel ꝓbationes earum per iuramētum asserat ad se peruenisse de nouo [i].

probare, ex quo nunc dico me nouiter circunstantias vel probationes ꝑcepisse, ergo merito hic aliud q̄ ibi Et sic no. qđ dicere soleo, de cōfir. vti. vel inuti. bonę. quod interdum expedientius est in totum veritatem tacere, quàm non perfecte dicere. Ioan. And.

¶ Sane [k] si quis cuius interest [l] ab electione, postulatione, uel prouisione [m] duxerit appellandū, opponendo crimina vel defectus, forma [n] dictę cōstitutionis omissa [o], eodem [p] postmodum appellationem huiusmodi prosequente [q], alius superueniēs nō appellās [r], contra appellatū in eadē causa [s] principaliter admitti non debet, pro interesse communi [t] eosdem articulos [u] prosequendo, licet appellanti possit assistere, ne collu-

K Sane.] determinat aliqualiter not. per Compost. s̄. eo. c. 1. li. 6. in glo. vnde merito. ver. sed ad qđ admittetur.

l ¶ Interest.] de hoc interesse notatur in decret. vt circa.

m ¶ Prouisione.] facta vel facienda. quod dic vt supra. eod. qui contra certam. lib. 6.

n ¶ Forma.] specificationis, de qua ꝑmisit.

o ¶ Omissa.] in quibusdam.

p ¶ Eodem.] scilicet appellāte, & idem in adhærente, per decre. vt circa ver. alioquin.

q ¶ Prosequēte.] quo ad illa, quibus seruauit cōstitutionem. vel in quibus constitutio non arctabat, vt supra. 1. respōso. Certum est enim, quod si aliqua sufficienter expressit, aliqua non, quo ad expressa tenet appellatio, dummodo in alijs constitutionem seruauerit.

1 De hoc dicto vi. de Alexādrū in additione ad Bart. in l. ait p̄tor. in principio. additione. ff. de iudi. & Deciū. cōsil. 37.

a ¶ Sed repete, decernimus locum habere tantum, & cæteri.

b ¶ Competitorem.] eiusdem dignitatis, vel beneficij cuiuscūque, & coniunge appellantem. quod sequitur.

c ¶ Appellantem.] nō dicit ad sedē Apostolicā. vel ad nos. vt s̄. prox. quod facit pro opinione, quā tenui in decre. vt circa. in glo. ad Papā. tamen certum est ꝙ solum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet. supra eod. constitutio. lib. 6.

d ¶ Personas.] eligentium vel electi, prouidentium vel prouisi, postulātium vel postulati: ideo vtitur plurali, ad hoc infra §. fin. & quæ possunt in his opponi, notaui in decre. vt circa.

e ¶ Defectus.] respicit fromā & personas: sed quod sequitur, crimina, respicit personas.

f ¶ Opponuntur.] satis notabant hæc verba istius constitutionis, ibi dum dicebatur, se opponunt proponendo aliqua, &c. vtilissimum tamen fuit hoc declarari.

g ¶ Circunstantiarū.] approbat hęc littera quod not. in decre. vt circa. in glo. quid ergo. & in decre. procurator. eo tit. lib. 6. scilicet ꝙ nō sufficiat opponere periurium vel homicidium, nisi fiat illorum expressio, sic & alibi debent exprimi circunstantiæ. de cler. ægro. c. vnico. lib. 6.

h ¶ Super his.] scilicet, super quibus omisit debitā specificationem: ac si dicatur, ꝙ si quædam plene specificauit, quædam non, & legitime iurauit, super specificatis audietur, super alijs non, etiam si vult iurare quòd circumstantias seu probationes ipsarum de nouo percepit, vt sequitur.

[Glossa sequens obiicit, soluit, & notat.]

i ¶ De nouo.] videbatur contrarium per decre. vt circa. vbi super nō oppositis auditur appellans cum iuramento, ꝙ illa de nouo peruenerint ad ipsius notitiā: ergo idem videbatur de circunstantijs, nō sufficiēter expressis. Sed contrariū hic determinatur. quia vbi nō oppono quod ignoro vel quod scio, sed non credo me posse probare, hic nullū vitium est: iustum est ergo vt postmodum admittat cum iuramento, vt ibi: sed vbi oppono & circumstantias non exprimo, hic vitiū est, quia non debite oppono. Item quia non videtur iuramentum posse defendi, quo iuraui me credere posse

r ¶ Non appellans.] nec etiam adhærens, vt sit forti⁹ dubium. Sed littera sequens quæ dicit ꝙ potest assistere, videtur contraria: sed illud propter interesse.

[Glossa sequens arguit à contrario, determinat, & quæstionem soluit.]

s ¶ Eadem causa.] ergo in alia poterit, hoc verum per viam actionis, etsi non fuit de adhærentibus, vt dicā ꝯ prox. §. Et si dicas, quid proficit hæc appellatio? Dic ꝙ multū: quia succumbet appellans in instantia, & punietur in expensis & pœnis. decret. 1. supra eo. li. 6. & fiet executio ꝯ ipsum. Itē forsan ille tertius postea nō aget, vel agēs ex aliquo capite forsā repellet̄. Io. An.

t ¶ Communi.] scilicet quando, & in his persequitur ius vel interesse ecclesiæ, vel cōmune sui & appellantis, vt cum dicitur, criminosus is qui est electus, vel prouisus, vel defectuosus, vel electio, vel prouisio facta per eū qui nō potuit propter crimina vel defectus, vel facta ꝓuisio ꝑ litteras subreptitias, vel his similia.

[Glossa sequens ostendit in quo ampliat, obijcit. iustificat, & obiectioni respondet.]

u ¶ Articulos.] scilicet nō specificatos, & hoc voluit versi. alioquin. in decret. vt circa. quo ad appellantem & adhærentes: sed ista latius loquitur. Et licet in prima facie videretur iniquum, quod vnus prosequi nō possit id à quo repellitur alter propter ineptitudinem propositionis, vel defectum proponentis. facit 2. q. 1. prohibentur. 10. q. vlt. libellorum. in fi. supra de accusa. veniens. ff. de accus. l. hi tamen. in fi. & l. 4. in fin. vbi not. de accusatore repulso propter ineptitudinē libelli. & bene facit ff. de adul. si maritus 2. in fi. & de libe. hom exhib. l. 3. §. hoc interdictum. Item licet graue videatur, ꝙ negligētia vel culpa vnius male exprimentis, noceat ecclesiæ & omnibus alijs habentibus æquale interesse. de regul. iur. delictum. & regula, nō dēt aliquis. lib 6. Tamē fateri oportet hoc æquū, quia aliàs inutilis fuisset quo ad hoc & derisoria prouisio decret. vt circa. si appellans posset submittere pædagogū, qui sibi assistens in eadem cā, vt dicit textus, clare formaret & exprimeret per eum male formata, & insuffi-

dat [a] :non tamen ei propter hoc proſecutioné [b] proprij intereſſe denegamus. ¶ Inſuper [c] ſi appellans [d] ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, per viam querelæ [e] ſimplicis cauſam agat [f], vel eam appellato agente defendat, repellitur [g] ab obiectibus in appellatione † ſua expreſſis [h] & alijs [i], niſi conſtiterit ipſum formam ſeruaſſe prædictam, præterquàm [k] in caſibus in conſtitutione præmiſſa exceptis: etiam ſi appellationem ſuam nõ proſequatur, nec exhibeat, & illa ſe aſſerat nolle [l] vti; dum tamen de ipſa [m] coram iudice [n] fiat fides [o]: quia per ipſam ius repellẽdi eundem aduerſario eſt quæſitum [p]. ¶ Illius vero conſtitutionis formæ [q] omiſſio, licet appellantẽ ab obiectibus

inſufficienter expreſſa. Ad contra.reſpondetur, ꝙ loquntur in alia cauſa vel inſtantia. Item imputet ſibi qui à principio non appellauit. Item quia via nullitatis illi non deficit.de appel.concertationi.lib.6.& proſecutio proprij intereſſe, vt ſequitur.

a ¶ Ne colludat. ſ.ſuper expreſſis, in quib. fuit forma ſeruata, & eſt ſi de procura. ca.2. in fi.lib. 6. Et ꝙ proſit ſic adeſſe, ibi not. in vlt glo. & ff. de inoff. teſt.ſi ſuſpecta.

[Gl. ſeq duas lecturas ponit, & notat.

b ¶ Proſecutionẽ proprij.] ſi dicat ꝑꝑ q̄d ẽt fuit appellatũ, planum eſt ẽt ſi non fuerit forma ſeruata, vt in 1.rñ. Vel intelligitur de proſecutione, quam facit per querelam. Et nota ꝙ etiã publica vel popularis actio habet ẽt q̄nque priuatum intereſſe.ff.de ſepul.vio.l.3.§. ſi adeptus.de procu licet in popularibus, in prin.cum ſuis concor.

]Glo.ſeq duo euidentialia proſequitur.

c ¶ Inſuper.] ad huius §.intellectum, & præcedẽtis & ſequentis, ſcire debes quod Compoſt.not.ſup.eo.c.1. li.6.in glo.qualiter vtraq;. ꝙ lapſis temporib.illius decre.1.pars appellans, q̄ intra tempora illius decret. nõ fuit appellationem proſecuta, põt electionem vel prouiſionem impugnare per modum querelæ ex eiſdem cauſis, ex quib. appellauit, vel ex alijs: quia tꝑe illius conſtõnis non ſtatuitur, vt poſt illud ſuper illis vel alijs non audiatur appellans, ſicut dicitur in iudicialibus appellationib. de appel.cum ſit Romana, & ſicut dr̄ in decre.cupientes, & vide quod ibi not.in §.ſi vero.in gl.intra idem.ſed ſtatuitur ad hoc, vt poſt illud tp̄s, ꝓcedi poſſit partis abſentia nõ obſtante. Item ſcias ꝙ forma decre.vt circa, quo ad illa obiecta in quib. requiritur ipſa forma, duplex eſt: vna, ꝙ in appellatione omnia, & ſingula exprimantur in inſtrumento publico ſeu litteris, &c. Secũda, ꝙ ſuper obiectis debito modo iuretur. Si prima forma ſeruetur, ſed ſcd̄a non: quia non iuratur, vel non debito modo, non auditur appellans, ẽt ſuper expreſſis.ſup.eo tit.is qui.lib.6. Si vero ſeruetur forma ſecũda: quia debito modo iurař, ſed non prima, quia nõ debito modo exprimitur; tunc aut nihil exprimitur, aut aliquid exprimitur debito modo, aliquid non: primo caſu non auditur appellãs, niſi in caſibus exceptis in decre. vt circa. in §. niſi, in fi. Scd̄o caſu auditur ſuper expreſſis. Item in prædictis caſib. exceptis, ſed ſuper obiectis non ſpecificatis nõ, ẽt ſi velit iurare ꝙ circunſtãtias de nouo percepit, vt ſup.2. reſpon. hæc vero quo ad illa obiecta, in quibus forma requiritur, & arctat cõſtõ. Si vero ꝑꝑ aliqua appellat, in quibus arctat conſtitutio, & propter aliqua in quibus non arctat, vt ſup.1. rñſo: tunc licet neutra forma ſeruetur, auditur appellans, illa proſequẽs, quę conſtitutio non reſpicit: his viſis proſequor litteram.

d ¶ Appellans.] vel adhærens: quia de vtroq; loquitur decre.vt circa.ver.alioquin. Alter ergo qui nec appellans eſſet, nec adhærens, bene admitteretur, cum eſſet in eo ratio poſita in fine huius §.

[Glo.ſeq.quærit & ſoluit.]

e ¶ Querelæ ſimplicis.] Nunquid ergo reprobatur opinio Compoſtel.de qua dixi in principio huius partis? Dic quod non: ipſe enim non fuit locutus de pęna decret. vt circa, quam etiam non vidit, ſed de pęna decretal.primę, quę hoc ſolum habet, ꝙ poſt tempus ibi ſtatutũ proceditur in partis abſentia. Sed decretalis, vt circa, imponit pęnam non ſeruanti formam in iurando, quod non auditur, etiam ſuper expreſſis: nõ ſeruanti in exprimendo ꝙ non põt obijcere nõ expreſſa. ſimpliciter ergo in pęnam ab obijciẽdo repulſus, nec per viam querelę poſſit obijcere, & hoc vult iſte §. ſed punitur ſolum in proceſſu fiendo in eius abſentia, & per appellationem ꝓ ſequi poteſt obiecta in eo ſtatu, in quo cauſam inuenit: ergo & ꝑ querelam, & ſic verum ſit dictum Compoſt. cũ ergo diuerſæ ſint culpæ, non mirum ſi diuerſæ ſint pęnæ. & ſimi. quod not.ſup.eo. Cumana.in vlt.glo.

f ¶ Agat.] facit de appel. concertationi.li. 6.& quod not.poſt Inno. & Hoſtien. de appel.dilecto.

g ¶ Repellitur.] inſtante appellato, vt dicam in fine huius partis.

h ¶ Expreſſis.] ſi intelligas ſingulariter & clare, tunc exponas quod ſequitur, formam ſeruaſſe prædictã, ſ. in iurando: cum n. non iurans non audiatur, etiam ſuper expreſſis per viam appellationis, ergo nec per viã querelæ.de reg.iur.cum quid.lib.6.

i ¶ Alijs.] non expreſſis.

K ¶ Præterquam.] excipit à verbo, alijs, & eſt ſenſus, appellans, qui formam non ſeruauit in exprimendo, auditur ſuper nouiter emergentibus, vel ad notitiam peruenientibus, vel ſuper quibus ſuperuenit probãti facultas: illis ergo caſibus non excludetur etiam per viam querelæ.

l ¶ Nolle vti.] videns.n.appellans quod formam non ſeruauerat de conſilio aduocati celat appellationem; vel dicit ꝙ illa non vult vti, vt cauſam per viam querelæ pręſequi poſſit. Et facit hæc littera ad quęſtionẽ, an inuito impetrante, is contra quem impetratum eſt, poſſit vti reſcripto.de qua ſatis ſcripſi per Inn. & Hoſt. de reſti. ſpol.ex conqueſtione.Ioan. And.

m ¶ De ipſa.] appellatione, in qua non fuit forma ſeruata, vel illorum expreſſio facta.

n ¶ Iudice.] coram quo per viam querelæ ſimpliciter agitur cauſa.

[Glo.ſeq.ſoluit dubium, tripliciter diſſimilitudinẽ exprimens.]

o ¶ Fides.] plena. Nec ſufficeret illa ſemiplena, de qua not.Compoſtel.in c.1.ſup.eo lib.6.in glo.quid ſi Papa. vbi dicit per vnum teſtem, & litteras quas procurator abſentis de cuius procuratorio conſtat, vult impetrare ſuper appellatione probari appellatum. Illud enim locum habet quo ad proceſſum in partis abſentia faciendum, & quo ad probationem deuolutionis: ſed hic loquitur de pęna repulſionis, vt ſtatim ſequitur. Item illud coram iudice appellationis, hoc coram iudice querelæ. Item ibidem de probatione appellationis, hic neceſſe eſt probare formam appellationis. Vides autẽ per hoc quomodo expedit appellatio, quod ſibi in forma publica appellatio intimetur, ſupra eod. cap.proxi.

p ¶ Quæſitum.] optimè concor.ſup.eo ab eo.lib.6. & cum hoc reſpiciat fauorem appellati, eo patiẽte bene procederet hæc obiectio. ad hoc inf.§.proxi. non ſic in caſu illius decr.ab eo. vt ibi not.in vlt.glo.

q ¶ Formæ.] ſi intelligas de forma iuramẽti, planum eſt: ſi de forma expreſſionis, idem; cum diſtinctione, quam ſcripſi ſup.§.proxi.in prin.hoc dico quo ad repulſionem, de qua ſequitur.

† Eſt hic ſingularis limit. ad c.examinata.d̄ iudi. ad hoc q̄d ꝑ ineptitudinem inſtãtiæ ex calumnia p̄ſumpta, non ſolũ excludit̄ qs ab inſtãtia, ſed à meritis cauſę: ita ꝙ omiſſa inſtantia non põt qs deducere in alia rite inchoata id q̄d in prima ĩepte deduxit. Imo.Fõt.

a ¶ Legitime.] si ergo inuito appellato fieret probatio num exceptio super articulis, super quibus recipi non debeat, hoc sibi nō nocet. cōsueuerūt articuli admitti, saluo iure impertinentium, & nō admittendorum: de quo scripsi de off. deleg. cum contingat. super gl. pen. de testi. ex parte.

b ¶ Non infirmat.] bene concor. de accu. c. 1. & 2. lib. 6. & facit quod no. sup. eo. si forte, lib. 6. in 5. glo.

in formam electionis, vel personas eligentium, vel electi propositis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat †: probationem tamen factā super his per aduersarij confessionē †, vel aliàs legitime [a] non infirmat [b].

¶ Idem.

¶ Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari nō debet, vt tali prouisioni consentiat, consentiens etiam si fuerit consecratus priori prælato subiacet, nec in episcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quæ contra fient irrita decernit. Ioan. And.

CAP. V.

IN ple-

† Nota hic confessionē in iudicio nullo factā valere. idē dixit In no. c. si. de rest. spo. Pan. Fon.

† In quacūq; parte litis opponatur simmolā, sed Fran. dicit hāc exceptionē dilato riam, & ideo quia ī istis spiritua lib. nō contestatur lis, dicit sæpe opponendam ante quam procedat ad illa, quæ aliàs fiūt post litē cōtest. per gl. & quæ ibi dixi ca. 1. sup. eo. tit. li. 6. Fonta.

IN plerisque.] CASVS. ¶ Pater sanctissime, video multas ecclesias cathedrales pauperrimas, & priuatas auxilio, facultatū seu diuitiarū, quæ nō habent clerū nec populū, & video aliqn istas ecclesias vacare plato, & hi ad quos spectat eorū prouisio, frequenter assumunt religiosos mendicantes ad honorem Pontificatus vel prælaturæ, qui religiosi assumpti, nō possunt prodesse aliquo mō ipsi ecclesiæ, nec possunt præesse, vt decet & conuenit; immo obnubilant & obscurāt serenitatem seu claritatē Pōtificalis dignitatis instabilitate vagationis, & opprobriosæ mēdicitatis: Ego quæro pater sancte, an isti tales puidentes ecclesiis de talib. personis pauperrimis bn faciāt? Et rndet Papa, q decętero nullum religiosum vel mendicantē eligant ad dignitatem ecclesiæ cathedralis, q̄ careat clerico & subditis Christianis. Itē dicit Papa, q talis religiosus nunq̄ petat licentiam à suo superiori: vt talem dignitatē adipiscatur, nec ipse superior forsan prouincialis vnq̄ valeat dare licentiā tali religioso mendicāti: immo dicit, si religiosus petierit licētiā ad adipiscendā. i. ad capiendam talem dignitatem, & passus fuerit eligi in epm, vel permiserit se cōsecrari, q ipse nullo mō recipiatur in epm, sed patietur talis religiosus pro ambitione tali, q ipse erit redactus. i. positus ad suū monasteriū, vt in illo viuat seu degat humiliter, & q in illa religione seu monasterio suo nunq̄ assumat, nec ascēdat ad aliq̄ dignitatē. Et si aliquid cōtra p̄missa fuerit attentatū, oīa decernimus vana, non obstante. i. non cōtriante quacunq; cōsuetudine. Or pater sanctissime, video vestram cōnōnem nobilem, in qua non vultis pauperem cum paupere nubi, quia nō vultis q ecclesia cathedralis priuata subsidio facultatū, habeat prælatum religiosum & pauperem: Sed quęro, an similiter intelligatis in alijs ecclesijs tā cathedralibus, q̄ non habentibus diuitias & bonos redditus, an in talib. prohibeatis ne religiosi mendicantes eligantur? Et rndet q nō: immo vult Papa Clemens, q in talib. ius cōe seruet, nec vult in illis ius cōe coarctari. i. restringi vel ampliari. hoc dicit. Ideo vide textum: Improuida superiorum prouisio assumit multos, præsertim religiosos, frequenter. i. sæpe: ad honorem pontificatus. i. in epos in plerisque ecclesijs nedum priuatis: subsidio, i. auxilio: facultatum. i. diuitiarum, sed etiam carentibus clero & populo Christiano: quod referimus. i. recitamus & narramus: dolentes. i. cum dolore: qui scilicet religiosi assumpti: nec sunt valentes, id est potentes prodesse: prout expediret, id est, prout conueniens esset ipsi ecclesiæ, nec valentes præesse: vt. i. sicut deceret Et quia religiosi electi ad ecclesias cathedrales carentes populo & clero, obnubilant serenitatem i. deturpant & obscurant nobilitatē pōtificalis dignitatis instabilitate vagationis & mēdicitatis opprobriosæ: Et sic ista instabilitate vagationis, q ater totam suam vitam stant vagando & discurrendo per diœceses quærēdo vicariatus ab episcopis habētibus latas diœceses, & vt ipsi sint episcopi portatiui, sicut videmus in multis ciuitatibus, in quibus non residēt episcopi, & isti episcopi non residentes dant vicariatū suum cuidam religioso episcopo, qui vulgariter appellatur episcopus portatiuus, qui cōfert ordines episcopi. Vel dic instabilitate vagationis, quia isti vadūt ad curias principum, & quærunt habere pensionem, & multoties principes eos habent tamquam familiares, & tamquā capellanos, & dic mendicitatis opprobriosæ, quia opprobriosum. i. turpe est episcopis mendicare. Et sequitur in textu. Nos igitur volentes prouidere contra temeritatem. i. contra fatuitatem tam facientium, id est, eligentium tales religiosos, quàm frequentius recipientium huiusmodi prouisiones, quia etiam punit religiosos patientes se eligi, & sibi prouideri de talibus dignitatibus: statuimus de consilio nostrorum fratrum, scilicet Cardinalium, vt nullus decætero. i. a modo vel deinceps: præpol ens. i. clarens quantacunque dignitate, prouideat de pastore ecclesia cathedrali sibi: qualitercunque. i. quomodocunque subiectæ, quæ cathedralis ecclesia careat clero, populo vel subditis Christianis, nisi fulciatur super hoc speciali auctoritate sedis Apostolicę. i. nisi hoc, scilicet quod eligat religiosum ad talem dignitatem, impetret à sede Apostolica quod talem religiosum eligat: vel nisi ipse religiosus impetret à sede Apostolica, quod eligat: quæ pro &: & nullus religiosus vnquam licentietur à prælato forsan prouinciali, quod consentiat tali prouisioni, s. quod eligatur: quod. i. quia: quia si licentiatus cōsenserit huiusmodi prouisioni, & fecerit se aut permiserit se in episcopum consecrari, nullatenus. i. nullo modo recipiatur in episcopali honore, sed in pœnam tantæ ambitionis. i. pro pœna huius quod ambiuit talem honorem, ipse degat, i. dest viuat cum paupertate: quæ pro &: & iaceat semper prostratus & humilis sub prælato i subditus suo prælato suæ religionis aut monasterij, ita quod eidem religioso passo de se fieri talem electionem nullus sit accessus in religione sua, aut extra religionē suā; cuiuslibet i cuiusuis honoris, vel administrationis: enim pro quia, vel pro certe, nos Clemens decernimus irritum esse & inane. i. vanum & nullius effectus quicquid contingit attentari vel fieri, suppleo contra præmissa vel cōtra aliquid præmissorum. i. antedictorum in ista constitutione. non obstante. i. non contrariante quacunque consuetudine. Sane i. certe, & recte decernimus præmissa esse specialiter prouidenda, circa præfatas ecclesias. i. circa ecclesias cathedrales carentes clero & populo Christiano: quod. i. quia: quia nec. i. non intendimus circa prouisionem quarumlibet aliarum ecclesiarum non carentium clero & populo coarctare limites iuris cōmunis, nec intēdimus ampliare vltra. Et sic cōcludit q ista constitutio habet locum solum in ecclesijs cathedralibus carētibus clero & populo, & nō habet locum in alijs ecclesijs habentibus populum, immo in ipsis omnimodo vult seruare ius commune. Not. primo quod ecclesiæ (maxime cathedrales) debent habere facultates: & facultates dicuntur earum præsidium, ibi, præsidio facultatum: nam sine temporalibus spiritualia diu esse non possunt. i. q. 3. si quis

si quis obiecerit.de vi.& hon.cle.vt quisque.& c.quoniam.Not.secundo quod in episcopis opprobriosa est mendicitas. pro hoc glo.in verbo.opprobrio , ad hoc de renun.ad supplicationem.Zabar.

[Prima glossa summat,& diuidit.]

a ¶In plerisq; Casus. Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali , clero carēti &populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari nō debet, vt tali prouisioni consentiat : cōsentiēs etiam si fuerit consecratus, priori prælato subiacet,nec in epūm recipitur , nec ad aliquem honorem promouetur: quæ contra fiēt,irrita decernit.Et sunt tres partes.In prima, cōstitutionis causa.in secunda , constitutio. In tertia,protestatio. Secunda pars, q̄ summaui quattuor facit.Primo ꝓhibet ꝓuisionē fieri. Scd'o licētiā dari. Tertio punit cōsentiētē. Quarto decernit.partes patē.Et summe fuit honestū qđ hic dicitur.

risque a ecclesijs nedum (quod dolentes b referri mus) præsidio c facultatum priuatis, sed & clero carētibus & populo d Christiano e, multos frequēter & religiosos f prę sertim improuida superiorum g prouisio ad Pōtificatus assumit honorē: qui nec (vt expediret) prodesse , nec præesse(vt deceret h) valētes,instabilitate vagationis i & mēdicitatis opprobrio k serenitatē l Pontificalis obnubilāt m dignitatis.¶ Volentes igitur contra temeritatē tā facientiū , quàm vt frequentius recipientiū prouisiones huiusmodi prouidere : de consilio 10 fratrū nostrorū,statuim^9, vt nullus de cætero quantacūq; n dignitate præpollens(nisi speciali o super hoc auctoritate sedis Apostolicę fulciatur)de pastore p prouideat cathedrali q ecclesiæ sibi quali- 20 tercunq; r subiectæ , quæ clero careat & subditis Christianis s : Nullusque religiosus à suo vnquam quod prouisioni tali consentiat , licentiatur prælato t . Quòd si licentiatus u etiam huiusmo- 30 di prouisioni cōsenserit, & in episcopum x se fece

b ¶ Dolentes.] concord. supra de celebra. Miss.dolentes.supra de statu mona recolentes. infra eod.tit.attēdentes.& de censi..ad nostram.in princ.

c ¶ Pręsidio.] idest,subsidio,sine quo spiritalia diu esse non possunt.1.q.3.si quis obiecerit.

[Glossa sequens quærit, arguit negatiue & affirmatiue,& declarationem ponit,dicens primum plus placere.]

d ¶ Et populo.] certum est ꝙ clerus & populus 1 sunt diuersa.de priuileg.ex parte.de sent.excom.si sñia li. 6.Quid si habet alterum tantū? hic & ī. eo. c. ponitur copula,per quod videtur ꝙ carere debeat vtroque. Habens aūt alterū,non caret vtroque, & sic nō vr̄ arctare constitutio. vide simile habēs codicem,nō includitur sub carentibus Decreto & Codice:& habens panē nō includitur sub carentibus pane & vino:& habēs argentū,nō includitur sub carētibus auro & argēto , ita nō includit ecclesia habēs clerū vel populum, sub carētibus clero & populo:aliàs non esset diuersum dicere,clero & populo:& dicere clero vel populo: & esset hoc incidere in improprietatem locutionis sumendo copulatiuam pro disiunctiua,quæ improprietates excusandæ sunt non sequendæ,vt not.de verbo.signifi.ꝑterea.pro hoc facit,qa foret absurdū, ꝙ illi clero vel populo,quē habet ecclesia,subtraheret eps , & hoc multum vrget.Contra,carere est nō habere, sed si dixisset si nō habeat, vel nisi habeat clerū & populum:propter copulam requiritur quòd habeat vtrūque, ergo si habet alterum tantum,arctat constitutio,& idem in prędictis exemplis dicatur:si non habeat , vel nisi habeat Decretum & Codicem : requiritur ꝙ habeat vtrumque.Idem cum dicitur , si non habeat panem & vinū, argentum & aurum,& in similibus:vt cū dicitur,nullus eligatur,nisi habeat,vel si non habeat ætatē , sciētiam,& mores, singula 2 requirunī,vt s̄. eod.cū in cūctis.Idē si dicatur,si careat scientia,moribus, & ætate. facit de æta.& qualit.eam te.Pro vtraque parte posset induci.ff.de rebus dub.si is q ducēta.§.vtrum.Egeret declaratione,sed primum plus placet.

1 An populus cōpræhēdat clerū, vide Baldū in l. 1. §. huius stu dij. ff. de inst. & iure.& Felynū in c. Ecclesia sanctæ Marię.extra de cōstitu.

2 Vide Deciū cōsil. 177. col.2.

[Glossa sequens primo ponit dictum,& pro solutione contrarij remittit.secundo soluit dubium.]

e ¶ Christiano.] talia loca quæ sunt in potestate hostium nō 3 desinunt esse sacra.Ad l.cum loca.ff.de reli.& sumpti.fu.responde vt not. 7. q.1 pastoralis.in fi. Non putes tamen quòd sit necessarium quòd locus sit captus ab hostib. satis enim est , quòd clero careat & subditis Christianis : ꝑ verba huius decret. licet non sit in hostiū potestate.

3 Faciūt notata p Innocē. tiū in ca. penul. & vlt. extra de sepul.

f ¶ Religiosos.] qui laborante ad hoc etiā interdum importune & per corruptelas , vt dicere possit cum psalmista : Laqueus cōtritus est , &c. psal. 123. Nisi quia dominus erat. Vidi iam religiosum consecratum ad titulum, qui non erat in rerum natura,nec fuerat : quod patere posset per prouincialē [id est , per librum in quo scriptæ sunt prouinciæ.]

g ¶ Superiorum.] ad quos spectat quouis iure prouisio : Et maxime quattuor principales patriarchæ,& quidam archiepiscopi, qui sub eis sunt,consueuerant hoc facere.

h ¶ Deceret.] 8.q.1.qui episcopum.

i ¶ Vagationis.] consueuerunt tales discurrere 4 , & vicarias episcoporum quærere,maxime habentiū dio- 40 ceses latas,interdum principibus adhærere familiariter qui causa honoris quærunt habere capellanos episcopos.

4 vid' Cōciliū.Tri. sess. 4 de reformatio.c.2.

K ¶ Opprobrio.] nedum in episcopo, sed in quolibet clerico.93 .dist.diaconi.vlt.

l ¶ Serenitatē.] de qua infra de pœnis, si quis suadēte.circa fin.Ioan.And.

m ¶ Obnubilant.] saltem quo ad vulgus. de hoc 93. dist.legimus.facit supra de priuileg.c.1.

n ¶ Quantacumq.] propter patriarchas hoc dicitur, 50 vt prędixi.

o ¶ Speciali.] si ergo haberet generalem auctoritatē prouidendi episcopatibus spectantibus ad prouisionē Papalem,non sufficit per hanc litteram.

p ¶ De pastore.] vtitur hic vocabulo generali , vt archiepiscopos,episcopos , & etiam patriarchas cōprehendat.alibi latius supra eod.ne pro defectu.de regu. iur.quamuis.

q ¶ Cathedrali.] in alijs locum non habet,vt in fi.

r ¶ Qualitercumque.] non distinguit:ergo siue plene 60 subsit,siue quo ad prouisionem tantum.

s ¶ Christianis.] circa quattuor patriarchales 5 sedes principales quamdiu sunt in potestate infidelium vel schismaticorum,prouidit Bonifacius in sua extrauaganti.sancta Romana.

5 De his quattuor sedibus Patriarchalibus. vide cōc. Lateranē. sub Inocē tio. iij. c. 5. refert in c. antiqua.extr. de priui.

t ¶ Prælata.] qui contra faciens puniendus esset pœna arbitraria,ex quo circa ipsum certa hic non statuitur.de of.deleg.de causis.

u ¶ Licentiatus etiam.] ergo & habita licentia consentire non potest.concordat supra eo. quorundam.§. 1.in fine lib.6.

x ¶ Et in episcopum.] Not. quòd ex solo cōsensu nō est locus pœnis inferioribus, sed tunc demum cum se legis quitur consecratio.hoc probat hæc copule.

rit aut permiserit [a] consecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore [b]. Sed in tantæ ambitionis pœnā sub religionis, aut monasterij [c] sui prælato [d] semper sic degat humilis, iaceatq; prostratus [e], quòd nullus eidem in religione sua, vel extra ad gradū honoris vel administrationis cuiuslibet [f] fit ascensus. Nos enim quicquid cōtra præmissa vel aliquod [g] præmissorum contigerit attentari, irritum esse decernimus & inane, contraria quacūq; cōsuetudine non obstante [h]. ¶ Sane circa præfatas [i] ecclesias præmissā sic specialiter prouidenda decernimus, quòd circa prouisionem quarumlibet aliarum [k], facultatem superiorum nec coarctare intendimus, nec vltra iuris communis limites ampliare [l].

¶ Idem.

¶ *Capitulum, quorundam. quo ad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur quo ad voces facti, non secundum iuris fictionem. h. d. I. A.*

CAP. VI.

QVod circa [m] religiosorū electiones [n] sup discordia [o] & minoritate [p] numeri Bonifaciana constitutione [q] cauetur, de discordia & numeri minoritate,

a ¶ Permisserit.] in absolute coacto cessaret pœna. s̄. qđ met. cau. sacris. nec imprimeretur character. supra de bap. maiores.
b ¶ Honore.] quia nec admittetur quo ad executionē pontificalis officij, nec permitteē pontificalibus insignijs vti: & sic minus poterit quàm alter episcopus nullius ecclesiæ. de ordi. ab epi. cap. 1.
c ¶ Monasterij.] includit etiam canonicā regularem. de æta. & qualit. intelleximꝰ de priuile. cum olim. 2. in princ. & per hāc litteram patet hanc pœnam solum in religiosis locū habere.
d ¶ Prælato.] ergo p talem promotionem non fuit soluta obedientia, secus si prouisio tenuisset. 18. q. 1. ca. vnico. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.
e ¶ Prostratus.] concor. de decima. quamuis sit, in fine.
f ¶ Cuiuslibet.] concor. s̄. de regular. vt ꝑfessores. & p hoc excludit etiā tēporales.
g ¶ Vel aliquod.] igitur ꝑuisio de tali ecclesia facta non valet nec licentia consentiendi religioso data, vel ipsius consensus: vel consecratio subsecuta quo ad ipsius executionē, non dico quo ad characterem. facit quod not. de cōsecratio. dist. 5. manus. in vlt. glo. & facit quod dixi s̄. de consuetu. quanto. super. 1. glo. Item nec valet promotio facta de tali contra proximum dictum.
h ¶ Non obstante.] multa similia vide de cōstitu. c. 1. lib. 6. in glo. penul. & concor. s̄. eo statutum.
i ¶ Præfatas.] cathedrales clero carentes, & populo Christiano.
K ¶ Aliarum.] non cathedralium, vel etiam cathedralium habentium clerum & populum Christianum.
l ¶ Ampliare.] simile de innouatione dicitur, ꝙ ius vetus conseruat, nouum autem non creat. de priuil. ex parte. 1. in fi. & c. quia intentionis. & optime conuenit huic fini extrauag. Cle. quæ incip. meruit. Ioan. And.

1 Vide Felynū in c. nōnulli. ver. amplia ista extra de rescr.

QVod circa.] Istud c. determinat seu declarat constitutionem, quorūdā. lib. 6. In illo. c. dr̄, ꝙ ex vocatione quocunq; modo facta in discordia, de religioso mendicante ad p̄laturā extra administrationē sui ordinis, non acquiritur illi ius, nec tali electioni poterit cōsentire, ēt de licentia prælati sui. Item dicit de vocatione facta à minori parte seu numero ad qualibet p̄laturā de religioso non mendicante; & secus factum irritum decernit. Hoc habito præsuppono ꝙ duplex est electio, quædam est quæ in facto consistit. vt quando sunt decem electores, & octo vnū eligūt, alij duo eligūt aliū. Sed ꝯ istos duos opponitur ꝙ sunt excōicati, quare ille qui est electus ab octo, dicit: Ego sū electus ab omnibus: & si aliquis dicat: Certe tu non es electus nisi ab octo, & sunt decem electores: ergo tu nō es electus ab omnibus. Ipse r̄ndet: ius fingit me esse electū ab omnibus, quamuis non sim electus nisi ab octo: q̄a potestas eligendi est translata in octo, post quā alij sunt excōicati. His p̄suppositis cū g'ossa posita in verbo, q̄ in facto: Pone casū, Quidā religiosus fuit in aliqua dignitate electus, q̄ nō est de ordine suo, sed ex suū ordinē, & cū essent decē electores, fuit electus ab octo de electoribus, & alij duo electores, elegerūt quēdā aliū nō religiosum: sed iste religiosus opponebāt ꝯ eos, ꝙ erant excōicari, & sic nō habebāt vocē in capitulo: & ꝙ vox illorum duorum est translata. & confusa in alios octo, qui ipsum elegerunt, & sic fictiue dicebat se electum ab omnibus: Modo quæro an ipse bene dicat, & an satisfaciat constitutioni quorundam. posi tę eo. lib. 6. Ad quod respondet Papa ꝙ nō: & dicit in textu: Nos Clemens declaramus illud qđ cauetur in constitutione Bonifaciana circa electiones religiosorū super discordia numeri, scilicet in religiosis mendicantibus, & minoritate numeri, scilicet in religiosis non mēdicantibus, debere intelligi secundum ea quæ consistunt in facto: quia requiritur, quod ab omnibus eligatur, & quòd omnes concordent, non autem in fictione iuris vel eius effectu: quia quamuis sint aliqui q sint excōicati, & non concordant electioni ipsius religiosi, ideo propter hoc non dr̄ nec est electus, quia illa constitutio intelligit, ꝙ de facto eligatur ab omnibus 2. vide glo. super verbo, quæ de facto. Not. ꝙ electio dicitur actiue, & passiue, & ꝓ hoc glo. 2. q̄ hic dicit intelligi de passiua. & idem Pau. pro hoc not. eo. tit. illa. & probatur de cle. excom. mi. c. fi.

2 Nota casū in quo computātur voces in electione, q̄ tn̄ iure non valent, & est casus specialis, quo ad c. quorūdā. in duob. casib. ibi positis, & hic licet breuiter enumeratis. Zab.

[Glossa prima commendat, dicit quid determinat, & quid approbat.]
m ¶ Quod circa.] Breue & vtile, determinās decr quorundam. s̄. eod. lib 6. & approbans quod ibi not Ioan. Monachus, & Archid. & quod not. s̄. eod. tit. in demnitatibus. §. sane. in 4 glo. Ioan And.
n ¶ Electiones.] passiuas: nam constitutio hic declarata loquitur quando religiosi eliguntur, quicunq; sint eligentes, religiosi, vel alij. Et dic, electiones, postulationes, prouisiones, vel quaslibet vocationes, ut ibi.
o ¶ Discordia.] hoc quo ad mendicantes, circa quos ꝓuisum est, ꝙ ex electione in discordia facta de ipsis extra administrationes sui ordinis, nullum ius eis acquiratur, nec audeant consentire.
[Glo. seq exponit, & id dupliciter ꝓbat, & ꝓrogat.]
p ¶ Minoritate.] hoc quo ad religiosos nō mēdicantes, circa quos statutum fuit, idem circa electiones factas de ipsis ad quascūq; p̄lationes à minori parte nu.
q ¶ Constitutione. s̄. eod quorundam. & patet p singulare ꝙ non loquitur de decre. indemnitatibus. Itē illa nō tractat solū de discordia & minoritate numeri, immo tractat in forma scrutinij & compromissi de numero duplo maiori. Item maiori, non duplo maiori. Item minori: Sed illa, quorundam solum tractat de electione discordi, & facta per minorē partem numero. fateor ab identitate rationis hoc quod hic dr̄ ēt in numero de quo loquitur decre. indemnitatibus. locū habere, & saltem quo ad §. siqua vero.

[Glo.

[Glo.seq.primo declarat litteram,secundo quærit, & soluit quo ad decre.quorundam, quo ad decre.indemnitatibus,distinguit, & declarationem exposcit, subdens de non vocandis,vel vocatis,qui contemnũt vel renuntiant,& de constitutis in sacris.

1 Quando verba ĩtel ligant tã de iure, q̃ de facto docto res in ca. suscitat. extra de rescrip.

quæ a in facto , non in fictione vel iuris effectu consistunt,debere intelligi declaramus b.

¶ Idem.

¶ *Emolumentum ex iurisdictione, sigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatum cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ ea vacante,non obstante cõsuetudine (deductis expensis) reseruandũ est successori: Nisi tunc certæ dignitati competat iurisdictio cum ipsius emolumẽto. Ioan. And.*

a ¶ Quæ in facto 1 non in fictione.] hoc intendit. Si ex decem electorib. octo elegerunt mendicantem: duo aliũ, vel cõtradicunt, sed ꝯ istos duos aliquid opponit propter quod negatur ipsos vocem habuisse, vt quia dicuntur excõicati, suspensi irregulares,priuati ea vice potestate eligendi, vel his similes: ꝑ ꝗđ dicitur totum capitulum eligẽtium in illis octo cõsistere , & per cõsequẽs electionem fingi concordem:hoc nõ iuuat mendicantem 2.Item si ex decem canonicis vel monachis quatuor tantum elegerunt religiosum nõ mendicantem: qui dicit illos sex vel tres ex illis fuisse tales , vt sup. per quod concludit fingi electionẽ suã factam à toto capitulo,vel à maiori parte:hoc eũ nõ iuuat.vide qđ not.de cõcess.præb.auctoritate.lib.6. in vlt.gl.Sed quæro,si ita est ꝙ voces in iuris effectu aliàs non valẽtes, vt excõicatorum,& his similium,computantur in numero , quo ad hoc vt reliqua electio dicatur discors, vel facta per minorem partem:an prædictorum voces augeant ẽt numerum & suffragium , intantum ꝙ ex illis vocib. sequi posset cõfirmatio, quæ aliàs fieri nõ posset illis exclusis, vt patere põt in prædictis terminis de electo per vj. de x.q.vj. oẽs vel tres ex eis sunt excõicati,vel similes.Aperte dico ꝙ nõ,quo ad casus decre.quorundam,quia in quolibet ꝓdictorum casuũ constitutio solum nocet:quia s.impedit mendicantẽ, & non mendicantẽ,quælibet suo casu,sed coelectum non iuuat:nec hoc colligi poterit ex verbis vel mente constõnis ipsius. Non.n.hoc ipso quod nõ valet electio mendicantis facta in discordia,valet electio coelecti:aliàs sequeretur ꝙ si ex xx.canonicis,xviij.elegerunt mendicantẽ, valeret electio facta per duos.Itẽ nec sequitur ꝙ si ex x x. electoribus nouẽ elegerunt ꝓfessium : ꝙ ꝑ hoc valeat electio facta per xj. vt patet sup.eo.scriptũ,ad fi.& c.indemnitatib.§.si vero,& §.si qua vero,quod ergo nõ mutatur,& c.C.de testa.sancimus,nec correctiones iuriũ dilatamus sup.eo.cum ex pediat lib.6.Sed in casu decre. indemnitatib. vr̃ secus quo ad electum ꝑ scrutinium, à duplo maiori numero,à principio , vel per accessum debito mõ factũ,vel per compromissum , cui minor pars se opponit:cuius confirmationem exceptio partis aduersæ impedire nõ põt.Et sic erit in hoc simile electioni Cardinalium,vt vtrobique voces talium suffragium afferant, & cõputentur in numero duarũ partiũ,vt in cõsti.cle.ꝰ eo.ne Romani.§.cęterũ,& satis credo,ꝙ hoc fuit de mente. Sed tenens ꝯrium,dicere posset,ꝙ illa decre dicit ẽt eo casu officium confirmatoris nõ deficere: hoc ergo venit in examinatione electionis,an ex vocibus eligẽtium sit canonica. Sed si littera ibi in §. [Sane.] q̃ dicit,si aliàs inuenta fuerit, & c. intelligatur aliàs, s.q̃ consideratione numeri, faciet pro primo dicto qñ vero electa est à maiori parte,sed nõ duplo maiori:tunc cum admittãt partis minoris exceptiones, licet summarie cognoscendæ,vr̃ ꝙ licet,nõ quo ad administrationẽ impediẽdum, tñ quo ad electionem cassandam hæc obijci poterunt.Et in his etiam expediret declaratio , & ẽt circa voces absentium non vocandorum, vel vocatorũ,qui venire noluerũt,vel expresse renũtiauerunt,quas computari sonat in absurdũ , licet hoc videatur ex fictione.Item de non constitutis in sacris in collegijs marium, communiter tenetur per decr.2. inf.de æta.& quali.ꝙ illorum rõ,vel computatio non habeatur, sicut nec haberetur illorũ qui canonici vel professi non essent,quasi sit mens huius, ꝙ aliàs vocẽ habẽs ex fictione , nõ excludatur à numero: talis autem vocẽ non habet , licet iure nouo . Vnde idem vr̃ de absente nõ vocando vel vocato,qui venire noluit, vt prædixi. vnde nec in duabus partibus Cardinalium eligentiũ Papam computamus nõ exclusos , licet cõputemus excõicatos , vt in prædicta decret. ne Romani.§. cæterum, primum patet.eo.tit.vbi periculum.§.sane.lib.6.

2 Hic habes secundũ Gem. ꝙ q̃nque quis alteri nocet, & sibi nõ ꝓdest. Et est simile in vxore defuncti, q̃ licet agnatis ex tantib.nõ succedat viro,vt C. vñ vir & vxor. l. 1. nocet tñ filijs naturalib. defuncti, & eos succedere impedit,qui possent aliàs succedere.C. đ na.li. Authẽ. licet idem erat olim ĩ lege Fusia. inst. đ le. Fu.cã.tol. Pet.đ An.

b ¶ Declaramus.] Idem fertur olim Bonifac. declarasse,vt dixi in decreta.identitatibus.§.sane.

CAP. VII.

STATV-

STatutum.[Prima pars ponit dictum cum certa determinatione : Scđa ab illo excipit:ibi, [Cæterũ.] ¶ Præsuppone statutum c.quia sæpe, quod est istud: Vacante cathedrali , regulari vel collegiata ecclesia,singulares personæ,capitulum vel conuentus,q̃ occupãt bona à prælato dimissa,vel vacationis tꝑe obuenientia , tales sunt suspensi ab officio & quibuscunq; bñficijs seu quibuscunq; dignitatib.nisi plene restituãt, non obstantibus priuilegijs, consuetudinib. vel statutis quacunque firmitate vallatis.i.firmatis. Figura sic casum: Video ꝙ statutum dicit ꝙ oĩa bona,omnes fructus vndecunq. ꝓuenientes , & bona,dimissa à ꝑlatis dẽnt fideliter reseruari successori:Et videbatur ꝙ nõ: quia dẽnt illis esse vel pertinere ad quos transit iurisdictio:cum accessoriũ sequatur principale,sed iurisdictio transit ad capitulum:ergo & fructus transire debent : cum fructus sint accessorium ad illam iurisdictionem:quia mediante iurisdõne veniunt fructus.Illa dubitatione non obstante decidit in ꝯrium, nisi in vno casu,quẽ ponit:ibi, [Cæterum.] & pone ꝙ ita fuit statutũ, ꝙ archidiaconus vel archipresbyter haberent iurisdõnẽ eꝑalem cũ emolumento,vel est cõsuetudo: an talis cõsuetudo vel statutum corrumpaᵗ per cõstõnem,quia sępe? Et dicit ꝙ non:& sic habes ꝙ illud statutũ, quia sæpe,qđ est super bonis dimissis à prælatis ecclesiarũ cathedraliũ, corrumpit & derogat oĩ statuto vel consuetudini, præterq̃ statuto vel cõsuetudini positæ in §.cæterũ.hoc dicit,Nos Clemẽs declaramus statutũ editum.i. factum & cõpilatum super bonis dimissis à prælatis cathedraliũ vel collegiatarum ecclesiarum:aut super bonis obuenientib. tꝑe vacationis earum,s.ecclesiarum reseruandis fideliter futuris successoribus,habere locum in omni emolumento quod prouenit ex iurisdõne i. ratione iurisdictionis, & qđ prouenit ex sigillo curiæ ecclesiasticæ vel sæcularis: aut aliàs vndecumq;:quod.s.emolumẽtum pertineret ad prælatos non vacantib. ecclesijs, cõsuetudine qualibet contraria.s.isti statuto non obstante;ita tñ quod in istis & similib. rationabiles expensæ deducantur: quia isti qui receperunt illos fructus dimissos à prælatis tꝑe vacationis,si aliquos sumptus faciãt,ipsi poterunt deducere tales sumptus. [Cæterũ,]pro sed:sed nolumus pręsentem constõnem extendi ad singulares ꝑsonas,ad quas iurisdictio deuoluitur ratione dignitatum,quas dignitates obtinent cũ emolumento,consuetudine,priuilegio,vel alio iure speciali.Not.ꝙ expensæ dẽnt deduci, & illæ solæ deducuntur , de quib. de dolo & cõtu. finem , & ibi gl.Not.in ver.cæterũ,ꝙ cõsuetudo dat iurisdictionem, ẽt spiritualẽ,de hoc.9. q.3.conquestus,de fo.compe.cum cõtingat. Zabarella.

Ordo litteræ.

[Glo. prima summat, & dicit quid reprobet, vel approbet.]

a ¶ Statutum.] emolumentum ex iurisdōne sigillo curiæ, vel aliàs pertinēs ad prælatū cathedralis ecclesię, vel collegiatæ ea vacāte, nō obstante cōsuetudine (deductis expensis) reseruandū est successori: nisi tunc certæ dignitati comperat iurisdictio cum ipsius emolumento, reprobat qđ not. sup eo. quia sæpe. lib. 6. Et approbat qđ ibi not. Archi. de quo statuto hic loquitur.

b ¶ Collegiatarū.] in alijs. n. non habet locum decr. quia sæpe. sed decre. præsenti. de off. ord. eo. lib. de qua fit extensio. inf. tit. 2. quia. in fi.

[Glo. seq. ponit opinionem, contra quā allegat.]

c ¶ Dimissis.] per hoc ꝓbabat ibi Archid. ꝙ decre. loquit̃ de bonis ꝑlati distinctis, nō de communibus prælato & capitulo. alleg. 12. q. 2. hæc huius, & c. non liceat. & c. charitatem, & c de laicis.

tum a super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarū b ecclesiarū dimissis c, aut obuenientibus tempore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis d editum, locum declaramus e habere in omni emolumēto f, quod proueuit ex iurisdictione g, & sigillo h curiæ ecclesiasticæ vel sæcularis i, aut aliàs vndecunque, quod ad prælatos (ecclesijs non vacantibus) pertineret, consuetudine k qualibet contraria non obstante: ita tamen quòd in istis & similibus rationabiles deducantur expensæ l. ¶ Cæterū ad singulares m personas, ad quas rationes dignitatum n, quas obtinēt, iurisdictio cū eius emolumento o deuoluitur, sede vacante, de consuetudine, priuilegio, vel iure alio s specialis p, nolumus præsentem constitutionē extendi q.

¶ Idem.

¶ Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Ioan. And.

& c. illud. & q. 5. sicubi. facit sup. ne sede vac. c. vnico. lib. 6. de reg. c. vlt. eo. lib. Sed littera, aliàs vndecunq;, quæ hic sequitur, multum facit contra.

d ¶ Reseruandis.] nec occupandis, per collegia, cōuentus, capitula, vel singulares personas ipsorū, circa qđ principaliter prouidet ista cōstitutio 1. Per quem aūt sint reseruāda, ibi dixi. [quia per œconomum vel per alium deputatum.]

[Glo. seq. ponit motiua opi. reprobatæ. Secūdo opin. approbatæ, ad q̃ rñdet. Tertio declaratiōnē iustificat.]

e ¶ Declaramus.] hic patet ꝙ reprobat, nō corrigit opinionē meā: quia nō statuit hoc esse de iure nouo: sed declarat hoc fuisse de veteri, & approbat opinionē Archi. Sed videamus motiua. Mihi prius videbat̃, ꝙ ex quo iurisdō transfertur in capitulū iure cōi, ꝙ omnis fructus iurisdōnis iure accessorij capitulo deberetur. Sed Arch. ꝯ, ꝑ verbū ibi positū, vacationis tpe obuenientia. Item vt dicebat, capitulū hēt custodiā, & administrat nō suo, sed alieno nomine: vsurpare igit̃ nō debet qđ hēt custodire, & dicebat Bonifa. sic declarasse. Cum vltimo legi Sextū, dixi, ꝙ nō recederē ab opinione mea, nisi declarōnē viderē. Ad verbū, obueniētia, rñdebā ꝑ relatiuū, q̃, vt ibi not. Ad id qđ dicit, de custodia, rñdebam ꝙ iurisdōne non succedat quo ad custodiā tm̃, immo quo ad exercitium, aliàs sequeretur ꝙ visitando non posset procul rationem recipere: de qua dicā inf. de hæret. multorum. Stemus declarationi, q̃ iustificari pōt ex eo quod ibi notaui in prima glo. cum. n. canonici videntes fructus sibi deberi, vacationem prolixam forte procurent, difficultates ingerant, & tardius eligāt: quia propter fructus iurisdictionis vel sigilli si eos perciperent, hoc contingere posset, merito & hi censeantur esse prohibiti.

f ¶ Emolumento.] Idem verbum de simo. nemo. in priu. de testi. c. 1. lib. 6.

[Gl. seq. ponit duas lectiones, & secundā reprobat.]

g ¶ Ex iurisdōne.] ex qua soluuntur iudicis officio pœnæ pecuniariæ vel emendæ. de offi. ord. dilectus, facit de sen. excom. venerabilibus. §. denique. li. 6. & quòd no. de pę. licet. Forsan etiam loquitur de quota litis, quæ de consuetudine deberi potest secundum Gull. qui hoc not. in Spe. de sala. §. 1. vers. si vero ordinarius. & §. seq. quod nō placet per decre. cum ab omni 2. de vita & hone. cler. vt ibi dixi.

h ¶ Sigillo.] siue ad vsum causarum, vt cum sit littera citatoria, vel aliquid tale: siue ad ꝯtus: puta quia recognoscuntur vel publicant̃ sub sigillo curiæ, forte cū non sit ibi vsus tabellionū, facit qđ fi. instr. cū dilect'. qđ fo. cōpe. Romana. ad fi. lib. 6.

i ¶ Vel sæcularis.] vt quia prælatus tpalem iurisdōnem habebat. in loco. de app. si duobus, de delic. pue. c. 2.

[Gl. seq. mouet dubium, soluit, & litterę respondet.]

k ¶ Consuetudine.] not. quia decre. quia sæpe, vitiat nō solum cōsuetudines, sed etiā priuilegia & statuta: hic vero solū consuetudinem, dico ꝙ hoc ipso quòd declaratur istud statutum locum habere in casibus prædictis, cui statuti pars est vitiare priuilegia, consuetudines, & statuta ꝯria, ergo & illa quo ad hos casus sublata dicant̃ 3. Sed puto ꝙ consuetudinē, quæ secuta esset constōnem ipsam, quia sæpe, hæc littera tollere noluit 4, ne obstet decre. 1. de consti. lib. 6.

[Glo. seq. ponit opinionem, & exemplificat.]

l ¶ Expensæ.] hoc etiam tenebat ibidem Arch. vt quia salaria dantur officiali, qui iurisdōnem exercet, vel q sigillat, vel fiunt expensæ in ministris, chartis, cera & similib. facit sup. eo. vt præterita. 12. q. 2. hęc huius placiti. ff. de admin. tut. cum plures. §. 1. & l. 1. ff. de tu. & rat. di. l. 1. §. sed nōnullos ff. de pet. hær. si quid. § sicut.

[Gl. seq. mouet dubium, arguit negatiue. Item affirmatiue, quod approbat, & contrarijs respondet.]

m ¶ Singulares personas.] salua pace componētis hic remanet dubium, an hoc intelligatur de singularibus personis, et ipsorum collegiorum? et vr̄ ꝙ non: quia constōō expresse tollebat quo ad hos contraria priuilegia, &c. Videtur contra, quia aliàs ista verba sunt superflua, cum certum esset constitutionem ipsam extraneo non ligare, sed solum capitula & personas ipsorum: per quod puto ꝙ ēt de singularibus personis collegiorum intelligatur. Et secundum hoc dicam ibi, sublata priuilegia, & c. quo ad singulares ꝑsonas collegiorum, quæ non iure dignitatum hoc vendicant, cum priuilegia dignitatum ibi sublata non essent.

[Glo. seq soluit duo dubia.]

n ¶ Dignitatum.] quid si ratione personatum uel officiorum? Videtur ꝙ idem, & intelligo hanc litteram, siue dignitas sit in ipsa ecclesia vacante, siue in alia, puta quia archidiacono in ecclesia cathedrali hoc cōpetit, uel in ecclesia collegiata hoc cōpetit archidiacono, qui tamen ipsius est canonicus.

o ¶ Cum eius emolumento.] ergo secus si iurisdictio tantum.

[Glo. seq. dat tria exempla.]

p ¶ Speciali.] puta statuto facto in fundatione dignitatis uel ecclesiæ. 18 q. 2. Eleutherius, de consue. cū dilectis, uel re iudicata, de re iud. c. cū inter, uel arbitrio. de præscr. cum olim. de arb. cum olim.

q ¶ Extendi.] si sup de off. ord. præsenti. §. lib. 6.

Cum

---

1 Quæ intelligitur de bonis ecclesiasticis, secus si erant patrimonialia ipsius prę lati, In talibus tm̄ nō succedat ecclesia, sed ꝑ pinq. 12. q. vlt. c. fi. & q. 3. q. cunque. Ad quem aūt spectat taliū custodia dixi in c. quia sæpe, & cap. is cui. ꝯ. eo. lib. 6. Pet. de Anch.

2 Ibi dicit Pano. per hanc gl. ꝙ nō ualet cōsuetudo inducēs corruptionē iudicis, & an mala consuetudo excuset à pœna, uide gl. in c. cū venerabilis. de cō sue. Ludouicū Sing. xix. Fran. Cremō. sing. clxix. Fō.

3 Not. ꝙ constō declarans aliam, recipit ampliatiōes & limitationes cōstōnis declaratæ. Car. Fōt.

4 No. imo la, ꝙ simpliciter damnata consuetudine intelligitur de præterita, non futura. F.

10 20 30 40 50 60

CVm concessa.] CASVS. Fuit aliquis valde ambitiosus, qui quotidie non pensabat aliud, nisi quo modo posset habere beneficia vel dignitates, qd fecit ipse videns ꝙ erat religiosus, dixit, ego non possum habere beneficia, quia non possum eligi nec postulari sine licentia mei superioris: Certe (dixit ipse) ego vadam ad eum, impetrabo licentiã, vt ego possim eligi, vel ꝙ mihi possit prouideri de aliquo beneficio: quæro an per talem licentiã impetratam à meo superiori possim obtinere beneficia? Rñdet Papa ꝙ non, cum ista concessio licentiæ paret viam vitio ambitionis, hoc dicit. Cum licentia concessa religioso, à suo superiori vt ipse religiosus possit dare assensum, id est, cõsensum electioni vel prouisioni, si quam electionem vel prouisionẽ contigerit de eo fieri, paret. i. præparet viã vitio ambitionis, eã licentiã sic concessam nolumus existere i. esse nullius firmitatis, i. nullius valoris. No. ambitionẽ reprobari. ꝓ hoc 7. q. 1. ambitionis. e. tit. auaritiæ. & c. quorũdã. li. 6. No. ꝙ nõ est aperienda via vitijs: sed potius ꝑcludẽda. C. d indi. vidu. l. 2. in fi. Zab.

CAP. VIII.

CVm [a] concessa religioso à superiore [b] suo licentia, vt electioni vel prouisioni [c] (si quã [d] de ipso contigerit fieri) suũ dare possit assensum, ambitionis [e] vitio viam paret; nullius [f] eã existere volumus firmitatis [g].

TITVLVS IIII.

De renuntiatione.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

[Glo. prima dicit quid inducat.]

a ¶ Cũ.] Se summat, inducẽs ius nouũ, & æquissimũ.

b ¶ Superiore.] qui sine capitulo solus hoc potest. sup. eo. si religiosus. 2. responso. lib. 6.

c ¶ Prouisioni.] latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationẽ, & collationem: & facit quod no sup. eo. si compromissarius § idem. in fi vlt. glo. lib. 6.

[Glo. seq. textum iustificat, & prorogat.]

d ¶ Si quam.] licet hic videatur reprobare licentiã generalem [1], & merito: quia forsan eligeretur ad locum cui nõ expediret illum præfici: & forsan prælatus licẽtiã specialem daturus nõ esset ad illum, tñ credo idẽ in speciali: vel si exprimatur locus, vt puta quod cõsentire posset, si eligatur ad talem prælaturam fore vacãtem, cum ibi ẽt subsit ratio ambitionis quæ sequitur.

e ¶ Ambitionis.] quæ sæpe religiosorum occulos excæcat. sup. eo. quorundam. in princ. lib. 6.

f ¶ Nullius.] per hoc dico ꝙ etiam electioni prius factæ ipso ignorante cõsentire nõ posset, quasi super certo danda sit talis licentia, facit de concess. præb. c. 1. li. 6. ver. subiectum in fin.

[Glo. seq. exponit litteram, & probat inductiue rationem, per quam cõtrarium seruabatur: secundo soluit quæstionem de clerico sæculari.]

g ¶ Firmitatis.] si ergo ex tali licentia consentiret, consensus non valeret, & priuatus esset eĩ iure sibi ex electione quæsito. sup. eo. si religiosus. 1. responso. li 6 Et satis videbatur hoc esse de mente veteris iuris, inquãtum prædic. decre. 1. & 2. respon. loquitur de electione facta, & eo. tit. q̃ sit. Tñ tenebamus ꝯrium, dicentes qđ & si male facit abbas absoluẽs monachũ ad aliud monasterium nisi illud habeat paratum, & constet quod illum recipere velit: tamẽ valet si hoc facit. & de hoc per Inno. c. si. per Hostien. de iureiur. sicut ex litteris, ita male faciebat prælatus talem dando licentiam, tamen data tenebat, per quod videtur quod valeret talis licentia si daretur clerico sæculari de consentiendo & transeundo: quia quo ad solum consensum non est necessaria: propter vim enim possessionis magis notatur ambitio in ꝓfesso. Et licet actiua potestas eligendi non debetur ad beneficium non vacans; de cõcess. præben. cõstitutus, passiua bene datur. de transla. c. fi. de fi. præsb. c. 1. & 2. lib. 6.

[1] Nã rei q̃ nõ est, vel esse nescitur priuilegium nõ cõcedit. de ecclesi. ędif. c. ad audiẽtiã. & de despon. im pu. ad dissoluẽdũ. vbi de hoc vide quod no. Io. An. s. eo. si confirmationem li. 6. Pe. de Ancha.

DE RENVNTIATIONE.

¶ *Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutũ, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus; ipso tamen & superiore cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. I. An.*

¶ Dictũ est s. tit. prox. de modis medijs acquirendi beneficia ecclesiastica, videlicet electione, postulatione, prouisione: verũtñ beneficia modis supradictis acq̃sita aliquotiens perduntur seu dimittuntur, & illud accidit per renũtiationem, resignationem siue cessionem, quod idem est, idcirco post rubricam præcedentem ponit rub. de renuntiatione.

CAP. VNI.

CVm [h] †

h CVm illusio.] CASVS. Abbas nostræ dominæ de Exulduno, vel prior aliquis, forsan sancti Paterni, cõstituit ꝓcuratorem suum ad resignandum beneficium suum in manibus sui superioris facta cõstõne procuratoris ad renũtiandum beneficio suo vel abbatiæ suæ: ipse vel prior constituens pænitentia ductus reuocauit huiusmodi procuratorem: sed ipsam reuocationem non nõtificauit, nec insinuauit ipsi procuratori, nec superiori in cuius manibus erat fienda reuocatio: procurator constitutus ignorans istam reuocationẽ, hoc est ignorans ꝙ fuit reuocatus, renuntiauit. i. resignauit huiusmodi beneficium in manibus superioris, quæ renuntiatio fuit admissa per superiorem: quæritur vtrum teneat renũtiatio siue resignatio, & vtrum superior possit illud beneficiũ conferri alteri? Dicit ꝙ cum illusio sit reprobata in personis ecclesiasticis, quę debent mõstrare exemplũ bonitatis cæteris hominib. ideo valet renuntiatio facta per procuratorẽ, & collatio alteri facta per superiorem valet, ac si numq̃ fuisset facta reuocatio per ipsum constituentem: Et hoc nisi ipse constituens notificauerit procuratori vel superiori ipsam reuocationem: quia si constituens (puta abbas prædictus) notificaret qualiter ipse reuocauit procuratorẽ suũ; tũc talis procurator nõ posset resignare dictũ suũ beneficiũ. Sed vtrũ istud indistincte sit verum, ẽt si per procuratorẽ steterit, quo minus reuocatio fuerit sibi notificata, quia forte procurator intelligẽs reuocationẽ factã celauit se, ne sibi notificareĩ ꝙ ipse esset reuocatus, vel forsan ipse procurator fecit detineri nuntiũ itinere, vel si forte steterit per superiorẽ, ne notificatio resignationis perueniret, vel forte steterit per extraneũ, dicit ꝙ tunc reuocatio siue cessio vel resignatio bñficij habeĩ ꝓ nõ facta, & intimatio seu notificatio resignationis habeĩ ꝓ facta, hoc dicit, H. r. Nota primo casum: in quo sufficit ꝙ reuocatio perueniat ad ꝓcuratorem: rõnem reddit glossa in verbo, [Ignorantẽ.] Nota secundo ꝙ reuocatio procuratoris põt fieri expresse & tacite, probat verbum, [Quomodolibet, [iuncta glossa, Zab. No. ꝙ quis põt renuntiare beneficio ꝑ procuratorẽ. Pro hoc vide glossam super verbo, [Procuratorem.] Nota principium huius textus, ad qđ allegatur, ꝙ maior constantia & honestas requiritur in ꝑsonis ecclesiasticis, quàm in cęteris, ideo variatio magis reprobatur in clericis q̃ in laicis. Nã laici se cõformãt vitę clericorũ & ꝑlatorũ, iuxta illud: Si peccauerit vnctus, faciet peccare populũ, & dic [Vnctus,] idest, clericus vel ꝑlatus. Nota quod varians non est audiendus. l.

† Vide Fel. in c. ex parte decani, extra de rescrip.

diendus.l.si quis.C.de iureiuran.Nota.principalē effectum, si quis reuocauerit procuratorem suum, & non notificauerit reuocationem, si aduersarius fecerit impensas, ipse reuocans tenetur soluere expensas. Not. ꝙ paria sunt notificatio reuocationis, vel si stetit per ꝓcuratorem vel per alium, quo minus reuocatio veniret ad eius notitiam; & hoc quo ad audiendam renuntiationem, & effectum ipsius. Sed quæritur, quid iuris si constituens non notificauit reuocationem, sed ipse procurator fuit aliunde certioratus, ꝙ ipse est reuocatus, forte per aliquos vicinos vel extraneos, reddēdo ei instrum reuocationis; vtrum hoc sufficiat? Dicendum ꝙ sufficit ꝙ fiat sibi notificatio, & nō refert.i.non est curæ per quem notificatio fiat. Sed quid in tacita reuocatione, quia constituens est mortuus, vtrū valeat renuntiatio siue resignatio beneficij postea per procuratorem facta? Dicendum est ꝙ non: quia per mortem constituentis beneficium erat vacans. Et hoc fuit practicatum in archiepiscopum Tholosanum, qui licet haberet archiepiscopatum per renuntiationem seu resignationem, tamē necessaria fuit alia collatio.

†Sub ista voce dicit Car. ꝑ tex. hunc mon comprehendi ep̄atum. Fel. in rubr. de maior. & obed. in col. 6. Fō.

illusio a & variatio in personis ecclesiasticis b maxime c sint vitandæ; 10 præsenti cōstitutione sancimus, vt si quis ad cedendum d Pontificali aut alij cuilibet dignitati †, vel beneficio procuratorem e sponte f ac libere g constituerit, & ipsum ignorantem h postmodum duxerit quomodolibet i reuocandum: teneat k cessio facta

[Prima glo. summat, & dicit quid determinat.]

* ¶ Cum illusio.] Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutū, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus: ipso tñ & superiore, cui fiebat cessio ignorante: nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occulta. Ponit edictum, & exceptionem à dicto: ibi, nisi forte. Et determinat not. per Inno. sup. eo. tit. veniens, q̄ quasi ad litteram not. Arc. sup. eo. c. 2. li. 6. Item not. per Goff. Inno. & Host. & Aegi. sup. eo. quidam. Ioan. And.

[Glo. seq. alleg. duas concor. vbi idem verbum habetur, & illud exponit.]

a ¶ Illusio.] Idem verbum de postu. præla. bonę 2. ver. nec obstabat. de re iud. cū olim. de ali. iud. mu. cau. fac. c. 1. de appel. suggestū, de præben. dilectus. ff. de re iudi. si prætor. de Iudæ. in nonnullis. inf. de re. permu. c. vnico. Et ponitur pro deceptione 1 vel derisione.

1 Illusio quid significet, & de ea vide Fel. in cap. ex parte decani. extra de rescript.

b ¶ Ecclesiasticis.] de iurepa. cum autem. sup. de elect. publicato. & eo. tit. nulli. lib. 6. 8. q. 2. dilectissimi.

c ¶ Maxime.] hoc dicit: quia etiam laicis regulariter prohibetur variatio, de quo satis not. de reg. iur. quod semel. lib. 6.

[Glos. seq. quærit, opinionem ponit, quæ contrario respondet, soluit, & de alio casu remittit.]

d ¶ Cedendum.] Quid de procuratore dato solum ad petēdam licentiam cedendi? Dicebat Vin. de ele. cum post petitam, per ver. ibi, obtentam, & Inno. in decret. quidam, per decre. lectæ. eo. tit. ꝙ valet reuocatio, etiā post petitionē præsentatā superiori. Nec obstat quod dr̄ de postulatione, cū ista non fiat ita publice & solēniter vt illa, & cū hic nullius intersit, & sic soluit̄ de postulat. bonæ 2. ver. nec obstabat, sed si superior ignorans reuocationem, dedit licentiam, tenet licentia ẜm Inno. quamuis ẜm eum distingui posset, an per procuratorem, an per nuntium petierit cessionem, ad quod facit littera sequens, & quod infra dicā. Satis dici posset per hanc decr. quod si procuratori ad hoc constituto, & hoc petenti data sit licentia cedendi priusquam reuocatio peruenerit ad procuratorem vel superiorē, cessante malitia, cogatur cedere per decret. quidam. De postulatione vero post reuocationem superiori p̄sentatam quid iuris, scripsi post Host. in prędi. decre. bonæ. versi. nec nocebat. super verbo, videtur.

Procurator ad petendā licentiam cedendi datus, qñ potest reuocari.

e ¶ Procuratorem.] nō video ꝙ quo ad hoc sit ius diuersum: an constituat vnum vel plures insolidum vel coniunctim, laicum vel clericum. de procu. c. 1. li. 6. videtur tamen tutius constituere clericum, facit quod scripsi de procu. accedens.

f ¶ Sponte.] secus ergo si per iustum metum.

g ¶ Ac libere.] potest respicere libertatem constituentis, & facit s̄. de ꝓcu. accedens, & libertatē constituit. f. pure, non in diem vel sub conditione, sed hoc casu putarem idem: si tñ ante cessionem & notitiā reuocationis dies vel conditio euenisset, cū extunc censeat̄ pura. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. 2. responso. & facit de rescr. si pro te. lib. 6. & quòd ibi not.

h ¶ Ignorantem.] planū est ergo, ꝙ si reuocatio peruenisset ad procuratorem, satis esset per hāc litteram, & 20 sit ratio: quia talis procurator censetur cōstitutus ad negotium, in quo sufficit, & reuocatio ad ipsum ꝑuenerit. ff. man. si mandassē. sup. de resc. ex parte decani.

i ¶ Quomodolibet.] puta, expresse reuocādo, vel inhibendo, vel alium ad illud cōstituendo, non reseruato primo, de procura. non iniuste. Si vero mortuus fuisset prius ipse constituens, planum est mandatum tunc reuocatum, & diceretur beneficiū vacare morte, non renuntiatione, de præben. dudum. lib. 6.

30 [Gl. seq. ponit opinio. Vin. & tres alias, quas omnes quo ad hunc casum ostendit reuocatas.]

k ¶ Teneat.] Vincentius primo videbatur hoc tenere in prædi. decre. veniens. sed subdebat postea, ꝙ si constituens possessioni incūbebat, & publice reuocauerat mandatum, ꝙ cōcedi poterat, ꝙ renuntiatio non tenebat, licet teneat̄ ad expēsas & interesse ei cuius interfuit. allega. ff. si cer. pet. eius qui, & ꝙ habetur de p̄b. dudum, in fi. lib. 6. facit ad idem de procu. c. vlt. lib. 6. in fi. Sed illud specialissimum in carnali matrimonio contrahendo, vt ibi not. conco. ff. de manumis. vin. l. si 40 pater. in prin. pro & contra. ff. de diuo. l. si pænituit. Et vide: quia quo ad casum istum tollitur opinio Dyni, q̄ dicebat in prællega. l. si pater. ꝙ sufficiebat ꝓcuratorem reuocatum, licet nō certioratū, ad hoc vt impediretur actus, quem procurator gerebat, ex quo ipsius mandatarij non intereat. Alij dicebāt semper procuratorem de expressa reuocatione certificari debere, ꝑ p̄di. l. si mandassem. ff. mand. secus in tacita, quæ fit per mortem; & sic rn̄dēt ad l. eius qui. sed primo dicto ꝯdicit. l. illa, si pater. Quare dicunt alij, ꝙ aut mādatarius 50 interuenit vt nudus minister, aut vt ꝓcurator: Primo casu reuocatio sine certioratione impedit actum gerēdum, & sic loquit̄ lex illa, si pater, vbi filius erat minister patris, quod probant: quia manumissus non est ipsius, sed patris libertus. ff. de manumis. l. nepos. ff. de iudic. filius, & sic loquatur l. prædic. si pænituit, & prædic. decre. vlt. de procura. Secundo casu cū procurator verba contractus cōcipiat in suam personam. ff. de cōsti. pecu. eū qui. §. sed si actori. distingunt, si actus gerendus est talis ad cuius esse requiritur voluntas dñi: 60 tunc vt non valeat actus, sufficit reuocatio sine certioratione: exemplum in translatione dñij rei meæ. ff. de reg. iur. id quod nostrū, sic loquitur l. eius qui. §. quas vero. ff. de dona. l. 2. §. sed si quis donaturus. Fallit fauore liberationis ff. de sol. cū quis. §. 1. & l. qui hominem. §. si Titium. Si vero ad esse cōtractus nō requirit̄ consensus domini, vt si mandauit librum vel equum emi, reuocatio sine certioratione non impedit illum actum, vt l. si mādassem. Quicquid dicatur in alijs casib. quo ad casum istum reuocatio sine certioratione procuratoris vel superioris non impedit cessionem, licet mandatarij non intersit, & tractetur de perdēdo dñio: ratio constitutionis ponitur in prin. & concord. quod not. ff. de contrahen. emp. l. 1. in fin.

Procuratoris act' post reuocationem gestus an sit valid'.

a ¶ Mani-

Renũtia tio beneficiorum in cuius manibus fit faciẽda.

a ¶ manibus.] scilicet Papæ, si fuit dignitas epalis. de transla. c. 1. & 2. si inferior, in manibus confirmatoris vel collatoris, etiam si sit inferior epo. de hoc s̃. eo. admonet. & 7. q. 1. de loco. Not. tamẽ Inn. ꝙ in dubijs nõ improbabiliter dicitur in illius manibus quem renũtiare debere, qui posset illum inuitum destituere.

ADDITIO. Vide s̃. eod. ca. fi. & ibi Inno. Quid iuris si ad abbatem spectat præsentatio, & ad epm confirmatio? Dicit ibi Inn. quòd requiritur consensus abbatis in renuntiatione, cũ eius intersit. de offi. Arch. ad hæc. Similiter in renuntiatione requiritur consensus eligentium, sicut & præsentantis. quod tenet hic Paulus, & remittit ad not. per Inno. in c. super hoc eo. tit. Pet. de Ancha.

b ¶ Facienda.] si persona cui faciẽda erat cessio, fuit expressa in mandato, illi facienda erat notificatio. Si vero mandatum erat generale, puta ad cedendum in manibus eius, qui recipere posset, non vr̃ iuuare notificatio, nisi facta sit illi qui recipit: imputet enim sibi qui omnibus debuit intimare, vel saltem procuratori.

c ¶ Deducta.] & de hoc per ipsum fiat fides. simile sup. ea compil. de elect. constitutionem §. penult.

d ¶ Per ipsos.] superiorem vel procuratorem.

e ¶ Alios.] resolue plurale in singulare. vt s̃. de priuil. vt Priuilegia. facit. ff. vi. bo. rap. l. ꝑtor ait. §. homines

f ¶ Eorum alterum.] satis ẽst ergo ꝙ impedita fuit notificatio facienda, etiam si alteri fieri potuisset.

g ¶ Peruenisse.] videtur ꝙ in hac intimatione seruanda sit forma decret. de elect. causam. vt ibi dixi in fi.

per eum, antequam ad ipsius vel illius (in cuius manibus a cessio fuerat facienda b) notitiã reuocatio huiusmodi sit deducta c: Nisi forte per ipsos d aut alios e malitiose factum fuerit, quo minus ad eos, vel eorum f alterũ ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse g.

TITVLVS V.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Clemẽs v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Prælati regulares non conferunt intra sex menses prioratus, administrationes, & ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa: sed solent speciales licet obedientiarios, rectores habere: diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum: vel pensionibus grauari. Declarantur etiam decret. de offi. ordi. præsenti. & de præbend. cum singula. in talibus prioribus & ecclesijs locum habere. Ioan. And.*

Q C. VNI. Via h

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA. prælatorum.

Continuatio.

¶ Visum est supra qualiter prælati in ecclesia instituantur: verũ quia aliquando prælati sunt negligentes, dubitaret aliquis quis posset supplere negligentiam ipsorum: ideo hic inseritur rubrica, de supplenda negligentia prælatorum.

Q Via regulare.] ¶ Pro intellectu huius cap. præsupponitur illud quod dictum est in c. nulla. s̃. de conces. præb. in antiq. vbi dicit, ꝙ si collatio alicuius beneficij spectet ad ꝑlatũ alcuius ecclesiæ, forte ad ꝑlatum inferiorem epo: quia forte ad prælatum ecclesiæ collegiatæ, si ipse prælatus intra sex menses nõ cõferat, & hoc à tempore suæ scientiæ, idest, à tempore quo ipse scit ꝙ beneficiũ vacat: tunc collatio deuoluitur ad superiorem, scilicet ad episcopum.

CASVS. Aliquis abbas regularis fuit negligens ad cõferendum aliquod beneficium per sex menses à tẽpore quo beneficium spectabat ad eius collationem; an diœcesani, hoc est, epi vel archiepiscopi possint supplere negligentiam prælati regularis, sicut possunt supplere negligentiã ꝑlati sæcularis? Rñdet Clemens, ꝙ sic. Sed q̃ritur, qua auctoritate possunt supplere, an auctoritate sua iure ad eos deuoluto, vel auctoritate Apostolica sibi à Papa delegata? Clemens distinguit: aut ille ꝑlatus negligẽs erat exẽptus à iurisdictione epi, aut nõ erat exẽptus: Si ipse nõ erat exẽptus, tunc iure suo collatio deuoluiť ad ipsum epm: Si vero erat exemptus à iurisdictione epi: tunc prælatus superior facit auctoritate Apostolica sibi delegata per hoc cap. & non sua: cum non sit superior ad illum prælatum. Sed quæritur, vtrum eps illud beneficium regulare poterit conferre clerico sæculari: vel si sit beneficiũ sæculare, vtrum poterit conferre regulari: Dicit quòd nõ: sed regulare beneficium debet conferre clerico regulari, & sæculare seculari. Et sum in versi. [Eadẽ quoque auctoritate.] Sed quæritur, quid iuris si prælati regulares volunt huiusmodi beneficium vacans retinere, & suæ mensæ vnire, vtrum eps debeat illud tolerare, id est, pati? Dicit ꝙ non, sed ad epm spectat vtrum debeat vniri vel non. Sed quid si ipse prælatus velit augmentare pensiones antiquas, vtrum sit ei ꝑmissũ? Dicit Clemens ꝙ non. & sum in versi. [Præmissa.] Sed quęritur, vtrum illud sit verum indistincte, ꝙ intra sex menses ipsi prælati teneantur huiusmodi conferre beneficia: Dicit ꝙ non est intelligendũ de beneficijs spectantibus ad mensem post vnionẽ. hoc dicit.

Casus. §. Eadem quoque.

R. Not. ꝙ eps põt supplere negligentiam prælati regularis, & cõferre beneficia regularia, etiã posito ꝙ ꝑlatus regularis negligens sit exẽptus à iurisdictione epi q̃ tũc cõfert. auctoritate Apostolica delegata ꝑ hoc. c Not. ꝙ qñ collatio deuoluitur ad superiorẽ, tũc superior tenetur conferre illi personę, cui ꝑlatus negligens debebat conferre. Not. ꝙ collatio deuoluiť ad superiorẽ, in cuius diœcesi est beneficiũ vacans, & non ad epm in cuius diœcesi est ꝑlatus negligẽs. Not. ꝙ ꝑlati exempti à iurisdictione epi, non possunt beneficia spectantia ad suã collationẽ vnire suæ mensæ, ẽt si ipse prelatus haberet epalem dignitatẽ: quia nullus est auctor in causa sua: tñ bene posset vnire mensæ cõuentus. Not. ꝙ prælatus regularis non potest imponere nouas pẽsiones nec antiquas augere: sed spectat ad epm ne illud fiat. Not. ꝙ prælati regulares nõ possunt occupare bona alicuius beneficij, quod spectat ad ipsorum collationem, sed debent reseruare successorib. Not. finaliter id ad quod allegatur istud ca. ꝙ regulares non possunt retinere beneficia plura, etiam simplicia. Et not. ꝙ omnia beneficia sæcularia regularibus sunt incompatibilia.

[Prima glo. summat, & dicit quid declaret: deinde diuidit, & rursus dicit quid declaret.]

h ¶ Quia regulares.] Casus. Si prelati regulares non cõferũt intra sex menses prioratus, administrationes & ecclesias vacantes, quæ non sunt de mẽsa: sed solẽt speciales (licet obediẽtiarios rectores) habere: diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exẽpta, cõferunt

runt illa personis, quibus per prælatos fuerunt conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prelatorũ vel pensionibus grauari. Declarantur etiam decret. de de offi ord. præsenti. & de præben. cum singula. in talibus prioratibus & ecclesijs locũ habere. Et sunt quattuor partes: prima ponit de negligẽtia Regulariũ in beneficijs conferendis per diœcesanos supplenda: & de modo supplendi. Secundo de ecclesijs non applicandis mensis prælatorum: nec pensionibus grauandis: ibi, [Eadem.] Tertia determinat de q. bus ecclesijs prædicta intelligantur. ibi, [Præmissa.] Quarta declarat duas Bonifacianas: ibi, [In quibus.] & quas opiniones declarat infra dicetur.

† Idest, cõc. Lateranẽ. sub Alexãdro iij. cap. 8.

regulares [a] prælati [b] prioratus, ecclesias, administrationes, aut quæuis alia beneficia [c] ad eorum dispositionem [d] spectantia cum vacant, interdum committere [e] negligunt, vel conferre intra tẽpus in Lateran. [f] † concilio constitutum: diœcesani locorum [g] in non exemptis sua [h], in exemptis [i] vero Apostolica [k] auctoritate negligentiam [l] super hoc suppleant eorũdem: prioratus, ecclesias, administrationes & beneficia huiusmodi, illa † videlicet quæ consueuerunt per sæculares clericos gubernari, sæcularibus [m] clericis: alia † vero quæ religiosis [n] dumtaxat committi sunt solita vel conferri, religiosis monasteriorum [o], quorum prælati huiusmodi negligentes fuerint conferendo. ¶ Eadem [p] quoq; auctoritate [q] diœcesani suffulti nullo modo permittant, quòd ijdem prælati, prioratus, ecclesias, administrationes, aut beneficia huiusmodi applicent [r] mensis

a ¶ Regulares.] in secularibus ergo non haberet locum hæc constitutio, inquantum ponit ius nouũ, & præiudicat priuilegio exemptionis.

b ¶ Prælati.] si ad collegia regulariũ sine prælato spectaret collatio, quod esse potest. de reg. c. fi. lib. 6. prius ad prælatum, & demum ad diœcesanum deuolueret potestas 1. facit j. de præben. si de beneficio.

c ¶ Beneficia.] ecclesiastica. & vide quod dixi de cle. coniug. c. cum Ioannes.

d ¶ Dispositionem.] idest collationẽ vel prouisionẽ. hoc dico: quia si ad solã p̃sentationẽ vel electionẽ ipsorũ spectarent: tũc ad cõfirmantẽ vel instituentẽ deuolueretur potestas, siue sit diœcesanus, siue alius 2.

e ¶ Committere.] vtitur isto verbo: quia se prelati excusabant dicentes, ꝙ illarum ecclesiarum nõ fiebat collatio uel prouisio, sed solũ quædam cõmissio, quasi illi essent castaldi, ministri vel pędagogi.

[Glo. seq. ponit lecturam, secundum quam reprobat opinionem, subdens casum indubitatum.]

f ¶ Lateranen.] de conce. præben. c. 2. Et si intelligim' de prioribus etiam conuentualibus, hic reprobat opinio, quę habet, ꝙ tempus generalis concilij, scilicet triũ mensium, locum habeat in prouisionibus talium sicut in electionibus: nã vt dicebat Inn. in decre. ne ꝓ defectu. de elect. inter electionem & ꝓuisionẽ diuersitatis ratio non apparet: quod Compost. verum esse dicebat in perpetuis, sed non in temporalibus. Hoc aũt certum est, ꝙ si prioratus est principalis prælatura in ecclesia regulari collegiata, & ei prior per viã electionis prouidetur, locum habet cap. ne pro defectu.

g ¶ Locorum.] ergo non personatum. si ergo prælatus alterius diœcesis habet prioratũ, quẽ cõferre negligit in diœcesi Bonõ. eps Bonõ. supplebit.. probat hoc decre. 2. eo. tit. ibi. in tuo ep̃atu, nec distinguit vnde sint collatores, facit quod dicam infra in glo. proxi.

[Glo. seq. soluit duo dubia, & obiectioni respondet: secundo soluit alia duo fortiora.]

h ¶ Sua.] auctoritate. quod sequitur, Et procedit hoc in prioratibus, ecclesijs, & administrationibus nõ exẽptis: ẽt si p̃lati ad quos prouisio pertinet, sint exẽpti. de priuileg. quoniã. & c. ex ore. facit de præb. ca. 1. lib. 6. Itẽ procedit hæc suppletio, q̃ facit diœcesanus suo iure intra secundum semestre: quo elapso ad proximũ superiorẽ, siue sit metropolitanus siue Papa, collatio deuoluet. e. ti. c. vlti. Non obstat littera q̃ sequit: q. licet circa exẽpta concedat Papa Ius suum, circa nõ exẽpta non. Item licet concedat suppleri vice sua negligentiam aliorum, non tamen concedit diœcesanis vt alicui, suppleant suam propriam. Sed modo remanet dubium satis forte, nunquid in exẽptis deuolutis ad ep̃m currat tp̃s semestre ep̃o: & si currit, an ad metropolitanum deuoluatur potestas tempore lapso, an ad Papam: Et circa primũ videtur ꝙ non currat † j. de præb. si de beneficio. & q̃d ibi not. in glo. sed nunquid. Circa secundum, dato ꝙ currat, vr̃ ꝙ ad Papam non ad archiep̃m deuoluatur. ad hoc de cler. ægro. cap. vnico. lib. 6. & vide quod dixi de hære. ad abolendam. super glo. fi.

i ¶ In exemptis.] olim secus. eo. ti. sicut & de præb. cum singula. in fi. lib. 6. & sic in hoc ius nouum inducit.

k Apostolica.] concor. de offi. ordi. irrefragabilis. & de hære. ad abolendã. de cleri. ægro c. vnico. lib. 6. eo. lib. de sta. mo. cap. vnico. & j. de statu mona. attendens. de relido. quia contingit.

[Glo. seq. soluit vnam quæstionem.]

l ¶ Negligentiam.] in quantum hæc decre. ponit ius nouum, & præiudicat priuilegijs exemptionis, nõ puto ꝙ locum habeat, qñ prælatus priuatus esset propter delictum, cum hoc non sit expressum. facit de elect. quamquam. 1. responso lib. 6. secus in non exemptis, vt eo. c. in fin.

[Glo. seq. alleg. vnam concor. & arguit pro opi. quã determinat.]

m ¶ Sæcularibus.] facit de præben. cum de beneficio. lib. 6. Facit hæc littera pro eo quod not. Pet. & Abbas in prad. decre. eo. tit. sicut. vbi dicunt, ꝙ ad ecclesiam, q̃ consueuit regi per sæculares clericos, monachi regularẽ præsentare non possunt. quod verum crederẽ in non curatis: vel si pręsentant illum vt claustralem.

[Glo. seq. idem facit quod superior proxima.]

n ¶ Religiosis.] concor. de reb. eccle. non alie. possessiones. dicebat ibi Abbas ꝙ illud ca. non loquitur de cõuentualibus ecclesijs monachorum, sed de alijs, in q. bus ministrare consueuerunt, & ꝙ si per negligentiã monachorum deuoluitur ius conferendi talem ecclesiam ad episcopum, non ponet. ibi clericum, sed monachum 3: quod hic approbatur, & limitatur per litterã, quæ sequitur.

[Glo. seq. alleg. conco. & ibi remittit, & arguit ad duas quæstiones.]

o ¶ Monasteriorum.] concor. de præben. cum singula §. prohibemus. lib. 6. Et quid si non sit idoneus in monasterio: ibi not. Et optime facit hæc littera coniũcta cum illa, ad quęstionẽ quam olim disputaui: An is ad quem deuoluitur eligendi potestas, teneatur eligere de illo collegio, de quo tenebatur qui neglixit: q̃ vide in mercurialibus sub hoc tit. & est posita sub regula, contra eum. Item benefacit ad id quod scripsi s. de elect. cap. publicato. in vltima quæstione.

p ¶ Eadem.] Iste §. & sequens determinat not. ꝑ Inn. & Host. de pręb. in Lateran̄. de priuileg. pastoralis.

q ¶ Auctoritate.] scilicet Apostolica, etiã in exẽptis.

r ¶ Applicent.] vide q̃d dicã j. de sta. reg. ne in agro. §. ad

1 Idẽ Panor. & Imol. hic notantes, ꝙ negligẽtia inferioris deuoluit [illegible] immediatũ ad superiorem Fonta.

2 Idẽ Panor. hic, & c. cũ. in cũctis. de ele. notãs ꝙ negligẽtia deuolutius eligẽdi, p̃sentandi ad cõfirmantem. Fonta.

ꝓpriã negligentiã † Vide cõciliũ Tri. sess. 14. de reform. c. 10.

† Al. ita: illa vero, &c.

3 Et sic potestas superioris in cõferẽdis beneficijs deuolutis, modificatur & regulat̃ secundum ꝑtãtẽ ipsius inferioris: q̃bus ipse conferre nõ potuisset, similiter nec possit superior. translationes, n, de psona in psonã fiũt cũ sua cã, & suis: qualitatibus, modis & cõditionibus, vt l. Caio Seio. ff d ali. & cib. le. l. legatũ sub conditione. ff de adi leg. Pet.

§. ad hoc, vbi patet, quod licet esset casus veniendi, per ordinarios fieri debet.
a ¶ Pensionesve.] de præbend. auaritiæ. de censi. prohibemus.
b ¶ Nouas.] quæ dicantur nouæ, not. de censi. significauit.
c ¶ Imponant.] auctoritate sua: aliàs ex causa possent nouæ pēsiones imponi, vel antiquæ augeri per episcopum, de hoc. de censib. prohibemus. quod quomodo intelligāt Innocen. & Hostien. ibi dixi super glo. 2.
d ¶ Soluantur.] concor prædi. decreta. sinificauit, de censi. & de iureiuran. tua nos 1. Io. And.
e ¶ Præmissa.] scilicet quæ dicta sunt s. in 1 & 2. responso.
f ¶ De mensa.] Illa ergo non intelligerētur vacare: & sic in illis nō habebit locum quod dicitur de negligentia supplenda, vt probatur inf. de excessi. prælato. frequēs. versi. quidam ēt. Item nec habebit locum quod dicitur de pensione imponenda vel de augenda, cum totum sit abbatis, & abbates fructus talium possunt vendere & locare, vt in prædi. ver. quidam. & facit quod not. Inno. de sta. reg. 2. versi. prioratus
g ¶ Cum oportuerit.] idem videtur de sta. mona. cum ad monasterium. vers. tales, & vide quod ibi dixi, & qui cle. vel vo. insinuante super gloss. 3.

suis pensionesve [a] nouas [b] eis imponant [c], aut veteres augeant, siue quæ ipsis de nouo impositæ, siue auctæ soluantur [d]. Præmissa [e] vero de prioratibus, ecclesijs, administrationibus, & beneficijs intelligimus, quæ non sunt de mensa [f] prælatorum ipsorum, sed speciales priores, administratores, seu rectores consueuerunt habere, licet priores seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum (cum oportuerit [g]) reuocari [h]. ¶ In quibus [i] etiam constitutionem [k] Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri bona beneficiorum vacantium occupari à prælatis vel alijs prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiusmodi & ecclesijs illud Bonifacij eiusdem statutum [l], quod religiosum quemcumque pluribus præesse prohibet prioratibus, aut ecclesijs curam [m] animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium [n] habeat exerceri) locum sibi censuimus vendicare, licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

TITVLVS VI.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarum eccclesiis. Ioan. And.

[Gloss. seq. ponit dictum de quo remittit: Secundo obijcit, & soluit: Tertio dat dubium solutum super quo nouum statutum exposcit.]
h ¶ Reuocari.] Et in talibus claustralibus habet locū quod dicitur eos non debere stare solos, vt patebit j. de statu regula. ne in agro §. ad hoc. Sed aduerte: quia non videbat, quod in talib. obedientiarijs locum haberet concilium Lateranēse: derisorium. n. est dicere, quod eps hodie conferat monacho prioratum, & abbas cuius negligentiam suppleuit episcopus, cras reuocet illum. Nec dicas quod sic institutū per episcopum supplentē, abbas reuocare nō possit: quia nec plus nec aliter confert supplens quàm negligens, vt probat sup. 1. responso. Item in illud aperta esset via ad perpetuandum claustrales: quod tñ etiam Papa nō facit. sup de confir. vti. vel inuti. ad nostram, & c. porrecta. Volens enim abbas præficere nepotem vel sibi charū. permitteret labi tempus, vt ille demum per episcopum institutus esset perpetuus, & tali fraudi claudenda est via. de diuor. quanto. in fin. & propter hanc causam communiter olim hæ suppletiones non fiebant: sed satis est quòd satisfiat iuri in eo quod suppletur: quod abbas facere neglexit. Nec potest negari quin hoc sit vtile: saltem. n. erubescent abbates de negligentia notari. Et scias per hanc decre. hodie teneri, quod manualia quæ nō sunt de mensa, & temporales prioratus vacāt per mortem vel remotionem eorum, qui præsident illis: Vnde & hodie Papa, qui recipit fructus vacātium, recipit fructus talium, nec resisti potest per hanc litteram & per sequentē, & tendit hoc ad noxiam: quia superiores locorum manualiū tales occupationes fructuum timentes, dimittunt in talibus prioratibus illos, quos aliàs remouerent, & quos remoueri forsitan expediret: & sic inducit hic quasi quandam perpetuationem claustralium. Et ob hanc causam si assisterem Papæ, consulerem declarari vel statui, quod cum sibi reseruat, vel alteri concedit fructus vacantium in vrbe, prouincia vel diœcesi, non includerentur manualia, sed quandiu duraret gratia 20. vel alia quota, de qua videretur statuēdum fructuum ipsorum manualium solueretur priuilegiato singulis annis: & sic non impediretur claustralium priorum correctio & remotio, nec ī illis priuilegiatus frustraretur priuilegio.
i ¶ In quibus.] prioratibus, administrationibus, & ecclesijs manualibus, quæ non sunt de mensa.
[Gl. seq. dicit quid determinat, & quid reprobat.]
K ¶ Constitutionem.] de offic ord. præsenti lib. 6. & determinat quod ibi prolixe not Archid. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monac. qui dicebat prioratus commendatitios proprie non vacare: & ideo in illis decretalem illam locum nō habere. Sed si intellexit de his quæ sunt de mensa, tunc vera.
[Glo. seq. dicit quid approbat, & reprobat, & rationi contrariæ respondet.
l ¶ Statutum.] de præben. cum singula. lib. 6. & approbat hic duas opiniones meas ibi not. in 1. responso. in 4. & vlt. glo. Prima. s. quod decretalis illa locum haberet etiam in prioratibus manualibus. Secunda, quòd locum haberet etiam in non curatis. In secunda concordabat Archid. In prima resistebat, probans per id quod habetur ibi. In secundo responso datur illis optio. Dicebat. n Bonifacium consultum sic respondisse, sed cum vltimo legi Sextum, quod inducit Archi. pro se, reuoluebam contra eum: Certum est. n. quòd in perpetuis non daretur optio, etiam ante illam decretalem, per decret. de multa. ergo de temporalib. debebat intelligi.
m ¶ Curam.] hoc inducebat dubium an determinaret etiam verbum, prioratibus & hoc decidit in fine.
n ¶ Alium] puta sæcularem presbyterum, vt in dicta decret. cum singula. in princ. de statu monach. ne in agro. §. cæterum.

Religiosus per episcopū institutꝰ, supplēdo abbatis negligentiam, an possit per ipsum abbatem reuocari.

DE AETATE ET QVALITATE, &c.

¶ Visum est quibus titulis & modis præficiũtur homines in ecclesijs: dubitaret aliquis vtrũ prælati debeãt esse idonei: Et qa idoneitas cõsistit in ætate, & qualitate, & ordine, ideo annectit rubricã de ętate & qualitate ordinandorum.

CAP. I.

Cum † ecclesiæ [a], quibus præficiuntur personæ minus idoneæ scientia [b], moribus, vel ætate [c], grauia propter hoc (vt docet [d] experientia) nonnunquam perferant in spiritualibus & temporalibus detrimenta: Nos volentes per locorum diœcesanos, quibus ratione [e] officij hoc competit, præcipue [f] super hoc diligentius præcaueri, eis districte iniungimus, vt ipsi statuta canonica [g], quæ super præficiendis personis in huiusmodi ecclesijs hactenus emanarunt, diligẽtius per seipsos obseruent: & faciant à suis subditis [h] inuiolabiliter obseruari: si diuinã [i] offensam, & sedis Apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem. [k]

¶ Idem.

¶ In capitulo cathedralis ecclesiæ uel collegiatæ vocem non habet qui nõ est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem nõ habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiam. Ioan. And.

CAP. II.

VT †

† Vide cõcil. Trid. ses. 24. de reform. c. 12.

Cum ecclesiæ.] ¶ Præmissa ratione excitat officium dięcesanorum circa obseruantiam canonum loquentium de promouendis ad bñficia: ibi, [Nos volentes.] Imol. CASVS. Iure cautum est in ca. cum in cunctis. c. ne pro defectu. c. nihil. de elec. in antiq. c. graue de præbẽ. & digni. ꝙ ille ad quẽ spectat collatio beneficiorum, debet illa conferre personis idoneis, quæ idoneitas consideratur respectu ætatis, videlicet ꝙ ille cui confertur dignitas minor dignitate episcopali, sit ętatis 25. annorũ. & ille cui cõfertur episcopatus, sit ætatis cõpletæ triginta annorum & inchoauerit 31. annum. Item idoneitas consideratur respectu qualitatis, puta quod ille cui confertur dignitas, sit bonæ famæ & honestæ conuersationis, ex legitimo matrimonio, & ꝙ sit sufficiẽtis scientię. Item idoneitas consideratur respectu ordinis, vt nemo assumatur in episcopũ, nisi sit in ordine subdiaconatus. Sed quæritur, ad cuius officium pertinet ista obseruare? Dicit Clemens, ꝙ eps̃ quantũ ad se debet seruare iura antiqua, videlicet ꝙ nõ cõferat beneficium vacans, nisi personis idoneis. Itẽ eps̃ quantũ ad patronos sibi subditos, dẽt illos compellere, vt nõ cõferãt beneficia, nisi personis qualificatis. Et in hoc istud capitulum cõtinet aliquid noui: quia nihil dicitur de dięcesano in iuribus antiquis, licet dicatur aliquid de cõcilio generali. c. graue, allegato, hoc dicit. Colligo aliqua notabilia. Not. ꝙ quis nõ est præficiendus. i. instituendus in aliqua ecclesia, nisi sit idoneus scientia, moribus, & ætate: Vnde secundum diuersitatem beneficiorũ requiritur diuersa ætas, quia in ep̃atu requiritur ætas triginta annorum, in ecclesia parochiali & alijs dignitatibus inferiorib. ab episcopatu, requiritur ætas 24. annorum, tñ pro simplici dignitate põt episcopus dispensare in 22. anno: in alijs beneficijs, vt in præbendis requiritur ætas 14. annorum: qa ibi sufficit maturitas consilij: ideo illa ætas requirit̃. In alijs, vt in capellanis, quæ non requirunt maturitatem consilij, requiritur ætas septem annorũ. In alijs, vt in prioratibus qui nõ hñt curam animarũ, requiritur ætas 22. annorum. Et de hac materia singulariter tractat Panor. in c. cum sis. de p̃ben. & dignita. in anti. Item in præficiendo requirit̃ idoneitas in moribus: qa si esset malæ vitæ, posset inducere laicos ad malũ exemplum. Item requiritur ꝙ sit sufficiẽtis sciẽtię: qa in ep̃o requiritur theologia, & ꝙ sciat nouũ & vetus testm̃ ad prædicandũ sui subditis. Item requirit̃ ꝙ sit iurista, vt possit cõseruare iura suæ ecclesiæ. In abbate vero non requiritur magna scientia: sed sufficit ꝙ sit expertus in negotijs. In rectore ecclesię parochialis sufficit scientia canonum pænitentialium. Hæc optime tractat Inno. in c. cũ in cunctis. de elect. in antiq. Not. ꝙ eps̃ põt compellere subditos suos ad obseruationẽ canonum. i. quod potest monere prælatos sibi subditos, vt non conferant beneficia personis nõ idoneis. Quæritur hic: Si prælati sint negligentes super eo quod hic disponitur, qualiter peccẽt? Dicet Lau. & Zẽ. ꝙ mortaliter. 4. dist. denique, quod not. glo. de offi. Archid. ca. quæ, de quo per Arc. 76. dist. vtinã. pro hoc ista littera: ibi, [Districte iniungimus.] Zabarella.

[Prima gl. summat, & exponit.]

a Cum ecclesiæ.] Casus. Dięcesani seruare dẽnt, & à suis subditis seruari facere iura loquẽtia de qualitate personarum præficiẽdarum ecclesijs. Et nescio si aliquem fructum inducet hæc constitutio. Sed hoc scio, ꝙ innouata sine pęnarum adiectionibus raro proficiunt, vide sub rubri. sup de magi. & potest exponi, ecclesiæ. i. ecclesiastica ministeria, de elect cum in cũctis: in prin. de quibus ẽt potest intelligi, licet solũ de regimine ecclesiarum videatur hic loqui: nihil. n. interest, cum nil nouum inducat.

† Vide cõcil. Trid. ses. 7. de refor. ca. 12. & ses. 24. refor. cap. 12.

b ¶ Scientia.] qualis sciẽtia requiratur in episcopo & in alijs ministris, & quæ sit eminens, & q̃ competens, & quid de parũ sciente, an possit promoueri, & an peccet recipiendo officium, ad quod scientia sua nõ sufficit, scripsi post Innoc. & Hostien. & Compost. de elect. cum in cunctis, super ver. scientia.

c ¶ Aetate.] de ordine nihil dixit, sicut nec decret. eãte. sup. eo. Et vide quod not. de præben. si pro pauperibus. lib. 6. in glo 2.

d ¶ Docet.] facit sup. de elect. quàm sit, in princip. lib. 6. vbi de hoc.

e ¶ Ratione officij.] excitat ergo ipsorum officium, non constituit illos delegatos. sup. de offic. ordin. licet & cap. penult.

f ¶ Præcipue.] duplex punctuatio.

g ¶ Canonica.] sup. eod per totum de elect cum in cũctis. & in c. nihil. de præbend graue cum similibus.

h ¶ Subditis.] non sufficit prælato, ꝙ sit bonus in se: nisi etiam sit, quantum est in se, bonus in subditis, de simo. licet. in prin. cum concord.

i ¶ Diuinam offensam.] concor. huic fini. de elect. vbi periculum. §. qui autem, & c. perpetuæ, & c. commissa. in fi. lib. 6. & inf de cen. ad nostram. in fin.

K ¶ Vltionem.] specialiter circa hoc statutam: de generali vide quod not de treu. & pa. c. 1. de celeb. mis. dolentes, de elect. generali lib. 6

VTij qui.] ¶ Primo declarat non existentem in sacris nõ habere vocem in capitulo cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ: Secundo idem dicit de habente beneficium, cui annexus sit ordo, nisi ad illum promoueatur

moueatur cessante impedimento intra annum: quia illo elapso tunc nō habet vocem in capitulo, & ei subtrahitur pars dimidia distributionum. Secunda: ibi, [Illi vero.] Imola.

CASVS. Vacat ecclesia cathedralis, collegiata vel cōuentualis forte per mortem prælati: tunc canonici vel regulares professi conuenerunt super electione facienda: sunt tamen aliqui canonici vel religiosi, qui nō sunt in sacris constituti, licet sunt professi vel canonici pbendati: sed constituti in sacris proposuerunt ex parte sua, quod alij non constituti in sacris non admitterentur, id est, non reciperentur ad electionem faciendā: Quæritur quid iuris? Dicit Romanus Pōtifex Clemēs vt intitulati in ecclesia inducantur ad suscipiendos sacros ordines: statuit, id est, statutum facit, quod isti nō constituti in sacris non habeant vocem in capitulo, dū celebrabitur electio, vel aliud capitulum. Sed ponamus quod sit dignitas vacans, vel psonatus, vel aliud beneficium, quod requirit certū ordinē: puta quod si quis assumatur ad talē dignitatē, quod ipse sit diaconus vel presbyter: quidā subdiaconus fuit assumptus ad illā dignitatē vel beneficium, & non fecit se promoueri intra annū ad ordinē requisitū illi dignitati vel beneficio, quæritur quam pœnam incurrit talis, qui accepit talem beneficium vel dignitatem, & non ponit se in ordine annexo illi beneficio vel dignitati? Rñdet Clemēs, quod talis nō habebit vocē in capitulo, & quod perdit medietatē distributionum, donec fuerit promotus ad ordinē requisitum in tali beneficio. Sed quæritur vtrum pœnę antiquæ sint sublatæ per istud capitulū? Dicit quod non: sed remanēt in suo robore. Et sunt illæ pœnæ, quod si quis beneficiatus fuerit monitus vt intra annum promoueatur ad sacros ordines, & intra annū nō fecerit se promoueri, tunc poterit priuari illo beneficio. Sed p c. licet. de ele. in 6. fuit statutū in ecclesia parochiali, quod ipso iure perdit beneficiū absq; monitione, sed nō loquitur in alijs beneficijs: ideo in alijs beneficijs remanent iura antiqua incorrecta: videlicet. quod debent promoueri post monitionē: sed absq; monitione incurrūt pœnas huius capituli. Not. quod ordo nō dr annexus ita quod non cōstitutus in tali ordine nō possit habere illud beneficium: sed intelligitur quod habens illud beneficiū debet promoueri ad illum ordinē. Not. quod mancipati, id est, deputati diuinis officijs & ministerijs quam citius possunt debent promoueri ad sacros ordines ad illū finē, vt ab illo statu non possint retrocedere: hoc est, quod postquā habent beneficiū, & dicunt velle ecclesiasticari, & sub illa spe accipiunt beneficiū, non retrocedant, id est, non mutent suam voluntatē, nec vxorē accipiant: quare qn sunt semel in ordine, nō possunt retrocedere, id est, reaccipere statum quem dimiserūt tacite, accipiendo beneficium vel dignitatem. Et si retrocedit, & habebat animū retrocedendi dū accipit beneficium: talis tenetur ad restitutionem omnium fructuum beneficij: Secus autem si non haberet animum retrocedendi à principio: quia forsan postquā tenuit beneficium per aliquod spatium, ipse cognouit quod nō posset saluari cum beneficio, & quod melius solueret cū matrimonio, & dimittit beneficium & retrocedit, credo quod talis non tenetur ad restitutionē fructuū, nisi esset opulentissimus, ita quod restituēdo, facultates suæ, & status eius parum diminuerentur. Not. quod constitutus in sacris habet vocē in capitulo: & hoc accipiendo capitulū improprie, scilicet pro collegio & cōuentu: quia proprie capitulū dr in ecclesia cathedrali, collegium dicitur in alijs ecclesijs sæcularibus, & cōuētus in ecclesijs regularibus: sed vnum sæpe ponitur pro reliquo. Not. quod habens dignitatem requirentē certū ordinē, & illā tenet, per lapsum vnius anni, & non promoueatur ad illum ordinem requisitum illi dignitati, nō priuatur illa dignitate, sed punitur pœnis hic cōtentis in c. cum in cūctis. de elec. in antiq. & in c. licet. de elec. lib. 6 Not. de dictione, [Vt,] quæ hic ponitur in uim causæ: sed regulariter facit modū. de cōdi. appo. verū. & quod ibi dixi. Not. quod inhabilitas vocis, surgēs ex defectu ordinum sacrorum, non est remissibilis p habiles: etiam si hoc sibi ab alijs concedatur. concor. ponit glo. in verbo, [Concordatur.] Zaba.

ij [a], qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis sæcularibus vel regularibus [b] ecclesijs sunt mancipati [c] officijs [d], vel mācipabuntur in posterum [e], ad suscipiēdos sacros ordines propen-

[Prima glo. summat, & dicit quid dederit causam constitutionis: & infert à simili.]

a ¶ Vt ij.] Casus. In capitulo cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ vocem nō habet, qui non est subdiaconus habens beneficium, cui annexus est ordo, post annū, nisi prius, (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem nō habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiā. partes sunt duæ: quæ satis patent. Causam dedit cōstitutioni. quod not. Host. de præben. extirpendæ. §. qui vero. vbi dicit esse æquum, quod sicut minor subdiacono non eligitur in epm; ita nec eligat, vt bene conueniant electus & eligentes: dicens ibi per constōnes legatorū in prouincia prouinciæ hoc esse statutū, quod non existētes in sacris non habeant vocem: talē autem constōnem facere possunt nedum legati, sed etiam epi [1], vt scripsi post eum, de offic. archipres. c. fi. vnde constat, quod multi epi tales constitutiones habebant. Not. ēt ipse Host. eod. tit. de offic. archipres. cap. 2. quod sicut inter Cardinales nullus est quin sit saltem diaconus: ita & inter canonicos nullus deberet esse, quin esset saltē subdiaconus. argu. s. eo. quęris. de cōse. dist. 1. episcopus Deo sacrificans. & c. iubemus. facit quod dicit canon, illicitū esse eum qui nō sit in ordine, ecclesiasticis misceri tractatibus. 96. dist. satis euidenter. tales enim retrocedere possunt à statu clericali, de elec. cum ex. eo. li. 6.

b ¶ Regularibus.] Si ergo in ecclesijs regularibus nō constitutus in sacris vocem nō habet: ergo nec in numero computatur de facto, non de fictione, vt not. in cle. s. de elec. quod circa. in fine penul. glo.

[Glo. seq. exponit & infert solutionem dubij, quam fortificat, prorogat & determinat.]

c ¶ Mancipati.] quasi dicat, nuncupati, electi, vel deputati. & quia mancipare est seruire, vel in seruitutē, vel in potestatē reducere: ideo vtitur hoc verbo: quod ēt habetur 28. dist. de his. in prin. 1. q. 4. saluator. vltra mediū. In his ergo qui non sunt deputati ad diuina officia, quales sunt conuersi vel professi laici, pcipue in ecclesijs regularibus, nihil puto mutatū per hanc constōnē. & sic saluum manet quod not. de elect. ex eo quod. lib. 6. in fi. & ita seruatur: aliàs sequeretur quod per hanc constitutionem moniales non haberent vocem in suis capitulis, quæ propter sexus fragilitatem non sunt capaces [2] ordinum. de hoc 27. q. 1. diaconissam. hac eadem ratione videretur quod extranei, qui nō sūt in ecclesijs instituti, sed in certis actibus habent vocem in capitulo, non includantur hac constitutione. quod intelligo, nisi per ius capituli suæ ecclesiæ habeant talem vocem in aliena.

d ¶ Officijs.] etiam si sacri ordines annexi non sint, & sic differt à proxi. responso.

[Glo. seq. dupliciter obijcit, soluit, & vtrique obiectioni respondet.]

e ¶ In posterum.] quod posteris indici possit asperior status, non dubitatur: sed vr absurdū quod hic indicatur iā intitulatis, saltem non professis. hoc dico propter id quod not. de reg. iu. quod omnes. lib. 6. Itē vr absurdum, quod constitutio liget præterita contra id. s. de consti. c. fi. Dicas quod hæc decre. non priuat eos beneficio, sed solū voce capitali, & sn certū est, quod cū beneficiū assumpserit,

1 Vide Alexandrū cōsi. 106. in 2. volu. colum. 6.

2 Feminę cur sacrorū ordinū sint incapaces, docēt theologi schōlastici li. 4. sent. dist. 25. vbi late Sotus. q. 1. art. 2.

pserit, vt expediens & necessarium officium ecclesię gerat, si ingrueret necessitas eum ad sacros ordinari, & hoc renuerit, posset et priuari beneficio. s. eo. q. ris. Nō māducet ergo q. nō vult laborare. Quod primo in 2rium allegaui, locum habet ī cōtinentia, quæ non indicitur inuito. 32. q. 1. integritas. Quod dixi secundo, nō obstat: quia constitutio ista non ligat præteritas institutiones, sed futuros tractatus & actus capitulorū. Itē nō vitiat vocem in capitulo præstitā: qd̄ esset respicere præterita, sed præstandam; & sic respicit futura.

sius [a] inducantur: Statuimus, vt nullus [b] decætero in huiusmodi ecclesijs vocē in capitulo [c] hēat (etiam si hoc sibi ab alijs libere concedatur [d]) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus [e]. ¶ Illi vero, qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas [f], quibus certi [g] ordines sūt annexi [h] pacifice nūc obtinent in eisdem [i] ecclesijs, vel obtinuerint in futurum: nisi (iusio im-

Propēsius quid significat.

a ¶ Propensius.] Idem verbum de offi. ord. c. 1. deriuatores exponunt, idest, extēsius, sed illud: vbi dicimus protensius: sed propensius deriuatur à prope vel propere quasi velociter, vel festine.

b ¶ Vt nullus.] iam institutus vel instituendus, vt patet per præcedentia.

[Glo. seq. ponderat verbum, per quod soluit dubiū: ad solutionem inducens quattuor similia.]

Canonicus nō in sacris actus non collegiales exercere pōt.

c ¶ In capitulo.] stallū chori non aufert. & p hoc verbum patet, q si esset actus expediēdus vt à priuatis nō à capitulo, ad tale bene admitterentur. per quod puto q talis canonicus non in sacris pbendā & domum optare possit, sicut constitutus in sacris, si ecclesiæ statutum vel consuetudo non obuiet: cum ille actus nō sit collegialis, & competat ex canonia & præbenda, non ex voce capituli: sicut & potest delegatus dari. de rescrip. statutum. lib. 6. agere pro præbenda de proba. ex litteris. episcopum sociare, & fructus percipere. de ele. non resi. ad audientiam. ecclesiam defendere. de conces. præben ex parte. de elec. generali. de reb. eccle. non alienan. c. 2. lib. 6.

[Glo. seq. alleg duas concordantias: quærit pro, contrarium soluit, illud amplians.]

d ¶ Concedatur.] concor. s. de elect. cōstitutus. & j. de reg. vt professores. Sed quid si actū electionis imminētis participant sibi socij? Videtur q possint, per ea quę not. s. de elect. cum Vintoñ. in vlt. glo. Contrarium crederem, quasi sit inhabilitas in persona, per hanc litterā, per quam etiam non credo epm contra hoc dispensare posse. & facit verbū, nullo modo. j. proximo in so.

[Glo. seq primo quærit: arguit negatiue, contrariū soluit per duo iura & tria similia, & contrario rñdet: secūdo quærit, & soluit per vnum capitulum, & quattuor absurditates: tertio subdit duas quæstiones & soluit.]

Canonico sufficit esse ī sacris tpe electionis, ad hoc vt eligere possit.

e ¶ Constitutus. & habens ætatem, de qua infra, cap. proxi. quod cap. fuit summe necessariū propter istud, vt ibi dicam. Sed pone (quod de facto nunc satis occurrit) canonicus dum vacat ecclesia non est in sacris sed tempore quo imminet electio facienda, est in sacris, habet ne vocē in electione? Si ponderemus initiū iuxta ea quæ not. de elect. dudum 1. vr q non: qa tūc non erat habilis: Tu dicat q satis est, q tpe faciendę electionis sit habilis: quod satis probat. s. de elect. cū inter R. in fi. & s. de except. Apostolicæ. Idem enim decernimus de eligendo, vt in pręd. decr. dudum 1. & 2. Sic et is qui non esset canonicus tpe vacationis, si tēpore electionis canonicus esset, admittere cum alijs, & eligeret, & qui tēpore vacationis nō esset in loco vnde vocari deberet, si tpe electionis psens esset, admitteret ad eligendū. de hoc s. de elect. ecclesia 2. Qd̄ dicitur in electionibus spectari initium, intelligit de initio electionis, nō vacationis. Sed fortius quæro, nū

Canonicus in sacris non cōstitut' nō est ab

quid canonicum non cōstitutū in sacris, in proximis tēporibus ordinati volentē, quæ tempora incidūt intra terminum iuris datum ad eligendū, teneanr socij expectare: maxime si hoc petat? Puto q non: quod bene pbat, ne se. vacan. c. vnico. 1 responso. li. 6. aliàs sequeretur q s̄m iura vetera, impuberem, cuius pubertas finitur intra terminū, expectare tenerentur, vel absentem in loco de quo vocari non debet, dicentem se velle ad ecclesiā redire: vel excommunicatū dicentem se velle absolutionem petere: vel nouitiū, dicentē se velle profiteri, vel his similia. Sed quid si nullus de capitulo est in sacris; tunc solus prælatus expediat quæ incumbunt, per decreta. præalleg. & facit quod scripsi de elect. cum ecclesia. Sed quid si ipsius prælati electio imminet facienda, & nullus de capitulo est in sacris? Hic satis crederem, q superiorē habeat expectare lapsum termini iuris: facit prædicta decret. vnica. ne sede vac. 2. respon. de elect. commissa. in prin. lib. 6 licet ergo canonici qui sunt in sacris, non expectent canonicū, cū ipsi sint capitulum: superior tñ, qui hēt uti iure deuoluto, vt pœnæ deuolutionis sit locus, habebit necesse vsq; ad iuris terminū capitulum expectare. & hæc etiam egerent declaratione, & repetita intelligātur infra prox. responso.

alijs expectādus, si velit ordinari intra terminū iuris datū ad eligēdum.

Electio plati per quē fiet, si nullus de capitulo in sacris.

f ¶ Præbendas.] in collegiatis ecclesijs, vt j. dicam.

g ¶ Certi.] non dicit, sacri: per quod dico etiam in minoribus hoc locum habere.

[Gloss. seq. tria dicit exponendo quod de annexio ne dixit.]

h ¶ Annexi.] de iure communi, primæua institutione, antiqua consuetudine vel statuto. Et intelligo hāc litterā; siue certis pbendis annexi sint ordines, siue in certis quæ tamen postea certificatæ sint: puta quia tertia vacans est sacerdotalis 1, vt scripsi de conces. pb. proposuit. in princ. Nec intelligo de annexione, qua non possunt conferri, nisi ei qui sit in illo ordine: qa tunc non est dare, q hēat istud beneficium non habēs ordinem annexum. Dico tamen q si per litteras Papales ad hoc sufficientes consequeretur beneficium nō existens in ordine, adhuc locus esset huic decret. nisi etiam ad non recipiendum ordinem sufficientem dispensationem haberet

1 Vide cōcilíū Tri. dent. sel. 24. de re. for. c. 12.

[Glo. seq. querit de principali prælato: allegat propter duas rationes, contrario plus accedit, & declarationem exposcit.]

i ¶ In eisdem.] cathedralibus vel collegiatis, de quibus pmisit. Sed mihi remanet dubiū, an hoc. c. in vtroque responso locū habeat in principalibus platis ecclesiarum collegiatarū, puta archipresbyteris vel plebanis plebium, vel his similibus? Et videtur q sic, per verbum, dignitates, quod præcedit facit de rescrip. statutū, lib. 6 eod. lib. de offic. leg. c. penult. in prin. Certū est aūt q illi dignitati annexus est ordo presbyteralis s. eod. c. 1. si ergo non fiant presbyteri intra annum, locus erit huic pœnæ. Nec occurrit ratio quare plus arctetur habens personatum vel canonicā, quā habēs principalem prælaturā, immo videtur maior in isto ratio, quia plus est adstrictus. de rescrip. edoceri. & in seipso debet ostendere quid subditis facere oporteat de elect. cum in cunctis. in princip. & à capite inchoari debet rationis editio. ff. de eden. argentarius. §. edi. aūt. In contrarium facit de elect. statutū. lib. 6. Nec obstat hæc littera, quia tales non hēnt dignitatē ī ecclesijs: immo hēnt ecclesias vel dignitates eclesiarū. super quo vide qd̄ dicā j. de præb. c. 1. Item absurdū videret principalē prælatum ecclesię priuari voce pp ordinis defectū, nō sine graui dāno ecclesiæ, cuius negotia dēt ordinare. Vñ pōt dici, q cū platus & capitulū sint diuersa. s. qd̄ hic q fi. à pla. in rub. & nigro. ne sede vac. cap.

Archi. presbyter si non fit presbyter an possit admitti ad eligē. dum.

cap.vnico.lib. 6.cũ multis similibus,sub appellatione capituli non includatur prælatus, vt hic,& s.,pxi.rñso. Et si dicatur,ꝙ de quadam largissima verbi significatione prælatus nomine capituli cõprehendat̃,quasi illius corporis caput,de his quæ si.à prælat.nouit.& faciant not. de concess. præb. post electionẽ. Mihi tamen est satis, ꝙ communiter non comprehendatur, vt probant iura prædicta. vt sit hoc ius correctiuũ iuris veteris, & pœnale,non largissimam , sed potius strictam interpretationẽ recipiat. de reg. iur. quæ à iure.& cap. in pœnis. lib. 6. Item licet prælatus & capitulũ faciant vnũ corpus & vnam ecclesiam, & sic loquunt̃ contraria. nõ per hoc sequitur prælatum includi sub appellatione capituli,immo potius sumitur contrarium.& idem videretur dicendum circa decretalem, vt professores.s.de reg.& tamen vtrobique necessaria esset declaratio.

pedimento [a] cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint intra annum [b], extunc [c] donec [d] ad eos promoti fuerint nullo modo [e] vocem in capitulo habeant earundem. Ipsisque distributionum [f], quæ dãtur his,qui certis [g] horis intersunt [h], pars dimidia [i] subtrahat̃, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus [k] vel statutis [l]. Pœnis alijs, quæ contra tales promoueri ad ordines recusantes statuuntur in iure [m], nihilominus in suo robore permansuris.

¶ Idem.

¶ In xvij.anno ad subdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratum potest quis libere promoueri. hoc dicit. Ioan.And.

CAP. III.

Generalem [n] † eccle-

a ¶ Impedimento.] concor. s.de elect.commissa.§.1. lib.6.& ibi videas exempla: vbi vero impedimentum prouenisset ex culpa sua,non videtur excusari. de hoc. s.eo.c.1.& in hoc differt a parte. s. proxi. in qua non excusat impedimẽtum , & merito.hic aliud:quia hic est pœna negligentis.

b ¶ Intra annum.] à tempore quo ligat constitutio in prius institutis, & à tpe habitæ possessionis : vel quo per eos stetit,quo minus haberet in instituendis.s.de elect.commissa.§.1.& de præben.licet 2.lib.6.

c ¶ Extunc.] scilicet anno elapso. prius ergo non est locus huic pœnæ:posset tamen excludi etiam prius à voce capituli ex alio capite. s.proxi.responso, hoc est dicere, si habens præbendam diaconalẽ subdiaconus est,licet nõ diaconus , nõ excluditur à voce,nisi post annũ.Si vero nec esset subdiaconus. & si ipsa p̃benda esset subdiaconalis tantũ , excluditur etiam intra annũ:sed à distributionib. solum post annum, & eum excusat impedimentum.

d ¶ Donec.] 1 Illis ergo ordinatis cessat pœna. cõcor. s.de elect.quia sæpe.li 6. & quod not. de mat.cõtract. contra,c.fin.

e ¶ Nullo modo.] vniuersale negatiuum excludit cõcessionem capituli.vt s.proxi.respon.dispensationem episcopi,vt ibi dixi.

[Glo.seq.arguit,& dubium soluit.]

f ¶ Distributionem.] per hoc verbum,& verbum,capitulo,quod præcedit, patet in beneficijs quibus nõ debetur vox capituli,& in quibus non sunt distributiones,has pœnas nõ competere:puto tñ ꝙ si in ecclesia collegiata est capellania vel altare , ex cuius instõne etiam capellanus tenetur officiare ecclesiam:vt in ecclesia Bonoñ.si in illis horis aliquę distributiones eis deberent̃,quo ad illas locus esset hic pœnæ, si promotus nõ esset,licet non quo ad redditus capellaniæ vel altaris,de quibus hic non cauetur.

g ¶ Certis horis.] Not.pro cõsuetudine ecclesiarũ collegiatarũ , quæ distributiones ordinant non per oẽs horas 2; sed per certas, & aliquas attribuunt Missæ,q̃ nõ est de horis de celeb.Mis.c.1. & decr.vnica.de cler. nõ resid. nõ dicit de horis , sed de officijs. Honestius esset & iuri cõsonans, vt per oẽs horas fieret ipsarũ cõpartitio,ꝙ aũt pro Missa,matutino,& vespera debeat fieri æqua contributio , facit infra , de reliq.& vene. sanct.cap.vnico.in fine.

h ¶ Intersunt.] dato ꝙ p̃dictis intersint, aliàs priuarẽtur illis in totũ.ꝙ dic vt s. de cler. nõ resi.c.vnic.li.6.

[Glo.seq.soluit duo dubia de inopia: & cui pars accrescat.]

i ¶ Pars dimidia.] etiam si reliqua dimidia ad sustentationẽ ipsorum non sufficit 3; & imputent sibi cum per ordinis receptionem hanc pœnam vitare possint. facit qđ not.de elect. quia sæpe. lib. 6 in gl. aliud. Et sic non obstat quod not. de ele cũ Vintonieñ. in glo.. nota ꝙ in fi.& vide qđ not. & dixi de appel. pastoralis. in fin. vlt.glo. Et scias ꝙ ista dimidia subtracta accrescit alijs interessentibus diuinis. instit.de leg.§.si eadem. ff. de vsufru. accres. l. 1.in fi.nisi esset aliter ordinatum.facit de cler.non resid.c.vnico.lib.6.& vide quod dicam s. de vita & hone.cleric.c.2.

K ¶ Consuetudinbus.] concor. s. de sepul. c.2.§.pen. in fi.& s.de stat.mon.c.1.§.sane.& 2.in fi.de relig.do. c.2.§.vt autem.& §.penul.de iure patro.c.1. in prin.& in fi.& simi.s.de pœ.si quis suadẽte.post princ.de pœni.& remis.c.1.de sen.excom.c.1.

l ¶ Statutis.] nota ꝙ nõ reuocat priuilegia. corcor.de capel.mo.c.vnico.lib.6.& quod ibi not.

m ¶ In iure.] s.eod. quæris.de elect. licet canon.li.6. & vide qđ ibi not.in gl.antepenul.de regularibus.habes.s.de sta.mon.ne in agro.§.cæterum.Ioan.

Generalẽ.] CASVS. Visum est s.qualiter requiritur certa ętas in p̃ficiendis:nunc q̃ritur vtrũ requirat̃ certa ætas in ordinãdis?Et rñdet ꝙ sic : q̃a in subdiacono requirit̃ ꝙ cõpleuerit decimũseptimũ annũ , & attigerit decimũoctauũ : In diacono requiritur ꝙ compleuerit xix.& ꝙ sit in xx.In presbytero requirit̃ ꝙ compleuerit xxiiij.annum,& ꝙ sit in xxv.anno.In minoribus vero ordinib.sufficit ꝙ fuerit extra infantiã,& compleuerit septimũ annum.h.d. H.R.¶ Colligo aliqua notabilia:Primo, ꝙ qui non põt promoueri ad diaconatus ordinẽ,nisi sit in xx.anno. nec ad p̃sbyteratum,nisi sit in xxv.Sed quæritur vtrũ defectus ætatis impediat receptionẽ ordinis? Dicẽdũ ꝙ nõ,immo quis in xx.anno poterit recipere ordinẽ presbyteratus,sed non habebit executionẽ illius ordinis donec attigerit ætatẽ legitimã,& ipso iure est suspensus ab executione ordinũ vsq; ad illã ætatẽ legitimã , & si q̃s presbyter in ætate minori xxv.annorũ celebraret tunc ĩcurreret irregularitatẽ.Not.dictionem [Vero,] vt s. in c. cõstitutionẽ. de elect. etiam videbis dictionẽ, [Decernimus.] Not. ꝙ ad receptionem ordinũ requirit̃,vt ordinato nõ obstat aliq̃d canonicũ: supplet Paulus scilicet impedimẽtum. de sent.excomm. ꝙ de his & c.quamuis. puta secundum Gen. irregularis defe. vel vitium de corp.vitia.per totum.Zabarella.

[Glossa prima commendat c. & dicit quid corrigit. & quid determinat,& obiectionem soluit.]

n ¶ Generalem.] breue & summe necessarium p̃p cõstitutionem s. proxi. Determinat autem ætatem sacrorum ordinũ , & corrigit canones.87.dist.peruenit, per totum.78 dist.c.1.& 3.& vlt.& 28.dist.de his.in q̃bus dicebatur,ꝙ habẽs xx. annos, subdiaconus,xxv. diacon⁹,xxx.p̃sbyter fieri poterat, & dẽant esse anni completi,

Marginalia:

1 De hac dictione, donec,vide Alexã drũ cõsi. 66. incip viso testamẽto , in 3.volu.

2 De his horis vide Abbatẽ in c.1. extra de celebra. Miss.

3 Hanc glossam reprehendit Guil. de monte Lauduno sed eã defendit hic Ioan. Imol.quẽ videto,

† Vide q̃d dispo. nat conc Trid. sess. 23. de refor.ca.13.

completi. & ibi determinat etiam not. de elect. cum in cunctis. § inferiora. de tempo. ordin. vel. nō est cōpos. Et sine dubio, licet hæc decre. optime coniūgatur proximæ: melius tamen intitulata fuisset sub rubri. de tēp ord. ista enim rubrica tractat de ætate & qualitate eorū q̄ pficiunt, illa de qualitate illorū qui ordinantur, sed propter connexitatē sic transit. & est simile quod dixi supra eodem .6 ad aures.

† Dictio, impedimēto, de est in antiqui orig[ina]libus exēplaribus.

[Glossa sequens allegat simile: probat obseruantiam: ponit opinionem, quam impugnat, & expedientiam huius iuris. in fin. quærit & soluit, de alia quæstione remittit.

siæ obseruantiam [a] volentes antiquis [b] iuribus in hac parte præferri: Decernimus [c], vt (alio non obstante impedimento † canonico) possit quis libere [d] in decimo octauo [e] ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus [f], & in vigesimoquinto ætatis suæ anno [g] ad presbyteratus ordines promoueri [h].

1 De materia huius glossæ tene φ nouissime sanciuit cōci. Trid. sess. 23. de refor. c. 11. 12. & seq.

a ¶ Obseruantiam.] simile 1. s̄. de appella. quamuis. Procedebat autem hæc obseruantia à præalle. §. inferiora. quia cum ibi de ætate antiquorum canonum in sacerdotio demantur v. anni & plus, quia qui xxv. attingit, potest fieri sacerdos, ita videbantur v. demendi de ætate diaconi & subdiaconi, per quem etiam in xv. dabatur subdiaconatus. nec mirum, si dicebantur antiqui canones in hoc correcti: nā p̄ illos seruabant̄ interstitia temporū inter ordinē & ordinē, q̄ hodie nō seruantur. Vnde laicus in carnispriuio, ī festo resurrectionis presbyter esse posset. Sed Hostien. dicens antiquos canones seruādos, dicebat φ in §. inferiora. dispensabat̄ in ætate p̄p̄ curam animarū: & s̄m Inno. suberat necessitas, ex quo vocatus fuerat ad beneficium, quod requirebat ordinē. Sed mirandum est hoc, cum enim sine aliqua dispensatione promoueatur ad curam, ergo & ad ordinem annexum curæ. Itē sonat in absurdum, φ maior xxiiij. annis possit habere curam & sacerdotium, & nō solum sacerdotium. Item aliud absurdum: quia secundum id eadem erit ætas episcopi & sacerdotis: quare sæpe clamaui in scholis, & ad curiā scripsi, & præcipue domino Richardo sancti Eustachij diacono Cardinali, vt determinaret̄ hæc ætas, quòd sūme fuit necessarium p̄p̄ proximā decretalē, aliàs innumerosæ & inextricabiles q̄stiones emersissent. volens enim habere vocē in capitulo maior xiiij. minor xx. recepisset subdiaconatum, fuisset obiectum, illum nihilominus excludēdū, quasi non rite promotum propter defectum ætatis, iuxta illud quod not. de præben. ei cui. li. 6. Ipsi replicassent antiqua iura correcta per dissuetudinem, & per. §. inferiora. contra quos duplicatū fuisset de prædicta opinione Inno. & Hostien. quam etiā sequitur Archidia. in prædicta decre. ei cui. Sed quid de promotis ante hāc decretalē intra hanc ætatē? puto satis esse φ nūc sit in ætate. s̄. de tempo. ordin. vel nō est. Si vero nec adhuc sunt in ætate, excludent̄ ab executione ordinis vsq; ad ætatē legitimam, vt ibi. De ordinato vero intra pubertatē ad sacros, an teneatur continere 2, not. & scripsi de cleri. per salt. promo. cap. vnico.

2 De hoc dubio vide Richardū lib. 4. sent. dis. 25. art. 4. q. 2. & Paludanum eadē dis. b. 3.

b ¶ Antiquis.] Allegatis in 1. glo. Sed contra: quia canon. antiquus. 77. dis. c. 1. permittebat quē subdiaconari in xiiij anno. Sol. illud verum, computationem inchoando post infantias, vt ibi not.

c ¶ Decernimus.] non dicit declaramus, quod facit pro opinione Innoc. & Hostien.

d ¶ Libere.] idest, sine dispensatione, dato φ non habeat beneficium quod ordinem requirat.

e ¶ In decimooctauo.] intelligo inchoato: satis ergo ē φ attigerit, vt in §. inferiora. & idem de sequentib. Certū est. n. φ maior xvij. ē in anno xviij. nec littera requirit φ sit xviij. annorum, sed in xviij. olim secus vt dixi in 1. glo. Nota per hanc decretalem coniūctam s̄. c. proxi. 1. responso. hodie puberem nō habere vocē in capitulo, nisi excesserit xvij. annum.

f ¶ Diaconatus.] licet in anno xx. possit quis esse diaconus, nō per hoc putes φ possit esse archidiaconus. De ætate 3 enim promouendorum ad dignitates terminata per §. inferiora. nihil hic immutatur: aliàs sequeretur, φ cum subdiaconus possit in episcopum eligi, eo. tit. à multis, & maior xvij. subdiaconus esse possit, vt hic, ergo potest eligi: qđ est falsum.

3 Vide omnino cōc. Trid. sess. 24. de refor. ca. 12.

g ¶ Anno.] si prius ordinatur, suspenditur ordinans à collatione ordinum, & ordinatus ab executione ipsius ordinis vsque ad ætatem legitimam. de tempo. ordin. vel non est. & per prædi. decret. eo. tit. dilectus. nō puto episcopū circa ætatē hāc dispēsare posse.

h ¶ Promoueri.] sed quæ est ætas minorum ordinum Dic φ maior infantia. 28. dist. de his. de temp. ord. nullus. lib. 6. 7. 8 dis. cap. 2. & vide quod ibi notaui in summa. & c. super inordinata. de præben. Ioan. And.

TITVLVS VII.

De officio vicarij.

¶ Clemēs v. in cōcilio Vieñ.

¶ *Iura loquēt ia de ecclesijs curatis, locum habent quo ad tria in vicarijs perpetuis ecclesiarum parochialiū. 1. An.*

C. VNI.

Quæ de ecclesijs ...

DE OFFICIO VICARII.

Cōtinuatio.

[Ista rubr. continuatur ad præcedentes: Dictum est supra per discursum titulorum de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti, quandoq; sub se habent vicarios: ideo annectitur rub. de officio vicarij.

Quæ đ ecclesijs.] Diuidit̄ ī tres partes. Scđa: ibi, [Ac đ ipsarū.] Tertia: ibi, [Et de eorū.] CASVS. Istud c. s̄m glos. seipsum summat, & decidit tria dubia. Casus sic pōt poni secundū primū dubiū: Cauetur in cap. de multa. de præb. & digni. in antiq. & in constitutione, Execrabilis. φ si obtinens ecclesiam parochialem, dignitatem, personatum, aut beneficiū acceptet, & apprehendat pacificā possessionem illius beneficij secūdi, seu dignitatis, vacat prima ecclesia, seu primum beneficium. Sed quæritur vtrum sit idem de vicaria p̄petua, vt ipsa vicaria perdat̄ per assecutionem secundæ vicariæ, sicut perdit̄ ecclesia parochialis, dignitas vel p̄sonatus: Et R̄ndet Romanus Pontifex φ idē: Nā quod iura sanxerunt circa ecclesias parochiales p̄dēdas per assecutionem secundi beneficij, illud idē sanxerunt in vicarijs perpetuis. Secundum dubium orit̄ ex cap. licet canon. de elect. lib. 6. vbi dicitur, quòd p̄motus ad ecclesiam parochialem debet facere se promoueri ad ordinem presbyteratus intra annū numerandum à tempore habitæ possessionis. Sed ponamus φ quidā fuit promotus ad vicariam perpetuam, & sic non erat rector, sed vicarius perpetuus: quæritur vtrū promotus sic ad vicariam debet promoueri ad sacerdotium intra annum numerādum à tempore adeptæ pacificæ possessionis: & si non fuerit promotus, vtrū vacet illa vicaria perpetua: Respondet φ sic. Tertium dubium sumitur ex cap. cū in cunctis. de elect. in antiq. vbi dicitur, φ promotus ad ecclesiam parochialē dēt habere ætatem xxv. annorum: Quęritur vtrum sit idem in promouendo ad vicariam perpetuam? Respōdet Romanus Pontifex: φ sic. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo iuncta glos. φ si obtinēti ecclesiam parochialē cōferat̄ alia ecclesia parochialis,

lis, vel vicaria perpetua ecclesiæ parochialis: & habuerit istius ecclesiæ secundæ adeptæ pacificam possessionẽ: immediate & ipso facto vacat prima parochialis, & poterit superior cui spectat collatio illius ecclesiæ, illã conferre, etiã non vocato possessore. Nota ꝙ sicut promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri intra annum ad sacerdotium, ita etiam promouendus ad vicariã perpetuam debet promoueri ad sacerdotiũ intra annum. Nota ꝙ in promouendo ad vicariam ecclesiæ parochialis, requirit̃ ætas 25. annorum: quia ista ætas requiritur in promouendo ad ecclesiã parochialem. No. de vicario perpetuo, ex quo nota esse dare etiam temporalem, vt patet in iuribus allegatis in gl. in ver. ꝑpetuis. Nota quod verb. [Volumus,] est inductiuum noui iuris: quod colligo ex glo. & ideo vtitur verbo, volumus. Fran. & Zabarel.

† De uicarijs ui- de multa per Fely. in c. G. ꝑpetuus, extra de fid instr.

clesijs [a] curam [b] animarum habentibus per receptionem aliarum similiũ amittendis [c], Ac de ipsarum [d] rectoribus promouendis [e] ad sacerdotium [f], Et de eorum [g] ætate [h] à iure statuta noscuntur: in perpetuis [i] † ecclesiarum parochialium [k] vicarijs & assumptis ad eas volumus [l] obseruari.

TITVLVS VIII.

[Prima glossa dicit quid facit.]

a ¶ Quæ de Ecclesijs.] Se summat tria dicens.

b ¶ Curam.] in foro iudiciali vel pœnitentiali, vt scripsi post Innoc. & Host. de præben. de multa.

[Glossa sequens remittit ad casus exceptos: & dubium soluit.]

c ¶ Amittendis.] nisi in casibus exceptis, quos collegi sup. de præbend. de multa, & puto quòd etiam constitutio Ioan. 22. execrabilis, locum habeat in his vicarijs, cum expresse loquatur de beneficijs & officijs curatis, in §. qui vero.

d ¶ De ipsarum.] ecclesiarum curatarum: & intellige de non collegiatis, de elect. statutum lib. 6.

[Glossa sequens ponit vnam differentiam, & dubium soluit.]

Commenda & uicaria differuntur.

e ¶ Promouendis.] intra annum, de ele. licet canon. li. 6. & quando incipiat currere, vbi patet, & eo. tit. cõmissa. Et in hoc differt à commẽda talis vicaria, quia commenda parochialis ecclesiæ non põt fieri non sacerdoti, de elect. nemo deinceps. lib. 6. vicaria sicut & rectoria, de institut. c. 2. lib. 6. concedi põt non sacerdoti, dummodo sacerdos fieri possit, vt hic, & eo. tit. c. fi. Et scias ꝙ pęna illius decre. vlt. nõ est sublata per istã, quod est dicere, ꝙ ẽt intra annum si moniti non promouẽtur, priuari possunt: sicut de rectore not. quo ad pœnam. §. inferiora in decre. licet canon. in glo. antepe. in principio.

[Glossa sequens dicit quid reprobat: quærit, arguit negatiue, contrarium soluit, & in contrarium allegatis respondet.]

f ¶ Sacerdotium.] in hoc corrigitur quod no. Archid. de ele. licet canon. li. 6. in ver. is etiam, vbi tenebat in perpetuis vicarijs illud capitulum locũ nõ habere, cũ de rectore loquatur, vt ibi patet. Sed nũquid epi cum istis vicarijs super differendo sacerodotio per septẽniũ poterunt dispensare ſm formã ca. cũ ex eo. de ele. li. 6. Vr̃ ꝙ non, fortius. n. adstrictus est vicarius ad residentiã personalẽ, ꝙ̃ rector. de præben. extirpandæ. §. ꝗ vero. Item vicarius non dat vicarium. eo. tit. clericos. Cõtrarium puto per decret. istam, & quia decret. cum ex eo. generaliter permittit epos dispensare cum his qui obtinent ecclesias, quod verbum ita includit vicarios vt rectores. Item rõ permissionis illius est commune ius istis vt illis, ergo idẽ ius, de consti. trãslato. Ad decre. clericos. respondeo, ꝙ hic vicarius nõ dabit vicarium, sed episcopus dispensans, sic, vt aliàs loco rectoris: ita & hic loco perpetui vicarij ponet vicarium septennalem, vt in decre. cum ex eo. §. porro.

g ¶ Eorum.] scilicet rectorum.

h ¶ Aetate.] scilicet ꝙ attigerint 25. annum habetur hoc de elect. cum in cunctis. §. inferiore. e. tit. licet canon. lib. 6. Et dico ꝙ sicut cũ rectore nõ dispẽsat eps in ætate, ꝗ̃ ęta. & qua lib. ca. vnico. lib. 6. ita nec cũ vicario ꝑ hanc litteram.

i ¶ Perpetuis.] in temporalibus ergo non habet hoc locum, de quibus sup. de appel. peruenit 2. de cle. nõ resi. c. pen. de voto. ca. 1. de elect. cum ex eo. lib. 6. de regularib. beneficium. eo. li. Sic & alibi distinguimus vicariam perpetuam à temporali. de rescrip. postulasti. de filijs præsbyte. constitutus, & c. Michael. Perpetuos autem vicarios cognoscas per id quod habes eo. tit. ad hoc, de præben. extirpandæ. §. qui vero, de capel. mo. cap. vno. lib. 6.

Vicaria perpetua in quib. ecclesijs est permissa.

K ¶ Parochialium.] de his loquitur, & non simpliciter de curatis, quia solũ in ecclesijs parochialib. anne xis ꝑpetua vicaria vr̃ ꝑmissa, & nõ simpliciter in bñficijs curatis, per decret. extirpandæ. §. qui vero, de pbẽ.

[Glossa sequens obijcit, ꝙ vti debuerat verbo declarationis, & soluit.]

l ¶ Volumus.] probari videbantur hæc per antiqua iura primũ, de pluralitate. sup. eo. c. 1. & c. prouideas, ſm de sacerdotio. sup. eo. tit. c. fi. tertium, de ætate probari poterat per eandem decre. fi. quæ probat eum curatũ: & per decre. sup. eo. de præben. lib. 6. Sed quia licet decret. 1. prohiberet eum habere vicariam cũ ecclesia: Et decret. prouideas, ꝓhibet illũ plures habere vicarias, non tñ priuabant illum prima per adeptionem secundæ. Item licet decret. vlt. præciperet illum fieri sacerdorem, non tñ priuabat illum hoc nõ facientẽ. Idem de ætate. ideo vtitur verbo volumus l, non verbo declaramus, prorogãdo his casib. pœnas iuris ad tales vicarios, & forte satis erat ꝗ̃ mẽte, vt in primo casu not. Bar sup. eo. c. 1. de secũdo probat decre. cõmissa. de ele. li. 6. quæ sic late in suo princ. ponit ver. commissa. de tertio satis patet, vbi ponimus ſm. Siue ergo recipiat talis vicarius similem vicariã, siue dignitatem, personam vel beneficium curatũ, vacat prima. Idem si conuertas, vt quia habens dignitatem, personam vel beneficium curatum, recipit talẽ vicariã, vacat prima. De dignitatib. vero & personatibus hic subticuit, quia nõ conueniebat illis, quod hic de sacerdotio dicitur.

l Verbũ, volum⁹, indicat i⁹ de nouo, vide Abbatẽ in c. Sedes Apostolica, de rescri. & in c. ex rõne, de appella. & Bart. & doctores in l. 1. C. de sum. tri. & fid. catho.

De offi. & potestate iudicis delegati.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Iudex ad receptionem testiũ in ciuili, & executor ad prouidẽ dum certæ personæ, cognitione præmissa, à Papa deputati licite subdelegant.*

CAP. VNI.

IVDI-

DE OFFICIO ET POTESTATE, &c.

¶ Visum est de his qui gerunt vices aliorum in foro pœnitentiali: nunc videndum est de his qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, & contentioso.

Cõtinuatio.

IVdices.] Præsupponẽdũ est primo, ꝙ ille cui à sede Apostolica cõmissum est nudum ministeriũ, dẽt illud in propria persona exercere; ita ꝙ non põt alteri vices suas cõmittere seu subdelegare: secus esset si haberet iurisdĩonem de gatã. l. à iudice. C. de iudic. Sc̃do p̃supponendũ est illud ꝙ dr̃ in c. fi. eo. tit. in antiq. videlicet, ꝙ ille cui Papa committit ꝑ industriam suæ personæ, talis non potest subdelegare nec committere alij vices suas.

CASVS. Tu & ego habebamus causam, in qua proces-

ſum fuit vſq; ad productionem teſtium hincinde ſuper petitione tua, & ſuper meis defenſionibus: quia tñ teſtes erant in patria longinqua, & multum diſtantes à nobis, nec cõmode venire potuiſſent, niſi cũ magnis ſumptibus & expenſis, Papa cõmiſit vices ſuas alicui iudici de receptione & examinatione iſtorum teſtium: Accidit ꝙ iſte commiſſarius Papæ fuit impeditus, & non potuit vacare receptioni, & examinationi teſtium, & voluit ſubdelegare aliũ qui reciperet, & examinaret: Quæritur vtrum poſſit? Dicit Romanus Pontifex ꝙ ſic: nam iſte deputatus ſeu delegatus non eſt nudus miniſter, nec recipit nudum miniſterium: ideo poteſt vices ſuas ſubdelegare: ſecus ſi reciperet nudum miniſterium, puta ſolam examinationẽ ſine iuriſdõne. Sed quid ſanctiſſime pater, ſi aliquis fuit datus executor ad prouidẽdum aliquibus certis clericis de aliquibus bñficijs in genere, puta quia mãdauit executori vt prouideret iſti, & contẽtis in reſcripto de beneficio, ſi eſſent vitæ laudabilis, & honeſtæ conuerſationis: Si iſte executor fuerit impeditus, vtrũ poſſit alium ſubdelegare? Vr̃ ꝙ non, quia Papa videtur elegiſſe ſuam induſtriam, & non fuit ei mandatũ ſimpliciter, ſed ſub conditione: Tñ dicit Romanus Pontifex ꝙ põt ſubdelegare, poſito ꝙ fuit ei mandatũ ſub conditione, ſi iſte eſſet vitę laudabilis & conuerſationis honeſtæ, & per illam clauſulam non videtur elegiſſe induſtriam perſonæ, ſed ſolum declaraſſe officium: quia ſi illa clauſula non fuiſſet expreſſa, tamen tacite intelligebatur, hoc dicit. Not. ꝙ in cauſa criminali iudex non debeat committere examinationem teſtium, ſed ipſe perſonaliter eos debet examinare: ſecus in cauſa ciuili: & tunc iudex cui cõmittitur receptio & examinatio teſtium, poteſt alium ſubdelegare. Not. ꝙ executor datus ad prouidẽdum alicui de beneficio, poteſt vices ſuas committere. Sed vtrum ſit dandus caſus in quo deputatus à ſede Apoſtolica in cã ciuili ad examinandum teſtes, non poſſit committere alteri? Et dicendum eſt ꝙ ſic, videlicet, ſi iſte qui vult ſubdelegare, nõ recipiat iuriſdictionem, ſed ei ſolum ſit delegatus nudum miniſterium, puta ad examinandum ſolum, & non ad recipiendum, iurari faciẽdum, & ad citandum partem aduerſam vt det interrogatoria: quia tunc vr̃ ſibi commiſſa iuriſdictio, quam poſſet ſubdelegare. Et ſic nota ꝙ commiſſarius ad teſtes recipiendos & examinandos poteſt exercere oĩa ſine quib. non poſſet negotium explicari, licet de illis nõ fiat mentio in reſcripto. Nota dictionem, [Solertem:] Solers, tis. i. ſapiens, ingenioſus, ſagax, cautus. Nota ꝙ inquiſitio debet fieri cum ſolertia, in verbo ſolertẽ, quod expone vt in gl. quaſi. & cõcor. inf. de ſtatu reg. c. 2. Nota quòd beneficiandi debent eſſe vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtę ſimile inf. de conceſ. prę ben. clemen. vnica. Zabarel.

ces [a] ſuper receptione † teſtium in cauſa ciuili [b]: Necnon [c] executores [d] ad prouidendum aliquibus [e]: ſi per inquiſitionẽ [f] ſolertem [g] eos [h] eſſe vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtæ repererint [i], à ſede Apoſto-

† An ꝙ hic dicit de receptione teſtiũ, procedat ĩ qualibet parte iudicij, vt deputatus ſup illa à principe poſſit ſubdelegare, vide Inno. in c. quoniam cõtra falſam. ex de probat.

[Prima gl. dicit quid primũ, & ſm dictum determinat, ponit differentiam inter iudicem & miniſtrum.]

a ¶ Iudices.] Se ſummat dicens duo. Et primum determinat not per Inn. & Hoſt. ſup. eo. tit. c. ſi & q̃ ibi ſcripſi in vlt glo. & de re iud. cum Bertholdus, & quæ ibi ſcripſi ſuper gl. ſed qualiter. Scd̃m dictum approbat, quod not. Io. Mo. ſup eo tit. is cui lib. 6. vbi tenet, ꝙ ſi cõmittitur executori examinatio illius cui eſt facienda prouiſio, vt ſit in forma pauperum, ꝙ ſubdelegare poterat, & not. hoc principium quod dicit, iudices: ꝑ quod patet, ꝙ tunc demum talis receptor teſtium ſubdelegat, qñ iudex eſt: ſecus ergo ſi ſit nudus miniſter: puta quia receptus teſtiũ iuramentis, examinatis articulis ſuper quibus producũtur, & interrogatorijs, ſm quæ debet fieri examinatio, committitur id alicui expediendum: iſte. n. non eſt iudex, nec proprie receptor, ſed potius examinator ipſorum teſtium, & talis actus fieret die feriato, vt not. Gul. in Spe. de ferijs. §. 2. ver. ſed quid ſi tunc. receptor aũt, qui iudex eſt, cogit teſtes, citat eum contra quem producuntur ad videndum eos iurare, audit exceptiones, recipit iura, refrenat multitudinem teſtium, examinat interrogatoria, punit teſtẽ qui aures eius offendit. C. de teſti. l. nullũ. cum ergo iuriſdõnẽ habeat, ex quo illam habet à principe, ſubdelegat. Videbatur aũt ꝯrium, quaſi eſſet nudus miniſter: per prædict. decr. vlt. ſup. eo. ſed illud procederet in examinatore. Et huic ver. iudices. cõiunge litteram inf. in fine, à ſede Apoſtolica deputati.

b ¶ Ciuili.] Non intendit per hæc verba excludere cauſas ſpirituales, ſed criminales, in quibus dẽnt teſtes exhiberi corã iudice, vt in Auth de teſti. §. & quoniam. coll. 8. C. de fide inſtru. auth. apud eloquẽtiſſimum. & no. 3. q. 9. teſtes, de iudi. at ſi clerici. in 4 gl. de teſt. cog. c. 1. Bene tñ poſſet criminalis cã delegari. de hoc 23. q. 4 iſtud. 95. diſt. c. 1. de rapto. in archiepiſcopatu. de reſti. in integ. c. penult. & in Spec. de iudi. deleg. §. fi. ver. Item quod eſt delegatus in cauſa. Ioan. And.

Cauſa criminalis poteſt delegari.

c ¶ Necnon.] reſoluuntur in vnam affirmationem. ff. de verb ſig duobus & operantur copulam, ſcilicet, ac ſi diceret, &.

Negatio duplex affirmat.

d ¶ Executores.] deputati à ſede Apoſtolica, quod eſt infra. Et ex tit. patet quod iſti habent delegatam iuriſdictionem, vt not. de reſcrip tibi qui, in glo. 2. lib. 6.

e ¶ Aliquibus.] nominatis ſup eo. is cui. lib. 6.

f ¶ Si per inquiſitionem.] hoc inducebat dubium quaſi in inquiſitione ſit electa induſtria perſonæ 1. & hęc clauſula communiter ponitur in forma pauperum, in qua ſcribitur, quod cum fuerit repertus idoneus in litteratura per examinatores ad hoc deputatos, committit Papa, quod ſi, &c.

1 Facit. 30. q. 5. iudicãtem, & de iud. exhibita, cũ ibi notatis. Io. de Imola.

g ¶ Solertem.] quaſi ſolicitã, vigilantẽ, aſtutã, ſagacẽ, & induſtrioſam, & ſcribitur, per vnicũ l. datur verſus:
Exiguo pulchram ducit ſolertia vitam.] Aliàs,
Exiguo placitam ducit ſolertia vitam.

h ¶ Eos.] pro quibus ſcribitur. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens quærit, arguit pro: ponit diſtinctionem Innoc. an ſapiat monitionem, an cõdictionem: ſecũdo, in arbitrio executoris: tertio, in effectu ꝓceſſus. Secundo ponit aliam opi. in forma conditionis, an alius lædatũ necne: cui obijcit, & dupliciter ſoluit: Tertio ponit finale dictum Innoc. non curantis an ſit monitio vel conditio, ſed an dicatur, ſi eſt, an ſi conſtiterit, & an alter lædatur vel non: & per id dicit quæſtionem ſolui.]

i ¶ Repererint.] ſed nunquid 2 eis neceſſe erit ꝙ præcedet ſuper hoc cognitio vocatis quorum intereſt? Vr̃ ꝙ ſic ꝑꝑ verbum iſtud, & verbum, per inquiſitionem, dicit Inno in decre. vlt. de præſump. ꝙ ſunt clauſulæ, quæ ſonant in monitionem, nõ in conditionẽ, puta ſi perſona ſit idonea, & ſimilia: & iſtæ non dant nouam formam mandato, ſed inſtruunt executorem quaſi ꝑſonæ prouideat: quare teneret tũc prouiſio facta indigno, & excommunicatio propter hoc lata, licet ſit iniuſta: cũ executor in his iuriſdõnem habeat. Sed ſunt quæ bene ſonant in conditionem, vt ſi dr̃, prouideas P. in tali eccleſia, ſi de tali vico ſit oriundus: hoc. n. ſapit conditionem, & formam certam adijcit mandato, vnde ſi non eſt vera, non valet prouiſio. nec excõicatio ꝑꝑ id lata, ꝑꝑ tranſgreſſionem mandati de reſcri. cum dilecta. nec audiretur prouiſionem ante oĩa ſortiri ſuum effectum, cum negetur iuriſdõnis fundamentum, cuius acceſſorium eſt prouiſio, vt ibi plenius proſequitur. Dicit tñ Inno. quod in prima & ſecunda clauſula, is cui ſcribitur ſi vult, põt eſſe merus executor, & ſine cauſę cognitione prouidere de vacante: põt ẽt aſſumere partes iudicis, inquirẽdo de ꝑdictis vocatis,

2 De materia huiꝰ gloſſę vi. iis Alex. conſ. 21. incip. viſis verbis. li. 2 & Oldr. conſ. 41 incip. breuiter dr̃. & Bal. & Fe. ly. c. fi. de ꝑſumpt.

& non

& non vocatis ijs, quos res tagit, dummodo cōmittēs iurisdictionē habuerit, vt sic possit delegatus ꝙ poterat delegans. Differunt tñ processus facti cum causæ cognitione, ab ijs qui fiunt causa nō cognita quo ad ꝑiudiciū eorū quos res tangit, vt ibi not. Inn. & Host. qui etiam dicunt, ꝙ dato ꝙ clausula: si ꝑsona sit idonea: non sit in rescripto, potest executor super ea partes iudicis assumere, cum subintelligatur hæc vera, nisi merum ministerium esset illi commissum. Dicit demum Inno. alios melius distinguere in clausula, quæ sonat in conditionem, si de tali vico est, vel si doctoratus est in theologia, vel simile: quòd si per tales litteras tollitur vel læditur ius alicuius, puto prouisoris ordinari, non prouidebit executor, nisi vocatis his quos res tangit, de conditione cognoscat: tamen de plano sine libello & litis contestatione, quod hodie patet ĩ. de iudi. dispendiosam. Et idem in similibus vbi in rescripto præambula est conditio non subintellecta, vt scilicet primo partibus ꝑsentibus illa diffiniatur. vt si mandaretur inquisitio veritatis fieri contra aliquē si fuerit infamatus. Si vero per litteras non tolliť nec lędiť ius alterius, vt si prouisor mandat alicui quòd ꝑuideat sub illis conditionibus, tenet prouisio etiā su ꝑ illis inquisitione non facta, nec vocatis partibus: quia nec congruæ sunt hic partes. Et si dicis, præiudicium fit ecclesiæ, cui plus expediret habere istū sic cōditionatū, q̃ aliū, respondeo ꝙ opponi non pōt contra prouisionem delegati, sicut nec delegantis. Vel dic ꝙ licet prouisio delegati ex eo quod nō seruauit formā, sit nulla, nō per hoc sequitur ꝙ necesse fuerit partes in prouisione vocari. Dicit demū Inno. ꝙ siue in monitionem, siue in conditionem sonet clausula, tenet prouisio delegati nō præmissa cognitione: q̄a nō est iudex, sed prouisor. de elect. venerabi'ē. versi. exercuit. tñ si monitio vel cōditio nō est vera, cassatur vel cassum nuntiatur quod attentauit prouisor tamquā obreptitium. de re iud. cum olim. in fi. potest tamen prouisor assumere partes iudicis: & tunc si nō admittit oppositionem cōtradictoris, de falsitate clausulæ, poterit ab eo appellari, ex quo partes iudicis assumpsit, vt prædixi. Alij contra, cum ad id non teneatur: & facit id solum ad suam instructionem[1], nec fit sententia necessaria: secus si dicatur in littera, si tibi constiterit, ꝙ sit de tali vico, &c. tunc enim si iuri alterius ꝑiudicaľ: cū talis fungatur vice iudicis, nō poterit cōstare nisi partibus ꝑsentibus, &, si non ꝑmittit cognitionē, processus non valebit: quòd si alteri non ꝑiudicatur, tunc valebit quod sine cognitione facit: cū nō tamquam iudici, sed tamquam bono viro sit hoc sibi commissum. ex quo ergo nō est iudex vel inquisitor, satis est quòd instruat se. Et placuit (quia vtile hoc putaui) sic summare prædictas glossas Innocentij & Hostiensis valde prolixas. Et per hunc finem pateat solutio quæstionis.

1 Vide Abbatem in c. de cętero. extra de re indicata.

lica[a] deputati, alijs possint committere [b] licite vices suas [c].

a ſ A sede Apostolica.] aliàs non esset dubium.

b ¶ Committere.] eadem ratione dicam, ꝙ succedat in his illius successor, si scriptum fuit dignitati nō expresso nomine personæ. ſ. eo. quoniam abbas. Quid autem si fuisset nudum ministerium i. an tunc succederet, not. Inno. & Hostien. ſ. eod. cap. finali.

c ¶ Vices suas.] de ministerio q̄d occurreret in iudicio faciendum, non dubitatur: quia illud committit delegatus ab ordinario, vt dixi ſ. eod. super quæstionum. in princip. super glos. si ergo. de hoc per Guliel. in Spec. eo. tit. §. 1. vers. sed nunquid.

TITVLVS IX.

De officio iudicis ordinarij

ſ Clemēs v. in cōcilio Vieñ.

¶ *Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu pœnæ ipsi arceantur, & alij pertimescant. Ioan. And.*

CAP. I.

Vt clericorum [d] audacia [e] (qui prætextu priuilegij [f] clericalis ordinis † impunitatem excessuum obtinere sperantes [g] †, nonnulla multotiens committunt enormia, per quæ nimirum † diffamatur [h] Ecclesiæ, & scandala [i] grauia in populo [k] generan-

DE OFFICIO iudicis ordinarij.

Cōtinuatio.

[Quia iudicum duplici sunt genera: Nam quidā sunt delegati, & quidā ordinarij: De delegatis visum est in tit. præcedenti, qui delegati sunt maiores quibuscunq; ordinarijs, q̄a repræsentant principem, & tāquam principes sunt honorandi: ideo dicendū est nūc de ipsis ordinarijs.]

† Dictio, ordinis, deest in antiquioribus exēplaribus.

Vt clericorū.] Istud capitulū continet exhortationē ordinariorū, vt ipsi intendant ad ea quæ pertinent ad eorum officiū.

† Debent merito spe frustrari ꝑ l. sed si ex parte. §. quāquā. ff. q̄d cū eo. l. releg. gatorū. §. fi. ff. de interd. & releg. l. pen. ff. de iure dot. ꝑ q̃ legē hoc not. Baldus in cap. ex parte. de cōsue. facit l. ēt. §. 1. ff. solu. mat. est tex. in l. 1. §. 1. ff. si si q̄s test. liber esse

† Al. nimium.

CASVS. Quidam clerici alicuius diœcesis ꝑpetrauerunt aliqua crimina, puta homicidium, vel furtū, vel rapinam, vel aliud delictum: nunc q̄ritur ad quē spectat correctio, & quis debet illos punire: Dicit Romanus Pontifex, ꝙ correctio ipsorum de iure cōi spectat ad epm, qui eps in clericis corrigendis dēt adhibere tantā diligentiā, ꝙ metu pœnę alij pertimescant in futurum talia perpetrare. hoc dicit. H. R. ¶ Collige huius capituli flores. Primo ex principio textus iuncta gl. ꝙ clerici pro suis delictis non sunt conueniēdi corā iudice sæculari: sed corā iudice ecclesiastico, nec ꝑ iudicem sæcularē sunt puniendi. Secundo nota, ꝙ impunitas parit & tribuit incentiuum & cupiditatē delinquendi, & sic facilitas veniæ tribuit incentiuū delinquendi. Tertio not. ꝙ propter excessus clericorum Ecclesia dehonestatur & scandalum in populo generatur. Et hoc verum de Ecclesia, quo ad opinionē vulgi quia Ecclesia non dehonestatur. Vel dicendum, ꝙ Ecclesia dehonestatur, idest status clericorū vilificatur & deturpaľ. Not. ꝙ nomine clericorū veniunt oēs clerici etiam in sacris constituti. 11. q. 1. de persona. in fi. Nota ꝙ audacia reprobatur, & accipitur hic in malū. glo. 2. alleg. concor. Zabarel.

[Prima glo. summat, diuidit, & remittit.]

d ſ Vt clericorum.] Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, ꝙ metu pœnæ ipsi arceātur, & alij pertimescant. Et ꝑmittit causam mandati, quod secūdo submittit: ibi, [Eisdem.] & repete quod dixi ſ. ea. compilatione. de æta. & qualit. c. 1. in 1. glos.

e ¶ Audacia.] tolle verbum, propensius cōpescaľ, q̄d est ĩ. & ponitur hic audacia in mala parte. sic 3. dist. factā sunt. alibi in bona. 8. q. 1. audacter.

f ¶ Priuilegij. 2.] tam immunitatis personæ, de qua. 17. q. 4. si quis. quàm fori. ſ. de foro compe. nullus.

g ¶ Sperantes.] propter quā spē qui sunt nequā, fiūt nequiores de sent. excom. vt formæ. & facilitas venię incentiuum, &c. de vita & hone. cleri. vt clericorum.

2 Ex glo. notat Car. ꝙ priuilegiū denotat immunitatē ꝑsonæ & fori. Fon.

h ſ Diffamatur.] idest, male de ipsa ꝑdicatur: vel, id est, vilificatur & dehonestatur. sic etiam exponitur ſ. de oblig. ad ratiocinia. ca. vnico. in fi. & concor. 2. q. 5. si mala fama.

i ¶ Scandala.] quibus obuiandum est etiam si pusilla sunt. ſ. de noui ope. nun. c. 2.

k ſ Populo.] cōcor. 2. q. 5. presbyter si à plebe. de purg. can. c. 2.

a ¶ Propensius.] idem verbum vide s̃. ea. comp. de ӕta.& qualit.vt hi qui.& vide quod ibi dixi.
b ¶ Episcopis.] ad quos de iure cõmuni hoc ptinet: posset tamen ad alios de iure speciali spectare 1. eo. tit.irrefragabili.de for.comp.cũ contingat. dic vt ibi. nem assignat glo.penult. Nota casum in quo non sufficit mentio generalis: quod dic vt in glo. in verbo, [specialis.Zaba.
Prima glossa dicit quid declaret,& quid corrigat, & exponit.]

tur, potissime cum talia per episcopos, ad quos horum spectat correctio, deferantur (vt plurimum) incorrecta: propensius [a] compensctur: Eisdem episcopis [b] districte iniungimus †, quatenus sic circa correctionem clericorum huiusmodi vigilanter intendant,& diligenter sui officij debium exequantur, quòd & ijdem clerici metu [c] pœnæ à suis arceantur insolentijs [d], † & alij eorum exemplo perterriti [e] prosilire ad similia merito pertimescant.

¶ Idem.

¶ *Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatum Apostolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is cui fit. h.d.Ioan.And.*

CAP. II.

Et si ab Apostolicæ [f] sedis legato [g] de beneficio facta [h] collatio beneficium [i] aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo quod obtinet facta fuerit mentio specialis [k]: In alijs tamen quibuslibet [l] collationem [m] beneficiorum habentibus [n], hoc nolumus [o] obseruari [p].

1 Vide Simile in c. cum contingat.
2 Huc spectat illud oderunt peccare boni virtutis amore: oderũt peccare mali formidine pœnæ.
† Si negligant peccant mortaliter. 4. dist. c denique. Aufre. Font.

c ¶ Metu [2] pœnæ.] concor. de elect. cum in cunctis. de vita & hone. cle. vt clericorum. cum suis concord.
d ¶ Insolentijs.] de accus. qualiter 2. ver. verum. Insolentia est morum incõuenientia, fatuitas, vel superbia, vel prauus vsus, quasi contra solitum & debitum naturæ cursum.
e ¶ Perterriti.] concord. 2. q 7. quapropter. eo. titulo, irrefragabili. de calum. c 2. de Iudæ. ad liberandam.

† Ob istã cãm puniunt rei in ipso loco delicti Salicet.in Auth. si vero. C. de adult. Font.

Et si ab Apostolicæ.] Ponit duo dicta: Primo vnum in legatis sedis Apostolicæ: Secundo, aliud in alijs collatoribus: ibi, (In alijs.) Imola. ¶ Præsupponendum est, quòd obtinens beneficium quantumcunque modicum, si impetrat aliud à Papa,& non facit mentionem de primo, sua impetratio est surreptitia,& nulla ipso iure: & hoc verum, nisi Papa suo proprio motu ei concederet beneficium, vt in c. si motu proprio. de præben. lib. 6.

CASVS. Est aliquis Cardinalis legatus in Francia in ciuitate Parisieñ. habens potestatem conferendi beneficia ex legatione generali, vel aliàs habens ad hoc speciale mandatum, quia legatus concurrit cũ quocũque ordinario, tñ inter ipsum & ordinariũ est locus pũentioni: quia primus qui confert beneficiũ, dat ius illi cui confert: Ego impetraui beneficium à legato, & nullam feci mentionem de beneficio quod obtinebam: modo quærit an mea impetratio sit surreptitia, ac si esset impetrata à Papa? Respõdetur quòd sic. Sed quid si impetraui ab episcopo, & non feci mentionẽ de primo, vtrum impetratio censeatur surreptitia? Dicit, quòd nõ, nisi illud esset incompatibile cũ primo, quia tunc primum ipso iure vacaret. c. vnico. s̃. de off. vic.& cap. de multa. extra de præben. in antiq. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo q legatus de latere, hoc est Cardinalis, ex legatione sua generali potest conferre beneficia in prouincia sibi decreta durante tpe suæ legationis. Not. q legatus non hẽt potestatẽ exclusiue supra ordinarios, sed accumulatiue: quia concurrit cũ alijs ordinarijs,& inter ipsos est locus pũentioni: hoc est. si legatus primo conferat. tunc collatio ordinarij est nulla: Si ordinarius primo cõferat,& legatus post, collatio legati est nulla. Not. iuncta glo. q legatione legati cauetur, q possit conferre beneficia. quia si est legatus & non est Cardinalis, tũc non põt conferre beneficia, nisi ad hoc habeat speciale mandatũ. Quòd caueatur in commissione legati, q possit conferre beneficia, cauetur in c. 1. de offi. leg. in 6. Not. q sicut taciturnitas beneficij vitiat collationẽ Papæ: ita ẽt vitiat collationẽ legati: non tñ vitiat collationem episcopi, & aliorum ordinariorũ. Et sic est differentia inter legatos Papę,& inter ordinarios, rõ-

f ¶ Et si ab Apostolicæ. [Breue est est declarans decre. vlti. de offi. leg. lib. 6. Et principale dictum corrigit. qđ ibi not. Arch. qui dicebat idem in alijs ordinarijs, quod in legatis, qui etiam sunt ordinarij: & approbat quod ibi not. Et exponas, etsi, pro quamuis.
g ¶ Legato.] de latere: nam alij beneficia conferre nõ possunt. quod dic vt de offic. leg. c. 1. lib. 6.
h ¶ Facta.] declarare debuisset (q procurassem si compilatoribus adhæsissem) an intelligeretur hoc de collatione facta ẽt motu proprio legati, circa quod sunt opiniones: mihi videtur quòd valeat [3]. Ioan. Mo. contra. in decre. vlt. de offic. leg. & Archid. in decreta. si motu. de præben. lib. 6. in princ.

3 Idẽ Cardinalis,& Io. Imola.

i ¶ Beneficium.] quantumcunque modicum. de p̃b. si motu proprio. lib. 6. in princip.
K ¶ Specialis.] In hoc approbat quod not. Archi. in p̃dic. decre. vlt. vbi dicebat q in tali collatione faciẽda erat mentio specialis [4] beneficij: nec sufficiebat generalis, qualis est illa de præb. non põt. in fi. lib. 6. & facit pro Hosti. contra Compostellanum in his quæ scripsi de præscrip. in nostra. in fi. An vero etiã de qualitate curæ beneficij quod habet impetrans, facienda sit mẽtio, dicam infra de præben. e. 1.

4 Specialis id est expressa, Alex il. 1. post gl. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. & de materia glosę vide Calderin. ca. in nostra. de rescripti. & Rotã decis. 105. & 282. in antiquis.

l ¶ Quibuslibet.] Si ergo metropolitanus, episcopus, archidiaconus, vel quiuis alius confert beneficiũ, in collatione nõ est facienda mẽtio prioris beneficij: sed habeatur distinctio, an de iure cõmuni possit vtrumq; teneri, vel an sit dispensatio necessaria, & cuius.
m ¶ Collationem.] De electione vel præsentatione non dubitabitur, pendent enim illa ex officio confirmatoris. s̃. eod. tit. cum vos, de elect. nihil est.
n ¶ Habentibus.] iure proprio vel deuoluto. Et licet de ordinarijs loquatur: quod patet ex titu. idem in delegatis ab eis. ad hoc verbum s̃. quibuslibet.
o ¶ Nolumus.] Sed quæ est ratio huius iuris diuersi legatorũ ad alios ordinarios: Solu. licet legati de latere per potestatem expressam in iure, & alij legati ex speciali cõmissione quandoque beneficia conferant; faciunt hoc Apostolica auctoritate, nec sunt collatores ordinarij, immo per factũ ipsorũ fit p̃iudicium illis, ad quos collatio pertinet: ipsorũ ergo collatio vt extraordinaria superinducta, & collatoribus p̃iudicãs est restringenda: Ordinariorũ vero collatio vt naturalis & fauorabilis amplianda. facit de rescr. ad hoc. de re iud. c. fin. de reg. iur. odia. lib. 6. & est similis differẽtia de rescrip. statutum. lib. 6.
p ¶ Obseruari.] licet ergo interdum non valeat collatio in casu s̃. eo. ordinarij. in fi. lib. 6. hoc tamen nõ est ex vi suppressionis tantum. & vide quod dicam j̃. de præb. si plures. in glo. si intelligas.

DE PROCVRATORIBVS.

¶Visum est supra de iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ exercentur per ipsos iudices: verũ quia personæ quandoque nõ possunt personaliter comparere, & cõstituunt alios procuratores; ideo præmittit rubricã de procuratoribus.

Instrumẽto.] Ponitur dictũ & eius ratio: ibi, (Cum per hæc.) ¶ Præsupponendum est illud qđ dr in l. filiusfamilias, & in l. nõ cogendum. ff de procu. videlicet, ꝙ procurator alicuius, non potest cogi præcise, vt defendat causam sui domini: immo potest causam sui domini deserere & dimittere: sed tñ tenetur dño ad interesse: hoc fallit in casu huius capituli.

TITVLVS X.

De procuratoribus.

¶Clemens quintus in cõcilio Viennensi.

¶ Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suę procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat, super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ioan. And.

CASVS. Feci te citari coram iudice, noluisti vel nõ potuisti personaliter comparere, & cõstituisti procuratorem, & in procuratorio seu instrumento procurationis cauisti de iudicato soluendo: nuntius tuus notificauit constõnem tuam tuo procuratori: ipse procurator certioratus per receptionem instrumenti procuratorij dicit se cõpariturũ, tñ sine protestatione. s. quia nõ dicit, suscipio procuratorium, & postea dabo responsionẽ: sed simpliciter dicit ꝙ ipsum defenderet aduenientе die assignationis: post dationẽ mei libelli petij, vt procurator tuus respõderet libello meo: dicit procurator ꝙ te nõ defenderet, sed ꝙ acciperem defectũ: imploraui officium iudicis vt procuratorẽ compelleret ad respõdendũ libello: quia malo ꝙ causa accipiat bonũ finem, quàm acciperet defectum: Quæritur vtrum procurator possit compelli? Dicit Romanus Pontifex ꝙ sic: quia tm leges si procurator præsens fuerit cõstitutus, ipse compellitur ipsum defendere, ita ẽt si fuerit absens, vt hic. ¶ Colligo aliqua notabilia iuxta gl. Primo ꝙ procurator põt constituti per litteras priuatas signatas signo manuali dñi cõstituentis, dũ tñ fuerit probatum signum: & sic est casus in quo priuata littera facit fidem. Not. ꝙ procurator rei quantumcunq; cõstet de procuratorio, tenetur cauere. i. cautionẽ dare de iudicato soluendo, q̃ cautio continet tres clausulas: Primo, ꝙ defendet dominium vsq; ad finem: secundo, ꝙ dolum nõ committet: Tertio, ꝙ soluet id in quo reus erit cõdemnatus: Secus de procuratore actoris, qui non præstat istam cautionem, nisi quando est dubium de procuratorio. l. 1. C. eo. Et dr esse dubiũ de procuratorio, qñ ipsum procuratoriũ est suspectũ: quia dubitatur vtrum notarius scripserit vel non. Non aũt dr dubium ꝙ oĩno reprobetur, & perinde esset ac si nullum esset reprobatum: & tũc qñ procuratorium est dubium, procurator debet cauere de rato. Nota casum in quo procurator rei præcise cõpellitur ad defendẽdum dominum suum. Nota ꝙ põt procurator constitui ad plures causas per verbum, (In causis:) sic ẽt ad unam, vt hic in gl. 3. Idem Zenzel. Nota ꝙ paria sunt non facere, vel non debito modo facere: ibi, (Debito modo.) quod dic vt in glo. 4. & idem Paulus, pro hoc quod not. sup. eo. c. 1. & c. mandato. Zabar.

[Prima glo. summat, & diuidit.]

a ¶ Instrumento.] Casus. Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suæ procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ponitur dictum, & eius ratio: ibi, (Cum per hoc.)

CAP. I.

Instrumento a † vel litteris b; quibus te aliquis in causis c suis procuratorẽ cõstituens, pro te debito modo d cauit e, simpliciter (nulla facta protestatione f) à te scienter g receptis h, nõ potes postea recusare defensionem illius: immo cogi i poteris

b ¶ Vel litteris.] per quas etiam constituitur procurator. ff. eo. l. 1. in princ. sup. eo. ex insinuatione, de censi. sopitæ. & est casus quo littera & sigillum priuati facit fidem. ff. eo tit. si procuratorem, vbi de hoc.

c ¶ Causis.] ad vnam enim & ad plures, & ad omnes dari potest. ff. eod. l. 1. & 3. & sup. eod. is qui, lib. 6.

d ¶ Debito modo.] An sit idonea cautio cum promittit dominus ratum habere qđ legitime fecerit procurator, satis scripsi de dila. c. fina. & huic litteræ cõcor. l. ff. qui satisda. cog. quotiens. de quod enim vitiose cautum vel satisdatũ est; non vr cautum.

e ¶ Cauit.] de iudicato soluendo, loquitur. n. hic de procuratore rei, vt inf. patet per verbum, defensionẽ, ad idẽ ff. eo. filius. §. fi. & de hac cautione not. sup. eo. mandato. Ioan. An.

Cauere non sufficit habere ratum, ꝙ legitime fit procuratorem.

† Instro. s. manu publica debite facto, vt differat à scriptura alia, de qua seq. tur. Bonifacius de Vital.

[Gl. seq. ponit duas lecturas, & contrarium soluit.]

f ¶ Protestatione.] Potest intelligi de generali & speciali protestatione: de prima, puta quia protestatur ꝙ recipiendo instrũm procuratorium vel litteras, nõ intendit se obligare mãdato, sed se velle deliberare, facit de resti. spol olim 3. De secũda, vt q̃a de certa causa inclusa in procuratorio prestat, ꝙ illã vel illius mãdatum suscipere nõ intendit: & sic protestatio iuuat: quia nec primo nec secundo casu est cõtraria facto: bene. n. compatiuntur se instrumentum recipere & deliberare velle. Item recipere & acceptare mãdatum in quibusdam, & in alijs 1 non: vbi vero protestatio & factum se non compatiuntur, protestatio nõ iuuat, de hoc. sup. de consti. cum M. cum suis concor.

[Glo. seq. not. à contrario, & illud probat: addit secundum, inducens duo similia.]

g ¶ Scienter.] Requirit scientia: secus ergo si ignoraret quid contineret in instrumento, vel litteris, ignorans aũt vel errans non consentit. 38. dist. quamuis. de præben. si de beneficio. lib. 6. de iurisiu. iu. si per errorẽ, sicut nec cõtemnit. de excep. Apostolicæ de senten. excom. si vero aliquis, de const. c. 2. lib. 6. Requirit ẽt quod sponte receperit, quia officium est voluntarium. C. eod. l. inuitus, sic alibi requiruntur. hæc duo coniunctim, de regul. constitutionem, in fi. lib. 6 & in confessione, de hoc sup. de confes. c. fi. lib. 6.

h ¶ Receptis.] ẽt si prius recusauerat: & re integra pœnituit, & recepit. sup. eo. licet. lib. 6. Post hanc aũt receptionem competit huic exercitium officij, sicut de iudice dr. de appel. super eo. 2. facit eo. tit. is qui. lib. 6. 4. q. 5. c. vnico, & quod not de cle. excom. mi. c. penult.

[Glo. seq. ponit regulam, & quattuor casus, quibus fallit; obiectionem soluit, & vnum casum excipit.]

i ¶ Cogi.] præcise. Licet. n. regulariter procurator specialis vel generalis nõ cogatur præcise dñm defendere, ẽt si satisdedit de iudicio soluẽdo, & de dño defendendo. ff. eo l. multus. §. vlt. & l. seq. sed satis est stipulationẽ cõmittit. ff. eo. nõ cogendũ, & eũ teneri dño ad interesse. insti. man. §. mandatũ. tñ in casibus cogitur: s. cũ dñs satisdedit pro procuratore præsente, & non contradicente. ff. eo. filius. §. fi. vbi de hoc, & in l. sed & hæ. q. pen. & hoc ne fallat fidẽ dño & aduersario, & idẽ si pro absẽte, & postea procurator expresse vel tacite tm habet. ff. eo. si defunctus 1. respon. & circa hoc versat decreta. ista. Est & alius casus cũ agit: cogitur. n. defendere, aliàs denegat actio. ff. eo. l. mutus. §. pœn. Alius casus est in actione peritura, vt cogatur saltem litem

1 Silicet separatis. idẽ in ratificante Alex. & Are. in l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. vbi Roman' nu. 6. fortassis in caute dicit, dominum non posse reuocare quoad q̃dã, q̃a immo põt pro parte reuocare in separatis sed tunc procurator põt totũ negotiũ relinquere significãdo domino, nisi dñs ex iusta cã variaret.

† Hic sũt casus in quib. qs pcise cõpellit̃ ad factum. ℈ regulam, qua cauetur, quod quis ad factum p̃cise non compellitur, sed sufficit qđ succedat obligatio: de quo plene per Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. §. Cels'. ff. de verbo. oblig. Pet.

contestari. ff. eo. sed ēt ex his & l. mutus. §. fi. 1 Et per hoc soluitur ꝙ obijci posset procuratorem ēt post susceptum mandatum re integra pœnitere priusquã interfit aduersarij. institu. man. §. mandatum, quia illud verũ in procuratore, pro quo constituens nõ cauit, secus in illo pro quo cauit, de quo hic loquimur. Quod autem dicit hæc littera, talem procuratorẽ cogi, verum intelligas nisi iusta cã procuratorẽ excusaret, vt prædicta l. filius. § fi. cũ l. seq. ex quibus patent exempla, nam ex illis etiã dñs eũ reuocaret post litem contestatã. sup. eod. c. 2. lib. 6.

ipsum defendere in omnibus [a] causis [b] & negotijs, ad quæ prædicta instrumenta seu litteræ se extendunt: Cũ per hæc [c] ad omnia tuum præstitisse videaris assensus [d].

¶ Idem.

¶ Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mãdatum, contra electum vel prouisum opponere non potest crimina vel defectus. Io. And.

a ¶ In omnibus.] tacita ergo acceptatio vniuersalis est ad omnia etiã futura, si sint inclusa, quod esse potest. ℈. eo. non inuite.

b ¶ Causis & negotijs.] quid ista sint, habetur de verbo. sign. forus.

c ¶ Cum per hæc.] scilicet quod procuratorium vel litteras sine protestatione recepisti.

[Glo seq signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Assensum.] ℈, procurator nõ datur inuitus. C. eo. l. inuitus, & ꝙ dicit l. 1. ff. eo. ad fi. ꝙ officium istud est necessarium, sumitur ibi necessarium pro vtili vel expedienti, interdum tñ ēt est necessarium ex parte constituentis, sup. de elec. cupientes. §. ꝙ si de sta. reg. c. vnico. §. episcopus. lib. 6. C. eo. tit. l. penul. sed ex parte cõstituti non: quia ēt dr̃ inuitus, nõ solũ cum ℈ dicit, sed ēt si non consentit. ff. eod. l. filius. §. inuitus. Sol. §. ille determinat̃ per hanc decr. Verũ est. n. ꝙ institutus simpliciter tacens, nõ habet̃ pro cõsentiẽte, vt ibi, sed qui non simpliciter tacet, sed agit recipiendo simpliciter chartam procuratorij, iste consentit, vt hic, qđ ergo dicit l. 1. in fi. & l. 2. ff. eo. ꝙ absens constituitur procurator, dummodo ratum habeat, determinatur per hanc decret. vt ratum censeatur habere simpliciter recipiẽdo chartam procuratorij. Multos casus quibus quis ipso facto agit, vel consentit, vide not. 11. q. 3. æstimant. de appel. dilecti 2 de offi. deleg. cum super, & facit de hære. accusatus. §. ille. lib. 6 Ioan. And.

Non potest.] Ponit dictũ & eius rõnem: ibi, (Cum sub.) ¶ Præsupponendum est illud quod habetur in c. qui ad agẽdum. eo. tit. in 6. vbi dr̃, ꝙ si quis fuerit constitutus procurator ad omnes causas, & fiat specificatio aliquorum requirẽtium speciale mandatum, & ipsis aliquibus expressis ponatur clausula generalis & generaliter ad faciẽdum omnia alia & similia, quę ipse constituens faceret, si præsens esset: talis procurator admittitur ad alia specialia, licet de ipsis non fuerit mentio facta in procuratorio.

CASVS. Cum quidam Titius electus fuisset in epm Pictauen. vel forte sibi fuisset ꝓuisum iure deuoluto per archiepm Burdegaleñ. ego volens impedire cõfirmationem vel consecrationem ipsius, me opposui, & constitui procuratorem specialiter ad petendum restitutionẽ in integrũ cum clausula generali: & generaliter ad faciendum & exercendum oĩa alia & similia, quæ ipse ego constituens facerem, si præsens essem: ꝓcurator meus voluit obijcere aliqua crimina, vel defectus ℈ ipsum Titiũ electũ, forte quia homicida vel irregularis, vel illegitimus: oppositũ fuit procuratori meo ex parte Titij electi, ꝙ ipse nõ habebat sufficiẽs mãdatũ ad opponendũ ista crimina vel defectus: quęritur quid iuris? Rñdet Romanus Põtifex, quod licet procurator meus cõstitutus sit generaliter aliquibus specialiter expressis, puta iurãdi de calumnia vel petẽdi restõnem, & postea supposita clausula generali, tñ ille ꝓcurator nõ admittit̃ ad opponẽdũ defectus vel crimina, nisi nominatim illud caueat̃ in ꝓcuratorio: Rõ decidendi est in c. qui ad agendũ. in 6. hoc dicit.

CAP. II.

Non potest [e] procurator ad agendum vel defendendum †, iurandumque [f] de calumnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mandatum exigunt, constitutus, (nisi aliud super [g] hoc in mandatis [h] habeat [i]) opponere in personam [k]

H. R. Not. ꝙ in causis ciuilibus iuratur de calumnia, & in criminalibus iuratur de veritate dicenda. Not. ꝙ ad iurandum de calumnia & veritate dicenda, requiritur mandatum speciale. c. fi. de iuramento calumniæ, in 6. Not. ꝙ istud cap. limitat cap. qui ad agendum. eo. tit. in 6. quia illud ca. intelligitur quando paria vel æqualia, & non maiora apponuntur, quàm fuerint illa specialiter expressa in ꝓcuratorio: secus si maiora vel grauiora, vt in fin. huius c. Not. ꝙ procurator vt sit idoneus, debet dari non tantum ad agendum, sed etiam ad defendendum, pro hoc eo. tit. accedẽs, vbi de hoc. No. ex hoc c. ꝙ verborum subsequentium generalitas restringitur ad ea quæ sunt similia præcedentibus Zen. pro hoc iura allegat in glo. fin. in princ Zabarel.

† Idē & multo magis si ad alterã tm̃: cum tunc pro curatoris minor esset potestas.

[Prima glo. summat, diuidit, & dicit qđ determinat.]

e ¶ Non potest.] Casus. Procurator habens mãdatum iurandi & oĩa faciendi, quæ requirunt speciale mãdatum ℈ electum, vel prouisum, opponere non põt crimina vel defectus, ponit dictum, & eius rõnem: ibi, (Cum sub.) Determinat quod not. Inno. de accus. su. ꝑ his, in fine. & Compost. de ele. c. 1. lib. 6. in gl. quærit̃ quis procur. & Pet. de Samp & Archid. ibi. & Guli. in Spec. de procu. §. 1. ver. sed nunquid media, vt inf. declarabitur. Expressius autem fuerat hæc quæstio deputata per recolendæ memoriæ dominum Ioan. de monte Murulo, vt in mercuria. eod. tit. sub littera G.

f ¶ Iurandumque.] hoc verbum cum clausula quæ sequitur, inducebat dubium per decret. qui ad agendũ. sup. eo. lib. 6. vbi habes, ꝙ si in procuratorio exprimat̃ aliquid requirens mandatum speciale, generali clausula submissa, illius virtute poterit non expressa, ista vero iuramenta requirunt speciale mandatum, de iura. calum. cap fin lib. 6.

g ¶ Super hoc.] quod sequitur de oppositione criminum & defectuum.

[Glo. seq. soluit dubium, ex quo infert differẽtiã.]

h ¶ In mandatis.] quia scilicet habet mandatum opponendi crimina & defectus contra illum: nec est necesse ꝙ crimina vel defectus specificẽtur in ꝓcuratorio, vt not. Compost. in gl. præc. & ibi per Archid. & Io. Mo. in quęst. p̃dict & Gul. in pręd. § j. ver. sed nũquid sufficit. Et in hoc differt procurator solũ excipiẽs vel opponens ab appellante: ille enim habere debet crimina & circunstantias specificatas in procuratorio sup. de elect. procurator. lib. 6.

i ¶ Habeat.] tenet Compost. in fi. glo. quam allegaui in 1 gl & Guli. in prædi. §. j. ver. sed quid si procuratorium, quòd non est satis de hoc casu procuratorium factum esse, nisi per procuratorem sit receptum, & officium susceptum, facit sup. eo. c. prox. & quod ibi dixi super verbo, receptis.

[Glossa sequens soluit dubium.]

K ¶ In personam.] in formam ergo posset, vel in ꝑsonas eligentium, vel prouidentiũ, iudicũ, testiũ, & his similium: nã tales ēt ex probatione nõ puniuntur. de ord. cog. c. 2. & Guli. hoc tenet in ver. alleg. in 1. gloss. in fin. Sit

† Crimina intellige magna vel parua, dũ tñ talia sint, q̃ ꝓbata repellerent electũ à bñficio, de quo a. gif, iuxta c. 1. de elect. li. 6. & Clem. cõstõnẽ. sup. de ele. Bonifacius.

in fi. Sit etiam ratio, quia exceptio illos principaliter non contingit.

[Glo. seq. primo soluit duo dubia: secundo not. contra opinionem & distinguit, & alteri mẽbro coaptat rationes Inno. ex quibus infert quod reprobat.

a ¶ Electi.] vel eligendi, ex quo contra certam personam, de elect. qui contra certam. lib. 6. ad hoc ver. facienda, quod sequitur, & idem dic de postulato. de elect. ca. 1. in prin. lib. 6. Et 1 not. ꝙ ista littera non distinguit an causa istius electi sit in curia per appellationẽ necne, & sic vr̃ tolli quod not. Compost. in gl. præ. & Guli. in

electi [a] seu eius cui est prouisio facienda vel facta, crimina † vel defectus: Cum sub generalitate tali grauiora [b] nõ veniant, vel maiora [c], q̃, in ipso procuratorio sint expressa.

¶ Idem.

¶ *Religiosus etiam pro conreligioso, nisi pro consorte eiusdẽ litis, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere, licet habeat in mandatis. Ioan. And.*

1 Not bñ hãc gl. ex qua inter alia habes intellectum c. 1. de ele. li. 6. & nõ est alibi hæc glo. Io. Imol.

Specul. in præc. § ver. sed quid si cã, qui dicebant pœnam decre. 1. de ele. lib. 6. non habere locum, nisi cum cã est in curia per appellationem. Si ergo esset coram metropolitano, vel alio ordinario, vel in curia aliter q̃ per appellationem, dicebant non esse locum pœnę, & per cõsequẽs generale procuratorium sufficeret ꝓpter rõnem, quam statim dicã. Sed hoc dictum vr̃ hic tolli, quare posset dici, ꝙ licet decret. 1. de elect. lib. 6. quo ad deuolutionem negotij & citationem partium locum solũ habeat in appellationibus interiectis ad Papã, & sic intelligatur quod ibi not. quo ad pœnam opponentium, locum habeat ẽt in appellationibus interiectis ad alios, vel etiam si non fuerit appellatum, quod forte fuit de mente. Facit de ele. vt circa. in fin. & c. si forte. lib. 6. & sic intelligamus rationes, quas inducebat Inno. in prædi. decre. super his. bñ adaptabuntur huic casui sic generaliter posito: dicebat. n. ꝙ q̃a per obiectiones criminum, de quibus hic loquimur, diminuebatur status opponentis, ex eo ꝙ in probatione deficiens suspensus erat ab ecclesiasticis beneficijs per triennium, per constõnẽ ꝓdictam, & si se interim diuinis ingereret, perpetuo erit priuatus, ergo hic ꝓcurator per quẽ status diminui poterat. ff. de va. & extraord. co. l. pen sine speciali mandato non poterat opponere. alleg. ff. de mino. l. illud. de procu. l. nõ solũ. §. fi. & licet primo gradu pœna sit temporalis, nihilominus diminutionem status continet: nam & relegatio & damnatio in opus publicum sunt tp̃ales, & tñ diminutionẽ status continent. ff. de pœnis l. quidam. & hic rñdebat ad leges. ff. pro socio, actione. § renuntiare. ff. de iniur. l. sed si vnius. § procuratorẽ. Quia dissoluere societatem, vel agere iniuriarum actione, dato quòd succumbat, non cõtinet diminutionem status: & ideo non requiritur expressum hoc in illo qui habet omnium administrationem: hãc tamen rationem textus infra non exprimit, nisi dicat maioritatem vel grauitatem ex prædictis considerari, quod satis videretur, vt statim dicam. Sed cum prædicta pœna sit hodie restricta ad beneficia ipsius ecclesiæ, de electione. si cõꝓmissaris. li. 6. in fi. si cõstituẽs non hẽt ibi bñficia, cessat rõ: ergo sufficiat generale, sed puto cõtrarium per not in vlt. gl. & per decr. per inquisitionem de elect.

Pœna ẽt tp̃alis diminutionẽ status continet.

2 Not. hic Lau. quatuor esse gñra cãrum: quę dã maximæ, vt cã fidei. de baptis. c. maiores. quædam maiores, sicut epõrũ & maioris dignitatis. de elect. quãuis. li. 6. q̃dã medię, vt causæ bñficiales & sp̃uales & cri. fal. cap. fi. vbi plene per Hosti. Et quædam inferiores, vt ciuiles, & pecuniariæ. Petrus de Ancha.

[Glo. seq alleg vnam concor. ponit dictum, de quo remittit & soluit obstaculum.

b ¶ Grauiora.] concordat quo ad rescripta supra de rescript. sedes, quod tñ regulariter ẽt in procuratoribus locum non habet, vt ibi scripsi super 3. glo. nec obstat hæc lr̃a, per quam prima facie videret̃ (quod non puto mente) quod si in procuratorio expressit causam fidei episcopalem, vel similem, generalitas tunc comprehendet hunc casum. Sunt enim causæ maiores, mediæ, & minores 2, de quibus scripsi post Hosti. de cri. falsi. c. fi. Sed si diligenter attendas, littera non dicit, ꝙ generalitas adiecta in ꝓcuratorio expressioni causæ, non includat maiores causas, nã & illa generalitas sine expressione includeret: vt si nulla cã expressa cõstitui tẽ procuratorem ad omnes causas meas. ff. eo. l. 1. sed dicit ꝙ generalitas adiecta in procuratorio causę, quæ requirit sp̃ale mandatum, non includit grauiora. Et sa tis puto ꝙ grauiora intellexerit per modum de quo prædixi. Item sunt ista odiosa intantum ꝙ ecclesia exclusa per peremptorium non restituitur ad ista proponenda, s̃m Cõpost. q̃ hoc no. de elect. ꝙ sicut. & Gul. in Spe. parte 2. de rest. in integ. §. 2. ver. sed pone, ecclesia.

CAP. III.

RELIGIO-

[Glo. seq. allegat 4. concor obijcit, & soluit.]

c ¶ Maiora.] concor. ff. de vino, tritico, & oleo leg. l. vl. in fi. de auro & arg. leg. l. Plautius. 12. dist. nos cõsuetudinẽ. de ele. scriptum ad fi. Sed cum anima sit prætiosior corpore de pęnit. & remis. cum infirmitas in fi. cũ concor. ergo expressa iura, quæ ligant animam ad pęnã ęternã, grauiora videñ q̃ isti obiectus, qui ligant corpus ad pęnam tẽporalem. Sol. nego aĩam constituẽtis ligari ad periurium per procuratorem, nisi constituens sit in culpa, quod dic vt de iureiu. c. vlt. lib. 6.

Religiosus.] Primo ponit casum similem, per quẽ secundo decidit casum alium: ibi, Ita. Imola.

¶ Præsupponendum est, ꝙ religiosus non põt esse ꝓcurator vel aduocatus nisi in vno casu, videlicet pro vtilitate sui monasterij; & tunc requiritur quod assummat illud officium de licentia abbas.

CASVS. Aliquis religiosus claustralis, vel alius fuit cõstitutus procurator, vel aduocatus à cõuentu in cã monasterij: certum est ꝙ non põt assumere procuratorium, nec exercere, nisi de licentia sui abbatis: quærit̃ si conuentus illum constituit procuratorem ad substituendũ alios, vtrum possit accipere procuratoriũ sine licentia sui abbatis? Dicit Romanus Põtifex ꝙ nõ: q̃a sicut nõ põt assumere procurationem siue instrumentũ procuratorium sine licentia sui abbatis, vt in c. 2. de postulãdo, in antiq. ita nec põt assumere procuratoriũ ad alium substituẽdũ sine licentia sui abbatis, hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ religiosus regulariter nõ põt esse procurator: fallit in casu istius capituli, q̃n est ꝓ vtilitate monasterij, & de licẽtia sui abbatis. De hac materia vide Panor. in dicto cap. 2. de post. in antiq. Nota, ꝙ licet miles armatæ militiæ possit esse procurator pro suis commilitonibus, tñ religiosus non põt esse procurator pro suis cõreligiosis. Not. ꝙ religiosus in cã aliqua põt esse procurator vel aduocatus ꝓ monasterio, si habet consortem eiusdem litis, põt esse procurator pro suo consorte: nam rõne huiusmodi cõionis causæ aliqua permittũtur, quæ aliàs non permitterentur. Not. ꝙ textus iste facit in argumentum ꝙ inhabilis ad constituendum vt sit procurator, puta miles, vel mulier, vel minor, non est ẽt habilis nec aptus vt constituatur ad substituendũ: & sic facit pro illa q̃one q̃ formatur per legistas in l. quod quis. C. eo tñ ista gl. distinguit, quia si sit inhabilis oĩ inhabilitate, vt seruus vel monachus, tunc nõ admittit̃ ad substituẽdũ, sicut nec ad cõstituendũ, vt hic: Sed si sit solũ inhabilis ope exceptionis, quia miles, tunc põt aliũ substituere. Not. ꝙ ratio huius c. est, quia monachus posuit velle & nolle in sinu & arca sui abbatis, ꝙ si assumeret onus ad substituendum ipse abdicaret. i. separaret, abstraheret & denegaret suum velle & nolle. Not. quod sufficit licentiam superioris interuenire in susceptione mandati, vt probat verbum, suscipere

pere.Not. finaliter, quod pro consorte eiusdem litis pōt religiosus sine licētia superioris esse procurator, quod dicit Pano.verū in ciuilib.per hoc quod not. Archid. 2.q.5.statuit.& 2.q.6.si quando.Zabar.

[Gl.prima dicit quid determinat, & litteram exponens, dubium soluit.]

Religiosus ē verbum generale.

a ¶ Religiosus.] Se summat determinans notata per Inno. & Host. de re iud.cū I. & A.in prin.Et quod dicit, religiosus, generale verbum est, & includit omnem professum: intelligo tñ de claustrali, secus in prelato, & facit de censi. sopitæ. & quod ibi not. Hosti. & Ioan.16.q.1. de præsentiū, & quod not.de testa.c.2.lib.6.

b ¶ Et si per alium.] hoc dictū: quia quādoque licet inter homines eiusdem collegij vel professionis, quod non licet inter extraneos.sup. ead.compil.de ele.c.1 eo.tit.quia propter,ad finem.

c ¶ Licentia.] 15.q.1.monachi 2. sup.de post.c.2.per quę iura vr quod nō sufficiat licentia, nisi subsit vtilitas monasterij.Ad id quod opponitur de milite qui procura. cām numeri sui, respondet vt not.in præd.c.monachi

[Glo.seq.ponit duas opi.contrarias, & remittit.]

d ¶ Suscipere.] Et si suscipiat & contestetur litē: licet quidā dicant deinceps excipi non posse: verius tñ est quod excipi pōt, sm Host.vt satis scripsi sup.eo.in nostra. super gl.qñ dicat, vt quo ad ipsum mūdo mortuū exceptio sit perēptoria.Et quare aliud ī milite, ibi dixi.

e ¶ Consorte.] vt patet in pdic. decre. cum I.& A. in prin.de accusat.olim.& c.ex parte.de censi. sopitæ An uero consors pro consorte audiatur ante litem contestatā, vel post sine mādato, collige per not.de cōsti.cum M.in 1.gl.de dolo & cōtu.cū dilecti.in glo. & in his quę ibi dixi.& patet C.de cōsor.l.1.& 2. ff.de iudi.si petitor.

[Glo.seq. litteram determinat, & determinationē tripliciter exemplificat.]

f ¶ Constituere.] repete sine licentia prælati.& intellige in his casibus, quibus sine licentia prælati personaliter esse in iudicio non posset: aliàs in illis casibus, quibus quod per se pōt, per aliū poterit, de reg. iur po test.lib.6.ff.eo tit.l.filius.in princ.immo melius est quod per alium, de syndi.c.vnico. puta, cū ipsum superiorē denuntiat vel accusat, vt in pd.decret. de accu.ex parte, & c.olim Item ad cām electionis monasterij sui de cōse.cū dilectus, de rescri.cū dilecta.de re iud.ad probandū, vel suæ propriæ, cui de superioris licētia cōsensit: ergo procuratorem dare poterit quasi licētia etiam ad hoc habuerit, ex quo licentiam habuit consentiendi, de offic.deleg. præterea, & c.suspicionis.

Religiosus quandoq; sine prælati licētia pōt esse in iudicio.

[Glossa sequens obijcit & soluit.]

g ¶ Substituere.] repete, sine superioris licētia. Per verbū, ita, quod pcedit, videbatur contra, quasi iste esset pica vel organum cōstituentis, & per ipsum, quasi per fistulam vel lapidem canalem deueniret potestas de constituēte ad substitutū.arg.1.q.1 si iustus.Sed negari nō pōt, quin in eo quod vult actum substitutionis suscipere & substituere, frangatur abdicatio voluntatis, & obediētia quam promisit: & hęc est ratio huius iuris.12.q.1. non dicatis, de ele.si religiosus.li.6. nec sine eius actu recipit officium substitutus. Et facit quod not.de ele.c. penult.lib.6.vt in gl.& vide quod dicam in vlt.glo.

h ¶ Expresse.] forsan expressa persona: sed de hoc nō curo, satis est.n.quod habeat mandatum substituēdi etiam incertum.sup.eod.cap.1.2.responso.

[Glo.seq.no.ad quæstionem. opi.ponit, & distinguit.]

† al. procuratoris.

sus [a] procurator, etsi per aliū [b] religiosū sui vel alterius monasterij fuerit cōstitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia [c] procurationis † officiū suscipere [d], nisi pro suo in eadē lite consorte [e]: Ita non potest aliū procuratorē cōstituere [f] seu substituere [g], etiā si per constituentē hoc sibi expresse [h] fuerit commissum [i].

¶ Idem.

¶ Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quo ad iam excepta.

CAP. IIII.

PRocuratorē [k] à prelato rectore [l], vel alio quolibet, pro ecclesia [m] † sua vel beneficio constitutum, per mortem

i ¶ Cōmissum.] No.ad qōnem de illo qui cōstituit procuratorē inhabilem, cui dedit mādatū substituēdi, an substituere possit? Et videbatur quibusdā, vt Petro de Bel.C.eo.quod quis.iur.quod sic per regulā, qui per aliū, de reg. iur. lib. 6. quasi videatur a dño constitutus. ff. quod cuiusq; vni.l.item eorū.§.si decuriones. ff.de condi. insti.l.institutio talis, vbi licet hæres nō instituatur in codicillis, pōt tñ instituí in testamento nominādus in codicilo, ad hoc facit ff.de serui. rust. præd. cum esset.§.1.vbi seruitus concessa ab eo qui habuit ab alio potestatem concedendi, non ab ipso: sed à primo dño videretur esse concessa. ad hoc bene facit de offic. de leg.iudex.lib.6.vbi de legatus inhabilis sub delegat.Tu distinguas inhabilitatis speciē, aut.n.penitus & ipso iure īhabilis est, quo casu nec substituet, ad hoc præd.decr.iudex.in fi.Aut est inhabilis ad officiū per defectum auctoritatis, qua intercedente habilis esset, & eo casu necesse sit illius auctoritatem inuenire, vt substituere possit, vt hic. Aut est inhabilis per exceptionem, qua non opposita habilis esset, & eo casu substitueret.argumen.præd.decr.iudex.in princ.& per hoc soluitur quæstio de excōicato, an substituat, quam dixi de proba.post cessionem.

Procurator inhabilis habens mādatū substituēdi, an substituere possit.

ADDITIO. Huic est similis qstio de incapace instituto, & rogato restituere capaci, vtrum possit cogi adire, & restituere, de qua plene in l. eā quę.C.de fideicom.Item & illa vtrum nepos filij spurij possit institui ab auo: per medium. n. filium spurium deuenitur ad nepotem, vtrum ergo radix infecta inficiat totum, de qua per Bart.in l.Gallus.ff.de libe.& posth. Petrus.

† Nota quod beneficiatus pōt dicere bñficium esse suū. facit ca. si tibi absenti. de pben. lib.6.

PRocuratorem. 1] Notabilis est casus contra quē prima facie quilibet responderet. Primo, ponit dictum. Scdo, illud ampliat & declarat: ibi, (Etiam) Imola.

¶ Prǽsupponēdū est illud quod dr insti.mādati, §.itē & l. mādatū.C.mādat.vbi dr, quod re integra morte mādātis expirat mādatū.Et dr res integra vsq; ad litis cōtestōnē, sed in mādato iurisdōnis res dr integra vsq; ad citationem, & extra iudicium dr res integra antequam mandans, vel mādatarius fecerit aliqua prǽparatoria.

1 Ista Cle. an habeat locum in ciuiliter mortuo, vide Guid. Papę decision.571. Font.

CASVS.Cū essem litigaturus contra te: quia occupabas decimas meæ ecclesiæ, cōstitui procuratorē: lite cōtestata sū mortu': vtrū per mortē meā sit reuocata ptās mei procuratoris, & vtrū sit necesse quod plātus mihi succedēs constituat nouum procuratorem? Et dicit quod sic.h.d. H.R.

Nota casum in quo reuocatur mādatū per obitum constituentis, etiam re non integra. Zabarella.

[Glossa prima dicit quid approbet, vel reprobet.]

K ¶ Procuratorem.] Se summat reprobans quod not. Inno.de foro comp dilecti. & approbat in parte quod ibi not.Host.de hoc in Specu. de syndi.§.1.ver.quid si aliqua, & hoc eo.tit §.2.ver.sed nunquid procurator. per Ancha.eod.tit.si duo, lib.6.

l ¶ Rectore.] de ecclesiastico loquitur, quod patet per verba sequētia, tñ et de rectore ciuitatis loquebātur Inn.& Sp.

[Glossa sequens dicit quid de causa propria, & explanat opinionem Innoc.]

m ¶ Pro ecclesia.] Innuit quòd secus si pro cā propria, mandatum.n.tunc finiretur morte re integra: re nō integra, non.ff.eod.si defunctus.insti.man.§. item si adhuc.ff.man.l.inter cās.C. man.l.mādatū, & ibi not. & in prædi.§.item si.Quando dicatur res integra, dic quod in iudicijs, ante litem contestatam, in negotijs, antequam

Mandatū an finiatur per mortē mādātis.

t equam fecerit præparamenta. Hoc autem ꝙ pro ecclesia constitutus erat: mouebat Inno. qui dicebat, ꝙ cũ ecclesia non moriatur. 12.q.2.c.liberti. de rescri. si gratiose. lib. 6 & procurator pro ea sit datus ab eo q̃ poterit, scilicet p̃lato etiã sine cõsensu capituli. de rescrip. edoceri. nihil est ꝙ prohibeat illum agere causam sibi commissam, etiam si res sit integra, per præd. decret. dilecti. & per decre. petitio. supra eod. titu. & per l. annua. ff. de annu. legat. de procuratore constituto ad negotia, quã uis generaliter fatebatur, quòd post mortẽ constituentis non debebat incipere noua negotia. ff. de nego. gest. nam & Seruius. §. si viuo. sed Hostien. aliter, vt statim dicam.

Ecclesia nõ moritur.

1 Procurator, si est cõstitut' à collegio ĩ causis in quibus pōt, oĩbus de collegio mortuis & alijs subrogatis, durat eius officiũ vt determinat Dynus in cõpromisso facto ad collegiũ vbi sunt decẽ ex q̃b. v. vel vij. postea mortui sunt: tenet. n. ꝙ nõ extinguatᷣ compromissũ quia vnũ & idẽ collegiũ remanet, & censeᷣ ẽt alijs subrogatis, vt l. ppo. nebat. ff. de iud. & ita notat Bar. in l. q̃d in reũ. §. & si nauẽ. ff. de leg. 1. Petrus.

constituentis reuocari a censemus: Etiam quo ad negotia b iam incepta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortẽ huiusmodi contestata c.

TITVLVS XI.

De restitutione in integrum.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

[Glo. seq. primo ponit opi Host. & ipsius motiua, q̃ ostendit partim reprobatam: secundo opi. Archid.]

a ¶ Reuocari censemus.] dicebat Hostiensis ꝙ procurator iudiciorum non agit p̃lato mortuo 1 donec sit ecclesiæ de p̃lato ꝓuisum: Ratio ẽm eum est: quia tũc cum vacat sedes, nihil debet innouari, ne se. vac. ca. 1. & vlt. quod loquitur de lit. contest. cum tractet de receptione testium, & mirabatur Host. quomodo dubitatur de hoc. nec valet secundum eum si dicas, ꝙ in p̃dictis c. loquitur de p̃lato conuento, non de agente: nã si nõ permittiᷣ tunc defendere q̃d fauorabilius est, multominus agere. alleg. ff. eo. seruum quoq;. §. publice. & l. Pomponius. in fi. & C. eo. alienam. etsi Hostiensis per hæc verba intellexit ꝙ p̃dictus ꝓcurator substituto p̃lato ex primo ꝓcuratorio litem cõsequi possit: hoc reprobratur ꝑ hanc litteram, quæ dicit, reuocari censemus: non dicit impediri vel suspendi. Archi. tractans hanc materiam satis exquisite in prædi. decre. si duo. dicit procuratorem cõstitutum à prælato, & capitulo in causa cõi vel principaliter capituli, durare post mortem p̃lati; in causa vero discreta prælati secus: & sic opiniones prædictas voluit concordare. Et an hãc opinionem hæc decre. reuocare intendat, nõ video ꝙ exprimi fuisset expediens. pro ea tñ facit quod scripsi post Inno. de consue. cũ dilectus. super 1. glo. & quod not. de resti. in integ. c. 2. vbi dicit ꝙ mortuo abbate cõuentus ꝑ syndicum agere potest, & conueniri de iuribus q̃ pertinent ad conuentum, vel simul ad vtrosq;, secus in his quæ segregatim pertinent ad abbatem. ne sede vac. c. vlt. Posset tñ dici hanc opinionem Archid. veram, ꝙ durat procuratoriũ primis duobus casibus, non tamen procedat procurator vacante ecclesia: in causis, quæ illa vacante tractari nõ possunt: instituto tamẽ prælato procedet ex veteri procuratorio. In tertio vero casu locum habet hæc decre.

b ¶ Negotia.] credo ꝙ intendit per hoc designare procuratorem negotiorum, & per verba sequentia procuratorem iudiciorum.

[Glo. seq. dat simile, & notat ad duas quæstiones.]

c ¶ Contestata.] quantumcunque ergo sit dominus instantiæ, mors reuocat, sicut & viuens ex certis causis reuocare posset inuitum. de quibus s̃. eo. c. 2 lib. 6. Et facit hæc decre. ad id quod not. post Hostien. de offic. vica. c. penult. ꝙ mortuo eo cui dedi vicarium, expirat illius officium 2: & ita seruamus. allegat de offic. vica. Romana. lib. 6. per q̃ probatur, ꝙ si non esset mortuus, sed excõicatus, suspenditur, sed non reuocatur officium vices gerentis, & sic diceremus in procuratore prælati agentis. Facit ẽt ad questionẽ not. in Spec. de arbi. §. finitur. versi. quid si prælatus. scilicet ꝙ mortuo prælato, qui compromisit de rebus ecclesię, finiaᷣ compromissum: ibi videas.

2 Per istã gl. Panor. in c. extirpandæ. § quia vero. tradidit regulã, ꝙ vicarius, domino suo mortuo, iurisdictione vel officio suspẽso, nõ administrat Font.

DE RESTITVTIONE IN INTEGRVM.

[Visum est supra de procuratoribus: verum quia Ecclesia aliquando litigat ꝑ procuratorem, & per negligentiam procuratoris sui aliquãdo læditur, & tũc debet restitui: ideo occasione à procuratoribus sumpta, ponit titulum generalem, de in integr. restit.

¶ *Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis.*

A C. VNI. B ecclesia d †

A B ecclesia.] Ponit primũ dictũ: Secundo illud terminat & declarat; ibi, [Sed non fiet.

† De intellectu hui' Clemẽt. Matthæus de Afflictis, decisione 175.

CASVS. Ecclesia aliqua litigat ꝑ procuratorẽ contra Titium, & procurator ecclesiæ petijt terminũ ad producendũ testes, acta, litteras, & quęcunq; alia munimẽta sub pœna exclusionis: procurator iste fuit negligens ad producendũ suos testes & munimenta: quęritur vtrũ aduersus istum lapsum t̃pis ecclesia habeat releuamentũ: hoc est, vtrũ hoc lapsu nõ obstante possit producere suos testes, &c. Dicit ꝙ sic. Sed quęritur ad quantum t̃ps ecclesia restituitur: puta quia forte ecclesia habuit tres mẽses, & fuit impedita ꝑ duos mẽses, vtrum restituetur ad tres menses? Dicit ꝙ nõ, sed solũ restitueᷣ ad t̃ps, in quo fuit læsa. Sed q̃riᷣ intra quod t̃ps possit repetere istam restitutionẽ? Dicit ꝙ intra quadriennium. Not. ꝙ causa restitutionis in integrum debet inchoari & finiri. intra quadriẽniũ à t̃pe læsionis: & sic officium nobile quod imploraᷣ ad impetrandam restitutionem in integrum, non perpetuaᷣ ꝑ litis contestationem; secus est de actione. l. fi. C. de p̃scrip. xxx. xl annorum. & C. quando libe. prin. dat. l. 1. & 2. Not. ꝙ ecclesia petit restitutionẽ intra quadriẽnium, licet t̃ps sit minus quadriennio. Et sic confunditur opinio aliquorum legistarum, dicentium, ꝙ solũ quis debet restitui intra illud t̃ps ad quod fuit læsus. vt si aliquis in præsentia mea inceperit vsucapere rẽ meã ꝑ biennium, & in primo anno fui absens cã reipublicæ, durante illo anno vsucapit, volo restitui: Dicunt isti ꝙ nõ possum restitui nisi intra annum. Not. ꝙ officium rescindens est officium nobile, quod imploratur, vt iudex tollat impedimentum quod obstat, puta tollat vsucapionem vel præscriptionẽ: quo impedimento sublato, restituor ad actionẽ, quã prius habebam: & ista actio dicitur actio rescissoria, & ipsam debeo intentare post restitutionẽ infra t̃ps quo fui læsus. Not secũdũ gl. ꝙ ista restitutio intelligitur de lapsu tẽporis iudicialis. Hoc idẽ tenet glo. in c. auditis. in antiq. tamen maior pars doctorum tenet cõtrarium, & dicunt ꝙ istud c. loquitur indistincte, siue ecclesia sit læsa in iudicio, siue extra. Not. ꝙ ad hoc vt audiaᷣ ecclesia petens se restitui, sufficit ꝙ affirmet se læsam, vt hic in verbo, affirmat. & glo. in hoc verbo. Not. ꝙ ecclesia læsa restituitur in integrum, & est hæc restitutio in pristinum statum restauratio. C. de reputa. q̃ fiũt in iudi. l. 1. ff de mino. l. quod si. § restitutio, Zabarel.

[Prima glossa summat & dicit quid determinat.]

d ¶ Ab ecclesia.] Casus: Ecclesia ꝓbans se læsam ꝑ lapsum t̃pis, ad illud t̃ps tm̃ restituiᷣ: & infra quadriẽniũ à t̃pe læsionis determinat. not. ff. ex quib. cau. ma. sed & si per prætorem. §. quotiẽs. & l. nec non. §. si q̃s sæpius. C. de temp. in integ. resti. l. fi. de resti. min. l. q̃d tẽpore. & quod not. Guli. in Spec. 2. parte eo. tit. §. intra quod. in prin. & §. 2. versi. sed cum dixerim.

* Ecclesia.]

Prælatus sine mandato pōt noīe ecclesiæ restitutionē petere

* ¶ Ecclesia.] cuius nomine hanc restitutionem petet prælatus, etiam sine speciali mandato, secundū Inno. qui hoc not. s̄. eod. suscitata. & Guli. in Spec. eo. ti. §. 2. versi. prælatus autem. Si vero ꝑ lapsum temporis non læderet ecclesia, sed solū personæ ipsius ecclesiæ, vt quia lapsum est tempus quo prælatus debuit prouidere, vel canonici debuerunt eligere, tunc non competit restitutio, vt scripsi s̄. eo. c. fi. in 6. oppo. & not. in prædi. §. 2. ver. vt autem.

aduersus a lapsum temporis b, in quo c se læsam d, affirmat e, in integrum restitutio peti f potest: & causa restitutionis huiusmodi finiri g debet intra quadriennium h cōtinuum i à tempore k læsionis, etiā si minus l quadrien-

1 De dictione, aduersus, vide Cald. in cap. super spoliatione, de ord. cog. Ruinum cōs. 76. li. 2. & cōs. 3. lib. 3.

a ¶ Aduersus 1.] vsitatum est hoc verbum in iure, & maxime in hac materia, patet C. si aduer. rem iu. & in rub. seq. s̄. eod. c. 2. lib. 6. & ponitur pro contra.

b ¶ Lapsum temporis.] pone exemplum s̄. c. 2. & c. auditis. & c. coram. quia intra tempus statutum probationes non produxit, vel non obtulit intra tempus statutū pretium emptori, cum posset. eo. tit. cōstitutus. vel pone in decennio appellationis interponendæ. eo. tit. c. fi. Quid de biennio prosequendæ appellationis, an ecclesia intra illud tempus non prosequens iuste impedita indigeat restitutione, vel ipso iure seruetur illæsa? not. ꝑ Inn. & Hostien. de appel. ex rōne. De pscriptione vero xl. annorum contra ecclesiam nil immutatur per hanc cōstōnē: sed dic vt not. s̄. auditis. loquitur enim hic de illo tēporis lapsu, contra quod restitutio competit, sed contra illud non competit, vt ibi.

c ¶ In quo.] scilicet lapsu temporis.

d ¶ Læsam.] enormiter. quod dic vt not. s̄. eo. c. 1. & patet de reb. eccle. non alie. c. penul. Nunquid autem ex eo ꝙ non posuit declinatorias intra terminū ad id datum sit læsa, & restitutio cōpetat? satis scripsi post Inn. & Host. s̄. eo. coram.

e ¶ Affirmat.] in fine dicit, probabit: & ibi dicam.

Officium iudicis nō semꝑ ꝑpetuat ꝑ litis cōtestationem.

f ¶ Peti potest.] de hoc non dubitabatur, nā maior læsus ex tpe quo abfuit causa reipu. vel alia iusta cā restituitur, ff. ex quib. cau. ma. l. 1. cum similibus.

g ¶ Finiri.] hoc est quod dicimus non ꝑpetuari hoc casu iudicis officiū ꝑ contestationē. de hoc. s̄. de offi. iud. c. 2. si tamen non staret ꝑ ecclesiam, sed ꝑ iudicē vel aduersarium, non imputatur ecclesiæ. C. de tēpo. in integ. resti. l. petendæ. in fi. vnde si ꝑ appellationem aduersarij fuerit protelata, non imputatur ecclesiæ, sicut nec minori. ff. de min. intra vtile. & facit de re. iu. imputari. lib. 6. & facit eo. tit. c. 1. lib. 6 & vide qd̄ scripsi. s̄. eod. tum ex litteris. super gl 2. Sed quid si post finitum quadrienniū detur restitutio? glo in l. fi. C de temp. in integ resti. dicit ꝙ tenet, quia contra ius litigatoris, quod puto eum intellexisse, si non appelletur C. quando prouo. nō est neces. l. 2. s̄. de re iud. cū inter vos. quidam contra 2 dicentes, ꝙ quia huiusmodi cōstitutiones contra ius commune cōceduntur sunt restringendæ. ff. de actio. & oblig. in honorarijs. §. sed cū rescissa. de reg. iu., quæ à iure lib. 6. Item qua ratione nō tenet ipso iure sententia lata post tēpus accusationis ff. de excu. tut. scire oportet. § consequens. eadem rōne nec hic. & facit quod not. C. de iud. properandū. post princ. & hoc placuit Dyno, ꝑ quo facit s̄. de app. si appellationem.

Restitutio post quadrienniū data, an teneat

2 Et bene Panor. ne sciens gl. ītā alibi: ꝑ q̄ dicit sñiam s̄ ius litigatoris priuilegiati aduersus ius cōe esse nullā ipso iure sic limitatur c. inter vos. d̄ re iudic. Fonta.

h ¶ Quadriennium.] olim dabatur annus vtilis, qui vario modo computabatur ex diuersitate locorū, quę hodie sublata est, & loco illius datur quadrienniū. C. de temp in integ. resti l. fi.

[Glo. seq. instruit de tempore continuo & vtili.]

i ¶ Continuum.] habemus in iure tempus continuū & vtile: continuum est quod continue currit, diebus feriatis & nō feriatis: in pręsentia & in absentia, siue sit copia iudicis siue non. C. de pręscr. long temp. l. fi. Tēpus vero vtile non currit diebus feriatis, diebus absentię, & diebus quibus nō est agendi copia. Et istud est multiplex, quia quoddā est cōtinue vtile, quoddā vtile quo ad sui principium tantū, quo ad progressum nō; quandoq, continuum vno respectu, vt veniant dies feriati, & non alio, quia non currit iuste impedito. de hoc scripsi de concess. præb. c. 2. & c. quia diuersitatē. in fi. & forte hoc intendit hæc littera, ꝙ cōtinuū sit in principio: ꝑ litteram quæ sequitur.

Restitutio q̄n pe

[Glo. seq. ponit differentiam: secundo notat pro opi. Inno.]

k ¶ A tempore læsionis.] in hoc differt ecclesia à minore & à maiore, quia minori currit in princ. xxvj. anni ætatis suæ: scilicet cū factus est maior. C. de temp. in integ. resti. l. fi. maiori lęso tpe absentiæ currit post reuersionē. ff. ex quib. cau. maio. ab hostibus § fi. in ecclesia non sic, vt patet hic, & s̄. e. c. 1. & 2. lib. 6. Et not. ꝙ hæc littera facit ꝓ eo ꝙ not. Inno s̄. eo. coram vbi dicit, ꝙ si ecclesia nō probauit in peręptorio, a fine termini incipit currere quadriēnium petendæ restitutionis, & nō à die sententiæ: qđ patet, quia finito termino completa fuit læsio ex qua daretur restitutio, etiā si nulla sequeretur sententia, s̄. e. ti. c. 2. & 3. vnde dicit ꝙ caute facit læsus in omissione probationum, & sententia, si petit restitui contra sententiam, & ad probationes omissas. Alij secūdū eum, ꝙ quadriennium computatur à tempore sententiæ, & satis est contra sententiam restitutionem petere. ad hoc, ff. de mino. l. 1. §. 1. sed prius dictum plus placet Innocentio.

[Glo. seq. ponit tres opin. & tertiam hic approbatā coadiuuat, & contrarijs respondet.]

3 Hanc glossam suo more declarat hic Ioannes Imol. vt videto.

l ¶ Si minus.] Hic erant 3 opiniones legistarum, de quibus in 1. glo. Dicebant enim, aut est læsio in cōtractu vel sententia, aut in tempore. Primo casu fatenť late indistincte verum, ꝙ datur integrum quadrienniū. s̄. eod c. 1. lib. 6. s̄. eo cōstitutus. C. de temp in integ. resti. l. fin. secundo casu subdistingunt, aut læsio est tanti temporis quantum est quadrienniū; & tunc intra quadrienniū in integ dať restitutio, aut lęsio est minoris temporis; & tunc dicunt ꝙ non datur integrum quadriennium, sed solum tantum tempus ad restitutionē petendam, quantū fuit tempus læsionis. & hoc placuit Bul. & Azo. & Accur. quos sequiť Dynus in §. rursus. insti. de act. Iac. Bal. contra, quem sequi videť Odofredus distinguens tempus intra quod, & tempus ad qđ fit restitutio, dicens ꝙ dummodo non reperiať negligens intra tantum tempus quātum erat tempus læsionis, habebit integrum quadriēniū, aliàs si intra illud tempus reperiatur negligens, nō restituitur postea ēt intra quadrienniū, quia tempus negligentiæ computatur cum tempore læsionis vel absentiæ. & sic intelligit. ff. quæ in frau. cred. ait prætor. §. si cōditionalis. q̄ primi allegant pro se. Alij in hoc vltimo dicto discordant, dicentes ꝙ tēpus intra quod, semper est vniforme, & semꝑ habet quattuor annos, vt hic, & in cōcord. tempus vero ad quod, non datur amplius quàm fuerit tempus læsionis, & sic loquitur ff. ex quib. cau. maio. sed. & si per pętorem. §. si feriæ. & l. necnon §. si quis sæpius. ff. de mino. l. fi. nam in lucro foret is q restituitur si amplius haberet de tēpore quàm fuerit tps læsionis: quod esse non dēt. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in princ. & l. videlicet. & hoc placuit Petro de Bel. & hoc approbatur, & merito: esset enim mirabilis rigor dicere ꝙ læsus in die debeat obtinuisse restitutionem intra diē, quod vult prima opinio, vel saltē necessario separasse, quod vult secunda. Item concludit prima opinio quadriennium non dari contra vsucapionē, q̄ finitur triennio. insti. de vsucap. in prin. cum tamen loco anni vtilis, qui dabatur olim. C. de rest. mili. si q. d. & l. seq. deť hodie quadriēniū. C de tem. in integ rest. l. fi. quod pscriptioni & vsucapioni est cōmune. Restat ergo rńdere ad contraria q̄ inducit glo. in §. quotiens,

tiens,primo ipse §.quotiens: & ead.l.§. si feriæ.determinēt solū tempus ad quod,puta vt læsus in die restituatur ad diem,& sic concordant,sed nō determinant tp̄s intra quod. Eodem modo responderi potest ad l. necnon.§ si quis sæpius.eo tit.vt.s.loquatur de tempore ad quod. vel si vis intelligere de tēpore intra qđ loquitur de anno vtili:cuius loco datur hodie quadriēnium: sicut si hodie diceremus læsum in quadriennio restitui intra quadriennium.Lex vlti.ff.de mino. facit pro:qa ibi tempus intra qđ præcedit tempus ad quod,& dantur ibi hæc duo tp̄a diuersis.Ibi n.ex tempore in integrum restōnis concessæ minori, qui nouauerat, restituitur creditori tempus quod sibi supererat de temporali actione nouationis tempore. Per eūdem modum responderi potest ad l.si debitrix.§.fi.ff.ad Velle.si diceretur quod ibi restitutio fiat per iudicis officium. Vel dic verius,vt ibi not. s quod sine temporis interuallo ipso iure per l.restituitur prima actio.& per eundem modū rn̄de ad §.si conditionalis, superius alleg. ad l.cum post. ff.qn̄ act.de pec. rn̄de vt ibi not.nec ibi de restōne loquit̄.Ad rōnem q̃ dicebāt primi, ꝙ aliàs erit deterior conditio illius, qui vsucepit tēpore minoris ætatis,vel absentiæ causa republicæ,quā si non vsucepisset:cōpleta. n. ætate vel cessante causa vsucepisset per triennium, & tu das quadriennium:Respōdeo ꝙ non est deterior,quia cessante vsucapione ille posset vendicare quod modo non potest: immo s̄m quosdam est prius necessariū iudiciū rescindendę,qđ est dicere, ꝙ prius rescindatur impedimētum vsucapionis, & postea rescissoriū datur.i.pristina actio, q̄ datur vsucapione rescissa;tamen seruatur quod simul vtrūque intentatur,qđ fieri pōt.vt no.Guli.in Spe.4 parte eo.ti.ver.sed nūquid in eodē.Nec est melior cōditio eius contra quē vsucapitur in absentia,q̃ in pręsentia, qa vendicando intra trienniū perpetuaret sibi actionē ꝑ contestationē,sed officiū non perpetuatur per cōtestationē,vt sup.dixi. æque igitur datur tempus longius.

Margin: Iudicium rescis.dēs & rescissorium simul intētati vis. sunt.

...driennio a tēpus læsionis existat.Sed non fiet restitutio nisi ad tantū tēpus, 10 quātum se læsa fore probabit b.

FINIS LIBRI PRIMI.

[Glo.seq.obijcit,& remittit.]

20 a ¶ Quadriennio.] Sed contra,temporalis pręscriptio non currit minori,sed ipso iure seruatur illęsus.C.in quib.cau.l.fi.ergo nec ecclesiæ.Solue vt dixi sup.eod. constitutus.super glo.consuetudo.&c.fi.in 6.oppo.

b ¶ Probabit.] Licet ergo ex affirmatione minoris vel ecclesię examinētur causę restōnis in integrū, vt sup. non tn̄ conceditur restitutio nisi lęsione probata, vt 30 hic,de quo vide in Spec.eo.tit.§.2.ver. illud quoque.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS. DE IVDICIIS.

Margin: Cōtinuatio.

[Visum est de pręparatorijs iudiciorum & iudicib. nunc videndum est de iudicijs, quę per magistratus exercentur,& redduntur,quare ponitur rubrica,de iudicijs.

DVDUM.] ¶ Primo, ponit constitutionē Bonifacij: secūdo, illam restringit, ibi: (Quia vero:) Tertio, protestat̄, ibi (porro.)

¶ Præsupponendum est qđ habetur in constitutione Bonifacij octaui, quę incipiebat.rem non nouam. videlicet, quòd citandus citabatur in audientia contradictoriarū, vel in aula palatij Papę,& postea affigebatur schedula in valuis.i. in portis ecclesię principalis, vbi erat Papa, & hoc fiebat si per ipsum steterat quo minus posset citari, vel si ad eū nō patebat tutus accessus:Et condita seu facta fuit hæc Clemētina ꝑꝑ opiniones, qa aliqui exponebāt, ꝑsertim.i.maxime;alij exponebant.i.tantum. Secundo,pręsupponendum est, ꝙ auditor seu audientiator audientiarum dat litteras simplices iustitię,& non tenet suum auditorium cū alijs in palatio Papę.sed exercet in tertio pōte eundo versus sanctum Michaelem.

CASVS.Inter Titium & me pendebat lis coram Papa, & erat articulus,qui non poterat expediri nisi citato Titio,quia erat sn̄ia ferenda,vel testes producendi:q̄ritur qualiter sit citandus?Dicit ꝙ s̄m constitutionē Bonifacij sufficit ꝙ citetur in ordinario contradicto- 40 riarum,vel in palatio Papę,dum tn̄ non citetur in diebus solemnibus, sed citetur extra dies solemnes,& post affigatur citatio in valuis ecclesię principalis, vbi est Papa cum collegio:Tamen illa erat nimis rigorosa pluribus,ideo hic mitigat̄, quia illa constitutio Bonifacij solum hēt locum contra eos, q impediūt quominus possint citari, vel qn̄ ad eos tutus non patet accessus,& tūc valet modo prędicto,videlicet ꝙ citet̄ vt tactum est:tn̄ si Papa decerneret ex certa sciētia eum citandum ex constitutione Bonifacij,quamuis per eum non stat quominus citetur,vel si ad eū bn̄ sit tutus accessus, & dicat quod ipse vult vt executio talis citationis valeat, tunc valebit perinde ac si esset facta in personā. Not. ꝙ quis est citandus personaliter si possit apprehendi,aliàs citādus est de intimatione.s̄.de ele. in c. cām.videlicet ꝙ citatio est affigenda in valuis ecclesię vel alterius loci,ita ꝙ verisimile sit ꝙ executio citationis deueniat ad ei⁹ notitiā. Not.casū ī quo dicat̄ qs vltra duas dietas,vt hic ī gl.in ver.vn̄cūq; & idē Lau. & Zē.Not. ꝙ cessante cā legis,cessat lex.ꝓbat̄ hoc in eo ꝙ excusat constōnem Bonifacij ꝑꝑ malitiam temporis,Zab.

LIBER II.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Clemens v.in concilio Viennen.

¶ *Constitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papæ, in audientia litterarum Apostolicarum, vel Papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci in quo Papa cum curia sua degit,arctent citatum ac si ad eum personaliter de-* 50 *uenissent, restringitur ad eos, qui impediūt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute nō potest adiri.Ioan.And.*

60 CAP. I.

DV-

[Prima

[Prima glo. summat, & diuidit: & ponit tempus constitutionis.]

a ¶ Dudum.] Casus. Cōstitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solemnes publicæ factæ de mādato Papæ in audientia litterarum Apostolicarū, vel Papali palatio, affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum ac si ad eum personaliter deuenissent, restringitur ad eos, qui impediūt, ne ad eos possit citatio puenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Et primo ponit constitutionē Bonifacij: secūdo illā restringit: tertio ptestat, ibi: [Porro.] Et cōstitutio ista pcessit conciliū, vt in proœmio dixi, & patet infra c. proximo.

† Modus citandi p edictū in forma huius Cle. locū habet in solo Papa, vt notat hic Zaba. eum vide to.

Dudum [a] † Bonifacius Papa octauus prædecessor noster constituit [b], vt citationes [c] auctoritate Apostolica de personis quibuscunq; [d], ac etiam vndecunq; [e] ad instar edictorū in albo [f] prætoris propositorum, etiam extra dies solemnes [g], in quib. Romani Pontifices processus consueuerunt facere generales [h], ipso Papa [i] specialiter [k] & ex certa scientia [l] id mandāte [m] factæ, in Apostolicarū audiētia publica litterarum [n]: vel in Papali palatio [o] publice postmodum maioris [p] ecclesię loci, in quo Romanus 10 Pontifex cum sua curia residebit, ianuis affigendæ, sic valeant atque arctent citatos post lapsum terminum †, quem (considerata distātia locorū [q]) citationibus ipsis apponi conuenit competen- 20 tem, ac si ad eos personaliter [r] deuenissent.

¶ Quia vero statutum ipsum rationabiliter [s] editum propter malitiam tēporis tunc instantis nonnullis nimis rigorosum 30 videtur: Nos rigorem ipsum māsuetudine

[Glo secunda tempus exprimit.]

b ¶ Constituit.] in sua Extrauaga. quæ emanauit post Sextū, quæ incipit, rem non nouam.

[Glo. seq. soluit obiectionem intitulationis.]

c ¶ Citationes.] Licet (qa de citatione hic tractatur) cōpetēter poni potuisset sub ti. de dilationib. maxime cū prima 1 citatio videat ante iudicialis, iuxta not. p Inn. & Hostien. de proba. qm̄, vt ibi scripsi super versi. citationes, quia tn̄ et per primam firmatur iudicium, & perpetuatur, & præuenitur iurisdictio. de foro cōp. proposuisti. de offic. delega gratum, cum concor. ideo in isto titulo congrue ponitur, vt sciatur super tali citatione posse firmari iudicium, facit instit. de pœna teme. liti. §. fin. & quòd not. ff de in ius vo. super rub. & est huic si eo. tit. cap. 1. & 2. lib. 6.

1 Vide Marianū Soc. trac. q̄ citatione. ar. 31.

d ¶ Quibuscunque.] exprimit ipsa constitutio cuiuscunq; sint statutus, dignitatis vel præeminentiæ ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si imperiali 2 vel regali præfulgeant dignitate: tolli etiam omnes indulgentias, vt ibi patet.

2 Not. hic p verba gñalia, cōprehendi etiā illustres. Fōt.

e ¶ Vndecunque.] etiam vltra duas dietas, & extra puinciam: est. n. Papa vicarius illius, cuius est terra & plenitudo orbis terrarum, &c. de dec. tua 2. 9. q. 3. cuncta per mundum. Ioan. And.

f ¶ Albo.] erat locus 3 dealbatus vbi scribebanť edicta, de quo in auth. de liti. §. omnē. coll. 5. ff de iurisd. omn. iud. si quis id. ff. de albo scri. l. 1. & 2. de hoc vide in Spec. de do. & contu. §. restat. in prin. & de cita. § sequiť. ver. & not. secūdum Vber. vbi etiam not. qui iudices citare poterant per hæc edicta, & qui non.

3 Quid sit album prætorū vide per recentiores lexicographos.

[Gl. seq. exprimit tres dies, & sequens quinq; crimina, in quibus & contra quæ fieri solent processus.]

g ¶ Solemnes.] Solent 4 esse dies Iouis septimanę sanctæ, dies Ascensionis, & festum dedicationis Basilicarum Petri & Pauli. quòd fertur esse de mense Nouembris in octaua beati Martini.

4 Vide Io. And. & alios in c. vt cōmissi j. de hę. lib. 6.

h ¶ Generales.] ꝯ hæreticos credentes, &c. vt scripsi de hære. excōicamus. § sane. super 1. glo. portantes Satracenis merces prohibitas, vt scripsi de Iudæ. ꝙ olim. super glo. 2. & piratas, de hoc de rapt. excōicatione, exigentes vel imponētes noua pedagia. de censi. innouamus, falsarios litterarum papalium, de crim. fal. ad fal. ad falsariorum, & his similes 5.

5 Tale s

i ¶ Papa.] in inferioribus etiam locum non habet saluo eo quod dicitur. infra tit. 1. quamuis.

k ¶ Specialiter.] non sufficeret ergo generale manqatum de citando talem, nisi Papa specialiter exprimat citationem fieri per hanc formam.

Glo. seq. probat per q̄ scientiā excludi ignorātiam & errorem, & dicit quare.]

l ¶ Ex certa scientia.] idem verbum de offic. delega. pastoralis. §. præterea, & vide quod ibi nota. ignorātia opponitur scientiæ, de ordi. ab episc. c. 1. de sen. excō. pro illorum, sicut error opponitur consensui. ff. de iurisd. om. iud. si per errorem, & canon dicit, ꝙ ppriū erroris est approbare falsum pro vero. 38. dist. quamuis, & alibi ꝙ errare est aliud pro alio putare. 22. q. 2. in quibus. cadit tn̄ error in ignorantia, vt præ. dic. c. quamuis. quare littera ista vr̄ excludere mandatum qđ Papa faceret per ignorantiam vel errorem, ac si intendat ꝙ requiritur certa scientia, per quā intendat tollere ius cōe, quod debeat citatio fieri personaliter vel ad domum, vt lit. non contesta. qm̄. § porro de eo, qui mit. in pos. c. fi. cū suis cōcor. inf. tit. 1. c. 1. & requirēdi sunt amici. ff. ex quib. cau. maiores. itē ait § vlt. & le. seq. sup quo vide qđ no de do. & cōt. cām.

sunt ol casus, cōtinent in pcel. su bulla, singulis anni Romę dic cęna Dñi legi solēnite solet.

† al. termini.

Error op ponit cō sensui, & falsum vero ap probat.

40 m ¶ Mandante.] constitutio, rem non nouam, dicit iubente, per quod videtur hæc paria, & facit ad not. 14. q. 1. c. fi. 18. q. 2. dudum.

[Gl. seq. ponit duas vel quattuor æquiparationes.]

n ¶ Litterarum.] de simplici iustitia, de cri. fal. c. pen. & ibi manere solet contradictarum auditor. Alij auditores in palatio, de quo sequitur, & propter hoc decr. ne Romani. §. sane. sup. eo. lib. de elec. dicit causarum & litterarum audientia.

o ¶ Palatio.] constitutio illa dicit, aula: cui verbo cō- 50 cordat inf. de bap præsenti.

p ¶ Maioris.] non dicit cathedralis sicut sup. eadē cōpil. de ele. cām. §. 1. & inf. tit. 1. quamuis rō, quia curia posset esse in castro, villa, vel oppido 6 vbi non esset ecclesia cathedralis, & cōcor. ꝯ de sen. exc. ex frequentib. vbi ęquiparat cathedralē & matricē ecclesiā loci.

q ¶ Locorum.] conditionibus personarum & negotij. de appel. cum sit Romana.

6 Not. et gl. vbi eē Papa, ibi est Roma na curia.

r ¶ Personaliter.] ergo sicut personalis citatio consti- 60 tuit quem verum cōtumacem, non tn̄ manifestum. de sen. excom. venerabilibus § secus. li. 6. sic & ista. Circa talium appellationē vide quod dicam inf. de dolo & contu. si ante. Et hoc intendit, ꝙ ille processus, q fieri possit ꝯ personaliter citatum, fieri poterit ꝯ istum, & econuerso s. in eo qui fieri non posset contra illum nec contra istum, super quo vide quod scripsi de eo qui mit. in pos c. fi. & in quæstione. quam disputaui de receptione testium facta contra citatum ad domum, in mercu. sub tit. de testib. Item id qđ ad excusationē cōtumaciæ posset docere personaliter citatus, poterit & iste 7, & quod ille non posset, nec iste: facit de appel. lat. sæpe. versi. quicquid autem.

facit c. iūsta gl. in verbo sede. de priui. lib. 6. Font.

7 No. Imola. ꝙ præsumptio de notitia citationis, nō est iuris & de iure. Fon.

s ¶ Rationabiliter.] concor. sup. de rescrip. statutū, de conces. præben. c. 2. lib. 6.

a ¶ Tem-

a ¶ Temperantes.] 45.dist.disciplina.& c.sunt namq; [Glo.seq.alleg.duas concord.& dupliciter iustificat hanc restrictionem.
b ¶ Restringimus.] simile de electio.statutum.de hæ re.statutum 2.lib.6.& ſ.c.proxi. Et constitutio Bonifacij dicebat, ꝙ in his ꝑsertim casibus locum habebat illa citationis forma,& accipiendo illud præsertim, ꝓ tantum, habebamus mentem huius constitutionis, quæ fuit æquissima: nam graue est dicere, ꝙ dicatur vere cōtumax ex tali citatione,quæ facile poterit nō venire in eius notitiā, sicut dicitur de voce prçconis: quæ quandoq; paucis innotescit: in Auth. de lit. §. omnē colla.C. quomodo & quando iud. Authen. qui semel.
c ¶ Vel per alios.] simile s̄ ead.compi.de renun. ca.vnico.& de offi. deleg. statuimus. lib.6.
d ¶ Peruenire.] vt lit. non cōtest. quoniam. §. porro. & ibi de hoc
e ¶ Vel quorum.] alternatiua demōstrat, ꝙ sufficit alterum istorum.

temperantes a, idem statutum & præfatum modū citandi restringimus b ad illos tātum, & in illis locum volumus sibi vendicare,qui faciunt,impediunt, vel procurant per se vel per alios c quoquo modo, ne ad eos possit citatio peruenire d, vel quorum e domicilia siue loca non possunt f tute g libereve adiri. ¶ Porro, et quod circa citationes absentium tā diebus solemnibus quā alijs,Ecclesia † Romana diuersis ex causis interdū, facere consueuit h,per præsentē cōstōnē seu moderationem in nullo volumus derogari.

† In quodam manuscripto ita ecclesia Romana diuersis ex causis processus interdum.&c.

¶ Idem.

¶ *In causis etiam pendētibus beneficialibus,decimarū, matrimonialib. & vsurarū,& ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absq; iudiciorum strepitu & figura.Ioan.And.*

f ¶ Nō possunt.]hoc æstimabit Papa spāliter,& ex certa scientia citationis modum committens,vt supra.
g ¶ Tute.] dicit constitutio Bonifacij, cum(vt scriptū est)æstimare debeamus,an eo ire liceat vbi est citatio facienda.
h ¶ Consueuit.] de quo videre potes in Spec.de citatio.c.vlt.per totum.Ioan.And.

Dispendiosam.] ¶ Primo ponit constitutionis causam.Secundo ibi,[Statuimus.] constitutionem. Tertio,ipsius extensionem:ibi,[Volentes.].

CASVS. Inter aliquos est controuersia & contentio de aliquo beneficio: quia aliquis clericus intēdit ius in illo beneficio,vel forte est quæstio de aliqua dignitate,vel super aliqua electione,postulatione,vel prouisione vel de aliquo matrimonio, vel super repetitione vsurarū,vel sup illis causis in textu numeratis, q̃ritur vtrū iudex cognoscens de istis causis, debeat procedere secūdū ordinē iudiciariū ad longum: puta ꝙ detur libellus in scriptis,ꝙ lis cōtestetur ꝙ fiant ꝓductiones testium,dilationes, & concludatur,ꝙ renūtietur,vel vtrū possit procedere summarie ordine iudiciario non seruato?Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in his causis in textu positis iudex potest ꝓcedere summarie & de plano si velit, vel etiā si pōt obseruare ordinem iudiciarium. hoc dicit. Et dicit ꝙ de his verbis,[Summarie & de plano,habemus in Cle. sæpe. de verb. sign.quç facta fuit ad exponendū ista verba, summarie,de plano.& dic [Dispendiosam,] id est,dānosam. Ordina sic: Nos Clemēs cupientes restringere in casibus scriptis,scilicet in textu, dispendiosam prorogationē,id est, damnosam prolongationem litium, q̃ interdum,idest,aliquotiens experientia causarum, i.sic prolōgaturū docet ꝓuenire ex obseruatione subtili iudiciarij ordinis,&c. ¶ Et sic colligo,notabile,ꝙ qnq; subtilitas reprobatur, vt in gl. ¶ Item not.dispēdium esse si prorogantur lites. C.de iud.l.properandū de do.& contu.c.finem. Not.finaliter differentiā inter illa verba,simpliciter & c.plano, sine strepitu iudicij & figura.de hoc in glo.in verbo, figura. Zabarel.

Ordina
rio littera.

CAP. II.

Dispendiosam i † prorogationem litium (quā interdū k ex subtili l ordinis iudiciarij obseruatione cārū docet experientia m prouenire) restringere n in subscriptis o casibus cupiētes p: Statuimus,vt in causis sup electionibus q, postulationibus,vel prouisionibus r,aut s sup dignitati-

† Nota dispendiū esse si lites prorogent.c.cū finem. de dolo & cōtu.l.ꝓperādum C.de iud. Zabarel.

[Prima glo.summat,diuidit, & exponit principiū.]
i ¶ Dispendiosam.] Casus.In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tāgentibus,procedi pōt simpliciter & d̄ plano absq; iudiciorum strepitu & figura. Et primo ponit cōstitutionis causam, scd̄o ibi, [Statuimus,] cōstitutionē: tertio ipsius extensionem, ibi: [Volentes.]Et hoc est ius omnino nouum corrigens quædam iura, vt ſ. patebit. & dic [Dispendiosam,] id est,damnosam.de cōstitu.cap.2.ſ. titu.pro xi.cap 1. §.eisdem.& concor. huic prin. de rescrip .c. dispendia. lib.6.
K ¶ Interdum 1.] innuit quòd nō semper, alias esset dare quòd omnia iura per quæ datur ordo iudiciorum, essent dispendiosa: quod esset absurdum.

t Vide gl. 2.q.1.in summa. Font.

l ¶ Subtili.] subtilitas quandoque reprobatur, quandoq; commendatur 2 à iure.de hoc s̄.eo.ti.dilecti.in glo.1.& & ibi scripsi.
m ¶ Experientia.] concord.de elect.quàm sit.in prin. lib.6.
[Glo. seq.obijcit & soluit, & quæstioni de eius iuris causa speciali respondet.]
n ¶ Restringere.] non videtur hoc verbum cōuenire pro eo quod non restringit, sed subtilitatem taxat iudiciarij ordinis in his casibus.Sed dic quòd restringit dispendiosam prorogationē, de qua ꝑmisit,& hæc est constitutionis causa generalis,sed causa causæ,id est quare plus in his quàm in alijs,potest dici de arbitrarijs,de quibus non cogimur reddere rationem,vt dixi de rescrip.si quando.ita etenim potuisset auctor adiūgere causas primitiarum,oblationum,mortuorum,testamentorum, legatorum,maxime ad pias causas, & ijs similes,in quibus vrget eadem ratio.Mouit autem forsan auctorem, ꝙ protelatio causarum beneficialiū & matrimonialium est periculosa,vt lit . nō contesta. quoniam & idem periculum pōderauit in debentibus vsuras vel decimas.& hæc faciunt ad infra dicenda.
o ¶ Subscriptis.] in alijs ergo secus,in quibus nō esset id expresse statutum vel à principe specialiter commissum, & vide quod not. de verborum signifi.sæpe. in principio.
p ¶ Cupientes.] hic incipe constructum.
q ¶ Electionibus.] olim nō tenebat processus in causis electionum partibus præsentibus lite non contest. s̄.de elect.dudum 2 ,quæ in hoc corrigitur.& cōcord. illi iuri de dolo & contu.cum qui.lib.6. [& de eo qui mit.in pos c.cum qui.]
r ¶ Prouisionibus.] factis vel faciendis. s̄. de elect.vt circa &c.qui contra certam.lib.6.
s ¶ Aut.] repete in causis.

Ratio de arbitrarijs nōredditur.

a ¶ Cano-

a ¶ Canonicatibus.] concor.de elect.c.1.lib.6.

[Glo.seq.quærit,arguit negatiue, contrariũ soluit secundo soluit tria dubia:primum,de causa monachationis per tres rationes:secundum,de causa proprietatis ecclesiæ per rationem,& quattuor similia:tertium de causa priuationis, in quo distinguit.]

bus,personatibus,officijs canonicatibus a, vel pbẽdis,seu quibusuis beneficijs b ecclesiasticis c, aut super decimis d (ad quarũ etiã præstationem e possunt, qui tenentur f ad eas,præmoniti g censura ecclesiastica coerceri h) nec non super matrimonijs i vel vsuris k, & eas quoquo modo tan-

b ¶ Beneficij.] nunquid in causis super hospitalibus,eleemosynarijs, vel leprosarijs habebit hoc locum? Videtur ꝙ non. j̃. de præb. ꝑ litteras. Tu dic contra ꝑ verbum officij,quod præmisit. ad hoc j̃.de relig.do.quia contingit.vbi rectores vocantur,& tutoribus & curatoribus similantur 1. Eadem ratione cum monachat* sit officium, puto idem in causa monachationis: & si dicatur monachus eligi, postulari, vel prouideri,hoc est planum ꝑ litteram superiorẽ. & facit qđ dixi post Inno.& Host.de elect.officij.Aliqua tamen iura dicũt monachũ fieri,creari,recipi, ordinari.de regul. c.1.& vlt.lib.6.de elect.indẽnitatibus. §.si vero.16.q.vlt.c.vlt.tñ negari non potest, quin canonicatus regulares in verbis superioribus includantur, quo iure monachatus excluderentur,non video.Item prorogatio dispendiosa non minus in regularibus, quàm in sæcularibus est,causa ergo non deficit 3.Tamen ꝑ litteram istam,beneficij, dico ꝙ si de ecclesia agatur vt de proprietate,non est locus constitutioni cum illa q̃stio beneficialis non sit,nec hic dicatur de causis ecclesiarũ. similis differentia quo ad missionem, vt lit.nõ cõtest. c.2.de do.& contu.c.2.de eo qui mit.in pos.c.1.& eo.tit.cũ qui.lib.6.& quo ad permutationẽ. de rer. ꝑmu. ad quæstiones.& c.cum olim.& c.cum vniuersorum.& quo ad p̃scriptionẽ. de iure patr. cura. de reg.iur. c.2.lib.6.& quo ad transactionem, vt not.de transa.sup eo. si vero agatur ad remotionem beneficij, & negatur fœdus coniugij spiritualis vel titulus,puto decre.locũ habere:secus si non negatur titulus,sed ꝑ ꝑ crimẽ. petitur remoueri.facit quod dixi post Inno. & Hosti. vt lit.non contest.quoniam.§.porro,super 2.glo.

1 Idẽ Lãfran. hic.

2 Not.hic Imo.ꝙ ad monachatũ q̃s põt eligi. si. gl. c.indẽnitatibus §.si vero. de* elect. li.6. Fon.

3 Hic notat Imol. exorbitãtia extẽdi ex idẽtitate rõnis. si. gl. in cle. auditor. de rescrip. Font.

c ¶ Ecclesiasticis.] in secularibus ergo nil est mutatũ quamuis in ecclesiastico foro tractentur.

[Glossa sequens primo soluit dubiũ de decima singulari:secundo quærit de Papali, & soluit per tres rationes:tertio quærit de iure percipiendi,& soluit tollens duo obstantia.]

d ¶ Decimis.] intelligo communibus. & qđ iure diuino debentur,quod probat sequẽs littera. ergo si debeantur ex pacto,pollicitatione,vel voto,no erit locus huic constitutioni. & facit quod not.s̃.de deci.tua 2 in fi.1.glo.Quid de decima Papali, de qua j̃.de deci.si beneficiorum si inter illũ cui Papa cõcessit & clericum sit quæstio,erit ne locus huic constitutioni? puto ꝙ nõ fuerit hoc de mẽte,nec sꝑ est illa decima, sed qñq; vicesima,vel alia quota.de vot.c.fi. Et ista cõstitutio iura corrigens & exorbitans non est ampliãda vel habilitanda.de reg.iur.quæ à iure.lib.6.Sed qd si non est q̃õ cum debitore decimæ, sed inter duas ecclesias super iure percipiendi? tunc puto locũ esse constitutioni per hanc litteram, & litteram quæ sequitur,& eas quoquo modo,&c.Nec obstat littera q̃ sequitur,q̃ nõ est determinatio huius casus, vel restrictio, sed interpositio:quod probatur ex eo quod dicit,'ad quarũ etiam,&c.Non obstat quod dixi super versicu. beneficijs: quin causa super proprietate decimarum sit decimalis.

Decimę Papalis q̃stio an debeat tractari de plano.

e ¶ Præstationem.] integram,& sine deductione seminis,vel sumptuum quo ad prædiales.de deci.cum sint homines.& c.non est.& c.tua 2.quo ad personales dic vt eo.tit pastoralis.

4 Vide B. Tho. 2.2. q 87. art. 1. & seq.

f ¶ Tenentur.] Quilibet 4 autem laicus tenetur q̃ se- nõ ostendit immunem.s̃.de deci.à nobis. De clericis dic vt eo.tit.nouũ.De religiosis dic vt s̃. e.ti. ex parte. & contra quoscunque ex his agatur,locum habet cõstitutio:& contra religiosos asserentes saltem decimã integram in præcepto non esse, emanauit constitutio j̃. de pœnis. cupientes.

[Glossa seq. alleg. tres concord.& ponit quorundam obseruantiam.]

g ¶ Præmoniti.] s̃.de decim. peruenit. j̃ de sent. excom. sacro. & c.constitutionẽ.lib.6. Multi seruant, & videtur expediens ecclesijs ꝙ faciãt monitionem generalem fulminantem excommunicationis sententiã in non soluentibus decimas fructuũ prædiorum,quæ habent in parochia, & postea non soluentes,petit ecclesia denũtiari.facit de iureiur. ad nostram 2.& coaptant eam præcedenti culpæ, moræ,vel offensæ,vt satisfiat decre.Romana. § caueant.de senten excom.lib.6.

h ¶ Coerceri.] appellatione remota,de deci.tua.2.in fi. quod intellige vt ibi scripsi, & contra pertinaces 5 inuocari põt brachiũ sæculare.de homici.postulasti.

5 Lanfr. dicit q alias non vocabit sæculare brachiũ. Font.

[Glo.seq primo distinguit an de fœdere matrimonij agatur,an de adulterio: primum multipliciter exẽplificans & ostendens in quo corrigitur ius vetus.Secundo querit de sponsalibus. Tertio quærit de causa matrimoniali, quæ succedit causa successionis.]

i ¶ Matrimonijs.] si quærat̃ de fœdere, nõ est dubiũ, siue agatur ad impediendũ,siue ad dirimendum,siue ad declarandũ, vt quia vendicatur coniũx negãs contractum.Quod autem de dirimẽdo dixi,intelligo siue petatur dirimi matrimonium, quod à principio non tenuit, vt contractum inter infideles,inter quos erat impedimentum dirimẽs:siue quod à principio tenuit dirimi petatur propter creatoris contumeliam superuenientem in casibus. de diuor.quanto.& cap.gaudemus. Hoc autem casu quando de fœdere quæritur ꝑ vetera iura, procedi non poterat lite non contestata, nisi parte contumace, vt lit.non cõtest.accedens 2.& c.qm̃.hodie secus,vt hic.Quid si agat̃ de crimine adulterij ad separationem thori? Videtur per decre. 1.s̃.vt lit.non contest,ꝙ constõ locũ nõ habeat:nã vt ibi patet,processus qui ꝑ iura vetera fieri poterat, parte cõtumace in causa matrimoniali fieri nõ potest eo casu. Quid si agatur de sponsalibus? certum est ꝙ ista sunt diuersa,vt patet in rubrica, de spõsalibus & matrimonijs:tamen per litteram sequentem videtur constitutio locum habere 6, quasi sponsaliorum causa sit de tangentibus. Quid si sit quæstio successionis & natalium in qua incidit causa matrimonialis in principali?Non habebit locum constitutio, si tamen incidens matrimonialis quæstio defert̃ ad iudicem ecclesiasticum 7, potest locum habere constitutio: nam etiam per iura vetera, secundum Inno.& Host.nõ erat tunc necesse libellum fieri,vt scripsi.qui fil.sint legi.lator.

6 Scio q cõstõ [...] diosa de matrimonijs ho[...] quẽs non cõprehendit spõ[...]lia. gl. in cle. 1. de cõsan. & affini. Fõ.

7 Imola dat hic regul. q qñ incidens diuersæ naturæ in principali, nunq tractatur corã eodẽ nisi cõpetẽs sit in vtraq; cõ[...]ne. Font.

[Glo.seq.exemplificat, & duo dubia soluit:secũdo tractat quid de sæculari foro.]

K ¶ Vsuris.] cum repetuntur,vel petitur vt illas cõpẽset vsurarius,vel ipsius hæres.Nec impediet hunc procedendi modum,si dicat reus,ꝙ casus est quo cõpensare non tenetur:pone exemplum de vsur.salubriter. & c.conquæstus.Satis est enim, ꝙ forma petitionis cõcludit cãm vsurariã 8,& facit qđ scripsi post Inno.& Host.de foro.compe.cum sit.nõ sic forte si creditor petit debitum, & debitor excipit illud vsurarium : nam hic principalis causa non est super vsura. immo super *credito vel alio contractu ex quo agitur, nec constitutio ista* manauit in fauorẽ, sed in odiũ vsurariorũ. Et vide qđ scripsi de fideiuss constitutus. sup verbo, calũniæ.vbi vero debitor nõ simpliciter exciperet,sed

8 Nota hic ad cognoscẽd qualitatẽ causæ inspici conclusionẽ libelli.

gentibus [a] ventilandis, procedi valeat [b] de cætero simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura [c]. Volentes nõ solũ ad futura negotia, sed ad præsentia [d], & adhuc etiam per appellationem pendentia [e] hoc extendi.

TITVLVS II.

De foro competẽti.

¶ Clemens quintus in cõcilio Viennensi.

petere pronuntiari cõtractum factum in fraudẽ vsurarum, tũc procedit constitutio. Et aduerte: quia si opinio Hug. & Lau. & quę placet Arc. 14. q. 4. q̀d dicam. & Gof. de fo. comp. cũ sit. esset vera, scilicet quòd vsuræ possint peti contra laicũ in sæculari foro. decre. tamen ista non haberet locũ in illo foro: non enim potest nec intendit Papa iudiciariũ ordinem tollere, nisi quo ad suum forũ. facit quod not. de arbi. c. 2. li. 6. & eodẽ lib. de reg. iur. c. 2. dec. tamẽ, ad nostrã 2. de iurei. quæ ad prædictam opinionem inducitur, non facit: q̀a illa non sunt ibi verba Papæ, sed partis iurantis: & sic non ponunt ius nouum. Et ꝯ illam facit quod not. cod. ti. ex litteris. in vlt. gl. & in prædicta decr. cum sit. de offi. ord. ca. 1. & 11. q. 1. in summa. & 6. q. 2. c. 1. & hæc decret. quæ trib. tm̃ ecclesiasticis causis hãc admiscet. Ad id ꝙ dr̃, ꝙ leges etiã in his ecclesiasticis pœnam imponunt, respondet per decre. de hære. vt inquisitionis §. pen. & c. seq. in fi. lib. 6.

a ¶ Tangentibus.] causas electionum & ꝓuisionum tangeret cum quęreretur ad quem pertineret electio uel prouisio: causas vsurarum, cum peteretur relaxari iuramentum de illis soluendis. de iureiu. c. 1.

b ¶ Valeat.] non dicit debeat [1]. per quod patet, quòd potest iudex etiam contradicentibus partibus seruare iudiciarium ordinem in causis prædictis. ff de iudi. nõ quicquid de of. deleg. cõsuluit. non sic in illis, in quibus procedi dẽt, vt patet ꝯ. de verb. signi. sæpe contingit. in fi. per quod cõsulo, ꝙ in casibus, in quibus dubitatur, an constitutio ista locum habeat, de quibus sup. not. & similibus. iudex ad omne dubium tollendum seruet ordinem iudiciarium.

[1] Quia tũc necessitaretur. vide gl. ĩ c. attẽdentes. d̃ sta. mo. Imo. Pont.

c ¶ Et figura.] Quid importent hęc verba, determinat prædicta cõstitutio, sæpe. ꝯ. de ver. sig. quæ summe fuit necessaria propter istam, vt ibi no. in 1. glo.

d ¶ Præsentia.] concor. de of. leg. c. pen. in fi. li. 6. ad idẽ C. de sacrosan eccl. sancimus 1. & 2. & l. vlt. in fin. C. de transac. l. vlt. in princ.

[Gl. seq. notat differẽtiam ex qua cõsilium infert.]

e ¶ Pendẽtia.] Concor. ꝯ. de seq. pos. c. 1. de proba. ca. 1. de re iud. ca. 1. de senten. excomm. c. 1. in fi. Fuit autem hoc dictum de pendentibus per appellationem: quia quo ad illa non sufficeret verbum, præsentia, per id ꝙ no. in prædicta l. sancimus. in fi & ꝑꝑ ea quæ not. sup. de elect. licet canon & quæ no. Cõpo. t. de cõsti. cognoscentes. quæ quasi ad litteram ponit Gul. in spe. de appel. §. de officio ver. sed quid si dũ causa. Dato tamẽ ꝙ hæc verba non fuissent expressa: quia tamẽ cõstitutio ista dat modum procedendi tantum, de sui natura respiciebat pendentia quo ad facienda, ut not. in prædi. decre. licet canon.

DE FORO COMPETENTI.

[Visum est sup. de iudicijs: verum quia cõuenti in iudicio quandoq. excipiunt de incõpetentia fori, & dubitaret aliquis quid esset forũ competẽs, ideo, &c.]

Cõtinuatio do. Hellię.

Q Vamuis.] Præsupponendum est illud ꝙ dr̃ in c. episcopum. 9. q. 2. & in duob. c. seq. & illud ꝙ habetur 7. q. 1. c. placuit. & in duob. c. seq. & illud quod habetur in l. extra territorium. ff de iurisd om. iud. videlicet, ꝙ iudex qui habet territorium limitatum, potest sedere in quacunq. parte sui territorij: debet tñ seruare limites maiorũ suorum: hoc est, dẽt sedere vbi sui maiores ꝯsueuerũt sedere: extra territoriũ est priuatus iurisdõne, nisi inter subditos volẽtes, & iudice illiꝰ territorij cõsentiente: & tunc fit prorogatio de loco ad locum.

¶ Cõcedit cõcilium certo casu episcopis expulsis à suis sedibus, q̄d in locis aliarum diœcesum seruata forma, quam limitat, poßint procedere contra expulsores, cõsiliarios & fautores, & inter subditos ius dicere. Io. And.

Q C. VNIVAM.

CASVS. Aliq̀s dñs sęcularis, puta dux, comes, baro, miles concepit odium ꝯ epm̃ Niuerñ ut vidimus à temporibus retroactis, & illũ expulit a suo episcopatu: ita quod non auderet intrare episcopatum: etiã istud extitit practicarũ in epõ Engolimeñ. modo q̀ritur vtrũ eps̃ possit exercere iurisdõnem in diœcesi, in qua est vt exul & expulsus à sua, contra expulsores, id est, contra illos, qui illum expulerunt? Item contra fautores & consiliarios ipsius comitis, ducis vel baronis expellentes ipsum episcopum? Respõdet Romanus Pont. ꝙ sic: dũmodo petat licentiã ab epõ in cuius diœcesi est, & q̃quis ẽt licentiam nõ obtinuerit ab eo, poterit suã iurisdictionẽ exercere. Sed vtrum possit exercere iurisdõnẽ suam inter suos subditos: quia dicimus ꝙ põt exercere in diœcesi alterius petita licẽtia à diœcesano, quãuis non obtenta, cõtra fautores, expulsores & cõsiliarios; quare dubitat̃, an posset inter subditos: Et distinguit Romanus Pont. Aut episcopus expulsus potest exercere suam iurisdõnem per alium: & tunc non potest exercere in aliena diœcesi inter subditos inuitos, sed dẽt deputare officialem. Si vero non posset exercere ꝑ se, nec ꝑ aliũ: quia iste dominus temporalis hoc non permittit, nec patitur, tunc petita licentia & non obtẽta ab episcopo ĩ cuius diœcesi est. potest inter subditos inuitos suam iurisdictionem exercere, dum tamen eos subditos, qui non sunt de fautoribus, cõsiliariis, non conueniat ad locum distantem à sua propria diœcesi ultra duas dietas. Sed q̀d si isti epĩ expulsi dicunt ꝙ nõ audent conuenire vel citare vt iurisdictionem suam exerceãt cõtra istos fautores, ꝯsiliarios vel expulsores, nec ad domũ nec ad ecclesiam cathedralem: q̀a ipsi sũt ita malitiosi & potentes: ꝙ nullus auderet eis facere quicquam ꝙ ipsis displiceat. Itẽ si ipsi episcopi expulsi dicũt, ꝙ non pñt exercere suam iurisdictionem in sua diœcesi nec per se, nec per alios, an ipsis simpliciter sit credẽdũ, & an nulla requiratur ꝓbatio, vel saltem nũquid tenebuntur iurare sic esse ut dicunt? Rñdet Romanus Pon. quod ipse vult stare suꝑ his assertionib. eorũdem epõrum simpliciter: tñ Rom. Pont. iniungit ipsis epĩs sub pœna quam expectabunt a diuino iudice, hoc est a Deo, ne circa præmissa asserant aliquid dolose & ꝯ conscientiam. hoc dicit. H.

Et ut bene ad longum ponatis casum, accipiatis diuisionem gl. & procedatis per partes, & sic nihil omittetis ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ episcopus non potest iurisdictionem suam exercere extra suam diœcesim, nisi cognosceret inter volentes, & haberet licẽtiã ab epõ illius diœcesis siue illius territorij, & de hac licẽtia dẽt fieri mẽtio in processib. puta sic dicẽdo, solo tibi accõmodato. Not. secũdo, casũ quo iudex põt exercere iurisdõnem extra territorium inter subditos inuitos, dummodo petierit licẽtiam, licet nõ obtinuerit. No. ꝙ si eps̃ expellat̃ iniuriose a sua diœcesi, tunc in persona ipsius fit iniuria suæ ecclesiæ, & eam potest vindicare, & sic episcopus potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ. Nota ordinem obseruandum in

citãdo expulsores, fautores & consiliarios: quia si pos sint commode apprehendi, debent citari personaliter, si vero nõ possint cõmode apprehendi, debent citari ad suum domiciliũ: Si nõ possint citari ad domiciliũ tunc debent citari in valuis suæ ecclesię parochialis vel ecclesiæ cathedralis: aliàs si non possint citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel cathedralis, debẽt citari in propinquis locis, quod est bene notandum. Not. dictionem, [Quamuis,] id est, quamquam: videlicet, tamen coniunctio aduersatiua, & acuit penultimam. Not. ꝙ dictio, [Canonibus,] canon canonis. m. t, gręce, latine dr̃ regula, cõsuetudo approbata, siue institutio. 3. dist. canõ. Et in vna significatione est id, ꝙ in concilio gñali vel prouinciali statuit̃, & sic accipit̃ de constõne, c. canonũ statuta. In alia significatione vr̃ esse id qđ ab emphyteuta de re emphyteutica soluit̃, & sic vr̃ sumi ab Azone in sũma. C. de iure emphy. ver. ex hoc aũt contractu. Etiam dr̃ illud quod sumit̃ pro pedagio vel vectigali. ff. de publica. & vectiga. vel canon largitionalium titulorum est summa tributi, & p̃statur de regulari p̃statione à prouincialib. fisco. Et dicuntur tituli: quia ex specialibus titulis. i. litteris breuibus cauta legũtur. vt C. de iure fisci. l. penul. Canon frumẽti vrbis Romæ est certus numerus mẽsurarum frumẽti, quod singulis annis metebatur Romæ. l. 1. & de canone frumentario vrbis Romæ. C. li. 11. quod erat etiam de oleo, & ꝯ hoc non licebat alicui beneficium vel indulgentiam aut priuilegiũ impetrare, & impetratum non valuit, vt ibidem dr̃. Inde venit canonia, & est ius quod peruenit electione vel receptione in fratrem. Vel est ius percipiendi fructũ p̃bendæ siue redditus. c. relatũ. de præben. Canonica monitio est qñ interuenit citatio cũ tribus monitionibus, vel vna perẽptoria tres continens, de qua in c. constõnẽ. de sen. excom. lib. 6. Not. interdictum. i. prohibitum, de interdico interdixi interdictum, quasi interim dicere vel interim dictum: scilicet ꝙ interim annuntiatur à iudice, non ꝙ perpetuo maneat, quasi quãdiu dictum & statutum est à iudice. ¶ Et not. hic ꝙ in generali interdicto debent ista conferri ab ecclesia, scilicet baptismus paruulorũ, penitentiæ morientium. Potest etiam eps̃ paruulos baptizatos confirmare. Itẽ semel in mense vel septimana populum interdictũ & excõicatũ ad ecclesiã aliquam conuocare, & ei prædicare. Itẽ põt Eucharistia in morte vere pænitentibus dari. Vnde in decretali noua, scilicet. c. permittimus. de sentent. excom. supra in antiq. dr̃. Permittimꝰ ecclesiarũ ministris semel in hebdomada tp̃e interdicti nõ pulsatis campanis, voce submissa. i. bassa & suppressa, ianuis clausis & firmatis, excõicatis & interdictis exclusis, Missarũ solẽnia celebrare cã conficiendi corpus Dñi, quod decedentibus in pænitentia non denegatur. Item permittitur in c. quod in te. de pæni. & remi. ꝙ clerici decedentes, qui plene seruauerunt interdictum, in cœmeterio ecclesiæ sine campanarũ pulsatione cessantibus solemnitatibus omnibus cum silentio tumulentur. Item conceditur ꝙ in conuẽtualibus ecclesijs bini & bini, vel simul tres horas canonicas valeant & possint legere potius quàm cantare, ianuis clausis, interdictis & excõicatis exclusis & expulsis, voce ita demissa & suppressa siue bassa, ꝙ exterius non possint audiri. i. ꝙ existentes extra ecclesiam illos dicentes horas non possint audire. Et sic patet ꝙ interdicti & multo fortius excõicati non possunt auscultare horas canonicas. Itẽ peregrinis accipientib. signũ Crucis ob reuerentiã Crucifixi, non est pęnitentia deneganda, qđ ẽt alijs peregrinis põt misericorditer indulgeri. ¶ Itẽ not ꝙ extrema vnctio, hoc est vltimũ sacrum, non dẽt dari alicui laico vel clerico, vel ẽt religioso in loco generali interdicto supposito, nisi super hoc hẽat priuilegiũ speciale. ¶ Et not. ꝙ olim interdictũ aliud erat: nam erat quædã formata & solemnis conceptio verborum, quibus prętor aliquid fieri iubebat vel prohibebat, qđ tũc maxime faciebat cũ de possessione vel quasi possessione inter aliquos contẽdebatur, vt insti. de interdi. circa princi. & ff. eo. Et plura sunt interdicta. Vnũ est interdictũ, de aqua quotidiana & æstiua: & dat̃ habenti ius aquæ quotidianæ vel ẽt æstiuæ ducendę ad p̃dia sua cum aliquis ducere prohibet̃, vt ff. de interdi l. 1. in prin. Item est interdictum, de aqua de castello ducenda, & dattur habenti ius ducendi aquã de canali vel castello ad irrigãdũ. Itẽ est interdictũ de arborib. cædendis: & datur ꝯ hos qui habent arbores, quarũ folia pendent super ædificia vicinorum, vel agrum, ita ꝙ eis damnum inferant & consulitur eis ꝙ huiusmodi arbores succidant, & ligna tollant, & eas arbores deglobent à terra vsque ad quindecim pedes. Idem est si per radices minatur periculũ, vt l. 1. C. de interdicto. & hoc interdictũ est prohibitoriũ. ¶ Item est interdictũ de cloacis priuatis reficiendis & reparandis: Si volens quis suam cloacã, idest, latrinam priuatam vel etiam publicam, vel fistulas, vel meatus seu conductus reficere & reparare vel purgare, vel ẽt de nouo facere, ab alio prohibetur: tũc prouisum est ei de interdicto de cloacis, quod est interdictũ publice deputatũ. Et priuatũ de priuatis cloacis. & est prohibitorium. Etiam est aliud restitutoriũ. scilicet quod datur ꝯ iniicientem & proijcientem in cloacã meã vel publicã, vel immissum in cloacã impedit, vel quę iubetur auferri, i. deiectum est, vt ff. de cloac. l. 1. & §. deinde. & §. cloacæ. l. fina. de interdictis. ¶. Item est interdictum de aqua pluuiali arcenda, vel de aqua pluuiali. Si facis opus aliquod in fundo tuo propter quod aqua pluuialis potest nocere fundo vicini tui, datur contra te actio pluuiæ arcendæ, per quã tuis expensis opus teneris destruere, & damnum contingens emẽdare. Si vero possideas opus ab alio factũ, teneris patientiã præstare, vt id opus quod nocet destruat̃. argumento. l. prima. & scđa. §. 3. & fi. & l. tertiꝰ colonus. §. Celsus scribit. versi. si quidem alius ff. de interdictis. & Specul. ibidem. ¶ Item est interdictũ de fonte, quod datur ei, qui ducit aquam de fonte hoc anno, nec vi nec clam, nec precario de alterius fonte vel lacu, puteo, piscina, fossa, stagno, vt ff. de interdi. l. 1. in prin. ¶ Itẽ est interdictum fraudatorium quo tutoris creditor tenetur pupillo, vt si cum consilio fraudis participasse constabit vt fraudaretur, vt ff. de so. lu. l. pupilli circa princ. Hoc interdicto tenet̃ qui fraudẽ participando emit à creditore, qui non sit soluendo: melius forte diceretur à debitore. ¶ Item est interdictũ de glande legenda, idest colligenda vt alios fructus. Et datur ei cuius glans vel fructus in fundũ alienum ceciderit, vt singulo tertio die liceat legere. i. colligere & exportare. Et glandis nomine oẽs fructus cõtinentur, vt. l. vnica. ff. de interdic. ¶ Item est interdictũ, de itinere actuq; priuato restituẽdo, prohibitoriũ ad tuendas. i. defendendas tantummodo rusticas seruitutes. & datum contra prohibentes aliquem vti seruitute sua, vt ff. eo. l. 1. §. 1. Et datur confessoria contra negantem seruitutem, vt. l. si forte. §. sciendũ. ff. si seruitus vendicetur. & etiam datur aduersus eum, qui aliũ iniuste prohibet sua uti seruitute, nam tũc ẽt dr̃ confessoria, vt dicto §. sciendum. l. pallegata. ¶ Itẽ est interdictũ, de libero homine exhibendo. i. ostendẽdo & competit vnicuique de populo ad petendum in publicũ hoiem librũ ꝯ & aduersus eũ, q liberũ hominẽ inuitum captũ dolo malo detinet in seruitute. Item est interdictum, de liberis exhibẽdis, seu deducendis & datur patribus vel parentibus cõtra eos, qui liberos suos vel nepotes in potestate eorum existentes sine eorum voluntate detinent, vnde l. 1. ff. eod. titu. de interdict. ait prætor, Qui quæ ve in potestate Lucij Tit. j est, si is eave apud te est, dolove tuo factum est, quo minus apud me patrem esset, ita eũ eamve exhibeas. ¶ Item est interdictum de migrando, quod datur inquilino, i. cõductori, q domos coduxit, vt ipse libere cũ rebus suis possit de habitatione migrare, si tñ locatori satisfaciat, & đpẽsione totiꝰ tp̃ris, vt ff. e. l. 1. § si pẽsio.

Domini

Domini mei plura alia interdicta habetis, quæ vobis scribā inf. in c. eos qui. de sepul. sub verbo interdicti. Nam habetis interdictum, de mortuo inferēdo. Item interdictū, momētaneæ possessionis. Item interdictū, ne quid in loco sacro fiat. Itē interdictum, ne q̄d fiat in loco publico uel itinere. Item interdictum, ne quid fiat in mari, uel flumine publico. Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quā priori æstate fluxit. Item interdictum, de noui operis nuntiatione. Item interdictum, de loco publico fruēdo. Item interdictum, de precario. Item interdictum, quod vi aut clam. Item interdictum, quorum bonorū. Item interdictū, quorum legatorum. Item interdictum, de riuis. Itē interdictū, Saluianum. Item interdictum, de sepulchro ædificando. Item interdictum, de tabulis exhibēdis. Item interdictum, de ripa muniēda. Item interdictum, ut in flumine publico nauigare liceat. Item interdictum, vnde vi. Item interdictum, de vi & vi armata. Item interdictum, uti possidetis. Item interdictum, vtrobi. Item interdictum, de uxore deducenda marito. Et sic habetis 35. vel 36. interdicta, quare ite ad c. eos qui de sepulturis.

h ¶ Expulsi.] 7. q. 1. pastoralis. & c. sciscitaris. 3. q. 6. hoc quippe. 17. q. 4. si quis deinceps.

i ¶ Persequentium.] Quando ꝓsecutionem fugere[2] liceat necne, plene in textu, & in gl. 7. q. 1. §. hoc tunc. de renun. nisi. §. propter malitiam.

uis [a] sacris canonibus [b] sit generaliter [c] interdictū, ne quis episcopus iurisdictionē [d] in diœcesi exerceat aliena: Nos tamen episcopis [e], qui a suis sedibus proteruia [f] impiorum [g] expulsi [h] non audent propter metum ꝓsequentium [i] in suis ciuitatibus uel diœcesibus, aut earum [k] parte aliqua residere: nec iurisdictionem ad se spectantem per se, uel per alium [l] inibi [m] exercere [n]: ne iniuria in eorum expulsione, ipsorum irrogata ecclesijs [o] hoc prætextu remaneat impunita, duximus indulgendum [p], vt in diœcesibus alienis, in ciuitatibus uidelicet, vel locis insignibus [q] suis ecclesijs uicinioribus [r], in quibus poterunt secure morari, & iurisdictionem [s] suam libere exercere, possint [t], contra suos expulsores [u], & eorum in hac parte consiliarios [x] & fautores [y] (dummodo

[Glo. seq. soluit vnū quare quærit de loco exempto. arg. pro & contra, & soluit.]

K ¶ Aut earū parte.] quia nomine partis continetur dimidia. de deci. c. 2. §. 1. lib. 6. cū concor. ne aliquis crederet hic sic sumi: ideo subdit, aliqua[3]. Si ergo in aliqua etiā minima particula diœcesis proprie secure morari & procedere pōt, non est locus constitutioni per hanc literam: statur tn̄ ipsius assertioni super hoc, ut sequitur ĩ. Quid si in aliquo loco diœcesis suę tn̄ exempto securus manere & procedere posset, & ibi d̄ facto recipitur: quæritur an possit ibi sedere ꝓ tribunali? Vr̄ ꝙ non. 18. q. 2. luminoso. de offi. ord. cum ep̄s. li. 6. pro & cōtra inf. de priuil. c. 2. Dico ꝑ hāc litterā & ꝑ p̄di. c luminoso. ad fin. ibi: nisi ab abbate, & c. ꝙ ex quo ibi recipit̃, ibi sedere poterit: nā si hæc cōstitutio dat sibi licētiā sedēdi in loco nō subdito diœcesi alterius, fortius in nō subdito suæ diœcesis. q. ēt quo ad aliqua subditus est, vt in p̄di. decr. 2. ĩ. de priuil. & tūc per hanc litteram sedere non poterit in alia diœcesi.

[2] De hoc articulo vide cino B. Tho. 2. 2. q. 126. art. 5.

[3] Dictio, pars, iuncta verbo aliqua, verificat̃ in qualibet minima parte. vide Bar. in l. si ser uus. §. p̄tor ait. ff. de acqui. hær. Ias. ĩ l. 1. C. de pac. & Alex. cons. 68. lib. 4.

[Prima gl. summat, diuidit, & causam impulsiuam ponit.]

a ¶ Quamuis.] Casus. Concedit concilium certo casu ep̄is expulsis a suis sedib. ꝙ in locis aliarū diœcesū, seruata forma, quā limitat, possint procedere ĩ expulsores, cōsiliarios, & fautores inter subditos ius dicere. Et primo statuit de ꝓcessu faciēdo ĩ expulsores, cōsiliarios, & fautores: Secundo de iurisdōne aliās inter subditos exercenda. Tertio de licentia diœcesanorū petenda: Quarto de fide adhibenda verbo ipsorū ep̄orum: Quinto de suffragio vicinorum ep̄orum: Sexto protestat̃ de iure p̄sidētium locis, vbi tales ep̄i iurisdictionem exercent. Secunda: ibi, [eisdem.] Tertia: ibi, [Volumus.] Quarta: ibi, [Sane.] Quinta: ibi, [eorūdē.] Sexta: ibi, [Per præmissa.] Et quia in Viennensi concilio plures erant ep̄i a suis sedibus expulsi, & maximè Italici, vt Mediolanen. & Vincen. & aliqui alij, illis instantibus fuit hæc constitutio promulgata.

b ¶ Canonibus.] 9. q. 2. episcopū. & duob. ca. seq. 7. q. 1. placuit 2. & c. seq. & nota pro generali allegatione, de quo dixi de cohab. cle. & mulie. vestra.

c ¶ Generaliter.] vt clarius pateat exceptio, præmittr regulam gn̄alem. ff. vt lit. nō cōtest. quoniam, in prin.

d ¶ Iurisdictionem.] contentiosam[1]. De illa q̄ consistit in excommunicando, & absoluendo, & in collatione beneficiorum, & delegatione causarum, dic ut not. de of. deleg. nouit. Celebrare potest etiam ibi cum altari uiatico. de priuil. c. fi. li. 6. sed an cum pontificalib. dicam ĩ. de priuil. c. 2.

e ¶ Episcopis.] secus de inferioribus. in electis tamē confirmatis idem puto de elect. transmissam. de transact. c. 1. & 2.

f ¶ Proteruia.] idest credulitate, uel terribilitate. in Græcismo versus,

Improbus est aliquis verbis factisque proteruus.

g ¶ Impiorum.] etiam fidelium, & de istorū pœna, ĩ. de pœn. si quis suadente.

[1] Quātū ad exercitiū iurisdōnis cōtentiosæ redigitur ep̄s ad instar priuati postq̄ suā diœcesim egressus est ut l. 2. ff. de of. procō. & leg. Rō est, q̄a iurisdictio cohæret loco siue territorio, ut l. fin. & ibi Bar. C. vbi & apud quos.

l ¶ Per alium.] si ergo per alium potest in ꝓpria, non procedat in aliena.

m ¶ Inibi.] idest, in aliqua parte diœcesis propriæ.

n ¶ Exercere.] contra illos. inf. §. sane.

o ¶ Ecclesijs.] quasi innuat ep̄m iniuriā ecclesiæ vindicare posse, sed nō ꝓpriam. de hoc 2. q. 7. si quis erga. & c. si quis ab ep̄o. & ĩ. de maledic. ca. 1. de pœn. Rom. lib. 6 & per Inno. de verb. sig. c. ex parte.

p ¶ Indulgēdum.] olim. n. hoc nō licebat, vnde dixit Vincen. de procu. petitio. in fi. 1. gl. ꝙ episcopus expulsus nō possidēs iurisdōnem exercere nō poterat, alle. 11. q. 1. si quispiam. de conse. dist. 1. hoc ergo. facit q̄d post eum scripsi, qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. super verbo, loco.

q ¶ Insignibus.] quod expone vt de rescrip. statutum. post prin. lib. 6.

r ¶ Vicinioribus.] concor. ĩ. de electio. vbi periculū. §. porro. li. 6. in viciniori ergo id facit siue sit ciuitas, siue locus insignis.

s ¶ Et iurisdōnem.] ista duo requiruntur cōiunctim, habitatio secura, & liberum iurisdōnis exercitium. ꝑ hanc copulam requiritur & tertium, ꝙ locus sit securus citatis, ut sequitur.

t ¶ Possint.] tolle litteram. ĩ. procedere.

u ¶ Expulsores.] tales censentur etiam qui uenientē non admittunt. ff. de acq. pos. clam possidere. §. qui ad nundinas.

[Glo. seq. distinguit & remittit.]

x ¶ Cōsiliarios.] est cōsilium & fauor, qui adijcit ad delictum, & qui nō adijcit. de pœ. felicis. §. illud. li. 6. & vterque tenetur, sed primus plus, ut ibi. Qūo autem de fraudulento consilio dato circa delicta quis obligatur ei contra quem, non cui dedit, no. de reg. iu. nullus ex consilio. li. 6.

y ¶ Fautores.] vide quod dicam inf. de pœ. si quis suadente. in princip.

a ¶ Loca huiusmodi.] viciniora, in quibus habitare, & ius dicere possunt.

[Glo.seq.soluit vnum quare.]

b ¶ Fautoribus.] non dicit, vel ipsorum procuratoribus: quia in his arduis non cogitur quis procuratorē dare de hoc de procur. querelam. 5.q.8. si ægrotans.

c ¶ Secura.] vide quod dicam inf. de re iu. pastoralis. versi. Pisana. & super hac securitate non statur verbo episcoporum, vt inf. dicam, & debent esse secura, etiam quo ad iter, vt lite non contestata, accedens 2.

d ¶ Et ipsi.] Expulsores, consiliarij vel fautores, & tolle litterā, citati fuerint, quæ est infra.

e ¶ Domum.] habitationis. facit Clem. sup de elec. causā. §.1.

f ¶ Alioquin.] id est, si personalis citatio, vel ad domum tute fieri potest.

g ¶ Cathedrali.] con cor. predi. decre. causam, & est hoc specialissimum, & facit quod dixi s. ti. proxi. dudū.

h ¶ Dicto modo.] personaliter ad domū habitationis, vel in ecclesia cathedrali domicilij.

i ¶ Vt.] tolle litterā, citent, vel citari faciant, &c.

ciuitates vel loca [a] huiusmodi eisdem expulsoribus, consiliarijs, & fautoribus [b] sint secura [c], & ipsi [d] personaliter vel ad domum [e], si hoc tute fieri valeat; alioquin [f] publice in ecclesia cathedrali [g] loci vel domicilij eorundem citati fuerint) libere procedere, prout iustitia suadebit. ¶ Si vero dicti episcopi ausi non fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios, aut fautores dicto modo [h] citare, vel ipsi maliciose impedimentū præstiterint, ne potuerint sic citari, licitum sit eisdem epis vt [i] expulsores, consiliarios, & fautores eosdem diebus [k] aliquibus Dominicis vel festiuis [l], cum populus conuenerit ad diuina [m], vt sic facta citatio ad eos peruenire verisimilius [n] † præsumatur [o], citent, vel citari faciant publice in ecclesijs [p] ciuitatum vel locorum insignium prædictorum: & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti [q] coram eisdem [r] episcopis noluerint comparere, ac si citati legitime aliàs extitissent. ¶ Eisdem etiam episcopis indulgemus [s], vt inter suos subditos [t] (ne ob defectum iustitię dispendium aliquod patiantur [u]) possint in diœcesibus alienis, in quibus moram traxerint [x] (dummodo per se, vel per aliū hoc in suis ꝓprijs diœcesibus [y] facere nō audeat, vel non possint) iurisdictionē suā omnimodam [z]

10 20 30 40

k ¶ Diebus.] Nō videtur ergo sufficere, quod vna die fiat citatio, duo autem sufficiant, quia pluralis locutio, & c. de præben. is cui lib. 6. secundo respon. de reg. iur. pluralis. lib. 6. tutius tamen est quod fiat tribus diebus. de cle. non resi. ex tuæ. 24. q. 3. de illicita.

Citatio an possit fieri die feriato.

[Glossa sequens soluit contrarium, ponit opin. de qua remittit.]

l ¶ Festiuis.] specialis casus, quo fit citatio die feriato. cōtra id quod s. de fer. c. 1. & vlt. in prin. C. de fer. l. fi. & ratio huius statim sequitur. Aliqui nō curāt, an fiat citationis præceptum vel citatio die feriato: sed an fiat ad diē feriatam, & tunc etiam distinguunt, an citetur vt compareat, an vt respondeat, de quo satis scripsi in prædi. decr. vlt. de fer. in prin. & Guli. in Spec. de cita. §. 1. ver. Item excipitur quod citatio fit ad diem. & ver. seq.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

m ¶ Ad diuina.] quid si conuenissent ad audiendum verbum Dei? satis puto satisfactum constitutioni ꝓ id quod sequitur, & quia prædicatio verbi Dei in diuinis includitur: facit de offi. ord. inter cætera. & sic in loco interdicto hęc citatio fieri non poterit de sent. excom. 1. respon. & facit quod scripsi post Host. de clan. despon. c. fi. super verbo, ecclesijs.

1 Ad hoc vide Alexan in rub. de acqui. hær. & Aretinum in c. qualiter, & qñ el 2. extra de accusa.

n ¶ Verisimilius.] quàm si fieret alijs diebus, vel loco.

o ¶ Præsumatur.] non est præsumptio iuris & de iure 1, quæ dicitur fictio. reciperet enim probationem cōtrariam, qui ma. accu. pos. c. fi.

p ¶ Ecclesijs.] non repetit, cathedralibus, propter verbum, locorum, quod submittit, & est simi. inf. de sent. excom. c. 1. & sup. tit. proxi. c. 1.

q ¶ Competenti.] de appel. cum sit.

r ¶ Eisdem episcopis.] expulsis.

[Glo. seq. declarat duo hic indulta.]

s ¶ Indulgemus.] In duobus consistit hęc indulgentia: quia subditos trahunt inuitos, & quia sufficit diœcesanorum licentiam petere, & hoc locum habet in expulsis. Alij vero inter subditos volentes in aliorum diœcesi de licentia diœcesanorum ius dicere possent, vt satis scripsi de off. leg. nouit. super 1. glo. inter inuitos non. de offi. ord. cum episcopus, lib. 6.

† al. veri. similiter.

[Glo. sequens soluit quattuor dubia, scilicet de laicis, de prorogantibus, quæ aliàs non subsunt, si aliter solus subest, & de fortitis forum.

t ¶ Subditos.] etiam laicos in his, quæ de iure vel consuetudine spectant ad forum ipsorum. de excep. c. 2. lib. 6. inter non subditos ergo qui prorogare vellent iurisdictionem ipsius, non habita, licet petita diœcesani licentia, iudicare non possent ꝑ hanc litteram, per quam 2 idem puto si alter solus est subditus, sit reus vel actor, cuius aduersarius non subditus ibi litigare consentit, cū hoc ius præiudiciale & exorbitans à communi iure non sit dilatandum. de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. fortius si alter dissentit: si dixisset de suis subditis, tunc potuissent de subdito etiam inuito actori nō subdito iustitiam facere. Ista tamen littera sic late posita, comprehendere etiam videtur eos, qui non ratione domicilij, sed delicti vel contractus subditi sunt, quod non puto fuisse de mente, nec talis proprie subditus dicitur 3, licet sortiatur forum quo ad casum illum.

2 Facit in simili distinctio, quā facit Decius in c. licet. in 2. notab. extra de probat.

v ¶ Patiantur.] ipsi subditi.

x ¶ Moram traxerint.] in hoc differt dictum à præcedenti: nam ibi procedit in loco viciniori. hic non curamus, an alter locus insignis sit vicinior: dummodo iste non distet vltra duas dietas, vt sequitur.

3 Idē Cardi Feli. in c. 2. de foro compe. Font.

y ¶ Diœcesibus.] vel ipsarum parte, vt sup. in princ.

[Glo. seq. primo declarat latā significationē: secūdo tractat an ibi tm̄ suas cōstitutiones procedere possit.]

z ¶ Omnimodam.] temporalem & ecclesiasticam, spiritualem, ciuilem, & criminalem, etiam si depositionē beneficii vel ordinis exigat. Per istud n. omnimodam, satis patet quod iurisdictio sumitur hic vt genus comprehendens etiā merum & mixtū imperium 4. ff. de iurisd. om. iud. l. 3. & 4. exigentib. ergo culpis incarcerare possit. de sen. exco. vt famæ. eo. tit. si cler. eos. li. 6 de pœn. quamuis. eo. lib. Item per hanc litteram puto quod nedū secundum ius cōe, sed etiam secundum cōstitutiones suas possit inter subditos iudicare 5, siue cōstitutiones ordinēt litē, siue decidant casus vel puniant, dūmodo casus dicēdi vel puniendi intra suam diœcesim euene rint, vt hęc sit mens, quod iurisdictionem, quā in diœcesi litteras existēs inter subditos exerceret, exercere possit hoc ca sus: sed certū est quod existēs in diœcesi, nō iudicaret vel puniret

4 Gl. commēdat Panor. in c. cō questus de foro cō pe. Font.

5 Idē doctores, & est singul. gl. secūdū Bar. in ca de proba. Fon.

punire subditos secundum cõstitutiones suas de actibus cómissis extra diœcesim. de cõsti. c. 2. li. 6. ergo nec illud facere poterit extra diœcesim existens.

a ¶ Exercere.] etiam per alium: dummodo in loco illo morã trahat. ad hoc sup. proximo responso. ibi, citari faciant. de reg. iur. potest. lib. 6.

[Glos. seq. litteram exponit, & dubium mouet.]

b ¶ Non fuerint.] quasi hi qui tales fuerunt possint vlterius trahi, nam si proceditur contra eos ut expulsionis culpabiles, satis est quòd locus sit vicinior, licet vltra duas dietas, ut s. Sed si ad petitionem aliorum citantur, videtur sufficere quòd eps ibi moretur, licet locus distet ultra duas dietas: & hoc durum est secundum quod posset trahi vltra quattuor dietas. Si ergo hoc intendit littera, debuerat aliquam mẽtionem adijcere: puta quòd tunc licet ultra duas dietas, nõ tñ vltra quatuor trahi posset vt sæpe facit curia Romana, maxime in litteris conseruatorijs.

† al. nequibunt.

exercere a: Ita tamen quòd subditi, qui expulsores uel eorum fautores aut consiliarii non fuerint b, ultra duas dietas c à fine d suæ diœcesis non trahantur e. ¶ Volumus insuper ut ante omnia f à diœcesanis g locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmissis h: quam si obtinere nequiuerint i † procedant k nihilominus prout superius est expressum. ¶ Sane l si prędicti episcopi asseruerint se non fuisse ausos præfatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domum aut publice (vt præmittitur) in eorum ecclesia cathedrali citare, uel ipsos malitiose præstitisse impedimentum, ne per eos potuerint sic citari, aut quòd in suis diœcesibus iurisdictionem per se uel per alium contra ipsos m exercere nequeunt uel non audent, stari super his n volumus assertionibus o eorundem: Ipsis districtius iniungẽtes sub interminatione diuini iudicij, ne circa præmissa cõtra cõscientiam p quicquã mendaciter aut dolose asserãt, vel confingant. Eorũdem aũt episcoporũ sñias & processus, quos in præmissis casibus q in aliis diœcesibus duxerint

c ¶ Dietas.] vulgares. de hoc satis de rescri. nonnulli.

d ¶ A fine.] concor. de rescrip. statuiũ. §. cũ vero. li. 6.

e ¶ Non trahãtur.] quod intelligo etiam si intra illas de facto trahi non possint.

f ¶ Ante omnia.] non valet ergo processus factus licẽtia non petita simile de electio. prouida, lib. 6.

ADDITIO. Vtrum ista licentia debeat præcedere exercitium. vide hic per Pet. de Ancha. in 14. notabili, qui dicit: quòd qñ dispositio requirit iussum, tũc debet pręcedere, & nõ sequi. auctoritas autem debet adhiberi in ipso actu incontinenti añ uel post: Cõsensus vero potest præcedere uel sequi. Sed licentia dẽt pręcedere, vt hic. Et similiter consilium. concor. vide hic per eũ. Ista est dictio Bar. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcen. Ex Pet. de Anch.

[Gl. seq. soluit quatuor dubia: scilicet de inferiori, de officiali, de distante, & de capitulo vacante sede.]

g ¶ Diœcesanis.] Per diœcesanos intelligo eos, q habent in loco episcopali iurisdictionem uel quasi 1. facit si. c. & quòd ibi dicam, quòd intelligo si eam sic habent quòd diœcesanus episcopus illam exercere non possit ibi dẽ, aliàs si diœcesanus posset, licet & illi possint, semper eps requiretur. Sed an officialis episcopi dare poterit hãc licẽtiã, vel sufficiet ab eo peti, nõ puto ex gñali officialatu facit de tempo. ord cum nullus. 2. respõ. li. 6. eo. li. de offi. vica. c. 2. & 3. & maxime præsente epo. de of. or. Roma in fi. eo. li. per quam vr̃ epm requirẽdum, si est in diœcesi, vel circa illam. Sed quid si multum distat, nec est ibi officialis a quo possit haberi? vr̃ de mẽte quod facta requisitione apud locum habitationis hoc poterit facit 2. q. 6. biduũ. J. ead. cõpi. de elect. causam. ff. de iud si longius. & facit quod not. de restit. in integ. tum, ex litteris. in fi. Capitulum autem uacante sede hãc licentiam dare poterit, uel sufficiet illam ab eo peti. facit si. c. & prædi. decre. cum nullus. §. 2. & inf. de hær. c. 1. & quod ibi dicam.

1 Idẽ Cardi. licet irregulariter, appellatione diœcesanorũ ueniãt soli epi. gl. in c. 1. de vi. & hone. cle. gl. i c. 1. de iure pat. Font.

[Glo. seq. soluit dubium: quærit, & soluit.]

h ¶ In præmissis.] Per hoc puto quòd etiam primum casũ includat, qui est de præmissis. Sed nũquid sufficiet generalis petitio, s. quod posset cõtra expulsores procedere, & inter subditos ius reddere? puto quòd sic. graue. n. esset in singulis personis vel causis licentiam petere: dico tñ, quod si de spãli causa fuit petita licẽtia, siue data fuerit, siue denegata, pro alia causa debebit peti.

i ¶ Nequiuerint.] concor. inf. de sepul. dudum. vers. si vero. sup. de regu. licet. & satis est per hanc litteram quòd nequit habere licẽtiam, siue quia denegatur, siue quia petita & expectata nõ datur. facit de appel. ab eo. lib. 6.

[Glos. seq. soluit quæstionem, & de incidenti remittit.]

K ¶ Procedant.] virtute huius constitutionis. Et per hoc patet, quod si subditi de processu iniquo episcopi vellent conqueri coram diœcesano loci, nõ possent, cum propter necessitatem expulsionis hæc constitutio communicet sibi locum; & par in parem, & c. de elect. in notuit. si tamen aliàs præter casum quo sedere potest ibi per hanc constitutionem, ibi delinqueret, bene cognosceret diœcesanus. 4. q. 6. c. 1. & de raptoribus. c. 1. Quid de minore prælato habẽte iurisdõnem in loco, scripsi post Inn. & Host. de ma. & obe. cum inferior.

l ¶ Sane.] summe fuit necessarius iste §. vt aliqs fructus ex superioribus haberetur.

m ¶ Contra ipsos.] Not. quia dato quòd episcopi expulsi contra alios uel circa alia possent per se, vel per alios iurisdõnem in suis diœcesibus exercere: satis est quòd cõtra illos non possint, vt locum habeat constitutio.

[Glo. seq. notat a contrario, tria ponens exempla.]

n ¶ Super his.] super aliis ergo ipsorũ assertioni nõ stabit: vnde si dicant loca ad q citant illos eis fore secura, in hoc eis nõ credit, cum hoc non sit de hic expressis. Eadem ratione non creditur si dicant loca in quibus procedũt, esse viciniora, in quibus possint tute manere & processus facere, & citati venire. Item nec credit eis in eo quòd dicãt aliquem expulsorem, cõsiliariũ uel fautorem: ille tamen cui hoc impingitur, habet se super eo defendere, & sic intelligas supradicta.

[Glo. seq. exprimit quattuor specialia, sic soluẽs cõtrarium.]

o ¶ Assertionibus.] Hic multa spãlia, quòd creditur assertioni iudicis. Item quòd creditur sine iuramẽto, & quòd vni soli, & in causa propria. Regulariter contra. de proba. quoniam. de testi. ueniens. & c. licet. & c. nuper. vbi de hoc. de conse. dist. 4. paruulos. 4. quæstio. 4. nullus. cum similibus.

p ¶ Conscientiam.] concor. de renun. nisi. in fi. de vot. c. fi. de rescri. statutum. §. assessorem. li. 6.

[Glo. seq. arguit a contrario: contra illud argumentum obijcit & soluit.]

q ¶ Pręmissis casibus.] ergo alios processus vicini nũtiare nõ tenentur. J 11. q. 3. curæ. de treuga & pace, c. 1. Solutio patet per litteram sequentem, nam factos in alienis diœcesibus extra prædictos casus exequi non tene-

ten entur; factos in proprijs sic, vt in cōtrarijs.

a ¶ Ab eis.] non videtur ergo sufficere ꝙ requirantur à tertio, etiam cuius intersit.

[Glo. seq. alleg. duas concor. & dubium soluit.]

b ¶ Requisiti.] simile de fo. comp. postulasti. e. ti. Romana. ver. fin lib. 6. episcopus requirens illos non facientes punire non posset: aget tamen coram illius superiore, vt illum cogat & puniat. de iurepatro. nullus. nisi iustam haberet causam non parendi, vt quia notorii sunt iniusti. de offi. deleg. si quādo de. offic. leg. studuisti.

c ¶ Quanticunque.] etiam cuius initij vel contrarij non sit memoria quod aliàs releuat ab onere probādi titulum. de præscri. c. 1 lib. 6.

d ¶ Habentibus.] habent n. quandoque inferiores in loca uel in personas episcopalem iurisdictionē vel quasi. de priuileg. abbates. in fi. lib. 6.

faciendos, deuenient seu denuntiari faciant p suas diœceses conuicini episcopi, cum ab eis [a] fuerint requisiti [b]. ¶ Per præmissa quoq. nullum ex trāscursu temporis quanticunque [c], vel aliàs quoquo modo locorum diœcesanis vel aliis quibuscunq. iurisdictionem habentibus [d] in locis præmissis, in quibus prædicti episcopi sic expulsi iurisdictionem (vt prædicitur [e] †) exercebunt, præiudicium generetur. [f]

† al. p̄mittitur.

TITVLVS III.

[Glo. seq. arguit a contrario, & huius rationem reddit.]

e ¶ Vt prædicitur.] dat intelligere ꝙ si aliàs inter subditos ipsorū diœcesanorū iudicarēt, bene per taciturnitatem & temporis lapsum eis p̄iudicari posset: sed isto casu cum hoc faciūt iuris auctoritate, diœcæsanis nulla negligētia p̄t adscribi, ergo nec ꝯ ipsos p̄scribi 1.

1 Ex hac gl. iūcto textu, notat Card. ꝙ viēs potestate sibi p ius ꝯmune an priuilegiū ꝯpetēti nō cēsetur hoc facere animo prę scribēdi. Font.

f ¶ Generetur.] quando exercens iurisdōnem in loca uel in certas personas vel causas acq̃rat possessionem illius generalem vel specialem, & quando præscribat, satis scripsi post Inno. de capel. mona. c. 2. & de hoc in Spec. de iurisd. om. iud. ad fi. ver. illud etiam. & de præben. §. 1. ver. sed pone miles.

DE CAVSA POSSESSIONIS & proprietatis.

[Visum est sup. de iudicijs & foro competēti: verū quia aliqua causa intentatur super proprietate rei deductæ in iudicio, quædam super possessione ipsius rei, dubitaret aliq̃s, quid sit causa proprietatis, & quid cā possessionis: ideo ad nos informandum annectit rubricam, de causa possessionis & proprietatis.

Causa.] ¶ Duæ sunt partes sicut duo sunt dicta. Scd̃a ibi. [Et in spoliantis.] Imo. ¶ Præsupponendū est primo illud ꝙ dr̃ in c. appellā: i. ĵ. de appel. & 2. q. 6. ad fin. & l. eos. C. de appel. videlicet, ꝙ ad officium iudicis appellationis spectat cognoscere an bene vel male fuerit appellatū, sed de alio articulo appellationis nō debet se intromittere. Simile dr̃ in ca. Romana. de fo. compe in 6. Secundo pręsupponitur pro rōne decidendi ad textum, ꝙ licet de iure ciuili nō possit adiri Imperator in prima instantia omissis medijs: tñ de iure canonico licitum est adire Papam omissis mediis etiam in prima instātia: quia Papa est ordinarius toti[9] orbis, & cōcurrit cū omnibus alijs: ideo in electione actoris est coram quo velit defensorem siue reum conuenire, uel coram episcopo, hoc est corā iudice ordinario, vel coram Papa, qui Papa dr̃ ordinarius ordinariorum.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā officiali Pictauen. super aliquo beneficio, qui officialis contra te tulit sententiam, a qua appellasti immediate ad Papam, tñ poteras si uoluisses appellare ad archiepiscopū Burdegaleñ. quod nō fecisti: Intimasti & notificasti appellationem, & comparuimus ambo coram Papa, & voluimus, ꝙ dimissa causa appellationis ipse Papa cognosceret de causa principali: quæritur vtrū possit istud fieri? Et videtur prima facie ꝙ nō, vt dictum est in prima p̄suppositione: tamen Romanus Pontifex dicit, q̃d poterit cognoscere de principali, id est, dimisso articulo appellationis, cum ipse Papa sit generalis ordinarius. & concurrat cum omnibus ordinarijs. Sic etiam, vt dr̃, legatus Papæ omisso articulo appellationis potest cognoscere de principali causa. c. 1. de offic. delega. in antiquis. Sed ponam[9] sanctissime pater, q̃d aliquis fuit spoliatus re aliqua, & mouit cōtrouersiam super articulo proprietatis, in quo processum extitit vsque ad conclusionē & renuntiationē causæ: Ego actor, qui fui spoliatus antequā fuerat renuntiatum & cōclusum in causa, volo suspendere causam proprietatis, & venire ad possessionem, an possim? Dicit quod sic, & hoc in odium spoliantis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ quis nō dēt appellare ad Papam omisso medio, nisi obseruet formā c. 1. de appell. in 6. Not. secundo, ꝙ quis etiam in prima instantia potest litigare coram Papa omisso medio. Not tertio, ꝙ si spoliatus intentauit petitorium intra cōclusionem & renuntiationem, id est, ante quàm fuerit conclusum & renuntiatum in causa, potest suspendere & dimittere petitoriū, & venire ad possessoriū. Et rō, quia probationes sunt faciliores in possessorio, quàm in petitorio: quia in possessorio sufficit probare possessionem & spoliationem: in petitorio uero requiritur p̄batio dominij, quæ probatio est ualde difficilis, ideo consuluit lex, qui petitorio. ff. de rei vendi. ꝙ quis primo agat possessorio, quā petitorio. Sed tamē (vt hic dicitur, & in c. pastoralis. eo. ti. in antiquis) aliquis potest primo intētare petitoriū, deinde uenire ad possessorium. Sed quæritur, nonne dimittens petitorium, & ueniens ad possessorium uenit condemnādus in expensis? Dicit Glo. quòd non, quia nihil pręiudicat aduersario, cū poterit postea uenire ad petitorium in eodem statu, in quo prius ren.ā sit. Et hoc dēt facere ante conclusionem causę, videlicet ꝙ potest suspendere petitoriū & venire ad possessorium: secus si post cōclusionem. Vnde cōcludere & renuntiare in causa est, qñ partes nihil amplius volūt allegare nec producere, & tūc iudex dicit, postquā nihil aliud vultis allegare nec producere, ego habeo p concluso & renuntiato. Not. vlterius, ꝙ ut actus pariat effectum, debet esse legitime factus: probatur in verbo, legitime. ad hoc de transla. c 2. de procu. cle. 1. & ꝙ ibi not. glo. in verbo. debito. Not. finaliter, quod appellatio est commune remedium appellanti & appellato, ibi, [Tam appellanti quàm appellato:] pro hoc de appell. sæpe. c. oblatæ. & c. Nicolao. & c. interposita. Zab.

De causa possessionis & proprietatis.

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ *In causa beneficiali delata ēt per appellationem ad curiā vtraq; pars pōt petitorium et possessorium intētare. Et ante causæ cōclusionem pōt spoliatus suspenso petitorio suo uel aduersarij, possessorium prosequi.*

C. VNI.

Causa [g] † beneficiali [h]

† Vide Paul. de Ca. consi. 277. lib. 1. & de ītellectu Couarruuij lib. 1. variar. reso. ca. 16. nu. 13.

g ¶ Causa] se summat.

[Glossa secunda soluit duo dubia.]

h ¶ Beneficiali.] comprehendit minora & maiora beneficia & præbendas. & de hoc de reg. iur. c. 1. lib. 6. in non beneficialib. autē non hēt locum, ēt si de ecclesia

ut

vt de proprietate sit quęstio.facit quod dixi sup.ea.cõpil.de iud.dispendiosam.super verbo,beneficijs.

[Glo.seq obijcit,& soluit.

Recõuentio nõ fit corã iudice appellationis.

a ¶ Per appellationem.]fortius si per querelam:videbatur autẽ ꝙ illud solum super quo appellatum erat, esset per appellationis iudicem cognoscendum,vnde coram iudice appellationis nõ fit recouentio,de hoc scripsi de mu.pet.c.1. cognoscat ergo id solum super quo appellatur,siue ante sñiam fuerit appellatum, ad hoc inf.de app. appellãti.cum suis concor. siue à sententia.2.q.6. ad finem.siue extra iudicium , de elect. vt circa.lib.6.sed ex quo deuoluta est causa per decre.1.de elect.lib.6. non expectato appellationis euentu, voluit Papa hoc licere. & hoc probat ver.inf. decernimus.per quod respondetur ad iura prædicta.Potest etiam dici,ꝙ decre. vt circa. locum nõ habet cum quis suum prosequitur interesse vt sup.ea.compil.de elect.constitutionem.in princ.

per appellationem [a] ad sedem Apostolicam [b] legitime deuolutã [c] , tam appellanti,quàm appellato [d] licere decernimus,nedum petitorium , sed & possessorium intentare. Et in spoliantis [e] odium ante causæ conclusionẽ [f] suspendere [g] petitorium à se & [h] ab aduersario [i] intentatum,in solo [k] possessorio procedendo.

TITVLVS IIII.

De dolo, & contumacia.

b ¶ Ad sedem Apostolicam.]in inferiorib.ergo secus.

c ¶ Deuoluta.]ita ꝙ causa ipsa est in curia,secundum formam decre.1.de elect.lib.6.vt quia appellatio legitime interposita est.e.tit.vt circa.& appellatio legitime insinuata,vt in cle.sup de elect.causam. & intra debitum tempus,vt ibi.§ pen.

d ¶ Appellato.] vtrunque enim ęqualiter arctat illa constitutio.1.de elect. vterque ergo sentiat commodum sicut onus de reg.iur. qui sentit.lib.6.

[Glo.seq.notat & remittit: contra gl.obijcit,& dupliciter respondet:]

Petitorio suspenso trãsire licet ad possessorium sed nõ econuerso.

e ¶ Spoliantis.]per hoc patet ꝙ loquitur in possessorio recuperãdę.de possessorio retinendę,an intentari possit per eũ qui petitoriũ intentauit illa pendente,non tani & dixi sup.eo pastoralis super 4.glo. quæ gl.in ea parte qua dicit ante medium, ꝙ de possessorio põt rediri ad iudiciũ proprietatis, reprobari vr̃ per hunc textũ:Si enim speciale hoc inducitur in odiũ spoliantis, ꝙ suspenso petitorio transitur ad possessoriũ, ergo id nõ licebit in casu cõuerso,in quo casu cessat.Sed glos. dupliciter potest defendi, s. quia non dicit ꝙ suspẽso possessorio redeatur ad petitoriũ,sed ꝙ de possessorio inchoato reditur ad petitorium:ꝙ potest intelligi renuntiato priori iudicio.Item volens dicere ꝙ suspẽdi & pendere possit possessorium,dicet hoc speciale hic addi in causa appellationis,vt dixi in gl.fortius,vt ꝙ ibi olim nõ licuisset,hodie liceat in odium spoliãtis.

[Glo.seq.soluit obiectionem:arguit à contrario, & illud determinat.

Cõclusio in cã beneficiali potest omitti.

f ¶ Conclusionem.]quæ licet fieri possit,vt hic: tamẽ in his beneficialibus potest omitti inf.de verb.sign. sæpe contingit.facta ergo conclusione hoc non licebit, ꝙ verũ puto nisi in casu decr.pastoralis.in fi.sup.eo.vt sicut hoc in alijs causis non beneficialibus tunc liceret,& in ista saltem eo casu quo suspendit petitorium inchoatum à se,in quo loquitur illa decre.

g ¶ Suspendere.]sine metu condemnationis expensarum,vt dixi eod.tit pastoralis super ver.agi potest.

h ¶ Et.]pro vel,vt ff.de verb.signi.sæpe.de rescrip.c.2. vbi de hoc.

[Glo.seq.not.pro opi.& recitat contrarium.]

i ¶ Aduersario.]Hęc littera & sequens approbare videtur quod no.Io.2.q.2.c.1.& Ber.s̃.de ordi.cog.c.fi.Goffre.& Inno.& Abbas de resti.spol. ex conquestione s. quando super eadem re intentat vnus petitorium, alter sup.illa intentat possessorium recuperandæ, prius auditur, & sic vtilius est sibi agere quàm ex cipere.quod Host.non placuit : qui dicebat ex vi actionis eum nõ prius audiendum, sed simul,dicens quod in decre. ex conquestione.prius excepit,postmodum egit , vt ibi scripsi.

Petitoriũ si intẽtet ꝑ vnum, & possessoriũ per alterũ,qs prius audietur.

¶ Clemens quintus in concilio Vienneñ.

¶ Appellans ante diffinitiuã etiam à diffinitiua lata eo absẽte citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifeste , quo casu non appellat tamquam manifestus contumax. Ioan. Andr.

[Glo.seq.no.signat ꝯrium,ibi remittit,& & huic litterę rñdet.]

k ¶ Solo.] quasi nil habeat docere de petitorio. Et per hoc videtur, ꝙ petens restitutionem beneficij , non habeat iustificare possessionem,vel probare titulum,de resti. spol.in litteris.contra de fil.presb. constitutus,vide ꝙ dixi super gl 2.& ꝙ not.Host. in sum.de rest.spol.§.in casibus.ver. quid ergo volens se defendere contra hunc tex.respondebit per decre. ex parte,de resti spol.vbi intentans possessorium, probat coniugium,& per decre.ad decimas.eo.tit. li.6. Aliud est ergo intentare petitorium,aliud iustificare possessorium ex titulo,vbi natura possessorij hoc requirit: sed vide quod dixi in prædi.decre.ex parte.in gl. quasi dicat,vltra medium.

Beneficij restitutio nẽ petens an habeat probare titulum.

S C. VNI. I † AN-

† Nota ꝙ appellari potest ante diffinitiuã,ꝙ est verũ indistincte de iure canonico , dũ tñ appellatur ex cã rationabili.c.vt debitus. ex. đ app.sed de iure ciuili non appellat̃, nisi in certis casib. Zabarella.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

[Visum est supra de causa possessionis & proprietatis:& quia aliquando in causa possessionis & proprietatis dolus cõmittitur ratione cõtumaciæ, quare posset aliquis dubitare de effectu illius doli vel cõtumaciæ:ideo ponit Clemẽs de dolo & cõtumacia rubricã.

S [ante.] Ponit dictum , à quo secundo excipit:ibi,(Nisi.) Imola.¶Præsupponendum est ꝙ contumax in non veniendo non potest appellare, & hoc in odium suæ contumaciæ,puta si fuit citatus vt veniret coram iudice ad audiendam sententiam & non venit , & sic fuit contumax,talis non potest appellare.1.q.6.§. sunt quorum, in prin.24.q.3.c.de illicita.C.de iudi.l. properandum. §.cum autem.& quorum appellationes non recipiuntur.l.1.& l.cum autem.C. de iudi. Secundo præsupponendum est,ꝙ iudex non tenetur deferre appellationi friuolę interiectę ab interlocutoria,& põt dare apostolos refutatorios & procedere ad vlteriora,& citare partẽ appellantẽ si velit,vel si nolit,non requiritur ꝙ citet,vt in c.eum qui.eo.tit.in 6.quia frustra citaretur.

Cõtinuatio.

CASVS. Ego conueni te coram competenti iudice, & processum fuit vsque ad productiones testium hinc inde,saltem pro parte mea feci probationes & productiones,& probaui meam intentionem : tu reus proposuisti tuas defensiones:& admissus,id est,receptus ad illas probãdas,cũ velles producere aliquos testes,ego actor dixi illos non esse recipiẽdos:iudex in loquẽdo pronuntiauit non debere recipi:tu reus ab illa sententia interlocutoria appellasti:iudex vidit ꝙ tua appellatio erat friuola,forte quia inserta in instrumento appellatorio erant falsa,& sic non detulit , id est,aliquẽ honorem non fecit tuæ appellationi ob reuerentiã iudicis superioris ad quem appellabas,sed dedit tibi apostolos refutatorios,& citauit te ad procedendũ ad vlteriora

riora causæ, vel te nõ citauit: nunc adueniente die assignationis iudex procedit ad expeditionẽ causæ, & tãdem tulit sententiam diffinitiuam cõtra te: Postea peruenit ad notitiã tuã ꝙ sententia fuit lata contra te: voluisti appellare, quæritur, vtrum possis? Dicit ꝙ si manifeste cõstaret, quod appellatio prima interiecta ab interlocutoria esset friuola, puta quia nullam causam grauaminis expressera in sua appellatione: vel forte bene expressit causam, sed illa causa erat notorie falsa: vel forte expressit

te [a] diffinitiuam sententiam [b], à iudice quis appellando recedat, & iudex suæ appellationi nõ deferens [c], eo citato vel etiam non citato [d] vlterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem [e] sententiam diffinitiuam promulget [f]; poterit idem appellans à dicta sententia in-

palem quæstionem, vt qñ auditis vtriusq; partis allegationibus causa terminatur, & finis principali negotio imponitur, quam semel latam iudex reuocare non potest. Sententia interlocutoria, est sententia semiplena, quæ profertur inter principium & finem causæ, nõ super principali, sed super emergentibus, & incidentibus quæstionibus, puta super libello offerendo vel concipiendo, vel dan da dilatione aut denegãda, & super testibus recipiendis vel non, & similibus, principali causa durãte, vt

causam verã, sed nõ erat rationabilis, certe illo modo secunda appellatio à diffinitiua nõ est admittenda: & ea non obstante iudex à quo nõ debet exequi suã sententiam diffinitiuam, hoc dicit H R. Nota ꝙ appellans ante sñiam diffinitiuam à iudice & recedens, etiam si eo citato ꝯ eum feratur diffinitiua sñia, potest à dicta sñia appellare intra tpˢ debitum, nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste: quia si prima appellatio interposita in interlocutoria esset friuola, tũc ipse nõ posset amplius appellare à diffinitiua: & istud notabile continet medullam totius capituli. Nota ꝙ de iure canonico quis potest appellare à sñia interlocutoria, & à quocũq; grauamine: secus est de iure ciuili, nisi esset tale grauamẽ, ꝙ nõ posset reparari in diffinitiua: quia si non posset reparari in diffinitiua, etiam de iure ciuili ab interlocutoria posset appellari. l. ante diffinitiuę tempus. C. quor. appel. non recip. & l. 2. C de episc. audi. Nota ꝙ qñ appellatur ab interlocutoria, iudex põt dare apostolos refutatorios, & nõ obstãte appellatione ipse potest ꝓcedere ad vlteriora, posito ꝙ causa appellationis sit irationabilis. c. eum qui. eo. ti. in 6. nisi post cognitionem appellationis dicatur, bene appellatum: quia tunc reuocatur quod gestum est pendente appellatione: Secus in diffinitiua: quia ibi pendente appellatione iudex nõ põt procedere, nec debet. Not. ꝙ si is qui appellauit ante sñiam, appellet iterũ à sñia diffinitiua ꝯ se lata, ꝑ ꝑ hoc non renuntiat appellationi prius interpositæ, vt in gl. super verbo, appellare. Not. ex magna gl. in prin. quattuor modos, per quos quęlibet appellatio ab interlocutoria dicitur manifeste friuola, & quilibet illorũ modorũ excludit à facultate denuo appellandi. videatis dñm Panor. in clem. ista: quia bene elucidat istam magnam gl. Not. tex. ibi, (Diffinitiuã sententiam.) & not. primo ꝙ sentẽtia in genere secundum Hug. est iudicium, vel litis decisio, vel firma, & indubitata & secura rñsio, vel animaduersio, vel sẽsus siue intellectus, & dr̃ à sentio, sentis. Itẽ sententia quidam color rhetoricus dr̃: s. breuis oratio aliquid moralitatis generaliter comprehendens, vt.

Obsequium amicos, veritas odium parit:

Inde sententiosus, sa, sum, id est, plenus sententijs. Itẽ ſm Isidorũ, sñia est determinata acceptio alterius partis ꝯdictionis. Sentẽtia ſm Azonem in summa. C. qũo & qñ iud. sñiam proferre debeat: qñq; potest dici cuiusq; orationis significatio, qñq; ponitur ꝓ opinione magistrorũ, qñq; dr̃ quicquid de re aliqua placet: qñq; est deportatio, qñq; excõicatio, vel interdictũ; sed improprie: quia excõicatio vel interdictum potius ponit q̃ finem sñiæ imponit, ideo potius potest pœna dici q̃ sententia vel diffinitio: sententia dicitur qñq; iudicantis pręceptum, non naturæ, non iuri, non bonis moribus ꝯrium. Et secundũ hãc significationẽ distinguit: quia sentẽtiarũ alia est diffinitiua, alia interlocutoria, alia cõuentionalis, alia quæ dr̃ præceptũ, alia mulcta, alia dispensationis. Sententia diffinitiua est diffinitio iudicialis controuersiæ finem imponẽs ex pronuntiatione iudicis, damnationem, i. cõdemnationẽ vel absolutionem continens. Et hæc sentẽtia diffinit princi-

qñ iudex nõ residens pro tribunali, id est, in tribunali interloquẽdo inter partes sine solẽnitate scripturę aliquid pronuntiat de plano, vel super aliquo incidenti vel emergenti extra primum intentum principale: & hanc sententiam potest iudex reuocare siue ipse sit ordinarius, siue sit delegatus, siue arbiter. Hoc debet tamen fieri cum causæ cognitione & iudice concedente nõ procedente. 3. q. 3. §. à iudice. secundum Gof. Sententia conuentionalis est amicabilis composito, vt qñ iudex conueniat aliquẽ & commonet eũ, ne faciat ꝯ conuentionem. Sententia per errorem lata, a qua non est appellatum, reuocatur, si error probabilis postea detegatur, vt in c fraternitas, de frigidis & maleficiatis. sufficiat pro nunc. Vide glo. in c ad compescendas. in verbo diffinitiua. Not. textum (Appellando.) Appello, las, lare. a. p id est, ad alium iudicem vocare, vel alterius iudicis audientiam postulare Et vt dicit Ber. in li. de consideratione. Appellasse inique iniquũ est. Iniq; & impune, iniquarum appellationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio, ad quem iustitiæ inopia non cogit. Appellare nõ vt graues, sed si graueris licet. Vnde appellatione interiecta debet apostolos petere à iudice a quo, appellans. Vnde apostoli in iure, dicunt̃ literæ datæ appellanti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorũ alij sunt conuentionales, scilicet quando pars admittit appellationem, siue in iudicio iudice refutãte siue tacente, vel extra iudicium: vt extra de appel. c. sæpe. & c. oblatæ. Alij sunt apostoli testimoniales: testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimisorij ꝑ quos appareat, ꝙ iudex detulit appellationi. Alij sunt apostoli refutatorij: per quos apparet ꝙ iudex nõ detulit appellationi Alij sunt reuerendi siue reuerentiales: s. quando ob reuerentiam superioris appellationi defertur: vt in c. 1. de appel. in lib. 6. in glo.

[Glossa prima dicit quid determinat.

a ¶ Si ante.] Se summat: & determinat casum dubium circa decret. eum qui. eod. tit. lib. 6. & quod ibi tangit Archid. & quod no. de re iudic. inter monasterium in vlt glos.

b ¶ Sententiam.] & sic oportet appellationẽ iustificari solum ex virtute grauaminis illati: propter quod appellauit. vt inf. de app. appellanti.

c ¶ Non deferẽs.] si detulisset, sententia postea per ipsum lata nõ valuisset. quod dic vt de app. cum appellationibus. li. 6. Bene autem fecit iudex non deferendo ex quo putabat ex falsa causa appellatum. nũquam. n. reuocabitur quod per eum fiet, nisi prius iustificetur appellatio: quod dic vt eo. tit. non solum lib. 6.

d ¶ Non citato.] quia citare non tenetur: vt in prædi. decre. eum qui.

e ¶ Absentem:] Fortificabant dubium hęc duo: ꝙ citatus fuit, & ꝙ fuit absens: per quæ apertè videbatur cõtumacia in non veniendo: vt inf. dicam.

f ¶ Promulget.] quod potuit si lis erat contestata, & liquebat de causa. sup eod. prout Et idem si non erat contestata, sed erat de casibus, quibus procedi potest ad sententiam lite non contestata contra contumacem

cem: qui habentur vt lite non contestata, quoniam, in textu & in glo.

a ¶ Tempus debitum.] scilicet decem dierum, & à tẽpore notitiæ. de appel. concertationi. lib 6.

[Glo. seq ponit. opin. quam probat: & pro solutione contrarij remittit.]

tra tempus debitum a appellare b: Nisi eius prima appellatio esset frinola manifeste c.

b ¶ Appellare.] Not. Innocen. & post eum Host. ĩ appel. dilecto. vt ibi scripsi in fi vlt. glo. & Guli. in Specu. de sent. prola. §. iuxta. vers. quid ergo si appellatio, quod appellans ante sententiã, qui postea appellat à sententia, per hoc renuntiet primæ appellationi, nec sentẽtiam ratificat: geminatio. n appellationum non submittit, sed subtrahit appellantẽ à iudicis potestate. 31. q. 2. Lotharius. de appel. bonæ. & c. dilectæ. Non obstante. ff. rem ratam hab. l. 3. §. falsus, quod solue vt not. Ber. de re iudic. c. 1.

[Glossa sequens primo ponit quattuor exempla. Secundo not. pro vero contumace non manifesto. Tertio ponit duplicem distinctionẽ Guli. Quarto, distinctionem Ia de Arena. Quinto, quattuor opi. de vero cõtumace & quattuor de ficto contumace, & vtriusque secundam approbat. Sexto, de appellatione contumacis ponit alias quattuor, ex quibus nouam opi. infert & includit. Septimo, contra conclusionem obijcit locũ à diuisione, & quadrupliciter respondet. Octauo & vltimo infert solutionem quæstionis.]

c ¶ Manifeste.] vt quia nulla causa fuit ibi expressa, vel nõ legitima, dato ꝙ esset vera: vel licet legitima, manifeste falsa, vel iam pronuntiatũ esset illã falsã, & nõ appellatum 1. Et 2 aduerte, quia probare vr̃ hæc littera, ꝙ vera contumacia in nõ veniendo non impedit appellãtẽ vel appellationẽ, nisi sit manifesta, vt sic in vera cõtumacia distinguat̃ inter manifestã & dubiã: appellans. n. friuole, & recedens, vere contumax est: & tñ si hoc non est manifestũ, appellat, & ſm hoc intelligenda videntur iura, quæ dicunt contumacẽ in nõ veniendo nõ appellare 2. q. 9. §. sunt quorum. in prin. 24. q. 3. de illicita. C. de iudic. properandum. § cum aũt C. quorum appel nõ re. l. 1. In nõ veniendo ideo dixi, q a contumax in nõ parẽdo, appellat. ff. de appel. crẽditor. §. iustus. & pro ratione diuersitatis dicit ibi gl. ꝙ iste peccat in vno tñ, ille in duobus: quod intelligo q a iste venit, sed nõ paret; ille nec venit, nec paret. Gul. 3 in Spec. de cõtu §. 1. ver. & not Primo distinguit duplicẽ contumaciã, verã & præsumptã: Scd̃o triplicẽ, s. euidentem, verã, & præsumptã aut fictã, dicens ꝙ verus cõtumax, quẽ citatio apprehẽdit, nõ auditur appellãs, & multo minus euidens. Et euidẽtẽ vocat cõtumaciã illius qui dixit se non venturũ, & an sufficiat hoc ex iudiciũ dixisse nũtio citãti, vide quod not. de senten. excõ venerabilibus. § secus. li. 6. Verã, illius quẽ citatio apprehendit: Fictam vel interpretatiuã, citati ad domũ, quẽ citatio nõ apprehẽdit. Iacobus 4 de Arena contumaciam. q̃ s. dixi euidentẽ, dicebat verissimã, & dicebat fictum cõtumacẽ appellare, verum venientẽ iudice sedente pro tribunali restitui ad appellãdũ. ff. de in integ resti. l. diuus. verissimũ nullo iure ad appellandum admitti. ff. ex quibus cau. in pos. ea. l. Fulcinius § si. Sed circa 5 hoc est sciendum, ꝙ in vero cõtumace quadruplex est opinio, & in ficto quadruplex: Nã aliqui dicũt verum quẽ s. pra dixi euidentem vel verissimum, alij inuentum, alij nõ inuentum: tunc demum si se citatum nouit, alij citatum ab homine. Itẽ quidã dicunt fictum inuentum qui dicit se venturũ, vel tacuit, sed nõ venit, & hæc ẽt recitat gl. vlt. in l. fi. ff. de resti. in integ. Alij dicunt hunc verum: sed fictũ, nõ inuentũ, facit quod not. in l. ex consensu. §. si. ff. de appel. Tertij in non inuento distinguunt, an citatio postmodum ad illum peruenerit, & sit verus, an nõ, & tũc sit fictus, & facit qđ not in l. 1. § 1 ff. qñ appe. sit. Alij dicũt fictũ cũ ius citat, verũ cũ citat hõ, quia nũtius, & c. ff. de arbi. Celsus, & facit quod not. Compost. & Archid. de elect. c. 1. lib. 6. Sic vera interpellatio, quę fit expresse per hominem. ff. de vsur. mora. Ficta q̃ tacite fit ꝑ legẽ, vt in ꝑsona minoris. ff. de lega. 2. l. Titia Seio. §. vsuras. C. in quib. cau. resti. in integ. non est ne. l. in minorum. De vero & ficto placet opinio secunda: reprobata prima & quarta. Et licet tertia in se sit vera, quia vere iudici contumaciter resistit is, qui nõ inuentus citationis notitiam habuit, & non venit: tamen quia id iudicialiter nõ constat, & ex præsumptione iudicamus, habemus illum pro ficto 6: vbi iudicialiter ergo constaret, haberet̃ pro vero, & sic posset intelligi. §. sinautem de quo submittam. Item 7 sciendũ quòd circa cõtumacis appellationem est opinio etiã quadruplex: Cõmunis habet ꝙ fictus appellat. C. quomodo & qñ iud. l. ab eo. ff. quãdo appel. sit. l. 1. in fi. C. de lib. cau. si is. & facit hæc decre. Secunda singularis opinio Iac. Bal. & Odof. quam sequebatur dñs meus in l. properandum. ꝙ ẽt ficte contumax non appellet. & hoc dicunt per § sinautem ea. l. de iudi. quæ loquitur de parte non inuenta: pro his facit ff. de iudi. l. & post edictum. in fin. sine suppletione legendo. Sed vt ibi dicit glo. si finis ille loqueretur de eo qui nec vere, nec ficte cõtumax esset, non esset necessaria appellatio: quia ipso iure sñia nulla esset, & si exponas qđ ibi dicit: audietur beneficio nullitatis sine appellationis remedio, non conuenit responsio narrantis cõtra illud, de fide instru. inter. §. cæterum. Alij dicunt ficte contumacem appellare posse, qui venit iudice sedente pro tribunali, aliàs non appellat: & sic intelligunt. §. sinautem. Alij dicunt nedum fictum, sed ẽt verum appellare posse, dummodo non sit manifestus, quem sup. vocaui euidentem vel verissimum, & pro his facit hæc littera, & de sent. excom. venerabilibus. §. idẽ est, vbi videtur expressum, ꝙ citatus non veniens sit præsumptiue cõtumax: quia potuit impediri sic ꝙ venire non potuit. Cum ergo eo casu beneficio absentię restitueretur contra sñiam, de re iudi. cum Bertholdus. de resti. in integ. ex litteris, & de hoc ff. de dam. infec. si finita. §. si forte: de re iudi. quæsitũ. fortius ergo beneficium probabilis absentiæ illum excusabit à cõtumacia, vt appellare possit ut præsens, & obtinere sñiam retractari propter iniquitatem sui, non propter absentiam tantum, fateor tñ ꝙ vbi præsens appellare nõ posset, vt quia tertio citatus; tunc necessaria esset restitutio, de qua in prædictis iuribus. Et ex his concludi posset (& scio ꝙ nouum videbitur) ꝙ si contumax qui non venit, appellat; iudex à quo appellat, si sciit illum euidentem vel verum contumacẽ. appellationi non deferet, sed in causa vel executione procedet: iudex tñ ad quẽ, appellationẽ reciperet, & prius, de hoc præiudiciali cognoscet 1. an potuerit appellare, & si causa cognita inuenerit illum manifestũ vel euidentem contumacem vel verum, siue inuentum, siue nõ inuentũ: quia tñ postea citatum se nouit, nec apparet ipsius iustum impedimentũ vel excusatio, & sic contempsit, pronuntiabit appellationem nõ deuoluere, & in appellationis cã non procedet. Si vero sibi constabit illum, licet inuentum, fortius non inuentũ qui postea se citatum nouit, iuste impeditum, propter quod venire non potuit, vel saltem excusabilẽ, vt q a credidit terminum prorogatũ, de resti. in integ. ex litteris, & facit quod ibi scripsi post Vin. & Tan. cum per hoc appareat eum non fuisse contumacem, quia non contempsit. ff. de re iud. contumacia. pronuntiabit appellationẽ deuoluere, & de illa cognoscet. Et est simile quod scripsi s. de appel ad hęc si in vna, & s. de resti. spo. sollicite. de test. veniẽs 2. de appe non solũ. li. 6. in 3. glo. Ad textum ergo redeundo vr̃ ſm prædicta, ꝙ de prima appellatione vt præiudiciali primo cognoscetur de ord. cog. tuam. cuius euentus alterius cognitioni dabit vel denegabit initium, de ele. si forte. li. 6.

Sed

1 Glo. hic relatã ad lex. Card. & Pan. reputant sing. Fõt.

2 Hic incipit secunda pars glossæ.

3 Hic tertia pars glossæ.

4 Hic incipit quarta pars glossæ.

5 Hic quinta pars glossæ.

6 Iste ergo quem citatio a principio nõ apprehendit, sed ipsi notitia sui peruenit postmodum, nec cõparuit dẽt censeri fictus, & no verus, quia de ista scientia non apparet iu dici in figura iudicij. Et hoc tenet Cy. in l. properandu. C. de iud. in 8. q. versi. sed qđ si citatus. al leg. ff. ꝙ fal. tu. l. 2. Petrus de Ancha.

7 Hic est sexta pars glossæ.

¶ Hic incipit septima pars glossæ. Sed 1 secūdum hoc quid releuat secunda appellatio, cum pronuntiato ꝙ primo fuerit bene appellatū, reuocetur sententia per modum nullitatis vel attētati. de appel nō solum.li.6 & pronuntiato ꝙ male fuerit appellatum, apparet illum postea contumacē fuisse, & sic nil reuocabitur, & facit quod scripsi post Inno. & Host. de appell.interposita in fi. 1.responso. Rñdeo: valet ad hoc, quia nō cogitur prosequi primam, sed prosequendo secundam, si excipiatur de cōtumacia, replicabit de iusta appellatione, de qua iudex secundo cognoscet, non vt pronuntiet bene vel male appellatum, vel vt reuocet attentata, sed solum vt pronuntiet illum appellare potuisse vel non; & sic appellationem deuoluere vel nō: & sic iudex appellationis tertio super eodē articulo interiectæ (quod non licuit) de hoc cognoscit & pronuntiat. s̄.de appel. sua nobis. Itē valet: q a śm hoc audietur prosequens secundam, licet tpe quo prosequitur sit lapsum tpus primæ prosequendæ, bñ facit de sen.excom.licet.lib.6. Si vero ēt tpe secundæ appellationis lapsum erat tempus prosecutionis primæ, vide quod scripsi de appel.directe.super glo.2.Itē valet ꝙ posset aliquod probabile dubium primo appellantem excusare à contumacia, licet appellatio ꝑ probata iusta pronuntiari non potest: facit de ele.c.1. li.6. Item posset secunda esse interposita ad alium iudicem qui magis expediret appellanti quàm primus. ex prædictis 2 solui vr̄ quod not. sup. ea cōpil.de ele. cām.§.penult.in vlt.glo ꝙ arctatus per decret.illam, qui non venit nec misit, si appellat a diffinitiua, si nō doceat de iusto impedimento, quod excuset cōtumaciam, non debeat audiri: fortius.n. cadit vera contumacia in citato per ius commune, quod ignorare non licuit, quàm in citato per iudicem.

2 Hic est octaua & vltima pars glossæ.

TITVLVS V.

Vt lite pendente nil innouetur.

¶ Clemens v.in concilio Vienen.

¶ Si duo litigantes super beneficio, moriantur, siue vterque in curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tātum, altero alibi moriente: ad Papam, & in conuersis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficiū pertinebat. Si autem alter tātum moritur; si superstes vel alius cuius intersit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem colla io spectat. Ioan An.

CAP. I.

SI duobus a * [...] sedissent, śm glo. Sed quid si vnus mortuus est altero superstite.i.viuente. Dicit quod non est conferendū donec lis fuerit finita ꝫ superstitem, & tunc euentus demonstrabitur ad quem spectat collatio: quia si dicatur bñficium spectare ad defunctum, tunc considerandum an defunctus sit mortuus in curia Romana, quo casu collatio beneficij spectat ad Papam: aut mortuus est extra curiam, & tunc collatio spectat ad ordinariū. Sed quæri̅, nūquid loco defuncti poterit ordinarius alium subrogare? Dicit Clemens ꝙ sic. Sed quæri̅ an per istam Clementinam Papa idem intelligat in ꝑsonatibus, in dignitatibus, & alijs beneficijs in quib. ratione suæ potestatis habet plenam & merā dispositionem; ita ꝙ si is qui moritur extra curiam, habebat ꝑsonatum vel dignitatem in cōtrouersia cum aliquo, an ordinarius possit personatum vel dignitatem conferre, sicut diximus de simplici bñficio? Dicit Clemēs ꝙ per istam clementinam nō intendit derogare principio capituli secundi de pr̄eb.li.6.sed ista Clemētina fuit spāliter facta ad decidēdum dubium, quod fuit qñ vnus moritur in curia, alius autem moritur extra curiam, hoc dicit H.R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ si beneficiatus moriatur in curia Romana, tunc collatio ipsius spectat ad solum Papam priuatiue, ita ꝙ nullus alius pōt conferre illud beneficium nisi ipse Papa, & sic collatio ad ipsum Papam spectat priuatiue: quia priuat oēs ordinarios. Not. ꝙ ista clementina venit declaratiue siue ad declarationē capituli secundi de præben.li.6. Nota de Romana curia, & dicit Pau. ꝙ pro eodem accipiun̄ hoc casu sedes Apostolicā & Romana curia.de conces præb.c.1.& c.præsenti.li.6.cuius c.præsenti, moderationē dicit Paulus locum habere in casu huius cle. Not. ꝙ per obitum bñficiati extinguitur titulus beneficij. Nam secundum Zen. mors est dissolutio corporis & animæ, de pænit. dist.2.charitas.ver.corpus.de cele.Mis.in quadam.

…cio, sed aliquis tertius habebat ius: tunc Papa illud bñficium conferre non debet, cum nō vacet. Sed quid si vnus est mortuus in curia, alius mortuus est extra curiam, quæritur ad quē spectat collatio? Distinguit Clemens, an possidēs beneficium mortuus est in curia, & alius non possidens mortuus est extra curiam: & tunc collatio beneficij pertinet ad solum Papam priuatiue: si autem possessor mortuus est extra curiam: tunc collatio pertinet ad ordinarium loci, in quo est beneficium, qui ordinarius potest præuenire Papam. Sed quid iuris si neuter possideat, & vnus mortu' est in curia, alius mortuus est extra? Dicit Clemens, ꝙ collatio spectat ad Papam ratione suæ potestatis. Et idem si ambo possedissent...

[Prima glossa dicit quid determinat, ponit casum, & diuidit.]

a ¶ Si duobus.] Determinat casum dubium circa decret secundam. de præb.lib.6.quæ reseruat collationi Papali beneficia in curia vacātia, an locum habeat in duobus litigātibus in curia super bñficio sibi collato si alter moritur, vel vterq. Et distinguit principaliter duo membra: quia aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter tantū. *In primo distinguit*, aut vterq; moritur in curia: aut vterq; extra: aut alter intus & alter ex̄, & hoc vltimo casu, aut alter tm̄ possidebat, aut neuter, & si alter, aut q morit̄ in curia, aut q extra. In

Cōtinuatio domini Heliç.

VT LITE PENDENTE NIL innouetur.

¶ Visum est supra de contumacia: quia per eā fit missio in possessionem, quādoque ex primo decreto, qñque ex secundo, & sic fit nouatio & aliquid innouat̄. Et dubitaret aliquis vtrum lite pendente aliquid debeat innouari, vel vtrum omnia debeant manere in eodem statu, quo sunt lite pendente, ideo annectit, id est, adiungit hic rubricam, vt lite pendente.

SI duobus] Præsupponēdum est illud qđ habetur in c.2.de præb.lib. 6.videlicet ꝙ licet generaliter collatio beneficiorum spectet ad Papam ratione plenitudinis potestatis: tamen specialiter & priuatiue collatio beneficiorum vacātium in curia Romana ad ipsum Papam spectat: ita quod nullus alius illa beneficia potest conferre si ne ipsius mādato speciali: Alia vero beneficia vacātia extra curiam Romanam ordinarij possunt conferre, & concurrunt cum Papa accumulatione, & possunt præuenire Papam, nisi Papa inhibuisset ne ipsi haberent conferre.

CASVS. Duo litigabāt coram Papa in curia Romana super aliquo beneficio, quod beneficiū quilibet dicebat ad se pertinere: isti litigātes sunt mortui in curia Romana: quæritur ad quem spectat callatio bñficij; Dicit Romanus Pontifex Clemens, ꝙ ad solum Papā spectat collatio, nisi ius illi' bñficij neutri cōpetijsset, quia si nullus eorum litigantium haberet ius in bñficio, sed aliquis tertius habebat ius...

extra. In secundo et principali mēbro, scilicet cū moritur alter tantum: tunc subdistinguit: quia aut beneficium spectabat ad mortuum: aut ad superstitem, aut ad neutrum. & si ad mortuum: aut moritur in curia, aut extra. & secundum principale mēbrum prose quit ibi, [Si vero alter.] Tertio protestat: ibi, [Salua tamen.]

¶ Duobus.] vel pluribus, cum sit eadem ratio, cōcordat quod not. de rescrip. duobus. lib. 6.

a ¶ Romana curia.] quod dic vt not. s. de præbend. præsenti, lib. 6.

b ¶ Beneficio.] large sumitur comprehendens dignitates. de præb. c. 2. lib. 6. saluo quod ibi not in 2. gl.

[Glo. seq. primo notat à contrario: secūdo soluit dubium de electo, & per id opi. fortificat: tertio quærit: ponit opi. quā partim reprobat: quarto impugnat obseruantiam curiæ]

† Al. Romana.

in Romana [a] curia super beneficio [b] sibi collato [c] litigantibus [d], in eadem † curia mori [e] contingat [f] vtrumque, collationē huiusmodi beneficij ad Romanum Pontificē [g]: si vero extra dictam curiā [h], ad ordinarium [i] decernimus pertinere: nisi [k] forsan alius ab eis [l] in dicto beneficio ius [m] haberet. Quòd si vnum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat, si moriens in curia beneficium possidebat [n] †, ad Romanum Pontificem [o], si vero alius [p], ad ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro [q] autem ipsorum [r] beneficium possidente, erit Romanus Pontifex propter auctoritatis prærogatiuā [s] in collatione huiusmodi præferendus. ¶ Si vero [t] alter tantummodo, siue possessor, siue petitor decedat [u]: si superstes vel alius cuius intersit [x], causam nihilominus prosequatur [y]: (cū

ro. super vlt. glo. si ergo cōsecrationis tempore possessionem habebat, tunc statim vacant priora, & in curia vbi consecratur. & per hoc videtur q si consecratur in curia possessionem non habens, vadit ad partes episcopatus, & possessionem apprehendit, q priora illius beneficia nō vacēt in curia, nisi specialiter fuerint reseruato. Scio tamen quòd curia hoc non reciperet.

d ¶ Litigantibus.] in hoc ad titulum.

[Glo. sequens soluit duo dubia.]

e ¶ Mori.] Idem puto in renuntiatione, vel alia vacationis forma, etiam si immisceantur, vt quia vnus moritur, alius renuntiat, cum sit eadē ratio, & facit præalleg. §. ecce. 7. q. 1.

f ¶ Cōtingat.] simul vel successiue.

g ¶ Pontificem.] tolle litteram, decernimus pertinere.

† Not. hic Imol. q ex possessione pſumitur titulus, nō solū ad cōmodū possidētis sed etiam tertij. Font.

c ¶ Collatio] Secus ergo si litigarent illud sibi debitū. & concor. qđ dixi s. in cle. de rescri. auditor. Et per hoc puto solui quod dubie tangebat Archid. de elect. si electio. lib 6. de electo in præpositum non confirmato, qui moritur in curia, an præpositura vacet in curia. allegabat pro & contra, quæ not. 63. dist. quāto. puto q non, et si ibidem super electione vel confirmatione litigabant, per hanc litteram: durat enim prima vacatio. 1 vsque ad confirmationem. facit de elect. cupientes. & c. quàm sit in princ. lib 6. quæ per confirmationem definet. de trāsla. c. 1. & 2. facit hoc pro opinione quam tenui de elect. cupientes. §. quid si in gl. vlt. quæ incipit, & pertinet. Sed de prioribus beneficijs cōfirmati in curia ad dignitatem cuius adeptio facit illa vacare, dubitat an vacent in curia, & placet Archi. in decre. cōmissa. de electio. li. 6. q non: quia nō vacāt per confirmationē. sed per possessionē pacificā: vel ex quo stat pro confirmatū quo minus illā hēt, vt ibi, & de præben. licet eps. eo. lib. dicebat tñ, q si ille confirmatus manet in curia, & per procuratores possessionem apprehendit q beneficia vacabunt in curia, quia talis possessio quo ad priora beneficia fingit illū mortuum. 7. q. 1. §. ecce in quibus. sed mori non potest nisi vbi personaliter est, ergo &c. Non placet hoc dictū, ex quo sequeretur q beneficium per procuratorem renūtiatum in curia, vacaret eo loco vbi esset renuntiationis tempore qui procuratorem constituit: quod est falsum vt ipse idem not. in decret. 2. de præben. & ad §. ecce. responde per not. de rescrip. susceptum. lib. 6. in glo. penult. quia non est vere mortuus, sed fingitur: & illa fictio bene potest trahi ad locum vbi possessionē apprehendit: vbi ergo pcurator mandatū habens possessionē apprehendit: ibi & ea die vacat beneficiū: sed vbi amicus vel negotiorum gestor 2 id fecisset, procedere posset illa opinio: qa tunc vacant per acceptionē vel ratificationē per illū factam in curia, & non prius. facit de præben. si tibi absenti. lib 6. Item aduertendū est, q sæpe curia priora beneficia electi in episcopum in curia consecrati statim confert: quod puto fieri nō posse illo non consentiēte, nisi prius habeat possessionē epatus: non. n. per solam cōsecrationē vacant priora, sed per consecrationem & translationem, & lapsū temporis quo debuit cōsecrari, prout etiā scripsi post Innoc. & Compost. de elect. cum in cunctis. ver. cū ve-

1 Vide Deciū in c. 1. de cō fir. util. uel inutili. & consil. 149.

2 Vide Rotā decisione 190 in nouis.

h ¶ Curiam.] repete. mori contingat vtrumque, collatione huiusmodi beneficij, & cætera.

i ¶ Ordinarium 3.] idest, collatorem, etiam si aliàs nō haberet ordinariam iurisdictionem. sic de concess. præben. si soli. lib. 6.

k ¶ Nisi.] hanc exceptionem etiam in inferioribus membris intelligas repetitam.

l ¶ Ab eis.] litigantibus mortuis.

m ¶ Ius.] in re vel ad rem. de vtroque; de concess. præben. c. vlt. lib. 6.

[Glossa sequens primo dat simile: Secundo ponens ius vetus commendat hoc nouum.]

n ¶ Possidebat.] Sicut ergo in multis casibus est melior conditio possessoris. de præben. si à sede. lib. 6. sic fit melior conditio illius, penes quem moritur possessor. Et not q si hæc constitutio non emanasset, vt adhuc post mortem quærendum ad quem de iure beneficiū spectasset, vt j. dicitur, cum alter moritur, vt eo cognito haberetur consideratio loci mortis illius: sed quia hoc fuisset difficile, & facile neglectū: ideo fuit vtiliter prouisum.

o ¶ Pontificem.] collatio, & c. vt sequitur.

p ¶ Alius.] scilicet moriens extra curiam: & repete, beneficium possidebat.

[Glossa sequens quæstionem soluit.]

q ¶ Neutro.] Idem puto vbi possidebat uterque, ut in paritate possessionis semper sit potior conditio Papæ. facit de rescr. duobus. lib. 6 & quod not. eo. lib. de pb. si à sede. & possent ambo prouocare in interdicto uti possidentis: uel quia uterq; cōtra reliquū appellauit, ut sæpius experimur. sed forte hunc casum omisit, qa utro q; possidente neuter possidere uidetur, quia non insolidum. facit de probatio. licet. uel quia non pacifice. facit de electio. commissa. lib. 6.

r ¶ Ipsorum.] scilicet quorum alter mortuus est in curia, & alter extra curiam.

s ¶ Prærogatiuam.] concor. de præb. si à sede. lib. 6

t ¶ Si uero.] secundū principale mēbrū distinctionis.

u ¶ Decedat.] in curia uel extra.

x ¶ Intersit.] siue ratione tituli, in quo ius habebat in re uel ad rem, siue ratione iuris eligendi, uel præsentādi, uel conferendi quod se contendit habere, & forte mortuum eligerat, uel illi prouiderat. s. eod. c. 2. li. 6. in glo. penul.

y ¶ Prosequatur. [si enō ꝓsequeret, lis non pēderet.

3 Vide Deciū in ca. post cessionē. in primo notab. de pbat. & Felynū in c. olim. in principio. de rescript.

4 vide Rotā decisione 11. in nouis.

a ¶ Interim]

a ¶ Interim.] scilicet illa lite pendente.
b ¶ Non possit.] supra.eod.c.2.lib.6.
c ¶ Euentus.] Cōcor.de elect.si forte.lib. 6.de frigi. fraternitatis.in fi.cum suis concor.iste autem euētus est dubius.ff.de pecul.quod debetur.
d ¶ Pertinebit.] collatio de qua præmisit.
e ¶ In curia.] sit defunctus, quod sequit.
[Glossa seq. soluit duo quare.]
f ¶ Ad neutrum.] alterū membrum subdistinctionis qn̄ pronuntieretur beneficiū spectare ad supstitem, non exprimit quasi indubitatum, quia tunc non vacat: & sic nec per Papam, nec per ordinarium conferendū: ad vtrumque autem impossibile est spectare facit de ele.vt quis duas. li.6. & ideo etiā illud nō fuit exprimendum.
g ¶ Pertinebit.] Constat enim ꝙ in curia non vacauit, etiam si ille qui mortuus est, decesserit in curia.
h ¶ Pertinere.] cōcor. de præb. cap. 2. lib. 6. & facit de concess. pb. proposuit.

interim [a] beneficium de iure conferri nō possit [b]) ad quē collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus [c]. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum, pertinebit [d] ad Papam, si ille in curia [e]: vel ad ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrum [f] illud spectasse constiterit, ad ordinarium collatio pertinebit [g]: Salua tamen in præmissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere [h].

¶ Idem.

10 ¶ *Lis dicitur pendere quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cum citatio legitime peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret, cum tali expressione ꝙ potuit instrui 20 super quo conueniatur.*

CAP. II.

Cum [1] lite pendente [i] nihil debeat innouari [k]: litem quo ad hoc [l] pendere censemus, postquam [m] à iudice competenti [n] in ea citatio [o] emanauit, & ad partem [p] citatam peruenit, vel per

Cum lite.] Ponit dictum quod secundo limitat & declarat: Secunda: ibi, [Dumtamen.] Imola.

¶ Lite pendente nihil est innouādum Et quo ad hoc litem dicimus pendere postquam à iudice competēti citatio emanauit, & ad partem peruenit. Et capitulū istud venit declaratiue ad titulum, videlicet qn̄ dicat̄ litis pēdentia. Et dicit ex quo reus est citatus, & libellus est oblatus, quia in eo fuit inserta petitio actoris, vel aliquid æquiualens, tunc lis dicitur pendere. Sed quæritur, Iudex decreuit aliquem fore citandum, qui audiens ꝙ iussus erat citari, se absentauit, & per eū stetit, quo minus citaret̄: Quæritur si nūtius iuerit ad domū, & illū nō repererit, sed misit citationem ad domū, vel eū citauit in ꝑsona vxoris, q̄ritur an ꝑ hoc lis dicat̄ pendere? Et respondet ꝙ sic, hoc dicit. Not. ꝙ cōpetens iudex seu idoneus dr̄, qui hēt in cā iurisdictionē cū exercitio, dato ꝙ illa iurisdictio posset ꝑ exceptionē elidi, siue exceptio contingat iurisdictionē, siue contingat personā, valet enim vtroq; casu processus, si non excipiatur, merito ante exceptionē dr̄ cōpetens, seu idoneus. Et not. glos. in cle. nostra singulariter: quia pōt facere ad multa, cū sæpe fiat mentio de iudice competenti. Not. ꝙ quāquā ad perpetuandā iurisdictionem sufficiat citationē emanasse à iudice, licet non peruenerit ad partē, tn̄ quo ad inducēdū litis pendentiā, oportet ꝙ peruenerit citatio ad partē, vt in gl. in ver. & ad partē tn̄ dicit tex. si factum est per partem, quominus citatio peruenerit ad eam, tunc non impeditur litis pendentia. Not. consiliū gl. vlt. ad inducendam litis pendentiā, ꝙ inseratur in citatione copia libelli, vt pars citata possit plene instrui sup ꝗbus sit in iudicio conuenienda. Not. ꝙ quo ad hoc vt citatio inducat litis pendentiam, quo ad reuocandū innouata, expedit ꝙ facta sit à iudice competenti. Not. ꝙ is per quem stat ꝙ citatio ad eū non perueniat, habetur pro citato. simile secundum Zenze. ff. de euic. l. si ideo. & l. si dictum. §. præsente. Zabarel.

[Glo. prima dicit, & prosequitur quid determinat.
i ¶ Cum lite pendente.] Declarat qn̄ lis pendere dicatur, determinans quod not. Host. eo. tit. c. 1. vbi dixit, ꝙ lis pendet nedum ea cōtestata. de verb. sign. ex parte. 2. sed ēt libello principi oblato. C. qn̄ libel. prin. da. l. 1. & adhuc non sit impetratū. C. eo ti. l. 1. fortius ex quo impetratum est. de appel. suggestum & fortius ex quo negotium est commissum. de testi. causam 2. & fortius facta citatione. de offic. deleg. gratum. per quę dixi ibi secute tenendum, ꝙ non solū ea quæ post litem contestatam, sed etiam [1] ea q̄ ante saltem post citationē attentātur sine libello ex puro & mero iudicis officio, reuocantur in statum pristinum. alleg. de constit. cū M. in fi. de despon. impu. ad dissoluendū. de accus. olim. in quibus nō pōt dici, ꝙ fuit lis contestata. Et in hoc differt hæc rubrica à rubrica de testi. spol. secundū ipsum, quia hic de plano expeditur: ibi libellus offertur, & lis contestatur. de test. spol. olim & tribus c. seq. & c. vlt.

i ¶ Pendente.] Quosdā casus in q.b. pōderaī pēdentia, vide not. de offic. lega. præsenti. §. 1. in glo. 2. lib. 6.
K ¶ Innouari [2].] quod fieret si possessor priuaret̄ pos40 sessione, vel alienaretur res litigiosa, vel super ea interpretaretur priuilegium tacita litis pendentia: antiqua vero possessionem vti, non est innouari. & vide quod scripsi eo. tit. super rubrica.
l ¶ Ad hoc.] scilicet quo ad innouationem impediendam, & fortius quo ad iurisdictionem perpetuandam de fo. comp. proposuisti. de offic. deleg. gratum.
m ¶ Postquam.] in pendentia ponderamus principiū & finem: hic determinat primum, scilicet quādo inci50 piat. secundum, scilicet quando desinat, patet eo. tit. c. 2. lib. 6. & 11. q. 1. quia res. scilicet lite finita: qd̄ esse pōt per sententiam, à qua nō est appellatum, vel aliter vt not. de lit. contest. c. 1. lib 6. & vide quod dixi de cōfess. ca. vlt. super vlt. gl. & quod not. ĩ tit. proxi. c. vnico.
[Glo. seq. alleg. simile, & arguit: quæstionem soluit, & prorogat.]
n ¶ Competenti.] alibi dicitur idoneo. de appel. vt debitus. & facit hæc littera ad id quod ibi no. in gl. 2. Competentem autem hic dico eū, qui causæ iurisdictionē 60 habet cū exercitio, dato ꝙ illa possit [3] per exceptionē elidi, siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus, siue iurisdictionem, vt quia rescriptū surreptitiū: planū est enim ꝙ his casibus valet processus in principali si non excipiatur. de re iudi. inter monasterium. de hoc de rescrip. ad audientiam 2. sicut autem requiritur competentia in iudice, sic & in citatione. facit quod scripsi de foro compe. proposuisti. de offic. delega. cum plures. lib 6 in glo. finali.
o ¶ Citatio.] priuilegia vel rescripta videntur impediri per solam causæ cōmissionē sine citatione. de test. causam 2. & vide quod ibi dixi super glos. penult.
[Glossa sequens ponit differentiam.]
p ¶ Ad partē.] Licet ergo quo ad perpetuandā iurisdictionem

1 Vide Perusinū in c. ꝑsuluit In 2. in 1. col. extra de appel.
† Vide Deciū in c. 1. in si. ne. de re. scri. & in c. vt debitus. đ app. & abbatē in c. cām. de testib.
2 An per impetrationē dicat̄ aliqd innouari vide Felynū in c. cęterū. de rescrip.
3 Vide Deciū in c. ex tenore. de rescrip. & in c. si duob. de appel. & Felynū in c. cum ordinē. de rescrip.

dictionem sufficiat citationem emanasse secundum canones, & vide quod dixi de offic. deleg. c. vlt. in fi. tamen quo ad inducendam litis pendentiam nō sufficit emanasse, nisi peruenerit, vt hic.

a ¶ Factum.] dolose, vt in iuribus statim allegandis.

b ¶ Perueniret.] Concor. cle. sup. de elect. cām, de renuntia. ca. vnico. de iudi. dudum. de for. compe. quamuis.

c ¶ Expressa i.] Concord sup. de procura. non potest. ad idem. de elect. vt circa. & c. procurator. lib. 6.

¶ Glossa seq. litteram exponit, consulit, & dubium soluit.]

d ¶ Plene.] Si ergo dicat iudex, cōpareas die tali responsurus Titio super quadam domo, non erit sufficiens expressio, nec dicetur lis pendere super domo: vel domus esse litigiosa, & est simile de do. & contu. ca. 2. est ergo consiliū actoris cui expedit inducere litis pendentiā, q̄ inseratur libellus in citatione. de dila. c. 1. bñ facit cle. s. de ele. cām, tñ licet id non fiat, si tñ talis est expressio, per quam plene posset īstrui, sufficit vt hic: vbi verbo iudex sufficiēter expressit, sed nūtius vt nō sufficiēter retulerit non iuuat: debuit. n. emanasse & peruenisse, vt sup. dr.

1 Vide Aret. de accusat. in 2. col.

2 Vide Rotā decisio. 79. in nouis.

† In vno manuscripto sicut est ĩpressum.

eam factum [a] fuit, quo minus ad eius notitiam perueniret [b]: Dumtamen in citatione prædicta talia sint expressa [c]: per quę plene [d] possit instrui super quibus in iudicio conuenitur.

TITVLVS VI.

De sequestratione possessionum & fructuum.

¶ Idem.†

¶ Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel 10 *possessorio vna diffinitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinariū fieri debet, quam impediens, vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit à iure suo: & respicit pendētia.* 20 *Ioan. And.*

CAP. VNIC.

AD† cōpescendas [e] litigantium malitias, diffinimus, vt vna [f]

DE SEQVESTRATIONE POSSESSIONUM, &c.

Cōtinuatio domini Heliç.

[Visum est supra an & quādo nouatio potest fieri: dubitari posset an possit fieri sequestratio rei litigiosæ possessionis & fructuum: ideo &c.]

AD compescendas.] CASVS. Tu & ego litigabamus in curia Romana coram aliquo auditore super beneficio in petitorio vel in possessorio: processum intātum extitit, q̄ auditor tulit sñīam diffinitiuam contra te possessorem, qui ab hoc triennio nō possederas, appellauisti: pendente appellatione peto vt beneficium contentiosum sequestretur vnà cum fructibus percipiendis: quæritur vtrum debeat fieri sequestratio, Dicit Clemens q̄ sic, ēt si opponatur de nullitate sñīæ ipsius auditoris, & dicatur q̄ sñīa auditoris lata contra possessorem non valet: tñ hoc non obstante iudex ordinarius poterit sequestrare dictum beneficium. Sed quæritur, per quem fiet sequestratio. Dicit q̄ per iudicem, & sequester exercebit ea, quæ pertinent ad bñficium. Item redditus non conuertentur in vtilitatē ipsius sequestri: sed imputabit beneficio: Et residuum debet reseruare & restituere illi, qui habebit victoriā. Sed q̄d iuris si aliquis impedit sequestrari, vel fructus sequestratos occupat, vtrum iste impediens vel occupans incidat in aliq̄ pœnam? Clemens distinguit: aut ille qui impedit est vnus de litigatoribus, aut nō, sed alius: Si secundo mō, incurrit pœnam excōicationis: quia hoc ipso q̄ impedit vel occupat fructus, ipse est excōicatus, nec venit absoluēdus, nisi omnia restituerit in manib. sequestri: Primo casu ēt incurrit sñīam excōicationis, & vltra perdit ius quod habet, vel q̄ sibi competebat in beneficio. Et hæc Clementina seu cōstō habet locum in litibus pendentibus, & nō solū in futuris, hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, si sup̄ bñficio ꝯ ipsius possessorē, q̄ triēnio non possedit in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, ēt si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri dēt: quā impediens vel sequestratos fructus occupans, excōmunicatus est. Et si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendētia. Et est illud summarium Clemētinæ. Not. quod iudex & superior debent obuiare malitijs hominum subditorum; q̄a melius est ante tempus occurrere, quàm post causam vulneratam remedium quærere. Not. text. [Ad compescēdas,] id est, refrænandas, vt in glos. Not. [Apud,] id est, circa, & debet scribi per d. Not. [Promulgata.] vt s. in cle. si ante. de do. & contu. Not. [Sequestretur.] sequestro, stras. a. p. id separare, & p̄prie certantes pacificare. vnde.

† Vide Aegidiū Bellameram decisione 54.

30 Diuido, pacifico, dic designare sequestro. Inde sequester, stri quod, & tertiæ declinationis inuenitur: sed regulariter. i. communiter & sæpius est secundæ, vt hic sequester, stri, stro. Et dicitur sequester recōciliator, qui discordes pacificat, & qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos amesos dicitur, apud quē pignora vel res aliæ litigiosæ deponi solent. i. solent tradi in custodiam. Et dicitur 40 sequester à sequendo, vel à sequor: eo quòd eius qui electus est vtraque pars certantium & litigātium sequatur fidē: vnde Deut 5. Ego sequester & medius fui inter Deum & vos. Inde hæc sequestra, stræ. i. recōciliatrix: & proprie certantes pacificans. Item proprie (vt ad nostrum propositum) sequester est is apud quē res litigiosa deponitur à pluribus, & sequestratur, vt ei q̄ in causa vicerit, reddatur. Itā sequestrum dicitur illud scriptum, quod de sequestratione conficitur, & si fit ex causa voluntaria, transfert possessionem in sequestrū. Sequestratio est rei de qua agitur separatio, 50 vel d spōsi. io, vel possessionis interdictio. Interim . n. q̄ res apud sequestrum est, nec actor nec reus possidet ff depo. l. licet. Not. q̄ sententia lata super possessorio, potest esse diffinitiua, quod colligit gl. in verb. possessorio, quam nota. Nota finaliter casum in quo titulus beneficij post sequestrari. quod colligit gl. in verbo, beneficium Zabarel.

e ¶ Ad compescendas.] si super beneficio cōtra ipsius possessorem, qui triennio nō possedit, in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, ēt si nulla 60 fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri dēt: quam impediens vel sequestratos fructus occupans, excōicatus est: & si est de litigantibus cadit à iure suo, & respicit pendentia. Nouum & æquissimum est, quod inducit hæc cōstitutio: quæ primo ponit nouum casum sequestrationis fiendæ: secūdo ponit impedientem: ibi, [Si quis autem.] Tertio cōstitutionē ad pendentia prorogat: ibi, [Permissis,] Quarto exceptionem: ibi, [Non obstante.]

e ¶ Compescendas.] id est, refrænandas, Et componitur à con, & pesco, quod verbum non est in vsu, cōcor. Clement. de offic ord c. 1.

f ¶ Vna.] fortius ergo si plures.

[Glossa sequens soluit tres casus.]

a ¶ Contra

contra [a] possessorem diffinitiua [b] sententia super beneficio [c] apud sedem Apostolicam dumtaxat [d] in petitorio uel possessorio [e] promulgata [f], beneficium [g] ipsum, etiam si [h] dignitas uel personatus existat, & curam habeat animarum, à possessore huiusmodi (dumtamen triennio [i] † pacifice antea [k] ab eo possessum nõ fuerit) per loci [l] ordinarium apud aliquam personam idoneam [m] sequestretur †, quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus [n]) superesse contigerit, illi restituat [o], qui finalem [p] in causa uictoriam obtinebit [q]. ¶ Si quis [r] autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsumpserit occupare [s], excõmunicationis incurrat sententiam ipso facto [t]: à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus [u] restitutis [x]) nullatenus [y] absoluatur. Et nihilominus [z] si de litigantib. fuerit [a]: iure (si quod in huiusmodi beneficio, uel ad

a ¶ Contra possessorem,] si ergo contra petitorem ꝓ possessore fertur sententia, non fit sequestratio. Itẽ si inter duos uel plures petitores beneficii fertur sñia pro uno cõtra reliquum vel reliquos, nõ fit sequestratio. hoc probat hæc littera. Item si fertur sñia cõtra possessorem, non tamẽ ꝓ petitore, qui forsan ad probationem agebat, non est locus sequestrationi 1. quod probat littera sequẽs ibi, petitorio uel possessorio, & in fine huius partis. & facit quod not. Host. in summa hui⁹ tituli, ad finem.

b ¶ Diffinitiua.] in interlocutoriam ergo non habet locum hęc cõstitutio. Est autem interlocutoria, quę inter principium & finem causæ fertur super ijs quæ incidunt vel emergunt. Diffinitiua vero principalẽ quæstionem diffinit: de quo satis in Specu. de senten. prola. in 1. colum.

c ¶ Super beneficio.] ecclesiastico. concor. s. ea. compil. de iudi. c. 2. si ergo inter petitorem beneficij & possessorem esset quæstio alia personalis uel realis, & ferat diffinitiua ꝓ petitore, nõ erit locus cõstitutioni.

d ¶ Dumtaxat.] si s. ea. compil. de rescriptis, audit. & fuit hoc prudenter sic temperatum: absurdum. n. fuisset per singulas sententias ordinariorum vel delegatorum possessores possessione priuari.

e ¶ Possessorio.] hic patet ꝙ ẽt super possessorio fertur sententia diffinitiua 2. concor. de iud. c. vlt.

f ¶ Promulgata.] per auditores curiæ, à quorum sententiis appellatur. & puto decr. procedere, siue principalis sñia feratur in curia, siue super sententia lata ꝑ ordinarium, a qua fuit appellatum ad curiam, diffinitiua sententia feratur ibidem, dummodo pro petitore contra possessorem, vt dixi.

g ¶ Beneficium.] Nota ꝙ non fructus tantum, immo etiam beneficium sequestratur: & hæc sunt diuersa. & est simile ꝙ notatur de pręb. si tibi concesso. li. 6. in glo. 2. Iura ergo beneficii & beneficiati exercebit sequester qui possidet. super quo vide quod no. & scripsi de iud. examinata.

h ¶ Etiam.] prudenter fuit hoc additum ad tollẽdas cauillationes dicẽtium, ꝙ in materia sequestrationis odiosa appellatio beneficii non comprehendit infra scripta. de præben. c. vlt. eo. ti. cum in illis. lib. 6.

i ¶ Triẽnio 3.] pacifice. si. C. de fideic. l. 1. Ista duo requirũtur ne fiat sequestratio, ꝙ triẽnio sit possessũ, & ꝙ pacifice. de his ergo præiudicialibus bene poterit possessor excipere & ꝓbare: nec puto sufficere annũ tertiũ inchoatũ, vel pro maiore parte illius tertij anni illũ possedisse: requiritur. n. triennium consummatum. simile de regula. ad nostram

K ¶ Antea.] idest ante litem motam, quæ nũc est finita per unam sñiam: post litem enim motam non possidetur pacifice, quod requirit hæc constitutio: & per hoc patet inutiliter de illo quæri, qui tempore sentẽtiæ non possederat triẽnio: quod tamẽ triennium est completum tempore quo petitur sequestratio.

l ¶ Loci ordinarium.] non distinguit, an ad illum spectet institutio necne. & est simile de vsu. quamquam. lib. 6. & quod ibi not. quandoque tñ per ordinarium comprehenditur instituens & destituens. de offi. or. c. 3. in prin. li. 6. & s. ti. prox. c. 1. Et no. casum, in quo de causa deuoluta ad curiam se inferior intromittit. ad idẽ de appel. cum teneamur. & quod ibi dixi post Hos.

m ¶ Idoneam.] ęquũ esset hanc sequestrationem fieri existenti in ordine quem requirit beneficium 4. de elect. nemo deinceps. & ca. cum ex eo. lib. 6. de regula. beneficium. eodem lib. ad hoc littera quę sequitur.

n ¶ Oneribus.] concor. de offic. ord. præsenti § porro. lib. 6.

o ¶ Restituat.] cum sequester habet limitatam potestatem, scilicet de restituendis fructibus, qui ad onera supersunt, dico quod illos nõ posset in emptionem prædiorum pro beneficio uel aliàs in utilitatem beneficii conuertere: ꝙ posset ubi non esset talis limitatio, ut in prædicta decret. præsenti. & de offic. ord. cum vos. in fi.

[Glossa sequens dat tria exempla.]

p ¶ Finalem.] per pronuntiationem Papalem, uel factam de ipsius spãli mandato. facit de verb. sig. constitutionem 2. responso. li. 6. vel per secundam sñiam, à qua non est appellatum: vel per tertiam, licet sit appellatum. de appel. directę, & c. sua nobis. quod dic vt inf de re iud. c. 1.

q ¶ Obtinebit.] hoc proprium est sequestri, ꝙ res sequestrata restituatur uictori.

[Glossa seq. ponit dictũ, cuius obiectionẽ soluit,

r ¶ Si quis.] pars uel alius, & includit episcopos. Nõ obstat de sent. excom. quia periculosum. li. 6. quia nõ loquitur hic de interdicto vel suspensione, sed de excommunicatione.

s ¶ Occupare,] in mala parte ponitur, quandoque in bona. de hoc de elect. in generali. 1. respon. lib. 6.

t ¶ Ipso facto.] alios casus in quibus ipso facto ꝑ has cle. quis excommunicationem incurrit, no. & vide s. de sent. excom c. 1.

u ¶ Fructibus.] vel ipsorũ æstimatione, si fructus nõ extant facit de trans. veniens.

x ¶ Restitutis.] non sufficit ergo cautio de restituendo. & concor. ꝙ no. de elect. quia sæpe. de immu. eccl. quoniam. in fin. lib. 6.

[Glossa sequẽs dicit per quem: secundo arguit ad quæstionem pro & contra: & remittit.[

y ¶ Nullatenus absoluatur.] per ordinariũ, qui aliàs his cõcurrẽtib. absoluere poterit. de sen. excõ. nuper. & per istud negatiuũ verbũ vr ꝙ absolutio cõtra hæc facta non teneat 5. cui cõcor. j. de sepul. c. 1. & de hæ-re. c. 2 in fi. & c. 3. post prin. de pęnis. c. 1. In cõtrarium vr, cum hæc forma sit à iure data, nõ ab homine. facit ꝙ scripsi post Goff. de rest. spo c. vlt. in prin. ad idẽ facit de sen. excom. venarabilibus. § vbi autem. li. 6. vide ꝙ dicam inf. de iure pa. c. 1. post princip.

z ¶ Nihilominus.] idest, non eo minus ꝙ excommunicatus est, & sic imponitur duplex pęna: quod dic vt not. de iudi. vt si clerici.

a ¶ Fuerit.] ille impediens, vel fructus occupans.

1 Tenet Bar. dicẽs idem si feratur pro petitore prẽdenti in beneficio ius reale. Fõ.

† Supplet Bar. finito añ lit. dicẽs ꝙ ĩ ꝑscriptione articuladũ est annos esse cõpletos añ motionem litis c. commissa. de elect. ĩ 6. notabi. Bar. & moderni ĩ l. Celsus. ff. de vsuca. Font.

† De sequestratione vid ꝑ gl. in c. dilectus. s. e. doc. ĩ l. ab executore. C. quorũ appel. nõ recipi.

2 Et a tali appellat si præiudicet proprietati, aliàs sec⁹ & sic intelligit d Ancha. hoc notat. 2. q. 6. ĩ summa. & ca. cũ ad sedem. s. de rest. spolia. Font.

3 Vide regulã Cancellariæ de triẽna si possessore.

4 Facit a ex rõne ... æta. & qualit. in verb. idoneis cleri cis. & ęsti maẽ idoneitas ex cõi æstimatione. l. si bonæ fidei. ff. ... rei vẽ. vã si reperiatur cõtrariũ, locus est excusationi. l. ... argẽtũ ... cõmo. gl. in c. cum Apostolica de ... quæ sin ... pla. Font.

5 Ista tenet Ze... ꝑ c. Ro... § sñias ... sen. exc... Do. Pe... net se... dã opini... nẽ. Bu... Font.

a ¶ Vel ad ipsum.] hæc enim sunt diuersa, habere ius iure, vel ad rē, vt satis patet. de cōcess. præb. c. vlt. li. 6.
[Gl. seq alleg. cōcor. mouet dubiū. alleg. pro & cōtra.]
b ¶ Cecidisse.] simile de præben. eum qui. 2. respō. li. 6. Probabiliter dubitatur, an ordinarius ipse pronūtia re vel declarare possit ipsum impedientem vel occupantem cecidisse à iure suo: mouet dubium† quia causa est in curia, vnde non videtur plus posse ordinarius, quā permittat ista constitutio: & hoc non est de præmissis. Ad contrarium mouet, quod occupatio vel impedimentum fuit intra suam diœcesim, & sic poterit pœnam iuris pro delicto declarare, præcipue cum hic non sit necessaria priuatio, sed sufficit declaratio.

† Aliàs ita: sed & circa et per appellationē &c.

c ¶ Pendentia.] concor. cle. s. de iud. dispendiosam. in fin. & vide quod ibi notatur.
[Glo. seq. commendat finem, & dubium soluit.]
d ¶ Non obstante.] multū expediēs fuit iste finis, aliàs ad impediēdam sequestrationem quilibet de facto opposuisset nullitatem sententię, & allegasset pro se, quod talis nulla non meretur habere nomen sententiæ. de iudi. c. fi. lib. 6. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatū, cum suis cōcor. ff. de testa. tute. l. 3. & de bo. pos. contra tabu. l. non putauit. §. 2. sunt autem multi modi nullitatis, quos not. de re iud. c. 1. ubi de hoc. remisi ad Specu de senten. prola. §. iusta. puto tamen quod licet alia nullitas nō possit opponi illa tamen opponi poterit, per quā negetur iurisdictio 1. opportet enim quod constet de sententia vt hic dicitur, & per consequens de iurisdictione auditoris, qui tulit illā sententiam. bene facit ff. de pęnis l. 2. in fi. & quod not. de offic. deleg. cū in iure. ex quo tamen de iurisdictione & pronūtiatione cōstat, alia nullitas allegata sequestrationem non impedit. facit de testib. veniens 2. de spon. c. vnico. lib. 6. C. de edic. di. Hadri. tol. l. fin.

1 Hæc gl. est singularis fm Baldū in l. generaliter. C. de episcop. & clericis. & Marsiliū sing. 10. & Decium cōsi. 8.

ipsum a forsitā cōpetebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse b: Præmissis nedum circa futura, sed† etiam circa per appellationem pendentia c negotia obseruandis: Nō obstante d si contra præfatam sententiam de nullitate forsan opponatur.

TITVLVS VII.

De probationibus

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ *Verba litterarū Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat plene probant, si super illis gratia vel intētio Papæ fundatur. Io. And.*

10

CAP. VNICVM.

Litteris e† nostris f, quib. nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostræ, vel sedi Apostolicæ g reseruasse h, aut resignationem beneficij alicuius recepisse, seu recipiendi potestatem alij commisisse i, vel aliquē excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem capellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia k similia, super quibus gratia vel intentio l nostra

20

30

verbis Papa fundat intentionē suā: ideo faciūt plenā fidē, vt dicit gl. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, quod verbis narratiuis alicuius non creditur citra Papam regulariter, etiā si narrans sit legatus, & de reseruatione per eum facta vult facere fidē, vt in gl. in verbo, reseruasse. & dic vt not. in c. post cessionem. de proba. & in ca. super his. de fide instr. Not. verba narratiua rescriptorum Papalium qn faciant fidem & qn non, & quam fidem faciant, distingue vt colligitur ex glo. fi. quia aut super illis non fundatur intentio Papæ, & tunc non probant, & tunc habet locum ca. si Papa. de priuile. li. 6. & patet exemplum ibi in glo. 2. aut super illis fundatur intentio Papę, vt puta, quia confert beneficium, quod dicit suæ collationi prius reseruasse per mortem beneficiati: & tunc aut illa verba sunt super facto alieno, & tunc faciunt fidem, sed admittitur probatio in contrarium: aut sunt de facto proprio, & tunc faciunt adeo fidem, vt non admittatur probatio in contrarium, secundum glos. & communem intellectum. Vide dominum Panor. super hoc in eo. cap. Not. differētiam an Papa dicat, reseruamus nobis, an dicat: sedi Apostolicæ. de hoc in gl. 3. & idem Pau. nā primo casu morte Papæ extinguitur: secundo non. de rescri. si gratiose. in 6.

† Vide Alex. cōs. 34 li. 6. & Deciū cōsil. 151. & 410. & 520. & Crauettā cōsi. 104. & Mattheū de Afflictis decis. 405.

40

[Prima gl summat, & dicit quid inducebat dubiū.
e ¶ Litteris.] Verba litterarum Apostolicarum, quib. Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia vel intentio Papæ fundatur. Inducebat dubium decr. si Papa. s. de priuil. lib. 6 vt i dicam.
f ¶ Nostris.] de litteris enim inferiorum dubitabatur an fidē faciant etiā quo ad assertiua, de quo satis not. & scripsi s. eod. post. cessionem.

50

g ¶ Sedi Apostolicæ.] quommodo hæc sunt diuersa, patet de rescrip. si gratiose. lib. 6.
h ¶ Reseruasse.] narramus, quod est i. Has reseruationes faciunt etiam legati, cum moderatione tamen, quod habetur de offi. deleg. c. 3. & 4. li. 6. sed in hoc differūt, quia de legati reseruatione non sufficeret fieri fidē per ipsius verba narratiua 2. de testi. cū à nobis. salua consuetudine curiæ, de qua ibi scripsi, & de fide instr. quod super his.

60

i ¶ Commisisse.] hæc possunt facere inferiores, nō tn possent concedere facultatē recipiendi renūtiationē, & conferendi. quod dic vt de offi. leg. c. pen. 2. rñso. li. 6.
K ¶ Alia similia.] vt quia confert beneficiū quod narrat vacare per priuationē, quam fecit de Titio: vel scribit ordinario, quod nullam iurisdictionē exerceat in personas, vel loca quæ narrat se exemisse.
l ¶ Intentio.] licet ergo littera nō sit gratiosa, sufficit quod & super illis narratis intentio Papę fundetur, vt quia mandat cōtumacē citari, moneri, priuari, vel capi, quē dicit sæpius excōicasse, vel suspendisse; vel mādat eū euitari: vel cōmittit alicui prouisionem beneficij expressa persona, vel nō expressa, cui prouideri debeat, quod vacare narrat altero de prædictis modis.

2 Hic ex late scita tis p Barb. collige quod crediiur Cardinali efferenti se legatū. Arch. c nobilissimus. 57. distin. idē si afferat aliquid speciale sibi commissum, quod solet cōmitti legatis, & nō piudicat alteri c. quod transf. lationem de off. legā. cū l. 1. de supin dic. li. 1. C. Fonte

DE PROBATIONIBVS.

[Visum est supra de iudicijs: verū quia in iudicijs probationes sunt necessariæ, ideo annectit rubr. de probationibus.]

Litteris] Primo ponit dubium. Secundo, illud ostendit. Secūda: ibi, [Volentes.] Imo. CASVS. Papa mandauit archiepō Bituriceñ. vt mihi conferret & prouideret de beneficio vacante, puta sic dicēdo: Venerabili fratri archiepō Bituriceñ. in dño salutē, & Apostolicā benedictionem: Mandamus quatenus cōferas tale beneficium vacās isti: quod beneficium reseruauimus nobis cum decreto irritante. Accidit quod archieps Bituriceñ. dicit se beneficium alteri cōtulisse, an possit illud dicere: & si contulerit alteri, an valeat eius collatio? Certe dicit quod non potest hoc dicere, quia Papa illud beneficiū reseruauerat sibi cum decreto irritante. Et ad hoc probandū propono meā gratiā, in qua Papa dicit, quod illud beneficiū sibi reseruauerat cū decreto irritante: vtrum sim audiendus, ita quod illa verba narratiua in grā mea faciāt fidē? Dicit quod sic cū sup illis

[Glo.seq.soluit contrariū, & de quæstione remittit.]
a ¶ Fundatur.] in narratiuis ergo super quib. nō fundatur papalis intentio, haberet locū decret. si Papa. 1. responso. de priuil. lib. 6. patet exemplum in eo quod ibi not. glos. 2. facit qđ not. 3. q. 6. hæc quippe. & 93. distin. Dn̄s. Nūquid aūt instrumentū sententiæ, in quod dicitur libellū oblatum, litem contestatam, & similia, de his fidē faciat? Scripsi post Inno. & Hostiensem ṡ. eo. quoniam cōtra super verbo, quę occurrerint. & not. in Specu. de instrum. edi. §. restat. ad fi. ver. in summa. & facit quod not. in Spec. de proba. §. fi. ver. sed pone iudex. & de procurator. §. 2. ad fi. ver. illud quoque.

fundatur [a] fecisse [b] narramus, censemus [c] super sic narratis fidem plenariam adhibendam: Volentes ad præterita & pendentia [d] (etiam per appellationē) negotia hoc extendi.

TITVLVS VIII.

De testibus.

¶ Clemens v. in cōcilio. Vien̄.

[Glo. sequens quærit, arguit, & soluit distinguendo.]

b ¶ Fecisse narramus.] quid si talia narrata 1 super quibus fundatur intentio Papæ non sunt de facto suo. Per hanc litteram videtur ꝙ illa non probent, & facit versi. qui sequitur, super sic narratis: secundū quod vr̄ ꝙ si confert beneficium, quod narrat in curia vacasse per mortem beneficiarij, cū hęc narratio non sit de facto suo; non probet: qđ vr̄ graue. tñ rationē habet in tanto: quia in facto proprio non sic præsumitur error, vt in alieno. de rescr. ab excommunicato. cū suis cōcor. bene facit ĩ. de sent. excom. si sūmus. Satis puto ꝙ talia verba ꝓbant saltem præsumptiue, ex quo super illis fundatur intentio Papæ, ita ꝙ præsumptioni stabitur nisi ꝯriū probetur. facit quod not. de rescr. nōnulli in glo. pen. poterit tñ probari ꝯrium, puta illū mortuū esse extra curiam, quod fieri non posset in ijs quæ Papa narrat de suo facto. & hoc forte vult littera ĩ ibi, fidem plenariam 2. quasi intendat, vt contra illam rationem non admittatur probatio: qđ intelligo de probatione, q̃ perimat narrationē, vel ipsam falsam ostēdat. probatio vero per quam stante narratione releuaret̃ probās, bene admitteretur. Pone in terminis, Papa narrans renuntiationem beneficij factā in manibus suis, & per eum acceptatam, confert illud, vel conferri mādat. bene potero probare ꝙ illud beneficiū tempore cōcessionis spectabat ad me, non ad cedentem: vel ꝙ ipse cedens prius cesserat in manibus ordinarij, vel per ipsum fuerat illo priuatus, & his similia, quæ narrationē Papæ non perimunt. facit de accu. cum dilecti. Ex his distingue narratiua rescriptorum Papalium: aut super his non fundatur intentio Papalis, & tunc non probant, vt in decre. si Papa. aut fundatur, & tunc sub distingue, aut sunt de proprio facto, & faciunt plenissimam, quæ perimi non potest: aut de alieno, & tunc faciunt plenam sed perimi potest, vt prædixi.

1 Vide Alexādrū cōsi. 15. in cip. ui sis narratis, lib. 5.

2 Et an p tale verbū excludat contraria probatio, vide Deciū in ca. propofuisti. in 3. notab. de ꝓbat. & Alexandrum cōsi. 112, lib. 4.

c ¶ Censemus.] quasi iudicamus, sententiamus, statuimus, iubemus, deliberamus, existimamus, hæc omnia sonat hoc verbum, vt ĩ. dicam de conces. præb. c. 1.
d ¶ Pendentia.] concor. Clement. de iudi. suspendiosam. in fi. ibi vide.

DE TESTIBVS.

CVm Iudæi.] Primo, ponit dictum. Secundo cōtrafacienti pœnam imponit: ibi,] Quod' si.] ¶ Aliqui ponunt istam cle. in tit. de ꝓb. tamen dominus Panor ponit in titu de testib. Istud capitulū supplet concilium Lateran. eod. in c. Iudei. In principio c dicitur, ꝙ Christianus contra Iudæum in testē admittitur, vbi dicit, [illegible] ſtiēdos quicunque voluerint Iudæos præferre Christianis: & reddit rationem, cum eos scilicet Iudeos vel Sarracenos opporteat subiacere Christianis, & cum opporteat eos foueri ab ipsis Christianis sola humilitate. Ista Clemētina plus dicit, q̃a aliquoties principes auari vt tributū haberēt ab istis Iudæis ipsos faciebāt venire ad suas ciuitates, & fulciebant quāplurimis priuilegijs, forsan Iudæi erant priuilegiati, quòd in quacunque causa, siue in criminali, siue in ciuili, Christiani non possent esse testes cōtra ipsos Iudęos, ita ꝙ nullus contra Iudæos ferret testimonium, nisi esset Iudeus, & sic conueniebat & dicebat Christiano, si volebat habere testem cōtra Iudæum, ꝙ ipse Christianus acciperet Iudæum pro teste: Et illud erat bene graue ipsis Christianis, ꝙ ipsi Iudæi infideles essent melioris cōditionis, quàm ipsi Christiani: Ideo Papa Clemens fecit hanc Clementinam, in qua cauetur, ꝙ non obstante consuetudine quacunque vel priuilegio, ipsi Iudæi cōuincātur per testes Christianos. His præsuppositis, figura sic casum: Sunt nonnulli principes & quamplurimi, qui auaritia cæci attrahunt ad prouincias multos Iudæos vel Sarracenos, vt ab istis Iudeis, vel Sarracenis quotannis, id est singulis annis possint ab ipsis Iudæis vel Saracenis pecuniā quasi infinitā extorquere, dictos Iudęos vel Sarracenos priuilegiando priuilegijs priuantibus quamplurima iura cōmunia; & non solū iura, sed etiam Christianam religionem inficiunt, & in opprobrium quamplurimum habēt, siue religioni opprobriosum est: Nos Clemens Papa cōstituti ad hoc vt orthodoxam, idest sanctam fidem conseruemus, quēadmodum, idest sicut fecit beatus Petrus, & melius si possibilitas nos nō redarguat, in Domino exhortamur & supplicamus principes tales, ne decętero, idest deinceps, & amodo concedant talia priuilegia ipsis Iudęis vel Sarracenis, & ne permittant, idest patiantur seruare iam concessa: quia si ipsi Iudęi vel Sarraceni p̄sumpserint vti talibus priuilegijs cōcessis à principibus: nos volumus ꝙ cōio, idest cōicatio Christianorum: eis, idest ab eis subtrahatur, idest secludatur & remoueatur: & si ipsi Christiani ꝓꝓ hoc voluerint abstinerere à cōione dictorum Iudęorum vel Sarracenorū, cōpellantur ipsi Christiani abstinere censura ecclesiastica, idest per cesurā ecclesiasticā, quæ est excōicatio. si opus fuerit. hoc dicit. H.R. Not. ꝙ Christiani ꝓducti in testes contra iudæos possunt per exceptionē criminis à testimonio repelli: quia licet Iudæi sint nō tñ dēt legitima exceptio illis subtrahi, vt not. glo. in verbo, Christianos. Not ꝙ Iudæi regulariter non cōpelluntur per Ecclesiā, sed per iudices sæculares, in casib. ñ de eis iudicat ecclesia, vt in gl. in verbo, principū. Not ꝙ principes nō possunt priuilegiare Iudęos vel Sarracenos in ijs quę sunt opprobriosa fidei, vt hic textus iūcta gl. præalleg. in verbo principiū in. fi. Not. ꝙ exhortatio est quoddam cōsilium, & est regulariter ad instar consilij Consilium autem reuerētię obligat, secus in consilio perfectionis, vt in glo. in verbo, exhortamur. vide Panor. Not. de religione Christiana. sumitur autem & alijs modis religio, de quo remittit gl. in verbo religioni. sed Pan. prosequit̃. Not. ꝙ superior ex officio dēt prohibere obseruantiam illiciti & prohibiti: ẜm Pau. de ijs quæ fi. à ma par. c. 2. de sent. excom. nouerint. de sup. negl. præla. cle. vnica. Zabar.

¶ *Per testes Christianos conuinci possunt Iudæi & Sarraceni., non obstantibus contrarijs priuilegijs regum & principum, quibus si vtātur subtrahitur illis Christianorum comercium. Ioannes Andr.*

CAP. I.

CVm † iu-

† Iudæi quā possint esse testes cōtra Christianos, et de doctores in c. ꝯ Christianos, de hęr. lib. 6. & Felin. in c. Iudæi extra de testib.

[Prima

¶ Prima glo. summat, & dicit quid supplet.]

a ¶ Cum Iudæi.] Casus. Per testes Christianos cõuinci possunt Iudęi & Sarraceni, nõ obstantib. ɔ̃rijs priuilegijs regũ & principum: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorũ commercium. per hoc partes patẽt. Secunda: ibi, [Quod si.] supplet concilium Lateranen. ĩ. eodem Iudæi.

b ¶ Sarraceni.] vnde vtrique dicantur, scripsi de Iudæis & Sarracenis super rubrica.

c ¶ Criminalibus.] de vtrisque forte continebat priuilegium, sed forsan de alteris tantum.

d ¶ Christianos.] licet Christiani contra illos recipiantur in testes, possunt tamen per exceptionem criminis per eos à testimonio repelli, ut satis scripsi post Host. sup. eo. Iudæi.

[Glo. seq. ponit regulam: remittit ad casus exceptos, & ponit motiuum.]

e ¶ Principum.] vide q̃ dixi ĩ. de bap. c. vnico. regulariter Iudæi nõ cõpescũtur per ecclesiam, sed per sæculares principes 1 sub quibus degũt. de Iudæ. Iudæi 2. & c. postulasti. & c. nõ nullis in fin. & facit ĩ. de re iud. pastoralis. in princ. & ĩ. de usur. post miserabilem. in casibus tamen eos iudicat ecclesia, qui not. in prædicto. c. Iudæi. ad quos addas istum casum. Consueuerunt autem principes propter magnum lucrum, quod a Iudęis in terris suis degentibus consequũtur, eis fauere, & eos priuilegiare, ut hic, & de vsu. quãto. circa illa tamẽ quę sunt opprobriosa fidei, illos priuilegiare non debent, ut hic.

[Glossa sequens obiicit, & soluit.]

f ¶ Iuri.] ĩ. eo. Iudęi. Sed cum in iudiciis sit seruanda paritas, de mut. pet. ca. 2. C. de ꝓxi. sa. crin. in sacris. de exce. cum inter. ergo vr̃ iuridicum, ꝙ sicut Christiani Iudæos nõ recipiũt cõtra se, sic nec ipsi cõtra Iudæos recipi debeãt. Sol. ęqualitas ista respicit personas actoris & rei, ut regulariter non liceat vni, quod nõ liceat alteri de reg. iur. non licet. li. 6. sed non respicit personas testium, aliàs sequeretur ꝙ fide dignus, qui nõ recipit cõtra se criminosum vel excommunicatum in testem, nec contra illum in testimonium recipi posset.

g ¶ Religioni.] quattuor modos quib. sumitur religio, no sup. de regula. super rubrica.

h ¶ Exhortamur.] curialiter loquitur hic Papa. & est simile de stat. mon. recolentes. ĩ. de iud. c. 1. poterat. n. eis comminari, & infligere eis pœnam. de Iudæ. Iudæi 2. de maio. & obe. omnes. & c. solitæ. de iudi. nouit. Licet autem hęc exhortatio videaĩ consilium, est tamen reuerẽtię 2, cui necessario parendum est. de hoc de æta. & qualit. ad aures.

i ¶ Permittant.] concor. de his quæ fiunt a ma. par. ca. quęsiuit. de sen. excom. nouerit. cõcor. cõcil. Viennen. sup. de sup. negl. præla. c. vnic.

k ¶ Vti.] non punit impetrãtem tantum, sed vtẽtem. simile de rescrip. ex tenore.

l ¶ Subtrahaĩ.] sic indirecte excommunicat illos ecclesia. de Iudæis, Iudæi. & c. si Iudæos. & c. postulasti. de deci. de terris. de vsu. post miserabilem. & c. quãto. de priui. quanto.

m ¶ Si opus fuerit.] scilicet quia monitioni non parent, quæ semp præcedit censuram. de sen. excõ. sacro.

† al. serua ri.

1 Iudæi & alij infideles, an & qñ puniãtur p Ecclesiam, & i quib. casibus: vel an p principes sæculares, vid Anc. cõs. 15. Nicolaũ Eymericũ in Directorio Inquisitorum par. 2. q. 46. Zach. trac. d hæret. ca. 36. Innoc. & Host. in c. ꝙ super his. d vot. & voti redemp.

2 Vide Dec. in c. sã cõcupiscẽtiã de cõst. & in c. si p debilitate. in primo not. ab. de of. dele.

dæi[a] quidam & Sarraceni[b] (sicut accepimus) quòd super ciuilibus aut criminalibus[c] conuinci per Christianos[d] non possint, se priuilegiis regum & principum[e] tueantur: quia id nedũ iuri[f] contrarium, sed & Christianæ religioni[g] opprobriosũ est quamplurimum & aduersum: reges eosdem & principes in Domino exhortamur[h], ne concedant huiusmodi decætero priuilegia, uel seruẽt, aut seruare † permittant[i] etiam iam concessa. Quòd si Iudæi aut Sarraceni priuilegijs talibus vti[k] præsumpserint, Christianorum communio eis subtrahatur[l], sic quòd Christiani ab eorum abstinere communione, censura ecclesiastica (si opus fuerit[m]) compellantur.

¶ Idem.

¶ *Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiã in causa appellationis) super eisdẽ articulis uel directe contrarijs. Ioan. And.*

CAP. II.

TESTI-

Testibus.] Primo, decidit casum dubiũ. Scđo, illius rationem reddit: ibi, [Cum non minus.] Imola.

¶ Ista Clementina determinat c. fraternitatis. in quo dr̃, quod in causa appellationis super nouis articulis seu capitulis testes noui & veteres producantur: erat etiam dubium & non terminabatur per illud cap. an in causa principali etiam liceret producere nouos testes vel veteres. si minus fuerat probatum, & fuerat renuntiatum & conclusum in causa. Et ibi respondet, quòd nõ licet nouos testes producere, nec in causa principali super eisdẽ articulis seu directo contrarijs. His præsup positis.

CASVS EST. Titi⁹ habebat domũ quã dicebam meam esse, & sic intẽtabam cõtra ipsum rei vendicationẽ, & sic controuersia inter nos fuit nata: nos in iudicio intantum ꝓcessimus: quod articulos, positiones, & testes nostros hincinde ꝓduximus, ita ꝙ renuntiauimus & cõclusimus in causa, & testes publicauimus: id est quicquid testes deposuerunt, & dicta ipsorũ legimus, & sciuimus quicquid dixerunt & deposuerũt. Hoc facto publicatis testibus, video ꝙ testes quos produxi, non satis dicunt pro me, ut possim per eos probare me dñm domus, quam Titius possidet: quid facio? aduisaui me ꝙ producerẽ tales & tales, & instruã eos taliter, ꝙ ipsi dicãt verba ꝑ quæ domus mihi adiudicabiĩ, uel etiam nõ volo producere testes nouos super eisdem articulis datis, sed super directo cõtrariis, quæriĩ an possum? Respondet Clemens ꝙ non ꝑpter metum subornationis. Or video ꝙ in causa principali nõ possum ꝓducere testes nouos super eisdem articulis, uel directe ɔ̃trariis: pono ꝙ in principali causa fui cõdẽnatus, a qua q̃ dẽ s̃nia appellaui: q̃ro mõ an corã iudice ad quẽ, hoc est, corã iudice, q̃ cognoscit an bñ appellauerim vel nõ, possim ꝓducere testes nouos ad plenius probãdum, ꝙ minus plene probaui in causa principali? Et respondet ꝙ nõ, pari rõne: Videlicet propter metum subornationis. Sed an iterum possim producere testes q̃ fuerunt producti in causa principali super nouis articulis? Rñdet ꝙ sic. hoc dicit. H. R. ¶ Vide tex. Sicut nõ licet in causa principali producere alios vel eosdẽ testes sup eisdẽ articulis, vel sup directo ɔ̃rijs: hoc dico, testib. & eorum attestationibus rite receptis & publicatis: sic nõ dẽt licere in causa appellationis, cum subornatio nõ sit minus timenda, immo tã est timenda, quã in cã principali. hoc dicit. Not. publicatio attestationum impedit testes sup eisdem articulis vel directe ɔ̃riis ꝓduci, quãdo receptio illorũ testium seu depositio tenuit aliàs, ut in gl. cũ tex. ĩ verbo, rite. No. ꝙ si publicatio attestationũ ẽ indiscrete facta: puta in scia uel inuita parte ex causa rõnabili contradicente, non impedit quo minus pars, quę testificata nõ adhuc vidit, testes producere possit, vt gl. in verb. publicatis. Not. ꝙ parte aduersa cõsentiente cessat dispositio hui⁹ cle. No gl. ĩ verbo, [Perducere,] quia nescio alibi. Not. ꝙ sup veterib. capitulis nullo modo probatis uel probabilibus aliter quàm per testes, puta per instrumẽta, licet producere testes in cã appellationis, in quib. casibus non hẽt locum hæc Clementina, sed ꝓcedit lex,

per hanc, C de tẽporibus appel. in gl. fi. Not. tex. [Rite,] idest recte, ſm Priſcianum. & dicit̃ à ritu. Papias vero dicit, rite, recte. i. iuxta morẽ, legitime, probe. Not. [At teſtationibus,] idest, dictis teſtiũ. Vñ atteſtationes ſunt dicta teſtium vel teſtimonia ordine iuris in ſcriptis redacta. Not. [publicatis.] nota quod dicta teſtium dicuntur publicata, quando inter partes legit̃ illud qđ quilibet teſtis depoſuit, & partes ſciunt quomodo teſtes depoſuerunt, uel pro eis, vel cõtra, & actor ſcit ꝙ talis teſtis depoſuit tale quid, & illud facit pro me: & talis teſtis depoſuit tale q d, & illud facit contra me, & ſeruit reo. Econtra autem reus ſcit qđ talis teſtis depoſuit tale quid, quod facit pro eo: alius teſtis depoſuit aliud quod facit cõtra eum: & iſto modo dicta teſtium dicũtur publicata, quia publice fuerũt lecta, idest, coram partibus. Not. [Non minus,] immo tantũ: quia tantum eſt timenda ſubornatio teſtium in cauſa appellationis ſicut in cauſa principali. Not. de verbo, rite, quod exponit Zen. idest, ſolemniter. quia hoc verbum iuris ſolemnitatem denotat. ff. de bon. poſſ. cõtra tab. l. non putauit. §. non quæuis. de inoffic. teſt. l. 2. ꝑ hoc de ſum. tri. c. 1. ver. vnam. vbi diſtinguitur inter rite & recte. No. de articulis exhibendis in litib. de hoc inf. de verb. ſig. ſæpe Zabar.

bus a rite b receptis, & eorum atteſtationibus publicatis c, ſicut non licet ſuper eiſdem d vel directo e contrariis articulis alios f vel eoſdem teſtes in principali cauſa producere g: ſic non debet in appellationis h cauſa licere: Cum i non minus in appellationibus, quã in principali cauſa ſubornatio k ſit timenda.

1 Fallit ſi teſtes erant periuri. Ang in l. cum hi. §. tranſact. ff. de tranſact.
2 Idẽ ait Cardi. ſi teſtes nõ iurauerunt. An parte pñt iuramẽtũ remittere, vide hic Barb.
3 Idẽ dicit Zen. ſi iudex rite publicaſſet. addit Bar. & probet ſe nõ didiciſſe teſtificata. & ꝓcedit ẽt tex. ſi pars didicerit nulla publicatione facta.
4 Teſtis ſi primo dicit vnũ, deinde aliud, cui dicto ſtabit̃, vide hic ꝑ Pe. & ꝑ Barba. & in l. eos. ff. de fal.

[Prima gl. ſummat, & ponit cauſam quare breuiter gloſſauerit hanc decretalem.]

a ¶ Teſtibus.] Caſus. Publicatis atteſtationib. teſtes ꝓduci non poſſunt (etiam in cauſa appellationis) ſuper eiſdẽ articulis, vel directe contrariis. Determinat no. ſ. eo. fraternitatis. & 4. q. 3. ſi quis teſtibus. Et quia decretalem illam ſolemniter commentaui, & ipſius cõmenti habetur copia, facilius hanc tranſibo.

b ¶ Rite.] hoc dicit pro tãto, quia ſi receptio teſtium non teneret, puta facta ꝑ eũ q nõ erat iudex cauſæ 1, vel facta ſuper principali lite non cõteſta. eo caſu quo fieri non potuit. ut lit. non conteſt. accedens 2. publicatio 2 iſtarũ atteſtationũ non impediret productionem rite fiendam. facit quod no. ſ. eo. cum cauſam. in fi. vlt gl. Item ſi aliqui teſtes depoſuiſſent ſuper articulo non incluſo. ſuper quo vide ꝙ ſcripſi poſt Inno. in decret. fraternitatis. in 5. quæſt.

c ¶ Publicatis.] repete. 1. te. hoc dico pro tãto, quia ſi indiſcrete, inſcia uel inuita parte iudex publicaret, pars quę teſtificata nõdum didicit, adhuc & teſtes ꝓducere poſſet 3: & hoc caſu verificari poſſet ꝙ no. Ber. ſ. eod. conſtitutis 2. in vlt glo. ut ibi ſcripſi.

d ¶ Eiſdem.] ſuper nouis enim hoc licet, ẽt in cauſa principali, & quę ſint noua, plene ſcripſi in decr. fraternitatis. in q. 2.

[Glo. ſeq. primo dicit quid de indirecta. Secũdo, de directa, dat caſum exceptum: & ponit exempla.]

e ¶ Directo contrariis 4.] indirectam vero contrarietatem bene licet probare ꝑ teſtes poſt tot atteſtationes publicatas, puta abſentia partis uel teſtis, à loco, eo tẽpore de quo deponit, ꝑ modum decreta ex tenore. ſ. eo. quod intellige ut ibi dixi. ad idem C. de cõtrahen. ſtipul. optimam. ſuper directa vero contrarietate non licet, niſi opponeretur falſitas directa ipſius teſtis cum corruptione. de quo ſcripſi de proba c. licet. ſuper glo. 2. Eſſent autem directe cõtraria capitula de maioritate & minoritate, de legitimate & illegitimitate, de ꝑſentia & abſentia, de furore & ſana mẽte, de actu ſpõtaneo & coacto, de virginitate & corruptione, quãdo talia & ſimilia de eiſdem perſonis & actibus, de eodẽ inſtanti temporis ſic contrarie formarentur.

f ¶ Alios uel eoſdem.] reprobat opinionem Hoſtien. qui dicit in appellationis cauſa articulum antiquum poſſe reprobari per teſtes nouos, ſed nõ per antiquos.

g ¶ Producere.] hoc regulare fallit in multis caſibus, quos ſcripſi in decreta. fraternitatis. in 9. q. & notat Specul. in titu. de teſtib. §. ſatis vtiliter. & quod dicit producere, intellige contra partem inuitam, ſuper quo vide quod ſcripſi in vlti q.

ADDITIO. Petrus de Anchar. ponit hic xij. vel xiij. caſus, in quibus licet ſuper eiſdem articulis teſtes recipere atteſtationibus publicatis.

[Glo. ſeq. oſtendit quid reprobat, & quid approbat & remittit.]

h ¶ In appellationis cauſa.] Reprobat communẽ opinionem legiſtarum dicẽtium, ꝙ publicatis atteſtationib. in principali, licebat producere in cauſa appellationis teſtes ſuꝑ eiſdem capitulis. In hoc cõcor. Hug. Io. cre. Azo, & Accur. ꝑ l. eos. C. de appel. & C. de temp. appel. ꝑ hanc. dicentes, ꝙ §. qui vero. in Authen. de teſtibus, coll 7. loquitur de teſtibus producendis in cauſa principali, ſed canoniſtæ cõtra, ſ. Glo. Lau. Vin. Tan. Phil. Goffre. & Innocen. in prædi. decre. quibus videtur conſentire Gulıel. in Spec. de teſti. §. ſatis vtiliter. verſic. & breuiter. & mouebantur per rationem hic inſertam. & vide quod no. in c. fraternitatis. in 3. gl. & quod ibi ſcripſi.

Atteſtationib. publicatis in pricipali, nõ licet in cauſa appellationis teſtes ꝓducere ſuꝑ iiſdẽ capitulis.

i ¶ Cum.] pro quia. redditiuum cauſæ. concor. de conſue. c. 2. & certe huic rationi legiſtæ reſpõdere nõ pñt, quæ ſumitur etiam ex præcedenti §. quia vero. vbi de hoc. Ad leges Codicis, quas pro ſe inducunt facile reſpondetur, ut intelligantur de ueteribus capitulis nullo modo probatis, uel probatis aliter quàm per teſtes, ſuper quibus in appellationis cauſa bene licet producere teſtes. Io. And.

K ¶ Subornatio.] ad huiuſmodi intellectũ, vide quod ſcripſi in decre. fraternitatis. in 1. q.

TITVLVS IX.

De iureiurando.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Iuramenta, quæ Rom. Eccl. præſtant Romani principes, fidelitatis exiſtunt. Io. And.*

ROMA- C. VNI.

DE IVREIVRANDO.

ROmani.] iſtam clementinam lego vſque ad §. [Dudum.] quę ponit unum exordium, in quo dicit, quod Romani principes, id eſt, Imperatores ſubmiſerunt & adſtrinxerunt ſe vniculo iuramenti: puta iurando, ſua capita Romanis pontificibus ſubmittendo. Sed figura ſic caſum: Certum eſt ꝙ Deus nobis dedit vicariũ in terris, cui dixit, Quęcunq; ligaueris, ligata erunt, & quæcunq. ſolueris, ſoluta erũt: hoc dicebat Ieſus beato Petro vicario ſuo, Petre quoſcunque excõicaueris in terris, excommunicati & maledicti erunt in cælis: Et quoſcunque ſolueris, i. diſſolueris abſoluendo in terris erunt abſoluti in cælis: Modo quæro, nonne Ieſus voluit iſtos principes, quibus dedit iuriſdictionẽ temporalem, hoc eſt, dedit eis poteſtatem ſuper rebus temporalib. exercẽdis, eſſe aliquo modo ſubiectos ſuo vicario, ideſt, Romano Pontifici: & nonne voluit ut iſti principes præſtent ipſi Romano Põtifici aliqua iuramenta: & nonne uoluit ut ipſi ſubmittant ſua capita ipſi Romano Pontifici? Ad quod reſpondet in textu

Clemens,

Clemens, ꝙ sic, dicendo vt sequitur, Principes Romani professores fidei orthodoxæ, id est, sanctæ, venerantes feruore fidei, id est, cum magno affectu & promptitudine claræ deuotionis sacrosanctam Romanorum Ecclesiam, cuius Romanæ Ecclesiæ noster redemptor Christus est caput: ac id est, etiam principes Romani, venerantes Romanum Pontificē vicarium eiusdē Christi nostri redemptoris non reputauerunt indignū se submittere. id est: subijcere sua capita, id est, se ipsos eidem Romano Pontifici, à quo ipsi principes assumunt approbationem suæ personæ ad apicem imperialis celsitudinis assumendæ: Nam Romanus Pontifex approbat eos, s. inspiciēdo an sint tales ꝙ possunt tempore necessitatis fidē Christianam, id est, fidē Christi defendere. Et à quo Romano Pontifice ipsi principes assumunt id est, habent vel capiunt coronam imperij: nec non, id est, etiam ipsi principes accipiunt vnctionem, id est, vnguentum quo vnguntur, & consecrationem, quia Papa eos consecrat: quæ pro, &. ipsi principes non reputauerunt indignum, immo crediderunt bene dignum se adstringere illi Romano Pōtifici, & eidem Ecclesię vinculo iuramenti, quæ ecclesia transtulit imperium à Græcis in Germanos, id est, Alemanos. Nam Greci solebant habere imperium. Et à qua ecclesia ius & potestas eligendi regem aliquem, suppleo postmodū promouendum in Imperatorem peruenit ad certos principes eorum, quia sunt certi principes in Germania, q̄ habēt potestatem & ius eligēdi aliquem regem in Imperatorem, quod ius ecclesia eis concessit. Textus de se satis patet. Not ꝙ Papa est Christi vicarius, & si alicubi inuenit̄ ꝙ est Petri vicarius: illa est impropria locutio, vel exponit̄, id est, gerit vicariā, q̄ gessit Petrus. Vicarius enim non dat vicariū. de offi. vica. c. clericos. hoc vult gl. in verbo, [Christus.] Not. in vers. [Prout tā mos, & c.] ꝙ Papa probat iuramētum Imperatoris esse præstandum propter morem obseruantiæ antiquæ. Antiqua ergo & diutina p̄statio inducit obligationem in futurū. Quod qñ sit verū, dic per doct. in l. si certis annis. C. de pact. & l. cū de in rē verso. ff. de vsur. per Bar. in casu vero huius Clementinæ nō erat nuda præstatio: sed titulus, ex quo & alijs verisimilib. cōiecturis Papa hic ipsum exigit tamquam debitum. facit ꝙ legitur & notatur in c. peruenit. de censib. Pet. de Anch.

[Prima gl. ponit casum, & simul summādo diuidit.]

a ¶ Romani,] Casus declarat illa forte fidelitatis iuramenta, quæ præstat Imperator Ecclesiæ Romanæ approbationis suæ tempore, s̄m formam capituli, tibi domino, & tempore coronationis, secundū formā in Pōtificali descriptam. Et primo ponit exordiū in quo dicit, Romanos principes pro tēpore Romanis Pontificibus sua capita submisisse, & se illis adstrinxisse vinculo iur̄i. Secundo ibi: (Dudum.) narrat assertionem Imperatoris Henrici se negantis Romano Pontifici per fidelitatis iuramentum adstrictum, exprimens ꝙ dedit causam denegationi prędictæ. Tertio: ibi, (Nos itaq;) prouidens ꝯ futura pericula ponit duo iuramanta, q̄ præstiterit ipse Henricus Ecclesię Romanæ. Primū approbationis suæ tempore per procuratores ad id mandatum habentes, secundū formā c. tibi dño. Secundū, tpe coronationis & consecrationis suę, quod in vrbe præstitit per seipsum, secundum formam in Pontificali descriptam. Quarto ibi: [Cęterum.] narrans talia etiā sacramenta præstita p̄ Albertum immediatū prædecessorem ipsius Rodulphi. & alios reges Romanos declarat illa forte fidelitatis iuramenta. Quinto ibi: [Porro ponit formam iuramenti, q̄ ipse Henricus præstiterat in ingressu Italiæ, & quam innouauerat coronationis tempore, quę dicit patere p̄ litteras ipsius Henrici in archiuis curiæ Romanæ reseruatas. Io. And.

ni [a] principes † orthodoxæ [b] fidei professores, [c], sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus [d] redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem redemptoris vicarium † [e] feruore fidei & clarę deuotionis promptitudine [f] venerantes [g], eidem Romano Pontifici, à quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicem [h] assumendæ, nec non vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere [i] capita non reputarunt indignū, seque [k] illi & eidē Ecclesiæ, quæ à Græcis imperium transtulit † in Germanos, & à qua ad certos [l] eorum principes ius & potestas eligendi regem in Imperatorem postmodū promouendum peruenit [m], adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ [n] temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus [o] manifestant.

¶ Dudū sane inter quondam Henricum Impera-

† al. Imperatores.

† Vid. Turrecrema. tā in sum ma de ecclesia. lib. 2. c. 37.

† De hac imperij trāslatione vide i c. venerabilem. & ibi late p̄ glosā & doctores. extra de elect.

b ¶ Orthodoxæ.] simile argum. de summ. tri. damnamus. versic. licet ergo. & ibi exponitur.

c ¶ Professores.] Venerantes, quod est inf. & redeas retrograde vsque ibi, fauore.

d ¶ Christus.] ad Colos. 1. de sac. vnc. cap. vnico. versi. sed vbi.

e ¶ Vicarium.] de homi. pro humani. si. 6. de trāsla. c. 3. & 3. Et cum dicitur ꝙ est vicarius Petri, vt 63. dist. ego Ludouicus. 1. q. 1. non æquales, & q. 7. quotiens. est impropria locutio. Vel exponitur, id est, gerit vicariā, quam gessit Petrus: Vicarius enim non dat vicarium, de offi. vica. clericos.

f ¶ Promptitudine.] quasi parata & expedita affectione, & sine difficultate.

g ¶ Venerantes.] 17. dist. §. huic. & 19. dist. in memoria. 21 dist. nunc autē. & c. intantū cum si. & hic tolle litteram,, nō reputarunt indignū sua submittere capita.

h ¶ Apicem.] apes, apis, volatilis quædam est, de qua de consec. dist. 5. nunquā de deci. nuntios & 7. q. 1. in apibus. sed apex, apicis, ponitur pro summitate, honore vel distinctionis nota: quod enim in summo est, à pedibus vel infimis distat, & hæc summitas temporalia respicit. de maior. & obed solitæ.

i ¶ Submittere.] facit. 63. dist. Valentinianus. de iudi. nouit. versi. nos igitur.

k ¶ Seque.] adstringere vinculo iuramēti, ꝙ est infra.

l ¶ Ad certos.] qui sunt illi, not. de re iudi. ad Apostolicę. in fin. lib. 6.

m ¶ Peruenit.] de elect. venerabilem.

n ¶ Antiquę.] concor. sup. de transla. quanto. & mos fidelissimæ vetustatis seruādus est. C. de testa. testamēta.

o ¶ Canonibus.] 63. dist. tibi domin.

DVDVM. Postquam diximus in §. pręcedenti, qualiter principes non reputauerūt indignū subijcere sua capita Romanis Pontificibus vinculo iuramenti: Iste §. dudum. narrat qualiter Henricus Imperator asserebat & affirmabat se non esse adstrictum Romanis Pontificibus vinculo iuramenti ab ipso Henrico pręstiti. Et dat seu exprimit causam quare dicit se non esse adstrictum, vsque ad §. [Nos itaque.]

CASVS. Diabolo parte litis instigante, bellum inter Henricum regem Romanorum Imperatorem: & charissimum Robertum amicum nostrum: filiū nostrū in Christo regem Sicilię fuit suscitatum: ita quòd grāde damnum ecclesię imminebat: nisi pax in proximo tēpore fuisset tractata: Et nos Papa videntes grādia pericula, quę

torem tunc Romanorum regem, [a], & charissimum in Christo filium nostrū Robertum Siciliæ [b] regem graui discordia [c] suscitata: Nos multis grandibusque periculis, quæ exinde prouentura verisimiliter timebantur, intendentes celeri [d] & opportuno remedio obuiare [e], quibusdam ex fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus existentibus tunc in vrbe [f] pro reformanda pace [g] & solidanda concordia inter reges eosdem: litteras nostras sub certa forma duximus destinandas, inter alia inferentes in eis [h]: quod cum ipsi reges eiusdem Ecclesiæ specialissimi filij sibi † iuramento fidelitatis, †, & aliàs multipliciter essent adstricti, ipsius Ecclesiæ debeant † esse prōptissimi defensores. Dictis autem litteris in notitiam dicti Henrici ad imperium iam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem Cardinalibus requisitus, vt super contentis in illis suum propositū responderet, quasi moleste tulisset, quod de iuramento fidelitatis huiusmodi per eum præstito in dictis litteris mentio haberetur, non familiariter [i], nec secrete [k], vt tractandæ pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitis [l] & requisitis [m] ab eo quòd de responsionibus suis conficerent publica instrumenta [n]: in-

cula, quæ timebātur ex hoc bello prouentura: intendētes celeri, id est, veloci & opportuno, id est, cōuenienti obuiare remedio, misimus litteras quibusdā Cardinalibus existēribus tunc in ciuitate Romana: quæ litteræ tractabant de pace reformanda & fienda inter ipsos reges: Et inter alia inferentes & affirmantes, quod cum ipsi reges essent specialissimi filij Ecclesia, & cū ipsi debeant esse promptissimi defensores, & ꝙ aliàs fuissent adstricti multipliciter iuramento fidelitatis ipsi Ecclesiæ: Nos Papa supplicabamus eis quod inirent pacem adinuicem, & ꝙ essent muniti decætero pro omni genere armorum securo pacis. His auditis & visis, Cardinales quibus litteræ fuerant missæ, istas litteras præsentauerunt Henrico regi Romanorum & Imperatori, & illi supplicauerunt, vt suum propositum & voluntatem pro responso haberent: Qui quidem Henricus audiēs istas litteras facientes mētionem, ꝙ multipliciter erat adstrictus iuramento fidelitatis: & hoc moleste ferens, tamquam iratus respondit, se non forte cuiquam ad fidelitatis iuramētum adstrictū, & de sua responsione publice tabelliones requisiuit, quod secrete facere debebat, & voluit acta habere qualiter ipse dicebat se nō esse subditum, nec confitebatur se alicubi subditum. Et ista dicebat in præsentia plurium hoc audire volentium. Item vltra dicebat, quod ipse nesciebat quòd antecessores sui Romani Imperatores vnquam iuramentum huiusmodi præstitissent; & dicebat quòd non erat memor quòd vnquam talia iuramenta prestitisset. Hoc dicit. vide tex. [Sane,] pro sed. [Dudum.] id est, olim graui discordia suscitata, id est, orta inter Hēricū quōdam Imperatorem, tunc regem Romanorum, & Robertum charissimum filium nostrum in Christo regem Siciliæ. Nos Romanus Pontifex intendentes obuiare, id est, contraire, ne bellum fortius insurgat: celeri, id est, veloci remedio: & oportuno, id est, couenienti: multis grandibus periculis, quæ pericula timebantur verisimiliter prouentura exinde, id est, mediante illo bello, duximus litteras destinandas, id est, mittendas sub certa forma, hoc est, deliberauimus mittere litteras quibusdam ex fratribus nostris Cardinalibus sanctæ Romanæ ecclesiæ tunc in vrbe Romana existentibus: quæ scilicet litteræ erant pro pace reformāda, & pro concordia solidanda, id est, firmanda inter eosdē reges iam nominatos. Et nos, scilicet inferentes in eis litteris, ꝙ cum ipsi reges sint specialissimi filij ipsius Ecclesię: & quòd cum ipsi sint adstricti ipsi Ecclesiæ multipliciter: & ipsi debeant esse promptissimi defensores eiusdē ecclesiæ: vult concludere Romanus Pōtifex: quòd amplius bellum contra se inuicem non ducant; sed pacifice viuant: quia scribitur: Regna in se diuisa desolabuntur. Dictis autem litteris deductis, id est: lectis & declaratis in notitiam dicti Henrici iam promoti ad imperium, idem Henricus requisitus ab eisdem Cardinalibus vt ipse responderet, id est, declararet voluntatem & propositum suum super contentis in litteris illis: Et cum ipse Henricus, suppleo, tulisset, id est, portasset in animo suo moleste, id est, male contentus, ex eo scilicet quòd habebatur mentio in dictis litteris de iuramento fidelitatis per eum præstito, ipse non respondit Cardinalibus familiariter nec secrete vt, id est, sicut qualitas pacis tractandę exigebat, id est, requirebat. &c. textus de satis patet. Not. de dictione [Quondam,] quæ remouet de præsenti, & ponit de præterito, vt hic. & ff. de postula. l. cui. §. affinitates tamen de sui natura denotat tria tempora, præteritum, præsens, & futurum: sicut olim & dudum, de quo de offic. deleg. cū olim. Not. quod ad Papam spectat reformare pacem inter Christianos, & sedare discordias, & scandala. Item & ad alios prælatos similiter hoc pertinet, & maxime ad bonos iudices, vt l. æquissimum. ff. de vsufruct. & capit. in pręsentia. de probatio. in nouel. post Innocen. facit de treug. & pac. capit. 1. & de iudi. capit. nouit. & 23. q. 1. per totum. Petr. de Anchar.

a ¶ Regem.] qui nondum coronatus erat. Io. And.

b ¶ Siciliæ.] quæ est speciale patrimonium Ecclesiæ. de re iudi. ad Apostolicæ. versic. præter hæc. cum suis concor. lib. 6.

c ¶ Discordia.] diuersitatem cordium designat.

d ¶ Celeri.] de celeritate vide, pro & contra. de electio. cap. fi. lib. 6.

e ¶ Obuiare.] vide quod not. de rescrip. ad hoc. in vlt. glossa. & quod ibi dixi.

f ¶ In vrbe.] antonamasice de pœnit. & remis. significauit. ibi, de hoc, de verb. signi. forus. ver. testes.

g ¶ Pace.] quod ad eum spectabat. de iudi. nouit. & ad alios prælatos. 90. dist. per totum. de treug. & pa c. 1. & vide quod not. de re iudi ad Apostolicæ ver. deierauit lib. 6. [per Archid. 23. q. 1. noli.]

h ¶ In eis] litteris ad Cardinales directis.

i ¶ Non familiariter.] quasi non mansuete, domestice, & amicabiliter.

k ¶ Secrete.] 5. q. 3. in loco.

ADDITIO. Tangit hic Pau. remissiue, quis grauius peccet, vel ille qui delinquit occulte, vel ille qui publice. not. de cele. mis. de homine. 81. distin. clericus. 32. q. 4 nemo. Pet.

l ¶ Accersitis.] quasi collectis, vel circa se sitis.

m ¶ Requisitis.] nota tabellionem debere esse rogatum. de hoc in Specul. de instrumen. edi. §. 2. versi. sed pone. & §. 1. in 1. col. [per Innocen. supra de fide instrum. c. 1.]

n ¶ Instrumenta] ad perpetuam rei memoriam. 1. q. 7. maximum. 27. q. 1. omnes fœminę.

† al. ita: si bi sub iuramento, &c.

† Liquet n. ex epistola Leonis. 30. die Aprilis anno pontificatus sui 6. scripta Heluetijs tredecim Cantonū cōfœderatis viris: ꝙ reges Siciliæ iurant Pontifici.

† al. debebant.

a ¶ Respondit.]

a ¶ Respondit.] tria capitula continet hæc responsio.
b ¶ Cuiquam.] Romanum Pōtificem includebat. de maior. & obe. solitę. ad finem.
c ¶ Pręstiterat.] per nuntios, vt sequitur.
d ¶ Innouarat.] per seipsum. Ioan. And.

ter cætera publice, p̄sente multitudine hominum copiosa, respondit [a], se non fore cuiquā [b] ad iuramentum fidelitatis adstrictū, & † q̄ nūquam fecerit iuramentum propter q̄ foret ad iuramētum fidelitatis alicui obligatus, & † q̄ ipse nesciebat, q̄d antecessores sui Romani † Imperatores vmquam iuramentum huiusmodi pręstitissent, simulās se immemorē iuramentorū, quę nobis ante coronationem suam præstiterat [c], & post coronationem etiam innouarat [d]. Nos itaq; attendentes quòd huiusmodi responsio si sub dissimulatione ptranseat, vel silen

10

20

¶ Nos itaque. Iste §. legit vsq. ad §. cæterū. Et dicit q d fecit Papa q̄n audiuit Cardinales referentes ea quæ dixit Henricus, & q̄d responsum ipse Henricus dedit litteris suis, & quomodo Hēricus non habuit litteras Papæ gratas, & quomodo ipse Henricus dixit se non iurasse in coronatione sua quādo fuit promotus in Romanum Imperium, nec post coronationē: Et etiam Cardinales retulerunt ipsi Papæ, qualiter ipse Hēricus quādo recepit litteras Papæ, quæ tractabāt de pace: & cum secretę esse dēberēt, q̄ ipse eas publicauit, accersitis, id est, cōuocatis tabellionibus, & in copia multorum hominū: & quomodo ipse nesciebat quòd antecessores sui iurassent: & quòd ipse erat immemor q̄ vmquam iurasset. Et p hoc habes totum § p̄cedētem repetitū. His sic recitatis à Cardinalibus Romano Pontifici, ipse Romanus Pontifex attendens q̄ si ipse dimitteret ipsum regē, qui de rōne sua haberet tabelliones ut conficerent instrumenta, ut posset in futurum præiudicare Romanæ Ecclesiæ, & talia sic recitata in principio istius §. in graue præiudicium redundarēt ipsi Ecclesiæ: quare ipse Papa siue Romanus Pontifex prospexit annectere & in ius cōmune siue in corpore iuris redigere, & scribere de huiusmodi iuramentis in huiusmodi cōstitutione seu Clemētina, recitās quomodo dictus Hēricus quamprimum, i. quamcito & illico siue statim q̄ fuit electus in Romanum regē, ipse misit nūtios & pcuratores ad nos, hoc est, ad Romanam curiam, vt ipse cōfirmaretur in Imperatorem: qui nūtij pcuratorium habebant ad iurandum in animam ipsius, q̄ omnia quæ iurāda erat iurarēt: quę quidem iuramēta recepimus in Auinione, vbi tunc eramus in præsentia plurium Cardinalium, archiep̄orum, episcoporum, & abbatum hic existentium: quare illū regem nominauimus: & eius personam approbauimus: & declarauimus eum esse habilē & idoneum ad apicem, & imperialis celsitudinis dignitatem: & decreuim' illū inūgi & consecrari, & à prędictis nuntiis accepimus iuramentū. Item similiter] misimus Cardinales ad eū vt ipsi sibi impēderent & darent insignia consecrationis: q Cardinales nomine nostro receperunt ab eo iuramentum corporale, sicut ɔ̄tinetur: & forma illius iuramenti describit̄ in libro Pontificali Romano: Et forma qualiter ipse iurauit ponit̄ ibi, Ego A. rex Roman. hoc dicit. vide tex. Nos itaq. attendentes, q̄ si hm̄oi responsio facta per regem Henricum pertranseat sub dissimulatione, vel q̄ pallietur] silentio, ipsa posset redundare in magnum & euidēs præiudicium Romanæ Ecclesiæ: ideo prospeximus admodū dignum, i. valde dignum, fore, i. esse opportunum, idest, conueniens, ut annectamus aliqua breuiter hm̄oi cōstitutioni præsenti in hm̄oi Clemētina. Et sum in tex. ibi: [Dictus namque.] Et recitat qualiter Hēricus rex q̄n fuit elect', & quomodo ipse iurauit & fecit illa, quæ tenent̄ facere Imperatores, quando eligunt̄: ideo dicit, Dictus namque Hēricus quamprimum, i. ita cito quod fuit elect' in regem Romanorum, ipse destinauit, idest, misit ad nos nūtios solemnes, hoc est, vnam ambasiatā, quam gallice Ambassade appellamus, dans eis nuntijs mandatum spāle & plenum p suas litteras patentes, idest, apparētes, & manifestas, & bene cognitas, nobis exponendi pro eo, i. nomine eius deuotionem ipsius, quia præceperat nūtijs suis dicēdo, Dicatis Rom. Pont. qualiter ego sum deuotus & obediē. Et dās eis nūtijs mandatum spāle exponendi reuerētiā filialem, quā ipse dicebat gerere ad nos syncero, id est, integro affectu, idest, desiderio, & ētad Romanam Ecclesiam, dicendo q̄ erat filius ipsius Ecclesiæ: quare supplicabat ut electionē de se factam Papa confirmaret: & eū discerneret inungendū & consecrādum, necnon, idest, ēt habebant dicti nuntij speciale mandatum petendi & impetrandi gratiam a nobis & fauorem. Et ipsi nūtij habebant mādatum speciale offerendi & præstandi pro eo, idest, nomine eius iuramentum fidelitatis debitæ nobis, & debitę ei Romanæ Ecclesiæ in ipsius animam: quia p suā aīam iurabat, q̄ teneret & faceret omnia, quæ sui prædecessores fecerant. Ideoque ipsi nuntij habebāt mandatum iurādi in ipsius animam per iuramentum fidelitatis, & per iuramentum cuiussibet alterius generis: ac nihilominus, idest, non minus habebant tales nuntij mandatum speciale petendi à nobis vnctionē: & habebāt speciale mandatum petendi consecrationē impendi ipsi Hērico regi per manus nostras: Et etiam petebat diadema imperij impendi, idest, tradi per manus nostras: hoc dicit. Not. [Decreto,] idest, statuto. & habemus decretus, ta, tū, & hoc decretū, ti, statutū patrū, definitū iudiciū. Inde hic & hęc decretalis, & hoc le, vt ista dicta sunt decretalia, i. quæ in decretis continentur. Et pluraliter hæc decreta, torum, pro libro in quo cōtinentur decreta. Inuenitur etiā decretalis substantiue, vt in tali decretali dicitur. Item decretus, ta, tū, inuenitur a decresco, scis, & potest, de, ibi esse augmētatiuum vel priuatiuum. Et decretum est supinum duorum verborum, scilicet decresco, & decerno, & decreui est eorum præteritum. Decretum secundum Specul. dicitur multis modis: quandoque dicitur sententia diffinitiua, vt ff. de re iud. l. decreta. vel interlocutria ff. de assesso. l. 1. in fi. Quandoque dicitur id quod Papa cōstituit seu statuit de cōsilio Cardinalium nulla facta cōsultatione, & tūc in scriptis redigitur, vt de rescr. c. præsenti. Et accipit̄ hic sic in proposito. Quādoque dicitur consensus eligentium in scriptis redact', vt 2. q. 1. legum de elect. innotuit. Quādoque est illud q̄ capitulum vel ordo, siue vniuersitas vel maior pars ordinauit, vt ff. quod cuiusq. vniuer. nomine. l. plane. Quandoque est iudicis auctoritas in alienationib. rerum p̄cipue minorum interposita, vt C. de p̄dijs mi l. interposita. Quādoque dicitur auctoritas principis in rescriptis beneficialibus interposita, ut de rescrip. cap. gratia. li. 6. Et secundum Azonem illud decretum est confirmatorium gratię: quia ex hoc princeps insinuat suam volūtatem, quę seruanda etiam secundum eum ligat ignorantes. Est etiam quoddam decretum decurionum, q̄ in inuitos super muneribus rerum tribui potest, exceptis q liberaliom studiorum laboribus in seruiūt, & q medendi causa funguntur, vt medici. C. de decr. decuri. l. exceptis. li. 10. Et dicūtur decuriones idest, existētes de curia. Quādoq; decretum est iussus iudicis, quo madat bona alicuius pp eius contumaciā possideri. Et est duplex: quoddā est primū, quoddā

30

40

50

60

† al. eo q̄
† al. eo q̄
† al. Romanorū.

secundum, vt ff. de dam. infect. l. si pupillus. §. Iulianus. Nota quod cōtra ea quæ publicè delinquuntur, publice prouideri debet: sic enim prouidit Papa per hāc publicam constitutionē contra publica delicta Henrici. No. quod dicit breui fieri, quāuis multa dicant dū modo breuiter, ut hic in ver. breuiter. Zabarella.

a ¶ Pallietur.] idest, quasi pallio cooperiatur. concord. de vsu pal. c. nisi in si.

b ¶ Redundare.] prouidet circa futura. de hoc de fer. non ordi. cap 1.

c ¶ Admodum] ponitur pro valde. concor. de cen. grauis. & de cor. vi. c. 1. de magistris, quanto infra. de re iud. pastoralis. ver. nunquid etiam. & infra de magistris. cap. 1. post prin.

d ¶ Exponendi.] Nota formam secundum quam constituendi sunt nuntij Romanorum regis petentis approbationem ecclesiæ.

e ¶ Dicebat.] Seneca 82. epistola, Nil carius existimamus, quàm beneficiū quā diu petimus: nil vilius cum accipimus.

f ¶ Animam.] concor. de iuramen cal. c. fi. li. 6. & de testi. præsentium. lib. 6.

g ¶ Diadema 1.] propriè dicit corona imperialis uel regia, & differt a serto, ꝙ fit de floribus insertis, & a corona, quæ dicitur circulus capitis de quolibet metallo: diadema vero solum de auro, & lapidibus pretiosis. & componitur à dia, quod duo, & demo, is ex sui enim rotūditate principium demit & finem.

h ¶ Oblatis.] respicit tria ad quæ mandatū habebant, scilicet exponēdi deuotionem, petendi fauorem, vnctionem: & offerendi iuramentum.

tio pallietur a, posset in magnum & euidés preiudicium Romanæ Ecclesię redūdare b, dignum admodum c & opportunum fore prospeximus, ut † de iuramentis huiusmodi cō stitutioni præsenti aliqua 10 breuiter annectamus. Dictus namque Henricus quamprimum fuit in regem Romanorū electus, solemnes ad nos nuntios destinauit, dans eis per suas patentes litteras plenum & spāle mandatum exponendi d nobis pro eo deuotionem ipsius & reuerentiam filialé, quam ad nos & Romanam Ecclesiam syncero gerere se dicebat e affectu: necnon petendi & impetran 30 di a nobis fauorem & gratiam consuetos: offerendi quoque nobis & præstandi pro eo & in ipsius animam f debitæ nobis & eidem Ecclesiæ fidelitatis & cuiuslibet alterius ge- 40 neris iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per nostras sibi manus impendi vnctionem, consecrationem, & Romani imperij diadema g. Præfatis itaque nuntijs in nostra & fratrum nostro- 50 rum pręsentia constitutis ac secundum dicti tenoré mandati Auinione, ubi tunc eramus, cum nostra curia residétes, in publico consistorio, in quo erat prælatorum & aliorum, 60 tam clericorum quàm laicorum non modica multitudo, & pręmissis per eos coram nobis expositis supplicando petitis humiliter & oblatis h: Nos eodem mandato & decreto i electionis eiusdem Henrici ex parte principum tam ecclesiasticorum quàm sæcularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præsentatis, plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione huiusmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius Henrici, pront absentia patiebatur einsdem, & de ipsius fide, probitate, & alijs 20 quæ in persona Imperatoris sunt merito requirenda k, cum pluribus prælatis & alijs magnæ auctoritatis uiris, qui eiusdem Henrici mores, conditionem l, & statum plenius nouerant l, inquisito, eiusque persona: cuius etiam nos & fratres nostri aliqualem m prius notitiam n habebamus, propter quod facilius transiuimus in examinatione huiusmodi, idonea reputata, ipsum nominauimus, denuntiauimus †, & declarauimus regem Romanorū, ipsius approbantes personam, eumq; sufficientem & habilem declarantes ad suscipendam Imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, imperijque Romani coronam sibi per manus nostras debere concedi: Et subsequenter à præfatis nuntijs sufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus secundum formam in decretis, quæ incipit: Tibi domino o, comprehensam, fidelitatis recepimus iuramentum. Postque idem Henricus consecrationis & coronationis suæ tempore aliud eisdem Cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis & coronationis insignia miseramus ad vrbem, illud nostro nomine recipientibus, iuramentum præstitit corporale, quod in libro Pontificali p Romano præstandum Pontifici per Imperatorem coronationis suæ tempore continetur: cuius tenor dignoscitur esse talis.

i ¶ Decreto.] de quo 61. dist. episcopus. & de elect. innotuit.

K ¶ Requirenda.] facit de sup. negligen. præla grandi.

l ¶ Nouerant.] ab his inquirenda sunt talia de purga cano. cum P. de elec. postquā. & c. scriptum.

m ¶ Aliqualē.] quasi non plenā, quia tunc non videtur examinatio personæ necessaria. de hoc 33. distin. qui episcopus. in gl. 2. 47 dist. de Petro & facit de appel. constitutis 2.

n ¶ Notitiam.] fuerat enim pro promotione fratris sui Teuerensis archiepiscopi aliquo tempore in curia.

o ¶ Tibi domino.] 63. distin. & fuit iuramentum Ottonis, ut ibi patet. & dicebat Guliel. in specul. eod. titu. §. 1. vers. illud autem. post principium: quod electus præstabat primo illud iuramentum legato Apostolicæ sedis: postea quando coronabatur: iterum pręstabat illud Papæ.

p ¶ Pontificali.] quod aliàs uocatur ordinarium episcopale. & nota. Hostien. de fer. non or. consuluit. quod ille liber auth sit: quia illius

1 Diadema regiū tā Rom. ꝙ exterīs gētib. cā didam fasciā esse cōstat. vide Alex. de Alex. Genialiū dierū li. 3. c. 28. & varijs coronarum generib. Aulū Gellium. li. 5 noctium Atti. c. 6.

† No hūc text. ꝑ executoribus apostolicis: ut prius per sonā declarent idonei, & tū prouideant.

illius libri verba ibi ponũtur: simile quod de arbore dicitur per cap. 35. q. 5. ad sedem. Inducitur etiã 15. dist. canones. & ca. sancta. 38. dist. quæ ipsis. facit de offic. archid. ca. 1. & cap. ad hæc. hoc apertius ꝓbat hæc litera.

a ¶ Futurus.] illud est contra Ioan. qui not. 93. dist. legimus. quod sola principum electio facit verum Imperatorem: vides em quod etiam approbatus ab Ecclesia Imperator non est, donec coronationẽ & consecrationẽ receperit ab Ecclesia, & facit ꝙ dicam in §. porro. super verbo, reges, in glo.]

† Dictio, procuratorem, de est in antiquioribus codicibus.

b ¶ Polliceor.] dicitur l. 3. ff de polli. quod pactum est duorum consensus atque conuẽtio: pollicitatio vero solus offerẽtis promissum.

¶ CAETERVM. CASVS. Hic Papa siue Romanus Pontifex probat contra ipsum regem, qui dicebat se nesciisse, seu ignorasse, quod antecessores sui Imperatores vnquam præstitissent iuramentum: Et probat Papa dicendo, ꝙ nunquam fuit hæsitatum, id est, dubitatum, quin huiusmodi iuramenta existãt data ã retro principibus id est, ab antecessoribus suis: immo probat ꝙ Albertus quondam Imperator prædecessor ipsius Herici, similiter Rodulphus tempore Bonifacij viij. ꝓstiterunt iuramentum fidelitatis ipsi Bonifacio. Domini mei aperui vobis portam istius capituli: ideo vos supplicio vt residuum videatis per vos. Nota text. [Cæterum,] vt supra in cle. ne Romani. de elect.

c ¶ Immediatos.] signanter hoc dicit, cũ in possessione vltima tempora spectãda sint de causa possess. cum ecclesia. post princip. cum concor.

d ¶ Bonifacio.] familiaris est hæc probatalis: Ego Henricus Romanorum rex annuente Domino futurus [a] Imperator, promitto, spondeo & polliceor [b], atque iuro coram Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorẽ † & defensorem fore summi Põtificis, & huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ in omnibus necessitatibus, & vtilitatibus suis, custodiendo, & conseruando possessiones, honores, & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum recta & pura fide: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. ¶ Cæterum quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant à retro Romanis principibus non fuit hactenus hæsitatum, immo tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus [c] prædecessor memorati Henrici Bonifacio [d] Papæ viij. prædecessori nostro tempore approbationis eiusdem Alberti, quàm Rodulphus pater ipsius & alij prædecessores eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentũ fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idemque Bonifacius memoratum Albertum iuramento huiusmodi ab eo recepto de fratrum suorum consilio (præsente prælatorum & aliorum multitudine copiosa) auctoritate Apostolica recepit in specialem suum filium [e] & Ecclesiæ memoratæ, ipsumque in regem Romanorum assumpsit, in Imperatorem postmodum promouendum. Verum quia sæpe fatus Henricus, qui in proximis diebus fuit de hac luce subtractus, non virtutem & mentem, sed nudum verborum insectans † corticem [f], sensumque confundens, iuramẽta restringẽdo prædicta, curiose videbatur asserere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo morbo curiositatis [g] huius, luculentæ veritatis antidotum [h] præsentis declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento † fidelitatis [i] contentis sollicita meditatione pensatis, ipsa capitula [k] in præfatis Imperatoris iuramentis quantum ad effectũ mentem, & virtutem [l] ipsorũ non est dubium contineri: Nos præmissis & alijs rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi per dictum Henricum Imperatorem præstita, & per successores ipsius in futurum præstanda fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his cõtrarium astruere veritati, auctoritate Apostolica de fratrum nostrorum consilio declaramus, illa iuramenta prædicta † fidelitatis existere [m], & censeri debere. ¶ Porro præter iuramenta prædicta idẽ Henricus suorum inhærens prædecessorũ vestigijs [n], priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub

tio, cum Papa alium Papam inducit in testem, vt not. Ioan. 9. q. 3. patet.

e ¶ Filium.] de priuileg. si Papa, verb. similiter. lib. 6.

f ¶ Corticem.] quod facere non debuit. 1. q. 1. Marcion. de verbo. signifi. prçterea, & ca. intelligentia. ff. de legi. l. scire. Io.

† al. ĩtuẽs.

g ¶ Curiositatis.] sumitur hic pro subtillitate exquisita, nimia cura. sic de renun. ca. 1. in prin. lib. 6.

h ¶ Antidotum.] ponitur pro contra donum. dic vt not. ff. de peti hære. sed & si. §. consuluit, vel pro contra datũ, vnde dici solet id ꝙ datur contra venenũ, vnde pro medicina ponitur. de iu. ra. calum. cæterum. inde dr̃ quidã liber Antidotarius: quia cõtra vitia compositus est.

† al. in iuramento.

i ¶ Fidelitatis.] quod habetur. 22 q. 5. de forma. & facit sup e. ego N. & videre potes q̃d not. Hosti. in summa. de feu. §. quid si fidelitas. vbi etiam ponit plenam & pleniorem fidelitatis formam. In quo & quid differat ab homagio, dicam inf. de re iud. pastoralis. §. rursus. (de hoc per Innoc. de reg. iur. c. vlt.)

K ¶ Ipsa capitula.] cõtenta in fidelitatis iuramento.

l ¶ Virtutem.] ad maiorem expressionem inculcat hæc verba.

m ¶ Existere.] non per hoc sequit̃, quod subiecti Imperatori sint de temporali dominio Ecclesiæ. facit quod not 81. distinct. legitur, & in Spec. de feu. §. 2. versi. 4. Ioan. And.

[Glos. sequens tractat de tribus coronis imperij, & vbi, & per quos dentur, & quomodo de triplici sunt metallo, & quare, & dat simile.

† Dictio, prędicta, de est in antiquiorib. codicibus.

n ¶ Vestigijs.] qui, scilicet in ingressu Italiæ iuramentum tale præstiterat. Scire debes (prout habetur etiam in Pontificali) quod tex.

testimonio suarum patentium litterarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis † scholastici ecclesiæ Tulleñ. capellani nostri ad hoc specialiter per nos missi, nostro & præfatæ Ecclesiæ nomine recipientis promisit, & tactis [a] sacrosanctis Euangelijs iuraméto firmauit, quod eandé Ecclesiam, & fidem catholicam pura fide, totisque viribus conseruaret reuerenter, & etiam defensaret: omnemque hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret [b] pro posse: ac numquam cum Sarraceno, Pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ Ecclesiæ inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, vnionem quamlibet seu parételam [c], aut confœderationem iniret, sed tam nostram, quam successorū [d] nostrorum personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & conseruaret contra omnes homines cuiuscunque existerent præeminentiæ, dignitatis, vel status. Eidem etiam † adijciens iuraméto, quòd manuteneret semper atq; seruaret priuilegia omnia per prædecessores suos reges [e] ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ, & alijs quibuslibet Ecclesijs quocunque concessa tempore, & continentiæ cuiuscunque. Ipsaque omnia, & specialiter ac præcipue per claræ memoriæ Constantinum [f], Carolum [g], Henricum, Ottonem quartum, Fridericum secundum, atque Rodulphum prædecessores ipsius super concessione, recognitione, aduocatione, adnotatione, quittatione, & libera dimissione terrarum, & prouinciarum Romanæ Ecclesię vbilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit: sedi Apostolicę Romanisque Pontificibus super † quocunque tenore concessa recognouit, confirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiam de

quod rex Romanorū coronatur triplici corona. Prima est ferrea, quam recipit ab archiepiscopo Coloneñ. in Aquisgrano eiusdem diœcesis: ferrum autem fortitudinē designat, qua vincere debet rebelles, & infideles conculcare. Secunda est argentea, quam ingressus Italiam recipit à Mediolanensi archiepiscopo in villa Modiceñ. eiusdē diœcesis: tamen ipse Hēricus recepit illam Mediolani in ecclesia sancti Ambrosij: argentum autem designans munditiam & & claritatem, significat ipsum principem talem esse debere. Tertia est de puro auro, qua coronatur per Papam in ecclesia sancti Petri, ad altare sancti Mauritij: & designat aurum, quod omnibus metallis est excellentius, ipsum Imperatorem alijs regibus & principibus in potentatu & iustitia excellentiorem esse debere. Sic olim in his tribus metallis dabatur tributū Romanis, vt scripsi de fide instr. inter dilectos. super glo. indictio.

ADDITIO. Hanc triplicem coronā triplici carmine adnotatam videas:

Ferrea Romani gestāt diademata reges.
Est argētea post hęc his oblata corona
Hinc aurum capiti fuluum datur imperiali.

a ¶ Tactis] episcopi etiam cum fidelitatē iurant, tangunt sacra, vt probatur sup. eod. Ego N. in fin. Non sic quando testimonium dicunt, vel de calumnia iurant. quod dic vt de iura. calum. cap. si.

b ¶ Exterminaret.] idem verbum de hæretic. excommunicamus. §. moneantur. & § seq. Et dicitur quasi extra terminos vitæ, vel iurisdictionis suę eos ponere: vnde ponitur etiam pro dissipatione, desolatione, & exilio.

c ¶ Parentelam.] alludit vulgari Italicorum, & ponitur pro affinitate. Consanguinitatem enim inire non potest. facit instit. de legitima agnat. tu in fine.

d ¶ Successorum.] vide quod not. & dixi eod. tit. veritatis.

[Glos. seq. arguit non coronatum priuilegiare posse: remittit & tria diuersorum dicta ponit, subdens textum antiquum.]

e ¶ Reges.] Romanos vt sequitur. Et per hanc litterā videtur ꝙ rex Romanorū, qui nondum est Imperator vel coronatus, priuilegia dare [1] possit. de quo satis no. in Specul. de rescrip. præsentata, §. si. ver. item quod est obtentum, & hoc disputauit, & tenuit Iac. de Are. cuius quæstionem ad litteram posuit Cynus in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. Innoc. in decre. venerabilem, dicit ꝙ si Imperator non possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi archiepiscopo, ad quem spectat, vel ex ipsa electione habet illam secundum eum, refert Hostien. de verbo, signifi. super quibusdā. quod vidit in Alemania per principes iudicari & teneri, q̄d rex Romanorum post electionem concordem habeat omnem potestatem, quam Imperator, & ꝙ vnctio [2] nihil addit, & facit q̄d not. Ioan. 93. distin. legimus. vt scripsi super ver. postquam. [& super ver. futurus. in gl.] Sed quod plus est, vidi, & habeo formas quarundam litterarū, quæ de regestris Inno. iij dicuntur extractæ. quæ manarunt super negotio discordiæ electionis, de qua loquitur decret. venerabilem. quarum altera dirigebatur archiepiscopis, episcopis, & prelatis & principib. Alemanię & Sclauiæ (vel Sclauoniæ:) altera specialiter Moguntino, inter alia referentes quod inconcussa consuetudo imperij facta, certa, rationi cōsona, iuri subnixa, per patientiam sedis Apostolicæ tolerata. & per tolerantiam approbata, hoc habet, quod duobus electis in discordia, vterque administrat vt rex, & omnē imperij iurisdictionē exercet; quod declarat ibi Papa locum habere, donec per Papam alterius electio fuerit approbata, aut reprobata.

[Glossa sequens de donatione Constantini ponit duas opiniones, secundam approbans.]

f ¶ Constatinum] disputant aliqui, an donatio [3] per Constantinum facta Ecclesię Romanę in persona beati Siluestri, de qua 96. distinctio. Constantinus. (Palea est) valuerit, & an successor illam reuocare potuerit? Accursius tenet, quod donatio non valuit, in Authen. quo modo oportet episcop post princip. Sed Ioannes contra, qui hoc notat 63 distinctio. Ego Ludouicus, quòd valuerit: & quod sit irreuocabilis, probat hęc littera, & supra de electio. fundamenta. § ne autem. lib. 6. & facit quod not. Hostien. in sum. de immunit. eccl. §. penult ad fin.

g ¶ Carolum.] de quo vndecima quæstione prima. volumus. de indicijs, nonit.

a ¶ Aduo-

† al. Melanis.

† Qui electus ē Imperator ā possit ante coronationē priuilegia cōcedere, vide late Felynum in c. eam te. de rescrip. & Deciū cō si. 191. viso teno- re.

† Dictio, et, deest in antiquiorib. codicib.

2 Vnctionē nihil addere, accipiendū est sano modo id est, nihil addit quoad ius administrando.

† al. sub.

3 Vidē textum in c. fundamēta. de ele. li. 6. & extrauagāt. Vnam sāctā de maior. & obe diēt Bar. & Cagnolū in pri. ma consti tutione Digesto. rū. Antoninū par. 1. histo. ti. 8 c. 2. §. 1. & Gozadinum consil. 1.

nouo concessit: & terras ipsas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipsius Ecclesiæ plenissime pertinere: easq; nihilominus ex abundanti de nouo ecclesiæ sæpefatæ donauit, sub prædicto se obligans iuramento, quòd ipsas aliquamve ipsarum partem nullo vmquam tempore occuparet, seu quantum in eo esset, ab alio permitteret occupari: Nec in eis aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possessiones, aut tenutas haberet, seu quomodolibet possideret: nec in eis etiam potestariæ seu cuiusuis capitaniæ, aut iurisdictionē quamcunque per se vel per alium exerceret: quodque (vt princeps catholicus & sepædictæ Ecclesiæ aduocatus [a] atque defensor) ipsam iuuaret, & consilijs, & auxilijs illi assisteret opportunis contra quoscunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue contra occupātes seu turbantes terras p̄dictas, seu prouincias, vel partē quālibet earūdem. Sub eodē etiā iuramento promisit, quòd tam ipsam Romanam Ecclesiā, quā alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarum manu teneret, conseruaret, atq; defenderet, suo posse: Et quòd Ecclesiæ Romanę vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus deuotos ac fideles ecclesiæ, etiam in imperio constitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret cōtra iustitiam, aut (quantum in eo esset [b]) per alium opprimi sustineret, sed in suis potius iuribus & iustitijs conseruaret. Hoc quoque iuramentum, & etiam pristinum, pro eo nobis per suos nuntios (vt præmittitur) præstitum, receptis suæ coronationis insignijs innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipsam eius regio magno sigillo, & alijs post coronationem eandem eius imperiali aurea [c] bulla munitis inde confectis litteris, (quas in archiuis [d] Romanæ Ecclesiæ reponi & diligenter conserua ri fecimus) plenius continetur.

TITVLVS X.

De exceptionibus.

¶ Clemens v in concilio Vienen.

¶ Exceptio excommunicationis opponitur dilatorie quandocunque, peremptorio non obstante Io And

CAP. VNI.

Xcom-

a ¶ Aduocatus.] vide quod notaui, & scripsi de elect. venerabilem. vers. quod autem.

b ¶ In eo esset.] facit 43. dist. Ephesijs. 47. dist. quod ad nos, de testi. constitutus.

c ¶ Aurea bulla.] patet ergo ꝙ ante coronationē non vtitur bulla, sed sigillo. Sic & Papa aliter vtitur bulla ante coronationē quàm post, vt not in fi. li. 6. super data Priuilegia imperialia cum aurea bulla vidisse non memini nisi vnum: nec ēt multum vr̄ expediens priuilegijs bullam auream appēdi: propter p̄tiositatem enim metalli est de subtractione bullę periculum, ob quam ēt causam prudentes p̄lati & principes temporis nostri sigillis argenteis vel aureis non vtuntur.

d ¶ Archiuis.] habetur idē verbū. C. de fide instrum. auth. ad hæc 30. q. 1. peruenit. vt ibi not. Dicuntur archiui i armaria librorum, & deriuatur ab arca. Hieronymus in prologo Hester, dicit se ipsum librū leuasse de archiuis Hebræorum. [vide not. de proba. cum causam. de præscript. ad audientiam.]

1 Archiuia dn̄tur grāmatophylacia, siue chartophylacia, q̄ latine tabularia ac tablina cuntur. vide Vlpianum in l. moris. ff. de pœnis.

DE EXCEPTIOnibus.

[Visum est supra de armis actorū, nūc vidēdum est de armis reorum, quæ appellātur exceptiones siue defensiones.]

Xcōicationis.] primo decidit dubiū. Secundo illud determinat & & declarat; ibi, seruata tamen. Imo.

¶ Præsupponendum est quòd habetur in §. qui autem se vult excusare. insti de excu. tu. vel cura. videlicet si alicui competant plures excusationes, si velit tantum vnam proponere, potest: Et si succumbat in illa, me potest eam probare, tunc potest proponere aliam, & sic de alijs. Ergo idem est dicēdum partibus vocatis ad iudiciū, vt si competunt eis plures exceptiones dilatoriæ, possunt vnam opponere post aliam: Et si primo proposui iudicem excōicatum, possum postea proponere ꝙ est infamis. Secundo præsupponēdum est illud qđ dr̄ in c. pastoralis. eo. tit. in antiq. ꝙ iudex pōt p̄figere terminū perēptoriū partib. ad proponendū omnes suas exceptiones dilatorias, vt ipse obuiet malitijs hominum, vt lites abbreuientur. Tertio præsupponendum, ꝙ exceptio excōicationis est dilatoria. Quarto præsupponendum est qđ habetur in c. pia. eod. tit. lib. 6. videlicet, ꝙ exceptio excōicationis potest opponi in quacunque parte litis: etiam post sententiam diffinitiuam.

CASVS. Feci te citari coram iudice cōpetenti: die adueniēte comparuimus coram iudice, dedi libellum meū: captasti terminum ad rn̄dendū eidē vel proposuisti exceptionem dilatoriam: iudex timens ne velles proponere alias exceptiones, vt differres & prolongares litis cōtestationē, præfixit tibi terminū ad respondendum & proponendum omnes tuas exceptiones dilatorias: die præfixa adueniente nullam exceptionem dilatoriam proposuisti, sed litem es contestatus, postea circa medium processus proposuisti exceptionem excommunicationis contra me, & petebas causam differri & protendi, siue prolongari vsque post absolutionem: Ex parte mea fuit propositum, ꝙ non poteras opponere illam exceptiònē: quia tu fueras litem contestatus, & illa est dilatoria, & ante litem contestatam debet opponi: Item qa iudex tibi assignauit terminum peremptorium ad proponendum omnes dilationes, & in die præfixa nullā proposuisti, quæritur vtrum bene dicam? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ nō: Nam exceptio excōmunicatiōis est exceptio anomala: nec

est

est de natura aliarū exceptionū dilatoriarū: quia ibi est periculum excōicationis, qđ imminet in quacūq; parte litis, & incurrit sñīam excōicationis minoris, & aliqñ maioris, qui participat cū excōicatis in crimine prohibito. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quòd exceptio excōicationis potest opponi in quacunq; parte litis, ēt post renuntiationē & conclusionem in causa ad impediendam prolationē sententiæ diffinitiuæ, immo ēt potest opponi post sentētiam ad impediendam executionem sententiæ.

†Nota φ excōicationis exceptio licet sit dilatoria potest obiici in qualibet parte litis cōtra naturam dilatoriarū. pulchrā rōnē huius notabil· assignat hic Innoc.

...municationis a † exceptio dilatoria b in qualibet parte litis c opponi d potest, termino peremptorio e per iudicem assignato f, ad proponendū exceptiones declinatorias † & dilatorias g, non

Not. cum gl. quòd exceptio excōicationis aliqñ est dilatoria, vt si opponatur contra actorem, aliquando est peremptoria, vt si opponatur contra electū vel contra eligentes. Et dr̃ peremptoria: quia perimit & destruit electionē eligentiū, & consecrationē seu cōfirmationē electi, ita φ reddit electū inhabilē ad electionem. Not. φ iudex pōt præsidere & statuere terminū ad proponendum oēs exceptiones dilatorias, & post illum terminum nō auditur reus: quia ille terminus peremptorius habetur loco litis cōtestatæ: quia sicut post litis contestationem quis nō auditur ad proponēdum exceptiones dilatorias: sed oēs debet proponere ante litis contestationem, ita φ post terminum peremptorium quis non audit̃ c. pastoralis. allegato: sic & ille terminus perēptorius habetur ꝓ litis cōtestatione quo ad exceptiones dilatorias proponēdas. Not. text. [Excōicationis.] Excōicatio f. t. est extra cōionem Ecclesiæ separatio, vel cēsura ecclesiastica excludens à cōione fideliū. 11. q. 3. c. nihil & §. euidēter. vel est æternæ mortis damnatio. 11. q. 3. nemo epōrum. & c. nullam. excōicationis duæ sunt species, quæ frequenter vsitantur, de quibus. 3. q. 4. Engeltrudā. Vna quæ maior est, & dr̃ anathema, & excludit ab ingressu Ecclesiæ, & à cōione fideliū, & à sacris: Alia est minor, quę solum separat à sacrorum perceptione, id est, receptione de qua in c. si celebrat. de cle. excom mini. Not. exceptio est rei defensio, per quam ipse reus se defendit & tuetur ab actore Et ſm Azonem in summa. C. eod. tit. qñque ponitur large & impropriè pro omni defensione prout reo competit, etiam si nulla actori competit actio: Et nunc quidā vocant eā exceptionem facti, vt qñ sine actione quis calumniose ponit. Et plures sunt exceptiones, quædam sunt dilatoriæ, quædam peremptoriæ, quędam perpetuæ, quędam temporales, quædam sunt anomalæ, & est exceptio rei iudicatæ. Exceptio dilatoria est quæ causam differt & prolongat. insti. eo. §. appellantur. Exceptio peremptoria ſm Spec. vocatur sic, quia actionem vel intentionem agētis permittit, vt cū quis petit decem ex causa mutui, alius excipit de pacto facto inter ipsos de non petendo, dicendo: Domine actor tu petis à me decē ex causa mutui, reminisce φ tali die fecisti pactū mecū, φ nunquam petes à me illa decē, quare excipio de pacto non petendo, & ista exceptio perimit actionem Exceptio perpetua est, quæ perpetuum habet effectū, vt cū petis à me decē ex cā debiti, excipio φ tu remisisti mihi. hæc exceptio perpetua dici pōt, & perpetuo cōpetit, quandocunq; actor agit: quia exceptio nō cōpetit, nisi quis agat. ff. de excep. Exceptio tpalis est, q̃ ad tempus vtilis est, vt cū petis debitū, excipio cōtra de pacto facto de nō petendo, nisi vsque ad quinquēnium: ideo si petis à me ante quinquennium excipiā, post quinquennium non possem excipere: quia mea exceptio est tpalis, & solū durat vsque ad quinquenniū, de qua de rescr. c. plerūque. Exceptio anomala est, quæ non sequitur normam. i. regulam aliarum: quia pōt opponi ante litē contestatam & post, & intra litis contestationem, vt exceptiones aliæ de quibus scilicet dubitatur an sint perpetuæ an temporales, vt exceptio matrimonij, & exceptio non numeratę pecuniæ, & non numeratę dotis, vt not. insti. de excep §. appellantur. Exceptio rei iudicatæ non pōt opponi, nisi qñ sit super eadem re, & qñ est ex eadem causa & eadē persona. Not. [Termino peremptorio.] peremptorium dicit̃ à perimendo, eo φ omnino perimat, vt terminus peremptorius vltra quem non dantur vlteriores dilationes. Similiter exceptio dicitur peremptoria, quæ perimit actionem. Etiam citatio dr̃ peremptoria: quia omnes alias citationes abbreuiat & accelerat, vt qñ quis citatur vno edicto peremptorio pro tribus, vel trib. citationibus præmissis, & quartum peremptorium, vt l. ad peremptorium. ff. de iud. Not. [Seruata constitutione.] scilicet c. pia eod tit. lib. 6. vbi dicitur, si quis reus actori opponat excōicationem, exprimat speciem excōicationis maioris vel minoris, & nomē excōicatoris, q̃ nisi intra octo dies probauerit, die qua proponitur non cōputata, cōdemnatur in expensis: Sed si tūc deficiat, & iterum eādē opponat & probet, repelletur excōicatus, & valebit processus interim subsecutus. Item non nisi bis potest opponi excommunicationis exceptio, nisi emergat noua vel euidēs ꝓbatio de antiqua Et si opponatur post sñīam, impediet sententiæ executionem, sed sñīa valebit. Item ex officio suo potest excōicatum publice repellere qñcunque. Hoc dicit illa constitutio, pia quæ est cōstitutio fel. re. In hoc Not φ generalis renuntiatio tacita, vt hic, vel expressa, sicut illa quæ fit in fine litis, de qua, de causa pos. pastoralis, in fin. speciales prouisiones non tollit. per hoc quod not. de transact. c. 1. Zab.

† Aliquo non iudice ꝓfigente terminū ad declinatorias & diclaratorias, ꝓponēdas, nō poterit postea opponi declinatoria iudicij: quia si ꝓponeretur, nil operatur præfixio termini respectu declinatoriæ. Verba ꝓter, hic ponderando eū in verbo, iudice. alleg. Anchar. exceptionem. sup. eod.

[Glo. prima dicit quid reprobet, vel approbet.]

a ¶ Excōicationis.] Se summat reprobans quod not. Host. eo. tit. pastoralis, q dixit obstare lapsum termini huic exceptioni proponendæ, licet vbi terminus statutus non est, opponi posset vsque ad sñīam, & approbat φ ibi not. Ber. & Hostien. & Gul. in Spec eod titu. §. 2. ver. sed nunquid post, & intelligitur hoc de maiore excommunicatione, quæ repellit ab agendo sup. eo. a nobis. facit de sen. excom si quem. Io. An.

[Glo. seq. distinguit, & de quæstione remittit.]

b ¶ Dilatoriæ.] sc. ad differendam litem actoris excōicati. de iudi. intelligimus. opponitur. n. interdum in vim peremptoriæ, puta ad perimendam electionē propter excōicationē eligentium vel electi quo casu locum non habet decre. pia. eod. tit. li. 6 & ibi not. dicit Gul. in Spec φ etiam qñ opponitur contra iudicē, vel contra procuratorem, non obstat lapsus termini. hoc not. in prædicto §. ver. quid si termino, & vers. seq. de secundo dixi de procura. in nostra.

Excōicatio dupliciter opponitur.

c ¶ Litis.] principalis, de cā vero appellationis plene scripsi eo. tit. significauerunt. in textu & super gl. pen.

d ¶ Opponi.] quadruplex huius iuris ratio habetur in dec. pia. in princ. glo.

[Glo. seq. ponit opinionem quam contra hunc textum tuetur.]

e ¶ Peremptorio.] tenet Host. in decr. pastoralis. & Guliel. in Spe. de dila. §. 1. ver. exceptoriæ. φ talis terminus, ēt si hic non exprimatur, intelligitur peremptorius, allegat decre. consuluit de offic. delegat. hoc ꝓbat littera illius dec. pastoralis, & Guli. ibi extunc. vt ibi scripsi. Sed dato quòd iudex peremptorie expressit, non obest. hoc vult hæc littera.

f ¶ Assignato.] iste terminus assignari debet ad petitionem actoris, non rei, vt satis dixi sup. eo. pastoralis.

g ¶ Dilatorias.] nunquid ad peremptorias proponendas possit iudex statuere terminum peremptoriū? Fuit opinio quod non, de qua supra eodem, pastoralis, super. 1 glo.

Terminus ad exceptiones opponendas est peremptorius.

[Glo. seq. iustificat textum, & ampliat.]

a ¶ Non obſtante.] hanc opinionem in decre. paſtoralis. approbare ſolebam hac ratione: quia quadruplex ratio illius decre.pia.ita vrget poſt terminũ, ſicut pri⁹. Item quia lis conteſtata eſt quaſi quidã peremptorius terminus dilatoriarum.de re iudic. inter monaſteriũ, & tamen poſt illam proponitur hęc exceptio. Item terminus datus ad exceptionẽ illam probandam, qui lapſus eſt, non impedit illam proponi de nouo: ergo nec terminus datus ad proponendum. Item ſententia non præcludit viã huic exceptioni, multo minus termini lapſus: hæc omnia probantur in prædicta decr.pia. Et his rationibus puto decre. hãc locum habere, etiam ſi nominatim de exceptione excommunicationis terminus datus eſſet: Nec enim poteſt iudex beneficium iuris auferre reo, per qđ eſt ſibi permiſſum quod in qualibet parte litis illã opponat.de reg.iur.indultum.cum concor.lib.6.

Excõicatio inqualibet parte litis opponi poteſt.

b ¶ Conſtitutione.] eod.tit pia. lib. 6. quæ ſtatuit ſub qua forma proponatur, & quotiens, terminum probandi, & pęnam non probantis.

obſtante a: Seruata tamen conſtitutione b felicis recordationis Innocentij Papæ quarti edita circa hoc in concilio Lugdunenſi.

TITVLVS XI.

De ſententia, & re iudicata.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

DE SENTENTIA ET REIVDICATA.

[Viſum eſt ſupra de partibus iudicis, & de iuribus actoris & rei: verum quia examinato negotio, & iuribus partium auditis, iudex debet ferre ſententiam ſecundum allegata & probata: ideo annectitur ſequens rubrica.]

VT calumnijs.] ¶ Primo præmiſſa ratione decidit vnum caſum. Secundo ſimili ratione decidit alium: ibi, [Similia.] Tertio declarat & oſtendit conſtitutionẽ locum habere etiam ad pendentia per appellationem; ibi, [Quæ ad cauſas.] Imola ¶ Præſupponendũ eſt primo, ꝙ ab vna & eadem ſententia non eſt licitum ter appellare: Secundo præſupponendum eſt, ꝙ licet ab vna & eadem ſententia non poſſim ter appellare: tamẽ poſſum illam dicere nullam, & agere de nullitate, puta, quia lata eſt die feriato, vel me non citato: vel ꝙ lata eſt iudice deambulante, & nõ ſedente pro tribunali, vel ſi allegem aliquam aliam cauſam.

CASVS. Tu & ego habuimus litem coram auditore Caluiginaci. vel coram alio iudice inferiore: ipſe tulit contra me ſententiam: appellaui ab illa ſnĩa corã officiali Pictaueñ. qui officialis ſententiam ipſius auditoris confirmauit: ab illa confirmatoria iterũ appellaui, & ſic bis appellaui, & appellaui ad auditorem archiepiſcopi Burdegalen. qui etiam confirmauit duas primas ſententias. Certum eſt quod non poſſum appellare ab illa tertia ſententia. Sed ponamus ꝙ antequã faceres exequi tuam ſententiam, feci te citari coram iudice ordinario, & ꝓpoſui ꝙ prima ſnĩa lata per auditorem Caluiginaci erat nulla: Modo quæritur, vtrum pendente cauſa nullitatis ſnĩa debeat exequi, vel vtrũ ſit differenda & prolonganda in euẽtum nullitatis, id eſt, quouſq. fuerit iudicatum, an ſnĩa prima auditoris Caluiginaci valeat, an non? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ vt obuietur malitijs hominũ, ꝙ pendente cauſa nullitatis, ſententia debet exequi: ſed ſi poſtea pronuntietur ſnĩam fuiſſe nullam, tunc executio reuocabitur. Sed quid, ſanctiſſime pater, ſi non appellaui a tertia ſententia, ſed appellaui à quadam interlocutoria: quia forte auditor Burdegaleñ. me grauauit in aliqua interlocutoria à qua appellaui, & dedit mihi apoſtolos refutatorios, & pẽdente appellatione proceſſit ad diffinitiuam, & voluit exequi ſuã ſnĩam? Ego dico ꝙ non poteſt, pro eo ꝙ pendet lis ſuper appellatione interiecta ſuper interlocutoria. Quæritur vtrum iſta litis pendentia debeat impedire ſentẽtiam? Dicit ꝙ nõ: ſed ſi iudicetur bene appellatũ quia ſententia erat nulla, tunc executio ſententiæ reuocabitur. hoc dicit. H. R.

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ habens tres ſentẽtias contra ſe ſuper eodẽ articulo, non poteſt appellare à tertia, ſiue ſit diffinitiua, ſiue interlocutoria: ſed bene põt agere đ nullitate. Not. iuncta gl. ꝙ habens tres ſentẽtias conformes contra ſe, ſi agat de nullitate, antequã admittatur ad agendum, prius debet parere ſententiæ & executioni cum effectu. Not. ꝙ per appellationẽ ab interlocutoria non ſuſpenditur officium iudicis, niſi iudex detulerit ſuæ appellationi. c. 1. ṡ. de dolo & contuma. arg. ſumpto à contrario ſenſu. Not. ꝙ ſi appellatur ab interlocutoria, & pendente appellatione ferat ſnĩa & executioni demendetur: ſi dicatur bene appellatum & male pronuntiatum: tũc ſententia eſt nulla, & executio reuocabitur, nec nocebit appellanti. Not. tex. vt calumnijs. & dic illas præſumi in quotidiano litigatore, qui nec accuſator nec teſtis eſſe poteſt. Romanus ſing. 3 4. per. c. ſuſpectos. 3 q. 5. Idem Corſetus in ſing ſuis ver an redemptor. ſub littera T. per c. nullus. ead. cã & q. facit §. 1. 46. diſtin. & habens iuſtã cãm decipiat illos calumniatores. c. dominus. 23 q. adde quæ ego dixi in c. cupientes de elect. Not. quid ſit cã poſſeſſionis, & quid cauſa proprietatis. ṡ. de cau. poſſ. & proprie. c. cauſa. & in c. eccleſia Sutrina. illo. eo tit. & notatur in cano. redintegrãda. 3. q. 1. Et dicitur petitorium, quando quis petit rem pure & ſimpliciter. Sed poſſeſſorium dicitur quando duo ſunt in controuerſia de aliqua re vel beneficio, & alter petit ſibi poſſeſſionẽ illius rei adiudicari. & poſtea cognoſcitur ſuper ꝓprietate, & ſi fuerit victus in proprietate ſeu petitoria ipſe reſtituet poſſeſſionem quam habuit Not. [Executioni.] tñ. tex. fallit ſi executio ſit irreuocabilis. arg. c. baptizari. 5 diſt exemplum, vt cognitio virginis in cã matrimoniali. 32 q. 6. ſi Paulus. eſt deciſum per 430. q. Tholoſanæ capellæ Item fallit ſi nullitas ſit euidẽtiſſima. Bald. per illum tex. ibi. C. ne liceat in vna eademq; cauſa. tert. prou. l. 1. Oldrad. conſi. 106. idem tenet declarans hanc cle item non fiet executio, ſi ad ſit prõpta ꝓbatio nullitatis. arg. l. is à quo ff. vt in poſſ. leg. & hic vide ſing. Corſeti verſi. ſententia. poſitũ ſub littera S.

¶ Et not ꝙ ſi iudex tulit ſnĩam. in qua condẽnat Titium in centum, ipſe illico non mandat ſuam ſententiam executioni: immo Titius habet tempus quod dat iudicatis ad ſoluendum, ſ. quattuor menſes Quattuor menſibus elapſis ſi Titius non ſoluerit, iudex mittit apparitorem, id eſt, clientem ad domũ Titij: & facit executionem de bonis ſuis vſq; ad ſummam illorum centum, in quibus fuit condemnatus, & bonis acceptis vſque ad dictam quantitatem, ſententia iudicis dr̃ executioni mandata. Not. [Sententiæ diffinitiuæ.] qđ ſit ſententia diffinitiua, & ſententia interlocutoria, vide ṡ. in cle ſi ante. de do. & contu. Et not. hic plures diffinitiuas ferri ſuper eodem facto: & illæ ſimul plus poſſunt vna ſola. l. de pupillo. §. q opus. ff. de ope. no nun. per quam dixit Ang. referente hic Barba. ꝙ optimum eſt

¶ *Qui tres ſententias contrarias in quauis cauſa reportauit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipſarum executione non facta & reſpicit etiam pendentia Ioan. And.*

VT † calumnijs CAP. I.

† De intellectu vide Oldradũ cõſi. 106. in cip. qđ littera executoria.

10 20 30 40 50 60

est petere confirmationem sententiæ, quamuis ab ea appellatum non sit facit tex. in l. si quos. & ibi Bar. sua det. C. de decur. ꝙ confirmetur contractus iurisgentiū. Not. [Tali prætextu,] idest tali colore, ꝙ dicit se appellasse ab interlocutoria vel grauamine, nō debet pēdere executio prædictarum trium sententiarum, vt apparet in textu ibi. [Similiter.]

eius quod pronuntiatū fuit, impedietur agens. si 3. q. r. redintegranda.

m ¶ Diffinitiuæ.] hoc non expressit s. proxi. respon: n ¶ Fuerint.] successiue, vt s. dixi: quia uictus à prima & à secunda sententia appellauit: à tertia vero non potuit appellare. de appel. sua nobis.

lumnis a litigantium occurratur, is qui in beneficiali †, vel alia quauis b causa tres c contra d se in petitorio vel possessorio e sententias f reportauit, ad † agendū g de nullitate ipsarum, vel alicuius h ex eis, nullatenus admittatur i; donec k huiusmodi sententiæ plenarie l fuerint executioni mandatæ. ¶ Similiter si ille cō tra quem tres sententiæ diffinitiuæ m latæ fuerint n, ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipsarū vel earū alicuius o se appellasse p, & causam appellationis huiusmodi q adhuc pendere r proponet, sententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri s. Quæ ad causas qualitercunque etiam per appellationem pendentes t † duximus extendenda.

¶ Idem.

¶ *Sententia lata contra citatū extra citantis territorium existentē nulla est ipso iure: hoc dicit.*

P CAP. II.

PASTO-

† Causa dr̄ beneficialis qū agitur de titulo beneficij sim plicis aut maioris s. dignitatis: secus si agaẽ de ecclesia, vt de proprietate. gl. in cle. 1. s. de cā poss.

Calūnijs litigantiū est obuiā dum.

† In quodā manuscripto ita: ad agēdū vel excipiēdum de nullitate, &c.

1 De materia huiꝰ glossæ vide Sebastianum Vantium in tract. dē nullitatibus processuum, & sententiarum.

2 Vide Felynū in c. exceptionē. extra de excep.

† Nisi hoc fuisset expressum, nō cōprehendisset ista decās per appellationē pēdentes, cle. de dispendiosam. de iud. dic. cle. 1. de sequest. Barb.

[Glo. prima summat, dicit respicere pendentia, commendat & dat simile.]

a ¶ Vt calumnijs.] Casus. Qui tres sententias contrarias in qua uis causa reportauit, de illarum nullitate non agit nec excipit; si ipsarum executione non facta. Et respicit etiam pendentia nouum & æquum quod hic dicitur; cui est simile s. ea. compil. de sequestra. poss. c. fin. & huic princ. concor. de pœnis. calumniam.

b ¶ Quauis.] includit spirituales, quasi spirituales, criminales, ciuiles, & mistas.

c ¶ Tres.] successiue, & super eodem articulo: non. n. locum habet hæc pars quando super diuersis articulis licet eiusdem causæ, tres interlocutoriæ sunt latæ contra partem.

d ¶ Contra se.] de tertio, qui vult propter suū interesse executionem sententiæ impedire, habetur eo. ti. cum super. & ibi satis not Inno. & Host.

e ¶ Possessorio.] concor. præ di. decre. 1. de sequestra.

f ¶ Sentētias.] non dicit diffinitiuas: sicut ĩ. parte pxi. per quod patet etiam in interlocutorijs quarū faciendā sit executio, locū habere quod hic dicitur, & quo iure petatur illarum executio, vide in Spec. de sen. ex. com §. penul. circa fi.

[Glo seq. quattuor remissiones facit.]

g ¶ Agendum de nullitate.] Modos 1 nullitatatis, & coram quo iudice agatur de nullitate, & an corā iudice appellationis de hoc agi possit scripsi post Inn. & Hosti. eo. tit. c. 1. de appel. dilecto. & Spec. eo. tit. § iuxta per totū. & ad fi. & ibi ver. sed si causa. tractatur an sñia pronuntiata nulla ex prioribus actis cā iudicetur.

h ¶ Alicuius ex eis.] hoc intelligo quādo simpliciter in secundo & tertio iudicio confirmata est prima sententia, & si diuersa continebat capitula, vel vnum separabiliter, licet in parte fuerit infirmata: tamen quo ad illa capitula, vel partem, in qua vel in quibus cōfirmata fuit, primo & secundo dicam hoc locum habere, & in alijs non. exemplum patet de tella. Rainutius. & cap. Raynaldus.

[Glo. seq. dubium soluit.]

i ¶ Nullatenus admittatur.] per hanc litteram videẽ ꝙ etiam si non petat 2 victor executionem, per modū tamen exceptionis repellere poterit de nullitate agentem. & est simile quod plene scripsi, de ord. cog. cap. fi. vltro ergo se offerat executioni, & sententijs pareat, si de nullitate vult agere. concord. de ord. cog. cum dilectus.

k ¶ Donec.] facta ergo executione poterit agere, & si obtinebit in causa nullitatis, obtinebit etiam reuocationem executionis. facit de rest. in integ. suscitata. C. de preci impe. offe. Auth. supplicatio.

l ¶ Plenarie.] concor. de resti. spol. c. fi. & patet per hoc verbum, ꝙ non facta executione etiam minimæ partis

[Glo. seq. practicat quomodo id esse possit.]

o ¶ Alicuius.] maxime in vltima. hoc procedit cum. s. dico me appellasse à grauamine illato per iudicem secundæ appellationis, qua appellatione pēdente confirmauit ipse iudex primam & secūdam sententiā. hoc dico, quia si à grauamine illato p iudicem primæ appellationis appello, & iste postea fert diffinitiuam, si ab illa nō appello, non erit dare tertiam diffinitiuam: multo minus si appellarem à grauamine iudicis causæ principalis. si vero appellavero ab illa sententia, & vtraque appellationem prosequor, tunc procedere posset casus iste. facit clem. s. de do. & contu. si ante.

p ¶ Appellasse.] proponat, quod est infra.

q ¶ Huiusmodi.] emissæ ante sententiam ab interlocutoria vel grauamine, cuius prosecutio forte studiose differtur, vt videatur finis causæ principalis.

[Glo seq querit, & soluit.]

r ¶ Pendere.] alias appellasse non iuuaret illum, si deferet, vel ꝗ eum finita esset illius appellationis cā. Sed quid si dicat se sic appellasse, & causam appellationis finitam pro se, s. quia pronuntiatum fuit bene appellatum? Dico etiam, ꝙ tunc non impeditur executio per respon. s. proxi. allegat enim nullitatem: quia per id constat iudicem à quo fuit appellatum, diffinitiuā ferre non potuisse. Sed si aduersarius ab illa pronuntiatione qua pronuntiatum fuit bene appellatum, intra tps debitum appellasset, tunc adaptaretur hęc littera. quia adhuc illius appellationis causa penderet.

s ¶ Impediri.] licet ergo ex pendentia illius appellationis dubitetur, an saltem vltima sententia tenuerit, vult tamen ꝙ fiat executio, saluo iure retractationis, tam sententiæ quàm executionis si iudicetur bene appellatum, vt dixi s. proxi. responso: non enim impedit hæc littera appellationis illius prosecutionē: dūmodo ipsius fatalia non sint lapsa.

t ¶ Pendentes.] vide s. ead. compil. de iudi. dispendiosam. in fin.

PAstoralis.] ¶ Præsupponendum est secundum opinionem Legistarum in l. omnes. §. executoribus C. de epis. & cler. videlicet ꝙ licet iudex nō possit facere citari aliquem realiter extra territorium: tñ potest facere citari verbaliter, puta si quis de puincia Lemouicensi deliquerit in prouincia Pictaueñ. præses Pictaueñ. non pōt illū facere citari realiter, i. non pōt facere illū capi in prouincia Lemouicensi: sed ipse præses Pictaueñ. dēt rogare præsidem Lemouiceñ. vt illū q deliquit in Pictaueñ. quæ est in prouincia sua capiat, & sibi remittit. sed si aliquis habeat principale domicilium in prouincia Lemouicensi, & in hac ciuitate Pictaueñ habeat operatorium, & contrahat in hac ciuitate: tunc ratione contractus poterit hic cōueniri, vel si possidet aliquas

aliquas res in hac ciuitate, tñ principale domicilium habet in ciuitate Lemouicensi: tunc poterit citari verbaliter in ciuitate Lemouicensi: tenent Legistæ ꝙ decretum de citando dēt fieri in territorio Pictauensi, & non Lemouicensi: quia decretum de citando est iurisdictionis. Sed denuntiatio per cliētem seu apparitorē pōt fieri extra territorium: quia denuntiatio per clientem facta non est iurisdōnis, sed nudi ministerij, & hoc præsuppositum est pro ratione dubitandi. Sed pro ratione decidendi præsupponendum est, ꝙ snīa lata ꝯ non citatum, est nulla ipso iure nec opus est quod declaretur nulla per iudicem. Item præsupponendum est quod rex Siciliæ est vasallus Ecclesiæ Romanæ, & in aliquo non subest Romano Imperatori, quia regnum Siciliæ est in partibus imperij, quas donauit Imperator Constantinus Siluestro Papæ, quando illum sanauit seu curauit à lepra.

CASVS Olim fuit controuersia seu lis inter Henricū Imperatorem & Robertum regē Siciliæ, occasione cuius inter ipsos fuit cōceptum odium capitale seu inimicitia mortalis: quia rex Siciliæ procurauit mortem Imperatoris, & quasdā ciuitatis Imperatoris fecit sibi rebelles: Imperator indignatus fecit citari regem Siciliæ voce præconis. i. voce clientis, & cum tuba, vel forte fecit citari personaliter, vt ipse rex compareret coram ipso Imperatore in ciuitate Pisana: quę ciuitas inimicabatur capitaliter ipsi regi Siciliæ: Quare hoc videns & sciens ipse rex Siciliæ, non cōparuit, & sic fuit reputatus cōtumax, & pp eius ꝯtumaciā Imperator declarauit crimina ꝯ ipsū obiecta esse vera & notoria, & tulit snīam ꝯ ipsum regē dicēdo ipsū regē Siciliæ esse proditorē & hostē Romani imperij. Itē declarabat illū esse reū criminis lęsæ maiestatis, & bona sua cōfiscauit, nō solū bona q̄ tenebat ab Imperatore: sed ēt regnū Siciliæ, qđ pertinebat ad Papā, & indixit seu p̄cepit debitorib. ipsius regis, vt nihil ipsi regi, vel eius fisco seu receptori vel ꝓcuratori soluerēt sub certis pęnis sibi Imperatori applicādis. Lapsu t̄pis Henricus Imperator mortuus est: rex Siciliæ conquestus est Romano Pontifici de ista snīa ꝯ ipsum ab Imperatore lata: Et ad tollēdū murmur populi licet snīa esset nulla, tñ Romanus Pontifex declarauit illā esse nullam pp multas causas, q̄ clare patent. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ citatus ad locū non tutum & non securū, non tenetur cōparare, sed tenet̄ mittere exoniatorē, immo ēt si non notorium sit ꝙ ille locus non sit tutus, ipse nō tenetur mittere exoniatorē, nec appellare, & processus factus est nullus. Not. ꝙ iudex nō dēt snīam præcipitare, & maxime in crimine graui: sed plene debet oīa rimari & inquirere. l. oēs. C. de episco. & cleri. & in hoc c. ibi, non maturo fuit iudicio, sed p̄cipitio, & de tanto crimine promulgata. Not. ꝙ iudex non pōt aliquem citare extra territorium ēt verbaliter. Et si arguatur de l. omnes. §. executoribus. C. de epis & cler. dicit Bart. ꝙ qñ ista duo territoria sunt sub dñio alicuius principis, tunc p̄ses vnius territorij pōt citare in territorio alterius. vt p̄ses Pictauen. in territorio Lemouicēsi, & sic intelligit̄ illa l. oēs C. de episco. & cleri. §. executoribus. Si vero illa duo territoria non sunt sub dñio alicuius principis: tunc præses vnius territorij nō pōt citare nec realiter nec verbaliter aliquem in territorio alterius, vt hic in proposito nostro: quia regnum Siciliæ dr̄ subiectū Romano Pontifici & non Imperatori. Sed hoc nō placet domino Saliceto in dicta l. oēs. nec voluit dicere illa lex, oēs, quod quis posset citare extra territoriū, vel non citare: quia illa lex solū dicit ꝙ cliēs vel apparitor citās in territorio, habebit certas sportulas, i. certū salariū. Si extra prouinciā citet, habebit duos solidos, non aūt dicit ꝙ iudex possit facere citare extra territoriū. Vel illa lex intelligitur, ꝙ iudex territorij pōt rogare alium iudicē, vt faciat citari aliquē de suo territorio, & tunc cliens habebit duos solidos, vt dicit illa lex, omnes, alleg. Et hoc cōcludit hic doctores iuris canonici, & Salicetus in prædicta l. oēs. ꝙ iudex extra territoriū nō pōt citare nec realiter nec verbaliter; sed dēt requirere iudicē illius territorij, vt faciat illum citari quē vult, & ꝙ sibi illū remittat. Notemus textū. Et primo primā rōnem. c. videlicet, Pastoralis cura solicitudinis nobis diuinitus super cunctas Christiani populi nationes iniūcta, nos inuigilare remedijs subiectorum, eorundē periculis obuiare, & scādala remouere cōpellit, &c. Et dic, cura sollicitudinis pastoralis compellit. Crimē læsæ maiestatis est, vbicūque quis ꝯ vrbem aliquid molitur. i. machinatur, aut vbicūq; quis ꝓfugit ad hostes vel hostes iuuat qualicūq; cā, vel armis, vel consilio, vel pecunia, vel qui subiectas prouincias nitit̄ facere rebelles, vel seditiones aut bella mouet in ciuitate, vel qui p̄latum, magistrarū, vel principem occidit, vel qui circa latus eius militat, vel arma fert, & occupat ꝯ rempublicā. Et idē dr̄ crimē perdullionis. i. hostile: nam perdulliones dicuntur hostes. Secus si cōmittitur hoc crimen, non cōtra rempublicam: quia tunc nō dicitur perdullionis, sed simpliciter læsæ maiestatis. Et not. quòd non subditus crimen lęsæ maiestatis non committit, vt hic in clementina nostra maxime in §. rursus. Nam Robertus rex Siciliæ non eo modo subfuit. i. eo modo non fuit subditus imperatori Henrico, quòd crimen læsæ maiestatis in eum commiserit. Et dicit Buinardus in repel. l. quisquis. C. ad leg. Iul. ma. ꝙ extraneus ēt in imperio contra Imperatorem conspirans, nō committit istud crimen læsæ maiestatis. Sed Bar. in extrauan. qui sint rebelles, in gl. verbi rebellando, sentit cōtrarium, dicens præsentem textum solum loqui in hominibus Ecclesiæ. Adde ēt contra Guli. de monte Lau. ꝙ prælati ecclesiastici habentes temporalia, committunt istud crimen. Arg. in c. causam. qui fil. sint leg. & facit sing. Lo. Roma. 701. Nota [Iurisdictionum,] vt supra in cle. quamuis, de for. competen. Nota [Si qñ veniret in suam imperij fortiam:] quia supra dixit, quòd Imperator protulit contra eum sententiam declarando eum conuictum de criminibus impositis contra eum. Itē priuauit eum terris suis, & ēt regno Siciliæ. Item promulgauit sententiam capitalem, puta, & condemnamus eum ad sustinendum mortem quotiescūque inciderit in manus nostras, & quotiescunque inciderit in potestatem ipsius Henrici. Et hoc est quod vult dicere, qñ dicit: ēt promulgauit snīam mutilationis & capitis: si qñ i. si contigerit quòd aliquando ipse Robertus veniret in suam fortiam. i. in suam potestatem, & in potestatem sui imperij. Nota Pet. Ancha. ibi, quia verum, quòd Papa hic ex officio reuocauit sententiam Imperatoris: constita. n. iniquitate iudicis inferioris, nullo petente superior reuocat acta c. ex tenore in fi. ibi not. de rescript. Nota [Notorium,] id est manifestum bene cognitum omnibus. Inde notorius notoria, rium, id est manifestus. Et secundum iuristas notorium multipliciter dicitur, vel distinguitur: Nam aliud est notorium iuris, aliud facti. Notoriū iuris est de quo quis canonice est condemnatus, vel in iure confessus, vel per legitimas probationes cōuictus. Notorium vero facti est, cuius testis est populus, & dissimulationi siue inficiationi non est locus. Et intelligit̄ populus esse testis, siue sit crimen omnib. notū, qui sunt in loco illo, siue maiori parti. Itē in notorio iuris exigitur quandoque probatio contra negantem. In notorio vero facti, non requiritur ordo iuris, qui est aliàs regulariter obseruandus. Euidentia. n. patrati sceleris, clamore non indiget accusationis. Et si forte iudex velit taliter delinquentem, secundum ꝙ ius postulat, & requirit, corrigere vel punire, & ille appellat, non est appellationi huiusmodi deferendum: immo semper debet procedere iudex corrigendo vel puniendo. Item notorium facti subdiuiditur: quia aliud est notorium facti permanentis actu, vt cū quis publice tenet adulteram vel concubinam in domo: Aliud est notorium facti transeuntis actu, vt si

vt si quis in publico interfecit hominem, vel fecit sacrilegium, vel aliquid simile: Aliud est notoriũ facti pſumpti, vt si aliquis publice habitus est pro filio, cõsanguineo, vel affine alicuius. Et hoc à quibusdam dr notorium præsumptũ. Dicunt aũt quòd est notorium iuris, notorium facti, & notorium pſumptum. Et est notorium, vt si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, vbi non sequitur alia probatio, nec requirit: quòd. n. aliquis sit filius istius, non potest vere probari. Idem dicũt in fornicatione: Si. n. clericus iuuenis & cupidus secum habeat euidenter in domo iuuenculam suspectam, nõ est notoria fornicario, sed præsumpta Nam vt dicit Ouidius in epis.

A iuuene & cupido, credatur reddita virgo.

Notant Imo. & Pet. Anch. in ver. esto igit, ꝙ rex. ꝙ nõ obstãte l. 1. de ijs qui per me. iu. & l. nõ est verisimile. ff. quod metus cã. ꝙ Robertus nõ tenebatur comparere: quia factum fuit cõtrarium præsumptioni ll. allegatarum. Et terror armorũ per l. 3. ff. de vi & vi arma. efficit ne pp fidei promissionem teneat credere capitalibus inimicis. c. accedens, vt lite nõ contest. neque offerre me iniuriosę morti. Vnde relaxatus à carcere, non debet ad mortem vel iustam vel iniustam redire ſm Pet. Anch. & Anto quem refert & sequitur Imola. cui puncto ait Pet. Anch. obstat l. nam & Seruius ff. de neg gest. & l. 4. ff. de cap. & postil. reuer. vbi est pulcher tex. de Marco Attilio Regulo, qui è Roma redijt ad Chartaginenses. allego gl. bene facientem in l. succurrit. ff. ex qui. cau ma. Card. in cle. 1. §. fi. de spon. dicentem, periuriũ esse maius homicidio. Sed Card. non vidit gl. in c. 1. 13. dist. & glo. cap. ille qui 22. q. 5. Nota, [De more,] idest de consuetudine. immo ẽt de iure naturali quis repellit inimicum, & non male diceres de more. i. de iure naturali: sed proprie de more. i. de cõsuetudine. Et declinatur hic mos, ris, mascu. gen. i. consuetudo, vt talis mos est in partibus nostris. i. talis consuetudo: & iste sequitur morem patriæ suiæ. i. consuetudinem, sed differunt: quia mos est quo facit moram, & sic diffinitur: Mos est quædam consuetudo de moribus tracta tantummodo. Vel sic: Mos est quædam lex viuendi nullo vinculo adstricta, siue lex nõ scripta, sed tantum vsu æui retenta. Vel mos est vetusta & probata consuetudo, siue lex non scripta. Sed cõsuetudo est quoddam ius moribus institutum, quod pro lege suscipitur cum lex deficit. Item mos. i. virtus hominis: sed proprie in plurali habet hanc significationem, vt iste habet bonos mores: & proprie dr de bono, sicut vitium de malo. Inde morosus, sa, sum: & producit primam mos, ris. Nota in versi. [Absoluendo.] ꝙ Imperator pp delictum in eum commissum non põt absoluere qui condemnato tenetur, a fidelitate & alijs hic expræssis, si non sibi, sed Papæ subsunt: econuerso Papa absoluit fideles imperij ab Imperatoris obedientia, cũ ipsum deponit, similiter absoluit alios laicos ab obediẽtia & fidelitate dominorũ tẽporaliũ c. Apostolicæ circa fi. sup. eo. 15. q. 6. alius, & c. nos sanctorum, de hære. c. fi. de pœnis ca. fi. Quærit Pau. si sñia hic tenuisset, nunquid debitores debuissent soluere? Host. c. significauit. de censi. dicit ꝙ non, ex quo sup crimine lata est sñia, & bona confiscata debent fisco tãquã hęredi solui. C. de bo. dam. l. fi. inest. n. tali iuramento conditio, nisi creditor mutauerit statũ, ad hoc sup. de iureiu quemadmodum, ita ꝙ à fidelitate secuta depositione, nõ intelligat liberatus, sed à principio rebellionis. vr. n. sub ipsa conditione, nisi sit rebellis, & c. ita intelligat quod not. in l. qui ergo. §. si hæres ff. de leg. 1. Petrus ad Ancha. allegat ẽt notata in c. 1. tit. Hic fini. lex Cor. in vsibus feud. col. 10. adde quæ pulchre notãtur per doctores in l. si cum Cornelius fundum. ff. de solu. & libe. Not. [In feudum,] Feudum id est bñficiũ, & beneuola actio tribuẽs gaudiũ capiẽti, capiensque tribuẽdo in id quod facit, & sua spõte parata. Vel feudũ est illud bñficiũ, quod ex beneuolẽtia alicuius ita traditur alicui, vt proprietate rei, quæ in feudum datur penes dantem remanẽte, vsumfructum eiusdem rei ita ad accipientem transferat, vt ad eum hæredesque suos masculos & fœminas, si de eis nominatim dictũ fuerit, & in perpetuum pertineat: ad hoc vt ipse & eius hæredes fideliter seruẽt domino, siue illud seruitiũ nominatim dictũ fuerit à domino quale esse debeat, siue indeterminate promissum sit. Dicitur aũt feudum à fidelitate, vel à fide, quam vasallus domino præstare tenetur: Nec. n. debet aliqua inuestitura fieri ei qui fidelitatem facere recusat. i. non vult: nisi feudum eo pacto sit acquisitum, vel de eo fidelitas nõ præstetur, vt in constõnibus feudorum, p quos fiat inuestitura, & per quos recipitur ibidem, in quibus causis feudum amittatur. c. 2. §. 1. in vsibus feudorum not. Habemus ẽt feudum ligiũ ſm Spe. Et est quã causa & occasio homagij cœpit à dño, vt q̃a Baro dicit alicui pauperi militi, quòd aliquam rem immobilem sibi daret, si ei faceret homagiũ, & illam dedit: talis res vocatur feudum ligium, & talis vasallus vocat hõ ligius. Et feudatarius est ille, qui feudũ recipit ab aliquo domino: qui ẽt vasallus dr a vulgariter loquentibus, latino vocabulo beneficiarius appellatur. Nota in hoc textu ꝙ quædam sententiæ, quæ sunt inualidæ in substantia, sunt validæ quo ad opinionem vulgi: & q̃nque exigitur cassatio sententiæ nullæ propter opinionem vulgi, & saluantur text. dicentes cassari sñiam, quæ est nulla: electionem, quæ est nulla: quia cassantur quo ad opinionem in labijs vulgi. ad hoc glo. c. auditis. de ele. c. inter dilectos, de excessib. prælatorum. Imola Nota, [Iuris naturalis.] quod ius naturale cõe est omni nationi, eo quod vbique instinctu naturæ habetur, nõ aliqua constitutione facta ab homine, sed ab ipso naturæ cõditore. ſ Deo, vt matris & feminę coniunctio, liberorum successio, & puerorum educatio. i. nutritio Item ius nature dr æquissimum, veluti, Quod tibi non vis fieri alijs non feceris. i. tu non facias alijs illud quod tibi non vis fieri. Inde dicuntur etiam præcepta naturalia, quæ in lege & Euangelio cõtinentur, vt, non mœchaberis. Nos. n. habemus ẽt ius ciuile, & accipitur diuersimode, vt distin. 1. c. ius naturale. Vno mõ ius ciuile est id quod quisque populus, vel ẽt quæque ciuitas sibi propriũ diuina humanaque causa constituit, ſm Isidorum li. 5. Secundo dr ius ciuile, lex duodecim tabularum, q̃ fuit origo totius iuris ciuilis, ſm gl. inst. de iure naturali gentiũ & ciuili §. ex non scripto. in verbo, origo. ff. de origine iuris. l. 2. §. 1. Et dr lex duodecim tabularum, lex scripta in duodecim tabulis, quarum decem à ciuitatibus Atheniẽsium & Lacedemoniorum à decem viris fuerunt allatæ, id est apportatæ, & duæ ad declarationem illarũ per eosdem decem viros postea additę, vt dicit glo. in verbo, decem viros. §. deinde. c. Moyses. di. 7. Tertio dr ius ciuile, ꝙ ex legibus, plebiscitis, constõnibus, senatusconsultis, principum decretis, vel auctoritate prudentium inuenitur. Quarto dr ius ciuile, illud quod nõ est prætorium. Quinto dr disputatio prudentiũ, quæ fuit facta sub lege duodecim tabularũ. Sexto dr ius ciuile, quicquid habemus scriptum de iure. Septimo, quicquid iure naturali, vel gẽtiũ subtrahitur, vel quod non est ius naturale, nec gẽtium. Et sic accipiẽdo, ius canonicum dr ius ciuile, & ita sumitur. i. distinctione, ius autem. Nos habemus ẽt ius gentium, quod est sedium. ſ hostilium occupatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœderas pacis, induciæ, legatorum non vetandorum, vel non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et dr ius gentium: quia eo oẽs fere gentes vtuntur. c. ius gentium. 1 dist. ſ Multa sũt alia iura. ſ. ius aureorum anulllorum, ius militare, iuspatronatus, ius publicum, ius priuatum, ius quasi naturale, ius Quiritum, ius prætorium, ius canonicũ. Et si vis, vide de omnibus istis iuribus breuiloquum qui intitulatur, Guarinus Veronensis, Floro salutem plurimã, & c. Et dr ius, iuris, à iubeo, bes, quia iubet.

Et

Ei est ius lex diuina: Fas lex humana. Transire aût per agrum alienum fas est, ius vero nô est. Item ius dicit esse lex scripta Item leges humanæ sunt, iura diuina sunt. Itê ius gñale est: Lex est eius species. No. [Vulgi,] vulgus, gi, est, plebs, populus, multitudo gentiû: dicitur à volo, vis, eo quod vnusquisq; facit quod vult: inde hic & hęc vulgaris & hoc vulgare. Inde vulgariter aduerbium, vt iste loquitur vulgariter, id est, sicut vulgus, & nô litteraliter.

[Prima glossa ponit casum, & simul summat, & diuidit.]

a ¶ Pastoralis.] Casus. Tres partes principales habet hæc constitutio, scilicet exordium, narrationem, & conclusionē. Prima ponit exordiû breue. Secunda: ibi, [Sane.] narrãs causas & effectum cuiusdam sententię latæ per quondam Imperatorē Henricum in regem Robertum cum suppletione defectuum, ostêdit nullitatem illius tam ex ipsius causis & alijs insertis in illa quàm ex personis à quo & in quem sententia lata fuit. Tertia; ibi, [Vt igitur.] concludendo declarat illam sententiam irritam: illam etiam irritat, quatenus de facto processit. Secundo subdiuiditur: quia primo narrat sententiæ causas, defectum & suppletionem, vt dixi: secûda: ibi, [Verum.] subijcit illam examini, & dicit quare. Tertia: ibi, [Notorium.] improbat citationem, & processum ex metu citari ratione astantinum Imperatori, & ratione loci, Quarta: ibi, [Vt illud.] illam improbat ratione loci in quo & de quo citatio facta fuit. Quinta: ibi, [Denique.] concludendo quod sententiam, prius soluit duplex obstaculum, quo dici posset regem vasallum imperij in imperium deliquisse. Sexto: ibi, [Rursus.] ostendit diuersis modis in illa sententia Imperatorē suæ potestatis terminos excessisse. Septima: ibi, [Cæterum.] soluit suppletionē defectuû, quã in sententia fecit imperator.

b ¶ Cura.] hic incipe constructum. & tale vel simile puto quod erat exordium decisum de decre. pastoralis. in côpil. Grego. sub diuersis titulis collocata, vt dixi s. de rescrip. pastoralis. in princ.

c ¶ Diuinitus.] per verbum [1] illud: Pasce oues meas: Ioan. vlt. de elect. significasti. de maio. & obed. solitæ.

d ¶ Christiani.] de homi. pro humaui. lib. 6. & facit extrauag. Bonifacij, vnam sanctam. Et facit hæc littera ad id quod dixi s. ea. côpil. de test. c. 1. scilicet quod regula riter Iudæos [2] non compescit Ecclesia.

e ¶ Nos, &c.] quod est infra.

f ¶ Inuigilare.] ponit hic, in pro valde, sicut de fideiuss cap. 1. de quo vide in Specu. de disput. & alleg §. post hæc. versic. illis. ibi imponitur. Et huic exordio, concord. proœmium sexti, & de offic. deleg. officij eod. lib.

g ¶ Sane] narratio.

h ¶ Imperatorem.] inchoauerat enim discordia eo nondum coronato. s. ea, côpil. de iureiur. cap. 1. post principium.

i ¶ Afferente.] forte veraciter, quod tamē sententiam non iustificat, vt sequitur in §. rursus.

k ¶ Ipsius.] Imperatoris, vel regis. primû placet.

l ¶ Subditis.] idem si eum non subditis vel hostibus. C ad leg. Iul. maiest. si quis. canonizata. 6. q. 1.

m ¶ Conspirationes.] vide quod scripsi de iudi. exhibita.

n ¶ Et ordinauerat.] rex Romanorum Robertus.

o ¶ Fultæ.] id est munitæ, firmatæ, vel adiutæ.

p ¶ Etiam in vrbe,] Romana scilicet.

q ¶ Absentem.] an super crimine contra absentem sententia ferri possit, not. de dolo & contu. veritatis.

r ¶ Declarato.] vtile consilium est in notorijs sic interloqui. & facit ad not. de iureiur. ad nostrã. s. & de offi. deleg. c. 1. lib. 6.

s ¶ Supplendo.] de effectu huius clausulæ, videas in Spec. tit. 2. §. nunc ostendendum. ver. 18.

t ¶ Si quis.] scilicet defectus.

u ¶ Matre.] 1. q. 5. præsentium, de offi. custo. c. 1.

† Vide extrauagantē Bonifacij octaui incip. Vnam sanctā. tit. de maio. & obe.

† Qui tñ hic nô nominantur vnde not. Anc. quod in hmôi. processib. sufficit nominare principalē specialiter, & accessorios gñaliter.

† Aliàs ita: gentesq; suæ ipsius subsidio, & c. sed in antiquiori bus constanter legitur ita: gentesq; suæ ipsius fultæ subsidio, &c.

† al. fuerant.

ralis [a] cura [b] sollicitudinis nobis diuinitus [c] super cunctas † Christiani[d] populi nationes iniuncta nos [e] inuigilare [f] remedijs subiectorum, eorundē periculis obuiare, & scandala remouere compellit. ¶ Sane [g] cum iam dudû inter quōdam Henricû Imperatorem [h] Romanum, & charissimû in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ regem grauis fuisset materia turbationis exorta: asserente [i] deinde Imperatore prædicto, quòd cum quibusdã ipsius [k] subditis [l] † rex confœderationes & conspirationes [m] fecerat in ipsius maiestatis offensam: Quodq; tractauerat & ordinauerat [n], vt ciuitates quædam sub imperij & Imperatoris eiusdē obedientia consistentes, contra eum & imperium rebellarent, gentesque † suiipsius fultæ [o] subsidio nonnullas alias imperij ciuitates & castra (inde violenter eiectis ipsius Imperatoris officialibus) occuparent, & pro ipso rege occupata tenebant: Ac alias etiã [p] in vrbe & alibi in imperij & Imperatoris eiusdem contemptum, & suæ maiestatis iniuriam, & reipublicæ detrimentum multa grauia fuerunt † per regem eundem, ac malitiam & instigationem ipsius tam à suis stipendiarijs, quàm à subditis Imperatoris commissa. Præhabitis per Imperatorem eundē quibusdam processibus contra eum, absentem [q] tamen, quamuis legitime (iuxta Imperatoris assertionem) citatum, ac quòd supradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declarata [r] †: Imperator ipse regem affirmans propter præmissa læsæ maiestatis criminis reum esse, in eum peremptorie (vt dixit) & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantem, tãquam rebellem, proditorem & hostem imperij, ac reum criminis supradicti, priuationis omnium dignitatû quocunque comprehēsarum titulo, & quibus se intitulabat rex ipse, auctoritatum quoque, honorû prouinciarum, terrarum, bonorum, iurium & iurisdictionum, tam perpetuorum, quàm temporaliû, & si quando veniret in suam & imperij fortiam, mutilationis † etiam capitis sententiam promulgauit, omnem supplēdo [s] defectum siquis [t] forsitan fuerat ex solemnitate iuris omissus † in processibus memoratis: præmissa (vt asseruit) faciens exigente iustitia, & de imperiali etiam potestate. ¶ Verû quia huiusmodi sñia, quæ nō à discretione matre [u] virtutû, sed à

1 Vide Turrecrematã in summa de Eccle sia. lib. 2. cap. 29. & cap. 77.

2 In qb. casib. Ecclesia cōpescat Iudęos, declarauit Sanctissimus dñs Gregori' xiij. in statuto incip. Antiqua Iudæorû improbitas. edito hoc ann. 158..

† In recētiorib. legitur, declarata.

† Notanter dixit pœnæ capitalis, cû illa sit varia [illegible] Petr. de Anc. [illegible] rei capitalis. si de pœnis. ad de glo. & modernos in l. trãsgere. C. de trãsa. intelligerēt in dubio de minori. al leg. P. An. in c. quãto. de iureiur. gl. in l. criminali, C. de iurisf. om. iudi. adde etiã glossam l. 1. C. ne christ. man. vide Fel. c. ex litteris. 11. col. de constitu.

† al. omissa.

a ¶ Nouerca

a ¶ Nouerca.] Sicut se habet nouerca ad priuignos, quae saeuire solet in illos, sic se habet ad iustitiam voluntas praecipitantis iudicis. hoc intendit. Inde dixit quidam

Gaudet in afflictos saeuire nouerca potestas.

sic etiam dicit canon, quod negligentia est nouerca eruditionis. 83. distin. nihil.

b ¶ Praecipitatione.] de iniquitate dicitur, quae omnia praecipitat, de poen. distin. 3. inter haec hircum 1. Et est praecipitiũ quod fit sine modo, & cũ periculo. de sepul. ex parte.

c ¶ Profutura.] vt eccle. bene. vnico.

d ¶ Limae.] 7. q. 1. §. cum vero. versi. ferrũ. Et est instrumentum fabrile & ferreũ, quo metalla roduntur, poliuntur, minuuntur, & purgantur.

e ¶ Libramini.] habetur hoc verbum. 45. dist. omnis. de re iudi. cum aeterni. lib. 6. Et est librare per libram, quae certum habet põdus, aliquid poderare vel aequare: inde dicitur quòd in mense Septembri sol ingreditur signum librae: quia tunc dies & noctes aequantur.

f ¶ Causis.] ex causa facile deprehenditur iniquitas sententiae. de resti. in integ. cum ex litteris. & ideo datur consilium, ne causa exprimatur. ad re iud. sicut.

g ¶ A quo.] scilicet Imperatore.

h ¶ Et in quem.] scilicet regem.

i ¶ Illius.] sententiae.

k ¶ Exercitus.] collectio hominum in expeditione.

l ¶ Suos.] propinquos, familiares, & subditos.

[Glo. seq. arguit p opi & remittit.]

m ¶ Notorio.] facit hęc littera ad ea quae scripsi de app. ex parte 1. Nam videtur hic colligi, quod non solum assignato loco notorie non tuto possit appellari etiã exceptione non opposita: sed etiam quod sine appellatione citatio non arctet. & facit quod not. Spec. de cita. §. 1. versi. item quod citatio fit ad locum. 1. & 2. vers. sed quid si citatus. & quod not. Inno. & Host. de dila. c. 2.

n ¶ Stipatum.] quasi vallatum, circundatum, vel fulcitum.

† Dictio, sententię de est in antiquis codicib.

† al. Pisana quoq;.

† al. ita: ad pmissa fuisset peremptorie citat' nunquã venire debuit ad iudicẽ exercitu feroci & grandi, ipsiq; citato, vt pmittitur odio cõstipatũ nunquã etiã &c.

nouerca [a] iustitiae, voluntaria scilicet iudicantis praecipitatione [b] processit, partus forsan se deteriores haberet, si ipsius sñiae † inefficacia in publicum cum praecone iustitia non prodiret. Nos circa eam tali vti prouisione volentes, quae (detectis ipsius defectibus) seminata per eam extinguat pericula, & in ratione reddenda sit posteris profutura [c]: ipsam subijciendã esse prouidimus limae [d] iustitiae, ac rectae libramini [e] rationis. ¶ Eiusdem igitur causis [f] & continentia, nec nõ cõditione illorũ, à quo [g] & in quem [h] lata fuit, diligenti & debita consideratione pensatis, patenter ex eis illius [i] adstruitur euidentia nullitatis, & manifeste arguitur temeritas promulgantis. ¶ Notorium quippe ac indubitatum extitit quòd grandis exercitus [k] tempore dictorum processuum & sñiae, continue Imperatori assistens regem ipsum & suos [l] persequebatur odio capitali: Pisanaq; † ciuitas, in qua lata fuit memorata sñia, regem capitali habebat odio notorio [m] & antiquo. ¶ Esto igitur quòd rex ipse aliàs ad † praemissa fuisset legitime per Imperatorem citatus, nunquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipsique citato (vt praemittitur) odioso stipatum [n]? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum [o] populoso: multum potenti, ac praefato [p] in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur consistorij [q] talis subire † iudicium, & se in hostium sinu [r] reponere, ac ad mortem per violentam [s] iniuriam, nõ per iustitiam inferendã vltroneũ se offerre [t]? Haec quidem iure timẽtur, haec de more vitantur [u], haec humana fugit ratio, haec abhorret natura [x]. Desiperet [y] igitur qui citationẽ huiusmodi saperet arctasse citatum. Vt † illud tanquam nocissimum nullatenus omittamus, quòd regem extra districtũ [z] imperij in regno scilicet Siciliae notorie ac cõtinue tẽpore supradicto morantem citare non potuit Imperator: nec citatio siquam forsan de ipso intra imperij fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctauit [a]. ¶ Nos quoque regis ordinarius iudex, quod ad Imperatoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam [b] fuimus requisiti [c]: immo licet ad nos & curiam nostram temporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidã ex fratribus

o ¶ Admodum.] pro valde. sic in decre. Romani. vers. nos itaque. 5. ea. compil. de iureiur.

p ¶ Ac praefato.] capitali.

q ¶ Consistorij.] Idem verbum 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & auth. sed lis. de appel. ex insinuatione. & dicit à cõsisto, tis Hester v. in princ. Sedebat super solium in consistorio palatij.

r ¶ Sinu.] Idem verbum. 13. q. 1. §. 2. circa fin. de Iudae. & si Iudaeos. & huic concor. vt lit. non contest. accedens 2. vbi patet, quod non sufficerẽt litterae de conductu.

s ¶ Per violentam.] per hanc litteram videtur, quod si captiuus ad poenam vel periculum mortis relaxatur iuramento suo de redeundo ad carcerẽ certo die, si mors erat iniuriosa, redire non teneatur: aliàs tenetur.

t ¶ Offerre.] quasi dicat nullus, nisi ex multae patientiae merito, sicut Ambrosius 23. q. 6. conuenior.

u ¶ Vitantur.] etiam per volucres. Ouidius 2. de remedio amoris.

Quae nimis apparent retia vitat auis.

x ¶ Natura.] qua quis non solum seipsum, sed nec alium vult offendi, vnde Tul. lib. 3. de offic. Homo naturae obediens, homini nocere non potest.

y ¶ Desiperet.] concord. de renun. nisi cum pridem. versic. sed dicas.

[Glo. seq. not. & remittit.]

z ¶ Districtum imperij.] per hãc litteram & sequentes patet, quod Imperator nõ distringit totum orbem, licet dicatur dñs mundi 1. ff. ad l. Rhod. de iactu. l. depraecatio. 7. q. 1. in apibus. facit tñ pro ipso ius commune, quo fundat intentionem suam in orbe sicut episcopi in dioecesi, de quo scripsi post Host. de offic. archid. ca. si super 1. glo.

Consistoriũ vnd dicitur.

† al. ita: subire iudiciũ, & se in hostiũ sinu reponere ad mortem, &c.

† al. vt il

1 Vide Cassanei in catal. go gloriae mũdi parte 5. cõsideratione 28. vbi plenissime.

a ¶ Arctauit.] de constitu. c. 2. lib. 6.

b ¶ Nequaquam.] asserit puram negatiuam, quam percipere poterat.

c ¶ Requisiti.] hic & in inferiorib. declarat no. de fo compe.

compe.c.vlt.in princ.3.q.6.c.1.de rapto.c.1.De hac requisitione vide quod not.in Spec. de compe.iu adi.§.1.ver.sed quomodo.& de accu. §.1.ver. sed nunquid. & §.fin.ver.vt autem.

a ¶ Essent.] pro ipsius coronatione, vt in c. Romani. sup.de iureiurando.

b ¶ De processibus.] de discordia bñ sciuerat prius,de iureiuran.Romani.

c ¶ Forsan.] non est nota dubitationis.de hoc de testa.c.2.

[Gloss. seq.quærit, ponit duas opi.& duas incidêtes quæstiones, in quarum qualibet ponit duas opiniones contrarias.]

d ¶ De more.] sed nũ quid de iure voluit hoc dicere? Accursi' in l.si cui.§.fi.ff.de accu.dicit ꝙ remissio 1 ista fit ex vrbanitate vel ex voluntate, vel locum habet secundum eum cum reus latitat, quod etiã vr̃ placere Innocentio, de rap.c.1.Sed gl. ibi & Host.dicũt,in omni graui delicto remissionem fieri ad iudicem delicti,per §.si vero quis comprehensorum.in authent. vt nulli.in coll.9. Immo dicunt quidam ꝙ iudex delicti ad hoc põt cogere iudicem sub quo degit per verbũ,iubemus, ibi positũ,qđ est necessitatis. 14.q.1. quod percipitur.ff.qđ iussu. l.1.& 2.& sic non obstat qđ dr̃,ꝙ par in partẽ nõ habet imperium. de elec.innotuit.cum in hoc iudex delicti sit maior, & hoc placuit Iacobo de Rauẽna & Pet.in auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi oportet.pro his facit quod no. Hug.65. dis.c.fi. Contra eos facit qđ ibi no. Ioã.qđ credo verius.s. quòd male faciat iudex requisitus non remittendo:is tamen qui requirit,si aliàs non est illius iudex,illum cogere vel punire non poterit, sed agetur coram superiore illius,ad quod,facit de foro cõpetẽ. Romana.§.cõtrahentes.li.6.ibi, ad denuntiationem, non dicit,ad mandatũ vel præceptum,facit ẽt de offi. ordin.pastoralis.in principio, & quod not.de offic.de le.prudentiam.§.adijcimus.in vlt.gl. Nec obstat illud verbum, iubemus. in §. si vero.quia licet Imperator ibi iubebat,non dat per illud iudici requirenti potestatem iubendi vel puniendi nõ concessum, igitur nõ attentet.25.q.2.amputato. Dicunt etiam prædicti domini legum,quòd iudex requisitus remittet sine aliqua cognitione, tum quia præsumptio est pro iudice requirente.de renũ.in præsentia, tum quia requisitus est mer' executor.de offi.deleg. pastoralis.§.prætcrea. C.de execu.rei iudi.si vt proponis,& pro eis facit præ di.l.si cui.§.fin.ff.de accu. Quidam contra,quòd præcedet aliqualis cognitio, aliàs sine causa infamaretur, qui sic statim ligatus remitteretur,ad hoc. ff. de custo. & exhibi. re.l. diuus. C.de exhib.re. l.fina.C.vbi de crimi ne agi oportet.l. 1. Et hoc in sua disputatione tenuit Barto. de Pratis, per prædictam l.diuus.inducẽs etiã l. ne in arbitris. C.de arbi.

e ¶ Citatum.] vide ꝙ not.& dixi eod. tit.te nor.in glo.pen.

[Glossa sequens allega.4. concor. dupliciter exponit & remittit, & differentiã subdit.]

f ¶ Homoq; ligius.] de homagio habetur de accus. veniens. de simo.ex diligenti. de exces. præla. grauem. de regulis iuris. c.fin. quod aliàs dr̃ hominis ligium. Dicitur autem ligius quasi ligat', vel legius quasi legalitatem seruans, de hoc Martinus de Fano composuit quẽdam tractatũ,quẽ ponit Speculator, & latius prosequitur de feu.§.secundo. Et vt ibi not.hominis ligiũ dicit Imperatori vel regi nullius alterius fidelitate salua, sed in vasallitico vel fideli tate reseruatur saltẽ Imperatoris fidelitas vel auctoritas. in lib. feu. de prohib. feu. alie.l.imperialem. Nec videtur quis esse posse ligius duorum, sed bene potest esse ligius 2 vnius, & vasallus alterius, vt hic,vel vasallus pluriũ, & ibi de hoc versic.10.& ver.sequentibus.

g ¶ Originẽm.] Nota pro foro originis 3, de quo de paro.c.fi.in 1.glo.de temp.ordi.cũ nullus.lib.6.& in Spec. de compet.iudi.adeundo.§.1.vers.42.& 43.

h ¶ Non subfuit.] innuit per non subditum crimẽ læsæ maiestatis non committi.

i ¶ Non habebat.] Not.non valere sententiam ex cuius tenore deprehendit euidẽs iniquitas,de hoc dixi post Inno.eo.tit.cũ Bertholdus.super versi.cõcessim'. ADDITIO. De hoc videre poteris Panor. in ca.quoniam de probat.

k ¶ Propter quam etiã.] tolle hic litteram, quæ est in Clement.

nostris essent [a], prius tamen dictę sententiæ promulgatio, quàm aliquid de processibus [b] antecedentibus ad audientiã nostrã peruenit. ¶ Denique licet rex ipse terras † aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudum, nõ tamen in eis, sed in regno præfato domiciliũ suũ fouebat: vnde Imperator in ipsius personam, nullã rõne terrarũ huiusmodi (nisi ex natura feudorũ)debitã superioritatẽ habebat.¶ Quòd si punitio criminis intra districtũ imperialẽ cõmissi, ad Imperatorẽ forsan [c] pertinuisse asseratur; Verũ est quidẽ si in eodẽ districtu fuisset inuẽtus delinquẽs vel ad illũ de more [d] remissus Dici ne ergo sententia meruit,quæ à iudice, qui per regem tute † adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) non tuto in absentem nec citatum [e] legitime ac inauditum,per consequens & indefensum, non maturo fuit iudicio,sed pręcipitio,& de tanto præsertim crimine promulgata? Rursus non est silentio relinquendũ,quòd ipse rex noster & Ecclesiæ Romanæ ratione regni prędicti notorie subdit',homoq; [f] ligius & vasallus, ac † in eodẽ regno, nõ vt præmittitur,in imperio,certũ,cõtinuũ & notoriũ suum habens domicilium, ac originem [g] inde trahens,Imperatori eo modo nõ subfuit [h],quod in eum crimẽ lęsæ maiestatis commiserit, quantumlibet omnia in sentẽtia supradicta cõtenta veritatem indubiam continerẽt:sicque nedum non iure, immo oec iuris colore tulit Imperator sententiam supradictam † in regem, ex causa, quæ veritatis subsistẽtiam nõ habebat [i], propter quã [k] etiã quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno & regia dignitate, ac terris etiam alijs, & iurisdictionibus perpetuis & tẽporalib. quæ sub eo nullatenus vel ab eo, sed à nobis & sub nobis tenebat, necnon procedendo contra regem eundem ex illis, quæ per ipsius stipẽdiarios ac nonnullos Imperatoris eiusdem subiectos per malitiam & instigationem regis ipsius cõtra eum fuisse commissa in vrbe dicebat: Cum etsi illa fuissent ibidem reuera commissa: punitio tamen eorum in regẽ velu-

G fin.

† Commi tatum ꝓuinciæ dicit Bar. i extrau. qui sint rebelles. in glo. rebellãdo.

1 De hac remissione vide Bar.& doctores in Aut. qua in ꝓuincia.C.vbi de crimi. agi opor. & Guido nẽ Papæ, Decis.101

† al.secure.

† In quodam manuscripto ita: ac in eodem regno, vt p̃mittitur, non imperio certũ, &c.

† al. sæpe dictam.

2 Et tunc fœmina põt succedere. Decius cõs. 139.& vide Abbatem in c. eam te. ꝺ̃ iurepatronat.

3 Vult hæc gl. iũcto text. ꝙ rõne originis fortiꝛ quis forum,ꝙ intelligetã de origine propria, quã paterna, vel auita. vide per Bar. in l. assũptio. ff.ad municip. Abbas Siculus.

ti extra districtum [a] imperij cõmissorum ad Imperatorẽ nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem sententia sub magnarum appositione pœnarum, quarum aliquas sibi applicari mandauit, ne quis dicto regi præsumeret in suis respõdere debitis [b], in ipsiusve familiaritate vel seruitio remanere, aut eidem contra ipsum Imperatorem quouis modo impendere cõsilium, auxilium, vel fauorem: cum debitores, seruitores, & auxiliatores huiusmodi extra imperium & in regno constituti prædicto nullatenus Imperatori subessent †, nec ex committtendis in regno eodem dictis possent pœnis adstringi, vel aliqualiter condemnari per ipsum: absoluendo quoque ab omni fidelitate [c], obligatione, seruitio, promissione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & castra (& † loca) ipsiusque vassallos, & feudatarios, & alios quoslibet eidem regi quomodolibet obligatos: cũ includerentur in absolutione hmõi terræ & personæ nobis & Ecclesiæ Romanæ & subiectæ, [d] propriæ terminos potestatis excessit, in messem nostrã mittens perperàm suam falcem [e]. ¶ Cæterum defectus suppletio circa processus adhibita supradictos, non tantum valet ad iustificationem ipsorum & sententiæ supradictæ, quantum ad eorũ sugillationẽ & notam: cum nullam super præmissis potestatem haberet Imperator in regem, sibi aliàs quàm vt præfertur non subditum, non citatum legitime aut remissum, & extra districtum ipsius continue ac notorie consistentem: nec prædicta suppletio circa subditum etiam ad ea potuisset de ratione referri, per quæ de crimine præsertim sic graui [f] delato, defensionis (quæ à iure prouenit naturali †) facultas adimi valuisset: cum illa Imperatori tollere non licuerit [g], quæ iuris naturalis existunt. ¶ Vt igitur sicut memorata sentẽtia iuris caret effectu, sic auctoritate & nomine [h] rei careat iudicatæ, vt nec in opinione cõmuni aut vulgi [i] labijs nomen habere sententiæ mereantur: vt etiam in magnum iustitiæ ac pacis obsequium scandalosis occurratur periculis, quæ cum nostra & Ecclesiæ, prouinciarum multarum, regnorum & gentium turbatione non modica possent occasione ipsius pro tempore suboriri: Nos tam ex superioritate [k], quam ad imperium nõ est dubium nos habere, quàm ex potestate, in qua vacãte imperio Imperatori succedimus [l]: & nihilominus ex illius plenitudine potestatis, quam Christus rex regum & dominus dominantium [m] nobis licet immeritis in persona beati Petri concessit [n], sententiam & processus omnes prędictos, & quicquid ex eis [o] secutũ est, vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio [p] declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullumq; debere aut debuisse sortiri effectum, seu nocumentum vel notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attulisse. Ipsosq; nihilominus quatenus processerũt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos, vel in posterum sequi posset, in irritum reuocamus [q].

TITVLVS. XII.

De appellationibus.

¶ Clemens v. in concilio Vien.

¶ Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Zabarella.

fin. huius §. propriæ terminos potestatis excessit in messem, nostram, &c.

a ¶ Districtum.] cum Roma sit de temporali domino Ecclesię. quadragesimatertia dist. ego Ludouicus. vigesimatertia q. vlt. igitur. de elect. fundamenta. lib. 6.

[Glossa sequens quærit & remittit,]

b ¶ Debitis.] quid de debitoribus per iuramentũ obligatis, hoc posito ꝙ hæc sententia fuisset iusta, scripsi post Host. ꝺ cẽsib. significauit. sup gl. 2.

c ¶ Fidelitate.] hoc benefacit Papa de subditis imperio. 15. q. 6. alius. & c. nos sanctorum, & eod. titu. cap. 2. lib. 6. & hoc ratione criminis, de hære. cap. si de pœnis. ca. fin. procedit autẽ hoc ex superioritate, de qua infra. §. fin.

d ¶ Subiectæ.] arg. ad not. 16. q. 7. filijs. in 1. gloss. s. quòd per damnationẽ, vel confiscationem iudicis sæcularis non perdit quis iuspatronatus 1.

e ¶ Falcem.] quòd facere non licuit. de elect. venerabilem. in princ. cum suis concor.

f ¶ Sic graui.] læsæ maiestatis.

g ¶ Licuerit.] facit ad not. ff. de consti. prin. l. 1. & C. si contra ius vel vtil. pu. l. vlt. per Innoc. de constit. quæ in ecclesia rum. per Hostiensem in sum. de rescrip. §. quas vires. ver. potest autem. facit etiam ad quæstionem de iudice habente arbitriũ, quam not. ĩ. de ver. signific. sæpe. super versi. defensiones.

h ¶ Nomine.] sic eo. tit. c. fin. lib. 6. 2. q. 1. in primis, in fin.

i ¶ Vulgi.] cuius opinio quandoque inspicitur. ff. de flu. l. 1. & ff. de fun. instru. l. cum de lanionis. §. asinam. de pur. vul. per totum. & not. de rescr. nonnullis. in 4. glo. Ouidius de Põto. [Vulgus amicitias vtilitate probat.]

K ¶ Superioritate.] vt in constõne, Romani. sup. de iureiu.

l ¶ Succedimus.] de fo. comp. licet ex suscepto. & huiusmodi ptãti non participant legati ꝺ latere. de hoc Spe. tit. 2. §. nunc ostẽdendum. ver. 19. I. An.

m ¶ Dominantium.] Apo. 19. cap. vltra mediũ, 1. ad Timoth. 6. & facit 7. dist. quæ ꝯ mores. in fi. deci. tua 2.

n ¶ Concessit.] Matthæi xvj.

o ¶ Ex eis.] concor. de relict. qualiter. in fi. inf. de immu. eccle. quoniam.

p ¶ consilio.] vide quod not. eo. tit. ca. 2. lib. 6. in 1. glo.

q ¶ Reuocamus.] Cõcor. de re. eccle. non alie. si quis. eod. titu. ad audientiam. & qꝺ not. ibi. de offi. ordi. c. penult. & 2. q. 1. primates.

† al. subiacerent.

† Hęc duo verba, & loca. desunt ĩ antiquioribus codicibus.

† l. vt vim. vbi late doctores. ff. de iustit. & iure.

1 Hãc gl. late ꝓsequiť hic Io. Imol. quærens an bonis confiscatis, cõfisceť ius patronatus.

Si

SI à iudicibus.] CASVS. Tu & ego litigabamus super aliqua re coram pluribus iudicibus delegatis nobis datis vel ordinarijs: tulerunt sententiam contra te absentem legitime citatum, vel contra te præsentem, & non appellasti, sed voluisti peritos consulere, id est, voluisti petere consilium à peritis & sapientibus, an deberes appellare vel nō, consilio habito vis appellare: quæritur, vtrum ad hoc ꝙ valeat appellatio, requiratur ꝙ omnes iudices simul conueniant, vel an sufficiat ꝙ adeantur separatim vnus in domo, alius in ecclesia, & an etiam possis petere apostolos separatim ab eis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ sufficit interponere appellationē coram omnibus, vel coram maiori parte etiā separatim, & valet ac si simul conuenirentur. Sed quid? appellasti ab omnibus simul, & interposuisti appellationem tuā in absentia mea, nunquid debes mihi appellationē intimare, & etiam delationem vbi delatum est negotiū principale, & etiam termini prefixionem, vt in termino possim me præsentare coram iudice ad quem appellatur? Dicit ꝙ sic: quia intimatio legitime est fienda mihi appellato secundum tenorē c.cām sup.de elect. hoc dicit. H.R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo iūcta gl. ꝙ quis potest appellare à pluribus iudicibus separatim, vel à maiori parte, licet olim secus. Not. secundo differentiam inter appellantem ab electione, prouisione, vel postulatione, & appellātem à diffinitiua vel ab interlocutoria: quia appellans ab electione, postulatione, vel prouisione debet intimare, id est, notificare appellationē suam parti appellatæ, hoc est contra quem appellatur, & sic debet intimare appellationē tantum. Sed quando appellatur à diffinitiua sentētia. vel ab interlocutoria, requiritur intimatio recusationis, q̄a nō detulit appellationi tuæ, vel admissioni appellationis siue delationis, vel q̄a detulit iudex appellationi tuæ & debet intimare terminum sibi præfixum intra quē debet arripere iter suum ad prosequendam appellationem, vt ipse appellatus etiam suum iter arripiat ad se præsentādum & defendendū. Et ratio diuersitatis est, quia quando appellatur ab electione, postulatione, vel prouisione, solum intimatur appellatio, non tamen delatio, vel termini præfixio: quādo autem appellatur à sententia diffinitiua, requiritur ꝙ intimetur appellato appellatio. ¶ Itē delatio vel recusatio, & termini p̄fixio est, quia in primo casu terminus statuitur à iure intra quem quis debet arripere suū iter, si appellatio fuerit admissa, puta quia appellans intra mensem: in secundo casu, quando appellatur à diffinitiua, non statuitur à iure terminus, vt quis prosequatur vel defendat appellationem, quare statuitur ab homine. Nota iuncta gl. Paria sunt intimationem nullam facere, & facere, sed non legitime. Et dicitur fieri non legitime quando fit ad domicilium cum possit apprehendi personaliter. Not. quod licet quis possit appellare à pluribus separatim iuxta formam hic contentam, tñ cum quis appellat, non dēt ab vno solo, sed ab omnibus vel à maiori parte appellare, ex quo omnes pariter procedunt: quia non potest vnus solus iudex grauare, vt gl. in verbo, simul, prope finem: Si autem vnus solus ex pluribus grauet, tunc ab illo solo potest appellari. Not. ꝙ tam appellatio, quàm apostolorum petitio potest separatim corā iudicib. fieri, vt glo. hic in verbo, appellare. Ex quo no. ꝙ qualitas in fine posita, concernit omnia præcedētia. de quo per Bar. in l. p̄tor. §. si. vi bono. rapto. Not. ꝙ appellatio nō est necessario interponenda in presentia appellati, sed sibi ignoranti est postea intimatio, id est notificatio, seu insinuatio fiēda, quādo talis est appellatio, quæ ipso facto nō deuoluit causam. Et vtrū appellatus ire teneatur nisi citetur, vide hic per doctores. & in cle.cām.s̄.de elect. No. licet coram plurib. iudicibus possit separatim appellari, ipsi tñ iudices debent postea simul conuenire ad deferendū appellationi, id est [illegible] appellatio[illegible] vel non, & debent [illegible]gēdū, [illegible] statuendum terminum, [illegible] prefixionis.

CAP. I.

SI à iudi-

Not. textum, [à iudicibus.] Iudex enim dr̄, quasi ius dicens populo, vel iure, siue iuste desceptans, & est etymologia: iure aūt disceptare est iusts iudicare. Non. n. est iudex, si non est in eo iustitia, vt c. forns. §. in omni quoq; negotio de verb. sign. Et iudex est q̄ ex iurisdictione propria aut sibi delegata & cōmissa, ius hēt sup̄ causas litigiorum vel litigantiū cognoscendi. Et multi sunt iudices: quidā est iudex ordinarius, & est ille q̄ habet potestatē à se iure suo, hoc ipso ꝙ ē talis, vt ep̄s, ballius, præses prouinciæ, & cōsimiles. Est alius iudex qui dr̄ delegatus, & est ille qui habet potestatē de cā, aliqua cognoscēdi ab aliquo sibi commissa, quia etiā dr̄ iudex extraordinarius. Vel iudex delegatus est, cui causa committitur terminanda vel exequenda, vices delegantis repræsentans, & in iurisdictionem nihil p̄prium habens, vt ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. 1. in fi. & l. 3. de offi. deleg. vel delegatus est is cui à Summo Pontifice, vel ordinario, vel delegato principis cā committitur. Inde subdelegatus qui dicitur respectu delegati. Est alius iudex, qui dr̄ iudex competens, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio, sibi dato, ꝙ per exceptionē possit elidi, siue exceptio cōtingat p̄sonam, vt quia suspectus; siue cōtingat iurisdictionē, vt quia rescriptum surreptitium, vt in cle. cum lite. s̄. vt lite penden. nihil Inno. in gl. Est alius iudex, qui dr̄ incompetens, & est in quem licet nō idoneū consenserimus, vel quia ipse nullā iurisdictionē habebat, vel q̄a interuenit error in adeūdo ipsum, vel quia cōpulsus sum in eum consentire. Est alius iudex, qui dr̄ cōpromissarius, & est ille qui ex cōpromisso, i. ex cōsensu partium, & ex litigantiū electione de causa cognoscit, q̄ nullam habet iurisdictionē propriā seu delegatā. ff. de arbi. l. 1. Est alius iudex, q̄ dr̄ pedanens iudex, & est ille cuius officiū est de minutis causis & infirmis cognoscere, & inutilib. & vilib. licet sit ordinarius. Est alius iudex, qui dr̄ iudex Chartularius. Et olim tales iudices erāt priuilegiati ab Imperatore, vt q̄ vellēt coram eis litigare, possent: sed ipsi non poterant aliquē cogere ad litigandū corā eis. Et dicuntur etiā hodie iudices ordinarij creati à comite Palatino, qui nō habent administrationē nisi in habitu, vt no. in l. 1. ff. de iudi. & l. fin. C. vbi & apud quos cognitio restōnis agēda sit. & isti iudices vocantur hodie notarij Apostolici & imperiales. & chartularij à charta: quia dū creantur, mittunt̄ in possessionem chartæ. Est alius iudex, qui dicit̄ domesticus, & isti iudices dicuntur esse, ex quib. pro magna parte pendet ius & cōsilium. Hi etiam dicūtur assessores, eo ꝙ assident, id est, iuxta sedent. Vel fiūt similes, siue comparantur iudici: & in causæ cognitione simul prebent consiliū vel officiū. vt patet ex rubr. C. de assesso. Not. [Apostolos.] Apostoli in iure dicunt̄ litteræ datæ appellanti, in quib. continentur allegationes, & qualiter in cā processum sit. Item apostolorum alij sunt cōuentionales, scilicet quando pars admittit appellationē, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudicium, vt extra de app. ca sæpe. & c. oblatæ. Alij apostoli sunt testimoniales, testificātes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij, per quos apparet ꝙ iudex detulit appellationi. Alij sūt refutatorij, p̄ quas apparet ꝙ iudex non detulit appellationi. Alij sunt reuerendi siue reuerentiales, s. quando ob reuerentiam superioris appellationi defertur, vt ca. 1. de appel. lib. 6. in gl. & sup. in cle. si ante. de dolo & contu. Not. [Dilationi.] Dilatio, dilationis venit à defero, defers, quid significet, vide s̄. in cle. si ante. de do. & cōtu. Not. [Terminum prefixionis.] Prefigo, gis, cōponitur de præ & figo, ꝙ idem est quod imponere, immittere, inferre, fortiter & stabiliter imponere, & producit fi.

Et dic terminū pfixionis,i.impositionis termini,q̄a iudex dēt imponere,statuere,& ordinare terminum ipsi appellāti, intra quē ipse arripiat iter suū ad eūdū ,psecutū a appellatione suā. Not. [intimatio,]onis,venit de intimo, aui.a.p.i.demōstrare,indicare,nūtiare, notificare. Et dr̄ ab intim⁹ vel ab in & timos , q̄ est mēs, quasi in mēte inculcare,& immittere, ₰m Hug. Vel dr̄ ab in , & time, q̄ est aīa vel mens ₰m Papiam. Not. q̄ appellatio debet intimari appellato ignorāti.Dic tñ sufficere q̄ eius ,pcuratori specialiter in causa constituto intimetur. de elect. cle causam.r.respon. Zabarel.

† Nota q̄ indiffinite dr̄ iudicib.in omnib. igitr̄ cuiuscunque speciei iudicib. vendicat sibi locū: vt ī gl.i.Petr⁹ de Anch.

[Prima gl. diuidit, & declarat de quibus iudicib.intelligatur.]

a ¶ Si à iudicibus.]se summat. Et sunt duæ partes.Secūda:ibi Est tñ.] Et quod dicit iudicib. intelligo ordinarijs vel delegatis: siue sint ad causas,siue sint executores ad gratias : & idem etiam puto de arbitris.iuris,a quibus appellari potest.de offic.deleg. ab arbitris.cum eadem sit ratio.

† In quodam manuscripto ita: Est tñ appellato ēt ignorāti:&c.

cibus a † duobus aut pluribus fuerit appellandūb, quia forte de facili eorū præsentia simul c haberi non posset , liceat coram ipsis d vel maiori e parte ipsorum appellare f, & apostolos petere separatim : valebitq; appellatio talis g,ac si simul h fuisset in eorū præsentia ab omnibus appellatum. Est † tamen appellatio ignoranti i ,appellationis , necnō delationis k eorum l , & termini præfixionis m , si subsecutæ fuerint,intimatio legitime n facienda.

¶ Idem.

¶ Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instanter: ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat,appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat. Idem cum iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debite nō petiuit,vel oblatos recipere tenuit.

CAP. II.

QVAM-

b ¶ Adpellandum.]in iudicio vel extra a sententia vel grauamine forte.dato ergo q̄ haberi posset ipsorū copia,locus esset ei quod hic dr̄. Sed ante cōstitutionem istam tunc solum sic diuisim de facto appellabamus, quando communiter iudices haberi nō poterant,vnde seruabatur q̄ singulariter requirebātur, vt cōuenirēt.

[Glo.seq.ponit opinionem Inno.quam coaptat.]

Appellās abvno ex plurib. iudicib. an bene appellet.

c ¶ Simul.]scire debes q̄ Inn.in decr.cū sup.de off de leg.in gl.magna circa med. dicit q̄ ab vno. ex plurib. iudicib.nō pōt appellari,nisi appellet̄ ab oīb. q̄a cū nō sit licitū appellare nisi a grauamine,& vnus sine alijs grauare nō possit,quia solus iurisdictionē nō hēt ergo nō ab vno,sed ab oīb.simul appellādū est Sed si Inno. intellexit simul in loco,s.cōgregatis tpe quo appellat̄ hoc hic corrigit̄:sed si intellexit simul respectu formę vel interpositionis,hoc hic non tangitur: licet .n. hic separatim appelletur , tamen ab omnibus appellatur. Hoc tamen scias,q̄ quotiens vnus ex pluribus iudicibus procedere potest,& ab ipso solo si procedit̄:poterit appellari,de primo vide quod not.de arbi.c.2.lib.6.

d ¶ Coram ipsis.]vide quod no.de elect.vt circa. li 6. in præsentia enim iudicis appellandum est. 2. q 6.biduum.vbi de hoc.& sup.eo.tit.suggestum.

[Glo.seq.exponit: quærit & soluit.]

Appellatio qualiter interponitur a duob. iudicib.qui etiā diuisim haberi nō possunt.

e ¶ Maiori.]qñ sunt plures q̄ duo.Nā in duob.non est dare partē maiorē:oportebit ergo tūc q̄ corā ambobus fiat appellatio:si diuisim possūt haberi.Sed q d si ambo ēt diuisim nō possūt haberi:vel qñ sunt plures:non pōt haberi pars maior ēt diuisim?Sol ex quo nō stat p appellātē: sibi nō nocet.facta igit̄ ,ptestatione appellet corā illis: vel illo:quos vel quē habere pōt: vel si nullum potest habere : coram publicis & honestis psonis eo.tit.c.si de offi.ord.pastoralis.si haberet copiam iudicis ad quem:coram illo appellet.2.q.6.biduum.

f ¶ Appellare.] separatim:vt sequitur,est enim mens litteræ:quòd quilibet istorū actuum,appellatio & apostolorum petitio separatim fieri possit.

g ¶ Talis.] supple & apostolorum petitio.

Ignorātia psumit̄.

h ¶ Ac si simul.]concor.de re iud c.pen.lib.6.

i ¶ Ignoranti.] sciens enim certificari non debet de reg.iur eum qui certus.lib.6.Præsumitur autem ignorāntia.de reg.iur.præsumitur.lib.6.cum concor.

k ¶ Delationis.]vbi delatū est,tūc negotiū principale p hoc est corā iudice appellationis.s̄.eo.cū appellationibus.li.6.& ideo intimādū est appellato. Et facit hęc littera ad id q̄ not. q̄ deferre appellationi , & terminum illi præfigere sūt diuersa.

l ¶ Eorum.] s.iudicū.

[Glo.seq. rōnē reddit,quærit & soluit.]

Iudex appellatiōis pōt præfigere terminū appellāti ad iter arripiēdū: & ad se superiori pñsentādū.

m ¶ Præfixionis] ad iter.n.arripiendū, vel ad se pñtādū potuerunt terminū assignare.eo.tit.cū sit Romana. q̄ termini assignatio,q̄a multū operat̄, vt eo.ti.sæpe.ideo par ti hoc ignorāti debet intimari. Sed nūquid hæc delatio & termini pfixio separatim p illos iudices fieri poterit? q̄ vr̄ p hāc litterā: sed forsan est mēs litteræ,q̄d iudices illi postea cōueniēt,& deferent, vel terminum statuent,quod intimari debet appellato.

[Glo.seq.exponit:dubium soluit:& vnam diuersitatis rationem subdit.]

Appellanti in cā beneficiali sufficit solam appellationē appellato intimare.

n ¶ Legitime.]p modū qui habet̄ s̄.ea.cōpil.de elect. causam.vt ibi patet in fi.Nec puto hāc intimationē solū faciendā: qñ sic separatim appellat̄:sed etiā fiet qñ simul a iudicib.appellat̄; vel qñ vnus solus esset iudex a quo appellat̄: p p rationes:quas sup.notaui.Et aduerte quia decr illa,cām nil dicit de intimatione delationis vel termini:sed solius appellationis.& est rō.quia causæ beneficiales:de quib.ibi dicitur,quo ad principale deferuntur per appellationes:& habent terminū statutum a iure ad se pręsentandū:& hæc pars cui notificatur appellatio ignorare non debet: aliæ vero nō: & ideo si deferatur:vel terminus statuatur ab homine notificetur hæc appellato:qui potuit ignorare.

QVamuis.] Præsupponendū est:q̄ quis pōt appellare a quocūq; grauamine:siue inferatur in interlocutoria,siue in diffinitiua. Et appellās dēt petere apostolos,i.responsionē iudicis.Et quare dicātur apostoli, vide sup.de apostolis dimissorijs & reuerentialibus.

CASVS. Iudex dedit snīam ꝯ me:appellaui:q̄ritur an debeā petere apostolos sępius,vel vltra sit necesse q̄ īter petitiones apostolorū sit aliq̄d interuallū , i.aliq̄d spatiū tpis,vel vtrū sufficiat multiplicare vno & eodē cōtextu dicēdo:Dn̄e detis mihi apostolos,& iterū supplico q̄ detis mihi apostolos,& iterū vos deprecor q̄ detis mihi apostolos? Et dicit q̄ possum petere apostolos sępius vno & eodē cōtextu.Sed quid erit si iudex a quo appellaui nō dedit apostolos , sed mihi assignauit terminū ad dādū apostolos,q̄rit̄ vtrū die assignata debeā cōparare corā iudice,vt illa die recipiā apostolos,ita q̄ videar renūtiare appellationi , nisi cōpareā? Dicit q̄ illa die debeo cōparare,aliàs si nō cōpaream, snīa pōt executioni demandari.Sed quid si iudex assignet mihi diē intra terminū iuris:qui terminus ē triginta dierū a dię snīæ:cōputādo qñ fert̄ snīa ꝯ pñsentē l.a iudicib.C.eo. Si aūt ferat̄ ꝯ absentē:tūc incipiunt currere illi dies triginta a tpe notitiæ.l.2.C.qūo & qñ iudex.vtrum sit necesse comparere in omnib.illis triginta diebus:vel vtrum sufficiat semel comparere? Dicit q̄ sufficit aliquo die comparere,dum tamen compaream loco & tēpore congruis:puta q̄ non compareā dum iudex est in mensa , vel in lecto , vel in balneo. Sed quid iuris:si iudex noluit dare apostolos:vel pro

misit

misit dare, & assignauit terminum: ille autem die assignata, siue in illo termino assignato non dedit apostolos: Dicit quod possum prosequi meam appellationē, ac si iudex apostolos dare denegasset. hoc dicit. H.R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primò nota ꝙ æquitas pfertur rigori. & hoc verum, loquendo de æquitate scripta, & rigore scripto: secus si non esset equitas scripta: quia nullus alius à principe potest sequi æquitatem non scriptam, dummodo, rigor sit scriptus: q̄a nullus alius potest iudicare vtrum rigor contineat æquitatem vel non. l. inter æquitatem. C. de legib. tñ dicunt aliqui, q̄d domini de parlamento possunt præferre æquitatem non scriptam rigori scripto, tamen illud non reperit̄ iure cautum, licet domini de parlamento illud obseruent. Not. ꝙ apostoli sunt sæpius petendi, & non requirit̄ ꝙ petantur per interuallum, id est, ꝙ interponatur ac..s extraneus, sed sufficit ꝙ eodem contextu petantur. Nota ꝙ si alicui appellanti iudex assignet certum terminum ad dādū apostolos, tunc appellans dēt comparere illa die, aliàs sententia non impediretur executioni mandari. Nota quarto ꝙ si iudex assignet appellanti terminum iuris, sufficit appellanti semel comparere coram iudice. Nota ꝙ paria sunt denegare expresse apostolos, & fraudulenter dissimulate. Nota ꝙ tempus præfixum, idest statutum ad petendum apostolos, currit a tempore sniæ, & illud tempus est triginta dierum: quia appellās intra xxx dies a tempore latæ sniæ debet petere apostolos, uel incipit currere decendium appellationis interponendæ, i. tempore sententię latæ, vt in glo. 3. hic. Nota ibi, [Decernimus,] ꝙ istud verbum decernimus, inducit ius nouū vt in gl. in verbo, decernimus. No. ꝙ apostoli, q petuntur in causa appellationis, interdum vocantur epistolæ, interdū dimissoriæ. Et quid sint apostoli, & vnde dicantur, dixi s̄. proxime & etiam vide Spec. eod. ti. in quarta parte. vers. sequitur. & glos. in ca cordi. eod. ti. lib 6. Et dantur apostoli ut instruatur iudex ad quem, vt dicit glo. in ver. nec petat. Nota quòd obseruantia communis attendenda est: talis enim obseruantia secūdum Lau. est optima legum interpres. de cōsue. cum dilect⁹ maxime si in Romana curia obseruet: q̄a quod Romæ fit, spectandum est. ff. de offi. præs. sed licet. 12, dis. c. 1. 2. & 4. Nota intra iuris terminū, qui terminus dr̄ triginta dierū, & intra illos triginta dies debet apostolos petere, & etiam intra illum terminum debet iudex illos dare vel recusare, & iste terminus ita bene arctat iudicem sicut appellantem. Not. [Cōgruo,] idest competenti, apto. Not. [Recusat,] id est refutet, renuat, vt s̄. in cle. pastoralis. de sent. & re iud. in verbo recusantem. Nota [Oblatos] idest datos, de offero, vt s̄. ea cle. prox. allegata.

† Not. ꝙ obseruantia cōis attēdēda est: talis n. obseruantia, a secundum Laud. est optima legū interpres. d̄ cōsuetu. cū dilectus. Zaba.

Apostoli intra triginta dies sunt petēdi.

...uis a rigor iuris [b] exposcat, eū qui appellat debere petere apostolos congruo loco & tēpore [c], sæpius & instāter: Nos tamē antiquā & cōmunē obseruantiā [d] † litigantiū sequi & æquitatē rigori præferri [e] volētes: decernimus [f] sufficere, quòd per appellantem simul vno contextu [g] apostoli [h] instanter & sępius postulentur.

¶ Verū si iudex a quo appellatur, certum [i] terminum ad recipiendos apostolos appellāti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat [k] apostolos sibi tradi, appellationi suę renuntiasse videtur [l]. ¶ Similiter † si iudex appellanti responderit, intra iuris terminū apostolos se da...

[Glossa prima summat, diuidit, & dicit quid determinat, & remittit.]

a ¶ Quamuis.] Casus. Sufficit apostolos peti vno contextu sępius & instanter: ad quos recipiēdos si iudex certum terminum statuat, appellās illos non petēs in termino, appellationi renuntiat. Idem cum iudex statuat terminum iuris incertum, intra quem appellās illos debite ñ petiuit, vel oblatos recipere renuit. ponit vlt. tres casus, q̄bus appellās non habens apostolos, appellationem prosequi pōt. Et sunt quattuor partes. Secunda: ibi, [Verum. Tertia: ibi, [Similiter.] Quarta

ibi. [Quod si ... determinat primum dictum, q̄d no. s̄. eodem ti. a ... eo. lib. 6 in ... glo. vbi patet quod mihi placebat iste ... quo loquitur principium. & ... ibi Arch.

b ¶ Iuris.] 2. q. ... post appellationem. & ... ad ... c. ¶ Tempore.] ... sententiam ... tempore, a ... pit currere decēdium appellationis, sic intellige quod not. s̄. eo. ti. ab eo. in glos. 2 & est simile quod no. ff. de excusa. tuto. l. quinquaginta olim dabātur v. dies. 2. q. 6. ab eo. & est iste terminus etiam iudicis ad tradendum, vt probāt iura prædicta.

d ¶ Obseruantiam.] simile s̄. ead. compil. de æt. & quali. generalem intātum autē vigebat hæc obseruātia, ꝙ dicebat Guli. ꝙ nūquam viderat hoc opponi, vt no. in decre. ab eo.

e ¶ Præferri.] simile de re. permu. c. vnico. lib. 6. Quibus autem casibus pręferatur æquitas rigori, & ecōtra satis scripsi de transa. c. fi.

f ¶ Decernimus.] per viam declarationis debuisset. n. dici contrarium, vt s̄. patet. & ideo vtitur isto verbo. simile de regula constitutionem. lib. 6.

[Glo. seq. litteram exponit, & dubium soluit.]

g ¶ Vno cōtextu.] Lex dicit de testamento in scriptis, quod uno cōtextu fieri debet, & declarat uno contextu fieri, cum nullus alienus actus miscetur. ff. de testa. hęredes palam, ad fi. sic ēt electio uno contextu fieri debet. s̄. de electione, quia propter. sed hic non imponitur necessitas hoc faciendi uno cōtextu: sed dicitur q̄d si sic fiat, valet. & nō curo an hæc petitio fiat vno cōtextu cum appellationis interpositione necne. facit quod no. ff. eo. l. 1. in gl. fin. & in Spec. de appe §. sequitur. in fi.

[Gl. seq. ponit alias denominationes, & de 4. remittit.]

h ¶ Apostoli.] quos interdum epistolas, interdum dimissorias vocamus 2. q. 6. ab eo. & c. post appellationē. Quid sint apostoli, & vnde dicantur, & de quadruplici eorum specie & eorum formis, vide in Spe. eo. ti. 4. parte, § sequitur.

i ¶ Certum.] siue per denominationē diei, puta die Iouis proxima: vel p numerum, puta hodie ad viij, dies vel octaua die mensis.

[Glo. seq ponit diuersitatem, & eius rationem.]

K ¶ Nec petat.] sola ergo comparatio nō sufficeret nō sic in casu decr. si a iudice. eo. ti. li. 6. est. n. casus ille ab isto diuersus: apostoli. n. dantur vt instruatur iudex ad quem eo. ti. vt sup. li. 6. sed reuocatio grauaminis fit, vt iurisdōnem resumat iudex à quo. non est ergo mirum, si plus circa primum quàm circa secundum arctatur appellans, & iudex a quo plus circa secundū quā circa primum. Io. And.

[Gl seq. fortificat textū, quærit: & sub dubio soluit.]

l ¶ Videtur.] etiam si iret vel mitteret pro illa prosequenda. s̄. eo. ab eo. lib. 6 Sed quid dices si in isto casu vel seq̄ti comparuit appellans in termino certo, ut hic: vel ī incertum, vt ī. proxī. rñ iudex assignat nouū terminū ad illos recipiēdos, in quo nō cōpareat appellās: nūquid renuntiasse vr̄? Forte fuit de mente huius iuris, ꝙ vltra secundā vicē nō teneatur appellās corā ipso p hac causa cōparere. Tutius est ex quo secūdus terminus est intra tempus iuris i, intra quod ad hunc actum iudex est, ꝙ corā illo in termino prorogato cōpareat:

† Not. ꝙ terminus iuris hic æquiparatur termino hominis: sicut. n. non petēs apostolos in termino hominis, cēset appellationem deseruisse, s̄. pxi. mo: ita & in termi no iuris, vt hic.

Apostoli varia habēt noīa.

l No. ꝙ iudex pt p̄uenire terminū sibi statutum: sed terminū, quem ius parti assignat, nō pt arctare. de reg iur. in dultū. 28. dis. d̄ his. nisi ubi ius hoc p mittit. ca. cū sit. s̄. e. Imo. Fon.

turum, appellationi suæ renuntiasse appellans intelligitur, nisi intra dictum [a] terminum [b] congruo loco & tempore instanter & sæpius saltem vno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari †, vel si recipere recusat oblatos [c].

† al. tradi

¶ Ponit tres casus, quibus appellās nō habens apostolos, appellationem prosequi potest. h. dicit. Ioan Aud.

¶ Quòd si iudex in termino ad dandum apostolos præfixo per eum, ipsos appellanti petenti non dederit [d]: aut si [e] dum peterentur apostoli, responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo [f] †: vel intra [g] iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo † loco & tempore sæpius & instanter vno cōtextu etiam requisitus, eos non curauerit intra eundem terminum exhibere: appellationē suam extunc [h] prosequi possit appellans, ac si expresse fuissent eidem apostoli denegati [i].

† Dictio, p̄fixo, de est in antiquorib. codicib⁹.

† Habet illud q incumbit iudici, debet q̄s petere congruo loco & tpe. loco, non q̄n est in prandio, vel l. Mil. sa, tpe, ad de nocte, vel cū est in maioribus occupat⁹. facit l. cū filia §. fi. ff. de ver. ob. & ibi p Bar. Petr.

¶ Idem.

¶ Appellans prosequi & finire tenetur appellationem extraiudicialem intra annum à die interpositæ appellationis, uel illati grauaminis. quo non facto (impedimēto iusto cessante) appellatio est deserta. hoc dicit.

CAP. III.

SIcut appella-

pareat: non tñ puto q teneat plus petere. sic procedat q dixi de vice secunda: sed satis est q exhibeat se paratū recipere, sicut in p̄di. decr. si à iudice. Et licet (vt dixi) hoc sit tutius: non tñ æstimo eum q bis comparuit negligētem vel renūtiantem dici posse: aliàs sequeretur quod singulis diebus de termino xxx. dierum post appellationem extantibus ad cōparendum posset vrgeri.

[Glo. seq. not. differētiam litteræ, quam declarat, & ex eo differt.]

a ¶ Intra dictum.] Not. quia. s̄. proxi. responso dixi in assignato termino: hic dicit intra dictum terminum vbi ergo est certus terminus, debet in termiuo cōparere: nec tunc sufficere id ante terminū facere. vbi vero sub hac incertitudine, scilicet intra terminum iuris, satis est intra illū terminū petere iterato. Et no. q licet termin⁹ sit incertus, cū respōdit se daturum intra terminum iuris: puto tñ q si responderet se daturū in termino iuris, vel vltima vel penultima die termini iuris, q terminus certus esset, nec tunc sufficeret ante terminum comparere. Et per id videtur hic expressum, quòd citatus vel iussus vt compareat, vel aliquid agat intra certum terminū vt quotidie fit, satis est quòd intra terminum quandocunque, dum tamen loco & tempore congruo compareat, vel id agat. exempla patēt de dolo & cōtu. cum dilecti. de cōtue. c. fi. & de præben. si pluribus. li. 6 eod. lib. de electio. c. 2. & c. cupientes. §. quod si per uiginti.

b ¶ Terminum.] qui etiam ipsum iudicem arctat, ut dixi in 1. responso.

[Glo. seq. quærit, & soluit cōtrariam obseruantiam ponēs, quā partim cōmēdat: in fine quærit & arguit.]

Apostoli cui⁹ expēsis debēt tradi.

c ¶ Oblatos.] sæpius vidi dubitari, cuius expēsis apostoli sint tradēdi. Communius seruatur q expēsis appellātis: sed hæc littera facit contrarium dum dicit, oblatos. sicut ergo libellū, quem actor tenet reo offerre. 3. q. 3. offerat. suis expēsis tradit: sic & iudex, apostolos. ad idē de of. ord. si canonici. p hoc facit 2. q 6. ab eo. vbi dr̄ q traditio apostolorum expedit ex officio iudicis. Item facit C. eo ti. eos: in fi. vbi dicitur, quòd etiam nō petēti dari dēnt hic etiam vtit verbo dādi, & verbo exhibēdi, quo verbo ēt vtit decr. q. a. & decr. ab eo. eo. ti. lib 6 & decre. vt super. eo. ti dicit, tribuat & l. iudicibus. C. eod. canonizata. 2. q 6. in fi dicit, ꝯuenit p̄stari. satis ē ergo, q cuicunq; horū verborū attribui possit gratuita datio. Itē p̄cedēs decre. 1. & decr. ut super præcipiunt eos exhiberi, & quod præcipitur necesse est fieri. 14. q. 1 quod præcipitur. de verbo. signi. in his. ex quibus videtur gratis offerendos apostolos. & facit ad materiam quod scripsi de electio. vt præteritæ. vt dixi. Contrarium seruatur, quod æquitatem hēt saltem in delegatis. Dubitari solet etiam an clausos & sigillatos appellans recipere teneatur. & arg. decre. intimasti. eod. ti. videtur quòd non.

d ¶ Dederit.] hic tolle litteram s̄. appellationem suā, extunc, &c idem facias in fine sequen. vers.

e ¶ Aut si.] secundus casus per quem patet, q appellās q sufficiēter petit apostolos coram iudice, qui respondit se illos daturum, nullo termino statuto, cōparere vlterius non tenetur. fortius ergo si nihil responderit, aliàs inutile foret quod dicitur sup. 1. responso. & adhuc fortius si denegauerit: sed hoc erat expeditum in decret. ab eo.

f ¶ Præfixo.] tunc vel postea.

g ¶ Vel intra.] tertius casus. & per id quod dicitur hic, & s̄. eo. §. similiter, patet, q iudex à quo potest intra tempus iuris tenere impeditum appellantem. nec. n. cogitur intra terminū illos dare. facit de elect. commissa lib. 6. licet ergo satis sit appellanti intra terminū illos petere p modum qui sequitur, tenetur tamē finem termini expectare, ut uideat an iudex offerret, & morā purgaret.

h ¶ Extunc.] scilicet in primo casu lapso termino præfixo p iudicem: in secūdo post responsionem iudicis si postea terminū non statuerit, in tertio post iuris terminum. sic intelligo litteram, vt sic cuique casui cōtinuetur iste finis, vt sup dixi.

[Gl. seq. specificat septem casus ex textu, & duos addit, & pœnam ponit]

i ¶ Denegati.] nec tenet ꝓcessus sup principali postea factus p iudicem à quo q dic vt s̄. eo. ab eo. in fi. li 6. Ex hac ergo constitutione elicias quattuor casus ꝯ appellantem, & tres contra iudicem. Primus, contra appellātem, cum apostolos nō petit. Secundus & tertius cum in termino certo ad id dato, vel intra incertū illos nō repetit. Quartus, cum illos sibi oblatos non recepit. Cōtra iudicem, ut denegasse uideatur, sunt tres casus, cum in certo termino per se statuto illos nō tradit, vel se traditurum dicit, sed terminum nō statuit, vel dicēs se daturum, intra iuris terminum requisitus illos non tradit. Duos casus addit, scilicet quando nil respondet vel denegat. Iudicis pœna est, ut processus p ipsum habitus postea non teneat. Appellātis, vt appellationi renuntiasse videatur. s̄. eo. vt super. & c. ab eo. lib. 6. & hic Io. And.

SIcut appellationem.] ¶ Præsupponēdū est q appellatio debet prosequi & finiri intra annum, & si appellans fuerit impeditus in primo anno, dabitur sibi alius annus. Sed queritur, q d iuris si fuerit impeditus etiam in secundo anno, vtrum dabitur sibi tertius annus? Vide Panormit. in c. si ratione. in antiq. eo. tit.

CASVS. Appellaui a grauamine extraiudiciali, puta cū essem in pacifica possessione vineæ, domus, prati, vidi te paratū cū armis ad me impediēdum: appellaui a futuro grauamine. uel cū canonici uellent eligere inhabilem in epm: ego decanus me opposui: vtrū ista appellatio debeat terminari & proseq intra annū? Dicit q sic: aliàs appellatio cēsebit deserta, id est, derelicta.

relicta. Sed quæritur, quando incipit currere annus? Dicit q si appellauerim à grauamine illato: tunc incipit currere annus à die interpositæ appellationis. Si vero appellaui à futuro grauamine, tunc incipit currere à die grauaminis: hoc dicit. R. H. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota, q dies appellationis in qua interponitur appellatio, non computatur in termino anni ad prosequendum & finiendum præfixi. gl. in verbo, à die. Ex quo nota, q dictio, a, coniuncta dierum numero, excludit illam diem cui adiungitur:

tionem [a] iudicialem [b], sic & extraiudicialẽ [c] intra annũ à die [d] interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro [e] grauamine appellatur, prosequi & finire.

exemplũ hic in littera, à tali die. simile notatur in ca. statutum. de præben. lib. 6. Nota q futuro grauamine appellatur extra iudicium dumtaxat & tunc tempus anni currit nõ a die interpositionis ipsius sed a die illati grauaminis. Et no. singulariter duo ex hac littera. Primum notabile: quia sicut datur annus ad prosequẽdum in appellatione iudiciali, & ex causa datur biennium ita in extraiudiciali. Secundum notabile, q tẽpus anni datur ad prosequendum & finiẽdum in vtraque appellatione: & q cessante impedimento vtraq; appellatio per lapsum anni remanet deserta. Et circa impedimẽta vide hic gl. pen. Et dic latius vt notatur in c. cum sit. de app. Nota q appellatio extra iudicium comparatur appellationi iudiciali. discomparatur etiã vt not. eod. tit. bonæ. de hoc in glo. 3. in fine. Not. q extra iudicium appellatur à futuro grauamine. de hoc in glo in verbo, à futuro. Zabarella.

[Prima glos. dicit quid approbet, & reprobet, & remittit.]

a ¶ Sicut appellationem.] in hac decre. & seq. breuiloquus fuit auctor, ita q summandæ non sunt. Hic approbat in vno dicto quod no. Inno. eo. ti. constitutus. & c. bonæ. in alio determinat no. C. de temp. app. l. fi. §. illud. & reprobat opinionẽ Host. quã not. e. ti. ex rõne. approbat q olim disputãdo terminaui, vt j. patebit.

b ¶ Iudicialem.] 2. q. 6. ei qui. s. eo. tit. cũ sit Romana.

c ¶ Extraiudicialẽ.] de qua eo. tit. cõcertationi. lib. 6. & hoc probamus olim per decret. constitutus. eod. tit. quę loquitur de appellatione extraiudiciali: & tamen appellãs nõ impeditus excluditur à prosecutione post annum. quod ibi Inno. tenebat cum determinatione huiusmodi capituli, scilicet q quando appellat à futuro grauamine, tunc à tempore grauaminis annus prosecutionis incipiat. Et xij differentias inter extraiudicialem & inter iudicialem appellationem scripsi post Host. eo tit. bonæ.

[Glossa sequens primo notat, allegans 4. concor. & vnam differentiam. Secundo ponit 5. opi. & quintam coadiuuat 5. rationibus. Tertio primam approbatam probat alijs 5. rationibus. Quarto respondet ad opi. & rationes contrarias.]

d ¶ A die.] Ergo videtur q illa pars diei, in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec computetur in anno sic de elect. c. 1. de excep. pia. de resti. spol. frequens. s. de præben. statutũ. lib. 6. & in hoc differat à tẽpore appellationis interponendæ, quod currit de momento ad momentũ. de re iud. q ad consultationem. Scire dg bes q olim hanc quęstionem disputaui, s. quãdo deberet currere tẽpus appellationis prosequẽdæ. Accur. in l. fi. C. de temp. app. ponit tres opiniones, scilicet hic approbatam, & aliã q incipiat à tempore inchoatæ prosecutionis: pro qua facit lex illa ibi, & annale tempus post inchoatam litem prærerierit. Tertia est, q appellans si non prosequitur intra annum à tẽpore appellationis, vel biennium ex causa, rata manet sententia: sed si inchoauit intra hæc tempora: tunc à tẽpore inchoationis habet annum, & ex causa biennium: sed

Appellationis prosequẽdæ, qñ incipit tempus currere.

vt ibi not. secundum has duas opiniones posset prosecutionis tempus extendi ad quadriennium. Et quarta opinio, quam ipse not. in Auth. de iud. §. appellationes. coll. 6. vt cursui ipsius anni præponãtur duo menses per §. prædictum. vbi videtur expressum. Et quinta opinio, quæ placet Host. [illegible] q currat annus à tempore sententiæ [illegible] appellationem, alle- 2. q. 6. anteriorem. ver. & [illegible] loquitur [illegible] tempore appellationis [illegible] opinionem per l. iudicibus. C. eo. q habetur. 2. q. [illegible] vbi tempus apostolorum petendorum currit [illegible] te sententiæ, vt etiam dixi s. c. proxi. in gl. 3. ad [illegible] q. propter superfluam. facit eod. tit. non solum. lib. 6. vbi attentata post sententiam, scilicet ante appellationem reuocantur per modum attentati. Idem tempus restitutionis in integrum & supplicationis contra sñiam currit à tempore sententiæ. de restitu. in integ. c. 1. li. 6. C. de preci. Impe. offe. Auth. quæ supplicatio. Item annus executionis, qui datur delegato, currit a tempore sententię. de offi. deleg. querenti. sic dicam de isto, & videtur casus C. de temp. appel. l. 1. q de tempore prosecutionis videtur debere intelligi. Prima opinio quã in solutione tunc tenui, sic probatur: Istud tẽpus datur appellanti & ad prosecutionem appellationis. 2. q. 6. ei qui alias incipit, si quis appellat. C de tẽp. app. ei qui. eo. tit. cũ sit. & c. reprehẽsibilis sæpe & c. constitutus. de sent. exco. licet. lib. 6. ergo oportet appellationẽ præcedere huius tẽporis cursum, ne lex sit impossibilis. 4. dist. erit autẽ. cũ simi. Item decre. ad hoc 2. eo. tit. dicit post appellationem. Item lex 2. in prin. & l. 3 post princ. C. de temp appel. ad idem. eo. tit. Nicolao. de dolo & contu. cũ olim. in fi. Itẽ cum decem dies dentur ad deliberandũ an expediat appellare, nõ cõputabuntur in tempore prosecutionis: nam ista diuersa sunt. q patet de procu. nõ iniuste. in fi. C. eo. tit. inuitus. Et facit quod ibi not. alias cum tempus interponẽdę currat a tempore scientiæ illius sentẽtię. 2. q. 6. biduum. eo. tit. concertationi. li. 6. si tps prosequendæ curreret a tpe sententiæ [1], sm id post annũ posset appellare, sed nõ prosequi. simile quod not. ff. de excu. tut. quinquaginta. facit ff. de requi. re. l. annus. per quæ iura, & per decret. ex parte. s. de rescrip. hanc partem elegi, quæ hic approbatur. Ad contraria respondetur, q secunda & tertia opinio absurditatem habent, de qua dixi s. potest ergo exponi quod dicit ibi lex, vt ibi not. prætererit, id est, pręterisse noscatur vel clarius, id est, cursum suum compleuerit; & per eundem modũ tolli quarta & quod dicit §. appellationes. post duos menses tẽpus fatale suum inchoare cursum, exponas, id est, inchoatũ prosequi & finire. vel quod ibi dicit est locale vel speciale, vt ibi no. Pro quinta opinione nõ facit decr. ex ratione, vt patet ex ea, & ibi scripsi. Lex, iudicib. nõ obstat: quia licet appellare & apostolos petere sint diuersa, & habeãt diuersa tpa: quia tñ fiunt corã eodem & sm accessorii primi, & in sola verba petitione consistũt, voluit ius vnum tps cũ alio cõfundi: sed appellatio & prosecutio fiunt coram diuersis: quæ prosecutio in multa difficultate cõsistit, quare ius noluit vnũ tps in aliud imputari. In tẽpore restitutionis, supplicationis, & executionis, non est dare diuersa tempora, quæ possunt confundi, sed vnum solum decre. non solum in beneficio deliberandi procedit, quod habet victus per decendium quo reuocantur ante appellationẽ & post sententiam innouatam. Lex 1. C. de temp. appel. varios habet intellectus, vt ibi no. Ioan. And

Restitutionis, & executionis tẽpus currit a tẽpore sententiæ.

[1] al. scientiæ.

e ¶ A futuro.] quia in iudicio non appellat nisi a grauamine illato, vel comminato: ideo nõ iudiciali, sed extraiudiciali procedit hæc distinctio. si ergo appellat canonicus ne fiat electio eo excluso, vel ne fiat de Titio, vel ne fiat nisi de nominato per maiorem partem capituli, vel appellat possessor ne possessione inquietetur, ex tunc & nõ prius cum contra appellationes factum fuerat, illas psequi tenetur: sic loquũtur de elec. cum nobis. & c. auditis. & eo. tit. constitutus. & c. bonę.

Appellari non potest in iudicio a grauamine futuro.

a ¶ Finite.] in hoc conuenit tempus restitutionis in integr. s. ea. compil. de rest. in integr. c. vnico. & approbat in hoc quod no. Inno. sup. eo. ex ratione. & Ber. s. eo. cum sit. & c. oblatæ.

b ¶ Impedimento.] de hoc quod prouenit quandoque ex parte iudicis, quandoque ex parte appellantis, quandoque ex parte appellati, satis sup. eo. ex ratione, & in Spec. eod. tit. §. nunc breuiter.

c ¶ Deserta.] idem verbum inf. eo. c. 3. & C. eod. l. quoniam 1. Io. And.

nire a tenetur appellans. Quod si iusto impedimento b cessante non fecerit, debebit eius appellatio deserta c censeri.

¶ Idem.

¶ Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.

CAP. IIII.

Quamdiu d † appellationis prosecutio per compromissum e vel aliàs f de partiũ expressos g consensu differtur, tẽpus

Quamdiu.] Primo ponit dictum. Secundo, ab illo exceptionem: ibi, [Nisi.] Imo. ¶ Præsupponendum est illud quod dicitur in c. Romana. eo. ti. lib. 6. videlicet, ꝙ licet appellans de iure habeat annum ad prosequendam suam appellationem, ita ꝙ non efficitur deserta nisi post annum: verumtamen iudex à quo, potest illum terminum abbreuiare, & hoc verum, respectu prosequendæ appellationis, non autẽ respectu finiendę & terminandæ appellationis.

CASVS. Tu & ego litigabamus: fuit lata sententia contra te: appellasti: Iudex dedit tibi apostolos assignãdo tibi terminum duorum mensium ad prosequendã tuam appellationem. Pendente illo termino duorum mensium, compromisimus in arbitros, id est, consensimus in aliquos arbitros, qui haberẽt decidere causam principalem intra medium annum; Quæritur vtrum pẽdente illo termino medij anni, currat tps assignatũ ad petendum apostolos? Dicit ꝙ non, sed pendente termino arbitrij, terminus assignationis quiescit. Et finito compromisso habebis tempus, quod restat. Sed quid si expresse, & ex cõsensu nostro prorogauimus terminũ vsque ad annum: quia forte viget tempestas & pestis: Vtrum pendente prorogatione currat tempus assignationis? Dicit ꝙ non, immo partes possunt facere istam prorogationem, nisi iudex ex suo officio videns periculum imminere, præciperet partibus vt procederent, & inciperet tunc currere à tempore præcepti: quia forte ex causa matrimonij vel electionis, vbi imminet periculum. Nota primo ꝙ pendente compromisso inter appellantem & appellatum, non currit tempus assignationis ad prosequendam appellationem tantũ vel prosequendam & finiendam. Not. ꝙ partes ex cõmuni cõsensu aliter quàm per cõpromissum possunt protelare & prorogare tps ad prosequendã appellationẽ tm̃ vel prosequendã & finiendã. Not. ꝙ iudex ex cã põt pcipere partibus, vt procedant in cã appellationis, nõ obstãte cõpromisso vel alio cõsensu partiũ: & sic ista Clementina addit tria ad Auth. si tñ C. de tẽp. app. quę sumiť ex illa Auth. vt prima gl. dicit. Primo addit, qa Authẽtica bene dicit, ꝙ pẽdente cõpromisso nõ currit tps ad finiẽdã appellationẽ, & nihil dicebat de termino assignationis ad prosequendã tm̃. Secũdo, quia illa Authẽtica solũ loquiť de cõpromisso: & nõ de prorogatione vel alio cõsensu: ista cle. loquitur de omni cõsensu. Tertio addit in hoc ꝙ dicit, ꝙ iudex de officio suo põt præcipere partibus, vt procedant, & hoc ex cã, videlicet qñ cã appellationis desiderat celeritatem, vt in matrimonio spirituali & carnali. Not. Ex dilatione, id est, ex prorogatione. Nam dilatio, est tpis in cã prorogatio. Vel sm Bal. est tps qđ habet certum principiũ & certũ finẽ. Vel sic: Est tps datũ a lege vel a iudice partibus ad veniẽdũ. Et talis est duplex, s. prima, quę datur ab hoĩe vel a iudice. Scđa, quę datur a iure vel a lege, vt patet in rubrica de ferijs. Et dilationũ (sm Ho. in sum. tit. de dilatio. §. 1.) alię sunt citatoriæ, q̃ dantur vocato ad cãm, vel ad veniendum ad iudicẽ ante litis cõtestationẽ: intra quas citatus se præparabit, vt veniat in termino, & nihilominus post terminũ, vt de offi. de lega. cõsuluit. Alię sunt dilationes restitutoriæ, q̃ dantur his q spoliati fuerunt, vel quæ dantur ad appellandum, quæ sunt decẽ dierum, vel ad restitutionẽ in integrũ petendã, q̃ olim intra annũ vtilem, hodie intra quadrienniũ cõtinuum dantur, vt C. de in integr. resti. l. fi. Aliæ sunt deliberatoriæ, quæ dantur reis ad deliberandum, de quibus. C. de litis contesta. Aliæ sunt peremptoriæ, quæ dantur volenti probare, de quibus in l. 1. C. de dilatio. Aliæ sunt executoriæ, q̃ danť cõdemnato ad hoc ꝙ satisfaciat, de his l. 2. de vsur. Aliæ sunt reuocatoriæ, q̃ danť habẽti ius reuocãdi domũ: de quib. habetur l. 2. §. legatis. ff. de iudi. Alię sunt vacatoriæ siue feriales, vt in l. 1. C. de fer. & ff. eo. & 25. q. 4. ꝑ totũ. Alię sũt ꝓsecutoriæ, q̃ dãtur ad appellationẽ prosequẽdã, de quib. in Auth. ei qui appellat. C. de tẽp. app. Et hic in nostro ꝓposito. Alię sũt saluatoriæ, vt pęnitẽtiales. Alię pceptoriæ, de app. c. præterea. Aliæ electoriæ, vt de cõuer. coniu. c. ex publico. ff. de adop. l. mancipiorũ. & de elec. ne ꝓ defectu. Aliæ expertoriæ, vt de frigi. & malefi. c. laudabilẽ. Aliæ exẽptoriæ, vt q. matr. acc. pos. c. fi. Aliæ refutatoriæ, vt de app. personas. & c. secũdo requiritis. Alię executorię, s. ad proponẽdas exceptiones cõcessas a iure de excep. pastoralis. No. ꝙ pendẽte cõpromisso, dormit cursus fataliũ, & sic finito cõpromisso, reassumit suum cursum, & cõputanť vltima tpa cũ priorib. de verb. sig. dilecto. & de in integ. rest. cle. vnica. No. ꝙ in causis in quib. vertitur periculum, põt iudex etiam partibus non prosequentibus ad appellationem procedere de hoc in glo. in ver. imminere. Zabarel.

[Gl. prima dicit vnde su npta, & litterã exponit.]

d ¶ Quamdiu.] sumi potuit ex Auth. si tñ. C. de temp. app. sumpta de corpore Authẽticorum. de app. §. 1. col. 8. quæ tñ in tribus hic suppletur, vt inf. dicam. & qđ dicit, quamdiu, exponas, id est, quãtumcunq; diu, vnde dicit Auth. etiam si decies mille anni influxerint.

[Glo. seq. ponit casum diuersum, pro ratione remittit. & litteram declarat.]

e ¶ Compromissum.] non sic in eligentibus, qui compromittunt, quibus bene currunt electionũ tẽpora de elect. si compromissarius 1. responso lib. 6. & rõ diuersitatis ibi no. in glo. fin. Si ergo compromissarius non pronuntiat: reuertitur appellans ad idem, & idem puto si pronuntiat: sed appellans vult pœnam soluere & appellationem prosequi: nec ista littera cõtradicit: immo fauet, cum dicit tempus interim non currere. Item etiã ante pronuntiationem compromisso durante. poterit appellans ad iudicem redire soluẽdo pœnã vt no. de offi. deleg. significantibus in 3. glo.

f ¶ Vel alias.] hoc supplet hęc decre quod nõ dicebat Auth. pone mortalitas, vel alia pestis cœpit esse in loco appellationis prosequendæ, ita ꝙ conuenerunt appellans & appellatus differre ad certum tempus, ita quod tempora non currerent, vel aliquid tale.

[Gl. seq. not. a ꝯrio. ponit exẽpla. & causam reddit.]

g ¶ Expresso.] nõ sufficeret ergo tacitus, puta ꝙ simul appellans & appellatus ad domiciliũ redeunt, vel longam peregrinationem simul arripiunt, vel aliquid tale: imputet enim sibi appellans, qui sic itinerat. Item per procuratorem prosequi poterat.

a ¶ Ab

Dilatio quid sit.

† De ītel. lectu vid. Matthes. laum in Auth. si tñ. C. de tẽp. app.

1 Si non cõuenissẽt. pestis nõ excusaret, quit Pa. nor. vide eundẽ in c. cũ dilecti. de do lo & cõt. Font.

a ¶ Ab homine.] hoc est secundum, in quo suppletur Auth. quæ loquebatur solum de tempore iuris
b ¶ Currere.] non intelligas, ꝙ compromisso deserto, vel tempore, de quo conuenit, finito, habeat appellās integrum tempus: sed solum habebit quātum tempore compromissi superat: dormit n. tunc illius temporis cursus. facit sup. ea compil. de resti. in integ. c. vnico. qđ plene not. de verb. sign. dilecto. ff. ex qui. cau. ma. sed & si per prætorem §. quotiens.
c ¶ Appellanti.] nec appellato.
d ¶ Nisi forte.] tertium, in quo suppletur Authentica.
e ¶ Imminere.] ꝫ. eo. oblatæ ad fi. quæ ponit exemplum de causa electionis, vel matrimonio spirituali. idem ibi dixi de matrimonio carnali, secundum Gof. Host. & Aegi. alleg. vt lit. non conte. qm̄. Idem dicit ibi Gof. in alijs, quæ celeritatē desiderāt. ff. de dam. infec. l. 1. de fer. l. 1. & 2. ADDITIO. Idem si ex dilatione fit alijs præiudiciū, vt si esset qō hæreditaria, vel natalium, quæ differtur in fraudem legatorū, qui filij sint legi. lator. Ex quo not. ſm Lau. ꝙ vbi interest tertij, puta rei publicę, seu Ecclesiæ, vel priuati: vel vbi periculum animarū imminet, potest iudex compellere partes ad litigandū. C. quomodo & quando iudex. Authen. qui semel. de collu. c. 1. & quod ibi not. Cardinalis.
f ¶ Præciperet.] post illud ergo præceptum incipient currere tempora, hoc intendit.

ad prosequendam eandē ab homine a vel à iure præfixum, currere b nolumus appellanti c: Nisi d forte iudex videns ex dilatione periculum imminere e, præciperet f in illa procedi.

¶ Idem.

¶ Ante diffinitiuam appellanti non licet prosequi causas in appellatione nominatim non expressas Nec processus primi iudicis iustificari, vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

CAP. V.

Appellāti g ab interlocutoria h, vel à grauamine iudicis i, non licet alias k causas prosequi, quàm in appellatione sua nominatim l dumtaxat expressas m: Nec processus n primi iu-

Appellati 1.] CASVS. Appellaui ab interlocutoria iudicialiter lata, vel à grauamine extraiudiciali. A grauamine hoc modo: quia cū essem canonicus Ecclesiæ Biturieñsis, alij canonici volebāt eligere Titiū: appellaui ne eligeretur, & in appellatione inserui cām appellationis: quia dixi ꝙ erat illegitimus: inueni quod hæc causa erat falsa: volo prosequi alia. s. ꝙ est excōicatus, vtrū possim? Dicit ꝙ nō: Sed quid si iudex aliquis fecit me citari ad locū nō tutū, & est notoriū, ꝙ locus nō est tutus? Certū est ꝙ non teneor comparere: verumtñ ex abundāti appellaui: pedente appellatione fui recōciliatus, ita ꝙ mō habeo tutum accessum: aduersarius meus vult impugnare assignationem mihi factam ex ista noua causa, quia nunc patet tuus accessus, vtrum possit? Dicit ꝙ ex cā superueniēti assignatio nō iustificatur. Et quid si iudex fecit me citari? Dicit ꝙ non teneor respondere corā ipso, quia excōicatus est minori excōicatione. Iudex interlocutus est ꝫ me: appellaui: nunc dico ꝙ erat excōicatus maiori excōicatiōne, vtrum ex ista noua causa possim iustificare meam appellationem? Dicit ꝙ non: hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: & primo ꝙ appellans ab interlocutoria vel grauamine, tenet̄ cām grauaminis exprimere in sua appellatiōe, nec pōt iūstificare appellationem suam ex nouis causis expressis in appellatione: secus si appellatur à diffinitiua: quia nō est opus exprimere cām, sed sufficit dicere: volo à vestra sententia diffinitiua tanquā iniusta appellare: vel appello à vestra sententia diffinitina tamquam iniusta. Not. secundo, ꝙ sicut appellatio non pōt iustificari ex cā non expressa in appellatione, ita processus iudicialis non pōt iustificari ex cā coram iudice non proposita, vel de nouo expressa: fallit, vt dictum est, in sententia diffinitiua, vbi non requiritur expressio causæ, & hoc veri. nisi in casibus, in quibus ius dicit appellationem nō esse admittendam, quia causa ēt in diffinitiua esse exprimēda. Not ibi, (Cāusas.) ꝙ in appellatione ante sententiam potest quis exprimere & prosequi plures causas: & de hoc in glo. in verb. expressas. ibi, & not. quæ hic vlt. Zabar.

Prima gloss. dicit quid facit.]
g ¶ Appellanti.] Se summat, habens duo dicta, quæ varias opiniones determinant, vt infra dicetur.
[Gloss. seq. ostendit reprobatam opi. Innocentij & contrariam reprobatam.]
h ¶ Ab interlocutoria.] Per hoc & per verbum, nominatim, ꝙ inf. sequitur, reprobatur opinio Innoc. quam no. de no. oper. nun. cap. penul. vbi tenet, ꝙ satis est appellantem ab interlocutoria exprimere iniustitiam, ēt si non adijciat in quo, vel quare: & licet ibi hoc approbet, prius tñ ibi dixerat, ꝙ nimis est generale hoc verbum, sicut & si diceret se grauatum, & nō exprimeret in quo, dicit aūt opinionem suam amplius procedere, qñ appellans diceret sñiam iniustā, quia ex instrumentis, testibus, vel alijs productis aliter vel contrarium pronuntiari debuerat. inducit decre. eo. tit. ex parte 1. Host. ibi contra dicens, ꝙ appellans habet exprimere cām quare sit iniusta, & maxime per decre. cordi. eod. tit. lib. 6. & hoc placet Gul. in Spec. de appel. §. qualiter. in princ. & hic approbatur, & merito, quia non esset aliās differētia in expressione inter appellantem à diffinitiua & ab interlocutoria, cuius contrarium vult. decre. vt debitus. sup. eo. & prædi. decre. cordi. & facit quod ibi not in 5 gl. An vero sententia super peremptorio sit diffinitiua vel interlocutoria dicam inf. c. si in princ.
i ¶ Iudicis.] Facit pro Inno. qui intellexit decr. cordi. qñ extra iudicium appellatur tātum à iudice, vide ꝙ ibi not in 4 glo & hoc dicit, quia appellatio cōtra partem, iustificatur ex futuro grauamine, vt sup. c. 2.
k ¶ Alias causas.] ēt notorias, licet. n. notorium releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponēdi 2, vt scripsi sup. vt lit. nō contesta. c. 2. super 1. glo.
l ¶ Nominatim.] Concor. de sent. excom. constōnem. lib. 6. in appellationibus, in quibus arctat decre. vt circa de ele. lib. 6. fortior fit expressio, vt ibi, & eo. tit. cōstitutio. & in cle. de elect. constitutionem 2 respon.
[Gl. seq. primo dicit opi. Ber. approbatam, & contrariam reprobatam. secundo notat & remittit.]
m ¶ Expressas.] Approbat quod not. Ber eod. tit. cum cām. in vlt. gl. & reprobat quod not. Ioan 2. q. 6 nō ita, & ipse Vin. & Goff in decre. vt debitus, vt scripsi sup verbo, probabili, & iura quæ pro eo faciunt loquūtur cum appellatur à diffinitiua. ff. eod. scio. in fi. Et not. pro hoc plurale quod adijcitur, causas, & per istud singulare verbum, appellanti, contra stylum curiæ, quæ habet ex pluribus causis expressis in appellatione nō exprimere nisi vnam in rescripto commissionis, super quo vide quod scripsi in prædi. decre. cum causam, super vlt. glo. & quod not in Spec. de appel. §. de officio. in penult. col.
[Glo. seq. ostendit opi. Inno. approbatā, & ꝫriam reprobatam, cuius iuribus respōdet hic, & infra glo. 2.]
n ¶ Nec processus.] Hic approbat quod not. Inno. in pdi. decret. penult. de noui ope. nun. reprobans quod ibi not. Hostien. & quod not. gloss. in decret. 2. vt lit. non con-

1 Lud. Romana singulari 278. 1. partem huius Clemen. post Bal in l. per hanc. C. de tem. appel. limitat nō pcedere in causis, q̄ de nouo superuenerunt. Item si interlocutoria sit grauet, q. p appsonē à diffiniti ua nō potest separari. sed an verum dicat Lud. tu vide bis hic Zabar. & Bar. cum Alex. ibi in prima additione in l. ei qui. ff. de appel. viđ Fely. cap. qualiter. col. 4. de accusa. Fo ta.

Appellās ab iterlocutoria, qđ exprimere dēt.

2 Sequuntur Pa. & Imo. hic. viđ Ia. in l. 2. col. 7. ff si quis ius voc. non ierit. Fe. c. cum dilecta. đ rescr. col. 16. Fon.

Stylus curiæ in cōmittenda causa appellationis.

non contest. in glo. quare dicit, quod et tenebat Io. & Vin. ibi. tñ Host. contra, & not. ꝙ dicit processus quia diffinitiua à qua fuit appellatum, bene pôt iustificari, & impugnari ex nouis causis vel nouiter probandis, & sic loquuntur iura, quæ inducebat Hostien. de fide instru. cum Ioan de de testi. fraternitatis. saluo quod habes in cle. de testi. c. 2.

Appellatio à diffinitiua ex nouis causis iustificari potest.

dicis [a] ex nouis [b] aut de nouo probandis [c] iustificari potest, vel etiam impugnari [d]: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipso.

¶ Idem.

¶ Prosecutio appellationis desertæ non impedit quin sententia censeatur in rem iudicatã transiuisse. h. d. Zaba.

CAP. VI.

SI † appellationem [e] per negligentiam [f] appellantis desertam [g], appellans ipse cum appellato [h], aut appellatus [i] etiam per se & principaliter prosequatur; non ideo minus in rem

a ¶ Iudicis.] à cuius grauamine vel interlocutoria fuit appellatũ, de quo præmisit.

b ¶ Ex nouis.] Vnde quod dicebat gloss. prædi. decre. 2. vt lit. non contest. ꝙ ex grauamine receptionis testium factæ lite nõ contestata iustificabatur præcedens appellatio, reprobatam olim inducẽs decre. delecto. sup. eo. tit per quam patet, ꝙ etiam præcedens grauamen non iustificat appellationem, nisi fuerit expressum in illa: si ergo iniquitas iudicis præcedens appellationem illam non iustificat, ergo nec subsequens, duo ergo requiruntur cõiunctim, quòd grauamen præcesserit appellationem, vt hic, & quòd fuerit expressum in illa, vt supra proximo responso.

[Gloss. seq reprobat vnam lecturam, ponens aliam quam exemplificat.]

c ¶ Probandis.] non intelligas ꝙ veritas grauaminis probanda non sit coram iudice ad quem, et ad iustificandam appellationem, licet probata non fuerit corã iudice à quo: quod dic vt sup. eo. tit. interposita. 1. respon. sed hic intelligit grauamẽ iudicis, vel iniustitia processus oportet ꝙ pateat ex actis corã iudice: vnde si proposui exceptionem, probationẽ obtuli, & admissus nõ fui, hoc probato apparet grauamen: sed si exceptionem legitimam probaui, & iudex illam repulit, hoc probato grauamen apparet. Sed si excipiebã actorem excommunicatum minori, iudex illam repulit, non iustificatur appellatio, nec impugnatur processus probando illum excommunicatum maiori, de quo in primo iudicio non fuerat obiectum. Item si appellaui propter exceptionem, de loco non tuto, non admissam, non iustificabitur processus, licet nunc probetur me postea reconciliatum.

d ¶ Impugnari.] Impugnatio respicit appellantem, iustificatio respicit appellatum: neuter autem ipsorũ vti poterit his, quæ coram ipso acta vel exhibita non fuerunt.

SI appellationem.] CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Bituriensi: ipse tulit sententiam ꝯ te: intra xxx. dies non petisti Apostolos; vel si petisti, non comparuisti in termino tibi assignato per iudicẽ à quo, ad dandũ tibi apostolos; vel si cõparuisti tñ nõ introduxisti tuam appellationem intra terminũ tibi assignatum, tñ postea prosecutus fuisti tuam appellationem: Vtrum non obstante prosecutione prima sententia transierit in rem iudicatam: dicit quod sic.

¶ Colligo aliqua nobilia. Et primo ꝙ per negligentiã appellantis efficitur appellatio deserta. i. perinde habetur ac si non fuisset appellatum: nec tunc fieret deuolutio ad superiorem. Not. secundo ꝙ appellatus pôt prosequi cãm appellationis appellante non prosequẽte: quia appellans potest renuntiare appellationi quo ad effectum eius, ita ꝙ appellatio deserta nõ assumit vires prosecutione. Not. ergo sententiam totius c. videlicet, ꝙ sententia à qua fuit appellatum, transit in rẽ iudicatam ac si non fuisset appellatum, dummodo appellatio non fuerit prosecuta sed deserta, puta, lata est snĩa contra me, à qua appellaui, sed intra xxx. dies non petij apostolos: Quæritur, an talis sententia transiuerit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatũ? Dicit ꝙ sic. Sed pone ꝙ post xxx. dies petij apostolos, & prosequor meã appellationem: Quæro an ista prosecutio impediat executionem sententiæ? Certe non: quia postquam transiuit in rem iudicatam potest mandari executioni intra tempus legitimum, forsan intra quattuor menses, qui dantur iudicatis ad soluendũ iudicatum.

[Gl. prima dicit quid reprobet vel apꝓbet.]

e ¶ Si appellationem.] Reprobat quod not. Inno. eod. tit. ex ratione. approbans & fortificans quod ibi not. Hostiensis.

† Pro limitatiõe hui⁹ Clemen. vide Abbatem in cap. ex parte. el. 2. extra de rescr. & materia ibidẽ plenissime Felyn.

f ¶ Per negligẽtiam.] vt quia neglexit apostolos petere, vt in c. quamuis sup eo. vel neglexit ꝓsequi intra tempus iuris vel hominis, vt in decre. sicut, sup. eo.

[Glo. seq alleg. concor & soluit duo dubia.]

g ¶ Desertam.] idem verbum in prædi. decre. sicut. Et not. quia si in appellatione, q̃ à principio tenuit, & postea tenere desiit, procedit hoc dictum, fortius puto procedere in appellatione, quæ diceretur à principio non tenuisse, vt quia dr̃ interposita tertio vel post decẽ dies: item si procedit in tacite deserta per negligẽtiam, fortius in expresse deserta per renuntiationem. facit eo. tit. Romana. §. si vero, & §. si autem lib. 6.

Appellatio pôtest se deserta tacite & expresse.

h ¶ Cum appellato.] Licet ergo dilationes, quas petit appellatus, per quas protelatur appellationis ꝓsecutio, prosint appellanti, sicut et restitutionem petenti prosunt, quas petit reus contra quem petitur. C. de tempo. resti. in integ. l. penulti. ipsa tamẽ prosecutio, quam facit etiam appellatus sibi non prodest, vt hic per rationem, quam inf. dicam.

Dilatiões appellati ꝓsunt appellanti.

[Gl. seq. ponit dictum Inno. & duas rationes ipsius, ad quas secundo respondet, ponens contrarium dictũ Host. quod fortificat, & rationem reddit, cui rationi obijcit & soluit.]

i ¶ Appellatus.] Hic fortificat dictũ Host. quærebat. n. Inno. quid si post lapsum tempus prosecutionis fert sententia infirmans primam sententiam, postea petit appellatus ipsam primam executioni mandari? Tenebat ꝙ ipsi appellato obstabit exceptio rei iudicatæ ex secunda sententia infirmationis: nec valebit si dicat per lapsum temporis ante sententiam infirmationis primam snĩam ratificatam: quia ẜm eum prætextu huius nouæ defensionis non debet secunda infirmationis snĩa retractari. de re iud. inter monasterium. C. de transact. sub prætextu. nec valet et dicere ꝙ non valet secunda snĩa lata ꝯ primam: quia vt dicit, ẜm id numq̃ valeret sentẽtia appellationis primã infirmãs: nec est et super eo prima lata in causa principali, & secunda lata in causa appellationis, & hoc reprobat Hosti. dicens, ꝙ lapsus temporis ratificat snĩam, & facit haberi perinde ac si non fuisset appellatum: sententia ergo infirmationis postea lata, à non suo iudice lata fuit. Item non valet snĩa ꝯ rem indicatam, de hoc in prædi decre. inter. Nec obstat prima ratio Innoc. quæ procederet in sententia lata à suo iudice. Nec obstat secunda ratio: quia vbi per appellationem suspẽsa manet prima sententia, bene tenet secunda contra primam: sed ex quo cessat prædicta suspensio appellatione deserta, non valet secunda, sicut non valet si appellatũ non fuisset, hoc hic approbatur & fortificatur in tantũ: q̃a p̃dicta procedunt non solũ cũ solus appellãs prosequi

Sententia ĩfirmationis lata post tẽpus appellationis ꝓsequẽdæ, an possit appellat⁹ petere primã sentẽtiã executioni mandet.

prosequitur, sed etiam cum vterque: & quod plus est, etiam si solus appellatus, quod forsan nō cogitauerat Hostien. Sit huius ratio, quia petendo pronūtiari male appellatū, non est sibi contrarius in eo quòd dicit sententiam transisse in rem iudicatam: licet enim de appellante dubitetur propter contrarietatem, quæ videtur inesse, an possit simul prosequi appellationem & nullitatem sententiæ: de quo satis scripsi eod. tit. dilecto. in vlt. glo. post Innocen. & Hostien. & vide in Specul. de sent. prolat. §. iuxta. ad fin.] In appellato tamen dicente male appellatum & sententiam transisse in rem iudicatam, nulla est cōtrarietas

iudicatam [a] censebitur transiuisse sententia [b], à qua fuerat appellatum.

¶ Idem.

¶ *A peremptoria repulsa ex alio quàm propter ineptitudinem, secundò appellans & succumbēs non auditur super ea in appellatione à diffinitiua. h. d. Zabarella.*

Sed dices, immo est contrarietas inquantum dicit appellationem eē desertam: & propter hoc sentētiā trāsisse in rem iudicatam: & non desertam, in quantum super eius iustitia pronuntiari petit per appellationis iudicem, & sic negat & asserit illum iudicem. Sol. Et si vis quòd fatear hic aliquam contrarietatem inesse, tamen appellatus qui reus est, potest vti contrarijs, maxime quorū finis non est contrarius, & actor pōt in diuersis instantijs. quod dic vt not. de reg. iur. nullus pluribus. lib. 6. nec hic dicitur, quòd in eadē instātia hæc duo proponat appellatus.

a ¶ Rem iudicatam.] hoc est ergo quod dicunt iura, quòd rata manet sententia, & quòd appellans cadit à causa eod. tit. cum sit. & c. sæpe.

[Glo. seq. dubium resoluit.]

b ¶ Sententia.] quæ tamen erat aliqua, vt quia cōtra ius litigatoris lata. si enim à principio fuisset nulla, sicut propter appellationē omissam non transiret in rē iudicatam, ita nec propter interpositam & desertā, de senten. excom. licet. lib. 6. & quod ibi not.

Cum.] ¶ Primo ponit dictum à quo, secundo excipit: ibi, Nisi.] Imola.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram archidiacono Pictauen. proposuisti defensiones peremptorias ad excludendam intentionem meam, archidiaconus interlocutus est illas defensiones non debere admitti, nec esse admittendas: Appellasti de archidiacono ad officialē episcopi, qui confirmauit sententiam interlocutoriā archidiaconi: Secundo appellasti de officiali episcopi ad archiepiscopum Burdegalen. qui ēt cōfirmauit illas duas sententias contra te latas; certum est, quod tu non posses amplius appellare: Tu reuersus ad archidiaconum, qui cognauit super principali, qui etiam sententiam diffinitiuam tulit contra te, & iterum ab illa sententia diffinitiua appellasti: in causa appellationis vis allegare exceptiones perēptorias, quæ fuerūt repulsæ à principio quæritur vtrum possis? Dicit Clemens quòd non, nisi repulsæ fuerint, quia eas proponebas inepte, & nunc in causa appellationis proponis rite: quia forte allegabas præscriptionem, & non allegabas bonam fidem & titulum, & ideo archidiaconus illas non admisit: Nunc vero proponis bonam fidem & titulum, ideo possum admitti in causa appellationis. Not. quòd non licet tertio appellare. de hoc in gl. in verbo, [Succumbit.] Not. quod sicut actor succumbēs propter ineptitudinē iterum auditur. de iudi. examinata. ita & appellans. Zabarel.

[Glo. prima dicit quid determinat, & casum ponit.]

c ¶ Cum à repulsione.] determinat casum dubium circa decret. vlti. eod. tit. lib. 6. qui talis est: Titius cōtra me opposuit exceptionem peremptoriam, quæ per interlocutoriam est repulsa: appellauit, & cōfirmata est prima interlocutoria, iterum appellauit & iterum cōfirmata est prima & secunda: quia non potuit plus appellare: processit in principali, & lata contra ipsum diffinitiua appellauit ab illis, & in causa huius appellationis vult repetere contra illam interlocutoriam, & videbatur quòd posset per prædictam decretal. contrarium hic respondetur, vnus tamen casus excipitur.

CAP. VII.

Cum [c] à repulsione [d] exceptionis peremptoriæ [e] secundo [f] appellans succumbit [g], non est in causa appellationis postmodum à diffini-

[Glo. sequens primo dat duas lecturas, & duas remissiones circa illas. Secundo prosequitur quæstionem, opinionem ponens, & probat.]

d ¶ Repulsione.] verbali per interlocutoriam, vt prędixi. non est tamē necesse in peremptorijs interloqui. de hoc satis de ordi. cog. c. 1. Idem tamen in repulsione facti, cum illam non recipit, vel ad vlteriora litis procedit. eod. tit. ex parte 2. caute tamen facit excipiens, si procurat interloqui, vt not. in Specul. de appel. § qualiter. versi. Item quod faciat & dixi eod. titu. dilecto. Et per hanc decret. & illam patet, quod sententia lata super peremptoria, interlocutoria est, non diffinitiua: & hoc tenebat Gar. in decreta. cupientes de elect. ver. insuper vbi etiam allegabat ad hoc decreta. cum dilecti de electio & decreta. sua. hic. eo. ti. Ad idem de offic. delega. significātibus. & quia vt hic patet, hæc repulsio peremptoriæ non est diffinitiua, ergo nec pronuntiatio pro ipsa erit diffinitiua, vbi. n. absolutoria definit, & condemnatoria, & econtra. C. de sen. & interlo. præses ff. de re iudi. l. 1. vt contrariorum sit eadem disciplina 32. distin. hospitiolum. ff. de his qui sui vel alieni iu. sunt. l. 1. de accusa. qui accusare. Præterea natura diffinitiuæ est, quòd ex ea oriatur actio in factum, sed à sententia lata super perēptoria non oritur actio, sed exceptio argum. in prædi. decre. cū dilecti. in fi. C. de re. credi. l. actori. Item si sententia super peremptoria & pro ea lata esset diffinitiua, non esset alia diffinitiua ferenda, cum tamen de necessitate super principali, voluntarie super peremptoria pronuntiet, de hoc in pdi. decre. 1. de ord. cog. dicebat ergo Gar. quòd siue super dilatoria, siue super perēptoria, siue super eo quod perimit appellationē, i. quod appellans non potuerit appellare, feratur sententia, interlocutoria est: secus cum iudex cognoscens de appellatione interposita à diffinitiua, pronuntiat bene iudicatum & male appellatū, vel econuerso: tunc. n. diffinitiua est. C. de appel. eos. ff. de his qui not. infa. l. furti. In effectu tamen fatetur, quod sententia lata sup peremptoria quod obstet, habet vim diffinitiuæ.

Actio in factū orit ex sentētia diffinitiua.

e ¶ Perēptoriæ.] & sic parat præiudiciū negotio principali: aliàs non liceret repeti, vt in prædi. decret.

[Glo. seq. notat à contrario, mouet dubium, allegat pro & contra, & soluit.]

f ¶ Secundo.] Si ergo semel tantum appellasset & succubuisset, non haberet locum quod hic dicitur: Si vero secundo appellat, sed appellationem non prosequitur, hic videtur dicere, locū habere. argū. s. c. proxim. videtur contra per id quod j. dicam quod credo vbi renuntiat sponte: quasi licet tarde vtatur iuris consilio expectando euentum negotij principalis; & sic nō posse tenus resistat, vt j. dicam.

Appellare tertio nō licet.

g ¶ Succumbit.] si succumbit in secūda appellatione, ergo tres habet sententias contra se, & sic à tertia nō licuit appellare eod. tit. directe. & i sua nobis C. de li. in vna causa l. vna. s. ea compil. de re iudic. c. 1.

[Glo.

tiua a emissæ audiendus vlterius super b ea: Nisi tunc rite proposita ex eo prius c repulsa fuisset, quia proponebatur inepte d.

[Glo.seq. ponit tria exempla.]

a ¶ Diffinitiua.] prolata siue per primũ ad quem debuit causa remitti, ex quo fuit pronuntiatũ male appellatum, per quascũque manus. de excep. dilectæ. siue per vltimũ, qui forsan ex vi dilationis in principali processit, siue per alium, ad quem forte post causam remissam ad primum fuit in alio articulo bene appellatũ, ita quòd expedito appellationis articulo, definit postea principale.

[Glo.seq.obijcit & soluit.]

b ¶ Super ea.] peremptoria sit tertio repulsa. & est mirabile quòd non appellans auditur, vt in prædi. decr. si. sed secundo appellans & succumbens non, vt hic cũ secunda repulsio appellationis non deberet plus posse quàm appellationis omissio. Nam & in appellatione à diffinitiua, æquiparamus ista, nõ appellare, vel secundo appellare & succumbere: sed licet ista æquiparentur in diffinitiua, in interlocutoria non. lata.n. tali interlocutoria, secundum leges debuit, sed ꝓm canones potuit appellationem differre ad euentum negotij primi. primum patet C. de episc. audi. l. 2. de iud. apertissimi. C. eod. tit. eos. § super his. & quorũ appel. non recip. l. penult. secundum patet in prædi. decreta. vlt. si ergo distulit iuris consilio, & postea victus appellauit. contra talem interlocutoriam auditur: sed si posse tenus interlocutoriã impugnauit, scilicet semel & iterum appellando, ille articulus tã solemniter discussus vlterius examinari non debet, ex quo in secũda succubuit, per quod videtur 1, quòd etiam iudex causæ principalis ante diffinitiuam nõ possit illã interlocutoriarum reuocare, nisi tunc, scilicet in cã appellationis interpositæ à diffinitiua.

Appellare secũdo & succũbere tantũ est quã tum non appellare

1 Idem videtur Card. hic Fely. in c. qualiter & quãdo. de accu. sa. Fonta.

c ¶ Prius.] in causa principali.

[Glossa seq. ponit quattuor exempla.

d ¶ Inepte.] simile de iudi. examinata. ff de flum. l. 1. §. Labeo. exemplum: petebas hæreditatem vel electionis confirmationem, excipiebam te illegitimum; & quia nõ specificaui ꝙ debui, tertio succubui: quod modo specifico in appellatione diffinitiuæ: super quo vide quod scripsi, qui filij sint legi. peruenit super 1. glo. Ad idem faciunt quæ scripsi de elect. dudum 2. in prin. Vel contra prouisum possessionem petentem excipiebam de crimine nunc addo infamiam de accu. accedens. Vel cum ius commune fundaret actionẽ suã, excipiebam de præscriptione: nunc exprimo titulum. de prescrip. c. 1. li 6. Vel opponebam peremptoriam non priuilegiatam, vt lite non contest. c. 1. lib. 6. in vim dilatoriæ ad impediendum litem cõtestatam, succubui primo, secundo, & tertio; rediens ad iudicem principalis causæ, lata diffinitiua à qua appellaui, illam exceptionem ui peremptoriæ proponere potero.

FINIS LIBRI SECVNDI.

tes mortaliter peccare .x. dist. denique in fi. de offi. archi. ea quæ. vbi de hoc. Not. casum in quo requiritur monitionem fieri per ipsum prælatum in verbo, [Moneāt.] vnde secundum Pau. nō sufficeret alterius monito. de hoc inf. de deci. cle. i. Zab.

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ Visum est s. de iudicijs & singulis partib. iudiciorum: verū q̄a clerici in sacris constituti dēnt ab ipsis abstinere p c. vnicum s. de syndi. & s de postu. per totū: ideo post illa annectit rubricā, &c. Vel sic: Visum est s. de iudicijs & singulis partib. iudiciorum, à quib. clerici dēnt abstinere: Et quia nō solū ab illis dēnt abstinere, sed ēt à vita & moribus malorum debent abstinere, ut præstēt exemplum bonæ vitæ cæteris: ideo, &c. Vel sic: Visū est s. de actibus iudicialibus, nunc vidēdum est de actibus extraiudicialibus, q. cōpetunt tam laicis quàm clericis: Et quia clerici sunt digniores, ideo præmittit de actibus competētibus clericis, & postea determinat de actib. cōpetentib. laicis.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Clemens quintus in concilio Viennen.

¶ Punit clericos cōiugatos, & alios personaliter & publice carnificum et tabernariorum officium exercētes, qui per diœcesanos nominatim & tertio moniti illud officium non dimittunt, uel dimissum reassumunt. Excitat etiam diœcesanos contra illos clericos, qui sæculares actus exercēt. Io. An.

CAP. I.

Diœcesanis a † locorum districte p̄cipimus, vt clericos b carnificū c, seu macellariorum d, aut tabernariorum e officium publice & p̄onaliter f exercētes, nominatim g & ter-

Diœcesanis.] ¶ Tria facit: præcipit, punit, & excitat Secunda: ibi, [Qui si.] Tertia: ibi, [Aduersus.]

CASVS. Quidam iuuenis constitutus in p̄sentia Romani Pontificis quęsiuit ab eo, vtrum omnes artes cōpetant clericis ex debito suę honestatis: Et respondet Romanus Pontifex ꝙ nō, immo si velint euitare pœnas hic contentas, ipsi debent abstinere ab officio carnificum, & ab officio tabernariorum Et spectat ad officium diœcesani, ut clerici abstineāt ab istis officijs. Sed quæritur, q̄bus pœnis diœcesani possint compellere clericos, vt abstineāt ab istis officiis? Dicit ꝙ nō beneficiati, & non existentes in sacris dēnt moneri ut a talib. officijs desistant, & si non desistāt & sint cōiugati, ipsi amittunt duo priuilegia clericalia: videlicet, ꝙ q̄s verberādo eos nō incurrit sententiam excommunicationis, & pro crimine poterūt cōueniri corā iudice sæculari: Si ipsi non sint cōiugati, perdunt priuilegium in rebus suis tantum: quia tenentur soluere subsidia extraordinaria de reb. suis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota duo officia proposito clericali non conueniētia: scilicet officium carnificis, & officium tabernarij No. ꝙ clericus coniugatus si exercet illa officia, ipse perdit duo priuilegia clericalia, de q̄bus in gl. Sed nō cōiugati p̄dunt priuilegium, ꝙ eis competit in rebus suis.

Not. [Commercijs.] Commercium cōmercij, cio, idest, plurib. rebus vna vēditio, vel diuersarum rerum cōmutatio, vt si quis daret uel p̄mutaret mantellū p̄ capa: vel econuerso: Vnde dicitur commerciū quasi commutatio mercium. Illa vero mirabilis incarnatio Iesu Christi fuit commercium, quasi cōmutatio mercium, s. diuinitatis & humanitatis: Nam homo quodammodo cōcessit Deo homanitatem, Deus homini largitus est diuinitatē. Descendit diuinitas, & ascēdit humanitas, & exaltata est sup̄ choros angelorum: Vnde canitur, O admirabile commerciū, creator generis humani animatum corpus sumēs, &c. Not. ꝙ hęc dispositio est stricti præcepti: ibi, [Districte præcipimus.] cōcor de decimis, non est. Ex quo infertur contrafaciē-

cul. de cleric. coniu. ver. sed nūquid dices. Et not. Verbum, [Diœcesanis,] non dicit, ordinarijs locorum, sicut s. ea. compi. de seque. pos. c. 1. per quod videtur, ꝙ alij ordinarij licet in loco iurisdictionem habeāt, hoc non possint inquantum hæc constitutio nouum inducit. & facit quod dicam j. de iurepa. c. 1. post prin.

[Gl. seq. soluit dubiū de exēptis, circa ꝙ distinguit.]

b ¶ Clericos.] puta ꝙ includat etiam exemptos, qui delinquerent in loco non exempto: cum per id subsint diœcesanis: vbi vero delinquerent in loco exēpto, nō vr̄ quod ad illos extendatur hæc constitutio, cum excitet officium diœcesanorum tātum. ad hoc de offic. ord licet. & c. pen. maxime: quia q̄n iura ita volūt dare iurisdōnem super exemptos, hoc exprimūt, vt patet s. ea. compi. de s. negli. præla. c. vnico. cum suis cōcor.

c ¶ Carnificum.] carnifex dr̄ à carnifico, cas: quia carnes facit & vend. facit de appel. significante. vnde & homicidæ solent dici carnifices.

[Glo. seq. dicit vnde dicātur, causam ponit, & dubium soluit.]

d ¶ Macellariorum.] hi sic dicuntur: quia pecora vel quadupedia mactāt a macello. as, quod est mactare & trucidare. & p̄pter horrorem & vilitatem istorū duorum officiorum, s. macellarij & tabernarij, hoc est specialiter de his prouisum: & licet multa alia sint vilia, puta aptare pelles & coria, & his similia: tamen cōstitutio locum habet solum in expressis.

e ¶ Tabernariorum.] Taberna dicta est à tabulis, quæ mercibus substernūtur, & proprie dicit̄ domus in qua panis, vinum & carnes coctæ venduntur: talia loca nedum tenere, sed nec ingredi debēt clerici. eo. ti. clerici. 44. dist. clerici.

[Glo. seq. soluit dubium, & contrario respondet.]

f ¶ Publice & personaliter.] Coniunctim requirūtur hęc duo. si ergo occulte vel p̄ alium hoc exercet̄, cessat pęna, licet nō culpa. & sic soluit̄ ꝙ opponi posset d̄ decr. fundamēta. d̄ elec. li. 6. §. vt ergo. & §. seq. de dec. mulieres. de sen. excō. q̄ p̄ aliū. de reg. iur. li. 6. cū ꝯco.

g ¶ Nominatim.] i. p̄prijs nominibus eorum expressis: quasi nō sufficiat dięcesano monere in genere clericos diœcesis suę, vel clericos talis plebanat9, vel talis ecclesiæ: sed monere dēt exprimēdo illi9 vel illorū nomina.

[Glossa prima summat, diuidit, dicit q̄d determinat, & dubiū soluit.]

a ¶ Diœcesanis.] Casus: punit clericos cōiugatos, & alios personaliter & publice carnificum, & tabernariorum officium exercentes, q. per diœcesanos nominatim & tertio moniti illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam diœcesanos contra illos clericos, qui sæculares actus exercent. Et tria facit: præcipit, punit, & excitat. secūda: ibi, [Qui si.] Tertia: ibi, [Aduersus.] Determinat & declarat decret. penult. in prin & vlt. eod. titu. & quod not. Guli. in spe

† Vide ꝯcil. Trid. sessio. 22. de reformat. c. 1. & Ber. Diaz in pract. crimi. canonica. c. 63.

Carnifex vnde dr̄.

Macellarii qui dicuntur.

nomina, & concor. de sen. excom. constitutionem. li. 6. & inf. de sent. excom. grauis. in fin.
a ¶ Tertio.] de sent. excom. sacro. & c constitutionẽ. li. 6. debet ergo habere aliquorũ dierũ interualla, ut ibi dr̃, nec vr̃ hoc sufficere ꝙ emanaret vnum peremptorium ꝑ hãc litteram.
b ¶ Moderãdum.] de appe. cum sit Romana.
c ¶ Nullo.] simile de coha. cleri. & mulie. sicut.
d ¶ Taliter.] scilicet per diœcesanos nominatim, & tertio præfixo termino (congruenti.
e ¶ Præmissum.] scilicet publice & personaliter.
f ¶ Resumpserint.] lapso termino. hoc dico: quia si habuisset terminum mensis, & v. die dimisissent, decimaquinta resumpsissent, dummodo intra terminum postea dimisissent, non esset locus pœnæ 1.
g ¶ Quandocũque.] quasi etiam post tempora longiora. & est simile de ord. cog. c. 2. Ioan. And.

[Glos. seq. litteram exponit, duas lecturas ponit, & inducit sim.]
h ¶ Omnino.] s. quo ad duo priuilegia, q̃ poterant habere, per decre. vnicam. de cle. coniu. lib. 6. & si hic coniũgis totam illam partem, scilicet priuilegium clericale quã diu, & c. multum facit ad id quod no. de cle. coniug. Ioãnes. in 4. q. sed si istud, omnino, intendit perpetuitatem priuationis inducere, vt si cõiũgatur hic illud verbum, solum. priuilegium clericale eo ipso amittãt, resultaret cõtrarius intellectus. similis disputatio de hac dictione, omnino. ff. de fideiussoribus. l. Græce. §. illud.
i ¶ In rebus.] proprijs, in quibus aliàs gauderent immunitate. eo. ti. c. vlt. de immu. eccle. c. 1. li. 6.
k ¶ Quamdiu.] Recuperabunt ergo desistentes priuilegium & facit de uita & hone. cle. c. vlt. & qđ ibi dixi post Inno. ibi etiam. no. Ber & facit quod not. 32. dist. nullus. & 81. dist. si qui sunt presbyteri.
l ¶ Eo ipso.] 2 Licet ergo sit necessaria monitio: nõ tñ est necessaria priuatio. concordat de sen. excom. in audientia. & c. contingit. simile de præb. extirpandæ. de rapto. excommunicationi. inf. de deci. ca. 1. de sta. mo. attendentes. in fi.
m ¶ Alios.] non carnifices, uel tabernarios.
n ¶ Instituta.] eod. tit. c. 2. & c. clerici. & ca. vnico. lib. 6. ne clerici vel mona. cap. 1. de sentent excommu. contingit.

† al. competẽtem.

1 Quia ĩ talibus finis ẽ spectandus. Pan. Cardi. Font.

2 De hoc verbo vide Ias. in l. Cẽturio ff. đ vulg. & Abbatẽ in c. 1. ĩ vlti. no. extra de sen. & re iudicata.

tio [a] moneãt, vt sic ab huiusmodi officijs intra conuenientem † terminũ monẽtium ipsorum arbitrio moderandum [b] desistant, & quòd ipsa nullo [c] vnquã tempore reassumãt. ¶ Qui si taliter [d] moniti ab his non destiterint, aut ipsa (vt præmissum [e] est) exercendo resumpserint [f] quandocumque [g], coniugati omnino [h], non coniugati vero in rebus [i]: & si omnino incedant vt laici †, in personis priuilegium clericale, quàdiu [k] præmissis institerint, eo ipso [l] amittant. ¶ Aduersus vero alios [m] clericos, negotiationibus vel commercijs secularibus, vel officijs non conuenientibus clericali proposito publice insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant instituta [n], quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de dãnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

¶ Idem.

¶ Præmisso exordio punit primo clericos beneficiatos utẽtes publice uirgata uel partita ueste. Secũdo subdiaconos, et diaconos. Tertio, omnes clericos tõsuram publice cũ tali ueste portãtes. Quarto, habentes dignitatem, personatũ, beneficium curatum: & sacerdotes & religiosos publice portantes talem uestem uel infulã. Quinto: punit oẽs prædictos utẽtes tabardo notabiliter breui, integre foderato. Sexto: certas caligas clericis interdicit. Ioan. And.

CAP. II.

QVO-

Quoniam.] ¶ Diuiditur in sex partes, vt patet in rubro. Secũda: ibi, [Si vero.] Tertia: ibi, [Idẽ quoque.] Quarta ibi, [Dignitatem.] Quinta ibi. [Sed tales.] Sexta ibi, [Huic insuper.] Imola.

CASVS. Visum est sup. qualiter clerici dẽnt abstinere a quibusdã artibus: Sed quæritur vtrũ debeant abstinere a quibusdã uestibus: vel vtrum sit eis licitum vti quibuscunq. vestibus? Dicit ꝙ clerici dẽnt abstinere à veste diuerso colore colorata, & si utãtur publice, ipsi incurrũt pœnas hic contentas. Sed quæritur nunquid presbyteri possũt portare caligas scacatas? Dicit quòd non. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ per decentiam exteriorem cognoscitur honestas morum interiorum. No. quòd clerici prohibẽtur portare vestes diuersis coloribus coloratas: Vnde si sint clerici beneficiati, ipso facto sunt suspensi à perceptione fructuum sui beneficij per sex menses: Si non sunt beneficiati, tunc per sex menses sunt inhabiles ad obtinendum beneficium quodcunque. Si vero sint in dignitate constituti, tũc magis puniũtur. Not. ꝙ clerici interueniente causa sufficienti, puta causa timoris, pñt assumere vestes laici. Not. [virgata] idest, viridi. Not. [Sancimus.] vt sup. in clem. cum illusio de denuntiatione. Not. [Censemus.] vt sup. cle. causam. de electione. Not. [Tonsuram,] id est, coronam clericalem. de tõdeo. Not. [Deferentibus,] idest, portãtibus. à defero, defers, detuli: ꝙ est compositum de fero, fers, ut sup in cle. si ante, de dolo & contu. No. [personatum.] personatus, tus, tui. Et persona fœ. ge. est rationabilis creaturæ indiuidua essentia Et secundum hoc dicitur persona: quasi per se vna. & est etymologia. Et secundum hoc persona videtur spectare ad deitatem. Item persona dicitur histrio repræsentator comœdiarum: quia diuersis modis psonat diuersas ꝑsonas repræsentando. Et hinc ꝑsona dr̃ in Grãmatica ipsum suppositũ, q̃nque ꝓprietas suppositi, q̃nq; ꝓprietas vocis, q̃nq; vox ipsa, q̃nq; modus significãdi, & quandoq; personalis proprietas. Item persona dicitur in Ecclesia, qui dignitatem habet præ cæteris. Et hoc ab histrione sumptum est, qui diuersas ꝑsonas repræsentãdo, diuersos solet accipere ornatus, secundum dignitatem personæ, quam habet repræsentare. Et hinc tractũ est vt persona dicatur in Ecclesia, quę dignitas personatus dicitur, nam secũdum diuersos gradus dignitatis ꝑsonæ distinguntur in Ecclesia. Et hinc ẽt tractum est, vt in Grãmatica vna persona dicatur prima, alia secũda, alia tertia, quod fit ratione dignitatis. Inde venit hic ꝑsonatus, tus, tui, dignitas vel officiũ ꝑsonę, secũdum Hug. & hæc personalitas, tatis. Not [per decentiam,] idest, per conuenientiã habitus: quia non omnes habitus sũt conuenientes clericis. Not. ibi, [Scacatis.] ꝙ scacatio dr̃ claudũ vel claudico, siue inæqualitas, & est Grecum & inde sumptũ est hoc nomẽ scacatus, ta, tum. Et dic caligis scacatis., idest, inæqualibus. Glo. tractat pro residuo. Not ex causa rõnabili licitum est clerico vti veste virgata vel partita, & dic rationabilem causam, scilicet timoris, eo. tit.

tit.clerici. Not.ꝙ hic punitur solum qui publice vtit̃ tali veste:secus ergo si occulte , puta in camera vel in prādio:vt quia caret alio panno.Solus ergo publicus vsus hāc pœnā meret̃.si.s̃.c.proxi.secūdū Pau. Zabar.

[Glo.prima summando diuidit,& dicit ad q̃d ema nauit.]

† Hāc cō stitutionē innouat & ampliat cōc. Trid. ses. 14. de re for.c.6.

a ¶ Quoniam] Casus:præmisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veste : Secūdo subdiaconos & diaconos. Tertio, omnes clericos tonsurā publice cum tali veste portantes. Quarto habētes dignitatē , ꝑsonarū, beneficiū curatū,& sacerdotes & religiosos publice portātes talē vestē vel infulā . Quinto punit omnes p̄dictos vtētes tabardo notabiliter breui, integre foderato. Sexto certas caligas clericis interdicit. emanauit executiue ad iura 21.q.4.per totum.eo.tit.c.penult.

Quoniam [a] † qui abiectis vestibus proprio congruentibus [b] † ordini, alias assumere,& in publico portare rationabili causa cessante [c] præsumit, professorum illius ordinis prærogatiua se reddit indignum [d] : Præsenti constitutione sancimus , quòd quicunq; clericus [e] virgata vel partita [f] veste publice [g] vtetur [h] (nisi causa rationabilis [i] subsit) si beneficiatus extiterit,per sex mēses [k] à perceptione fructuū beneficiorū [l], quæ obtinet , fit † eo ipso [m] suspensus [n]. Si vero beneficiatus non fuerit; in sacris tamē ordinibus citra sacerdotium [o] constitutus , per idem tempus [p] reddatur eo ipso inhabilis [q] ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus de clericis alijs [r] vestem talem [s] simul & tonsuram [t] publice deferentibus clericalē. ¶ Dignitatem vero , persona-

† al. ita: fit ipso facto suspēsus.

b ¶ Congruentibus.] congruentia vestium respicit non solum clericos, de quibus hic & in iuribus p̄allegatis,& monachos,de quib. ĩ.de sta. mona.ne in agro.sed etiā omnes laicos.41.dist.§.1.& c. parsimoniā. 30.dist.si quis virorum.& variatur ex diuersitate sexuum.ea.dist.si qua mulier.

c ¶ Cessante.] sup.eo.Deus qui.

d ¶ Indignum.] de sent.excom.in audientia. eo.tit.si iudex laicus.lib.6.de iniu.item apud.§. si quis virgines.& est simile de stat.mona.recolentes.

Clericus est q̃ primā tonsurā habet.

e ¶ Clericus.] includit habentem primam tonsuram tantum de æta.& qualita.cum contingat.

[Glo. seq.allegat duas concor. & dubium soluit.]

Vestes virides & rubeæ, sunt clericis prohibitæ.

f ¶ Partita.] dicit canō, ꝙ diuersi coloris , vel diuersæ patris vestis esse non debet.20.q.1.c.vlti.in fi.alibi, ꝙ vestis non debet esse varia sericis texturis,nec habere variorum colorū ornamenta. 21.q .4.c.1.in fi.Et ꝙ licet vestes rubei & viridis coloris prohibitæ sint clericis.s̃.eo.c.pe.pœnæ tamen istius constitutions locū habent solum in vestibus hic expressis. & concor. quod dixi sup.c.proxi.

g ¶ Publice.] concor.sup.c.proxi.

ADDITIO. Dicit Lau. ꝙ dicitur publice portare cum multitudini hoc patet:sicut etiam dicitur publice aleator,vel vsurari⁹,vel maleficus,vel meretrix,ve excōicatus.de exces.prælat.inter.de malefi.c.2.de exceptione exceptionē.34 dist.vidua. In domo vero dicitur secrete:quia domus rem secretam,& non publicam denotat.6.q.1.ex merito.Zabarella.

[Glo.seq.soluit dubium,& solutionis obiectionē.]

h ¶ Vtetur.] vestibus ergo etiam prius factis publice vti non poterit sine hac pęna, nec propter hoc constitutio respicit præterita:damnat enim solum futurum vsum.& facit quod dixi sup.ea.compi.de æta & quali. vt hi qui.in glo.quòd postetis.

i ¶ Rationabilis.] puta timoris.eo.tit.c.penult.

k ¶ Sex menses.] inchoandos post talem publicam delationem.

[Glo seq.quæst.soluit,& rationem reddens contrario respondet:inducit simile,& dubium soluit.]

l ¶ Beneficiorum.] omnium,propter indefinitam.de hoc de elect.vt circa , lib.6. offendit enim vniuersum statū Ecclesiæ,nec minus vnam ecclesiam q̃ aliā.& sic soluit̃,de elect. si cōpromissarius.§. huiusmodi. & §. seq.lib.6.vbi specialiter offenditur ecclesia,ad q̃ indignus eligitur,vel ad quam dignus electus impeditur: & est simile ĩ.de pœnis c. [illegible] talis eligere, de elec. cum V[illegible]

m ¶ Eo ipso.] hic ergo non est necessari[illegible]

[Glo. seq. primo soluit tria dubia: secundo quærit & soluit,& de duobus remittit.]

n ¶ Suspensus.] si tamen interim illos ꝑciperet , non est irregularis,cum hoc non sit expressum in iure. de sent.excom.is qui lib. 6. nec beneficijs priuatus,cum hoc hic nō exprimatur , sicut in casu, de elect.ca.1. §.fi.& c. cupientes.§. cæterum. lib. 6 tenetur tamen ad ipsorū restitutionē. Sed cui fiet restitutio?hic videndum est cui accrescant fructus tempore suspensionis,puto ꝙ quotidianæ distributiones accrescāt socijs,vt dixi s̃. ea. compi de æta.& qualita. vt hi qui.fructus p̄bēdæ vel distincti beneficij accrescant ecclesiæ. de cleri.non resi.c.penult.& sic intellige quod not.91. dist. clericus victum.& quod not.Inn. de choa. cler.sicut. Quid aūt si isti suspensi nollent interim officiare ecclesiā,& an interim eligant vel eligantur? Vide quod not.in præalleg.§.cæterum.in glo.non ergo.

Suspensionis tp̄e durante cui accrescūt fructus clerici suspēsi.

o ¶ Sacerdotium.] hic ergo est ius diuersum inter sacerdotium & alios sacros ordines.concor. 54. dist. ex antiquis.ne cle.vel mo.c.fi.

p ¶ Per idem tempus.] sex mensium.

q ¶ Inhabilis.] tenet Guli.in Spec.tit.§. superest.versi.sed nunquid potest, ꝙ legatus & episcopus hāc pęnā infligere possint,etiam in perpetuum clerico & laico ex cā. & vides ꝙ in defectum beneficij succedit hæc pęna [1] inhabilitatis; alibi deficiēte beneficio succedit pęna excommunicationis.ĩ.de deci cap.1.

1 Notat Imo.ꝙ inferior à Papa ex statuto inhabilitare pōt clericos ad obtinēda beneficia Font.

r ¶ Alijs.] qui nec beneficiati sunt,nec in sacris.

s ¶ Talem.] virgatam vel partitam.

[Glo.seq infert ex copula , & arguit. Secundo q̃rit; quæstionem declarat soluit.opi.ponit.Tertio, specialia quærit & soluit.

t ¶ Et tonsuram.] si ergo vestem ferant siue tōsurā,nō est locus pęnæ. & facit ad ea q̃ not. & scripsi de apost. tuæ. vides enim ꝙ constitutus in minoribus,sæcularibus vestibus vtens,non incurrit hāc pęnā,nisi immisceat tonsurā.Et quia de tonsura clericorū iura varijs verbis vtuntur: quædam dicūt rasuram in parte superiori admodum sphæræ.24 dis.§.clerici.& c.seq.Dicitur autem sphæra rotunditas, vel corpus,seu spatium rotundum:quædā dicūt coronā & rasurā.12.q. 1.duo sunt quædam tonsuram & coronam. eo. tit.clerici.de cle.contu.cap.vlt.& ĩ.de celeb.Mis.c.1. quædam simpliciter tonsuram.eo.tit.clericus.simile de cle.coniu. Ioannes.& c ex parte.eo.tit.c.vnico.lib.6.& eo.lib.de biga.altercationis. de senten. excom. si iudex.& hic, quid hæc verba intendant,videamus. Circa hoc sciendū,ꝙ clericis deputatis ad diuina ministeria,cōpetit rasura & tonsura in modum coronæ ratione figuræ; quia corona est signum regni & perfectionis,cū sit circularis carens angulo , in signum carentiæ sordiū,q̃a vbi angulus,ibi sordes.se ergo & alios virtutibus regere,& sordib.mundare dēnt :& sic in Deo regnabūt,vt in prædi.decre.duo.per rasurā autē ex parte superiori

Corona, tōsura, & rasura differantes aliqualiter quid in clericis repræsentant.

Sordes sunt in angulis.

capilli

capilli subtrahuntur,ne mens ipsorum per occupationes temporales retardetur à cōtemplatione mysteriorū diuinorū. Summitas enim capitis est eminentia mētis. facit de sacra vnct. c. vnico. versi. in vertice p ipsi⁹. ergo denudationem mentis releuatio designatur: Et q̃a cōuersi ministerijs diuinis non occupantur, superius non radduntur: licet inferius tondeantur, quia tēporalia deponunt. Tōsura vero ex parte inferiori capillos tōdet vsq; ad releuationē sensuum, scilicet visus & auditus: ne scilicet oculos vel aures impediāt. & est signū ꝙ pscindēda sunt vitia cordis & corporis ne intuitū diuinorū impediant: & ex his debetur corona cælestis. Vnde dicit canō, ꝙ incedere debēt clerici detonso capite & patentibus auribus. 24. dist. c. penult. Ex pdictis videt ꝙ proprie rasura respiciat partem superiorem: quā dicimus clericalē: corona, circulum capillorum: tonsura, abscissionē ipsorum. facit de sent. excom. contingit. 2. ibi, circuncisis crinibus. Hostiensis tamen in decre. clerici. eod. tit. vt ibi scripsi, qđ s̃. dixi clericam, vl̃ vocare tonsuram, dicens ꝙ maiorē tonsuram, & altiorem & rotundiorem coronam dēt habere monachus, quàm clericus. & notauit etiam de hoc in summa, eo. tit. §. 2. Hęc dicta ad discutiendū an tonra cōsistat in clerica, vel in tōsione criniū, vel in vtroque: & specialiter per hoc ad textū, an clericus in minoribus deferens talē vestē cū clerica & longis crinibus, vel ecōtra tonsis crinibus, sed sine clerica incurrat hāc pœnā. Et in primo casu, si clericā caputio vel aliter cooperit, & in secūdo, si tonsionē criniū coopertā portat forte vestito caputio: certū est ꝙ non est locus pœnæ: per verbū, publice, quod respicit vtrumq; s. vestem & tonsuram: remanet ergo dubium cū alterū solū defert & publice, egeret declaratione: sed credo de mente, ꝙ si tantū in publico exhibet, ꝙ videatur clericus cū ea veste, locus sit pęnæ. raro enim vel nunquam in capite caputiū, birretum, capellum vel aliquid tale deferens, ostendit vtrumque.

† al. pileum iuuenum.

Clericus aures habeat patentas.

tum seu beneficiū aliud obtinens, cui curæ immineat animarum, necnon cęteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci [a] morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquā ex causa rationabili) publice vestem ferant huiusmodi, aut infulam [b] seu pileum † lineum [c] publice portent in capite, sint eoipso beneficiati, videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri [d] vero sacerdotes & religiosi quilibet per idē tempus [e] reddātur inhabiles ad quodcūq; [f] beneficium ecclesiasticum obtinendum. ¶ Sed & tales [g] & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio [h] seu tabardo foderato vsque ad oram [i], & ita breui, quòd vestis inferior notabiliter videatur [k]: epithogiū ipsum † sæculares clerici & religiosi administrationē habentes, teneantur intra mensem [l] dare pauperibus. Cæteri vero religiosi administrationem non habētes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus aliquos conuertendum [m]. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri [n] vero inhabilitatis pœnas prædictas per idem tempus [o] se nouerint incurrisse. Huic insuper adijcimus sanctioni [p], vt clerici præfer-

[Glo. seq. notat ad quæstionem disputatam.]

a ¶ Extrinseci.] Hæc littera & principium huius capituli ibi, in publico portare, facit ad quæstionē olim disputatā de monaco, qui bene portat habitum suum quē tñ cooperit habitu clericorum sæculariarū, ꝙ sit apostata: & ita fuit hic terminatum. & inducebatur decre. penult. eo. tit. de iudæ. in nonnullis. & ponitur in mercuria. sub tit. de apostatis.

b ¶ Infulam 2.] Sumitur interdum pro corona imperiali. C. de quadri. præ. l. fi. quandoque pro alba falscio la sacerdotalis capitis, & ideo submisit. seu pileū, qđ dr̃ à pilis, quia pilos capitis tegit, & stringit. & nota ꝙ etiam diaconum portantem infulā non punit hæc cōstitutio: nisi sit de hic expressis.

c ¶ Lineum.] idē puto si sericū, quod apud nos multum est in vsu, cum maior vel saltem eadem sit ratio.

d ¶ Cæteri.] nō beneficiati, & religiosi pęnam hic expressam incurrunt vltra pęnā excōicationis, qua ligātur per aliam constitutionē de cleri. vel mo. c. 2. lib. 6.

e ¶ Per idem tempus.] annale.

f ¶ Quodcunque beneficium.] includit prestimoniam, vel pēsionē, quā haberet in titulū facit quod dixi de reler postulasti.

g ¶ Et tales.] de quibus proxime dictum est.

h ¶ Epithogio.] Dictū est ab epi, quod est supra, & tego tegis.

i ¶ Oram.] sine aspiratione designat finē vel extremitatem rerum, præcipue regionum & vestium. Vnde dicitur 1. Regū. 24 ꝙ Dauid pcidit orā clamidis Saulis. 2. q. 7. §. de his. & Genesis 42. Repererūt in ora saccorum ligatas pecunias. ad Hebræos 11. Sicut arena, quæ est ad oram maris. Non aspiratur etiam qñ scribitur pro plurali, de os, oris. aspiratur autē qñ designat tempus: vt horā Tertiæ, vel Nonæ.

k ¶ Videatur.] Dicit canon ꝙ superior vestis clericorum debet esse talaris, idest, longa vsque ad talos. 23. dist. penult. & si breuitatē vestis superioris diceremus huius constitutionis cām, videretur constitutio locum habere etiam in tali tabardo non sic foderato: quod non credo, cum sit pęnalis & sic non extendenda. de electio. statutum. lib. 6.

l ¶ Intra mensem.] quia supra dixi vtentes, videtur ꝙ mensis incipiat post inchoationem vsus.

[Glo. seq. arguit, quærit & soluit.]

m ¶ Conuertendum.] facit ad not. 12 q. 1. non dicatis. ꝙ monachus administratione carens eleemosynā facere non possit. Sed quid si talis monachus erat in studio de licentia abbatis, à quo multū distat? Satis puto ꝙ tunc q̃uis administrationē non habeat, hanc erogationē facere possit: per ea quæ not. Host. in summa de pœnit & remis. § quibus & qualiter. char. pen. ver. qđ de facientibus eleemosynam. vbi tenet ꝙ monachus, qui de licentia abbatis est in studio vel peregrinatione, potest facere gratuitam eleemosynā moderatā allegat de offic. de eg. præterea. ff. de procu. ad rē. & l. ad legatum. de iud. si longius. fortius ergo faciet hāc necessariam. & facit quod not. de accu. ex parte.

n ¶ Cæteri vero.] non beneficiati.

[Glo. seq. ponit tres lecturas.]

o ¶ Per idem tempus.] annale, vt sic respiciat qđ proxime dictum fuit, à ver dignitatē, citra. vel vt restringatur pęna potest intelligi de sex mensibus, de qbus in principio dixi t. vel dic diuersificari pęnas pdictas, scilicet anni & sex mensiū secundū qualitates diuersas clericorum, de quibus præmisit, vt semestre locū habeat in ijs, de quibus loquitur vsque ad ver. dignitatem. annus in alijs.

[Glo. seq. soluit obiectionem & dubium.]

p ¶ Sanctioni.] nō dicit ꝙ iste finis sit sāctio, sed additur

1 Infula fascia erat in modum diadematis (vt ait Seruius li. 10. AEneid.) à qua depēdebāt vittę ab vtraque parte.

† al. ipsi

Ora sine aspiratione & cū aspiratione, qd denotat.

Eleemosynam facere, an sit monacho pmissum.

car sanctioni. In præcedentibus.n.constitutio est pœnalis,hic non. hoc dico propter not.3.dist. in fin.summæ.erit autem hic locus pœnę arbitrariæ, ex quo certa non statuitur.de offic. deleg.de causis.

a ¶ Presertim.]pro maxime.

b ¶ Caligis.] 23.dist. clerici.

c ¶ Viridibus.]isti colores in ipsorū vestib. erant prohibiti.eo.tit. cap.pen.& vide quod ibi scripsi.

d ¶ Vtātur.] Prouidit Clemēs circa infulas, caligas,& vestes, prouideat successor circa scarpitulas, quarū per forationem vel incisionem multiformem superstitiosa curiositas apud clericos pullulans adinuenit.

rim a beneficiati,caligis b scacatis,rubeis,aut viridibus c publice nō vtātur d.

TITVLVS II.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens v.in concilio Vienen.

DE PRAEBENDIS & dignitatibus.

Cōtinuatio. [Visum est supra de vita & honestate clericorum: verum quia clerici non possunt viuere nisi habeant beneficia & dignitates:vnde cōmode possint vitam sustentare:ideo,&c.

¶Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate cōcessis, per quā prouideri mādatur, ne animarum cura,si dignitati imminet,negligatur: uel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, uel ad quam quis per electionem assumitur. hoc dicit.Ioan.And.

CAP. I.

SI dignitatem e habenti de alia prouideri mandemus f †, dispensantes g cum eo, ut simul vtramque ualeat retinere h : de animarum cura,quę illis,vel

SI dignitatem.] ¶ Duo sunt dicta,secundum: ibi,[Ad hoc.] ¶ Presupponendum est quod habetur in c.cum in illis. eo. titu.in sexto, quia ad eius declarationem fuit facta hæc Clementina,videlicet,quòd si Papa mandet prouideri alicui de aliquo beneficio , virtute illius mandati non potest prouideri de beneficio curato, nisi expresse fiat mentio de beneficio curato.Secundo præsupponendum est quod dicitur in eo. ca.cum in illis. quod si Papa mandet prouideri alicui de aliqua dignitate vel personatu,virtute illius mandati non potest prouideri de dignitate electiua,nisi expresse caueatur in litteris de beneficio electiuo.

CASVS.Habebā vnā dignitatē:volui hēre aliā, cuius collatio pertinebat ad Papam, quia forte collationē illius dignitatis sibi reseruauerat, vel vacauerat in curia Romana,vel forte impetrauerā ab ipso iure præuētionis:porrexi preces supplicatorias Papæ,ut mihi cōferret illam dignitatem,& in precibus continebatur,quod habebam aliam dignitatem. & petebam dispensari ad obtinēdam aliam,in qua imminebat cura animarum: Papa dispensauit:in litteris non fuit appositum quod illi dignitati imminebat cura animarum: sed tamē apposita fuit hęc clausula,prouiso quod cura aīarum nullatenus negligatur:Quęritur vtrum illa clausula sit sufficiens,vt mihi prouideatur de illo beneficio cui imminet cura aīarum?Dicit Clemens quod non , nisi in litteris ponatur talis clausula:prouideas tali habēti tale beneficium,cui imminet cura aīarum de tali beneficio, cui ēt imminet cura animarum.Sed quid si Papa mādet quod mihi prouideatur de dignitate ad cuiuscunque collationē,prouisionē,vel institutionem pertineat,& non dicit electionē:tū in prohibitione fecit mētionē de electione sic dicēdo:Inhibeatis oīb. ad quos pertinet institutio uel electio,vt nihil hēant attētare in preiudiciū nostri:Quæritur,vtrū virtute illius rescripti possit mihi prouideri de dignitate electiua? dicit quod nō , nisi fuerit ēt facta mētio de dignitate electiua in parte dispositiua rescripti. vn̄ in rescriptis Apostolicis sūt multæ partes,s.salutatio,exordium,narratio,dispositio & prouisio.No primo iuncta gl.quod licet Papa in litteris gratiæ faciat mētionem de beneficio aliquo incompatibili,non propter hoc vr̄ secum dispensare : sed solum mētio illius beneficij incompatibilis hoc operatur,quod collatio alterius nō erit surreptitia.c.nō pōt.eo.ti.in 6. Et hoc verum, nisi Papa proprio motu illi cōcederet beneficium.cap.si motu proprio. eod. titu. in 6.immo secundo impetrans debet petere a Papa,vt secum dispēset',aliàs non posset obtinere. Not.secundo,quod impetrans aliud beneficium debet facere mētionē de qualitate sui beneficij,an fuerit dignitas cui immineat cura animarū, vel non.No.tertio differentiam inter litteras gratiæ & litteras iustitiæ, quia litteræ gratiæ vitiantur, & sunt ipso iure nullæ, si fuerunt obtentæ per surreptionem : Litterę vero iustitiæ nō sūt ipso iure nullæ, sed veniunt annullandæ per excepionem. c.cū dilecta. de rescriptis. in antiq.Not.quod executor mandati Apostolici non potest alicui prouidere de dignitate electiua , nisi fiat expressa mentio de dignitate electiua in mandato in parte dispositiua.Not.[Dispensantes.]Dispensatio est iuris cōis prouida relaxatio,vtilitate seu necessitate pensata,secundum Guli. in Specu.tit.de dispensa.Vel sic,Dispensatio est rigoris iuris per eum ad quem spectat canonice facta relaxatio.1.q.7.nisi rigor.& c.seq. Capit tn̄ quandoque dispensatio improprie , scilicet pro iuris declaratione, vt in ca.Quintauallis.de iure iur.No.in §.ad hoc.ibi,[Consueuit.] quod per cōsuetudinem dignitas efficitur electiua pro hoc eo.tit.cū de beneficio.lib.6 Zaba.

† De mādatis de prouidendo, vide quod nouissime sanciuit cōcil. Trid. sessio.24.ca. 19.

[Glo.prima summat, diuidit , & dicit quid principium approbet.]

e ¶ Si dignitatem.] Casus.Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quā prouideri mandatur,ne animarū cura, si dignitati imminet,negligatur:vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, nō facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, uel ad quam quis per electionem assumitur. Duo sunt dicta.Secundum ibi: [Ad hoc.] Quod in principio dicit de dispensatione,vsq. ad ver.quamquam. tenebat Hosti.de rescrip.postulasti.Guli.in Spe.de leg §.videndū. versi.sed nunquid nocet.

f ¶ Mandemus.] idem puto si prouideat, dum tamen non motu proprio.inf.c.3.cum eadem sit ratio.

[Glo.seq.prorogat dictum.]

g ¶ Dispensantes.] Quid si nulla fiat dispēsatio super pluralitate,sed solū prouidere mandat de dignitate:nō adiecto de cura,postea sumit hæc clausula?Dicas idē, cū eadem sit ratio.Sed quia clausula illa poni nō solet nisi cū fit dispēsatio super pluralitate,uel simili facit de offi.ord.c ordinarij.§.prouideat.li.6.ideo sic loquitur, similis,ideo dixi,quia qn̄ fit super ætate,ordine vel residentia,etiam apponi solet hæc clausula.vnde quamuis in litteris gratię super his dispensetur,adiecta ista clausula,gratia tamen non extenditur ad curatam.

h ¶ Retinere.]quod non posset sine dispensatione ex vi expressionis,vt eod.tit non potest.§.fi.lib.6.

[Gl seq.ponit tres lecturas,cōtra tertiam allegat,& declarationem poscit sub dubio,primam eligēs,& cōtrarijs respondens.]

alteri a earũ imminet non habita mentione, gratia huiuſmodi velut ſurreptitia nullius b † penitus eſt momenti c : quamquam confectis ſuper ea litteris ſit inſertum d, quòd animarum e cura (ſi dignitatibus f ipſis vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. ¶ Ad hoc ſi alicui prouideri mandemus de dignitate g ad cuiuſcunque vel quorumcunque collationem, prouiſionem, ſeu quamuis h diſpoſitionem aliam in

a ¶ Vel alteri.] Si intelligas ſecundæ, planum eſt qđ ſequitur de gratia ſurreptitia, vt eod.tit.ca.cum in illis.li.6.ſed ſi de prima hoc intelligas: tũc licet gratia ſit ſurreptitia quo ad diſpẽſationem pluralitatis, non tñ quo ad ꝓuiſionem dignitatis, ex quo propter illam paratus eſt dimittere primam. Vnde ſi Mutinenſis Archidiaconus impetrat archidiaconatũ Bononienſem nõ curatũ, vel curatũ, hoc tñ expreſſo: & diſpenſatur cum ipſo ſuper vtroq; tenendo, licet diſpenſatio pluralitatis non valeat, ex quo Mutinenſis Archidiaconus habet curam, & hoc nõ expreſſit propter rationem quam ĩ. dicam ſuper verbo, momẽti: vr̃ tñ qđ valeat impetratio, ita ꝙ per ipſam Mutineñ. dimittendo, cõſequi poſſit Bonoñ. Non enim habetur in iure expreſſum: ꝙ impetrãs, qui tenetur facere mẽtionem beneficiorum, quę habet, teneatur etiã qualitatem eorũ exprimere: ſicut nec habeť in iure, ꝙ teneatur exprimere qualis ordo ſit annexus beneficio, vel quantitatem redditiuum, quam hẽt ex vno beneficio vel pluribus, licet beneficia teneatur exprimere. cum ergo ꝑ expreſſionem nulla fiat diſpẽſatio, ſed ſolum vitiatur ſurreptio.eod. ti.non poteſt.in ſi. lib.6.vr̃ quod valeat impetratio, ex quo illud expreſſit, licet nõ exp̃ſſerit illius curam: ſicut valet, licet nõ exp̃ſſerit annexionem ordinis, vel reddituum quantitatẽ, vt dixi.& ratio decre.cũ in illis.adaptatur, cum de dignitate conſequenda quæriť, non cum de exprimenda: Niſi dicas aliter legẽdo, ꝙ hoc nouum declarat vel inducat hæc conſtitutio [1]: ꝙ ẽt qualitas curæ imminens beneficio quod hẽt impetrans, exprimenda ſit in impetratione, quod probat littera, nullius penitus, quæ ſeqtur: quaſi hoc ſit de his quę poſſent mouere principẽ ad gratiam denegandam. facit eod.ti.quamuis.& c. is cui.1.reſpon. li.6.& quod no.Compoſt.de reſcti.ca.capitulum.in fine magnæ gloſſæ, & vr̃ expreſſum ſ̃.ea.compi de offi. ordi.ca.2.ſi intelligitur illud ſpeciale quod ibi ponitur de ſpecialitate, quæ etiam exprimat qualitatem curæ: & talẽ expreſſionem communiter hodie faciunt impetrãtes, & caute. Poſſet dari tertia lectura, ꝙ miſtura diſpẽſationis & gratię prouiſionis in eadem littera conceſſarum vitiat vtramque, quæ ſi ſegregatæ forẽt, valeret ꝓuiſionis gratia, vt primo dicebatur. Contra hãc facit de reg.iur vtile.li.6.& quod ibi no. licet enim ſecũda gratia diſpenſationis pendeat à prima, & ſic ſit inſeparabilis, prima tamen gratia, ſ. prouiſionis bene eſt ſeparabilis a ſecunda: quare illa vtilis per illam inutilem vitiari non deberet. hoc egeret declaratione. in dubio tamẽ placet prima lectura. Ad inducta ſecundo reſpondetur, primo ad litteram ſequentem, vt ſtatim dicam. Ad id quod allegať de motu principis, reſpõde per decre.non poteſt.in fine ſuperius allega.in decre.is cui.ſecundum cum primo tenebatur, & ideo primum eſſe debuit non curatum, ſi.n.primum dimitteret, cura nõ obſtaret, vt ibi, 1.reſpon. decr.2.de offi.ord.requirit ſpecialem mentionem beneficij, ut nõ ſufficiat gñalis. & eſt pro Hoſt contra Compoſt. in ijs quæ no.de reſcri.in noſtra.in fi.ſed non requirit expreſſionem qualitatis, vt ſuperius dixi.

b ¶ Nullius.] vniuerſale negatiuum eſt: & adhuc ſubmittit penitus.& facit ad ſuperius dicta: quibus tamẽ nõ obſtabit hæc littera ſi dicas, gratia, ſ. ſuper pluralitate conceſſa fecit enim mentionem ſ̃. de mandato prouiſionis & de gratia diſpẽſationis: Primum cõſiſtit in gratia faciẽda: Scđm, in iam facta. facit ꝙ not. de præb.ſi cui.li.6.in vlt.glo.uel ſi exponas alteri de ſecunda, vt ibi dixi in prin.glo.

c ¶ Momenti.] hoc tenebat Hoſt.in prędi.decre.poſtulaſti.reddens rõnem ꝙ circa pluralitatem in perſonatu cum cura duo ſunt impedimenta: ſ. perſonatus & cura.eo.ti.de multa.ſublato ergo primo impedimẽto, ſcilicet perſonatus, remanet ſecundum.ſ.vt ibi ſcripſi & idem Guli.in prędi. verſic. ſed nunquid.

ADDITIO. Inferas ex hoc textu, ꝙ cũ obreptio vitiet litteras beneficiales ipſo iure, proceſſus vigore taliũ factus eſt null⁹, licet ſecus ſit in litteris iuſtitię.de reſcrip. ſuper litteris. Et dicit Lau. quòd quandoq; littera eſt falſa, vt quando omnino præter conſciẽtiam principis emanat: & tunc quicqd ex ea fit, nullum eſt de falſ.ſuꝑ eo.pro hoc de offic.vica.ca.penulti. Quandoq. ſurreptitia, vt quãdo de ſciẽtia principis eſt habita, ſed aliquid falſum eſt ſuggeſtum, vel verum ſuppreſſum, vt hic: de conceſ pręben. cum noſtris. Cardina.

d ¶ Inſertum.] quod ſumi poteſt ex decre.de of.ord. ordinarii.c.ordinarij.§.prouideat.lib.6.

e ¶ Animarum cura [2].] hoc inducebat dubium: quaſi per hoc de curato Papa ꝓuideri voluerit. & ſufficiat quacunq; parte litterę talis volũtas appareat, ut ſic finis trahať ad principium. facit de appel.ſecundo req. ris.cum concor.de reſcrip.olim.ſicut ſufficit quacumque parte actorum certificetur ſnĩa.C. de ſent.quæ ſi. cer.quan.l.3 ſed hæc clauſula non poniť ad gratiam augẽdam, vt ĩ proxi.reſpon.ſed ad indemnitatem dignitatis in executione ſeruãdam, nec ſonat in conditionem prouiſionis vel qualitatis expſeſſionis, ſed potius in monitionem: vnde valeret prouiſio hac monitione non ſeruata, vt no.eodem titu.non poteſt.2.reſpon.lib.6.

f ¶ Si dignitatibus.] quid ſi nõ ponitur, ſi, puta quia dicitur prouiſo quòd animarum cura dignitatibus immineñs nullatenus negligatur? Idem puto per id quod proxime dixi. Item intelligitur immineñs, ideſt ſi qua imminet.

g ¶ De dignitate.] decr.ẽt, cum in illis.eo.ti.2.reſpõ. loquiť de dignitate vel perſonatu, & ibi in 3. reſpõn. quod de bñficio loquitur, de electione non repetit, declarari vellem, an in beneficijs minoribus, quibus ꝑ electionem & confirmationem prouidetur, locum habeãt hęc iura, communiter tenetur ꝙ ſic.& facit ĩ.de relig.do.c.2.2.reſpon.in prin.

[Glo.ſeq.ponit opi.& cõtrarium conſilium, & duas ipſius rationes. Secũdo mouet dubium.ponit opi.contra quam alleg.reſpondet.]

h ¶ Quamuis.] iſtud verbũ nõ eſt in decr.cum in illis. per qđ quandoque dicebant impetrantes, ad hoc vt aliquid adderet electionem includi. Iamdudum conſulueram ꝯtrariũ in quadam cauſa Florentina, illa ratione: qa cum regulariter in iure indefinita æquipolleat vniuerſali.de quo no.de elect.vt circa.lib.6.illud verbũ nihil addet. Item quia cum per decre.cum in illis.verbum diſpoſitionis, nõ includat electionẽ, quaſi diuerſę ſint ſpẽs, vniuerſale adiectum illi ſpeciei, quãuis illam amplificet, tñ aliam non includet, maxime in hoc caſu, quo de materia reſtringibili loquimur [3], vt ibi in ſecũdo § modo vides hoc hic approbatũ V: di qđ etiam dubitari, ſi nullus ipſorum modorum exprimatur: quia ſimpliciter mãdatur prouideri de dignitate vel prima quę uacabit, uel quã duxerit acceptãdã: nũ quid includatur dignitas: cui ꝓuidetur ꝑ electionẽ? a Et tenẽt aliq ꝙ hoc caſu ita ueniet modus electionis tã.

ſicut

† No.qđ obreptio uitiat litteras bñficiales ipſo iure: ꝙ meli⁹ probat hic q̃ alibi.& đ hoc đ reſcriptis, ad audiẽtiã.2. Zabarel.

[1] Sic dicẽdũ eſt: qa ſi dictio, alieni, referať ad ſm tãtũ, uiolabis litterã ꝯ l.non aliter. ff. de lega.3. & Hoſt.c.in noſtra. ſ̃. de reſcri. refert Clemẽtẽ pronũtiaſſe ꝓ hac opinione & illã ſeruat hodie Cancellaria. Font.

[2] Panor. ſequitur iſtã gl. i[...] cto text[...] 2. reſpon. quẽ dicit nõ eſſe a[...] libi. Fon.

[3] Idẽ Pan. facit c. ſe[...] des. ſ̃. de reſcri c. [...] ad agẽd[...] de ꝓc[...]li. 6. necc[...] ſtat quod Hippo. i[...] l. vni⁹ fa[...]cinoris § cognito[...]rũ. ff. đ q[...] in 11. col[...] notabili[...] tervol[...] ꝙ iſta ge[...]neralia adiecti[...]ua am[...]plãt ſig[...]ficatũ [...] ctiõis [...] adiũg[...] ad la[...] mã ſig[...]ficat[...] c. gñal[...] vxor[...] vſuf. [...] ãddo[...] ſingu[...] Fl. đ ſ[...] Fet. la[...] natio[...] ff. fam[...] ciſ q[...] deo [...] Ale. F[...] Are. il[...] qđ u[...] gñali[...] capitu[...] ſtricti[...] a iur[...] Fo[...]

sicut quiuis alius t: ex quo nullus exprimitur cum il la decr. & ista non dicant modum electionis nō inclu di nisi exprimatur: sed dicunt vno casuum expresso facit alium non venire. Cōtradicere vr̄ finis huius capituli. Sed respondeti potest, quòd respicit casum narratū, vt ibi dicam.

t Est de mēte Pa. nor. c. dilecti. de offic. leg. & tenet Rota in nouis dec. 599. Font.

[Gl. seq. de præpositione, in duo dicta ponit, & opi. contra primum. infert contra opinionem.

a ¶ In certa.] de isto enim scias, ꝙ Io. Monac. not. de reg. iur. in generali. lib. 6. & Archidiaconus eod. lib. de concess. præben. ne captandæ. Clementem quartum terminasse auctoritate sumpta de lib. 2. Reg. 12. capitulo. (& 3. q. 7. §. vlt.) de illo qui habebat vnicam ouem, & ex l. illicitas §. ne tenuis. ff. de offic. præsi. de illo qui habebat vnicū lumen, ꝙ cum scribitur alicui prouideri de dignitate in aliqua ecclesia, & non est ibi nisi vnica & principalis, illa non debetur: & sit etiam ratio: quia prouidere de illa dignitate, non est prouidere in ecclesia, sed de ecclesia. alleg. ēt decisam. decr. vlt. eo. tit. & facit quod no. de offic. leg. cap. pen. in glo. 2. lib. 6. dicit etiam ibi Io. Mona. & Archi. eo. tit. si pro clerici. lib. 6. Bonifacium viii. pronuntiasse in forma pauperum, ꝙ cū scribitur alicui de aliquo beneficio, in ecclesia prouideri, si nō sit ibi nisi vnicū, vel scribitur ad collationem alicuius, qui nō confert nisi vnicum, de illo prouideri non poterit, cum illud, in aliquo, sit relatiuum supponens diuersitatem circa primum: tn̄ refert Archidiaconus in addi. ꝙ quidam magni viri tenent ꝯriū per decre. eo. tit. quamuis. lib. 5. de concess. præb. nulla. 6. q. 1. scire. quo ad superficiē. facit de simo. c. fi. & faciunt prædicta contra Io. Mo. & Archid. in his quę no. de elect. quam sit. lib. 6. qui dicunt decr. illam, quæ statuit tempus præsentandæ electionis & petendæ cōfirmationis locum habere solum in principalibus pręlaturis ecclesiarum, & tamen tex. ibi dicit, electio in aliqua ecclesia celebrata. contrariū etiam probatur ibi. §. fi. dum dicit, quiuis electus.

b ¶ Ecclesia.] diœcesi vel prouincia, cū sit eadē ratio.

c ¶ Mensem.] solet dici in litteris, a notitia vacationis, vt inf. tit. v. c. vnico. & quando tunc incipiat mensis currere, ibi habes in fine.

d ¶ Seu electionem.] hoc inducebat dubium.

e ¶ Interim.] scilicet intra mensem acceptationis.

f ¶ Consueuit.] vide quod dicam inf. c. pen. in glos. coniunge.

g ¶ Cum.] pro quia, reddituum causę, & iunge hic litteram nullam, & c. quæ est in fine.

h ¶ Gratiæ.] superius narratæ, scilicet quæ certos modos habebat expressos.

PEr litteras.] ¶ Ponit dictum, a quo excipit: ibi, [Nisi.] Imol.

CASVS. Papa mādauit reuerendo in Christo patri: & domino, dño Ioanni cordis diuina fauēte gratia Bituricen. archiepō, vt mihi qui eram de sua diœcesi, prouideret de beneficio primo vacaturo, sub hac forma: Siue esset dignitas vel ꝑsonatus, vel ei imineret cura animarum, siue aliud beneficium ad quod quis cōsueuerit assumi per electionem, siue quodcunque aliud beneficium ecclesiasticum: Vacauit hospitale vel eleemosynaria, vel leprosaria: Quæritur vtrum ista loca pia comprehendantur sub illa clausula? Dicit ꝙ non, nisi expresse fuerit dictum de istis locis: nec sufficit clausula generalis, siue cuiuscunq; conditionis fuerit illud beneficium ecclesiasticū, etiam posito quòd illa loca pia haberent iura spiritualia, puta decimas, & sepulturas: hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo not. quod in materia odiosa appellatione beneficij ecclesiastici non veniunt ista loca pia de quibus in littera ista dicit: Et insurgit istud odium, quia ista loca pia sunt ambitiosa. Item vt euitetur votum captandæ mortis. Not. quod ad hoc vt ista loca pia comprehendantur sub gratia, non sufficit mentio sub clausula generali cuiuscunq; conditionis sit beneficiū ecclesiasticū, sed oportet ꝙ de illis fiat mētio expressa: hoc modo, siue sint hospitalia, vel eleemosynariæ, vel leprosariæ. Not. textum. [Directas.] id est missas, & venit à dirigo, gis, direxi, quasi in diuersam partē rego. Et dr̄ a di, & rego, gis & cor. ri. Vnde dirige gressus meos, id est, rege passus meos. No. ꝙ cōparant̄ litteræ Apostolicæ & litteræ legatorum, simile de offi. leg. collatio lib. 6. quandoq; tn̄ discōparātur, vt tangit hic Cardinalis in 3. quęstione.

certa a ecclesia [b] pertinēte, quam intra mensem [c] duxerit acceptandum, inhibentes illi vel illis, ad quorum collationem, prouisionem seu electionem [d], dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscuntur, ne interim [e] ad collationem ipsarum seu prouisionem procedant, vel quemquam eligant ad easdem, de dignitate ad quam cōsueuit [f] quis per electionem assumi, impetranti non poterit prouideri; cum [g] in concessione gratiæ [h] (ad quam non augendam, sed exequendam debent quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

¶ Idem.

¶ Litteræ super prouisione clericorum non includunt hospitalia, & loca similia, & habentia iura spiritualia, nisi id exprimatur. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

PER litteras [i] à sede Apostolica vel legatis [k] ipsius super prouisione [l] quorumlibet clericorum directas [m] †, de xenodochijs [n], leprosarijs, eleemosynarijs [o] seu hospitalibus (etiamsi ecclesias [p] vel capellas,

† Directas. subaudi, alicui, vel aliquibus executoribus.

[Glossa prima summat.]

i ¶ Per litteras.] Casus litteræ super prouisione clericorum, nō includunt hospitalia & loca similia, & habentia iura spiritualia. nisi id exprimatur.

K ¶ Legatis.] de latere, per decre. 1. de offi. leg. lib. 6.

[Gl. seq. cum secunda sequenti soluit duo dubia.]

l ¶ Super prouisione.] satis videretur idem in litteris quæ emanant super reseruatione fructuū beneficiorum, vt alia illis non includantur, nisi exprimantur per rationem, quam inf. dicam.

m ¶ Directas.] intelligo etiam proprio motu nam motus ꝓprius non ampliat gratiam vel vim verborum, licet excludat surreptionem eius, pro quo scribitur. inf. eo. tit. si Romanus.

n ¶ Xenodochijs.] de relig. do. c. 3. & varia nomina talium locorum, vide 23 q. vlt. sancimus, & ibi de hoc, & 1. q. 7. si quis omnem. ad fin. in Auth. de ali. & emphy. in prin. col. 9. & de eccle. tit. §. fi. ea colla.

o ¶ Eleemosynarijs.] in multis locis hospitalia vocantur eleemosynarię, in aliquibus domus Dei de appel. dilecti. multa etiam monasteria sine certo loco hospitalitatis habent talia officia eleemosynariorum: & cū omnia ista deputata ad certum vsum, ad alium vsum sine Papæ licentia conuerti non debeāt. inf. de reli. do. c. 2. post princ. merito nō comprehenduntur sub litteris beneficialibus, qua ratione idem puto de fabricis.

Eleemosynaria, hospitale & Dei domus, idē.

[Glo. seq. rationem ponit quam determinat: secundo diuidit quattuor membra, & in tertio distinguit.]

p ¶ Ecclesias.] quia talia sunt loca religiosa, quod intelligas si auctoritate epi ad hoc sūt instituta. de reli. do. ad

do.ad hęc.& iō talia spiritalia possunt illis accedere, & facit ꝙ scripsi post Inno.& Host. de iurepa. ex litteris. Et aduerte, quia si hospitale sit principale, cui accedit ecclesia vel capella, per litteras nō debetur, vt hic: si vero conuertas ꝙ ecclesia sit principale habens annexum hospitale: tunc non puto hoc locum habere, sed tunc iure accessorij veniet qđ principaliter non veniret. benefacit eod. tit. super eo. lib. 6. de reg. iur. accessorium & quod ibi not. Quid in dubio, vt quia extat hospitale & ecclesia, & nescitur quod sit principale, & quod accessorium? Sol. si apparet possessio & denominatio per quam possumus alterum preeligere, illud sequemur. eo. tit. cum de beneficio. li. 6. de proba per tuas, cum si sed si non apparet repellam impetrantem: constat enim de hospitali, nec cōstat illud accessoriū ecclesiæ: nam & si hospitale & ecclesia essent annexa, ita ꝙ neutrum principale, puto hanc decret. locum habere per not. ne se. vacan. c. 1. facit quod not. de conces. preb. si capitulo. lib. 6 in gl. quæro in fi.

Accesso. r. i iure venit quod principaliter non veniret. † Nota ꝙ hoc verbū facit nouū ius & hoc tenet Zenze. de hoc de iudi. đ cernimus Zabarel.

decimas[a] aut alia spiritualia[b] iura noscantur habere) nulli posse decernimus[c] † prouideri[d]: Nisi hoc in Apostolicis[e] litteris[f] caueatur expresse.[g]

¶ Idem.

¶ Quo casu vacat vna dignitas per retentionem alterius, vacant etiam plures.

a ¶ Decimas.] id est ius percipiendi decimas. An autem de redditibus horum locorum debeat solui decima, habetur in declarationibus, de quibus dicam. inf. d. deci. cap. 2.

b ¶ Spiritualia.] vt cœmeterium, & ius funerandi inf. de relig. domi. quia contingit. in fin.

c ¶ Decernimus.] videtur ergo esse ius nouum, & hic incipe constructum.

[Glossa sequens quærit & soluit, secundo quærit & remittit.]

d ¶ Prouideri.] vnde nec hodie talia clericis secularibus in beneficium dari possunt. inf. de reli. do. c. 2. 2. te spon. in princ. Sed est dubium, an in duobus casibus ibi exceptis in ver. nisi in fundatione, &c. locum habebat hęc decre. & puto ꝙ sic, cum generaliter loquatur: nec sequitur, si concedi possunt illis casibus in beneficiū: ergo includūtur in litteris: tolle instantiam sup. c. proxi. eo. tit. quamuis 1. li. 6. Sicut ergo certę qualitates sunt in litteris beneficialibus exprimendę, sic & ista ad hoc vt talia in litteris includantur, & tunc facta expressione talium debebuntur solum in illis casibus, nisi in expressione appareat Papam amplius voluisse. Et nunquid cum beneficijs permutari possint, dicam inf. de re. permu. c. vnico.

e ¶ Apostolicis 1.] Not. ꝙ nō repetit de legatis, & hoc forsan per id ꝙ dixi in gl. proxi. Et est simile, quia legatus non confert ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni: quam tamen Papa confert. de iurepa. cū dilectus. de offic. leg. dilectus. quod intelligas hoc expresso, vt ibi dixi. si ergo sit circa ista restricta potestas legatorum, & circa alia. de offi. leg. c. pen. & antepe. lib. 6.

f ¶ Litteris.] Probatio ergo testium vel alia non sufficerent in hoc casu facit quod not. eod. tit. si motu proprio. lib. 6. in vlt. glo.

g ¶ Expresse.] per quod sufficere non videntur verba generalia, vt ꝙ de quibuscunque beneficijs, dignitatibus, personatibus, officijs, &c. & facit sup. ea. compil. de offic. ordi. c. 2.

SI plures.] Ponit dictum ad quod adducit simile, secunda: ibi, (Sicut) Imola. ¶ Præsupponendum est illud quod dictum est in c. de multa. eo. ti. antiq. videlicet, quod si alicui obtinenti dignitatem vel personatum, vel ecclesiam parochialem conferatur aliud simile beneficiū incompatibile, & accipiat possessionē pacificam illius: tunc vacat ipso iure primum, ita quod collator poterit illud conferre.

z Secūdū Imol. qui vult, ꝙ legatus nō potest ex presse collationi suæ reseruare hæc loca. vnde ꝓ hāc gl. notat Barbat. & post eum Fely. cap. nullus. đ foro compe. col. 11. ꝙ procedit arg. à contrario etiam si corrigit ius cōe in genere. Fonta.

CASVS. Ex dispensatione tenebam duas dignitates, vel duos personatus, vel duas ecclesias parochiales, vel vnam dignitatem, & vnam ecclesiam parochialem, vel personatum, & vnam dignitatem, vel duo beneficia incompatibilia: fuit mihi collatum tertium beneficium simile: istud tertium acceptaui, & adeptus fui possessionem pacificam: Quæritur, vtrum duo beneficia superiora, quæ obtinebam, vacent ipso iure, vel tantum vnum ex illis? Dicit Clemens Papa, quod duo prima beneficia vacant ipso iure, sicut si tenerem tantum vnum sine dispensatione, per adeptionem alterius similis beneficij vacat primum ipso iure, per dictum cap. de multa. eo. tit. in antiq.

CAP. III.

10 SI plures[h] † obtinens[i] dignitates[k] aliā dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceptet, dispensatione super[l] hoc legitima non obtenta, eius[m] possessione adepta[n] pacifice, dignitates, quas 20 prius habebat, ipso facto

† Vide cōcilium Tri. dēt sess. 7. đ refor ma. c. 4. & sessio. 24. de refor. ca. 17.

Nota primo iuncta glo. ꝙ quis non potest obtinere duo beneficia incompatibilia sine dispensatione: tamen episcopus posset dispensare in duabus dignitatibus, non autem in duabus ecclesijs parochialibus. De 30 hac materia vide Panor. in c. de multa, de præbend. in antiq. Not. ꝙ beneficia, quæ requirunt residentiam personæ, dicuntur incompatibilia: quia nemo potest esse in duobus locis simul & semel naturaliter.

Not. quod si alicui habenti duo beneficia incompatibilia, ex dispensatione conferatur tertium, & habuerit pacificam possessionem illius tertij, ipso facto vacant duo prima: Vnde dispensatus ad duo beneficia incompatibilia, sua dispensatio non se extendit nisi ad duo beneficia quæ primo obtinebat. cap. non potest. eod. tit. in 6 & si vellet dimittere vnum, & aliud acce 40 ptare, non posset, nisi illud caueatur in sua dispensatione quod possit dimittere vnum vel ambo, & aliud acceptare: & tūc debet eligere vnum de duobus primis: quod si detur sibi, ipse non debet acceptare aliud, sed debet prius dimittere vnum de obtentis. Sed si nolit se ponere in isto periculo, quia forte secundū beneficiū est litigiosum, tunc coram tabellione debet protestari ꝙ habita pacifica possessione illius secūdi beneficij, ipse non intendit tale primum beneficium retinere, sed intendit resignare illud in manibus alicuius tertij.

50 [Glossa prima summat, dicit quid approbet, & conqueritur.]

h ¶ Si plures.] Casus, quo casu vacat vna dignitas per receptionem alterius vacant etiam plures. Approbat quod no. Compost. de ele. dudū 2. ad fin. & Guli. ponens ad litteram ipsius verba in Spec. tit. 2. ¶ videndū versi. quid si habens duos, & Io. Mo. de offic. ord. c. ordinarij lib. 6. & Archidiaconus in decre. non potest. eo. tit. lib. 6 debuisset clarius formari, vt inf. dicam.

i ¶ Obtinens.] per sufficientem dispensationem, vt 60 aliqua fiat dubitatio.

k ¶ Dignitates.] personatus vel beneficia curata, vel alterum cum altero, cum sit eadem ratio.

l ¶ Super hoc.] scilicet super illa vel illo retinendo vna cum primis, vel cum altera primarum.

m ¶ Eius.] dignitatis vel beneficij curati vltimo collati & acceptati.

[Glo. seq. prorogat, probat & determinat.]

n ¶ Adepta.] Idem videtur si per eum staret quo minus adipisceretur eod. ti. licet episcopus de elect. com missa. li. 6. quod probat similitudo, quæ sequitur, hoc verum quando tenet collatio vltimi, secus si collatio non teneret: quia tunc abstinēdo à possessione pœnam istam euaderet, vt inf. dicam.

[Glossa

[Glo. seq primo soluit obiectionem superfluitatis; Scđo, ponit duas opi. reprobatas, & ipsarum iurib. respondet. tertio mouet & aperit dubium: ponit opi. & distinguendo soluit.]

a ¶ Vacare.] Si intelligas de ijs quę per dispẽsationẽ habebanẽ, videbatur expeditum.eo.tit.non potest.2. respon.lib.6. inquantum ibi dicit quod dispẽsatio data super duobus, intelligitur de primis duobus: ergo tertium in locum primi uel secũ di surrogare non põt: sed quia poterat etiã nominatim super illis dispensatum esse, scilicet super tali & tali beneficio & dignitate, quem casum §.ille non contingebat, vtilis fuit declaratio. Et uidebatur quibusdam quod nõ vacarẽt, sed princeps deberet eligere quam ex primis dimittit volebat.arg. ff. de excu.tut.l.6.quæ incipit, si duas. Alijs videbat̃ ꝙ ipse idem prouisus eligeret, per decre. p̃terea.eo.ti.& c.referente. expeditum est ꝙ uacãt omnes primæ. Ad l.prædictam respondebat Compost.ꝙ licet quis plurib. tutelis grauari non debeat: per vnius tamen receptionem non vacat altera. Ad decretales rñdebat quod correctæ sunt per decr.de multa.& hęc satis sunt plana. Sed remanet dubiũ satis forte, nũquid valeat collatio vltimi? hoc dico propter decre. ordinarij.de offi.ord.li.6 vbi dr̃, quod habẽti pluralitatem talium, etiam cum dispensatione sufficienti non potest aliud tale conferri, nisi dispensatio etiã extendat̃ ad illud: vel nisi prius habita resignet, & viciat collationem aliter factã. & facit quod ibi no.post Gar. in vlt.gl.& forte fuit hoc dubiũ huius decre. cũ enim illa decre.ordinarij.dicat collationẽ vltimi nullius esse momẽti: ergo per eam non vacat prima. Sed in p̃dicta decre. nõ potest. Archidiaconus tenet ꝙ nõ ualet collatio vltimi: nihilominus uacat, ex quo possessionẽ habuit vltimi. Ad hoc eo.ti.eum qui.lib.6. & sic dicit̃ per magnum uirum pronuntiatum in curia: contra quã tñ pronũtiationẽ refert ꝙ pendebat appellatio: hoc ergo declarare procurassem si compositoribus adhæsissem. Puto tñ ꝙ si habenti unum curatum cõfertur secũdum tale, valeat collatio secundi, & ex quo stat per eum quo minus hẽat possessionem secundi, uacat primum. Si vero habenti plura talia ex dispẽsatione sufficienti cõfertur aliud tale, valet collatio, si dispẽsatio sufficiẽs est etiam quo ad illud, & tũc de vacatione non q̃rimus. Si vero dispensatio ad hoc ultimum nõ iuuat: dico quòd si dimisit primum añ collationem vltimi, valuit ipsius collatio, nec tunc etiam de uacatione iuris quęrimus. Si vero nõ 1 dimisit, collatio ultimi nõ valuit, tamen ꝑ acceptationem non perdit prima: immo illa retinet, sed sano vsus consilio uidẽs collationem vltimi non ualere, ipsius possessionem nõ apprehẽdat, ut sic humanitas iustæ plenitudinis non auferat̃.2.q.6.si quis libellos. de appel. cum cessante. & faciunt not.de cler. coniug.diuersis. cum cõcor. Si vero possessionem ipsius ultimi apprehendit, hæc possessio facit primam vacare, nã hoc casu cũ ex tali uitiosa possessione vacaret vnicum, vacabunt & illa per litteram quæ sequitur.

[Glo.seq.quæstionem soluit, & ampliat.]

b ¶ Sicut si.] Per hãc litteram dico ꝙ si casus esset, qđ possessio scđi nõ faceret vacare vnicum, vt eo.tit.sup eo.& c.si tibi cõcesso.li.6.nõ vacabũt illa plura, & hoc puto verũ siue valuerit, siue ñ valuerit collatio vltimi.

c ¶ Vacaret.] per decre.de multa. eod.ti.& hodie per constitutionem Ioannis. execrabilis. si primum absq. mora, dispẽdio, verbo, & facto in manib. ordinarij sub testimonio publico nõ dimittat, priuat° est scđo & inhabilis ad sacros ordines & bñficia, vt ibi.§. porro q̃a.

Dispensatio super duob. bñ ficijs, ĩtelligit̃ de duob. primis.

Bñficiorũ incõpatibiliũ pluralitatem habenti, an possit aliud tale ꝯferri.

1 Gl. vult ꝙ post collationẽ de tertio bñficio dispẽ satus ad duo incõ patibilia, nõ pt̃ primũ ex illis duob. incõpatibilib. reliquere, ut acceptet tertiũ sibi iã collatum c Car. Fon.

vacare a cẽsemus: Sicut b si dignitatem vnicam obtinenti alia similis conferretur, eius pacifica possessione habita prima de iure vacaret c.

¶ Idem.

¶ *Valet prouisio facta ꝓprio motu Papæ tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunque. h. d. Ioan. And.*

CAP. IIII.

SI Romanus d Pontifex e de beneficio f alicui motu proprio g prouideat h, de beneficijs, quæ obtinet i non habita mentione, prouisionem seu gratiam huiusmodi fore validam k declaramus.

SI Romanus.] Non recipit diuisionem. ¶ Præsupponendum est ꝙ habetur in c.fi.s̃.de offi. ord. videlicet, quòd si beneficiatus impetret aliud beneficium à Papa, in impetratione secundi beneficij debet facere mentionem de primo obtento: & si non fecerit mentionem, sua impetratio erit surreptitia.

CASUS. Obtinebã duo beneficia simplicia, vel non simplicia: cum dispensatione vel sine? Romanus Pontifex proprio motu cõtulit mihi aliud beneficium, & non fecit mentionem de obtẽtis: q̃ritur, vtrum illa collatio sit surreptitia? Dicit Clemẽs ꝙ non: quia proprius motus tollit oẽm surreptionem: tamẽ per illam collationem Papa non vr̃ mecum dispẽsasse de obtentis beneficijs incompatibilibus, si illud bñficium est incompatibile, nisi illud dicat̃ in collatione. Quęritur quomodo cognoscemus, ꝙ Papa ꝓprio motu mihi cõfert beneficium, vel quãdo cõfert ad preces mei? Dicit Clemens, ꝙ Romanus Pontifex nõ vr̃ mihi cõferre beneficium ꝓsprio motu, nisi exp̃sse illud dicat̃ ĩ collatione, vt in c. si ꝓprio motu.eo.ti.in 6. No. ꝙ ꝓprius motus Papę validat gratiam s̃ vitium surreptionis, idest validat gratiam, ut illa gratia non dicat̃ surreptitia. Aliam aũt inhabilitatem illius pro quo scribit̃. non tollit, nisi aliud exprimatur, etiam si in illa inhabilitas surgat ex detentione plurium beneficiorum incompatibilium, ut gl. in ver. validat. quã tene mente, & maxime in eo ꝙ postea dicit satis esset illi clausulæ ꝙ certum operetur effectum. Et adde hic aliam gl. quæ habet̃. s̃. eod. ti. in cle.2. in ver. directas. quæ dicit ꝙ motus proprius non ampliat gratiam vel vim verborũ, licet excludat surreptionem. Nota ꝙ nomine beneficij intelligitur de quocũque, ut hic, iuncta gl.3. & idem Pau Not. de uerbo, declaramus. per qđ nouum ius non inducitur. de hoc de iudic. decernimus. Zab.

Papæ motus ꝓprĩ qđ operatur.

Gl.] prima summat, & dicit qđ approbet & reꝓbet.]

d ¶ Si Romanus.] Valet ꝓuisio facta ꝓprio motu Papæ tacẽtis beneficia prouisi quæcũque sint, & quotcũque. Approbat quod no per Archid. & me, eo. ti. si motu proprio. lib.6. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monachus.

e ¶ Pontifex.] De legato est opinio 2 no de offi. leg. c. vlt. lib.6. & no. sup. ea. compi. de offi. ord. c. fi.

f ¶ Beneficio.] Large sumitur, de reg. iur. c.1. li 6.

g ¶ Proprio.] quod non intelligit nisi exprimatur, ut in prædicta decre. si motu. in fi.

h ¶ Prouideat.] vel prouideri mandet: cum eadem sit ratio.

i ¶ Obtinet.] iure vel spe. s̃. eadem compi. de rescrip. gratię

[Glo seq. exponit litteram dicens, quare sic]

k ¶ Validã.] quo ad vitium surreptionis, i. non surreptitiam: aliam enim inhabilitatem illius pro quo scribit̃ non tollit motus proprius, ubi aliud nõ addatur, ẽt si illa ex talium pluralitate ꝓcedat, ut quia sine dispensatione habebat pluralitatem dignitatum vel curatorum, quæ facit quem inhabilem, etiam ad minora beneficia. de elect. dudum 2. & ibi dixi in 1. gl. & patet apertius per constõnem Ioannis, execrabilis. satis est ergo illi clausulæ ꝙ certum hẽt effectum, nec aliũ 3 operabitur præter intẽtionem scribẽtis. s̃. ca.1. de qua

2 Dic idẽ ĩ eo. Car. hic đ Ancha. inde vlt. ut ibi notaui. F.

3 IdẽZab. & Panor. hic. Rota decis. 11. cũ seq. in nouis: Geminian° ꝯs.104. & Ale. cons. 215. lib.7.

intentione si appareat, illi stabitur, vt dixi de rescript. cum adeo. in fine.

a ¶ Declaramus.] reprobat ergo, non simpliciter corrigit opi. contrariam.

[Glossa sequens rationem reddit.]

b ¶ Quantocunque.] Ratio enim proprij motus excludens surreptionem prouisionis ita coaptatur curatis uel simplicibus multis vt vni. Item ꝑ id non intelligitur in retẽtione dispẽsatum esse. eo. ti. non potest. in fin. lib. 6. & per hoc ibi hãc opinionem tenebam in 1. glo.

mus [a], qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cũ cura, uel sine cura, & in numero quantocunque [b] † quæ is habebat, cum sibi prouisio facta fuit.

¶ Idem.

¶ Expectans beneficium ad collationem episcopi deuolutũ ad illius capitulum obtinere non poterit: deuolutum tamen ad episcopum uel etiam ad Papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere.

SI beneficio.] CASVS. Papa mandauit Priori sancti Cirici de Exolduno, vt mihi prouideret de primo beneficio uacaturo in collatione epi Lemouiceñ. vacauit beneficium ꝑ tãtum tempus, ꝙ collatio deuoluta fuit ad capitulum ecclesiæ Lemouiceñ. secũdum tenorem c. nulla đ cõcess. præben. in antiquis. Quæritur vtrum de isto beneficio mihi possit prouideri virtute meæ gratiæ seu mãdati, ita ꝙ prior sãcti Cirici executor possit mihi prouidere de beneficio illo, quod deuolutum est ad capitulum: Dicit Clemẽs ꝙ non, quia Papa per suas litteras nõ intendit grauare nisi episcopum Lemouiceñ. & nõ capitulum: Sed beneficium vacauit per tantum tempus, quòd collatio deuoluta est ad Papam: quærit̃ vtrum virtute meæ gratiæ possit mihi ꝓuideri de illo bñficio? Dicit Clemens ꝙ sic, & sic gratia conceditur in præiudicium concedentis. Sed q̨d si collatio beneficij pertinet ad inferiorem, puta ad abbatem, qui prælatus fuit negligẽs in conferẽdo, ita ꝙ collatio deuoluta est ad epm: quæritur, vtrum illud beneficium cadat sub gratia mea, quandiu est intra sex menses, in quibus eps põt conferre? Dicit quòd sic: hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ quando episcopus est grauatus ut aliq̨s executor de beneficijs ad episcopum pertinentibus prouideat alicui, tũc executor potest prouidere de beneficio eius collationi spectante iure deuoluto: siue etiam ad eius collationem pertinet originaliter. No. ꝙ executor poterit prouidere de bñficio spectãte ad collationem epi, etiam si deuolutio fuerit facta ad Romanum Pontificem. Et hoc est verum, dum tñ deuolutio habeat initium in persona episcopi originaliter, quia prima collatio pertinebat ad epm: secus si deuolutio habuit initium in persona alicuius inferioris, & collatio propter negligentiam inferioris fuit deuoluta ad episcopum, & de episcopo ad Papam. Et possem reddere rõnem, quia dũ Papa mandabat executori, vt mihi prouideret de beneficio vacaturo in collatione epi, ipse solum volebat grauare ipsum episcopum, sed si ipse conferret bñficium, quod fuisset deuolutũ, ipse nõ videretur grauatus, & per consequens intentio Papæ non adimpleret̃. Item si Papa conferret vel executor illud beneficium, quod sibi deuolutum fuit ab episcopo, quod etiam ad epm fuerat deuolutum per negligentiam prælati inferioris, ipse exoneraret episcopum, ita ꝙ episcopus nõ amplius teneretur conferre beneficium: quare executor non poterit prouidere de beneficio, ꝙ deuolutum est ad ipsum Papam per deuolutionem episcopi.

[Prima glossa dicit quid facit.]

c ¶ Si de beneficio.] Se summat quattuor ponens casus, & quasdam opiniones determinans, vt ĩ. dicam.

d ¶ Cuiuscũque.] exemptos, & non exemptos, & superiores episcopis, per hoc intendit includere.

[Glossa sequens soluit quæstionem distinguendo.]

e ¶ Scribamus.] executori idem si scriberetur ipsi episcopo. saluo. ꝙ in vlti. casu cum est deuolutum ad Papam, distinguitur, an per litteras excitetur officium, an constituatur delegatus. de offic. ordi. licet. & ca. penul. de rescrip. cum aliquibus lib. 6.

CAP. V.

SI de beneficio [c] ad cuiuscunque [d] episcopi collationem spectante alicui conferendo scribamus [e]: sibi illud conferri non poterit, cuius collatio ex negligentia [f] † ipsius episcopi [g] ad eiusdem capitulum [h] deuoluta existit [i]: Licet prouideri sibi possit de illo etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli [k] vel alterius cuiuscunque [l], siue ad [m] nos ex

[Glossa sequẽs duo dubia soluit.]

f ¶ Ex negligentia.] Idem si ex delicto, licet sit opinio an hoc casu deuoluatur ad capitulum, vt scripsi de elect. cum in cunctis. in fi. & super vlt. glo. ubi vero ex commissione episcopi capitulum uel alius haberet conferre: hoc non impedit executorem, ut probatur eo. ti. c. fi. li. 6. facit quod no. de inst. c si aliàs posset facile eps eludere impetrantem.

[Gl. seq. q̃rit: opinionem ponit, quam determinat]

g ¶ Episcopi.] Sed nũquid negligentia ipsius executoris, quando. s. eo sciente ultra sex menses vacauit beneficium, quod conferre poterat, oberit ei? Compost. in decr. capitulũ. de rescr. in magna gl. in 4. chart. vers. item nũquid executor. tenet ꝙ nõ, & decre. 2. de ꝯcess. præb. in ordinarijs collatorib. loquit̃, nõ in executore qui ꝯfert vice Papæ. Aduerte ꝙ verũ ẽ hoc si executor ꝓuidere p̃t ad cuiuscunque collationem spectet, nec tp̃s acceptationis adijcitur. hoc dico per decre. vnicã. ĩ. ti. 1. & vide quod ibi dicam in gl. iste terminus. sed si certa ꝑsona grauatur per rescriptum, & illius tempus est lapsum: tunc conferre non poterit donec deuoluatur ad Papam, hoc probat decret. ista.

h ¶ Capitulum.] vel alium, cum eadem sit ratio. & facit, inf. versi. vel alterius.

i ¶ Existit.] Intelligo tp̃e ꝓuisionis suæ, nõ datę, & sic est dare ꝙ potestas huius executoris variat̃ secũdũ tẽpora. & si. ĩ. ti. c. vnico. q̃diu eñ bñficiũ ẽ ĩ collatione epi, ꝯfert illud, illo ad aliũ deuoluto nõ cõfert illud. ita ẽ de bñficio ad inferiores spectãte, ꝙ ipse nõ ꝯfert donec ad epm deuoluat̃, vt sequit̃. Rõ, q̨a cũ epm Papa grauare voluerit, ꝯfert executor q̃diu est in manib. epi: nã licet ex deuolutione: ꝓpriũ tñ ẽ pro ea vice, & ipse tũc ex collatione grauat̃: qñ ẽ in manib. alterius non ꝯfert executor, quia Papa illum grauare noluit.]

[Glossa sequens quærit, dubium aperit, & soluit.]

K ¶ Capituli.] Cõiũge hic & in casu sequẽti finẽ capituli. Sed q̨d si ad capitulũ spectabat electio tm̃, & scribebat̃ ad collationẽ epi, nũquid deuoluto iure ad epm ꝯfert executor? Dubiũ facit illud ꝙ q̃rit̃, an deuoluat̃ eo casu prouisio, an electio, de quo satis scripsi đ elec. ne, ꝓ defectu. Itẽ facit dubiũ, q̨a etsi dicatur deuolui collatio, tñ ex quo primo gradu assumebat̃ ꝑ electionẽ, nõ videbat̃ includi ĩ litteris, in quib. solũ de collatione fit mẽtio. ad ꝙ satis facit. s. eo. ti. c. 1. circa fi. ibi, ad quam consueuit quis per electionem assumi.

l ¶ Cuiuscũque.] Hoc dicit, q̨a ꝑ quotcũq. gradus, siue ꝓximos siue mediatos ad epm deuenerit, executor cõfert quandiu est in manib. episcopi Ioan. And.

[Gl. se. dicit primo q̨d determinat: scđo distĩguit ĩter deuoluta & ꝓpria, rõnẽ reddit: tertio arguit ad qõnẽ.]

m ¶ Siue ad nos.] Determinat ꝙ no. In. & Pe. đ off. de leg.

†No. ꝙ negligentia epi deuoluitur collatio ad capitulũ. & dicit Lau. ꝙ ipso iure deuoluitur nõ idigetsa. cto hois, q̃n statim surripiat ptãs ab ipso negligente deuoluatur manus superioris, nec põt purgari mora. de sup. ne. ꝑla. licet. cũ ca. seq. Et dic ꝙ negligentia currit à die scitiæ cessãte impedimẽto. đ elect. c. fi. de cõcess. preb. g diuersitatem. Ca. No. scđo ꝙ ipetrãti ad collationem epi prouidet de bñficio ex negligentia epi ad Papam deuoluto. Zabarel.

leg.sup.eo.vbi dicebāt quosdā tenere, ꝙ delegatus Papæ prouideret de bñficio ad Papā deuoluto. Fuit ēt hęc qō olim disputata ꝑ dñm Iacobū Canonicū Boñ. q̄ in Mercu.vide,in litera D.sub rub.de off.& pote.executorū.& tenuit ꝙ nō posset si dicatur in rescripto, volētes illi gratiā facere specialē, dixit. n. ꝙ cum in illo alius quàm Papa non lædatur, non debet dici gratia, nec de deuolutis Papa sic scribit.induxit de cōce.præb.litteras,& ca. cum nostris. mirabilis solutio fuit ista. Scias autem quod beneficiū deuolutum ad Papam semper confert executor,ex quo primus collator est de his qui ꝑ litteras grauabantur: siue nominatus, vt vt hic: siue innominatus, vt quia scribitur ad cuiuscunque collationem:cum eadem sit ratio: sed secus in beneficijs spectantib.ad collationem Papę,quia vacauerunt in curia.eod.tit.c.2.lib.6.tunc enim Papa confert iure proprio nō deuoluto:nec mirum si aliud in deuoluto: nam Papa dando executorem ad prouidendū auferebat collatori potestatem.de concesf.præb. si capitulo.lib.6.ex quo ergo collatio de illo deuoluta est ad Papā,conferat executor, vt hic. Et licet aliàs in beneficijs fiat stricta interpretatio.eo. ti. quamuis. lib.6 hic tamen fit larga contra cōcedētem.de cōsued. cum dilectus.Facit etiā hęc littera ad quęstionē not. de offic.leg.cap. 1.lib. 6. scilicet ꝙ legatus Papæ possit talia beneficia ad Papam deuoluta cōferre, præferretur tñ delegatus quo ad illa q̄ sibi specialiter sunt cōmissa.de offi.lega.studuisti.& facit de reg.iu.gñri. li.6.

Executor Papæ bñficiū ad Papā deuolutum confert.

[Glos.seq.exponit,dicens quare sic.]

a ¶ Episcopi.]primi collatoris: quod puto necessariū. si enim de Archidiacono vel capitulo ad episcopum, & demū per ipsius negligentiam gradatim ad Papam datur,non confert executor, cui ad collationem episcopi scribebatur.Io.And.

[Glo.seq.distinguit tria tempora.]

b ¶ Succedentium.]Et sic habemus primo tēpus epi: secundo tempus medium aliorum facientium gradū inter ipsum & Papam:tertio tēpus Papale,primo & vltimo tempore cōfert executor,medio vero nō,& semper intelligas,vbi tempus acceptationis elapsum non impediat executorem.inf.tit.proxi.c.vnico.

SI iuxta.]Primo ponit vnum dictum. Secundo circa illud soluit vnum dubiū secundū:ibi.(Primaque.) Imola.¶ Præsupponendum est, ꝙ quis non potest obtinere duas præbendas in vna & eadem ecclesia.c.nulla.de concesf præben.in antiq.

CASVS Papa mandauit epō & capitulo ecclesię Rutinensis, vel Pictauensis,vel Bituricensis, vt me reciperent in canonicū & fratrē,& vt mihi assignarent prębēdam vacātem,vel primam vacaturam, & etiam ꝙ assignarent dignitatem vacantem vel dignitatem vacaturam:Fui receptus in fratrem,etiam fui adeptus possessionem eiusdem prębēda:postea vacauit dignitas, cui annexa est prębendę,puta archidiaconatus;quæritur, vtrum possim acceptare dignitatē cum prębenda? Vr̄ ꝙ nō,quia in ista ecclesia non possum habere duas ꝑbēdas,tñ Romanus Pontifex decidit ɔ̄riū,sed per adeptionem dignitatis & præbēdæ sibi annexæ,prima prębēda vacat ipso iure,& collator potest illam conferre. hoc dicit H.R.¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ si mādatur prouideri per rescriptum Papæ alicui de dignitate,an prouideri possit illi de dignitate habente ꝑbēdam annexam.Glo.est in versi. mandati. quæ vr̄ in hoc dubitare.Et primo dicit,ꝙ hoc egeret declaratiōe. In fine vero sentit ꝙ debeatur,sed loquitur cum mandatur prouideri de dignitate, àlias habenti prębendā à capitulo.Nota ꝙ expectans præbendā ex gratia Apostolica,non potest acceptare præbendam dignitati annexā:quia dignitas,quæ est principalis,non est debita secus si expectat dignitatem: tunc enim illā potest acceptare, licet præbenda sic ei annexa. Nota, ꝙ archidiaconatus est dignitas, quia ex vi mandati super dignitate consecutus hic fuit archidiaconatum.Nota casum singularem in quo rescriptum ad prębendā consummatur successiue in duobus, quod est mirabile, cum videatur consummatum per adeptionem primæ.eo.tit.lib 6.Zabarella.

ipsius episcopi [a], & aliorum in hoc eidem succedentium [b] negligētia, collatio fuerit deuoluta.

¶ Idem.

¶ *Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam,perdit primam præbendam, quam habebat in illa:* *hoc dicit. Io. And.*

CAP. VI.

SI iuxta [c] nostri formā mandati [d] canonicatū & præbendam ecclesiæ Rutinensis adeptus, dignitatem quam duxerit acceptandam [e] ibidem expectet: archidiaconatum † inibi [g] post [h] va-

[Prima glossa summat.

c ¶ Si iuxta]Adeptus in ecclesia dignitatem habentē præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa.

[Glo. sequens ponit duas lecturas,: declarationem petit:equitatem exprimit.

d ¶ Mandati.]non solum secundum vnam lecturā factum narrat,prout acciderat in hac ecclesia,de qua loquitur,sed etiam fortificat dubium:quia fortius si ex receptione capituli vel aliter habet hanc canonicā & præbendam.facit eo.tit.c.antepe.lib.6.vbi enim auctoritate Apostolica prębendam expectans cōsecutus est vnam,non videbatur ꝙ aliam cōsequi posset.facit eo. tit.non potest.2.respon.lib.6.cum concor. Sed cum adhuc penderet gratia in parte principaliori,& facta fuisset super vtroque vno cōtextu,æquū fuit vt prima dimissa secūdā cōsequi posset.Alia lectura est,ꝙ iste textus ponat ius,quasi dicat,ex quo Papa de dignitate & ꝑbenda sibi voluit prouideri,consequitur dignitatem habentē 1 præbendam annexā,licet prius aliam fuisset adeptus:sed vbi solum de dignitate scribebat,non poterat consequi dignitatem habentem præbendā annexam:cum hoc Papa non intenderet Egeret declaratione.Suadet tamen ęquitas ꝙ decre. locum habeat si ue ex vnico rescripto debeatur vtrumq;,siue ex diuersis successiue,siue sola dignitas debeatur per rescriptū aliàs habenti præbendam ab ordinario collatore.

†Nota ꝙ archidiaconatus est dignitas, vide doctores in ca. de multa.de præben. Archidiaconū in c.1. de cōsuetu. li. 6. & Abbatem in c.nouit.đ iudic.

1 Contra riū tenet Zabarel. la hic:q̄a annexū tanq̄ accessoriū nō considerat. c. super eo. de præb. lib.6. sed idem q̄d glossa tenet Ioā. Staphile de literis gratiæ,capi.2.

[Glo.seq.remittit,quæstionem soluit: ponit dictū quod determinat.

e ¶ Acceptandam.]de quo dic vt ĩ.ti.1.c.vnico. & idē puto si nō haberet beneficium acceptandi. sed debere tur prima vacans,cum ratio sit eadē & fortior. Quod autem hic dr̄ de potestate acceptandi, respicit dignitatem:prębēdā ergo quæ prius vacauerat necesse habuit petere,nec sibi fieret præiudiciū,per decre. si clericus: eo.tit.li 6.vr̄ tñ q̄d si habēs canonicatum & ius ad ꝑbendam primo vacantem,& ad dignitatem quam duceret acceptandā: præbendā quæ primo sine dignitate vacauit,noluerit petere,protestās q̄d hæc faciebat quia oēs dignitates ecclesiæ præbēdas habebant annexas,& totum simul cōsequi volebat,satis esset hæc iusta causa ad negligentiam excludēdam, cum mutationes beneficiorum nec populo,nec iuri sint gratæ. 21. q.1.c.1.de transla. quanto. sed si potestas acceptandi respiceret etiam præbendam,tunc nullum dubium.

Beneficiorū mutationes gratę nō sunt.

f ¶ Archidiaconatum.] Factum ponit, nam idem in quauis alia dignitate.

g ¶ Inibi.]in ecclesia illa. & vide inf. de regula. cap. 1.lib.6.

[Glo.seq.ostendit per textum quæstionem solui.]

h ¶ Post.]datur intelligi,q̄d si prius vacauerat cū sua

præbenda, & ipse sciens recipit aliã præbendam: in acptatione archidiaconatus sibi viam præclusisse videt.

[Glos. seq. aperit dubium: quærit & soluit.]

a ¶ Annexa prębenda.] Istud inducebat dubiũ: si enim non fuisset annexa retenta prima præbenda consequeretur dignitatem sine præbenda, quæ cum illa vacauit. eo. tit. q a sæpe. lib. 6. sed cum dignitatem sine præbenda non possit habere propter annexionem, nec duas præbendas in eadem ecclesia de concess. præb. litteras. ratione annexi in principali impediri videtur: sed prompta esi prouisio, scilicet vacationis primæ, quam submittit. Sed quid dices in casu conuerso: adeptus sum dignitatem per rescriptum Apostolicum: expecto ibi præbendam cum beneficio acceptandi, vel si vacat præbenda cum dignitate cui est annexa; nunquid prima dignitate dimissa consequi potero hanc præbendã cum sua dignitate: Puto q non, quia non est eadem ratio principalis ad accessorium, & accessorij ad principale. de consecr. eccl. vel alta. c. vnico. lib. 6. Facit eo. tit. quia sæpe. & c. super eo. de reg. iur. accessorium. lib. 6. cum concor.

cantè non obstante quòd certa sit sibi annexa [a] præbenda, poterit [b] acceptare: Primaque præbenda hoc ipso [c] vacabit [d], quod secundam cum archidiaconatu prędicto pacifice fuerit assecutus.

TITVLVS III.

De concessione prębendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Decretum conditionale ante conditionis euentum non afficit potestatem ordinarij vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit illud intelligitur acceptasse; quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur.*

C. VNI.

Cum †

b ¶ Poterit.] quod intellige vbi alteri non debetur ex prioritate tẽporis vel prętogatiuæ gratię vel alio iure.

c ¶ Hoc ipso.] Petet q in præbendis eiusdem ecclesiæ ipso iure per receptionem secundæ vacat prima.

[Gl. seq. rationem reddit, notat, arguit, & opi. ponit.]

d ¶ Vacabit.] non enim posset esse triplex in ecclesia sine dispensatione Papali, nec valet in hoc cõsuetudo. de consue. c. 1. li. 6. Et no. q plus abhorrent iura habere duas pbẽdas in vna ecclesia, quàm aliàs habere duo curata. primum enim non licet etiam iure annexionis quam habet præbẽda ad dignitatem, vt hic: sed sm licet iure annexionis, quàm habet curatum ad pbẽdã. eo. tit. super eo. lib. 6. Et facit ad opinionem, quã teneo in decr. litteras de concess. præben. sequendo Inno. s. q in duab canonijs eiusdem ecclesiæ nõ possit eps dispẽsare, licet dispensare possit in canonia & personatu vel officio. rationem huius ibi plene scripsi super vlt glo.

DE CONCESIONE PRAEBENDAE ET ecclesiæ non vacantis.

¶ Visum est supra de præbendis & dignitatibus: verũ quia aliquis dubitare posset vtrum præbendæ, dignitates, & alia beneficia ecclesiastica possint conferri antequam vacent, vel etiam promitti: ideo annectit rubricam de concessione præbendæ.

Cum ei.] Diuiditur in quatuor partes: Primo declarat quando afficit decretum conditionale non adiecto termino mẽsis. Secundo, quando afficiat illo adiecto: ibi, [Secus.] Tertio, an petendo sibi conferri beneficio, uel recipiendo illud collatum videaẽ quis acceptare: ibi, [Quinetiam.] Quarto declarat quando quis dicatur habere notitiam vacationis beneficij: ibi [Cæterum.] Imola. ¶ Pręsupponendum est, q si Papa mandet alicui prouideri de beneficio ecclesiastico uacante, alioquin de proxime vacaturo, licet collator ñ obediendo mandatis Apostolicis male faciat: tñ si cõferat alteri, collatio valet, ex quo mandatum non cõtinet decretum irritans: aliàs si haberet decretum irritans collatio alteri facta esset nulla. Et Appellamus decretũ irritans, istã clausulam, quæ consueuit apponi in mandatis Apostolicis, scilicet, decernentes irritũ & inane quicquid in pręiudicium mandati nostri attentatum fuerit. Vel decretum irritans est qñ Papa mãdat epo vel archiepo, conferas bñficiũ primo vocaturũ tali, qđ si non feceris, & alteri feceris collationẽ, oĩa sint irrita & vana.

CASVS. Aliquis pauper clericus promotus ad sacros ordines sine titulo vnde possit sustentari, accessit ad Apostolicã sedem, & notificauit Papæ, qđ suus episcopus sine titulo eum ordinauit, & q recusauit sibi puidere de aliquo beneficio vnde possit sustentari, adeo q ipse clericus cogitur mendicare. Papa deputauit aliquos ad ipsum examinandum, an esset idoneus scientia ad obtinendum beneficium: hoc facto, quia constitit Papæ q erat idoneus, ipse mandauit episcopo cum decreto irritante, vt si cõstaret istum pauperem clericum esse vitæ laudabilis & honestæ conuersationis, sibi cõferret beneficium certi valoris, puta xx. vel xxx. librarum, vel etiã minoris valoris, si ipse vellet acceptare: antequam executor istarũ litterarũ præmisisset inquisitionẽ super vita laudabili istius clericis pauperis: vacauit beneficiũ valoris xx. vel xxx. librarum, quod beneficium ordinarius cõtulit alteri: Quęritur, vtrum valeat talis collatio? Videtur q non: quia in mandato cõtinebatur decretum irritans, quod ligat manus ordinarij, ne possit conferre illud beneficium: Tamen dicit Romanus Pontifex, q collatio per ordinarium facta valet: quia decretum erat conditionale: Vel etiam ponamus q executor fecerat inquisitionẽ super vita & honestate istius clerici: tamen beneficiũ istud erat minoris valoris xx. vel xxx. librarum, & scribebatur sub conditione, si vellet acceptare, & antequam iste clericus illud beneficium acceptasset, ordinarius contulit alteri, quæritur, vtrũ valet collatio? Dicit qđ sic. Sed quid si mandabatur isti clerico prouideri de beneficio vacãte, vel proximo vacaturo, si intra mensem ipse acceptat cũ decreto irritante: tamen ordinarius cõtulit alteri intra mensem, quæritur, vtrum valeat collatio; Dicit q nõ: quia tempus videtur apponi in fauorem acceptantis. Sed quæritur quando dicatur iste clericus acceptasse beneficium: vtrum solum quando exprimit verbũ acceptationis coram executore, dicendo: accepto illud beneficium, & peto vt mihi conferatis: vel quando non exprimit, accepto: sed tantum dicit, cõferatis: Respondet qđ sufficit petere collationem beneficij sine expressione verbi acceptationis. Sed quæritur quando currit tẽpus illius mensis intra quem pauper clericus potest acceptare? Dicit quod tempus incipit currere à tẽpore scientiæ & notitiæ, quo ipse scit beneficium vacare. Sed quæritur vtrum ad hoc qđ ipse dicaẽ habere notitiam, & scire beneficiũ vacare, requiratur qđ aliquis sibi notificet, dicendo, vade ad collatorem, vacat tale beneficium, quod potes acceptare intra mensem. Respondetur qđ hoc nõ requiritur, immo dr̃ habere notitiã vacationis illus beneficij, ex quo vacauerit publice: immo sibi imputabiẽ si ipse nõ fecerit inquisitionẽ. Not primo iuncta gl. qđ qñ Papa scribit p clerico paupere, ipse

† Nota promouẽdus ad beneficiũ dẽt esse idoneus, de quo p ter docto res, hic vid canonistas in c. si eo tẽpore. de rescri. li. 6. & in c. ei cui. de præbend. eod. lib. Abbatem ĩ c. dudũ. de ele. & Felynũ ĩ ca. vlt. de psump.

pere ipse cõsueuit illum facere examinari, vtrum sit scientia idoneus, postea mandat vt sibi conferatur beneficiũ si cõstiterit ꝙ sit vitæ laudabilis & honestæ cõuersationis. Not. secundo, ꝙ qñ scribitur ꝓ clerico paupere sub forma prædicta cũ decreto irritante, illud mandatum nullas habet vires, nisi prius cõstiterit de vita laudabili: ideo est consilium ꝙ impetrans citius quàm poterit faciat inquiri de sua vita & conuersatione. Nota quod si mandetur epõ vt cõferat beneficiũ certi valoris, ipse eps non põt conferre beneficium maioris valoris nec minoris: quia verba grãe nõ sunt amplianda nec restringenda. Nota ꝙ decretum cõditionale irritãs non habet effectum, nisi impleta conditione. Not. ꝙ qñ Papa scribit, cum decreto irritãte, si acceptet ꝯ. certum tempus, manus ordinarij sunt ligatæ vsque ad illud tempus. Not. ꝙ nõ refert qñ quis acceptet beneficium verbo, vel re ipsa. Not. ꝙ promouendus ad beneficium, dẽt esse idoneus in scientia, & q̃ scientia exigitur not. Inno. de ele. cum in cunctis, in prin. Not. ꝙ promouendus debet esse vitæ laudabilis, & hoc perpenditur ex bonis operibus, & abstinentia vitiorum, secundum Pau. Zabarella.

ei a, quem in scientia reputamus b idoneũ, c si ꝑ d inquisitionẽ e executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse vitę laudabilis, & conuersationis honestæ, de beneficio certi valoris f alicui prouideri mandamus, adijciẽtes g, quòd de beneficio minoris valoris possit eidem si voluerit h prouideri, ac extunc i † etiam inane decernentes & irritum si secus à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari k: Quia decretum huiusmodi in euẽtum dumtaxat prædictarum conditionum suum sortitur effectum l: antequam extet m prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris, priusquam suã impetrans super valore huiusmodi voluntatẽ declaret n, conferri libere poterit per ordinariũ o aut alium executorem p à nobis ad prouidendum de tali beneficio

† In antiquiorib. libris cõstãter legis, ac ex nunc.

[Prima gl. sũmat, & diuidit, & dicit q̃d determinat.]

a ¶ Cum ei.] Decreterum cõditionale ante cõditionis euentũ non afficit potestatem ordinarij vel alterius collatoris: secus qñ acceptationi bñficij tẽpus adijcit̃ cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse: quæ vacatio nõ dr̃ expectãti, ex quo in loco bñficij publice scitur. Partes patent. Secunda: ibi, (Secus.) Tertia: ibi, (Quinetiam.) Quarta ibi, (Cæterum.) Et determinat casus dubios circa decr. quia cunct. it. eo tit. lib. 6.

b ¶ Reputamus.] ꝑ relationẽ examinatorũ ad hoc d̃putatorũ, q̃b. creditur: & est ista forma pauperum, in qua fit examinatio quomodo legãt, cãtẽt, & cõstruã.

c ¶ Idoneum.] iunge hic litteram, prouideri mandamus de beneficio, &c.

d ¶ Si per.] ecce conditionem de qua inf. loquitur.

e ¶ Inquisitionem.] An ad hanc vocanda sit pars, plene not. sup. ead. compil. de offic. dele. c. vnico.

f ¶ Valoris.] De pensione prouideri non posset, de præben. quamuis 1. lib. 6.

g ¶ Adijcientes.] nisi hoc fuisset additũ, de beneficio minoris æstimationis ẽt sibi volenti prouideri nõ potuisset, de præben. cui de non. §. vlt. lib. 6.

h ¶ Si voluerit.] secunda conditio.

[Glos. seq aperit dubiũ; & responde & ꝯ opi. notat.]

i ¶ Extunc.] Hoc fortificabat dubiũ, quasi à tempore datæ Papa voluerit ꝙ decretum afficeret, sed ꝯrium respõdetur, & supplemus ex nunc vt valeat extunc 1. Facit de vot. & vot red. licet ad fi. & sic facit hæc littera ꝯ Aegi. pro Inno. Host. & Abbate in eo quod scripsi de appel. præterea 2. super ver. excommunicatum.

K ¶ Attentari.] non dicit ẽt ignoranter, & tñ ex inferioribus patet, ꝙ certis casibus hoc decretum afficit ignorantes, per quod patet, quod decretũ Papæ afficit ignorantes, & de hoc de electio. si eo tempore. lib. 6. & probatur de præbend. c penul. eod. lib.

l ¶ Effectum.] Aliàs fuisset editum super incerto, eod. tit. c. 1. §. subiunctum. in fin. lib. 6.

1 Imola notat hic ꝙ clausula, ex nũc prout ex tũc, respicit conditionẽ extantẽ, nõ tps actus celebrati. remittit ad not. in l. 1. C. de codicill. & l. hmõi. de uerb. ob. l. lecta. si cert. pet. F. nec interim legat. Oldr. q. 175.

[Glo. seq. exponit, & consulit.]

m ¶ Extet.] prima. s. ꝙ per executoris inquisitionem sit repertus, & c. vtile consilium est ꝙ super illa pronuntiet executor: vel quòd facta mentione de illa in hibeat vel saltẽ suam ptãtẽ insinuet collatori, aliàs non facile forte constare posset conditionẽ extitisse.

n ¶ Declaret.] ẽt in executoris absentia: dummodo de ea constet, vt infra dicam.

o ¶ Ordinariũ.] Hoc probamus ꝑ prædict. decr. 1. eo. tit. lib. 6. vt sicut ibi decretum datum cum beneficio acceptandi, ante acceptationem non impedit potestatem ordinarij: ita nec datũ sub cõditionib. istis, vel alijs ante conditionis euentum. Io. And.

[Glo. seq. fortificat textum. secundo tribus rationibus quæstionem soluit. solutioni obijcit, & respondet, opi. ponit, & dicit primum æquum, tertio format dubium, & soluit.

p ¶ Executorem.] Si. n. non afficit potestatem ordinarij, ergo nec executoris alterius, qui maior est ordinario, de offi. deleg. sane 2. & cũ hoc oporteat intelligi de executore secundo: primus. n. cõferret beneficium ẽt postq̃ euenisset conditio. Item cũ hic dicatur ꝙ secundus confert ante condi ionis euentũ, per qd̃ à ꝯrio infertur ꝙ postq̃ euenisset conditio primi, cõferre nõ posset 2. Itẽ cum generaliter de executore loquatur, per quod ẽt executorem in forma gratiæ vr̃ includere: hic vr̃ solui ꝙ hic fuit disputatũ, an impetrans primo in hac forma pauperum præferatur secũdo, qui impetrauit in forma gratiæ in eadem ecclesia, vel ad collationẽ eiusdẽ, & ponitur in Mercuriali in littera N, sub tit de præben. hic. n. vr̃ ꝙ dummodo conditio præcesserit vacationẽ vel saltem collationem factam secundo, debet̃ primo 3. Facit de rescr tibi qui lib. 6. sed obstat eo. lib. & tit. c. si pro te. Sol. ibi cõditio pendebat ex alterius arbitrio: ita ꝙ illo recusante nullũ ius hẽat impetrãs: hic vero pẽdet ex existẽtia rei 4, vt in primo casu, vel ex volũtate ipsius cui facta est grã in secũdo. Ali quib. vr̃ ꝙ secundus impetrãs ante conditionem in forma gratiæ ꝑferat̃, & ſm hoc licet hęc prima conditio quo ad idoneitatem personæ sit de ꝑsenti, inquisitio tñ circa id fienda est de futuro. De secunda ẽt nõ dubitatur quin sit de futuro, & ſm hoc sequeretur ꝙ si duo impetrauerunt sub hac forma, si secundus primo præuenit ad cõditionem, erit potior 5 cum prius ipsius decretum afficiat, vt hic. facit prædi. decre. si pro te. & quod not. eo. tit. si soli. lib. 6. æquum vr̃ quod prius dixi, vt ex quo cõditio primi pręcessit collationẽ factã secundo, præferatur primus secundo habenti formã gratiæ vel pauperum: nec verum est ꝙ semper debeatur illi ꝓ quo prius est affecta, vt ꝓbat prædi. decre. tibi 6. sit ergo est fortior gratia cõditionata ex existẽtia rei vel voluntate eius pro quo scribit̃, q̃ depẽdens ex voluntate tertij, vt prædixi. Sed fingas hunc casum: Habet A. hanc formam pauperum in certa ecclesia, secundo hãt B. spãlem gratiam in eadẽ, & talem quæ afficit: vacat beneficiũ in ipsa ecclesia, qd̃ ante primi conditionem extantem ordinarius cõfert C. demũ extitit conditio postq̃ executor B. sibi contulit illud: post q̃ execuaor A. primi illud sibi contulit, quæ-

2 Supple secundo. & hoc verũ ait Pe. de Anch. si secundus non habet decretum.

3 Pet. de Anc. post Lap. tenet ꝯriũ: quia grã facta pure illi secũdo, statim habuit effectũ suũ, quem iã nõ debet existẽtia conditionis impedire. arg. c. ab eod. de elect. lib. 6. l. in sulã. §. fi. ff. sol. matrimo.

4 Ancha. dicit ex ptãte executoris, cuius d̃clarationi statur arg. not. in fi. cap. prudentiam, de offi. dele.

5 Idẽ Ancha. quia bñficium est ei affectum, & forte sic practicaretur. Imola.

6 Immo nõ ꝓbat cũ vtraq; grã fuerit ibi pura, vna hic cõditionalis, qua pendente nil est in obligatione. Font.

quæritur cuius sit beneficium? Dico ſm prædictã opinionẽ per decr. pe. de præben. li. 6. ꝙ prius est portior: collatio. n. ordinarij facta C. non valuit nec tenuit impediẽte gratia illius B. pro quo beneficium illud erat affectum in eũ casum, in quẽ nõ debebatur illi A. effectus ergo cõditionis postea existẽtis, q est vt decretum afficiat, vt hic, per illam collationẽ impediri nõ potuit. collatio. n. facta B. nõ tenuit, ex quo prius extiterat primi cõditio 1. ex quib. cõcluditur qđ prædixi. assurgat ergo primus ſcđo, ex cuius persona cõsequitur qđ aliàs sibi perijsset: & est simile eod. tit. auctoritate. lib 6. Si vero collatio facta B. pcessisset conditionẽ primi, tunc ẽt planũ esset ꝙ B. potior esset in beneficio, per hanc litteram. Idem si tenetur secunda opinio, quæ habet, ꝙ forma gratiæ preueniens conditionem faciat secundum potiorem, ẽt in beneficio post conditionem vacante.

putatum. ¶ Secus [a] autem fore censemus [b], cum decreto apposito, alicui prouideri mãdamus de beneficio, quod intra mẽsem [c]

1 Immo tenuit Pe. Anch. fortiter repugnans gl. Immo ẽt ait glo. in prma cõditione hui⁹ tex. de iure non pcedere. Fon.

[Glo. seq. dicit quid approbat, & exponit.]

a ¶ Secus.] Hic approbat quod not. sup. eo. tit. quia cũctis. in prin. li. 6. & quod not. Archid. eo. li de præben. dudum, & dic secus in hoc. s. quod in casu isto nõ valeret collatio ordinarij, vel alterius executoris intra mensem facta licet ante acceptationem.

[Glo. seq. soluit dubium, & litteræ respondet.]

b ¶ Censemus.] Licet per hoc verbũ videretur ius nouum inducere, cum tñ rõ antiqua & directe ab olim inuenta fuerit hæc forma cõtra decret. quia cunctis, vt ibi not. in 1. gl. puto quòd respiciat præterita 2. nec contradicat hoc verbum, quod ſm deriuatores ponitur ẽt pro iussu, deliberatione, æstimatione, & sententiæ prolatione, & concor inf. proxi. respon. & dixi sup. ead. compil. de proba. litteris.

2 Ex hac glo. nota quod qñ constõnis rõ est antiqua, extenditur tunc constõ ẽt ad pterita, quod est valde notabile. Abb.

[Glo. seq. soluit dubium, & ponit stylum, secũdo q̃rit. ponit opin. & duas ipsius rõnes, & soluit, ad rationes illas respondens. tertio aliam quæstionem soluit, & solutionem impugnans tenet ipsius contrarium.]

e ¶ intra mensem.] Iste terminus inualuit de stylo & more curiæ. Idem tamen dicas de quolibet alio termino maiori vel minori in litteris expresso. Solet autem curia sic scribere: Beneficiũ ecclesiasticũ cũ cura, &c. ẽt si dignitas, &c. si quod vacat ad præsens, vel vacabit in tali, &c. quod per te vel procuratorẽ tuũ ad hoc legitime cõstitutũ intra vnius mẽsis spatiũ postquam tibi vel eidẽ procuratori vacatio hmõi innotuerit, duxeris acceptandum, conferendum tibi, & c. districtius inhibẽtes venerabilibus, &c. ne de illis interim ẽt ante acceptionẽ huius disponere quoquomodo p̃sumant: ac decernẽtes irritum & inane, & c. tñ ex hac littera vr̃ quòd minus plena clausula. s. habens mandatum cum potestate acceptandi & spatio temporis & decreto sufficiat. Sed quæritur an talis expectans possit acceptare post mensem beneficiũ adhuc vacans? Vr̃ ꝙ sic: cũ hæc clausula in ipsius fauorẽ opposita ad ligandas manus ordinarij, in ipsius expectãtis ordum nõ debeat retorqueri. de reg. iur. qđ ob gratiã. lib. 6. cũ suis cõcordan. & hoc placet Arch. 3. de præbẽd. dudũ. lib. 6. & vr̃ expressum eo. li. & tit. si tibi absenti. nõ credo quòd si clausula reseruationis & potestas executoris adiungitur beneficio vacaturo, quod acceptabit impetrans intra mensem, vt in text. & in forma quam superius scripsi: quod post mẽsem per expectantem acceptari possit beneficium, vel ei cõferri. Et tunc ad regulam, quod ob gratiam, respõdetur vt ibi not. ꝙ hoc inducit forma mandati, per decre. cui de nõ. de præbẽ. lib. 6. Ad decre. si tibi. respondeo quòd loquitur cum collatio pręcedit acceptationem. s. cum beneficiũ ab ordinario pure confertur, & postea ad acceptandum terminus assignatur: tunc enim cũ prima puta collatio per illius termini lapsum perempta non sit, pro-

Accepta-re valens intra mẽ- sem an post mensem acceptare possit.

3 Cuius dictũ fortificat Petr. de Anch. per l. is qui bonis. §. 1. ff. đ cessi. bo. tñ tenet cñ gl. per l. Thais §. iura. ff. đ fideicõ lib. & sequitur Imo. Fon.

visus re integra post terminũ acceptabit: hic vero acceptatio præcedit collationem cuius faciẽdæ ptãtem executor non habet, nisi intra tps limitatum fuerit acceptatum, fateor tñ ꝙ ita posset esse diuisa reseruatio à spatio temporis, ꝙ locus esset opinioni ɔ̃riæ, vt si dicatur. bñficium qđ in tali loco vacauerit quòd duxeris acceptandum, tibi conferendũ collationi nostræ præsentibus reseruamus, inhibentes ne intra mẽsem post quam tibi de vaca-

à vacationis ipsius notitia [d] duxerit acceptandũ: vt appositio mensis eiusdem aliquid afferat [e] impetranti. Quin etiam [f]

tione cõstiterit, aliquis de illo pręsumat quacunq; auctoritate disponere, &c. ponderetur ergo rescriptorũ tenor. de priuil. porro. Si aũt ſm nouam formam Papa dat canonicatum, & circa ptębẽdam dat bñficium acceptandi intra mẽsem; tũc licet reseruatio & executoris potestas adiungatur pręebendę, intra mensem acceptare poterit, vt supra dixi: ita quòd post mẽsem ex vi reseruationis acceptari vel per executorem conferri non posset: quia tamen canonicus est ex vi canonicatus, vr̃ quod si nullus ibidem expectat ẽt post mẽsem, sibi petenti per ordinarium conferri debet, & cum decreto. i. quòd alteri collata non tenet, per decre. si clericus. 2. respon. de pręebend. lib. 6. sed hoc casu posset dici contrarium: quia in casu decret. si clericus. expirauerat potestas executoris: sed hic adhuc durat quo ad aliam, quę vacabit, si acceptabitur intra mensem: nihil ergo mirum si ibi ordinarius auditur. Item sicut nec ibi ordinarius habet potestatem super neglecta 4. ita nec hic, & hoc teneas.

Rescriptorũ tenor est ponderãdus.

[Glossa sequens primo soluit vnam quęstionem, secundo soluit incidentem ex tertia.

d ¶ Notitia.] hoc determinabit in fin. Et nota, quia in ista forma non est locus decre. ne captandę. eo. tit. rub. 6. vt possit acceptare primum incertum quod vacabit: illa. n. locum habet vt ibi patet, cum simpliciter scribitur de beneficio quod duxerit acceptandũ: tũc. n. põt se fortunę submittere, acceptando primum vacaturũ, vel vlterius ex causa: sed qñ scribir̃ de beneficio qđ à vacationis notitia intra mensem duxerit acceptandum, hęc verborum forma non patitur quòd vacaturum acceptet: fateor tñ ꝙ vacans põt acceptare, ẽt si vacabit tempore gratię. verbum. n. notitia vacationis, pręsentem & futurum includit, dummodo vacet, de priuileg. quia circa nec obstat si pręcedat verbũ, quod vacabit in reseruatione sine verbo pręsentis tẽporis, si quod vacat: nã illud vacabit, quod vacans reperitur: vnde dicit lex ꝙ verbũ, oportebit, tam pręsens q̃ futurum tps significat ff. de verborum significatio. l. verbum. in princi. tit. Ad idem eo. tit. verbũ erit. & aliud est dicere, vacabit; aliud, vacare inchoabit. & hoc conuenit huic menti, secus vbi mens resisteret, vt ibi.

4 Dicit Imo. si nemo alius ibi expectet ordinari poterit ex sua libertate conferre negligenti. Fonta.

Oportebit, pſens & futurũ tẽpus significat.

e ¶ Afferat.] simile de priuil. si Papa lib. 6.

[Gl seq. commodat & fortificat, obijcit, & soluit.]

f ¶ Quin ẽt.] Summe fuit vtilis ista particula. cum. n. executor datus cum clausula acceptandi, ptãtem non habet in conferendo beneficium, nisi ex quo fuerit acceptatum, tota die de collationibus opponebar̃ qđ non valebant, quia non pręcesserat acceptatio, & qa ipsius pręcedentis acceptationis deficiebat quãdoq; probatio, succumbebat expectans, licet igitur verbum acceptationis nõ exprimat, satis est tamen quod petit conferri vel recipit collatum. Multa similia colligas ex not. de ijs quę fi. a maio. parte cap. ex ore. de appellationibus, ad audientiam. & c. dilecti 2. vnde ex quo per instrumentum de promissione constat, pręsumitur interrogationẽ pręcessisse. insti. de inuti. stipul. § si scriptum. ff. de verb. obl. sciendum Sic satis est ꝙ hæres se immisceat, licet verbo non adeat. insti. de hęre. quali §. pen. ff. de acq. hęre. l. Iulianus. § si seruũ. & l. si quis extraneus §. interdum. Tamen quandoque non

non sufficit facti prosecutio. de app. ab eo. 1. respõ. li. 6. de elect. ecclesia. ỹ. de baptis. c. 1. & penult. sed in decr. ab eo. eundo ad iudicem appellationis non satisfit iuri volenti ꝑ apostolorum delationem ipsum iudicem instrui. Electio & baptismus formas habent, nec sine illis sufficeret r anim⁹ etiam de quo consta-ret: sed cum hic solũ de animo & accepta-tione quæraт: de illo satis constat per hic expressa. Ioan. And.

a ¶ executorem.] licet petitio & collatio de quibus hic loquitur, requirunt executoris præsentiam, cũ alias de acceptatione non apparet: acceptatio tamẽ sine præsentia executoris fieri potest, dummodo de illa fides fieri possit, vt no. eod. tit. quia cum B. ctis. ad fi. lib. 6. quod etiam ibi placet Inn. Hostien. Arch. & Gul. in Spec de act & peti. §. pen. versi. item not. ad fin. licet Compost. videatur velle contra riũ. de rescrip. capit. In gl. magna. circa fi. versi quid si litteræ.

b ¶ Aut.] nota alter natiuam · sufficit ergo alterum.

c ¶ Præsenti.] Idem in procuratore habẽ-te ad hoc speciale mãdatum, quod probat stylus curię quem præmisi, & scripsi de præben. accedẽs. ad hoc fi nis huius cap. ibi, vel per alium. Sicut & electio per procuratorẽ fieri potest. de elect. quia ꝑꝑ, & c. penul. & matrimonium contrahi. de procur. c. fi. lib. 6. facit etiam eod. lib. de reg. iur. potest quis. & ff. de procur si is qui Stichum. & ff. de lega. 1. si sit. §. si quis ita. Not. obstat. ff. de ver. obl. l. vlt. in prin. & l. fi. stipulatus fuerim. in prin. quæ non loquuntur in procuratore.

[Glossa seq. quæstionem soluit.]

d ¶ Cæterum.] æquissima & expediens fuit etiã hæc prouisio.

e ¶ Loco.] si locus vbi sita est ecclesia careret habitatoribus, satis videretur ponderanda notitia loci vicinioris. facit s. ea compil. de foro compe. quamuis. de elect. vbi periculum. §. porro. lib. 6.

f ¶ Vel ecclesia.] not. per alternatiuã, ꝙ satis est ꝙ in ecclesia sit publica, licet in loco vel oppido sit occulta.

[Glo. seq. sub dubio forte ponit dictum, per quod ẽt soluit quattuor dubia, & solutionem fortificat.]

g ¶ Nota erit.] forte quo ad hunc casum inductus est rigor iste, ꝙ mensis currat etiam ei qui nõ fuit in culpa, vt quia tantũ distabat à loco beneficij, quod post factam gratiam cum tunc vacaret, vel paulo post vacasset, intra mensem id scire non potuit, vel procuratorẽ habebat in loco, sed mortuus est, vel his simile: per hoc tamen quod in casu specialiter statuitur, vt ꝑbat littera, quæ sequitur in hoc casu: & quod ꝑcedit ibi, ꝑdictæ vacationis, non recedo ab eo quod not. de ꝑben. si clericus lib. 6. hic enim datus est mensis in litteris, qui currit à tempore notitiæ. Determinat ergo quando dicatur habere notitiam in hoc casu, ibi vero punit simpliciter negligentia, & sic non se tangunt. Et idẽ dico de ijs quæ notaui de rescrip. capitulũ. su ꝑ glo. & ita dico ẽt quod hic dicitur locum non habere in casu decre. si pluribus. de præben. lib. 6. Vnde si Papa contulit proprio motu præbendam, si qua vacabat in ecclesia, & duæ æquales vacabant: notitia vacationis postquam currunt decẽ dies prouiso ad eligendũ, nõ recipietur ꝑ hunc modũ: q a ibi forsan tꝑe quo fiebat gr̃a, vel prius erat notitia vacationis, de qua hic dicitur, quã forsan impossibile esset scire prouisum intra decem dies: & sic in totum sibi periret priuilegium optandi, qui non fuit in culpa: & idem dico de extrauagan. Ioan. quæ incipit: suscepti. circa medium. sed dato quòd hic subsit impossibilitas, vel desit culpa, durat tamẽ circa alia beneficia priuilegium acceptãdi; facilius ergo procedit hic iste rigor, vt in principio dixi. & tamen ex littera sequenti videtur colligi, ꝙ vbi ita deficit culpa, ꝙ nec per se, nec per alium scire potuisset, non est locus huic rigori.

h ¶ Scire potuerit.] imputatur ergo illi, qui scire potuit inquirendo. sic etiam imputatur illi, qui scire potuit peritiores consulendo. ff. de bono. posses. l. in bonorum. vnde dicitur quòd vigilantibus, &c. ff. de his quæ in fraud. cred. l. pupillus.

1 Si baptismus aquæ suscipi põt omnino suscipiendus est: nec suffi cit anim⁹ seu propositũ: qđ si suscipi nõ possit tũc ꝑ baptismum flaminis vel sanguinis qs saluari pt vide B. Tho. par. 3. q. 66. art. 12.

beneficium quod acceptare poterat, petendo sibi per suum executorem [a] conferri, aut [b] recipiendo sibi præsenti [c] collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationem taliter sibi factam valere censemus. ¶ Cæterum [d], vt tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prædictæ vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco [e] vel ecclesia [f] huiusmodi beneficij publice nota [g] erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsis cõmodo agitur, id quod per se vel per alium scire [h] potuerit, ignorauit.

TITVLVS IIII.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Clemens v. † in cõci. Vieñ.

¶ Religiosus qui concedit alicui ad vitã vel certum tempus, iura, redditus vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio. duos casus excipit. h. d. Io. And.

M CAP. I. ONASTE-

† al. ita. Idem.

Imputatĩ ei qui peritiores cõsulere potuit.

DE REBVS ECCLESIAE NON alienandis.

[Visum est supra de concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. posset aliquis dubitare, vtrũ res ecclesiæ possint alienari vel non, ideo annectit rubricã, de rebus ecclesiæ non alienandis.

Cõtinuatio.

M Onasteriorum.] CASVS. Quidam religiosus Prior alicuius prioratus, vel habẽs aliquam administrationem in abbatia nostræ dominæ de Exolduno, concessit alicui ad suam vitam redditus & fructus suæ administrationis siue prioratus: & hoc fecit sine cã rationabili, vel si fecerit cum causa, tamen sine decreto abbatis: quæritur, vtrum valeat talis concessio? Dicit ꝙ non: & concedens incurrit pęnas huius. cap. Sed q̃ritur, vtrum religiosus possit locare, vel dare ad firmã aut vendere ad modicum tempus fructus suę administrationis siue prioratus? Dicit ꝙ sic hoc dicit H. R. Nota ꝙ religiosus non potest alienare fructus & redditus sui priorus siue administrationis ad magnũ tempus, & si contra fecerit incurrit pęnam suspensionis, quæ suspensio etiam suspendit à celebratione, & si celebrauerit incurrit irregularitatem. Nota ibi, [Conuẽtus.] ꝙ abbates aliquando habent specialem iurisdictionem in prioratibus sibi subiectis, & tunc alienatio fructuum & iurium prioratus potest fieri cum cõsensu abbatis & conuentus seu etiam capituli quãdo capitulantur, & non requiritur consensus episcopi. Et istud hodie seruatur, quia priores faciunt decretari istas alienationes in capitulo gñali. Nota ꝙ bñficiat⁹ potest

potest locare fructus sui prioratus ad modicū tempus Sed quæritur qđ tps dr̄ modicum? Quidam dicūt per c.fi.ne p̄lati vic.suas,in antiq.ꝙ beneficiatus pōt loca re fructus sui beneficij ad septē annos.sed cōis opinio est ꝙ potest locare ad decem annos. Nota ibi,[Cupiē-tes occurrere dispendijs,]id est damnis,ꝙ melius est ante tēpus occurrere quàm post causam vulneratā remedium quærere. Nota, inhibemus perpetuo edicto, id est prohibemus siue statuto in ęternum duratura:quia volumus ꝙ istud edictum siue statutū, de reb. ecclesiæ nō alienandis, sit perpetuum, ita quòd numquam alienētur res ecclesiæ. Not.reditus:. tus,tui,penultima correpta. & dicitū à redeo redis,& significat duo. Redit⁹ em̄ dicitur quod redit, quia singulis annis redeat.Vnde Ouidius de fine titulo.

† Propter expressionē huius verbi hęc cōstō ab omnibus vt lex generalis ē seruāda. vt l.3.C. de legib. Bonifacius de Vital.

riorum [a] & aliarum administrationum regularium dispendijs occurrere cupientes, perpetuo [b] prohibemus [c] edicto †, ne quis religiosus [d] monasterio,prioratui, ecclesiæ, seu administrationi ciuitatis [e] præsidens, iura redditus [f], aut possessiones [g] eiusdem,alicui [h] ad vitam eius [i] seu aliud certum tempus, pecunia [k] etiam inde recepta quouismodo [l] concedat: nisi necessitas [m] aut vtilitas [n] monasterij,prioratus, ecclesiæ, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat: conuentus sui,aut si conuētum non [o] habeat, prælati proprij [p] assensu ad hoc nihilominus [q] accedente. Si quis autem contra hoc fecerit †,pœnam [r] suspensionis ab officio [s] eo ipso incurrat, nec ex cōcessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur [t]. ¶ Verum præ-

Turpe thori reditu census augere paternos.

Item reditus,id est reuersio:Vnde Ouidius in Epist.

Vera queror reditu verba carere fide.

Et dic redditus,idest census qui singulis annis reddūtur.Nota [Possessiones.] Possessio,secundum Azo.C. de acqui. & retinen. poss. est corporalis rei detentio, corporis & animi & iuris adminiculo concurrente. Vel sic,Possessio est ius quoddam quo aliquis rē corporalē vere in potestate habet. Et dicitur corporalis rei ideo quia sola corporalia possidentur. Incorporalia aūt dicuntur quasi possideri, & quasi tradi per patientiā & vsum.Nam incorporalia non possunt corporaliter apprehendi, sicut sunt iura & seruitutes,& iō nō possidentur. c. conquestus. de foro compe. in glo. ff.de vsuca.l.sequitur.§. si via. & tñ præscribunī.Possessiones sunt agri,fundi late patentes, publici,priuati, quos etiam in initio quisque vt potuit occupauit atque possedit,vnde & nūcupati sunt.Inde possessiūcula,culæ, idest parua possessio : nomen diminutiuū de possessio.Not in verb. [Conuentus.] ꝙ sicut non licet p̄lato sine cōsensu capituli agere, sic nec contrahere.Lau.qui alleg.de iudi causam.Sed primum regulariter non est verum de rescrip edoceri.dic.vt ibi.Itē nec secundum,nisi quādo contractus sapit alienationem,vt hic.Zabarella.

[Prima glo.summat,& dicit quid facit,& diuidit.]

a ¶ Monasteriorum.] religiosus qui cōcedit alicui ad vitam vel certum tempus iura,redditus, vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio,nisi duo cōcurrant:nec valet talis cōcessio. Duos casus excipit.& tria facit.Primo prohibet.Secūdo:ibi, [Si qs.] punit & decernit.Tertio excipit:ibi, [Verū] b ¶ Perpetuo.]id est generali,vel perpetuo duraturo. de elect.vt circa.& c.perpetuo.lib.6.

c ¶ Prohibemus.] saltem quo ad pęnam fateri oportet,quòd est iuris noui editoria.

[Glossa sequens notat à contrario, & incidens dubium soluit.]

d ¶ Religiosus.] sæcularis ergo clericus non cōprehēdit hæc constitutio, sed si tales concessiones faciunt, dic vt legitur & not.16.q.1.possessiones.de ijs q̄ fiunt à prælat. continebatur. si aliàs alienant, locus est canoni.12.q.2.monemus.eo.tit si quis.si locans, dic vt [illegible] prælati vices suas.c.fi.

[Glo.seq.exponit, & quæstionem soluit.]

e ¶ Cuiuis.] id est siue perpetuæ siue tēporali.maxime enim propter obedientiarios,qui faciebant hos cōtractus reuocari timentes ad claustrū, emanauit hęc ꝯstitutio,& dato ꝙ nō sint obediētiari, facilius remouent à suis administrationibus. de accusa. qualiter 2. in fine.de simo. licet. & c.per tuas non autem puto eam locum habere in religioso, qui præest ecclesiæ sæculari, & quasi clericus sæcularis. & hoc probat principium.

f ¶ Redditus.] differunt à fructibus,vt patebit in fine. Io.And.

g ¶ Possessiones.] certas 1,vel omnes.

h ¶ Alicui.] priuato vel collegio.

i ¶ Eius.] recipientis vel concedentis: & talis concessio dicitur perpetua.ff.pro socio. l.1.& not.10.q.2.perpetua.

k ¶ Peccunia.] andans hanc pecuniam repetat 2?vide quod not & dixi eo.ti.ad audientiam.

l ¶ Quouismodo.] ab hac generalitate excipit duos modos in fine cap.

m ¶ Necessitas aut vtilitas.]sufficit alterum. sic alibi æquiparantur hæc duo de æta.& quali. quæris.de prę ben.exposuisti.& in dispensationibus.1.q.7.tali.& facit eo.tit dudum.lib.6.

n ¶ Vtilitas.] de syndi.c.vnico.

[Glo.seq.notat à contrario,& illud determinat.]

o ¶ Non habeat.] innuit ꝙ si habeat conuentū, non requiritur consensus prælati. hoc verum quo ad euadendam huius constitutionis pęnam:sed aliàs ad validandum contractum perpetuum requiritur omnis solemnitas alienationis.eod tit.dudum. lib.6.& consensus episcopi.12.q.2.abbatibus.& c.seq.& c.placuit. 17.q.4.in venditionibus.

[Glo.seq.dupliciter exponit,& not.pro Inno.]

p ¶ Proprij.] de episcopo 3 videtur intelligendū in non exemptis per iura allegata in fine ꝓximæ glossę, in exemptis de Papa.de priuileg.auctoritate.§ 1.li.6. forsan intendit iste textus approbare quod recitabat Inno.de transact.statuimus.vbi dicit quosdam dicere ꝙ abbates,qui habent ecclesias ad se pertinentes pleno iure,possint in illarum alienationib.auctoritatē p̄stare & facit ĩ.de statu,mona.attendentes. post princ. & qđ not.in authen.de ali.& emphy.cōtract.in princ. coll 9.& hoc cōmuniter seruatur : quod videtur fieri posse,ex quo habēt episcopalē iurisdictionē vel quasi ad hoc de priuileg.abbates.in fi.lib.6.vnde dicebat ipse Innoc.de priuileg.cum & plantare. §. in ecclesijs.& placet ibi Hostiē.ꝙ presbyteri non poterant alienare nec maximas causas agere sine consensu patronorum exemptorum:quia tales exempti vices episcoporum gerunt.argu.12.q.2.si qua.& c.placuit. de vo. magnæ. §.cum igitur.cum concor.

q ¶ Nihilominus.] idest non eo minus ꝙ subsit necessitas,vel vtilitas in contractu.

[Glo.seq.ponit dictum, & remittit. secundo quærit & remittit.]

r ¶ Pœnam.] quæ de sui natura perpetua est, ex quo tempus non adijcitur.de hoc de consti.ex litteris. sed quis absoluet? Vide quod dixi de solu.c. 2.in fi. & qđ dicam ĩ.de hæret.c.1.circa finem.

s ¶ Officio.] vide qđ dixi super eo. ver ĩ de deci.c.1.

t ¶ Acquiratur.] simile eo.tit hoc consultissimo. lib. 6.vbi contractus non valet.& punitur faciens.

[Glo.

1 Not. p̄nor. q̄a definitio iuris nō ęquipollet vniuersali. Fontan.

† al.attentauerit.

2 Ita,si habebat bonā fidē, secus si malā di[...] fisco,aut pauperib. glo. [...] in l. inhemus.2.§. sane. C. de sacrsi. eccl.Fon.

3 Probat glo. vide Felin. & alios in c. auditis extra de pscri. [...] normit[...] nū in c at si clerici. §. de adulte. rijs.de iis dic.& in ca.statuimus, de transac.

Pęna de sui natura est perpetua.

[Glo seq. dubium soluit, & solutionis obiectioni respondet, opi. ponit, quam improbat, & de incidenti quæstione remittit.]

a ¶ Locationes.] prohibitus alienare, obligare, vel vẽdere, põt locare, & quod plus est cõductorẽ creditoribus delegare. ff. d. leg. 2. l. penu. §. instituto. Ad id ff. loca. non solet. plati ergo locãt, nec per statutum epi possunt adstringi vt locẽt certis personis. de loc. c. 2. Quod aũt dixi ꝙ locare non est alienare, illud verũ est si fiat ad modicum tẽpus, vt hic: & sic nõ obstat eod. titu. nulli. vt ibi dixi, licet Accur. in prædicto. §. instituto. in fi. dicat ꝙ prohibitus alienare locet ad centum vel mille annos, sed non approbat, & Dynus ibi ꝗ. Si aũt platus locãs ad modicũ tps, itra tps moritur: quid iuris, not. ne præla. vices suas. c. fi.

missa ad locationes [a] vel etiam reddituum aut fructuum [b] venditiones ad tempus modicũ [c] faciendas declaramus vllatenus non extendi.

¶ Idem.

¶ Episcopus unire potest ecclesiam alteri, vel loco religioso donare, etiam non vocato rectore vel defensore. h. d. Zab.

b ¶ Fructuum.] concor. de elect. generali. in fi. lib. 6. & quõ plus est in redditu q̃ in fructu, ibi not. in gl. pen.

[Glo. seq. exponit, quærit, ponit opi. quam commẽdat, subdens quinque alias opi. & pro pluribus habendis remittit.]

c ¶ Ad tps modicũ.] Determinat tã verbũ, locationes, q̃ verbũ, vẽditiones, vt sit sensus: ꝙ locatio ad modicum tps, & venditio fructuũ ad modicum tps nõ includatur in phibitione. Sed dubitatur quod dicatur modicum tps. gl. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. dicit id relinquendũ iudicis arbitrio. allegat ff. de iure delibe. l. 1. in fi. ff. de effrac. l. 1. §. 1. & facit de offic. deleg. de causis. de accu. inquisitionis. 1. respõso. & ꝙ not. de loca. potuit. & ꝙ not. sup. eo. hoc consultissimo lib. 6 & vr hoc æquũ pp varias conditiones regionum. Idem tenuit olim in l. fi. ff. si ager vectiga. sed postea in additione vr approbasse ꝙ modicũ tps dicatur intra decẽniũ C. de præscr. long. tem. l. fi. qui & à qui. ma. si cum fideicommisso. §. Aristo. ponit ẽt opinionem, quæ habet ꝙ modicum tps dicatur triginta dierum. ff. de iti. actuque priuato. l. 1. §. 1. Alij bienniũ. ff. loca. & cõdu. cũ dñi. instit. de libel. ob. in fi. Alij quinquennium. facit quod not. Io. de coniu. ser. licet. & quòd not. Host. vt eccl. bene. c. vnico. in fi. Alij septennium. ne præla. vi su. c. fi. De diuersis spatijs temporum põt argui per ea quæ scripsi de fideiuss. c. fi. de cleri. coniuga. Ioan. in 4. quæstione.

Si vna.] CASVS. Papa vel eps considerans paupertatem alicuius ecclesiæ, voluit vnire aliam ecclesiã illi ecclesię certis ex causis: Et ponamus ꝙ istę ecclesię hẽnt rectores: quæritur, vtrũ ad vnionẽ requiratur cõsensus rectorum? Dicit ꝙ non. Sed quid si velit vnire ecclesiam parochialem alicui monasterio: quæritur, vtrum requiratur cõsensus rectoris? Dicit ꝙ non, tñ nõ aufertur pp aliquod præiudicium ipsi rectori durante vita, sed quantum ad valetudinem vnionis non requiritur consensus rectoris. Sed quid si eps vult vnire ecclesiam suæ mensæ epali, quæritur, vtrum possit cũ cõsensu capituli? Dicit ꝙ non. quia nõ põt se facto autorizare in cãsua, sed opus est ꝙ adeat archieps. Sed vtrum ipse possit aliquam ecclesiam parochialẽ vnire mensæ sui capituli? Dicit ꝙ non, quia capitulũ non põt dare consensum ad suam vtilitatem. Not. ꝙ eps põt vnire vnam ecclesiam alteri sine consensu rectoris, sed tñ per hoc non fit præiudicium ipsi rectori. Not ꝙ eps alicui loco religioso põt cõcedere aliquas ecclesias cũ cõsensu capituli. ca. pastoralis. de dona. in antiq. tñ vt dictum est, non fit præiudicium rectori. c. cõsultationibus. eo. tit. in antiq. No. ꝙ antiquitus vt eps esset particeps in suffragijs aliquorum religiosorum, donabat ecclesiam tenendam cum perceptione iuriũ, & fructuum. Not. per hoc quod dicit, (Decernimus,) quòd hic Papa inducit nouũ ius. Not. ꝙ dictio, alter, repetit eãdem qualitatem, probatur hic in verbo, (Alteri.) iuncta glo. quæ intelligit, alteri. s. ecclesiæ. Simile not. de dictione, alicuius, de rescript. sedes. Nota ꝙ ecclesia dari põt loco religioso, & multis modis põt ecclesia spectare loco religioso, de quib. de præben. de monachis. & sup. de supplen. negli. præla. cle. vnica. Zab.

CAP. II.

SI vna † ecclesia [d] alteri [e] ecclesiæ, seu dignitati [f] alicui vel præbendæ [g] per episcopũ [h], suo consentiẽte [i] capitulo vniatur [k], aut religioso loco donetur [l] ex eo quòd rector [m] ipsius ad hoc

[Gloss. prima dicit quid faciat, & quid determinet.]

d ¶ Si vna ecclesia.] Se summat duo dicẽs: & quas opiniones determinet, infra dicam: sed quæ not. Innoc. & Host. vt ecclesiast. benefi. c. vno. in fine.

e ¶ Alteri ecclesiæ.] 10. q. 3. vnico, & si fit alterius diœcesis per vnionem non præiudicatur diœcesano. de relig. do. c. 2. & scripsi de priuil. pastoralis.

f ¶ Dignitati.] de præben. extirpandæ. §. qui vero.

g ¶ Præbendæ.] vt in prædic. §. qui vero, & eo. tit. exposuisti, & intellige per prædic. decreta ẽt de præbenda cathedralis ecclesiæ, non obstante infra proxi. responso, vt ibi dicam

[Glo. seq. opi. ponit, quam probat, & remittit.]

h ¶ Episcopũ.] de exces. præla. sicut vnire, vbi not. Inno. & Abbas post eum, quòd licet ad abbates spectent ecclesiæ pleno iure, tñ illas vnire nõ possunt, vel vnã alteri subijcere, cum hoc sit episcopale, per præd decr. alleg. etiam de consue. cum dilectus, facit quod dicã infra. c. proxi. & infra de sta. mon. ne in agro §. ad hoc. vbi dicam, an hoc scribere possint.

[Glossa sequens, successiue ponit duo dicta Hosti. quæ improbat.]

i ¶ Consentiente.] Non est iste casus, in quo sufficiat consilium, & hic reprobat quod not. Host. de ijs quæ fi. à præla. nouit. vbi dicit episcopũ sine capitulo posse donare ecclesiam loco egenti ad sustentationẽ ministrorũ: allegat de dona. cõsultationibus. Item quia facit quod dẽt prouidendo egenibus, & in hoc officium suum exercet 12. q. 1. præcipimus, & c. se. 10. q. 1. regenda, & c. sequ 93. dist. diaconi. ergo non est locus contradictioni. de præben. extirpandæ. 1. & 2. respon. Dicebat tñ, quòd tutius erat consilium canonicorũ requirere, sed prout vides hic requiritur consensus, & tñ hoc intellige prædic decre. sicut vnire. in prin. & de priuil. tuarum, in princ. Not. etiam ipse Host. eo. tit. ea. noscitur, quòd de cõsuetudine præscripta [1] põt epo competere, vt sine consensu capituli possit cõferre ecclesiam alteri ecclesiæ ad ædificationem. Et contraria eo. tit. tua. & c. pastoralis, & de dona. pastoralis, intelligi de iure cõi: & cũ eps circa hoc indulgentiã vel pscriptionẽ non hẽt, tñ consiliũ præscribi nõ põt, secus cum; secus ẽt dixi de voluntaria concessione, quæ sine causa fieret ecclesiæ habenti congruam sustentationẽ. arg. 1. q. 7. pastor. vel quæ fieret laico: sed non puto hoc pręscriptibile, quòd ẽt in casu licito alienet prælatus sine consensu capituli, vt scripsi de do. pastoralis, in fi. & facit finis huius capituli.

k ¶ Vniatur.] de vnione satis not. ne sede vac. ca. c. 1. 16 q 2. & temporis.

l ¶ Donetur.] hic iunge litteram infra, nequaquã id poterit impugnari, & facit quod metus causa, cum dilectus, & quod ibi not.

m ¶ Rector.] de rectore ecclesię, nõ de plato cui subest ecclesię,

Locare non est alienare.

Tempus modicũ quid continet.

† Circa vniones vide statuta in cõcil. Trid. ses. 7. de refor. c. 6. & ses. 24. de refor. c. 13. & 15. & ses. 25. de refor. c. 9.

1 Vide Fe. & alios in c. auditis. extra de pręscrip. & omnino eundẽ Fely. in c. c. cum cã de re iudicata.

10 20 30 40 50 60

vocatus [a] vel si vacabat [b], defensor [c] ei super hoc datus non extitit, ne quaquã id poterit impugnari. ¶ Quòd [d] si episcopus (sui etiam capituli accedente consensu) mensæ [e] suæ, vel ipsi [f] capitulo [g] aliquam duxerit ecclesiam [h] vniendã: hoc irritum esse decernimus [i] & inane, contraria quauis [k] consuetudine non obstante †.

1 Idem Pa nor. Font.

ecclesia loquitur, cuius cõsensus requiri videtur 1 in fra de sta.mo.c.1.§.ad hoc.

[Glo.seq.rationem reddit, quam opi.coadiuuat, & ostendit reprobatam opi.Hostiensis]

a ¶ Vocatus.] nõ extitit, ꝙ est inf. Et ratio huius sumitur de dona.consultationib. fit. n. talis vnio vel donatio sine præiudicio rectoris, vt ibi. Dicebat ergo Inno.in decret. vt nostrum, ꝙ dignitas instituta diminui nõ poterat irrequisito illo, cuius erat sine causæ cognitione. No.tñ Hosti.de exces.prela. sicut vnire. ꝙ eps ecclesiã vnire non poterat sine collaudatione vel consensu ambarũ ecclesiarũ.alleg.eo. tit.c.1.& de ijs quæ fi.à præl.c.1. & in hoc dicebat eũ à Papa differre, vt ibi scripsi: quod hic reprobatur.

Vnio duarũ ecclesiarũ põt fieri sine consensu ambarũ.

[Glo.seq docet quod approbat.signat contrarium. & dupliciter soluit.]

b ¶ Vacabat.] approbat quod not.Inn. & Host.vt eccl. benef.vt nostrum, in fine, vbi tenẽt ecclesiam vacantẽ vniri & donari posse: sicut & dignitas vacãs supprimi posset, de const.cum accessissent. Contra ne se. va.c.1. vbi sede vacãte nõ dissoluitur vnio: æque igitur videretur ꝙ tunc fieri nõ posset. Sol illud in epalibus sedibus. Vel ibi Papã principalius mouit secũda rõ: ne.s. notari posset de subita mutatione, & ꝙ ordinationẽ prius factã fecisset contemplatione personæ tunc viuentis nunc defunctæ: aliàs etiam vnionem episcopatuũ facit mortuo altero epo, vt 16.q.1.& temporis.

Ecclesia vacans vniri & donari põt.

[Glo.seq.ponit obiec.& solu.quam fortificat per similia, & per opinionem.

c ¶ Defensor.] Videbat̃ ꝯrium: quia si res ecclesiæ vacantis ex cã dignitati donetur, oportet defensorẽ dari, vt eo.tit.dudum.li.6. Est ergo hoc de casibus, in quibus minus prohibetur, vbi maius permittitur: põt.n. ecclesia vacãs dari sine defensore, vt hic: sed possessio vel res ecclesiæ non, vt ibi. Et est simile de ele.nemo deinceps.li.6.& ꝙ not de consuet.cum dilectus.in 3. gl.de trãsla.c.vlt.in gl.penul. Dicebat Inno. de ele.significasti, vt ibi scripsi, super gl. 2. ꝙ eps & capitulũ poterant aliquid statuere super bñficio vacãte, & electus illud seruare tenebatur.alleg.decr.vt nostrum, ꝙ intelligit ibi Host. ex cã & ad tempus 2, sed perpetuũ ꝑiudiciũ nõ possent inferre dignitati vel rectoriæ, ipsa sic manente: licet illam possent in totũ tollere. de consti.cum accessissent, vel religioso loco cõferre, de don.cõsultationibus, & c.pastoralis. Et ad id quod dr̃, qui põt totum, põt & partẽ. de offic.deleg.pastoralis. in princ.ff.de rei ven.quæ de tota. Rñdet Host.ꝙ in totum cõferri permittitur vt diuinus cultus augeatur. de const.ex parte, & vt pauperes sustententur. de ꝑben exposuisti. Permittitur ẽt tolli: quia superflua vel onerosa.arg.68.dist.chorepi. Diminutio vel detractio denegatur, vt ecclesiastica bñficia in sua integritate ꝑmaneant, nisi ex cã magna. remittit ad dec. dudũ.eo. tit.de præb.maioribus, & cap.vacante. Ex his patet, ꝙ sępe id quòd minus videtur, est maius, eod. respectu quo ius plus illi resistit ex causa 3.

Minus ꝓhibet̃ qñque vbi maius ꝑmittitur.

2 Idẽ Pan.

3 Placet doctorib. Font.

[Gl.seq iustificat, & dicit qđ approbat & reprobat.]

d ¶ Quod si episcopus.] Quod hic dr̃ probabatur olim per c.quæsiti sunt.17 q.4.& approbat quod not. ibi Io. in § præcedente, & quod not de don. pastoralis, & reprobat quod not.Inno.in dicto c. vt nostrum, vt eccl. benefi. vbi tenebat, ꝙ auctoritate capituli sui episcopus poterat ecclesiam in suos vsus conuertere.

[Glo seq.primo rõnem reddit, quam per opi.coadiuuat. Secundo arg.à minori, quæstionem soluit. Tertio not.ad duas opi.Host. & vtramque determinat.]

e ¶ Mẽsæ suæ.] vt dicebat Io.in gl. prius alleg.eps nõ põt auctorizare in facto proprio 4, sicut nec œconomus, 10.q.2.hic vsus.in fi.nec tutor. ff.de au.tu l.1. & l.pupillus.nec prælatus, de insti.c. fi. & idem de capitulo, vt statim sequitur: quod ẽt tenebat Gul. in Spec. de ijs quæ fi. à præla.in fi.& facit quod dixi post In. de cẽsi. prohibemus. super gloss.2. Et not. quia si non valet vnio, cũ alter solus.s. eps vel capitulum auctorizat in facto proprio, fortius non valet cũ auctorizaret vterque, vt si cõiter menso epi & capituli per eos vnitur ecclesia. Facit autẽ hæc littera ad no per Hostien.in summa de deci.§.& vtrũ. ver.12.in fi.vbi tenet ꝙ laicus habens decimã per antiquũ feudũ ab alia ecclesia, non põt illã donare epo ne ipse eps auctorizet in facto proprio. Puto tñ ꝙ bñ posset illam donare capitulo epali, auctoritate epi: & est rõ: quia cum in casu illo sufficiat auctoritas epi sine capitulo, vt dixi in decret.cum apostolica.de ijs q̃ fi. à præla.non põt dici ꝙ capitulum eo casu auctorizet in facto ꝓprio: sed in vnione vel datione ecclesiæ secus, cum ibi cõsensus capituli sit necessarius. de ijs q̃ fi. à præla.tua.de dona.pastoralis. Itẽ facit pro & cõtra ad id ꝙ ipse Host.not de cõst.cũ accessissent. vbi tenet, ꝙ dignitas nõ confirmata per Papam, de ecclesia cathedrali tolli põt per ipsius capitulum ex iusta cã, & epo auctorizante, si bona episcopi & capituli sint diuisa: si vero essent cõia, nonne auctorizaret episcopus in facto suo? Sed dicit tunc recurrendum ad Archiepiscopum, vel ad Papã de iurepa.nullus. Vr̃ quod cum iste non sit de casibus archiepiscopo reseruatis, qui not.de offici.ord.pastoralis, quod eo casu & isto de quo textus loquit̃, ad Papam sit necesse recurri 5.

4 Vide Alex.cõs. 79.li.1.incip. circa primum, & consil. 106.incip. quo ad pręsens.eod. lib.

† In quõdã manuscripto fuit tis verbo post verbũ, nõ obstante, statim subsequitur hæc verba, nisi ad id superioris sui cõsensus accedat.

5 Idẽ Pan. dicẽs gl. mente tenendam. Font.

f ¶ Ipsi.] suo scilicet.

[Glo.seq in quæstione remittit, secundo diuersitatem ponit, & rationem reddit.]

g ¶ Capitulo.] Cum capella curata donat̃ capitulo, quis habeat eius curam, vide qđ scripsi post Host. de præben exposuisti, super gl.3. & eo tit.cum non ignores, in princ Et not quia singulari præbendæ ẽt maioris ecclesię põt vniri ecclesia per epm & capitulum, vt sup.prox.respon.capitulo vero non, vt hic, & rõ sumitur.12 q.2.qui manumittitur, cum suis concor. quia capitulum non auctorizat in facto proprio, cum singulari præbendæ capituli vnitur ecclesia.

6 Idẽ Pan. dicẽs gl. ꝓcedere, si ponãtur verba similia. [ ] quantum cũq; tpe, nulla cõsuetudine: secus tñ si simpliciter dãnetur cõsuetudo, sicut prescriptiõe simpliciter dãnata non intelligit statim de oĩ prescriptione.c. 1. de prascr. lib.6. vide hic do. Car. §.quod si eps.2.col. lu.ver.o. ctauo 6. 10. Font.

[Gl.seq.ponit dictũ Host. ꝙ dicit declarari debuisse.]

h ¶ Ecclesiam.] Declarari debuisset, an sit idem in donatione, quam facit eps capitulo suo de eo quod spectat ad mensam suam, quod not. Host. de ijs quæ fi. à præla.nouit.& ponit casum de epo abundante, & capitulo egente, & dicit quod valet. inducit quod sup. dixi in glo.non est. Dicit ẽt quod non obstat iuramentum de non alienando, cum non sit proprie alienare quod in dominio ecclesiæ retinetur. ff.de leg.2. vnũ ex familia.& l.Imperator § fi.& l. seq. dicit tamen ꝙ tutius esset, quod illud fieret superioris auctoritate. insti.de aucto.tut in fin.

[Glo.seq.sub dubio quæstionem soluit, & contra solutionem allegat.]

i ¶ Decernimus.] Licet rõ huius iuris sit antiqua: forte noluit cõprehendere præterita. Et est simile de po. stu.c vnico.li.6. Sed ꝯ hoc facit littera sequens, q̃ cõsuetudinem damnat, consuetudo vero notat tempus præcedens, ergo videtur præterita respicere.

[Glo.seq.exponit, & dat simile.]

K ¶ Quamuis.] .s. ẽt cuius contrarij vel initij non sit memoria 6. Damnatur ergo hæc consuetudo, quod qs auctorizet in facto proprio. Alibi quod quis sit iudex appellationis à se interiectæ, de consue.cap.2.lib.6.

D E

DE RERVM PERMVTATIONE.

[Visum est supra de bonis ecclesiæ non alienandis, dubitaret aliquis, vtrum res ecclesiæ possent permutari, hoc est de vna persona in aliam transferri: ideo annectitur rubrica, de rerum permutatione.]

TITVLVS V.

De rerum permutatione.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ Collatio de beneficijs causa permutationis vacantibus facta alijs quàm permutantibus, non tenet. h.d. Zabarel.

CAP. VNICVM.

Ne concessione [a] iuris vtentibus [b] præsertim circa spiritualia illudatur [c], si qua † beneficia [d] ex causa [e] permutationis ab aliquibus resignata, alijs quàm ipsis permutare volentibus [f] conferantur [g]; nullius hoc esse volumus [h] firmitatis.

TITVLVS VI.

De testamentis & Vltimis voluntatibus.

¶ Clemens quintus in cõcil. Viennensi.

¶ Ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exẽptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit. Ioan. And.

N E concessione.] ¶ Præsupponendũ est primo illud quod habetur in c. vnico. eo. tit. in 6. videlicet, ꝙ beneficium quod est resignatum in manibus superioris causa permutationis faciendæ, ꝙ per talem resignationem non dicitur beneficium vacare, sic ꝙ possit alteri, qui nõ sit de compermutantibus conferri. Secundo præsupponendum est, ꝙ actus legitimi non recipiunt diem nec cõditionem & sicut collatio beneficij non potest fieri sub cõditione, ita nec resignatio.

CASVS. Cum possideres iuste & canonice aliquod beneficium mihi proprium, & ego possiderẽ aliud beneficium tibi propriũ, affectabamus permutare adinuicem huiusmodi beneficia: Et tractauimus de permutandis beneficijs nostris, qui tractatus est ꝑmissus dũmodo non fiat pactio arrestata inter partes, sed totũ ponatur in arbitrio superioris: accessimus ad episcopũ & supplicabamus, vt ipse velet acceptare resignationes causa permutationis faciendæ: episcopus recepit resignationem, & sic vacauerunt nostra beneficia: q̃ritur, vtrũ episcopus possit illa beneficia vacantia cõferre & dare quibus voluerit? Dicit ꝙ nõ: sed tuũ mihi, & meum tibi cõferre debet. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ quis non debet decipi legis auctoritate. Secundum, ꝙ beneficia vacantia causa ꝑmutationis faciendæ, non possunt conferri nisi cum compermutationibus. Not tertio, ꝙ volentibus permutare sua beneficia, licitum est exprimere ꝙ resignatur cã permutationis faciendæ, & non aliàs. Not. ꝙ maxime in spiritalibus dẽt euitari illusio; sic etiam duplicitas, & fraudandi voluntas. 22. q. 2. ne quid. 24. q. 5. ex cõicatorum. de postula. c. si Not. finaliter, ꝙ ante permutationem potest præcedere tractatus. de hoc in gl. in ver. volentibus. Zabarella.

[Glo. prima dicit quid facit, & quid determinat.]

a ¶ Ne concessione.] se summat ponens ius nouum & æquissimum. Et determinat decretalem, inter cætera. de præben. & s̃. eo. tit. cum vniuersorum.

b ¶ Vtentibus.] per hanc litteram dico decre. hanc locũ habere, vbi in fraudẽ expectãtiũ fieret permutatio, cum illi non vtantur cõcessione iuris: sed ius fraudent. eo. tit. c. vnico lib. 6. de renun. c. vlt eod. lib.

c ¶ Illudatur.] concor. clemen. s̃. de renun. cap. vnico. & ibi concord.

d ¶ Beneficia.] includit [1] etiam hospitalia & loca similia, quæ permutari possunt his casibus quibus in beneficium conceduntur: quæ habentur ĩ. de reli. domi. quia contingit. §. vt autem. illa vero q̃ non cõceduntur in beneficium, non videntur posse cum beneficijs permutari, cum beneficiorum adinuicem permutatio fieri debeat.

e ¶ Ex causa.] bene ergo licet renuntianti in actu renũtiationis hoc exprimere, ꝙ renuntiat ꝑmutationis causa, & dato ꝙ hoc non exprimatur, satis est quòd cõstet ex coniecturis vel prius actis.

f ¶ Volentibus. ergo tractatus permutationis inter partes procedere potest: tamen ipsa permutatio expeditur superioris officio. & vide quod scripsi. s̃. eo. quæsitum.

[Glo. seq. generaliter intelligit, dicens, ꝙ episcoporum est permutare, & rationẽ reddit: quærit de capitulo vacante sede, & soluit distinguendo .in fi. ampliat textum, & sol. cõtrariũ.]

g ¶ Conferantur.] ꝑ illos in quorum manibus, fiebat resignatio, vel per alios collatores. Hoc tñ scias, ꝙ episcoporũ est permutare, vel permutationib. auctoritatem præstare & non inferiorum, vt not. Hosti. in summa huius tit. §. quis potest. ver. & nunquid. & dixi. s̃ eo. quęsitũ, cũ enim concilium Turoñ. prohibet permutationẽ, contra id non dispensat, nisi cui permissum est, & idem Archidiaconus. eod. tit c. vnico. lib. 6. & facit q̃d not. s̃. c. proxi. in prin. ipsi tamen inferiores, quorũ est cõferre vel eligere, habent consentire, vt not. in prædict. decre. vnica. Quid de capitulo vacante sede episcopali: poterit ne permutationi auctoritatem præstare? Puto ꝙ sic, cum hoc sit iurisdictionis episcopalis, in qua tunc succedit. de maio. & obed. ijs quæ. & c. cũ olim. eo. tit. c. vnico. lib 6. cũ cõcor. hæc vera, nisi beneficia illa vel alterũ illorũ spectarent ad collationẽ epi solius sine capitulo: q̃a cũ in taliũ beneficiorũ collationẽ nõ succedant: ergo nec in cõsensu, quẽ necesse hẽt ꝑstare collator. & idẽ si hẽt eligere vel ꝑsẽtare, vt scripsi, ne sede vacãte. 2. ne vna via cõcedat̃ q̃d alia ꝓhibet̃ de reg. iur. cũ q̃d lib. 6. Si vero vnà cũ capitulo haberet facere ꝑdicta, cũ capitulũ tũc possit cõferre, eligere, vel præsentare. ne sede vac. c. vnico. li. 6. ergo poterit vt capitulum consentire, & vt eps auctorizare. Puto aũt ꝙ hoc decretum afficiat, nedum collationẽ. sed etiam omnem electionem, postulationem, & ꝑsentationem, quæ fieret de alio ad aliud beneficium sic renuntiatum: hoc enim est de mẽte, & eadẽ rõ est [2]. Et decre. de præb. cum in illis. lib 6. loquitur in impetrationibus beneficiorum, quæ sunt odiosæ.

h ¶ Volumus.] hoc iure nouo; quasi innuat ꝙ olim in hoc casu necessaria erat gratiosa prouisio, & sic loluantur not. eo. tit. cum vniuersorum. de præb. inter cætera sicut aliàs in simili casu agitur ad interesse. ff de præscrip. verbis. l. naturalis. in princ & in fine.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

[Visum est supra de actibus viuentium: nunc vidẽdum est de actibus decedentium, siue morientiũ: ideo annectit rubricam, de testamentis, &c.]

Religiosis.

Marginalia:

† In vetustioribus codicibus ẽt impressis cõstanter legit ita: si beneficia ex cã, &c.

1 Vide Felynũ in c. de quarta extra de ꝑscrip.

Episcoporũ & non inferiorũ est permutationib. auctoritatẽ ꝑstare.

Capitulũ sede vacãte, põt permutationibus auctoritatẽ præstare.

2 Not. nõ exorbitãtia ex idẽtitate rõnis extẽdi Font.

Continuatio.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

Religiosis.] ¶ Præsupponendum est primo, quòd ad curam episcopi spectat & pertinet vt vltimæ voluntates demandentur executioni: Et ex officio potest cogere executores vel hæredes ad exequendum huiusmodi voluntates, & ad reddendũ rationem de ijs, quæ fuerunt relicta à testatore. Secundo præsupponendum est, ꝙ religiosi non possunt deputari executores alicuius testaměti sine consensu sui abbatis. CASVS. Titius tendens ad mortem fecit suum testamentũ: instituit pauperes hæredes, vel aliqua legata eis reliquit: ad exequendum suam volũtatem fecit suum executorem aliquem religiosum, qui acceptauit huiusmodi officium executoris, petita prius licentia à suo abbate & obtenta: Episcopus voluit cogere illũ religiosum, vt ostenderet qualiter fuerit executus voluntatě testatoris: dicit ille religiosus, ꝙ erat exẽptus à iurisdictione episcopi, & ꝙ non tenebatur corã eo cõparere: q̃ritur vtrũ iste religiosus bene dicat? Dicit ꝙ nõ, immo non obstante sua exemptione põt compelli ad reddẽdã rõnem: & si deliquerit, episcopus poterit illũ punire. Not. ꝙ religiosus datus executor ab aliquo testatore, non potest hmõi officium acceptare, nisi petita & obtenta licẽtia à suo abbate. Not. ꝙ episcopus põt cogere hæredes qñ non sunt executores specialiter deputati ad reddendum rationem qualiter impleuerunt voluntatem defuncti. Not. ꝙ si executor testaměti deliquerit in exequendo testamento, eps poterit illum punire. Not casum in quo exempti perdũt priuilegiũ exemptionis, videlicet si fuerint deputati executores alicuius testamenti. Alium casum habes in c. 1. tit. proxi. Not. ꝙ quis dicitur præscindere materiam delinquendi, qñ obuiat rei, quæ posset esse cã delinquẽdi, vt hic clare patet Not ꝙ consummatio testamenti dicitur executio testamenti: simile s̃. eo. tua. Zabarella.

[Prima glos. summat, diuidit, & dicit quid determinat.]

a ¶ Religiosis.] ordinarius loci rationem exigit a religiosis etiam exemptis de testamentorũ executionib. quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit. Et primo ponit motiuũ constituentis. Secundo cõstitutionẽ. Tertio pœnã. Et incipe constructum ibi: [Volentes.] Et quo ad rationem per excutorem reddẽdã determinat quod not. in Spec. de instr. edi. §. nec vero aliqua. ver. sed an simplex. quod quasi ad litteram ponit Archi. 83. dist. episcopus tuitionem.

[Gl seq. tractat quid de deputatis, soluẽs distinguẽdo tria membra, & in tertio subdistinguit.]

b ¶ Deputatis.] not. ꝙ nõ dicit, deputandis: per quod videtur velle ꝙ constitutio respicit præterita: quod uerũ puto de futuris gestionibus fiendis etiam per iã deputatos, quamuis exẽptos. & facit quod not. s̃. ead. compil. de æta. & quali. vt hi qui. in gl. quod posteris, & de vi. & hone. cler. c. 2. post. prin. Sed in præteritis gestionibus factis iam per exemptos ante hanc constitutionẽ, non puto ꝙ hæc decre. locũ hẽat: ad qđ facit littera sequens: cõstat enim ꝙ circa iã gesta ꝑcidi nõ potest materia delinquendi. Si vero exemptus religiosus prius deputatus iam ante cõstõnem, partem gesserat, partem vero post constitutionem, si ratio post gestorum non connectitur prius gestis: quia singulis annis ꝑcipit certos redditus, quos cõuertit ĩ certos pios vsus, de postea gestis rationẽ reddat. ad hoc de elect. si eo tempore lib. 6. sed si ratio post gestorum fine prius gestis inutilis videretur, non tamen cogetur ad illam reddendam. ad hoc s̃. de appel. super eo 1. reddat ergo Papæ, legato, vel suo superiori, vt quo ad illã stemus antiquo iuri.

CAP. VNIC.

Religiosis a etiam exemptis, deputatis b ad executionem cuiuslibet c vltimæ voluntatis, circa ipsius executionis officiũ (quod vtique d non possunt nisi à superiori suo petita super hoc licentia & obtenta e, suscipere f) volẽtes præscindere materiam g delinquendi: Præsentis constitutionis auctoritate statuimus, quòd tales h (etiam si prælationis fungãtur officio) locorum i ordinarijs † debitam reddere k, ipsique ordinarij ab eisdem absque dolo, fraude seu negligentia, de susceptæ executionis officio

c ¶ Cuiuslibet.] comprehendere vult etiã codicillos. & Vide qđ scripsi eod. titu. super rubrica.

ADDITIO. Dicit Paulus ꝙ vltima voluntas comprehendit omnem testamẽtorũ speciem, siue sit militare vel priuatum, solemne vel nuncupatiuum. C eo. hac consultissima. & l. iubemus. & de his ꝑ Host. in summa eod. §. 3. & in Spec. de instru. edi. §. compendiose. ver. ad huius autem. Zenzelinus dicit, ꝙ comprehendit quamlibet vltimã voluntatem, siue sit testamentum, siue codicillus, siue donatio cã mortis: siue epistola, cum indistincte loquat. ff. de cessa. l. 1. de priuile. quia circa. dicit ẽt Pau. ꝙ procedit, quod hic dicitur, etiam si vltima volũtas sit confecta in sanitate, dummodo fit morte cõfirmata. 13. q. 1. c. si. de cele. Mis. cum Marthæ. Zabarella.

d ¶ Quod vtique.] interpositio: quæ tamen habebat eo. tit. c. 2. lib. 6. & de claustralibus loquitur, vt ibi no.

[Glo. seq. primo dicit quid reprobat. secundo quærit, arguit negatiue, & soluit.]

e ¶ Obtenta.] reprobatum videtur quod disputando soluerat dominus meus, in hoc casu tacitam licẽtiã superioris sufficere, qđ vide in Mercu. eo. ti. sub lrã G. [aliàs sub littera S.] Sed dubitatur nunquid superior qui religioso dedit licẽtiã suscipiendi hoc executionis officium, possit licentiam reuocare re nõ integra. vt fortior sit quæstio: Et videtur ꝙ reuocari nõ possit, cum sit adstrictus rationi redendæ, vt hic; & qui semel suscepit, exequi cogitur. eo. tit. Ioannes. puto ꝙ male facit sine causa reuocando, non tamen credo ꝙ subditus resistere possit. cum velle non habeat. & optime facit. 33. q. 5 manifestam. tunc ergo perficiet executionẽ collega, si quem habet, vel is de quo testator prouidit vel episcopus. quod dic vt eo. tit. c. 2. lib. 6. & vt ibi no. in glo. penult.

f ¶ Suscipere.] Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa suscipiunt. quod dic, vt j̃. de verb. sign. exiui. §. proinde. versic. item ꝙ executione. & §. cupientes. versi. verum etiam.

g ¶ Materiam.] concor. de vsur. c. 1. lib. 6.

[Glo. seq. quæstionem soluit.]

h ¶ Tales.] scilicet religiosi etiam exempti. & ꝑ hoc puto ꝙ in sæcularibus exemptis non habet locum qđ hic dicitur. & licet subsit eadem ratio: satis est tamẽ ꝙ eorũ priuilegijs constitutio ista nõ derogat 1. & fuit forte impulsiua rõ: quia religiosi plus delinquebant in his. Est simile j̃. de cen. cap. 1. & de priuileg. c. 1. & de pœnis. cupientes post prin. de sen. excõ. c. 1. de deci. c. 1. & vnde quod not. in 1. glo.

i ¶ Locorum ordinarijs.] non dicit, diœcesanis. & facit ad id qđ scripsi eo. tit. Ioannes super ver. diœcesanũ.

[Glo. seq. alleg. concor. quærit & remittit.]

k ¶ Reddere.] rationẽ teneantur, quod sequit. cõcor. j̃. de relig. do. quia cõtingit. §. illi etiam. Quid si testator liberauit eum onere rõnis reddendæ. Vide quod scripsi eo. tit. Ioannes. in penult. q. vbi etiam aliquid de modo rationis reddendæ not. & in Spec prædict. §. nunc vero. ver. sed nunquid secundum dictum.

[Glo.

† Vide cõc. Trid. sess. 22. de reform. cap. 8.

Testamẽti exequendi licentia religioso data, an superior re integra reuocari possit.

Fratres Minores nõ possũt esse testamentorũ executores.

1 Not. hic Card. quòd licet iusdiosum extendatur ꝑ idẽtitatem rõnis, nõ tñ extenditur ad casum priuilegiatũ, vt posset inferri qđ priuilegiũ nõ facile ꝑdi: sicut ius, cõde quo Galia. in l. centuri. Font

[Glo. seq. notat, per quod dubium soluit.]

a ¶ Exigere.] nota ꝙ duo ponit, & vt diuersa: per ꝙ vr̄, ꝙ isti executores ēt ordinarijs non petentibus rōnem reddere debeant: si tñ offerunt: sed si ordinarius non recipit, eis non imputabitur. de reg. iu. imputari. lib. 6.

b ¶ Exemplum. s̄. ea. compil. de offi. or. c. 1. cum suis concor.

c ¶ Debita.] arbitraria, ex quo certa statuta non est. de offi. deleg. de causis.

d ¶ Priuilegio. j̄. c. proxi. & vide quod ibi dicam.

teneantur exigere a rationem: Illos, quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplū b pęna debita c (quocūque non obstante priuilegio d) puniturri.

DE SEPVLturis.

Cōtinuatio.

[Visum est supra de testamētis: verum qa testatores in testamēto eligunt suas sepulturas: ideo annectit rubricam de sepulturis.]

TITVLVS VII.

De sepultis.

Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ *Excommunicati sunt etiam exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti, uel qui sciēter sepeliunt excōmunicatos publice, nominatim interdictos, uel manifestos usurarios.*

CAP. I.

E OS †

E Os qui.] C A S V S. Certis ex causis posuit episcopus istam ciuitatem sub interdicto ecclesiastico, cuius interdicti effectus est, ut tp̄e interdicti non administrentur mysteria diuina, exceptis duob. videlicet Baptismatis, & Eucharistiæ: Durante interdicto aliquis mortuus elegit sepulturam apud locū nr̄ę dñæ Burdegaleñ. vel apud alium locū exemptum ab ep̄o vel archiepiscopo: modo quærit̄, vtrum isti exempti possint impune tradere sepulturæ corpus istius mortui? Dicit ꝙ nō: immo ipso facto sunt excōicati. Et idem dicendum est, si aliquis tradat sepulturæ alicui ecclesiæ excōicatum publice, vel interdictum, vel publicū usurariū. No. [Temeritatis.] Temeritas, tis, idest, fatuitas, præsumptio. & habemus temere aduerbium, vt sup. in cle. de sum. tri. & fide cath. No. [Contemptum.] i. spretū. No. [Interdicti,] Quid sit interdictū dixi s̄. in cle. q̄uis. de fo. cōp. & ibi dixi ꝙ sunt plura interdicta: & ꝓmisit uobis ibi dicere de alijs īterdictis, q̄ hic subijciā & ꝯtinuabo ad alia s̄. videlicet, ꝙ ē interdictū, qđ dr̄ interdictū de mortuo inferēdo, & hēt locū, vt quis nō ꝓhibeat̄ mortuū inferre, & sepelire quo licet ei inferre, & sepelire, vt ff. de interd. l. j. in prin. ut si via ꝓhibeat̄, vel sepulchrū ædificare, vel lapides ad ædificādū p fundū ducere, ut ff. eo. l. 1. §. p̄tor ait. & §. si iter mihi §. vim hēse. & §. fi. ¶ Itē est interdictū momentaneę possessionis. & est illud quo agit̄ de possessione retinēda, sicut uti possidetis, vt ff. vti pos. l. 1. §. i. vel agit̄ de possessione adipiscēda, vt ē, quorūbonorū, quorū legatorū. vel quo agit̄ de possessione recuperāda, ut vnde vi. ff. eo. ti. de interdictis. §. 1. ¶ Itē est interdictū, ne quid in loco sacro fiat. & omnia sequētia huiusmodi dantur cuilibet de populo ad prohibendum ne fiat, ꝯ̄ q̄ prohibitionē si q̄d actū fuerit īterdicto ꝙ vi aut clā, suis sumptibus vel destruere coget̄ oē qđ factum fuerit, aut in pristinū statū reducere uel reddere tenet̄, vt ff. ne q̄d in loco publico. l. 1. §. ait p̄tor ꝙ in via. ¶ Item interdictum, ne q̄d fiat in loco publico uel itinere, & hoc interdictum ꝓhibitorium est, & tam publicis vtilitatibus, quā priuatorum per hoc prospicitur. Loca enim publica vtiq. priuatorum usibus deseruiunt iure scripto ciuitatis ut l. 1. §. 1. Item interdictum ne q̄d fiat in mari, uel flumine publico ripave eius quo peiꝰ nauiget̄, aut in via publica quo peius eat̄. Hoc interdictum datur perpetuo oībus: & in omnes hēt condemnationem in id qđ actoris intereat, ut l. 1. in fin. ff. de via pub. & itiuere publico reficiēdo: ¶ Itē interdictū ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat. q̄ priori æstate fluxit, idest, vt aqua fiat altior, depressior, rapidior cū incommodo euellentium, vt ff. ne quid in flumine pub. l. j in prin. §. non autem omne. ¶ Item interdictum, de noui operis nuntiatione, dat̄ ei qui prohibet̄ ædificare, nisi postquam satisdederit, vt ff. de no. ope. nuntia. l. prætor ait §. hoc autem interdictum. ¶ Item interdictum de loco publico fruendo, est publicæ utilitatis causa ꝓpositum: quia tuetur vectigalia publica: ergo quis prohibetur vim facere ei sociove eius, qui conducit locum publicum fruendum ab eo, qui locandi ius habuit, quo minus loco publico sibi frui liceat ex lege locationis uel conductionis. & hæc habentur l. 1. §. 1. in pri. ff. đ loco publico fruēdo. ¶ Item interdictum, de precatio, quod restitutoriū est, dat̄ ei, qui precario rogauit, & precario hēt!, immo etiam si non rogauit, dum tamē possideat, ut ff. eo. l. 1. in rebus §. 1. & per totam l. precarium vr̄ rogare & habere, si rogauit pro se, & hēt pro suo, vel si rogauit procurator suus vel negotiorū gestor, & ipse ratum hēt, vt ff. e. l. certe. § 1. dumtamen accipiat in personam suam ꝯ̄ctum, aliter non. ff. de aqui. pos. l. possessio. §. fin. ¶ Item interdictum ꝙ vi aut clam. datur aduersum eū, qui in loco alterius aliquod opus construxit uel destruxit, duntñ factum sit in solo. ff. eo. ti. l. 1. §. hoc interdictum. Et ēt si vi, idest, per violentiam, aut clam, idest, occulte sine notificatione alteri facta fecit, cū timeret ne si sciret, sibi prohiberet̄, vt ff. eo. ti. l. 1. ¶ Itē interdictum, quorum bonorum, à prætore inuentum est. Et datur filio emancipato aduersus hęredem uel possessorem, uel ꝯ̄ illum, qui pro hærede uel possessore possidet, ad vniuersa bona adipiscenda: non ad singulares res. Et est duplex, s. directum & utile: Directum datur ei, qui est bonorum possessor: Vtile dat̄ ei qui succedit iure ciuili ex testamēto, vel ab intestato. ¶ Itē interdictū quorum legatorum, competit hęredi ad repetendum legata, q̄ sine uolūtate eius legatarius occupauit. Repetet itaq; hr̄s ut deducat Falcidiā: alioquin si repeteret statim recepturus, exceptione doli poterit remoueri. ¶ Itē interdictum de riuis, est utilissimum: quia riuos, specus, & septa reficere & purgare prætor aquæ ducendæ cā permittit: dumtamen non aliter aquam ducat, quàm priore æstate fluxit, ut in l. 1. in princ. ff. de riuis. ¶ Item interdictum Saluianum, competit domino fundi aduersus colonum in sua domo habitantem, & eius hæredes de rebus coloni tacite pignoratis pro mercibus, quas colonus in fundum intulit ut l. 1. ff. eodem tit. ¶ Item interdictum de tabulis exhibendis, dat̄ omnibur, quibus aliquid est adscriptum in tabulis, vel pure, vel in diem, vel sub cōditione, siue sint hæredes, siue legatarij, siue fideicommissarij. ¶ Interdictum de ripa munienda, merito propositum fuit: Nam ripas fl̄minum publicorum reficere & munire vtilissimū est, ne ob id omissum nauigatio deterior fiat, vt in l. vnica. §. 1. ff. de ripa munienda. Item interdictum ut in flumine publico nauigare liceat, est quo prospicitur, ne quis in flumine publico nauigare, nauem, ratemve agere, vel in ripa onerare prohibeatur, sed ut per lacum, fossam, stagnum publicum nauigare liceat, ut in l. vnica. §. i. in princip. ff. eodem titu. ubi subdit Vlpianus: Lacus est, qui habet perpetuam aquam: stagnum uero, quod tempo-

† De ītellectu vid Deciū in c. ad hæc. extra de priuil.

ralem ꝯtinet aquam ibidem stagnantem, quæ qdem aqua plerumq. hyeme colligitur. Fossa est receptaculum aquæ manufactum. ¶ Item interdictum vnde vi, locum hēt cum quis possessionem soli per vim amisit: Et daṫ directe cōtra deiectorem illi, qui de possessione alicuius rei immobilis deiectus est, sine omni causa, ut restituatur possessio, de qua deiectus est, & omnia ablata, immo dato quod ibidē essent aliqua, quæ penes violentum fuerint mortua, vel aliquę res, q̄ casu fortuito perierunt, non propter hoc liberabitur, sed in totum condemnabitur ad earum æstimationem: quia nec mortalis, nec fortuitus casus liberat deiectorē ¶ Item interdictum de vi & vi armata: cum interdicto vñ vi, datur & proponiṫ ei, qui deiectus est: Fuit enim æquissimum vi deiecto subueniri, ergo ad recuperādam possessionem hoc interdictum inuentum est: Ne q̄d enim per vim admittaṫ legibus prospicitur publicorum & priuatorum, necnō constitutionib. principum, vt l. 1. ff. eo. ti. § hoc interdictum & §. seq. Item interdictum vti possidetis, locum habet in rebus immobilibus, s. dum de fundi vel ædium possessione contenditur. Inst. eod. tit. de interdictis. §. sed interdictum. Habet etiam locum in incorporalib. vt in quasi possessione, & datur possidenti ciuiliter, & possidēti naturaliter: vel etiam quasi possidēti gratia retinēdæ possessionis. Et proponiṫ quotiēs inter litigatores cōtentio est, vtrum possideāt: q̄a alteruter magis se possidere affirmat. ¶ Item interdictum vtrobi, idem est cum interdicto vti possidetis: nisi ꝙ in hoc differūt: quia illud interdictum, scilicet vtrobi, locum habet cū quæstio est de retinenda possessione rerum mobiliū, vt ff. vtrobi. l. vnica. §. hoc inter. Sed vti possidetis, locum habet cū quæstio est de retinēda possessione rerum immobiliū. ¶ Item interdictum de vxore deducēda, marito datur aduersus & ꝯtra eum, qui dolo eam retinet sine voluntate mariti, licet ipsa volente. ff. eod. ti. de interd. l. 1. Et de oībus istis interdictis nihil ad propositum nostrum, nisi in illa significatione, vt dixi s̄. in cle. quamuis. de for. cōpet. quia tempore interdicti nulla conferuntur sacramēta, uel nulla solemniter celebrātur diuina, & tempore interdicti solum cōfertur baptismus & pęnitentia & alia, vt dixi s̄. in illa cle. in prin. Sed oīa ista alia interdicta scripsi pro dominis canonistis, ut ipsi nō habeāt pęnā ad illa interdicta inuestigāda. q̄a ipsi quam plures allegantias abhorrent, ideo continuetis adinuicem ista interdicta: quia vtile est ista scire.

¶ Not. ibi: [Decernimus.] ꝙ totiēs quotiens vtitur Papa hoc verbo, decernimus, ipse nouū ius inducit. No. ꝙ temeritas reprobaṫ. 17 q. 4. si quis ne cle. vel mona. c. 2. lib 6. Not. de pluralitate clauium. de hoc in glo. 2. & 20. dist. §. 1. Zabarella.

[Glo. prima summat, diuidit, & dubium soluit.]

a ¶ Eos qui.] Excommunicati sunt ēt exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti: vel qui scienter sepeliūt excōicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Et primo ponit: secundo tollit obstātia: ibi, [Nulla.] Et per hoc quod dicit eos, includit cuiuscunque ꝓfessionis viros, clericos, & laicos: includit etiā mulieres. & de hoc de elect. in generali lib 6

b ¶ Clauium.] de exces. prǣla. c. fi. de pœn. c. fi. & not. pro pluralitate clauium. 1 de hoc remissionem dedi. de sum. tri. c. 1. ad fi.

[Glo. seq. notat & fortificat.]

c ¶ Cœmeterijs.] si igiṫ in campis & locis priuatis eos sepeliant, non est locus huic pœnę: quod intelligo ēt si locus ille esset vicinus uel cōtiguus ecclesiæ vel cœmeterio: quia ex quo ad usum cœmeterij non est per epm benedictus. de ꝯse. dis. 1. nemo. nō erit locus huic pœnę. quare autem in cœmeterijs corpora sepeliāṫur, vide not. 13. q. 2. cum grauia.

d ¶ Tempore.] quo tp̄e interdicta est ecclesiastica sepultura. de pęn. & remis. ꝙ in te. de priui. vt priuilegia.

qui a propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clauium b Ecclesiæ, in cœmeterijs c interdicti tempore d, in casibus non concessis à iure e vel excommunicatos f publice g aut nominatim h īterdictos i,

[Glo. se. ponit duo exempla, & dubium soluit.]

e ¶ A iure.] hoc dicit propter clericos, qui seruauerūt inter. dictum: quibus conceditur eo tempore sepultura cum silentio, & absque campanarum pulsatione: vt in prędi. de cre. ꝙ in te. & propter priuilegiatos circa confratres, de quibus in p̄di. decr. vt priuilegia. In quattuor vero festiuitatib. in quibus eo tp̄e celebrari potest alta uoce, & c. de quib. in decr. vlt. §. pen. de sen. excom. li. 6. nō puto posse mortuos sepeliri, licet multotiēs fuerit ꝯriū obseruatū. & hoc bñ ꝓbat decre. cum & plantare. §. ꝙ si de priui. & ille § qui diebus illis permittit participationē diuinorum, de audiēdis officijs loquitur, non de sacramentis: quod patet ex diuisione ca. Item cessat causa ibidem expressa de spe reconciliationis.

f ¶ Excommunicatos.] ab homine vel à iure. & intelligas de excōicatione maiori. de sen. excom. si quē. licet enim excōicati minori sic decedētes sepeliendi non sint, vt no. Inno. eod. tit. sacris. huic tamen pœnæ tunc locus nō esset. de hæreticis, qui excōicati sunt spāliter fuerat prouisum. de hære. c. 2 1. respon. li. 6.

[Glossa sequens tractat quę sit excōicatio publica, & quid de occulta, ibi not.]

g ¶ Publice.] de hoc de re iud. ad ꝓbandū. de exce. exceptionem. in gl pen. quæ glo. non placet simpliciter quo ad casum istum: licet n. fatear illum publice excōmunicatum, ꝯ quem publice lata est sententia, licet denuntiatus non sit: cum prædicta decre. ad probandum, non dicat publice nūtiatum, sed publice excommunicatum. nō tamen fateor ꝙ hoc ipso ꝙ excommunicatus est p iudicem, loco quo iudicare consueuit, præsētib. officialib. suis & partibus: vel altera cōtumaciter absente dicatur publice excommunicatus: sed ex qualitate fori multitudine, s. vel paucitate officialium & astantium, dicatur publica uel non publica: ita ꝙ in hoc veritas rei pondereṫ 2, vt quo ad hunc casum videamus an p̄sumanṫ sepeliētes scire, vel saltē sit casus quo sit eis īputādū si ignorarūt ꝙ publice sciebatur. 12. q. 2. q & humanis alias posset esse occultus: licet p iudicē in bāco corā duob. vel trib. fuerit ꝓmulgata. facit in Auth. de litig. §. oēm vero. coll. 8. ad hoc mouet mens & ratio iuris p̄ponderanda uerbis 3: & q̄d alleg. ibi in gl. nō ꝓbat, ut ibi dixi: & vltra iura, quæ communiter allegantur de do. & contu. c. fi. de eo qui mit. in pos. c. fi. de cle. nō resi. ex tuæ. ff. de insti. sed & si. §. 1. & 2. bñ facit cle s̄. de elect. ca. cām. §. verum & facit s̄ de iud dispendiosam. de for. compet. quāuis. facit quod no. Compost. de consuet. cum dilectus. quod scripsi de elect. illa. in glo. magna circa fin. Et per hoc q̄d dicit, publice, dico ꝙ si esset occultus dato q̄d sepeliēs sciret, non est locus huic pœnæ. An uero sit locus excōicationi minori, not. de priui. ad hæc. in gl. 1. additur aūt hic pœna ad pœnam, q̄ statuit decre. epōrum. de priuil lib 6. quæ per hanc sublata non est.

h ¶ Nominatim.] concor. de priui. cum & plantare. §. excōicatos. & vide quod ibi no. ad idem. eo. ti. si priuilegia de præb. in Lateraneñ. de cle. excom proposuit & est simile s̄ ea. compila. de vi. & hon. cle. cle c. 1. & p hanc litteram & prædictas similes vr̄, quod possit in cœmeterio sepeliri interdictus non nominatim, dum modo locus interdictus non sit.

i ¶ Interdictos.] vr̄ sufficere, q̄d interdictū sit tale ꝙ priuet sepultura, ut in casu. de sen. excō. is cui. 2. in li. 6. facit q̄d scripsi post Inno. & Host. hoc eo. titu. sacris.

[Glo.

Sepeliri non pōt mortuus tempore interdicti, etiā quattuor magnis festiuitatibus.

Excōicatus p iudicē in loco iudiciali, ac dicat publice excōicatus.

2 Placet Pe. de Anchara. & Imo. qui mihi ... nō idem placet ... te gl ibi est impo... neda ... na: sed ... liās in ... dicio ... cōicatum ... dicet publice excōicatum. Font.

3 Facit gl. Zen. ... trans ... crabilis statuit ... in verbo immisc. te Font.

1 Vide B. Th. in q. additis ad 3. p. q. 17 ar. 1. & & 3

[Glo.seq.remittit,excipit,determinat,id declarãs.]
a ¶ Manifestos.]qui sint manifesti,no de vsur.c.1. & 2. in prin.lib.6.& intelligas nisi cautũ sit de restituendo vt ibi,& puto sufficere, quo ad sepulturam: non dico quo ad validandum ipsius testamentum, ꝙ caueatur post mortem 1, quod verum intelligo in il lo qui iussit satisfieri de vsuris: aliàs enim non sufficeret cautio heredum, cum decesserit in peccato. de vsur.quia in omnibus, & hoc probat littera illius decre.quamquã de vsur.lib.6.in prin. & si.1 rñ.accumulatur autem hæc pœna ad pœnam prædicti Lateranẽ.concilij, quę ad huc hodie locum habet,cum expresse sublata non sint.

1 Secus ergo si ãte mortẽ.nõ obstat.l.si lius.& l. ei'. ff. de test. imo idẽm post mortẽ,vt voluit Io. And. ĩ c. quãquã. de vsu.li. 6.in col. fi.ad fi.ꝗ. ꝗ Imo. hic negit ibi hoc dici per Io. And. Font.

vel vsurarios manifestos a scienter b sepelire c præsumunt: Decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere d: a qua nullatenus absoluantur,nisi prius e ad arbitrium diœcesani episcopi eis f, quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem:nullo eis g circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio h sub quacunque forma i verborum concesso aliqualiter suffragante.

¶Idem in eodem.

¶ Pars, quæ titulum respicit, hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliunt illos qui hoc libere elegerint. De funeralib. tamen & quibuscunque obuentionibus & relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica,quartam & non vltra soluent ecclesiæ parochialis:hoc dicit.Ioan.And.

CAP. II.

Dv-

b ¶ Scienter.] requiritur ergo sententiã hæc excommunicatio. cocord. de sent. excom. significauit,& c.cum desideres.& de hæret. c.2.in prin.lib.6.

[Gl.seq.declarari petit quinque dubia, circa quæ ponit nouem modos quibus iura loquuntur: inducit tres rationes pro,& vnam contra.]

c ¶ Sepelire.]hic occurrunt dubia, quæ principis declaratione plusquã glossantis opinionem exposcunt: scilicet an portantes ad sepulturam, qui tñ non sepeliunt,sint excommunicati.Item quæritur de cõcomitantibus funus Item de fodientibus,fabricãtibus,vel aperiẽtibus sepulchrum.Item de prælatis,clericis, vel ministris ecclesiarum,in quarum cœmeterijs sepeliuntur,qui id non prohibent, vel patiuntur. Item de ijs clericis vel laicis,qui portant cereos,cruces,& similia. Et circa hoc aduertendum,ꝙ quandoq; iura prohibẽt in cęmeterio sepeliri,vt hic,& de priui.ad hæc.de sen. excom is cui 2.respon.lib.6.quãdoq; in cœmeterio tumulari.eo tit.sacris.Quando.q; sepulturæ tradi de vsu. quia in omnibus.de hære.c.2.1.respon.lib 6.Quãdoq; ad sepulturam admitti.de vsur.quãquam.lib.6. eo. li. de priuileg.episcoporum.Quãdoq; sepulturæ clericos interesse.de rap.super eo.Quãdoq; corpora cũ psalmis ad sepulturam duci.23.q.5. placuit Quandoq; iubent sepultura carere.de tornea.c.1.de pœnit.& remis omnis.Quandoq; pręcipiunt extra cœmeterium subterrari.de sta.mo.cum ad monasterium Quandoq, permittunt cum silentio tumulari.de pęnit. & remis. qd̃ in te.Cũ ergo hic puniat sepelientem,& non admittẽtem,interessentem,vel cooperantẽ(sepelire autem est mortuum humo vel tumulo cõdere) videretur solos humo vel tumulo corpus imponentes ligatos esse. facit pro hoc æquitas,ne ex vnius funere multitudo ligetur.Item constat quòd portãtes & concomitantes, vel fabricantes,si non sequeretur talis sepelitio, excõmunicati non essent In contrarium esset hæc constitutio ludibrio,si vnus solus ribaldus vel seruiens, per quem poterit id expediri,ligari dicatur,reliquis vsitatis pompose & solemniter expeditis.

Sepultura vario mõ à iurib.in hibetur.

Sepelire, ẽ mortuũ humo vl' tumulo cõdere.

[Glossa sequens remittit, dubium soluit, remittit etiam de quæstione, & de ipsius dubio incidẽti quod soluit.]

d ¶ Subiacere.]alios casus quib. quis ipso facto excõicat per has cle.vide no ĩ.de sent.excom. c.1. hanc aũt pęnam locum habere non puto in alijs casibus quib. denegatur sepultura:quos habes no.eo.ti.ex parte.de sta.mo.c.2.& c.cum ad monasterium.Quid de illo qui sepelijt manifestum vsurarium, excommunicatum publice, nominatim interdictum,& tempore interdicti: nunquid vna vel quadrupli excommunicatione ligabitur ex hoc facto? vide de hoc plene quod scripsi in quæstione Gualterij,siue tamen vna sola,siue pluribus sententijs ex his diuersis causis,quantũ quælibet per se sufficiat, excommunicatus dicatur: planum est qd̃ de omnibus debet satisfacere, & ab omnibus absolui. de quo satis not.de offic.ord. ex parte.de sen. excõ. cum pro causa.

Excõicatio a multiplicetur multiplicato delicto.

e ¶ Nisi prius.] concor.cle.sup.de seques. pos. ca. vnico. & vide quod ibi not. Ioan. And.

[Glo. seq. successiue de duobus quęrit, & soluit. ponit duo dicta Inn. & Hostien. & secundum determinat.]

f ¶ Eis quibus.] sed qui sunt hi? forte intellexit de ijs, quorũ fauore fuerãt latę sentẽtiæ excõicationis,vel interdicti in loca vel personas quo ad vsurarios illos,quibus fieri debebat restitutio:si qua etiã violẽtia in his fuisset illata clericis vel ministris,illis etiam fiet satisfactio.Itẽ si illorũ corpora vel ossa discerni possunt, exhumanda sunt.eo tit.sacris.& hoc in vltimis trib. casibus.Sed quid de primo?Dic ꝙ si ille fuit pœnitens,licet non debuerit sepeliri,tñ non exhumabitur,saltem post relaxatum interdictũ,vt no.de sent excom.si ciuitas.in gl.pen.lib.6.& not.Inno & Host.in decre.vlt.de exces.præla.ad fi.& facit ꝙ not.de sen.excõ.à nobis 2. in gl.pen.not etiã Inno.& Host.in prædi.decre. vlt. ꝙ pęnitens qui sepultus non fuit in cęmeterio pp interdictum,relaxato interdicto debet in cęmeterio sepeliri.Inn alleg.de sen.excõ.cum illorũ. & Host. in prædi. decre.à nobis & dicũt,ꝙ ex quo pęnitẽs est mortuus: mortuaria ab eo licite recipi possunt:cũ ꝓ ipso sit orãdum.alleg.11. q. 3. quæcunq;.secus si nõ fuisset pœnitens.88.dist.c.fi.& vide ꝙ post eos dixi de sent.excom. cum volũtate.si intelligas de mortuarijs,quæ ipse pœnitens de loco interdicto reliquit in morte, verũ puto.Idem si intelligas de mortuarijs,ꝗ postea darent cũ funere sepulto in cęmeterio post relaxatũ interdictũ: de funeralib.vero,quæ darentur cum funere sepulto de facto tempore interdicti,nõ puto clericos licite recipere posse: quia viderentur participare delicto.

Sepultus in cœmeterio tpe ĩterdicti, an dẽat exhumari.

g ¶ Eis.]sic sepelientibus.

h ¶ Priuilegio.]vt si priuilegiati essent contra decre. 1.de priuileg.li.6.

i ¶ Quacunq; forma.]arg.ꝙ generalia & derogatoria verba sufficiãt.facit de hęre.sicut inf.c.proxi.ver. nos etenim.& per Dinum de reg.iur.quod semel.li.6.

Dudum.]præsupponendum est ꝙ facultas prædicãdi verbũ Dei pertineret solis epis & rectorib.parochialium ecclesiarum de iure cõi. Item facultas audiendi cõfessiones,iniungendi pęnitentias & absoluẽdi,de iure cõi pertinere epis,& archiepis, & rectorib. parochialem ecclesiarum.Item facultas funerandi,i. sepeliẽdi,pertinet solis rectorib.parochialium:& non pertinet monasterijs,nisi respectu suorũ fratrum. Item præsuppone, ꝙ Minores & Prędicatores fuerunt priuilegiati in istis tribus:quod priuilegiũ fuit eis cõcessum multum large:postea fuit cassatũ huiusmodi priuilegiũ:& tũc quia erãt magnę discordię,ideo huiusmodi

modi prædicādi facultas eis fuit data, videlicet ꝙ ipsi possent prædicare in suis domibus & alijs locis publicis, nisi episcopus vellet prædicare. vel prædicari facere: quia tunc ipsi cessant. Quantū ad secūdā facultatē ipsi Minores & Prædicatores petāt licētiā pro audiendis cōfessionib. ab ipsis ep̄is: & licentia obtenta eligāt ex fratribus idoneiores ad confessiones audiendas, & absoluant à peccatis, nisi à casib. ep̄alibus: tamen absoluere possunt à casibus episcopalibus, si sibi fuerit permissum ab ep̄o. Quantum ad tertiam facultatē. ipsi Minores, & Prædicatores possunt sepelire corpora mortuorum, dum tamen soluant quartā vel legitimam rectori ecclesiæ parochialis. Item ipsi non debent procurare ꝙ aliqui eligant sepulturā in domibus ipsorum, vt faciāt eis donationes inter viuos, quas facerēt inter mortuos, aliàs ipsi rectores habebūt quartā siue legitimam, ac si illi fecissent donationē in morte: hoc intendit totū istud magnum capitulū. Not. ꝙ de iure communi officium prædicādi spectat ad episcopos & rectores parochialium: tamē etiam ex speciali priuilegio potest competere alijs, & nō extenditur istud priuilegium ad alios Mendicantes, cum sit odiosum: sed crederem ꝙ alij Mendicātes etiam haberēt simile: sed illud non est clausum in corpore iuris: ideo si eis moueretur quæstio, ipsi tenerētur probare. Not. ꝙ prædicatores & Minores solum habent facultatē prædicādi in suis domibus & locis publicis. Not. ꝙ parochianus dimisso proprio curato pōt fratribus priuilegiatis confiteri: nec tenetur petere licentiā à suo proprio curato, licet esset sibi meritoriū, si peteret ꝓ bonum obedientiæ Not formam, quā debet quis obseruare in cōfessionibus audiendis. quia primo debet audire confessionē deinde pœnitentiam iniungere, & postea absoluere. Et si confitens sit excommunicatus, tūc præsbyter debet illum absoluere ab excommunicatione. Not. ꝙ isti Prædicatores & Minores eandem habēt potestatē, quā habent rectores parochiarū. ¶ Item nota, ꝙ ipsi habēt ius liberæ sepulturæ. Et dicunt doctores, ꝙ si consuetudo sit quòd primo portetur corpus ad ecclesiam parochialem: & ibi rector seu curatus liberet eis illud corpus, ꝙ illa cōsuetudo est seruāda. sed alias ipsi Mēdicantes possunt processionaliter ire ad domū defuncti, & portare corpus: licet gl. teneat contrarium: quia in hoc nō approbatur. Not. de verbo, innouamus. quod exponit Lau. id est, restituimus: q̄a fuerat reuocata. de rescrip quamuis. lib. 6 3 q. 3. §. notādū. & dicit Lau. ꝙ innouare nihil aliud est nisi canones, qui in desuetudinem abierant reparare. 18 dist propter. Not. ibi,] Bonifacius.] ꝙ cōstitutiones fiunt ad perpetuam memoriā pro qua etiam fiunt instrumenta & scripturæ aliæ: & sic recipiuntur testes & publicantur. 1. q. 7. saluberrimum. Zabarel. Not ꝙ quæstio erat inter rectores, & clericos ex vna parte, & istos fratres ex altera. Ex hoc colligit Paulus, ꝙ nedū sacerdos, sed clericus habeat partem oblationū & funeralium. ad hoc de fil præsby. c. propoluit. & c. ex parte. quod satis vr̄ verum secūdū eum: nisi consuetudo vel statutum aliud inducat. de verb. sign. cum inter. In cōtrarium tamen facit littera ī in verū. verum ibi, [Sacerdotibus & ecclesiarum rectoribus,] &c. Soluit ꝙ illud non excludit portionem clerici, si est in ecclesia causa iuuandi sacerdotem, qui sine clerico celebrare, & alia similia facere nō potest.

1 An hęc Clement. cōprehendat alios religiosos Mēdicātes, vel nō Mēdicātes præter cōprehēsos seu nominatos in ea, vid̄ oīno ꝓ glosā in ca. q̄ à iure. de regu. iur. li. 6.

dum a † à Bonifacio Papa octauo prædecessore uostro infrascripta edita decretali, Benedictus Papa vndecimus prædecessor noster aliam b illius reuocatoriam promulgauit, quia (vt probauit effectus) nedum c pacis ab auctore d ipsius speratæ fructum non attulit, quinimo discordiæ, pro qua sedanda processerat, fomentum e non modicum ministrauit f: Nos eam omnino g cassantes, aliam à præfato Bonifacio editam sacro instante h & approbante concilio innouamus: subijcientes tenorem i illius, qui dignoscitur esse talis: Bonifacius episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. k Super cathedra l

de consec. distin. 1. iubemus. & de vita & honē. cle. vt quisquis. Not. in ver. [Hora illa duntaxat.] &c. ꝙ in concursu prędicationis præferuntur pręlati istis fratribus: habent enim prælati in hoc ius potentius, vtpote ordinarium & ius commune: fratres autem extraordinariū & priuilegium: sed in concursu taliū fortius est ius cōmune, quam singulare, & ordinarium auxilium quàm extraordinarium, vt l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mil & l. in causæ. ff. de mino. §. causa. Et potentior est causa naturalis quam accidentalis, vt l. qui habebat. ff. de tutel. & l. libertus. §. præscriptio ff. ad municip. Petrus de Anch,

[Glossa prima diuidit, & subdiuidit. & docet quid vnaquæq; pars faciat: & summat partem, quæ titulum recipit.]

a ¶ Dudum.] duæ sunt principales partes: in prima prooemium Clementis innouans in concilio constitutionem Bonifacij, & cassans reuocatoriam Benedicti: in secunda cōstitutio, ibi, (Bonifacius) quæ subdiuiditur in titulū & cōstitutionem, ibi: (Super cathedram.) quæ constitutio præmittit exordium: in quo dicit se vigilē circa scandala cleri tollenda. Secundo ibi: (Ab olim,) narrās discordiam Prædicatorum & Minorum cum clero super prædicationibus, confessionibus, & sepulturis Primo prouidet circa prædicationes: Secundo ibi: (Statuimus.) circa cōfessiones. Tertio ibi: (Huiusmodi.) circa sepulturas. Quarto ibi: (Nos etenim.] reuocat priuilegia, cōsuetudines, statuta & pacta cōtraria. Quinto ibi: Cæterum.] hortat̄ & præcipit p̄dictos ordines, & professores ipsorum per clerum benigne tractari: & contrafacientibus comminatur. Et pars, quę titulū respicit hoc intendit, Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliunt illos, qui hoc elegerint. De funeralibus tamen & quibuscunq; obuentibus, & relictis etiam, de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltra soluent ecclesię parochiali.

b ¶ Aliam.] quę incipiebat: inter cunctos.

c ¶ Nedum.] non attulit fructum, quod est infra.

d ¶ Ab auctore.] Benedicto.

e ¶ Fomentum.] id est, nutrimentum

f ¶ Ministrauit.] simile de ætate & qualitate, ad aures.

g ¶ Omnino] simile de immu. eccle. quoniam.

[Glossa sequens alleg x. iura huius constitutionis præter istud, per quæ derogatur priuilegijs vel exemptionibus.

h ¶ Instāte.] Multotiens dixi, quòd concilia fieri priuilegiatis vel exemptis non expedit, quod collige ex hoc Viennen̄. concilio hic & supra cap. proxi. & supra titu proxi. cap. vnico. & supra de supplen. negli prælat. quia regulares. de sta. reg. attendētes. de religio. domi. quia contingit. de iure patro. vt constitutio. de priuil. religiosi. & ca archiepiscopi. de pęni. & remis. abusionibus. de sent excom. cap. 1.

i ¶ Tenorem.] simile de confirma. vti. vel inuti. cap. penultimo.

k ¶ Memoriam.] vide quod no. de re iudi. ad Apostolicæ in 1 glo. lib 6.

l ¶ Cathedram] secundum Hug Græcum est, & ponitur pro alta excelsa sede iudicis præsidentis: & componitur à chatos, quod est sedes; & edra, quod est sponda, quasi spondata sedes. ponitur etiam pro sede doctoris, vnde in Græcismo.

præeminentiæ pastoralis diuina disponente clemẽtia constituti: etsi [a] multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum [b] vndique confluunt [c] quasi torrens [d], prægrauemur negotijs, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur; circa id tamẽ feruentibus † votis intendimus, vacamus instantius [e] ac operosæ studiũ sollicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis † gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitus [f] dissidiorum vepribus [g], & litigiorum anfractibus [h] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites [i] ad curam & regimen gregis Dominici deputatos, cæterasque personas, quas ordo clericalis includit [k], pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet [l], inualescat [m] concordiæ vnitas †, animorum identitas perseuerat: scimus enim & ex euidentia [n] facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala prauis actibus [o] aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent [p]. ¶ Ab olim siquidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & Prędicatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo [q], satore [r] † zizaniæ [s] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitatas, sup prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pęnitẽtijs iniungendis eisdem, & tumulandis defunctorũ corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [t] more laudabili) moleste ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ [u] cõsiderationis examen, ac intra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quàm sit plena periculis [x], quàm onusta [y] dispendijs, quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa [z] discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vmquam futuris temporibus fauente † Domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotium quod potissime insidet cordi nostro, finem salubrem [a] & celerẽ per Apostolicæ solertiæ [b] studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem [c] Dei & exaltationẽ catholicę fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de † ipsorũ fratrum consilio, auctoritate Apostolica: statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesijs & locis [d] eorum, ac in plateis communibus [e] † libere valeant clero & populo prædicare [f], ac proponere

Rex solium, doctor cathedram, iudexque tribunal.
Possidet, ac sedem præsul: prætorque curule.
Quasi curule: quia ferebantur in curru. De hac cathedra iudicantis & docentis. 40. dist. multi.

a ¶ Etsi.] pro quamuis.

b ¶ Alueum.] Alue' dicitur venter fluuiorum. dicitur etiã vas factum ad modum aluei fludij, in quo lauantur pedes, carnes, & olera: & dicitur ab aluo, quod est quoddam ventris receptaculum recipiens cibum.

c ¶ Confluunt.] 2. q. 6. c. 2. cum septem cap. sequ.

d ¶ Torrens.] dicitur fluuius vel aqua veniens cum impetu in imbre, quæ in æstate torrescit, idest arescit.

e ¶ Instantius.] nota, quòd habens ad multa intendere, ad id qđ est grauius debet manum apponere: sicut iuris præsumptione, qui vult se liberare, soluendo, se liberat ab eo, quod est grauius. ff. & C. de solutio. leg. 1. secundum Ioan. Monac.

f ¶ Radicitus.] frustra ramos conatur incidere, qui radicẽ non euellit. de pœni. dist. 2. quia radix.

g ¶ Vepribus.] vepres dicuntur spinæ quæ vi præbendunt, & lacerant carnes & vestes.

h ¶ Anfractibus.] sic dicti: quia vndique frangunt, & dicuntur viæ asperæ diuerticulis circunfractionibus & ruinis. & habetur idẽ verbum de elect. quorundã. lib. 6.

i ¶ Antistites.] hi solent dici ep̃i quasi ante alios stantes.

k ¶ Includit.] 12. q̃stio. 2. duo sunt. de æta. & qualit. cum cõtingat.

l ¶ Exæstuet.] quasi ferueat, bulliat, vel calescat.

m ¶ Inualescat.] quasi valde valeat, crescat & abundet.

n ¶ Ex euidentia.] de electio. quàm sit. in prin. lib. 6

o ¶ Actibus.] Ecclesiast. 28. abstine te à lite, & minus peccata.

p ¶ Præbent.] cõcor. C. de iudi. procurandum. in princ.

q ¶ Aemulo.] concor. proœ. compilat. Grego. de hoc ver. nota. 43. distinctio. scimus. & facit 16. quæstio. 2. capit. 1. post principium.

r ¶ Satore.] idest, seminatore.

s ¶ Zizaniæ.] seges vel herba peruersa, scilicet lolium. 56. dist. nasc. 24 q. 1. quoniam. Et quandoque ponitur pro sorde omnium segetum. huic litteræ cõcor. de elec. licet.

t ¶ Patris.] qui habet quærere consilium pro liberis. ff. de adult. nec in ca. in fi. Ioan. Monac.

u ¶ Exactæ.] quasi exquisitæ. C. manda. in re mandata. I. Mo.

x ¶ Periculis.] dictis à pereo petis.

y ¶ Onusta.] quasi onerata. de elect. vbi periculũ, in prin. lib. 6.

z ¶ Exosa.] idest, perfecte odiosa.

a ¶ Salubrem.] quasi salutis vberem.

b ¶ Solertiæ.] vide quod dixi s̃. ea. compila. de offi. deleg ca. vnico.

c ¶ Ad honorem.] simile de vsu. pal. cap. ad honorem.

d ¶ Locis eorum.] quicquid est intra septa vel ambitum, etiã in pratis, vel hortis, vel alijs spatijs, videtur includere.

e ¶ Cõmunibus.] in priuatis ergo secus.

f ¶ Prædicare.] etiã tempore interdicti. de senten. excõmun. 1. responso.

† al. frequentib.

† al. numinis.

† al. & animorum, &c.

† al. satoreque.

† al ita: auctore Domino.

† al. ita: de fratrũ nostrorũ. cõsil. &c.

† Id est publicis, ideo ait Petr. de Anc. Papa sine aliorũ p̃iudicio de eis disponit. argu. l. sicut locus §. fi. ff. quẽadmodũ. seru. amitta. ex quo ego infero, ꝙ Papa põt disponere aliquid faciendũ in re dñi tẽporalis fauore fidei. Font.

Prelati nomine, nō venit rector ecclesiæ.

a ¶ Verbum Dei.] de offi. ordi. inter cætera. in princ. b ¶ Prælati.] iure cōi vel consuetudinatio, secundum Io. Mo. qui dicit rectorem ecclesiæ non contineri nomine plati, cū supra sit expressus post prælatū in ver. ab olim. de vicario tñ dicit idē qđ de plato: qa qđ per se non possunt ordinarij, p alios faciunt. de offic. ordi. inter cætera. & eo. tit. si epi scopus. lib. 6.
c ¶ In qua.] hora.
d ¶ Generalibus.] id est, locis habentibus studiū ex priuilegio, vel consuetudine: cuius initij non sit memoria. de cle. non resi. tuæ. infra de. priui. c. 2. lib. 6. & in pœmio digestorum §. hæc autem tria.
e ¶ Nisi.] à primo di cto huius ver. excipit non à duobus sequētibus, quod satis verba demonstrant.
f ¶ Superior.] non respectu episcopi, de quo præmisit, sed clerici, cui superest de consuetudine vel priuilegio, secundum Ioan. Monac.
g ¶ Generaliter.] secus ergo vbi specialiter vocaret prælatos, doctores vel huius similes.
h ¶ Ecclesijs.] nec ipsarum capellis vel cœmeterijs, de sen. excom. si ciuitas. lib. 6. fm Io. Mo. fm quem not. ꝙ in ver. præceden. permittitur his prædicare cum certa modificatione: hic prohibetur nisi certis casibus: quare cū de iure cōi illis prædicare non competat, sed solum prelatis & curatis. infra §. huius modi. reputat istis omnem locum interdictum, qui non repetitur hic pmissus.
i ¶ Sacerdotibus.] puto sufficere si isti sunt vicarij perpetui, cum ad eos spectet cura. de offic. vica. c. fin. de præb. super eo. lib. 6. & idem puto in temporalibus datis in casu licito auctoritate episcopi, vt de elect. cum ex eo. lib. 6.
[Glossa sequēs sub diuidit.]
K ¶ Statuimus.] secundus articulus cōfessionum circa quas prouidet, primo, de licentia petēda. secūdo de confessoribus eligendis & præsentandis, ibi. (Ac deinde.) tertio limitat locum & numerum: ibi, (extra ciuitates.) quarto prouidet qñ licentia datur, & electi acceptantur, & qñ non acceptantur ibi? (Et si ijdem.) quinto, quando denegetur licentia, dat gratiā cū certo modo ramine, ibi: (Si vero:)

† Supplet Zen. extra monasteria & loca sua, vt verba operent̄ aliquid vltra pcedenti a. de verbo. signif. Abbate. Font.

† al. nec debeant

† In quodā manuscripto ita: inuitati fuerint vel vocati fortassis extiterint, aut de ipsorū beneplacito, &c.

verbū [a] Dei, hora illa dūtaxat excepta, in qua locorū prælati [b] prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua [c] prædicare cessabunt: præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit ac licentia speciali. In studijs autem generalibus [d], vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter cōsueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundem fratrum possunt ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare †: nisi [e] forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior [f] clerum ad se generaliter [g] conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum ducere congregandum. In ecclesijs [h] autē parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel † debeant prædicare, vel proponere verbum Dei: nisi fratres prædicti à parochialibus sacerdotibus [i] inuitati † fuerint vel uocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi episcopus uel prelatus superior per eos dē fratres predicari mandaret. ¶ Statuimus [k] etiā & ordinamus auctoritate prædicta, ut in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, uel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis uicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur [l], Magistri † Priores prouinciales Prædicatorum aut eorum uicarij: & Generales † & prouinciales Ministri & custodes [m] Minorum, & ordinum prædictorū, ad presentiam prælatorum [n] eorundem locorum se conferant per se uel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum cōfiteri sibi uolētiū audire [o] libere ualeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pænitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundē: Ac deinde [p] præfati magistri, priores, prouinciales & ministri [q] ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficienter [r], idoneas, uita probatas [s], discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium [t] exequendum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, uel faciant præsentari [u] prælatis, ut

l ¶ Non habentur.] dato ergo ꝙ fratres non haberent locum Mutinæ, possent tamen prælati de quibus sequitur ab episcopo Mutineñ. petere quod sequitur, & pro ipsa diœcesi electionem facere.
m ¶ Custodes.] priores ergo conuentuales quo ad Predicatores, & Guardiani quo ad Minores hoc non possunt.
n ¶ Prelatorū.] scilicet episcoporū & superiorum, de quibus præmisit, & patet hoc infra ibi, in eorum ciuitatibus, &c.
o ¶ Audire.] Nota hunc ordinem 1, vt primo audiatur confessio, secundo imponatur pænitentia: tertio fiat absolutio. nō ergo precedat absolutio impositionē penitentiæ, vt sic absolutionem præcedat cordis contritio, oris confessio, operis satisfactio, saltem effectu.
p ¶ Deinde.] ergo non prius: non tñ est necesse ꝙ talem licentiam habeāt: sed satis est ꝙ petant quo ad hoc, vt eligere possint
q ¶ Ministri.] scilicet generales vel prouinciales. Et nota, qa de vicarijs Priorum prouincialium, & custodibus non repetit, de quibus præmiserat, licet ergo illi petitionem possint facere, de qua præmisit, non tñ electionem de qua hic loquitur.
r ¶ Sufficientes.] sex qualitates exprimit Ioan. Mona.
s ¶ Probatas.] Beatus Bernardus ad Eugeniū: Probatos oportet eligi, non probandos. & facit præb. in Lateran. in fi.
t ¶ Officium.] quod est ars artium. de æt. & qualit. ca. cum sit. Ioan. Mona.
u ¶ Præsentari.] personalis ergo psentatio fieri dēt Nā dr̄ psens q pbetur sensi-

† al. Magister.

† al. Generalis. Minister.

Pænitentiæ impositio absolutionem præcedere debet.

1 Vide textū & notata ibi: in hac editione in c. vlt. de censib. li. 6. vbi refellitur hæc glo.

Probati & nō probādi sunt eligendi.

Presens dr̄ qui probetur sensibus poris.

sensibus corporis facit ff. de verb. oblig l. 1. in prin.
[Glo. seq. arguit istos curatos: tenet contrarium, & rationem reddit.]

a ¶ Impendant.] cum determinatione, q̃ habetur inf. ver. per hmõi, & licet ista sint de cura animarum, & articulus præcedẽs & subsequens: per qđ vi deretur istos esse curatos saltem in tanto, vel ex delegata potestate, vt hic: vel. ordinaria, vt inf. ver. si vero. Dicit finaliter Ioan. Mon. quod illi nõ sunt 1 curati: quod etiam secundum eum esset quo ad fratres Minores contra constitutionem, exijt. de verb. sign. lib. 6. sit ratio: quia nec ipsi adstricti sunt ad executionem vel exercitiũ istorum actuum: nec fideles sunt adstricti, vt in his ad eos recurrant: & sic licet ex priuilegio huius perpetuę constõnis hoc possint, non per hoc sunt censendi curati.]

b ¶ Deputati.] simile de accu. sicut olim.
[Gloss. seq. dubium soluit, & remittit.

c ¶ Auditurę.] si non electus se ingerit, vel electus extra diœcesim, in qua deputatus est, bona fide illi confessus, & ab illo absolutus, tutus esset quo ad Deum, & vide qđ not. de elect. dudum 2. in glossa, quia cum iam desierit, & quod ibi scripsi.

d ¶ Paucitas.] simile de voto, ꝙ super his. ver. quamuis. 21. dist. in nouo. in fi.
[Glo. seq. notat, & quæstionem soluit & consuluit.]

e ¶ Exigit] not. numerum præsidẽtium deputari secundum quantitatẽ subiectorum. Simile de vi. & hone. cler. quoniam, cũ suis concor. si autem contendit eps cum fratribus, dicens minorem numerum sufficere: recipiat episcopus numerum de quo sibi vr̃, de reliquis recurrat ad arbitriũ boni viri. i iudicis. ff de verb. oblig. continuus. §. cum ita; secundum Ioan. Mona. qui dixit, quod caute forte faceret episcopus, si in principio cum concedit licẽtiam, taxaret numerum: liceret enim à principio quandoque quod non liceret ex postfacto. ff. de pact. in traditionibus. C. de do. quę sub mo. l. 1. & l. perfecta. facit de condi. appos. verum.

f ¶ Concesserint.] quam sine causa reuocare nõ possent. de reg. iur. decer. lib. 6.

g ¶ Actione.] simile de censi. cum Apostolus, ante medium de immunita. eccl. aduersus.
[Gl. seq. arguit ad quæstionem, & contrariũ soluit.]

h ¶ Quemquam.] vr̃ quod omnes refutari non possint: dic contra secundum Io. Mo. cum hoc verbum, iuris æquipollat vniuersali: & extendatur in edictis prætorum. ff. vi bon. rap. prætor. §. homines. ff. de cõsti. pecu. l. 1. §. 1. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 3. aliàs secundum eum fieri posset fraus constitutioni: quæ multa requirit in talibus fratribus. sup. ver. ac deinde.

de eorum licentia gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones confiteri sibi volentium audiant, imponant pænitentias salutares, & beneficium absolutionis [in posterum †] impendant [a], prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ: per quas eas volumus & non per prouincias deputari [b], confessiones nullatenus auditurę [c]. ¶ Numerus autem personarũ assumendarum ad huiusmodi officium exercẽdum, esse debet prout † vniuersitas cleri & populi ac multitudo vel paucitas [d] exigit [e] eorundem. ¶ Et si ijdem prælati petitam licẽtiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint [f]: illam præfati Magistri, Ministri & alij cum gratiarum recipiant actione [g], dictæque personæ sic electæ cõmissum sibi officium exequantur. Quòd si forte iam dicti prælati quemquam [h] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent [i] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto, loco ipsius similiter eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari [k].

¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licẽtiam recusarint [l]: nos exnunc ipsis vt confessiones sibi confiteri volentiũ [m] libere [n] † liciteq; audire valeãt, & eisdem pænitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impartiri [o] gratiose concedimus [p] de plenitudine Apostolicæ potestatis.

¶ Per huiusmodi autem concessionẽ nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatẽ in hoc impẽdere amplio rem, q̃ in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure concessa: [q]

i ¶ Nollent.] factum & proprium motum, non causæ cognitionem denotat, secundum Io. Mona.

K ¶ Surrogari.] si non recipitur, sed ex iusta causa: quia non est qualis supra describitur, sibi imputent qui malum elegerunt, si sine causa succedit Papæ licentia, vt statim sequitur, secundum Ioan. Mona.
[Gloss. seq. supplet tertium casum.]

l ¶ Recusarint.] si nõ recusat expresse: sed non dat vel negligit, videretur ꝙ locũ haberet hoc priuilegiũ post trinã monitionẽ vel requisitionem: ꝑ decr. 1. de suppl. negl. præla. & facit de app. ab eo. li. 6. & sup. ea cõpil. de app. quamuis.

m ¶ Volentiũ.] forte non intellexit de religiosis, qui secũdum suorum ordinum statuta suis prælatis confiteri debẽt, vt etiam dicebat constitutio Benedicti.
[Gl. seq. notat contra opinionem.]

n ¶ Libere.] donotat ꝙ non est necesse licẽtiam sacerdotis parochialis haberi, & est simile de præben. licet epi scopus. lib. 6. cuius contrarium videtur hic velle Ioan. Monac.
[Glo. seq soluit dubium, respondens ad ꝯrium, & opi. ponit.]

o ¶ Impartiri.] absoluti ergo nõ habebunt necesse vlterius confiteri proprio 2 sacerdoti: nec obstat decret. omnis, in princ. de pæni. & remis. quæ intelligitur de illo, qui alteri legitime confessus non est, vt dicebat Benedictus in constitutione, inter cunctas. Et vide ꝙ scripsi post Hostien. in c. omnis, super verbo, proprio, huius tamen contrarium tenebat prolixe hic Io. Mo. nisi cum iusta causa subesset, non confitendo proprio sacerdoti. Ioan. Mand.

p ¶ Concedimus.] cõcor. sup. ea compil. de foro compe. quamuis. § volumus.
[Glo. seq. exponit & remittit: quæstionum soluit: solutionis obiectoni respondet.]

q ¶ Concessa.] hoc interdit: ꝙ in casibis epo reseruatis nõ possunt absoluere: & qui sint illi no. de pæni. & remis. si eps, li. 6. & hic per Io. Mo. & plene per Host. in summa huius tit. §. cui cõfitendum. in fi. 2. coll. Dicit autem hic Io. Mo. ꝙ episcopus casus de quibus ante hanc constõnem poterant curati absoluere, sibi reseruare

1 Ex hac gl. cognosces quãdo bñficium dicatur curatũ. Pan. in cap. de multa. de præben. Font.

† Hæ duæ dictiones: in posterũ, desunt in antiquio rib. codicibus.

† al. ita: put vniuersitas cleri & populi multitudo vel paucitas exigit eorũdem.

Numerꝰ ꝑsidentiũ ẽm quãtitatem subiectorũ est deputandus.

† De hoc verbo, libere, vid Frãcĩscũ d Aretio consi. 76. inci. Diligenter. & Dec. cons. 131. & in c. si ꝑ debilitate. de off. de.

2 Et hæc snĩa est iã declarata ꝑex. uag. inci. Vas electionis. habet in extraua. cõib. tit. de hæret.

uare posset hac constitutione non obstante; quia licet fratres sint exempti, parochiani nō: allegat de priuile. ex ore. eo. tit. per exceptionem. li. 6. Nec dicitur à iure concessum, quod iure reuocatum est. arg. ff. de diuort. l. diuortium. Item si potest arctare potestatem ordinariam curatorum, fortius hanc extraordinariā, ne idem subditus censeatur diuersi iuris quo ad curatos & quo ad fratres, de priuileg. quia circa. sit ergo sensus, ꝙ non absoluat frater, quē non absoluit curatus. ista igitur accidentalia & de bene esse, nō mutant substātialem († al. eorū.) & ordinariam potestatem episcoporum, de hære. per hoc. lib. 6. Non obstat si dicas ꝙ hoc erit auferre vel decurtare priuilegiū: quod fieri nō poterit, ēt indirecte. de priuileg. quanto, quia licitum est cuilibet facere quodlibet in re propria: dummodo non faciat animo iniuriandi, nec alicui faciat iniuriā, &c. de elect. cū ecclesia Vulterana. cum suis concord.

a ¶ Prælati.] episcopi & superiores: vnde videmus ꝙ hodie aliquibus ex illis concedunt casus reseruatos.

nisi forsan eis ecclesiarū prælati [a] vberiorē in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendā. ¶ Huiusmodi [b] quoq; statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesijs vel locis suis † vbilibet constitutis liberā (vt sequitur) habeant sepulturam [c]: videlicet quòd omnes ad eam recipere valeat, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis. ¶ Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habēt ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure competere, prædicare [d], seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium, debitis & necessarijs beneficijs defraudētur, cum operarijs mercedis exhibitio debeatur [e]: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorū ordinum fratres de obuētionibus [f] omnibus, tam † funeralibus, [g] quàm quibuscunq; & quomodocumque relictis distincte vel indistincte, † ad quoscunque certos uel determinatos usus, de quibus etiam quarta siue canonica portio dari siue exigi non consueuit, uel non debet de iure [h], nec non de datis [i] uel qualitercunq; donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donātis, uel dantis, de qua decesserit [k] quomodocumque directe uel indirecte, [l]

b ¶ Huiusmodi quoque.] circa partē istam plures q̄stiones occurrunt quàm circa præcedentes: rō patet, quia hic de lana & lacte vel redditu agitur, sed nō ibi. vidi aūt & habeo formam cuiusdam litteræ, quæ dr̄ ab ipso Bonifacio epō Moreñ. emanasse ad querelam clerici Moreñ. q̄ quasdā ex illis determinat, declarando & iudicem dando in modū cōseruatoris, quas inf. subiungā, & rationes quas inducit, per iura probabo.

c ¶ Sepulturam.] quam aliàs de iure communi non haberent, ex quo populum non habent, hoc scripsi post Inno. & Host. eo. tit. c. 1. in princip.

d ¶ Prædicare.] vide quod scripsi post. Inno. & Host. de hære. excommunicamus 1. § quia vero.

e ¶ Debeatur.] s̄. eo. tit c. 1. 12. q. 2. quicunq; suffragio.

[Glo seq tractat de distributis in ipsos, de mādato defuncti vel sine, per executores vel legatarios.]

f ¶ Obuentionib. omnibus.] declarat prædicta commissio, ꝙ si non relinquitur fratribus: sed frater datur executor ad certam summam distribuendam arbitrio suo, vel sibi legatur aliquid distribuendū: quam summam, vel ꝙ legatum ipse executor vel legatarius postea distribuit in eosdē, ꝙ debetur quarta: cū eo casu recipiatur ab executore vel legatario, vt à ministro. ff. de leg 2. si quis Titio, & si cui plus quàm per legē Falcidiam. l. diuus. Nec obstat litteræ infra ad quoscunq; & c. quę cum cā dubitationis tollēdæ adiecta fuerit, obuentionum generalitatem nō minuit. ff. mand. qui mutuam, & ff. de reg iu. quę dubitationis. Idem ibi declaratur qn̄ nil relinquitur fratribus: sed decedēs mādat executori, vt ipsis fratribus det aliquid vel promittat: quia cum illud palam capere possint, relicti iu re censetur & debetur quarta, sicut & fideicōmissum tacitum nō capaci dimissum subiacet Falcidiæ: probatur hæc ff. de iure fisci. l. 3. § si quis, & §. quando. ff. de ijs quib. vt indig. l. in fraudem. C. ad leg. Falcid. l. 3.

[Gl. se. ponit ius reuocatū ex quo īfert duo religiosa.]

g ¶ Funerabilibus.] declarauerat Benedictus illa esse funeralia, q̄ cum funere deferuntur, in prædicta constitutione, inter cūctas, & ibi († al. ita: itt) stauerat de cādalis, q̄ de funere dantur ad manus, (lib. quàm) quartam non deberi: (de quib.) sed ex quo reuocata (cunq; &c.) est illa cōstitutio, puto etiam de illis can- († Ista ver.) delis deberi: & licet (ba dicit) hoc sit rigorosum: (Oldr. cōs.) hoc tamen vult ista (289. quod) littera, & verbum, om(vn̄ loqui)nibus, quod precedit, (d̄ legatis) & quibuscunq;, quod (factis vel) sequitur: per hæc (1 uerso col) verba etiam puto eos (legio fra.) teneri de ijs, quæ le- (trum, nō) gantur pro Missis di- (d̄ ijs, quę) cendis. (fiunt ali-)

[Gl. seq. quęstionē (cui singa-) soluit & remittit.] (lari fratri,)

h ¶ De iure.] vt patet (quia decil) de testa. c. fi. de verb. (lis nō est) sign. ex parte 3. Et per (dādaq; ut) hoc patet, ꝙ ista con (ta, argu. l.) stitutio est iuris vete (tutor pet) ris correctoria: & sic (tus §. 1. ff.) restringenda, & ad (d̄ castr. pe) alios q̄ ad Prædicato- (cu. l. a fi.) res & Minores non (lio. § fi. ff.) extendenda, vt not. (de ali. &) de regu. iur. quæ à iu (cib. leg. E.) re. lib. 6. & eod libr. de regula. constitutionem.

ADDITIO. Ista constitutio est veteris iuris correctoria: cum debeatur quarta vigore eius etiam de relictis priuilegiatis, contra c. fi. de testa. ideo merito est restringenda, vt dicit hæc glo Abbas Siculus.

[Glo. seq. dicit quid de legato in vita soluto.

i ¶ Datis.] declarat pdicta cōmissio, ꝙ si testator legatū soluit in vita, nihilominus debetur quarta: q̄a vr̄ soluere vt legatū: vn̄ legatarius illud iterū post mortem, nō petit: & si Falcidiæ locus sit, illā ꝑpterea nō euadit. primū probat C. de leg. filia. ff. de leg. 2. Lucius 1 & l. Lucius. 2 § impuberem. ad idem ff. ad leg. Falc. cum quo §. fi. secundum probatur C. ad leg. Falc. in donationibus, & l. penult. C. fami. ercis si cogitationem.

[Glo. seq. dicit quid de sepulto in ipsorum habitu.]

K ¶ Decesserit.] hac rōne declarat pdicta cōmissio, ꝙ licet tales petat cū illorū habitu sepeliri, quarta debetur: nā etsi ad ipsorum religionē transirent in ægritudine, de qua decederēt, deberet quarta. eo. tit. de his.

[Glossa sequens tractat quid de dato vel relicto sin (fraude,) gularibus fratribus.]

l ¶ Indirecte.] per hoc dicit commissio prædicta pate re, ꝙ quarta debetur de ijs, q̄ testatores reliquunt, vel dant in infirmitate de qua decedunt, vel dari mandāt post mortē, de hoc in testamento mentione non facta singularibus 2 fratribus, ad eorum cōmoditates: puta emptiones librorum vel vestium: addens rationem, ꝙ id eis vel cōuentui quæritur, sicut per monachum monasterio, per seruū domino, & patri per filium. 12. q. 1. non dicatis. 19. q. 1. c. 1. in fi. insti. per quas personas, in princip. C. eo. tit. l. 1. in fi. & l. vlt. & in legato serui inspicitur persona domini: & an sibi legare potuerit: & ex tali legato potest dominus fideicommisso grauari,

1 Idē Fe. der. de se. nis cōs 4. Calderin. cōsi. inc. & eod tit. de tr' de Au. ch. consil. 369. & Gemin. cōs. 46. tūc! non cadit in quantū cessante tēplatio. ne cōsiderguinitatis tenet Ordra. q. 224. & q. 287. & q. 289. & Bal. cons. 104. lib. & & cons. 236. lib.

1 Vide Alex. cōs. 196. inci. Viso testa mēto. li.

nari. hæc probãtur ff. de lega. 1. l. cũ filiofa. de leg. 2. ſi alienus ſeruus. de hæred. inſti. l. non minus. C. de hære. inſti. l. neq. Non obſtat p̃dictis de teſta. requiſiſti. ad fi. q̃d loquitur in illo, qui põt habere propriũ. Io. And.

[Glo. ſeq. quærit, recitat opi. contrarias, & declarat circa primam.]

a ¶ Quartam.] quæro an Prædicatores & Minores teneãtur ad hanc quartam de ijs quæ relinquũtur eiſdẽ per eos, qui apud illos nõ ſepeliuntur? Prædicta commiſſio recitat, ꝙ non leuis opinionis doctores dixerunt quartam deberi eccleſię parochiali de oĩbus relictis à ſuis parochianis, etiã ſi ſepulti fuerint apud illam, placuit autem hæc opinio Hoſtien. Pet. & Aegid. Sed Tancr. gloſſ. Innocen. & Abbas contra; quę opinio placet Archidia. & mihi, vt ſcripſi eod. tit. cap. 1. & hic Ioan. Mona. dicit demum illa commiſſio, ꝙ ex qualitate perſonarum, & quantitate relictorũ, & ex præteritis præſumi poteſt fraus, maxime quia quando non tenebantur ad quartam, ſepulturas præcipue diuitum totis viribus procurabãt, & vt dicit ex his iura quandoque præſumunt fraudem, & faciunt coniecturas: ſuppoſita vero fraude conſtat quòd debetur. de teſtamen. officij & ca. requiſiſti. in fin. & c. fin. primum probatur de renũtia. cap. 2. lib. 6. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſt. l. 6. & l. Iul. de actio. emp. Iulianus. aliàs, inter eum. §. ibidem. de vſuris. l. qui ſemiſſes, de pig. act. l. vel vniuerſorum, de lega 1. ſi ſeruus pluriũ. in fin. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens tractat an legatum integrum ſoluendum ſit fratribus.]

b ¶ Largiri.] per hoc dicebant ipſi fratres, ꝙ hæredes debebant eis ſoluere integra legata, quorum quartã curati de manibus ſuis recipere debebãt, ſed declarat prædicta commiſſio, ꝙ ſicut falcidia eſt in bonis hæredis, ſic iſta quarta in bonis eccleſiarum parochialiũ, quare curati 1 eam vendicare poſſunt, & inhibere hæredibus, vel per fideicommiſſum grauatis, ne illã ſoluant fratribus: præcipue cũ illos ſuſpectos habere poſſunt, ꝙ ſibi non ſoluant eandem, ad hoc ff. ad Trebel. hæres. in fi. ff. ad leg. Falc. lineam margaritarum.

[Glo ſeq. tria dicit circa funus: primo deferendum ad eccleſiam parochialem.]

c ¶ Integre.] ita ꝙ nõ diminuetur propter obuentiones, quas habuit parochialis ſacerdos ĩ Miſſa funeris dicta apud ſuam eccleſiã priuſquã funus portaretur ad fratres, ſm Io. Mo. quia iuri communi ſtatur, vbi nõ eſt mutatum alleg. de elect. conſtitutio. lib. 6. Dicit etiam quod ſi conſuetudo habet, ſemper prius funus probabitur ad propriam eccleſiam. Iſta enim decre. non tollit cõſuetudines, niſi præcedentibus aduerſas. Dicit etiã, ꝙ vbi non eſt conſuetudo etiam eſſet deferendum, vt ſic haberet Miſſam in propria eccleſia, & ſic recipiat ibi vltimum vale, a ſuo curato. alleg. in arg. de conſe. di. 5. nõ oportet. 2. nec iſtud electioni ſepulturæ repugnat, ſed cõcordat.

fratribus ipſis, vel alijs pro eiſdem, quartam[a] partem (quam auctoritate Apoſtolica taxamus & etiã limitamus) parochialibus ſacerdotibus & eccleſiarum rectoribus ſeu curatis largiri[b] integre[c] teneantur: Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec alijs à quibus quarta huiuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrũ vtilitatem vel cõmodum huiuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, ſeu quod in morte vel ab infirmis huiuſmodi dandum vel donandum fratribus ipſis exiſteret, in eorundẽ dantiũ vel donantiũ ſanitate ſibi dari vel donari procurent. In quibus per ipſos vitandis, eorum intendimus conſcientias onerare[d]: vt ſi (quod abſit) p fratres ipſos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus & curatis teneri volumus) etiam diſtricta ratio in extremi iudici examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiuſmodi nihil valeant parochiales rectores, curati & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neq; ad id à quoquam poſſint aliqualiter coerceri[e]. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacifice fauente Domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo[f] ſeu ſcripto, ſub quacumque forma[g] vel expreſſione ſeu conceptione verborũ, à nobis vel prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus cuicunque ordinum prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta & pacta[h], inquantũ ſunt præmiſſis vel alicui præmiſſorum[i] contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, caſſamus & irritamus: quinimo caſſa, vacua & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. ¶ Cæterum vniuerſos eccleſiarum prælatos cuiuſcunque prẹeminen

d ¶ Onere.] concor. ſup. ead. compil. de foro competen. quamuis §. penul. in fine.

e ¶ Coerceri.] innuit ꝙ ad quartam coerceri poſſent: ſed propter exemptiones ipſorũ non habet clericus à quo iuſtitiam conſequi poſſit, & de hoc ſumme conqueritur.

[Glo. ſequens notat ad quęſtionem, de qua remittit.]

f ¶ Verbo.] hic videtur expreſſum, ꝙ valeat priuilegium vel gratia Apoſtolica de qua conſtat, licet ſcriptura ſuper ea cõfecta nõ ſit, d̃ quo ſatis no. Archid. in proœ. ſexti, & vltra ea quæ ibi allegat. bene facit 25. q. 2. inſtitutionis, & quod ibi not. de hoc vide in Mercu. ſub rub. de priuileg.

g ¶ Forma.] concor. ſup. eo. c. proxi. in fin. Ioan. And.

[Gloſſ. ſequens tractat quid de pacto firmato per ſententiam & confirmationem.]

h ¶ Pacta.] dicit Io. Mona. ꝙ ſi ſuper pacto quod erat ſuper ſepultura, ſententiatum erat per Papam, & confirmatum pactum ante hanc conſtitutionem, quòd p iſtam litterã illa ſnĩa & confirmatio non tollitur, immo ſtabit, quia nõ eſt expreſſe ſublatum. C. de appell. præcipimus. in fi. nec ſequitur, pactum eo ſublatum, ergo & pactum firmatum ſententia & cõfirmatione. 2. Plus enim poteſt hoc tale quàm hoc ſimplex, facit de pact. quamuis, de iureiur. licet. de foro competenti. c. fin. lib. 6. inducit etiam authent. vt cum de appel. cog. in prin. & § 1. colla. 8. vbi not. legem nouam non extendi ad cauſam pendentem vel deciſam, etiam ſi ad præterita referatur.

i ¶ Præmiſſorum.] ergo non ſolum vltimum articulum de ſepulturis, ſed etiã prẹcedentes duos reſpicit, ſecundum Ioan. Monac.

1 Prẹter Pano. hic vide Federicũ de Senis cõ, ſil. 10. & Oldr. conſi. 257.

Priuilegium ẽt ſine ſcriptura valet.

2 Romanus ſingul. 3. per glo dicit pactũ iuratũ non tolli per clauſulã nõ obſtãte pacto, vide Rotã in nouis deci. 298. Cor. in reper. rubric. de iureiu. in 21. priuil. remiſſiones ibi poſitas, & gl. cũ ibi p me notatis. c. cũ non deceat. d̃ electio. li. 6. Fonta.

tiæ, status uel dignitatis existãt, ac sacerdotes parochiales, & curatos siue rectores prædictos, præsentium tenore rogamus & hortamur attente, nihilominusq; † eis districte præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines & professores eorũ habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaq; munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio & † propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supra dictis tamquam cooperatores [a] eorũ idoneos, & laborũ suorũ participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omittant, ut proinde illis æternæ beatitudinis præmiũ augeatur, & animarũ salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdem ubere fauore prosequitur, & gerit in uisceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur: nec eadem æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remedium adhiberet, ipsosque nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret.

† Aliàs ita: nihilominus eis districte præcipiendo mãdãtes, &c.

† Al. & ꝓpositionis.

a ¶ Cooperatores.] de offic. ordin. inter cætera. in fi.

TITVLVS VIII.

De decimis, (primitijs † & oblationibus.)

† In anti-quiorib. codicib. et impres-sis [...] hæc tria verba: [...]mitijs, & oblationibus.

¶ Clemens quintus in cõcilio Viennensi.

¶ *Ponit quattuor casus, in quibus religiosi grauãtes vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, nõ desistunt intra mesem, vel de vsurpatis vel retentis intra duos menses non fecerint emẽdam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excommunicati. Secundus, tertius & quartus casus ibi, Seu qui. Ioan. And.*

CAP. I.

Religiosi [b] †

† Vide concil. Trid. sess. 25. de reformat. c. 12.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET obligationibus.

Cõtinuatio.

¶ Visum est supra de vno iure parochiali, scilicet de iure funerandi: verũ quia est vnum aliud ius parochiale, s. ius decimarum: ideo, &c. De iuribus parochianorum vide panor. in rubric. de paroch. & alien. parochianis. in antiq.

Religiosi.] ¶ Præsupponendum est, ꝙ licet religiosi cuiuscunque ordinis teneantur soluere decimas de fructibus suarum possessionum, tñ sunt aliqui exempti, vt non soluant decimas de terris, quas ꝓprijs manibus excolunt, & excoli suis faciunt proprijs sumptibus: similiter non soluunt decimas de fructibus animalium. Secundo præsupponendum est, ꝙ isti religiosi exempti aliquando committebant fraudes: quia coniungebant animalia suorũ vicinorum cum suis, vt fraudarent ecclesias parochiales à decimis: vel etiam fingebant emere animalia, & dimittebãt empta apud venditorem.

CASVS. Sum in titulo de decimis, vellem informari de tali dubio, scio ꝙ sanctitas vestra aliquos religiosos priuilegiauit, vt non teneantur soluere decimas de fructibus possessionnm suarum, quas ꝓprijs manibus excolunt, vel etiam quas excolunt proprijs sumptibus, nec etiam de suis animalibus, sed accidit ꝙ isti religiosi tradunt possessiones suas excolendas aliquibus colonis pro certis redditibus, & tradunt illas possessiones liberas à decimis, vt cõsequantur maiores redditus. Item ducunt animalia vicinorum suorum cum suis, vt vicini sui non soluant decimas, quæritur, vtrũ possint istud facere impune? Dicit Clemẽs ꝙ non: immo si tales religiosi habeant administrationem, post vnum mẽsem postquam fuerint requisiti à rectoribus ecclesiarũ restituere decimas, sunt suspẽsi a diuinis. Si vero sint simplices religiosi, tũc post duos mẽses ipso facto incurrunt excõicationem, à qua non veniunt absoluendi nisi post restõnem. Sed ponamus ꝙ laicus donauit se & sua monasterio priuilegiato: quæritur, vtrum talis laicus debeat soluere decimas? Dicit Clemens ꝙ nõ, hoc dicit. Helias Regnier. ¶ Colligo aliquot notabilia Primo, ꝙ religiosi priuilegiati magis sunt puniendi quã non priuilegiati: q̃a priuilegiati faciẽtes fraudes circa decimas, sustinent pœnas hic contentas, secus de non priuilegiatis. Not. ꝙ religiosi exempti à solutione decimarum circa decimas non debent facere fraudes. Nota ꝙ religiosi isti non sunt exẽpti à decimis, nisi quando excolunt possessiones proprijs manibus, vel colere faciunt proprijs sumptibus. Et dicuntur excolere ꝓprijs sumptibus quando habẽt aliquem mercenariũ, cui tradunt aliquam pensionem annuam: siue percipiant fructus, sine non. Nota, ibi, [Immiscentium.] contra. c. quod in dubijs, de cõsec. ecclesi. vel alta. admistum nõ sortitur naturã eius q̃ admiscetur, & hoc quia tali admistione fieret legi fraus. l. athetas. §. prætor ait, ff. de infra. Item mista possunt hic separari: & de ista mistura separabilium & inseparabilium, vide (ait Ancha.) quæ in simili notat glo. in l. si sponsus. §. generaliter. ff. d̃ ijs, qui not. infra. Et Bar. in l. cotem ferro. §. dominus. ff. d̃ public nota de confiscatione illicitorum adiunctorum licitis. Fontanus. Nota de verbo, [Vsurpare.] quòd sumitur in malum, de ele. generali, vbi de hoc per Anchid.

Nota de verbo. [Requisitionem,] quòd cum sit in singulari, probat hoc casu sufficere vnam requisitionẽ, & de hoc in glo concor. Zabarel.

[Prima glossa summat, diuidit, & soluit duo dubia.]

b ¶ Religiosi.] Ponit quattuor casus, in quib. religiosi grauãtes vel fraudãtes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorũ interest, nõ desistunt intra mẽsem, vel de vsurpatis vel retentis intra duos menses nõ fecerint emendã, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia nõ habentes sunt ex-

ſunt excõmunicati. Secũdus, tertius, & quartus caſus ibi, (Seu qui.) Et primo ponit conſtitutionem, cũ ſuis pœnis, quã ſecundo moderatur: ibi, (Cæterum.) Et ꝑ hoc verbũ, religioſi, patet in ſæcularibus clericis vel laicis qui in hoc delinquerẽt, nõ eſſe locum his pœnis. concord. ſ. ea. cõpil. de teſta. cap. vnico. ĩ. de priuil. cã. 1. & facit quod ĩ. dicam in caſu ſecundo. & poteſt eſſe ratio: quia communius religioſi delinquebant in his, & quia ambire & concupiſcere aliena reprobabilius eſt in religioſo. de electione, quorundam. lib. 6. ſimi. de hæreticis. accuſatus. in fi. eod. lib. In religioſo trãslato ad eccleſiam ſecularem (licet forte non fuerit de mente) videtur has pœnas locum habere per verbum vniuerſale, quod ſequitur. & facit quod not. de electione. quorundam. lib. 6. in glo. penult.

quicunque a, qui noualiũ b aut alias decimas eccleſijs c debitas d ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes e, appropriare f ſibi præſumpſerint, aut exquiſitis fraudibus ſiue coloribus g uſurpare: Seu qui de animalibus h familiarium i & paſtorũ k ſuorum, uel aliorum etiam animalia ipſa eorum gregibus l immiſcentium m: Seu qui de animalibus, quæ in fraudem eccleſiarum in pluribus locis emunt, empta que tradũt uẽditoribus, uel aliis ab ipſis tenenda n: Seu qui de terris, quas tradũt alijs excolendas o decimã ſolui eccleſijs nõ ꝑmiſerint p, aut ꝓhibuerint q: niſi poſt requiſitionem ꝑ eos, quorũ intererit r, ſuper hoc eis factã s

Fœmini nũ. cõprehẽdit ꝑ maſculinum.

a ¶ Quicunque.] etiã Hoſpitalarios & Ciſtercienſes includit. de quibus co. tit. ex parte 1. Et comprehendit etiam feminas, de hoc de elect. generali. lib. 6 in gl. 2.

b ¶ Noualium.] quid ſit nouale, habetur de ver. ſig. c. 1. & cap. quid per nouale. de priuileg. cap. vlt.

[Gloſſa ſequens ſoluit quæſtionem, quando debentur priuatis.]

c ¶ Eccleſijs.] per hoc puto conſtitutionem locum nõ habere, quando illæ decimæ debeẽtur priuatis, puta per antiquũ feudum. de ijs quæ fi. à præla. cũ Apoſtolica. vel priuilegium. facit ĩ. c. proxi. agant. ergo tũc via ordinaria. iſta enim conſtitutio illis noluit ſubuenire. facit eo. tit. tua 2.

d ¶ Debitas.] de iure communi vel ſingulari: eſt autẽ debitum quod exigitur ab inuito. ff. de verb. ſigu. l. debitor. facit. 14. q. 1. quod debetur. Ioan. And.

e ¶ Spectantes.] tunc ergo ceſſat conſtitutio, & merito: quia nemini facit iniuriam qui iure ſuo vtitur, vt ſ. de elect. cum eccleſia cum concor.

f ¶ Appropriare.] ĩ. dicit, vſurpare. & de his ĩ. dicam.

g ¶ Coloribus.] concor. de elect. auaritiæ. lib. 6. & infra tit. 2. c. 1. §. quia vero.

[Glo. ſequens notat pro Aegidio.]

h ¶ Animalibus.] per hunc verſic. & ſequentem approbata vr̃ lectura Aegidij dicentis, de eccl. ædifi. cũ dicat, ꝙ priuilegiũ leproſorũ de non ſoluendis decimis, de nutrimẽtis animalium intelligitur, ideſt, de animalibus. quæ nutriunt. ſic. n. adaptantur fraudes quæ ſequuntur. ſic ergo vr̃ intelligenda decre. ex parte. 1. ſ. e. tit. licet aũt religioſi facientes has duas fraudes ligentur his pœnis, leproſi non ſic alias religioſi non ſint, ut dixi in 1. glo. Ioan. And.

1 Vide Abbatẽ in c. 2. ex tra d for. compet.

i ¶ Familiarium.] famulantium 1 ſcilicet: in hoc tamen non eſt vis per id quod ſequitur, intelligitur tñ de non plene oblatis, vt in fin. & eſt ſi. de priuileg. auctoritate. in fin. lib. 6.

k ¶ Paſtorum.] qui tenentur de cuſtodia. de hoc de regu. iur. quamuis. Ioan. And.

l ¶ Gregibus.] licet ſtricte grex differat ab armento, qđ eſt maiorum animalium, vt equorũ & boum, grex vero minorum, vt porcorum, caprarum, & ouium: hic tñ large ſumiẽ pro maioribus & minoribus, quæ gregantur. & facit ff. de abigeis. l. fin. Cui vero eccleſię debeatur decima de fructu gregis, not. 13. q. 1. § 2. & eo. tit. ad Apoſtolicæ. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens arguit & reſpondet.]

m ¶ Immiſcentium.] hic iunge litterã infra, decimã ſolui, &c. ex hac miſtura vr̃, ꝙ deberent ꝑdere priuilegiũ etiã circa ꝓpria animalia, vt ſic inutile adiectum vitiaret quod erat vtile. de off. deleg. cũ ſuper. ſed hic iſta ſũt ſeparabilia. ff. de aqua quotid. & æſti. l. 1. §. Trebatius. de quo dic vt not. de reg. iur. vtile. lib. 6.

n ¶ Tenenda.] ſicut ergo priuilegium de decimis laborum nõ extenditur ad terras, quas colẽdas tradunt vt ſequitur: ita priuilegium de nutrimentis animalium, non extẽditur ad animalia, quæ tradunẽ alijs nutrienda.

[Glo. ſeq. primo dicit in priuilegijs duo requiri, ſecundo tractat de quibus colonis intelligatur: tertio, an coloni teneantur ad decimas.]

o ¶ Excolendas.] in priuilegio enim de decimis laborũ hæc duo requiruntur, ꝙ prædia ſint propria. eo. ti. dilecti. & ꝙ illa laborẽt ꝓprijs manibus vel ſumptib. 2. eo. tit. licet. & intelligo hoc non ſolum de colonis cenſualibus, ſed etiam partiarijs. de vtriſq; not. eo. tit. tua 2. 3. Dicebant tñ quidã ex his priuilegiatis ſuper decimis laborũ ꝙ includebanẽ terræ datæ colonis partiarijs: q̃a ſumptib. ipſorũ coluntur propter partem, ſ. fructuũ quam habent ex cultura coloni. ſed vt dixi in prædicta decre. tua. & cap. cum ſint homines. pars talis coloni potius eſt fructus quàm lucrum; ſubmittit enim illa fortunæ, & diuinæ miſericordię. qñ igitur conducunt operarios, dant certum prætium vel certos corbes pro cultura: dato quòd nil proueniat ex ꝑdio, tunc ſuis ſumptibus colunt 4. Sed nunquid coloni partiales vel cenſuales priuilegiatorũ, ſimpliciter ſuper decimis nõ ſoluendibus teneanẽ ad decimas? Puto ponderanda verba priuilegiorũ. facit de priuileg. porro. q̃ ſi eximunt terras ipſorum ab hoc onere, colentes illas priuilegio participant: ſi vero eximunt perſonas, tunc licet illi de ſua parte nõ ſoluant, coloni non exempti de ſua ſoluent 5. facit eo. tit. à nobis. & 16. q. 1. queſti. de priuileg. per exemptionem. lib. 6.

2 Idem doct. Fot.

3 Idem doct. placet Pet. de Anc. & Imol. cõmẽdatibus gl. & faciunt hic dicta Bart. in l. ſi merces §. vis maior. ff. loca. c. tua. c. cũ ſit. ſupra. eod.

4 Idem Imol. & Petr. de Ancha.

5 Quia ſeparatorũ eſt ſeparata rõ. not. Archi. 11. q. 1. c. clericũ. ſicut fructus eccleſiæ ad firmã dati aut vẽditi, immo ſi portanẽ ad vendendũ, dicit Petr. de Anc. non gaudent. priuilegio eccleſiæ. facit l. licitatio. §. vlt. ff. đ publ. c. pe. de cẽſib. li. 6

p ¶ Non permiſerint.] facto.

[Glo. ſeq. addit tertiũ caſum, de quo quærit. arguit pro, contrarium ſoluit.]

q ¶ Prohibuerint.] verbo. In tribus ergo vltimis caſib. vnit hæc conſtitutio non permittentem vel prohibentem: in primo, appropriantem vel vſurpantem. Sed dubitatur, an liget non ſoluentem, quod videtur ꝑ verbũ quod ſequitur, retinere. Non puto ꝙ hoc ſit de mẽte, ꝙ religioſi non ſoluentes decimas incurrant has pœnas: aliud enim eſt appropriare vel vſurpare, aliud non ſoluere: & verbum retinere, quod ſequitur, reſpicit illas appropriatas vel vſurpatas. vbi ergo ex aliquo feudo ſibi rite donato, vel per priuilegium percipiunt decimas intra certos limites, quos excedunt, vel certa quota illis debeẽ q̃ excedunt vel non ꝑmittunt, vel prohibent colonos ſuos decimas ſoluere in caſibus in quib debentur, locus eſt his pęnis.

r ¶ Intererit.] ſcilicet per prælatos & miniſtros illarũ eccleſiarum, quibus debentur.

[Glo. ſeq. alleg. concor. notat differẽtiã & tres caſus.]

ſ ¶ Factam.] concordat de off. ordi. ſi canonici. lib. 6. ſufficit autem quomodocunq; de hac requiſitione legitime conſtet. non ſic in caſu decre. 1. de ſent. excõ. lib. 6. vbi oportet conſtare per publicum inſtrumentũ, vel ſigillũ authenticũ, & eſt ſpeciale, vt ibi not. Et ex illo

illo & isto ca.& ex decre. I.§ de priui.not. casus in quibus requisitio partis etiam vnica constituit quẽ contumacem: etiam quo ad incurrendas suspensionis & excommunicationis pœnas.

a ¶ A Præmissis.] prohibitione, fraudulẽta emptione, & immistione.

à præmissis [a] destiterint intra mẽsem [b], aut si de ijs quæ cõtra præmissa vsurpare vel retinere præsumpserint, intra duos [c] menses damnificatis ecclesijs emendam nõ facient cõpetentem: sint & tandiu maneant ab officij [d] administrationibus & beneficijs suis suspensi, donec [e] destiterint & satisfecerint, vt superius est expressum. Quòd si religiosi huiusmodi administrationes vel beneficia nõ [f] habeant, eo casu quo alij supradicti suspẽsionis, ipsi sententiã excõicationis incurrãt, ante satisfactionẽ condignã nullatenus absoluẽdi: priuilegijs nõ obstãtib⁹ quibuscũq; [g].

¶ Cæterũ præmissa [h] extendi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos [i] tenentur, dum tamen illi religiosi eisdem cum effectu [k] donauerint aut obtulerint se [l] & sua.

¶ Idem in eodem.

¶ *Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secũdum taxationẽ, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

SI beneficiorũ [m] deci-

b ¶ Mensem.] quot dies habere debeat, not. de elect. quàm sit lib. 6.

[Glo. seq. ponit diuersitatis rationem, & dubium soluit.]

c ¶ Duos menses.] s. dat vnum mensem tãtum, quia sufficit desistere, hic vero requiritur emenda, quam durius est facere, & ideo datur maius tẽpus. & videtur ꝙ isti duo menses currunt ab vsurpatione vel retentione, licet superior currat à requisitione. simile de sepul. c. I. in fi. li. 6. sed puto de mẽte ꝙ requisitio respiciat vtrumque casum.

[Glo. seq. declarat, petit dubium quod aperit.]

d ¶ Officijs r.] declarari debuisset, an intelligeret & de diuinis, an de alijs officijs, puta quia sacrista, cellarius, camerarius, eleemosynarius, vel his similes, & pro hac littera & lectura facit de solu. c. 2. de regu. iur. in pœnis. li. 6. pro prima facit: quia infra non repetit de officijs.

[Gl. seq dubium soluit, & opi. ponit quã determinat.]

e ¶ Donec.] sic suspensi indigent absolutione: quia de satisfactione dubitari posset, nõ sic in suspensis ad tps determinatum, puta mensem vel annum secũdũ Inno. qui hoc not. de æta. & qualita. cum bonæ. satis crederẽ ꝙ sufficiat iudicis declaratio sup satisfactione sine alia absolutione. In excõicatis vero necessaria est absolutio post satisfactionem, vt infra patet.

f ¶ Non habeant.] similis distinctio s. ea. compl. de vita. & honest. cleri. quoniam, in princ. & circa fi. & §. de statu mona. ne in agro. §. si q. s. & §. de pẽn. multorũ.

g ¶ Quibuscunque.] per quæ possent prædictæ sententiæ impediri: priuilegia enim super decimis illis concessa, tollere non intendit: quod patet ex principio.

h ¶ Præmissa.] s. secundo & tertio casu. Ioan. And.

i ¶ Oblatos.] de his 24. q. I. vt lex cõtinentiæ. vbi not. an tales conuersi & oblati intelligantur renuntiasse proprijs, & continentiam voluisse. Ioan. And.

K ¶ Cum effectu.] tollit hoc verbũ fictiones & fraudes. Item conditiones & pacta, quæ suspensum tenerent talem oblationum effectum.

[Glo. seq declarat, & obiectionem soluit.]

l ¶ Se & sua.] non sufficit ergo ꝙ bona donassent manentes in sæculo, ipsorũ fructu retento. nõ obstat de priuilegijs, vt priuilegia. tales enim confratres sunt, & in aliquibus priuilegiati, vt ibi, sed plene oblati nõ sunt, vt hic.

SI beneficiorũ.] Duæ sunt partes principales. aut duo sunt dicta: primo enim declarat secundũ q̃ taxationem, & secundum quam monetã solui debet decima beneficiorum alicui concessa. Secundo prohibet propter illũ occupari vel distrahi ornamenta diuinis

1 Dicunt hic Petr. de Anch. & Imo. ꝙ hẽns exercere diuina officia & ẽt alia de q̃b. in gl. hic ab illis suspẽdit. si aũt hẽat solũ diuina officia exercere, benigni⁹ est ꝙ ab illis suspẽsus dicat̃ poti⁹ q̃ excõicatus, cũ excõicatio sit nimis magna pœna. ca. feramus. 24. q. I. tñ § ꝙ si. vñ dicere, ꝙ si excõicat⁹ nec curauit repetere officia, qua si sola suspẽsio ab illis esset nimis parua pœna. & hoc crederẽ. Panor. nil dicit. Pet. Anc & Imol. gl. nõ satis exemplificant. Vide ũ qd boni dicat Za. Pont.

deputata. scd̃a ibi, in ver. (Nec per collectores.) Imo.

CASVS. Certis ex causis Papa donauit regi francorũ decimam omnium beneficiorum existentium in suo regno: ponamus ꝙ aliqua abbatia est taxata ad mille aureos, & tñ valet plus vel minus, quæritur vtrũ rex debeat habere decimã secundũ antiquã taxam, vel secundum valorẽ: ipsius beneficij: Et vtrũ quis possit soluere decimã in moneta loci in loco beneficij: puta si collectores decimæ volunt ꝙ soluat in sua moneta, & non in moneta loci beneficij? Dicit Clemens, ꝙ debet solui in moneta loci beneficij. Sed q. ritur vtrũ collectores possint capere calices & alia ornamenta ecclesiæ deputata ad seruitiũ Dei? Dicit Clemens ꝙ nõ, sed si ecclesia habeat alia bona, illa debent capi. Not. ꝙ Papa ab oĩbus ecclesijs orbis, idest ab ecclesijs sibi subditis põt decimã petere, tñ istud non facit nisi cum magna necessitate. Not. ꝙ Papa illam decimam potest donare principi sæculari. Not. ꝙ cum illa decima est data alicui, tunc ipsa est soluenda secundum taxationẽ antiquam, & non sm valorem beneficij. Not. quòd sicut pro executione rei iudicatæ non capiuntur illa, quibus vitam quis sibi quærit; multo fortius nõ debent capi illa bona, quæ sunt deputata cultui diuino, sed si ecclesia habeat aliqua bona superflua, tunc possunt illa capi. No. de taxatione beneficiorum consueta, quæ attenditur: sic & aliàs attenditur status beneficij consuetus. de præb. cum de beneficio. lib. 6. & dic, taxationẽ, id est terminationẽ. sic ff. de vi. triti. & oleo lega. cũ certus. Not. ꝙ attenditur moneta currẽs censualis, & in tali facienda est solutio etiam si nõ exprimatur. ff. de leg. I. si seruus pluriũ. §. fi. de reg iur. l. semp. in stipulationibus. de censi. c. penult. Zabarella

[Prima gl. summat: diuidit, notat ad rubricam, quęrit de quinque & sol.]

m ¶ Si beneficiorũ.] Decima beneficiorum alicui cõcessa sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. Secunda: ibi, (Nec per) Et not. sub rubrica de decimis. põit de decimis beneficiorũ, quas. Papa 2 sępe imposuit sibi vel alijs soluendas ex cã & ad tps. facit de Iudæ ad liberãdã de vo. c. fin. & an in his locũ habeat constitutio, dispendiosam. s. ea. cõpi. de iud. dixi super verbo, decimis. Item per hoc qd̃ dicit beneficiorũ, q̃ritur de quinque. Primo an includanẽ hospitalia, xenodochia, & loca similia. Secundo, de fabricis. Tertio de ijs qui habent Prioratus, domos, grangias, pensiones, vel redditus à monasterijs vel ecclesijs. Quarto, de quotidianis distributionibus, q̃ dantur solũ interessentib. horis, & de minutis oblationibus an veniãt decimãdæ. Quinto, quid de capellanis vel beneficijs altariũ. Et sciendũ ꝙ tpe Clementis quarti & Honorij emanauerũt declarationes super solutione decimarum

2 Vide Abbatem in c. ... suum ... nus. c. ...

decimarum, quas repetitas tempore Bonifacij octaui vidi sub bulla. De primo vr quod non 1 includantur. sup. ea. compil. de præben. per litteras, pro & ꝫ inf. de relig. do. quia cōtingit. §. vt aut. Expeditum est in prædictis declarationib. in principio, vbi sic dr, de redditibus & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus infirmorum & pauperum conuertuntur, decimæ non soluentur. Secundum etiam expeditur ibi in fine, vbi dr, ꝙ de redditibus ecclesiasticis deputatis ad fabricam ecclesiarum decima persoluetur. submittit demum, ꝙ de oblationibus & eleemosynis, quæ dantur ad opus fabricæ, non debetur decima. Tertium ēt ibi est expeditum. quod si habētes prædicta habēt illa 2 in beneficium vel ex mera gratia, ipsi tenentur ad decimam. Si autem habent illa ex contractu conductionis ad firmam, vel emptionis fructuum, vel pro merce de vel remunerationе sui laboris, tunc illi quorum est proprietas, illa decimare debebunt. Quartum ēt ibi expeditur, ꝙ de minutissimis oblationibus, quas recipiunt ecclesiasticæ psonæ rōne ecclesiarum pro sepulturis & dandis pęnitentijs & distributionibus, soluetur decima. De quinto nihil ibi dicitur. sed videtur quòd nō includant, sicut nec includebantur in reseruatione fructuum, quam sibi fecit Dominus noster. Tu dic contra: quia constat illa esse beneficia ecclesiastica ex quo sic sunt per episcopum ordinata. 1. q. 3 quæsitum. & cap. penult. de præben. significatum, quod dicitur de reseruatione fructuum, facit pro: quia nisi fuissent excepta, intelligerentur inclusa.

1 Vide Dec. consil. 156.

† Vide Gemini. consil. 137. & Albertum Brunum consil. 95.

† De ptāte collectorū, & subcollectorū, & an dēat cōfiare p. litteras, vide Ro. tam deci siōe 266. in nouis.

2 An habens pensionē teneaт pro rata, vide Belēzinū in tract. de charitatiuo subsidio. q. 37. & Dec. cōsi. 155. icip. statutū. & Fely. in c. de quar. ta. extra de præsc.

ma cuius a simpliciter b concedatur ad c tempus: secundum taxationem d decimæ in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam e, & ad f monetam g currentem † communiter ipsa decima leuari poterit, & debebit. Nec per collectores †, leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarum calices h, libros, & alia ornamenta diuinis officijs deputata i, ex causa pignoris; vel distractionis capi k, vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

TITVLVS IX.

a ❡ Cuius.] prælato. principi vel alteri. In regno Franciæ sæpe practicatur iste casus.

b ❡ Simpliciter.[si ergo aliquid certum exrpimat Papa, illud seruabitur.

c ❡ Ad tempus.] hoc dicit: quia perpetua curia non fecit per tempora, nec facere intendit. facit de rescript. cap. fin. lib. 6.

[Glo. seq. declarat duas diuersas consuetudines.

d ❡ Taxationem.] In quibusdam partibus sunt beneficia taxata 3 cōi æstimatione prouentuum, vt si taxatum sit in centum, soluat decem: & si haberet mille, non plus soluet; & si haberet solum quinquaginta, tātum soluet: & hoc voluit reseruatio fructuum bñficiotum quam nunc fecit Papa, qui dat collectoribus electionem, an velint recipere fructus ſm taxationē decimæ, an velint illud relinquere bñficiato & recipere residuum. In multis tñ partibus nulla est taxatio, sed singulis annis prout plus vel minus recipit beneficiatus, plus vel minus soluit. patet hoc in extrauag. Io q̄ incipit, suscepti. ex quo ergo habet consuetudo, quod plus vel minus singulis annis soluitur secundum quantitatem fructuum, & illud reseruabitur. Et q̄ expensæ deducātur, & de quibus fructibus soluatur, patet in declarationibus prædictis. Nam inter cætera deducuntur expensæ factæ pro fructibus, & sine quibus fructus haberi non poterant, quod non est in communibus decimis. sup. eo. cum sint homines.

3 In īpetratione beneficij valor illlius ēst ex primēd', ſm cōem cursū, nō ſm taxationē decimæ, vide Rotā deci. 252. in nouis.

[Glo. seq. alium casum per hunc soluit.]

e ❡ Consuetam.] hic iunge litteram, ipsa decima, &c. & q̄d hic dicitur, locum habet etiam cum Papa mandat alicui prouideri de beneficio vsq; ad summam tot librarum paruorum Turoneñ. ad taxationem decimæ: inspicitur enim illarum partiũ consuetudo in taxatione, vt hic, & si non currunt ibi Turoñ. monetæ currentis ad taxationem Turoñ. fiet computatio vel computatio iuxta pōdus & consuetudinē cambij, quæ communiter esse solet, non iuxta casualem caristiam vel vtilitatem, quæ propter casum accideret.

f ❡ Monetam.] in pecunia. n. & non in ipsis rebus dēt fieri solutio decimæ, vt in declarationibus.

[Glossa sequens al leg concor. declarat, & notat.]

g ❡ Currentem.] facit de malefi. c. 2. cū forte currerēt ibi Turoñ. Boñ. vel Srerlingi 4, collectores volebāt ꝙ fieret solutio in florenis, vel soluentes volebant soluere in Turon. vel florenis, cum illa moneta ibi non curreret, hoc prohibet, & hoc dicebāt in illis declarationibus, ꝙ soluentes pecuniam cambire nō tenebantur. Et nota, quod dummodo moneta cōmuniter currat, licet & alia currat, in illa fieri poterit solutio, per hāc litteram, & sic erit electio soluentis, de reg iur. in alternatiuis. lib. 9.

4 Qualis nummus fuerit sterlingus vide Couarruviā tract. de collatione veterū numismatū, c. 2.

h ❡ Calices.] concor. de pig c. 1

i ❡ Deputata.] In alijs ergo non habet locum hæc prohibitio, vt si extant ciphi argētei, libri iuris, vel artiũ vel romācij, ornamēta, mēsalia lectisternia, vł similia.

K ❡ Capi.] dicitur in declarationibus, quod non soluentes per sæcularem potestatem cogi non debent, nisi non soluentis tanta fuerit rebellio, quod propter ecclesiasticæ censuræ cōtemptum, inuocandum sit cōtra ipsum brachium sæculare.

De regularibus & transeuntibus ad religionem.

❡ Clemens quintus in cōcil. Viennensi.

❡ *Professi ordinum Mendicātium, etiam licite trāseuntes ad non Mendicantes, licet ad ministrationes habeant, nō habent vocem in capitulo, etiā si alij de capitulo id concedāt, nec deinceps consequi possunt administrationes, priora tus, vel officia, etiam tanquā vicarij, nec pro se uel alijs animarum curam gerere: & irritat contra factum. vltimo ponit casum exceptum Io. And.*

CAP. I.

VT professo-

DE REGVLARIBVS, &c.

❡ Quia clericorū duo sunt genera, quidam. n. sunt sæculares, alij religiosi. De primo genere dictum est in titulis præcedentibus, nunc dicendum est de alio genere clericorum, videlicet de regularibus.]

Cōtinuatio.

VT professores.] CASVS. Est aliquis religiosus de ordine Mendicantium, qui tractu temporis de licentia Papæ transiuit ad ordinem non Mendicantium, videlicet ad ordinem sancti Benedicti, vel sancti Augustini: quæritur an in huiusmodi ordine possit obtinere aliquem Prioratum, vel aliam administrationem vel ēt aliquod beneficium: vel an cogatur remanere simplex monachus claustralis? Dicit Clemens si ante

tempus

tempus huiusmodi cōstitutionis talis transiens ad ordinem non Mendicantium habeat aliqua officia vel administrationē:illa officia vel administrationes debēt sibi remanere:sed tñ non habebit vocē in capitulo,ēt si alij monachi consentiant. Sed quid si aliquis Mendicans post illā constitutionem velit transire ad ordinem non Mendicantium: quæritur, vtrū possit obtinere illa officia & administrationes? Dicerē ꝙ non, nec ēt possunt esse vicarij ꝓ alijs:rō est in principio.c.Sed ponamus ꝙ erat religiosus de ordine non approbato:vtrum ista cōstitutio comprehēdat ipsum? Dicit ꝙ non. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ex prin.ca. ꝙ quilibet dēt esse cōtentus ea vocatione quia vocatus est,nisi vellet dimittere primam religionem,& transire ad frugē melioris vitæ.c.licet.eo.tit.in antiq.Not. scđo,ꝙ ordines Mendicantiū appellant ordines paupertatis:nā tales nec in cōi nec in particulari quid debēt habere. Alij vero religiosi ēt nihil dēnt habere in particulari,sed bene in cōi.Tertio, ꝙ religiosus Mēdicans de licentia sedis Apostolicæ pōt transire ad ordinem nō Mendicantem,ēt ad ordinem laxiorē:sed talis tunc Mendicans nō habebit vocē in capitulo ēt si ab alijs religiosis sibi concederetur:sed tales dēnt esse simplices monachi claustrales. Not.ꝙ constō ista incipiebat ibi:(Sacro concilio.)& principium Clemētinæ,videlicet, Vt professores, est cā seu motiuum quare ista constō fuit facta. Vide diuisiōnem glo.& maxime gl.in verbo,inibi.quia glo.vr̄ tenere, ꝙ debemus punctare nostrū tex.post aduerbiū,(inibi.) & nō ante, videlicet ibi, (obtineant) Not.iterum istam constitutionem , videlicet ꝙ professi ordinem Mendicantiū, & licite transeuntes ad non Mendicantes,licet administrationē habeant,non hēnt vocem in capitulo,ētsi alij de capitulo id concedant,nec deinceps consequi possunt administrationes,prioratus,vel officia,etiam tamq̄ vicarij,nec pro se,nec pro alijs animarum curā gerere:& irritat ꝯ factum,& vltimo ponit casum exceptum. Et rō totius istius notabilis est,vt professores & religiosi,ēt cuiuscunque ordinis melius maneant in suis religionibus:quia si trāseundo de vno ordine in aliū,haberent in alio in quo secūdo intrant , tantā auctoritatem,præeminētiam,vel maiorem alijs, ipsi nūquam vel vix starent in vno ordine per annum : sed quolibet anno ipsi exirent & ingrederentur nouū ordinem:ideo constitutum est,ꝙ tales sic trāseuntes,de cętero non posset obtinere aliquas administrationes, prioratus , vel officia;immo oportet ꝙ sint simplices religiosi. ¶ Item ꝑꝑ istam rōnem , quæ sequitur, fuit edita ista constō:quia si tales qui transeunt forsan de ordine Mendicantium ad ordinem nō Mendicantiū, possent habere beneficia,administrationem, &c.multæ orirentur discordiæ,multa schismata, id est, multæ diuisiones,quæ sæpe producunt & generant ambitionem. Nā religiosi,qui primo intrauerunt ordinē,si viderent istos religiosos,qui venerunt de alia religione,assumere beneficia vel administrationes , ipsi sibi inuiderēt,& ex illa inuidia orirētur multa alia incōuenientia , vt apparet bene inspicienti:quare Clemēs fuit motus facere hanc constōnem, & illa rō habet in textu in primo capitulo, vsque:ibi,(Sacro.)Not.quod idem est dicere ordo paupertatis , quod ordo Mendicantium,& dicit Lau.Mendicantes dici à mene,quod est defectus:ideo luna dr̄ mene ꝑꝑ defectus,quos patitur.Not.casum in quo non possunt illi de collegio alij cōicare vocem,de hoc in gl.de capitulo. Zabarel.

[Prima gloss.summat,diuidit,docens quid singulæ partes contineant,& quæstionem soluit.]

res [a] cuiusuis paupertatis [b] ordinis,eò [c] libentius in qua vocati sunt vocatione [d] persistere [e] , transeuntesq; ad non Mēdicantium ordinē in eodem conuersari quietius studeant , quò [f] in ipsis [g] discordiarum [h] & schismatum productiua ambitio [i] reprimetur †: Sacro concilio approbante statuimus , [k] Mendicantes quoslibet [l], qui ad nō Mēdicantium [m] ordines ,etiā auctoritate Apostolica [n]

a ¶ Vt professores.] professi ordinum Mendicantium ēt licite transeuntes ad nō Mendicantes, licet administrationes habeant , non habent vocem in capitulo, etiamsi alij de capitulo id concedant:nec deinceps cōsequi possunt administrationes , prioratus,vel officia, etiam tanquam vicarij : neo pro se vel alijs animarum curam genere:& irritat ꝯ factum, vltimo ponit casum exceptum. Et primo ponitur constitutionis causa.Secundo constitutio:ibi,(Sacro.)Tertio ipsius moderatio: ibi,(Ad illarum) Secundo tria facit. Primo prouidet circa vocē & locū capituli.Secūdo circa futuras administrationes vel officia:ibi,(Ad prioratus.) Tertio decretū apponit:ibi,(Quicquid.)Et per hāc litterā,(Professores,)& ꝙ infra sequit,(Mendicantes quoslibet,) dico decre.non habere locum in illo qui infra xv.suę ætatis annū,vel aliàs intra annum probationis fecit professionē in ordine Mēdicātiū , si intra ipsū annum exiuit,& trāsiuit ad nō Mendicantes, cū illa professio nō adstrinxerit eū ordini in spē,sed religioni in genere.eo.tit.c.1.& c.non solum.& c.constitutionē. lib.6.

b ¶ Paupertatis.] vide quod dixi de statu monachorum.recolentes.in fi.

c ¶ Eo.] id est,intantum.Ioan And.

d ¶ Vocatione.] id est,religione.

e ¶ Persistere.] studeant.quod est inf.& habetur hoc.1.ad Corinth.vij.21.q.1.c 1.eo.tit.licet,in principio.

f ¶ Quo.] id est,inquantum.

g ¶ In ipsis.] Mendicantibus, manentibus , vel transeuntibus,& hic iunge verbum, reprimetur:& redeas retrograde.

h ¶ Discordiarum.] facit sup.ea.compil.de sepul dudum post princip.

[Glo.seq.contra ambitiosos duo iura & tres rationes inducit.]

i ¶ Ambitio.] concor.de ele.auaritiæ.in princ. & cap. quorundam.in princ.lib 6.dixit ille Statius Poeta.

Ambitus impatiens,& summo dulcius vnum
Stare loco,socijsque comes discordia regnis.

Et Seneca epist.78.Ambitiosis,aliàs ambitioni,non tā iucundum est multos videre post se,quàm graue aliquem ante se.

k ¶ Statuimus.] cōstat ꝙ aliqui ordines Mendicantes habebāt quædam ex his per priuilegium,quod modo in multis ampliatur,& sit ius cōe, simile de offic.leg. quod translationem,de sent excom.c.vlt.lib.6.

[Glossa sequens casus differentiales colligit,& dubium soluit.]

l ¶ Quoslibet.]Prædicatores,Minores, Eremitas sācti Augustini,& Carmelitas. de ele.quorundam. de reli. do.ca.vnico.lib.6.& ibi habetur qui dicantur ordines Mendicantes,& ex illis iuribus,& hoc c.eo.tit.nō solū.& c.constōnem.lib.6.de sta.reg.c.vnico,§. sane.eo. lib.de exces.præla.c.vnico.eo.li. & inf. de pœnis.cupientes.in prin.collige differentias Mendicantium ad nō Mendicantes,& adde quod dicam inf. de senten.exc. c.1.& per prædi.§.sane.dico hanc constōnem locum habere,etiam in fęminis ordinum Mendicantium, si transeant ad non Mendicantes , facit quod not. de elect.generali.in prin.lib.6.

m ¶ Non Mendicātium.] cessat ergo constō, cum Mendicans transit ad alium ordinem Mendicantium:vel cum ille qui transit,est non Mendicans:siue transeat ad Mendicantem,siue ad non mendicantem,vt sic ex quattuor casibus vnum solum includat.

n ¶ Apostolica.] ab hoc excipit.in fi.

† Al. reprimatur.

1 Quotq; tatis anno dēt fieri professio,ad hoc vt sit valida,vide omni no concilium Trid. sess.25.tit. de regularibus,ca. 15.

a ¶ Tran-

a ¶ Transiuerunt.[repete, etiam auctoritate Apostoli ca. & vide quod dixi s. ead. compil. de ætate & quali. vt hi qui. super ver. in posterum.

[Gl. seq. præmisso dicto Ouidij. ponit duas lecturas obijcit, ponit, solu. quam impugnat. demum soluit, & huic litteræ tripliciter respondet, & remittit.]

b ¶ Inibi.] aduerbiũ ex in & ibi compositum. Ouidius fecit librũ, quem intitulat in Ibim, idest contra Ibim. Aduersariũ eñ suum & corriualem, quia cum vxore sua mœchabatur, vituperare volens, vocauit illum Ibim, ab ibis, ibidis, quæ dicitur ciconia, auis vitupera bilis, quia immunda ex causa quam taceo aliàs tamẽ auis cõmẽ dabilis, q̃a pia in parẽtes senes: quod pro sequitur Ambr. in Hexameron. v. dixit ergo ibi Ouidius.

d ¶ Ab alijs.] de capitulo. & concor. prædict. decre. vt ij qui. & de elect. constitutis.

[Glos seq. exemplificat, & opponit, declarationem poscens. Secundo, quærit, arguit pro: contrarium soluit, & allegatis respondet.]

transibunt in posterum, qui ve hactenus transiuerunt [a], quãuis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarũ, vel regimen quodcunque obtineant inibi [b], vocem aut locum [c] in capitulo non habere, etiam si hoc sibi ab aliis [d] libere cõcedatur. ¶ Ad † prioratus quoque administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia [e], etiam tamquam uicarios [f] seu ministros, uel locum aliorum [g] tenentes: quodque animarum curam & regimen, nec pro se possint, nec pro alijs exercere [h]. Quicquid autem in contrariũ attentatum fuerit, sit irritũ [i] ipso iure quouis priuilegio [k] non obstante.

¶ Ad illorum autẽ Mendicantiũ ordines [l], quos Apostolica sedes eo modo subsistere † noluit, ut eorũ professoribus ita in illis remanere liceret †, quòd nullum extunc ad-

e ¶ Officia.] ergo nõ poterunt sacristæ, camerarij, castaldi, œconomi, syndici, vel his similes. & egerent hæc etiam declaratione. videtur enim includere solum officia subiecta ecclesiasticæ regulæ. pro & contra. 1. q. 3. saluator. circa medium. Sed vidi dubitari an possint prædicare? & videtur q̃ sic: quia verbum Dei non debet esse alligatum. 2. ad Timoth. 2. & Apostolus ad Philippens. siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuntietur, in hoc gaudeo, & gaudebo. ad idem 19. distin. secundum. vbi dicitur quòd nõ refert quis prædicet, sed qualia prædicet. Contrariũ puto, cũ prædicare sit officium curæ: & officiũ & cura sint eis hic prohibita, nec etiam pro alijs exerceant. Primum probatur de officio ordina. inter cætera. s. ead compil. de sepul. dudum. §. huiusmodi. de hære. cum ex iniuncto. & cap. excommunicatur. §. quia vero. & quod ibi dixi, & cap. sicut. si. de Iudæis. quàm sit. Auctoritates Apostoli intelliguntur de ijs, quibus cõpetit. 42. dist. quiescamus. qui licet propter vanã gloriam vel tẽporale commodum prædicent, gaudet Apostolus de prędicatione, licet non de ipsorum motiuo. Ad c. secundum. respondet vt ibi not. & vide quod not 92. distin. in sanct. 16. q. 1. adijcimus. Fareor tamen q̃ in hoc inferior pœna non competit, vt infr. dicam. sed ad hoc valet istud scire, quia possunt prohiberi, & hoc facientes puniri.

Ibidis interea tu quoque nomen habe.

Sed istud inibi difficilius exponitur, nã clarius forma ri debuisset. Circa quod sciendũ est, q̃ hic est duplex punctuatio: Prima post hoc aduerbiũ: & tunc exponitur inibi, scilicet in ordinibus non Mẽdicantibus: & iungitur ibi: quãuis nunc inibi obtineant prioratus, &c. & sic legendo non prohibet hanc vocẽ habere in sæculari ecclesia collegiata, si ibidem administrationẽ haberent. Sed si punctuetur prius, idest ante hoc aduerbiũ, resultat contrarius intellectus, & exponitur inibi, s. in ecclesijs, in quibus obtinẽt prioratus, administrationes, &c. Credo tamen q̃ prima punctuatio sit de mente. Sed vr̃ admirandũ quo ad prius transeuntes & prę latos, q̃ remaneant prælati, & in capitulo vocem non habeant. Et si dicis, capitulum expediret negotia sine tali prę lato ac si vacaret sedes: Respõdeo q̃ in vacatione est illud expressum quoad quædam. itẽ vacatio præsumitur esse breuis propter tempora à iure limitata, de quibus no. de elect. si electio. li. 6. in gl. penul. & facit s. ea. compil. de elect. ne Romani. in fi. sed p̃latus iste vltra quadraginta annos viuere posset, quare non puta hoc fuisse de mente, q̃ si talis est abbas vel principalis prælatus monasterij, qđ in tractandis negotijs monasterij vnà cũ capitulo vocẽ nõ hẽat. Vnde põt intelligi littera de voce habenda in capitulo generali vel prouinciali. de statu monacho. in fin. gulis. s. tit. 1. c. 1. in fi. talis enim abbas vel prior in illis capitulis vocem non habebit cum alijs abbatibus vel prioribus: & hoc sonat littera, aut locũ. solent. n. tales in talibus capitulis sibi vendicare certum locũ in numero, puta 3m vel quartum. facit de priuileg. ex ore. Vel intelligatur 1 de priorib. & alijs administrationem habentibus in monasterijs, qui tamẽ nõ sunt principales prælati monasterij, & illi in capitulo etiã speciali ipsius monasterij vocem non habebunt, vnde nec de abbatibus expressit littera. Et licet quædam monasteria regantur per priores, de illis tamẽ non intellexit: tamen illud verbũ: regimen quodcunq;, multum est generale 2. sed cum excludat à voce capituli, & capitulum sit quid diuersum à principali prælato 3 non puto q̃ ipsum excludat, vt not. ead. compil. de ætate & quali. vt hi q. in gl. cathedralib. vt ibi vide.

c ¶ Locũ.] hoc plus ponit quàm præd. decre. vt hi q. forte propter illud qđ proxime dixi: & licet p̃hibeat locũ capituli, non prohibet stallũ chori, vt ibi dixi.

f ¶ Vicarios.] prouidet ergo contra fraudem, qua tales procurassent amicos præfici administrationibus vel curę animarum, per quos fecissent se constitui vicarios. & facit de reg. iur. quod alicui. lib. 6.

g ¶ Locum aliorum.] plura ponit, vt omnem fraudẽ quę in nomine fieri posset, excludat. facit. in authẽt. vt nulli iu. li. ba lo. serua. ĩ princip. coll. 9. de elect. auaritiæ. & c. fundamenta. lib. 6. cũ similibus. & forte hoc dictũ propter id quod not Host. de offic. vi. cap clericos. vbi dicit quòd vicarius non substituit alium in vicaria, ex causa tamen ad modicum tempus ponit alium loco sui.

h ¶ Exercere.] repete, statuimus.

[Glo. seq. in hoc decreto distinguit.]

i ¶ Irritum.] irritat ergo suffragium vocis & promotionẽ fiendam contra hanc constitutionem: illa. n. cadunt in decretum istud, quæ sunt retractabilia. Sunt enim quædam de officio curę, quæ si exercuissent, nõ essent irrita, vt baptizare, Eucharistiam dare, & his similia. Item quædam quæ consistunt in facto, & nequeunt non fuisse, sicut prædicare. de quo p̃dixi, castaldi, & similia, & vide q̃ dicã j. de hęr. c. 1. ver duro. 4

K ¶ Priuilegio.] prius concesso, tamen iam cœpit curia tales priuilegiare contra hanc constitutionẽ, nec voluit 4 nec potuit Papa legẽ inducere successori, de elect. innotuit cum concor.

l ¶ Ordines.] approbatos per sedem Apostolicã, tamẽ post concilium generale.

Marginal notes:

† In manuscripto vetusto satis & emendato ita: Ad prioratus quoslibet, administrationes, aut q̃cũq. & annua officia nõ assumi, & tanq̃ vicarios seu ministros vel loca aliorũ tenẽtes, &c

1 Idẽ Panor. Imol. & Pet. Anchara. expresse, q̃a posset euenire cas', quo nihil sine principali liceret. de re. eccle. non alie. dudũ. lib. 6. Font.

2 Restringe tñ ad similia p̃cedentibus. l. si. ff. de vi. triti. & oleo leg. item hic tex. est pęnalis. ergo. Font.

3 Facit rubrũ & nigrũ de ijs q̃ fiũt à p̃la. sine cõsensu. ca. ista vox stricta significatio

ne dicit Anc. cõ comprehẽdit mẽbra nõ caput. sed larga significatione etiã caput. de ijs q̃ fiunt. nouit. Fõ.

† al. sustinere.

† al. liceat

4 Vide Felynũ in c. nonnulli. vers. sexto amplia extra. de rescr.

a ¶ Admittiterent.] ita ꝙ oportet ꝙ desinãt in seipsis.
b ¶ Approbatos.] etiam minoris religionis.
c ¶ Transeundi.] singulariter, non collegialiter, vt patet de religi. do. cap. vnico. in fi. li. 6. In his ergo cessat ratio inducta in princ. cap. quia non expedit in ea vocatione manere, in qua vocati sunt.

mitterent [a] ad professionẽ eorum, quibusque concessit licentiam generalẽ ad approbatos [b] alios ordines trãseundi [c], præsentem nolumus constitutionem extendi.

¶ Idem.

EOs qui.] Se summat. Præsupponendum est primo, ꝙ duplex est professio, per quam quis obligatur religioni: Quædam est expressa, quæ fit per ista verba: Promitto Deo & tali sancto, puta sancto Benedicto (si sit in ordine sancti Benedicti) & tibi abbati obedientiã, & reuerentiam, & castitatem: & iste talis obligatur irreuocabiliter, dumtamen aliquod impedimentũ non obstet. Alia est professio tacita, quæ inducitur plurib. modis: Aliquando inducitur quando nouitius immiscet se actibus professorũ: Aliquãdo inducitur assumptione habitus professorũ, & perseuerat triduo profes sor. Aliquando inducitur talis professio tacita ex delatione habitus religionis: idest portãdo habitũ religionis per annum integrum, & ista est materia huius capituli. Secundo præsupponendũ est ꝙ inter habitus religiosorum professorum est aliqñ differentia latens, idest nõ apparens: aliqñ est differentia patens & apparens. Differentia habituũ professorũ dr̃ latens, qñ nõ est differentia in colore, scissura, & figura: sed est alia differẽtia, forte quia habitus professorũ benedicunt̃, habitus autem nouitiorum nõ benedicuntur. Vel nulla est alia differentia inter habitus professorum & habitus nouitiorum, nisi quia habitus professorũ dant̃ in capitulo, vel ante magnũ altare: habitus vero nouitiorũ dant̃ in alio loco. Vel forsan talis est differentia quia habitus professorũ dantur per abbatẽ, & habitus nouitiorum dantur per aliũ, forsan per priorẽ vel aliũ officiarium seu religiosum. Alia est differentia inter habitus professorum & nouitiorum, quæ est patẽs & omnibus nota, q̃ est in colore, vt habitus nouitiorũ sunt alterius coloris ab habitu professorum. Est etiã differentia patens in scissura, sicut in ordine fratrum Minorũ, quia nouitij non habent caputium sutum cũ suo habitu: professores vero habent. est ẽt differẽtia in figura, quia nouitij habent habitũ breuiorem in aliqua parte habitus, quàm habeant professi.

CASVS. Titius intrauit religionem approbatam, recepit habitũ: tñ voluit experiri & tentare asperitates & labores illius: ẽt monasterium voluit experiri mores illius Titij: Ipse Titius portauit habitũ per lapsum vnius anni, non proclamauit nec protestatus fuit: vtrũ per delationẽ habitus videatur fecisse tacitã professionẽ? Distinguit: aut habitus nouitiorum nõ sunt distincti ab habitibus professorum, & tunc dr̃ fecisse tacitã professionẽ, & inducitur professio per lapsum anni, ẽt si maneret in monasterio per xx. annos in tali habitu nouitiorum. Si aũt habitus nouitiorũ & professorum sunt distincti in colore, in scissura, & in forma siue figura, & non accipit aliũ habitum, nisi habitum nouitiorum, tunc per lapsum anni non dr̃ professus. Not. ꝙ quis obligatur religioni, ẽt per tacitam professionem. & quia gl. 2. vr̃ iuuenibus intricata propter diuersitatem casuum, pono aliquas cõclusiones. Prima est: Delatio habitus manifeste distincti, vt in culore, scissura, vel forma seu figura, quantocũque tẽpore nõ inducit professionẽ. hoc probatur hic in fine textus iuncta glo. fi. Secunda conclusio: Delatio habitus indistincti siue per modũ, de quo in c. 1. eo. tit. lib. 6. vt q̃a non solũ professi & monachi illo vtuntur, sed ẽt gerẽtes vitam cõem cũ eis: nõ inducit professionẽ in eo, q̃ in pupillari ætate eũ assumpsit, quãtocunque tẽp ore deferatur, vt probatur in d. c. eo. tit. li. 6. nec hodie corrigitur per istum tex. vt no. hic in glo super verbo, portauerint. secus autem in eo qui eum habitũ assumpsit in pubertate: inducit enim in eo tacitam professionẽ post annum, vt probatur in d. ca. 1. § qui vero. lib. 6. Tertia conclusio: Delatio habitus extra religionem quãtocunque tẽpore nõ inducit professionem. Hoc voluit tacite iste tex. in ver. in aliqua religione. argumento isto sumpto per ɔ̃rium, & expressius tenet hic glo. in ver. aliqua. quam singulariter notabis facit c. vt clerici. de reg. Quarta conclusio: Delatio habitus indistincti vt est ille quo utuntur pariter monachi & conuersi, inducit intra annum post pubertatem professionẽ tacitã in c. 1. eo. lib. 6 Quinta conclusio: Delatio habitus distincti latenter, puta per benedictionẽ, inducit per annũ professionẽ in illo monasterio, in quo habitus delatus fuit. Hæc conclusio singulariter probatur per istũ tex. assumptio aũt habitus professorũ inducit professionẽ in genere, si datur ꝑseuerantia tridui. de quo tñ dicendũ, vt habet̃ in c. constitutionẽ eo ti. lib. 6. in fi. ẽt si talis habitus patenter distinguatur ab habitu professi, vt ꝓbat̃ in d. c. 1. in fi. nec in hoc ille tex. mutatur per istũ, quia loquitur in alio casu, ad quem littera ista restringitur, vt notat̃ hic in gl. magna. in verbo, hodie vero quo ad hunc casum. Ex p̃dictis & ex magna gl. in vers. ex his nota triplicẽ habitũ nouitiorũ. Et ꝙ ad professionẽ faciendã tacite vel expresse requirit̃ pubertas, ita ꝙ masculus debet esse xiiij. annorum, fęmina vero xij. nec sufficit ad istũ effectũ ꝙ prudentia vel malitia suppleat ætatẽ: & hoc voluit gl. in versi. ætate. Nota de habitu nouitorũ. & quo ad hoc dr̃ nouitius quicunque non professus. aliter accipitur hoc verbũ ĩ. in cle. proxi. §. sane 1. vbi de hoc. in gl. 1. scholasticit. Nota de professione q̃ obligat speciali religioni in genere. de hoc in gl. licet igit̃. Zab.

¶ Pubes per annum deferens habitum nouitiorum non patẽter distinctum ab habitu ꝓfessorum, intelligitur professus. Ioan. And.

CAP. II.

EOs † [d] qui deinceps [e] in discretionis consti

[Glo. prima dicit quid determinat.]

d ¶ Eos qui.] Se summat determinans decret. ex parte. eo tit & quod ibi not. Ber. & Innoc. & ipse Inno. & Host. eo. ti. c. 2. & Abb. eo. ti. cõsulti. & decr. 1. e. ti. li. 6.

[Gl. seq. probat ꝙ ius nouũ continet, dicens q̃d de iure veteri, & quomodo capitulum suum casum non excedit, distinguens triplicem habitum.]

e ¶ Deinceps.] per hoc patet, & per verbum infra, decernimus, ꝙ hæc constitutio ius nouum statuit, & p̃terita non respicit. Dicebamus enim olim, ꝙ tunc delatio habitus per annũ inducebat professionẽ tacitã, qñ erant habitus indistincti: & sic intelligebat̃ decre. ex parte eo. tit. vt ibi not. in fi. vlt. glos. Si uero erant distincti, secus, qualiscũque foret distinctio. eo. tit. statuimus & apertius. eo. tit c. 1. in fi li. 6. Hodie uero quo ad hunc casum distinguimus qualis sit distinctio habitus, an patens altero de tribus modis hic expressis: an latens, puta ꝑ benedictionẽ vestiũ, ꝑsonã dantẽ, locũ uel formã dationis. ex duabus. n. capis quarũ altera benedicta uel data ꝑ prouincialẽ uel in capitulo, altera non: primã à secunda discernere nescis. Primo casu delatio talis habitus, ẽt ultra annũ nõ inducit tacitã, scd̃o sic. Ideo aũt dixi quo ad hunc casum, q̃a quo ad alios casus adhuc stam⁹ iuri antiquo. ut sufficiat qualiscunq; distinctio: Vnde adhuc hodie maior q̃ scienter & sponte recipit habitũ distinctũ per modũ quem s̃. dixi latentẽ, si perseuerat triduo, professus est: quod dic vt eo. tit. constitutionem. lib 6. Ex his not. triplicẽ habitum nouitiorũ, distinctum, indistinctum, & indistinctissimum. Itẽ primus, scilicet distinctus duplex,

habens

† De materia ... de omni. no Abb ... tẽ, & doctores post gl. sam in c. ex parte. extra de regularibus. & doctores in c. 1. § distinctus. de regularib. lib. 6.

Habitus distinctus quoq; ... patens ... que ... latens.

Nouitiorũ habitus triplex.

habens scilicet distinctionem latentem & patentẽ, vt hic. In habitu ergo nouitiorum latẽter distincto, uel indistincto, vel indistinctissimo, dummodo receptus fuerit ab adulto, delatio ꝑ annũ inducit tacitã, & hoc indubitatũ. Delatio uero habitus nouitiorum patenter distincti, uel indistincti, vel indistinctissimi, vbi receptus fuerit ab impubere, per lapsum anni non inducit tacitam. & in his casibus adhuc verum esset quod no. Inno. in decre. ex parte. & abbas in decre. consulti. qui dicebant, quòd delatio habitus nouitiorum distincti quantocunque tempore, non inducit professionem. Et Abbas dicebat, quòd vidit litteram Papalem absolutoriam cõcessam illi, qui talem habitum detulerat fere per xx. annos. hæc probantur s. eo. ex parte 1. & c. statuimus. & eod. titu. ca. 1 lib. 6. & hic. Dubitatur tamẽ ne decretalis ista intendat corrigere quod vltimo dixi de habitu indistinctissimo recepto ab impubere, ut inf. dicam.

tuti ętate [a] nouitiorum habitum in aliqua [b] religione [c] per annum [d] portauerint [e], hoc ipso religionẽ illã [f] decernimus esse professos; Nisi huiusmodi habitus in colore [g], scissura [h], vel forma se distinctum patẽter exhibeat ab habitu professorum [i].

TITVLVS X.

De statu monachorum, vel canonicorum regularium.

a ¶ Aetate.] xiiij. 1. in viro. & 12. in muliere. & requiritur ætas cõsummata. s. eod. ad nostrã. Nec sufficit ꝙ prudentia uel malitia suppleat ætatem. de hoc s. cod. postulasti.

b ¶ In aliqua.] secus ergo si extra religionẽ, & sic nõ corrigitur decre. ut clerici. sup. eod.

c ¶ Religione.] per sedem Apostolicam approbata. de vo. c. vnico. li. 6. s. eo. c. proxi. in fin. siue sit Mendicans vel non. Io. And.

[Glo. seq. exponit, & dubium soluit.

d ¶ Per annum.] integrum. eo. ti. c. 1. li. 6. & ibi, & ꝙ si totum, &c. & per hãc litteram, quæ habet s. eo. ex parte. & eo. ti. c. 1. li. 6. patet, satis esse ꝙ detulerit per integrum annum, licet annum nõ excesserit: debet ergo nolens obligari, intra annum deponere s. eo. statuimus. Io. And.

[Glossa sequens exponit, casum excipit, quẽ dicit non correctum, & dubium soluit.]

e ¶ Portauerint.] licet enim ante annos discretionis induerint: ex quo tñ post illos per annum portauerũt: sunt ꝓfessi. hoc verũ, nisi eo casu tanta esset indistinctio habitus ꝙ sęculares illis ꝯuenientes vterentur illo. eo. ti. c. 2. respon. li. 6. Nisi dicatur ꝙ hæc decre. quæ solũ ponderat dilationẽ nõ assumptionẽ, illud corrigat, scđm ꝙ nõ esset hodie dare habitum indistinctissimum. Sed non credo ꝙ hęc decret illud corrigat, qđ probat littera s. nouitiorum habitum. facit de electione. cum expediat. li. 6. cum concor. Item intelligas hãc litteram de illo, qui sponte recepit, uel saltem portauit, aliàs non obligaret portatio, quę fieret durante probabili metu. quod me. cau. c. 1. Io. And.

f ¶ Illam.] licet igit̃ illa tacita professio de qua eo. ti. constitutionem, 2. respon. li. 6. obliget religioni in genere, ut ibi: ista tamen obligat in specie, ut hic.

g ¶ Colore.] vt quia nouitij album, alii grisæum uel nigrum: apud quasdam Moniales distinguunt̃ professæ per velum album ab nigro. Sed communis est illud distinctiuum consecrationis.

h ¶ Scissura vel forma.] patet in ordine Minorum, vbi nouitij non habent sutum caputium.

[Glossa sequens addit casum de quo remittit.]

i † Professorum.] adde casum quando protestatur ꝙ per lapsum non intẽdit obligari religioni: & hoc præcipue si protestatio fuit cõuentionalis. de hoc scripsi post Vin. eo. ti. ex parte. post Host. eo. ti. ca. 2. & c. ad Apostolicam. & de hoc in Specu. de sta. mona. in vlti. quæstione.

¶ Clemens v. in concilio Vienen.

¶ *Præmittit exordiũ breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum vel notabilem excessum in uestibus, cibis, potibus, equitaturis, et lectisternijs.*

CAP. I.

NE in † agro [k] Do-

DE STATV MOnachorum vel canonicorum regularium.

[Visum est sup. qualiter quis obligatur religioni etiam per tacitam professionẽ, uerum quia posset dubitare aliquis de statu obligatorum, ideo subijcit rubricam, de statu monachorum, & canonicorum regularium.]

NE in agro.] Diuiditur in decem partes, ut patet in rubro. Secunda: ibi, [Statuimus.] Tertia: ibi, [Sane.] Quarta: ibi, [Porro.] Quinta: ibi, [Si quis autem.] Sexta: ibi [Quia vero.] Septima: ibi, [Ad hæc.] Octaua: ibi, [Cęterũ.] Nona: ibi, (Ad ampliationem.) Vltima, ibi, (Præmissa.) Imola.

CASVS. Vidi s. de regularib. & qualiter quis obligatur religioni, sed vellem informari de conuersatione obligatorũ religioni, & utrum sit eis licitum uti quibuscunque uestib. cibis, & lectisterniis ad libitũ suæ uolũtatis? vel vtrum aliquam modestiam in prædictis teneant̃ seruare? Dicit Clemens Romanus Põtifex, ꝙ ipsi dẽnt cauere, ne ponant excessum in uestimentis, cibis, & lectisternijs Et rõ huius constitutionis ponitur in prin. huius c. Et quia cap. est nimis lõgũ, ideo, accipiatis diuisionem gl. uestræ, & ꝓcedatis ꝑ partes secũdum diuisionẽ. No. ꝙ ista cle. hẽt decẽ partes. Prima incipit: ibi, (Ne in agro.) in qua ponit exordiũ & causam quare fecit istam constõnem, & prohibet gñaliter monachis ne excedant in habitu, siue in uestib. cibis, & potibus, equitaturis, & lectisternijs. Secundo: ibi, (Statuimus,) spãliter prouidet circa uestes proximas habitui, ut sunt almutia, caputia, calceamẽta, zonæ, cultelli, calcaria, sellæ, & fręna equorũ: & ultimo circa habitũ superiorẽ. Tertio: ibi, (Sane.) prouidet circa ipsorum monachorum confessionem, communionem, & circa expositionẽ regulæ, & circa instructionẽ seu doctrinã paruorũ nouitiorũ. Quarto: ibi, (Porro.) ꝓuidet circa venationes, & aucupationes, qualiter & quãdo dẽnt venari. Quinto: ibi, (Si quis autem.) punit aliquos trãsgressores istius ꝯstitutionis, & iubet puniri alios scđm disciplinã regularẽ. Sexto: ibi, (Quia uero nõnulli.) ꝓuidet seu statuit ꝯ professores eũtes ad curias principum, vel aliàs vagãtes: vel intra septa monasterij arma tenẽtes. Septimo: ibi, (Ad hæc prædecessorum.) ꝓuidet ꝯ ipsorũ solitudines. Octauo: ibi, (Cæterũ prioratus.) ꝓuidet de priorũ ætate & ipsorum sacerdotio, ꝓfessione & habitatione. Nono: ibi, (Ad ampliationẽ aũt.) ꝓuidet de monachorũ ordinatione, & de ipsorũ doctrina. Decimo: ibi, (Præmissa igit̃ oĩa.) ꝯfirmat, & innouat decretalẽ s. e. cũ ad monasteriũ & c. in singulis. Et ꝑ partes poteris legere Clementinã.

(Prima glossa summando diuidit.)

K ¶ Ne in agro.) ꝓmittit exordiũ breue, in quo cõstitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorũ nigrorũ circa exq̃situm ornatũ uel notabilẽ excessum in uestibus, cibis, potibus, equitaturis & lectisternijs,

Vide oĩno ꝯcil. Tri. sessio 25. tit. de Regul. c. 15. vbi ad professio nẽ validã ti in masculis, q̃ in feminis ætas sexdecim annorum requiritur.

†. No. primo đ laudib. regu. monach. de hoc in gl. 3 Not. 2. ibi ĩ uestibus & ibi, in cibis đ morib. refor mãdis tã in uestib. q̃ ĩ cibis. & quo ad cibos, dic ꝙ quinq. modis excedit. de ꝯsecr. dist. 6. quinque. quos ꝓte quit Ste pha ĩ quo non expedit insta re. Zabar.

sternijs. Secundo spāliter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, capucios, calceamēta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & fræna ipsorū, & vltimo circa habitū supiorē. Tertio circa ipsorū ꝯfessionē, cōionē, expositionē regulæ, & īstructionē nouitiorū. Quarto circa venationes, & aucupationes i psorū. Quinto punit certos prædictorum trāsgressores, omnes alios puniri iubens, iuxta disciplinam regulæ. Sexto contra professos euntes ad curias principum, vel alios vagātes, vel infra septa monasterij arma tenentes. Septimo circa ipsorum solitudines. Octauo prouidet de priorum ętate, & ipsorum sacerdotio, ꝓfessione, & habitatione. Nono de Monachorum ordinatione, & ipsorum doctrina. Vltimo confirmat & innouat decr. s̄. eo cum ad monasterium. & c. in singulis. Partes huius diuisionis, quæ aliter ēt fieri possent, signabo in textu.

* ¶ Agro.] habet Dñs agrū, vt hic: & vineā. de magist. c. vlt. in fin. domum. de elec cū in cunctis. in prin. de custo. Eucha. ca. 2. & amplam, in qua sunt māsiones multæ. đ pæni. dist 4 in domo. quid vltra? nō instemus in his, quia ipsius est terra, orbis terrarum. &c. de deci. tua 2.

† al. pniciosā in segetem.

minico sacra [a] videlicet monachorum nigrorum [b] religione, indecorum aliquid obrepat [c], aut vitiosum quicquam perniciose† in segetem [d] coalescat [e], sed ut in illa [f] potius flores honoris, & honestatis [g] fructus in vbertate succrescant: eis [h] in uestibus inordinatum [i] omnem seu exquisitum [k] ornatum aut cultum, necnon in cibis [l] & potibus, equitaturis [m], & lectisternijs [n] quemuis notabilem interdicentes excessum [o].

¶ *Specialiter prouidet circa uestes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frænos ipsorum, & ultimo circa habitum superiorem. Ioan. And.*

¶ Statuimus [p], ut superior uestis ipsorum habitui [q] proxima, nigri [r], aut albi coloris [s] existat, iuxta morem apud eos seruari solitum in regione [t] qua degunt [u]: nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod pretiosius & subtilius [x], sed quod utilius valet inueniri. ¶ Sit etiam uestis ipsa rotūda per circuitum & non scissa, nec longitudine nimia aut breuitate [y] notanda: largas etiam manicas habeat usq. ad pugnum [z] protensas non consutitias uel quomodolibet [a] botonatas. Almutijs de panno nigro uel pellibus caputiorum loco cum caputijs habitus, quem gestauerint, sint contenti, iuxta tamen dispositionem abbatis scissis super homeros [b], & honestis caputijs uti possint. ¶ In uestibus senda-

10 20 30 40

f ¶ In illa.] religione nigrorum.
g ¶ Honestatis.] Ecclesiastici 24. Flores mei fructus honoris & honestatis.
h ¶ Eis.] interdicentes. quod est infra.
i Inordinatum.] beatus Bernardus ꝯ Cluniaceñ. Nullus quidem ordo quidpiam recipit inordinatum.
k ¶ Exquisitum.] hoc soluit omne ꝯrium, quod de mūditia uel ornatu posset oppóni. quod dic ut nota. 21. q. 4. in summa. & per totum. de custo. Eucha. ca. vlt. in vlti. glos.
l ¶ Cibis & potibus.] de vita & hone. cler. à crapula. & de his in regula 39. & 40. dist. capitulis. Dicit autem Anastasius: Abstinentia continentiæ nutrix est, quæ facilius fræna patitur, si non delitiarum calcarib. incitetur.

Abstinentia est continentiæ nutrix.

m ¶ Equitaturis.] de his inf. dicetur.
n ¶ Lectisternijs.] cōponitur lectus cum sterno: & sumitur pro lecto strato & parato, & omni ipsius paramento.

Lectisternium quid signif.

o ¶ Excessum.] sonat in vitium. ꝯ. ti. 2. ca. 1.
p ¶ Statuimus.] secunda pars.
q ¶ Habitui.] floco, cucullę vel scapulari, vt inf. dicetur.
r ¶ Nigri, bruni, aut albi.] hos tres colores permittēdo, alios omnes, uel misculos prohibet, ꝙ multi non ponderant, ꝙ ergo dicit regula 45. c. de colore. non causentur monachi, nō intendit ꝙ omnib. coloribus liceat eis vti, nam etiam secularibus clericis sunt quidā interdicti. de vi. & hone. cle. clerici 2. sed hoc intendit, ꝙ nō causentur inter colores permissos, ꝙ iste sit fixior, pulchrior, uel melior illo.
s ¶ Coloris.] isti colores sine tinctura ex lana possunt haberi, & ideo potius approbati.
t ¶ Regione.] regio, regionis dicitur a rex, regis, patra, s. quam rex regit, & habet diminutiuum regiuncula, quasi parua regio.

Regio dicitur a rege.

u ¶ Degunt.] concor. 12. dist illud. 76. dist. vtinam.
x ¶ Subtilius.] vnde dicit regula prædicta. cap. 51. de grossitudine non causentur monachi.
y ¶ Breuitate.] de uita & hone. cle. clerici. 23. dis. non liceat 2.
z ¶ Pugnum.] hoc est clausa manus cum apprehēsione digitorum, & dr̄ a pungo, qui enim manu vult pūgere, stringit pugnum. non denudent ergo brachium, ut faciunt dñæ, & quidam Hispani, nec utantur guernachijs, quas prohibet hæc littera.

Pugnus vnde dī.

a ¶ Quomodolibet.] ergo etiam unum uel duos botonos portare non licet.
b ¶ Humeros.] apud nos cōius scindunt ante pectus: & tñ ꝯ. imponitur pœna. Et aduerte quia modū scissuræ nō reliquit hic dispositioni abbatis, sed solū in deferēdo vel nō: satis tñ videret sufficere dispositio tacita.

[Glo. seq. al leg. duas concor. & ponēs antiquum & modernum statum ordinis, & duplex significatū coloris, constitutionem commedat.]

a ¶ Sacra.] cōcor. s̄. eo. recolentes. in princ. de priuil. cum & plātare. in prin. Sanctitatem & venerationem huius ordinis ostēdūt documenta patrum, & abundātia temporalium, qbus monasteria huius ordinis pullularūt: sed nūc (proh dolor) quā in multis deficiunt verborum & exemplorum documēta. & ad instar filij prodigi dissipatę sunt patrum substantiæ, & quandoq. nostri cupiunt replere de siliqs ventrem suum. Lucæ xv. 3S. dist. ꝯ. hanc etiam ille filius. & cū habitus nigredo in mortificationē carnis vitiorū fuerit inuēta, vti nam meritorum & virtutum obfuscationes ꝑ illam hodie non significentur, ad quod optatum laborat hæc constitutio. Io And.

[Gl. seq. soluit dubiū, & rōnem diuersitatis reddit.]

b ¶ Nigrorum.] in alijs non vr̄ hæc cōstitutio locum habere, inquātum. s. ius nouum inducit, saluo ꝙ ꝯ dicam. §. sane. in prin & §. quia vero. cum ꝯ. sequentib. & potuit esse consideratio, quia alii monachi cōiter habent corpus & caput maius, vt Cisterciēñ. camalduleñ. & his similes: quo quia carent nigri monachi, minus ibi uiget correctio. facit ꝯ. c. proxi. in princ.

c ¶ Obrepat.] quasi latēter subintret. & est idem uerbum in procemio huius compil. post princ.
d ¶ Segetem.] 24. q. 1. quoniam uetus. 66. dist. nasci.
e ¶ Coalescat.] quasi calescat, alatur, uel nutriatur.

Hęc accipienda sūt đ malis & discolis religiosis: nū quam tamē de fuerunt, nec desunt, qui obseruēt disciplinā regularē, quā vouendo promisenant.

50 60

ta, ſcilicet cum ipſe abbas caputio vtatur. iſta vero ſciſſura debet eſſe tanta, ꝙ appareat & patens ſit. facit ſup. tit. proxi. c. fina. & quod dixi. ſup. ea. compil. de vita & hon. cleri. cap. 2.

m ¶ Albis.] nõ ponitur pro colore, ſed pro veſte ſacra. de qua ſequitur verſus.

Dicitur vrbs Alba, veſtitur presbyter alba.
Vrbs illa de qua loquitur verſus, eſt de prouincia (Lombardiæ.)

Alba dupliciter accipitur.

tum a pro foderaturis † nõ portent. Aeſtiualibus b largis aut botis c altis pro calceamentis vtãtur Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum ſella clauorum ornatu decorata ſuperfluo, uel nimis aliàs ſumptuoſa, ſiue cum fræno ferraturam ad ornatũ d habente equitare præſumant.

¶ Rurſus in locis in quibus fuerit congregatio duodecim e monachorũ, aut ſupra, infra ſepta f monaſterij abbas †, prior, aut alius præſidens portet flocum g de panno pro flocis aut cucullis in ipſo monaſterio conſueto h: monachi uero alij in monaſterijs, in quibus flocos ſoliti i ſunt portare, debent etiam uti eis. In alijs autem monaſterijs, & intra domos, & alios Prioratus, ubi non eſt tanta cõgregatio monachorum, cucullas k clauſas deferant & honeſtas. Cum uero abbates, priores, aut alios præſidentes & monachos alios extra monaſterium proficiſci cõtinget, flocum, cucullam, aut capam l clauſam habeant: & ſubtus capam, ſi eam portauerint, cucullam deferant: aut ſi maluerint ſcapulare. Cum autem ad ſeruiendum in diuinis officijs albis m uel ſacris ueſtibus induentur, aut cum occupabuntur in operib. uti eis liceat ſcapulari.

¶ Verum ne ex diuerſa acceptione, quam in diuerſis regionibus huiuſmodi uocabula, flocus uidelicet & cuculla, dicuntur habere, hæſitandi circa præmiſſa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, ſed manicas non habentem: nomine uero floci habitũ qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere debeamus

¶ Prouidet circa monachorum confeſſiones, communionem, expoſitionem regulæ, & inſtructionem nouitiorum, Io. And.

¶ Sane n † ſingulis menſibus o tam in monaſterijs, quam extra (ſublata occaſione quacunque) ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes, & ſinguli p monachi. Et in prima q Dominica menſis cuiuſlibet in monaſterijs ſemper cõmunicent: niſi ex cauſa forte, quam abbati, priori, aut pœnitentiarijs monaſteriorum non differant intimare, eorumque iudicio, uel abſtineant r, uel accedant. Regula quoq; cum in capitulo legitur ab illo qui præeſt ipſi capitulo, uel alio, cui hoc ipſe iniunxerit, propter iuniores s vulgariter † exponatur. t Nouitijs u etiam fidelis x deputetur inſtructor y tam in diuinis officijs, quam in obſeruantia regulari.

¶ Prouidet circa venationes, et aucupationes monachorum Io. And.

¶ Porro z a uenationib. a

Sēdatum quid notat.

a ¶ Sendatum.] omne ſericum comprehendit, & vide quod dixi inf. c. 1. ſuper vet. ſericis.

† al. foderatura.

b ¶ Aeſtiualibus.] in vulgari vocamus ſtiuale, & ſunt calceamenta corij, quibus in æſtate vtor. & optima fiunt apud ſanctum Seuerinum.

c ¶ Botis altis.] quæ capiunt ſupra talos, & aliquid de cruce, & ligantur quandoque, & hos infra vocat ſotulares corrigiatos.

d ¶ Ad ornatum.] per hoc verbum ſupra duplicatum patet, ꝙ qñ non ad ornatum, ſed propter ingruentem neceſſitatem talibus vterentur, eſſent excuſabiles. ad hoc de vita & honeſta. cleric. clerici. & infra §. porro.

† al. ita: abbas aut prior, aut alius pſidens portet flocũ de panno pro flocis aut cucullis in ipſo Monaſterio conſuetam.

e ¶ Duodecim monachorũ.] incluſo prælato de ſimo. c. fi. de priuileg. ex ore.

Septa & ſecta differunt.

f ¶ Septa.] id eſt clauſuram ſic dictam a ſepio, pis, per, c, ſcripta aliud ſignificabit, vt dicetur infra, de hæret. ad noſtrum. in princip.

g ¶ Flocum.] in regula nõ habetur hoc nomen, & infra dicet quid ſit flocus.

h ¶ Conſueto.] ſic ergo videtur excuſabiles Monachi Angliæ, ſi meliori panno vtuntur quam noſtri.

i ¶ Soliti.] concord. 31. diſt. ca. 1. de cenſi. cum Apoſtolus. in ſi. Io. And.

K ¶ Cucullas.] de hoc 20. q. 3. præſens. 19. q. 3. capit. 2. de ætate & qualita. cap. intelleximus.

Capa vnde dicit.

l ¶ Capam.] rondelli qui nunc in vſu ſunt, non ſunt propriæ capæ, ſiue capa dicatur à capite, ſiue à capio capis: quia totum hominem capiat: non enim habent caputium appenſum. Et not. quia licet ſub capa ſit portandum ſaltem ſcapulare, ſub floco vel cuculla nõ, quaſi illa ſint habitus, ſed non capa.

n ¶ Sane.] tertia pars.

Monachi ſingulis menſibus cõicent.

o ¶ Menſibus.] arctantur ergo monachi ſingulis menſibus, ad qđ fideles arctantur ſingulis annis. de pœniten. & remiſ. omnis. propter religionis enĩ perfectionem aliquid debẽt ad penſum ſanctæ inſtitutionis adijcere. 5. diſt. denique.

p ¶ Singuli.] concor. de exceſ prela. nimis. 1. & 2. in fine Et dubito an per hoc intẽdat dilatare hanc conſtitutionẽ quo ad alios monachos: quod ſatis eſt honeſtum.

† Vide cõciliũ Tridẽt. ſeſſi. 25. tit. de Regularibus. c. 10. Et qđ diſpoſitio huius. §. habeat locũ ĩ canonicis Regularib. tradit Oldradus cõſil. 222.

q ¶ in prima.] non puto ꝙ ſolemnitas feſti occurrentis ea die, puta Reſurrectionis, Pẽtecoſtis, vel patroni monaſterij, habeat hoc alterare. facit eo. tit. cum ad monaſterium in prin.

r ¶ Abſtineant.] concor. de pœnitent. & remiſ omnis.

ſ ¶ Iuniores.] vbi ergo tales non eſſent, iſta expoſitio non fieret. facit de elect. indemnitatibus. §. pœn. lib. 6. & inf. de iure patron. c. 1. § ſane.

† Not. de regula exponenda vulgariter, ꝙ fit ad plenã eius notitiam. Ex hoc ĩfert Paul.ꝰ ad examinationẽ teſtiũ, quibus capitula dẽnt legi vulgariter, ſi nõ intelligũt litteraliter. & debẽt eis exponi đ verbo ad verbũ, vt no. ĩ Spe. de teſte. §. nunc tractãdũ. poſt prin. Card.

t ¶ Exponatur.] 2. q. 1. oportet. 43. diſtin. §. vltimo.

v ¶ Nouitijs.] id eſt ſcholaſticis non inſtructis, qui ſub diſciplina degunt: dato etiam quòd ſint profeſſi, cum eadem & fortior ſit ratio. aliter ſumitur ſup. tit. 1. cap. fi. cum concor

x ¶ Fidelis.] non ſolum catholicus, ſed etiam diligens, & fidelis & legatis.

y ¶ Inſtructor.] 12. q. 1. c. 1. 28. diſtin. de his. in Authen. de mona. §. volumus. in fin. col. 1.

z ¶ Porro.] quarta pars.

a ¶ Venationibus.] Hæ propriæ fiunt ad beſtias, aucupationes, de quibus ſequitur. fiunt ad aues: in. de accupator, auium captor.

& aucupationibus omnes semper abstineant: nec eis interesse [a], aut canes, vel aues venaticos [b] per se, vel alios tenere præsumant [c], nec a familiaribus [d] secum morantibus teneri permittant, nisi saltus [e], viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dum tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem [f].

¶ Punit certos prædictorum transgressores, omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulæ. Io And.

¶ Si quis autem [g] præmissorum temerarius extiterit violator, regulari [h] subiaceat disciplinæ: Et nihilominus si sotulares [i] nõ corrigiatos & altos [k], aut caputia (vt præfertur [l]) non fissa [m] portare præsumpserit, si quidem abbas, vel prior nõ [n] habens abbatem proprium fuerit, per annũ se nouerit à beneficiorum collatione suspensum: Si vero alius [o] fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quòd si nullam [p] habeat, eo ipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem & ecclesiasticum beneficium obtinendum. ¶ Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi clamosæ, vel aliàs cum canibus aut auibus [q] ex proposito [r] interfuerint, iuxta præmissam personarum distinctionẽ [s] dictarum suspensionis & inhabilitatis pęnas per biennium ipso facto incurrant. Abbate autẽ vel priore à collatione (vt præmittitur [t]) beneficiorum suspenso, ad priorẽ claustralem cum consilio & assensu conuentus uel maioris partis ipsius, eorundem beneficiorũ collatio deuoluatur.

¶ Prouidet contra professos euntes ad curias principum; vel aliàs vagantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Io And.

¶ Quia uero [u] nonnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui [x] iugo [y] obseruantiæ regularis abiecto, interdum (proprijs relictis monasterijs se in eis secure morari non posse fingentes, uel alio colore quæsito) per curias principũ euagando discurrunt: & nisi a prælatis eorum petita pensio uel subuentio assignetur eisdem, conspirantes in illos, eisque proditionem, uel alia grauia imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorumque monasteria comburi procurant, & interdum monasteriorum ipsorum bona in totum uel † in partẽ non modicam occupare pręsumunt: Nos eorũ in

a ¶ Intereste.] concord. inf. de bapt. præsenti, cum concordan.

b ¶ Venaticos.] de alijs, qui sunt ad custodiam, non prohibet.

c ¶ Præsumant.] hæc prohibentur etiam sæcularibus clericis. de cleri. venat. cap. 1. & 2. cum suis concord.

d ¶ Familiaribus.] tenetur quis defacto familiæ. de hoc de restitut. spoliat. cum ad sedem in glos. penult.

e ¶ Saltus.] de saltibus & viuarijs habetur ff. de vsufruct. l. vsufructuarium venari. primo responso, & primo §. Dicitur autem saltus nemus raras habens arbores, vbi feræ, & venatores & canes bene saliunt. dixit quidam:

Esse nemus, saltus, saliẽtis, dictur actus. Viuaria dicuntur talia loca, quia ibi viuunt, & nutriuntur ferę, & circa pisces vtimur hoc verbo. Garenæ non est nostrum vulgare, & forte dicũtur à garrio. garris. Et quomodo & quare dicantur ista loca forestæ, syluæ, insulæ, & & prata, scripsi post Hostien. de don. cum dilecti super 1. glos.

[Glossa seq. ostendit reprobatam opinionem. Host

f ¶ Personalem.] reprobat quod not. Hostien de cle. vena. c. 2. vbi dicit per ver. vagationes, q̃ si redditus clericorum etiã religiosorum cõsistunt in venatione, puta cuniculorum, vt in prouincia, vel ferarum, vt in anglia, licebat illis tamen tempore competenti maxime deficiente familia, & in proprijs personis venationem capere & vendere, cum id non sit vagari, sed necessitati & vtilitati ecclesiæ subuenire. ad q̃ clerici tenentur. 7. q. 1. præsentium. & cap. placuit vt nemini. 16. q. 1. qui vere. & cap. vos autem. quo ad religiosos hoc hic corrigitur.

g ¶ Si quis autem.] quinta pars.

h ¶ Regulari.] id est, quam dictat regula, scilicet 23. c. & duob. seq. 18 & duobus sequentibus, & de hoc scripsi de regu. cap. fin.

i ¶ Sotulares.] à sub & talo, nec recedit à præmissa p̃missionę estiualium: sed dicit sotulares cum illis vtuntur tales esse debere.

K ¶ Altos.] de quibus prædixi ibi, botis astis.

l ¶ Pręfertur.] in parte. v. verb. almutijs.

m ¶ Non fissa.] super humeros.

n ¶ Non habens.] concor eod tit. in singulis. in prin.

o ¶ Alius.] quam abbas, vel prior non habens abbatem.

p ¶ Nullam habeat.] similis dist. sup. ea. cõpil. de vita & honest. clerico. quoniam. de deci. c. 1. & inf. de pœnis. multorum.

q ¶ Auibus.] si ergo sine his fieret venatio vel aucupatio cũ retibus vel laqueis, non est locus huic pœnæ.

r ¶ Ex proposito.] secus si ex casu. & concor. de senten. excom. cum voluntate. in princ. de schis. c vnico ver. omnem

s ¶ Distinctionem.] vt scilicet abbates & Priores nõ habentes, abbates, à collatione beneficiorum, alij ab administratione beneficiorum sint suspensi, & non habentes sint inhabiles per biẽnium. & ex maioritate pęnæ patet, quod ista est maior culpa quàm præcedens. 23. q. 1. non afferamus.

t ¶ Vt præmittitur.] restringit ergo hanc prouisionem ad hos casus. in alijs ergo seruetur quod habetur ne sede vacan. ca. unico. lib. 6.

u ¶ Quia vero.] sexta pars, cuius causa potuit esse, quod not. Io. Mo de elect. generali. ver. clericos. li. 6.

x ¶ Suaui.] Matthæi xi. in fin & dic suaui iustis & appetentibus de pęnit. distin. 1. per. fecta. quibus est claustrum quasi aqua piscibus. 16 q. 1. placuit 2. alijs est carcer. de de senten. excom. vt famæ. ad vtrumque. 25. dist. de his.

y ¶ Iugo.] Idem ver. in prædic. c. de his. & de præsum.

cum

Religiosorũ redditus quãdoq; consistũt ĩ venatione.

Sotulares vnde dicuntur.

† Aliter vel in parte nõ modica.

Iugũ vnde dicit.

cum in iuuentute. in princ. & dr̃ a iungo, gis. & sic solet uocari instrumentum, quo boues iunguntur.

a ¶ Canonici.] de hac ergo parte nõ dubitamus quin liget etiam monachos non nigros.

b ¶ Non habentes.] illos enim quãque pro ipsarum administrationũ causis illuc ire oportet, quas ꝓsequi possunt, licet non sint perpetui. de iud. cum deputati.

[Glo. seq. ponit secũdũ Hug. 12. abusiones claustri: primã ꝓsequẽs, de qua hic loquitur, & totidẽ sæculi, secũdũ Cyprianũ.]

c ¶ Curias principum.] de offic. de ord. quanto. Inter duodecim abusiones claustri enumerat istam Hug. de Folleto, li. 2. de animę claustro, sic dicens: Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis massa corrumpitur, prælatus negligens, discipulus inobediẽs, iuuenis otiosus, senex obstinatus, monachus curialis, monachus causidicus, habitus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreuerentia circa altare. Et hæc singula ibi pulchre prosequitur, & dicit ibi ad propositum, ꝙ cum dicitur monachus curialis, ex adiuncto designať aliquid leuitatis. Ordo enim claustri & ordo curię, diuersus est, ibi dextra tua repletur muneribus, hic lauas manus tuas inter innocẽtes. Ibi pauperum res violenter auferuntur, hic à paupere sponte offerũtur. Ibi laudať peccator in desiderijs animæ suæ, hic bñ fit iusto. Et post pauca submittit ꝙ monachus curialis ꝓ sæculari principe Alpium frigora, & Italicos calores libenter patitur, qui pro magistro spũali multo minora forsan inuitus pateretur, & huic cõcor. 47. dis. omnes. Et ex quo circa ista vagamur, ad religiosorum refrigeriũ, scire debes, ꝙ Cyprianus librũ fecit de duodecim abusionib. sæculi, dicẽs ꝙ sũt hę, sapiẽs sine operibus, senex sine religione, adolescẽs sine obediẽtia, diues sine eleemosyna, fęmina sine pudicitia, dñs sine virtute, Christianus cõtentiosus, pauper supbus, Rex iniquus, epũs negligẽs, plebs sine disciplina, populus sine lege, dicens ꝙ sic suffocatur iustitia: & ibi singulas ordinate prosequitur.

† Idem si inferre attẽtauerũt, & nõ inferant, ut dicit gl. ĩ verb. ipso facto facit l. qsquis. C. ad leg. Iuliã maiest. tñ Io. An. in c. in pęnis. de reg. iu. li. 6. dicit qñ pœna p legẽ ipso facto infligiť, requiriť pfecta delicti ꝯsũmatio. F.

Ordo claustri diuersus est ab ordine curiæ.

hac parte reprobis ausibus obuiare volẽtes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici [a] administrationem aliquã nõ [b] habentes, ad curias [c] principũ absque speciali [d] prę latorum suorum licentia se conferre præsumant. Quòd si ut suis prælatis aut monasterijs damnum aliquod inferant †, ad dictas curias se cõferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere uolumus ipso facto [e]. Prælatis eorum districte nihilominus iniungentes, vt ipsos a prędictarum curiarum accessu, & aliis quibuslibet uagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parẽtes eisdem, seuere corrigere nõ omittant. Præfatæ quoq. sentẽtiæ, monachos [f] infra [g] septa monasteriorum sine licẽtia abbatum suorum arma [h] tenentes [i] decernimus subiacere.

¶ Prouidet circa monachorũ solitudines. Ioan. And.

¶ Ad hæc [k] prædecessorum nostrorum [l] vestigijs inhærentes [m] perpetuo prohibemus edicto, ne monachi [n] singuli in singulis sibi commissis administrationibus, vel prioratibus habitare præsumãt. Sed si prouentus prioratuum seu administrationũ huiusmodi duobus [o] forte non suppetant: ijdem prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis aliis uicinioribus ad eorum monasteria pertinentibus, uel ipsorũ monasteriorum officiis [p], aut inter se inuicem [q], prout erit commodius, cum consilio & assensu [r] abbatum per

d ¶ Specialis.] generalis ergo, puta ꝙ possint se quò voluerint absentare, non sufficit

Glo. seq. notat ad hanc pœnam duo requiri, & illa sufficere, & contrarium soluit.

e ¶ Ipso facto.] ad hanc excommunicationem ꝯhendam duo uidentur necessaria, s. quod intrauerint curiam, & ꝙ causa damnificandi monasterium uel prælatũ: licẽtiã vero habere, nõ puto põderandum, cum hic non repetať, hinc est ꝙ etiam de licentia prælati intrãs cúriam, si ad hoc intrat, ligatus ẽst ex solo igiť exitu claustri, ob hanc causam non ligatur. simile ne cler. uel mona. c. 3. & vlt. Idem ex quo intrauit ob hãc causam, licet damnum nõ intulerit, siue qa non potuit, siue quia pænituit, ligatus est. ff. de homi. pro humani. li. 6. & quod ibi not. Non obstat. ff. de furtis, vulgaris. §. qui furti. qa licet is qui domum intrauit animo furandi, adhuc non teneatur furti, tenetur tamen iniuriarum, vel de vi, si vim intulit, ut ibi. sic & iste licet de damno non teneatur, quod nõdum intulit, tamẽ intrando consummauit delictum quo ad hanc pœnam.

Domũ intrans aĩo furandi, an statim teneatur furti.

f ¶ Monachos.] non repetit regulares canonicos.

g ¶ Infra.] pro intra. Et patet per hoc ꝙ extra tenentem pœna non includit. Ioan. And.

h ¶ Arma.] in communi significatione comprehendunt tela, sed dicuntur arma stricte quibus defendimur, tela quibus impugnamus. institu. de publi. iudi. §. item lex Cornelia. de homi. si pfodiens. sed ut ibi not. telorum appellatio, etia fustes & lapides comprehendit, & omne quod arcu & manu mittiť, prædicto §. item lex Cornelia. & ff. de ver. signifi. armorum appellatio. nõ puto tamen auctorẽ sic latissime intellexisse. Ioan. And.

Arma & tela differunt.

i ¶ Tenentes.] veniẽs de foris ad claustrũ cum armis non animo tenẽdi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt uerbum cum effectu, & c. de cleri. non resi. relatum, cum concor.

K ¶ Ad hæc.] septima pars. & expone, idest, præter, vel vltra hæc.

l ¶ Nostrorum.] scilicet Alexandri & Honorij. eo. ti. c. 2. de capel. mona. c. pen. & vlti.

m ¶ Inhærẽtes.] concor. de iuramen. calum. ca. 1. & de re iud. cum olim. de tornea. c. 1. Io. And.

n ¶ Monachi.] simpliciter loquitur, vnde de omnib. intelligitur. Io. And.

[Glo. seq. notat contra opi. & remittit.]

o ¶ Duobus.] scilicet priori & socio, & per hoc patet non esse necesse, quod prior habeat duos socios: licet quidam contra per decreta. vlti. de capellis mona. ad quam responde, ut ibi scripsi super uerbo, monachos.

p ¶ Officijs.] vt eleemosynariæ, sacristię, cellerarię, & similibus.

q ¶ Inuicem.] quia. s. duo talia loca, quorum neuter sufficit ad priorem & socium unientur.

r ¶ Assensu.] si hoc nõ addidisset, sufficiebat cõsilium quærere. de arbi. cum olim. & licet hic reqratur cõsensus abbatis, nihilominus necessarium puto cõsensum

locorum ipsorum ordinarios ^a vniantur. Monachis locorum, quæ alijs vnientur prioribus, ad claustrum ^b primitus reuocādis, & † clericis seruituris ^c ibidē, de locorum ipsorum prouentibus prouisione debita facienda.

¶ Prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Io. And.

¶ Cęterum ^d prioratus cōuentuales ^e alicui, nisi XXV. annum attigerit, alij vero curam animarum habentes, etsi ^f cura ipsa per sæculares habeat presbyteros exercere, cuiquam nisi XX. annū peregerit ^g, conferri nequeant aut cōmitti. Qui autē prioratus istos ^h, uel illos habuerint ^i, intra annum computandum à tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis eorum adeptæ ^k, uel intra uigesimumquintum ætatis suæ annum, si ante ^l annum ipsum non conuentuales priorat⁹ eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotium promoueri. Quòd si (cessante rationabili ^m causa) non fecerint, eo ipso nulla etiā monitione pręmissa prædictis prioratibus sint priuati, qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur ^n. ¶ Sane, prioratus aliquis siue administratio committi alicui uel conferri non possit, nisi expresse ^o professus fuerit ordinem monachalem: neque prioratus aut administrationes extra monasteria obtinentes, permittātur in monasterijs, sed teneantur in ipsis prioratibus seu administrationib. (quacumque non obstante cōsuetudine ^p) reside

capituli ecclesiæ cathedralis. s̄. ea. compila. de rebus eccle. non alie. si una.

[Glo. seq. dicit q̄d approbat, secundo quærit, alleg. p & contra ponit opi. q̄ approbat cū determinatione.]

a ¶ Ordinarios.] approbat quod not. Innoc. & Abbas de excess. prælat. sicut ubi tenent, quòd abbates ecclesias, etiam pleno iure sibi subiectas 1, vnire nō possunt. & facit quod dixi s̄. ead. compila. de re. eccle. non alie. si vna. de rerum permu. cap. vnico. Quærit Archid. de præb. cum singula. lib. 6. an abbates possint hoc præscribere, allegat quòd sic. de excess. prælat. accedentibus. Allegat ad ꝯtratium. 100. dist. contra morem. 94. distin. illud. tenet quod possint saltem circa prioratus simplices manuales non habētes curam, sicut possent vnire grangias uel maneria. ff. de leg. 1. quòd in rerum. §. vlti. de de leg. 2. Caius. §. 1. ff. de uerb. sign. l. locus. ad hanc allegationem facit quod not. de præben. tuæ. Satis uidetur per ea quæ not. de præscrip. auditis. & quæ scripsi in prædicta decreta. accedentibus. quòd cum istud sit dignitatis & iurisdictionis ordinis, quòd præscribi possit, tamen cum titulo, nisi præscriptio sit talis cuius initij non sit memoria. de præscrip. c. 1. lib. 6.

[Glo. seq. probat quod dicit̄, monachos non manere solos, de claustralibus intelligi.

b ¶ Ad claustrum.] sępius dixi & scripsi, de capel. mona. ca. si. quæ concor. huic, quod iura, quę tractant de monachis ne soli maneāt in capellis, de claustralibus intelligunt̄: quod patet hic & ibi. Si ergo monachus est perpetuus institutus ad curam populi, & sic nihil hēt cōmune cum monasterio. 15. q. 1. ne pro cuiuslibet. sociū nō tenet, & sic seruatur de facto, nec occurrit rō, quare abbas talem monachum de suo claustrali monacho sociaret: sed obedi ētiari⁹, qui claustralis est, q solo nutu abbatis reuocatur ad claustrū iste nō dēt esse solus, vt cum socio aliqualē stabilitatem claustri seruet, & idem in regulari canonico, ut scripsi ec. tit quod Dei timorem. super magna glo.

[Glo. seq. exponit, & obiectionem soluit.]

c ¶ Seruituris.] cum titulo uel sine. de capel mona. c. fi. j̄. de excess. præl frequens. ver. quidem. Sed dices ꝓ etiam clericus sęcularis dēt habere socium, cū quo celebret. de fi. presby. veniēs. cū cōcor. fateor, ꝓ eget seruitore, sed nō socio. & iō sufficere: poterit talis locus p̄sbytero & seruiēti, q duob. monachis nō sufficeret.

d ¶ Cæterum.] octaua pars.

e ¶ Conuētuales.] in quibus. s. sunt plures collegialiter, de quo satis scripsi de iure patro. nobis, non ut singuli. facit de excess. præla. dilecta. talis autem pōt dari delegatus per Papam. sup. ead. cō pil. de rescr. c. 2.

f ¶ Etsi.] pro quamuis. vbi vero curam deberet exercere per seipsum, puto ꝓ debeat attigisse 25. annum. de elec. cum in cūctis. §. inferiora. Non obstat ꝓ sit manualis. facit de elect. nemo deinceps. lib. 6. & per istud, quāuis, uidet̄ comparare ad minorē ætatem: uidetur enim aliquibus sufficere talem esse maiorem 24. annis, ex quo alius curam exercet, & hoc tollit: tamen de mente iuris non est ꝓ claustralis gerat curiā populi. de capel. mona. cho. c. 1. & vide quod ibi dixi.

[Glos. seq. alleg. quinque concor. & remittit, & rationem diuersitatis dicit non reddendam.]

g ¶ Xx annum peregerit.] concor. de regula. ad nostram. de off. d eleg. cum uicesimum. ubi de hoc plenius. de elect. cum in cunctis. ad idem e. ti. indemnitatibus. lib. 6. d̄ ęta. & qual. c. vni. li. 6. ꝓ autem hic requiratur annus perfectus, & supra sufficit inchoatus, & est de arbitrarijs, quæ pendent ex principis uoluntate.

h ¶ Istos vel illos.] scilicet conuētuales, vel non conuētuales curatos. Et not. ꝓ licet decre. licet cano, de elect. li 6. locū non habeat in ecclesijs collegiatis, & assumptis ad ipsarum regimen. vt eod. ti. statutum. in prioratibus tamen cōuentualibus, & religiosis, & ipsorum prioribus locum habet, vt hic.

[Glo. seq notat specialem casum.]

i ¶ Habuerint.] non dicit, receperint, p quod vult cōprehēdere etiam iam promotos. & est simile de elect. cū in cūctis. § hoc sane. sed cōtradicit littera sequēs: ibi, a tempore collationis, & c. sed supplendum uidet̄ in prius commissis à tempore quo ligat constitutio.

K ¶ Adeptæ.] vel ex quo per eos staret. de elect. commissa. lib. 6.

l ¶ Si ante annum.] & sic nō sunt apti ad sacerdotiū. sup. ead. compi. de æta. & qualita. generalem.

m ¶ Rationabili causa.] vt īfirmitatis, irregularitatis superueniētis sine culpa sua, vel pręcedentis, in qua sufficienter dispensatum esset. de ęta. & quali. tuam. vel his similibus.

n ¶ Conferantur.] concor. de elect. commissa. §. porro. lib. 6.

o ¶ Expresse.] reprobat ꝓ no. Aegidius de elect. cum in magistrum. vbi dicebat tēporalibus administrationibus monasteriorum posse p̄fici non professos. cum illi sint quasi castaldi hic aūt uides quòd non sufficit tacita professio, ut decre. nullus. de elect. lib. 6. etiā in his hodie locum habeat.

p ¶ Consuetudine.] no. casum nouum, quo damnat̄ con-

† al. & ecclesijs.

1 In hoc casu dubitat Abbas nam q̄do sunt pleno iure subiectę, p̄nt abbates ī illis exercere ep̄alia iurisdictionalia, ut no. gl. in singularis ī cle. 1. d̄ rebus eccl. nō alie. & facit q̄d plene dixit ipse Abbas in c. significasti. de fo. cōpe. hęc ex Panormit.

Cap. [illegible] canon. [illegible] Prioratu[illegible] hēt loc[illegible]

conſuetudo.ſic inf c.proxi.in fi.& inf.tit.1.c.2.§. vt autem.& ſup.ead.compil.de æta.& quali. vt hi. cum ſuis concor.Et not.licet damnet conſuetudinem de non reſidendo in prioratibus,non per hoc damnat illam,quæ habet,ꝙ tales priores vocem habeant in electione maioris abbatis, de qua not.de priuil.c.1. in fi. lib. 6. & dixi de relig. domi.c.fi.

Cõſuetudo q̃ non reſidẽdo in Prioratibus nõ valet.

[Gloſſa ſequens notat ſeptem æquiparantias.]

Prioratus manualis æqparat̃ in multis perpetuis beneficijs.

a ¶ Reſidere.]collige ex hac conſtitutione, & ex illa ſup.ead.compil. de ſupplen. negli. præla. cap. vnico. quomodo in multis æquiparantur Prioratus manuales perpetuis beneficijs, ſcilicet in tempore Lateraſi. concilij. de conceſ. præben.cap. 3. in cenſibus nouis non imponendis, neque antiquis augendis, in fructibus ipſorum cum vacent non occupandis, in ipſorum pluralitate non habenda, in ætate,in ordine, in profeſſione, & reſidentia.

b ¶ Ex ſtudiorum. de cle.non reſi.relatum.]

c ¶ Cauſa rationabili.] propter infirmitatem,aeris intemperiẽ, capitales inimicitias, vel ſimilia.

d ¶ Ad ampliationem.] nona pars, & huic princip. concord. de conſtit. cap. penultimo.

e ¶ Quilibet.]non poteſt ergo negari quin in omnibus monachis locum habeat quod hic dicitur.

Seruus ꝗ dominũ ſupplicare põt.

f ¶ Legitima] quam ſi habet & non exauditur, ſupplicet vel appellet ad ſuperiorem abbatis ad inſtar ſerui ſupplicantis contra dominum, C. de preci.Impe.offe.l.1.de ap.de priore de iure patronatus nullus.

g ¶ Promoueri.]ita & contra prohibitionem abbatis promoueri non debent,de temp.ordi.ad aures.

h ¶ Non deſit.] concor.de magiſtris.cap.1.& cap. quia nonnullis.

i ¶ Facultates.]Si abbas hoc non ſeruans, dicit facultates non ſufficere,epiſcopus,facta de hoc inquiſitione,ſi inueniat illas ſufficere, illum coget ad hoc, vel ponet ibi magiſtrum.de magiſtris,c.2.

k ¶ Præmiſſa.]decima pars.

l ¶ Statuit.]eo.tit. cum ad monaſterium,& c.in ſingulis,& ibi vide de his prohibitis.

m ¶ Obſeruari.]precedens ergo diſſuetudo circa præſcripta vel ſupradicta non iuuat, & tamen innouatio iſta de facto non proficit.

re [a]: niſi ex ſtudiorum [b] vel alia cauſa [c] rationabili ad tempus forte ab huiuſmodi reſidentia excuſentur.

¶ Prouidet de monachorum ordinatione & ipſorum doctrina.Ioan.An.

¶ Ad ampliationem [d] autem cultus diuini: ſtatuimus,quòd monachi quilibet [e] ad monitionem abbatis ſe faciant ad omnes ordines ſacros (excuſatione ceſsãte legitima [f]) promoueri [g]. Rurſus, vt ipſis monachis proficiendi in ſcientia, via opportuna non deſit [h], in ſingulis ipſorum monaſterijs, quibus ad hoc ſuppetunt facultates [i], idoneus teneatur magiſter, qui eos in primitiuis ſcientijs inſtruat diligenter.

¶ Confirmat & innouat decretalem ſupra eodem, cum ad monaſterium,&c. in ſingulis.hoc dicit.Io An.

¶ Præmiſſa [k] igitur omnia, & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus prædeceſſor noſter circa ſtatum monachorum ipſorum pro vberiori cultu obſeruanciæ regularis, quo ad vſum camiſiarum, abdicationem proprietatis,ſilentium, & eſum carnium,ac de eorum capitulis de triennio in trienniũ celebrandis, & etiam quo ad quælibet alia ſtatuit [l], (quæ omnia innouamus & approbamus)expreſſe: volumus,& ſtatuimus firmiter obſeruari.

¶ Idem in eodem.

¶ Moniales, quæ nulli ſubſunt niſi Papæ, & canonici ſæculares,per ordinarios,& alia exempta per ſuos prælatos debent annis ſingulis viſitari.Et ponit numerum perſonarum viſitationi intereſſe debentium.hoc dicit Zab.

CAP. II.

ATrendentes [n] † quod vbi gubernaculum diſciplinæ contemnitur [o] reſtat vt religio naufragetur [p], prouidendum cenſuimus eſſe præcipue, ne per contemptum huiuſmodi [q] in his qui ſe Chriſto [r] voto celebri [s] deſponderunt,quicquã reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloria maculam, &

ATendentes.] CASVS. Sanctiſſime pater, vellem informari a ſanctitate veſtra,videlicet vtrum ordinarij,hoc eſt epiſcopi debeant viſitare monaſteria Monialium,& qualiter debeant viſitare:dicit Clemens,ſiue monaſteria ſint exempta ſiue non,ordinarij debent illa viſitare: ſed ſi ſint exempta, viſitant auctoritate huius ca.ſibi delegata à Papa:ſi non ſint exempta, tunc viſitant auctoritate ſua ordinaria. Sed quæritur, ſub qua forma debeant viſitare illa monaſteria? Dicit q̃ forma hic contenta. Nota:ibi,[Monialium &c.] de monaſterijs Monialium viſitandis. Et dicit Pau. quod nomine Monialium non comprehenduntur monaſteria virorum. ff. de leg.2.ſi ita ſcriptum quia fœmininum non comprehendit maſculinum,vt ibi: pro hoc. not.inf.§.ſtatuimus,in glo.in abbatibus 3. Nota de macula euitanda in religione: nam ſine macula & ruga debet eſſe ſponſa Chriſti. 11. diſtin.quamuis. Zabarella.

[Prima gloſſa ſimul diuidit, & ſummat.]

n ¶ Attendentes.]

¶ Primo ponit exordium. Secundo, conſtitutionem:ibi,(Hoc igitur ſacro.) in quo primo ſtatuit, quod ordinarij ſingulis annis viſitent monaſteria Monialium non exempta,& exempta, quæ ſoli Papæ ſubſunt: reliqua exempta viſitent ſuperiores ipſorum. Secundo ſtatuit de officio viſitantium: ibi (viſitatores.) Tertio præcipit abbatiſſas benedicendas debere intra annum poſt confirmationem benedici,& pœnam imponit;ibi,(Statuimus.) Quarto: ibi,(illas quoque.)conſtitutionem prorogat ad canonicas cum quadam proteſtatione.Quinto:ibi.(ipſos autem.) determinat comitiuam viſitantium.Sexto,ibi,(Si qui vero,)punit illos qui viſitantes prædictos impediunt.

† Vid̃ cõcilium Trid.ſeſſ. 24.tit. de Regularibus ca. 9.

o ¶ Contemnitur.] 45.diſt.Salomon.&c ſeq. Io. Chryſoſtomus: Vbi non timetur reprehenſor, ſecurus accedit tentator:& facilitas veniæ, &c. de vita & honeſta cleri.vt clericorum,cum ſuis concord.

p ¶ Naufragetur.] quaſi naufragium patiatur, facit de pœnit.diſt.2.poſt naufragium.24.q.1. non turbatur. 23. diſt.c.1.poſt princip.

q ¶ Huiuſmodi.]correctionis & diſciplinæ.

r ¶ Chriſto.] 27.q.1.quæ Chriſto.

ſ ¶ Celebri.] Dicitur à cęlo,& ponitur pro ſancto,pro ſolemni,pro feſtiuo,pro frequentato.

a ¶ Offendere.] quod grauius est, quàm offendere terrenam, de hæret. vergentis.
b ¶ Per ordinarios.] annis singulis debeant visitari, quod est infra.
c ¶ Apostolica.] auctoritate, quod sequitur.

m ¶ Sandalitijs.] de his de vsu pal. c. fi. & 94. dist. §. cõpagis, & sunt calceamenta, quibus vtuntur episcopi induti pontificalibus.

[Gro. seq. tractat an Moniales tondeantur.]

n ¶ Et cornutis.] per hanc copulam non videtur prohibere comas ipsarum vbi cornutæ nõ sunt, facit. 30. dist. quicunque. & 20. q. 3. c. 2. vbi tenet hoc Laud. cũ ibi præcipiat clericos tonderi, & non Moniales apud nos communiter tondentur Moniales: &c. quæcunque. de secularibus fœminis intelligitur, quæ in sui velamen & subiectionis signum crinibus vtuntur. Refert Vegetius de re militari, q̃d cum Romanis neruorum & funium copia defecisset, & non possent ad resistendum bellatoribus machinas reparare, Romanæ mulieres abscissis crinibus eos maritis tradiderũt per quos reparatis machinis aduersariorum impetum repulerunt: maluerunt enim (vt ipse dicit) pudicissimæ fœminæ maritis conuiuere capite deformato, quàm integris crinibus hostibus seruire, sic puto plus Monialibus expedire deformato capite Deo conuiuere, quam crines poliendo humani generis hosti seruire. Ioan. And.

[Mulieres Romanæ p̃ maritis naturæ reparatione crines ab scideũt.]

[Glo. seq. distinguit duas species exemptarum, & ad quæstionem respondet.

[Monasteriorũ exẽptorum duę sunt species.]

d ¶ Alia.] istorum ergo monasteriorum exẽptorum duæ sunt species: aliqua sunt exẽpta, quæ non recognoscunt superiorem nisi Papam: alia sunt exempta, quia sunt ordinum exemptorum; sicut monasteria ordinis Cistercieñ Camaldul. & similium: Illa ergo non corriget ordinarius loci, sed Abbas vel Prior, cui subsunt Si autem monasteria Monialium, subsunt alijs monasterijs Monialium, cum illa maior prælata clausuram exire non debeat. eod. tit. c. vnico, lib. 6. videtur quod illud monasterium sic subiectum possit ordinarius visitare. Archidiaconus in prædi decret. vnica. tenet quod illa maior p̃lata per se visitare non possit, sed cum iuste sit impedita, visitabit per alium. 10. q. 1. episcopum. facit de offic. ord. inter. eod. titu. si episcopus. lib. 6. & secundum hoc cessabit ibi officium ordinarij.

diuinam merito possit offendere ^a^ maiestatem.

¶ Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, vt singula Monialium monasteria p ordinarios [b], exempta videlicet, quæ ita sedi Apostolicæ, quod nulli alij subiecta noscuntur, Apostolica [c]: non exempta vero ordinaria auctoritate, ac exempta alia [d] per alios quibus subsunt, annis [e] singulis debeant [f] visitari. ¶ Visitatores autem huiusmodi sollicitudinis studiũ diligenter impendant [g], vt Moniales [h] ipsæ (quarum nonnullas dolẽtes [i] audiuimus in subscriptis excedere [k]) pannis sericis [l], variorum foderaturis, sandalicijs, [m] comatis & cornutis [n] crinibus, scacatis & virgatis [o] caputiolis non vtantur: non choreas [p], non festa [q] sæcularium prosequantur, non die noctuve per vicos & plateas incedant [r], aut voluptuosam aliàs vitam ducant, easq; solertius [s] retrahant ab insolentijs [t] quibuslibet & mundi huius illecebris [u], ac inducant easdem ad impendendum in monasterijs suis deuotum & debitum virtutum Domino famulatum. Ad quę omnia [x] obseruanda Moniales easdem (non obstantibus exemptionibus & priuilegiis quibuscunque, quibus tamen quo ad alia [y] nolumus præiudicium generari) per illos de quib. supradictum est, compelli [z] iubemus remedijs opportunis.

¶ Statuimus insuper, vt quæui: ad regimen abbatiarum assumptæ in mo-

[Glo. seq. in quæstione remittit, & aliam soluit.]

[Visitatio iterari potest.]

e ¶ Annis singulis.] an sufficiat hoc fieri in fine primi anni, & in principio secundi, vide quod scripsi eo. ti. in singulis, in princip. hæc autem visitatio fiet semel tantum in anno: iterari tamen poterit, si subsit causa: quod dic vt not. de offi. archi. mandamus de censi. cum venerabilis, quod de non exemptis est indubitatum: sed idem puto de exemptis. nec ista littera contradicit.

[Debeo, d̃ bes necessitatẽ importat.]

f ¶ Debeant.] male faciunt prelati, qui has visitationes omittũt, cum hoc verbum sit præcepti, & necessitatem importet. de appel oblatæ. in fi. de senten. excom. vt famæ, & si quandoque sapiat honestatem: sed illud speciale. de despon. impu. c. 1.

g ¶ Impendant.] capitula super quibus inquirunt visitatores monasteriorum, formauit Guli. in Spec. de inquisitione. §. nunc tractemus. versi. licet autem.

h ¶ Moniales.] Abbatissas includit. de simo cap. fin. de priui. ex ore.

i ¶ Dolentes.] concor. sup. eo recolentes. in princ. de celeb Mis. dolentes. inf. de censi. ad nostrum in princ. sup. ea compil. de elect. in plerisque.

k ¶ Excedere.] iunge hic litteram, non vtantur. Ioan. Andr.

l ¶ Sericis.] immo nec habere debent sericam texturã. 21. q. 4. c. 1. sed portare debent vestes aptas professioni & sanctimoniæ 21 q 4 c. fi. 23. dist. sanctimoniales, & facit sup ea. compil. de vita & hon. cle. quoniam. in prin. Fulgentius ad Probam: Vestis talis sit sacrę virginis, quę testis sit intimæ castitatis.

[Fulgẽtij dictum.]

o ¶ Virgatis.] hęc prohibentur etiam sæcularibus clericis sup ea compil. de vita & hone. cleri. quoniam. in prin. & in fine.

p ¶ Choreas.] vide quod dicam infra, de celeb. Miss. c. vnico. circa medium.

q ¶ Festa.] Cyprianus de laude virginitatis sic loquitur: Nec computari iam potes inter puellas virgines Christi, quæ sic viuis, vt possis adamari.

r ¶ Incedant.] etiam ex honesta causa, debent enim manere sub clausura. eo. tit. c vno. lib. 6.

s ¶ Solertius.] sup. ea. compil. de offi ord. cap. vnico. ibi exponitur.

t ¶ Insolentijs.] sup ea. compil. de offic. ord. cap. 1. ibi exponitur.

v ¶ Illecebris.] scilicet carnalibus, vel illicitis delectationibus: sic dictis, quia illiciunt.

x ¶ Omnia.] & similia de const. translato. de rescr. inter. il de legi. non possunt. vnde si portarent vestes rubeas vel virides, vel in similibus hic non expressis excederent, coercebunt ordinarij.

y ¶ Alia.] legis diœcesanæ vel iurisdictionis, quę plene not ff de offi ordi dilectus. per hoc tamen non eximit illas à procuratione, cum illa sit annexa visitationi. de pręscrip. cum ex officij. de censi. eũ venerabilis.

[Procuratio visitationi est annexa.]

[Glossa sequens soluit dubium principale, & quoddam incidens.

z ¶ Compelli.] per hoc videtur q̃ nõ possunt exẽptas denitucre: facit quod scripsi post Inno. de eta. & quali. quæris. in fi. de rescr. dilectus. 1. & facit. s̃. eo. ti. ea quę. ver.

ver. hæc eadem, quam per hanc immutari non puto quinetiam hodie illa loca visitent visitatores a capitulis prouincialibus deputati. quod patet, quia visitant et non exempta, vt ibi, ergo ordinariorum potestas nõ impedit ipsorum officium, exerceant ergo ordinarij quo ad exemptas censurã & disciplinas regulæ, sup. c. proxi. §. si qs, & hæc sunt remedia oportuna, de quibus sequitur.

nasterijs, in quibus abbatissæ sunt solitæ [a] benedici [b], intra annum à suæ cõfirmationis tempore [c] cõputandum †, munus benedictionis suscipiant: alioquin à iure suo (nisi subsit causa rationabilis [d]) prorsus se nouerint cecidisse [e], per illos [f] ad quos id pertinet, prouisione de abbatissis monasterijs ipsis canonice facienda. ¶ Illas quoque mulieres, quæ vulgo [g] dicuntur canonicæ sæculares [h], & vt sæculares canonici vitam dicũt nõ renuntiantes proprio, nec professionem aliquã facientes, per locorũ ordinarios, si exemptæ non fuerint, sua: si vero exemptæ fuerint, Apostolica auctoritate præcipimus visitari: Per hoc tamen non intendentes earũ statum, regulam seu ordinẽ approbare [i]. ¶ Ipsos autem visitatores notarijs duobus [k], & personis duabus [l] suæ [m] ecclesiæ: quattuorque viris [n] alijs honestis vtique & maturis [o] præcipimus in ea, quam visitando facient, inquisitione fore contentos [p]. ¶ Si qui vero visitatores ipsos [q] in pmissis impedire [r] præsumpserint,

[Gl. seq. infert, quærit & soluit.]

a ¶ Solitæ. licet ergo Abbatissæ benedicantur, tñ non oẽs, inspicitur ergo mos monasterij, concor. sup cap. prox. par. 2. ver. monachis alienationes. & 12. q. 2. allegationes. Quid si aliquæ fuerint bñdictæ, aliquæ non? puto si de more seruato per xl. annos patere posset, illum sequendum, licet prius vel post seruatum fuerit contrarium. arg. de præb. cum de beneficio. li. 6. vbi vero affirmatiua vel negatiua tanti tpis non apparet: puto pœnã istã locum non habere, quasi ex varia obseruatione videatur hoc voluntarium, ad hoc de censi. ex parte.

† al. numerandũ.

Abbatissæ nõ oẽs benedicũtur.

[Glo. seq. ponit differentiam inter benedictionem abbatis & abbatissæ: secundo quærit, an sit iterabilis: & duas opiniones ponit.]

b ¶ Benedici.] vt scripsi post Host. de accusa memini mus. minus habet benedictio abbatissæ quàm abbatis: qa abbas benedictus monachos benedicit. de sup. negli. præla. c. 1. & confert minores ordines, de æta. & quali cum contingat. quod ex fragilitate sexus abbatissa non facit, de pœnit & re. noua cum similib. Licet ergo benedictio abbatis nõ sit simplex, sed mista inter simplicem & ordinariam, vt scripsi post Host. de æta. & quali tuam. benedictio tñ abbatissæ simplex videtur. Item licet benedictio abbatis, a qua dependet ordinandi potestas his diebus dari debeat, quibus dandus est ordo, sm Hostien. qui dicit id tutius, de æta. & qua. cum contingat. de ista tñ, a qua potestas illa non dependet, minus vr dubium, quin quolibet die dari possit. facit de cons. eccl. vel alta. ca 2. & satis est certũ tps illi vel suis dependentijs non esse præfixum. Sed dubitatur an hæc benedictio sit iterabilis 1? Hug. hic tenet φ non 1. q. 1. manus, est. n. quasi sacramentũ, & ad instar benedictionis nuptiarum, de secun. nup. c. 1. & 3. Quidam cõtra. Inquirendum esset quid seruet curia certum est aũt pro his benedictionibus dandis vel datis pretium exigi non debere de simo. sicut 3.

Abbas plꝰ cõsequit per benedictioné quàm abbatissa.

1 De hoc dubio vide oino Turrecrematam in ca. manus ipositio. 1. q. 1.

c ¶ Tempore.] sic et currit tempus cõsecrationis epi, s. post confirmationem. 100 dist. c. 1. de hoc de ele. cum in cunctis, ver. cum vero.

[Gl. seq ponit quinq; exẽpla notabilia p necessitate]

d ¶ Rationabilis.] puta ipsius infirmitas, volũtas diœcesani p ipsum sæpius requisiti, vacatio sedis, vel his similia. Idẽ puto si possessionẽ abbatiæ non habuisset, neq; per eam stetisset. ad hoc 92. dist. si qui episcopi de elect. cõmissa. li. 6. Itẽ si corrupta promota esset per eũ qui posset, nõ bñdiceretur. & facit qd not. Host. 20. q. 1 iuuenculas, per eũ qui posset, dixi: quia corrupta nõ põt in abbatissam eligi, vt ibi, & facit 1. q. 7. c. 1. ver. nouimus, & not. 31. q. 1. quomodo virginibus, non. n. posset corrupta virginitatem hortari 29. dist. c. penult. in fi. ergo non præsit virginibus.

[Glo. seq. quæstionem soluit.]

e ¶ Cecidisse.] in abbatibus, in quibus hoc non exprimitur, non hẽt locum hæc pœna: licet. n. masculinum 2 comprehendat femininũ, nõ tñ conuertitur: exemplo. n. &c. ff. de le. 2. si ita sit scriptum.

2 Vide Archid. in c. siquis sua dente. 17. q. 4.

f ¶ Per illos.] siue sint collegia ad quæ spectat de iure cõi elect. 16. q. vlt. c. vlt. & de elect. c. 1. siue sint alij ad quos de iure speciali spectet prouisio. de rest. in inte. c. 2.

g ¶ Vulgo.] facit inf. ca. proxi. in prin. cum concor.

h ¶ Canonicæ sæculares.] de his de elect. c. indemnitatibus. §. pe. lib. 9. & not. 12. q. vlt. c. vlt. & de maio. & obe. dilecta. in glo. pen.

i ¶ Approbare.] immo reprobare videtur 18. q. 2. perniciosam.

k ¶ Duobus.] negatiue sumitur, id est, non pluribus. facit 26. dist. capit. 1. & de hoc not. de testi. licet 1. Idem repete de sequentibus, & hæc probat littera, contentos, quæ sequitur.

[Glo. seq soluit contrarium.]

l ¶ Duabus.] decre. vt iuxta. de offi. ord. dicit de duabus vel tribus: sed hæc decret. specialiter loquitur in monasterijs Monialium.

m ¶ Suæ ecclesiæ.] cathedralis vel inferioris.

n ¶ Viris alijs.] non distinguit, sint clerici vel alij, tamen decre. vt iuxta. de offi. ordina. præcipit sæculares excludi.

o ¶ Maturis.] ætate. de ele. cum in cunctis, in princ.

[Glo seq. ponit duo diuersa, & dubium soluit.]

p ¶ Contentos.] circa visitationem aliorum monasteriorum & locorum seruetur decre. vt iuxta, de offi. or. circa visitationem, quã facit episcopus de proprio capitulo, præcipue regulari, seruetur extrauã. Bonifacij de offi. ord. debent. hic aũt taxat numerum intromittendorum in capitulo tempore visitationis, per hoc tamen non restringit numerum procurandorum statutum de censi. cum Apostolus.

Visitans quot psonas secũ debet habere.

q ¶ Ipsos ordinarios visitãtes Apostolica auctoritate, vel propria, vel superioris ipsorum monasteriorum.

[Gl. seq. primo soluit quæstionem, secundo quærit, arguit primo & contra.]

r ¶ Impedire.] per hanc litterã puto φ necesse sit impedimentum præcedere, & monitionem sequi, ad hoc vt locus sit huic pœnæ: hoc dico qa vidi prælatos scribentes quandoque Monialibus, quod parent se certa die ad recipiendam visitationem ipsorum, & in eisdẽ litteris faciunt monitionem φ nullus impediat: talis. n monitio debet fieri vt desistant ab illato impedimento, vt locus sit huic pœnæ. facit quod scripsi de cõcess. præben. cum nostris, & super glo. 2. Sed nunquid illato impedimento fiet monitio nominatim, an sufficiet generalis? pro & contra facit supra ea. compil. de vita & honestate clericorum, c. 1. de sent. excom constitutionem. lib. 6.

Visitare volẽs, an dẽat præmonere visitandos.

[Glo. seq remittit ad simile: secundo dubiũ soluit.

a ¶ Ipso

a ¶ Ipso facto.] est ergo iste casus quo sufficit monitio nec est necessaria snia. concor.decr.sup. ead.compil.de vi.& hone. cle.c.1. Absoluit aūt ordinarius ex quo Papa non reseruat, vt de sentent.excom.nuper.

seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso facto [a] excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

TITVLVS XI.

De religiosis domibus, vt episcopo sint subiectæ.

¶ Clemens v in concilio Viennen.

¶ *Mulieres statum Beguinarum sectantes, & de nouo assumentes, ac religiosi in hoc dantes consilium vel fauorem, ipso facto sunt excommunicati: status tamē pœnitentialis per hoc non interdicitur, sec undum Pan.*

CAP. I.

Cvm [b] † de quibusdam mulierib. [c] Beguinabus [d] vulgariter [e] nuncupatis [f] (quæ cum nulli † promittant obedientiam [g], nec proprijs renuntient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam religiosæ nequaquā exiſtūt: quamquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, & adhæreant, religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio [h] earūdem) nobis fide digna relatione insinuatū extiterit, quòd earū aliquæ quasi perductę in mentis insaniam [i], de summa Trinitate ac diuina essentia disputent [k] & prædicent [l], ac circa †

Cvm de quibusdam.] Accipe glo.& śm diuisionē ꝑsequere particulas, & non indigebis positione casus. Not.primo, quod ad hoc ꝙ quis dicatur religiosus, oportet ꝙ promittat tria vota, q̄ sunt de substantia cuiuslibet religionis, s. obedientiam, paupertatem, & castitatem. Secundo not. iuncta glo. personas quibus permittitur prædicare. Not. tertio casum, in quo qs ipso facto incurrit sniam excōicationis: videlicet, si mulieres Beguinæ assumant statum suum post istā constōnem, vel si non dimittant, tūc.n. ipso facto sunt excōicatæ. Not. tres sunt ordines bea. Frācisci: Primus est masculorum, qui profitētur omnia substantialia ordinis & religionis cuiuslibet: Et iste est strictissimus, de quo in clemen. exiui de paradiso. de ver. sig. Secūdus ordo beati Francisci, est ordo sanctæ Claræ sororū, quæ etiam profitētur illa substantialia: Sed differt à primo: quia iste habet proprium in cōi, quod non habet primus ordo Minorum. Tertius est ordo cōis masculis & feminis, in quo existentes promittunt obedientiam, & quandam habent regulam, non proprie quo ad tria substantialia, sed ad quendam modum viuendi per sedem Apostolicam approbatum, & hoc voluit glo.in ver.obedientiam. Et ille tertius ordo est pro viuentibus in coniugio, tamen secundum modum viuendi eis datum abstinent certis diebus qualibet septimana a thoro: Ideo nota ex prædictis, ꝙ non profitentes tria substātialia, non dicunt proprie habere regulam, sed quēdā modum viuendi, & per consequens, non dicunt proprie regulares. Not. ēt quod nedum fęminis & laicis matribus prædicare non licet, sed nec etiam clericis, qui nō sunt curati vel priuilegiati. Not. ꝙ nomine mulierum continentur mulieres cuiuscumq; cōditionis, ēt virgines, de hoc in glo.2. Not.in §.(Sane) in fine, ꝙ inspiratio ad bonum procedit a Deo: & hęc est lex priuati, quæ superat omnem, de reg. licet. de renun. nisi. §.verum. 21.q.2.duæ. dat Lau. ver.

Tu spiras vbi vis, tu munera diuidis vt vis,
Tu qd vis cui vis, tu quē vis munere quo vis. Zab.

[Prima glossa summādo diuidit, dicit quid causam constitutioni dederit, tandem subdit de quibusdam declaratorijs.]

b ¶ Cum de quibusdam.] primo ponens constōnis causam abolet & damnat statum Beguinarū, & excommunicat illum sectantes, vel de nouo assumentes. Secūdo ibi: (prædictis.) excōicāt religiosos dantes circa id cōsilium, auxilium, vel fauorem. Tertio protestatur statū pœnitentiæ & humilitatis per id mulieribus non prohiberi: ibi, (Sane) Constitutioni forte causam dedit, quod no. Hostien. de pęniten. & remis. cum ex eo. dum.n. ibi dicitur, quòd quæstores eleemosynarum non hospitentur in locis incongruis, dicit ibi Hostiensis, parcit ꝙ non dic t. prostibulis sed cauendū est à quasi prostibulis, sicut sunt hospitia Beguinarum, qđ perniciosum genus est mulierum, quæ † de facili alios quàm religiosos admittūt, à quibus omnibus modis est cauendum. 18.q.2. diffinimus. & c. perniciosam. Alibi etiam not. Host. quod a Beguinis cauendū est. de fri. fraternitatis, post prin. de vi. & hone. cler. monasteria. alibi not. de iureiu. & si Christus, ver. Angelus. quēdam dixisse tempora mutata in malum, ex quo conscientia cœpit esse peccatum: Deus nouit iuramentum, & Beguinatus religio. Dicitur quædā declaratoria super hac constitutione emanasse, quam de curia habere nō potuit, & a quibusdam audiui, quod a curia non manauit. Vide autem duas contrarias, & vt puto in Alemania compositas, quarum altera videbatur edita ad consultationem episcopi Argentini.

c ¶ Mulieribus.] virgines, nuptas, & viduas comprehendit, de hoc ff. de verb. sig. mulieres, in princ.

d ¶ Beguinabus.] de erroribus 2. Beguinarum & Beguadorum Alemaniæ. inf. de hæret. ad nostrum.

e ¶ Vulgariter.] inspicitur elocutio vulgi. sup. tit. pro xi.c. vlt. ver. illas quoque, infra de hære. c.1.§. sane. de torne. c.1. de iniurijs. & si pignorationes, in princ. lib. 6. cum suis concor.

f ¶ Nuncupatis.] hic iunge litteram, nobis fide digna, &c. quod sequitur est interpositio.

[Glo. seq. remittit, & quæstionem soluit.]

g ¶ Obedientiam.] vide quod scripsi, qui cler. vel vo. consuluit, & qđ not. in Spe. de stat. mon. ver. 37. Et per hoc vr̄, ꝙ hæc constō sorores minorum, quæ dicuntur tertij ordinis, non includat, cum illę promittāt obedientiam, & habeant regulam nō proprie quo ad tria substantialia: sed quendam modum viuendi per sedē Apostolicam approbatum, quod mihi constat. & facit inf. de sen excom. cum ex eo. in prin Secundus autē ordo est sororum sanctæ Claræ, quæ profitentur substantialia, sed differunt a primo, quia habent propriū in communi, quod nou habet ordo Minorum.

h ¶ Affectio.] sic 95. dist. olim.

i ¶ Insaniam.] sicut illæ de quibus habetur 26. q.5. episcopi. quæ sequi se dicunt Dianam.

k ¶ Disputent.] quod etiam maribus laicis non licet de hæret. c.2.§.1. lib.6. C. de sum. trin. l. penult.

l ¶ Prædicent.] hoc non licet mulieribus ēt 3 plātis de

† Vidē cle. Ad nostrū inf. de hæret. & extrau. Ioannis xxij incip. Sancta Romana. tit. de religio. domib.

† al. nullam.

1 al. iter nec deficili alios, &c.

† al. itaut circa fidei catholicę articulos, &c.

2 De horū erroribus vide plene p Guidonē Carmelitam in summa de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorum & Beguinarū.

3 Vide ꝯcil. Chart. 4. c. 99. refert Iuo in decreto p. 8. c. 124. & Gratianus in ca. mulier hoc loco citato. 23. dist.

Sorores Minorum sunt indeplici differentia.

de pœnit.&remiss.noua.23.dist.mulier.33.q.5.mulierẽ nec licet maribus laicis.de hæret. cũ ex iniuncto.nec clericis, nisi sint curati, vel super hoc priuilegiati. s. ead. compil.de sepult.dudum, post princip. & §.huiusmodi.in principio.

a ¶ Introducant.] qđ hæreticum est. de hæret. ad abolendam.in princip.

b ¶ Sanctitatis.] secundum Gregorium: Simulata æquitas, duplex est iniquitas: ratio est, quia malum facit, & abutiť bono.

c ¶ Abolendum.] cõcor. 63. dist. chorepiscopi.

d ¶ Ipso facto.] ex quo Papa sibi vel alteri absolutionem non reseruat, absoluet ordinarius, de sen.excõ. nuper.

† al. patã a.i

e ¶ Dudum.] respicit præterita, quia illud exprimitur, & quia ratio huius antiqua.

f ¶ Sectentur.] quasi sequantur, vel assequantur.

g ¶ Religiosis.] alios non ligat, vt dicam j.de sent. excom.c.1.

[Glo.seq. obiectionem soluit.]

h ¶ Incursuros.] quia participans crimini damnato, incurrit eandem pœnam excommunicationis. de sen. excom. nuper. & c. si concubinæ. non videbatur hoc exprimi necesse: sed quia vt scripsi in prædict. decre. nuper. illa pœna locum non habet nisi duo concurrant, ꝙ crimini, & criminoso participet, ideo fuit hic expressum.

i ¶ Virtutum.] sup. tit proxi.c.vlt.ver.visitatores.in fine.

[Glo. seq. de humilitate dicit vnde dicatur, & pluribus auctoritatibus illam commendat, tres ipsius gradus interseris.]

K ¶ Humilitatis.] 1 ab humo dicitur, & vt beatus Bernardus dicit lib. de gradibus humilitatis: Humilitas est virtus, qua homo verissima cognitione sibi vilescit.& post multa: Gloriosa res est humilitas, quia ipsa quoq; superbia palliari se appetit ne vilescat. facit 8.q.1.in scripturis.in fine.de talibus dicitur, ꝙ sub specie agni lupum gerunt. de hæret. vt officium lib.6. Beatũ Cassianus ponẽs decem humilitatis indicia, ponit illud octauum, cum quis se reliquis inferiorẽ non sup ficie pronũtiat labiorũ, sed intimo cordis credit affectu.Inde dicũtur tres gradus humilitatis: Primus, subdere se maiori, & non præferre se æquali.facit 22.dis. de Constantinopolitanæ.in fine. Secundus, subdere se æquali, nec præferre se minori. Tertius subdere se minori.facit de pœnit.dist.2.c.1. Prima dicitur sufficiens & necessaria, secunda abundans, tertia superbundas. De humilitatis efficacia, diabolus ad Macharium, vt legitur in vitis patrum: Ieiunas interdum, & ego nullo vnquam cibo reficior tu sæpe vigilas, me numquam sopor oppressit: humilitas tua sola me vincit.& Ambrosius dicit ꝙ humilitas est clauis, quæ aperit regnum cælorum, & referat mysteria scripturarum. Et Gregorius in 4. Dominica de aduentu: Qui sine humilitate virtutes cõgregat, quasi in ventum puluerem portat, & vnde aliqd ferre cernitur, inde deterius cæcatur. & vide 93. dist. Dominus.100. dist. contra morem.

1 Humilitas qd sit & de religiosis spectãtibus ad materiã huius gl. & vide plene Thomã.2.2.q.161.

fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei cõtrarias introducant [a], & multos super his decipiẽtes simplices, eos in errores diuersos inducant, aliaque quamplura periculum animarum parientia † sub quodam velamine sanctitatis [b] faciant & committant: Nos tam ex his, quàm ex aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbante concilio perpetuo duximus prohibendum, & à Dei Ecclesia penitus abolendum [c]: eisdem & alijs mulieribus quibuscumque sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto [d], iniungẽtes expresse, ne statum huiusmodi dudum [e] forte ab ipsis assumptũ quoquo modo sectentur [f] vlterius, vel ipsum aliquatenus de nouo assumant.

¶ Prædictis vero religiosis, [g] per quos eędem mulieres in huiusmodi Beguinarii statu foueri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excõmunicationis pœna, quam eo ipso ꝙ secus egerint se nouerint incursuros [h], districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statũ (vt præmittitur) dudum assumptum sectãtes, aut ipsum de nouo forsitan assumẽtes, quomodocumque admittant: ipsis super eo sectando vel assumẽdo præbentes vllo modo consilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmissa priuilegio valituro.

¶ Sane per prædicta prohibere nequaquam intẽdimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continẽtia vel etiã non promissa honeste in suis cõuersantes hospitiis pænitentiã agere voluerint, & virtutũ [i] Domino in humilitatis [k] spiritu deseruire, hoc eisdem liceat prout † Dominus ipsis inspirabit.

† al. ita: put ipsis Domin' ministrabit.

Q Vuia contingit.] Diuidiť in quattuor partes, vt patet in rubro. secũda: ibi, [Vt autem.] Tertia: ibi, [Præmissa.] quarta: ibi, [Cæterum.] Imol.

CASVS. Quia rectores eleemosynarũ & leprosariarum negligebant curam dictorum locorum, & illa cura seu sollicitudine postposita res & bona ipsorum locorum non curabant reuocare ad proprietatem, & bona ipsorũ locorum conuertebant in suos vsus, qđ est contra intentionẽ fundatorum, & augmentationem ipsorũ locorum: ideo fuit Papæ supplicatum, vt concilium dignaretur prouidere, quod concilium statuit, vt bona alienata reuocent, & de redditibus faciant reparationes vtiles & necessarias ipsis locis, & nõ cõuertãt in suos proprios vsus. Et quia rectores isti possent esse negligẽtes, iõ statuit concilium, ꝙ ordinarius loci eos compellat ad faciendum inuentarium de omnibus bonis in ea spectãtibus ad ista loca. Item ꝙ compellant ipsos ad reddendum rationem quolibet anno. Item ordinauit concilium ꝙ illa loca non darentur clericis in titulũ. sed ꝑsonis honestis, quæ habẽt vnde possint resarcire damna,

† Vide cõc.Trid. sess. 7. de reforma. c. 15. vbi hãc cõstitutionẽ innouat, cũ derogationib. cõtentis. & sess. 25. de reforma, cap. 8.

¶ Idem.

¶ Ponens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam, statuens per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum etiam circa exempta. Ioan. And.

CAP. II.

QVIA. † con-

tingit [a] interdum, quòd xenodochiorum [b], leprosariarũ, eleemosynariarum, seu hospitalium rectores, locorum ipsorum cura [c] postposita, bona, res, & iura ipsorum interdum ab occupatorum & vsurpatorum manibus excutere [d] negligũt: quinimmo ea collabi & deperdi [e], domos & ædificia ruinis deformari [f] permittunt: & non attento quòd loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperentur † inibi, & ex prouentibus sustentarentur illorum, id renuunt inhumaniter [g] facere, prouentus eosdẽ in vsus suos [h] damnabiliter conuertentes, † cum tamen ea, quæ ad certum vsum largitione [i] sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium [k] (salua quidem sedis Apostolicæ [l] auctoritate) conuerti [m]: Nos incuriam † & abusum huiusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante sancimus, vt hi ad quos id de iure [n] vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito [o], aut ex consuetudine præscripta legitime [p], vel priuilegio sedis [q] Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis

al. reparentur.

† Videl. legatum. ff. de ad. mini. re. ci. perti. c. teuera. de cõsec. dist. 2. c. quamuis d pani. lib. 6.

† al. incuriam.

damna, si qua eisdem locis intulerint. Item dicit, ꝙ si in illis locis sint pauperes tendentes ad mortem, licet de iure communi deberent recipere sacramenta ecclesiastica a rectore parochialis ecclesiæ. c. 1. de sepul. & c. 1. de cele. Mis. in antiq. tñ stabiť cõsuetudini illius loci, vt si cõsueuerint accipere sacramenta a capellano illiꝰ eleemosinariæ vel hospitalis: tunc rectore illius ecclesię parochialis inconsulto, debet eis ministrare sacramenta. Not. primo ꝙ epũs non põt redditus deputatos ad locũ pauperum deputare ad alium locũ: immo pertinet hoc soli Papæ. Et sic est casus ꝑtinens ad solum Papam, ꝙ Papa põt alienare redditus deputatos ad hospitalia, & eleemosynarias. Not. ꝙ rector hospitalis tenetur epõ vel archiepõ loci reddere rõnem de male administratis. Not. ꝙ eleemosynariæ, quæ non sunt annexæ alicui ecclesiæ parochiali: vel quæ sunt ad aliquod monasterium, non possunt alicui conferri in titulum. Not. ꝙ collator illorum locotũ debet exigere a rectoribus vt faciant inuentarium, & reddãt rõnem de redditibus illorũ locorum: aliàs collatio est nulla, & sic fuisse factũ scio in hospitali villę Exolduneñ. Not. iũcta gl. ꝙ pauperes existentes in eleemosynarijs & leprosarijs, debent recipere sacramenta diuina a rectore ecclesiæ parochialis, in qua fuerit eleemosynaria: nisi aliud habeat consuetudo, vt in dicto hospitali villæ Exolduñ. est quidã vicarius ꝑpetuus, qui singulis hebdomadis teneť celebrare vel celebrari facere duas Missas tali die qua voluerit, & teneť audire cõfessiones pauperũ existentium in domo seu hospitali, ita ꝙ si veniret infirmus ad portã volens intrare, rector nõ tenetur illũ recipere, nisi primo fuerit confessus a suo curato: & eo existente in domo, si iterum petat confiteri, vicarius tenetur illũ audire, confiteri, & sibi conferre alia sacramẽta: & iste vicarius est perpetuus, & tenetur intra annũ promoueri ad sacerdotiũ ſm formã cle. ꝭ. ea cõpil. q̃ de ecclesijs. de offi. vica immo cũ simplici tonsura dictam vicariã poterit tenere. Not. ꝙ rectores hospitalium non possunt vltra victũ & vestitũ fructus & redditus conuertere in proprios vsus, ẽt si fructus sint a solo separati. vide hic textum iuncta glo. in verbo, vsus suos. Not. per te expositionẽ textꝰ quia multa exposui supra quæ videntur sufficere pro multis dictionibus. Not. ibi, [Interdum,] ꝙ iura aliqñ adaptantur ad ea, quæ raro emergunt, ꝭ id. ff. de legi. nam ad ea. de quo de despon. impu. littera. Nota ꝭ eos qui nolunt recuperare bona ecclesiæ; male enim faciunt: quia, vt dicit Zenze. nedũ deperdita recuperare immo si possunt noua acquirere teneť, aliàs enim imputať. 12. q. 4. quicũq;. C. arbi. tut. qcquid. Zabella

[Glo. prima summat, & diuidit.]

a ¶ Quia contingit.] primo ponens cõstitutionis causam statuit hospitalia reformari per collatores ipsorũ & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum & suorũ iurium, & ad hospitalitatem tenendã, statuẽs per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiã collatorum etiã circa exempta. Secundo præcipit hospitalia in beneficium non concedi, nisi in duobus casibus: & reprobat contrariam consuetudinẽ, submittẽs quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario, & ratione reddenda: & decretũ apponit. Tertio declarat constitutionũ nõ extẽdi ad hospitalia religiosorum, vel militarium ordinum. Quarto cõseruat antiquas cõsuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Secunda ibi: [Vt autem. Tertia: ibi, [Præmissa.] Quarta: ibi, [Cæterum.]

b ¶ Xenodochiorũ.] de hoc & sequentib. nominibus. ꝭ. ead. compil. de præben. per litteras. & ibi dedi remis.

c ¶ Cura.] tpaliũ, vt innuunt sequentia.

d ¶ Excutere.] repetendo illa in iudicio, quod possunt in ecclesiastico, etiã si illi sint laici. de foro competente cum sit.

e ¶ Deperdi.] permittunt, quod sequitur.

[Glo. seq. not. pro curatis & alijs beneficiatis.

f ¶ Deformari.] hæc est probatio malæ administrationis. 12. q. 2. quattuor. de elec. fundamenta. ver. nũquid lib. 6. C. de admini. tuto. lex quæ. facit constitutio Io. Execrabilis. 1. respon. reparari autem debent de redditibus locorũ qui supersunt. quod dic vt de eccle. ædi. cap. 1. & cap. de his.

g ¶ Inhumaniter.] de præscri. cum ex officij, post prin. de censi. licet.

h ¶ Vsus suos.] scilicet vltra victum & vestitum. forte in patrimonio augendo vel conseruando. facit de pig. cap. 3. & patet quòd isti fructus etiam separatos a solo suos non faciũt. De alijs clericis & prælatis not. de offi. ord. præsenti. lib. 6.

i ¶ Largitione.] in vita & morte.

K ¶ Non ad alium.] etiam pium. & est huic simile de app. c. 3. & ibi. concor. de hoc in prima glo. & bene facit ff. de admi. re ad ci. perti. l. 1. cũ concor. primæ glossæ: quandoq; tamen rebus vtimur ad alium vsum quã fuerint inuentæ. de pœnis, quamuis. lib. 6.

l ¶ Sedis Apostolicæ.] nota per hanc litteram solum Papam alterare posse vsum illorum, quæ per fideles donata sunt vel relicta. & addendus est iste casus ad alios. de offici. leg. quòd translationem 1.

m ¶ Conuerti.] per sollicitudinem diœcesani. eo. tit. de xenodochiijs

n ¶ De iure.] vt episcopi, vt in prædi. cap. de xenodochij.

o ¶ Apposito.] per diœcesanum de consensu patroni de consue. cum dilectus. facit 18. q. 2. Eleutherius. de iurepatr. præterea 2.

p ¶ Legitime.] spatio xl. annorum cum titulo, nisi sit tanti temporis præscriptio, cuius initij non sit memoria. quod dic vt de præscri. cap. 1. lib. 6.

q ¶ Sedis Apostolicæ.] hoc dicit: q̃a licet episcopi possint aliqua episcopalia iura remittere vel cõferre, nõ tamen

r Vide Turrecrematã in c. huic se di. 17. dis. vbi plura refert, q̃ à solo Papa fieri possũt.

tamen possunt à se correctionem & visitationem de qua hic loquimur abdicare. de hoc de censi. cum venerabilibus.de relig do.constitutus.

[Glossa sequens notat.]

a ¶ Indebite.] ad hæc recuperanda admittitur quilibet de loco. & dic vt de reb. eccl. nō alie. si quis presbyterorum.

b ¶ Facultates.] quarum semper in sumptibus & procurationibus habenda est ratio.de vi.& hon.cler. quoniam.de censi. so pitæ. cum suis cōcor.

c ¶ In quo.] scilicet in reformando & cōplēdo,vt dictum est.

d ¶ Negligentiam.] hoc patebit ex facto notorio.de censi.Romana.§. notoria. vel per assignationē termini ad hoc præfixi & elapsi.facit inf. tit. proxi.c.1.

e ¶ Iniungimus.] nō dicit,permittimus, p hoc patet quòd ordinarij ad hoc tenentur ex præcepto : & facit quod dixi.s.tit. pro. ca.2. post princ.super ver.debeant.

f ¶ Priuilegiatos.] de priuileg. quoniam. &c.cum capella.eod. tit.volentes.§. in eos lib 6.

g ¶ Apostolica.] concord inf.ea.compil.đ supple.negli.prælato. c.vnico, & ibi cōcor. de hoc.

h ¶ Censuram.] de verborum signi. quæ. renti.

i ¶ Remedijs.] inuocando (si expedierit) brachium sæculare, de offi.ordi. cap.1.& quoniam.

k ¶ Ad alia.] sic sup. tit.1.cap.2.

omnibus salubriter reformare,ac occupata,deperdita, & alienata indebite [a] in statum redduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem,& sustentationem debitam, iuxta facultates [b] & prouentus locorum ipsorum rectores prædictos compellere non omittant. In quo [c] si forte commiserint negligentiam [d], vel defectū, ordinarijs locorū iniungimus [e] vt etiam si pia loca prædicta exemptionis priuilegio munita consistāt †, per seipsos vel alios impleant omnia præmissa & singula, & rectores eosdē vtiq; nō exēptos, propria: exemptos vero & alios priuilegiatos [f], Apostolica [g] ad id auctoritate compellant: ¶ Contradictores cuiuscunque status aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxiliū, vel fauorē,per censurā [h] ecclesiasticam,& alijs iuris remedijs [i] compescendo:nullum tamē per hoc exemptionibus seu priuilegijs ipsis quo ad alia [k] præiudicium generando.

¶ Præcipit hospitalia in beneficium non concedi nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinem, submittens quales esse debeant, quib. administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario & ratione reddenda, & decretum apponit Io And.

¶ Vt autem † præmissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis sæcularibus [l] clericis in beneficium [m] conferatur, etiā si de consuetudine (quam reprobamus [n] penitus) hoc fuerit obseruatum: nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem [o] sit de rectore locis huiusmodi prouidendum. Sed eorum gubernatio viris prouidis, idoneis, & boni testimonij committatur [p] † qui sciāt, velint, & valeāt [q] loca ipsa, bona eorū ac iura vtiliter regere,† & eorum prouentus & redditus in personarū vsum miserabilium fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta cōuertere præsumptio uerisimilis non existat :

[Gl. seq. quærit de monacho:dicit quid iudicatum, & quare. ponit opi contrariā. subdit quid de laico. & ponit huius constitutionis prohibitionem.]

l ¶ Sæcularibus.] 1 dubitatur, an hospitalibus præfici possit,& de leprosarijs iam vidi obtentum, quòd eis præfici poterant per illud quod not. Inno.de eccl.ædi. cū dicat,vbi dicit collegium leprosorum religiosum & licitum,& à iure approbatū, & per c. quidam.1?.q.2. Archid.ibi cōtra,dicēs quòd ipsum c.quidam. loquitur de triplici genere locorū & personarum. Vnde qđ ibi de monachis dr,non hospitalia,sed martyria & monasteria respicit,sit ratio:quia q monachus extra monasterium intituletur,non est permissum,nisi pp curam animarum,de reg super eo.vbi ergo regimen hospitalis caret cura,qui dicit religiosum illi præfici posse, ostēdat ius expressū.Nec est ēt verū qđ dicit.in collegiū leprosorū religiosorū,vt ibi ēt scripsi.& facit qđ no. de exces prælat.nimis 2.in 3. gl. De laicis aūt fatemur per prædi.c quidam, q præfici possint ēt si habeat rector curam pauperum, vel familiæ extra ptātem clauium,talem n. curiam habet & pater & dominus super familiam. Ista ergo non impedit laicum præfici.facit de sent. excom. canonica.& q ibi dixi. Nec sufficeret ad præficiēdum monachum talis cura,nisi ex ptāte clauium curam, habeat. de hoc de offi.Archi. cum satis.de pœn. & remis. omnis. In prima tamen editione huius concilij hoc fuerat prohibitum, nec laicis habentibus filios vel vxorem, ex qua possent verisimiliter filios procreare,talia loca cōnferentur,qđ postea fuit sublatū.

m ¶ Beneficiū.] concor.s. ead.compil. de præbē. per litteras,& vide q ibi dixi in gl. vnde nec. & quod statim dicam super ver. committatur.

n ¶ Reprobamus.] cōcor.sup. ea. cōpil. de æta.& quali. vt hi q. cum suis concor. Si autem expresse non reprobasset consuetudinem, puto q durasset, sicut statutum,de quo sequitur. de constitutionibus.cap. 1. lib.6.

o ¶ Electionem.] per superiorem confirmandam.2.

[Glo seq.ponit lecturam, quam dicit consuetudine nō approbari,& declarationem poscit.]

p ¶ Cōmittatur.] si intelligeret ad tps, s.quandiu placuerit committēti;tunc esset littera illa clarior,quæ scilicet prohibuit illa in beneficium concedi, quasi diceret, beneficia de sui natura sunt perpetua.55. dist.præcepta iste vero erit tpalis ad instar tutorum & curatorum, de quib. sequitur & præsidentium ciuitati Romanæ, de quib. de elect.fundamenta.li.6.vel alijs ciuitatibus vel vniuersitatibus,de quibus satis scripsi post Host.de iud.c. si.facit ad hoc sup ead.cōpil.de sup.neg.prælat. c. vnico in princ.ibi,committere,& quod ibi dixi, cōsuetudo non recipit hanc litteram:immo ita hodie sicut olim instituūtur perpetui rectores in locis talibus, & facit littera regere, quæ sequitur:declaranda esset in hoc mens huius litteræ.

q ¶ Valeant.] cū effectu, supra de cle. nō resi.c 3. & 4.

[Glo seq.ponit formam iuramenti tutorum & curatorum,& quibus dentur.

† al.existant.

† Vide cōcil.Trid. ses.22.de refor. ca. 9. & ses. 23.de refor.c. 18.

† al. cōferatur.

2 Vide Fel.in ca. in nostra. corol.32. de rescr. & Oldr. cōs. 156.

† al.gerere.

1 Materiā huius glossæ late tractat hoc loco, more suo Imol. hic cum videto.

a ¶ Tuto-

in quibus sub obstentatione diuini iudicij illorum, ad quos dictorum locorum cōmissio † pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committetur, ad instar tutorum a & curatorum iuramentum b præstare c, ac de locorum ipsorum bonis d inuentaria e † conficere, & ordinarijs seu alijs quibus sub sunt loca huiusmodi vel deputandis ab eis, annis f singulis de administratione sua teneātur reddere g rationem. Quòd si secus a quoquam fuerit attentatum h: collationem, prouisionē, seu ordinationē ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

¶ Declarat constitutionē non extendi ad hospitalia religiosorum, vel militarium ordinum hoc dicit.

¶ Præmissa i vero ad hospitalia militarium k ordinum, aut religiosorum etiam aliorum l extendi minime volumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctæ obedientiæ virtute mandamus, vt in illis secundum suorum ordinum instituta & antiquas obseruantias prouidere pauperibus & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorum arcta † districtione cogantur, statutis quibuslibet non obstantibus in præmissis.

¶ Conseruat antiquas cosuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Ioan. And.

¶ Cæterum m nostræ intētionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare n vel altaria, & cęmeterium ab antiquo habentia: & presbyteros celebrantes, & sacraméta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales o rectores cōsueuerint in illis † exercere præmissa, antiqua cōsuetudo seruetur, quo ad exercenda & ministranda spiritualia supradicta p.

a ¶ Tutorum & curatorum.] iurant. n. isti facere vtilia pupillis vel adultis quibus deputantur, & prætermittere inutilia ipsorū, ēt res & personas ad commodum & vtilitatem eorum bona fide custodire, & saluare: inuētarium de rebus eorum facere, & administrationis suæ rationem tempore debito redere cum residuorum resignatione: eo saluo, quòd semper vti valeant veritate, quod vide in Spe. de tute. in 1. col. & probatur C. de epi. audien. l. de creationib. C. de curato. furio. l. fi. cum similibus. Tutor autem datur pupillo, curator adolescenti. & interdum maiori furioso vel prodigo, vel his similibus. datur etiā bonis, & ad causas & lites, de quib. omnibus in Spec. de curatore.

b ¶ Iuramentum.] cōcordat infra de hęret. c. 1. § porro.

[Gloss. seq. notat istos ad satisdandum non arctari, & dat simile.]

c ¶ Præstare.] Not. quia de satisdatione nil dicit; ad quam tū tutores & curatores tenentur, nisi sint testamentarij, vel ex inquisitione dati. C. de tutore vel curatore, qui non satisde. l. in dubium. & l. non omnium. de curatore furioso. l. fin. insti. de satisda. tuto. in prin. & sic soli legitimi, & sine inquisitione dati satisdant. & ibi de hoc: & in Spec. de tuto. §. si autem ver. horum. cum autem isti rectores ex inquisitione dentur, merito satisdatione non onerantur, facit C. de episcop. & cle. orphanotrophos in prin nisi propter vxorē & filios suspectus esset 23. distin. de Syracusanæ, sed tali suspecto committi non debet, vt supra.

d ¶ Bonis.] mobilibus, & immobilibus. de testa. relatum 2. ff. de verborum signifi. l. bonorum.

e ¶ Inuentaria.] q̄ aliàs repertoria dicuntur. ff. de admi. tut. tutor, qui reperitoriū, & ad hoc tutores & curatores tenentur. C. de admi. tuto. l. tutores 2. de cura. fu. l. fi. & formas diuersorum inuentariorum vide in Spe de instr. edi. §. fi. & de his ibi ver. sunt etiam.

[Glo seq. soluit dubium respondens contrario.]

f ¶ Annis singulis.] per hanc litteram vr̄ quod ēt non petitam teneatur offerre, aliàs si terminus statutus nō esset (pone exemplum supra ead. compil. de testa. cap. vnico.) satis videretur sufficere ꝙ hoc faceret cum requisitus 1 esset. de iureiu. ca. breui. & facit quod not. de elect. cupientes. §. si vero. in 5. glo.

[Glo. se. signat contrariū: ponit opinionē & soluit.]

g ¶ Reddere rōnem.] cōtra. C. de epi. & cle. orphanotrophos. in fi. & auth. de eccl. tit. § pen. coll. 9. vbi dr̄ tales ad rōnē reddendā non teneri. Sol illud correctum per auth. posterior. de san. epi. § œconemos. coll 9. ita ibi soluit gl. Tu dic verius primas leges nō correctas, sed loquunt̄ de rōne reddēda orphanis vel pauperibus, ad q̄ isti non tenentur, qđ so. nat ibi textus, dicens ꝙ non subiacent tutelatibus vel curatorijs rōnibus. § œconomos, loquitur expresse de rōne reddenda epo, ad quam tenenē, vt ibi, & hic: sed hoc ibi additur, ꝙ singulis annis ad hoc teneantur.

h ¶ Attentatum. s. ga conferuntur in beneficium sæcularib. clericis vel personis, nō talibus, vt dictus est supra.

i ¶ Præmissa.] s. de supletiōe ordinariorū, ēt quo ad exempta, ꝙ non cōferantur in beneficium, de iuramēto, inuentario, & ratione reddenda.

k ¶ Militarium.] vt sancti Io. Hieroly. sanctæ Mariæ Theutonicorum, Calatrensiū, & similium.

l ¶ Aliorū.] sunt quædam religiones super hospitalitate fundatæ, vt Cruciferorum: vel dato, ꝙ non sint ad hoc fundatæ, habent tū hospitalia.

m ¶ Cæterum.] quarta pars.

[Glo. seq. ponit duas hospitalium species, & remittit.]

n ¶ Altare.] talia hospitalia cum ecclesia vel altari, cœmeterio vel alio iure parochiali, vel quæ aliàs sint perpetua & religiosa, erigi nō possunt sine auctoritate diœcesani, aliàs tū quilibet domum suam vel partem domus ad hospitalitatem pauperum dispone re posset: sed tunc pænitere posset, & vide quod dixi eo. tit. ad hoc. super prima gl. & quod not. Host. in summa de regu. §. 1. vers. quid de rusticis. ex quo aūt hospitale est locus religiosus, & auctoritate episcopi deputatus, bene possunt talia sibi accedere. supra ead. cōpil. de præben. per litteras.

o ¶ Parochiales.] s. in quorum parochis constructa sunt hospitalia, pro quibus facit ius cōe. de præscript. ex transmissa, & de restit. spo. ad decimas. lib. 6. statut tamen consuetudini. Licet ergo hospitale & ipsius familia & pauperes ibi degentes sint de parochia matricis ecclesiæ, potuit tamē præscribere hospitale, quod per proprium sacerdotem illis spiritualia ministrent.

p ¶ Supradicta.] cōcor. vigesimaquarta, quæstione prima, pudenda. de elect. nihil est, in fin. & facit infra de priuileg. cap. 1. in fine.

Tutores & curatores quid iurare tenentur.

† al. gubernatio.

Tutor & curator q̄bus danē.

† al. inuētarium.

Tutorē, quidā tenentur satisdare, q̄dam non.

Inuentariū & repertoriū idem.

1 Idē Zabarella, & Panor. hic. & Alex. cons. 1. nu. 4. li. 7.

Hospitaliū magistri pauperibus rōnem reddere non tenentur.

† al. ecclesiastica.

† al. in talibus illis pauperibus, &c.

Hospitalia de eccle. ius licentia erigenda.

Hospitalia cum parochiis sunt

10 20 30 40 50 60

DE IVREPATRONATVS.

Cōtinuatio.

[Vidimus supra de prębendis, & dignitatibus & alijs beneficijs clericorum tā sæcularium, quàm religiosorū: verū quia nonnunquā in dictis beneficijs est effectus præsentationis & aliquod ius, qđ patronis debetur: ideo annectit rubricam de iurepatronatus.]

TITVLVS XII.

De iurepatronatus.

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ Si præsentatis ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueuerunt omnia onera supportare, non assignentur intra terminum competentem congrua portio diœcesanus eam assignare debebit: Quod locum non habet quando onera sunt per patronos supportanda. h. d. Zabar.

CAP. I.

VT constitutio a, quæ ad ecclesiam aliquam, quemuis etiam ad exemptorum præsentationem admitti consuetudine nō obstante b contraria prohibet, nisi præsentato de prouentibus eiusdem ecclesiæ, talis coram diœcesano portio fuerit assignata, vnde iura possit episcopalia soluere, & sustentationē habere c cōgruam sicut expedit d, obseruetur; ipsā declarare, e ac † quædam adijcere f consulta huiusmodi sacri concilij approbatione prouidimus, Diœcesanis g sub obtestatione diuini iudicij di-

† In antiquiorib. codicib. costanter legit̄ ita: ac ei quędam, &c.

VT constitutio.] Præsupponendum est qđ dicitur in cap. de monachis. de præbendis. in antiq. videlicet quòd si aliquibus religiosis vel clericis competant ecclesiæ quantum ad proprietatem, forte ex donatione capituli vel conuentus facta cum cōsensu episcopi vel abbatis, & cum causa rationabili, scilicet ꝓ alimentis religiosorum, & isti religiosi præsentant episcopo clericum sæcularem, quem appellamus vicarium perpetuū vel rectorem: ratione curæ episcopus non debet instituere aliquem nisi sibi constet, ꝙ ipse præsentatus habeat portionem seu pensionem à dictis religiosis vnde decenter possit viuere, & soluere iura episcopalia, & hospitalitatem tenere. Secundo p̄supponēdū est quod dr̄ in c. 1. eo. tit. in 6. videlicet, ꝙ illud c. intelligitur ēt si monachi sint exempti à iurisdictione episcopi. istud c. venit quodammodo executiue: q̄a ponit quid iuris si patroni præsentantes nolint assignare pensionem decentem ipsi vicario perpetuo.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio Viennensi propositum, ꝙ cap. de monachis. alleg. & c. 1. eo. tit. in 6. erat quasi nullius efficacię, eo ꝙ non prouidebat si religiosi nollent assignare certam pensionē dictis vicarijs: vnde conciliū primo prohibuit epīs, vt non instituerent aliquem vicarium ad præsentationē religiosorū patronorū, nisi prius eidē vicario fuerit assignata certa portio: Et si patroni nolint portionē illā assignare, tunc episcopus dēt eis præfigere terminū ad assignandū huiusmodi portionē, & termino elapso facultas assignandi hmōi portionē deuoluitur ad ipsum in pœnā patroni: quæ pęna est ista? quia forte episcopus assignabit prædium vel partem parochiæ, quæ erat magis propitia ipsis religiosis: & debet episcopus procedere cum summa cōscientia in assignatione hmōi, ita ꝙ nō inducatur odio, prece, fauore, vel pretio. Sed q̄ritur, vtrū ista sint vera indistincte, videlicet ꝙ epīs nō debet vicarium instituere, nisi prius fuerit sibi assignata portio cōgrua? Dicit quod non est verū indistincte: quia in aliquibus prioratibus ipsi religiosi supportāt omnia onera, quia soluūt iura episcopalia, & tenēt hospitalitatē, idest tractant vicarium honeste tanquam hospitem, & nō tenentur assignare aliquam portionē: sed sufficit ꝙ teneant vicariū honeste tam in victu q̄ in vestitu, vt non vituperetur sacerdotale officium. Not. ꝙ cū ecclesia competit ad clericos ex donatione epī cum consensu capituli, cuius donationis effectus est, ꝙ oēs redditus & oīa temporalia pertinent ad clericos, ipsi clerici tenentur assignare congruam portionē ipsi vicario ꝑpetuo vñ possit viuere, iura episcopalia supportare, & hospitalitatem tenere. Not. ꝙ si religiosi vel clerici nolint assignare congruam portionē, episcopus potest illi assignare, & de hoc Papa onerat conscientiā episcopi Not. ꝙ si religiosi supportēt onera illius ecclesiæ, tunc non tenētur assignare portionē siue pēsionem ipsi vicario, sed sufficit ꝙ vicarium habeant honeste tractare. Not. casum in quo cessat priuilegium exemptionis, sic ꝙ religiosi exēpti subsunt episcopo: puta si nolint decēter tractare vicarium perpetuum. Not. ꝙ institutis in beneficijs debet assignari vnde possint habere congruam sustentationē. & iura episcopalia soluere: subaudit Pau. & alia incumbentia supportare. de pręben. de monachis, & eod. tit. c. 1. lib. 6. Et quæ dicatur sufficiens portio istorum, not. de præb. extirpandæ. 21. q. 1. cap. 1. de rescrip. cum adeo. Not. ꝙ debet assignari terminus cōpetens habentibus p̄sentare, intra quem prouideant de congrua portione. de hoc in glos. in ver. competentem. Zabarella.

[Prima glo. simul summat & diuidit, item remittit & exponit.

a ¶ Vt constitutio.] in prima exordium, in quo expedientiam obseruantiæ antiqui iuris pro cōstitutionis causa ponit. in secunda constitutio, ibi: [Dięcesanis.] quæ tria facit: primo prouidet circa assignationē partis prouentuum ecclesiarum faciendam prælatis, vel vicarijs ipsarum, per patronos ecclesiasticos, qui non solent ipsarū onera supportare. Secundo ibi: [Sane.] circa illos patronos, qui solent supportare prædicta. Tertio ibi: [Ad quæ.] circa executionem constitutionis dat ptātē diocesanis, & tollit obstantia. determinat opiniones, de quibus dicam super verbo, [Deuoluatur.] & hic, Vt, ponitur causatiue. sic de appe. vt debitus. vbi dixi.

¶ Constitutio Clementis iiij. de præb. c. 1. lib. 6. quę supplet constitutionē Alexandri, eo. tit. de monachis. circa exemptos, & consuetudinem reprobandam, de quo sequitur.

a ¶ Non obstante.] concor. de præben. extipendæ.

b ¶ Habere.] & reliqua incumbentia onera supportare, vt in prædictis iuribus.

d ¶ Expedit.] ecclesiarū vtilitati, & aīarū saluti, vt ibi.

e ¶ Declarare.] hoc facit inf. §. sane.

f ¶ Adijcere.] adijcit circa formam inhibitionis. Itē de termino statuendo, de præsentato instituendo, de assignatione post terminum per ordinarium faciēda, & illud quod habetur in fine.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

g ¶ Diocesanis.] i. q. d. de inferioribus, ad quos spectat institutio, qđ esse pōt. de offi. deleg. eo. de cler. peregr. c. fi. de p̄b. referēte. s̄. ea. cōpil. de p̄b. si de bñficio? Sol. in q̄ātū ponit hæc decre ius nouū, in illis nō hēt locū: aliàs simpliciter dixisset, ordinarijs. simile s̄. ead. compil. de sequestr. pos. c. vnico. de statu reg. c. 2. s̄. tit. ꝓxi. c. 2. post prin. j. de priuileg. c. 1. de pænit. & remis. c. 1. & tunc tales cōprehenderet, de offi. ord. ordinarij.

i Appellatione dię cessanoīū non ueniūt inferiores p̄lati, vide Abbatem in c. cum olim in 4. not. extra de pręscript.

in princ.lib.6.& quod ibi not. Nec potest negari quin seriose diœcesanos exprimat:cum hoc sit hic octies repetitum,nec mirum:quia decre.de monachis.& decre.1.lib.6.de pbē.de diœcesanis etiā expresse loquū. tur.si.ꝰ ead.compil.de suppl.negl.prœla.cap.vnico.de foro cōpetē.quāuis.§. volumus.de vi.& honec. cleri. c.1. in princ. & quod ibi dixi. Inferior ergo prælatus habens instituere, ad diocesanū recurret, vt terminū statuat ad assignationem. facit princ.huius cap.quòd si non fiat per inferiorem ad quem spectat, admittetur, institutus,& per diœcesanos fiet assignatio, & reliqua hic expressa. & est simi le quod de litteris commendatitijs scripsi in prædi.decre. fin. de cleri. pere.super vlt.glo.

† al. epos

† al. præmittitur.

[Glo.seq. primo dicit quid addit,quærit quid si contra fiat. alleg.ꝙ valeat,secundo ꝙ non valeat,respondens ad q̄dam contraria:tertio soluit tenendo primum,& contrarijs respondet.]

strictius inhibentes [a], ne præsentatum [b] aliquem per quamcumq; personā ecclesiasticam ius [c] præsentandi ad ecclesiam aliquam habentē, admittāt, nisi intra certum terminum competentem [d] per diœcesanos ipsos † præsentantibus præfigēdum, ipsi præsentato fuerit corā [e] eis(vt præscribitur †) congrua de prouentibus ecclesiæ portio assignata: Quam si forsan ijdem præsentantes intra terminum [f] ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat [g] præsentato: statuimus, vt extūc [h] diœcesani debeant præsentatum (nisi aliud canonicū obsistat) admittere, & in pœnam [i] præsentantium ad diœcesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi deuoluatur [k]. Præcipimus autem diœcesanis eisdem sub ipsius obtestatione diuini iudicij,ipsorumque conscientias oneramus [l], quòd

a ¶ Inhibentes.] hic addit fortionem expressionē inhibitionis:Scripserat enim Alexander diœcesano, ꝙ prouideret,ꝙ nullum, &c. Clemēs quartus statuerat & mandauerat constitutionem inuiolabiliter obseruari,hic Clemens quintus inhibuit districte sub obtestatione,&c. Sed quæro quid si contra hanc inhibitionē diœcesanus admittit præsentatum assignatione nō facta? Videtur ꝙ valeat.de præb.dilectus.2.de concess. præb.si soli.in princ.& facit quod not.de offi.ord.Romana.ad si.lib.6.& eo.lib.de immu.eccle. decer.ad fi. ex quo non apponitur decretū, vt ibi.& facit de spon. impu.ad dissoluendum.in fi. Item cum hæc principaliter fauorem episcopi & instituendi recipiant,vt ꝰ. in princi.possunt suo renuntiare fauori, de regula. ad Apostolicā. C. de legib. qđ fauore.& facit ff.de noui ope.nuntia.l.1.§.& post operis. Contra de elect.prouida.lib.6.vbi nō valet cōfirmatio facta,illa inquisitione omissa, quæ præmitti debebat: ita nec hic valeat non pmissa hac assignatione.ad idē e.ti.c.si.vbi omissio citationis vitiat confirmationē. Itē ꝰ hoc.eo.ti.cū dilectus.vbi non valet collatio post inhibitionē legati.Ad idem pdi.decr.si soli.ver.aut. vbi inhibitio executoris ad cōpellendū afficit ēt sine decreto:nā plus operatur expressa inhibitio quàm mandatum,1 vt ibi patet.& sic respondetur ad principium ipsius decreta. & decre.dilectus.in contrarium allegatum. Item non obstat ꝙ hic non apponitur decretum:quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse.&c.C.de legib.nō dubium. de reg. iur. quæ contra,lib.6.cum cōcor.Nec est verum ꝙ hic versetur solum fauor instituentis & instituti,immo versatur fauor ecclesiarum & salus animarum,vt patet in decre. 1. de præb.& sic renuntiare non potuerunt.facit qđ dixi post Inn.& Host.& Cōp. de rescrip. cum dilecta super 4. glo. Per. hoc vr̄ ꝙ institutio vel confirmatio non valeat, puto ꝙ eū diœcesanus non recipiat potestatē confirmandi ab hac cōstitutione,sed det cōstitutio iurisdictionem habēti certum modum sine decreto, ꝙ confirmatio contra hāc inhibitionē facta valeat 2: & ꝙ hoc sit de mente,colligo per verbum præcedens,sub obtestatione, &c.Fateor tñ ꝙ puniendus est faciens, vt in decre.si soli.cū cōcor.facit.ĭ.de Iudæ.c.vnic. Ad decr.ꝓuidea.rñdeo ꝙ ibi ordinarius recuperat iurisdictionē ꝑ cōstitutionē Gregorij,quamuis.eo.tit. sed modificatam. si ergo modum non seruet, deficit iurisdictio.facit ff.de transact.cū hi.§.si prætor.& de reb.eo.qui sub tu.vel cur.l. magis.§.si æs alienū.Ad decre.vlt.eo.tit.dico ꝙ,ex vi decreti nō valet ibi cōfirmatio, q̄ aliàs valuisset. In decre.cum dilectus.& decre.si soli.ver.aut erat ius alteri acquisitum pro quo scribebatur.Lex, non dubium. loquit in his, quæ habent ꝑpetuā prohibitionis causam, vt not. de spō.duorum.tua.quæ hic cessat: nam etiam post institutionē assignatio fieri potest,vt sequit.&,ad hoc adde quod dixi ꝰ.ea.cōpil. de sequest.pos.c. vnico.ver.a qua.

1 Actus ꝰ mandatū an teneat, & an ꝰ decretū, vide ꝑ Deciū in ca. cām matrimonij. in.4. colū.in fi. de off. dele.

2 Vide ad istam glos. Deciū in ca. de causis.

de offi. leg. & c. mita illi vt ꝑ Petrinū inc qua fronte. de app. pel. adde Felyin. ex parte de cōst. & inc. cū dilecta. de rescri.

b ¶ Præsentatum.] instituendum ad regimen ecclesiæ, vel curam populi.

c ¶ Ius præsentādi.] nō nudum,sed vna cum dominio temporalium,vt ĭ. §.sane.aliàs non fieret assignatio ista,quia rector totū haberet super quo vide quod scripsi,de præb.de monachis. super si.vlt.gl.

d ¶ Competentem.] de elect.c.1.de appel. cum sit.

e ¶ Coram.] vide quod super hac dictione not.de elect.vt circa.lib 6.

f ¶ Terminum ipsum.] à diœcesano statutum.

g ¶ Noceat.] facit de elect.publicato.& ad ea,quæ ibi scripsi in 10.q.

h ¶ Extunc.] idest,lapso termino.& extremum tēpus designat. ff.de condi.& demon.l.4.in fine.

[Glo.seq.ponderat litteram per id quæstionem soluens:secundo quærit,& soluit.]

i ¶ Et in pœnam.] non dicit,& postea in pœnam, nec supra proxi.dixit,prius debeant: per quod dico quòd dummodo lapsus sit terminus non attento ordine huius litteræ, sicut assignatio patronorum pcedit institutionem, sic & diœcesani prius poterunt assignare,& postmodum instituere.faciunt not.de rescrip.cum dilecta.in 4.glo.& sic illud,ex tunc, quòd pcedit, determinat verbum,debeant, & verbum, deuoluatur. Sed in quo est hic pœna,cum nihil videatur referre, an ꝑ ipsos,an per episcopū hoc fiat, ex quo modus nō exceditur? Solu. assignabit forte episcopus tale prædium quod sibi tenere voluissent: perpitio ergo electionis est hic pœna. facit de præben. si pluribus. in fi.lib.6.ff. de leg 2.statuliberum.§.Stichum. & est simile de sup. negl.præla.vnico.ea.compil.

[Glo.seq.ponit duas opiniones hic decisas.]

k ¶ Deuoluatur.] Tan.Goffr.Inno. & Hostien.dicebāt de prabend. de monachis. quòd si monachi assignare nollent hanc portionem, episcopus elapsis sex mēsibus ordinaret ecclesiam,per decre.sicut.de supplen. neglig.præla.Sed Archid.in decre.1.de pb.lib.6 dicit decre.sic loqui in defectu præsentati, non in defectu prouentuū, quare dixit episcopum hoc casu non posse ecclesiā ordinare,sed coget illos ad assignationem faciendam,hodie melius prouisum est per hanc lram.

[Glo.seq.allegat duas concor. & dubium soluit.]

l ¶ Oneramus.] concor.ꝰ.de voto cap.fin. vbi cōcor. de hoc ꝰ.tit proxi.cap.vlt. §.vt autē.in fi.ĭ.de hæret. cap.1.post princip. Et per hāc litteram, & ea quæ not. de rescrip.statutum. §. assessorem. lib.6.videtur quòd per patronos vel presbiteros nō possit episcopo q̄stio referri,

referri, & ꝙ si appellarēt patroni, dicentes ꝙ excessit vel presbyter, dicens ꝙ portio non sufficit, eps nō deferret: fateor tñ quòd superior ad quem appellatū est, emendaret quod male factum esset. s. de appel. pastoralis. in prin. Idem puto cum ante lapsum termini est ꝯtētio inter patronos, qui dicūt portionem antiquam vel auctam ꝑ ipsos sufficere & episcopū hoc negātē.

a ¶ Moderationem.] idest, moderatā taxationē, hoc dico, quia moderationis verbū diminutionem sapit de ver. sig. c. fin. & est huic simile de ele. cupiētes. post prin. li. 6.

b ¶ Odio vel fauore.] ꝑsentati, vel præsentantium.

c ¶ Vel aliàs.] puta præmio vel timore. 11. q. 3. quatuor. de re iud. cum æterni li. 6. inf. de hære c. r.

d ¶ Vel minori.] cō cor. de offi. cust. c. 1. & quod ibi not. in 3 gl.

e ¶ Sane.] hic declarat ꝓdicta omnia, vt infra dicam.

[Gl. seq. rationem reddit, infert, sed tenet contrarium.]

f ¶ Obseruentur.] ex quo enim ꝑsentati, & instituti non sustinent onera, sed procurationem cathedraticum, & alia iura episcopalia, & hospitalitatis onera & his similia subeūt patroni, nō fiet assignatio prædicta etiam pro sustentatione rectoris, vt sequitur. Si ergo aliqua onera, puta procurationum subeūt patroni, reliqua subit presbyter, vr quòd assignatio fieri debeat sufficiens pro his oneribus tātum, quæ subit presbyter. facit de præscrip. accedentes. de sta. mo. in singulis. de deci. tua 2. puto. n. hoc esse de mente horum iurium, ꝙ aut omnia subeant patroni, aut oīa presbyter. facit de conse. dist. 2. cōperimus. ff. de admi. tut. cum quæritur. Nam particularis exactio multa habet incommoda. ff. fami. erci. l. plane. facit de exerci. act. l. 2. s. de censi. cum instantia, & hoc probat sequens littera.

g ¶ Perpetuis.] de capel. mona. c. vnico. lib. 6.

h ¶ Vicarijs.] repete perpetuis. de offi. vica. ad hæc.

i ¶ Subire.] teneantur, quod sequitur.

k ¶ Decenter.] hoc respicit honestatē de vo. magnę. honeste ergo locabuntur in sede. de exces. præl. c. 1. de ma. & obe. solitæ. & honorabit in eis sacerdotale officiū. de hęre. cū ex iniuncto. verb. licet aūt 95. dist. esto.

l ¶ Præstare.] hic patet, ꝙ etiam pro sustentatione rectoris non fiet assignatio.

m ¶ Sufficientem.] vide quod not. 21. q. 1. c. 1. de re-fer. cum adeo. in glo 2.

n ¶ Ad obseruationem.] non poterunt ergo tollere vel minuere portionem per episcopum assignatam: facit de præben. auaritiæ.

o ¶ Alio.] s. cum rector vel vicarius sustinet onera, & intra tempus per diœcesanum statutum assignatio per patronos facta non fuit.

p ¶ Consuetudinibus.] concor. vide s. ead. cōpil. de æta. & quali. vt hi qui ad finem.

q ¶ Circa præmissa.] In alijs ergo non læduntur priuilegia. sic s. tit. 1. e vlt. versi. nullo Ioan. And.

Marginal notes: † al. pensionis. — Moderatio sapit diminutionem. — Exactio particularis multa habet incommoda.

moderationem [a] portionis † ipsius debite faciant, nec odio [b] vel fauore, vel aliàs [c] in pluri vel minori [d] circa illam scienter excedant. ¶ Sane [e] in prioratuum vel aliorum tam regularium quàm sæcularium locorum ecclesijs, in quibus religiosi vel alij ad quos eorum redditus pertinere noscūtur, prædicta consueuerūt onera supportare, præmissa nullatenus obseruentur [f]: sed onera omnia, quæ ecclesiarum ipsarum perpetuis [g] presbyteris, aut vicariis [h] incumberēt, si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alij supradicti plene subire [i], ac presbyteros, seu vicarios ipsos decenter [k] tractare, necnon sustentationem eis præstare [l] sufficientem [m], & congruam teneantur. ¶ Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obseruationem [n] debitam assignationis per diœcesanum in casu alio [o] (ut præmittitur) faciendæ, religiosos prædictos & alios quoslibet à diœcesanis eisdem ecclesiastica † volumus censura compelli: Non obstantibus exemptionibus, aut alijs quibuslibet priuilegijs, consuetudinibus [p], vel statutis, quæ circa præmissa [q] vel eorū aliquod religiosis ipsis, aut alijs in nullo volumus suffragari.

† In quodam manuscripto ita: Ecclesiastica volumus cēsura cōpelli nulla pactione seu cōuentione in contrarium habita, valitura: nō obstātibus, &c.

¶ Idem.

¶ *In plures hæredes vnius ex pluribus patronis transit iuspatronatus per stirpes, hoc dicit. Zabar.*

CAP. II.

PLVRES *†

Plures.] Se summat, tria dicens. Secunda ibi, [Et vt facilius.] Tertia ibi: [Quibus]

CASVS. Frater meus & ego habeamus ius patronatus in aliqua ecclesia; volumus ꝑsentare personā idoneā: certū est ꝙ si patroni dissentiāt, tunc præsentatus à maiori parte dēt institui. c. qm. eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrū filij fratris mei habebunt quilibet suā vocē, vel vtrū ipsi simul habeāt vnā vocē: Dicit ꝙ solū hñt vnam vocē. quia iuspatronatus cōpetit per stirpes, non per capita. Sed quæritur, vtrum possumus conuenire inter nos vt pręsentemus episcopo aliquē clericum alternis vicibus? Dicit ꝙ sic, vt facilius prouideatur ecclesijs. Sed vtrum laicus possit præsentare tres clericos sub conditione, vt eps eligat quem voluerit? Dicit ꝙ sic, quia pōt laicus patron⁹ variare: secus si esset patronus clericus.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ plures hæredes non hñt nisi vnā vocē, quia si defunctus viueret, ipse non haberet nisi vnam vocē. Nota, ꝙ patroni possunt conuenire inter se, vt pręsentent alternatis vicibus. Not. ꝙ patroni plurium ecclesiarum inter se possunt illa iura diuidere, vt scilicet vnus sit patronus in vna, alius in alia, licet sit secus in patronatu libertorum: talis enim patronatus inter patronos diuidi non potest, licet alimentorum præstationes diuidere possint. ff. famil. ercis. l. quędam. Et primo ideo, quia fortius est ius patronatus libertorū, q̄ ecclesiarum: vnde illud non alienatur, istud autē sic. Item illud transit in suos, etiam non hæredes, vt ff. de iurepatro. l. filij. istud non. hoc vult gl. in versi libere. Not. dicitur, patronis ecclesiæ, & dic ecclesiæ: quia sunt & alij patroni, de quibus in glo. habemus. Not. in § [Quibus.] de verbo [permittimus,] ex quo inducitur nouum ius. vt probatur hic iuncta glo. in hoc verbo, quod not. singulariter Zabarella.

† De intellectu vide Lābertinum de iure patronat. art. 12. q. 1. part. 1. nu. 5.

[Glossa prima primo dicit quid prima pars determinet, recitans duas opiniones contrarias, & tertiam mediam, quam impugnat. secundo pro opinione reprobata inducit tres æquitates, & tria similia, & vnā decre. & intricationem, quę insurgit ex opinione hic approbata, quam explicat. tertio, subdit dictum Goff. quarto inducit pro opinione approbata duo iura, & æquitatem, propter quam indicat quid videtur faciendum.

* ¶ Plures.] Se summat tria dicens: & patres, quarum prima pars determinat notata 16. q. vlt. piæ mētis. plenius ea. q. si plures. & eo. tit. c. 1. p q̄ patet hic reprobari opinionē, quæ placere videbatur Alan. Hug. Lau. Ioa. Tancr.

Tancr. Vincen. Bernar. & Goffre. quę mihi etiam placebat. Et approbat opinio Innoc. & Hostien. dicentium in præd. c. 1. quod in iurepatronatus successio fit per stirpes, non per capita: cum hoc esse debeat in linea descendenti. instit. de hæred. quæ ab intesta. defe. §. & quia placuit. vt sic plures vni succedētes, loco vnius habeant. ff. de cōd. & demonst. cui fundus. & dicebat Inno. hāc æquitatem pferendam subtilitati contrariæ. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. in fin ff. de inst. l. 1 his cōcor. Rosfredus Beneuētanus in libello suo, eo. ti §. nunc de vltimo. Primi 9, ad quod inducebat Vin quod patroni ueniunt ad successionem liberti per capita, non per stirpes. instit. de succes. lib §. sed nostra. aliàs incipit, multis. facit ad hoc, quia stipulationes indiuiduę non diuidūtur inter hæredes. ff. de uer. obl. l. 2. & l. eadē. §. Cato. & l. stipulationes non diuiduntur. Archid. in præd. c. si plures. concordare voluit opiniones, dicēs opinionē Innocentij esse uerā in his, qui ex diuersis causis sūt patroni. Et ita ponebat Rof. vt si unus ex fundo, alter ex dote: Oēs. n. ex altero descēdētes loco vnius habētur: quādo vero vnicus fuit patronus, tunc locum habeat opinio contraria, ut sic inspiciamus initiū. Sed licet hoc aliquantulū mulceat aures, cui nec vr hæc decre. obstare: quæ ponit plures patronos, & vnū ex pluribus non unum solū: tñ non uideo rationem quare aliud in duobus patronis ex diuersa causa, quā ex eadem, vt si duo dederint dotē. Itē nec video quare magis inspiciamus stirpē primo gradu, quàm secundo uel ulterioribus. Cum igitur in hoc omnes concordent, quod hoc ius est simplex & indiuisibile: itē concordent quod in hæredes & in æqualib. partibus æqualiter transit, licet forsan vt dicebat Inn pinguior sit uox illius, qui plus hēt in hæreditate: Itē cum omnes concordent eum qui aliquid in dote posuit, ita patronū esse, sicut eū qui plus posuit, & de oībus his scripsi e. tit. c. 1. mihi placebat opinio hic reprobata. quæ licet in parte haberet contrariam æquitatem, tñ expediēs mihi uidebatur ecclesijs, ut sicut patronis per capita debetur ius pcessionis, ius alimētorū, & ius defensionis, ita per capita debeat ius presentationis: s. ut quot sunt capita patronorū, tot sint suffragia uocum, & nō plura, ad hoc facit eo. tit. c. 3. quod loquitur etiam de hæredibus fundatorum in pluri, & tamen dicit perficiendum illum qui plurimorum approbatur assensu: & nō plura dixit, ut scilicet si patronus sit hæres cōpatroni, solum vnam uocem habeat, cuius contrariū innuit hæc littera, ut scilicet si sit de hæredibus triū patronorum, in trib. uocibus partem habeat, uel si solus esset hęres trium, habeat tres uoces. facit de re iud. cū olim. Et ex opinione hic approbata timeo quod nascētur inextricabiles quæstiones. Pone quod A. patronus, cuius hædes hēri dēnt pro una uoce, habuit tres filios, quorum primus B. noīe, habuit duos filios, secundus C. nomine habuit quatuor, tertius D. noīe habuit sex; quo iure oēs isti habēt unā uocē, eo iure habent duo filij B. tertiam illius uocis, quatuor filij C. aliā tertiā: sex filij D. aliam tertiā Si ergo ad aperiendum intellectum dicendorum, hanc uocem reducamus ad unū as, idest ad xij. uncias, & faciamus quod quælibet uncia in uoce sit Bonon grossus, & quilibet grossus ualeat. xij. Bonon. paruos, qlibet stirps habebit quatuor uncias: quid erit ergo si unus ex duob. tres ex quatuor & duo ex sex, præsentat Titiū: & reliq, scilicet unus ex duob. unus ex quatuor, & quatuor ex sex pręsentant Seium? de numero personarum patet, de uncijs etiam patet: quia præsentator es Titij habent sex uncias & quatuor denarios, præsentatores Seij habent quinque uncias & octo denarios: sed explica stirpem. Item descendendo ad tertium gradū, si unus ex illis duobus filijs B. habeat unū solū filium, qui clericus est, alter octo, quorum duo ēt sunt clerici, ille solus habebit duas uncias, & illi octo diuident alias duas, & sic qlibet ex illis octo habebit tres denarios. Itē si quilibet ex quatuor filijs. C. habuit filios: primus quatuor, quorum unus clericus: secūdus tres, quorū duo clerici: tertius duos clericos: quartus unū, quatuor filij primi hēnt unciā, & sic quilibet tres denarios, tres filij secundi unciā, & sic quilibet quatuor denarios: duo filij tertij unciā aliā, & sic qlibet sex denarios, & solus filius quarti hēt integrā unciā. Itē si ex tertia stirpe, s. ex sex filijs D. quilibet hēt filios: poue quilibet ex tribus duos, & sic sex: quorum unus solus est clericus, & quilibet ex aliis trib. quatuor, & sic duodecim, quorū octo sunt clerici, quilibet ex parentib. habebit octo denarios: quilibet ergo ex duobus filijs primorum trium habebit quatuor denarios, & qlibet ex quatuor filiis secūdorum trium habebit duos denarios. Habemus ergo secūdū pdicta triginta septē nepotes ex duodecim nepotib. natis ex trib. filiis patroni: Finge quod vacat ecclesia, & isti triginta septem discordāt, viginti laici ex eis pñtant vnū, decē & septē quos dixi clericis, alium: Tu qui dicis per stirpes deberi uoces patronorum, extirca mihi casū istū, quo iure etenim pōderas stirpē in primo gradu, eo iure & in ulterioribus, ut prædixi, in unciis bene pōt explicari: qa pars clericorum hēt sex vncias & unum denariū, pars laicorum sex uncias minus vno denario. adhuc fortior intricatio, vbi ponit alium compatronum habuisse totidem descendētes, quorum aliqui cōcordant cum clericis prædictis, alii cū laicis. Et scias quod si in pdicto computo fuissem ultra ternarium vsus impari numero: vt v. vij. vel ix. ad huc fortior esset intricatio. Itē si esset intricatio tanta in pronepotib. quanto amplior in filiis pronepotū vel vlterioribus? quod est dicere, si hæc intricatio est in tertio gradu, quāto maior in quarto, quinto, & vlterioribus. Itē si intricatio est in casu sic explicite & certitudinaliter posito, quāto maior in eo post probationes certificando? Pro tanto terreor de hac approbatione: nec sic terreor de eo quod scripsi post Inno. & Host. de elect. scriptum. super verbo ppositi: vbi dico quod platus possit habere tertiā electionis, capitulū tertiā, clerus tertiā qa fateor vt vbi scripsi, quod possit esse intricatio in calculo, nō tñ tanta vt hic: & hoc pp successiuas stirpes. Dicebat ergo Gof. e. ti. c. 1. quod cōsuetudo per quā in quibusdā partib. vt Neapoli, ius patronatus diuiditur per vncias, possit excusari, vt fiat diuisio nō respectu iuris patronatus, quod est indiuisibile, sed respectu portionū, in quas hęredes successerunt patrono vni vel plurib. & nō respectu portionū, quas contulerūt ędificando vel dotādo. & pōt esse vtilitas harū diuisionū, vt ecclesia in alendo & in honorib. magis teneat ei a quo plus receperit, sed actus præsentandi cōis sit omnib. Posse ēt circa gratificationem (quæ aliquando facienda est. e. tit. cū aūt.) vox illius præferri, qui plus cōtulit, & hoc dictū mihi placebat. Sed vt dixi, opinio hic approbata pro qua facit de rescrip. pastoralis. in prin. de testa. licet ex quadā. ibi, non vtique, vno. &c. in tanto. habet æquitatem: quia absurdum erat patronum instituēdo decē hēdes, forsan ad hunc finē, vt defraudare posset compatronum actu præsentandi, quod esset si isti haberent decē voces, & ille vnā. & qa hoc ita posset cōtingere in secundo gradu, tertio & vlterioribus, sicut in primo, nō vr habere rōnem opinio Archidiaconi. & pp hanc fraudem vel iniquitatē multotiens cogitaueram, quod bonum esset statuere, quod extantib. descendentibus hæredibus sanguinis ex aliquo patronorū, ius istud nō posset trāsmitti in extraneos. In hæredes vero sanguinis transiret per capita ēt quo ad actū præsentationis: & tunc non conqueratur patronus de cōpatrono, sed de Deo creante, si plures descendentes præbuit compatrono, quàm sibi. Deficientibus uero compatronis, tunc patronus descendētes non habēs, posset transmittere in extraneos: quib. etiam succederent soli descēdētes sanguinis, & per capita Et forsan nō esset absurdū statuere, quod nullo casu in extraneos. i. non descēdētes posset transmitti, vt sic facilius liberarent ecclesię ab hoc iur. facit de deci. phibem⁹. & c. si. Glo.

Marginal notes: Ius patronatus trāsit ad hæredes per stirpes. — Stipulationes indiuiduæ inter hæredes nō diuiduntur. — Patrono duo iura debētur. — Ius patronatus quomodo nes inextricabiles producere pōt ex hęredum multitudine ad quos trāsit. — Ius patronatus per uncias Neapoli diuidi.

[Glossa secunda quærit,& soluit.

¶ Plures.]quotcunque,cũ sit eadem ratio, sed ad minus duos comprehendit.de reg.iur.pluralis lib.6.cum concor.& dic plures etiam singulares: in collegiatis. n.minus est dubiũ,de ijs quæ si à præla.c. ea noscitur.

ab vno a ex patronis b ecclesiæ relicti c hæredes d, vocem dumtaxat vnius habebunt in præsentatione rectoris e. ¶ Et vt f faciliusg prouideatur ecclesijs,non inconueniens reputamus patronos h ipsos inter se posse libere i conuenire, de rectore ab eis alternis k vicibus præsentando: Quibus l etiam ex eadem m causa permitimus n, vt plures o ad uacantem ecclesiam possint eo modo præsentarep personas q, quòd vna ex eis eligi per episcopum r valeat,& admitti.

a ¶ Ab vno.] ergo secus si plures à pluribus,vel vnus a plurib. vt dixi in magnã gl.

b ¶ Patronis ecclesiæ.] habemus patronos libertorum,& patronos causarum, de quibus dixi eo.tit.super rubrica.

Patroni sunt triplices.

[Glossa sequens dubium soluit.

c ¶ Relicti.]licet verbum, relicti, ad viui tabulas nõ pertineat. ff. de tab. exhi. l. 1. ad fi. facit de foro comp. conquestus. idem tamen puto si inter viuos transferat vendẽdo pluribus vniuersitatem, vel permutando cum pluribus, vel pluribus donando, q. sunt modi transferendi,vt nota.eo.tit.cum secundũ donationem tamen non posset facere priuatis sine consensu episcopi,vt plene scripsi eo.tit. illud.

Ius patronat' multipliciter transfert.

d ¶ Hæredes.]sui vel extranei,cũm non distinguat.de hoc16.quæst.7.considerandum,& dixi eo.titu.cum secundum.

e ¶ Rectoris.]& clerici,cum eadem sit ratio.est tamẽ in hoc opinio,an patronus præsentet clericum: tenet tamen quod non.eo.tit.postulasti.

[Gl.seq docet de tribus opi primam approbatam,& duas alias reprobatas.]

f ¶ Et vt.]circa hunc ver.erat triplex opinio.Prima,ꝙ hoc fieri posset:Secunda,ꝙ nõ posset:Tertia, ꝙ posset de auctoritate episcopi,aliàs non.hic reprobat secũda, quam tenebat Inn.eo.tit.c 1.& tertia,quam ipse idem tenebat eo.ti.querimoniam,& approbat primam, quã tenebat Ber.e.ti.c.1.in fi.1 glossæ.& apertius ibi Tan. quod placebat Vin.Phil.& Gofr.inducebant.l.quoties ff.de vsuf.& ff.de ser.l.via.in fi. ad idem ff. communi diui.l communi diuidundo.§.cum de vsufructu.

g ¶ Facilius.]optarem hanc rationem ponderatã fuisse sup.proxi.responso.

h ¶ Patronos.]omnes.facit quod not.de elect.q.a pp versi.vel saltem aliàs iure communi, &c. de reg.iur. in re communi.lib.6.

[Gl seq.dupliciter litteram exponit,& contrarium. soluit:secundo soluit quæstionem,cõtra sol.alleg. tria iura,quibus respondet,& solutionem iustificat.]

i ¶ Libere.]id est sine superioris auctoritate,& sic improbat quod no.Inno.in decr.querimoniam. Item dic libere,etiam si non vacet ecclesia.facit de dona.consultationib.sup.ea.compil. de reb. eccle. non alie. si vna. hoc probat plurale, alternis vicibus: certum est. n.ꝙ vna vice nõ cõcurrit duplex vacatio.Nõ obstat cõcess. præben.c.si quia illud fiebat in fraudẽ vacaturæ, hoc autem fit ad tollendam discordiam, & ad faciliorẽ ꝓuisionẽ ecclesiæ.Et eadẽ ratione videretur patronos plurium ecclesiarum posse inter se diuidere:s.vt vnus sit patronus in vna,& alius in alia vt not.Vin. eod.ti. cap.1.& c.ex insinuatione Sed contra.ff.fami. ercis. l. quędam.ff.de ali.leg.l.3. ff. de iurepat.l.si.per quæ patet,patronatum libertorum inter patronos diuidi nõ posse,licet alimẽtorum prestationes diuidere possint. Sed dici posset ꝙ fortius ẽ iuspatronatus libertorum quàm ecclesiarum,vnde illud non alienatur,istud sic: illud transit in suo etiam non hæredes. ff. de iurepa. filij ff.de lib.le.Aurelio.§.Caius.istud non vt scripsi post Inno. eo.tit. cum secũdum. Item vt ibi nota. permutatur patronatus cum patronatu, quare ergo pars patronatus vnius ecclesię cũ parte quã habet com patronus in alia, non poterit permutari, vt qđ iuris de toto, &c. de offi.deleg. pastoralis.§.1. ff. de rei vend. quæ de tota.

Patroni plurium eccleſiarũ possunt inter se facere, qđ vnus sit patronus in vna, & alius in alia.

k ¶ Alternis vicibus.] id est, ꝙ vnus prima vice qua occurreret vacatio, alter secunda, alter tertia:has etiam vicissitudines quandoq; seruant singulares personæ collegiorũ in collationibus spectantib. ad collegia. de præb. c.vlt.lib.6.

Collationes qñq; fiunt per vices.

l ¶ Quibus etiam.] tertium dictum inducens ius nouum & æquissimum.quod intelligo de laicis,vt inf.dicam.

m ¶ Ex eadẽ causa.]facilioris prouisionis ecclesiarũ.

n ¶ Permittimus.]olim ergo hoc non licebat: bene.n. poterat laicus præsentato uno alium præsentare. e.ti. quod autẽ.& c.cum autem.& potior erat conditio institutí ab episcopo.vt ibi,videbatur tamẽ episcopus primo teneri:quod intellige vt dixi eo tit.pastoralis.Si ergo licebat sic successiue accumulare,honestum est, vt liceat etiam sic præsentare.

o ¶ Plures.]quotcunque,vt dixi in prin.cap.

p ¶ Præsentare.]simul vel successiue, licet enim cum olim laicus pręsentabat secundum,daretur optio episcopo,ipse tamen laicus instabat pro secundo:mõ vero potest relinquere hoc episcopi optioni. Et sic no.ꝙ licet electiones nõ possint fieri alternatiue.de elect. c.2. li.6.pręsentationes sic,vt hic:quod de laicis intelligo vel clericis præsentantibus ex patrimonio, in quibus locum habebat quod dixi supra.

Electiones non possunt alternatiue fieri.

q ¶ Personas.]etiam in minorib.constitutas.quod dic vt.de insti.c.2 lib 6.Io And.

r ¶ Per episcopum.]vel alium instituentem, cum eadem sit ratio.

TITVLVS XIII.

De cẽsibus, exactionibus,& procurationibus.

Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Religiosi subire tenentur onera,quæ incumbebant ecclesiis per eos ante hoc concilium acquisitis,nisi priuilegio,exẽptione,vel alia iusta causa iuuentur: quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesiis post concilium acquirendæ. hoc dicit.Io.And.*

CAP. I.

CVM

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, &c.

[Visum est supra de iurepat. verum quia patronus aliquando in fundatione & etiam dotatione retinet aliquem censum auctoritate episcopi,& alias procurationes seu comessationes:ideo annectit rubricam, de censibus,&c.

Cõtinuatio.

CVm sit.]duę sunt partes: quia primo, rõne pręmissa ponit statutum suum cum exceptione.Secũdo,exceptionem limitat & declarat:ibi,[Priuilegia.]Innol.

CASVS. Papa alicui loco religioso ecclesiam Pictaueñ.vel Bituriceñ.diœcesis donauit, vel fortè ipse episcopus cũ cõsensu sui capituli, à qua ecclesia episcopus cõsueuerat habere iura epalia,puta exigere procurationem ratione visitationis: quęritur vtrũ per istam donationem ecclesia sit excẽpta ab omnib. oneribus.

ribus & iuribus epalibus, vel vtrum religiosi illa onera teneantur soluere? Dicit Clemēs ꝙ tenentur supportare huiusmodi onera, nisi velint assignare congruam pensionem vicario, vt possit illa onera supportare: & hoc verum nisi iuuarētur priuilegio exemptionis, vel alia causa legitima. tamen, priuilegium vel exemptio (si qua competat) non proficit in ecclesijs post conciliū acquirendis. Not. ꝙ q sentit commodū, non debet onus recusare vulgariter: Qui sentit onus, sentire debet & commodum. Et sumpta sunt hæc. ff. de reg. iur. tñ melius diceretur, quod sumūtur à iuribus vnde sumitur regula. l. 1. ff. de reg. iur. Not. magis specifice cum ecclesia datur loco religioso ex donatione episcopi, Papæ, vel legati, tunc datur cū omnibus oneribus suis, & hoc nisi donarent pensionem vicario, vt sustineret huiusmodi onera. Not. iuncta glo. quod Papa potest priuilegiare, aliquem vt non teneatur ad procurationem Apostolicæ sedis, vel vt non teneatur ad iura episcopalia. Et sic princeps potest priuilegiare aliquem à solutione tallarum, vt ille priuilegiatus non teneatur soluere talliam: tñ fm doctores illam portionem non debet imponere alijs, aliàs peccat. Not. ꝙ vicarij constituti in beneficijs spectantibus ad monachos, non tenentur ad onera, sed ipsi monachi. Not. ꝙ priuilegia sunt restringenda. pro hoc hæc littera in fi. ibi, [Non extendi.] & de rescrip. c. vlt. lib. 6. de deci. c. 2. eo. lib. Zabarella.

[Glossa prima summat, & diuidit.]

a ¶ Cum sit.] religiosi subire tenentur onera, quę incūbebāt ecclesijs per eos ante hoc cōciliū acquisitis: nisi priuilegio, exēptione vel iusta causa iuuentur: quę priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesijs post cōcilium acquirendis Secunda: ibi, (priuilegia.)

[Glo. seq. dubium soluit inducens duo similia.

b ¶ Naturæ.] sumptum de regula formata per modum conuersum ff. de reg. iu. secūdum naturam. & vide de reg. iur. qui sentit. lib. 6. & dicit lex, ꝙ nō est ferendus qui lucrum amplectitur, &c. C. de cadu. toll l. vnica. §. pro secundo in fine.

c ¶ Religiosi.] in alijs ergo locum non habet inquantum inducit ius nouum. simile sup. compil. de deci. c. 1. de testa cap 1.

[Glo. seq. tria exempla approbat, & tria reprobat.

d ¶ Titulo.] vt dominatione. de do. consultationibus. permutatione. de re. permu. ad quęstiones vel præscriptione. de iurepa. cura. titulo vero emptionis haberi non pñt. de simo. quęrelā. de iurepa. de iure. & an transeat cū vniuersitate, scripsi eo. tit. ex litteris titulus ēt ędificationis vel fundationis adaptatur huic casui.

e ¶ Sedis Apostolicæ.] de iureiur. ego N. de censi. cū instantia.

[Glossa sequens quæstionem soluit.

Titulo multiplici possūt ecclesiæ ad religiosos ptinere.

sit [a] naturæ [b] consonum illos non recusare onera, qui rerum commoda cōplectuntur: Hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt religiosi [c] quicunq; pro monasterijs & ecclesijs, quę ad eos quocunque sunt titulo [d] deuoluta, procurationes legatorum sedis [e] Apostolicæ, ac iura episcopalia [f] & alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent, solita [g], prompte soluere studeant: nisi forsam sedis Apostolicæ priuilegio [h], exemptione [i], vel alia causa legitima [k] ab his se valeant excusare. ¶ Priuilegia vero seu exemptiones [l] huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire cōtingit, in posterum [m] volumus [n] non extendi.

¶ Idem.

¶ Ponit quadam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipue Cistercienfibus, & illa fieri prohibet, statuēs q̄d episcopi, qui in monasterijs Cisterciensis ordinis charitatiue procurātur, sint cōtenti cibarijs, quæ per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltē extra portā, q̄ dicitur Regularis. Ipsorum ēt eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperib. erogare. hoc dicit. Io. And.

f ¶ Iura episcopalia.] de quibus de offi. ord. conquerēte. sup. tit. 1. c. 1. Et vides ꝙ procuratio legatorum & iura episcopalia ponuntur vt diuersa: per quod patet, ꝙ qui ex pacto tenentur ad iura episcopalia, non per id tenentur ad procurationem prædictam.

[Glo. seq. tria ponit exempla.

g ¶ Solita.] vel ex impositione facta tempore fundationis. 18. q. 2. Eleutherius. eo. ti. quāto. de iurepa. præterea 2. vel ex antiquo vsu. de hoc eo. ti. pueni. vel qa res aliqua habens onus annexum, pueni ad ecclesiam, in quam transiuit cum suo onere. 16. q. 1. si quis laicus, de deci. pastoralis. ff. de pig. c. ex litteris. ff. de cōtrah. emp. alienatio.

h ¶ Priuilegio.] hoc iuuat quo ad omnia prædicta.

i ¶ Exemptione.] si intelligas ab epali iurisdictione, hoc non iuuat quo ad procurationes legatorū sedis Apostolicæ, ad quas exempti tenentur. nō obstat eo. tit. cū instantia, ꝙ expone vt ibi dixi cōtra illas nō valet præscriptio. de præscrip accedentes.

[Glo. seq ponit tria exempla. in primo & tertio distinguit, secūdo quærit & soluit.]

k ¶ Legitima. puta cōpositione. inf. c. proxi. vers. nec cōpositiones, ꝙ intellige quo ad illa in quib. valeret cōpositio. de hoc eo. tit. cum venerabilis. vel res iudicata. de re iud. cū inter. & no. de pręscrip. cū ex officij. in vlt. gl. Præscriptio nō vī hic adaptari, cū loquatur textus de his q̄ præstari solebant: noua vero p̄scriptio post acquisitionē illarū bene posset adaptari in his iuribus, quæ sunt præscriptibilia, de præscrip. de quarta. Sed nunquid erit legitima cā si dicat̄ indebita fuisse? Sol. puto de mente huius constitutionis ꝙ percipiens in possessione defendatur donec probetur indebitum. eo. tit peruenit. facit de elect. querelam ad finem, & ꝙ ibi no. de offi. ord. duo simul, in 3. glo.

l ¶ Exemptiones huiusmodi.] intelligo generales, vel a prædictis iuribus.

[Glo. seq. alleg. 2. cōcor. ponit tempus concilij: quærit & soluit.

m ¶ In posterū.] cōcor. de deci. nup simile. s. ea. cōpil. de rescr. littera. Vides ergo ꝙ priuilegia vel exēptiones, quas habebāt religiosi, ēt circa ecclesias acquirendas nō hēnt locū nisi ī acquisitis ante cōciliū Vieñ. De religiosis dixi: qa circa sæculares nil immutat ista cōstitutio. Et scias ꝙ cōciliū īchoauit anno dñi M.cccxj. die cal. Octobris, & terminarū fuit anno sequēti 6. die Aprilis, & sic durauit vltra sex mēses. cito ergo qñ acquisiuerint, scias ante cōciliū vel post. Quid de acquisitis durāte cōcilio vel post cōciliū anteq̄ constitutiones ligarēt, de quo satis dixi in procemio, æquū videret ꝙ acquisitæ antequam ligarent cōstitutiones, priuilegijs & exemptionibus gaudeāt, per ea q̄ ibi dixi.

[Gl. seq. obiectionē soluit, & allegat quatuor similia.

n ¶ Volumus.] sit pro ratione voluntas, cum aliàs deceat

Clementinæ quæ fuerunt facta.

Voluntas quandoque est ratione.

deat priuilegium principis esse mãsarum. de reg.iur. decre.li.9.cum cõcor. & est si.s̃.ead.compil. de sepul. dudum.§.pe.in fi.& s̃.ti.1.c.1.in fi.de rescri.cap.vlt. de deci.c.2.lib.6.fuit tamen motiuum, quia priuilegium tendebat ad noxã.de deci.suggestũ.vbi de hoc.

† Vide c. cum Apostolus. extra de censibus. & c.1.2.& 3. eo.ti.li.6. & omno concil. Trid. sess.24. de for.c.3.vbi plene de materia uisitationis.

A D nostrum.] præsupponendũ est ꝙ aliquando patroni faciunt ordinari per episcopũ, ut tali die illa ecclesia teneatur dare unam procurationem, id est, comestionem.

CASVS. A nonnullis in concilio Viennensi fuit expositum ꝙ episcopi in fundatione ordinis Cisterciensis, qui ordo est exemptus a diœcesanis, petebant procurationes, siue comestiones, quas monasteria tenebantur soluere: isti episcopi non erant contenti cibis vel epulis regularib. & communibus ipsis secundum regulam suam, sed petebant carnes, & etiã illas petebãt administrari sibi intra septa monasteriorum, ꝙ est ꝯ ipsorum regulam. Et cum ipsi Cistercienses nõ velint sibi dare ꝓcurationes, ut ipsi epi petũt, ipsi rapiũt violẽter, & faciũt quãplures eleemosynas de bonis religiosorum, quamuis ẽt ipsi religiosi sufficientes eleemosynas faciant, & ẽt epi istas procurationes accipiunt in pluribus locis, in quibus non debent habere de iure uel consuetudine. Item epi ut magis grauarent monasteria Cistercien. faciebant ferrari equos suos, quamuis non indigerent. Itẽ coci episcoporũ dicebãt, date mihi pecunias, ego feci coquinã & paraui cibaria vestra dño meo: ego nõ teneor sibi parare tpe visitationis, immo monasteria tenẽtur mihi soluere, & sic iste cocus exigebat unam quantitatẽ pecuniæ. Item isti epi non approbabant compositiones factas inter prælatos super procurationib. recipiendis, immo existebant graues & rebelles, sic ꝙ multa bona monasteriorũ dilaniabant & cõsumebãt in modico tempore, & adhuc non erant cõtenti de ꝓcurationibus suarum personarum, sed ẽt hebebãt magnos & paruos canes venaticos, quibus necesse erat ꝓcurationes dari. Item habebant aues venaticas, ut accipitres, & quamplurima alia onera inferebant Nã si religiosi nõ satisfaciebant voluntati ipsorum epõrum, ipsi vel seruitores frangebant portas monasteriorum. Item ipsi recipiũt plures ꝓcurationes in die: q̃a accipiũt pecuniam loco procurationum, & non uisitant q̃ visitare dẽnt, immo omittunt uisitare accepta pecunia pro procurationibus, & sic ipsi prælati accipiunt & exigũt ab ipsis religiosis illa, ad quæ ipsi nõ tenenť. Item sunt aliqui prælati qui quando uidẽt ꝙ Papa mittit aliquos nuntios in diœcesi ipsorum, ipsi exigunt pecuniam pro procuratione illorum nuntiorum, & illam exigũt: saltem exigunt maiorem partẽ à locis exemptis & alijs locis religiosis, & hoc faciũt vt ipsi non tantum grauent presbyteros suos, sed etiã vt ipsi seipsos liberẽt. Et illi qui ista exposuerunt in concilio, dicebãt ꝙ isti prælati grauabant monasteria exempta in multis alijs, quare isti exponẽtes quærunt a Romano Põtifice q̃d fiendum de istis? Et dicit Clemens, ꝙ si isti prælati epi veniant ad ista monasteria exempta non causa uisitationis, sed charitatiue & gratia hospitalitatis: tũc ipsi dẽnt esse contenti. & debent recipere victualia regularia, & ista cibaria dẽnt illis tradi intra septa ipsorum religiosorum, nõ tñ̃ intra portam quam regularem appellant, & hoc maxime si illa cibaria non fiat consueta nec secundum regulam ipsorum religiosorum. Et ad hoc quod supradixi, ꝙ isti faciebãt eleemosynas, quamuis religiosi sufficiẽter facerent: Respondet, ꝙ ipsi pñt facere eleemosynas de fragmentis mensæ, hoc est, de residuo corũ quæ residãt ex mẽsa. Et si de cætero isti prælati velint euitare indignationem sedis Apostolicę, docet eos quiescere ab istis grauaminibus superius expressis. Nota ꝙ epũs non debet recipere eadem die plures procurationes, nisi hoc haberet ex priuilegio sedis Apostolicę: ideo dicit text⁹: pluresque procurationes recipiũt vna die sedis Apostolicæ priuilegio non suffulti.

CAP. II.

AD† nostrum[a] (quod dolẽtes[b] referimus) peruenit auditum, quòd ecclesiarum prælati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiue recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrentur: cibis tamen regularibus[c] non contenti, contra priuilegia dicti ordinis carnes petunt, & si eis non ministrentur, auferunt uiolenter. Et licet in locis eisdem fiãt eleemosynæ competenter: ipsi tamen prælati ipsis religiosis inuitis[d] alias eleemosynas faciũt etiam in aliquibus locis, in quibus procurationes non habent de consuetudine, vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis licet ferris[e] non egeant, & coci eorum sui officij[f] ratione pecuniã exigunt & extorquent: Nec compositiones[g] super procurationibus inter prælatos

Nota iũcta glossa, ꝙ potest fieri compositio de & sup modo procurãdi, & numero ꝓcurandorum, si contentio & controuersia fuerint inter procurandum & illum qui debet procurare: puta episcopus potest facere talem compositionem, totiẽs quotiens ego veniam charitatiue vos visitãdo, dabitis ꝓcurationem, idest alimẽta pro me, & sex de meis seruitorib⁹, uel quatuor, vel plus, vel minus. Nota ꝙ epi cum uisitant, non debent habere canes venaticos, nec aues: immo etiam non debent habere dum nõ visitant: quia omnia ista sunt prohibita clericis ẽt sæcularibus. Nota: ibi, [Sunt nonnulli.] ꝙ tam exempti q̃ non exempti tenentur conferre ad procurationem legati seu nũtij sedis apostolicæ. Not. ibi, [Charitatiue recipianť.] ꝙ monasteria tenentur ad recipiẽdos hospites. sic & alij clerici. de præben. de monachis. de emp. & vendi. c.1. Et dicit Lau. ꝙ ad hoc pñt per excommunicationem compelli 44. dist. §. hinc ẽt. Nota de cibis regularibus. & de hoc in gl.3. & sunt oua, caseus, & pisces Zabarella.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

a ¶ Ad nostrum.] Ponit quędam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, pcipue Cisterciensibus, & illa fieri ꝓhibet, statuens ꝙ epi, qui in monasterijs Cisterciẽn. ordinis charitatiue ꝓcurantur, sint contenti cibarijs, quæ per illos ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis uolentibus carnes ministrari dẽnt extra septa monasterij, vel saltem extra portã, quæ dr̃ Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum pñt pauperibus erogare. Prima pars ponit grauamina, secunda prouidet. ibi, [Nos igitur.]

b ¶ Dolentes.] s̃. ead. compil de statu mona. c.2. ver. visitatores. & ibi concor.

c ¶ Regularibus.] de q̃bus in regula B. Bñdicti. 39 c.

d Inuitis.] nõ erat ergo dicenda eleemosyna, quę de rapina fiebat. 1. q. 1. non est putanda.

e ¶ Fertis.] vide quod no. eo. tit. exigit. in gl. 2. lib. 6.

f ¶ Officij.] ꝯ id eo. ti. Romana. § procurationes. li. 6.

[Glos. seq. obiectionem soluit.]

g ¶ Compositiones.] compositio p quam tollatur procuratio debita uisitãti, nõ ualet: sicut enim visitatio p compositionem tolli non posset, ita nec procuratio quę debeť iure annexionis, sicut de pręscriptione dr̃. de pscrip. cum ex officij. sed erãt compositiones su pmodo ꝓcurãdi vel numero ꝓcurandorum, quæ seruadæ erãt. facit quod no. 16. q 7. quicunque: sicut etiam

i Procuratio uisitãti debita tolli non pt p compositionẽ. vide plene Abbatẽ in c. cũ ex officij. de pręscript.

ipsos & eos initas eis seruant: Ipsis [a] etiam in recipiendis procurationibus ita graues existunt, quod ipsis in eorum monasteris & ecclesijs procurationes recipientibus longi temporis victum breuis hora consumit [b]: & dum procurationes recipiunt, canes uenaticos, falcones, & accipitres secum habent [c]: Et nisi uoluntati satisfiat eorum, ualuæ [d] monasteriorum seu ecclesiarum per uiolentiam sæpe franguntur [e], & ornamenta ecclesiæ exportantur [f], pluresque procurationes recipiunt una [g] die sedis Apostolicæ priuilegio non suffulti: interdum in pecunia numerata, uisitationis etiam officio non impenso [h], & occasione dictarum procurationum ijdem prælati ab ipsis frequenter exigunt, quę illis soluere nō tenentur, intolerabilia eisdem grauamina cumulantes: Sunt † [i] & nonnulli, qui procurationes nūtiorum Apostolicæ sedis, aliaq. extraordinaria onera exemptis, & alijs religiosis pro maiori parte imponunt: vt se ac presbyteros liberent sæculares, religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minime assumentes [k]: In multis etiam alijs præfati prælati, exempta monasteria, & ipsorū ecclesias vtroque [l] illis iure subiectas, 10 grauant in procurationibus recipiendis, & oneribus insolitis imponēdis. ¶ Nos igitur super his volētes de opportuno remedio prouidere, sacri approbatione concilij duximus statuēdū, vt si episco- 20 pi non causa visitationis, sed charitatiuæ hospitalitatis ad monasteria uenerint supradicta [m], victualia gratiose [n] recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autem episcopis ad mona- 30 steria uenientibus supradicta, & procurationes ibidem recipientibus sibi debitas de iure communi, consuetudine, priuilegio, uel iure alio speciali [o], in domibus ipsorum [p] monasteriorum, 40 extra tamen septa ipsorum existentibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin [q] intra septa ipsa non tamen intra portam, quam regularem [r] appellant, carnium pro con- 50 gruentia temporis si uoluerint [s] (priuilegio non obstante quocunque) cibaria ministrentur. Nec inconueniens reputamus si fragmenta [t], quæ de mensis ipsorum episcoporum, & suorum familia- 60 rium [u] colliguntur [x], per ipsorum episcoporū eleemosynarios ibidem [y] pauperibus erogētur. Ab

etiam sup decimis fit cōpositio. de deci. ex multiplici.
a ¶ Ipsis.] prælatis.
b ¶ Consumit.] contra id eo. ti. cū Apostolus. Refert Suetonius libro 2. quod Tiberius p̄sidibus suadentibus prouincias onerari tributo, rescripsit: boni pastoris est tondere pecus, nō deglutire.
ADDITIO. Vel potius deglubere, id est, pilos euellere: ita dēt esse: q aliter legit non intelligit.
c ¶ Habent.] contra id eo. tit. cum apostolus. de cle. vena. cap. 1. & 2.
d ¶ Valuæ.] de spon. cōsultationi. in principio.
e ¶ Franguntur.] an hæc liceāt etiam habenti iustam causam & possidenti, cui denegatur pēsio vel hospitium, vel procuratio: plene scripsi post Inno. de immu. eccl. cap. 1. 1

1 Vide ibidem Panormit.

f ¶ Exportantur.] hoc non pn̄t etiā collectores decimarum s̄. ea. compil. de deci. si beneficiorum.

Procurationū numer⁹ dierū numerum non excedat.

g ¶ Vna die.] cum tn̄ numerus procurationum non debeat excedere numerum dierum. eo. ti procurationes. quod locum hēt etiam in uisitāte plura loca, quorum quilibet ad procurationem sufficiat. eo. ti. felicis. lib. 6.
h ¶ Impenso.] s̄ id eo. tit. procurationes. & c. exigit. lib. 6. eod. lib. de offi. ord. si episcopus.

† al. Sunt etiā, &c.

i ¶ Assumentes.] s̄ id de reg. iur. quod omnes. lib. 6.
K ¶ Alijs.] de quibus de excess. præla. frequens.
l ¶ Vtroque.] de priuileg. quoniam.
m ¶ Supradicta.] scilicet Cistercienßis ordinis, tn̄ & de alijs idem uideretur, ab idētitate rationis. & s̄. proxi. generaliter loquitur de exēptis.
n ¶ Gratiose.] dicit prouerbium Italicorum, non respiciendum dētem equi donati [vnde quidam: Quadrupedis dentes donati cernere noli] cui ꝯuenit. ff. de ædi. edic. ad res donatas.
o ¶ Speciali.] puta pacto vel onere imposito fundationis tempore, ut dixi sup. c. proxi.
p ¶ Ipsorum.] ergo non aliorū priuatorum, vel ecclesiarum, etiam si domus essent ad hoc aptę, nisi ipsi prælati consentirent ibi procurari.
q ¶ Alioquin.] idem si extra septa nō fuerint domus monasterij ad hoc aptæ.
[Glossa seq alleg. vnam concor. quęrit & soluit, & solutionem determinat.]
r ¶ Regularem.] licet ergo in parte domus quod in alia parte non licet. de sta. mo. cum. ad monasteriū. Sed q̄d si extra portam illam non est locus aptus? Satis videt̄ quod propter necessitatem, quæ sic arctat possint tūc intra portam illam ministrari, vt sicut propter necessitatem tempore prohibito licet carnes comedere, sic liceat ex eadem causa etiam in loco prohibito. de obser. ieiu. cōsilium. in fine. de reg. iur. quod non est. facit de custo. Eucha. c. 2. Posset tamen dici, quod cum priuilegium istorum non tollatur intra portam, quod tunc ep̄s secundum formā priuilegij cibis regularibus debeat contētari: vbi vero non haberent priuilegium contrarium, sit locus ei quod prius dixi.

Carnes licet comedere tp̄e phibito pp necessitatem.

s ¶ Si voluerint] honeste facerent episcopi declinando ibidē sexta feria uel sabbato, uel die qua cibaria regularia conuenirent: tamen si alio die declinant, subditi superiori inuito legem cibariorum non dabunt. 41. dist. non cogantur. & concor. de cen. cum instātia. in fine.
t ¶ Fragmenta.] dicta à frango, gis. panes ergo integros, qui de mensa leuantur, inuitis monachis non dabit eleemosynarius, vel capones integros vel similia.
u ¶ Familiarium.] cū episcopo, vel post comedentium.
x ¶ Colligūtur.] in procuratione quę dat̄ ex debito, hoc est certū: sed in illa quæ dat̄ gratuito, non vr̄ id inuitis monachis fieri posse, & forsan auctor de vtraq. intēdit, quia si fragmenta uideantur esse largita.
y ¶ Ibidem.] ad alium ergo locum mittere nō posset distribuenda illis inuitis.

a ¶ Euitare.]

a ¶ Euitate.] Vide quod dixi inf. de sen. excom. c. 1. in glo. Mendicantes. in fine.

PRæsenti.] CASVS. Ista Clementina venit executiue, vel est executio c. quãquam. eo. tit. lib. 6. quia illud cap dicit, ꝙ exigentes à clericis pedagia vel guidagia ipso facto sunt excõicati: Istud c. mãdat omnibus diœcesanis, vt illos exactores denuntient & faciãt publice denuntiari excõicatos, donec & quousque venerint ad condignã satisfactionẽ. Not. [Deferunt,] id est, portãt. Not. ꝙ verbũ, [iubeo,] est pceptiuum & obligat, vt gl. hic in verbo, [iubemus.] & per cõsequens infertur ꝙ plati non obseruantes hmõi clementinæ dispositionem, peccant mortaliter, vt in ca. qđ pcipitur. 14. q. 1. iuncto c. 2. de maio. & obed. Not. ibi, [Vel psonis.] ꝙ bona clericorũ gaudent eodẽ priuilegio cũ rebus ecclesiarum, fm Lau. & Pau. Nota ex verbo, [negotiandi,] à 𝔠rio, ꝙ in his q̃ deferunt clerici causa negotiandi, non gaudent immunitate. de hoc in gl. à contrario. Zabarella.

† al. ita: diligenter prius abstineãt.

† Nota ꝙ res clericorũ gaudẽt eodẽ priuilegio, quo res ecclesiarũ. ca. vlt. de vi. & ho. cle. c. ecclesia rũ seruos. 12. q. 1. Anc.

[Prima glo. summat, & dicit quid declarat.]

b ¶ Præsenti.] Casus Diœcesani (quib. hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excõmunicati sunt vel interdicti publicare debent. venit executiue ad decre. quamquam. eo. tit. li. 6.

c ¶ Iubemus.] ergo obligat ex pręcepto. 14. q. 1. quod præcipitur, quod non bene ponderatur. simile sup. cad. compil. de sta. mo. c. 2. de relig. do. c. 2.

d ¶ Personis.] vide quod dixi in decre. quamquam.

e ¶ Rebus.] vel personis, vt in pdicta decre. quamquã.

f ¶ Proprijs.] scilicet personarum vel ecclesiarũ, vt sic etiam professos, qui proprium habere non possunt, includat pro talibus rebus quæ ad vsum proprium portantur, etiam laici non soluunt vectigalia. C. de vecti. & com. l. vniuersi. Plures alios casus in quibus non soluuntur, vide quæ no. ff. de publi. l. 4.

Laici qñque vectigalia non tenentur soluere.

[Glo seq. arguit ad contraria, & remittit: mouet dubia, & soluit.]

g ¶ Non negotiandi.] à cõtrario daꝛ intelligi, ꝙ in his quas causa negotiandi deferunt, non gaudent immunitate, vt etiam not Guli. in Specu. de immu. eccl. in fi. vbi etiam arguit contra emptores reddituum clericorum, qui volunt immunitate gaudere, sed ipsi etiã clerici non gauderent negotiationis causa deferendo, vt hic Si autẽ inter leuatorẽ pedagij & delatorem sit questio, vt quia ille negat eũ clericum, vel dicit res deferri negotiationis causa, vel res illius non esse, graue esset sp iudicẽ adiri pro fide huius rei recipienda, vnde videtur committendũ iuramento deferentium vel suorum nuntiorum, si personarum qualitas non dissuadeat, vel nisi de contrario fides haberetur in promptu. facit de iureiur. c. si. quod me. vau. ca. fi. Quo ad personam videtur sufficere si sit in habitu & tonsura clerica li. per decre. si iudex. de sent. excom. lib 6.

Pedagij ratione orta qõtio inter leuatorẽ ipsius & delatorẽ terũ qualiter terminabit.

alijs autem grauaminibus expressis superius, prælati diligenter † abstineant, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem voluerint euitare.[a]

¶ Idem in eodem.

¶ Diœcesani (quibus hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti publicare debent. Io. And.

CAP. III.

PRæsenti[b] † cõstitutione iubemus[c], vt locorũ diœcesani contra eos, qui ab ecclesijs vel personis[d] ecclesiasticis pro earum rebus[e] proprijs[f], quas non negotiandi[g] causa deferunt, aut deferri faciũt vel transmittunt, pedagia[h] vel guidagia suo vel alieno[i] nomine, exigunt vel extorquent[k] in animarum suarum periculum, & eorum à quibus ea exigunt præiudicium & grauamen, excõmunicationis[l] & interdicti[m] sententias à à iure[n] prolatas, postquam de † his ipsis constiterit[o], omnino, publicent, vel à suis subditis[p] tamdiu faciant publicari, donec[q] illi sic exacta † restituerint[r], & de transgressione huiusmodi satisfecerint[s] competenter.

TITVLVS XIIII.

De celebratione † Missarum, & alijs diuinis officijs.

¶ Clemens v. in cõcilio Vien.

¶ Prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralib. & collegiatis ecclesiis Horæ canonicæ deuote psallantur, & quòd in ecclesiis alijs celebretur conuenienter & debite diurnum officium & nocturnum. Io. An.

h ¶ Pedagia vel guidagia.] exponũtur hæc de verborũ significatione, super quibusdam, & omnia ista dicuntur portoria vel vectigalia, vt ibi not.

i ¶ Alieno.] de regu. iur. quod alicui. lib. 6. cum concor.

† al. & ipsis eis cõstiterit, &c.

K ¶ Extorquent.] vbi enim reciperentur ista à sponte soluentibus, non est locus pœnis. simile de simon. dilectus 2.

l ¶ Excommunicationis.] quo ad singulares personas.

† al. extorta.

m ¶ Interdicti.] quo ad ciuitates, castra, vel loca, quorũ collegia, vel vniuersitates in his delinquunt, & periculosissimum est: per ꝙ forsan tota Italia est interdicta; & vltra Italiam, testificentur experti. & vide quod dicam inf. de sen. excom. grauis in prin.

† al. ita: De celebratione missarũ, & aliorũ officiorũ.

n ¶ A iure.] eod. tit. quamquam. lib. 6.

[Glo. seq. supplet & remittit: secundo dubium soluit per duas rationes.]

o ¶ Constiterit.] parte vocata, contra quã fit publicatio. de quo satis scripsi ea. compi. de offi. deleg. c. vnico, Puto autem de hoc inquiri, & constare posse etiã in illo, qui soluit de hoc nõ conquerente: tum quia hoc beneficiũ respicit fauorem ordinis clericalis, non personæ tantũ, & spectat ad ius publicum. de foro compet. si diligenti. de sent. excom. contingit. 1. dist. ius publicum. tum propter animarum periculum, de quo præmisit, & præcipue in facto manifesto, de vsu. cum in diœcesi. de di uor. porro.

p ¶ Subditis.] vicinos etiã episcopos requirere possunt 11. q. 3. curæ. de treu. & pace. c. 1. sup. ea. compil. de foro compe. quamuis. § penul.

q ¶ Donec.] licet isti restituant, & satisfaciant, vt sequitur: est tamẽ necessaria absolutio excommunicationis vel relaxatio interdicti, vt in pręcdicta decr. quamquam in fine.

Restitutiõ & plena restitutio in idẽ sonant.

r ¶ Restituerint.] plenarie dicit dec. quamquam. quod forsan hic omittit: quasi sonet in idem verbum restitutionis & plenæ restitutionis. facit ff de verb. signi. cum prætor. ff. de vsur. videamus 2. §. in Fauiana. nec sufficeret hic cautio concord. quod not. de elect. quia sępe. lib. 6.

s ¶ Satisfecerint.] vide quòd dixi post Inno. de cohabi. cleri. sicut.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

[Visum est supra de capellis & ecclesijs tam religiosorũ, quam sæcularium, in quibus diuina officia & Missarum solemnia celebrantur: ideo, &c.

Ravi.] CASVS. Concilio generali Spiritu sancto legitime congregato fuit propositū, ꝙ plures clerici dicebant Horas Canonicas discurrendo, & quandoq; verba inhonesta proferendo, & dum ibant ad diuinum officium, ducebant secum canes venaticos, & aues: vnde modicā reuerentiam faciebant ipsi ecclesiæ, & scandalum inde oriebatꝰ: constituit concilium ꝙ ipsi celebrent diuinum officium cum deuotione & reuerentia, & pro hoc deputauit aliquos, vt compellāt clericos ad celebrandum cum deuotione vt decet, & cantor, vel decanus, vel Prior tenetur compellere clericos suæ ecclesiæ, & in defectu ipsorum eps Nota: ibi, [Ministri.] iuncta glo. ꝙ clerici nō beneficiati non tenentur ad Horas Canonicas dicendas, nisi essent in sacris constituti. Nota: ibi, [Fructū.] iuncto c. dolentes. eo. tit. in antiq. videlicet quod qui est adstrictus ad dicendum Horas, illas debet dicere attente Not. ꝙ obligatus ad Horas canonicas debet singulas dictiones & syllabas distincte proferre. Nota ꝙ beneficiati cum ad ipsas ecclesias accedūt, debēt accedere, id est ire cum humilitate. Item debent esse honesti in corona seu tonsura & in ve stibus: vnde tonsura est rasura in superiori parte capitis: Sed rasura est in inferiori parte capitis. No. quod in cœmeterijs non debent celebrari choreæ, nec cantilenæ dici, & multo minus in ecclesijs. Not. ꝙ licitum est turbari super delinquētes: nā Deus his turbatur & irascitur. de reb. eccl. non alie. si quis. Not. ꝙ Horæ Canonicæ debent dici cum puritate. Ex hoc arg. ꝙ qui est in mortali, si dicit eas, nihil agit, sicut sunt concubinarij, fures, & similes, vnde in psal. Peccatori autem dicit Deus, quare tu enarras iustitias? Zabarella.

† De materia huiꝰ Clemen. præter doctores hic vidē canonistas ī c. 1. & c. dolētes. ex de celeb. Missarū.

CAP. I.

Gravi [a] † nimirū turbatione mouemur, qđ ex nonnullorum rectorum negligētia, quæ [b] dum spem impunitatis permittit, multā nutrire pestilentiam consueuit [c] in subditis, plerique ecclesiarum ministri [d] modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo sacrificiū laudis [e] fructum [f] labiorum suorum in puritate conscientiæ & animi deuotione deberēt, Horas [g] Canonicas [h] dicere, seu psallere [i] transcurrendo, syncopando [k], extranea quidem & plerunque vana [l], profana, & inhonesta intermiscendo colloquia [m], tarde ad chorum conueniendo, seu ecclesiam ipsam absque rationabili [n] causa ante finem officij exeundo [o] frequenter, aues interdum portando seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos [p], ac quasi nihil prætendentes de clericali militia [q], in corona vestibus & tonsura [r] diuina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indeuote præsumunt.

¶ Nonnulli etiam tam clerici quam laici præsertim in festorum certorum vigilijs [s], dum in ecclesijs deberent orationi [t] insistere, non verentur in ipsis earumq. cœ

[Prima glo. dicit, quid facit, & diuidit, & summat.

a ¶ Graui.] prima pars ponit res species excessuū, quos secunda pars per superiores corrigi præcipit: ibi, (Ne igitur.) Et est prima species de clericorū excessibus in celebratione diuinorum. Secunda: ibi, (Nonnulli.) de dissolutionibus clericorum & laicorum, quas in ecclesijs & suis cœmeterijs faciebant. Tertia: ibi, (In multis.) de indecentia vestimentorum, vasorum, & ornamentorum ecclesiasticorum Et principaliter hoc intendit, prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralibus, regularibus, & collegiatis ecclesijs Horæ Canonicæ deuote psallantur, & quod in ecclesijs alijs celebretur conuenienter, & debite diurnum officium, & nocturnum.

1 Vidē Io. An & alios ī c. 1. de celebra. Mis. & Archi. in c. Eleuterius. 91. dist.

b ¶ Quæ.] negligentia.

c ¶ Consueuit.] de vita & hon. cle. vt clericorum. cum suis concord.

d ¶ Ministri.] argue pro clericis, qui beneficiati non sunt, quod non teneantur 1 ad horas. de quo satis scripsi. eo. tit. c. 1. super glos.

e ¶ Laudis.] Psalmus. 9. Deus Deorum. ibi, Immola Deo sacrificium laudis.

[Glo. seq. dat quotam: arguit & remittit.]

f ¶ Fructum labiorum.] sumptum ad Hebręos vltimo, vltra mediū. Et arguitur ex hoc ꝙ satis est labijs 2 seruire in diuinis Horis, licet cor diuertat ad alia. de hoc scripsi post Inno. & Host. eod. titul. dolentes, & facit quod de oratione dicam inf. de relig c. vnico. in glos. de oratione, in septimo membro.

2 Princip. defectus in hanc gl. sanam consule Theologos & præsertim B. Thomam lib. 4 sent. dist. 15. q. 4. & ibi de Paluda. num dist. 15. q. 5. & Gabriel in canone Missæ lectione 11.

g ¶ Horas.] aspiratur, vt dixi sup ea. compil. de vi. & hone. cle c. 2.

h ¶ Canonicas.] septem de quibus eod. tit. cap. 1. & quare sic fuerint per ecclesiam institutæ, & qui teneātur ad eas dicendas, ibi scripsi: Missam de officio dicimus, sed non de Horis: quod patet, quia etiam epi de honestate inuitantur ad illas dicendas vel audiendas, de priuile. c. fin. lib. 6. distributiones tñ pro Missis vt p Horis in ecclesijs statuuntur. facit inf. ti. 2. c. 1. in fi. Canon distinguit solum duas Horas Matutinalem, & Vespertinam. 11. q. 3 si qs episcopus in concilio, quod quomodo intelligatur, not. 92. dist. c. vlt. Pythagoras etiam dicebat duorum temporum curam habendā, scilicet mane & vesperi, id est eorum quę acturi sumus & eorum quæ gessimus.

i ¶ Psallere.] hic iunge litteram infra, nimis indeuote præsumunt.

k ¶ Syncopando.] hoc exponiꝰ. eo. tit. dolentes. in 1. gl.

l ¶ Vana.] cū tñ de omni verbo otioso reddituri sumus rationem in die iudicij. Matth. 12. 22. q. vlt. c. quotiens.

Verbi otiosi ratio reddenda.

m ¶ Colloquia.] 1 ad Corinth. 15 Corrumpunt bonos mores colloquia mala. & not. 37. dist. turbat.

n ¶ Rationabili causa.] esset rationabilis qñ nimis fatigatus est spiritus, & causa recreationis sine scādalo aliquantulum exijt ecclesiam, vt scripsi post Inn. eo d. tit. dolentes. Idem si infirmitas vel iusta occupatio superueniret. 7. q. 1. illud. & c. seq. de conse. dist. 1 nullus. de cler. non resi. ex parte 2. eo. tit c. vnico. lib. 6.

o ¶ Exeūdo.] ēt laici Missā audiētes ante benedictionē sacerdotis exire nō dēnt. de cōse. dist. 1. Missam. & c. seq.

Missa integraliter audienda.

p ¶ Venatico.] quod etiam extra ecclesiam eis non licet. de cle. vena. per totum.

q ¶ Militia.] quæ cœlestis est 11. q. 1. Christianis. de cle. ægro. c. 1. ne cle. vel mo. c. 1. in fi.

r ¶ Tonsura.] sic de vita & hone. cle. clerici 1. & sup. ead. compil. eo. tit. c. 2. & quid corona & tonsura designet, ibi scripsi, & habetur 12. q. 1. duo sunt.

s ¶ Vigilijs.] in quibus clericalis modestia deberet studiosius obseruari. de statu mon. cum ad monasterium. ver. in refectorio. vbi sepius dixi verbum Senecæ. 18. epistola ad Lucillum: Festiuis maxime diebus animo imperādum est, vt tunc à voluptatibus solus abstineat, cum in illas omnis turba procubuerit.

Senecæ dictū notabile.

t ¶ Orationi.] vide quod de oratione dicam inf. tit. 2. c. vnico. ad fin.

a ¶ Choreas

a ¶ Choreas.] dr à choro: chorizantes.n. in suis ludicris, cantilenis & saltibus quodãmodo tenent chorũ. & de his forte loquitur Psal. 11. In circuitu impij ambulant, & facit de vita & honest. cleri. cum decorē. 16. q. 1. legi. & has euitare debent Moniales. sup. ead. compil. de statu monac. 2.

Chorea vnde dr.

b ¶ Cantilenas.] 37. dist. c. 2.

† al. ita: et interdum, &c.

c ¶ Insolentias.] de offi. ordi c. 1. ea. compil. & ibi exposui.

d ¶ Violationes.] in talibus. n. facile veniri solet de ludo ad rixam, ex qua sequi solẽt effusiones sanguinis, vulnera & homicidia, per quę loca polluuntur. de consec. ecclе. vel alta. proposuisti. & quando vno polluto pollulum sit reliquum, dic vt eod. tit. c. vnico. lib. 6.

Pollutio loci sacri ex quib. pcedit.

† al. perturbant.

e ¶ Perturbatur.] vide quod not. & dixi de appel. dilectus.

f ¶ Indecentibus.] nõ ex immunditia cõtra quam prouisum erat. de custo. Euch. c. 2. sed ex vilitate pretij, vel æstimationis ipsorũ: quod patet ex eo quod de facultatibus quæritur. & de his de cõsecr. dist. 1. altarius palla. & c. vasa. cum duobus c. seq. In fratribus vero Minorib. reprobatur excessus circa ista ornamenta. sup. de verb. signifi. exiui. versus finem. §. quamuis.

g ¶ Inualescant.] principijs obstat, & c. vt not. de rescri. ad hæc. in finem.

[Glossa sequens arguit, & remittit.]

h ¶ Negligentiã.] arguo ꝙ de iurisdõne minorum prælatorũ diœcesani se non intromittunt, nisi in casu negligẽtiæ, de hoc de offici. ordin. cum ab ecclesiarum, & ca. pastoralis.

[Glossa seq. quæstionem soluit.]

¶ Superiores.] voluit his casibus dare diœcesanis delegatã potestatem, sicut fecit ead. compil. de supplen. neglig. præla. c. vnico. de sta mona. c. 2. de relig. domi. c. 2. quia propter hæc multum vsitata nimis præiudicatũ fuisset priuilegijs exemptionis.

K ¶ Relegata.] hic iunge litteram, sollicitam curent diligentiam adhibere.

l ¶ Debitis.] dicebat Host. eo. tit. c. 1. ꝙ pulsare & psallere Horas debitis horis seruabatur in cathedralibus & collegiatis ecclesijs.

meterijs choreas [a] facere dissolutas, & † interdum canere cantilenas [b], 10 ac multas insolentias [c] perpetrare; ex quibus ecclesiarum & cœmeteriorum violationes [d], inhonesta variaque delicta quandoque sequuntur, & ecclesiasticum plerumque perturbatur [e] † officium in diuinæ maiestatis offensam, & astantium scandalum populorum. 20

¶ In multis insuper ecclesijs cũ vasis, vestimentis, & cæteris ornamentis ad diuinum cultum necessarijs, indecentibus [f] vtique (pensatis earum facultatibus) deseruitur. ¶ Ne igitur transgressiones inualescant [g] huiusmodi, 30 alijsque veniant in exemplũ, sacri concilij approbatione hoc fieri prohibentes: sancimus, vt illi ad quos id pertinet, & in eorum, si vtique exempti non sint, negligentiam [h] vel defectũ locorũ ordinarij: si vero exempti fuerint, aut aliàs circa hoc priuilegiati, superiores [i] 50 ipsorũ (omni negligentia vel incuria penitus relegata [k]) circa reformanda præmissa, & eorũ singula corrigenda, necnon vt in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis 60 ecclesijs horis debitis [l] deuote psallatur: In alijs vero conuenienter & debite celebretur diuinũ † diurnum, & nocturnum [m] officium, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem euitare voluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere: cõtradictores per censuram ecclesiasticã (dummodo ad eos illam exercere [n] pertineat) alijsque opportunis remedijs compescendo, facientes prout ad eos spectat in his, & alijs, quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum & cœmeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta canonum, ad quæ [o] scienda [p] diligens curent adhibere studium [q] irrefragabiliter obseruari. 40

† al. ita: diurnum officium pariter & nocturnum.

m ¶ Nocturnum.] eod. tit. dolentes, in fine.

n ¶ Exercere pertineat.] excludit fęminas licet prælatas, quod dic vt de maio. & obed dilecta. De maioribus curatis, & qui iurisdõni præsunt, dic vt not. 2. q. 1. nemo. de offi. ordin. cum ab ecclesiarum, plenius per Hosti. in sum. de senten exc. §. quis possit excommunicare. in vlt. col. Ioan. And.

o ¶ Ad quæ.] statuta. Ioan. And.

p ¶ Scienda.] propter medium horũ trium q̃ pmisit, s. de reformatione morum, non esset facile iura colligere, de quibus sciendis hortatur, sed sufficiat allegare. de vi. & hone. cle. per totum, ad primum eo. tit. p totum. de consec. dist. 1. per totum. ad vltimum, de cust. Eucha. c. 2. de immuni. eccle. per totum, & eo. titu. per totum lib. 6.

q ¶ Studium.] 20. dist. si decreta.

¶ Idem in eodem.

¶ Clerici etiam religiosi, domestici, commensales Cardinaliũ vel episcoporum, se possunt illis in diuinis officijs coaptare. h. d. Ioan. And.

CAP. II.

Dignum [r] † prorsus & congruum [s] arbitrantes, quod clerici tam religiosi, quàm alij [t] Cardinalium sacrosanctæ Romanæ [u] Ecclesiæ, ac, quoruncumq; Pontificum commensales domestici, sibi propter hoc licent aliqua, aliàs quæ nõ licent, vt hic. de hoc de statu. mo. recollentes.

Dignum.] Primo ponit dictum. Secundo circa illud remouet dubium. Secũda: ibi, [Nec ad dicendum.] Imol. ¶ Præsupponendũ est ꝙ quilibet tenet dicere Horas canonicas ad vsum illius diœcesis, in qua est bñficiatus. CASVS. Ego sum cõmensalis vel domesticos alicuius cardinalis vel epi, qui dicit Horas ad vsum ecclesię Romanę: Ego sum de alia diœcesi, quæritur, an possim dicere Horas meas sicut ipse, & in tali vsu? Dicit Clemens quòd sic.

Not ꝙ appellatione Pontificum non ueniunt electi in episcopos & confirmati, nisi sint consecrati, etiam in concessione priuilegiorum, vt gl. cum tex. in verbo, Pontificum. Not. ꝙ quis debet se coaptare ijs cum quibus cõuersatur. 22. dist. illa. in fin. 40. dist. ca. 1. in tantum quod etiam sibi propter hoc licent aliqua, aliàs quæ nõ licent, vt hic. de hoc de statu. mo. recollentes.

† Vide omnino Extrauagantẽ Pij V. Pontificis maximi incip. Qđ à nobis p quã recitatio Romani Breuiarij restituitur, & aliorũ aboletur.

[Glossa prima summat.]

r ¶ Dignum.] Clerici etiam religiosi, domestici, commẽsales Cardinalium vel episcoporum, se possunt illis in diuinis officijs coaptare.

s ¶ Congruum.] quasi conueniens.

t ¶ Alij.] commensales domestici: quod est inf.

u ¶ Romanæ.] non Compostellanæ vel Rauennatis, de offic.

de offi.archipresbyt.cap.2.& dixi de constit. cum omnes, super tertia glossa.
a ¶ Pontificum.] electos confirmatos nondum consecratos non videtur includere.
b ¶ Habentium]simile de præscrip.veniẽs,& exponitur hoc verbum, de offic. ordin. ꝙ sedem. in vlt.glo.
c ¶ Domestici.] de his de verborum signific.c.fi.lib.6.
d ¶ Possint.] non dicit quod teneantur:facit ff.de iud.non quicquid.
e ¶ Ipsis.] Cardinalibus vel episcopis.
f ¶ Officijs.]si de cibis addidisset, hoc multum monachis placuisset, per ea, quæ not.16.q.1.c.3.
g ¶ Coaptare.] facit 12.dist.illa. & hic iunge finem.
h ¶ Officium.] sit Gregorianum, Ambrosianum, vel monachale cuiusuis ordinis. Itẽ siue dicant de feria, uel de festo.
i ¶ Licite dicere.] No ta ad quæstionem 1 de monacho prælato ecclesiæ sæcularis, ꝙ reget illam ſm officium clericale non monachale. hoc placet Ioan.17.q.1.cap 3.Goffr.de statu mona. in summa.§.sed nunquid absoluitur.& Hosti.in sum.ipsius tit.§.2.versi.sed nunquid talis, facit de præscrip. cum olim. Sed dices contrarium probari per hanc decretalem, dum hic fuerit concessa specialis indulgentia, præter quam hoc non licuisset, vt dicam in fin.Solu.isti non sunt perpetuo trãslati, sed ille nihil habet commune cum monachis.16.q.1.ne pro cuiuslibet.
K ¶ Indulgemus.] prius ergo hoc non licebat.

† al. ita: sacro approbante concilio indulgemus.

1 Monachus prælatus ecclesiæ sæcularis ꝙ officiũ dicet, huc spectant tradita p. B.Th.2.2. q.185.art. 8.cum videor.

ficum a gratiam & cõmunionem Apostolicæ sedis habentium b, commẽsales domestici c se possint d ipsis e in diuinis officijs f coaptare g, vt illud quod ijdem Cardinales seu Pontifices dicent officium h licite i dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, sacri † approbatione concilij indulgemus k.

TITVLVS XV.

De baptismo & eius effectu.

¶ Clemens v. in concilio Vien.

¶ *In fontibus ecclesiarum nõ in priuatis domibus debet baptisma concedi. duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Ioan. And.*

CAP. VNIC.

Præsenti l † prohibemus edicto, ne m quis decætero in aulis n, vel cameris o, aut alijs priuatis p domibus, sed duntaxat in ecclesijs, in quib. sunt ad hoc fontes specialiter deputati q, aliquos r (Nisi regum s vel principum, quibus valeat in hoc casu

DE BAPTISMO ET EIVS EFFECTV.
¶ Visum est de sacramento Ecclesiæ, quod est sacramentum Eucharistiæ: nunc videndum est de sacramẽto baptismi.

Præsenti.] Tres sunt partes principales, quia primo ponit regulam. Secũdo, duos casus ex cipit ab ea:ibi:[Nisi.] Tertio punit ꝯ facientes:ibi.[Quia autem.]Imol.
CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali expositum, ꝙ licet fuissent in ecclesijs parochialib. deputati sacri fontes ad baptizandos paruulos:tamen plures baptizabant in suis domibus, vel alijs locis priuatis, ꝑꝑ quod fuit ortum scandalũ:ideo constituit concilium, ꝙ decætero nulli baptizentur nisi in ecclesijs, demptis & exceptis filijs principum, vel nisi subsit rationabilis causa, & contrafacientes puniuntur, vt in textu. Nota quòd æquiparantur nobilitas & necessitas, de hoc in glo.hic, comparantur. nota quod necessitas legi non subiacet, de obser.ieiu. consilium.regula, quod non est.lib.Zabarella.
[Glossa primo summat, & diuidit.
l ¶ Præsenti.] in fontibus ecclesiarum, non in priuatis domibus debet baptisma cõcedi. Duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Exceptio: ibi, Nisi.] punit io:ibi, [Qui autem.]
m ¶ Ne quis.] omnes comprehendit, nedum eos quibus ex officio competit baptizare 2, vt presbyteros. De diaconis dic vt 94 dist.diaconos.
n ¶ In aulis.] aula dicitur sala vel spatiosum habitaculum communiter quattuor habens alas.
o ¶ Cameris.] cõcor. de appel.qua fronte, & quod ibi not in glo.2.
p ¶ Priuatis dominibus.]bene concor.in Authen.vt in priua do.sacra myst.non fiant.coll.5.per totum.
q ¶ Deputati.]de maio & obe. & his quæ. de capel.mo.c.2.& tales ecclesiæ dicuntur baptismales, de no. ope.nun.c.1. in princ. & de his.16.q.1.de decimis.§.2. 13.q.1.§.2. ver. decimas, & quia renascimur per baptismum, dicuntur matrices. de præscrip. ex transmissa. inf. de sent.excom.c.1.
r ¶ Aliquos.] hic iunge litteram infra, audeat baptizare.
[Gl.seq.dat tres cõcord. quęritur quis dicatur princeps: ponit xij. æquiuocationes, & soluit, dicens tyrannos non includi, & respondet contrario.]
s ¶ Regum.]simile de offi.delega.ca.vlti.de priuil.ne alqui.lib.6. Sed iura illa loquuntur solũ de regib.hic addit de principibus. sic sup.ead.comp.de testib.c.1. Et quos hic dicat princeps, dubitaẽ. Deus.n.princeps dr, Isaiæ 9.ibi, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. Interdum Angelus de se dicens Iosuæ 9. Ego sum princeps exercitus. Interdum Papa de consecra.dist.1. corpora. Interdum epĩ.de maio.& obe.si quis, vel alij iudices ecclesiastici.17.q 4.diffiniuit.in fine. Imperator. de re iudic.ad Apostolicæ.in princ.lib.6.Rex.de sacra vnc.ca.vnico. ver.vnde in veteri.de accus.veniẽs, de elec.innotuit. de bap.maiores, circa fi 45.di.de Iudæis.vel alius princips populo, de maior.& obed.omnes.Exodi.22.principi populi tui non maledices, vel loco.de Iudeis.Iudei.& c.seq.& c.in nonnullis.in fi. de vsuris, quanto. & inf.de Iudeis, c j.in prin.de hæreti.cum ſm in fi.de homi. pro humani. lib 6. Sed si sic large principatus sumatur pro domino vel dominatione populi, iam videretur ꝙ omnis baroniam habens, sit princeps: sic & large omnis regens prouinciam, dominium, gentem, prolem vel plebem dici põt rex.23.q.4.duo ista. Apes ẽt & grues habent principem 7.q.1.in apibus. & diabolus ẽt dr princeps mundi, Ioan.14. & vitiorum, de pænit.dist.2.princeps, & in his multum posset instari, sed non expedit. Et componitur princeps ex primum & capio, & dr quasi primum capiens locum vel dignitatem. Sunt etiam certæ dignitates seculares specialiter sic vocatæ, vt principatus Achaiæ, & his similes, ad illas tamen hunc textum non puto restringi. facit de verb.sig.quamuis. Est aduertẽdum, ꝙ decre fundamenta.§.vt ergo.loquens de Imperatore, tege, & principe, submittit de marchione, duce, comite, & barone, vel alio 3 notabili potẽtatu, per quod vr ex ordine ꝙ princeps maior sit ꝑdictis, marchione, duce, & c. Et ex hoc puto ꝙ principatus hic sumatur pro notabili potentatu merito comparando regiæ dignitati. facit ea. decra.fundamenta.in fin. Tyrannos autem (quibus in Italia constellatio nunc fauet) includi non puto: Nã (vt ait Gregorius) Tyrannus est ꝓprie, q in republica nõ iure principatur: Et Philosophus, ꝙ sicut regnũ est rectus principatus, ita tyrannis est peruersũ dominiũ, de quo

a Vide B. Th.3.par. q. 97. de ministris sacramẽti baptis.

Ecclesiæ baptismales dicuntur matrices.

† Concordat tradita p B. Th.par.3. q.84 art.

Principis appellatio mul. toscõpre hendit.

Princeps vnde dicitur.

3 Al. ita: vel alios notabilis potentatus.

Tyranni quis di.

deferri, liberi [a] extiterint, Aut talis neceſſitas [b] emerſerit, propter quam nequeat ad eccleſiã abſq; periculo [c] propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autem ſecus p̃ſumpſerit [d], aut ſuã in hoc præſentiam [e] exhibuerit, taliter per epiſcopum ſuũ caſtigetur [f], quòd alij attentare ſimilia non præſumant [g].

TITVLVS XVI.

De reliquijs & veneratione Sanctorũ.

¶ Clemens v. in conci. Vieñ.

¶ *Feſtum corporis Chriſti celebrari debet feria quinta poſt octauum Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ conceduntur ijs, qui in feſto vel intra octauam officio, vel horis interervnt. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

SI Dominũ [h] † in ſanctis eius laudare iubemur [i], dignum profecto [k] iuſtum & ſalutare nobis exiſtit, vt ſibi in ſui [l] quo nos quotidie ſpiritualiter reficit [m] memoriã corporis laudes feſtiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur cõſideratione inducti, cõſtitutioné à bonæ memoriæ Vrbano [n]

---

de quo ſatis. 4. & 5. Politi. cum ergo princeps tendat ad bonum cõmune, tyrãnus ad propriũ: ergo nõ eſt princeps: Vnde Iſa. 32. Princeps ea quæ ſunt digna principe cogitat. Abſit ergo ꝙ illos quanticunque ſint potẽtatus, hæc cõſtitutio priuilegiet. ad hoc de reſcri. gratioſe. in fi. li. 6. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. 2. rñſo. Non obſtat de hæret. p̃ſidentes. lib. 6. quia illud ſpeciale fauore fidei.

[Glo. ſeq. ponit differentiam inter filios & liberos: arguit pro naturalibus: ſoluit contrariũ, ad allegata reſpondens.]

Liberi & filij differunt.

a ¶ Liberi.] comprehendit nepotes ex filijs & alios deſcendẽtes. ff. de verb. ſig. l. liberorum. ſecus ſi dixiſſet, filij. Appellatio enim filiorum regulariter nõ cõprehendit nepotes. inſtitut. qui teſta. dare tu. poſ. in fi. caſualiter cõtra. ff. de verb. ſig. filij. & ibi de hoc. Et quod dixi, cõprehendit nepotes, intellige de deſcendẽtibus ex filijs maſculis. ff. de ſena. l. liberos. in fi. de pœnis, vbicumque. lib. 6. Vr̃ hoc etiã intelligi poſſe de naturalibus, nõ de legitimis, per prædictã l. liberos. 1. reſponſo. & per id quod notat. de ꝓbat. in p̃ſentia. in prin. 1. gl. & dixi poſt Hoſt. de ſent. excõ. ſi vero. §. fi. Verius vr̃ illos non comprehendi, per l. cũ legitime. & per ibi nota. ff. de ſtat. ho. facit inſtitu. de nup. §. fina. ff. de in ius vo quia ſemper in authen. qui. mo. na. effi. ſui. §. fi. colla. 8. & 1. l. liberos. non intelligitur de naturalibus qui legitimi ſunt, vt ibi not. Ad not. in decre. in p̃ſentia. reſponde per not in l. ibi allegata ff. de Trebel. l. ex facto. §. ſi q̃s rogatus. Ad vlt. allega. dic ꝙ quo ad parentum reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, ſed quo ad commodum liberorum vel honores, non: vt in contrarijs.

[1] In plenis; antiquioribus. ita, & lex liberos. intelligitur de naturalibus. q legitimi ſũt, & ita vr̃ legere. Io. Imol.

b ¶ Neceſſitas.] hic cõparantur nobilitas & neceſſitas alibi nobilitas & litteratura de præb. de multa. in fine.

c ¶ Periculo.] forte pueri baptizandi exiſtẽtis in mortis articulo. eod. tit. cap. pen. vel deferentium, vt quia eſt hoſtilitas vel locus obſeſſus.

d ¶ Præſumpſerit.] baptizando in locis talibus.

e ¶ Præſentiam.] ex propoſito. s̃. ea. compil. de ſta. mo. ne in agro. §. porro. in fi. & §. ſeq. & huic concor. de vi. & hone. cle. clerici, ne cle. vel. mo. c. pen. in prin. & de clande. deſpon. c. vlt. circa finem. de vſur. quamquam lib. 6. ad finem.

f ¶ Caſtigetur.] arbitrarie. de offi. deleg. de cauſis. cũ concordantijs.

g ¶ Non præſumant.] s̃. ead. compil. de offi. ordi. c. 1. cũ ſuis concordantijs. licet autem puniatur faciens, baptiſmi collatio tenet: ex quo enim concurrunt debita materia & debita forma cum intentione baptizãdi, valet à quocunq; [2] collatũ. de ſumma trin. c. 1. ſacramẽtũ. & in quocunque loco ẽ facit de baptiſ. debitũ.

[2] Vide B. Th. 3. par. q. 67. per totã qõ. vnde intelliges veritatẽ huius gloſſæ.

DE RELIQVIIS ET VENERAtione Sanctorum.

[Viſum eſt ſupra de eccleſijs tã ſæcularibus quàm regularibus, etiã de quibuſdã ſacramentis eccleſiaſticis: nũc vidẽdũ eſt de reliquijs & veneratione Sãctor.

SI Dominum.] ¶ Præſupponendũ eſt quòd Vrbanus Papa Gallicus qui præfuit Eccleſiæ Romanæ tribus annis, fecit conſtitutionem, ꝙ feria quinta poſt feſtum Pentecoſtes celebretur feſtum de corpore Chriſti, & ad animandum populum Chriſtianum dedit indulgentias illis qui intereſſent diuinis officijs. Et quia illa cõſtitutio Vrbani non fuit recepta ab omnibus, ideo Clemens Papa quintus innouauit illam conſtitutionem, & illam præcepit ab omnibus ſeruari. Accipiatis diuiſionem glo. & proſequamini ſicut ipſa tradit.

† Vide cõc. Tri. ſeſ. 13. de ſanctiſſimo Euchariſtie ſacramẽto. & ſeſ. 22. de ſacrificio Miſſæ. & & B. Thomã opuſculo. 57.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ex principio text⁹, quòd valet argumentum a minori ad maius affirmatiue, vt in authen. multo magis. C. de ſacroſanct. eccle. Nota plura miracula & plures effectus ſacramenti altaris. Nota rationem conſtitutionis feſti omniũ ſanctorum, cur in illo die fiat. Nota effectum huius cap. ꝙ die Iouis poſt feſtũ Pentecoſter debet celebrari feſtũ Corporis Chriſti. Et nota indulgentias cõceſſas illis qui intererunt omnibus diuinis officijs. Nota lecturã tui textus, & pulchra verba in illo exiſtentia Nota ꝙ Deũ iubemur laudare in ſanctis eius, ideſt laudare Dei mirabilia, laudando ea, quę ſancti fecerũt in Dei virtute. de hoc in gl. 2. Nota ꝙ quandoq; iuſtum & honeſtũ ſimul concurrunt, vt in littera ibi, [Dignũ profecto, iuſtum, &c. quandoque videtur aliter. Zabarella.

[Prima gl. diuidit dicens quid ſingulæ partes faciant, & deponit ſummam.

h ¶ Si Dominum.] duæ ſunt principales partes: in prima procemiũ Clemẽtis, q̃ expreſſa, motione ſeruari cipit cõſtitutionẽ Vrbani. in ſecũda p̃dicta cõſtitutio ibi: [Vrbanus.] quæ ſubdiuidit̃ in titulũ & proſam ibi, [Tranſiturus.] in qua præmitiit de corpore Chriſti ſuaue, formoſum & prolixũ exordiũ, principaliter oſtendens cauſam inſtitutionis ipſius ſacramẽti, & ipſius effectũ. Secũda ibi, [Licet igitur. ponitur narratio in qua p̃miſſa multiplici cauſa celebrationis feſti corporis Chriſti, diẽ ſtatuit, qua debeat celebrari. Tertio ibi, [Ideoq;.] cõcludit ponens exhortationẽ de feſto colendo cũ certis indulgẽtijs. Et hoc intẽdit. Feſtũ corporis Chriſti celebrari debet feria quinta poſt octauã Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ concedunt̃ his, qui in feſto vel infra octauã officio vel Horis intererunt.

i ¶ Iubemur.] Pſalm. vlt. Laudate Dñm in ſanctis ei⁹. ADDITIO. Facit eo. tit. c. 2. & e. tit glorioſus. li. 6.

k ¶ Profecto.] pro certe. [3] & eſt ſenſus laudare iubemur Dominem in ſanctis, fortius in ſeipſo. & eſt argumentum à minori. de quo de elect. cũ in cunctis, vel quo dicimus, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

[3] Hæc gl. notanda eſt ꝓpter modos arguẽdi. Io. Imola.

l ¶ In ſui.] corporis memoriam, quod ſequitur.

m ¶ Reficit.] de cõſecra. diſt. 2. qui manducat. in prin.

n ¶ Vrbano.] qui fuit natione Gallicus & Trecẽſis, & parũ vixit vltra trẽniũ ĩ Papatu. & fuit is q̃ regnũ Siciliæ

ciliæ cōtra Manfredū contulit Carolo fratri regis Frāciæ, vt patet in Chronicis.

a ¶ Præcipimus.] Licet hoc proœmium sit simile illi quid habetur s̄. ea. compil. de sepul. dudum tamen in hoc differunt: quia illud in concilio, hoc est extra cōciliū. Item hic constitutio Vrbani solū seruari præcipitur: ibi constitutio Bonifacij innouatur. ratio patet. quia illa fuit ꝑ constitutionem Benedicti reuocata, ista uero non fuit reuocata sed per aliquos non recepta.

b ¶ Sumpta cœna.] ratio huius habetur de cōse. dist. 2. liqdo.

c ¶ Instituit.] Matthęi 26. de cōse. dist. 2. panis est in altari. de celebra. Mis. cum Marthæ.

d ¶ Poculum.] facit hæc littera ꝙ alia sit transubstantiatio corporis, & alia sanguinis. de hoc de cōsec. dist. 2. cum omne. & cap. comperimus. & cap. quia corpus.

e ¶ Annuntiamus.] 1. ad Corinth. 11. circa finem.

f ¶ Apostolis.] Lucæ 22. de conse dist. 2. in Christo semel. in fin. & vide quod ibi not.

g ¶ Prætiosum.] 95. dist. ecce. de consecra. dist. 2. nihil.

[Glo. seq. primo allegat quotam, & remittit, secundo ponit septem mirabilia in corpore Christi, ad singula inducens latem vnum casum & figuram.]

h ¶ Mirabilia.] quod optauit Ecclesiast. 36. c. ibi: Innoua signa, & immuta mirabilia.

† In antiquiorib. codicib. deest dictio, hoc.

† Vide oīno B. Tho. par. 3. q̄s. 73. art. 5. & q. 83. ar. 2. vbi agit de glorio sa & sanctissima huius venerabilis sacramēti institutione.

Papa quarto prædecessore nostro superhoc editam, de fratrum nostrorū cōsilio districte præcipimus [a] obseruari, cuius tenor sequitur in hæc verba: Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis: & cætera. ¶ Trāsiturus de hoc † mundo ad patrē Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tēpus suæ passionis instaret, sumpta [b] cœna, in memoriā mortis suæ instituit [c] † summū & magnificū sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum, & sanguinem in poculum [d] tribuendo: Nam quotiens hunc panē mā ducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annuntiamus [e]. In institutione quidem huius sacramenti dixit ipse Apostolis [f]: Hoc facite in meam cōmemorationem vt præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & venerabile sacramentum: memoriale, inquā, mirabile ac stupendum, delectabile, suaue, tutissimū, ac super omnia pretiosum [g], in quo innouata sunt signa, & mirabilia [h] immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suauitas [i], ipsaque dulcedo Domini degustatur, in quo vtique vitæ suffragiū cōsequimur & salutis. [k] Hoc est memoriale dulcissimum, † memoriale sacratissimū, & memoriale saluificum, in quo gratam redemptionis nostrę recensemus memoriam [l], in quo à malo retrahimur & in bono [m] confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia namque quorum memoriam agimus, spiritu menteque cōplectimur: sed nō propter hoc realem eorum

fulcit animæ nostræ substantiam, & quotidie [3] accipiendus est iste panis, vt quotidie prosit. de cōsecr. dis. 2. non iste panis, & qui de eo manducat, in æternū nō deficit. ead. dist. Christus panis est & hoc figuratū fuit 3. Regū. 19. post princ. vbi Heliæ fugienti per desertū viā vnius diei, & tandem dormienti, angelus ad caput eius posuit panem subcinericium, dicens: surge & comede, qui cum comedisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctib'. Et qui cōtemnit vel negligit hunc panē sumere, debilitaē & cadit à virtutibus. de consecr. dist. 2. si quotiens. & c. si quis intrat: quod figuratum est 1. Regū. 28. ad finē, ibi: statimq. Saul cecidit super terrā, & robur nō erat in eo: quia panē non comederat illa die. Itē mirabilis mūditia: quia nisi digne & à dignis sumatur, propinat mortis iudicium [4] de cōsecra. distinctio. 2. q̄ scelerate. & capitu. timorē. quod tangere voluit Psalm. dicens: Qui manducatis panē doloris. & cum buccella, quam Christus dedit Iudę, introiuit diabolus in eum. de cōsecra. distin. 2. esca. Item mirabilis translatio, quia etiā precce iniusti [5] fit transubstātiatio virtute Spiritus sancti, nō merito sacerdotis. 1 q. 1. cum scriptura. qđ figuratum fuit in historia, q̄ ibi tangitur de Gedeon, Iudicū. 6. circa mediū, cui ꝑcepit angelus, ꝙ panes, azimos & carnes tolleret, & illa poneret super petram: & extendit angelus summitatē virgæ, q̄ habebat in manu, & ascendit ignis de petra, & consumpsit sacrificiū. Itē mirabilis transmissio, quia transmittitur ēt ad defunctos, non summe malos, nec summe bonos. 13. q. 2. non æstimemus. & cap. animæ. ꝙ figuratum fuit Danielis vlt. ad finem. vbi pręcepit angelus Abachuc ꝙ panes & pulmentū qđ ferebat messoribus, portaret in Babylonem Danieli posito in lacu leonum, & cum nesciret Abachuc locum, apprehēdit illū angelus capillo capitis sui, & posuit eū in Babylone super locum, & accepit Daniel prandiū, &c. quędam alia miranda ex inferioribus collige. Io. An.

3 Vide omnino B. Thom. 3. par. q. 80. ar. 10.

† B. Thomas opusculo 57.

4 B. Thomas 3. par. q. 80. ar. 4. & 5.

5 B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

de his mirabilibus dixi de celebr. Mis. cū Marthæ. §. quæsi uit. Et nunc aliter tractando dicamus cū theologis. quòd in hoc sacramento notatur mirabilis productio: quia de cęlo nobis productū est, & ad vocē sacerdotis aperiuntur cæli. & c. de consecra. distin. 2 q. d est sanguis, quod figuratū [1] fuit Exod. 16. in prin. Ego pluam vobis panes de cælo. Itē notatur mirabilis multiplicatio, quæ quotidie conficitur & sumitur, nec cōsumitur. de conse. dist. 2. in Christo semel. & cap. q. mā ducat 2. quod figuratum fuit 2. Regū. 6. circa finē, vbi dr, ꝙ Dauid partitus est in vniuersam Israelis multitudinē singulis collyridā panis vnā, & assaturā bubulæ carnis vnam. & 4. Regum. 4. in fine. de viginti panibus saturati sunt centū viri. Itē mirabilis ministratio, quia quo ad effectum, ita per malos [2] vt ꝑ bonos ministratur. 1. quæst. 1. intra catholicam. cum c. sequē. vsque ad §. sed obijcitur. de consec. distin. 2. vtrum. qđ figuratum est 3. Regū 17. in prin. vbi dicitur quòd Heliæ, qui fugerat ad torrentē, corui deferebant panē, & carnes mane & vespere. Item mirabilis cōfortatio: q. a

1 De figuris huius sacri. B. Thom. 3. par. q. 73. art. 6. & q. 80. art. 10. ad 2. argumentum.

2 B. Thomas. 3. par. q. 82. art 7. & 8.

i ¶ Suauitas.] Sapientiæ 16.

k ¶ Salutis.] de consec. dist. 2. cum omni. in prin. & c. species, in fin. Ioan. And.

l ¶ Memoriam.] de consec. dist. 2. semel Christus. & c. in Christo semel.

m ¶ In bono.] sic de statu monа. cum ad monasteriū. ver. prior.

a ¶ Forma

præsentiam obtinemus. In hac vero sacramentali Christi cõmemoratione Iesus Christus pñsens sub alia quidem forma [a] in propria vero substantia est nobiscum: Ascensurus enim in cælũ dixit [b] Apostolis & eorum sequacibus [c]: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi: benigna ipsos promissione confortãs, quòd remaneret, & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna & numquam intermittenda memoria, in qua mortem [d] nostram recolimus mortuam, nostrumque interitum interiisse, ac lignum [e] viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis. Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuotionis lacrymas subministrat. Exultamus nimirũ nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicam, per quam liberati sumus, vix lacrymas cõtinemus. In hac itaque sacratissima commemoratione adsunt nobis suauitatis gaudium simul & lacrymæ: quia & in ea congaudemus lacrymantes, & lacrymamur [f] deuote gaudentes, lætas habendo lacrymas, & lætitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabundantia, diuinæ affluentia largitatis: dedit enim nobis Dominus omnia, quæ subiecit sub pedibus [g] nostris, & super vniuersas terræ creaturas contulit nobis dominij principatum. ¶ Ex ministris etiam spirituũ superiorum † nobilitat & sublimat hominis dignitatem: Administratorij [h] namque sunt omnes in ministerium propter eos, qui hæreditatem salutis capiunt destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificencia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatem præcipua liberalitate monstrare, semetipsũ [i] nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in domum, & datum est idem penitus cum datore [k]. Quàm larga & prodiga largitas, cum tribuit quis seipsum [l]. Dedit igitur nobis se in pabulum; vt quia per mortem [m] homo corruerat, & per cibum ipse [n] releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum †, releuatus est homo per cibum ligni vitalis: In illo pependit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentum. Illius esus meruit læsionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit, & gustus sanauit, vide quia unde vulnus est ortum, prodijt & medela [o]: & unde mors subijt, exinde uita euenit [p]. De illo siquidem gustu dicitur [q]: Quacumque die comederis, morte morieris. De isto uero legitur [r]: Si quis comederit ex hoc pane, uiuet in æternum. Hic est cibus, qui plene reficit, uere nutrit, summeque impinguat: non corpus sed cor, non carnem sed animam [s], non uentrem [t] sed mentem. Homini ergo, qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione prouidit, decens quoque liberalitas

a ¶ Forma.] & quare hoc, not. de conse. dist. 2. forte.
b ¶ Dixit] Matthæi vltimo. in fine.
c ¶ Sequacibus.] per fidem. de successoribus Apostolorũ not. 12. q. 1. videntes.
d ¶ Mortem nostrã.] æternam.
e ¶ Lignum viuificũ.] scilicet Christũ.
f ¶ Lacrymamur.] simile 2. ad Corint. 6. de excess. prælat. nimis 1. in princip.
g ¶ Sub pedibus nostris.] Psal. 8. Domine Dominus noster. & ad Hebr. 2. vbi dicit Apostolus, quod omnia submittendo nil dimisit non subiectum, & concor. de maior. & obed. solitæ. circa finem.
h ¶ Administratorij.] sumptum ad Heb. 1. c.
i ¶ Semetipsum.] ad Ephesios. 5.
K ¶ Cum datore.] concor. de conse. dist. 2. nec Moyses. & sum. trinit. cap. 1. §. vna. in princip.
¶ Glo. seq. duo notat, & secundum tripliciter probatur.
l ¶ Seipsum.] not. pro forma saturationis, qua quis offert seipsum: qua breuitatis & causa multum vtor. Itẽ not. pro theologis, qui tenent, quod idem opus meritoriũ laudabilius est in vouente [1] vel professo, quàm in alio. probãt, quia vouere opus latriæ est, quę præcipua virtus est inter morales: opus autem nobilioris virtutis est melius & magis meritorium, ergo & de latria, quæ est cultus & seruitus, quæ soli Deo debetur. de consecr. dist. 3. venerabile. Secundo, quia vouens non solum quo ad actum, sed etiam quo ad potestatem subijcit se Deo, vt de cætero aliud agere non possit: ergo plus dat, secundum Anselmũ lib. de similitudinibus: cum det fructum & arborẽ, quàm qui dat solũ fructum. Tertio, quia propter votũ immobiliter voluntas firmatur in bonũ: ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex voluntate firmata in bono, vt patet per Philosophũ 2. Ethicorũ. Et Augustinus: Felix necessitas, quę ad meliora compellit. ergo magis meritorium. Ioan. And.
m ¶ Mortem.] clariùs ad propositũ dixisset, quia per cibũ in mortem homo, &c.
n ¶ Ipse.] homo.]
o ¶ Medela. & sic de cibo dicere possumus, cibus damnauit, qui saluauit, vt de muliere dicitur, & not. de sacra vnct. c. vnico. ver. per frontis. sed non est idem specie, vt hic patet. Ioan. And.
p ¶ Euenit.] concor. præfatio crucis, vt dixi sup. ead. compil. de sum. trinit. ca. 1. super ver cruci.
q ¶ Dicitur] Genes. 2. circa medium.
r ¶ Legitur.] Io. 6. circa finem. de pœnit. dist. 2. charitas est à qua. Ioan. And.
s ¶ Animam.] de offic. ordin. inter cætera.
t ¶ Non ventrem.] de conse. dist. 2. vt quid paras.

Matth. vt

1 Vide p. ceteris B. Th. 2. 2. q. 88. art. 6. vbi plene de hac quæstione & cum per omnia fere conf. hic glossa.

† Al. ita: dedit. n. Dñs nobis oĩa, quia subiecit oĩa sub pedibus nostris, & sup. &c.

† al. superiorum.

Heb. 1.

† al. mortiferi.

Gen. 2.

Ioan. 6.

a ¶ Factum

litas

litas extitit, & † conueniens operatio pietatis, vt verbum Dei ęternum quæ rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factum a caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet in eduliū largiretur: panem.n. Angelorum mā ducauit b homo: & ideo Saluator ait c, Caro mea vere est cibus. Hic panis sumitur, sed vere non cōsumitur: manducatur, sed nō transmutatur: quia in edentē minime transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur d. O excellentissimum sacramētum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis prę conijs exaltandum, cunctis honorandum studijs, deuotis prosequendum obsequijs, & syncceris mētibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis cōmendādum præcordijs, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuā debemus celebrare memoriā, vt illi⁹ cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius donū vel munus frequentius aspicitur, huius memoria strictius reminetur. ¶ Licet e igitur hoc memorale sacramentum in quotidianis Missarum solemnijs frequētetur f; cōueniens † tamen arbitramur & dignū, vt de ipso semel saltē in anno ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam & insaniam g, memoria solemnior, & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramētum, vniuersalis Ecclesia pro pęnitentium reconciliatione sacri confectione h chrismatis, adimpletione mandati circa lotionem i pedum, & alijs plurimum occupata, plene vacare non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulū veneramur, ipsa obseruat Ecclesia, ut quāuis in lętanijs & Missis, ac alijs etiam ipsorum memoriam sæpius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solemnius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solemnitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur; statuit ipsa mater Ecclesia certam k diem, in qua generaliter omnium l sanctorum commemoratio fieret: vt in hac ipsorum celebratione cōmuni, quicquid in proprijs ipsorum festinitatibus omissum existeret †, solueretur. Potissime igitur exequendum est erga hoc viuificum sacramētum corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium gloria & corona m, vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali: quatenus in eo, quod in alijs Missarum officijs circa solemnitatem est forsitan prætermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles, festiuitate ipsa instante, intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solemnijs sæcularibus forsan agendis impliciti, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plene gesserunt; tunc attente in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam catholicis diuinitus reuelatum n, festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem catholicæ fidei, digne ac rationabiliter duximus statuendum, vt de tanto sacramento præter quotidianam memo-

† al. ita: & non incō ueniens, &c.

Psal. 77.

Ioan. 6.

† Vide cōcil. Trid. sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacro. c. 5. & cano. 6.

Ioan. 13.

† al. exstit.

Philip. 4.

a ¶ Factum caro.] Io. 1. de biga. debitum.
b ¶ Manducauit homo.] Psal. 77. Attendite popule meus.
c ¶ Ait.] Io. 6. de consec. dist. 2. dupliciter.
d ¶ Conformatur.] vide quod not. de cōsecrat. dist. 2 non iste. & quod no. & dixi de Iud. et si Iudæos.
e ¶ Licet igitur.] secunda pars.
f ¶ Frequentetur.] quod ex multis causis sapientia Dei vtile fore puidit, quod dic vt de consec. dist. 2. iteratur.
g ¶ Insaniam.] de quibusdam illorum erroribus, de consecra. distin. 2. cum omne. Ioan. And.
h ¶ Cōfectione.] quæ fieri debet singulis annis, & vetus cremari. de conse. dist. 3. in litteris. Et potest fieri tempore interdicti. de sentent. excomm. quoniam. lib. 6.
i ¶ Lotionem pedū.] Ioan. xiij.
K ¶ Certam diem.] s. calendæ Nouembris sic dicti: quia nouus mensis inchoando à Martio, vt inchoabāt antiqui, qui solū decem menses habuerunt vsque ad tempus Iulij Cæsaris & Numæ Pompilij, & tunc distincto & correcto anno secūdum cursum solis redeuntis in fine anni ad eundem punctum addit fuerūt duo menses ī principio anni, s. Ianuarius & Februarius: & propter horas sex quæ supererant, oportuit singulis quatuor annis addi diem bissextilem, quod dic vt de verb. sign. quæsiuit. & tunc temporis Iulius vocabatur Quintilius, & Augustus Sextilis: qui postea à Iulio & Augusto denominati fuere, vel propter ipsorum ortū, vel pp rem prospere gestam.
l ¶ Omnium sanctorum.] quo Italici anseres deuorant: quod Romani facere non deberent, vt enim dicit Ambrosius in Hexameron V. Merito debes anseribus Roma qp regnas, dij tui dormiebant & anseres vigilabant; illis potius debes sacrificare quàm Ioui; cedant .n. dij vestri anserib. à quibus se sentiunt esse defensos: ne & ipsi ab hoste caperētur. Et Isidorus 12. etymolog. Gallorū ascensus in Capitolio anseris clāgore deprehensus est. nullum .n. animal ita odorem hominis sentit vt anser. Ioan. Andr.
m ¶ Corona.] ad Philip. 4.
n ¶ Reuelatum.] hoc nō creditur simpliciter

ter afferenti. de hæret. cum ex iniuncto: Mihi autẽ reuelatur, quòd hoc festum adiungetur ad alia festa: de quibus in decreta. vlt. de senten. excomm. lib. 6. & tūc eadem constitutione notabilia ipsius constitutionis dubia supplico declarari.

a ¶ Feriam quintã.] scilicet diẽ Iouis: & licet pprie feria sumatur pro festo: tamen omnem diem vocamus feriam, vel à fando: quia qualibet die fabatur Deus, Gen. 1. vel quia singulis diebus fari possumus in diuinis vel humanis. simile de verb. sig. forus.

b ¶ Proximam.] intelligebat. ff. de verb. oblig. eum qui calendis.

[Glo. seq. signa cōtrarium & soluit.]

c ¶ Octauam.] contra de ferijs, capellanus. illud quo ad officij celebrationem, hoc quo ad dierum numerum. & concor. eod. tit. c. 2. de resti. in integ. coram, in fine.

d ¶ Pentecostes.] sic dicitur à pente quod est quinque (facit de deci. cap. 1. in fin. & quod ibi not.) & coste, decem, quia quinquies x. dies sunt inter festum Resurrectionis & Pẽtecostes, copulato vtroque festo, & quidam declinant pentecoste pentecostes: alij vero hoc pentecoste indeclinabile.

e ¶ Cantica.] ad Ephisios 5.

f ¶ Hymnos.] hi sunt cantica laudis, sicut Threni cãtica lamentationis, vt scripsi de immu. eccle. non minus.

g ¶ Plaudat.] quasi manus iungat.

h ¶ Iubilet.] quod est cantare voce quadam confusa prę gaudio. vnde dicunt quidam quòd iubilus est gaudium quod verbis explicari non potest, nec tamen penitus reticeri.

i ¶ In pretium.] 1. Corint. 6. in fi. ibi, Empti enim estis prætio magno.

k ¶ In præmium.] Tobiæ 4. post princip.

l ¶ Largitionem.] 86. dist. fratrem de triplici eleemosyna 45. dist. tria. sed aliter per Host. in summa de pæn. §. qs sit effectus. ver. eleemosyna. de tẽp. ord. §. & cui. sub §. septima.

m ¶ Attentas & sedulas.] id est cōtinuas vel assiduas.

[Glo. seq. de oratione, primo remittit. secundo format summam, quęrens de nouem. in fi. gl. prolixitatẽ excusat. Ad primum membrū summæ quadrupliciter rñdet. Ad secundum dat mista etymologia. Ad tertiū vnica diuisio. Ad quartum & ad incidens prouerbiū respondet, & obiectionem soluit. Ad quintum respondet & incidẽter quærit, an peccatorū oratio exaudiatur, arguit pro & contra, & soluit. Ad sextum respondet, & responsum determinat. De septimo remittit ad plura: sed quattuor prosequitur, incidenter quærens an oratio dẽat esse vocalis. alleg. pro & cōtra. & soluit. Circa octauum tria prosequitur. Circa nouum & vltimum ponit duplicem effectum: secundum probans, iuribus, quinq; auctoritatibus, & tribus exemplis, de pluribus remittens.]

n ¶ Orationes.] De oratione r tractauit Hosti. in sum. de pænit. §. qs sit effectus. ver. carnis autem ma. ceratio. Sed plenius per modū summæ videamus quid sit ora tio: vnde dicatur, q̄ sit eius diuisio, ad quem sit porrigenda, p quẽ, ad qd, qualiter, vbi, & quis sit eius effectus. De primo, oratio ſm augustinum lib. de verbis Domini, est quædam petitio. Alibi dicit, ꝙ est pius mentis affectus directus in deum, & plerunque ne pigriretur in vocẽ prumpẽs: & colligit de cōsec. dist. 1. qñ autẽ. Vel oratio est congeries vocum in Deū tendentiū ad aliquid impetrandū. Et ſm Damascenum est ascẽsus intellectus in Deū, vel petitio ducentiū ad Deū, vel petitio descendentium à Deo. 2. dist. cap. fin. Ad secundum dic, ꝙ dicitur ſm Cassianum Isidorum & Bernardū, quasi oris ratio: vt scilicet, rationabile petatur: aliàs non esset oratio: simile de reb. eccle. nō ali. c. fi. & p hoc vr̄ q debeat esse vocalis de quo dicam sub septimo membro. De tertio sciendū ꝙ Cassianus 2 post Apostolū 1. ad Timo. 2. hanc diuidit in quattuor species: In obsecrationẽ, qua quis cōpunctus pro cōmissis veniam depræcatur: Orationem per quam fit ascensus intellectus in Deum, vel per q̄ aliquid Deo vouet vel offertur: Postulationẽ q̄ cōstitutus in spiritus feruore pro alijs solet emittere: Gratiarum actionem, q̄ mens Deo refert per excessum ineffabilẽ recolendo præterita Dei beneficia, vel contẽplando p̄sentia, vel prospiciendo futura iā p̄parata dilectis B. Bernardus in quodā sermone dicit, ꝙ obsecrationes fiūt effectu verecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarū actiones deuoto. De quarto dic, quòd porrigenda est ad Deū. Matth. 6. cū oraueritis, dicite: Pater noster, &c Ad Sāctos aūt porrigi pt non tamquam per ipsos implenda, sed vt precibus & meritis

memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, solẽnior & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes & describentes diem, videlicet feriam [a] quintam proximam [b] post octauā [c] Pentecostes [d]: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrant, & tam clerici, quàm populi gaudẽtes in cãtica [e] laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos [f] persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat [g], iubilet [h] chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque voluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo, tanti festi solemnia celebrantes: & vtinam ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflamet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorū cumulis apud eū, qui sese dedit pro eis in pretiū, [i] tribuitq; se ipsis in pabulum, tādem post huius vitæ decursum eis se in præmium [k] largiatur. ¶ Ideoq; vniuersitatē vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientię districte præcipiendo mandamus in remissionẽ peccaminū iniungentes, quatenus tam excelsum & tam gloriosum festum, prædicta quinta feria singulis annis deuote ac solemniter celebretis, & faciatis studiose per vniuersas ecclesias ciuitatum vestrarum & diœcesum celebrari: subditos vestros in Dominica, dictā quintam feriam proxime præcedentẽ, salutaribus monitis sollicite per vos & per alios exhortātes, vt per ueram & puram confessionem, eleemosynarum largitionem [l], attentas [m] & sedulas orationes [n], & alia deuotionis & pietatis opera, taliter se studeant præparare, quòd huius pretiosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum susci-

Feria qd significat & vnde dicitur.

Pẽtecoste qd est & vnde dicitur.

Hymni & threni differunt.

Iubilus quid est.

Eleemosyna est triplex.

r De materia huius glossæ vide plenissime B. Thomā. 2 2. q. 82. per totam quæstionem.

2 In collationibus patrū, collat. 9. c. 11. 12. & 12.

Oratio ad quem porrigi debet.

meritis ipsorũ exaudiat̃ à Deo. patet hoc ex modo orãdi, quo vtitur Ecclesia: ad Christum enim nõ dicit, ora pro nobis: sed audi nos, vel miserere nobis: ad Sanctũ dicit, ora pro nobis. Et tenent theologi, quòd Sancti orationes nostras cognoscũt: vnusquisq; enim beatus tantum in essentia Dei videt quantum perfectio beatitudinis requirit: hoc autem requirit ad perfectionẽ beatitudinis, vt homo habeat q̃dq̃d velit, nec velit aliq̃d inordinatũ: sed recta voluntate quilibet cognoscere vult, quæ ad eũ ptinent: ergo ẽt Sãcti (cũ eis nulla rectitudo desit) hoc volunt: oportet igitur ꝙ vota hominũ orationes & deuotiones in verbo cognoscãt: Nã ad eorũ gloriã pertinent ꝙ auxiliũ egentibus pbeant ad salutẽ: Sic enim Dei cooperatores efficiunt̃. Et si dicis, solus Deus cognitor est cordiũ: de simo. tua in fi. cũ concor. sed oratio consistit in corde: ergo & c. Rñdeo ꝙ cordium cogitationes solus Deus nouit p seipsum, sed tantũ alij cognoscere possunt quantũ eis reuelatur, vel per visionem verbi, vel alio modo. Fatẽdũ ergo ꝙ orationes, quas ad Sanctos verbo vel corde dirigimus, Deo manifestante cognoscunt. De quinto dic, ꝙ porrigenda est per bene dispositũ, contritum & pænitentẽ: quia cũ is qui displicet, &c. 3. q. 7. iudicet. 49. distinct. §. 1. vbi etiam not. an orationes malorũ ꝓsint ijs pro quibus orant. Competit autem orare etiã summe perfectis, vt dicam ĩ. de hært. ad nostrum. versic. 2. De hoc autem dubitatur, an exaudiat Deus peccatores orantes. Argu. ꝙ sic. 1. q. 1. ipsi. contra ead. q. si qs inquit. ver. ad hæc oĩa. &c. sacrosancta. Dicit Thomas 1 ꝙ si peccator petit aliquid inquantũ peccator, idest secundum desiderium peccati, non audit̃ à Deo ex misericordia: sed quandoq; exauditur ad vindictã dũ permittitur amplius ruere in peccata. Vnde secũdũ August. 2. Deus quedã negat propitius, q̃ cõcedit iratus. Sed si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ, Deus exaudit, nõ quasi ex iustitia: quia talis non meretur: sed ex pura misericordia: si tñ alia in oratione concurrant, de quibus ĩ. dicetur. De sexto dicendũ, ꝙ orare debemus principaliter salutifera, Matth. 6. Primũ q̃rite regnũ Dei, & iustitiã eius. & licet Valerius lib. 7. c. 2. dicat ꝙ Socrates quasi quoddã humanæ sapiẽtiæ terrestre oraculum, nil vltra petendum à dijs immortalibus arbitrabat̃ quã vt bona tribuerent: patet tamẽ ex oratione Dñica, ꝙ ẽt aliquid determinate petere possumus. vnde Augu. ad Probã, 3 dicit ꝙ ad Deum id licet orare, quod licet desiderare. dicens ꝙ oratio Dominica ostẽdit ẽt tẽporalia à Deo peti posse dum dicit: Panẽ nostrũ quotidianum, & c. Tenent ergo Theologi ꝙ temporalia à Deo orando petere possumus, non vt finẽ constituamus in illis, sed vt sint adminicula beatitudinis consequẽdæ: vt. s. quasi instrumentaliter nobis deseruiant ad sustentationẽ vitæ corporalis exercendæ ad actus virtuosos. facit. 1. q. 3. si quis obiecerit. & q̃d dixi de regula. Ioannes. in oppo. 2. De septimo scias ꝙ Host. in prædict. ver. ponit xiiij. q̃ requiruntur in orõne: s. q̃d sit fidelis, secura, humilis, discreta, deuota, verecunda, secreta, pura, lacrymosa, attenta, cõis, feruida, operosa, & assidua. Sed in quãtũ ad psens mẽbrũ ptinet, breuiter dic ꝙ modus orandi requirit humiliationẽ corporis, deuotionẽ cordis, attẽtationẽ, & breuiloquiũ. de primo Eccles. 35. Oratio humiliãtis se penetrabit nubes. de elec. vbi periculum. §. pen. lib. 6. & Cyprianus lib. de oratione Dominica. Sit orantibus sermo cũ disciplina quietẽ cõtinens & pudorem: incuruatio tamen vel corporis humiliatio, non refectionis sed deuotionis obtentu fieri debet: vt dicit Cassianus. & facit 8. q. 1. sciẽdũ. C. de ijs q̃ spon. mu. sub. l. 1. & 2. Et de scdo probat̃ de vo. magnæ. circa fi. & pdic. decr. vbi periculũ. §. pen. Et Aug. Quid prodest strepitus labiorũ si mutũ est cor? & Grego. in moral. Veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, nõ verba cõposita resonare. Et ibidem: Animarũ verba sunt ipsa desideria, in quibus tã qs minus clamat, quãto minus desiderat. De tertio patet hic, de consecr. distinct. 5. numquam. in princ. & Cyprianus: Nil aliud cogitet animus quã id solum q̃d præcatur. de consec. dist. 1. q̃ñ aũt. & dicit Grego. ꝙ illam orationem Deus non audit, cui illa qui orat nõ attẽdit. Dicunt tamen theologi 4 hoc intelligẽdũ q̃ñ attentio nullo modo orationi coniungitur; non enim requiritur ꝙ attentio semper manet in oratione per actus essentiam. Psalm. 37. Cor meum dereliquit me. satis enim est ꝙ maneat per virtutẽ: quod est q̃ñ cum bona intentione quis ad orationẽ accedit, etsi in prosecutione mens ad alia rapiatur. Semper enim primæ intentionis vis permanet: nisi tanta sit euagatio ꝙ attentio omnino depereat, & tunc locus esset ei q̃d dicit Cyprianus lib. de oratione Dominica: Quomodo à Deo audiri te postulas, cum ipse te nõ audias? & Beatus Bernardus: Causamur nobis deesse gratiã: sed iustius ipsa gratia conqueritur nonnullos deesse sibi. & Cassianus: Numquam orat quisquis etiã flexis genib. si vagatione distrahitur: & facit q̃d de officijs scripsi de celebra. Mis. dolentes. De quarto 5. Matth. 6. Cũ oraueritis, nolite multũ loqui, & c. facit. de consecr. dist. 5. non mediocriter. & vide quod not. de æta. & quali. ta. c. pen. in vlt. glo. Nec tamen putes breuiloquiũ esse de necessitate orationis: nã oratio nõ solũ secũdũ suã causam, quæ est desiderium charitatis: sed etiam secũdũ seipsam potest esse diuturna: nã & de Christo legimus ꝙ pernoctauit orãdo, Lucæ 6. & q̃d prolixius orauit, Lucæ 22. Itẽ dicitur Luc. 18. in prin. oportet semp orare, & nõ deficere. facit. 76. dist. nosse. ibi: orationi p noctanter instistimus. Sed quia vt dicit Aug. ad Probã: Multum loqui in orando, est rẽ necessariã superfluis agere verbis, cum plerũq; hoc negotiũ plus gemitibus q̃ sermonibus agatur: ideo monemur ad breuiloquiũ: nã vt dicũt Sancti, frequens & breuis dẽt esse oratio: ne immorantibus nobis aliud cordi nostro inferat inimicus. Sed dubitat̃ an oratio dẽat esse vocalis: 6 q̃d vr̃ Psalm. 3. & 76. Voce mea ad dominũ clamaui: voce mea ad Dominũ deprecatus sum. Contra, oratio Deo porrigitur, vt dictũ est: sed Deus cordis locutionẽ cognoscit: frustra igit̃ vox oris adiungitur. facit 35 dist. sedulo. Dicunt theologi, ꝙ cõis oratio q̃ fit p ministros Ecclesiæ. 12. q. 1. duo sunt. in prin. in personã totius populi, vt innotescat ei pro quo fit, merito ex institutione debet esse vocalis. Sed singularis, quam quis pro se vel alio porrigit, de necessitate non est vocalis: adiungitur tamen vox triplici ratione: Primo ad excitandum interiorem deuotionẽ: verbis enim & signis nos ipsos interius excitamus ad sanctũ desiderũ augẽdũ. vt dicit August. ad probam 7. Secũdo ad redditionem debiti, s. vt seruiat orans Deo, secundũ se totũ, scilicet corde & corpore, de consecr. distinct. 5. numquã. Tertio ex quadã redundantia ab anima in corpus ex vehementi affectione. vnde Psalm. 15. Iætatũ est cor meũ, & exultauit lingua mea. De octano patet Matth. 6 Cũ oraueris intra cubiculũ tuũ, & clauso ostio ora patrẽ tuum in abscondito. Et vt dicit Cassianus, intra cubiculum oramus, cũm à cogitationũ & sollicitudinũ strepitu corde remoto, secrete & familiariter preces nostras soli Deo referamus. & facit quod not. 4. dist. parsimoniam & August. de sermone Domini: Videri ab hominibus nõ est nefas, sed id agere vt ab hominibus videaris: recipit enim ille mercedẽ suã. de pænit. dist. 3. cauendum. Orationes enim principaliter sunt in Ecclesia faciẽdæ. de pur. post. par. c. vnico. de immu. ecclesi. decet. lib. 6. sup. ead. compil. de cele Mis. c. 1. Sed vt dicit beatus Bernar. lib. meditationũ Vbicumque fueris, intra teipsum ora, si longe fueris ab oratorio, non quæras locum, quoniã ipse locus est. Vr̃ quibusdam ꝙ fieri debeat ad Orientẽ; sed cũ Deus sit vbique, ad omnem partẽ possumus ad eum orare: æque tamẽ oramus & Missæ sacrificium facimus versus Orientẽ. de hoc 11. dist. ecclesiasticarũ. De vltimo dicendũ, ꝙ orationis effectus 8 est duplex: hẽt enim virtutem merendi & impetrandi. primum dupliciter. primo,

1 Id hẽt B. Thomas 2. 2. q 83. ar. 16

2 Tractat. 73 in Io. & de verbis Domini sermone 53.

3 Epistola 121 c. 4. 5. & 12.

4 Vide B. Tho. 2. 2. q. 83. art. 13.

5 B. Tho. 2. 2. q. 83. art. 14.

6 Oratio dẽat esse vocalis, B. Tho. 2. q. 83. art. 12.

7 Epistola 121. c. 9.

8 B. Tho. 2. 2. q. 83. art. 15.

pere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritalibus animare, omnibus vere pænitentibus & confessis [a], qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia [b] in qua idē celebrabitur, interfuerint, centum [c]: Qui vero Missæ, totidem: qui autem in primis [d] ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui vero in secundis: totidem [e]: Illis vero qui Primæ, Tertiæ & Sextæ, Nonæ ac Completorij officijs interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta [f]: Illis autem qui per octauas † illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum officijs interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarū diebus de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi, de iniunctis [h] sibi pænitentijs relaxamus.

TITVLVS XVII.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Clemens quintus in cōcil. Viennensi.

¶ Reuocat et pro infectis vult haberi decretalē, clericis. eo. tit. li. 6 cum suis declarationibus. Io. An.

C. VNI. VO.

Primò, quia vitat̄ per eā tentatio. Hieron. sup Matth. 14. In tētationē intrat, qui orare negligit. Et Aug. oratio est orāti psidiū, aduersario icēdiū, angelis solatiū, Deo gratū sacrificiū. Nam principaliter valet contra vitia spiritalia. vnde Hiero. sup Matthæ. c. 17. ibi, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi in oratione & ieiunio quod etiam habetur Matth. ix. dicit sic: Nō sanat oculum quod sanat calcaneum: Ieiunio sanantur pestes corporis: oratione vero sanātur pestes mentis Secundo quia procedit ex radice charitatis, penes quā cōsistit omne meritum, & est fons viuus, & c. de pænit. dist. 2. charitas 2. de regula. licet. in fi. De virtute impetrandi probatur 23. q. 8. in qualibet. sup. ea. cōpil de ele. ne Romani. in fi. Mar. xi. Quodcumq; orantes petitis credite, qa accipietis. Vnde per orationē reuelantur secreta diuina. 8. q. 1 si ergo. Boetius dicit: non frustra in Deo spes ponit̄: præces enim quæ recte fiunt, ineffiaces esse nō possunt, & beatus Bernardus lib. meditationum: Ex duobus vnū indubitanter sperare debemus: aut dabit nobis quod petimus aut quod nouit esse vtilius. Et Augu. in lib. sent. Prosperi 1 dicit, orās misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit vtile, magis nouit medicus quàm ægrotus. De his Valerius li. 7. c. 2. dicit, quòd votis sępe experim' quod nō impetrasse melius foret. & ponit exempla, dicēs: Diuitias appetis, quæ multis fuerūt exitio: honores concupiscis, q quamplures pessundederunt: regna tecū ipsa voluis, quorum exitus sępenumero miserabiles cernūtur: splendidis coniugij manus inijcis ad hoc ut aliquando te illustrent, ista nonnumquam funditus domos euertūt. Suadet ergo cęlesti arbitrio nos submitti 2: Effectū orationis sumus in Italia nup expti: quādo enim cum versibus illis: Exurgat Deus, & c. cœpit Ecclesia cōtra rebelles orare: perempti & exterminati sunt quasi subito, q censura ecclesiastica & armis bellicis iam dudum domari non potuere. bñ facit. 35. dis. ca. vlt. vbi dicitur q orante Moyse vincebat populus: vincebat̄ autem dum dimittebat manus. & vide Host. in sum. de remis § ad quid valent. ver. fateor. vbi ponit exēpla de Daniele, Moyse, & Dauid orātibus. Sed qui leget tipertitam historiam Hug. Horaceñ. Helimādum, Rufinū & historiographos, inueniet q Theodosius Imperator senior suis orationib. miraculosam uictoriam obtinuit ꝯ Eugenium & Arbogastē, quorum exercitus iacula vehemētissimus vētus retorquebat ī ipsos, & iacula partis Theodosij cū maiori fortitudine ultra mēsurā humani ictus impingebat ī illos, & hoc voluit ipse Claudianus poeta, q tunc florebat dicens:

> O nimium directe Deo, cui militat ether:
> Et coniurati veniunt ad classica venti.

2 Non tñ hīc īferas nō esse orādū: sed ita orādū vt ipse, q oia nouit liberet nos a malo.

Claudiani versus.

Hoc autē obtinuit ipsius Theodosij oratio; quæ talis fuisse legitur: Omnipotēs Deus, tu nosti q in nomine Christi filii tui vltionis iustæ, vt puto, plia suscepi: sin aliter, in me vindica. si vero cū iusta causa, & in te ꝯfisus huc veni, porrige dexterā tuis: ne forte dicāt gentes: vbi est Deus eorū concor. huic fi. de vo. magnæ post princ. Et huic glos. sit finis: de cuius prolixitate sum excusabilis: tum quia in orationis suffragio sperans, sum effectum illius expertus in assequendis prosperis & euitandis vel saltem temperandis aduersis: tum quia secundum materiam deberem esse prolixior: & si per ista non satisfeci, excuset coæquatio textualis [de hoc de immuni. eccle. decet. lib. 6. per Archi. 1. q. 1. dictum.]

a ¶ Confessis.] Quis est hic, & laudabimus illum? Eccle. 31. has ergo remissiones quib. pauci participant amarè interpretari nec decet nec expedit. vt dixi de pænit. & remis. quod autem.

Remissiones festi coporis Xpi pauci participant.

b ¶ In Ecclesia.] per hāc litteram, quæ habetur etiam sup. parte proxi. in fi. patet q nō sufficit interesse Horis extra ecclesiam: & intelligo etiam si dicantur in priuato oratorio. de quo de consecra. dist. 1. cōcedimus. & c. vnicuique. & c. si quis. extra de censibus. c. fi.

c ¶ Centum dies.] quod est infra.

d ¶ In primis.] facit ad not. de sent. excō. c. vlt. § in festiuitatibus. lib. 6. in 1. glo. & quod de completorio sequitur facit contra.

[Glo. seq. arguit ad duo.]

e ¶ Totidem.] argue pro æquādis distributionibus in his trib. Horis, Matutino, Missa, & Vespere Itē argue q vbi in illis Horis dantur decem, in aliis dari debēt quattuor. vide q dixi sup. ead. compil. de ætat & qualitat. vt hi qui ad finem.

f ¶ Quadraginta.] & sic ducentos.

[Glo. sequens dubium soluit.]

g ¶ Officijs.] omnibus quo ad dies octauæ. nec puto quòd hic fiat distributio, ut partem habeat qui certis interest.

h ¶ De iniunctis.] vide quod scripsi de pęnit. & remis. cum ex eo.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM.

[Visum est s. de ecclesijs & reb. ipsarū: verū quia res ecclesiæ gaudent immunitate ecclesiarū: ideo, & c.]

Q Voniam. [Primo præmittit causam & reuocationem constitutionis c. clericis laicos. supra eodem li. 6. Secundo illam reuocat. Tertio seruari præcipit ius antiquum ante prædictam constitutionem. Secunda ibi (Nos.) Tertia ibi. (Volentes.) Imol. ¶ Præsupponendū est illud quod habetur in c. non minus: & in c. aduersus. eodem ti. in antiq. dicitur in ca. non minus. q cle

rici pro rebus suis nō dent soluere tallias, nec aliqua onera, ad quę laici adstringuntur: Et si dñi temporales cōpellant eos ad soluēdū hmōi onera de rebus ecclesiarum suarum, etiam de rebus proprijs, tales dñi temporales sunt monendi ut non compellant: & si nō desistant, sunt excommunicandi: tamē dicitur quod clerici possunt dare per modum eleemosynæ de consensu prælati aliquid laicis. Et dicitur in c. clericis eodem tit. lib. 6. quòd etiam clerici de consensu prælati non possunt dare laicis: immo dr̄ qd̄ recipientes huiusmodi dona etiā gratis, sunt excommunicati ipso facto: & positum fuit illud ca. clericis. in odium Philippi regis Franciæ, q. confereoat beneficia in suo regno: vnde Papa indignatus fecit illam cōstitutionem, clericis. & ex illa constitutione fuerūt orta multa scandala: vnde Clemens Papa voluit quod antiqua iura seruarentur, & non illa constitutio, clericis. eod. tit. in 6. vide diuisionem glo. Not. quod laudatur celeritas. de hoc in glo concor.

† No. succurrendū esse magnis periculis & incōmodis grauibus. de dolo, finem. de of. or. vt litigātes. li. 6 de statu reg. vt periculosa. lib. 6.

† al. præsumūtur.

† In vetusto codice manuscripto ita: ac oīa & singula contenta in eis penitus, &c.

[Prima glo. summat & diuidit, ponit tempus editionis, & causam constitutionis.]

niam [a] † ex constitutione Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit, Clericis [b] laicos. & ex declaratione [c] seu declarationibus [d] ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri [e] remedio succurratur) pręsumitur † verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrum nostrorum constitutionem & declarationem seu declarationes prædictas, & † quicquid ex eis secutum est, vel ob [f] eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis [g]: Volentes & firmiter statuentes illud [h] (contra quoscunque [i] laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesijs ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascūque [k], & contra dantes [l] ad id faciendum consilium, auxilium, vel fauorem [m]: nec non & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarum Prælatis, ac aliis viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecessoribus [n] nostris in Lateranen. & generali concilijs [o], quæ nos sub obtestatione diuini iudicij pręcipimus obseruari districte, salubriter est prouisum.

a ¶ Quoniā ex constitutione.] Casus reuocat, & pro infectis vult haberi decret. clericis eo. ti. li. 6. cum suis declarationibus, & præmittit reuocationis causā. Secūdo reuocat, ibi: [Nos.] Tertio seruari præcipit ius antiquū ibi. [Volentes.] Et fuit ista de primis constitutionib. Clemētis editis à principio ꝓmotionis suæ, & incipiebat; Pastoralis. cuius decidit exordium, post ꝙ sequebatur, sane quoniam, & c. Et Rex Francię, qui fuit passiua causa ꝯstitutionis, fuit actiua causa reuocationis, ut sic conueniat. de reg. iur. c. 1.

b ¶ Clericis. eod. tit. lib. 6.

c ¶ Declaratione.] declarauerat. n. Benedictus in sua extrauag quę incipit: Quod olim. illam quo ad sui pęnas extēdi solū ad exigētes, vel dantes in exigēdo auxiliū, cōsiliū, vel fauorē: ita ꝙ pœnæ locū nō haberent in soluētibus, vel recipiētibus à sponte soluentibus.

d ¶ Declarationibus.] dicebātur & aliæ processisse: & ideo ad omne dubium tollendum plurali vtitur.

e ¶ Celeri.] cōcor. de accu. cap. fi. ꝟ. ead con pil. de iureiu. Romani. in prin.

ADDITIO. De resc. ad hęc. Et casus in quibus desideratur celeritas, not. Archid. 93. dist. cap. 1. & illos in quibus non desideratur, notat 23. dist. communis. & de hoc de ele. c. fi. lib. 6. Cardinalis.

f ¶ Ob eas.] concor. de elect. qualiter. in fine.

g ¶ Pro infectis.] per hoc puto ꝙ excōicatus ex viribus illius constitutionis absolutione non egeat. Et vide quanta est papalis potestas 1 circa ea quæ simpliciter sunt de iure positiuo: quia reuocat illa ut ex tūc. & facit ad ea, quæ scripsi, qui fin. sint legi. per venerabilem glo. 2.

h ¶ Illud.] inuiolabiliter obseruari: quod est infra

i ¶ Contra quoscūque, &c.] quod super his & c. vsq; ad finem.

K ¶ Quascunque.] vide quod no. & dixi eod. tit. non minus. Ioan. And.

l ¶ Dantes.] Dicebat cōstitutio Bonifacij publice vel occulte: per quod ꝓbatur, quòd excommunicatio canonis ligat etiam occulta 2 delicta: vt ꝟ. dicam de hæret. multorum. ad finem.

m ¶ Fauorem.] vide quod dicam ꝟ. de pœniten. siquis in princ.

n ¶ Prędecessoribus.] Alex. 3. eo. ti. non minus. Innoc. 3. eod. tit. aduersus.

o ¶ Cōcilijs.] vtrūque generale, & Laterañ sed Alexādrinum vocamus Lateranēse: Innocentianū vocamus generale. de hoc de cap. monach. c. finali.

1 Vid. Tor recrema. tā in summa de Ecclesia. li. 2. c. 51. versi. no. no, plenitudo Ro. Pōtificis.

2 Vid. singularē distinctionē Caietani apud B. Th. 2. 2. q. 11. ar. 3. & Alfonsū Cast. li. 1. de iusta hæret. puni. ca. 13.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.
DE CONSANGVINITATE & affinitate.

¶ Visum est supra de actibus clericis competentibus: nunc videndum est de actibus laicis conuenientibus: ideo, &c.

Cōtinuatio.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I. CAP. VNIC.

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

De consanguinitate [a] & affinitate.

¶ Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & vitiari. Idē in professo & professa vel constituto in sacris. Io. And.

Eos [b] † qui diuino timore [c] postposito, in suarum periculū animarum scienter [d] in gradibus cōsanguinitatis & affinitatis constitutione canonica [e] interdictis [f], aut cum Monialibus contrahere [g] matrimonialiter [h] non

E Os qui] ¶ Primo ponit statutum pœnale. Secundo illud aggrauat. Tertio protestatur. Secunda: ibi, [Præcipientes.] Tertia: ibi, [Per prędicta.] Imola.

¶ Habemus in iure, ꝙ contrahentes incestas nuptias, graues pœnas sustinent: videlicet ꝙ sunt infames, & ꝙ bona ipsorum confiscantur, & plures alias pœnas sustinent: de quibus in authen. incestas. C. de incest. & inutilib. nuptijs. Sed quaritur, vtrum de iure canonico, incurrant alias pœnas. Dicit Clemens ꝙ sic. Et dicit, Contrahens cū consanguinea sua, incurrit sententiam excommunicationis ipso facto. Idem si cum moniali. Idē si clericus in sacris constitutus contrahat matrimoniū. Idem si monachus professus contrahat, posito ꝙ matrimoniū non fuerit consummatū. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ratione consanguinitatis vel affinitatis matrimonium est prohibitum vsque ad quartum gradum. c. non debet. eo. tit in antiq. Not. secūdo, ꝙ non solum contrahentes in casibus prohibitis in lege canonica, debent sustinere pœnas hic contentas: immo etiam contrahentes in casibus prohibitis in lege diuina. Not. ꝙ contrahens cum consanguinea vel affine ipso facto incurrit sentētiam excommunicationis, nec ipsa excommunicatio est relaxanda, nisi satisfactione habita. Not ꝙ si sint alia iura imponentia pœnam sic contrahentibus, ꝙ ipse Clemens non intendit illis iuribus per hanc clementinam derogare.

[Glo. super Rubrica notat veritatem.]

a ¶ Rubrica de consanguinitate & affinitate.] ita venit sub bulla: sed vidi quosdam hic habere rubricam de sponsalibus. Ioan. And.

[Prima glos. summat, & duas quęstiones soluit.]

b ¶ Eos qui.] scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cū Moniali, excōmunicatus est ipso iure, & publicari debet & vitari, idem in professo & professa, vel constituto in sacris. Et incipe constructum, ibi, (Cupientes.) Et nota 1 ꝙ in sex casibus hic expressis tantum locum habet hæc constitutio & eius pœna: vnde si contrahat quis cū habente maritum, vel cum Iudęa, vel cum Pagana, vel cum cognata spiritualiter vel legaliter, vel contra impedimentum publicæ honestatis, licet non teneant matrimonia: tñ non est locus huic pęnæ, quæ in ijs casibus vel similib. expressa non est. Item in his sex casibus tunc demum est locus pœnę, quando illicite contrahuntur. Si enim licite, vt ex dispensatione Papæ: tunc cessat culpa: ergo & pœna. de consti. cap. 2. de qua dispensatione not. de rest. spol. litteras. in prin. de sta. mona. cum ad monasterium. & scripsi de uo. c. 1.

1 Hanc glossam suo more explicat hic Ioan. Imola, cum vi-deto.

c ¶ Timore.] concor. de elect. cum in cunctis. ad finē.

[Gl. seq. primo not. à contrario, & illud determinat, & incidens dubium soluit. secundo quærit, arguit: pro contrario soluit: tertio quærit & remittit.

d ¶ Scienter.] Ignorantes 2 ergo non ligat constitutio quod intelligo in ignorantia facti probabili, & non affectata, scilicet quia ignorabant se consanguineos vel affines. Si vero ignorabant ius, nescientes gradum in quo erant, esse prohibitum: ex quo enim sciebant gradum, ligat constitutio de reg. iu. ignorantia. lib. 6. cum suis conco. Si vero alter solus sciebat, ille solus ligatur. facit 34. q 2. non satis & c. in lectum. de simo. de simoniace. C. solutò matri. si ignorans. Sed quid si contraxit ignorans: post tempora sciuit: & cohabitauit consanguineæ? vr̄ ligari. arg. 1. q. 1. eos. in fi. de simo. sicut tuis. C. de incest. nupt. cū ancillis. Contrarium credo cū ista constitutio nō puniat cohabitationem vel incestum, sed contractū, vt inf. dicam. facit ff de ijs qui not. infamia. q d ergo. in princ. C. de vsuca. transfor. l. 1. ad fi. ff. de vsu. qui scit. in fi. & ff de bo. lib qui cum maior. & de minori. l. 3. §. scio. sicut qui ignoranter eligit indignū, licet postea sciat, nō incurrit pęnam concilij, cum in cunctis. de elect. cū in hoc ponderetur initium. eod. tit. dudum. probatur hęc solutio ex eo: quia sine iudicio Ecclesię ab illa diuertere non posset. de diuor. porro. cum suis concor. fateor tamen ꝙ peccat cognoscendo: & sic loquuntur contraria. de senten. excom inquisitioni. Quid si contraxi cū illa, quam credebam esse consanguineam, affinem, vel Monialem, sed in veritate non erat? Solue per not. de sent. excom. si vero 2 & c. in audientia 2.

2 Vidē Præpositū in c. nō dēt. extra de consang. & affinit. circa finē num. 21. versi. pro complemento quarto.

† Vidē cōciliū Triden. sessi. 24. de refor. mat. c. 5. & de ītellectu B. Antoniū trac. de excōicatione. ca. 34. ad de Couartuuiā li. 4. Decretaliū par. 2. c. 3. §. 3. nu. 8.

e ¶ Canonica.] nedum diuina.

f ¶ Interdictis.] s. in quarto vel citeriori gradu consanguinitatis vel affinitatis primi gñis. eo. ti. non dēt.

[Glo seq. notat, quærit, allegat duo iura pro: soluit contrarium, & ad illa iura respondet.

g ¶ Contrahere.] non punit ergo incestū vel coitū, sed cōtractū: vt sic, cōtrahens ligetur, licet nō cōsummat. Quid si non contraxit matrimonium, sed sponsalia tantū? Arg. ꝙ ligetur. ff. de spon. oratio. vbi prohibitio nuptiarum includit sponsalia. Ad idem, de eo qui duxit in matrimoniū c. cum haberet. vbi ęquiparantur spōsalia & matrimoniū. Non puto ligari, cū cōstitutio sit pęnalis, & verba hoc nō importēt: quod verū puto nisi cōsummauerit per copulā carnalem: quia tūc ligaē quasi tunc contraxisse videatur. de sponsa. veniēs, & c. is qui. Contrarium non obstat: quia licet fatear, ꝙ vbi prohibetur matrimoniū, prohibentur spōsalia: non sequitur ꝙ contrahenti sponsalia sit eadem pęna, quæ contrahenti matrimonium. bene facit de elect. perpetua. lib. 6. d. decre. cum haberet. sponsalia cum adulterio inducunt impedimentum matrimonij, sicut inducunt publicam honestatem. de spon. c. vnico. lib. 6.

[Glo seq. arguit, & illud determinat in vno mēbro: in alia alleg. pro: soluit cōtrariū & allegatis respōdet.]

h ¶ Matrimonialiter.] per hanc litteram, & per litteram. ꝫ eo tit. matrimonia cōtrahentes. videē ꝙ coactus ad contrahendū nō incurrat hanc pœnam. Et si de absoluta coactione loquimur, hoc est certū, quod met. caus. sacris. sed si de cōditionali, licet tali, q̄ debuerit cadere in constantē virum, vr̄ ligari per eā decretalē: sed cum non sit matrimonium deficiente cōsensu, ita ꝙ nō inducit publicam honestatem, de spon. c. vnico. lib. 6 de æquitate videtur talis non ligari. facit de sen.

excom.significauit.In decre.sacris. punitur cōmunio quæ ibi interuenit,licet per metum.

a ¶ Religiosos.]scilicet professos, tacite vel expresse religionem approbatam.de vo.c.vnico.lib.6. quod intelligo etiam si professio illa tacita vel expressa non obligat illi religioni, sed religioni in genere. pone exemplū de reg. non solum. & ca. seq.lib.6.

b ¶ Et Moniales.] q̄a supra iam nominauerat contrahentem cū Moniali, & hic repetit de Moniali: videtur hic probari quòd communicans in illo actu pro quo quis excommunicationem incurrit, excommunicatus non est. de hoc scripsi de sentent. excom.contingit.1. Posset tamen dici, quod supra punit scienter contrahentem cum Moniali: hic vero punit Monialem contrahentem etiam eo casu,quo cum ea contrahens non ligatur:vt quia hoc ignorat.

c ¶ In sacris]stricte hoc dico propter no.32.distin.in summa

[Gl.seq.dicit quare non repetit scienter, & dictum illud determinat.]

d ¶ Cōtrahentes.]non repetit scienter:quia licet ignoranter posset quis contrahere cum consanguinea affine, vel monacha: non tamen in monachum, monacham, vel constitutum in sacris contrahentem cadit ignorantia.facit de rescrip. ab excommunicato. C.de hæret.Insti.l.fin.Puto tamen,quod vbi esset probabilis ignorātia,vt in ordinato ad sacros in amentia vel dormitione:etiam eo casu quo character imprimitur. de bap.maiores.in fin.vel intra pubertatem de cleri. per sal.promo.c.vnico,nō esset locus huic pęnę.

uerentur: Necnon religiosos [a] & Moniales [b] ac clericos in sacris [c] ordinibus constitutos matrimonia † contrahentes [d], refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos quos eis constiterit [e] taliter contraxisse, excommunicatos publice tandiu nuntient, seu à suis subditis 10 faciant nuntiari, donec suum humiliter recognoscentes errorem sæparentur [f] † abinuicem, & absolutionis obtinere [g] beneficium mereantur. Per prædicta quoque iuribus [h], quæ sic contra- 20 hentibus alias pœaas imponunt,in nullo volumus derogari.

e ¶ Constiterit.]etiam ex officio & nemine deferente. de diuor. porro.2.respon. & vide quod dixi sup. ea. compil.de censi.c. fi.

f ¶ Separentur.] Præcedit satisfactio sicut in manifesta offensa. de sent.excom. venerabilibus.lib.6.

g ¶ Obtinere.] per episcopum.de senten. excom. nuper. & hic patet quod nō sufficit satisfactio, nisi sequatur absolutio.eod. tit. cum desideres.in fi.

[Gl.seq. ponit triplicem speciem iurium.

h ¶ Iuribus.]de clandest.despon.c.fi.C.de incest.nup. qui contra.Insti.de nupt.§.si aduersus. de hæret. cum secundum.in princ.lib.6.& hic Quo ad primum, de 30 consanguineis & affinibus. de hoc de dona. inter virum & vxo.& si necesse.Quo ad secundum,de profes. sis.27.dist.cap.3.& cap seq.27.q. 1. per totum. 26.q.2. si quis non dicam. Quo ad tertium, de constitutis in sacris.28.dist.presbyternm.15.q.vlt.cum multę.de cleri.coniug.ca.1.& c.sane 2.qui cler.vel vo c.1.& 2.cum similibus.

FINIS LIBRI QVARTI.

† In vetusto codice manuscripto ita: matrimonia contrahētes,& inter eos sciente eadem celebrantes refrænare, &c.

1 Quis dicatur religiosus vide p doctores in Rubrica de relig. dom. & in c.ecclesia sāctæ Mariæ.de constit.& in c.1. de voto lib. 6.adde Felynum in c. non dubium. de sent. excom. lib.6.

Satisfactio præcedit in manifesta offensa.

† In eod[illegible] vetusto codice manuscripto ita: se parentur ab inuicē & tā ips[illegible] quàm celebrantes prædicti absolutionis beneficiū obtinere,&c.

LIBER QVINTVS DE MAGISTRIS; ET NE ALIquid exigatur pro, &c.

c ¶ Perpeti] quasi ꝑpetua, continua, vel assidua, & est infinitiuum huius verbi perpetior: & ponitur ꝓ diu tolerare, vel valde pati.
d ¶ Inducere.] 45. dist tria sunt de spon. inter opera.
[Glossa sequẽs exponit, & de gratia duas opi ponit: quibus inducit duo similia.]

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Clemens v. in concilio Vienen.

¶ In studijs Romanæ curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamãtino, debent esse magistri catholici scholas regẽtes in linguis Hebraica Arabica & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri.

CAP. I.

Inter a † sollicitudines b nostris humeris incũbentes perpeti c cura reuoluimus, ut errantes in viam ueritatis inducere d, ipsosque lucrifacere Deo sua nobis cooperante e gratia, ualeamus: hoc est quod profecto desideranter exquirimus, ad f id nostræ mẽtis sedulo destinamus affectum, ac circa illud diligenti studio, & studiosa diligentia uigilamus. ¶ Nõ ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrum desiderium assequẽdum † diuinorum eloq̃orũ sit expositio congrua, ipsorumq. fidelis prædicatio admodum g opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi h noscantur inaniter i, uacuaque redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur k: Ideoque illius cuius uicem in terri (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplũ, qui ituros per uniuersum mundum ad Euangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore uoluit l eruditos, uiris catholicis notitiã linguarũ habentibus, quibus utuntur infideles præcipue, abundare sanctam affectamus ecclesiam, qui m infideles ipsos sciant, & ualeant sacris institutis instruere, christicolarumq. collegio ꝑ doctrinã Christianę fidei, ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. ¶ Vt igitur peritia linguarũ huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri n: Hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum lin-

Cõtinuatio dñi Zeliz.

[Cõtinua sic rubricã. Visum est s̃. de ecclesijs & rebus ipsarũ: verum quia ecclesia ad sui regimen indiget magistris: ideo annectit rubricam de magistris, &c.]

Inter.] Istud ca. dicit, ꝙ in ciuitate Romana, ĩ ciuitate Parisieñ. Oxonieñsi, Bononieñsi, & Salamãtina: vbi est vniuersitas generalis, dẽnt esse duo magistri, q̃ sciãt loq̃ idiomata de q̃bus in textu, & ꝙ valeãt docere & erudire infideles, & errantes ibi existentes, q̃ diuersarum linguarum existunt: & isti magistri in vniuersitate Parisiensi debẽt institui ꝑ regem Franciæ: In Ozoniensi debent institui per regem Angliæ: & sic de alijs: vt in littera. hoc dicit. H. R. Nota quod in hac cle. primo ponit exordiũ: in quo facit duo. Primo ponit intẽtionem suam generalem. Secundo specialem: ibi, [Nõ ambigimus.] Et dic, non ambigimus, idest dubitamus. de ambigo, gis, quod idẽ est quod dubito dubitas. secunda: ibi, [Vt igitur.] vide glo. No. ꝙ Papa debet esse sollicitus ut errantes reducat ad uiam veritatis. de hoc in glo. 2. 3. & 4. Nota quòd commendatur vigilia cũ studiosa diligentia. Zabarel.

† Vidẽ Ludouicum Gomeziũ in regula cãcelariæ de idiomate ubi plene de materia linguarũ.

[Prima glo. summat, & diuidit.

a ¶ Inter.] In studijs Romanæ curiæ, Parisieñ. Oxonieñ. Bononieñ. & Salamãtino dẽnt esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica, & Arabica, & Chaldęa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipẽdijs & sumptib. prouideri. Et ponit primo exordium, in quo duo facit, primo ponit intẽtionem suam generalem, secundo specialem: ibi, [Nõ ambigimus.] In secunda: ibi, (Vt igitur.) ponitur constitutio primo prouidens circa loca magistrorũ, secundo circa expensas: ibi, (Quibus)

b ¶ Sollicitudines) cõcor. de purga. cano. inter. vbi ponitur alia, scilicet de vulpeculis capiendis.

e ¶ Cooperante gratia.] per quam cognoscitur quid agendum sit, & quid uitãdum, & adiuuamur ad faciẽdum. de cõse. dist. 4. gratia & tribus vltimis capitulis. Est autem gratia operans 1, & cooperans: prima præparat hominis voluntatem ut uelit bonum: secũda adiuuat ne frustra velit. vr̃ tñ quibusdam quòd eadem sit gratia, idem donum, vel eadem virtus operans & cooperans: sed propter diuersos affectus distinguuntur in verbo. Gratia enim quæ parat hominis uoluntatem ad bonum, cum non sit otiosa, vt augeatur & aucta ꝑficiatur, coadiuuat ne frustra uelit, sed perducat ad opus: quodcunque recipias coaptabitur hæc littera. Huic altercationi Theologorum est similis altercatio Canonistarum. an sit vna fides coniugii, an sint duæ, de qua 27. q. 2. coniuges. Item altercatio Legistarum, an sint duæ possessiones differentes specie, an una tantum diuersificata per accidentia. de qua satis patet per Dynum de regu. iur. in tertia reg lib 6 Et an sit unicum interesse, an triplex, de quo etiam satis per eum eo. tit. mora. Ioan. And.

† al. exequẽdum.

1 De hęc gratiæ diuisione vide oĩno B. Th. 1. 2. q. 3. art. 2.

f ¶ Ad id.] scilicet ad inducẽdum errantes ad ueritatis uiam.

g ¶ Admodum.] pro valde. concor. vide s̃. ead compil. de iureiuran. Romani. ver. nos itaque.

h ¶ Promi.] idest proferri uel promulgari, & habetur hoc verbum, de iud nouit. ver. quicunque. 23. q. 4. non potest. in fi. ponitur enim promere pro proferre, manifestare, aperire, ore dicere.

Promo q̃d significat.

i ¶ Inaniter.] quasi in uanum uel inutiliter.

K ¶ Proferantur) simile de offi ord. quoniam.

l ¶ Voluit.) Actuum 2. in princ. & de uarietate linguarum. 16. dist. septuaginta. in fine.

m ¶ Qui.) viri catholici.

n ¶ Obtineri.) simile eo. tit. c. finali.

a ¶ Romanam curiam.] quæ habet studium generale, & priuilegia studij. de priuileg. cap. 2. lib. 6.
b ¶ Residere.] quod dic vt s. ead. compil. de ele. ne Romani. §. sane.
[Glo. sequẽs ponit etymologiã tractans de ordine litteræ, & de tempore huius studij.]
c ¶ Bononien.] dicit Bononia, quasi super omnia bona, vel bonorum notitia nimis amabilis. non puto, ꝙ ordo iste procedat ex ordine studiorũ, sed ex gratificatione prouinciarũ, & hoc quia dicebat Romanã curiam præmitti, quæ vltimo studium habuit à tempore Inn. iiij. vt p̃d. decre. 2. de priuil. lib. 6. Quicquid sit, hoc cõ stat, ꝙ Bonon. habuit priuilegia studij a Theodosio: de minore tamen intelligo, qui regnare cœpit (prout ex Chronicis, quas veriores puto, percipio) anno Domini ccccxxv. & regnauit annis xxvij. quo tamen anno sui imperii hæc concesserit, non percipio: currentibus autẽ ccccl ij successit Martianus.
d ¶ Sufficientem.] non dicit eminentẽ. cõcor. de ele. cum nobis olim. de præb. c. penult.
e † Hebraicæ.] in originali habuimus Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, &c. & illud, Græcæ in ipso originali erat cancellatum: & forte propter litteram, quæ est supra, quibus vtũtur infideles, & c. cancellata fuit, cum Græci fideles sint, & olim sub obedientia Ecclesiæ. de baptis. licet. & facit qđ not. de sum. tri. c. 1. lib. 6. tamẽ hodie schismatici sunt, nec recognoscunt caput Romanæ ecclesiæ: & forte esset expediẽtior suæ linguæ doctrina, q̃ aliarum. Iudæi autem habent litteram Hebraicam: sed linguã specialem in vulgari non habent: habemus enim ꝙ euanuit ipsorum lingua vulgaris. Arabica littera est Sarracenorum, Chaldæa Chaldæorum. de qua 37. distin. §. hinc etiam. & c. turbat. & c. de quibusdam, & infertur ꝙ hæc littera hodie non habeatur.
f ¶ Per sedem Apostolicam.] in stipendijs cõpetentibus & sumptibus volumus prouideri, quod sequitur.
g ¶ Vualiæ.] scribitur per duplex u, vt dixi de tẽpo. ord. cap. 2.
h ¶ Rectores.] alios beneficiatos non vĩ excludere.

† Al. contingat.

† al. ita: vt in locorũ ipsorũ studijs, &c.

† In aliquot antiquiorib⁹ codicib⁹ ita, Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, & Chaldææ, &c. vide glo. hic ĩ verbo, Hebraicæ.

† al. regẽtibus.

guarum generibus vbicunque Romanam [a] curiam residere [b] contigerit †, necnon in Parisien. & Oxonien. Bononien. [c] & Salamantino studijs prouidimus erigendas: Statuentes, vt † in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem [d] habentes Hebraicæ [e] †, Arabicæ, & Chaldææ linguarũ notitiam: duo videlicet, vnusquiusque linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicite doceãt, earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus † per sedem Apostolicam [f], in studijs vero Parisien. per regẽm Franciæ, in Oxoni. Angliæ, Scotiæ, Hyberniæ, ac Vualiæ [g], in Bononien. per Italiæ, in Salamantino per Hispaniæ prælatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores [h] in stipendijs competẽtibus, & sumptibus volumus [i] prouideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum [k] exigentiam imponendo, Priuilegijs & exemptionibus quibuscunque contrarijs nequaquam obstãtibus; quibus tamen nolumus quo ad [l] alia præiudicium generari.

¶ Idem

¶ Is ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium milliũ Turonen argenteorum: Quod si non fecerit, etiam si sit episcopus, per sex menses à collatione magisterij est suspensus. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. II.

CVm † sit [m] nimis absurdum, vt quis cum vanitate & imperitia, ad honorem ascendat peritiæ litterarum, nõ sine turbatione miramur illum apud scholasticos [n] inualuisse abusum, quòd plerique eorum, qui quauis scientia ad doctoratus [o] uel magisterij assumun-

i ¶ Volumus.] hęc voluntas in suis manet terminis: quia non fuit de executore prouisum.
k ¶ Facultatum.] de cen. sopitæ. cum suis concordã. & infra c. proximo.
l ¶ Ad alia.] concor. s. ead. compil. de statu monac. c. 2. de reli. do. cap. 2.
CVm sit.] ¶ Quia nõnulli doctoratum siue magisterium assumentes, considerantes ꝙ non erant perfecti in scientia, faciebant magnum festum in assumptione ipsius gradus, vnde multotiens redibant ad suas partes vacui, & nihil possidentes, & etiam multis creditoribus obnoxij, id est obligati; propter quod oriebatur magnum scandalũ, ideo Papa Clemens in concilio Viennensi statuit, ꝙ nullo modo tales recipiãtur ab ijs qui sibi dant auctoritatem magisterij, ni si primo iurauerint non expendere vltra summam ducentorũ quinquaginta aureorum.
[Prima gl. summat & diuidit.]
m ¶ Cum sit.] Is ad quem spectat magisterium, vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium millium Turonen. argenteorum: quod si non fecerit, ẽt si sit episcopus, per sex menses à collatione magisterij est suspensus. partes patent. In prima exordium, ponens cõstitutionis causam. In secunda constitutionẽ: ibi, [Volentes.] In tertia punitionem trãsgressorum: ibi, Si quis.]
n ¶ Scholasticos.] idẽ verbum. 38. dist. sedulo. in prin. de hęret. cũ ex iniuncto. §. licet. de restit. spol. frequens. lib. 6.
[Glossa sequens ponit differentiam, quam improbat. & diuinationem subdit.]
o ¶ Doctoratus vel magisterij.] sic 37. dist. de quibusdã. Et dicunt quidã, ꝙ doctores in iure canonico vel ciuili, magistri dicunt in theologia vel artibus: & qui docẽat septẽ liberales artes, satis per Hostien. in summa huius titu. §. 4. facit ad primum, procemium lib. 6. circa medium. ad secundum eod. tit. cap. penult. & vlt. & hoc recipitur apud Italicos. Sed vltramontani cõiter vocant magistros. Nec debet alicui hæc denominatio fore

† Not. primo prin. cipiũ, nimis absurdũ est, vt qs cũ vanitate vel ipentia ascẽdat ad honorẽ peritię litterarũ: pro hoc, quia ascensus dẽt esse p gradũ virtutũ non vitiorũ. de pœnit. dist. 2. ...

tur honorem [n], cum sua solemniter principia [b] faciunt, aut sui recipiunt insignia [c] doctoratus, circa cibos, uestes, & alia sic in expensis excedũt [d], quòd & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui [e] plerumque remaneant & grauati [f]: Et cæteri, qui uel nolunt, uel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. ¶ Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratũ, & districte præcipimus, ut quoscunque ab eis decætero dictũ recipientes honoré, iuramento [g] prius adstringat, ne ultra tria millia Turoneñ. argenteorum [h] † in solemnitate, circa huiusmodi doctoratum [i] aut magisterium quomodolibet adhibenda, expendant: Ipsos † nihilominus (nisi forsan notabilis † conditionis extiterint) ut intra summam prædictam huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum congruere statui uiderint, iuramentum exigentes ab eis, quòd certos infra summam præfatam taxandos [k] ab ipsis expensarum terminos nõ excedant. ¶ Si quis autem pontificali [l] etiam † dignitate præfulgens, nõ recepto prius iuramento præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum: à collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet [m] per sex menses sequentes [n] eoipso nouerit se suspensum.

TITVLVS II.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius: hoc dicit. Io And.

fore molesta, cum Christus sic à discipulis vocaretur. Ioan. 3. quod ipse acceptabat Ioan. 12. dicens. Vos vocatis me magister & Domine, & bene dicitis: sum etẽm. Et dr̃ magister quasi maior in statione: sicut minister quasi minor. ibidem inf. tit. 2. c. 1. §. sane. dr̃ ẽt à monendo vel à monstrando. & de his per Hostien. in sum. eod tit. §. 1.

Magister unde dr̃.

a ¶ Honorem.] hunc honorem sine peccato quis postulat in quacunque scientia, si est dignus. 8. q. 1. in scripturis. ver. ecce ego eo tit. quanto. Ratio, quia per hoc petit opportunitatem communicandi quod habet, & quod laudabile est, & ad charitatem pertinens. In indigno uero est peccatum præsumptionis. de hoc per Archidi. 48. dist. c. 1.

Doctorat' & magisteriũ sine peccato postulari possunt.

b ¶ Principia.] ita loquuntur quidam in studijs quibusdam vltramontanis.

c ¶ Insignia doctoratus.] ita loquimur nos & ista insignia sunt cathedra, birreum: apud aliquos liber, annulus, osculum.

d ¶ Excedunt.] sicut quandoque imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis. de renun. nisi. §. pro defectu. sic quandoque in talibus imperfectum scientiæ supplet perfectio expensarum.

Scientiæ imperfectũ expensarũ perfectione qñdoque supplet.

† al. argẽti.

e ¶ Vacui.] prius habitis & consumptis.

f ¶ Grauati.] onere debitorum. Io. And.

g ¶ Iuramento.] simile de Iudæ. significauit. sup. ea. compil. de relig. dom. quia. ver. illi etiam & inf. tit. 1. c. 1. §. porro. De multis iuramentorum formis expressis in iure, vide in Spec. de iureiuran. §. 1. ver. illud. ad quas addas istas.

Iuramentorũ formæ multæ sunt.

† al. Ipsusque.

h ¶ Argenteorum.] ascendunt 1 ad monetam Bonoñ. quingentas libras Bononeorum paruorum: ponendo Turoñ. pro duobus Venetis vel 40. Bonoñ paruis, vt valere consueuerant.

† al. nobilis.

1 Vid̃ Cõuaruuiã tract. de veterũ numismatũ collatione cap. 3. §. 2.

i ¶ Doctoratum.] expensas priuati examinis non videtur includere.

k ¶ Taxandos.] simile sup. de vsu. quamquam. ver. cæterum. lib. 6.

l ¶ Pontificali.] alias non includeretur. de sentent. excomm. quia periculosum de elect. si compromissarius. §. huiusmodi. lib. 6.

m ¶ Cuiuslibet.] non illius scientiæ tantum, cuius doctoratum contulit, non recepto iuramento: & est simile de tempor. ordina. uel non est.

[Glossa sequens quærit, soluit, & remittit. Iterum quærit & remittit.]

n ¶ Sequentes.] immediate: si autẽ pendente primo semestri iterum violet hanc constitutionem, an statim currat secundum semestre, an tũc cum finitum fuerit primũ, dubitatur, & cõiter tenetur ꝙ nõ sit duplicatio totius: sed statim post secundum transgressionem, inchoat secundum semestre, per leges. ff. ad leg. Aquil. ita vulnerat'. & ad Turp. l. in senatus. in fi. ad Carbo. l. Carbonianũ. §. fi. & l. sequen. & facit inf. de priuil. cap. 1. ver. si qui vero de hoc satis scripsi, d̃ elect. cũ in cunctis. in fi. Sed nunquid suspensione pendente valet collatio doctoratus facta per suspensum? constat ꝙ iste non est casus, quo imprimatur character: Item nec datur hoc officium ex impresso charactere, sed ex potestate officij: & est quædam auctorizatio & declaratio, q̃ declarat illũ dignum ad officium doctrinæ, & dat auctoritatem vt doceat: puto igitur ꝙ si suspensio erat occulta, hanc auctoritatis dationem non sit necesse iterari: secus si esset publica. facit de re iud. ad probãdũ, & ꝙ ibi no. & vide quod dixi de hæret. si aduersus, & quod not. in Spec. de instru. edi §. restat. ver si. quid si tabellio.

† Dictio, ẽt, id est, in antiquiorib. exemplarib. etiam impressis.

[Glossa seq. primo soluit dubium. Secundo mouet aliud dubium, & soluit. tertio quærit & soluit.]

h ¶ Suspensum.] violans hanc suspensionem, irregularis non est de senté. excom. is qui. lib. 6. & dixi de excess. prælat. cap. fin. declarari debuisset ad quem tunc spectaret collatio: sicut factum fuit sup. ea. compil. de sta. mo. c. 1. ver. abbate. Et sciendum, ꝙ aliqui conferunt auctoritate Apostolica, vt archidiaconus Bononiensis, aliqui de cõsuetudine, aliq de iure communi, secũdum Hostien. qui not. in sum. eo tit. §. penul. in princ. ꝙ vbi aliud non apparet, episcopus cum capitulo hoc faciet. alleg. eo. tit. quia ver. verum parum facit, & maxime ponderata decr. 2. eod. tit. & ipsius superscriptione: puto ꝙ in studio isto, cum ex priuilegio Apostolico dato ab Honorio iij. archidiaconus hoc faciat, deuolueretur ad Papam. de conces. præben. quia diuersitatem. sed quia per aliud priuilegium Apostolicum mortuo vel absente archidiacono episcopus & capitulum exercent officium, ipsi succederent, & idem esset vbi archidiaconus, vel alius conferret de consuetudine, vel de iure: quia superior suppleret. eo. tit. c. 2. 1. respõso. Quid de officiali archidiaconi? Dico quòd ipse suspensus est, non archidiaconus, nisi ratum habuisset. de elect. si compromissarius. §. porro. lib. 6.

Doctoratus & alij gradus à quib. conferri possunt.

DE IVDAEIS ET SARracenis.

Cedit.] ¶ Ista clemētina iubet principibus, vt ipsi compescant Sarracenos sibi subditos ab inuocatione Machometi: & prohibet ipsis principib. ne patiantur eos ire ad sepulchrum ipsius. Figura sic casum: Sunt aliqui principes Christiani in pluribus mūdi partibus, qui propter eorum auaritiam vt accipiant tributum a Iudæis & Sarracenis, in suis partibus tolerant & patiuntur esse & morari: aliquotiens patiuntur eos esse seorsum, id est diuisos à Christianis: aliquotiens patiuntur & tolerant esse mistos cum Christianis in eadem ciuitate, in eodem vico: qui quidē Sarraceni cōueniunt in vnum, id est simul in Mesquitis, id est templis eorum: & ibi faciunt inuocationem Machometi. Item quid vltra faciunt? Certe sciatis quod ipsi faciunt talia: Est vnus qui aliàs fuit sepultus in quodam sepulchro, & istum tamquā sanctum in lege eorum habent, & annis singulis & diebus vadunt ad peregrinationē ad illud sepulchrū: quare graue scandalū in cordib. fideliū generatur. Quare quæro à vobis sancte pater, an tales principes benefaciant? Et respondet ꝙ non: quia illud quod Deo displicet, non est tolerandum: quare inhibemus & prohibemus vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorū dn̄io isti Sarraceni morant̄, ꝙ de terris suis omnimodo dictos Iudæos & Sarracenos auferāt, depellāt & procurent auferri à subditis suis. Et inhibemus & prohibemus expresse, ne p̄fata inuocatio Machometi seu professio sui nominis publice valeat ab aliquo Sarracenorum subditorum inuocari: quòd si qui contrarium fecerint, castigentur, id est, puniant̄ ob diuinam reuerentiam, vt alij perterriti exemplo talia facere nō præsumāt videatis textum Not. ꝙ aliqui puniuntur vt cæteri capiāt exemplum. simile in clemen. vt cleri. corum. sup. de offi. ord. Nota ꝙ cauenda est Dei offensa, & per superiorem non est dissimulanda, vt dicit gl. 2. Nota de modo quo Sarraceni conueniunt ad suas Mesquitas de hoc in glos. audiui. Zabarella.

CAP. VNIC.

Cedit quidem [a] in offensam [b] diuini nominis, & opprobriū fidei Christianæ, quod in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seorsum [c], interdum vero permistim [d] cum Christianis habitant Sarraceni [e], sacerdotes eorum Zabazala [f] vulgariter nuncupati, in templis seu Mesquitis [g] suis, ad quæ ijdem Sarraceni conueniunt [h], vt ibidem adorent perfidum Machometum [i], diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen, Christianis & Sarracenis audientibus, alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publice profitentur. Ad locum [k] insuper vbi olim quidam sepultus extitit Sarracenus [l], quem vt sanctum Sarraceni a-

[Prima glossa summat, & diuidit.]

a ¶ Cedit quidem.] Principes Christiani compescere debēt Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica Machometi, & à peregrinatione, quam facere solēt ad sepulchrum ipsius Et prima pars ponit duplicem Sarracenorum excessum, quem secunda corrigi præcipit ibi, [Cum autem.]

b ¶ Offensam.] quæ dissimulanda non est. eodem titulo, in nonnullis.

c ¶ Seorsum.] puta quia totam vnam terram, villam, vel populationem tenent sub principe Chistiano: vel habent vnam extremitatem terrę vel parochiæ.

d ¶ Permistim.] quia in qualibet parte ciuitatis cohabitāt Christiani: quodlibet istorum fertur esse in Aragonia, & diuersis terris Hispaniæ.

e ¶ Sarraceni.] qui debent a Christianis publice distingui per habitum. eod. tit in nonnullis.

[Glossa se iaens de sacerdotibus Sarracenorum ponit duas species. Item ponit de ipsorum ministerijs & eorum officijs. Item de horis ipsorum.

f ¶ Zabazala.] habui à reuerendo viro antiquo domino Ioanne thesaurario regis Franciæ, qui fuit captius eorum per quadriennium, ꝙ erratum est in vocabulo: quia duo habent genera sacerdotem. Primi in singulari vocantur Foqui: in plurali vocantur Foca: & isti sunt vxorati: & manent in Mesquitis. Secundi vocantur Alhages: & isti cōmuniter non sunt vxorati, & relinquunt mūdum, & sic diuersi sunt à primis in habitu & alijs: sicut apud nos religiosi à sæcularibus clericis: & isti semel accedūt ad sepulchrū Machometi: & qualibet mesquita habet vnum sacerdotem de primis, & vnum ministrum, qui vocatur Muerdem, quod sonat preco, qui supplet defectum campanarum, quas licet Sarraceni multum cōmendent: quia tn̄ Christiani in eis habendis præuenerunt, nolunt eis vti. Illius preconis officiū est: quia horis de quibus infra dicetur, ascendit turrim Mesquitæ quadratā, in qualibet parte sui fenestrā magnā habentem: & ad illarum quamlibet clamat alta voce obturatis aurib. cū digitis, vt vox fortius resonet in sua lingua, verba hæc sonantia: nil aliud posse, nisi Deus & Machometus eius nuntius: venite ad orationē faciendā in releuationē peccatorū vestrorum: & postea submittit: Legalip ille Halla: quod est dicere, non est alius victor, nisi solus Deus: & hæc verba omnes milites Sarraceni portāt in scutis suis: & adhuc submittit: Deus est omnipotens. Horæ autem quib. hoc facit, de quibus infra sequitur sunt quinque. Prima est in aurora, quam vocant Salarazobh. quod est dicere oratio matutinalis Et forte hæc fuit causa erroris huius verbi secundum eū male recepti, cum ab illo præcone profertur. Secunda hora est in tertijs. Tertia, in vesperis. Quarta, in cōpletorio, quæ resonat in cœnam Quinta, in crepusculo noctis, quæ sua lingua resonat in tenebris: & qualibet istarum horarum Sarraceni faciunt certas genuflexiones: sicut de sero nos facimus ad laudem Virginis.

Sarraceni duo genera sacerdotū habent.

Sarraceni cāpanis nō vtunt.

Sarraceni quinque horas obseruant.

g [Mesquitis.] quod nos vocamus basilicas, vel ecclesias: ipsi vocant Mesquitas: Iudæi synagogas eodem titulo, Iudęi. & cap. consuluit.

Basilicæ, Mesquitæ, synagogę, differunt.

h ¶ Conueniunt.] audiui ꝙ fęminæ non conueniunt ibi cum maribus & quando intrant, hoc faciunt nudis & lotis pedibus, & cum certa deuotione.

i ¶ Machometum.] in historia ecclesiastica legit̄ Machometum nutritum fuisse a quodam clerico nobili Romano: qui cū tempore Bonifacij Papæ quarti quædam petita impetrare nō potuisset: apostatauit a fide, & nutriuit illum cum quadam columba alba, quæ recipiebat grana de aure eius: & sic erudita per hoc qn̄ quando volebat Machometus, illa ponebat in publico os ad aurem: & sic dicebat quod spiritus sanctus alloquebatur & instruebat illum: iste postmodum dedit legem Sarracenis, vt hæc in historijs ecclesiasticis plenius reperiri possunt.

r De Machometi initijs, incremento & nefaria ac impia secta consule bonorū auctorū historias.

Machometus legem Sarracenis dedit.

K ¶ Ad locum.] qui dicitur Mœcha.

l ¶ Sarracenus.] communiter habemus ꝙ fuerit Machometus, de quo præmittit.

a ¶ Alij.]

a ¶ Alij.] qui non cohabitant Christianis.
b ¶ Principibus.] ad quos spectat coercere tales: cum. n. non sint creaturæ ecclesiæ illos ecclesia nõ coercet, de diuor gaudemus. Ioan. And.
c ¶ Perterriti.] s. ea. compil. de offic. ord. c.1. cum concor.

† Dictio, in, deest in antiquioribus et impressis.

MVltorũ.] ¶ Ista clementina est longa: cape diuisionem glossæ & prosequere tex. Et dicit, quærela multorũ pulsauit auditum sedis Apostolicæ: ac si diceret Papa, fuerũt nõnulli, qui conquerebãtur de tali re vel tali. Not. quod querelæ multorum mouẽt principem, de hoc in glo. 2. & dicit Paulus eum moueri, qñ querelantes mouentur bono zelo, vt hic, & de accusa. qualiter 2. aliàs secus, vt in c. cũ in iuuentute. de pur. cano. Not. ꝙ nõ debemus excedere metas nostras. de hoc in glo. 3. & pro hoc fines mãdati sunt diligẽter seruãdi. de rescr. cum dilecta. de offi. deleg. cũ venerabili Zabar.

† In antiquioribus et impressis constãter legitur, obnixius.

[Prima gl. simul diuidit & summat.]
d ¶ Multorum.] Primo præmittit constõnis causam. Secundo: ibi, [Propter quod.] ponit constõnem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores. Primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ non põt: & decretũ apponit: submittens quomõ impeditus, vel interesse nolẽs committit alij vel consentit. Tertio: ibi [Sane] puidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodũ ministros. Quarto: ibi, [Porro] ponit iuramẽtum custodũ, ministrorum suorũ, notariorũ, & aliorũ officialium. Quinto, ibi, [Ve

lij a venerãtur & colunt, magna Sarracenorum earundem partium, & etiam aliarum confluit publice multitudo: ex quibus nostræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium scandalum generatur.

¶ Cum autem hæc in † diuinæ maiestatis dispicentia non sint vllatenus tolleranda, sacro, approbante concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus: vniuersis & singulis principibus b catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta, sub obtestatione diuini iudicij obnoxius † iniungentes: quatenus ipsi tamquam veri catholici & Christianæ fidei seduli zelatores, opprobrium, quod tam ipsis quàm cæteris Christicolis per præmissa ingeritur debita consideratione pẽsantes: ipsum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri procurent: inhibendo expresse, ne præfata inuocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari decætero, vel quomodolibet sustineri. Hi vero qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipsis, quòd alij eorum exemplo perterriti c à præsumptione simili arceantur.

TITVLVS III.

De hæreticis.

¶ Clemens quintus in cõcil. Viennensi.

¶ *Præmittit cõstitutionis causam. Ioan. And.*

CAP. I.

MVltorũ d † quærela sedis Apostolicæ pulsauit e auditu, quòd nonnulli inquisitores per sedem eandem contra prauitatem hæreticã deputati, metas f sibi traditas excẽdẽtes g, sic interdũ extendunt † suæ potestatis officium, vt quòd in augmentũ fidei per circumspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis h specie grauantur innoxij i) cedat in fidelium detrimentum k.

¶ *Ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo p diœcesanos & inquisitores: primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero Secundo tria, quæ nõ potest, & decretum apponit submittens, quõ impeditus vel interesse nolens cõmittit alij vel consentit. Io. And.*

¶ Propter quod ad Dei gloriam & augmentum eiusdem fidei, vt negotiũ inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quò deinceps eiusdem labis indago l solemnius, diligentius, & cautius peragetur: ipsum tam per diœcesanos episcopos, quàm per inquisitores à sede Apostolica deputatos m (omni carnali amore n, odio, vel timore,

rũ.] punit episcopos, inquisitores, & eorũ substitutos, qui faciẽdo vel omittendo delinquunt in officio. Sexto: ibi, [Alia] confirmat antiqua iura huic constõni non obuia. Ioan. And.
e ¶ Pulsauit.] talis pulsatio communiter principes mouet, vt hic: quandoque etiã non mouet ex causa de purg. cano. cum in iuuentute.
f ¶ Metas.] dr̃ à metior metiris: & est finis vel terminꝰ agri, vel cuiuscunque rei: habemus meto, metis, qđ ponitur ꝓ collectione messium. de pen. & remissio cũ ex eo. post princ. inde dixit quidã, [Dũ tua rura metis, vicinis parcito metis.] Has vero metas nõ licet trãsgredi. de sepul. cap. 1. vbi de hoc.
g ¶ Excedẽtes,] aliàs, extendentes.
h ¶ Pietatis specie.] concor 30. q. 1. nosse, cum suis concor. eo. titu. excommunicamus. §. quia vero, de simo. ad Apostolicã. infra cap. fin. versic. nonnulla.
i ¶ Innoxij.] quod esse nõ debet. de sent. excommun. Romana. in fin. lib. 6.
K ¶ Detrimentum.] quod esse non debet. de pœnis, in quibusdam. de appel ca 3. & c suggestum. de offic. ord. irrefragabili.
l ¶ Indago] quasi indagatio, inquisitio, vel inuestigatio, de iureiura. quãto. post prin. de offic. deleg. c. 1 & vlt. lib. 6.
m ¶ Deputatos.] generalites. sup. eod. tit. per hoc lib. 6. & vide quod ibi notatur in prima glossa.
n ¶ Amore,] quatuor modos i exprimit, quibus peruerti solet humanum iudicium. 11. q 3 quatuor. de re iudi cum æternis. lib 6. [Et isti quattuor modi possunt his versibus comprehendi:
Quattuor ista. metꝰ, odiũ, dilectio, cẽsus.

† De materia & intellectu vide doctores in c. vt commissi. & c. per hoc de hæret lib. 6.

Mota q d est, vide l. cum de lanionis. ff. de fun. instr. vel intr. le. & c. fi. de of.

† al. excedunt.

i Videalios modos quib. peruertit humanũ iudicium per glossã & Turrecre. in cap. quattuor & c. quicunq; 22. q. 3.

Sæpe

ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri : Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare [a] possit, & arrestare siue capere [b], ac tute custodiæ mancipare [c], ponē do [d] etiam in compedib. vel manicis [e] ferreis, si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius conscientiā oneramus [f], necnon inquirere [g] contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire : Duro [h] tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad [i] pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormē tis [k] exponere illos, aut ad sententiam [l] procedere contra [m] eos, episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, uel episcopali sede [n] uacante capituli [o] super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere ualeāt, intra octo dierum spatium, postquam se inuicem requisierint [p], non ualebit. Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso [q] iure. ¶ Verū si episcopus, uel eius capituli

Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

a ¶ Citare.] hoc est primū de quinque, de quib. dixi.

b ¶ Capere.] s̄m quòd differt a sequenti. sæpe etenim capitur qui nō incarceratur, de senten excom. si clericos. lib. 6. infra de exces. præla. frequens, in princip. & post principium.

c ¶ Mancipare.] tertium.

d ¶ Ponendo.] quartum.

Manicæ & compedes sunt vincula.

e ¶ Manicis.] sicut compedes sunt catenæ vel vincula circa pedes: ita manicæ catenæ vel vincula circa manus. de vtroq; Psal. penult. [1] Ad aligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ioan. And.

1 Psal. 149. inc. Cantate Domino cāticum nouum.

f ¶ Oneramus.] concor. sup. ead. cōpil. de iure pa. c. 1. & ibi dedi concor. de hoc.

g ¶ Inquirere.] quintum.

h ¶ Duro.] posuit quinque alteri soli p̄missa: nunc ponit tria prohibita: & ecce primum.

i ¶ Ad pœnam.] de pœnis c. quāuis. lib. 6. de verb. sign. nouimus, de aposta. cap. penul.

[Glo. seq. de tormentis remittit, & dubium soluit.]

k ¶ Tormentis.] s̄m. De tormentis testium actoris & & rei notatur. 15. q. 6. in summa. facit 5. q. 5. illi qui. de regul. iur. cum in contemplatione. Puto autem quod ieiunia quæ inquisitores ad veritatem eruendam solent inducere, sint tormenta: ita q̄ alter hoc nō possit sine altero: per hanc litteram. Nam qōnis verbo, intelligimus tormenta corporis, dolores, & malam mansionem. ff. de iniu. item apud. §. qōnem, & §. quæstionis, & ff. ad Syllania. l. 1. §. quæstionem. item patet per etymologiam, qua dicitur tormentum, quasi torquēs mentem. Ioan. And.

Quæstio quid cōprehēdit.

Tormentum torquet mē tem.

l ¶ Ad sniam.] tertium, Olim aūt qn̄ alter solus procedebat, solus sententiabat. Si ambo procedebant licet diuisim, communicabant sibi processus in fine, cum non restabat nisi ferre sententiam. eod. tit. per hoc. li. 6. & in extrauag. Benedicti, ex eo. quod tamen adhuc hodie seruabitur: quod dicit decretalis per hoc, vt si discordent in sententia, consulatur Papa.

[Glo. seq. quærit an solus absoluat soluit? quòd sic.]

m ¶ Contra eos.] sed nūquid pro eis [2] posset alter sine altero definire? vr̄ q̄ sic: quia à iure veteri non recedimus, nisi inquātum inuenitur expressum. Sed ita est q̄ olim & hodie alter solus pōt inquirere, & de iure veteri, cum solus procedit solus pronuntiat, vt dixi in gl. proxima, quod hodie immutatum est si condemnat per hāc litteram: ergo si absoluit remanet ius antiquum facit de elect. statutum. lib. 6. & est simile quod notatur 12. dist. præceptis 3. q. 6. accusatus.

2 De materia glossæ, & an rei possint absolui ab inquisitore sine epō, & eō, vide Zāch. in tra. de hæret. ca. 15. nu. 2. Fely. in c. 3. de sen. & re iud. Dec. in l. nemo. ff. de reg. iu.

[Glo. seq. ad duos casus prorogat.]

n ¶ Sede vacante.] vel quasi vacāte, vt in casu decretalis, si episcopus, de supplen. negli. præla. lib. 6. Item intelligo sedē vacare quo ad hunc casum iurisdōnis capituli: ēt qn̄ prouisum est, sed prouisus administrare non potest, quia nondum habet litteras per consti. Bonifacij iniunctas, facit de transla. c. 2.

[Gloss. seq. ad quæstionem, an capitulum visitet, arguit pro & contra, ponit opinionem Ioan. Monach. & cōtrariam: & declarationem exposcit, & probationes concordat.]

o ¶ Capituli.] hæc littera infra pluries repetita: & decretalis infra proxima, faciunt ad quęstionem, an capitulum sede vacante [3] possit visitare, & debeat procurari: de quo per Ioan. Mona de supplen. uegli. præla. ecclesiæ. & per Archid. eod. titu. si episcopus, & quòd possit, alleg. quia episcopus hoc potest: & est iurisdictionis, in qua succedit capitulum. de maio. & obed. his quæ, & c. cū olim. eod. titu. cap. 1. lib. 6. de instit. cap. 1. eod. lib. ergo hoc poterit : aliàs tempore vacationis remanebunt crimina incorrecta. alleg. etiam pręlictam decretalem, ecclesię. vbi visitator datus à metropolitano à quo certus casus excipitur, in alijs videtur potestatem habere : quasi per exceptionem firmetur regula. ff. de fun. instr. quæsitum §. denique Neratius. 12. q. 7. dominus. Cum autem [4] metropolitanus nil habeat nisi de iure trāsfuso de capitulo in metropolitanum : ergo capitulum hoc hēt. faciunt notat per Inno. de hær. ad abolendam. In contrarium, hoc nō est iure expressum, ergo nec attribuē dum: licet n. capitulum cōseruet iura episcopatus. 12. q. 2. charitatem, & c. illud & ius reddat agentibus, accusantibus, & denuntiantibus ; non tn̄ visitat : sed is qui datur à Papa. 61. dist. obitum, vbi probatur, quòd vacans Ecclesia destituitur visitatione. Sed s̄m Arch. dici posset, quod illud (destitutæ) nō respicit visitationis operam, sed ecclesiæ vacationem: sicut de elect. ecclesia 1. & 2. in princ. Item capitulū [4] est necessarius, [5] non voluntarius administrator. ergo nō poterit quod administrationi necessario non incumbit. Et hoc tenet Ioan. Monach. sed Archidia. non eligit: vr̄ tamen plus accedere primo dicto, pro quo facit: quia iste nō est actus per quem præiudicetur episcopo: sicut beneficiorum collatio, & alienatio personarum, & rerum, de quibus, de maioritate & obe. c. 1. 71. dist. fraternitatem. 12. q. 2. si qua de rebus. egeret declaratione non solum in hoc, sed in pluribus alijs articulis hoc quod dr̄, capitulum succedere in iurisdictione vacante sede. Volens tenere opinionem Io. posset dicere illam veram in generali in visitatione ciuitatis & diœcesis, cōtrariam in speciali visitatione vel inquisitione [6] contra certas personas vel loca.

3 Capitulum vtrū sede vacāte possit visitare & procurationem exigere, vide Io. de Lignano, & Abbatem in c. cū olim. extra de maior. & obedien.

4 Vide Abbatem in ca. verum, de foro cōp. & Felyn. c. cū oēs, de cōstit. & decis. Rotæ 32. in nouis.

5 Vide Fely. in c. ex litteris. de cō stit. Pan. c. ego. n. d̄ iureiurand. Roman. cōs. 426. Alc. consi. 31. lib. 6.

6 De materia glosæ vide Corserū in suis singularib. in verbo cōfessio. & in verbo appellatio. & Zanch. in tract. de hæret. ca. 29.

[Glo. seq notat & remittit, & duo dubia soluit.]

p ¶ Requisierint.] requirit ergo pars partē, de hoc de offic. deleg. cum causa, in 1. gl & puto sufficere vnam requisitionem, & facit quod notatur 18. dist. si episcopus. in vlt gl. & quod dixi de iureiurando, ego N. & in requisitione nō est necesse terminum exprimi, sed ipso iure statim currit. sic de except. pia. li. 6. & sup. eadem compilatione de deci. cap. 1. & hic adde quod ibi dixi. Ioan. And.

q ¶ Ipso iure.] quo ad iuris effectū 6. si. n. de facto tortus est, vel dure carceratus, hoc nequit nō fuisse. ff. de capti. & postliminio reuer. l. in bello. §. factæ. & facit quod dixi de appel. vt nostrum. Sed si interlocu-

toria

toria solum esset super carcere vel tortura, illa nulla esset & lex permittit tunc appellare: quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendã post modum à diffinitiua. de appel. super eo. 2. 1. respon. 2. q. 6. ante sententiam. ff. de appel. recip. vel non. l. 2.

a ¶ Nolit.] simile de escr. sciscitatur. in fi.
b ¶ Inquisitori.] hic iunge finem, super illis, &c.
c ¶ Super illis.] carceratione, tortura, & sententia.
d ¶ Per litteras.] concord. 61. dist. c. 1. & 2. de temp. ord. nec episcopi.

[Glo. seq. ponit diuersitatem & rationẽ disiunctæ.]

e ¶ Consensum.] sufficit ergo ꝙ committat vel consentiat illum procedere: quæ sunt diuersa. facit qđ scripsi de foro comp. significasti. super glo. fin. de eccle. ædifi. ad audientiam 2. su per 1. glo. vnde in electione licet primum, & non secundum. de elect. c. penult. in fin: lib. 6. ita hic delegatus episcopi vel capituli potest secundum & non primum: quod forte fuit causa huius disiunctæ: alterũ vero istorum hic est necessariũ intra octo dies post requisitionem. post octo vero dies neutrum est necessarium, vt s̃.
f ¶ Muri.] eod. tit. ve commissi. lib. 6. ver. & illorum.
g ¶ Vulgariter.] simile s̃. ead. compil. de relig. domi. cap. 1. in prin. & ibi concor.

[Glo. seq. in quæstionem allegat pro, & soluit contrariũ.]

h ¶ Duos.] nisi de vno concordarent: in casu enim discordiæ manasse videtur hæc prouisio. facit de appel. cũ speciali. puto contrarium, scilicet ꝙ de vno conuenire nõ possint: sed necessarij sint duo; nec est hoc ꝓuisum ꝑꝑ discordiã sed ad securiorem custodiam: quod satis sonant verba. facit optime ff. de custo. reor. l. vlt. in prin. ibi, nec vni. sed duobus custodia cõmittenda est. & idem dicimus de ministris, de quibus sequitur.

sede uacante delegatus cũ inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundẽ propter præmissa nequeat, aut nollit [a] personaliter conuenire: possit episcopus uel eius seu capituli sede uacante delegatus inquisitori [b], & inquisitor episcopo uel eius delegato, seu sede uacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super [c] illis committere uices suas, uel suũ significare per [d] litteras consilium & consensum [e].

¶ Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioan. And.

¶ Sane, quia circa custodiam carcerum hæreticaliũ, qui muri [f] in quibusdam partibus uulgariter [g] nũcupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpensatas, Nos † uolentes super hoc prouidere statuimus, ut quilibet talis carcer uel murus, quẽ decætero episcopo & inquisitori prædictis uolumus fore cõem, duos [h] custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: unum quem uolet episcopus, & prouidebit [i] eidem, alium, de quo uoluerit inquisitor, cui etiam [k] prouidebit, & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidum poterit habere ministrum [l]. In quolibet etiam conclaui [m] eiusdem carceris siue muri, erunt duæ claues diuersæ [n], quarum unam unus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit committere uel subdelegare [o] ministro.

¶ Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Ioan. And.

¶ Porro coram episcopo uel capitulo sede uacante & inquisitore ꝑdictis, uel substitutis ab eis, custodes supradicti, antequam suum officium exequãtur, iurabunt [p] ad sancta Dei Euangelia corporaliter à se tacta [q], quod in custodia immuratorũ & aliorũ pro crimine supradicto, in sua

m ¶ Conclaui.] concordat de elect. vbi periculum. §. in eodem, cum suis concor. lib. 6.
n ¶ Diuersæ.] ne vnus custos sine altero possit aperire. Interdum enim in eadem sera habent plures socij plures claues, vt quilibet per se & aperire & claudere possit: cuius cõtrariũ hic intendit.
o ¶ Subdelegare.] quod aliàs nõ posset: cum sibi ministerium demandetur sine iurisdictione, in quo vr̃ electa industria personæ, de off. dele. c. fi. & puto per hanc litteram, ꝙ in assumendo ministro non requiretur consensus episcopi vel inquisitoris.
p ¶ Iurabunt.] simile s̃. ead. compil. de relig. domi. c. 2. ver illi etiam. de magist. c. 2. sed in illis nihil dr̃ de corporali tactu.

[Glo. seq. de corporali iuramento remittit, & opinionem ponit, cuius rationem determinat, ponit dictum Innocentij: subdit quadruplicẽ formam iurandi, & consuetudinis interpretationem, quam determinat.]

q ¶ Tacta.] vt not. de elect. vt circa. ver. coram. lib. 6. in glo. 2. in corporali iuramento non sufficit præsentia, sed requiritur tactura Euangeliorum. Quidã dicunt, quoad corporale iuramentum satis est ꝙ habeat corporis sensum vt visum. facit 35. q. 6. episcopus. per id quod de possessione dicitur, ꝙ ibi requiritur actus corporalis, & cum visu transfertur. ff. de acquiren. poss. leg. quod meo. §. si per venditorem. & l. 1. §. penul. & not. de consue. c. 2. sed illud verum, cum tradens & accipiens hoc interdunt. secus si possessio erat vacua, vt ibi not. Vt ergo scripsi post. Inno. de iureiur. etsi Christus. versi. ꝙ autẽ. iuramenta, quæ præcipiuntur à iure, sicut testis, calumniæ, veritatis, vel quæ à iure, iudice, vel parte ex necessitate deferuntur, debent fieri tactis Euangelis: aliàs fieri possunt sine tactura. & vide quod not. 22. q. 1. in sũma. Sed vr̃ ꝙ plus obliget corporale: facit 2. q. 5. quãto & c. seq. C si minor se maio. dix. l. si alterius. Quædã aũt iura dicũt simpliciter iurari: q̃dã corporaliter, quædam super sancta Dei Euangelia, quędã addunt ipsorum tacturam, vt hic, & 1. q. 7. quoties. & s̃. ead. cõpil. de iureiur. Romani. ver. porro. de frigid. & malefi. laudabilẽ. Patet de primo, de iureiur. eo. tit. per

i ¶ Prouidebit eidem.] de suis redditibus, non de parte prouentuum inquisitionis officio deputato, vt in extrauagan. Benedicti, ex eo quòd. §. verum quia.
K ¶ Etiam prouidebit.] inquisitor, scilicet de prouentibus deputatis officio.
l ¶ Ministrum.] simile de fil. presby. proposuit. in fi. facit quod dixi super rubrica, de offi. cust. Id. And.

† De materia isti' §. vide Zãchi. tract. de hæret. c. 8 & 10. Gondisaluũ tract. de hære. q. 11. Syluest. in verb. hæresis 2.

Iuramẽta an semper ꝑstari debeant tactis Euãgelijs. Vide abbatẽ in c. et si Christ' de iureiu. & in c. fraternitatis de testib. Anchar. in c. vt circa. đ elec. lib. 6. & Felyn. in c. 1. de fide instr.

per totum. lib. 6. de testib. præsentium. & c penult. de excep pastoralis. qui ma accu. poss. cum in tua. de sent. excom. & tenore. De secundo, de hæ re. ad abolendam. §. statuimus. de senten excommu. venerabilibus. de elect. vbi periculum. §. super his. & c. vt circa. & c. procurator. lib. 6. De tertio, de purga. cano. quotiens. Apud Italicos interpretatur consuetudo, quod sufficit quẽlibet librum vel quamlibet scripturã tangere: quod satis puto procedere, etiã vbi de corporali iuramento exprimitur. non sic vbi de tactu ra Euangeliorum, vt hic, & in concor.

† Vide Arch. in c. clericus. 81. dist. & in c. si peccauerit 2. q. 1. & Io. And. in c. ult. de hæ ret.

a ¶ Ponendorum.] vbi hoc exprimitur, iuratur super futuris: & sic non obstat de iureiur. c. penult.

b ¶ Poterunt. 22. q. 2. faciat.

c ¶ Secreto.] simile de elect. ubi periculũ. §. nulli. lib. 6. cũ suis concord & de secreto habetur infra. capitu. proxi. de penit. distin. 1. §. hoc ergo. in princip. & ver. filiam. & de hæret. capitu ult. lib. 6. nec sumitur tã amarè hoc uerbum, quin alter custos in absentia alterius captiuum aloqui possit, de non secretis ipsis incarceratis.

d ¶ Absque diminutione.] non sicut infideles seruientes, quel ministri, qui semper de eo quod dominis datur, decimam, uel aliam quotam subtrahunt, ut notatur 1. q. 1. Christus. 13. q. 1. §. 2. uer. sed uide re.

Ministri quidã sunt infideles dñis suis.

† De iuramẽto notariorum Host. & doctores in c. ut officiũ. §. ad conscribendas. de hæret. lib. 6. & in c. si quis re clerici uel monacha.

e ¶ Coram eisdem.] episcopo, uel capitulo, & inquisitore uel substitutis ab illis.

f ¶ Pro dicto crimine.] de incarcerãdis ergo pro alijs criminibus non iurant inquisitori.

g ¶ Deputandi.] dato ergo quòd capitulum haberet iurisdictionem & carcerem: non tamen

custodia positorũ & ponendorum [a], omnẽ diligentiam & sollicitudinem, quã poterũt [b], fideliter adhibebunt: Et quòd alicui incarcerato nihil unus in secreto [c] † loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quòd prouisionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod à parentibus & amicis, uel alijs personis fidelibus offeretur eisdem (nisi episcopi & inquisitoris uel suorũ commissariorũ ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absque [d] diminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramẽtum & coram [e] eisdem personis ministri custodum, priusquam suũ exerceant officium exhibebunt. Et quia sæpe cõtigit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: uolumus & districte præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine [f] custodiam, per episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi [g], & eorum ministri coram dictis inquisitoribus uel substitutis ab eis præstent simile iuramentum. Notarij [h] † quoque inquisitionis coram episcopo & inquisitore uel substitutis ab eis iurabunt [i] suum officiũ fideliter exercere. Et idem fiet de alijs personis [k] necessarijs ad prædictũ officiũ exequẽdũ.

¶ Punit episcopos, inquisitores & eorũ substitutos, qui faciẽdo uel omittendo delinquunt in officio. hoc dicit.

¶ Verum, quia nimis est graue ad exterminationẽ prauitatis prædictæ non agere [l] quod ipsius contangiosa enormitas agendum requirit: graue est quoque & damnatione dignissimum [m] malitiose insontibus eãdẽ imponere prauitatem: episcopo & inquisitori prædictis, ac alijs ad dicti executionem officij substituendis ab eis, in uirtute sanctæ obediẽtiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, ut sic discrete & prompte contra suspectos uel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quòd malitiose aut fraudulenter [n] tantam labem, seu quòd ipsos in executione officij inquisitionis impediat, falso alicui non imponant. Quòd si odij, gratiæ, uel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu [o], contra iustitiam & conscientiam [p] suam omiserint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtẽtu eodem [q] prauitatem ipsam uel impedimentum officij sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo uexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponẽdas eisdem) episcopus, aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij uero [r] excommunicationis sentẽtias eo ipso [s] incurrant: A qua quidem

in suo carcere, sed episcopali tales tenebit sede vacante.

h ¶ Notarij.] qui possunt esse cõstituti in sacris & religiosi: quod dic vt eo. tit. vt officium. §. ad conscribendas. lib. 6.

i ¶ Iurabunt.] specia le 1 est propter magnitudinem criminis, & fauorẽ fidei: aliàs suffi cere deberet iuramẽtum in creatione præstitum. de præscrip. ad audientiam. de cuius forma scripsi. ne cleri. vel monac. sicut te. (& Spec. de fide instr. § restat ver. sed quæro.)

1 Vide Arelata. nũ de hac ret. no. tab. 36. Bernardin in lucer. na, uer. notarius primo.

k ¶ Personis.] officialibus, nuntijs ad citationis faciendas, & apparitoribus, de quibus. § c proxi.

l ¶ Non agere.] concor. de simo. nemo. & quod ibi not.

m ¶ Dignissimum.] idem verbum. 81. dist. c. 1. in fi.

n ¶ Fraudulenter] falso alicui non imponat quod sequitur.

o ¶ Obtentu.] vbi ergo non propter alterum prædictorũ: sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hoc omitterent, non est locus pœnæ.

p ¶ Et conscientiam.] Nota, &, quod copulat. 2 concord. [de re iudicata, cum æterni. lib. 6.

2 Et, copulat. l. ea ũ adie ctio. ff. de leg. 3. l. hæredi. §. Caio. ff. de fundo instru.

q ¶ Eodem.] odij, gratiæ, &c vt s.

r ¶ Alij vero.] scilicet Inquisitores, vel substituti ab eis, vel ab episcopis, vel capitulis vacante sede.

[Glo. seq. inducit hoc computato. xx. iura, quod constitutio ecclesiæ liget ad pœnam omnino occultam: dicens per hoc indubiam quæstionẽ de dubio hæretico. In qua recitat opinionem. In contrarium inducit xiij. iura. sub dit duas opiniones, & prius dictum approbat.

Crimina occulta an legentur per cõstitutionẽ ecclesiæ militãtis Vide doctores ĩ. citatos.

s ¶ Eo ipso incurrant.] hic patet aperte, quod cõstitutio ecclesiæ militantis ligat crimen omnino occultum

Marginal line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

culum quo ad pœnas suspensionis & excommunicationis, ad idē sup. ead. compil. de statu monach. ca. 1. §. quia vero. infra de pęnis. c. cupientes. §. qui vero. Nec turbentur aliqui; nā hoc idem probatur de schisma. c. 1. ver. oēs lib. 6. & eo. li. de elect. vbi periculū. ver. nulli. & c. fundamenta. §. ꝙ si secus. & cap. quia sæpe. facit eod. titu. sciant. & c. sequen. & cap. indemnitatibus. §. postremo. de offic. deleg. c. fin. §. pars vero. de offic ord. cap. vl. de iudi. ca. 2. ver. prouiso, de re iudic. ca. 1. & 2. ad fin. de homici. pro humani. ver. sacri. Ad idem antiqua iura. de sent. excom. porro. & ca. cum non ab homine. de temp. ordin. ca. vlt. patebat idem de immunitate ecclesiæ, clericis. lib. 6. ver. necnon. Et ex his videtur indubitatū, ꝙ Archid. habebat pro dubio; & disputationi relinquebat in decretali, cum quis, de sent. excom. lib. 6. an hæreticus 3 omnino occultus sit excommunicatus. Ioan. tenet ꝙ sic. 34 q. 1. in summa, & in gloss. seq. de pœni. dist. 1. cogitationis. placet etiam Gof. & Ray. in summa, de hære. Ad contrarium inducitur. 32. dist. erubescant. & quod ibi notatur. 33. dist. habuisse. 50. dist. §. sed illud. in fi. 2. q 1 nomen. & q. 5 consuluisti. & 6. q. 1. si omnia. 11. q 6 ca. 1. ver. non potest. 30. q. vlt. § his ita. & c. seq. 32. q. 5. c. vlt de simo. sicut tuis. in fi. & c. seq. Facit ad hoc: quia ex voluntate, quæ non procedit in actum, non scandalizatur Ecclesia, 14. q. 3. Deus quibus. Sunt qui nolunt fateri per clauem Ecclesiæ ligari posse omnino occulta, nisi illa sint expresse lege diuina damnata: vt vsura, in qua dānatur spes occulta de vsu. consuluit. Alij dicunt, ꝙ si factum est publicum, sed occultum quis fecerit, ligari pōt per Ecclesiam 5. q. 1. quidā. de offi. ordi. si sacerdos. Si vero & factum & faciēs sunt occulta; secus, vt in ꝯrijs. Sed vtriq; dicto obuiāt iura allegata in prin. glossæ; quare de plano fateamur, ꝙ constō militantis ecclesiæ ligat omnino occulta: nō tamen nominatim de illis iudicat tribunal Ecclesiæ, immo ipsa Ecclesia inquantum per hominem, iudicat hominem nominatim, & inquantum est collectio fidelium, ligatos sic occultos habet pro solutis de senten. excom. à nobis 2. & sic loquuntur contraria.

† In mortis articulo nulla est casuū reseruatio: atq; ideo oēs sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt ita cōci. Trid. ses. 14. c. 7. de casuū reseruatione.

3 Hęreticus oīno occultus, an sit excōitatus, de quo vide omnino Alfonsum Castr li. 2. c. 18 de iusta hæret. punit. & Caiera apud B. T. 2. 2. q 11. art. 3.

[Glossa sequens in quæstione alle. affirmatiue, & soluit contrarium. format incidentem quæstionem, quam soluit.]

a ¶ Excommunicationis sententia.] de suspensione 1 nil dicit, quare vr̄ ꝙ ab illa superior possit absoluere. Dicꝫ & ratio illius omissionis fuit, quia tempus hēt determinatum; & vbi sic determinatum est, vr̄ ꝙ non possit superior absoluere, vt not. de elect. cupientes. §. cæterum. in glo. est ergo. Sed quid si tempus determinatum non esset? Vr̄ ꝙ possit. ex quo superior nō reseruat. de sent. excom. nuper. nec prohibet, vt ꝭ. de priuileg. c. 1. vers. si qui. facit quod no. de regu. non solum. in fi. lib. 6. & quod dixi de solu. c. 2. in fi. secus si reseruasset. de testi. tam litteris. in fi.

1 Vid Abbatē in c. in litteris, de testibus.

b ¶ Mortis articulo.] qui casus semper excipitur. ꝭ. c. proxi. de offi. ordi. pastoralis, & vide quod ibi not.

c ¶ Et tunc.] scilicet quando in mortis articulo per epm vel presbyterū absoluuntur; & hoc intelligo si facultas est satisfaciendi, & tēpus hoc patitur, aliàs absoluetur cum cautione. facit ꝭ. c. proxi. de sepul. c. vlt. de sēt. excom. à nobis.

d ¶ Manere.] concor eo. tit. ca. vlt. in fi. lib. 6.

excōmunicationis [a] sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificē, nequeant, præterquā in mortis [b] articulo †, & tūc [c] sat sfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

¶ *Confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Ioan. And.*

¶ Alia sane, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione concilij roborata, in sua volumus firmitate manere [d].

¶ Idem in eodem.

¶ *Primo, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum. Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis exterquent, vel ob delictum clericorum Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hoc facientes reprehendant, & superioribus denuntient, si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quātitatem vel qualitatem officialium hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

NOlentes [e] splendorem solitum negotij fidei ꝑ actus indiscretos & improbos [f] quorūuis inquisitorum hære-

NOlentes.] Diuiditur in quattuor partes, vt patet in rubro. Secunda: ibi, (Inquisitoribus.) Tertia: ibi, (Notarij.) Quarta: ibi, (Porro.) Imola. ¶ Pro casu nota ꝙ Inquisitor hæreticæ prauitatis non est aliquis deputandus, nisi habeat quadragesimum annum. Et sic est casus specialis contra c. cum vicesimum. de officio, & potestate iudicis deleg. in antiq. Et istud fit, quia agitur de magno scandalo. Nota ꝙ inquisitor vel eius commissarij sub vmbra sui officij facientes illicitas exactiones, est ipso facto excommunicatus, à qua excōmunicatione nō absoluit nisi satisfactione plenarie facta: nisi in articulo mortis. Nota ꝙ pro delicto Prælati bona Ecclesiæ non cōfiscantur, & hoc verum, quādo solus Prælatus delinquit, secus si Pręlatus & capitulū deliquerunt habita deliberatione, tunc. n. bona Ecclesię cōfiscarentur. l. iubemus, de sacros. eccle. C. vbi nauis ecclesiæ fuit confiscata Imperatori. Nota ꝙ si in constitutione ponatur verbum, extunc, incipit ipsa cōstitutio obligare à tempore ipsius publicationis: nō expectato lapsu duorum mensium, qui aliàs regulariter ter præfigitur: quod intelligo quo ad hoc vt cōtra factum non valeat: non autem quo ad hoc vt contra facientes hoc ignorantes obligati sint ad culpā: vt not. glo. notabilis in verbo, exnunc: Pro clara intelligētia huius Clementinæ accipe diuisionem glossæ, & illā prosequere. Nota de splendore fidei. Et dicit Lauren. quòd talia, quæ sunt fidei, in luce & splendore tractari debent. Nota quod improbi actus vitandi sunt, de hoc in glo. 2. Zabarella.

Ecclesiæ bona propter delictum prælati non confiscātur.

[Prima glossa simul diuidit & summat.]

e ¶ Nolentes.] Casus, Primo, ponens constōnis cām, determinat ætatem inquisitorum: Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum ecclesiarum bona confiscāt. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hæc facientes reprehendār, & superiobus denuncient si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium partes patent.

f ¶ Improbos.] qui dederunt causam & merito huic constitutioni & præcedenti.

ADDITIO. 49. distin. huic etenim. Zabarel.

a ¶ Caligine.] Esaiæ 5. in fi. Lux obtenebrata est in caligine.

[Glossa sequens duas lecturas ponit.

b ¶ Extunc.] ac si dicat, deinceps. vel forsan 2 voluit Papa per hoc, ꝙ hæc pars constitutionis statim ligaret à tempore promulgationis, non expectato lapsu duorum mensium, de quo dixi in proœmio: non quo ad hoc ꝙ contra facientes hoc ignorantes obligati essent ad culpam: sed quo ad hoc vt contra factum non valeret: prius vero datos afficere non intendit.

c ¶ Quadragesimum.] concor. 20. q. 1. sanctimoniales. Et 3 est mirandum ꝙ in Inquisitore maior ætas requiritur, quàm in episcopo, qui tamen inquisitor est, & est simile de elect. nemo deinceps. lib. 6. & hoc est de arbitrarijs, de quibus non cogimur reddere rationem, vt scripsi de rescrip. si quando.

2 Vide Abbatē, Felynum & doctores in ca. 2 de constitut.

3 Inquisitor debet esse antiqor Episcopo. Vide Conradū Brunum de hæret. li. 4. c. 1.

ticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine[a] obfuscari: hoc sacro concilio approbante statuimus nullis extunc[b], nisi qui quadragesimum[c] ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi[d] inquisitoribus. Et tam ipsorum[e], quàm episcoporum seu capitulorum, sede vacante super hoc deputatis commissarijs[f], quibuscunque districtius iniungentes, ne prætextu[g] officij[h] inquisitionis quibusuis modis illicitis[i] ab aliquibus pecuniam[k] extorqueant: nec scienter[l] attentent ecclesiarum[m] bona ob clericorum delictum[n] † prædicti occasione officij fisco etiam ecclesiæ[o] applicare[p]. Quod si secus in his[q] vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto: A qua nō possint absolui[r] præter quā in mortis[s] articulo, donec illis à quibus extorserint, plene satisfecerint[t] de pecunia sic extorta. Nullis priuilegijs, pactis, aut remissionibus[u] quen.

[Gloss. seq. dicit per quos, secundo quærit, soluit & remittit.]

d ¶ Committi.] ꝑ prælatos prouinciales, vel Ministros illorum ordinum, quib. deputatio talium à sede Apostolica est cōmissa. Idem puto de inquisitoribus ab episcopis vel capitulis sede vacāte: vt ij quibus cōmittūt, habere debeāt hanc ætatem. Sed quid si ꝯ fiat? certū est ꝙ puniendi sunt cōmittētes, trāsgrediētes hoc præceptū, & vide quod not. de ele. generali. §. illos. in vlt. gl. lib. 6. & licet hic non apponatur decretum: vr̄ tū quod non valeat commissio, pro & contra de ele. licet canon lib. 5 & vide quod ibi not in gl. 2.

[Glo. seq. dicit hic qōnem solui, contra quam allegat, deinde illud fortificat, & contrario respondet.]

e ¶ Ipsorum.] cōmissarijs, quod est infra. Et per hoc, & per c. sup. proxim. soluitur quod olim dubitabatur an Inquisitores possent committere vices suas: & videbatur quòd non: quia decretalis vt commissi. in princ. eo. tit lib 6. permittit vt committant citationes & sententiarū denuntiationes: vltra illa ergo permissa cōmittere non poterant. de transla. c. 2. facit de offi. delega. c. vlt. §. vices quoque, vbi ēt conseruator non committit nisi illa duo, vr̄ n. electa industria personæ. de offic. deleg. c. vlt. & c. is cui. lib. 6. Contra: quia siue ordinariam, siue delegatam iurisdōnem inquisitor habeat, committere potest. Primum patet. Secundum. s. cum dicitur, delegatus: quod videtur verius per decretalem, per hoc. eo. tit. lib. 6. pro & contra, eod. tit. ne aliqui. est tamen delegatus principis, & cum iurisdōne, non cum ministerio tantum: ergo committit. ita seruatur. dant ergo inquisitores commissarios, quos vocamus vicarios vel substitutos. sup. eo. ca. proxi. §. porro. & §. notarij, & §. verum. Ad decretalem vt commissi. respondetur quòd non loquitur negatiue, sicut illa quæ loquitur de conseruatore. s. quod non possint nisi illa duo committere, sed loquitur affirmatiue 4, scilicet quòd illa duo committere possint, & de illis forte dubitabatur quasi ante citationem non esset perpetua iurisdictio: & per definitiuam esset functus suo officio. Ad primum, de offi. deleg. pastoralis. §. 1. Ad secundum, eo. tit. in litteris. Ioan. And.

Inquisitores hæreticorum an possint alijs vices suas committere, Vide Deciu in ca. cām. de appellat. Gōdisaluū de hære. q. 7. Zanchinū de hære. c. 30.

4 Vide Felynum in c. nonne: de præsūpti.

f ¶ Commissarijs.] de episcopis loqui non videtur: & ideo licet etiam ipsi ab his debeant abstinere; pœna tamen quę sequitur non habet locum in illis. concor. infra ver. notarij. voluit ergo dignitati deferre. de offic. deleg. c. 2. lib. 6.

g ¶ Prætextu.] vbi ergo non eo prætextu illicite exigit, licet male faciat, non tū est locus pœnæ.

h ¶ Officij.] & sic cōmittit crimen cōcussionis, de quo. 1. q. 1. ad fin. 23. q. 1. ca. 2. in fi. & c. militare. & de immunit. eccles. quia plerique tamen tales absolui permittit infra restituendo simplum tantum: cum tamen concussor soluat quadruplum. 18. dist. quoniam. in fin.

i ¶ Illicitis.] Pœnas pecuniarias 1 applicādas officio non prohibet imponi & exigi, sed illicitas exactiones fieri. ff de offi. præsid. illicitas. in princ. de simo. intantum. & cap. audiuimus. & cap. sequen.

† Delicta plati quā nocēat ecclesijs, vi de Fel. in ca. ad audientiam de rescr. & Alex. consi. 23. lib. 1.

1 Vide gl. in c. licet de pœn. Io. And. in c. 1. de homi. in 6. Ancha. consi. 12. & Zāchinū tract. de hære. c. 19.

K ¶ Pecuniam.] intelligo large 1. q. 3. per totum.

l ¶ Scienter.] ignoranter ergo non tenet hæc pœna. simile sup. ead. compi. de consan. & affin. c. vnico.

[Glossa sequens not. a contrario: & soluit quæstionem de monacho.

m ¶ Ecclesiarum.] de bonis ergo clericorum proprijs non prohibet. Et per hoc dico, quod si monachus præesset Ecclesiæ, quod etiam eorum, quæ acquisiuit intuitu personæ, applicatio ista fieri nō posset: cum n. impediente professione sibi nō possit acquirere: & sic acquisita post possessionem adeptam sint Ecclesiæ. 18. q. 1. c. vnico. de priuileg. cum olim 2. ergo etiam in illis est locus ei quod hic dicitur, quod tamen in quodam inquisitoris consilio ante hanc constitutionem clamare non profuit.

Monach. sibi acqtere non potest.

n ¶ Delictum.] de reg. iur. delictum cum suis concor. lib. 6.

o ¶ Ecclesiæ.] multo minus sibi ipsis, vel officialibus, vel fisco sęculari, cui aliàs applicata sunt ipso iure bona laicorum damnatorum de hære. eod. tit. cum secundum. lib. 6. Et vide quod not. de concess. præben. quia diuersitatem, & quod ibi dixi super glossa antepenulti.

p ¶ Applicare.] idem verbum, de præb. cap. 3. probatur autem hoc eod. tit. excommunicamus. in prin. vbi bona clericorum damnatorum diuidi iubētur inter Ecclesias, à quibus beneficiati sunt.

q ¶ In his.] duobus proxime dictis. s. de pecunia extorquenda, & de bonis Ecclesiæ confiscandis, primum enim casum. s. de ætate, includi non puto. quod patet per sequentia: ibi, donec illis, &c.

r ¶ Absolui.] per ordinarios, cum sibi non reseruet. de senten. excom. nuper.

s ¶ In mortis articulo.] sup. c. proxi. in fi.

t ¶ Satisfacerint. nisi habēt vnde: aliàs vero paupertas excusat. de vsu. cum tu. de rap. cap. 2. & vide quod not. de verb signific. ex parte 1. in fin. 4 glos.

u ¶ Remissionibus.] concor. de censi. exigit. ad fin de rescript. statutum, circa finem. lib. 6. & adde quod ibi not.

a ¶ Com-

a ¶ commiſſarios.] nil dicit de epiſcopis, vt ēt ſ̄. dixi. & facit. ſ̄. verbum, prælatis.
b ¶ Talia.] in alijs ergo non hebet locum quod ſequitur.
c ¶ Corrigere.] quantum in eis eſt: vel, ideſt corripere quod poſſunt, ſed nō corrigere: manus cōprimere poſſunt, ſed non animum mutare. 47. diſt. §. neceſſe. in fi. Ioan. And.
d ¶ Secreto.] 2. q. 1. ſi peccauerit.
e ¶ Valeant.] aliàs, teneant. 2. q. 7. plerunq; Ioan. And.
f ¶ Amoueri.] licet Prælatus 1 inquiſitoris, ſcilicet Prouincialis illum ab officio remouere poſſit, vt hic patet: iuriſdictio tamen inquiſitoris non ab ipſo p̄lato, ſed à Papa immediate dependet: vt ſolus actus cōmittendi vel remouendi pendeat penes illum. & hæc patent in priuilegijs officij: ex quo ſequitur ꝙ corrigere vel alterare nō poſſet facta per illum virtute officij: ſed illum amotum puniat, vt hic.
g ¶ Teneantur.] non dicit, poſſint.
h ¶ Prædictos.] notarios, officiales, & ſocios. Ioan. And.
i ¶ Quibus.] ordinarijs locorum.
k ¶ Perferant.] deeſt tu reg. c. vlt. de cleri. ægro. c. vnico. §. ſi autem. lib. 6.
l ¶ Conceſſione.] facta per priuilegia officij, vt habere poſſint officiales armatos.
m ¶ Exequēda.] ſint enim tales, qui velint & poſſint officio deſeruire. ſi. de præben. ſuper inordinata. de cler. non reſiden cap 3. & 4.

Corrigere & corripere differunt.

1 Inquiſitor hæretice prauitatis an poſſit remoueri ab eo qui ſibi iuriſdictionē nō dedit. vide nota ſ p doctores in ca. ſi. de reſcrip. & Dynū in Auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri mi. agi. opor.

super hoc valituris. Notarijs vero & officiales dicti officij, nec non fratres & ſocij inquiſitorum & cōmiſſariorum ipſorū, qui dictos inquiſitores aut cōmiſſarios [a] ſecrete nouerint talia [b] commiſiſſe (ſi indignationem Dei & Apoſtolicæ ſedis vitare voluerint, & offenſam) ipſos grauiter arguere & corrigere [c] ſtudeant in ſecreto [d]. Quòd ſi taliter ea ſciuerint, vt ea probare valeant [e]; ſi ſit opus, hæc prælatis inquiſitorum & commiſſariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nuntiare ſollicite debeant. Qui equidem prælati, inquiſitores & commiſſarios prædictos reos inde repertos ab officijs amouere [f], & amotos aliàs punire debite ſeu corrigere teneantur [g]. Prælatis autem inquiſitorum id negligentibus agere, præmiſſa omnia nuntiari per prædictos [h] locorum ordinarios volumus: quibus [i], vt ea in Apoſtolicæ ſedis notitiam perferāt [k], in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus & mādamus. ¶ Porro inquiſitoribus ipſis diſtrictius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet cōceſſione [l] portationis armorum †, nec officiales, niſi ſibi neceſſarios hebeant, tales, qui ſe conferant ad ſua cum inquiſitoribus ipſis officia 10 exequenda [m].

¶ Idem in eodem.

¶ *Damnat ſectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipſius errores, 20 excitans diœceſanorum & inquiſitorum officium contra illos. hoc dicit Io. And.*

CAP. III.

AD † noſtrum [n] (qui 30 deſideranter in votis gerimus, vt fides catholica noſtris proſperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non ſine diſplicentia [o] grandi peruenit auditum, quòd 40 ſecta [p] quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quę Beguinæ [q] vulgariter appellantur in regno Ale- 50 maniæ (procurante ſatore [r] malorum operum) damnabiliter inſurrexit: tenens & aſſerens doctrina ſua ſacrilega & peruerſa inferius deſignatos errores. Primo [s] videlicet, quòd homo in uita 60 præſenti tantum, & talem perfectionis gradum [t] poteſt acquirere, quod red

AD noſtrum.] A nōnullis in concilio Vienenſi fuit expoſitum, ꝙ erat quædam ſecta hominum, qui homines vulgariter appellētur Beguardi: & quędam mulieres nūcupatæ Beguinę: q ſub vmbra cuiuſdā ſanctitatis ſeminabant multos errores: de quibus ponuntur octo in textu: tunc concilium reprobauit illā ſectā & errores ſuos: & præcepit eis vt deſiſterent a tali ſecta: & ſimiliter præcepit epiſcopis vt illos nō admitterent; & imponit pœnā ſi perſeuerauerint in ſua ſecta. Nota de verb. [Secta.] ꝙ accipitur hic in malū, alibi in bonū. de hoc in glo. 3. Nota ꝙ diabolus dr̄ ſator malorum. de hoc in glo. in ver. ſatore. de ſepul. clemē. dudum. ver. ab olim. Zabarel.

† Vide Condiſalauū de hæret. q. 11.

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit.]
n ¶ Ad noſtrum.] Caſus. Damnat ſectam Beguardorū & Beguinarū Alemaniæ, & octo ipſius errores, excitās diœceſanorū. & inquiſitorum officium. contra illos, & Primo ponit ſectam & errores. Secundo: ibi, [Cū autem,] illum damnat. Tertio excitat; ibi, (Porro.)
o ¶ Diſplicentia.] ſimile ſ̄. ead. compil. de cenſi. ad noſtrum.
[Gloſſa ſequens ponit differentiam.]
p ¶ Secta.] ſcribitur per c, & non per p, & dicitur à ſeco ſecas. alij ꝙ à ſequor ſequeris: & eſt proprie habitus animorum, & propoſitum in malo circa falſ. m diſciplinam. inde tales dicūtur ſecti, id eſt ſeparati & diuiſi ab vnitate fidei & eccleſiæ: tamen interdum ſumitur in bona parte. C. de pactis .l vlt. in fin. Per p, ſcripta deſignat clauſurā. ſ̄. ead. compil. de ſtatu mona. ne in agro. poſt princip.
ADDITIO. Scribitur etiam ſeta ſine c, & p, & ſignificat pilum durum cum quo poteſt trahi filum. de pœnit. diſt. 2. ſicut ſeta Zabarella.
q ¶ Beguinæ.] de quibus ſ̄. ead. compi. de relig domi c. 1.
r ¶ Satore.] ideſt ſeminatore diabolo. ſ̄. de elect. licet de euitāda. in prin. & ſ̄. ea. compil. de ſepul. dudum poſt princ.
ſ ¶ Primo videlicet.] ſcio ꝙ expedit textū cuicunque facultati conueniat per gloſſam aperiri. Item puto dicere ꝙ in declarandis infraſcriptis erroribus, loquor apertius mere canoniſta: quia in ſacra pagina licet modicum ſtudui ſub ipſo excellentiſſimo doctore magiſtro Ioan. de Parma, ordinis Prædicatorum, per cuius doctrinam Deo duce iſta clareſcent: hoc dixi, vt prolixitati parcatur.
t ¶ Gradū.] vide qđ no. de pœnit. diſt. 2. radicata. §. hęc quæ. de charitate. in 1. & 2. glo. & 47. diſt. omnes. in fi.
[Glo ſeq. ponit duos intellectus, quorū primus catholicus, ſecundus hæreticus. de auctoritate quæ facit pro ſecundo, remittendo reſpondet.

† De ſecta & erroribus Beguardorū vide Clemen. 1. ſ̄. de relig. domi. & extrauag. Ioā. xxij. incip. Sancta Romana. de relig. domi. & extrauag. eiuſdē Ioan. xxij īci;. Rō recta. eo. tit. de relig. do. iter cōes adde Guidonē Carmelitā in ſumma de hæreſibus. Beguinorū, & Eymericū in directorio inquiſitorum par. 2. q. 17.

a ¶ Impecca-

detur penitus impeccabilis [a], & amplius in gratia proficere non valebit: [b] nam (vt dicũt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior [c] inueniri. Secundo [d], quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare [e] postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas [f] est ita perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere corpori concedere quicquid placet [g]. Tertio, quòd illi, qui sunt in prędicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, nõ sunt humanæ subiecti obedientiæ [h], nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ [i] obligantur: quia

Impeccabilis an possit aliquis fieri.

a ¶ Impeccabilis.] si hoc intelligeretur de Dei potentia absoluta, catholice dictum esset, per eã reddi posse quem impeccabilem. & hoc priuilegium gloriosæ Virgini Mariæ creditur datum esse diuinitus: dicere aũt hominem hoc posse secundũ legem communem, qua Deus sanctis dona gratiæ suæ dispẽsat, hoc est hæreticum. Nam secundũ legem communem nullus potest impeccabilis fieri, nisi per Dei beatificam visionem, qualis solum post hanc vitam datur beatis, vt infra dicetur. & etiam dicit Beatus Thomas parte. 1. q. 100. art. 2. Forte mouebantur isti auctoritate Ioann. in epistola 1. c. 3. ibi: Omnis qui natus est ex Deo non peccat. Sed Hieronimus contra Iouinianum plene huic auctoritati respondet, de pænit. dist. 2. si enim, inquit. probãs multis auctoritatibus, hominem etiam perfectum in via, aut in hac vita peccare posse: illud idem probans exẽplis Dauidis, Salomonis, Iosuæ, Petri, & aliorum præelectorum, qui in via peccauerunt. Ioan. And

Charitas perfectissima in hac vita haberi nõ potest.
1 Psal. 83,

b ¶ Non valebit.] Augustinus ad Hieronymum contradicens, quòd charitas in quibusdã est perfecta, in quibusdam imperfecta, sed perfectissima in hac vita haberi non potest. de pænit. dist. 2. charitas. in quibusdam. facit ead. dist. si quis tantam. dicebat enim Psalmista 1. Ambulabunt de virtute in virtutẽ. & Apostoli Lucæ 17. in princ. Auge nobis fidem. quæ plene videas, de pænit. dist. 2. cum sanctam.

[Glo. seq. arguit, respondet per rationem, quam per simile probat, & concludit.]

c ¶ Perfectior.] hoc est falsum: minus enim ꝑ augmẽtum potest peruenire ad quantitatẽ maioris, in ijs quę habent quantitatem vnius rationis. & facit de priuileg. ex ore. versi. porro. sed gratia alterius hominis se hẽt ad gratiã Christi, sicut virtus particularis ad vniuersalem. vnde sicut virtus ignis, quantumcumq; crescat, non põt æquari virtuti Solis: ita gratia hominis quãtumcumq; perfecti, non põt æquari virtuti & gratiæ Christi: etiam dicit Tho. 3 parte. q. 7. art. 11. in fin. non est ergo facienda ęquatio finiti ad infinitũ. facit de sum. tri damnamus. ver. cum ergo in fi.

[Glo. seq. primo hoc dictũ improbat ratione & exẽplo. Secundo allegat pro illo dicto auctoritatem Euãgelij: & tripliciter respondet.]

Ieiunare tenẽtur ẽt ꝑfecti.

d ¶ Secundo q ieiunare.] hoc est hæreticum. constat enim quòd perfectio quantumcumque magna in hac vita ordinem Ecclesiæ non subuertit, sed perficit: sed quamdiu manet ordo ecclesiæ, manet obediẽtia inferiorũ ad superiores: sic scilicet quòd eorum pceptis obedire tenẽtur. 93. dist. per totũ. de maio. & obedien. per totũ. ergo per nullum gradum perfectionis absoluitur à præcepto ieiunij vel alijs præceptis Ecclesiæ, vt dicã infra versi. proxi. Qui tamen teneantur ad ieiunia Ecclesiæ, scripsi de obser. ieiu super rubrica, & c. 2. in fi. Paulus ergo, qui perfectissimus fuit, ꝑ ieiunia & corporalia exercitia castigabat corpus suũ dicens: Castigo corpus meum, &c. 1 ad Corinth. c. 9. in fi. & de pænit. dist. 2. si enim. versi. Paulus. Sed pro istis faciebat Lucæ 5. ibi, Non possunt filij sponsi ieiunare quãdiu cum ipsis est sponsus. Sed sponsus est cũ pfectis, spiritualiter illos inhabitans, Matthæi vlt. Vobiscum sum vsque ad consumationẽ sæculi: ergo perfecti ad ieiunia Ecclesiæ non obligant. Sed ad hoc rñdetur tripliciter. Primo secundum Chrysost. illud intelligitur de discipulis, qui adhuc imbecilles in corporali pñsentia Christi, magis erant fouendi dulcedine, q̃ exercendi austeritate ieiunij. vel secundum Hieronymum illud de ieiunio veterum obseruãtiarum, quasi per id innuat Dominus Apostolos non detinendos in veteribus obseruantijs, quos perfundi oportebat gratiæ nouitate. vel tertio secũdum Augustinum illud intelligitur de ieiunio quod pertinet ad humilitatem tribulationis. vnde vbi Lucas dixit filios spõsi ieiunare, Matt. 9. c. dixit lugere. hoc non conuenit perfectis, quibus conuenit ieiunium cum gaudio mẽtis in spiritualia suspẽsæ. & de hoc Tho. 2. 2. q. 147. art. 1. in fine.

[Gl. seq. probat duplicẽ orationem cõuenire cuiq; perfecto, & de vtraque remittit.]

Orare tenent etiã perfecti.

e ¶ Nec orare.] hoc est falsum: nam homo quãtũcũq; in statu vię perfectus, habet orare: vt diuina virtute ꝑseueret in illa perfectione, ad quam perseuerantiam virtus propria non sufficit. vnde omnibus viatorib. quantumcunque perfectis dicere incumbit ex Dei pcepto, Matt. 6 Et ne nos inducas in tentationẽ: & reliqua contenta in oratione Dominica. hoc dicit Augustinus in lib. de perseuerantia. constat etiam q multis datur gratia, quib. nõ datur perseuerantia in gratia, nec neges per hoc illã gratiã, habebant enim ꝑ illã q perseuerare poterant: Item illa inchoata est quantũ ad mentem, sed non consummata quantum ad carnẽ, quod prius erit in patria, vbi non solũ perseuerare poterit, immo non perseuerare non poterit. & hoc per Tho. 1. secundæ. q. 109. ar. vlt. Item quãtumcumque in vita perfectus habet orare pro beatitudinis adeptione, quã nondum habet, sicut. Psalmista, Vnam petij à Domino, hanc requiram vt inhabitẽ in domo Domini. Vnde Christus inquantum homo orauit pro corporis gloria & similibus dicens, Ioa. xvij Clarifica filiũ tuum, &c. & de hoc etiam quomodo Christo conueniebat oratio, Tho. parte 3. quæst. 21. artic. 3. de oratione autem satis scripsi. s. ead. compil. de reli. c. vnico. ad finem.

Sensualitas quid est.

f ¶ Sensualitas.] quæ est vis animæ appetens desiderabilia corpori: & refutans nociua: & hanc dicimus animam sensitiuam: de qua satis dixi s. ea. compil. de sum. trini. c. vnico. 2. responso.

Ouidij dictũ singulare.

g ¶ Placet.] dicunt isti licere quodlibet. 4. dist deniq; in fin. Alexander ad Didymum. Et quę voluntas sibi vendicat, honestate plerũque negamus admittere, dedit nobis multas natura blanditias, quas plerunque virtus cohibet Ouidius epistolarum:

Est virtus, placitis abstinuisse bonis.

facit 11. q. 1. aliud. & q. 3. qui ergo.

Papæ cõtemnens obedire, tẽ incurrit paganitatem.

h ¶ Tertio quod &c. obedientiæ.] reprobatur, de renuntia. nisi uer. sed dices. de regul. licet. & peccatũ paganitatis incurrit qui cum Christianũ se asserat, sedi Apostolicæ obedire contemnit. 81. dist, si qui sunt. in fi. quod intellige ut not. 19. dist. nulli fas. & de elect. generali. § illos. lib 6.

[Glossa sequens improbat dictum per auctoritatẽ & similitudinem Ecclesiæ triumphãtis, & per naturalem rationem.]

Ecclesia quare dicatur vna.

i ¶ Ecclesię.] hæc sunt omnino hæretica & contraria illi articulo fidei, unam sanctam catholicã Ecclesiam. Constat enim Ecclesiã ideo unam, quia in uniuersali Ecclesia est unum caput supremũ, cui omnes de Ecclesia

(vt asserunt) ubi spiritus Domini, ibi libertas [a]. Quarto, quòd homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in uita obtinebit beata [b]. Quinto, quòd quælibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata: quodque anima non indiget [c] lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum uidendum, & eo beate fruendum. Sextò, quòd se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti [d], & perfecta anima licentiat

ſta obedire tenentur, scilicet Papæ hoc illo statuẽte ꝑ quem reges regnãt, & legũ conditores iusta decernũt. prouer.8. aliàs.3. Est enim Ecclesia militans exemplata diuinitus a triumphante, dicente Ioan. in Apoc.21. in princip vidi Hierusalem sanctam nouam descendentem de cælo, &c. Et Moysi dictum est Exod.25. in fin. quòd omnia faceret secundum exemplar sibi monstratum in monte. cum igitur in Ecclesia triumphante sit vnus princeps supremus, cuius obedientia tota ipsa Ecclesia perfectissime est subiecta, scilicet Deus: necessario sequitur toti militanti unum supremum Principem præsidere, scilicet Papam, cuius præceptis oẽs obedire teneñ: & hoc est de necessitate salutis, vt ĩ extrauag. Bonifacij, vnam sanctam. & fortius in ijs qui sunt perfecti.22.q.2.ne quis. Inde prædictum fuit, Osee.1. Cõgregabuntur filij Iudæ, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput unum. & Ioan.10. Fiet unum ouile & unus pastor. de bap. licet. & infra de senten excommu. ca.1. cum concord. Hanc obedientiam probat naturalis ratio: sicut enim operationes rerũ naturalium ꝓcedunt ex naturalibus potentijs, ita operationes humanæ procedunt ex humana volũtate: oportuit autem in naturalibus ut superiora mouerent inferiora ad suas actiones ꝑ excellẽtiã naturalis virtutis collatæ diuinitus: sic oportet in reb. humanis ꝙ superiores moueant inferiores ꝑ suam uoluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ, ut satis ꝓbat Tho.2.2.q.104.art.1. Istorum aũt superiorum mouentium unus est supremus, vt prędixi Omnes igitur sunt subiecti motioni illius: & sunt in illo quasi membra de membro, & c. de ele. significasti. quod allegãt isti, nõ obstat ut statim dicã.

Obedire Papæ est de necessitate salutis.

[Glo. seq. respondet auctoritati Apostoli.]

a ¶ Libertas.] 2. ad Corint.3.19.q.2. duæ sunt, in fi. & hoc intelligitur de libertate a seruitute peccati: non a seruitute qua viri quãtumcunque perfecti sunt adstricti Prælatis Ecclesiæ vel sęcularib. princip. b. nam virtus qua homo subijcitur homini ad corpus pertinet, non ad aĩam, quę manet libera: licet ergo in via per Christi gratiam a defectibus animæ liberemur, non tamẽ à defectibus corporis: quod patet per Apostolum ad Rom.7. Filij ergo Dei per gratiam licet sint liberi a spũali seruitute peccati, non tamen a corporali, qua ecclesiasticis vel temporalibus dominis sunt adstricti: vt dicit glossa super 1. ad Timoth.6. illi quicumq. sub iugo, &c.

Seruit' ẽ duplex.

[Glo. seq. improbat primo hoc dictum per rationem: de qua remittit. Secũdo distinguit absolutam Dei potentiam & legem communem. Item beatitudinem accidentalem & essentialem.]

b ¶ Quarto, quòd homo, &c. Beata.] Hoc est falsum. quia ut supra dixi, in via huius peregrinationis charitas quãtumcunq. perfecta deseri potest, sed nõ in patria. & vide qđ notaui de pæni. dist.2. in summa. & dis. 4. si ex bono. circa medium. in glos. vnde Ouidius. & facit Prou.24. de pęn. dist.3. septies. vnde Apostolus 1. ad Corint.13 in fi. Videmus nunc ꝑ speculũ in ænigmate, tũc aũt facie ad faciem. Circa hoc aũt sciẽdũ ꝙ homo mortalẽ vitã agẽs, ẽt per Dei potentiam absolutã non vr̃ posse obtinere omnem gradũ perfectionis beatificę, loquẽdo de beatitudine accidentali Ratio: quia ad illius beatitudinis ꝑfectionem pertinet perfecta impassibilitas & glorificatio, q̃ ꝑꝑ ꝯdictoriũ cum eius passibilitate stare nõ p̃t: secundum ẽt legẽ cõmunẽ qua Deus beatificat hoĩes, nullus p̃t eleuari a Deo ad suæ essentiæ beatificã visionẽ, nisi totaliter moriatur, sicut cõiter est de animabus nunc beatis. vñ Exo. 33. Nõ uidebit me homo, & viuet: vel nisi sic abstrahatur a sensib. corporis, ꝙ nesciat an sit ĩ corpore, vel extra corpus, sicut accidit Paulo, vt j̃. dicã. & de hoc Th. p.1.q.12.ar.11. Sed dicere hoĩem ꝑ Dei potentiam absolutam, & ipsius priuilegium speciale posse finalem beatitudinẽ cõsequi secũdum oẽm gradũ beatificæ perfectionis, quãtum ad essentialem beatitudinem quæ consistit in perfecta visione diuinæ essentiæ: & secundum quosdam in perfecta Dei dilectione & fruitione, ſm doctorem meum catholicũ est: & inducit illud Augustini 11. super Genesim, ad litteram: & in li. de videndo Deũ, ad Paulinã dicẽtis, ꝙ Moyses ex Dei priuilegio spãli adhuc mortalẽ uitã agẽs, Deũ ꝑ essentiam vidit tanquã futurus Iudæorũ doctor. vñ Numeri 12. de ipso, palam vidit Deũ, & non ꝑ ænigmata: & facie ad faciem allocutus est eum, Exo.33.8.q.1. Moyses vbi de hoc, & Paulus idem priuilegium habuit tãquam futurus doctor gentium. vnde dicit 2. ad Corint.12. se raptum in paradisum Dei. cõstat autem intelligentib. secundum eũ, quòd omnem perfectionem beatificæ uisionis & fruitionis purę creaturæ possibilem potuisset Deus eis cõferre & cõmunicare per suam potentiam absolutam. alleg Tho.4. sent. dist.46. ar.7.

Perfectio nis beatificę oẽm gratiã an quis in hoc saeculo possit obtinere.

[Glossa seq. errorẽ litteræ ostendit ꝑ canonem, auctoritatem, & rationem.]

c ¶ Quinto quòd, &c. Nõ indiget.] quasi hoc possit sua naturali uirtute. Hoc expresse est hæreticum & reprobatum. de cõs dist.4 c. ult. & ibi soluitur. quod opponiẽ de libertate arbitrij: & est contra doctrinã Apostoli ad Rom.6. Gratia Dei uita æterna, idest beatitudo perfecta. Huius rõ est: quia illud quod est propriũ superioris naturæ, non potest natura inferior assequi: nisi per actionem superioris naturæ, cuius illud est ꝓpriũ: sicut nec aqua potest fieri calida, nisi ꝑ actionem ignis: videre aũt Deum per essentiam (in quo perfecta beatitudo consistit) soli Deo est proprium: nulla igiẽ natura intellectualis potest Deum per essentiã uidere, nisi Deo hoc faciẽte: propter quod Dominus Ion. 14. Qui diliget me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum & uide qđ dixi sup. ead. compilatio de magist. c.1. in princip. in glos. per quam.

Deũ videre ꝑ essentiã nulla intellectualis natura põt.

[Glossa seq̃ẽs ponit duplex significatum imꝑfecti, scilicet pro non habente summam perfectionem, & ꝓ vitioso. ponit etiam duas spẽs virtutum purgatorias, & animi purgati: per hæc concludens hæresim. in fine ostendit insaniam.]

d ¶ Sexto ꝙ se, &c. Imperfecti.] Ad huius intelligentiã sciẽdũ ꝙ Macrobius super secundo de somno Scipionis dicit, ꝙ Plotinus inter philosophiæ ꝓfessores cum Platone maxime distinguebat duo genera moralium uirtutum, q̃ distinctionem approbant Theologi. quædam n̄ sunt modificatiuæ passionum insurgẽtiũ in sensualitate hoĩs, vel actionũ occurrentium homini, sicut temperãtia modificat delectationes existẽtes in cibis & venereis: fortitudo timores & audacias, q̃ sunt circa pericula mortis, & sic de aliis. & istæ dicuntur purgatoriæ: q̃a sunt hoĩum nondum purgatorum à passionũ insultibus, & ꝑ consequẽs non summe ꝑfectorũ, sed ad id toto conatu tendẽtiũ. Aliæ sunt nõ regulãtes passiones sensualitatis, sed solũ tenẽtes aĩam hominis in Deo & in summa perfectione, vt si tẽperantia

Virtutũ moraliũ duo sunt genera.

a se uirtutes. Septimo [a], quòd mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non [b] est, maxime cũ tentatur [c] exercens. Octauo, quòd in eleuatione corporis Iesu Christi, non debent assurgere, nec eidem reuerentiam exhibere [d]: asserentes quòd esset im-

tantia terrenas cõcupiscẽtias ignoret, fortitudo passiones nesciat, prudẽtia soli s diuinis intẽdat, iustitia mẽtem cũ Deo perpetuo fœdere teneat, & hæ virtutes dicunt animi purgati, quia sunt solum hominum totaliter purgatorum à passionum molestijs, quod est solũ beatorum uel paucissimorum in hac uita ꝑfectissimorum. huic cõuenit qđ dicit Augustinus 12. de Trini. quod nunc agit iustitia in subueniendo miseris, quod prudentia in præcauẽdis insidijs, quod fortitudo in præferendis molestijs, quod temperãtia in coercẽdis delectationibus prauis, ibi nõ erit vbi nil mali erit, sed iustitiæ erit; Deo regẽti subditum esse: prudẽtiæ, nullum bonum Deo præponere vel æquare: fortitudinis, ei firmissime cohærere: temperantiæ, nullo affectu noxio delectari. Et ꝑ hoc patet hoc sustineri posse, ꝙ anima perfecta ꝑfectione patriæ vel summa ꝑfectione, quã paucissimi habuerunt in via, licentiat virtutes has quantũ ad actũ: quia hñt alios actus specie ab ijs, qui in viatoribus inueniuntur; sed nõ licentiat quo ad habitũ: imò tũc perfectissime illas hẽt: nam hẽt charitatem in summo: & per consequẽs oẽs habitus virtutũ moraliũ. Vnde Apostol. .ad Cor. 13. Charitas patiens est, benigna est, &c. & facit de pæni, dist. 2 charitas 2. Hoc viso sciendum est, ꝙ dicere imperfecti hominis esse se exercere in actibus virtutum moraliũ reprimendo, s. impetum passionum per iudiciũ rõnis, & imperiũ voluntatis, hoc est bene dictũ: si sumamus imperfectũ pro nondum habente summam perfectionem, vt prius dixi, qualem. s. hñt beati in patria: & qualẽ habuerũt paucissimi in hac vita, s. Christus, beata Virgo, primi Parentes in statu innocentiæ: & forsan alij ex priuilegio speciali. Sed si sumamus imperfectũ pro vitioso, vel carente ꝑfectione necessaria ad salutẽ, hoc est hæreticum. Apostolus. n. qui perfectissimus fuit in via, reprimebat insultus carnaliũ passionum. vnde dicit 1. ad Cor. 9. in fi. Sic pugno non quasi aerẽ verberans: sed castigo corpus meum, s. motus carnis illicitos reprimendo, ſm Augustinum, & in seruitutem redigo, s. carnem spiritui seruire cogẽdo, ſm eũ. ad idem ad Rom. 7. Video aliã legẽ &c. & 2. ad Cor. 12. Ne magnitudo reuelationum me extollat, datus est mihi stimulus carnis. Itẽ Hierem. & Ioã. Bapti. qui fuerũt sanctificati in vtero, ſm Theologos habuerunt fomitem inclinantem ad venialia, licet non ad mortalia: & ꝯ tales insultus bellauerunt. vnde cantat Ecclesia de Ioan. Bapt. Antra deserti teneris sub annis, Ciuiũ turmas fugiens petisti, Ne leui saltẽ maculare vitã Famine posses. Beatus Martinus legitur ꝙ carnẽ spiritui seruire cogebat. De beato Benedicto Gregor. dicit 2. dialogo. ꝙ insultus carnalis tẽtationis repressit proijciendo se inter vrticas, & spinas, vt per vulnera corporis educeret ab aĩa vulnus mentis. Ex quibus patet ꝙ perfecti ꝑfectione necessaria ad salutẽ non licentiant à se virtutes ẽt in actu: immo se exercent in actibus virtutũ moraliũ. vnde ipse Apostolus ad Philipp. 4. Quæcũq. sunt vera, quæcumq. pudica, quæcũq. iusta, quæcumq. amabilia, quæcũq. bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hoc cogitatẽ, quæ accepistis, & audistis, & vidistis in me. De hæresi vidimus. De insania ẽt huius opinionis patet: quis. n. sciat se perfectũ vt licẽtiare possit virtutũ actus; certe nullus. de pæni. dist. 2. si. n. versi. nos aũt iuxta & de purg can. c. vlt. Ver. sed hoc. & quod ibi dixi. Io. Andr.

Exercere te in actibus virtutũ moraliũ an sit hominis imꝑfecti.

Ioã. Bapt. & Hieremias fuerũt in vtero sanctificati.

[Glossa sequens distinguendo duplex mortale, scilicet secundum speciem, & secundum causam: cõcludit hæresim, & negat rationem, in fine ostendit insaniam, dato quòd ratio esset vera.]

a ¶ Septimo, ꝙ mulieris osculum.) Et est sciendum, quòd peccatum mortale dr̃ dupliciter. Vno modo secundum suam speciem, vt furtum, adulterium, periurium. de iureiur. etsi Christus ver. quædam, & hoc modo oscula, amplexus, vel tactus nõ sunt mortalia, cum possint absque libidine fieri, uel ex consuetudine regionis, uel propter pacem, uel aliã necessariam vel rationabilem causam. Alio modo dicitur mortale, procedens ex inordinata, & mala causa: vnde peccat mortaliter dãs eleemosynam pauperi, vt illum inducat ad hæresim. Cum ergo non solum deliberatus cõsensus in actum peccati mortalis, sed ẽt in delectationem ei annexam (secundum Augustinum & Theologos) sit peccatum mortale: & per cõsequẽs consensus deliberatus in actum luxuriæ & delectationis ei annexæ, ut probant doctores, sit mortale: oscula aũt libidinosa, amplexus, & tactus si fiant propter delectationem hmõi, sic. n. solũ libidinosa cẽsent, manifestum est propter hanc causam libidinosa oscula fore mortalia: & hoc tenet Tho. 2. 2. q. 154 art. 4. nec mirum, cum id dicatur etiam de libidinoso aspectu. 32. q. 5. nec solo. & c. seq. Et falsa est ratio, ꝙ natura nõ inclinet ad illa, cum illa ordinentur ad actum carnalẽ consummatum sicut ad finem: sicut autem natura inclinat aliquid in proprium finem, ita inclinat in omnia de se ordinata in illum finem. sicut n. grauitas rei grauis naturaliter inclinat illam ad esse deorsum, ita ad descendendum deorsum. Item dato ꝙ ratio esset vera: non tamen cõcludit. si. n. aliquid esset mortale, quia natura non inclinat: ergo ieiunare & peregrinari, & alia pœnalia facere: credere Deum trinũ & vnũ, & alia quæ fidei sunt. ad quæ non inclinat natura, essent mortalia: quod est insanum.

Peccatũ dr̃ mortale dupliciter.

Oscula libidinosa, sunt mortalia.

[Glos. sequens reprobat id per canonem, & quinq. auctoritates: & de ratione remittit.]

b ¶ Non est.] hoc reprobatur ẽt in simplici fornicatione. 35. dist. §. aliàs ea demum 22. q. 1. predicandum. 32. q. 4. meretrices. Hoc probat Apostolus ad Galat. 5. vbi præmissa fornicatione, & alijs vitijs submittit Qui talia agũt, regnum Dei non possidebunt. solum ãt mortale excludit à regno Dei: ergo, &c. ad idẽ Tob. 3. ibi. Attende tibi ab omni fornicatione: & præter vxorem tuã non patieris crimẽ scire: sed crimen importat mortale. 81. dist. c. 1. ad idẽ de pæn. & remis. Deus qui. Itẽ est præceptum decalogi, Nõ mœchaberis. Exo. 20. 32. q. 6. non mœchaberis. Ad idem Deut. 23. ibi, Non erit meretrix, &c. & 1. ad Corin. 6. Fugite fornicationem, hoc idem ratione concluditur, quam plene Tho. prosequitur quæstione, quam proxima glossa allegaui in secundo articulo

Fornicatio simplex est peccatum mortale.

c ¶ Cum tentatur.] tunc est resistendum, & actu virtutis vtendum, vt dixi supra versi. proxi. non fero. de corpo. viti. significauit.

[Glossa sequens reprobat hoc dictum per auctoritates, canones, & per rationes, in fine ostẽdens illorum rationem esse insaniam.]

d ¶ Octauo. quod, &c. Exhibere.] cum tñ scribatur ad Philipp. 2. ꝙ in nomine Iesu oẽ genu flectatur. & de immu. eccl. decret. lib. 6. reprobatur etiam hoc de celeb. miss. sane. de consec. dist. 2. nihil. Nam etiam cum Euangelium legitur, curuari debemus de cõsec. dist. 1. Apostolica. ad idem 50. dist. in capite Hæresis aũt & insania huius dicti patet, quia contradicit doctrinæ vtriusque testamenti. præcipit enim Propheta etiam perfectis in Psal. 97. Dominus regnauit, irascantur populi: ibi. Adorare scabellum pedum eius, quoniã sanctum est: quod de Christi humanitate, & specialiter

de Chri-

de Christi carne exponit Augustinus: sic et dicit Apostolus ad Hebræ 1. Introducit primogenitum in orbē terræ, & adorent eum omnes angeli Dei. constat etiā nō solū p pceptū Ecclesię de pen. & remis. oīs sed et per præceptum Christi, q oēs, quantumcunq, perfecti, tenentur determinato tēpore sumere corpus Christi. Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē. &c. de cōse. dist. 2. prima. & Luc. 22. Apostolis summe perfectis 1 dixit: Hoc facite in meam commemorationem. sup ead. cōpi. de reliq. & vene. si dñm. post princ. Sed qua ratione tenetur quis corpus Christi sumere & spiritualiter mãducare, eadem ratione tenetur ipsū adorare, etiam latriæ adoratione, vt probat Augustinus sup psal. pradi. & probat Tho. 3. par. q. 25. art. 1. & 2. Ratio autem istorum quæ sequitur est insania: secundum q Virgo beata: Euangelistę, Apostoli: item patriarchę, Prophetę fuissent summe imperfecti, cū ex gestis & verbis ipsorum appareat, quod circa hoc iugiter cogitabant plus: quia omnes beati de imperfectione notarētur, qui in diuina essentia vident quotidie omnia sacramenta humanitatis Christi, & illa liquidissime contemplantur.

1 Collatis cū eis q successerunt tam q fundamenta totius Ecclesiæ.

perfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum, descenderent, quod circa ministeriū seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis [a] specie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculū animarum ¶ Cum autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilē, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagētur [b] vlterius, & per eos corda fideliū damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Ecclesia catholica necessario habeamus: Nos sacro approbante cōcilio, sectam ipsam cū præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes districtius, ne quis ipsos decætero teneat, approbet vel defendat: Eos autem, qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniēdos. ¶ Porro diœcesani & illarū partiū inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiusmodi commorantur [c] suum officiū circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conuersatione ipsorum, qualiter se sentiant de articulis fidei & Ecclesiæ sacramentis. In illos vero, quos culpabiles repererint (nisi abiuratis sponte prædictis erroribus pęnituerint, & satisfactionē exhibuerint cōpetentem) debitam exerceant vltionem [d].

TITVLVS IIII.

De homicidio voluntario vel casuali.

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ Furiosus, infans, vel dormiens hominem mutilans vel occidens non efficitur irregularis: nec etiam ille qui aliter mortem vitare nequiens, suū inuasorem occidit vel mutilat hoc dicit.

C. VNIC.

SI [1] † furiosus, ... sic inuasus posset se defendere. hoc dicit. H.R.

a ¶ sanctitatis.] vide quod super eodem versi. dixi. ea. compil. de relig. domi. cap. 1. Tullius lib. 1. de offic. Totius iniustitiæ nulla capitalior, quàm eorum qui cum maxime fallant, id agunt vt boni viri videant.

Tullius, q simulatores.

b ¶ Propagentur.] est propago propaginis vitis extensa sub terra. Item alicuius progenies vel prosapia: est propago propagas, quod respicit producentē vel procreantem. inde dixit quidam:

Propago est æquiuocum.

Vitem propago, bibet inde futura propago.

c ¶ Commorantur:] vide eo. tit. vt commissi. li. 6. ver. & contra illos.

d ¶ Vltionem.] eod. tit. ad abolendam. & cap. excommunicamus.

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO, vel casuali.

Cōtinua. tio.

[Visum est superius de crimine hęresis, qđ est grauissimum crimen: nunc vidēdum est de alio crimine, videlicet de homicidio. Et quia homicidium aliquando committitur volūtarie cum deliberatione, aliquando casualiter; ideo annectitur præsens rubrica, de homicidio voluntario vel casuali.]

1 Furiosus.] Se summat habens duo dicta, in quorum primo determinat tres casus, in secundo, quartum. præsupponendum est, qđ si quis hominem occiderit, vel hominis membrum mutilauerit, id est separauerit, talis efficitur irregularis: adeo quod si tempore homicidij nō sit promotus ad sacros ordines, non poterit promoueri. Si vero sit promotus, non poterit ministrare in ordinibus susceptis, nisi cum eo dispensetur. Et licet dicant quidam, quod nullo modo possit dispensari cū talibus: quia sunt irregulares de iure diuino per illa verba ad Dauid regem: Non ædificabis mihi templū quia vir sanguinis es: tamen communis opinio est, quod possit dispensari: sed Papa nō consueuit dispensare cum talibus.

CASVS. Quidam furiosus incidit in furiam, adeo quod erat mente alienatus: iste non fuit positus sub custodia à suis parentibus: quod fieri debebat, per l. diuus. ff. de offic. præs. Iste furiosus occidit aliquē, vel mutilauit membrum hominis: postea fuit à furore liberatus Quæritur, an possit in ordinibus susceptis ministrare: Dicit Clemens quod sic. Idem dicendum est, de infante. Idem de illo, qui dormiendo aliquem occidit. Idē de illo qui occidit aggressorem, cum non possit aliàs mortem euitare, adeo qđ iste sic inuasus posset se defendere. hoc dicit. H.R.

† Hanc Clementinā latissime repetiuit Didacus Couarruuias, eum videto.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q mutilatio fit per separationem membri: sed debilitatio est quando non fit separatio, sed redditur corpus debile. Nota q furiosus ex homicidio nō incurrit irregularitatē. No. q furiosus proprie nō delinquit, quia delictū non fit sine animo delinquēdi. Nota q ex homicidio vel mutilatione incurritur irregularitas. Nota q idem dicendū est de infante, sicut dictum est de furioso. secus de impubere proximo pubertati. quia in eo cadit omne delictum pręter carnis, nisi malitia & vigor naturalis suppleant ætatem: quia etiam talis impubes potest contrahere matrimonium. Nota ex quibus quis incurrit irregularitatē: scilicet ex homicidio & mutilatione. & re-

quiritur quòd sit membrum principale: ideo clericus mutilando digitum, non efficitur irregularis, quia digitus non est membrum sed officiũ membri. l. hermaphroditus. ff. de statu homi. Nota ꝙ licet sit licitum alicui vim illatam repellere, ita quod non teneatur fugere, cum esset honesta persona, cui non esset honestum fugere si resistendo occidat; incurrit irregularitatẽ, licet non veniat puniendus in foro sæculari. Nota ꝙ mutilare & occidere æquiparantur quo ad contrahendam irregularitatem de hoc in gl. not. quo ad irregularitatem. Nota ꝙ multiplex est irregularitas, quod videtur velle littera ibi: [Nullam irregularitatem.] est enim quædam, quæ tantum impedit promouendum: quædam deijcit etiam iam promotum, vt not. 50. dist. de his. de homi. sicut.

Furiosus a, aut infans b seu dormiens c hominem mutilet d, vel occidat, nullam e ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem f de illo cẽsemus, qui mortem g aliter uitare non h valens, suum i occidit k vel mutilat inuasorem.

TITVLVS V.

De vsuris.

[Prima glossa dicit quid determinat.

a ¶ Si furiosus.] se summat habens duo dicta, in quorum primo determinat tres casus: in secundo quartũ. Et primo determinat quæ habentur 15. q. 1. §. de furiosis. vsque ad finem quæstionis. & quæ no. ead. q. in summa. & c. merito.

[Glossa sequens per septem similia, & per rationem coadiuuat textum.]

Furiosus iniuriam facere nõ potest.

a ¶ Furiosus.] Iste siue continuo furore laboret, siue ꝑ interualla: quamdiu furit, pati potest iniuriam, sed nõ facere. ff. de iniur. illud. canonizata 15. q. 1. illud, & q̃d per eum fit, habetur perinde, ac si casu aliquo accidisset sine facto personæ. ff. de admini. tuto. l. vlt. in fi. vnde si damnũ dat non tenetur Aquil. sed est perinde, ac quadrupes fecisset, vel tegula cecidisset. ff. ad leg. Aquil. sed & si quæcũq;. §. 2. Et idẽ ibi dr̃, de infante: & alibi dr̃, ꝙ infans vel furiosus ꝑdidit vel corrupit, impunitũ est. ff. de rei vendi. ꝙ infans. & rõnẽ reddit lex, quæ de homicidio loquit̃. ff. ad leg. Corn. de sica. l. infans vbi dr̃: infans vel furiosus si hoĩem occiderit, lege Cornelia non tenetur, cum alterũ innocentia consilij, alterũ fati infelicitas excuset. satis ergo suo furore punitur. ff. ad leg. Pomp. de paric. l. penult. in fi. ff. de offic. præsi. diuus. 1. respon. & afflictio non est addẽda afflicto 7. q. 1. cũ percussio. de cler. ægro. c. penul. C. de episco. audien. tam demẽtis. in fi. Sicut ergo furiosus non testat̃. C. q. testa fac. poss. furiosum. de succe. ab intest. c. fi. nec religionẽ profitetur. 17. q. 1. Gonsaldus. de regula. sicut tenor. nec matrimoniũ contrahit. de spõ. dilectus. nec baptizat. de hoc. 1. q. 1. §. ecce quãdo. nec baptismũ recipit nisi in casu. de bapt. maiores. ita nec occidẽdo irregularitatẽ cõtrahit, vt hic. & facit 3. q. 6. indicas. & quis probet, ibi not. & in præd. decre. cũ dilectus in glo. hoc ideo. & quomodo probetur, ibi scripsi. & facit quod not. 46. dist. c. 1.

Furiosus testari nõ põt, nec religionẽ profiteri, &c.

[Glo. seq. rationem reddit, quam fortificat. secundo ponit opi. Host. hic reprobatam.]

Puer non doli capax aliquem occidẽs, an sit irregularis.

b ¶ Infans.] minor septennio. C. de iure delib. l. si infanti. de despon. impu. c. vnico. in princip. lib. 6. & est rõ (de qua supra dixi) quia ætas illa ignorat quod videt. C. de fal. mo. l. 1. inde est, ꝙ ex taliũ spõsalibus nõ contrahitur publica honestas. de despõ. impu. litteras. & c. accessit. Sed Host. in decret. illa de delictis puerorũ, dicebat, ꝙ puer non doli capax, si proijciendo lapidẽ vel cultellũ occidit aliquẽ, irregularis est, licet nõ habuerit animum occidendi: quia in lege promotionis nõ voluntas, sed factũ attenditur: dicebat tñ talem homicidium dispensatione dignũ, cum censeat̃ quasi casuale non habita distinctione, ex quo nõ discernit an dederit operam rei licitæ, vel adhibuerit diligentiam. hoc hic reprobatur.

Dormiẽdo aliqui agi possunt.

c ¶ Dormiens.] de isto habetur de baptis. maiores. §. verum. ff. de acq. poss. l. 1. § furiosus. sicut aliqui dormiendo loquuntur, ita sunt qui agunt ẽt dormiendo.

¶ Clemens quintus in cõcil. Viennensi.

¶ Officiales communitatum facientes, dictantes, vel scribẽtes statuta super vsuris soluẽdis, nõ repetendis uel nõ restituendis vel iudicantes secundum illa, vel non delentes illa (si possunt) intra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excommunicati sunt. Ioan. Andr.

[Glo. seq. æquiparationem probat per alia nouem iura.

d ¶ Mutilet.] not. quo ad irregularitatem mutilationem homicidio comparari. ad idem 51. dist. aliquantos. & c. si quis post. & ca. qui in aliquo. 54. dist. si Euangelica. ne cler. vel mon. clericis. & cap. sententiam. de rapt. in archiepiscopatu. de cle. pug. in due. cap. 1. in fi. eo. tit. is qui lib. 6.

e ¶ Nullam.] hoc tollit dictum illorum, qui dicebãt tales quo ad ordines suscipiendos irregulares esse, sed non quo ad susceptos: quod videbatur placere Gratiano 15. q. 1. in fi. Item illorum, qui distinguebant dispensabilem ab indispensabili, vt dixi in gl. minor. in fine.

[Gl. seq. dicit quid determinat, secunda pars, & tres opin. ponit.]

f ¶ Et idem.] determinat no. 50. dist. de his. sup. eo. ti. c. 2. & c. sicut dignũ in fi. magnę gl. per quæ patet, ꝙ triplex in hoc erat opinio: Prima Hug. ꝙ talis erat irregularis. Secunda, Io. & Gof. ꝙ quo ad suscipiendos irregularis esset, sed dispensabilis: sed in susceptis licite ministraret. Tertia hic approbata fuit Bart. Brixien. in prædicto ca. de his. & in quæstione quæ incipit: Aliquis repellendo violentiam, quam tenebat Hostien. in prędi. decre. 2. & in decre. sicut dicens quod Clemens quartus & curia sic tenebat.

g ¶ Mortem.] propriam, vt sequitur.

[Glo. seq. exemplificat, & dubium soluit.]

h ¶ Non valẽs.] Inangulatus erat, vel sic arctatus ꝙ fugere nõ poterat 1 nec se iuuare clamore, vel aliter. Si de hoc dubitatur, in foro contentioso, nõ crederetur sibi: sed per circunstantias apparentes oporteret hoc iudicari. in foro pęnitentiali crederetur hoc asserenti. eod. tit. significasti 2. de spon. tua.

1 Vid. Alexan. cõs. 105. lib. 1. incip. Visis, & oportet consideratis, & Aretini consi. 10.

[Glo. seq. not. à contrario, & id approbat. & obiectioni respondet.]

i ¶ Suum.] hęc littera innuit secus in illo qui occiderit uolẽtem occidere patrem, filium, coniugem, uel personam coniunctam, quam aliter iuuare nõ poterat: quod uerũ puto, quasi casus ille non includatur sub necessitate ineuitabili, sed euitabili. Et hoc dico, dato ꝙ uerũ sit quod no. Inn. de sent. excom. si uero 1. ubi tenet, ꝙ eo casu percutiens clericum non est excõmunicatus, ut ibi scripsi. irregularitas enim ista cõtrahitur sine culpa etiam ex merito, vt in iudice iuste occidente. 51. dist. c. 1. & dixi de spon. inter opera. sed illa excommunicatio non: immo oportet quòd præcedat diabolica suasio circa clericum percutiendum. 17. q. 4. si quis suadente.

k ¶ Occidit.] etiam vibrando, nec restringas ad exemplum, quod ponit glo. pen. Ber. in decre. sicut.

DE VSVRIS.

Cõtinuatio.

[Visum est supra de quibusdam delictis: verum quia crimen vsurarum est graue; ideo videndum est de vsuris.]

Ex

EX graui.] Tres sunt partes principales. In prima parte præmittit abusum circa vsurarum solutionem, & repetitionem, & constitutionem, per quam excommunicat ipso facto fauentes vsurarijs in sex casibus hic positis. In secunda præmissa ratione statuit librum seu codicem rationum vsurarij debere exhiberi ibi, [Cæterum.] In tertia parte declarat hæreticum esse asserere pertinaciter exercere usuras non esse peccatum: & contra suspectos de hoc uel diffamatos de hoc velut de hęresi posse ꝓcedere: tertia ibi, [Sane.] Imola. ¶In concilio generali in ciuitate Viēnensi celebrato, plures iudices ciuitatum in fraudem concilij Lateranēsis, de quo in c. quia frustra. eod. tit. in antiq. faciebant statuta de vsuris non repetendis: & nō soluendis: & per sua statuta cogebant debitores ad illas usuras soluēdas indirecte, sic uidelicet cū benescirent ꝙ vsuras nō possent habere a suis debitoribus, ipsi mutuabant pecunias, & cōueniebant simul dicentes: Ego mutuabo tibi cētum vsque ad decem annos, & tu in termino solues mihi illa cētum: Et iterum dabis mihi nomine mutui totidem. hoc est, iterū te obligabis in centū: & istud erat magis graue debitoribus, quàm si soluerent vsuras. Conciliū ordinauit ꝙ talia statuentes, & ēt dictātes statuta illa, & etiam successores eorum utentes illis statutis sunt excōmunicati. Sed quid si solui usuras, & illas uolo repetere, ad ꝓbādū solutionē vsurarum peto mihi edi librum rationū: utrum teneatur creditor mihi edere, i. monstrare & ostendere librum rationum? Videtur ꝙ nō: quia est instrumentum priuatum, & instrumēta priuata non debent edi: Dicit ꝙ immo debet edi: & hoc est speciale in odium usurarū. Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ facientes statuta impedientia repetitionē vsurarum, uel compellentia debitores ad solutionē vsurarū, ipso facto sunt excōicati. Idē de scribentib. vel dictantib. illa statuta Not ꝙ licet regulariter reus nō teneatur edere instrumenta ad fundādum intētionē actoris. l. qui accusare. C. de eden fallit in vsurarijs. & hoc in odium usurarum ut ipse teneatur edere, idest monstrare instrumentum ad fundandam intentionē actoris. Not. ꝙ asserens, idest affirmās exercere vsurā non esse peccatū, potest ut hæreticus puniri si ꝑtinaciter asserat, & peccat contra articulum, In unam sanctā ecclesiā catholicam. Not. ꝙ in offensam Dei est quidquid statuit in fauorem vsurarum, & dicit Stephanus, ꝙ est in offensam: quia per hoc ei aīas furantur. 14. q. 5. pœnale. Not. contra statuta iniqua: & facit Isa. 10. Væ uobis qui conditis leges iniquas. Zabar.

[Prima gloss. simul summat, & diuidit.]

a ¶Ex graui.) Casus. Officiales cōitatū faciētes, dictā-

tes, uel scribentes statuta super usuris soluēdis, nō repetendis, uel non restituendis; uel iudicantes secūdū illa, uel non tollētes illa si possunt infra tres menses de libris cōitatū: uel illa seruātes, excōicati sunt. hoc primo. Fœneratores in causis usurarū edere coguntur libros rōnū suarū, hoc scđo. Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatū, hæreticus est. hoc tertio, pares patent.

[Glossa sequens in quæstione remittit.]

CAP. VNI.

EX † graui [a] ad nos insinuatione peruenit, quòd quorundam cōmunitates locorū in offensam Dei & proximi [b] ac contra iura [c] diuina pariter & humana [d] usurariam approbantes quodammodo prauitatem, per statuta sua iuramento [e] quandoq; firmata, usuras exigi & solui nedum cōcedunt, † sed ad soluendas eas debitores scienter compellunt, ac † iuxta ipsorum continentiam statutorum grauia imponendo plerunq; vsuras repetentibus onera [f], alijsque utendo sup his diuersis coloribus, & fraudibus exquisitis [g] repetitionem impediūt earundem. ¶ Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare uolentes, sacro approbante concilio statuimus: ut quicunque communitatum ipsarum Potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, cōsiliarij, aut alij quiuis officiales statuta huiusmodi de cætero [h] facere [i], scribere, uel dictare [k], aut ꝙ soluātur vsuræ, uel quòd solutæ cum repetuntur non restituantur plene ac libere scienter iudicare [l] præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrant [m]: Eandem etiam sententiā incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem [n] ha-

†Pro materię intellectu vide B. Tho. 2. 2. q. 78. per totam q.

† al. sed & ad soluendum easdem, &c.

† al. aut.

b ¶ Proximi.] cui restitutio debetur. An vero ualeant talia statuta, quæ tollunt rerum dominia, uel actiones ꝓuenientes đ iure gētiū uel ciuili. satis scripsi post Inn. & Host. & Compost. đ cōstit. q in ecclesiarū. & facit quod not. ff. de const. prin. l. 1.

c ¶ Iura diuina.] Leuitici 25. Deuter. 23. Lucæ 9.

d ¶ Humana.] idest ab homine tradita, & de iure canonico loquitur, saluo ꝙ not. 14. q 4. quid dicam. & eod. tit. c. 3. & C eo. ti. Authent. ad hæc. & in Auth. de ecclef. tit. in prin. coll. 9.

[Glo. seq ponit dictum, & eius rationē, & obiectionem soluit.]

e ¶ Iuramento.] qđ nō obligat [1] de reg. iur. non est. lib. 6. cum principale nō teneat de so cōp. si diligenti. Non obstat de iurei. debitores. quia licet ualeat iuramentum debitoris super usura soluenda, cum seruari possit sine periculo animæ, nec sit in alterius præiudicium: iuramentum tamen super seruando iniquo statuto, de quo hic loquitur, respicit alterius præiudicium, ut supra: nec seruari potest sine periculo salutis æternæ, sicut nec statutum.

f ¶ Onera.) Fertur ꝙ Pergami est statutum, ꝙ repetentes vsuras in foro ecclesiastico, per potestatem cogantur usurario mutuare tantā pecuniam a tanto tēpore, q̄to tenuerūt pecuniā usurarij: deducūt ergo naturalē obligationē in ciuilē, qđ nō licet [2]. ut scripsi cod. ti. consuluit. (ibi scribit. Io. Goff 14. q. 3. c 1.)

g ¶ Exquisitis.] simile de hæret. statutum. 1. lib. 6.

h ¶ Decętero.] quo ad pęnam excōmunicationis, quam imponit infra, respicit futura: ratio tamen constitutionis est antiqua eo. ti. cum tu. Io. And.

(Glo. seq quærit, arguit pro, soluit contrarium.

i ¶ Facere.) quid si fiat statutum, ꝙ nullus pro vsura recipiat ultra [3] duos denarios pro libra in mēse? videtur ꝙ locum habeat pœna. quasi de pluri negando videatur de tanto concedere. de præsump. nonne. cum concor. contrarium puto eo. ti. quanto. de treug. & pace. cap 1.

k ¶ Dictare. concor. ne cler. uel mon. sententiam.

l ¶ Iudicare.) de scribentibus iudicata non exprimit, sicut in decret. nouerit. de sent. excomm.

m ¶ Incurrāt.) incōtinēti sine tēporis interuallo. & uide qđ scripsi in decr. nouerit. sup uerbo, statuarios.

n ¶ Potestatem.) sic ergo intelligatur. de sent. excō.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7.

2 Vide Decium cons. 118. col. 3.

3 Idē de dictione, ꝑter, tenet apostilla ad Abbatē i c. litteras de præsū. & Dec. cōs. 87. colum. 2. in 8. uol.

nouerit. & ibi no. per Inn. & Host. & eo. tit. grauem. & intelligo de potestate iuris & facti.

a ¶ Tres menses.] in decr. nouerit. dantur duo tātū, sed casus sunt diuersi: & ibi statutum erat contra libertatem Ecclesiæ, hic aliàs iniquum.

i ¶ Ipsos.] usurarios & idē puto de ipsorum hēdibus suis uel extraneis. de usur. tua nos. & c. Michael. ff. de eden. si quis ex argentarijs. §. 1. & l. quædam. §. nihil.

[Gl. sequens quęrit, arguit, & soluit: contrario respondet, & solutionem modificat.]

buerint) intra tres [a] menses deleuerint, aut si ipsa statuta siue consuetudines effectum eorum [b] habētes quoquomodo pręsumpserint obseruare. [c]

¶ Fœneratores in causis vsurarum edere coguntur libros rationum suarum. Io. And.

¶ Cæterum quia fœneratores sic ut plurimum cō tractus usurarios occulte ineunt & dolose [d], ꝙ vix conuinci possunt de vsuraria prauitate, ad exhibendum cum de usuris agetur [e] suarum codices [f] rationum [g], cēsura [h] ipsos [i] decernimus ecclesiastica compellendos. [k]

¶ Pertinaciter asserens exercere usuras non esse peccatum, hæreticus est. Io. And.

¶ Sane si quis [l] in illum errorem inciderit, ut pertinaciter [m] affirmare [n] præsumat, exercere usuras nō esse [o] peccatū: Decernimus eū uelut hęreticum [p] puniendum: locorum nihilominus ordi

b ¶ Eorum.] scilicet statutorum. Et hoc dicit, quia quandoque non statuunt talia, sed assuescunt, idest in consuerudinē deducunt.

c ¶ Obseruare.] vt scripsi secūdum Inn. in decr. nouerint obseruantes, nisi sint de psonis expssis, excōmunicati non sunt.

d ¶ Dolose.] satis scripsi de empt. & uend. ad nostram.

e ¶ Agetur.] quo casu proceditur simpliciter & de plano. sup. eadem compil. de iudi. dispendiosam.

Codex ꝙ significat

f ¶ Codices. licet hoc sit speciale nomen cuiusdam libri ciuilis scientię: tamē ampliatur ad omnes libros. de sum. trin. damnamus. ver. non enim. ff. de eden argentarius. §. 1.

[Glo. seq. de rationum editione remittit, distinguens triplicem formam petendi, ostendit quid addit decret. hic: in fine dubium soluit.]

Editio rationis p quas actiones petitur.

g ¶ Rationū.] vide quod not & dixi de prob. c. 1. & p Azonem in sum. de eden. §. nunc. de editione rationum. Quicquid scribatur de rationibus edendis, veritas vī, ꝙ rationis editio per speciales actiones petitur à tutore, curatore, socio, pcuratore, & gestore, s. p actiones tutelæ, pro socio, mandati, & his similes: sed per edictum de edendo, iuste petitur ab illo qui fecit illam ex publico officio: sed si non petitur ratione publici officij, tunc vī idem in illis quod in instrumentis. Si igitur vt priuatus quis conficiat scripturā in libro de datis & acceptis, non cogitur ad illas rōnes edendas sine causæ cognitione & in causę cognitione, vertitur ꝙ illis vtatur, vel ꝙ petēs sit priuilegiat⁹, vt fiscus. ff. de edē. l. 3. & sic pōt recte intelligi. l. j. C. d̄ edē. hoc ergo nouū facit hæc cōstitutio, ꝙ addit aliū casū priuilegiatū, in quo ēt talium rōnum fit editio, q̄ ante constitutionem istam nō fiebat, vt fuit olim determinatum per dn̄m Iacobum de Mysio fratrem Archidiaconi, qui quærebat de manifesto vsurario, qui epo satisdederat. quod vide in Mercu. hoc tit. sub litera E. Item scias ꝙ istis rationibus staretur [4] contra eos, pro eis non C. de prob. l. instrumenta. & l. rationes. & l. exemplo. & not ff. de eden. l. quędam. §. nummularios. in gl. sed an idem hodie. & facit quod not. de fid. inst. in c. 2. in fi. 1. glo. & 24. q. 2. sane profertur. in glo. sed quod.

4 Vide Abbatem in c. 2. de fi. instru.

[Glo. seq. not. ex pœna expressa, & remittit, secundo, quæstionem soluit.]

h ¶ Censura.] quid contineat, habetur de verb. signi. quærenti. Nō vult ergo hęc cōstitutio, ipso inuito domum ipsius ingredi, vel arcā ipsius frangi. & vide qd̄ not. in Spec. de instr. edi. §. videndum restat. ver. pone instrumenta. Et quia hanc censurā licet non directe, tamen indirecte contra Iudæos exercet Ecclesia. eo. tit. post miserabilē. & c. quanto. satis videretur, ꝙ ēt in Iudęis haberet hoc locū, si per sæculares principes tales libros edere non cogantur, per iura prædicta, & facit, quod dicam infra parte proxima.

K ¶ Compellendos.] qd̄ si dicat vsurarius vel hæres se non habere rationes, vel se illas perdidisse? Videretur credendū ipsi⁹ sacramento. ff. de eden. l. pretor. §. sed si seru⁹. C. de fid. inst. l. vlt. qd̄ me. cau. c. vlt. & facit quod not. de priuil. cū olim 1. dic. cōtra. facit de pur. can. c. 1. In eo ergo ꝙ dicit se nō habere vel perdidisse nō credetur nisi aliter pbet. hēt ergo probare amissionē cū casu, pone incendio, uel ruina. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. in fi. l. vlt. de fid. instr. Et qd̄ not in decre. cū olim. nō obstat: quia ibi necesse est plene pbari tenorem: non fit ergo magnum præiudicium, si super amissione statur iuramento. facit de proc. ex insinuatione. Sed cognosco vsurarium, non qui scribit rōnes in libro, sed in schedulis, quas statim dilacerat solutis credito & usuris: si tali succederet hæres nō usurarius, sed aliàs fide dignus, statim uideret̄ stari iuramento, si huic rei fama consentit. de testi præterea. de prob. cum causā. de præsūp. illud. & hoc casu, vel qn̄ aliàs nō possēt haberi, posset recurri ad suffragiū decr. ad nr̄am 2. d̄ iurei.

l ¶ Si quis.] vsurarius uel nō. Et sic no. ꝙ iura nō solum puniunt vsurarios, de quorum pœna eo ti. quia in omnibus. & cap. pręterea. & c. quamquam. lib. 6. sed etiam puniūt fauentes, qui. s. ad hoc opus alienigenis domos concedunt: uel tales in terris suis habitare permittunt. eo tit. usurarum. lib. 6. Item fauentes per modum, de quo supra 1. responso. grauius autem puniūtur fauentes per modum hic expressum. Et sic patet plus puniri auctorizātem, quàm faciētem. de hoc de offic deleg. c. 1. 5.

m ¶ Pertinaciter.] habet̄ hoc uerbum s̄. ead. compil. de summa trinit. c. vnico. §. porro. & ibi exposui.

5 Et vide ibi Philippū Deciū.

n ¶ Affirmare.] vide quod not. de sum. trini. c. 1. li. 6. in vlt. glos.

[Glossa sequēs ponit duo dicta, q̄ repbat & remittit.

o ¶ Nō esse peccatū.] ex his aliqui dicūt usurarium nō obligatū restitutioni: alij fatentur eum restitutioni obligatū: sed sicut mutuū, cōmodatū, vel depositū recipiens facta restitutione, ad quam obligatus est, nō pænitet: ita usurarius facta restōne usuræ, pænitere non tenetur. sed hoc est falsum: quia obligatus restōni ex delicto, furto, usura, rapina, uel simili modo, etiam post restitutionem habet pænitere. de homic. sicut dignū. §. eos. de fur. c. ult. de rapto. c. 2. de iniur. si quis domum. cum similibus. & uide quod no. Hos. in summa. de pœn in ult. col. ver. sed nūquid sufficit. & sequentibus.

Vsurari⁹ ēt facta restōne pænitere

[Gl. sequēs rōnem ponit: & soluit q̄stionē de Iudęis]

p ¶ Hęreticum.] nō solum est hæreticus male sentiēs de articulis fidei vel sacramētis ecclesiæ, de hære. ad abolēdam. in prin. sed ēt qui peruersum habet dogma, vel falsas, uel nouas opiniones gignit, aut seqtur. 23. q. 3. inter schisma & hęresim. & c. hęreticus. istud aūt est ꝯ doctrinam Ecclesiæ. eo. ti. c. 3. & c. cū tu. in fi. Iudæi

Hæretic⁹ q̄s ē, & ti de Turre crematā summa Ecclesi li. 4. pat. c. 12. & s.

dei vero, qui dicūt hoc, inducētes auctoritatē Deu. 23. Non fœneraberis fratri tuo: pro quiq. facere vr̄ 14. q. 4. ab illo. nō includunt̄ hac cōstitutione: q̄a nō cadit in illos proprie hęresis q̄ diuisionē notat, quia ipsi nunq̄ in vnitate fuerūt. Itē certū est, φ peccāt in articulos fidei, q̄ nō sapiunt humanitatē Christi, de quib. dr̄ de sum. trin. firmiter, & hoc scit Ecclesia, & illos sustinet, & nihil ad nos, &c. 2. q. 1. multi. de diuor. gaudemus. posſent † tñ super his per Ecclesiā cōpesci, si talia dogmatizarent inter Christianos, vt scripsi post Innoc. & Host. de voto, φ super his. ver. defensione. sicut & in alijs casibus coercentur, qui no. de Iudæ. Iudæi siue. Ad rōnes vero ipsorum responde vt scripsi eod. tit. conquestus. & not. Host. in sum. eo. tit. §. in aliquo

† Iudęi qñq; pos sunt ab Ecclesia coerceri, & in quibus casib. p Ecclesiā puniātur vi in extrauagāti Gregorij xiij. incip. Antiqua Iudæorum improbitas edita āno Dñi 1581.

a ¶ Non omittant.] p modū de quo sup. ea. compil. de hæret. c. 1.

DE EXCESSIBUS prælatorum.

[Visum est supra de vsuris. & de diuersis criminib. & eorū pœnis: verū quia qñque prælati excedunt fines, siue limites suæ potestatis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de excessib. prælatorum.

Frequens.] Diuiditur in tres partes: q̄a primo concilium narrat xxx. grauamina, quæ inferebātur religiosis. Secūdo præmissa rōne ꝯ illa ꝑuidet. Et sic præcipit ab illis pręlatos cessare, & facere suos subditos cessare: iubēs ipsorū religiosorū priuilegia & iura seruari, ibi: (Verū.) Tertio cōtra xxx. grauamina ꝑuidet, ibi: (Et qm̄.) Prima pars posset subdiuidi in tot. partes quot sunt grauamina. Imol.

¶ In concilio Viennensi fuit expositū, φ diœcesani nō contenti suis finib. & metis, sed in odiū exēptorū, qui subsunt dño Papæ immediate, vel alij, cui Papa dedit in cōseruatione, cōmittebāt xxvij. vel xxx. excessus in ipsos exēptos, qui excessus sunt clari in textu: Cōciliū ordinauit, φ diœcesani cesēt ab hmōi excessib. & φ dimittāt ipsos exēptos in quiete: hoc dicit. H. R.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, φ ordinarius non hēt iurisdictionē in exēptos, nisi ī casib. à iure ꝑmissis ideo ꝑcessus corā ordinarijs agitatus est nullus ipso iure, ita φ exēpti ñ tenent̄ appellare. Not. φ diœcesani nō dēnt ꝑ obliquū exercere illud, φ de directo eis ñ ꝑmittit̄: & sic nō permittitur vna via, φ alia est prohibitū. Item nota φ exempti dēnt contribuere in iucundo aduētu epi: φ appellamus subsidiū charitatis. Not. φ Christianitatis ē vna Ecclesia, licet hēat plura mēbra.

narijs & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungētes, vt cōtra eos, quos de errore hmōi diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant [a].

TITVLVS VI.

De excessibus prælatorum.

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ *Prouiderat Cregorius contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eo. tit. nimis. 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubens ipsorum priuilegia & iura seruari. hoc dicit. Io. Andr.*

CAP. VNICVM.

Frequens [b] & assidua nos quorūdam religiosorum querela circumstrepit [c], quòd plerique episcopi, & eorum superiores, [d], ac cæteri ecclesiarum prælati, ipsorum religiosorum quietem iniuste in subsequentibus multipliciter inquietant [e]. Quidā enim exemptos capiunt, [f] & incarcerant, in casibus non concessis à iure [g]. Quidam [h] per grauium interminationem [i] pœnarum impediunt, ne debentes exēptis decimas seu redditus illos soluāt eisdem: Ne ve [k] aliqui Missas eorum audiant [l]: Molentes [m] in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Seruientes quoque & vasallos, & domesticos [n] eorundem, vel alios qualitercumque contrahentes & participantes cum ipsis suspendūt, interdicunt, & excommunicant absq; causa rationabili [o] pro libito voluntatis [p]: Bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes: Et appellationibus [q], quas prædicti exēpti ob prædicta,

Not ibi, (Cū armis & erecto vexillo,) φ eps vel etiam quicunq; alius nō debet violentiā publicā cōmittere cū armis & vexillo erecto, immo violentiæ sunt à iure reprobatæ. Not. φ hic prouidet̄ ꝯ grauamina, quæ prælati religiosis inferunt. concor. eo. tit. sane. de priuileg. dilecti. & c. quanto. de censi. cle. ad nostrum. Not. ibi, [Cæteri ecclesiarum pręlati:] φ prælati dicuntur non epi: alibi prælati dicūtur soli epi de sepul. cle. dudum. Zaba.

[Prima gl. dicit quid facit, & dat. simile.]

b ¶ Frequens.] prouiderat Greg. ꝯ xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. tit. nimis. 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quib. prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubens ipsorum priuilegia & iura seruari: & est huic simile sup. eadē compil. de censib. ad nostrum.

c ¶ Circunstrepit.] sumptum 54. dist. frequens. & de rest. spol. frequens. & in princ. lib. 6. & ibi exponitur.

d ¶ Superiores.] archiepiscopi & patriarchæ.

e ¶ Inquietant.] sumptum eod. tit nimis. in princip.

f ¶ Capiunt.] etiam prælati sunt excommunicati cum iniuriosas manus inijciūt in clericos. de senten. excommun. vniuersitatis.

g ¶ A iure.] de priuileg. cap. 1. lib. 6. de hæret. ad abolendam. Per has tamen constitutiones Clemen. in multis casibus habent ordinarij iurisdictionem super exemptos, quos dicam inf. de pęnis. cap. 2.

h ¶ Quidam.] secundum.

i ¶ Interminationem.] hoc non ligat ad pęnam, quod dic vt no. de sagit. c. vnico. cum concor.

K ¶ Neve.] tertium.

l ¶ Audiant.] quod tamen licet sine pręiudicio parochialium ecclesiarum. de paro. c. 2. quod dic vt ibi, & quod eis offertur, suum est de sta. mon. c. 1. religiosi tamen non debent aliquos retrahere ab accessu vel frequentia suarum ecclesiarum. inf. tit. 1. c. 1.

m ¶ Molentes.] quartum.

n ¶ Domesticos.] inf. tit 1. c. 1. ad finem.

o ¶ Causa rationabili.] contra hoc erat prouisum. de sent. excom. sacro.

p ¶ Voluntatis.] contra hos erat prouisum de priuile. quanto, sed illa loquitur de exemptis vel priuilegiatis: ista generalius de omnibus, vt patet in fine.

q ¶ Et appellationibus.] quintum.

vel alia grauamina rationabiliter interponunt [a] quandoque minime deferentes, appellantes occaſione appellationum huiuſmodi interdũ capiunt, aut capi faciunt,& carceri mancipari [b]. quidam [c] præterea capellanos in eccleſijs pleno [d] iure ſpectantibus ad eoſdem (licet nulla cauſa ſubſit legitima) celebrare non ſinunt,nec miniſtrare parochianis eccleſiaſtica ſacramenta. Nonnulli [e] † etiam indebite abbates, monachos, & conuerſos exemptos,necnon & clericos ipſis pleno iure ſubiectos, ſi eis non pareant in his etiam,in quib. non tenentur eiſdem,incõſulta facilitate ſuſpendunt, excommunicant, capiunt & incarcerant, ac loca & eccleſias interdicunt [f] ipſorum. In exigendo [g] inſuper ab ipſis exemptis, ipſorumque ſubditis ſubſidia charitatis,excedũt [h] nimium contra eos. Et inſolitas [i] ac indebitas ipſis contra [k] iura exactiones imponunt.Nouos [l] cẽſus & indebita onera parochialibus imponunt eccleſijs, in quibus exempti ius obtinent patronatus: Proceſſus [m] iuſte factos ſeu ſententias iuſte latas à delegatis ſedis Apoſtolicæ,vel à conſeruatoribus pro exemptis, publicari ſeu executioni mãdari à ſuis ſubditis nõ permittunt [n]: Tabellionibus [o] publicis inhibent ne inſtrumẽta conficiãt [p]: Et iudicibus ne iuſtitiam faciant,ac iuriſperitis,ne conſilium vel auxilium præbeant in cauſis ſeu negotijs eorundem: Præſentatos [q] per exemptos ad ordines, vel beneficia, quorum præſentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, niſi præſentantes ponant obedientiam [r] in ſalutatione litterarum [s], quas pro huiuſmodi præſentatione tranſmittunt: Eccleſijs [t] quoque vacantibus, in quibus monaſteria ius obtinent patronatus (repulſis perſonis idoneis præſentatis ad eas) perſonas inſtituunt inhabiles & indignas [u]. Quidam [x] etiam eccleſias curam animarum habentes ad mẽſam [y] Abbatum ſpectantes, quarum fructus quandoque clericis ſæcularibus tradunt, ſeu

a ¶ Interponunt.]vide quod not.de priuil. auctoritate.lib.6.in vlt.gl.per Inno.& Hoſt.de app.dilectus.

b ¶ Mancipari.]puniendi ſunt, vt 2 q.6.decreto.de appel.de priore.Et timentibus talia ſufficit proteſtari. ꝙ dic vt de appel.ca. vlt.

c ¶ Quidã præterea.] ſextum.

d ¶ Pleno iure.] 19. q. 2. viſis.de priuileg. quoniam.

e ¶ Nonnulli.] ſeptimum.

f ¶ Interdicunt.] ſi de exemptione conſtat, ſententiæ non ligant.de appel. ſi duobus.de relig.domi. cũ dilectus. de hoc de accu. veniens. in vlt.gl. cum ſuis remiſſionibus.

g ¶ In exigendo.] octauum. & argue ad ea quæ ſcripſi de cẽſi. cum Apoſtolus. ſuper verb. charitate. ꝙ epĩs poteſt exigere charitatiuum ſubſidiuum, dummodo ſit moderatum.Io.And.

Epĩs charitatiuum ſubſidiũ poteſt exigere.

h ¶ Excedunt.] cum tamen illud eſſe debeat moderatum. de cenſi.cum Apoſtolus. § prohibemus.de offi. ord.conquerẽte. in fi.

† In vetuſto quodã manuſcripto ita: Nonnulli ẽt abbates indebite monachos & ꝯuerſos ẽt exẽptos, &c.

i ¶ Et inſolitas.] nonum.

K ¶ Contra iura.] eo.tit.c.1.de cenſi.c.3. & c.eccleſijs.

l ¶ Nouos.] decimũ. & eſt hoc contra id.de cenſi.prohibemus.

m ¶ Proceſſus.] vndecimum.

n ¶ Permittunt.] per hoc poſſunt à delegatis vel conſeruatoribus puniri, cum illorum iuriſdictionem impediant de off. de leg.c.1. etiam ab ipſis ſubdelegatis, ſi iuriſdictionem.habent.eo. titu. ex litteris. ſaluo quod de conſeruatoribus dicitur.eod.tit. c. vlt.§.vices lib.6.

o ¶ Tabellionibus.]duodecimum.

p ¶ Conficiant.]in cauſis vel negotijs &c.vt ſequitur & hoc eſt contra formam iuramenti ipſorum: de qua dixi,ne cle.vel mona.ſicut te.& not.in Spe de inſtru. edi.§.reſtat.ver.ſed quæro ſub qua.

q ¶ Præſentatos.]decimumtertium.

r ¶ Obedientiam.]dicendo ſalutem & obedientiam debitam & deuotam:vel his ſimilia,ſi ſunt exempti, non tenentur obedientiam profiteri.de priuileg.cum olim 2.ſi non ſint exempti. ſatis eſt quòd à principio promiſerunt de ſimo.ne Dei.

ſ ¶ Litterarum.]ſit ergo p̃ſentatio per litteras 1 de his quæ fiunt à prælatis ea noſcatur.vbi de hoc in 1.gloſ.

1 Præſentatio fit ꝑ litteras vid̃ Lapũ allegatione 57. & Rocũ Curte de iure patro.

t ¶ Eccleſijs.]decimumquartum.aliàs in eccleſijs

u ¶ Indignas.] ad eorum remotionem dato etiam q̃d eſſent digni,agere poſſunt præſentantes & præſentati 16.q.7.decernimus.de iurepatr. ex litteris.& c.ex inſinuatione.de re iud.cum Berthodus.

x ¶ Quidam etiam.]decimumquintum.

[Glo.ſeq.ponit.dictum Inn.circa id quærit & ſoluit ſol. obijcit & rñdet.

y ¶ Ad mẽſam.]not. Inno.de reb eccle. nõ alie. vt ſuper. ꝙ res in quibus eccleſia habet directum dominium, ſed alius vtile, vt ſunt feuda, non poſſunt dici de menſa: cum alius fructus percipiat & pro tanto illorum etiam ad eccleſiam reuerſorum fieri permittitur noua infeudatio de feudis. ca. 2. Sed quæritur, quæ eccleſia dicatur proprie de menſa prælatorum vel capitulorum, vel ſingularium dignitatum vel præbendarũ? Et videtur ꝙ illę, quę ſunt mẽſis eorum vnitæ, in tantum quod rectorem vel vicarium perpetuum non habẽt alium quam illũ, cui facta eſt annexio. q̃d probat hæc litteræ, & ſup ead.compil.de re. ſcr.ca.1. de ſup. negl. præl.ca.1.Iſtud autem poteſt ſic eſſe per vnionem ſic factam per epiſcopum de conſenſu capituli.ſup. ea. compil. de reb. eccle. non alie.ſi vna.de ſtatu monа.cap.1.§.ad hæc per pręſcriptionem, vt no. in prædi. decre. vt ſuper per papalem conceſſionem, & de hac non dubitatur de priuile.paſtoralis.Nec putes quod eccleſia, quæ pleno iure ſubiectionis ſpectat ad illos, propterea dicatur de menſa:licet enim rector talis eccleſiæ inſtitutionem & deſtitutionem ab illis recipiat, & ab illis viſitetur, etiam quo ad temporalia, non tamen poſſunt fructus ad ſuos vſus conuertere, niſi illam habeant in mẽſam, vel in ſuos vſus conuertendã. ꝙ probant prędicta decreta. Sed obſtat ei ꝙ dixi in ecleſia, quę ſpectat ad menſam poni & deponi pro libito vicariũ temporalẽ. decre.extirpandæ.§.qui vero.de pręb.& s̃.ea. compil. de iure patr.c.1.per q̃ patet, ꝙ in eccleſia annexa quo ad tẽporalia inſtituitur rector vel perpetuus vicarius. Sed dico ꝙ aut eccleſia ſpectans ad menſam prælati, vel collegij, vel dignitatem habentis, vel præbendarij recipit ſuperioris inſtitutionem quo ad regimen eccleſiæ, vel ſaltem populi: & tunc locum habet quod dicitur de vicario perpetuo: aut pleno iure ſpectat ad illum etiam quo ad ſpiritualia, & tunc habet locum quod dicitur de vicaria temporali, etiam ſi ſit curata, vt

Menſæ pꝛlatorũ aliquãdo bona quædã applicantur.

Eccleſiæ poſſunt effici de menſa pꝛlatorum multis modis.

vt hic, & super his vide quod scripsi de præbendis, de monachis. de priuilegijs, pastoralis.

ex quo per epm fit priuatio, vt præmisit. Quicquid tamen dicat Archid. in decret. si propter. puto quod si in priuilegio dicitur de beneficijs diœcesis suæ, venient exempta: secus si diceretur de beneficijs sibi subiectis, & est simile quod scripsi de rescrip. abbatem, vbi patet respon. ad decr. graue. de offic. ordi. quæ inducit ad contrarium.

concedunt ad firmā [a] clericis ipsis decedentibus, suis cōferūt clericis: quāquam ipsæ propter hoc ecclesiæ in veritate non vacent [b]. Nonnulli [c] quoque in ecclesijs monachorum iura ipsorum iniuste sibi appropriant; & de ipsorū redditibus vt volūt, ordinant: ita quòd rectoribus [d] earum † non remanet vnde valeant sustentari [e]. Quidam [f] cum [g] armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiam destruunt exemptorum: quæ etiam tanto tempore possederunt, quòd de contrario memoria non existit [h]: Mittuntque [i] frequenter ad monasteria suarū ciuitatum & diœcesum suos consanguineos & nepotes, & interdum animalia sua cū custodibus, vt eis [k] de bonis monasteriorum debeat prouideri: Abbates [l] insuper & Priores monasteriorum frequenter cōpellunt, vt suis consanguineis & nepotibus monasteriorū suorum seu Prioratuū possessiones † concedant in perpetuum vel ad tempus: quas quidem concessiones (vel † pensiones) nos nullas esse volumus ipso iure [m]: Eosdem [n] quoque abbates & priores quandoq; compellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum [o] interdū suos familiares consanguineos vel nepotes. Frequenter [p] etiam permittunt & tacite cōsentiunt, quòd in suo dominio tem-

porali per milites, vasallos & ipsorum temporales officiales monasteriorum bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in casibus non permissis à iure: Et [q] aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis, & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea [r] interdum iniuste abbates, priores, ac alios beneficiatos beneficijs suis priuant, vt sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu priuilegij, quod asserunt se habere, quòd vsque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni [s]: Quibus [t] non contenti equos, boues, thesaurum, & alia bona monasteriorum & beneficiorum vacantium illicite [u] occupant, quæ essent futuris successoribus reseruanda [x]. Quidam [y] militibus, & alijs potentibus dignitatū suarū redditus & prouentus vendunt ad tempus: vt per ipsos [z] exēpti vicini fortius opprimantur: Nonnulli [a] etiam indebite [b] monasteria dirimunt: Alij [c] domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant [d], & detinent occupata: Pluries [e] quoq; sine causa iusta impediunt, ne exēpti loca sua valeant reparare [f]: Quidam [g] statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegijs [h] exemptorū. Et generaliter [i] quam plures prælati religiosis

---

Glossae:

1 Firma vox est Anglica, de qua vide Host. in ca. vestra de locato, vbi declarat quiquid dari dicatur ad firmam.

a ¶ Ad firmam 1.] de loc. vestra. ne prælati vices suas. c. finali.

b ¶ Non vacent.] facit s. ead. compi. de rescrip. c. 1. de sup. negl. præla. c. vnico. §. præmissa. illi non erant rectores, sed firmarij, secus si rectores fuissent, licet manuales, vt ibi.

c ¶ Nonnulli.] decimum sextum.

d ¶ Rectoribus.] q. alibi dicūtur vicarij. de preben. de monachis. († al. eorū.)

e ¶ Sustentari.] cōtra id sup. ead. compil. de iure patrona. c. 1. cum concord.

f ¶ Quidam.] decimum septimum.

g ¶ Cum armis.] tenentur ergo de vi publica. de hoc de ord. cog. c. 2. in 1 glossa.

h ¶ Non existit.] & sic in præscriptione releuaretur ab onere probandi titulum, de præscrip. c. 1. lib. 6.

i ¶ Mittuntque.] decimum octauum.

K ¶ Vt eis.] scilicet consanguineis, nepotibus, animalibus, & custodibus ipsorum.

l ¶ Abbates.] decimum nonum.

m ¶ Ipso iure.] concor. sup. ead. cōpil. de reb. eccle. non alie. ca. 1. & ibi concedenti pœna suspensionis imponitur.

n ¶ Eosdem.] vigesimum. († al. pensiones.)

o ¶ Monachandum.] quod quandoque spectat ad solos platos. quod dic vt de regula. c. fin. lib. 6.

p ¶ Frequenter.] vigesimum primum.

q ¶ Et.] repetere, per mittūt quod alia, & c.

r ¶ Præterea.] vigesimum secundum.

† Hęc duo verba: vel pēsiones, non habentur in antiquioribus codicib. et impressis.

[Gl. seq. dicit quod probet, & quod non probet, & quid de casu tenendum.]

s ¶ Primi anni.] de rescrip. si propter. lib 6. Et licet hæc littera posset induci, quod priuilegium tale comprehendat beneficia etiā spectantia ad exemptos: non tn̄ probat de beneficijs exēptis;

t ¶ Quibus.] vigesimum tertium.

u ¶ Illicite.] Illa. n. quæ ad fructus non pertinent, vsurpare non debent. de elect. generali. §. vlt. lib. 6 & concord sup. ea. compil de deci. cap. 3.

x ¶ Reseruanda.] de offic. ordin. præsenti. lib. 6.

y ¶ Quidam.] vigesimum quartum.

z ¶ Vt per ipsos.] hoc aliàs licitum, ex animo fit illicitum: super quo vide quod not. de reg. iur. locupletari. lib. 6 11. q. 3. si quis vero & est simile huic de deci. in aliquibus. de Iudæ. c. penult. & quod scripsi de sent. excom. quantæ. (Licitū ex animo fit illicitū.)

a ¶ Nonnulli.] vigesimum quintum.

b ¶ Indebite.] ergo secus si ex causa iusta. 7. q. 1. & temporis. 16. q vlt. si quis vult. de conse. dist. 1. tribus.

c ¶ Alij.] vigesimum sextum.

d ¶ Occupant.] dicendo sibi ius per violentiam, & cadunt à iure suo, si quod habēt. C. vnde vi, si quis in tantam. 16. q. 6. placuit. de præben. cum qui. lib. 6.

e ¶ Pluries.] vigesimum septimum.

f ¶ Repatate.] quod tamen Iudæis permittitur de suis synagogis, iuxta primum statutum, de Iudæis, consuluit.

g ¶ Quidam.] vigesimum octauum.

h ¶ Priuilegijs.] hoc non possunt 25. q. 2. c. 1. & 2. immo nec ipsum principem decet hoc facere, de reg iur. decet. cum suis concor. lib. 6.

i ¶ Et generaliter.] vicesimū nouū gn̄ale.

a ¶ Priui-

a ¶ Priuilegia.] decurtanda etant ipsis eorum priuilegia, de priuil. dilecti.
b ¶ Saluatur.] de summa trinita. c. 1. §. vna.
c ¶ Vnus est Dominus.] ad Ephes. 4. habetur de hac triplici vnitate, & sup. ea. cõpil. de summa trini. c. 1. §. ad hoc, & ĩ. de sentẽ. excom. c. 1. ad idem 24. q. 1. loquitur.

Decet nõ cernit honestatem.

d ¶ Decet.] inspicimus quod deceat, qđ proprie respicit honestatẽ. de vot. magnæ. de elect. cum non deceat. lib. 6.
e ¶ Corporis.] mystici, quod est collectio fidelium, de consecr. dist. 1. Ecclesia cuius caput est Christus. de sacra vnctio. c. vnico. ver. sed vbi.
f ¶ Contenti.] sup. eo. tit. accedentibus.
g ¶ Et quoniam.] trigesimum.
h ¶ Inhibetur.] 24. dist. quamquam. de hæret. si aduersus.
i ¶ Capitula.] concor. 33. q. 4. sicut. circa finem.

præsertim exemptis & priuilegiatis in personis & rebus suis ac iuribus spiritualibus & tẽporalibus graues inferunt, contra iustitiã & eorũ priuilegia [a], iniurias & iacturas. ¶ Verum quia vna est regularium & sæculariũ prælatorum & subditorum exemptorum & non exemptorum vniuersalis Ecclesia, extra quã nullus omnino saluatur [b], quorum omnium vnus [c] est Dominus, vna fides, & vnum baptisma: decet [d] vt omnes qui eiusdẽ sunt corporis [e], vnius etiam sint voluntatis; & sicut fratres ad inuicẽ vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur vt & prẹlati & alij, tam exẽpti quàm non exempti suis iuribus sint contenti [f], & alter in alterius iniuriam non prosiliat seu iacturam. Vniuersis itaque prælatis ecclesiarum præsentis sanctionis edicto districte præcipiendo mandamus, quatenus ipsi à prædictis grauaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exemptos, priuilegiatos, & non exemptos, mendicantes & non mendicantes charitatiue tractent & foueant, & sua iura & priuilegia inuiolabiliter eis seruent. Et quoniã [g] plus solet timeri quod specialiter, quàm quod generaliter inhibetur [h], eisdem prælatis districtissime inhibem⁹, vt abbates, priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia vel prouincialia vadant capitula [i], impedire quomodolibet non præsumant.

TITVLVS VII.

De priuilegijs & excessibus priuilegiorum.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ Ponit sex casus in quibus religiosos excommunicat, & absolutionem Papæ reseruat: & priuilegijs & exemptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorum denuntiari præcipit. Ioan. And.

CAP. I.

Religiosi [k], qui clericis, aut laicis sacramẽtum

DE PRIVILEGIJS, &c.

Cõtinuatio.

¶ Visum est supra de excessibus prælatorũ: qui sunt causa priuilegiorum & exemptionum: ideo sequitur de priuilegijs: q a priuilegiati quandoque abutuntur suis priuilegijs.

Religiosi.] CASVS. Aliquis parochianus petijt sibi dati extremam vnctionem, quæ fuit sibi data per religiosum forte mendicantem sine meo mandato: vel ẽt forte in die Pasuhæ religiosi receperunt aliquos in suo altari ad recipiendum corpus Christi: vel fecerũt solemnia nuptiarum: queritur, qualiter veniant puniendi? Dicit Clemens ꝙ sunt excõicati ipso facto, & solum veniunt absoluẽdi per Romanum Ponti. Sed quid si curatus præcipit parochianis, vt in vna de trib. dñicis venirent ad suam ecclesiã, illi qui nõ veniunt, sunt excõicati à canone. Ponamus ꝙ aliqui religiosi debeãt habere ptãtem absoluẽdi excõicatum à canone, & de facto absoluerũt: Quæritur q̃ pœnam incurrunt. Dicit ꝙ ipso facto sunt excõicati. Sed sanctissime pater, vellẽ informari, an sint alia à q b. isti religiosi se debeant abstinere? Dicit Clemẽs ꝙ sic: videlicet ne in suis sermonibus detrahant p̄latis, epis, archiepis, vel curatis, ne diminuat̃ fama ipsorũ prælatorũ: ẽt cauere debent, ne extrahant personas à suo curato, & ecclesia parochiali: aliàs puniunt̃, vt in ver. si quis vero præmisa. ¶ Colligo aliqua notabilia, Primo, ꝙ quilibet tenetur recipere sacramẽta Eucharistiæ & extremæ Vnctionis, & alia sacramenta à suo proprio sacerdote: fallit iu sacr̄o ponitentiæ. Nota ꝙ quis non debet admittere, i. recipere alienos parochianos ad solemnia nupriarum, nisi de consensu curati. Not. quod absoluentes aliquos a sñia canonis, vel à sñia lata in synodo, sunt ipso facto excõicati. Not. ꝙ in casibus positis in littera religiosi subsunt ordinarijs, & posunt cõueniri coram epõ, & possunt declarari excõicati vsque ad condignam satisfactionẽ.

Nota ꝙ citatio debet esse formata ad casum: sic, Citatis talem P. significaturum ꝙ recipit tales ad solemnia nuptiarum: vel quia ministrauit sacramentum Eucharistiæ. Not. ꝙ in virtutæ sanctæ obediẽtiæ prædicatores in suis sermonibus debẽt esse sobrij in loquela: nec debent aliquid detrahere prælatis, ipsos demonstrando digito, vel alijs demonstrationibus & coniecturis. No. ꝙ religiosi nõ debent detrahere testatores à legato, vel electione sepulturæ in sua ecclesia matrice. Not. ꝙ religiosi non debent inducere testatorẽ vel sibi confitẽtes vt aliquid dẽt suis monasterijs: aliàs sunt puniẽdi, vt hic: & superiores illos nõ punientes, ipso facto sunt excõmunicati.

Not. ꝙ quandoque quis excommunicatur à canone: & in quibus casibus hoc accidat, prosequitur Matth. dic vt ĩ. de sentex. excom. cle. 1. in glo. est sciendũ. Not. ibi, [vt verbis eorum vtamur,] modum excusandi impropriã locutionem. de hoc in gl. concor. Et vtimur quãdoque improprijs locutionibus causa maioris expressionrs, vt hic, & in iuribus alleg. in glo. c. ver. vtamur. Zabarella.

[Gl. prima summat & diuidit, soluit vnum dubiũ, & de alia remittit.]

K ¶ Religiosi.] ponit sex casus, in quib. religiosos excõicat, & absolutionem Papæ reseruat; & priuilegijs & exemptionibus non obstãtibus eos per ordinarios locorum denuntiari præcipit. Secundo ibi, [Quibus.] ponit semper culpas religiosorum, à quib. præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis ĩponi iubet: & quas prælatis ipsorum imponit, si non satisfecerint: Tertio ibi, [Sane.] ponit moderationem circa duos primos casus &. c. Not. per hoc principiũ hanc constõnem cum

suis

ſuis pœnis ita locũ hẽre in religioſis, ꝙ ſeculares clericos nõ includit. An vero includat religioſos pſectos eccleſijs parochialib. quo ad nõ ſuos parochianos, dubitat: & vide qđ dixi s̃. ea. cõpil. de deci. c. 1. in 1 glo.

a ¶ Vnctionis.] de hoc ſacramento. 95. diſt. §. ſed iſtud. & c. ſeq. de ſacra. vnc. c. vnico in princ. de verb. ſignifi. queſiuit. de peniten. & remiſ. quod in te (& dic vt ibi)

b ¶ Euchariſtiæ.] dicitur 1 ab eo, qđ eſt bonum, & charis, qđ eſt gratia, quaſi bona gratia. & de hoc ſatis s̃. ea. cõpil. de reliq. & vene. ſan. c. vni.

c ¶ Solemnizare.] id eſt, ſolẽniter benedicere. de hac benedictione habetur 30. q. 5. c. 1. & 4. cap. ſeqq. 23. diſt. cap. vlti. de ſpon. cõſulationi. de ſecũdis nup. c. 1. & 3.

1 Euchariſtia vnde dr̃. & vide B. Tho. par. 3. q. 73. ar. 4.

Vnctionis a extremę, vel Euchariſtiæ b miniſtrare, matrimonia ve ſolemnizare c, non habita d ſuper his parochialis e presbyteri f licentia ſpeciali g: aut qui excommunicatos a canone h, præterquam in caſibus à iure expreſſis i, vel per priuilegia ſedis apoſtolicæ conceſſis k eiſdem, vel a ſententijs l per ſtatuta prouincialia m, aut ſynodolia promulgatis, ſeu (vt verbis eorum vtamur n) à pœna & culpa abſoluere quemquam o præſumſerint: excommunicationis incurrant p ſententiã ipſo facto per ſedẽ Apoſtolicã dũtaxat abſouendi q: quos etiã locorum ordinarij (poſtquam de hoc eis conſtiterit) excõmunicatos faciant publice nuntiari r, donec de abſolutione ipſorum eis

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit contra ſolutionem obijcit, & reſpondet.]

d ¶ Nõ habita.] ſed nũqd credet religioſus parochiano dicenti ſe habere talẽ licentiã? Vr̃ ꝙ ſic: per id qđ not. de pæn. diſt. 6. placuit. quia nõ eſt pſumendus immemor ſuæ ſalutis. 1. q. 7. ſancimus. de homi. ſignificaſti 2. Sed s̃, qa videmus in ſacramẽto ordinis cum dat a non ſuo epo, ꝙ ibi requiritur plena fides de licẽtia, & quandoq. de cã. de temp. ordi. cap. 1. & 1. lib. 6. cum ſimilibus. Item iſta eſt quædam abſolutio facta p parochialem presbyterum, ſuper qua nõ creditur ei, qui ſe dicit abſolutum. de offi. ord. ex parte. de ſent. excõ. ſicut. idem ſi dicatur delegatio. de offi. deleg. cũ in iure. Sed poſſet ad primum rñdere illud ſpeciale: quia ſacramentũ ordinis non datur p p recipientẽ tm̃, imò pp alios: & ideo dr̃ ſacramentum dignitatis. 1. q. 1. §. ſi ergo. & §. ecce ſi clericus. & facit qđ not. de coniu. ſeruo. c. 1. in gl. 2. ſed iſta ſacramenta recipit quis propter ſeipſum. Ad ſecundo allegata rñdetur, ꝙ illa vera in foro contentioſo: ſecus in pęnitentiali, vt dixi in prædi. decret ſicut ſuper 1. gloſſa.

Parochia no credi ꝙ ſe dicit habere licẽtiam à curato.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium, & remittit.]

e ¶ Parochialis.] per hoc quo ad ſcholares, mercenarios, & his ſimiles intelligo presbyterum in cuius parochia inhabitant. facit ꝙ no. de pęnis. diſt. 6. placuit. de hoc ſcripſi de pęnit & remiſ. omnis. ſuper verbo, ſacerdote. & Hoſt. tractauit in ſumma, de paro. § pe. ver. quis intelligatur parochianus. & de pęni. & remiſſio. §. cui confitendum. ad finem.

[Gl ſeq. ſoluit tria dubia. & tertio tñ aliud cõſuluit.]

f ¶ Presbyteri.] puto licentiam parochialis ſufficere, qui adhuc presbyter non eſt: puta quia eſt intra annũ vel diſpenſatum eſt cũ ipſo ſecundum formam decre. cum ex eo. de elect. lib. 6 vel eſt parochialis collegiata. eod. tit. ſtatutum facit de elect. ſuffraganeis. de trãſla. c. 1. & quod ibi not. Videtur etiam ſufficere licẽtia vicarij gerentis curam per modum prædi. decre. cũ ex eo facit s̃. de pœnis. cupientes. Puto etiam poſt factũ à penis excuſari illum, qui hoc fecit de auctoritate diœceſani. facit de pęnit. & remiſ. c. 2. in fi. lib. 6. nam diœceſis eſt parochia epiſcopi. de dona. Apoſtolicę. in prin. & eps presbyter 95. diſt. olim. de pecu. cleri. c. 2. & facit quod ſcripſi de pænit. & remiſ. oĩs. ſuper verbo, proprio, & hoc eo fortius qñ vacat parochialis eccleſia: ſed quando non vacat ante factum, conſulas abſtineri: & ex licentia epiſcopi vel archipresbyteri Ciuitatenſis hoc non fieri: licet ab illis recipi poſſint: vt ſcripſi de offi. archipresbyteri. c. 3. & eſt ſimile de iure iu. verum, & quod, dixi de Iudeis, ſignificauit, de re iudic. inter. ſuper 3. gloſſa.

Curatus nõ dum presbyter ſuis parochianis põt dare licẽtiã aliſ ſacramenta recipiẽdo.

Diœceſis eſt parochia epi.

[Glo. ſeq. quærit. conſulit, & ſoluit. in fi. ſoluit aliã quæſtionem.]

g ¶ Speciali.] hic etiam eſt dubium an hæc ſpecialitas reſpiciat ſolũ expreſſionem ſacramentorum: an etiam requirat expreſſionem perſonarum, quod eſt dicere, an ſit ſatis ꝙ presbyter licentiet religioſum, vt parochianos ſuos poſſit iniungere 2, & eis Euchariſtiã præbere: an requiritur parochianorum expreſſio, quibus hæc ſunt præbenda. Item an ſufficiat generalis licentia data p arochiano, ꝙ poſſit illa recipere à quo vult religioſo: an vero tali religioſo vel parochiano de tali religioſo ſpecialis licẽtia requirat. Vt bene ſatisfiat huic litteræ, cõſulo ꝙ de pſonis & de conferente & recipiente, & de ſacramẽtis fiat ſpecificatio. ad hoc. de ſen. excõ. conſtõnẽ. lib. 6. de do. & contu. c. 2. cui concor. s̃. ea. compil. de vita & hone. cleri. c. 1. s̃. de ſent. ex com. grauis in fin. Crederem tamen ꝙ ex quo de ſacramento fit ſpecificatio, licet non exprimatur nomẽ parochiani, cum datur licentia religioſo: vel nomen religioſi, cũ datur licentia parochiano, euitet pęna. facit de tempo. ordi. c. 1. & de offi. vicarij. c. vlt. lib. 6. Et not. ꝙ hic de pænitentia non dr̃ quæ etiam de licentia ſacerdotis proprij recipi non poſſit à presbytero nõ habente curam. de hoc de pænit. & remiſ. oĩs. & tñ dato ꝙ reciperetur, non eſt locus huic pęnæ: ſicut etiam nõ habet locum pęna in ſacramento baptiſmi, cum illud hic non exprimatur. Ioan. And.

2 Fortaſſis legendum, inungere.

[Gloſſa. ſeq. exponit. ad quæſtionem alleg. & contrarium ſoluit.]

h ¶ A canone.] quocunque: etiam à quo eps 3 vel ſacerdos poſſet abſoluere. de ſent. excõ. nuper. & vr̃ idẽ de ſnĩa hominis, de qua forte ideo non expreſſit: quia ab illa abſoluit qui excommunicauit, vel eius ſuperior. de offi. ordi. paſtoralis. ſed contrarium puto, vt in caſu illo non expreſſo nõ ſit locus penæ. de elect. ſtatutum. cum concor. lib. 6. & ad hoc. s̃. eo. tit. ibi, à ſententijs per ſtatuta, & cætera.

3 An a ſẽtẽtia canonis alis quis abſoluere poſſit pter epiſcopũ, vide Abbatem in c. at ſi clerici §. de adulterijs. de iudicijs vbi limitat.

i ¶ Expreſſis.] de ſent. excõ monachi. & c. cũ illorum.

k ¶ Conceſſis.] habent multi religioſi priuilegium ab Apoſtolica ſede ſuper abſolutionibus diuerſorum caſuum.

l ¶ Sententijs.] puto ꝙ omnem ſententiam includat excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti: cuius neceſſaria ſit abſolutio.

m ¶ Prouincialia aut ſynodalia.] de vtriſque de accuſatio. ſicut olim. cum concor.

n ¶ Vtamur.] concor. de hæreti. accuſatus. §. ille quoque. lib. 6. inf. de pæni. & remiſ. c. 2. & vide quod ibi dicam.

o ¶ Quemquam.] etiam religioſum vel conſocium: nihil enim excipit qui dicit, quodcunque. de maio. & obe. ſolitæ. in fine.

Quodcũque dicẽs nihil excipit.

p ¶ Incurrant.] quid de recipientibus abſolutiones vel ſacramẽta prædicta: an ex tali participatione ſint dãnati? vide quod dixi de ſenten. excom. cõtingit c. 1.

q ¶ Abſoluendi.] niſi in mortis articulo. s̃. ea. compil. de hæret. c. 1. & 2 penis. cap. 1.

r ¶ Nuntiari 4.] ſic s̃. ea. compil. de cenſi. c. fi. s̃. tit. 1. c. 2. in fine.

4 Vide Felynũ in c. nõ poteſt in 2. colũ. extra de re iudi.

a ¶ Suffre-

fuerit facta fides, nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, uel alio priuilegio suffragante. [a]

¶ Ponit septē culpas religiosorū, a quib. eos præcepit abstinere sub certis pęnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipsorū imponit, si nō satisfecerint. Io. And.

¶ Quibus etiam in uirtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius ĩhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarū prælatis detrahant [b] †: Aut etiam retrahant laicos ab ecclesiarum suarum frequētia uel accessu [c], seu indulgētias pronuntient indiscretas [d]: Neve cum confectionib. † testamentorum intererunt, a restitutionibus debitis, aut legatis matricibus [e] ecclesijs faciendis retrahant testatores: Nec legata, vel debita, aut male ablata incerta sibi, aut alijs singularibus suis ordinis fratribus, uel conuentibus in aliorum [f] præiudicium fieri, seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedi Apostolicæ [g], aut locorum ordinarijs [h] reseruatis quemquam absoluere [i]: Aut personas ecclesiasticas pręsertim [k] coram iudicibus delegatis [l] a nobis, suam contra eos iustitiam prosequentes uexare indebite, aut ad loca [m] plura, & præsertim multum remota [n] conuenire præsumant. Si qui uero præmissa, uel aliquod [o] de præmissis attentare pręsumpserint, per duos menses subiaceant pœnis illis, quæ secundum eorum regulam vel statuta pro grauibus [p] criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi: Super [q] quibus absq; manifesta necessitate [r] cū eis non ualeant dispensari. Cæterum prælati eorum, nisi de his, quę occasione præmissorum † ex cessuum, ad eos quoquo modo peruenerint [s], ecclesijs aut personis ecclesiasticis [t] dānificatis, vel læsis satisfactionem plenariam [u] exhibuerunt intra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti [x], suspēnsionis [y] sententiam vsque ad satisfactionem debitā eo ipso incurrant, non obstantib. † præmissis statutis, aut quibuslibet priuilegijs cuiuscunque tenoris existant.

¶ Ponit moderationem circa duos primos casus hoc dicit. Io. And.

¶ Sane religiosis illis, quibus est ab Apostolica [z] sede concessum, ut fami

---

a ¶ Suffragante.] quia scilicet penam incurrant & denuntiētur, vt dictum est. priuilegia enim super his cōcessa tollere non intendit, vt s. patet. concor. quod dixi j. ea compil. de deci. c. 1. in fine.

[Gl. seq. inducit duas auctoritates, & litterā exponit.]

b ¶ Detrahant.] 6. q. 1. deteriores. dicit Hieronymus ad Rusticū: Non est humilitatis meæ atque mensuræ de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere: habeant illi ordinē suū & gradū. 16. q. 1. si clericat⁹ Tullius in inuectiua contra Sallustium, in fine. Sępe vidi graui⁹ offendere animos auditorum eos, qui aliena vitia aperte dixerunt, q̃ eos qui commiserunt. Intelligo autem hanc litteram cum nominatim detrahunt, vel per circū locutionem, quæ vicem habeat ꝓprij nominis: aliàs in genere bene liceret pdicatori tangere vitia prælatorū. vnde Dominus dixit: super cathedram Moysi sederunt scribę, &c. Matthæi 23. 1. q. 1. omnia. licet ergo in genere quod nō in specie. de offi. ordi. si sacerdos. caueant tamen vt etiam in generali locutione linguā refrænēt: quia qui inconsiderate loquitur sentiet mala. 5. q. 5. §. sed aliud. 44 distin. fit rector.

† Vide omnino cōcilium Lateranē. sub Leone x. ses. 11 in decreto incip. Supernæ maiestatis præsidio.

† al. factionib⁹.

c ¶ Accessu] facit de paro. cap. 2.

d ¶ Indiscretas.] scilicet nō concessas. de his. j. de pænit. & remis. c. 2.

e ¶ Matricibus.] cathedralibus, vel alijs de verb. sign. venerabili. de præscrip. cap. 1. & c. ex transmissa. de trāsac. præterea 2. j. de sent. excō. cap. 1.

f ¶ In aliorum.] scilicet quibus debetur, vel quibus legare volebant. posset etiam intelligi de episcopis quibus competit dispositio male ablatorum incertorum, de quibus præmisit: & tūc faceret pro Host. in his quæ scripsi post eum, de Iudæis. cum sit. de vsu. cum tu. aliàs videretur facere contra per Archid. in eo quod legitur & not. de testa. c. 2. lib. 6.

g ¶ Sedi Apostolicæ] hos colligit Guli. in repertorio de pæn. & remis.

h ¶ Ordinarijs.] de hoc not. de pænit. & remis. si episcopus. lib. 6. & per Hostien. in summa, de pænit. §. cui confitendum in fi. 2. colum.

i ¶ Absoluere.] à peccato vel culpa. de absolutione enim ab excommunicatione dixi in prima parte.

k ¶ Præsertim.] hic duplex punctuatio.

l ¶ Delegatis à nobis.] facit de immu. eccle. cap. quoniam. lib. 6.

m ¶ Ad loca plura.] de rescrip. c finali.

n ¶ Remota.] licet enim in hoc sit prouisum per decre. non nulli. de rescr. & eod. tit. statutum. lib. 6. tā qūq; dātur eis cōseruatores, quib. datur potestas trahēdi vltra duas dietas, non obstantibus, &c.

o ¶ Vel aliquod.] Nota ꝙ æqualis est pœna pro vno actu prohibito, & pro pluribus. sic j. tit. 1. cap. 1. §. ciuitas. & facit ad not. 6. q. 1. imitare. & ad id quod scripsi in quæstione Gualteri.

p ¶ Grauibus.] decr. non solum. in fin. de regu. lib. 6. dicit, pro grauioribus.

q ¶ Super quibus.] pęnis.

† al. prædictorum.

r ¶ Necessitate.] puta infirmitate, senectute, vel his similib.

s ¶ Peruenerint.] ergo vbi nil peruenit, non est locus huic pęnæ.

t ¶ Ecclesiasticis.] laicis ergo nō prouidet.

u ¶ Plenariam.] concor. s. ead. compil. de hæret. c. 2. ver. à qua. intelligo autē ꝙ fiat plenaria, quando pręceptum ad illam sufficit, vt probat præcedens littera.

x ¶ Requisiti.] facit s. ea. compil. de deci. c. 1 & dic, requisiti ab his quorum interest, vt ibi.

† In aliquorib. codicib. et impressis constanter legit ita: nō obstātibus præmissis statutis, &c.

y ¶ Suspensionis.] declarari debuisset an ab officio, an ab administratione; puto tamen, quòd de suspensione ab officio loquatur: & an includat suspensionem beneficij, dicam j. de pœn. cupientes.

z ¶ Apostlica.] generale priuilegium circa hoc, scilicet totum orbem respiciens solus Papa concedit: speciale tamen quo ad suā diœcesim cōcederet eps ex cā. qđ dic vt de relig. do. constitutus. de reg. iur. cum inter. Simile quod dixi de altari viatico. de priuileg. in his.

a ¶ De-

a ¶ Domesticis.] de verb.sig c.vlt.lib.6.
b ¶ Ministrare.] cōcor. sup ea. compi. de relig.do.quia contingit.in fi.per quam quod hic de priuilegio dr, vr ēt ex consuetudine posse competere: nisi dicas ꝙ illa decret.nō dicit valere consuetudinem, ꝙ religiosi talia ministrent: sed dicit valere consuetudinem, ꝙ sacerdotes hospitalium vel sacerdotes parochiales pauperibus & familiæ illa ministrent. posset ergo priuilegiū hoc casu, quod non potest consuetudo: facit de pænit.& remis.si episcopus in fi.lib.6.

ARchiepiscopo.] Tria sunt dicta, quæ patent in rubro. secundum: ibi, [Simili modo.] tertium: ibi, [Sic tamē.] ¶ Præsupponendum est, ꝙ archieps non potest ante se crucem facere portari, nisi in sua ꝓuincia. Item ꝙ licet loca exempta non sint de sua diœcesi, sunt tamen in sua diœcesi.

† Vide notata p doctores in ca.r.vt lite pen- den.& In c.antiqua de priui- leg.

CASVS. Archiepiscopus Bituricensis faciens transitum per prouinciam Lemouicorum, certum est ꝙ potest facere portari crucem ante se in sua particulari diœcesi: Sed quid si intret locum exemptum: quæritur vtrum possit facere portari crucem? Dicit ꝙ sic: & ēt celebrare Missā in pontificalibus. Item pōt dicere benedictionem solemnem: nō tamen per hoc fit prȩiudicium illis locis exemptis: ꝙ possit dicere illa loca sibi subiecta. Not. ꝙ archiepiscopus transiens vel declinans ad locum exēptum suæ prouinciæ, pōt ibidem benedicere populū ēt solemniter per illa verba: Sit nomen domini benedictum. Et idem in episcopo quo ad loca exempta suę diœcesis, vt glo.in verbo, benedicat. Et not. ex textu quinque, quę pōt facere archiepiscopus in locis exemptis suæ prouinciæ: & episcopus in eisdem locis suæ diœcesis, præter crucis delationem, quæ non competit episcopo, sed archiepiscopo.

liaribus suis domesticis [a] aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus, sacramenta possint ecclesiastica ministrare [b], nullū ex prȩmissis volumus quo ad hoc præiudiciū generari.

¶ Idem in eodem.

¶ Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Io. An.

CAP. II.

ARchiepiscopo [c] †per quæuis loca exempta [d] suæ prouinciæ facienti trāsitum, aut ad ea forsitan declinanti [e], vt crucem [f] ante se libere portari faciat, benedicat [g] populo, diuina officia priuatim vel publice ibidem audiat, & ea etiam in pontificalibus [h] celebret, & faciat in sua præsentia sine [i] pontificalibus celebrari [k] (quouis priuilegio contrario non obstante) sacro approbante concilio, præsentis constitutionis serie duximus concedendū. ¶ Simili modo concedimus episcopo, vt in locis eisdem [l] suæ diœcesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiā [m] celebrare, & in sua præsentia facere [n] celebrari. Si tamen quòd prætextu concessionis huiusmodi, in locis ipsis exēptis vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliā iurisdictionē [o] idē archiepiscopus vel episcopus

[Glossa prima suminat & diuidit.]
a ¶ Archiepiscopo.] Archiepiscopi per loco exempta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi ēt & diœcesani ibi benedicūt: audiunt diuina: & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Secunda: ibi, [Simili.] Tertia: ibi, [Sic tamen.]
d ¶ Exempta.] hoc decernitur per ea, quæ habentur eod.tit.si Papa.lib 6.
e ¶ Declinanti.] de præscrip.cum ex officij Et hic iunge litteram, sacro approbante consilio præsentis cōstitutionis serie concedendum. Ioan. And.

Benedictio solē nis per q̄ verba fiat.

f ¶ Vt crucem] de hac eo.tit.antiqua, & vt lit pe c.1.
g ¶ Benedicat.] solemniter per illa verba: Sit nomen Domini benedictum, & vide quod not. de consecra. dist.1 cum ad celebrandas.26 q.6.ministrare.95. dist. ecce.& quod not de priuile.abbates lib.9.
h ¶ Pontificalibus.] intelligo etiam cum pallio, quod est pontificale archiepiscopi: diebus tamen permissis, qui not.de vsu pal.ad honorem, & intra ecclesiam.eo. tit.cap.1.
i ¶ Sine pontificalibus.] ergo eps nō posset ibi facere in pontificalibus celebrari: ꝙ intellige, nisi esset diœcesanus, vbi hoc cōpetit suo iure, vt inf.dicam. facit pro Inno. hęc littera.
k ¶ Celebrari.] ponit hic duo vt diuersa: vnde aliud est celebrare: aliud quasi auctorizādo sibi facere celebrari: aliud simpliciter audire. In primo & secūdo casu ex cōicatus irregularitatem incurrit, & sic loquitur de cleri.excōmu.illud.in fi. in tertio non de hoc scripsi de exces. præla.ca. final.
l ¶ Eisdem.] scilicet exemptis, vel circa hoc priuilegiatis.
[Glossa sequens ponit dictum Innoc. & contrarium Hostien. pro vtroque alleg. & illa distinguendo concordat.]
m ¶ Etiam celebrare.] in pontificalibus. per illud [quod dicit, simili modo, scias qđ not. Inno. de vsu pal. c.fin. ꝙ epi in dięcesi bus alienis, etiā si de licentia diœcesanorum celebrent, non vtuntur pontificalibus, nisi sup hoc sint priuilegiati. allegat.de renun. ad supplicationem. Sed Host. ibi dicit, ꝙ ēt in pontificalibus, & sine licētia poterunt celebrare, sicut seruat generalis consuetudo], & ēt prædicare, nisi specialiter prohibeantur, remittens ad not. extra.de hæret.cum ex iniūcto. Ista littera vr̄ facere pro Hosti. in quantū in locis exēptis his vtitur. In ɔ̄rium facit pro Inno. inquantum littera dicit, ꝙ archieps ibi celebrare facit sine pontificalibus, fortiter facit. Itē quia hic dicit littera vsum pontificalium competere archiepiscopo intra ꝓuinciā: epo intra dięcesim, facit eo.tit.abbates. & c. vt Apostolicæ. li.6 Posset dici dictū Host. ꝓcedere qn̄ pontificalibus vtitur sine [1] iurisdictionis exercitio, vt Missam celebrādo, & prȩdicando.facit.eo. tit. c.vlt.li.6.& quod not.6.q.3.c.1. Sed obstat s̄.proxi.respon.vt prædixi. Dici posset ꝙ archieps non committit epo vsum pōtificalium extra suam diœcesim: sed suo iure eps celebrans vtitur illo: qđ (vt dixi) approbat cōsuetudo. Sed si iurisdōne vel officio vti vellent: puta ordinando, degradando, chrismando, vel similia faciēdo: tūc sine licētia epi id nō poterūt.9.q.3.per totum, si tn̄ circa illorum exercitium habent licentiam epi: puto quod vti poterunt pontificalibus, & in hoc differunt pontificalia à pallio, quo nō vteretur archieps in aliena prouincia: ēt de licentia illius ad quem spectat, nisi sup hoc esset priuilegiatus, de vsu pal. ex tuarum. strictor est.n. vsus pallij, quàm pontificalium, vt ibi patet.& eod.tit.ad honorem.& c.1.& 2.

Epi ī dięcesib. alienis celebrātes, an possint vti pontificalibus.

1 Glo. placet Card. & eā extollit, vt sing. Barba.in cap. excōicatis.de off. leg. Font.

Pallio archieps vti non pōt in aliena ꝓuincia.

n ¶ Facere celebrari.] sine pontificalibus, vt supra.
o ¶ Iurisdictionem.] facit 18.q.2.luminoso.de offic. ordi.cum episcopus.lib.9.

a ¶ Gene.

a ¶ Generetur.] concor.sup.ea.compil.de fo compet. quamuis.in fine.
b ¶ Acquiratur.] concor.sup eo tit.quia intentionis.

DE POENIS.

[Visum est simpliciter & diuisim de pœnis: verū quia non est nouum, vt a liquibus specialiter enumeratis subijciatur verbū generale. Vel sic, Visum est de pęnis in specie, nunc videdū est in genere.

S I quis sua dente.] CASVS. Aliquis fuit ita temerarius, ꝙ iniurio se.i.non iure, vel animo iniuriādi manus iniecit in epm: vel ipsum inuitū detinuit in carcere: vel illum tamquam bannitum expulit à terra: vel si non fecit, tamen id mandauit fieri, vel fuit factum sine mandato eius: & postea ratum habuit: vel etiā fuit particeps, & præbuit auxilium: Quæritur, quas pœnas talis incurrit? Dicit Clemens, quod ipso facto.i.eo ipso, & ita cito quod fecit illud factum, ipse incurrit snīam excōicationis: etiā in casibus in quibus olim non incurrebant excōicationē: ēt in casibus de quibus in littera. Item si talis talia faciens obtinebat res ab ecclesia ad locationem vel in emphyteusim, perdit illas ipso facto: & filij eius sunt inhabiles ad obtinēdum bñficia in illa diœcesi. Item terra illius delinquentis, si nō cōtineat vltra vnā diœcesim, est supposita interdicto ecclesiastico: Si vero ꝯtineat vltra vnā diœcesim: tūc terra principali dominij vel ciuitas est supposita interdicto. Itē consiliarij illius sunt excōicati ipso facto. Postea remouet vnum dubiū, ꝙ nō est mirādū, si pro isto delicto imposuerit tātas pęnas: qa illud delictū adhuc requirit maiores. No. primo, ꝙ Christus dictus est primo pōtifex, quasi pōtē faciēs quo inimus ad regnū cæleste: postea fuit appellatus Papa vicarius Christi: postea epi qui faciūt nobis pōtē dāno indulgentias peccatorū, Not. ꝙ si Papa scribat epo, dicit: dilecto fratri, si aliter scriberet, literæ essent surreptitiæ. Si vero scribat laicis vel abbatibus: dicit dilecto filio. Not. ex principio tex. ꝙ inijciēs manus violētas in epm dr sacrilegus: quia violat rē sacrā. Idē de sacerdotibus. l. si quis. C. de epis & cleri Not. ꝙ talis inijciēs manus in epm vel pbēs auxiliū ad illud faciēdū, incurrit snīam excōicationis ipso facto: à qua nō pōt absolui nisi à Papa, præterq̄ in mortis articulo: tñ recepta sanitate tenetur adire Papam super satisfactione: aliàs incideret in eādē excōicationem. Not. ꝙ talis violator perdit ipso iure emphyteusim, & locationes, quas hēt ab ecclesia ipsius epi. Nota casum in quo filius punitur pro delicto patris, & sic aliquis est habilis ad obtinenda beneficia in vno loco & nō in alio. Not. ꝙ terra illius violatoris supponitur interdicto, cuius interdicti effectus est iste, ꝙ ibi sacra non ministrentur: exceptis necessarijs s. sacramento baptismi, & pænitentiæ siue confessionis. Nota quod diuersa sunt genera sacrilegiorum: quod innuit littera ibi, in hoc sacrilegij genus, & sic ꝓsupponit ꝙ sit

exerceat †, nec personis exemptis vel priuilegiatis molestiam inferat † vel grauamen, nullumque † exemptioni vel priuilegijs eorundem aliud præiudicium generetur [a], nec ipsis archiepiscopo vel episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur [b].

† al. exerceant.
† al. inferant.
† al. ita: nullumque exēptioni eorum vel priuilegijs aliàs præiudicium generetur.

TITVLVS VIII.

De pœnis.

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ Percutiēs episcopū capiens, & banniens, uel hoc mandans vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensor cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis varijs per concilium puniuntur Ioan. And.

CAP. I.

S I quis † suadēte [c] diabolo [d] in hoc [e] sacrilegij genus pro ruperit, quod quamuis [f] pontifice n iniuriose vel temere [g] percusserit, aut ceperit, seu banniuerit [h], vel hæc mandauerit [i] fieri, aut facta ab alijs rata [k] habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consiliū in his dederit, aut fauorem, seu scienter [l] defensaue-

& aliud genus. de hoc in gl. sunt. n. Not. quod anathema dicitur mucro. Et quid dicatur anathema, notatur de iudi. cum non ab homine. Zabarella.

[Prima glossa simul summat & diuidit.]

c ¶ Si quis suadente.] percutiēs epm, capiēs, banniēs, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensator cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquēs, & eius officiales pœnis varijs per concilium puniūtur. Secūdo: ibi. [Nec super hoc.] excusat rigorem dicens, quod grauiores pœnę deberent imponi. Tertio: [Sane.] repetit ius antiquum, de absolutis in mortis articulo, q fanati reincipunt, si non satisfaciant.

d ¶ Diabolo] conco. 17. q. 4. si quis suadente diabolo, & facit ad casum ea. q. si quis deinceps. 2. q. 2. in primis, versi. de persona Ianuarij. C. de episc. & cler. l. si q̄s in hoc.

e ¶ In hoc] sunt enim diuersa genera sacrilegiorum, de quibus 17 q. 4. §. sacrilegium. & ca. seq. & de hoc & de ipsius varijs pœnis not. ead. quæst. sacrilegium.

[Glo. seq. soluit duo dubia.

f ¶ Quemuis pontificē.] illos ergo qui renuntiauerūt loco nō ordini vr includere. de or. ab epo. c. 1. sed tunc non erit locus pęnæ, de qua inf. ver. à feudis, & verum ipsius filij, electos vero nondum consecratos, qui pōtifices. i. episcopi non sunt, non videtur includere.

g ¶ Vel temere.] ille igit, qui percuteret se defendēdo, non ligabit his pœnis. facit eo. tit. in quibusdam & quod ibi not. & eo tit. felicis in princ. lib. 6.

h ¶ Banniuerit.] cōcor. de iniurijs, olim Et no. ꝙ plus habet decre. felicis. eo. tit. li. 6. quàm ista. in eo qd punit hostiliter insequentem, ista sola percutiētem: capientem, vel bannientem, habet tamen plus ista in eo quod punit bannientem, quod illa non facit.

[Glossa sequens notat speciale, quod impugnat, qa durum.]

i ¶ Mandauerit.] Nota casum quo punitur solū mandatum: & est maleficium perfectum, cōcor. de hom ꝓ humani ad si lib. 6. & vt ibi not. pænitentia & reuocatio hoc casu nō prodest. Sed quia hoc durum vr, quē ex solo mandato maleficio nō secuto, tot pęnis inuolui: & quia regulariter verba cū effectu recipiūtur, de cle. non residen. relatum. cū concor. ideo pōt exponi: vel hæc. s. percussiones, captiones, vel banna iā facta, facit eo. tit felicis. in prin. de sen. excō. cuicunq;. li. 6.

K ¶ Rata habuerit.] oportet ergo ꝙ hæc facta fuerint ipsius contemplatione. alias ratum habere non posset. de reg. iur. ratum quis lib 6. & eo. lib. de sen. excomm. cum quis, & not. eo. tit. felicis. in princ lib. 6.

l ¶ Scienter] qui hoc allegat, hoe probet, quod dic vt de reg. iur. præsumitur. lib. 6.

[Gl. seq. quattuor prosequitur, quæ ponit littera, & primo de socio sm deriuationes, deinde sm iuristas ponit sex societates. De secūda s. criminis ponit triplicem modū: & secundum primum dicit hoc intelligi, l. de cooperāte. De cōsiliatio dat quattuor remissiones.

† Deintellectu huius Clemen. vide lo. Lup. in tracta. deliberta te Eccles. fiscisq; pa. 4. q.

Mandatū solū quando que punitur.

De fauente dat triplicem modũ:& de secundo remittit. De defensore ponderat litteram distinguendo duplicem defensionẽ in facto & post:& in secũda distinguit tres species:& de tertia remittit.

a ¶ Defensauerit. quia littera ista de his quattuor tractat, scilicet de socio, consiliario, fauorem dante & defensante: de singulis videamus Circa primũ sciendũ est, ꝙ socij 1 proprie dicuntur secundum deriuatores ꝓpter periculi vel operis societatẽ: & dicitur socius à sequor sequeris: vnde dicunt ꝙ socius ꝓprie in periculo, collega in officio, comes in itinere, consors in pmio, sodalis in mensa vel in sede. Sed nos iuristæ dicimus socium in crimine. 22. q. 4. si ad peccatũ. 26. q. 2. illud in fi. In ecclesia. de off. del. cũ R. de sent. excom. ex tenore. In ordine. de confessis. c. 1. in fi. In via. de vo. c. 2. In coniugio. 27. q. 2. cum societas. In lucro. de spon. c. 2. de sepul. c. 1. De socio criminis, de quo ad propositũ: & quem quãdoque vocamus consortem. de haret cũ secundum. lib. 6. Dicit canõ, quẽ malis tripliciter sociari, cõmittendo, fauendo, non corripendo. 23. q 4. ita plane. & ideo non caret scrupulo societatis occultæ, & c. 86. dist. facientis. 2. q 7 negligere. de homi. sicut. §. 2. Hic tñ puto stricte socium sumi pro agente, qui aliquid cooperatur ad actũ percussionis, captionis, vel bãni. Et licet in delinquendo sint quandoq; plures socij, quorũ nullus est principalior: & tales includuntur sub agentibus, de quibus præmisit. quandoq; tñ vnus est principalis, alter cooperans: & sic sumitur hic socius, quod patet: quia de faciẽte præmiserat. & est similis distinctio circa vnionẽ. not. ne sede vacap c. 1. Circa sm de consilio 2, non insisto, sed vide quod not. de reg. iur. nullus ex consilio. lib 6. ff. de ver sig sæpe. in fin. ff manda. l. 2. in fi. insti. de obli. quæ ex delic. §. ope. Circa tertium de fautore, vel fauente sciẽdũ est, ꝙ est simplex fautor qui nil adijcit ad peccandum. de quo eod. tit. felicis. §. illud. lib 6. & de tali non videtur hic intelligendũ, per id quod dicit in his: vt statim dicam. sciendum, ꝙ canon dicit illum impietati fauere, qui obuiare pt & non obuiat. 23. q. 3. qui potest. 83. dist error. de sent. excõ. quantæ. sed de hoc dic vt ibi Et quia littera hic dicit, in his, scilicet percussione, captione, vel banno: patet ꝙ fauens huic delinquenti post delictum pter defensorem de quo sequitur non incurrit hanc pœnã In materia hæreticorum latius recipiuntur fautores 3. de quibus de hæreticis, excommunicamus. § credẽtes. eo. tit. c. 2. & c. contra Christianos lib. 6. vt ligẽtur ibi ẽt post delictũ, & post sñiam fauentes. de quo per Hostiensem in summa de hæret. § pen. & dixi in præ di. §. credentes. & facit de hæret. accusatus § penul. lib. 6 Circa quartũ de defensore, est aduertendũ ꝙ littera nõ repetit in his qđ pdixt in tribus ꝓximis casibus, per quod puto ꝙ etiam defensorem post maleficiũ punire intendit. Est ergo quidam defensor vel auctorizator delicti: & talis grauius punitur, quam agẽs. 11. q. 3. q. cõsentit. 24. q. 3 qui aliorum. & no. 2. q. 1. notũ. de offic. deleg. c. 1. Est alius defensor, qui ẽt delictũ defendit, puta impediendo ne delinquẽs ad manus iudicis veniat examinandus, 27. q. 1. si custos. facit 21. q. 5. per totum. vel ne fiat executio. de offic. dele. ex litteris. & hunc etiam intendit includere. & probatur eod. tit felicis. lib. 6. post prin. ibi, postea receptauerit vel defensauerit, &c. Non tamen puto, ꝙ is qui talem defenderet ne lędatur a priuato: nedum tertio: sed illo offenso, puta episcopo vel eius consanguineis vindicare † volentibus, includatur hac pęna: cum illa sit iniuria, ad quã etiam propulsandam à socio quis tenetur. de senten. excommu. dilecto, cum suis concordan. lib. 6. De illo qui defendit in iudicio patrocinando, vide quod dixi post Hostien. de cle. excommuni. proposuit super ver fauto rem.

1 Vide Alexandrũ cõsi. 40. incip. ꝓspectis. lib. 4.

† al. supremum.

† In articulo mortis nulla est casuũ reseruatio atque iõ oẽs sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis & cẽsuris absolue re possũt ita conc Trid. sess. 14. c 7 de casuũ reseruatione.

2 De materia vide plene Philippũ Deciũ in c. 1. de ofsic. deleg.

3 De his vide Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q. 53. & Zãchinum tract. de heret. c. 5.

rit a eundem: in illis casibus de prædictis b, in quibus excommunicationem per iam editos canones c non subiret, sit huius nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacũque consuetudine d, quam reputamus reprobante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, a quo nequeat, nisi ꝑ summum † Pontificem e (præterquã in articulo mortis †) absolui. A feudis insuper, locationibus, officijs, & beneficijs spiritualib. siue temporalibus, quæ ab ecclesia, cui sic offensus pręest episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eãdem ecclesiam libere reuertãtur. f Ipsius filij per masculinam g descendentes lineam, vsq; ad generationem h secũdam (omni spe dispẽsationis adẽpta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate i & diœcesi, in quibus idem episcopus præsidet, obtinenda k. Terra quoque ipsius (duntamen ultra vnam diœcesim non contineat) vsque ad cõdignã satisfactionem eiusdem: Necnon † locus aut loca in quibus captus episcopus detinebitur l, quandiu detentio ipsa in eisdẽ durauerit, ecclesiastico subiaceant interdicto. Quòd si terra eiusdẽ duas diœceses uel ultra contineat, diœcesis domicilij principalis ipsius & † illa etiam in qua fuerit de-

† al. ita: Nec non loc⁹, aut loca alia in quib. &c.

† al. ita: & illa ẽt terra, in qua, &c.

b ¶ De prædictis] vt in banniente vel id mandante, vel id ratum habente socio, & c. & hæc littera probat, ꝙ in his casibus qbus per antiqua iura contrahebatur excommunicatio: nõ iteratur per hanc constitutionem.

c ¶ Canones.] 17. q. 4. si quis suadente. de sent excom. nuper. & c. quicunque. Ioan. And.

d ¶ Consuetudine.] quæ forsan habebat tales capi vel banniri per reges vel principes. cõcor. de iudi. clerici.

e ¶ Pontificem.] concor de sent excom. c. 1.

f ¶ Reuertentur.] concor. eod. titu. ad aures. & c. in quibusdam.

g ¶ Masculinam.] intelligebatur etiam si non fuisset appositum. eo. tit. vbicunque. lib 6.

[Glos. seq. obiectionem soluit, diuersitatem casuũ exprimens.]

h ¶ Generationem secundam.] decret. in quibusdam eod. tit. punit quartam: sed illa in homicidio vel mutilatione, & quo ad ꝑsonas ibi expressas: scilicet patronos, aduocatos, vicedominos, feudatorios, & beneficiatos: & priuat quartam generationem, ẽt à clericorũ collegio. ista latius loquitur quo ad personas, strictius quod ad descendẽtes: & pęnam inhabilitatis beneficiorum in illis diœcesibus tantum.

i ¶ In ciuitate.] Not. inhabilitatẽ beneficij in vno loco, non in alio concor. de exces. prælà. illud. & facit ꝙ not. de appel. pastoralis. in vl. gl. & est simile de elect. si compromissarius § pen lib. 6.

K ¶ Obtinenda.] non priuat obtentis: credo tamen quòd illa permutarẽ non posset cum alio beneficio illius diœcesis.

l ¶ Detinebitur.] concor. de spon. non est vobis, & vide ibi not.

a ¶ Si

lictum cōmissum, si sua [a] sit, & duæ aliæ, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicinæ [b], interdicto subiaceant supradicto Et quia eo maior erit ipsius confusio, quo sua fuerit culpa patentior: quousque dignam † satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo cōmissum est facinus, necnon ciuitatum, & diœcesium vicinarum ecclesias, quibuslibet diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis [c] excommunicatus publice nuncietur. Et cum absoluendus fuerit, sufficienter & idonee caueat, quòd inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante Domino pænitentiam peraget iniungendam [d]. Ciuitas autē, quæ præmissa, vel eorum aliquod in episcopum suū commiserit, interdicto [e] donec [f] satisfecerit, subiaceat memorato. Potestas vero, consiliarij, balliuus [g], scabini [h], aduocati, consules, rectores, & officiales ipsius, quocunque nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ, à qua (nisi vt præmittitur [i], non valeant absolutionis obtinere beneficium) sint subiecti. Quæ † omnia tanto [k] magis in episcoporū interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos seuerior quàm in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desæuire. [l]

¶ Excusat rigorem dicens quòd grauiores pœnæ deberēt imponi. Ioan Andr.

¶Nec super hæc quisquā miretur, quòd præmissa perpetrantibus pęnas nō inferim⁹ grauiores licet enim (quod dicere pudet) hæc, proh dolor [m] frequēter occurrant: multisque grassantibus [n] op⁹ esset exemplo [o], & ex dignitate offensi [p] pœnam metiri deceat offendentis: Episcopi enim dicuntur sanctissimi [q], Christi legati [r] existunt, spirituales sunt patres [s] nostriq; fratres [t] & coepiscopi [u], columnæ [x] comprobantur ecclesiæ: quare grauem oporteret esse pœnam [y] culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ adæquandam; Volumus tamen ad præsens in pœnarum exaggeratione temperare rigorē: ad pœnas alias processuri, si proteruitatem [z] delinquētium hoc exposcere videamus.

¶ Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo: qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Ioan. Andr.

¶ Sane si quis in aliquo casuum prædictorum fuerit ab excōmunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristinæ restitutus fuerit sanitati, quamcito commode poterit [a] conspectui Romani Pontificis se præsentare curauerit, eius mandatum † humiliter recepturus prout iustitia suadebit: in eandem excommunicationis sententiam

a ¶ Si sua sit.] vide qđ not. & dixi de postul. præl. c. 2.
b ¶ Vicinæ.] concord. de priuil. c. super specula. cum suis concor.
c ¶ Accēsis.] extinctis & pedibus conculcatis. 11. q. 3. debent.
d ¶ Iniungendā.] cō cor. eod. tit. felicis. §. cum autem lib. 6.
e ¶ Interdicto.] concor. eo. ti. felicis. in fi. de elect. vbi periculū. §. ciuitas. lib. 6.
f ¶ Donec] vide qđ super eodem verbo dixi. sup. ea. compil de deci. c. 1.
g ¶ Balliuus.] vulgate prouincialium de sent. excom. dilecto. lib. 6. in Francia dicūtur præpositi. de verb. signi. ex parte. 1.
h ¶ Scabini.] vulgare Gallicorum. concor. de ali. iu. mu. cau. fac. c. 2. de immu. eccle. c. 1. lib. 6.
i ¶ Vt præmittitur.] scilicet per sedem Apostolicam in mortis articulo.
k ¶ Tanto magis.] arguit à minori. de hoc de elect. cum in cunctis.
l ¶ Desæuire.] cōcor. eod. titu. felicis. §. si quis vero. lib. 6.
m ¶ Proh dolor.] interiectio dolentis: cū aliquis in dolore loquitur. aliquid dicūt ꝙ sunt duæ partes, & duobus accētibus debent legi.
n ¶ Grassantibus.] quasi crudeliter gradientibus. 2. Regum vlt. Cesset interfectio aliàs indignatio, quæ grassatur in populo. ad idem 23. q. 1. militare. ff. eo. capitaliū. vltra medium. & §. finali.
o ¶ Exēplo.] ff. de pęnis. aut facta. §. fina.
p ¶ offensi.] de sent. excom. cum illorū. & vide quod not. de calum. c. 1. in glo. 2. de æta. & quali. cum bonæ. in 1. glos.
q ¶ Sanctissimi.] in Authen. de san. epis. coll. 9.
r ¶ Legati.] 2. q. 7. accusatio quoque. in fi. & 11. dist. in nouo.
s ¶ Patres.] 2. q. 7. qualis.
t ¶ Fratres.] de crimi. fal. quam graui.
u ¶ Coepiscopi.] 24. q. 1. quotiēs. de accus. licet in fine.
x ¶ Columnæ.] 2. q. 7. accusatio. de accus. qualiter 2.
y ¶ Pœnam, ad aquādam culpæ violantis dignitatē tantæ præeminentiæ. quod sequitur.
z ¶ Proteruitatem.] vt lite non contesta. quoniam in fin. de iudi. cum non ab homine.
[Glo. seq. alleg con. cor. & similis litteræ ponit glo. Host. & ex his quæstionē soluit & solutionis obiectioni respondet.]
a ¶ Quamcito cōmode poterit.] idem ver bū de sent. excō. eos qui. 1. & 2. respō. lib. 6. decret. de cætero. eo. tit. dicit quàmcitius opportunitatē habuerit, quod exponit ibi Hostiensis id est, cessante impedimēto, & aliquo modico tēpore indulto, quo sibi de necessarijs valeat prouidere. allegat ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. §. fi. per hoc patet ꝙ nō crederet circa hoc absoluto: sed iudex habebit hoc arbitrari. facit de electio. q̄ sit. in prin. & quod ibi not. & eod. tit. cupientes. §. cæterū. lib. 6. aliàs ipse absolutus ex friuolis excusationibus frigoris, & caloris, & his similibus constitutionē eluderet. facit de do. & contu. cū olim. de accu. veniens. Nec obstat, ꝙ de occultare & de animæ periculo quærit, & sic sibi credēdū de homi. significasti 2. de sententia excommunicat. si. vero 2. fateor id verum in foro pænitentiali. de sponsalibus, tua. & quoad vinculū occulte cōtrahēdū vnde ex quo scientiā habet de mora, scire debet se excōmunicatum: iudex tamen eū nō denuntiabit, nisi prius eo vocato per cōiecturas viderit illū esse morosum, cognitione super hoc summaria præmissa. ỹ. tit. proxim. in fine. & facit ad ea, q̄ not. s̄. ead. compil. de hæret. c. 1. ad fi.

Marginalia: † al. condignam. — Balliuus, qualis dictio, & quid significet. — † al. ita: Quæ ēt tanto magis, &c. — Absolutꝰ in infirmitate ab inferiori qñ debet se repræsentare superiori. — † al. mandata.

a ¶ Ali-

dat ipso facto. Quamuis enim super hoc satis plene in iure alibi [a] sit prouisum: ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare [b], hoc expresse præmissis duximus annectendum.

¶ Idem.

¶ Procurantes capi uiros ecclesiasticos, ut renuntient beneficijs, uel ut citati non uadant adcuriam: præter pęnã excommunicationis, quã per canones antiquos incurrunt, si sint prælati, a perceptione fructuum per triennium sunt suspensi: inferiores uero beneficijs sunt priuati. Eandem pęnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit uel ratificata: hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

MVltorum [c] ad nos grauis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium [d] viros sępe ecclesiasticos [e] capere, captosque [f] donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam [g] sedem ab homine [h] uel à iure [i] uenire ad ipsam ualeant, ausu detinere sacrilego non uerentur: citatos eosdem in exitu eorum † districtuum vt plurimum capientes. ¶ Considerantes igitur quantum ex his tam nostro & Apostolicæ sedis honori [k], quàm personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui, non sine damnanda exempli pernicie derogetur: sacro approbante concilio statuimus, ut pręter sententiam canonis [l], quam facientes & fieri procurantes præmissas [m] † incurrere dignoscuntur: procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ [n] existentes, à perceptione fructuum ecclesiarum suarum si fuerint prælati [o], triennio sint su-

† al. ita: suorū districtuū, &c.

† In antiquiorib. codicib' ēt impressis ɔstāter legit', præmissa.

a ¶ Alibi.] de sent. excom. eos qui. lib. 6.

b ¶ Excusare.] simile de loca. c. 1. in fine. de simo. quoniam. in fin. de pæniten. & remis. omnis.

MVltorum.] CASVS. Cum haberem titulũ canonicum, idest, iustũ & æquum in beneficio, fui a possessione expulsus per aduersariũ meum: vel aduersarius meus procurauit, ut incarcerarer donec renunciassem meo iuri in manibus collatoris. vt sibi conferret beneficium. Non est dubium, uel saltem nemo debet dubitare, quin capiens & procurans sint ipso facto excommunicati: Sed quæro, nonne incurrunt ipsi alias pœnas? Dicit quòd sic: vnde si sint prælati, sunt suspensi à beneficijs per tres annos: si non sint, tunc ipso facto perdunt omnia sua beneficia: Idem de illis qui capiũt citatũ ad curiam Romanam, ne ad diem assignationis compareat. Idem est de citato, qui procurat capi, ne possit comparere ad diem suæ assignationis. Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ constitutio pœnalis de clericis disponens, non extenditur ad laicos, licet in eis uideatur ratio eadem: tamen constitutio pœnalis disponens cõtra obtinẽtes dominium temporale certis casibus, extenditur etiam ad personas ecclesiasticas dominium temporale obtinentes, ut dicit glossa in uerbo, dñium. iuncto text. in verbo, ecclesiasticos. Nota, ꝙ quamuis lex uel canon imponat priuationem omnium beneficiorum obtentorũ: non tamẽ propter hoc uidetˀ inhabilitare ad obtinenda, ut glo. in verbo, obtentis Idẽ est in casu conuerso: inhabilitatus enim circa obtinenda non censetur priuatus obtẽtis, ut in clemen. si qs suadente. §. eo. ti. iuncta glo. in ver. obtinẽda. No. ꝙ sęcularis capiens clericũ, licet nõ animo iniuriãdi seu iniuriam faciendi, ne citatus uadat ad curiam Romanã, incidit in excommunicationem: qa manus sua sæua & iniuriosa est sedi Apostolicæ, & toti ordini clericali, ut in glo. in verbo, sæculari. Not. ꝙ ꝓcurãs suã captionẽ ne citatus ipse uadat ad curiam Romanam, incidit non solum in pœnã hic contẽtam: sed cũ de hoc cõstiterit ꝯ ipsum ꝓcedetur tamquam ɔtumacem ut in glo. in uerbo, procurauit. Not. ꝙ resignatio beneficiorum facta per intrusum in carcerẽ, ad istũ effectũ resignationis consequendæ, est ipso iure nulla, ẽt quo ad ipsum resignantẽ, quãquã à resignãtiũ ipsorũ p̄latis recepta uel rata habita sit, ut dicit glo. in verb. nullius. Et no. hic duos casus, quib. aliquis ipso facto incurrit sñiam excõmunicationis. Not. ꝙ ad Papam pertinet conseruare personas ecclesiasticas in quieto & ꝓspero statu. & exponit Zenzel. [quieto] ab actibus humanis. ne cleri. vel mona. p totum. [prospero,] quo ad actus spũales inducẽdos. 23. q. 8. conuenior. Not. ꝙ in pœnis ponendis distinguitur inter maiores & minores, de hoc in gl. similis. & pro hoc de accus. inquisitionis in prin. & c. qualiter 2. §. licet. Zabarella.

[Prima glossa summat, & diuidit.]

c ¶ Multorum.] procurantes capi viros ecclesiasticos, ut renuntient beneficiis, uel ut citati non uadant ad curiam, præter pœnam excommunicationis, quam p canones antiquos incurrunt, si sint p̄lati a perceptione fructuum per triennium sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pęnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit, uel ratificata. Et primo ponit excessum. Secundo: ibi, [Cõsiderantes.] prouidet, statuẽdo pœnam. Tertio: ibi, [locorũ] prouidet circa ipsi' publicationem, & executionem.

d ¶ Dominium.] qđ quandoque etiam habent clerici: quem casum etiam vr̃ includere. ne cleri. vel mona. c. vlt. lib. 6.

[Glossa seq notat à contrario.]

e ¶ Ecclesiasticos.] in laicis ergo si caperentur ad impediẽdam citationem ipsis factam ad curiam, non est locus pœnæ.

[Glossa sequens dubium soluit.]

f ¶ Captosque.] hic iũge litteram, ausu detinere sacrilego nõ verentur: & per hanc copulam dico, ꝙ procurãs capi clericum non ad resignationem beneficij uel ad citationem impediendam: licet excõicationem incurrat, non tamen alias pœnas hic insertas.

g ¶ Ad Apostolicam sedem.] si citati essent p alium, non est locus huic pœnę.

h ¶ Ab homine.] de do. & contu. cum dilecti. de accu. ueniens.

i ¶ A iure.] de ele. c. 1. & c. cupientes. de off. ord. quamuis. de appel c. 1. lib. 6.

K ¶ Honori.] quem Papa negligere nõ debuit. de vsu pal. nisi. de immu. eccle. quoniam. lib. 6.

l ¶ Canonis.] 17. q. si quis suadente. de sent. excom. nuper.

m ¶ Pręmissas.] captiones scilicet & detẽtiones ob causas prędictas.

n ¶ Ecclesiasticę.] laicos non punit, nec sunt capaces huius pœnæ.

o ¶ Prælati.] nõ curo siue sint ad quorum collationẽ spectant beneficia, de quorũ renũtiatione q̃ritur, vel

spensi[a]. qđ si inferiores[b] extiterint, eo ipso obtentis[c] beneficijs sint priuati. Illis pœnā incursuris eādem[d], qui ne citati (vt præmittitur) ad sedē Apostolicam ueniāt, sed vt se sub obtētu huiusmodi à ueniendo excusent, a potestate sæculari[e] se capi, (vt interdū cōtigisse audiuimus) procurarint[f]. Sane resignationes beneficiorū modo[g] supradicto extortas (licet a resignantiū ipsorū prælatis receptæ[h], aut ratæ[i] habitæ fuerint) nullius[k] omnino decernimus† esse firmitatis: Locorū ordinarijs iniūgētes, ut postq̄ eis cōstiterit[l] aliquos sibi subiectos pœnā & sñiam incurrisse præmissas, ipsas publicare[m] nō differāt, executioniq; debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

Idem.

¶ Excōmunicat religiosos Mendicātes trāsgressores constitutionis Bonifacij de excessibus prçla. c.unico.li.6. Item oēs religiosos, qui in sermonibus uel alibi proferūt aliqua ut retrahant a solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus, et in cōfessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasterijs uel ecclesijs competat percipere decimas. Ioan. And.

CAP. III.

CVpientes[n] eos, quos ad obseruantiam iurium, virtutum[o] præmia non inducunt, tam adiectarū exaggeratione[p] pœnarū, q̄ adijciēdarū de nouo formidine[q] à temerarijs ausibus refrçnare, trāsgressores constitutionis[r]

† Singularis tex. ad hoc ꝙ not. in 3. not. quia aliàs ut notāt de Imo. ī gl. nullus & Anch. gesta ꝑ metū tenent ipso iure. ca abbas. ꝙ met. cau. & dicit hic Imo. gñaliter act⁹ qui fiunt cū icarcerato non ualere. l. q ī carcerēm. ff. qđ me. cau. Pont.

alij: cum generaliter loquatur. & fortius hoc quo ad secundum casum de impedienda citatione.

a ¶ Suspēsi.] vide quod no. de elect. cum Vuintoñ. in glo. not. quòd, in fin.

[Glo. seq. alleg. 3. concor. & ex his infert, & remittit.]

b ¶ Inferiores.] similis distinctio sup. ead. compi. de vi. & hone. cle. quoniam. in prin. & circa fin. de deci. c. 1. de statu mon. ne in agro. §. si quis. Et sic patet, quod in pœnis defertur dignitati. de de offi. delega. c 2. lib. 6. de hoc de trāsactio. cap. vlt. in vlt. glossa. de iureiuran. cum quidam.

c ¶ Obtentis.] in obtinendis non videī impedire: econtra supra ca. proximo, ver. ipsius filij.

d ¶ Eandem.] suspensionis a ꝑceptione fructuum per triennium. si sint prçlati, & priuationis beneficiorum quo ad inferiores.

e ¶ Sæculari.] non est ergo locus pçnæ, cum per potestatem ecclesiasticam se capi ꝓcurant. Et scias quod sæcularis potestas hoc faciens, canonis excommunicationem incurrit, etiam si clerico nō intēdat iniuriari: manus enim est sæua & iniuriosa sedi Apostolicæ, & ordini clericali. de sent. excommu. contingit. Ioan. And.

f ¶ Procurarint.] & tales non solnm hanc pœnam incurrunt: sed etiam, si de hoc constiterit, procedetur contra ipsos ut contra contumaces: ut lit. nō conte. quoniam. post prin. sup. ea. cōpil. de iudi. dudū. ff. si quis cau. l. 2. in fin. cum concor. & huic est simile de offi. delega. pastoralis, in fine.

g ¶ Modo supradicto.] scilicet per captionē & detentionem sæcularium potestatum. & facit qđ not. quod metus cau. abbas. & c. seq.

h ¶ Receptæ.] a principio.

i ¶ Ratæ habitæ.] ex post facto.

[Glo. seq. exponit, arguit, quærit, remittit & soluit.]

k ¶ Nullius oīno.] ita ꝙ nō ualeant ēt quo ad renuntiātē. & facit ad ea q̄ notaui & scripsi de renun. ꝙ in dubiis. Quid si interuenerit iuramentū? vide ꝙ no. de iureiur. si vero. & tene quod habes eo. ti. verum.

l ¶ Constiterit.] parte uocata. & vide quod not. s̄. ead. compil. de offic. deleg. c. vnico.

m ¶ Publicare.] non requiritur sñia, quam incurrunt ipso facto, sed sufficit publicatio. concord. de homi. ꝓ humani. in fi. lib 6. sup. ead. compi. de censi. præsenti. de priuileg. c. 1 in princ.

CVpiētes.] Tres sunt partes principales. secūda: ibi, [Illos] tertia: ibi, [Sane] Imola.

CASVS. Dicit in ca. 1. de exces. ꝑlat. in 6. ꝙ religiosi Mendicātes nō acquirāt aliqua loca de nouo Romano Pontifice inconsulto: nec loca donata a laicis recipiant, nec aliquas domos ꝑmutent ipso Romano Pontifice incōsulto, & ignorante: Ponamus ꝙ quidam religiosi fecerunt totum contrarium, quia acq̄siuerunt res hr̄ditarias, domos suas permutauerunt, & sine consilio Romani pontificis: quæritur quam pœnam tales incurrunt? Dicit Clemēs ꝙ vltra pœnas contētas in c. illo primo de exces. prçlat. in 6. ipsi incurrunt sententiam excommunicationis. Item multi erant religiosi, qui in sermonibus suis subtrahebant parochianos a solutione decimarum. Item in confessionibus dicebant populo, ne decimas soluerent suæ ecclesiæ parochiali: & quod non soluēdo nō peccabant. Dicit Clemens Pontifex Romanus, quod tales ipso facto sunt excommunicati: immo mandat ipse Pontifex Romanus, quod ipsi religiosi commoneant populum, ut soluant decimas locis quibus debentur, & ꝯtrafaciētes vltra pœnam illius capituli incurrunt sententiam excommunicationis. hoc dicit. H R. ¶ Colligo aliqua notabilia, & primo ꝙ constitutio disponens contra mendicantes, non includit alios religiosos non mēdicantes: secus si constitutio disponat contra religiosos ī genere: tūc enim comprehenduntur Mendicantes & non Mendicantes, ut dicit gloss. in verbo religiosus. No. diuisionē gl. & summariū: & scđm illā lege tex. & facilē reperies. No. ꝙ virtutib. p̄mia tribuēda sunt. de hoc in glo. 2. & ꝓ hoc 12 q. 2. ecclesiasticis. vnde in psalm. Beati qui faciūt iustitiā in oī tempore. Not. ꝙ qui non pn̄t per præmia induci ad obseruantiam iuris: debent per pœnas coerceri. pro hoc quia quos Dei timor, & c. de elect. cum in cūctis. §. clerici. & de hoc in glo. 4. Zaba.

[Prima glossa dicit quid faciat.]

n ¶ Cupiētes.] Excōicat religiosos Mēdicantes transgressores cōstitutionis Bonifacij de excessibus ꝑlat. c. vno, li. 6. Item omnes religiosos: qui in sermonibus uel alibi proferūt aliqua, ut retrahant a solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus & in cōfessionibus suadere tenētur sub certis pœnis, quas incurrūt: nisi sint tales, quorum monasterijs uel ecclesijs competat ꝑcipere decimas. Vltimo ibi, [Sane.] excommunicat uiolatores decre. 1. de sepul. lib. 6. & absolutiones Papæ reseruat.

o ¶ Virtutum p̄mia.] facit. C. de sta. & ima. l. vl. in prin. ff. de iusti & iur. leg. 1. post prin.

p ¶ Exaggeratione.] idest, aggrauatione.

q ¶ Formidine.] de elect. cū in cunctis. in fi. cum suis concordan. & de præben. eum qui. 2 respon. li. 6. [adde not de off ord, irrefragabili. in vlt. glo.

r ¶ Cōstitutionis,] Bonifacij de exces. prçla. c. vnico, lib. 6.

a ¶ Men-

quæ religiosis mendicantibus [a] domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucusque mutare, vel ea trãsferre in alios cuiusuis alienationis titulo interdicit: Illos † ẽt religiosos [b], qui aliqua proferre, vt audientes à decimarũ ecclesijs debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis vel alibi proferre præsumũt: excõmunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto. ¶ Et quia nisi fiat quod bonum est, à malo abstinere non sufficit [c]: religiosis omnibus iniungimus sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quotiens populo [d] prædicabunt in prima [e] Dominica, quarta, & vltima Quadragesimæ, & in festis ascensionis Dominicæ, Pentecostes [f], natiuitatis beati Ioannis Baptistæ, assumptionis, & natiuitatis beatissimæ virginis Mariæ matris Dei, audientes expresse [g] studeant informare, si ab ecclesiarum rectoribus vel vicarijs, aut loca tenentibus eorundem requisiti [h] fuerint: Necnon & his, quorũ confessiones audient, conscientiam facere, quòd decimas soluere non omittũt. Quod si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum grauiter arguantur [i]. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, vt contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant [k]: secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quod pœna eorum sit cæteris in exemplũ: Constitutione bonæ memoriæ Gregorij [l] Papæ decimi † prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui vero sciẽter postposuerint confitentibus conscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipso facto suspensi [m], donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum si-

† Vid. cõcilium Trident. sess. 25. de reformat. c. 11.

a ¶ *Mendicantibus.*] qui sint hi, hr̃ de relig. domi. c. vnico. lib. 6. sic & alibi differunt mendicantes à nõ mẽdicantibus. de elect. quorũdã. lib. 6. de regu. nõ solum. & c. cõstitutionem. de sta. reg. c. vnico. §. sane. eo. lib. & facit quod dicam infra de sent. excom. cap. 1.

b ¶ Religiosos.] Mẽdicantes vel alios. facit j. ver. proxi. sæculares ergo clericos vel laicos non arctat hæc pœna. concordantias dabo infra de sent. excom. c. 1.

c ¶ Non sufficit.] Psal. 33. Benedicã Dominũ, ibi declina. aliàs diuerte à malo, & fac bonũ, inquire pacem, &c. & 22. q. 5. de forma. 12. q. 1. duo. in fi. de pæni. dist. 2. si. n. ibi, scienti bonum & non facienti illud peccatũ est. quod fuit verbum Iaco. c. 4. in fine.

d ¶ Populo.] cum sermocinantur, ad clerũ non videnr̃ adstringi.

[Glo. sequens quæstionem soluit.

e ¶ In prima.] octo festa enumerat quibus voluit hoc prædicari. fuit autẽ de arbitrarijs. & facit quod dixi de rescrip. si quando. & sic non cogimur aliter respondere, quare non dixerit de festo Natiuitatis Domini, & Resurrectionis.

f ¶ Pentecostes.] vide quod dixi sup. ea. compil. de reliq. & vener. sanctorum. ca. vnico: circa finem.

g ¶ Expresse.] satis exprimunt, sed parum informant.

h ¶ Requisiti.) aliàs non tenentur. de iure iur. breui de sent. excom. c. 1. cum concor. lib. 6.

i ¶ Arguantur.] hoc spectat ad prælatorum officium. dist. 45. cap. 1 & ca. cum beatus. in princip. de accus. qualiter 2. ver. licet autem.

K ¶ Faciãt.] Nota qđ religiosi correctio primo spectat ad suum prælatum. de hoc, de offic. ord. quanto.

l ¶ Gregorij.] de deci cap. 1. lib. 6. quæ dirigitur solis Prædicatoribus & Minoribus & loquitur non solum de decimis, sed de alijs rebus ecclesijs debitis: hic solum de decimis.

[Glo. seq. primo remittens de varietate pęnarum. de suspensionis pœna prosequitur ponens xxv. suspensionis species cũ suis diuisionibus: secundo infert suspẽsum ab officio nõ suspensũ a bñficio, ponẽs circa id quinq; opiniones, quarũ tres vltimas dicit cõiũgẽdas.

Pœnarũ species, variæ sũt iure statutæ.

m ¶ Suspensi.] Nota nouam speciem suspẽsionis. Ad cuius euidẽtiam sciendum varias species pœnarum a iure statutas. de offic. ordi. ad reprimendam. & ibi de his in glo. 2. plenius per Hostien. in summa, de pęnis. §. quot sint species. inter quas est pœna suspensionis, de qua prosequendo sciendũ est, ꝙ de suspẽsione multiplici tractant iura: Est. n. suspensio à communione fratrũ simplex. 18. dist. si quis autem. determinata ad duos menses. ea dist. c. si. Quandoque ad fratres nõ suæ ecclesiæ. ead. dist placuit. 58. dist. c. fin. Est etiam suspensio à cõmunione Eucharistiæ donec pœniteat. de elect. Osius. de his quę fiunt a ma. par. ca. cap. 1. in fi. Item ab oblatione altaris. 27. q 4. miror. Item à perceptione sacramentorũ. 11. q. 3. sicut Apostoli. & cap. sequentibus. de cleri. excom. mini. ca. fi. Item à cõsecratione episcoporum simpliciter. de transla. ca. 2. & determinata ad annũ de elect. prouida. li. 6. Item à collatione ordinum omniũ, & simpliciter. de temp. ordi. vel non est & ca. dilectus. & cum determinatione anni. eod. tit. eos qui. lib. 6. & triennij. de simo. c. penult. Quandoque cæterorũ ordinum tantum. eo. tit. litteras. Quandoque clericalis tonsuræ tantum. eod. titul. nullus. lib. 6. Item ab ipsorum exeutione qñque simpliciter. eod. tit nullus. lib. 6. Quandoque certi ordinis tãtum simpliciter. eo. tit. litteras vel ad tempus, eo tit. vel non est, de simo. c. pen. Quandoque à pontificalib. tãtum. dę transla. c. 2. Qñque ab officio sacerdotali. de of deleg. sane. 2. eod tit. c. 2. lib. 6. Qñq; non à toto sacerdotali officio, sed solum a celebratione Missæ. Qñq; per duos menses. de cleri. percus. præterea. Quandoque per annum. 55. dist. nullus de consecra. dist. 2. relatum. Quandoque per duos annos de cler. percus. præsentium. Item est suspensio ab ingressu ecclesiæ quandoque simplex. 17. q. 4 nullus. & c. si quis deinceps. de pęnit. & remis. omnis. de offi. deleg. c. 2. lib. 6. Quandoque determinata ad mensem. de sent. excom. sacro. Qñque quousque satisfecerit de censi. exigit. lib. 6. Quãdoq; suspenditur quis ab ingressu & diuinis ꝑ mensẽ. de sent. exco. eo. 1. lib. 6. Et quid importet suspensio ab ingressu, habetur de sent. excom. is cui. lib. 6. Itẽ est suspensio ab officio quandoq; simplex. de vsur. quia in omnibus. in fi. & sup. ea. cõpil. dę reb. eccl. nõ alie. c. 1. Quandoque per annum. de of. deleg. c. vlt. fi. vt autem. lib. 6. de re iud. cum æterni. eod. lib. Quãdoq, per trienniũ de cland. despo. c. fi. ad fi. & sup. ea. cõpil. de hæret. c. 1. ad fin. Item est suspensio a voce capituli donec q̃s ordinetur. s̃ ea. compil. de æta. & quali. vt hi qui. 2. iñ.

Suspẽsio est multiplex.

† In manuscripto codice legit̃ noni. Iam cõstitutio cuius hic fit mẽtio, q̃ habet̃ ĩ c. de decimis, li. 6. in omnibus exẽplarib. tã manuscriptis, q̃ ẽt impressis quę videre licuit, tribuitur Gregorio nono.

bi dicendi [a] commode facultatem habuerint) conscientia fecerint: Exinde [b] excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia (vt præmittitur ;) non purgata. Ad† religiosos tamen monasteriorum vel rectores ecclesiarum decimas percipientium [c] nolumus hoc extendi.[d]

¶ *Excommunicat violatores decre.1.de sepul.li. 6.& absolutiones Papę reseruat: hoc dicit. Ioan. Andr.*

¶ Sane temerarios violatores constitutionis [e] illius, quę religiosis & clericis sęcularibus prohibet, ne aliquos ad uouendum, iurandum, uel fide interposita, seu aliàs promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam ulterius nō immutent: similem [f] sententiam (pœna in dicta constitutione contenta [g] in suo perdurante robore) incurrere uolumus ipso facto; ab alio quàm à sede Apostolica (præterquam in mortis † articulo) nullatenus

† In antiquorib. codicib. & impressis cōstanter legitur ita: Ad religiosos tñ monasteriorū vel ecclesiarū decimas percipientiū &c.

Itē a beneficio habito simplex.de elect.nihil.est determinata ad sex mēses & annū, sup.ea.compil.de vita & honesta.cleric.c.2. Ad triennium de reb.eccle.nō alie. c.2.lib.6.de ele.cum in cunctis.eo.tit.c.1. & c. cupientes.§.cæterum.lib 6. Ad tempus incertum, scilicet quā diu tacuerit. de elect. generali lib. 6. determinata etiam quo ad partem distributionum, vt in prædict. decre. vt hi qui. 2. respon.suspenditur etiā quis a beneficio obtinendo per sex menses & per annum, vt in prædi.decre 2.de vita & honest cleric. Quandoque per annum, & biennium. de statu mona.ne in agro. §. si quis. Item est suspensio ab officio & beneficio simplex. de testi. tam litteris. in fi. de secun.nupt.c.1. de priuileg. tuarum. Quandoque determinata ad tempus satisfactionis vel restitutionis: de electio.quia sæpe.de censi.exigit.lib. 6. & quandoque hæc suspensio dicitur ab ordine & dignitate. de schismati.cap.1. in fi.& quandoque fit alternatiue.de vita & honesta.]cleric.a crapula. Item suspenditur quis ab administratione simpliciter.de solut.c.2.& cū determinatione triennij.de reb.eccl.non alien.c.2 Et interdum suspenditur ab officio, administratione, & beneficio vsq; ad satisfactionem.sup ea.compil.de deci.c.1. Item suspenditur quis a priuilegio clericali, quandoque in persona, quādoque in rebus.de vita & honestate cleri.c vlt.& sup. ea compil eod tit.c.1. Item suspenditur quis a collatione beneficiorū simpliciter.de præben. graue. ne sede vacante.ca.vnico.lib.6. & cum determinatione anni vel biennij sup.ea compil de statu mona. ne in agro. §.si quis. Item suspenditur quis a confirmatione epōrum simpliciter. de transla.c.2. quandoq; per annum. de elect.prouida.lib.6. & quandoque a confirmatione inferiorum de elect.nihil est. Item suspenditur prælatus regularis a receptione professionis.de regular nō solum.in fi.lib.6. Item suspenditur officium minoris legati præsente legato de latere.de offic.leg.volentes. Item suspēditur status canonicarū Alemaniæ.de elec. indemnitatibus.§ pen.lib.6.& sup. ea. compilatione. de statu regul.attendentes.§.illas quoque. Item suspēditur quis ab officio aduocationis & notariæ.de hæ. si aduersus. Itē a collatione magisterij sup.ea.compilatione.de magi.cum sit. Item ab officio prædicādi, vt hic. Et quia supra posui vt diuersa suspēsionem officij, & benefici, videtur ꝙ suspensus ab officio: nō per hoc sit suspensus a beneficio: aliàs superflue adderet secunda, si includeretur sub prima, & hoc putabat Hostiensis verum in suspēsione iuris vt not. post eum de iud.cum æterni.li.6.cui concor. Archid.ibi vt sic statutum iuris pęnale restringatur.de elect.statutum lib.6. facit de deci.ad audientiam.cum concor. secus dicūt ibi in suspensione hominis de cleric.coniuga.diuersis.& cap.Ioannes.de præbend.cum secundum. de ætate & quali.cum bonæ.de appel.pastoralis. de excep Apostolicæ.& sic dixit Hostiensis intelligēdum quod not.in summa.de verbo. signifi.§.vlt. ver.in fin no & seq Ad hoc facit quod dicitur mitius agi cū lege quā cum ministro legis ff.de arbi.l. Celsus. nec dēt iudex esse clementior lege.in Auth.de iudic.§. oportet.colla.6 In cōtrarium 81. dist. si quis sacerdotum. & cap. eos.& quod ibi no.de consue.cum dilectus. in glo. suspensus.circa medium.& de cleri.excom.mini.latores nam beneficium dātur propter officium. de rescri.c.fi.lib. 6. & videtur expressum. 23 dist.præter hoc.& ibi directe contradicit Ioannes supradictæ distinctioni Hostiensis, vt scilicet suspensus ab officio a iure, sit suspensus a beneficio: si ab homine, non: nisi in sententia exprimatur. & ibi vide. Tancre. & Vinc. dicebant de ætate, & qualita.cum bonæ. vt ibi dixi super glos. 2. tunc demum suspenso subtrahi beneficiū, cum est in mora petendi absolutionem; alias non: allegant de electio.c.vlt.2 q.5.super causa. facit ne sede vac. cap. vnico.§. cum vero.lib.6. Abbas in decreta. a crapula. de vita & hone. cleri. vt ibi dixi, super glos. 2.distinguebat suspensū ab officio ꝓ crimine, vel pro infamia tātum, vel facto, de quo dubitetur an sit mortale, vt primo casu sit suspensus a beneficio: secundo, non. facit secunda q.5.presbyter.de purg cano. c 2.& c inter.fine forsan habuit a Gosfr. qui not.de appel. pastoralis. in vlt. glos. quod cum plerunque suspensio fiat ex leui causa, vt propter infamiam vel scandalum: vt prædicto.c presbyter. non subtrahetur per id beneficium, quod sine magna causa subtrahi non debet. 16. q. 7. inuentum: quia nec sunt subtrahenda stipendia quandiu, &c C.de exec.rei iu.l.stipendia. secus vbi suspensio sit ex magna causa.de pur.can.cum inter vel si suspensus contemnit suspēsionem de ætate & quali, cum bonæ. Videntur istæ tres vltimæ opiniones coniungendæ & sequendę: nisi aliud pro vel contra in sententia iuris vel hominis exprimatur.

Suplicij leuius dat ius iura ministrāt.

Beneficium sine magna causa non est subtrahēdum.

a ¶ Dicendi.] Nota contraria contrarijs purgari. ad idem de purg.can.inter.& c cum in iuuentute. de hæret.c.2.in prin lib.6.peccatum ergo tacendi dicendo purgatur.43.dist.sit rector.

b ¶ Exinde.] posset exponi, id est post suspensionem, vel, id est, postquam omiserint: cum potuerint cōsciētiam confitentibus facere, de qua præmisit. Io.And.

c ¶ Percipientium.] soli enim non percipientes solēt in his delinquere.

d ¶ Hoc extendi.] in originali littera est hæc, per qđ videtur respicere etiam versi.illos etiam, vt scilicet religiosi tales asserentes aliqua, quæ retrahant a solutione decimarum, excommunicati non sint.

e ¶ Constitutionis.] de sepul.c.2.lib.6.

f [Similem sententiam] excommunicationis, de qua dixit vltimo, & illam supra vocauit sententiam. reliquæ sunt pœnæ.

g ¶ Contenta.] punit illa cōstitutio eligentes, vt quo ad sepulturam intestati decedant. Item allicientes, vt si eos sepelierint, restituere teneantur corpora, si petātur, & omnia quæ peruenerunt ad eos ratione sepulturæ intra decem dies, alias ipsorum ecclesię vbi sepulti fuerunt, & ipsarum cœmeteria sunt interdicta.

† In articulo mortis nulla est casū reseruatio, atq; ideo oēs sacerdotes quoslibet pœnitētes a quibusuis peccatis, & cēsuris absoluere possūt, ita concilium Tridēt. sess. 14 c 7. de casuū reseruatione

a ¶ Absoluendos.] hoc respicit ultimũ casũ tãtũ sic separatũ ab alijs: a superiorib. ergo excõmunicationibus absoluẽt ordinarij. de snĩa excõicationis, nuper.

DE POENITENTIIS ET remissionibus.

[Visum est supra de pœnis in foro contentioso, seu litigioso: nunc uidẽdum est de pœnis in foro pœnitẽtiali. Et quia in remissionem uel diminutionẽ pęnæ solent concedi indulgẽtiæ: ideo, &c.]

Cum secundum. CASVS. In concilio Vienn. fuit a nonnullis expositum, q licet in statutis canonicis sit cautum, q condemnatis nõ debet denegari sacramẽtum pænitentiæ & Eucharistiæ: tamen plures iudices temporales condemnatis hoc denegabant, & ad suã excusationẽ allegabant consuetudinem: Concilium primo damnauit illam consuetudinem, quæ potius abusus dicitur, & mãdat ordinarijs locorum, ut moneant iudices, ut non faciant denegari illa sacramenta condemnatis: & si recusauerint obedire, illos compellãt censura ecclesiastica, idest, excommunicatiõe & interdicto, qđ continetur nomine censuræ. hoc dicit. H.R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo q sacramentum pænitentiæ condemnatis ad mortẽ nõ debet denegari. Idem de Eucharistia, quamuis nõ loquatur tex. Clemen. formaliter, nec ualet consuetudo contraria. Nota q aliquando uerba exhortatiua & deprecatiua imponunt necessitatẽ: quia habemus cõsilium reuerẽtiæ, quod obligat sicut præceptum, quãdo materia est necessaria, s. ob reuerentiam personæ, quibus Papa scribit: uerbjs deprecatiuis, & exhortatiuis, ut hic. Nota q diœcesanus potest monere & excommunicare dominum temporalem. Nota modum obsecrandi per uiscera misericordiæ Iesu Christi. concord. de elect. ubi periculum. §. cæterum. lib. 6. Nota q qui misericordiam facere recusat, Christum qui est misericordia, negat. 7. q. 1. omnis. de pæn dist. 1. serpens. Zab.

¶ Vide no tata p doctores in ca. 2. extra de furtis.

[Prima glossa summat; & diuidit.]

b ¶ Cum secundum.] Damnatis ad mortem hoc petẽtibus pænitentia concedi debet, nec ualet contraria consuetudo. Secundo, locorũ ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, [Locorum.]

c ¶ Canonica.] 1. q. ult. c. penult. de furtis. c. 2.

d ¶ Si petant.] facit de eo qui dux. in matrim. c. significasti, in fi. & quod ibi not.

absoluendos [a]: nullis priuilegiis, aut statutis cuiuscunq; tenoris existẽtibus, super his ualituris.

TITVLVS IX.

De pœnitentijs & remissionibus.

¶ Clemẽs v. in cõcilio Vien.

¶ *Dãnatis ad mortẽ hoc petẽtib. pænitentia cõcedi dẽt, nec ualet cõtraria cõsuetudo. Secũdo locorũ ordinarios ad hoc exequẽdũ excitat: ibi, Locorũ, hoc dicit. Io. And.*

CAP. I.

Cum † secundum [b] statuta canonica [c] ultimo deputandis supplicio, negari (si petant [d]) non debeat pœnitentiæ [e] sacramẽtum: abusum damnabilem in quibusdam partibus contra hoc introdu- 10 ctum aboleri omnino volentes, iustitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistãt abusu hortamur in Domino, & obsecramus per uiscera misericordiæ [f] Iesu Christi: Locorum ordinarijs nihilominus 20 iniungentes, ut eos ad hoc cum primũ commode [g] poterunt diligenter monere, & si necesse [h] fuerit; ecclesiastica censura [i] compellere non omittãt. 30

¶ Idem.

¶ *Repetit cõcilium generale de quæstorib. nõ admittẽdis sine litteris Apostolicis, uel diœcesanorũ. Et addit per diœcesanos litteras Apostolicas 40 prius examinari. h. d. Io. And.*

CAP. II.

Abusionib. [k] †, quas nõnulli eleemosynarum quæstorrs in suis 50 proponunt prædicationibus, ut simplices dec-

e ¶ Pœnitentiæ.] nec Eucharistiæ. eo. ti. quod in te. & de hoc satis dixi. de celebr. Miss. sane. & de sepultura pater in prin. c. ult. 13. q. alt. no. Host. de sepult. ex parte 2. q furca suspensus non deponetur sine licẽtia [1] iudicis, q̃ tamẽ petitã facile cõcedere dẽt. ff. de cada. pu. l. 1. & 2. & 3. & si postea fuerit pænitens, sepeliẽt, ut in præd. c. ultimo.

f ¶ Misericordiæ.) cui nec mẽsura poni põt, nec eius tẽpora possunt definiri. 26. q. 6. is qui. de pæn. distin. 1. multiplex.

g ¶ Commode poterunt.] simile de elect. quã sit. & ca. cupientes. §. cæterum. lib. 6.

h ¶ Necesse.] q a monitioni non parent.

i ¶ Censura.] de uer. sig. quærenti.

Abusionib.] Tres sunt partes principales, quę patent. CASVS. Fuit in concilio Viennen. expositum, q nonnulli, idest, aliqui quæstores eleemosynarum plures abusus perpetrabant, ut subtraherent pecunias a populo. Concilium decreuit vt nullus quæstor ad mittatur, nisi ostendat litteras domini Papæ, uel diœcesani, per quas sit ei concessa facultas & licẽtia faciendi quæstum: & nisi etiam declaret causam sui aduentus, & debet litteras suas ostendere diœcesano, in cuius diœcesi vult facere quęstum. Et si Dięcesanus timet de abusu, nõ debet illos admittere, nisi constet, de approbatione sedis Apostolicę. Postea in uersi. [Ad hæc.] recitat Clemens abusus, quos perpatrabant & faciebãt isti quæstores, & mandat ut ab ipsis abstineant. hoc dicit. H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. ¶ Primo ex principio ca. q quæstores nõ sunt permittendi prædicare, sed solum declarare cõtenta 60 in suis indulgentijs. Nota q quæstores non sunt recipiendi, nisi exhibeant, idest, nisi ostẽdant litteras suę facultatis & potestatis. Nota iuncta gl. q minores episcopis non possunt sua auctoritate concedere indulgentias. Not. ex fine, q quæstores in huiusmodi officio subijciuntur ordinarijs: non obstante priuilegio exemptionis. Nota q abusio est euitãda: unde priuilegium perdit qui abutitur. 11. q. 3. priuilegium. damnatur etiam abusus clauium. 11. q. 3. ipse. Nota q simplices non sunt decipiendi, & uidetur hic excusari simplicitas, [& quoad hoc simplices dicuntur qui de facili credunt. 22. q. 4. innocens. Zabar.

[Prima glossa dicit quid facit, & diuidit.

k ¶ Abusionib.] repetit concilium generale de quæstoribus nõ admittẽdis sine litteris Apostolicis, uel diœcesanorũ. Et addit p diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. Ponit scđo octo rephẽsibiles actꝰ

1 Vide Antoniũ Gomeriũ tom. 3. uariar. resolut. ca. 14. nu. 8. ubi pulchre agit de materia huius gl.

† Quæstorũ nomen & usũ omnino aboleuit cõciliũ Tridẽ. sess. 21. de refor. c. 9

quæstorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Tertio delinquentes per episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegijs. Secunda: ibi, [Ad hæc.] Tertia: ibi, [Quæstores.]

¶ al. cedũt

† al. statutum.

a ¶ Ingenio.] sumptum. C. de commer. & mer. l. 2. facit. 14. q. 5. dixit.

b ¶ Possibile.] de elec. ut circa. in prin. lib. 6. ∫. de uerbo. signific. ∫ępe.

c ¶ Generalis.] eo. ti. c. cum ex eo.

d ¶ Quæstores.] eleemosynarum. de quibus de priui. tuarum. in princip. habemus enim quæstores iudiciorum, de quibus de ver. signi. forus. & de his quæstoribus pecuniarum & ærariorum, uide quod not. ff. de offic. quęsto. l. vnica.

e ¶ Nec permittantur.] vllatenus ipsi populo prædicare, quod sequitur.

f ¶ Competat.] concor. de hęret. ut officium. §. compescendi. lib. 6.

g ¶ Nec.] repete, permittantur.

h ¶ Litteras.] hoc addit concilium generale.

i ¶ De facto.] Hoc enim est episcoporũ, & non inferiorum. de excess. præla. accedentibus. & quo ad proprios subditos, non quo ad extraneos. eod. titu. quod autem.

K ¶ Votis.] hoc etiã est episcoporũ. quod dic vt dixi de do. c. 1.

l ¶ Incerta.] vide q̃d dixi supra. ea. compil. de priuil. c. 1. ver. nec legata.

m ¶ Quartam.] idẽ puto de alia quota.

n ¶ Mendaciter.] cũ sint Dei iudicio reseruatæ. 25. dist. qualis. prosunt tamẽ suffragia, 1. de quibus 14. q. 2. animę defunctorum. & vide quod dixi s̃. eod. tit. ꝙ autẽ. & quod not. Host. in summa. de remiss.

1 Vide Theologos scholasticos li b. 4. sen distin. 45. & Ioannem Roffensẽ cõtra Lutherũ ar. 19. & aliquot sequẽtibus.

piant, & aurum subtili vel fallaci potius ingenio [a] extorqueant ab eisdẽ: cum in animarum cedat † periculum & scandalum plurimorum, viam, prout est nobis possibile [b], præcludere cupientes, iuxta statuta † concilij generalis [c] duximus prohibendum districte, ne quæstores [d] aliqui (nisi Apostolicas, vel diœcesani episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur [e] (Cum solum ipsis competat [f] indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitatiua postulare subsidia suppliciter ab eodem) vllatenus ipsi populo prædicare, nec [g] aliud exponere, quàm quod in litteris cõtinebitur supradictis: Litteras [h] quoque Apostolicas, diœcesani episcopi (ne quid fraudis committi valeat per easdem) antequam admittãt quæstores ipsos examinent diligenter.

¶ *Ponit octo reprehensibiles actus q̃storũ, quos fieri prohibet, & contraria priuilegia reuocat. Ioan. Andr.*

¶ Ad hæc, cum aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum indulgentias populo motu suo proprio de facto [i] concedant, super votis [k] dispensent, à periurijs, homicidijs, & peccatis alijs sibi cõfitentes absoluant: male ablata incerta [l] (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittãt; tertiã †, aut quartam [m] partem de pænitentijs iniunctis relaxent; animas tres vel plures parentum uel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (ut asserũt mendaciter [n]) extrahãt, & ad gaudia paradisi perducant; benefactoribus locorum, quorũ quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorũ indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à pœna [o] & à culpa (ut eorum uerbis utamur [p]) absoluant: Nos abusus huiusmodi, per quos censura uilescit ecclesiastica, & clauium Ecclesiæ auctoritas ducitur in contemptum, omnimodo abolerí uolẽtes: Ea per quoscunque quæstores fieri, uel attentari decætero district is inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super præmissis, uel eorum aliquo sint aliquibus locis, ordinibus uel personis [q] quæstorũ huiusmodi quomodocunque † concessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia talia ulterius pręsumendi) auctoritate Apostolica quãtũ ad præmissa penitus reuocantes.

§. quibus prosint. & §. vlt.

o ¶ A pęna & culpa.] ista est illa plenissima peccatorum remissio, quę conceditur cruce signatis pro subsidio vltramarino. de qua scripsi post Hosti. de Iudę. ad liberandam quæ datur in anno centenario 2. in extrauaganti Bonifacij: Antiquorũ habet. quam solus Papa concedit.

p ¶ Vtamur.] cõcor. s̃. ea. compil. de priuile. c. 1. in principio.

q ¶ Vel personis.] quandoque hoc differunt. de priuil ne aliqui. lib. 6.

[Gl. seq. ponit quattuor species iurisdictionis, quas per Clement. habent ordinarij in exemptos.]

r ¶ Puniri.] per has Clementinas quãdoque ordinarius punit exemptos, vt hic, & supra de testa. c. 1. de sta. reg. c. 2. d̃ reli. do. c. 2. d̃ iure pat. c. 2. quãdoque non punit, sed pęnam iuris publicat. s̃. de priu. c. 1. quãdoq; non punit, sed absoluit. de sepul. c. 1. quãdoq; solum circa loca datur iurisdictio. de sup. negli. præla. c. vnico. de priuile. c. 2. generaliter datur iurisdictio contra eos. de priuil c. 1. lib. 6.

s ¶ Propensius.] idẽ verbum s̃. e. ad compila. de ętate & qualitate. vt hi qui. & ibi exposui.

† al. ita; tertiã, aut quartam, partẽ alij de pœnitẽtijs &c.

2 Vide alias extrauagantes aliorũ põtificũ tit. d̃ pęni. & remiss. in cõib[9]. vbi annus cẽtesim[9] ad minus tẽpus reducitur.

Exempti, quãdoque puniũtur per ordinarium

† al. quomõ.

¶ *Delinquentes quæstores per episcopos puniri o pręcipit, non obstãtibus priuilegijs. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Quæstores autem, qui deinceps in p̃missis uel aliquo pręmissorum deliquerint, uel aliàs etiam quibuscunque suis priuilegijs abusi fuerint, sic per locorum episcopos puniri [r] uolumus (nullo prorsus eisdem questoribus in hac parte priuilegio suffragãte) quòd à suis temerarijs ausibus, qui ubique (ut communis habet assertio) nimium excreuerunt, pœnæ formidine propensius [s] compescantur.

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIOnis, suspensionis & interdicti.

[Visum est supra per discursum titulorum de plurib. delictis: verũ quia pro delictis homines incurrũt sententiã excõicationis: ideo videndũ est de sententia excõicationis: Vel sic potest continuari ad rubricam precedentem, videlicet, de penitentijs, &c. Visum de sacramento penitentiæ, cuius sacramenti excõicati sunt incapaces: idcirco videndũ est de sententia excõmunicationis.

Ex frequentibus.] ¶ Casus sic figuratur. Concilio generali in spiritu sancto legitime celebrato, fuit à nonullis prælatis expositũ, ꝙ plures religiosi, maxime exẽpti tã Mendicantes, quam non Mendicantes violabãt interdictum generale celebratum in aliqua prouincia, & istud faciebant latenter & secrete seu colorando facta sua: Cum enim prohibitum sit omnibus clericis celebrare diuinũ officium quotiens interdictum est positum. Item cum sit prohibitum, vt nulli accedant ad Ecclesiã, vt valeant audire Missam vel aliud diuinũ officium: Isti religiosi faciebant foramina in ianuis suis & in parietibus suis, vt populus audiret diuinum officiũ: ex quo ecclesiæ cathedrali graue generabatur scandalum, propter quod ordinauit concilium, vt postquam interdictũ generale erit celebratũ, ꝙ nulli sint tã audaces vt faciant decætero, & amodo seu deinceps talia foramina in ianuis suis vel parentibus suis, aliàs ipso facto incurrunt sententiã excõicationis, vt in c. alma. li. 6. hoc dicit. H. R. No. ꝙ vnica ecclesia est, licet ipsius plura sunt membra. Et dicitur ecclesia cõgregatio fidelium in ea existentium: quia Sarraceni & Turci non sunt de ecclesia. Not ꝙ vniformitas ecclesiæ est seruanda. Not. ꝙ religiosi exẽpti debent seruare interdictum celebratũ in ecclesia matrice vel cathedrali No. ꝙ non solũ in legem committit qui offendit verba: sed etiam ille qui offendit mentẽ legis. No. ꝙ tempore interdicti in tãtum debet ianuis clausis celebrari, vt nec per foramina vel fenestras laici respiciant. No. ꝙ sententia censuræ est neruus ecclesiastic æ disciplinę. de hoc in glo. 5. Zabarella.

[Prima glossa summat, diuidit, & in fine remittit de tempore huius constitutionis.]

† Not. ex verbo, frequẽtibus ꝙ iura adaptãtur ad ea, q̃ frequẽter emergũt. de hoc ĩ respon. i. pub. litteras. Zabarella.

TITVLVS X.

De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ Clemens quintus in cõcil. Viennensi.

¶ Religiosi etiam exempti uiolantes interdictum positum per sedem Apostolicam vel ordinarium loci, vel generaralem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum qui hoc possit; seruatam per cathedralem vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis: & respicit pendentia: hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. I.

Ex frequentibus [a] † prælatorũ quærelis [b] accepimus & nos ipsi experientia [c] certa ꝓbauimus in minoribus constituti, quod plerunque religiosi nunc patenter excusationibus fucatis [d] & friuolis innitentes, nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis alijs exquisitis, nõ absque damno cathedralium & parochialiũ ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo neruum [e] ecclesiasticæ disciplinę, ciuitatum, terrarum, & aliorũ locorũ generalia [f] interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. ¶ Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui disponente Domino præsidemus, quæ quidem vnica est, & vnũ Deum prædicat atque colit, vnam [g] fidem firmiter & simpliciter con fitetur, vniformitatem (quantum commode possumus) conseruare volentes: circa interdictorum obseruantiam prędictorum auctoritate sedis [h] Apostolicę, uel à locorum ordinarijs positorum, de fratrum nostrorum consilio districte præcipiendo mãdamus: quatenus religiosi [i] quicunque tam exem-

a ¶ Ex frequentibus.] Casus. Religiosi etiam exẽpti violantes interdictũ positũ per sedẽ Apostolicã, vel ordinariũ loci, vel generalem cessationẽ diuinorum factam per prouinciale cõcilium, vel eum, qui hoc possit, seruatam per cathedralem, vel matricem ecclesiam loci, excõicati sunt ipso facto: non obstantibus priuilegijs, cõuentionibus, consuetudinibus & statutis. Et respicit pendẽtia. Et primo ponit religiosorũ excessum: qui fuit constitutionis causa. Secundo: ibi, [Nos igitur.] prouisionem circa obseruationem interdictorum, & cessationum cum sui pœna, quam tertio: ibi, [Porro.] prorogat ad pendentia, & tollit obstantia. Et vt in proœmio dixi, hæc decretalis præcessit concilium: & hæc probat sequens.

b ¶ Querelis.] simile de priuileg. episcoporum. l. b. 6.

c ¶ Experientia.] quę est rerum magistra. de elect. quàm sit. in princip. lib. 6. vbi de hoc.

d ¶ Fucatis.] quasi tinctis vel coloratis. & habetur hoc verbũ de conse. dis. 5. fucare. vbi no. versus.

Si vitiũ frõtis alicuius fucus inauret, &c.

e ¶ Neruum.] de consue. cum inter. [Et expone neruum, id est vigorem. Panormitanus.

f ¶ Generalia interdicta.] de verb. signifi. cum in partibus..

g ¶ Vnam fidem.] ad Ephes. 4. sup. ea. compil. de sum. tri. ca. vnico § ad hæc. de exces. præl. frequens. ad fin. Vide quod de multiplici vnitate scripsi de sum. tri. damnamus. super verbo, collectiuam.

h ¶ Sedis Apostolicæ.] per hoc videtur comprehendere interdictum iuris exemplum sup. ea. compil. de pœnis. si quis suadente. § ciuitas. cum concor.

[Glossa sequens præter istam ponit decem clementinas, quæ ligãt solos religiosos, & quattuor, diuersimode tamen ligant mendicantes, & duas eis fauentes, & ipsorum querelam.

i ¶ Religiosi quicunque] mẽdicantes vel nõ. Et per hoc patet ꝙ clericos seculares nõ seruãtes interdictũ vel cessationẽ, quæ seruat matrix Eclesia, nõ ligat hęc constitutio. Et multos tales casus quib. per has clemẽtinas ligant religiosi tantum, collige sup. de ele. c. i n plerisque. ver. nullus de sup. neg. præ. c. vnico. de rebus eccl. non aliena. c. 1. de testa. c. vnico. de dec. c. 1. de sta. mo. c. 1. de reli. do. c. 1. ver. prædictis de cẽsi. c. 1. de pri ui. ca. 1. de pęnis, cupientes. ver. illos etiam. & ver. seq.

Fucatus quid significat.

Vnitas ẽ multiplex.

Religiosi ꝑ multas clementinas ligantur.

Specialiter contra mendicantes, qui transeunt ad non mendicantes, prout uidet decr. 1. de regul. Generaliter contra mendicantes prædi. decr. cupientes. in prin. de pœnis. Specialiter cōtra prædicatores & minores decre. dudum. de sepul. specialius cōtra minores. inf. eo cum ex eo. pro religiosis emanauit. de censibus, c. 2. de exces. præla. frequens. conqueruntur tamen religiosi, quod constitutiones, quæ fauorem ipsorum respiciunt, sunt sine pœna: sed contra ipsos editæ sunt pœnales.

a ¶ Exempti.] quomodo per diuersas constitutiones Clementinas probatur non expedire priuilegiatis vel exemptis quod sint generalia concilia, dixi sup. ea. compil. de sepult. dudum. in principio.

† Hæc duo verba seu parochialē, desunt in antiquioribus. exēplarib. et impressis.

pti a, quàm non exempti cuiuscunque ordinis, & conditionis existant, cum cathedralem vel matricem b (seu parochialem †) loci ecclesiam illa viderint aut sciuerint c obseruare d (non obstantibus quibuscunque appellationib. e antea etiam ad eandem sedem, vel a-

[Glo. seq. primo exponit quid sit matrix, & quare de ea dictum. & dubiū soluit. Secūdo quærit mistim de duobus, & soluit. Tertio quærit de metropolitana. Arguit pro, soluit contrarium. Quarto quærit, quæstionem specificat, & soluit illam & similem.

Matrix ē ecclesia baptismalis.

b ¶ Matricem.] id est maiorem & baptismalem, quæ dr matrix: quia sicut mater generat, sic & illa regenerat per baptismum. sic sumitur de præscrip. c. 1. & c. ex transmissa. de transac. præterea 2. igitur interdicuntur qnq; loca non habentia intra se ecclesiā cathedralem, habent tn̄ matricē, ideo hoc expressit. & dico hoc locū habere etiam cū illa matrix ecclesia religiosis non seruantib. subest quo ad præsentationem, collationem, vel quia sit ipsorum vicaria, cū hic generaliter loquatur. Sed quid dices hic ecclesiā, an episcopū vel prælatum tantū, vel capitulū tantū, vel vtrūq; mistum? Et quid si vacat ecclesia cathedralis, & pars capituli seruat: & pars non seruat, & partes forte sunt æquales? In omnib. his casib. puto ecclesiam sumi pro ipsa materiali ecclesia & ipsius ecclesię parietibus de hoc ne præl. vic. suas. c. vlt. cū cōcor. & quod ex quo in ecclesia celebreē cōtinue ianuis apertis, &c. siue per plenū siue per capitulū totū, vel per partē, siue per alios clericos ecclesiæ, non sit locus huic pœnæ, licet pęnæ irregularitatis & aliæ, de quib. infra dicam, possent locū habere vt sit mēs litteræ, quod ex quo in matrice ecclesia seruaē & in alijs obseruetur. Sæpissime videmus quod in cathedralib. & matricibus ecclesijs inferiores clerici, mansionarij & capellani, vt plurimū ēt sine plato & canonicis officiant ecclesias ipsas. Sed nunquid quo ad interdictū prouinciæ diceē ecclesia metropolitana matrix, ita quod illa seruāte interdictum religiosi totius prouinciæ non seruātes ligati sint hac pęna: & de scientibus loquor. Vr quod sic, de post. c. 1. ver. sed inde. 12. dist. de his. Hoc contrariū puto per hāc litterā, quæ dicit, cathedralē vel matricē loci. Constat autem quod metropolitana ecclesia, pone Rauenas, non est matrix vel chathedralis ciuitatis Bonon. vel Mutin. de offi. ord. pastoralis. 9. q. 3. si autē. & c. nullus ligabuntur ergo religiosi diœcesis Rauennę tātum Item quid si interdicta est villa vel castrum nō habens inclusam certam ecclesiam cathedralem vel matricem, quod esse posset: puta quia matrix ecclesia est in alia terra non interdicta, vel quia plures sunt ecclesiæ in villa vel castro, & nulla principalior, quia qlibet baptizat suos parochianos, & forte ex illis ecclesijs aliquæ seruant interdictū, aliquæ nō. Puto quòd tunc nō sit locus huic cōstitutioni: deficiunt enim mens & verba: sicut nec locū haberent quando in loco singulariter interdicto nulla ecclesia esset, nisi illa religiosorum non seruantium. Habeant ergo tunc locum iura antiqua, vt dicam infra in glos. additur.

Ecclesia quæ comprehēdit, cle. 1. de senten. excom.

Ecclesia metropolitana an dicatur matrix quo ad interdictū prouinciæ.

c ¶ Sciuerint.] alio sensu quam per visum: de quo præmisit probabiliter: ergo ignorantes talem obseruantiam non ligat hæc pœna.

[Glo. seq. qōnem soluit, quinq; rationes inducens.

d ¶ Obseruare.] Not. quia nō obseruando, non dicit quod se conforment: addere enim intendit hæc constitutio non diminuere ab obseruantiā interdictorum, vt patet in principio. sup. ea compil. de præb. c. 1. in fine. Et statutum hic factum ad pęnam, non debet trahi ad gratiam. de transla. c. 2. vltra medium. Et argumentum à contrario sensu cessat: vbi illius argumenti contrarium reperitur in iure, vt satis scripsi de elect. publicatio. super vltima glo. Item contrariorum non est eadem disciplina, vbi verba & mens resistunt. de verb. signifi. c. fi. de offic. leg. studuisti. Excessus ergo clericorum matricis ecclesię non dabit religiosis materiam delinquendi. de priuileg. pestis. intelligo autem illos seruare quando abstineat animo obseruandi & facit quod ibi dixi super verbo, violauerint.

lium seu alios interiectis & alijs obiectibus quibuscunque f) absque dolo & fraude, cum moderatione tamen decretalis Alma g. inuiolabiliter † conseruent: Alioquin nō seruantes excommunicationis sententiæ h hoc ipso volumus subiacere i, Quod etiam in interdi-

† l. ita sit uiolabiliter ea seruent.

Argumētū à contrario quando cessat.

Cōtrariorū nō sp est eadem disciplina.

[Glossa sequens soluit contrarium.]

e ¶ Appellationibus.] non dicit quod præcedens appellatio non vitiet interdictum ne corrigat. de app. ad hoc quoniam, & c. dilectis. cum similibus. Sed dicit, quod quamuis interdictum sit nullum propter præcedentē appellationem vel aliam causam, ex quo tamē matrix ecclesia illud seruat, religiosi violātes sunt excōmunicati.

f ¶ Quibuscumque.] quibus allegarent nullitatē sententiæ, quod potest esse multis modis. not. eod. tit. præsenti lib. 6.

g ¶ Alma.] eo. tit. lib. 6.

[Glo. seq. enumerat 52. casus quibus excommunicant clementinæ: quorum 16. sunt reseruati.]

h ¶ Excōmunicationis sententiæ.] est sciendum, quod per 18. constitutiones clementinas comprehensi sunt quinquaginta casus; quorum 16. sunt reseruati Papæ, quib. quis ipso iure excōicationē incurrit expresse, & per duas duo tacite. Et est præmittendum quod Hostiensis colligit triginta tales casus iuris veteris in sum. eo. ti. §. 3. in prin. ego collegi 32. lib. 6. eod. tit. eos qui. Nunc exprimā hos nouissimos. Primus est de seque. pos. c. 1 Quatuor de sepul. c. 1. Alij quatuor, de deci. c. 1. Duo de statu mona. c. 1. §. quia vero. Duodecimus, eo. ti. c. 2. fin. Tertiusdecimus & 14. de relig. do. c. 1. Alij sex & sic 20. de consangui & affi. c. 1. Tres, & sic 23. & sunt Apostolicæ sedi reseruati. de hæreti. c. 1. ad finē. Duo & sic 25 eo. tit. c. 2. Septem, & sic 32. de vsu. c. 1. Alij & 6. & sic 38. & sunt etiam Apostolici, de priuil c. 1. stringamus sub duob. casibus, qui sunt etiam Apostolici. sup. de pęnis c. 1. in prin. & ver. potestas. Duo, & sic 43. eo. tit. cupientes. in prin. 43. eo. tit §. qui vero. 44 eo. c. in fin. & est Apostolicus 45. hic quatuor etiā Apostolici, & sic 49 inf. cap. proxi. Quinquagesimus inf. eo. cum ex eo. Duos autem casus tacitos habemus de sum. tri. c. vnico. § porro de vsu. ex graui in fi.

Excōicatur quis ipso facto per clementinas in 52. casibus.

[Glo. seq distinguit quatuor casus diuersos.

i ¶ Subiacere.] additur hęc pęna ad alias, quæ habentur de exces. præl. c. de priui. auctoritate & c. eporū. li. 6. eo. tit. is qui. eo. lib. Posset tn̄ casus esse in quo ista pęna sine illis ligaret, & econtra. Pone quod sententia interdicti vere non ligat impediente appellatione vel alia nullitate, tn̄ matrix ecclesia illam seruat, ligantur religiosi hac pęna, sed non illis Econtra bene ligat snīa cū matrix ecclesia nō seruat illā: tūc ligātur illis & non ista. Qn̄ vero tenet & seruaē per matricē, tūc locū habet

quod

q̃d prius dixi, ꝙ ligãtur vtrisq; : quãdoque non tenet nec seruatur per matricem, & tunc neutris ligantur.
a ¶ Cessationibus] generalibus, sequitur.
b ¶ Comprobatur.] 20.dist.de quib. de offi. deleg.prudentiam, post prin. Prouer.14. Ibi salus, vbi multa consilia. & 15. Dissipantur cogitationes vbi non est cõsiliũ, & vbi sunt plures consiliarij, confirmantur.
c ¶ Generalibus.] speciales.n. seruantur solũ in ecclesijs, in quibus sunt inductæ, de appell. dilectis.
d ¶ Vnico lumine.] sumptum. ff de offi. præsi. illicitas. §. ne tenuis.
e ¶ Edita.] de offi. or. irrefragabili. §. cæterum eo tit. si canonici. & ca. quamuis. lib. 6. & ibi vide in vlti. glo.
f ¶ Pendentia.] concor. sup. ea. compi. de iud. dispendiosam. cũ suis concor.
g ¶ Conuentionib.] sic sup. ea. compil. de sepul. dudum. circa finem.

Grauis.] ¶ præsupponendũ est illud quod dr̃ in cap. alma. lib. 6. eod. titu. quod si interdictũ sit celebratum in aliquo loco, canonici possũt celebrare diuinum officium: sed hoc debẽt facere voce submissa & bassa, & ianuis clausis, & quod nullus admittat̃ ad diuinum officium audiẽdum: aliàs si quem ad mittant seu recipiãt, ipso facto sunt excõmunicati.

† al. ita: porro hãc etiã sanctionem, &c.

CASVS. sic figurat̃. Concilio generali in spiritusancto legitime celebrato fuit expositum, ꝙ plures domini temporales, reges, barones in contemptum ecclesiæ cogebãt p̃sbyteros tempore interdicti in omnib. ecclesijs celebrare diuina, & cum non poterant habere facultatem campanarum, faciebant populum per pręconem cũ sono tubę conuocari, vt veniret ipse populus & omnes de populo ad diuinũ officium. Et istud non solum faciebant in suis: capellis, quæ capellæ sunt in domibus ipsorũ seu in castris, sed hoc faciebãt in ecclesijs cathedralibus & matricibus, & aliqñdo vocabãt aliquos, vt venirent ad diuinũ officiũ, aliquando alios, & si venire ad diuinum officiũ nolebant, illos cõpellebant, ꝙ est peius; Aliquando isti domini temporales conuocabant aliquos excommunicatos, vt venirent ad diuinum officium, & dum clerici videbant illos excommunicatos, nolebant finire nec perficere diuinum officium, & sic remanebat inexpletũ, & imperfectum: propter quos excessus oriebatur scandalum in clero & populo: Vnde constituit concilium, vt de cætero talia non faciant ipsi domini temporales: Et quòd excommunicati moniti vt exeant ab ecclesia, immediate recedant ab ea: ꝙ si secus fecerint i. si contrariũ fecerint, ipsi sint excommunicati, nec absolui poterunt, nisi per Romanum Põtificem. Nota primo, ꝙ tempore interdicti generalis, puta quia tota vna diœcesis est supposita interdicto, non sunt diuina officia celebranda. Nota pœnam principum, qui compellunt celebrare clericos tẽpore interdicti: nam ipso facto incurrunt sñiam excõicationis. Not. ꝙ quis nõ debet celebrare in præsentia excõicati, quem scit publice excõicatum: aliàs ipse suspendit̃ à suis beneficijs. No. ex tex. iũcta gl. ꝙ licet sacerdos inceperit celebrare Missam, si superueniat excõicatus, dẽt ipse sacerdos cessare à celebratione Missæ. Et si ipse excõicatus monitus noluerit exire, ipse sacerdos debet illum realiter extrahere ab ecclesia: & si nõ possit, debet vocare p̃sentes in auxilium. Not quod excõicatus põt iterum excoicari, tamẽ secunda excommunicatio non habebit effectum, nisi effectum retentionis: q̃a retinebit eum extra gremium ecclesiæ, quamuis fuerit recõciliatus de prima excommunicatione: tamen retinetur adhuc vt expulsus à gremio ipsius ecclesiæ, donec reconcilietur secũdo. Not. ibi, [Nobiles.] quod dicũtur nobiles etiam si delinquant, vt hic. & hoc quia hic dicuntur nobiles à coruscatione clari sanguinis, secundum Laur Nota de locis insignibus de hoc; in verbo, insignium. in gloss. & in Specu. de citatione. §. 1. ver. sed quæ loca. Zabarella.

ctis & in cessationibus [a] à diuinis indictis per prouincialium conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate (cum maius sit prouinciale concilium, quàm singularis prælati prouincię, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententijs comprobatur) [b] volumus obseruari. ¶ In cessationib. vero generalibus [c] à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex cõsuetudine, vel aliàs capitula, collegia, vel conuentus sæcularium, aut regularium ecclesiarum sibi vendicant, (quia ipsos hoc vnico [d] lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare nolumus nec debemus) idẽ intelligimus obseruandũ. Ipsi vero sint diligenter attenti, vt statuta Romanorum pontificum prædecessorum nostrorũ super his edita [e], diligenter obseruent. ¶ Porro hanc † sanctionem ad pẽdentia [f] trahimus, non † obstantibus priuilegijs, conuentionibus [g], statutis, & consuetudinib. quibuslibet, quæ contra præmissa seu aliquod pręmissorum religiosis ipsis in nullo volumus suffragari.

† al. ita: nõ obstã tibus priuilegijs concessis, & statutis, & consuetudinib. quibuslibet, quæ sup̃ pręmissa, &c.

¶ Idem.

¶ *Domini temporales, qui cogũt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui p præcones faciunt tũc ad illa audiẽda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati uel interdicti super hoc p illos, qui Missas celebrant, moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absoluendi: h.d. Io. And.*

CAP. II.

Grauis [h] ad nos frãtrũ quærela perduxit, quòd nobiles † quidam & domini temporales [i] (terris eorum eccle-

† Nobiles qui dicantur, & cur ita vocentur late docet Tiraq. tract. de nobilitate, c. 2.

[Prima glo. summat & diuidit.]
h ¶ Grauis.] Casus. Domini tp̃ales, qui cogũt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari. vel prohibent ne publice excõicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrãt moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeunt excõicanti sunt, & per Papã absoluendi. Et primo narrat, secundo pœnam imponit ibi, [Ne igitur.]
i ¶ Temporales.] ẽt si sint episcopi vel ecclesiarum p̃lati. vt locum habere quod hic dicitur, ne cle. vel mo. c. vlt. lib. 6 facit de exces. prælat. tanta, & facit quòd dixi ea. compi de pœnis, multorum.
[Glo. seq notat ad quæstionem pro qua alleg. duo iura: & regulam, & opi. distinguentem. alleg. duo iura in contrarium ad quæ pro ipsorum responsione remittitur, & prouisionem petit.]

a ¶ Sup-

fiastico suppositis [a] interdicto) nedum in locorum suorum capellis [b], sed & 10 in collegiatis & alijs insignium [c] locorum ecclesijs, Missas & † alia diuina officia publice & solemniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc [d] illos vocantes [e], & inter- 20 dum (quod est deterius) cōpellentes: hisq; non cōtenti excessibus [f], per campanarum [g] non solum pulsationem, sed & voce præconia [h] populos etiam interdictos, vt (interdicti 30 non obstante sententia) ad audiendas Missas huiusmodi veniant, faciunt euocari. Nōnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis [i], ne (licet excommunicationis, vel interdicti sētētia publice [k] 40 sint innodati) de ecclesiis dum in ipsis Missarū celebrantur solemnia instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit, 50 quòd non sine Dei offensa, clerique ac populi scādalo, ipsa missarum solemnia remanent inexpleta [l]. ¶ Ne igitur excessus sic graues excedentium impunitate trahantur ab alijs in exēplum [m], præsumptores præfatos, qui locis interdicto suppositis quemquam de cætero diuina celebrare officia quomodolibet [n] cogere [o]: Aut qui modo prędicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim vel interdicti ligatos sententia euocare [p]: Seu qui ne excommunicati publice [q] aut interdicti de ecclesijs, dum in ipsis Missarum [r] aguntur solemnia, à celebrantibus moniti [s] vt exeant, prohibēre [t] †: Necnon excommunicatos publice & interdictos, qui in ipsis ecclesijs nominatum [u] à celebrantibus vt exeant moniti, remanere [x] præsumpserint: excommunicationis [y] sententia (a qua per sedem dumtaxat Apostolicam possint absolui) sacro approbante concilio innodamus.

¶ Idem.

¶ Fratres Minores si tpe interdicti recipiunt in suis ecclesiis ad diuina fratres & sorores

Interdictum nōdum denunciatū an quis illud sciens seruare teneatur.

† al. ita: & alia diuina officia, & qñ que publice ac solemniter: &c.

1 Vide Felyn. in ca. Rodulphus. extra de rescript.

2 De arti. culo huius glos. sæ plene Faly. in c. Rodul. phus, extra de re. scrip. nu. 39. cum videto.

Cōpulsio est multiplex.

† In manuscripto ita: prohibere, vel ēt impedire: nec non, &c.

a ¶ Suppositis.] ab homine vel à iure, & hæc littera facit ad q̄onem de illo, qui scit locum interdictum ab homine vel à iure: tñ denuntiatio eius non est facta, an illud seruare teneatur: satis.n. est locum esse interdicto suppositum vt hic, licet non sit publicatum, facit eod. tit. cum non ab homine, & qđ ibi not. eo. tit. cum desideres. 1. repson. in fine. Qui.n. sciuit, certiorari non debuit, de reg. iur. eum qui. lib. 6 cū concor. & hoc placet Archid. eo. tit. is qui. lib. 6. Illa ēt ratione: quia celebrare dependet à voluntate agentis: Vnde in culpa est agendo rem illicitā, propter superioris ꝓhibitionem & loci inhabilitatem. allega. de conse. dist. 1. sicut. quod verum intelligit nisi factum esset occultum. 6. q. 2 si tantum, & prędi. decre. cū non ab homine, & facit qđ inf. dicam in glo. cōtra. sup. c. prox. à contrario ibi soluiē in glo. not. Forsan expediret 1 per constitutionem prouideri clericos nō teneri ad obseruationem interdictorum latorum à iure, nisi prius fiat illorum declaratio. simile de hæret. cum secūdū. lib. 6 Ad quod dicendum multum mouet de cens. quāquā. li. 6. & sup. ea. compil. eo. tit. præsenti. cuius etiā littera satis huic dicto conuenit.

b ¶ Capellis.] non intendit ꝙ in talibus capellis suis in loco interdicto hoc liceat: sed dicit vt aggrauet contemptum: quasi dicat, malum esset hoc facere in capellis, sed grauius in talibus ecclesijs.

c ¶ Insignium.] de rescri. statutum. post prin. lib. 6.

d ¶ Nunc illos.] concor. de sta. mo. cum ad monasteriorum. ver. sed nec.

e ¶ Vocantes.] licet de vocatione narret, solam coactionem punit.

f ¶ Excessibus.] tolle litteram infra, faciunt euocari non solum per campanarum, &c.

g ¶ Campanarum.] de offic. custo. ca. 1. cum concor. & ibi dixi de diuersis campanarum officijs.

[Glo. seq. obiectionem soluit.]

h ¶ Voce præconia.] vt dr̄ in authen. de litig. §. omnē. coll. 8. vox præconis quandoque paucis innotescit: & hoc respectu fortior vr̄ vocatio per campanam: sed quia pręco loquitur & edictum ponit ex parte mandātis, ideo maior est contemptus.

i ¶ Subiectis.] præcipere non verentur, quod est infra.

K ¶ Publice.] occultum 2. n. excōicatum nō vitamus in publico. 6. q. 2. c. 2. eo. tit. cum non ab homine, vnde dicit Ray. in sum. huius tit. §. item quæritur. ꝙ ille qui scit occultum excommunicatum ēt in ecclesia, caute si poterit exibit, si autem id non posset sine scandalo, nō debet exire, per iura prædicta, & ne sit proditor. 2. q. 1. si peccauerit.

l ¶ Inexpleta.] debet enim sacerdos dimittere officium Missæ propter præsentiam excommunicati, nisi iam incepisset canonē Missæ, de quo scripsi post modernos. eo. tit. ca nuper. & facit 7. q. 1. illud, &c. nihil. & quod not. 11. q. 3. sicut Apostoli.

m ¶ In exemplum.] quia si ea, quæ male vsurpantur, &c. 94. distinct. peruenit 2. facit 23. q. 1. paratus. in fin.

n ¶ Quomodolibet.] omnem modum compulsionis realem, personalem, directum & indirectum comprehendit, vt si res ipsorum occupant, consanguineos grauant in personis vel rebus, facit de elect. sciant cuncti. eod. tit. quicūque. lib. 6.

o ¶ Cogere.] præsumpserint, quod est infra, & hoc est primum.

p ¶ Euocare.] præsumpserint, quod sequitur: & est secundum.

q ¶ Publice.] concor. sup. ead. compil. de sepul. c. 1. & ibi videas.

r ¶ Missarum.] in alijs ergo diuinis officijs nō ē locus pęnæ.

s ¶ Moniti.] non dicit nominatim, vt j. proxi. versi. per quod patet, quod ad prohibentes sufficit generalis monitio, puta monet, ꝙ omnes excōicati & interdicti exeant, ille præcipit vt non exeant.

t ¶ Prohibere.] præsumpserint, quod sequitur: & est tertium.

u ¶ Nominatim.] ex generali ergo monitione nullus ligatur ex eo quòd remanet: soli ergo nominatim moniti remanentes ligabuntur. concord. eo. tit. constitutionem. lib. 6. & sup. ead. compil. de vita & honesta. cleric. cap. 1.

x ¶ Remanere.] intellige etiam si ipsi temporales domini hoc non mandent.

y ¶ Excommunicationis.] excommunicatus ergo iterum excommunicatur. de hoc 3. q. 4 Engeltrudam, de Iudæis ita quorundam.

Cum

CVm ex eo.] ¶ Primo præmissa ratione ponit statutum suum: secundo contra facientes punit: ibi, [Quòd si.] Imola ¶ Præsupponendum primo est illud quod habetur s. in c. 1. videlicet, quod religiosi cuiuscunque status vel præeminentiæ existãt violantes seu nõ seruantes interdictũ, quod debuit seruari ab ecclesia cathedrali seu matrice, hoc est parochiali, sunt excõmunicati. Et dicitur ecclesia matrix quasi mater suorum parochianorum. Præsuppono vlterius illud quod habetur in glo. posita in ver. Tertio. videlicet, quod tres sunt ordines Minorũ: Primus fuit Fratrũ Minorum viuentium secundum regulã beati Francisci: quorum ordo est multum arctus, & strictus, & nõ possunt habere proprium nec in particulari nec in communi. Est secundus ordo sanctæ Claræ, & talis non est ita arctus: quia possunt aliquid habere in communi. Tertius est ordo, in quo sunt homines qui dicuntur continentes. ¶ Casus sic figuratur Nos vidimus in cap. præcedenti s. eo. tit. seu rubrica, quod religiosi cuiuscunque status existant non seruantes interdictum seu violantes quod celebratur in ecclesia cathedrali vel matrice, sunt ipso facto excõicati. Sed quæro, an fratres Minores, qui sunt de primo ordine, possint admittere, & recipere homines continentes seu de pænitentia, qui sunt de tertio ordine sancti Francisci? Et rñdet Papa, quod nõ quod si fecerint, sunt ipso facto excõicati, nec poterunt absolui nisi per summũ Pontificẽ. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, primo ex princ. c. iuncta gl. quod beatus Frãciscus tres ordines instituit. Primo ordinẽ fratrũ Minorũ: & iste ordo est arctissimus & strictissimus, quia ipsi nõ dẽnt habere granaria, sed dẽnt viuere ex incerta pensione. Itẽ non dẽnt habere duas vestes. Est alius ordo, quẽ instituit beatus Frãciscus, qui dr ordo sanctæ Claræ: & talis ordo nõ est ita arctus, nec strictus: quia bene possunt habere aliquid in cõi. Alius est ordo, cuius professores vocant continentes: & iste non est proprie verus ordo: quia non vouerunt tria necessaria, quæ sunt in professione. Not. quod licet tertius ordo fuerit institutus à beato Francisco sicut ordo Minorũ, & sit aliqua cõio: tñ Minores nõ possunt illos admittere seu recipere ad diuinũ officiũ ac si essẽt ex nei: & si de facto admittãt, sũt ipso facto excõicati, & nõ possũt absolui nisi per Romanũ Põtificẽ. Not. quod mulieres de tertio ordine beati Frãcisci dñr sorores. Ex hoc ĩfert gl. 2. quod nõ sũt Beguignę & infert hoc ex eo: quia sũt sub obediẽtia secundum traditiones tertij ordinis: Beguinę vero nõ sũt sub obedientia remittit gl. de relig. do. cle. 1. vbi de hoc in gl. vide. No.

¶ Nec quod ista cõstitutio est particularis, quia solũ concernit Fratres Minores & eorum ecclesias vnde nõ cõcernit alios Mẽdicantes. Bonifacius de Vitalinis

tertij ordinis, excommunicati sunt, nec priuilegia iuuant hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

CVm† ex eo [a] quòd religiosi viri fratres Minores in suis recipiunt ecclesijs ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & sorores [b] de ordine tertio [c] (quem beatus Franciscus instituit) existentes, qui cõtinẽtes [d], seu de pænitentia nuncupantur, scandalum [e] aliorum, qui ab his excludun tur, mentibus generetur censura vilescat [f] ecclesiastica, & minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur: Eisdem fratribus minorib. [g] districtius inhibemus, ne decætero aliquem vel aliquos prædictorum (etiam si super hoc hi [h] vel illi [i] priuilegijs quibuscunque muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsus quo ad hoc volumus suffragari) ad diuina in suis ecclesijs [k] tempore interdicti quoquomodo admittant [l]. Quod si fecerint, eo ipso excõmunicationis sentẽtiæ se nouerint subiacere [m]: à qua per alium, quàm per Romanum Pontificem, vel satisfactione præmissa per locorũ episcopos (quos auctoritate Apostolica [n] fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficium nequeant obtinere.

¶ Idem.

¶ Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illũ per hoc non absoluit nisi exprimat hoc se velle. Et si sciẽter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate nõ approbat. Ioan. And.

SI CAP. IIII. SVM-

casũ in quo ordinarij sũt delegati Apli. simile de her. ad abolẽdã. de sup. negl. pl. cle. vnica. de sta. mo. cle. vl. Zab.

[Prima glossa summat.]

a ¶ Cum ex eo.] Fratres. Minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesijs ad diuina fratres & sorores tertij ordinis, excõmunicati sunt, nec priuilegia iuuant.

b ¶ Sorores.] illæ igitur non sunt Beguinæ, vt dixi s. ea. cõp. de reli. do. c. 1.

[Glo. seq. declarat tres ordines beati Frãcisci, & in quo differant.]

c ¶ Tertio.] Primus fuit fratrum Minorũ, qui est arctissimus, & caret proprio etiam in cõi: de hoc satis s. tit. 1. c. 1. Secundus fuit sanctæ Claræ, qui differt à primo, quia ordo ille licet etiam fęminis arctissimus, habet tamen propriũ in communi. Sed iste tertius [1] etiam pro viuentibus in coniungio maribus & fęminis adinuentus est: & habent professi proprium in singulari: & potius est modus viuendi, quàm proprie dicatur regula: est tamen approbatus per Nicolaum tertiũ & hoc constat.

Ordo sancti Frãcisci est triplex.

1 Vide gl. cle. 1. super ver. obedientiã. supra de relig. dom. Fõ.

[Glo seq. obiectionem soluit.]

d ¶ Continentes.] nõ promittunt continentiam, immo viuunt in coniugio, vt prædixi, tñ & secundum modum viuendi eis datum certis diebus qualibet septimana abstinent à thoro, sicut & septimana vicis suæ abstinebant sacerdotes veteris testamenti. 82. dist. plurimos.

e ¶ Scandalum.] vitandum. quod dic vt not. de noui ope. nun. cap. 2.

f ¶ Vilescat.] ad hoc & ad id quod sequitur. concor. sup. ea. compil de pænit. & remis. c. 2.

g ¶ Minoribus.] alios non ligat constitutio.

h ¶ Hi.] fratres Minores.

i ¶ Vel illi.] fratres & sorores tertij ordinis, & est mirabile: quia eo casu in alijs ecclesijs recipi possent, si priuilegium est generale.

k ¶ Suis ecclesijs.] per hoc verbũ, quod etiam s. præmisit, dico quod si in alienis ecclesijs hoc facerent, cessat hæc poena: posset tñ habere locum alia pęna cõis. & eis simile quod dixi s. hoc tit. c. 1. in glo. additur.

l ¶ Admittant.] nisi in quantum illis & alijs permittitur. per decr. vlt eo tit. lib. 6.

m ¶ Subiacere.] si aliàs bene seruant interdictũ, quod seruat matrix ecclesia, non ligantur pęna illius decr. s. c. 1. sed ista tantum. facit de iudi. at si clerici. in fin. cum suis concord.

n ¶ Auctoritate Apostolica 2.] hoc dicit propter exẽptionem, & quia deliquerant in locis exemptis.

2 Sing. gl. secundum canor. hic & in c. cũ tpe. s. de arb. ad hoc quod exẽptus ñ pot renuntiare priuilegio suæ exẽptionis, etiã se subijciendo ordinario. Fõta.

SI summus.] ¶ Primo ponit vnum dictum. secundo, aliud illi simile: ibi, [Similiter.] Imola. ¶ Pro declara-

claratione huius c. sciendum est, quod istud emanauit ad declarationem c. si aliquando. eo. tit. in antiq. Et prae suppono, regulariter cum aliquis excommunicatur, oportet quod absoluatur in forma Ecclesiae, videlicet quod praestet cautionem de parendo iuri. Praesuppono etiã quod imperator siue rex nõ est subditus legibus suis. ¶ Casus decernitur: Ponamus quod ego sum excommunicatus iuste, forte pro cõtumacia vel aliàs: Papa sciens me esse excommunicatũ habuit mecum communionẽ: quia forte misit mihi litteras, in quibus dabat mihi benedictionẽ, & bene me excommunicatũ sciebat: vel forte tradidit mihi osculum, vel alio modo habuit mecum communicare. Quaeritur, vtrum Papa ex hoc videatur mihi impendisse beneficium absolutionis? Respondet quod nõ, nisi ipse Papa expresse dicat, volo te absolutum esse, & tibi beneficium absolutionis impendo. Sed ponamus, quod eram intrusus in aliquo beneficio, ita quod non habebã titulum, & Papa scripsit mihi litteras, in quibus appellauit me episcopum illius loci, quem obtinebã sine titulo: Vel ponamus quod illud beneficiũ vacabat, & nullus obtinebat, & ipse in litteris suis appellauit me epm illius loci: an per hoc vr̃ mihi ius tribuere in illo beneficio? Respõdet Clemens Papa, quod non. hoc dicit H. R. Not. quod nõ solum sufficit nõ loqui cum excommunicato, sed etiã non debẽt sibi mitti litterae. No. quod scribens litteras excommunicato, incurrit minorem. de hoc in glo. argu. Idem dicit. Lau. si mittit ei nuntiũ: quia haec sunt paria. de electio. vbi periculum. §. nulli. lib. 6. & de hoc ibi. Not. quod multis modis communicari dicitur excõmunicato. de hoc in glo. vt in conuiuio. Zabarella.

† Ratio decidẽdi in hac clement. põt esse illa, quae affert. gl. in c. 2. extra de schisma. in verb. dispensatiõ q̃ dispensatio dẽt esse expssa ad de Deciũ in c. si qñ in 3. not. de rescri.

† Vide Felynum in rub. proemij Gregoriani & in c. cũ vigesimũ de off de le.

mus[a] † Pontifex sciẽter[b] etiam excõmunicato participet[c] litteris[d], verbo, uel osculo[e], seu alio quouis[f] modo: ipsum per hoc absoluere nulla ratione cẽsetur, nisi se velle[g] forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. ¶ Similiter quoq; si quẽ sub titulo cuiuslibet dignitatis[h], ex certa etiam scientia, verbo, constitutione, uel litteris nominet[i] †, honoret, seu quouis alio modo tractet[k], per hoc in dignitate illa ipsum approbare[l] non intelligitur[m], aut quicquam ei tribuere noui[n] iuris.

TITVLVS XI.

De verborum significatione.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Declaratur in aliquibus capit. Exijt. eod. tit. libro 6. praesertim, an fratres Minores teneantur ad obseruationem eorum omnium, quae in regula sub uerbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inseruntur, ad quae fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorũ nouẽ excessib. prolixe discussis, de electione ministri ipsorum luculentissime tractatur.*

CAP. I.

Exiui † de paradiso. dixi rigabo hortum plan

[Glossa prima summat, & dicit quare emanauit, & quid prima pars determinat.]

a ¶ Summus.] si Papa etiam scienter excommunicato participat, illũ per hoc nõ absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate nõ probat. Creditur quod propter dominũ Fredericum de Sicilia emanauerit haec decre. Pars prima determinat no. 92. dist. si inimicus. & eod. tit. si aliquãdo. per Goff. in procem. cõpil. Greg. per Inn & Hostiẽ de priuileg. cum olim 1. Et facit hoc c. pro ibi no. per Inn. & Host. vt sicut per participium Papa non absoluit, ita nec per eutationem excommunicat: vnde non incurrit minorem qui participat illi, quẽ Papa vitat. & c. si inimicus loquitur de illo quem vitat, & vitari praecipit.

b ¶ Scienter.] etiam si ignoranter. nõ erat dubium per praecedentem decre. si aliquando.

c ¶ Participet.] quo participio non ligatur minori, vt not. in iuribus alleg. in 1. glo. eo. tit. nulli.

d ¶ Litteris.] argue quòd scribens excõmunicato incurrit minorem. & de hoc eod. titu. constitutionem: lib. 6. in 3. glo.

e ¶ Osculo.] formatur ab os oris, nec debet scribi per h.

f ¶ Quouis modo.] vt in conuiuio, oratione, vel itinerando, vel consedendo.

g ¶ Velle.] est sibi pro ratione voluntas Insti. de iure natu. §. sed & quod princip. sic & princeps sola volũtate manumittit. ff. de manu. apud eum. C. de fideicom. lib. §. voluntate. in inferioribus à Papa non haberet hoc locum. eo. tit. cum desideres.

h ¶ Dignitatis.] ecclesiasticae vel seculari, cum eadem sit ratio.

i ¶ Nominet.] contrariũ videbatur notari 99. distin. dominus. & vide quod no. 11. q. 1. sacerdotibus. qui fil. sint legiti. per tuas. cum concor.

k ¶ Tractet.] vocans illos qui sunt eius dẽ dignitatis, vocat illum.

[Glo. seq. notat ad opinionem.]

l ¶ Approbare.] facit ad not. per Innoc. & Host. de fil. presby. veniens. vbi tenent quod si episcopus Missam audiat, vel procurationem recipiat à male ordinato vel instituto, quod per hoc non dispensat cum illo, dato quòd sit casus quo dispensare posset, & ibi scripsi.

Ecclesiastici 24. † Io. An. cuius sũt glossae in clement. nihil scripsit sup hac Clemẽt. causam tradunt An. Charanus Zabarel. & alij. glossae vero q̃ apponunt excõmẽtarijs Za. barellae sunt desumptae.

Episcop. audiens Missam à male ordinato, nõ dispẽsat cũ eo. Cõtinuatio.

[Glossa sequens obiectionem soluit.]

m ¶ Non intelligitur.] non obstat s. ea. cõpil. de proba. c. vnico. illud enim intelligitur cũ Papa narrat factũ proprium, & super eo fundatur ipsius intentio, vt ibi not. in glo. quid si talia.

n ¶ Noui iuris.] simile de haeret. praesidentes. in fi. lib. 6. & intellige nisi hoc exprimat se velle, vt supra proxi. responso.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

[Visum est supra per discursum titulorum de singulis partibus iuris: verum quia in iure multae dubitationes oriũtur circa verborum significationem: ideo praesens annectitur rubrica.]

Exiui.] ¶ Glossa & alij scribentes quamplures nihil hic scripsere: forte quia Nicolaus iij. eod. tit. lib. 6. (quod cap. etiam exponit regulam sancti Francisci) excommunicauit glossantes illud cap. & in glossando inducentes contrarietates, concordantias, seu opiniones diuersas vel aduersas: quia tamen permisit glossas fieri per quas verbum, vel verbi sensus, seu cõstructio quasi grammaticaliter ad litterã vel intelligibilius ponat, & quia etiam poenas illius cap. suspendit. Ioa. xxij in extrauag. Quia nõ numquã. & quia licet illa constĩõ prohibita fuerit glossari, nõ sic ista. Itẽ quia dimittendo hanc sine expositione, inducuntur legẽtes ad omittẽdã ipsã, vñ causat eius ignorantia, cũ tñ ipse Nicolaus pceperit vt illud c. Exijt. sicut caeterae decretales legerent in scholis. iõ aliqua breuia hic scribo.

Quoniam

Diuisio materiã reddit facilioren.

Quoniam autem per diuisionem res melius intelligitur: Inst. de leg. §. sed non vsque. not. ff. de do. excep. l. 1. gl. 1. Ideo diuide: quia primo exordium, secundo narratio & petitio; ibi, [Quia vero dictæ.] tertio, exauditio: ibi, [Nos igitur.] Et ibi primo declarat non omnia euãgelica consilia esse præcepti quo ad fratres, declarans quæ obligẽt eos ex præcepto. Secundo, in §. [Cæterum.] determinat quid seruandum quo ad bona ingredientium. Tertio, in §. [Præterea. de vestibus & calceamentis fratrum. Quarto, in §. [Deinde.] de ieiunijs eorũ. Quinto in §. [Porro.] de non recipienda per eos pecunia. Sexto, in §. [Proinde.] de paupertate & humilitate ipsorum & enumerat 11. excess* qui sunt contra paupertatem & humilitatem, quibus prouidet. Septimo, in §.] Ex præmissis.] soluit dubium oriens ex his quæ de paupertate dicta sunt. Octauo, in §. [Dicere.] remouet quendam errorem. Nono, in §. [Demũ.] determinat de electione vel institutione ministri prouincialis. Decimo in §. [In destitutione.] determinat de ipsorum ministrorum prouincialium destitutione. Vndecimo, in §. [Cæterum.] determinat, quòd fratribus carentibus ministro generali suppleat vicarius ordinis vices eius. Duodecimo, in §. [Porro.] apponit decretum in his quæ dicta sunt de prouinciali ministro, si aliter fiat.

† Al. ita: exẽplar sequẽdo cælestis, &c.

† Aliàs, cõtuitu.

a ¶ Plantationum.] Ecclesiastici 24.

b ¶ Agricola.] Christus.

c ¶ Salomon.] Christus, de quo Matth. 12. Ecce plusquam Salomon hic.

d ¶ Hortum volup-tatis.] vitam Christi, ipse enim cœpit facere & docere, Actuum. 1.

e ¶ Hic hortus.] descendit ad speciem, & applicat quæ dixit ad propositum.

f ¶ Meti.] aliàs messuit.

g ¶ Aromatibus.] Cant. 5. & per myrrham intelligit pænitentiam: per aromata fructum exempli inde prouenientem.

h ¶ Timoratæ.] quinta distinctio. ad eius.

a ¶ In

tationum [a], ait ille cælestis agricola [b], qui vere fons sapientiæ verbum Dei, à patre in patre manens, genitum ab æterno, nouissime diebus istis (fabricate sancto spiritu) in vtero Virginis caro factum, exiuit homo *ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar † se dãdo cælestis vitæ, præbens hominibus semetipsum. Verum quia plerumque mortalis uitæ sollicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu † diuertebat: verus noster Salomon [c] in solio militantis ecclesiæ *hortum [d] voluptatis inter cæteros quendam fecit à procellosis mũdi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vacaretur cõtemplandis seruandisque huiusmodi operibus exẽplaris in hunc mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus [e] si quidem est fratrum Minorum sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circumclusa, intra se solo contenta Deo adornatur abunde nouellis plantationib. filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pænitentiæ myrrham metit [f] cum aromatibus [g], quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfunditur. Hæc est illa cælestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus: ac seruanda à suis filiis verbo docuit pariter & exẽplo. ¶ Quia vero dictæ sanctæ regulæ professores ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum & ad plenum præmissam regulam firmiter obseruare: Attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis †, vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiam per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino (pulsis cunctis dubijs) cum plena charitate conscientiæ deseruire. Horum autem pijs ac iustis supplicationib. plures prędecessores nostri Romani Pontifices successiue (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientijs, ac purę obseruantiæ status. Verum quia plerunque vbi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ [h], quæ in via Dei quodcunque deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conscientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam ipsorumque statũ pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quampluribus in publicis & priuatis consistorijs est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubijs, quæ occurrerunt, & quę possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate sedis Apostolicę curaremus. ¶ Nos igitur (cuius animus ab etate tenera pia deuotione efferbuit ad huiusmodi professores regulæ, & ad ordinem ipsum totum: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fouendos dulcius, & attentius gratiosis fauoribus prosequendos tanto prouinciamus ardentius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exẽplari vita & salutari doctrina toti vniuersali Ecclesię cõtinue cernimus prouenire)

†Ca. Exiit. §. pen. eo. tit. li. 6. Fonta.

tam

tam pia supplicantium intentione commoti, ad peragendũ diligenter quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaq; dubia per plures archiepiscopos & episcopos, & in Theorogia magistros, & alios litteratos & prouidos, & discretos examinari fecimus diligẽter. ¶ Cum igitur † in primis ex eo quod in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrũ Minorum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, in obediẽtia [a] viuendo sine proprio, & in castitate. Item infra: Finito vero anno probationis † recipiãtur ad obedientiã, promittentes vitã istam semper & regulam obseruare. Item circa finẽ regulæ: Paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus: Fuit hæsitatum, an Fratres eiusdem ordinis ad omnia, tam præcepta, quàm consilia Euangelij, ex professione suę regulę teneantur: Quibusdam dicentibus, quòd ad omnia: alijs autem esserentibus, quòd ad sola illa tria consilia, videlicet, viuere in obediencia, in castitate, & sine proprio, & ad ea quę sub verbis obligatorijs ponuntur in regula, obligantur. Nos circa hunc articulũ prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, ipsumque articulum quo ad aliquid clarius prosequentes, dictæ hæsitationi duximus respondendum: quod cum votum determinatum † cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam non põt dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia Euangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem beati Francisci conditoris regulę hęc probatur fuisse intentio, ex hoc quòd quædam Euangelica consilia in regula posuit, alijs prætermissis. Si enim per illud verbum, Regula & vita fratrum Minorum hæc est, & cætera, intendisset eos ad omnia consilia Euangelica obligare, superflue & nugatorie quædam eorum, suppressis cæteris, in regula expressisset. Cum autem [b] natura termini restrictiui hoc habeat, quòd sic excludit ab ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia concludit †: Declaramus & dicimus, quòd dicti Fratres non solum ad illa tria vota nude & absolute accepta ex professione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipsa ponit. Nam si ad hæc tria prædicta tantum præcise & nude promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur, pro nihilo & vane proferrentur hæc verba: Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quòd beatus Franciscus professores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa, intenderit æqualiter esse obligatos; quin potius aperte discreuit, quòd quo ad quædam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quædam alia non: Cum ad quædam ipsorum uerbum apponat pręcepti, uel æquipollentis eidem, & quo ad aliqua uerbis alijs sit contentus. ¶ Item [c] quia præter ea, quæ expresse uerbo præcepti, ac exhortationis seu monitionis ponuntur in regula: nonnulla uerbo imperatiui modi negatiue uel affirmatiue apposito inseruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, ut ad habentia uim præcepti. Et quia, ut intelleximus, non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo quòd felicis recordationis Nicolaus Papa tertius † prædecessor noster noscitur declarasse, ꝙ fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt adstricti ad ea consilia Euangelica, quæ in ipsa regula præceptorie uel inhibitorie, seu sub uerbis æquipollentibus exprimuntur, & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quæ ipsis in eadem regula sub uerbis obligatorijs indicuntur; supplicauerunt prædicti fratres, ut ad ipso-

a ¶ In obedientia.] sine proprio, & in castitate: tria substantialia religionis, de statu mona. cum ad monasterium. Not. ibi (Superflue & nugatorie.) qđ superfluitas & negatio reprobantur in proęmio Greg. §. sane.

b ¶ Cum autem.] Nota de natura termini restrictiui: quia per exclusionem aliquorum cætera includit, & hoc idem est dicere quod aliàs dicim[9], ꝙ exceptio firmat regulam. ff. de mili. testa. tribunus §. fin. 32. q. 7. dominus. not. Dynus de regulis iuris. super rubr. in fin. lib. 6. Secundo not. ibi, (Pænitentia.) quod id quod disponitur de aliquo intelligitur etiam de illo quod ad aliud pertinet. de offi. deleg. c. 1. & c. præterea. Tertio not. ibi [Pro nihilo, & vane. quòd verba debent poni cũ ministerio. de priuile. in hic. & eod. titu. si Papa. lib. 6. Quarto not. quòd de æquipollentijs idem iudicium hic, vt infra proximo §. & ff. manda. l. fin. de verb. sign. in his, de consang. tua. & facit de iudic. cap. 1. Quinto not. ibi, (Quo ad aliqua.) quod id quod de vno dicitur, de alio excluditur. ff. de iudi. cum prætor. de præsumpt. nonne.

c ¶ Item quia.] Not. quod in his quæ animæ salutem respiciunt, pars securior tenenda est. 68. dist. presbyter. de sponsal. iuuenis. not. de seru. in or. fac. c. vnico. in gl. §. Secundo not. quod non omnia quæ imperantur, important necessitatem. 28. q. 1. sic enim. not. glo. 14. q. 1. quod præcipitur. regulariter contra dicto cap. quod præcipitur.

† Vide cõcil. Trid. sess. 25. tit. de Regularib. & Monialibus. c. 1.

† Vide cõcil. Trid. sess. 25. tit. de Regularib. & Monialibus. c. 15.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 1. 2. & 1.

† Per l. obæs. C. de præd. mi. vbi Saly. Bart. l. serui noie. ff. de vsu. ẽt si cõstitutum esset pœna. gl. Sali. l. fin. C. de reuo. don. aut si solũ essent pertinentia. de cõsuetudine. Bar. l. viros. C. de diuer. offi. li. 12. vñ cõcesso tibi, ꝙ capias mutuo vsque ad cẽtũ tm̃ potes capere ad cãbiũ: quia ita cõsuetũ est: Põtanus cõsi. 114. Iõ.

† In codicib. antiquiorib. ẽt impressis cõstanter legiẽ ita: Nicolaus Papa quartus. Et decretalis, Exiit de qua loquitur iste text[9] ꝗ habet eo. tit. li. 6. etiã tribuit Nicolao quarto ĩ antiquioribus, & emendatioribus exemplarib. sicut in hac ędition obseruatum est.

a ¶ Hac inquam.] omnia reperit vt clarior sit oratio, & potest dici color rhetoricus, qui dicitur repetitio.

b ¶ Item ordo.] not. quòd antiqua interpretatio habet vim iuris: minime enim mutanda sunt, &c. ff. de legi. minime. de cōsuet. cum dilectus.

c ¶ Cæterum.) secunda tertiæ vbi de bonis ingredientium.

Not. ibi, [Maxima paupertate.] quòd ordi. Minorum fundatus est in maxima paupertate. de exces. præla. nimis 2. vbi de ipsis & Prædicatoribus dicitur, quòd in altissima paupertate Christo pauperi famulantur. & dicitur maximum quod principalem gradum tenet. ff. de verb. oblig. vbi autem in princ. nam superlatiuū vni soli conuenit. 63. dist. metropolitano. vbi glo. Quomodo autem paupertas conueniat religioni, dixi, de regula. sane. q. 14. & per ibi notata patet, quòd in pauperitate non est perfectio simpliciter, sed in sequela Christi: paupertas autem est instrumentum perfectionis: & hoc vario modo prout variæ sunt religiones. de hoc ibi, & per Thomam 2. 2. q. pen. art. 7. & infra. §. proinde. Secundo not. ibi, [Cunctis pateant.] quòd curandum est sed bono testimonio & opinione. de sacra vnct. c. vnico §. ad exhibendum.

† al. serenādas, id est clarificandas. siue ad serenitatē & trāquillitatē deducēdas,

† Cap. cōsilium. & ibi gl. de obser. ieiuni. de spō. c. in lectū. 34. q. 2. facit singulare Hippolyti 151. ibi allegatur Felynus c. auditis antepen. de p̄scri.

Gradus superlatiuus vni soli conuenit.

ad ipsorum conscientias seruandas † declarare, quæ horum censeri debeant præceptis æquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horū conscientijs delectamur, attēdentes quòd in his, quæ animæ salutem respiciūt, ad vitādos graues remorsus conscientiæ pars securior est tenenda †: dicimus, quòd licet fratres non ad omnium, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipollentium obseruantiam teneantur: Expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandam puritatem regulæ & rigorē quòd ad ea sicut ad æquipolentia præceptis se nouerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vt autem hæc quæ videri possunt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ de qua agitur, seu ex vtroque sub compendio habeant: Declaramus, quòd illud quod ponitur in regula de non habēdo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam sine caputio: Item de non portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis: Item quòd fratres vilibus induantur: Item quòd ieiunare à festo omnium sanctorū vsq; ad natale Domini, & in sextis ferijs teneantur: Item quòd clerici faciant diuinum officium secundum ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: Item quòd Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis sollicitam curam gerant: Item quòd si quis fratrum in infirmitatem ceciderit alij fratres debēt ei seruire: Item quòd fratres non prædicent in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerint contradictum: Item quòd nullus audeat penitus populo prædicare, nisi a Generali Ministro vel alijs, quibus secundū declarationem prędictā id cōpetit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus: Itē quòd fratres qui cognoscerent se non posse præmissam regulam specialiter obseruare, debeant & possint ad suos Ministros recurrere, Itē quòd oīa quæ ponuntur in regula ad formā habitus tam nouitiorum, quàm etiam professorū: necnon ad receptionis modū ac professionē spectantia, nisi recipientibus quoad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum Deum aliter uideatur: Hæc, inquā [a], omnia sunt à fratribus tamquā obligatoria obseruanda: Item [b] ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd ubicunque ponitur in regula hoc uocabulum, teneantur, obtinet uim præcepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. ¶. Cæterum [c] quia Christi confessor prædictus agendorum ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem Ministris & fratribus modum præbens, dixit in regula, quòd caueant fratres & eorum Ministri, ne sint solliciti de rebus suis temporalibus, ut libere faciant de eis quicquid ipsis à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi Ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur: Dubitauerūt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur: & si ad dandum personis & conuentibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi ministri seu fratres dare consilium, ubi ad consulendum alij quā ex ipsis ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem considerantes attente, intendisse sanctum Franciscum suæ regulæ professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta uerba specialiter & totaliter elongare, ut quantum est ex parte fratrū ipsorum, receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum uiderentur habere ad bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantum diuino seruitio mancipandos: Dicimus † decætero debere tam ministros quàm fratres cæteros, à dictis inductionibus ad sibi dandum & suasionibus, necnon & dandis circa distributionem consilijs abstinere, cum per hoc ad timentes Deum status alterius mitti debeant, non ad

† al. Dicimus oīno debere tā ministros, &c.

a ¶ Cum

fratres: vt vere cunctis pateant esse tam salubris instituti paterni studiosi zelatores seduli, & perfecti. Cum vero [a] facere de rebus suis quod Dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse, non videtur quin liceat eis recipere, cõsiderati scilicet eorum necessitatibus & moderaminibus declarationis iã dictæ, si quid de bonis suis intrans sicut & cæteris pauperibus per modum eleemosynæ libere velit dare. Cauere tamen in acceptatione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorũ quantitate notabili, præsumi possit sinister oculus contra ipsos.

¶ Præterea [b] cum dicatur in regula, quòd illi qui iam promiserunt obediẽtiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere uoluerint: Item quòd fratres omnes ue. stimẽtis uilibus induantur: Nosque prædicta uerba declarauerimus æquipollere præceptis: Volẽtes hæc determinari plenius; dicimus, quantum ad numerum tunicarum quòd pluribus uti non licet, nisi in necessitatibus quæ haberi possunt ex regula, secundũ quòd hunc passum memoratus prędecessor noster plenius declarauit. Vilitatem [c] autem uestium tam habitus, quàm interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ secundum consuetudiné vel conditionem patriæ, debeat quantum ad colorem panni & pretium vilitas merito reputari: nõ enim quo ad regiones omnes potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiam vilitatis iudicium Ministris & Custodibus seu Gardianis duximus committendũ, eorum super hoc consciẽtias onerantes: ita tamẽ quòd seruent in vestibus vilitaté. Quorum [d] etiã ministrorum, custodũ & gradianorum iudicio eodẽ modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. ¶ Deinde [e] cum duobus tẽporibus annotatis in regula, scilicet, à festo omnium Sanctorum usq; ad natiuitatẽ Domini, & maxime Quadragesimæ, in quibus ieiunare tenentur inferatur in eadẽ regula: Alijs autem temporibus non teneantur nisi sexta feria ieiunãre: & ex hoc uoluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur nisi ex condecentia ad alia ieiunia, quàm ad ista: Declaramus, debere intelligi eos non teneri ad ieiunium alijs temporibus, præterquam in ieiunijs ab Ecclesia constitutis: nõ est enim uerisimile, quòd uel institutor regulę, uel etiam confirmator absoluere ipsos intenderit à seruandis illis ieiunijs, ad quę de commu

a ¶ Cum vero.] hic de eadẽ declaratione Nicolai iij. s. §. itẽ quia. Nota quòd quantitas notabilis facit illicitũ quod aliàs licet. sic de rescri. statutũ §. insup. lib. 6. Secũdo not. quòd ex futuris pręsumitur circa præteritum: nam hic vetat accipi notabilem quantitatẽ etiã gratis; ne pręsumatur quòd moti fuerint ad recipiendum istũ, quia oculum habuerunt ad eius bona tẽporalia. sic 33. q. 2. cum per bellicam. in fi. vbi glo. de multiplici pręsumptione scribã in glo. fin. Quæro, quia hic & in §. præcedẽti dicitur, quòd fratres non sint solliciti de bonis temporalibus eius qui recipitur ad ordinẽ, licet possit ipse dare fratrib. de suis boni: per modũ eleemosynę: quid si ingreditur non facta dispositione de bonis suis? Sol. Quicquid sit de alijs Mendicantibus, de quo not. de proba. in præsentia. quo ad fratres Minores dic, quòd nihil habebunt fratres: dicitur enim in regula, quòd volentibus ingredi, dicatur quòd vendant omnia sua, & studeant pauperibus erogare: & sic fuit intẽtio beati Frãcisci, quòd nõ recipiantur nisi prius disposito de bonis suis: quod si non fuit factũ, dic quòd trãseãt bona ad veniẽtes ab intestato: nam solus vnus modus permittitur fratribus habendi de bonis illius scilicet si ille cõtulit per modum eleemosynæ, vt hic: ergo alij prohibẽtur. ff. de iudi. cum prætor. de præsumpt. nonue. pro hoc quod dico j. §. proinde. q. 2.

b ¶ Præterea.] hic de vestibus fratrum declarauit in d. c. exijt. §. licet autem. ibi dicitur, quòd de licentia Ministrorum & Custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis possint fratres vti pluribus: ipsi autem Ministri & custodes licentiam cõcedant cũ eis videbitur, pẽsatis necessitatibus & alijs circũstantijs, quę secundum Deum & regulã attẽdendæ videntur. pro hoc j. §. proxi. vbi. vilitas attenditur secundum consuetudinem patriæ, & arbitrium Ministrorum & Custodum.

c ¶ Vilitatem.] de eodem nota quòd vilitas rei consideratur ex pluribus. in eo autem dicit, vilitatem attendi secundã consuetudinem patriæ pro hoc 93. dist. legimus. vltra mediũ. ibi. [Priuilegiũ, &c.] Secũdo, no. quòd in iudicando vilitatẽ attẽditur reputatio. de hoc s. in proxi. notabili. sic etiam in æstimando prætiũ rei attenditur reputatio non singulorũ, sed cõmunis. ff. ad leg. Falcid. pretia. in princ. Tertio, no. quòd quandoq; specialiter operatur cõsciẽtia cõmissarij, vt hic. Et an hoc casu possit committere vices suas, dixi supra de cõcess. præb. cle. vnica in prin. q. 6 Quarto no. quòd hoc de vilitate vestium nõ indistincte cõmittitur Ministris & Custodibus: quia nõ possunt cõcedere quòd vtantur nõ vilibus sed habent declarare quæ censeantur viles: tamen si declarẽt censeri viles eas quæ essent manifeste pretiosæ, talis declaratio non excusaret fratres talibus vtẽtes. sic nec præceptũ iniustum excusat. de temp. ord. ad aures. immo nec cõpulsio superioris. de excess. prælat. tanta. 32. q. 5. ita. n. & quod hic de vilitate relinquitur arbitrio Ministro & Custodũ, extrauag. Ioan. xxij. quorundam. ad longitudinẽ, latitudinem, grossitiẽ, & subtilitatẽ, & quo ad formam & figuram, & similia accidentia, quę omnia relinquuntur arbitrio prædictorũ.

d ¶ Quorum.] hic de calceamentis.

e ¶ Deinde.] hic de ieiunijs eorum. Nota ibi, [Sexta feria.] quòd licet exceptio vnius aliorum sit inclusio: quia exceptio firmat regulã, vt dixi s. §. cũ autẽ. in primo notabili, tamen si per alia iura de illo erat dispositũ, non tollitur illa dispositio [1]: licet enim hic dicat, & alijs temporibus, quàm à festo omnium sanctorũ vsque ad natiuitatẽ, vel in

Qua-

Præsumitur ex futuris circa præterita.

Religionẽ si quis ingreditur nõ disposito de bonis, quid fiet de illis?

Vilitas habitus cordigerorũ cõmittitur arbitrio Ministrorũ.

Exceptio firmat regulam.

[1] Facit c. litteras. & ibi Panor de resti. spoli. vide Deciũ in l. 1. ff. de reg. iur. & scribẽtes reputant istũ tex. hic singularẽ. Pot.

ni statuto Ecclesiæ obligantur cæteri Christiani.

¶ Porro [a] cum dictus sanctus volens fratres suos super omnia à denarijs seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam: istumque articulum declarans idem prędecessor noster, casus & modos posuerit [b], quibus seruatis à fratribus non possint dici nec debent per se, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulam vel sui ordinis puritatē; dicimus, fratres teneri cauere summopere, quòd pro alijs causis, & sub modis alijs, quàm ponat dicti prædecessoris nostri declaratio ad dātes pecunias siue deputatos nuntios non recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti & regulæ merito possint dici, nam vbi aliquid alicui generaliter ꝓhibetur, ꝙ expresse non cōceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæstus omnis pecunię, ac oblationum pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi, cippi [c] vel trunci ordinati ad offerentium seu donantium pecunias reponendas: nec non & quicūq; recursus alius ad pecunias seu habentes ipsas qui per declarationē prædictam non conceditur: hæc inquā omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cū [d] etiā recursus ad amicos speciales expresse tantū in duobus casibus secundum regulam cōcedatur: videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter considerata necessitate vitæ ad alias necessitates fratrum pro tēpore occurrētes [e], cessantibus eleemosynis seu etiam ingruentes, sæpedictus prædecessor noster duxerit [f] extēdendū: Attendant fratres pręfati, quòd pro nullis causis alijs quàm prędictis vel similibus [g], in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos hūi, siue sint dātes pecunias, seu deputati per ipsos, siue nūtij vel depositarij, seu alio quouis nomine appellētur: etiam si concessi per eādem declarationem modi [h] circa pecuniam integre seruarentur. Denique cum idē cōfessor summe affectauerit suæ regulæ professores totaliter [i] esse abstractos ab affectu & d̄siderio ter-

Quadragesima fratres nō tenētur ieiunare, nisi sexta feria, nō per hoc includitꝰ ꝙ possint non ieiunare in ieiunijs ab ecclesia institutis: est ergo tm̄ sensus, ꝙ ad ieiunia alia extra sextam feriā non tenenꝰ ex præcepto regulæ, & sic nō plus quàm alij: sed ad ieiuniū sextæ ferię tenentur plus q̄ alij, de obser. ieiun. c. fi. Secundo, nota argum. à verisimili. ff. q̄d met. cau. nō est verisimile, de ꝓb. cū de ætate, de testi. ob carmē. §. fi. de reg. iu. l. in obscuris, de ꝓsum. q̄a verisimile. Tertio, no. ꝙ inductū ad augendum non debet operari diminutionem: & idem è conuerso. ff. de adimen. lega. legata inutiliter, de condict. & demonst. cum tale. §. fin. quia idē nō operatur contrarios effectus, de iureiurando. intellecto. regula, quod ob gratiam. lib. 6. Quarto nota, quod ad ieiunia indicta ab Ecclesia, omnes Christiani obligantur, de obseruat. ieiun. consilium. §. cum autem, quod declaro ibi. quæst. 1. & 2. & dixi sup de hac re. ad nostrū. §. 2. q. 1.

a ¶ Porro.] hic de non recipienda per eos pecunia.

b ¶ Posuerit.] dicto cap. exijt §. cæterum. vbi determinat ꝙ nō licet eis mutuum cōtrahere, sed si quis vult succurrere, possunt se offerre quod volunt fideliter laborare, vt ei satisfiat, & hoc male seruatur: quia sæpe contrahūt mutuum, declarantur ibi & quædam alia, sed præcipuum est, quod fratres non recipiant ipsi pecuniam: sed tamē quod dare possunt aliquem eis notum, cui per eū qui vult eis facere eleemosynam cōmittatur executio: dominium tamen ac proprietas ac possessio pecuniæ remanet penes dantem, cum libera potestate reuocandi vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam, & dic plenius in dicto cap. & duobus sequentibus.

Pecunia & denarius differunt.

c ¶ Cippi vel trunci.] vel, pro. i. & est cippus lignum inornatum & magnum, & perforatur vt cedat loco capsæ, hæc tamen male seruant fratres, nota differentiam inter denarios & pecuniam: quia denarius est q̄ pro decem nummis olim cōputabatur: pecunia vero proprie est substantia de pecoribus proueniēs: tamen hoc hodie cōiter accipiꝰ pro eodem & ideo expone litteram ibi, denarios vel pecuniā, vel, pro. i. & hic nomine denariorum continetur omnis moneta magna vel parua, aurea vel argentea, vel alterius generis. & hoc q̄a fauorabile est sic intelligi, & quia indistincte loquitur, licet nummis legatis veniant exiguiores tantum. ff. de legat. 3. nummis. Secundo, nota quòd id, quod per me non licet, nec per interpositam personam. regula, qui per alium. lib. 6. Tertio nota, quòd in ijs quæ generaliter prohibentur, omnia intelliguntur prohibita, quæ non inueniuntur concessa. de hoc de transla. cap. 2. ver. sed neque, in glo. argumentum, vt ibi dixi.

d ¶ Cum etiam.] de eodem cum ꝓcedēti.

e ¶ Occurrentes.] pro quibus subuentum fuit ab aliquo, cui habent fratres procurare vt reddatur pecunia, & sic dicuntur necessitates non ingruentes. i. imminentes de præsenti, sed iam præteritæ: tamen quò ad hoc quod hic dicitur, idem in vtrisque, vt probat quod sequitur.

f ¶ Duxerit.] eo cap. exijt. § porro, in fine.

g ¶ Vel similibus.] necessarijs non volūtarijs, declaratur autem in dicto § porro, quòd in ijs, quæ sunt necessaria ad victum, vestitum, diuinum cultum, & spiritualem studium, concessus est fratribus vsus necessariarum rerum. & hæ causæ videntur generaliter omnes necessitates cōprehendere: tñ quia q̄dam etiā sunt eis necessaria, q̄ nō ꝓcise concernunt causas præmissas immediate: ideo hic adiecit ꝙ ēt hoc eis liceat pro causis similibus vt si dū transeant de loco ad locū ex cā ordinis, non permittuntur in certo loco transire, nisi soluant pedagium: licet. n. non debeant ad hoc cogi, tamen ex quo de facto coguntur, licitum est eis acquirere per eleemosynam vt soluant, ne impediātur pro hoc quod in via sequitur, &c.

h ¶ Modi.] vt ꝙ ipsi nō recipiāt nec administrēt, ꝓ hoc ꝙ dixi sup. §. porro, super littera, & infra, § proximo.

i ¶ Totaliter.] nam hic ordo fundatus est in maxima paupertate, supra. § cæterum.

renorum, & specialiter a pecunia & eius usu totaliter inexpertos, sicut ꝓbat prohibitio de recipiēda pecunia in regula sæpius repetita [a]: curare fratres uigilāter necesse est, quòd cū ex causis prædictis & modis ad habētes pecunias deputatas pro ipsorū necessitatibus recurrere oportebit ad tenētes ipsas, qcunq. hi fuerint principales uel nuntii in omnib. sic se gerāt, quòd se cunctis ostendāt in dictis pecuniis (sicut nec habent [b]) penitus nil habere. Quapropter [c] præcipere quod & qualiter pecunia expendatur, cōputumque exigere de expensa, eā quomodocūq; repetere siue deponere, aut deponi facere capsulā pecuniæ, uel eius clauē deferre, hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciant: Predicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos quos ipsi deputauerūt ad hoc ipsū

¶ Proinde [d] cum vir sanctus paupertatis præmissæ in regula modū exprimēs dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient, nec domū, nec locū, nec aliq̃ rē: sed tanq̃ peregrini & aduenæ in hoc sæculo, in paupertate, & humilitate Domino famulantes, vadāt pro eleemosyna confidenter: Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quàm etiā in cōmuni, ꝓpter quod & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarū fratribus (quas & quarum usum facti, scilicet ordini uel † ipsius fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romana Ecclesia receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo usu facti sim-

a ¶ Repetita.] supra 2. §. proximis.

b ¶ Nec habent.] vnde contra ipsos nō habent actionem nec persecutionem in iudicio, nec extra. dicto c. exijt §. cæterum & infra proximo §.

c ¶ Quapropter.] No. singulariter, ꝙ in pecunia non est dare possessionem separatam a dominio, quod probat littera in eo quod dicit, ad solos dominos uel eorum commissarios spectare hæc quæ hic enumerantur, & est ratio, quia pecunia facile fit nostra: vnde etiā aliena mihi mutuata per non dominū per commistionem cum mea fit mea; si bona fide accepi. ff. de solu. l. si alieni. quod est singulare. & est hoc propter singularia præcepta pecuniæ numeratæ. ff. si cer. pet. l. singularia.

d ¶ Proinde.] hic de paupertate & humilitate ipsorū. Et numeratis nouem excessibus prouidet de primo: deinde ꝓuidet de alijs in §. sequenti. Nota ꝙ fratres Minores nō habent ꝓpriū nec in speciali, nec in communi. & hoc non uidetur speciale in eis, sed locum hēt etiam in aliis mendicantibus, ut in Prædicatoribus & similibus, quia ex regula nō licet habere redditus aut possessiones, sed ꝑ q̄stum publicū uictū tribuere solet incerta mendicitas. de relig dom. capitulo unico libro 6. tamen non in omnibus æquiparant̄. Nam Prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, ut in extrauagan. Io. 22. quia quorūdā. §. preterea. hic autem dicitur generaliter, quod fratres Minores nihil sibi approprient: & ꝙ hęc exꝓpriatio intelligitur tam in spāli, quàm in communi. dixerunt & in alijs. quod dic plenius, ut ĩ. quæst one prima, in solutione tertiæ rationis. Secundo. no. in versi. cum. n. quod ex exterioribus actibus repręsentatur mentis dispositio. de præsump. ex studijs. quod tamē proprie non colligitur hic, sed potius colligitur, ꝙ is qui vult esse rectus in mente, hoc indicet ex operib. nam ex fructib. eorum cognoscetis eos. Matt 5. de regu. iur ca 2. Tertio not. qd̄ fratres Minores sunt incapaces successionum, sed legatorum sic, nisi fiat in fraudem. de hoc ĩ. q. 2. Quęro ĩ eo ꝙ dixi ĩ primo not. ꝙ fratres minores nō habēt proprium, nec in spāli, nec in communi: An hoc procedat quo ad oīa? Antequā veniam ad argumenta, sciendum est, quod hęc quæstio scrupulosa est, & peperit in Ecclesia Dei perniciosos effectus, pręcipue tempore Ioannis Papæ 22 quia nonnulli magistri sacræ paginæ uerbis & scriptis nisi sunt ostēdere, ꝙ fratres prędicti etiam ĩ rebus vsu cō sumptibilibus habent tantū simplicem usū facti: & ꝙ

F. Minor. an nihil ꝓprij possint hēre.

hæc est altissima paupertas, in qua sunt fundati, & ꝙ hæc etiam fuit vita Christi & Apostolorum. dicētes ꝙ perfectioni uitę Christi & aliorum perfectorum non est consonum aliquid habere proprium, sed solum facti usum: & inter istos fuit Marsilius de Menandrino Paduanus, de quo memoraui de elect. venerabilem. versi. verū. q multis rationibus & auctoritatibus prædicta confirmat in libris quos allegaui in d. ver. verum. Ipse autem Ioa. xxii. in extrauag. cum inter nō nullos. declarauit, ꝙ asserere pertinaciter, ꝙ redemptor noster & eius Apostoli non habuerunt ius utendi in ijs, quæ sacra scriptura eos habuisse commemorat, & illa uendendi seu donandi, aut ex ipsis alia acquirendi est hæreticum. & idem Ioā. xxij. in extrauang. qa quorundam. late prosequitur hęc, respondendo rationibus, quas tenentes contrarium adducebant: & in eadem extrauag. dicitur, ꝙ in ijs quæ sunt usu consumptibilia, fratres Minores habent ius utendi, & idem dicitur in extrauag. eiusdē Ioa. ad conditorem. quia non est possibile, ꝙ sit usus facti licitus sine iure utendi: & quia illi magistri, qui tenuerunt contrariū, usi sunt rationibus apparentibus, habuerunt sequaces multos: vnde secutū est, ꝙ adhuc hodie est magna multitudo, quæ dr̄ Fraticellorum, qui ex hoc errore lapsi sunt in alios, dicentes quòd à tp̄e illius Io. xxij. quem damnant ꝑꝑ prædictas extrauagantes tanquam hæreticum, non fuit aliquis verus Pontifex: & alia multa nefaria dogmatizant; & in his si comprehē duntur ꝑ ep̄os, persistunt, ēt permittentes se comburi, vt vidi Florentię vnde sæpe cogitaui, ꝙ vtile esset qd̄ Ecclesia Romana permitteret libere de hoc disputari, an Christus habuerit, vel non habuerit, vel habere potuerit propriū, vel nō potuerit: & similiter de vita fratrum Minorū, an possint aliquid habere propriū, cū in hoc nō versent̄ articuli fidei: ex tali. n. libertate occurreret̄ eorum errorib qui forte de facili corrigerent̄ in alijs, nec per hoc ēt si diceretur ꝙ Christus non habuerit propriū, aliquid inferri possit ꝯ ꝓprietatē Ecclesię Romanæ: cū multa sint & in alijs immutata, prout visum fuit sanctis patribus s̄m exigentiam temporum. Sed interea stantibus illis extrauagantibus, & hac constitutione, & constitutione cap. Exijt. videamus aliqua de quęstione: Et videtur quod Fratres habeant quò ad omnia solū simplicem vsum facti, per c. exiit. §. porro, vbi dicitur quòd in rebus temporalibus est considerare proprietatem, possessionem, vsumfructū, ius

† al. ita vel ipsis.

Fraticellorum error.

ius vtendi, & simplicē facti vsum: & ꝙ vltimo tanquā necessario eget vita mortaliū, licet prius carere possit, & ꝙ condecens est huic ꝓfessioni, q̄ sponte deuouit Christū pauperem in tanta paupertate sectari, omniū abdicare dñium, & rerū sibi necessario vsu fore cōtentam. Secundo ad idem inducitur hæc littera, in eo quod dicit, ꝙ rerum concessarum fratribus, licitum est eis habere simplicem vsum facti: & ꝙ dñium & proprietas est penes Ecclesiā Romanam. Tertio quia fratres isti profitētur altissimam paupertatē. de excess. prela. nimis 2. & sic talem, qua nulla maior dari potest. sup. §. cæterum. vbi dixi in 1. no. maior autem est paupertas, quæ nihil sibi appropriat, q̄ quæ habet aliquid proprij. Quarto, quia in eorū regula ponitꝰ in principio: Regula & vita Minorum hæc est, s. Domini nostri Iesu Christi sanctū Euangeliū obseruare, viuēdo in obedientia, sine ꝓprio, & in castitate: ex quibus verbis vꝛ ꝙ beatus Franciscus voluerit, ꝙ fratres obseruarēt consilium Euangelij traditū illis, qui volūt esse perfecti, de quo Matth. 19. Si vis ꝑfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurū ī cælo Quinto ad idē inf. §. dicere. vbi dicit ꝙ temerariū est asserere, ꝙ sit hęreticū dicere vsum pauperum includi, vel nō includi sub voto Euāgelicæ paupertatis: & videtur velle, ꝙ sub voto Euangelicæ paupertatis includitur vsus pauper. Sexto, inducitꝰ Matth 10. vbi Christus dicit Apostolis: Nolite possidere neq; aurū, neq; argentum, neq; pecuniā, neq; perā neq; duas tunicas, neq; calceamēta, &c. Itē Matth 19 Apostoli dixerunt ad Iesum, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te. Item ipse redemptor de se dixit Matth. 8. Vulpes foueas habent & volucres cæli nidos: filius autem hominis nō habet vbi caput reclinet. Ex quibus & similibus auctoritatibus & rationibus, quæ ad hoc inducūtur, nituntur aliqui inferre, ꝙ perfectissima vita sit carere omni ꝓprio

† An ipsi possint esse testes ī vltimis voluntatib. Guido in decis. Delphinatus. q. 517. tenet ꝙ sic: ꝑ gl. §. congruādum. auth de monac. colla. 1. licet Faber §. testes. ī. instit. de testa. dicat cōtrariū. Et idem Guido. q. 312. dicit qđ possunt instituti hæredes. Font.

plicis. Ad nostrum fuerunt deducta examē, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere, ꝙ se institui hæredes nō solū sustinent, sed procurant: Item quòd redditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quòd conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item quòd cum ipsorum negotia etiā pro rebus temporalibus in curijs agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad inuestigandum eosdem se ibidē personaliter repræsentant: Item quòd executiones vltimarum suscipiunt † voluntatum, & gerunt; seque intromittunt quādoq; de vsurarū vel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis: Item quod alicubi non solū excessiuos hortos, sed etiam vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus, quam de vino multum colligitur ad vendendum: Item quòd temporibus messium vel vindemiarum sic copiose granum & vinum mendicando, vel aliunde emendo colliguntur à fratribus, & in cellarijs & granarijs reconduntur, quod ꝑ anni residuum & absque eorum mēdicatione possunt transigere vitam suā: [10] Item quod ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sūptuositate notabiliter excessiua, sic quod non videntur habitacula pauperum, sed magnatum: [12] Paramenta etiā ecclesiastica in plerisque locis tā multa habent, & tam notabiliter pretiosa, quod excedunt in his magnas ecclesias cathedrales: [13] Equos insuper & arma eis oblata in funeralib. recipiunt indistincte: Tamen cōmunitas fratrum & specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, qđ prædicta seu plura ex ipsis in ordine nō fiebant, ꝙ & si qui reperiuntur rei in talibus, [14] rigide puniuntur: necnon contra talia ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum prouidere cōsciētijs, & cuncta dubia (quantum possi[15]bile nobis est) de ipsorū pectoribus remouere, ad prædicta, modo qui sequitur, respondemus. Cum enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id quod exterius agitur, interiorem [16] mentis dispositionem & habitum repræsentet: ne cesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxe-

& habere solum simplicem vsum facti, & ꝙ hęc fuerit vita q̄ Christus docuit verbo, & exemplo firmauit, vt dꝛ in eo. c. Exijt. §. porro. In cōtrariū sunt rōnes, q̄ fiunt in extrauag. præalleg ad cōditorē & in extrauag. quia inter nonnullos. & in eadem extrauag. ad conditorem determinatꝰ, ꝙ in bonis quæ in posterum cōferentur vel offerētur, vel aliàs quomodolibet obuenire contingit fratribus, seu ordini supradictis, nullū ius seu dñium acquiratur ecclesiæ Romanæ, cuius cōtrariū dꝛ hic, vt dixi sup. in rationibus partis cōtrariæ, rōne secūda. Itē vꝛ ꝙ nihil habere proprij, non summæ perfectionis: quia epī habent propria. 12. q. 1. epi 2. & c. seq. & tñ status eporum est ꝑfectior, q̄ religiosorum. de regula. licet. de renun. nisi. ad fi. ex quibus colligitur, qđ ex vita epali surgit maior fructus & vtilitas quā ex religione. Vnde monachus licite pōt eligi ī epm. 18. q. 1. c. vnico. de elect. nullus. lib. 6. & qa in hoc habemus extrauagantes illas, quib. est standum in eo ꝙ dicunt, ꝙ in his quæ cōceduntur fratrib. ad vsum, ipsi fratres nō habent simplicem vsum facti, immo habent ius vtendi. nō expedit in hoc instare in plurib. rationibus. Sol. vꝛ dicendū, ꝙ fratres non habent aliqua propria nec in cōi nec in speciali, sed habēt vsum facti nō nudi, sed facti iusti & liciti, vt volunt dictę extrauagātes, & sic aliquo modo possunt dici aliqd habere proprium, s. ipsum vsum. Et ex hoc vꝛ ꝙ res vsu consumptibiles eorū proprie dici possint: quia neq; naturali ratione neq; ciuili hęres recipiūt vsumfructū. instit. de vsufru. § constituitur. & sic cū vsus non separetur à dñio, vꝛ ꝙ eoipso ꝙ possunt vti, debeāt cēseri habere proprietatem. Sed qui vellet satisfacere tenētib. cōtrariū, dicere posset, ꝙ licet in his reb. non possit constitui vsusfructus, proprie tñ constituiꝰ quasi vsusfructus, & satisdatur de restituendo tantundē in quātitate. d. §. cōstituitur. ff. de vsufr. ear. rer. quę vsu cōsu.

l. 1. & 2. de pig. c. fi. Item licet nō possit dari vsus licitus sine iure vtendi: tñ dici posset qđ hoc ius vtēdi nō est nisi quædam facultas, quæ nō infert aliquid esse proprium: dicitur enim res propria quando quis potest de ipsa libere disponere vt vult per modos iure non improbatos. quod dixi de resti. spol. olim 1. fratres autem non acceptant res vt velint posse disponere vt volunt, sed ad vsum tantū facti, vt sup. in 1. & 2. ratione partis contrariæ, id est, vt vtantur de facto in suas necessitates: qui tamen vsus nō infert aliquā proprietatē: sed vtuntur de licentia dantis, & dicemus qđ ipse dans: libere pot id quod dedit reuocare quousq; vtantur: & sic dicendo saluaretur intentio illorum, qui dixerunt fratres excludi ab omni proprio quoquo modo: nec esset aliqua absurditas: sed non video quòd in hoc sit summa perfectio, sed potius est contentio de verbis: Nam dummodo abdicauerint propria, ita ꝙ nihil dicant ꝓpriū quin parati sint illud dimittere, nec velint ꝓ illo in iudicio contendere, non potest dici ꝙ habeant proprium qđ impediat perfectionem. vbi considerandū ꝙ abrenuntiatio proprij prout est in actu, non dicit perfectionem, sed est instrumentum perfectionis, secundū ea q̄ dixi de regula. sane q. 14 & sup. § cæterū. sed prout ex aīo surgit in hoc est perfectio, vt sit homo paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere de hoc per Thomam secunda secundæ quęst. 182 artic. 7. fratres tamen habent hanc expropriationem, seu habere debent vtroque modo. in episcopis autem sufficit qđ sit vltimo modo nec ex hoc dicuntur fratres esse in perfectiori statu: quia alijs respectibus episcopi sunt perfectiores tamquā per quos veluti alios regentes maior fructus prouenit in congregatione fidelium, immo & inter religiones nō pōt argui, ꝙ vna sit perfectior altera, ex eo ꝙ pauperior posset ēt alias excedere in ijs q̄ pertinent ad obedientiam & castitatē: & tunc diceretr similiter perfectior: quia id qđ excedit in melioribus, est simpliciter melius. de hoc ꝑ Thomam secunda secundæ. q. 188. art. 7. & dixi de regula. sane. q. 14 & seq. Et si dicatur saltem cæteris paribus perfectior est status quando renuntiat quis omni proprietati: Dic quòd etiam hoc concesso nihil resultat contra superius dicta Et denique cum multum cogitaui, vī quod dummodo fratres minores abstineant à proprio, ita qđ nō habeant possessiones immobilium ex quib fructus colligantur, nec insuper habeant mobilia, de quibus agant tamquam domini contrahendo sed habeant solum ad vtendum, & quæ parati sunt dimittere, vt proximo dixi, nihil refert interdicere, qđ ipsi sint domini locorum suorum suo modo, sicut & alia collegia ecclesiastica, vel quòd sint domini suorū librorum, vel aliorum vtensilium, siue dicatur quòd habeant tantū vsum, nam etiam si dicantur domini, tamen improprie dicantur solum quo ad hoc, quia possint libere vti, nec in hoc est vis nisi in verbo, nisi quo ad hoc qđ alij sæculares vel religiosi non mendicantes pro prædictis agere possunt in iudicio: Ipsi autem fratres minores nō inf §. verū Illa vero diuersitas, quę turbauit mundum, videtur penitus exigua & nullius effectus quo ad fratres minores, an dicatur quòd in ijs quibus vtuntur habeant vtendi, an vero dicatur qđ habeant vsum facti, quia vtroque modo saluatur perfectio status eorum, & consistit hoc in sola disputatione respectu eius quod proxime dixi, nec est conueniēs in hac religione, quæ in simplicitate fundata est, his insistere sufficit enim quòd sibi nihil approprient, vt per hoc velint iudicio contendere, pro hoc dicto ca Exiit,

runt, ab omni eo qđ dictæ expropriationi esset, vel posset videri contrarium, abstinere. Quia igitur in successionibus trāsit nō solum usus rei, sed & dominium suo tēpore in hæredes: fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt, etiam in cōi: declarando dicimus, quod successionum † huiusmodi, quæ etiā ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia

§. cæterum. Ad contraria dic ad primam & secundam rationem, cum dicitur quòd habent tantum vsum facti: dic quòd habent vsum tamen licitum, qui aliquo modo est iuris, nec propterea dicitur non esse simplex vsus facti, quia in his in quibus vsus separatur à dominio, habent tantum vsum licitum. In alijs autem si dicis quòd habeant proprietatem dic quòd non habent tamquam proprietatem, sed in consequentiam vsus: si autem dicis quòd non habent proprietatem, sed est concedentis donec vsi fuerint, tunc cessat ratio.

Et licet extrauagantes prædictæ approbent primū dictum, aliàs modum, quòd habent proprietatem propter inseparabilitatem: non tamen multū in hoc refert, vt prædixi, quodcunque teneatur. Ad tertium cum dicitur, quod sunt in altissima paupertate: dic quòd non excludit hæc paupertas vsum necessarium modo nunc dicto. Item cap nimis. præallega. loquitur etiam de prædicatoribus, quos pariter dicit esse in altissima paupertate, & tamen fratres prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, vt in extrauagan. quia quorundam § præterea. & dic aliqua vt sunt horrea & cellaria, vt dicit ibi glossa Zen quod dixi supra eodem § in primo notabili fratres vero minores in altiori paupertate sunt in eo quod dicitur de pecunia supra §. porro. & quia non habent proprietatem aliquam nisi vt prædixi supra eadem quæst. Item non possunt capere etiam vt vendant infra §. proximo. quod secus videtur de prædicatorib. vt dico infra quæstio. sequen. cap finali. Ad quartum dic quod obseruant illud consilium: vende omnia quæ habes, &c. nam quando ingrediuntur, nihil secum afferunt, nec ex hoc aliquid fratribus obuenit nisi dederint eis intuitu eleemosynæ. supra §. cæterum. & §. cū vero. Ad quintum dic, quòd vsus paupertatis includitur in voto perfectionis seruato vsu licito, vt supra hac quæst. dixi. Ad sextum dic quòd illud, nolite possidere neque aurum, &c non prohibet conseruationē rerum ad tempus, & quo ad vsum de quo per Thomam secunda secundæ quæst 188 art. 7. in fine.

Ad illud, ecce nos reliquimus omnia, dic quòd facit pro his quæ dixi supra eadem quæst. quòd non sit perfectio in hoc quod reliquerunt, sed in hoc quod Christo adheserunt. vnde subiungitur, & secuti sumus te. quod dixi de regula. sane. quæst. 13 Ad illud, vulpes foueas habent. &c. dic quòd non probat nisi quod Redemptor non habuit propriam domum; non per hoc infertur quin habuerit aliqua propria, ut dicitur in extrauagan. cū inter nonnullos. nā loculos habuit, Ioannes xij. & licet illi qui tenent usum facti simplicem ꝑtinere ad summam perfectionem, dicant, quòd habuit solum quo ad usum facti simplicem, ut conseruaret ad casum deficientium necessariorum, contrariū tamen soluit Nicolaus iij in cap. Exiit § porro, ubi dicit, qđ in hoc Christus assumpsit personam infirmorū. quod dicitur in dicta extrauagante, quia quorundam. & de hoc per Thomam in dicto articul. 7. in solutione. Et potest in hoc etiam dici, quòd Christus conseruauit in loculis etiam pro distribuendo in pauperes, ut patet Ioannis xij & hoc etiam non dissonat religioni, immo consonat, dum tamen conseruatio ista non sit ita diuturna, quod per eam tollatur mendicitas. infra §. rursus. Secundo, quæro in eo quod dixi in tertio notabili, quod fratres non sunt capaces successionum, an hoc sit indistincte verum? Solu. Bartolus fecit quendam libellum, qui dicitur Minoricarum, in quo hæc & alia quàmplura similia prosequitur,

quæ

† Per istā tex. dicit Bar. in l. li. minor. 2. dist. qđ si pōt eis relinqui hereditas iure fideicōmissi: si tā esset clausula: & cū meliori modo: et deberet æstimatio cessāte suspitione fraudis: & uide hic q̄ dixi in §. rursus. in extrauagā. ad cōditorē, & eūdē Bar. 2. li. ꝓ totā primā dist. Fon. Fratres ꝓdicatores habere possunt aliqua in cōmuni.

mobilia & immobilia se extendunt, (considerata sui puritate uoti) nullatenus sunt capaces: Nec licet eis ualorem hæreditatum talium, uel tantam earum partem, quòd præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, uel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumq; a annui redditus inter immobilia censeantur a iure, ac huiusmodi redditus obtinere, paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, quòd prædictis fratribus redditus quoscunque sicut & possessiones, uel earum † etiam usum (cum eis non reperiatur concessus) recipere uel

quæ non est ad ppositum attingere, nisi quatenus declaret hæc littera Quo ad quæsitum aũt dic, ꝙ quæri pt, an sint capaces successionum vniuersalium ex testamento. Item an ab intestato? De vtroque tñ modo satis hic decidit, ꝙ taliũ successionũ nõ sunt capaces, & ꝙ ẽt non debeatur eis æstimatio. vr̃ ex eo quod hic dicit, ꝙ etiam iure legati nõ licet eis dimitti ualorem hæreditatũ, uel tantam earũ partẽ, ꝙ præsumi possit hoc in fraudem fieri, & sic si iure successionis relinquitur, non tenet etiam quo ad æstimationem. pro hoc §. cæterum. & §. cũ uero. quia nõ transeunt ad eos bona etiam eius qui profitetur eorum ordinẽ, de quo dixi in d. §. cum vero. q̃ tñ bona transeunt ad religiosos aliarum religionum non Mẽdicãtiũ. de proba. in p̃sentia. ergo multo minus dẽnt posse capere ab extraneis hereditates uniuersales. Et si dicatur ꝙ hoc casu cessat ratio de qua in prædictis. §. quæ est, ne videantur habere occultum ad bona ingrediẽtium: subest tñ ratio gñalis de qua ibi, ut fratres sint remoti ab affectu temporalium: nam si succederẽt in hereditate, tenerenẽ ad onera, dicto c. in præsentia. & sic oporteret eos implicari litibus. Cõtra id ĩ. §. uerũ. Et licet in hoc possit instari ex his quę no. Bart. in tract. Minorica. & Bal. C. de sac. san. eccl. Auth. ingressi. tñ hæc littera clare hoc probat: quæ (vt p̃dixi) ẽt iure legati prohibet fratres accipere ualorem hr̃ditatũ. uel tãtã earum partem, ꝙ præsumi possit hoc fieri in fraudẽ, & sic reliqt unũ solũ casum qñ legaẽ eis aliqd de hr̃ditate: ꝙ nõ est tãtum, ꝙ possit p̃sumi in fraudẽ hoc fieri. omnis ergo ali⁹ modus est phibitus p id ꝙ dixi s̃. §. cũ vero. Ad idẽ s̃. §. porro. & §. cum ẽt. vbi solũ certi modi consequẽdi eleemosynã pmittunẽ. Ad idẽ est c. exiit. §. ad hæc ubi pmittit tm̃ ꝙ iure legati possit eis relinqui. & ultra hoc oportet ꝙ in legato nõ adijciaẽ modus, q nõ sit licit⁹ fratribus: vñ si legaẽ fratrib. uinea uel ager ad excolẽdũ, vel domus ad locãdũ, uel similia, a tali legato dẽnt fratres abstinere, ut ibi: secus si modus est licitus, ut qa legaẽ pecunia pro necessitatib. fratrum, vel domus, ager, uel uinea vt per idoneas p̃sonas distrahaẽ, & pecunia in necessitates fratrũ cõuertaẽ. Si aũt modus nõ fuit adiectus in legato, declaraẽ in eodẽ § ꝙ ualet legatũ & intelligiẽ relictũ sub modo licito cũ ergo tãtum de legato ibi pmittaẽ, vr̃ aliud dicẽdũ de uniuersali successione. Et si dicaẽ ꝙ eodẽ mõ deberet ualere institutio vniuersalis, si adiectus est modus licitus ꝙ bona distribuanẽ, & pecunia in eorũ usus conuertatur, uel ẽt si nullus modus ẽ adiectus, ut pxime dixi. De legato, rñdeo ut dixi sup. ea. q. eo tñ casu quo instituto aliquo uniuersaliter, pręcipitur ei ꝙ hæreditas per eum vẽdatur & erogeẽ in fratres, non prohibebũtur capere talem erogationem. quia cessat iõ præmissa: tranibũt. n. bona in eos deductis oneribus alieni ęris & similibus. Et per hoc de ęquitate dici posset, quod quãdoq. frater instituiẽ eps, q est executor legalis ultimarũ uolũtatum, pcipue piarũ, qualis est hæc. arg. de testa. cum tibi. capiet tamquam hæres, & deductis onerib. distribuet in fratres: sed nõ potest hoc bene probari iure, & hoc quo ad fratres Minores. per aa quæ dixi ead. q. licet multi hoc ultimum seruent In fratrib. aũt Prędicatorib. facilius hoc potest defendi, pręcipue quia dicuntur habere priuilegium Apostolicum, ꝙ sint capaces successionum, & ꝙ possint apprehẽdere & uendere, & per illud priuilegium consuluit Gaspar de Calderinis, ꝙ bona ingrediẽtis trãseãt in monasterium, ut possit vẽdere & cõuertere in usus suos: qa per hoc non dicuntur habere proprium, sicut non dr̃ versum, quod non durat versum. ff. de in rem ver. si p parte. §. versum. pro hoc quod dico de uerb. sign. nam & ego. & ita ut opinor tandem conceditur fratribus Minoribus: quia in multis locis habent & ipsi & Prædicatores possessiones & annuos redditus, licet faciant instrumenta fieri nomine monasteriorũ monialium eis subditarum: & sic fit fraus legi. & quia hęc altissima paupertas (intelligo rigide ut uolunt hæc ꝯstitutio, & c. exijt.) propter refrigescẽtẽ charitatẽ nõ bene seruaẽ, ppterea ad euitãda peiora, faueri põt opinioni illi, q̃ vult ꝙ capiãt ualorẽ successionũ: nam etiam ex coniecturis põt percipi: tandem fient possessionati, & utinã in alijs saltem bene seruent. stantib. autem illius constitutionib. fratres minores non possunt capere immobilia, etiam ut uendant. ĩ. §. proxi. ubi dico in 2. not.

Legati iure cordi digeris, pñt ali. quarelig.

Fratres p. dicatores pñt recipece & vẽdere bona illorũ, q suã religionẽ ingrediunẽ.

† al. eorũ

a ¶ Cumque annui.] prouidet secũdo excessui. Not. ꝙ annui redditus inter immobilia computãtur, & ad hoc singulariter allegatur. & pro hoc in Auth. ut hi qui obli. se habe. perhi. res minorum. §. si vero. colla. 6. ibi glo. in uersi. redditus. de hoc ĩ. q. 1. Scd̃o nota, qd̃ fratres isti non possunt recipere possessiones, & sic ẽt si sint distracturi, pro hoc quod dico ĩ. seq. qõ Quæro in eo qd̃ dixi in 1. not. ꝙ annui redditus computanẽ inter immobilia, an hoc sit indistincte verũ? Sol. Fridericus in consi. 175 alias 180. vbi refert id qd̃ sibi quęrenti rñdit Ioa. Paliarensis, qui dixit qd̃ si legatũ annuũ p̃t contiuere perpetuitatẽ, vt quia legatarius nõ potest de facili deficere: tale legatum impugnatur in hoc § sed si persona legatarij deficere potest, cum non sit aptum esse ppetuũ, vr̃ valere. Vnde dixit, ꝙ si legaẽ hospitali S. Marię domus, ita qd̃ singulis annis teneatur dare Prædicatoribus annuatim decem solidos, istud legatum non ualet: sed si limitetur usque ad decem annos, vr̃ valere. arg. opt. ff. qñ dies leg. ced. si cum p̃finitione. hęc tñ lex non vr̃ facere: ibi enim dr̃ ꝙ legatum annuum cum p̃finitione temporis, puta x. an. si est relictum causa alimentorum, intelliguñẽ plura legata: si ex alia causa, intelligiẽ esse vnum legatum, & primo casu legatari⁹ decedes non transmittit legatum sequẽtiũ annorum ad hæredẽ. secundo casu sic: illa tñ lex melius faceret si relinquereẽ quod dareẽ certis fratribus: quia tunc eorum obitu extinguereẽ legatũ. Ipse autem Frideri. in consi. 112. super hoc ponit duo consilia: & tãdẽ cõcludit distinguẽdo, quod aut redditus annuus relinquiẽ ad certũ usum diuini cultus, puta uinũ p sacrificio, frumẽtũ p hostijs, & conuẽtus est capax. arg. de exces. p̃la. nimis 1. in fin. de testa. c. si de sepul. Clemen. dudũ §. uerũ. ubi dicit de relictis fratrib. ad certos usus quartam deberi, & sic p̃supponit relinqui posse p hoc. quia per hoc nõ tolliẽ mẽdicitas fratrũ: aut redditus depuratur victui vel vestitui, uel indistincte relinquiẽ, & aut ad modicũ tempus, & ꝯuentus est capax: quia vr̃ vnum esse legatum, cuius summa est diuisa quo ad solutionẽ: nec p hoc tollitur mendicitas, sed subleuaẽ: aut relinquitur ad tp̃s non modicũ, & nõ ualet, quia tũc computatur in-

ter immobilia, ut hic: q̄ distinctio est æqua. & dic non modicum tp̄s esse decēniū vel vltra. not. de reb. eccle. non alie. clemen. 1. in gl. fi. & bene facit illa cle. ad p̄dicta: quia ibi locatio reddituum ad modicum tēpus non prohibetur tamquam alienatio.

executores, ut nō sint in iudicio, vel ne contrectēt pecuniam, sed etiam subest ratio gñalis, ne auocentur à spiritalibus laboribus, quibus quotidie debēt occupari. ſ. §. prox. Item posset fieri fraus, quia frater eligeret aliquos, cum quibus participaret: facile namq; in talibus fraudes cōfinguntur: nam nec pōt negari quin electio sit pars executionis, vt nunc dixi: & indistincte hic prohibetur ne sint executores: vnde etiam si ratio prohibitionis cessaret staret prohibitio: sufficit enim quod hoc aliquando contingere potest. pro hoc littera ibi, cum hæc sępius absque litigio & contrectatione, &c & sic etiam si hoc non accidat, locum habet prohibitio.

habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius [a] cū non solum quod malum esse dignoscitur, sed & omne quod speciem habet mali sit a uiris perfectis specialiter euitādū [b]. Ex talibus autem assistētijs in curijs & instigationibus, cū de rebus agitur in ipsorū cōmoda cōuertendis, credūtur verisimiliter ex his quæ foris patent (de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres † assistentes aliquid quærere tamquā suum [c], nullo modo debent huiusmodi voti & regulę professores se talibus curiis & litigiosis actibus immiscere: vt & testimonium habeant ab his qui foris [d] sunt, & puritati satisfaciant uoti sui, ac euitetur per hoc scandalum proximorum [e]. Verum etiam [f] cum dicti ordinis fratres non solum a receptione, proprietate, dominio, siue usus ipsius pecuniæ, uerumetiam a contrectatione qualibet ipsi⁹ & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sæpe dictus prædecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ plane dixit [g]: Cumq; dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prędictis fratribus non licet nec competit, quin potius cōsiderata sui puritate status, debent sibi scire interdictum, quòd huiusmodi executionibus & dispositionib. se exponant: cum hæc sæpius absq. litigio, & contrectatione vel administratione pecuniæ nequeāt expediri. Verūtamen in his exequēdis dari consilium ipsorum statui non obsistit, cum ex hoc, ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur.

¶ Licet [h] verò nō solū sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quod fratres, qui in laboribus spūalibus orationis & studij sedulo occupantur, hortos & areas habeant competentes ad recollectionem vel recreationē sui, & interdum ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria hortalitia pro seipsis: habere tamen hortos aliquos ut colantur, ac olera, & alia hortalitia pretio distrahantur, necnon & uineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secūdū q̄ dictus prædecessor declarauit [i] ac etiā ordinauit:

a ¶ Amplius.] prouidet de tertio.
b ¶ Euitandum.] 1. ad Thessal. 5. de vi. & hon. cle. cū ab omni.
c ¶ Tamquam suum.] id est temporale. ad Phili. 2. de censi. cum Apostolus.
d ¶ Foris.] 1. ad Thimoth. 3. de sacra vnc. cap. vnico. vers. ad exhibendum. & dic foris, idest, infedilibus. uel idest, non tantum domesticis, sed etiam alienis, secundū Hieronymum.
e ¶ Proximorum.] 2. ad Corinth. 8. de renūtiatione. nisi. §. pro graui. de noui ope. nun. cum ex iniuncto. Not. quod fratres non debent se curijs immiscere. & hoc nō est in fratribus minoribus speciale, sed locum habet in omnibus monachis. de statu monac. cleme. ne in agro. § qui vero.
f ¶ Verumetiam] p̄uidet de quarto.
g ¶ Dixit.] eo. tit. exijt. §. cæterū. ad idē ſ. §. porro. Nota quod fratres non possunt esse executores ultimarum uoluntatum, sed possunt sup eis exequendis dare consilium, quod dic ut in seq. q. Quæro, an hæc prohibitio, ne fratres sint executores vltimarū uoluntatū indistincte procedat? Sol. Bartolus in Minorica distinguit: inter cætera dicit, quod certo casu ualet, ut si quis regrit q̄ x. floreñ. expendātur in x. pauperes, qui eligantur per talē fratrem Minorem q̄a nullū litigiū habebit fieri, nec ipse frater habebit administrare pecuniam, sed solū eligere: & sic cessant rationes de quibus hic. Itē nec hoc habet speciem mali, immo si fideliter fiat, meritorium est: nam etiam ipsi fratres, q̄ audiūt confessiones, melius cognoscūt pauperes verecundos, quàm alii. Dic indistincte stādū litteræ, quę generaliter prohibet, ne suscipiant executionē argu. dist. 19 si Romanorum de maio. & obed. solitæ. & sic tollit̄ distinctio Bart. etiam in quibusdem alijs, in q̄bus limitat hāc litteram. Item q̄a electio est pars executionis: q̄a nec ista fuit sola ratio prohibēdi ne sint

h ¶ Licet.] prouidet de quinto.
i ¶ Declarauit.] dicto c. exijt. §. ad hæc. No. q̄ orō & studium sunt labores spiritua les. & quomodo conueniunt religioni, dixi de reg. sanc. q. 5. & 6. & de orone. ſ. de reliquijs. clem. si dominū. ver ideoque. in gl. de oratione. Scdo notā, q̄ etiam religiosis licitū est spatiari, dū tñ honeste, & p aream vel hortum. & hoc p̄p recreationem sui a laboribus studij uel orationis: quod facit ꝯ eos qui sine modestia immorantur studio uel orationi: vnde accidit, q̄ sæpe incurrunt graues ægritudines, & qñdoque etiam mentis alienationē, quod est cauendum: nam in omnib. debet seruari modus, vt cum discretione fiāt de offi. cust. c. vnico. Terentius in Andria: Id arbitror in uita apprime esse utile, ut nequid nimis. Tertio nota q̄ non licet fratribus habere hortos, ut inde nascētia pretio distrahantur: quia hoc appropinquat ad naturam prouentuum, ut in littera & de hoc seq. contrario.

Oppono ad hoc q̄ istud non appropinquet ad naturam prouentuum, immo sint prouentus: nam fructus gñali uocabulo dicunt̄ reddit⁹ seu p̄uētus. ff. d̄ annu. leg. libertæ. in prin. C. de dona. si quis argentum. §. 1. & redditus seu p̄uētus, quod dixi de deci. pastoralis. q. 3. & 4. tñ ut ibi dixi, & probāt iura alleg. hęc accipiūtur p̄miscue: potuit enim hęc littera habere respectū, quia ſ. §. cumque annui prohibiti sunt fratribus annui

anni reddi tus, qui tunc videntur dicẽdi annui, qñ sunt certi & constituti: ꝙ non sic est in fructibus horti, qui non sunt certi. Itẽ non semper vendun-tur: propterea dicit ꝙ habere tales fructus vt pretium suis tempo ribus habeatur, appropinquat ad naturã prouentuum, quia nõ est proprie prouentus.

† al. habeant.

a ¶ Rursus.] prouidet de sexto.

b ¶ Pascit.] Matthæi 6. Lucæ 12. Not. arr. à verisimili. sup §. deinde. vbi dixi in 2. not. Secundo not. ꝙ timor leuis non excusat. q̃d metus causa cum dilectus. Tertio, no arg. ab experiẽtia, de electio. quã sit. vbi de hoc in glo. 3. lib. 6. Quarto, not. quod ex præteritis præsumitur circa futura. de præsumpt. scribam. quandoque econuerso. sup. § cum vero. vbi dixi. Quinto no. quod nõ repugnat mendicanti conserua re victualia, quando timetur quod aliquo modo haberi non poterunt. Sexto not. differentiam inter consilium & assensum. de hoc de elect. cum in veteri. de arbit. cum olim & in regula, nullus ex consilio. lib 6. Septimo not. quod quandoque specialiter oneratur conscientia commissarijs. sup. §. vtilitatẽ vbi dixi in 3. notabili.

† al. laxare.

† al. obseruationes.

c ¶ Hinc est.] prouidet de septimo. Nota ꝙ fratres fundati sũt in summa paupertate & humilitate. & de paupertate sup. § cęterum. vbi in 1. not. dixi. & §. proinde. in 1. q. de humilitate. de maiorita. & obed. humilis. Secundo not. quod non debent habere ecclesias, vel alia ædificia excessiua: hæc tamen non seruantur, & mirũ ẽ quod auctor hoc adiecit, cui vsque tũc debuit constare, ꝙ in multis locis habent excellentiores ecclesias, quam sint cathedrales, & Papa scit, & tolerat. Tertio, not. ꝙ ex actibus illicitis pręsumitur de mente contaminata. de pręsump. c. 1. sic enim dicit q̃d ex ædificijs immoderatis p̄sumitur contra humilitatem & promissum paupertatem fratrum.

quòd si talia ad vsus proxime dictos, vt puta agrũ vel vineam ad colendum & consimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent, cum etiam præmissa habere vt pretium fructuum suis temporibus habeatur †, ad naturam & formam prouentuum appropinquet. Rursus [a] cum prædictus sanctus, tã in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ ostenderit se velle, quòd fratres sui & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, suos in Deum iacerent cogitatus, qui volucres cæli pascit [b], quæ non congregant in horrea, nec seminãt, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere uitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare † se debent ad congregationes & cõseruationes † huiusmodi faciendas: sed tunc tantum, cum esset multum credibile ex iam expertis, quòd non possent uitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autem ministrorum & custodũ simul & separatim in suis administrationibus & custodijs (cum guardiani & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter consciẽtias onerantes. Hinc est [c] etiam, quòd cum uir sanctus fratres suos in paupertate summa, ac humilitate fundare uoluerit, quo ad affectum pariter & effectum, sicut fere regula tota clamat, conuenit ipsis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, uel fieri sustineant ecclesias uel alia quæcunque ædificia, quæ (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiua in multitudine & magnitudine debeant reputari. Ideoque uolumus, quòd ubique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificijs sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamuis [d] etiam paramenta & uasa ecclesiastica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorũ est cognitor, ad animũ sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illas sibi vult seruiri, quæ suorum seruitorum conditioni & statui dissonarẽt: propter quod sufficere debent eis uasa & paramenta ecclesiastica decentia, in numero & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autem aut nimia pretiositas, uel quæcunque curiositas in his seu alijs quibuscunque, non potest ipsorum professioni uel statui conuenire: cum enim hæc sapiãt thesaurizationem seu copiam, paupertati tantæ quo ad humanum iudicium derogant manifeste: Quapropter præmissa seruari à fratribus uolumus & mandamus. Circa [e] equorum uero & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia obseruandum †, quod per declarationem prædictam [f] in pecuniarijs noscitur eleemosynis diffinitum. ¶ Ex præmissis [g] au-

† al. seruãdum.

d ¶ Quamuis.] prouidet de octauo. Nota quòd Deus fecit omnia ad honorem sui ordinis. Prou. 16. Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: & dic propter se, id est, propter suam bonitatem, vt ea fruamur. de hoc per Thomam parte 1. q. 54. art. 2. Secundo not. ꝙ solus Deus est cognitor absconditorum. 32. distin. erubescant. de iudi. nouit. de senten. excom. à nobis 2. quamquam em̄ hic non dicat quod solus Deus, tamen illa iura hęc supplent. Item satis dicitur hic, cum hoc tamquam proprium sibi attribuantur. Tertio nota, ꝙ superfluitas etiam reprobatur in rebus ad cultum diuinum deputatis: & ratio redditur in littera, & pro quia debet in omnibus seruari modus, quod dixi sup §. licet, in 2. not. Quarto nota, quòd curiositas reprobatur. de renunt. capit. 1. lib. 6. Quinto nota, ꝙ curandum est etiam per religiosos ne humano iudicio damnentur. supra. §. cęterum.

e ¶ Circa.] prouidet de nono.

f ¶ Prędictam.] sup. §. porro.

g ¶ Ex præmissis.] soluit dubium oriens ex prædictis de paupertate, & refert duas opiniones, & secundam approbat.

tem succreuit non parum scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, vtrum ex suæ professione regulæ obligentur ad arctum & tenuem, siue pauperē vsum rerum: Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quòd sicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quo ad vsum arctitudo maxima & exilitas est indicta: Alijs in contrarium asserentibus, quòd ex professione sua ad nullum vsum pauperem, qui non exprimatur in regula obligantur, licet teneantur ad vsum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti quam cæteri Christiani. Volentes itaq; cōscientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare, declarando dicimus, quòd fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arctos vsus seu pauperes, qui in ipsorum regula cōtinentur: & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos vsus.

¶ Dicere [a] autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quod hæreticum sit, tenere vsum pauperem includi vel non includi sub voto Euangelicæ paupertatis, præsumptuosum & temerarium iudicamus.

¶ Demum [b] quia ex eo quòd dicta regula per quos & vbi fieri debeat ministri Generalis electio tradens, nullam facit de ministrorum prouincialium electione uel institutione penitus mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos uolentes posse ipsos clare ac secure procedere in omnibus factis suis: Declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum ualitura, ut cum alicui prouinciæ de ministro fuerit prouidendum, ipsius ministri electio † penes capitulum prouinciale resideat, quā idem capitulū die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsius autem electionis confirmatio ad ministrum ꝑtineat generalē. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formā scrutinij procedatur (uotis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, illa quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli uel meriti collatione, aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunq; alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrū de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa) confirmetur, uel etiam infirmetur, prout eis secundū Deum uisum fuerit expedire: Et si fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale electio huiusmodi reuertatur. ¶ Cæterum si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat: ex tunc ministri prouin-

a ¶ Dicere.] remouet quendam errorem: quidam enim dicebant, quod hæreticum erat dicere, quod vsus pauper, id est abdicatio paupertatis includatur vel non includatur sub voto Euangelicæ paupertatis. Et videtur isti velle, quod ad votum Euangelicæ paupertatis nihil pertinet dicere quod Redēptor & Apostoli habuerūt bona tantum in vsu, hoc autem asserere dicit temerarium, & præsumptuosum: & sic videtur fauere illis qui dicunt, quod vsus pauper includitur sub voto Euangelicæ paupertatis: tamen hoc non affirmat & hodie standum est extrauaganti, cum inter nonnullos. de qua dixi sup § proinde. q. v post principium.

b ¶ Demum.] hic de electione vel institutione ministri Prouincialis. Et primo determinat generaliter quo ad totum ordinem: secundo, specialem modum tradit quo ad prouincias vltramarinas Hyberniæ, & Græciæ, in § verum. Prima subdiuidit, quia primo determinat ꝙ electio fiat per capitulū prouinciale: & quod fiat die sequēti postquam fuerit congregatum. secūdo: ibi, [Ipsius.] quod confirmatio spectet ad Generalē. Tertio: ibi, [Et si quidē.] quod si plures eligerentur in discordia, cōfirmetur electus à maiori parte numero omissa collatione, & & reiectis exceptionibus. quarto: ibi, [Et si fuerit.] ꝙ si electio fuerit infirmata, redeat ad capitulum. quinto: ibi, [Cæterū.] ꝙ si capitulum prædicta die non elegerit, deuoluatur ad Generalem. Nota differentiā inter hæc verba: declaramus, statuimus, & ordinamus, pro hoc qđ not. de iudi. decernimus. videtur tamen quod verbum, ordinamus, idem importet quod statuimus: & sic quod nouum ius inducat: simile qđ not. de verbo. volumus. de off. vic. clem. vnica. in gl. fi. Secundo, no. ꝙ in electione ministri Prouincialis non habet locū tempus Laterañ. concilij. de concess. præb. c. 2. hic tñ non disponit de congregatione concilij, sed debet intelligi qđ fiat prout constitutum fuerit in capitulo ante celebrato. Item ex hac causa quādoq; cōgregat̄, & solum post congregationem currit tps, qđ hic breuissimum constituitur, s. diei: nec timeri potest ꝙ differatur capituli congregatio: quia super hoc ꝓuidet Generalis vel vicarius ordinis, de quo inf. §. cæterum. Tertio not. casum singularem, in quo confirmatur electio celebrata à minori parte capituli: dummodo sit facta à maiori parte partium comparatione minorum: cuius cōtrarium aliàs est de iure. de elect. ecclesię. 1. Quarto not. alium casum singularem, in quo in electione omittitur collatio zeli & meriti. Simile in electione abbatissæ, quæ fit per moniales. de electio. indemnitatibus. § vt autem. lib. 6. Quinto no. ꝙ in cōfirmatione Ministri prouincialis non proceditur iudicialiter: quia vt dicitur hic, non admittuntur exceptiones partis alterius, quæ tñ in alijs confirmationibus admittuntur. de elect. cap. fi. lib. 6 Simile in electione abbatissæ facta à duabus partibus monialium, quæ etiam confirmatur non obstante contradictione partis alterius, d. ca. indemnitatibus. §. fane. quamquam autem glo. ibi dicat, qđ admittetur exceptio, q̄ votum eligentis reddat nullum tñ hic vr̄ quod sufficiat, quod sit facta à maiori parte numero, & sic attēdunt voces facti, sicut fit de ele. s. cle. ꝙ circa. [t]exto no. casū in quo infirmata electio-

† De mō electiōis faciendę, vide nouissime sancita in concilio Trid. sess. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, cap. 6.

electione indistincte reuertit ius eligēdi ad eligētes: nec distinguitur an elegerint indignum scienter uel ignoranter: cum tamen aliàs si elegerunt indignum scienter, nō ad eos, sed ad superiorē deuoluat. de ele. cū in cunctis in fin. & ca bonę 1. & c. quamquā. lib. 6.

Electione cassata, q̄nq; in distincte ius ad eligentes reuertitur.

a ¶ Verum.] hic de modo creandi ministrū ꝓuincialē in prouincijs vltramarinis Hyberniæ, & Græciæ: & permittit ministro generali, ꝙ si ei & capitulo generali uidebitur, possit ipse cum proborū ordinis consilio præficere Ministrum in prouincijs Hyberniæ & vltramarina: in Romana vero seu Græcia hoc idē possit quando minister illius ꝓuinciæ moritur uel absoluit citra mare. Nota casū in quo electio ministri, prouincialis nō spectat ad capitulum prouinciale: sic etiam electio abbatis quandoque non libere spectat ad conuētum. de cōsue. cum dilect⁹. Secundo not. in fi. quod quandoque oneratur spāliter conscientia ꝯmissarij. s̄. §. rursus. v. bi dixi in 7. notabili.

b ¶ In destitutione.] hic de destitutione ministrorum Prouincialium.

c ¶ Cęterum.] hic determinat, ꝙ fratribus carentib. ministro generali, suppleat uicarius ordinis uices ei⁹. Quæro ꝑ quē creabitr iste uicarius? Sol. videtur quod ꝑ Papam ex quo alius modus nō tradit. fratres autem Prædicatores dicūtur obseruare, quod minister illius prouinciæ, in qua occurrit celebrandū generale capitulū post obitum sui magistri gñalis, vicarius ordinis vsq. ad tps capituli: & similiter fratres minores habent constitutionem generalē, ꝙ generali mortuo, minister ꝓuincię vbi occurrit celebrandum gñale capitulum, potestatem habet super alios in capitulo, quo ad ea quæ spectāt ad expeditionem capituli: & ex hoc quia solum habet ptātem in his quæ spectāt ad capitulū, patet ꝙ nō in alijs arg. de ꝓsump. nō ne. & ꝙ mortuo gñali non debeāt fratres aliquem vicarium ordinis facere sine licentia Papæ & protectoris ordinis, q̄ est. Contrarium determinat Nicolaus Papa, ut patet in eius litteris, quarum copiam vide inter constitutiones fratrum.

d ¶ Porro.] apponit decretū in his, quæ de ministro ꝓuinciali dicta sunt sup. §. demum. & duobus seq. Not. de clausula decreti. simile de rescrip. statutum. in fin. li. 6 & pro hoc ꝙ not. s̄. de immu. eccle. clem. vnica. in 6. notab. & 1. contrario. Cardinalis de Zab.

cialis prouisio ad generalem ministrum libere deuoluatur. Verum [a] si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa uideretur aliquando in prouinciis ultra marinis Hyberniæ, Græciæ, seu Romæ, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum pronincialem per ministrum generalē, cum proborum ordinis consilio potius quàm per capituli prædicti electiouem pręfici in prouincijs Hyberniæ etiam ultramarinis irrefragabiliter, In Romana vero, vel Græcia quando minister dictæ prouinciæ moreretur, uel absolueretur citra mare; illa uice seruetur absque dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinādum. ¶ In destitutione [b] uero dictorum ministrorum ꝓuincialium seruari uolumus quod super hoc hactenus de ipso ordine extiterit obseruatum. Cæterum [c] si contingeret eosdem ministro generali carere, per uicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eūdem ministrū, vsquequo prouisum fuerit de generali ministro. ¶ Porro [d] si quid de huiusmodi ministro prouinciali secus attentari forte contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationū, dictorū cōmissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mādati, cōstitutionū, iudicationū, & uolūtatū infringere, uel ei ausu temerario cōtraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

¶ Idem [Clemens † quintus.]

† Illa duo verba: Clemens q̄ntus, ab sunt a uetustiorib. codicib⁹.

¶ *Determinat & declarat quid significent hæc uerba inserta in iudicialibus commissionibus, q̄ fiūt a principe uel a iure scilicet, q̄d procedatur simpliciter et de plano et sine strepitu & figura iudicij. Io. And.*

CAP. II.

SAEPE contingit. [CASVS. Ponamus ꝙ Romanus Pontifex alicui iudici commisit aliquam causam, & eidem mādauit, ꝙ in eadē causa procedat de plano, summarie, sine strepitu & sine figura, idest, sinę aliqua forma iudicij: quæritur quid significāt ista uerba, ꝙ ꝓcedat de plano, summarie, & c. Vel sic: Ponamus ꝙ tales causæ sint examinandæ simpliciter, & de plano summarie, & sine strepitu iudicij: Quæro quid important talia verba, de plano, &c. R̄ndet Clemens, ꝙ talia verba hoc volunt: Nam iudex debet procedere in illa causa, & debet dimittere plures solemnitates: Primo enī vr̄ esse remissa & dimissa illa solemnitas, quæ fit ī iudicio: videlicet, oblatio libelli: quia sufficit ꝙ in tali causa, in qua Papa mandat ut iudex ꝓcedat summarie & d̄ plano, vt actor faciat demandam seu petitionē suā verbo, & ꝙ graphari⁹ illā redigat apud acta curiæ: Itē ꝑ dicta verba vr̄ esse remissa litis ꝯtestatio: Itē ꝑ dicta verba dict⁹ iudex accipit facultatē ꝓcedēdi in causa tpe messium & vindemiarum, ꝙ in aliis causis facere nō pōt ꝑꝑ ferias: Irem ꝑ huiusmodi uerba iudex, qui cognoscit, accipit facultatē amputandi dilationes: nam ipse nullas debet dare dilationes. Itē recipit facultatem, ut possit repellere dictas dilationes seu prolongationes, & exceptiōes, & appellationes: Itē aduocatorum & procuratorum iurgia seu contentiones potest repellere. Item pōt repellere multitudinē testiū. Et sum in versiculo: [Nō sic tamen iudex.] Et queri, vtrum iudex possit procedere reo non citato, Et respondet Clemens ꝙ non. Item dicit Romanus Pōtifex, quòd per talem facultatem datam iudici, videlicet ꝙ procedat summarie & de plano: non uidentur esse remissa iuramenta de calumnia, nisi ex ꝑsse remitteret. Et sum in versiculo. [Verum quia.] quod declarat principium capitu. dicimus, quòd actor potest in causa sine libello procedere, quęro quomodo

do debeat illud intelligi: & quomodo sciet iudex q̃d vult habere actor, nisi ipse actor proponat libellũ suũ? Respõdet Clemẽs q̃ ista demanda seu petitio actoris dẽt dari siue verbo siue in scriptis. Videatis ergo textum, & melius dicetis oĩa: quoniam dummodo ꝓponat suam demandam verbo sufficit: & hoc modo q̃d grapharius redigat dictam demandam seu petitionem in actis esse pro latam uerbo, & sicut ipse illam profert & pronuntiat. Hæc dicit. H. R. doctor egregius. Nota in verbo, [Significatione.] iuncta glossa in hoc q̃ decretales dẽnt cõgruere titulis, s̃. in prooemio Greg. & in proœ. Sexti, & in versic. [Tandem.] Nota differẽtiam inter cõstitutionẽ & sanctionẽ. de hoc in gl. nõ dicit.

[Glo. prima primo decretalem commendat dicens illam summe necessariam, secundo dicit quid & quas opiniones determinat. tertio diuidit summãdo. quarto aliter summat recitando.]

*¶ Sæpe cõtingit.] Quoniam secundum Quintilianum. li. 7. de oratoria institutione, Optimarum rerũ inuẽtio, & si lenocinijs verborum destituta sit: ipsa tamẽ sui natura satis ornatur. cui bene cõuenit. ff. de in integ. resti. l. 1. in prin. hanc constitutionem verborũ blãditijs nõ egentem, glossandam aggredior: de cui⁹ causa impulsiua pars fui: Ex quo enim sciui mãdasse cõcilium Viennẽ s̃. de iudi. dispendiosam. existimãs non tantum utile sed summe necessarium, uerba de quibus hic loquimur declarari, dominos ac peritos curiæ sollicitaui sępius ꝓ constitutione declaratoria procurãda, quæ desiderata se nunc exhibet. Et in summa determinat & declarat q̃d significent hæc uerba inserta in iudicialib. commissionibus, quæ fiũt a principe, uel a iure, s. quod procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicij. Determinat autem notata ꝑ Innocen & Hostien. de accu. olim. de statu regul. ea quæ. per Aegid. de iudicijs. nouit. in fi. per Gul. in Spec. de inquisi. § nunc tractemus. versicu. quid igitur. & per Archidiac. de electio. indemnitatibus. § si uero. lib. 6. & per Ioan. Monac. & per me. eo. lib. de hęret. cap. fin. Et sunt 4 partes. In prima ponitur quæstio. In sc̃da solutio: ibi, [Nos autem.] In tertia ꝓrogatio: ibi, [Quæ omnia.] In quarta quædam instruẽs protestatio: ibi, [Si tamen.] Secunda pars in qua ponit̃ solutio subdiuiditur: quia primo ponit nouem specialia, vel vndecim, si diuidatur octauum in tria, quæ potest iudex sic datus. secũdo: ibi, [Non sic.] ponit q̃ntũ uel septimũ diuidẽdo quartũ in tria ꝑ formam hui⁹ nõ exclusa. tertio: ibi, [Et quia.] ponit sex, quæ talis iudex põt, quattuor interserẽs quæ nõ põt. Si igit̃ non contentat summarie quod posui: q̃a non est recitare summãdo, sic recites diuidensto ꝓhibita à ꝓmissis, ut melius apprehendas. Iudex qui datus est simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, ꝓcedere põt sine libello, litis contestatione & ferijs inductis fauore hoĩum, amputat dilationes, abbreuiat lites, repellit frustratorias exceptiones & appellationes, refrænat iurgia partium, & multitudinẽ testium: dat simul terminũ ad ponẽdum & articulãdũ primo, secundo ad ꝓducenda oĩa acta & munimenta causæ: interrogat partes ubi suadet ęquitas: non citat perẽptorie ad sententiam, quam profert stans uel sedens etiam cõclusione nõ facta. Citare tamen tenetur & recipere petitionem in scriptis uel uerbotenus, tũc scribendam in actis. Item iuramẽta calumnię, veritatis vel malitiæ, ꝓbationes necessarias & defensiones legitimas, & facta remissione pro testib. producẽdis dẽt tunc instrumenta recipere: tenetur partes ad sñiam citare, quam tenetur in scriptis ferre, etiam secundũ acta causæ. hoc dicit.

[Glo. secunda dat concor. & dicit cur constitutum.]

Res optima sui natura satis ornatur.

Diuisio & subdiuisio textus.

Declaratio textualis.

tingit *, quòd causas a cõmittimus, & in earum aliquibus simpliciter b & de plano, ac sine strepitu, & figura c iudicij procedi mandamus d: de quorum significatione e verborum à multis contenditur, &

*¶ Sæpe cõtingit.] cõcor. de rest. spol. sępe. de appel. sępe. Ex quo uero id sæpe accidebat, per constitutionẽ fuit prouidẽdum, quæ tñ interdum etiã prouidet de raro cõtigẽtib. de hoc de desp. impub. lr̃as. in 3. gl.

a ¶ Causas.] de negotiis extraiudicialib. sic commissis non erat dubium. de accusa. sicut olim.

b ¶ Simpliciter.] qua si sine plica uel inuolutione. facit de sum. tri. firmiter. in princ. ff. de leg. 2. codicillis. §. instituto.

Simpliciter vũ dr̃.

[Glo. seques not. ad quæstionem, quã specificat ponẽdo sex alias species, & eã dubie soluit, declarationem poscens, secundo quærit quid si unica uel nulla sit, uel ponantur hæc disiunctim, & omnia soluit.]

c ¶ Et figura.] Notãdum est, quòd ad hæc quattuor uerba triplex inseritur copula, per quod uidetur solui q̃d quærit̃, an si aliquod istorũ verborum desit in forma comissionis, locus sit huic constitutioni. vnde aduertendum est, q̃ qñque in commissione ponitur solum verbum, de plano. sup. de iudic. nouit. ad fi. de sponsa. cum in tua. concord. ff. de offi. proconsu. nec quicquam. §. de plano. ff. de accus. l. leuia. & de adulte. l. miles. §. sexaginta. ff de quæst. vnius. in fi. quis ordo in bon. poss. l. ser. l. 2. Quandoque ponuntur, simpliciter & de plano. de accusa. sicut olim. Quandoque absq; strepitu. de statu. monach. ea quæ. § quod si. Quandoque de plano & absque strepitu. de accus. olim. Quandoq; sine strepitu & figura de elect. indemnitatib. §. si uero. lib. 6 Quandoque hæc quatuor coniungunt̃, vt hic, & s̃. de iudic. c. dispẽdiosam. Quãdoq. ad hoc addit̃ uerbum aduocatorum. de hær. c. fi. in prin. lib. 6. Quid ergo dicemus de his formis, ubi ista quattuor nõ ꝯiũguntur? Satis vr̃ constitutionem totam & quo ad omnem sui partem tũc locum non habere, ꝓpter has copulas repetitas. inf. §. pen. & in c. dispendiosam sup. de iudic. cum enim exorbitet a iure communi, habitandum uel dilatãdum nõ est. ne regu. iur. quæ a iure. cũ suis concor. lib. 6. dicebamus tñ olim principaliter ꝑ hoc ultimũ uerbũ, figura, substantialia iudiciorum tolli, ut patet in gl. in prin. alleg. & dicam infra, in gl. est mens. & in glo. facit ad hoc. & forsan adhuc idem dicere non esset absurdum, secũdum q̃ ẽt in casu pręди. decre. indemnitatibus. §. si vero. locũ haberet hęc ꝯstitutio ex vi verborum suorum, posito q̃ ille casus non includeret̃ sub prædicta constitutione, dispẽdiosam. sed certũ est hodie, q̃ illa ꝯstitutio inclu dit casum illius §. & sic in illo non est dubiũ hãc constitutionẽ locum habere. In alijs ergo non inclusis remanet dubiũ, an aliquo suppresso hẽat locũ hæc cõstitutio. Si adhæsissem compilatoribus, procurassem declarari: quędam tamẽ ex j̃. dicendis alteri tm̃ istorũ verborum adaptari videnẽ, vt inf. dicam. Sed quid si ista quattuor ponãtur sine copulis, ut quia dicit̃, simpliciter de plano, sine strepitu & figura? Dicas idẽ, q̃ vltima copula in ꝑcedentib. repetita censetur. de appel. secũdo requiris. facit ff. de hære. insti. cum in testamẽto §. 1 Plus dico, q̃ etsi nulla sit copula, idẽ erit. facit ff. de ver signi. triplici modo. Et satis æque videret̃ dicẽdũ, q̃ ẽt si disiũctiue ponantur, puta simpliciter vel de plano, uel absque iudicij strepitu uel figura: idẽ sit sensus, & locus erit constitutioni: cũ ratio sit eadem: & poneretur tunc disiuncta pro coniuncta. C. eo. ti. l. pen. ff. eod l. sæpe. Non sic si uerba huius constitutionis prolata fuissent disiunctiue: quia tunc soluta esset quæstio principalis: & esset sensus, q̃ quodlibet prædictorum verborum haberet hũc effectum, quem ponit hæc constitutio.

Causa si cõmittat simpliciter solũ, vel simpliciter & de plano, an possit expediri sine ordine iudiciario.

d ¶ Mãdamus.] quod alius non posset etiam legatus de latere, ut satis not. in præd. decre. fi. de hære. li. 6. Et Gul. in Spe. tit. 2. §. superest. in 1. colum.

e ¶ Significatione.] in hoc respicit titulum.

a ¶ Possi-

qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile a) decidere cupientes b hac in perpetuum c, ualitura constitutione d sancimus, ut iudex, cui taliter causam committimus, necessario e libellum non exigat f, litis contestationem g nō po

a ¶ Possibile.] facit prooemium harū constitutionum in prin. de elect. vt circa. lib. 6. sæpe etenim per solutionem vnius dubitationis inducitur alia fortior. eod. ti. cum olim. vbi de hoc.

[Gl. seq. ostendit indigentiā nouæ constitutionis.]

b ¶ Cupientes.] ad eū enim promulgatorem talium iurium vel rescriptorum hoc spectabat. sup. de sen. ex com. inter alia, cū suis concor. & sine dubio ad hoc dubium tollendum glossæ non sufficiebant, sed necessaria erat constitutio, vt per inferiora patebit: quis. n. glossando probare potuisset plus requiri iuramenta pręstari, vel sententiam in scriptis ferri, quàm litem contestari; idem in similibus.

c ¶ In perpetuum ualitura.] superfluit, quia intelligebatur. 50. dist. c. 1. sed est modus loquendi, cui concor. de postul. c. unico. de elect. perpetuæ. lib. 6.

d ¶ Constitutione sancimus.] non dicit sanctione statuimus: quia potius est constitutio, quàm sanctio 1, de quo uide 3. dist. in summa.

1 Quia hic pœna non adijcitur. Zabarel.

[Gl. seq. arguit in alijs causis libellum offerendū: de quo remittit ad gl. & ad Spec. ponit quinq; opiniones, & suam solutionem, quam impugnat per hoc ca. & impugnationi respondet.]

e ¶ Necessario.] datur per hoc intelligi ꝙ in alijs causis, quibus non proceditur simpliciter, &c. necessario sit, libellus offerēdus. de hoc notaui sup. de libel. obla. c. 1. vbi Ber. Inno. & Host. tenēt libellū esse de substantia iudiciorum. Inducunt prædi. decre. & Auth. offeratꝰ. 3. q. 3. & Inno. inducit Auth. de temp. non sol. pen. sup dote. §. contestationē. col. 7. Host. inducit Auth. de exhiben. & introd. re. §. illud. col. 5. vbi dicit expressū, & rñdet ad c. si quis cū clerico. 11. q. 1. & ad decre. prout. de dolo & contu. & ibi not. pro hac opinione, facit: quia Auth. dicit libellū offerendū: sed offerꝰ proprie nō petēti. ff. de leg. 3. fideicōmissa. §. si rē. de resti. spol. litteras. circa fi. de app. interposita. in prin. Tancre. vin. & Phil. dicebāt ꝑ pdi. c. si quis. & prout, ꝙ de iure canonico libellus nō erat de substātia. Guliel. de hoc tractabat nil approbans in Spec. de libel. cōcep. §. vtrū libellus. Accursius in Auth. offeratꝰ. C. de lit contest. tenet ꝙ tacite posset omitti, sed in principio § illud. alleg. § seq. in Auth. de exhib. & intro. re. tenet ꝙ ēt remitti expresse possit: vltra mediū magnæ gl. Dominus meus in legibus dicebat, ꝙ si libellus petitur & offerꝰ, bene proceditur: si nec petitur nec offertur, nō tenet processus: quia licet posset expresse remitti, secundū eum. C. de epis. & cler. Auth. gñaliter. in fi. C. lib 12. de priui leg. schol. l. quoties. in fi. non tñ tacite: per prædi. Auth. offeratur. & C. de sen. & interlo. l. prolatā. Si vero petitur & nō offertur, non valet processus, cum nulla remissio interuenerit. Si vero offerꝰ, sed non petitur nec recipitur oblatus, tūc valet processus: tū quia fauore rei videꝰ inducta oblatio, & quilibet suo fauori renūtiat. C de pact. si quis in conscribendo, & quia inuito nō cōfertur beneficiū, vt ff. de reg. iur. inuito. & quia secundum eum expresse renūtiare vꝰ oblatum non recipiendo. Alij dicunt reum renuntiare posse, ne libellus tradatur in scriptis: & tūc remittitur tacite, sed ne vllo mō tradatur, renuntiari non pōt tacite vel expresse. arg. ff. cōi diuid vt fundus. ff. de pœ. l. si præses. Vnde dicere soleo in prædi. c. 1. ꝙ petitio sit de substātia: sed si fiat in modū petitionis apud acta, non in modum libelli & super ea lis cōtestetur, credo tenere processū: satis enim prouisum est mēti iuris, vt infra dicetur in ver. verum. parte vero petēte necesse sit in modū libelli petitionē offerri ꝑ iura primo allegata. Sed hæc opinio vꝰ hic reprobari: si enim speciale est in his in q̄b. proceditur simpliciter, & de plano, &c. ꝙ ñ est necesse libellum offerri, sed sufficit petitionem apud acta describi, vt sequiꝰ: ergo in alijs sufficit petitionē nō sic scribi, sed est necesse libellū offerri. Sol. per hāc decr. ab opinione prædicta non recedo: Nam primo approbatur ea parte, qua dico de necessitate petitionem describendam in actis. Si enim hoc in his, fortius in alijs. Ad oppositionem respondeo in his casibus speciale, quod in his etiā parti petenti non est necessario libellus offerendus: qui tamen petenti in alijs necessario debet offerri. quod intelligo exceptis his casibus quibus sine libello proceditur, quorum aliquos not. Host. in prædi. decre. prima, de libel. oblat. & Accursius in glo. pręalleg. in Auth. de exhib. & obla. reis. sed Guliel. plenius colligit in Spe. de libel. conte. §. nūc dicendū. Non tñ putes, ꝙ in omni casu quo non exigiꝰ libellus, locus sit huic cōstitutioni: ꝙ ꝑ multa exēpla ibi posita videre potes: & satis est hoc expressū ñ esse.

Libellus an sit de substātia iudiciorum.

Libellus dēt offerri si petatꝰ à parte: sed si nō petatꝰ, sufficit ꝙ petitio in actu redigatur.

[Glo. seq. ostendit per verbum, figura, ista remissa: & ponit duas opiniones contrarias, & remittit.]

f ¶ Non exigat.] est mens litteræ, ꝙ iudex necessario non habet exigere, nec actor necessario habet offerre: sponte vero offerri posset & recipi, vt in fin. Istud aūt & sequens proprie sunt de figura iudicij. Cū enim figura cuiusq; rei sit ipsius apparēs forma vel facies in qua rei substātia fingitur. ff. de act. & oblig. nō figura. facit de celebra. Miss. cū Marthæ. ver. ex eo. & iudiciū sit actus triū personarum; iudicis, actoris, & rei. eo. ti. forus. C. de asser. tol. l. 1. in fi. ipsius forma, facies & figura principaliter cōsistit in his, ita ꝙ altero deficiēte diciꝰ quasi figura. C. de cadu. tol. l. vnica. §. simili modo. ibi enim quia non erant nisi duæ personæ: scilicet iudicis & domini, serui nominantis illum filium, non erat proprie figura. Sublata igitur figura non videtur iudex adstrictus ad aliquas formas, rimulas, vel figuras iudiciorū, nisi quantū hic exprimitur, & expressa plus respiciūt figuram facti, negotij vel causæ, quàm iudicij, vt inf. dicam. Dicunt ēt quidam libelli oblationē remitti ꝑ verbum, de plano. C. de naufra. l. de submersis nauib. li. 11. Alij cōtra. & de hoc ff. đ accu leuia. & de offi. procōs. nec quicquam. §. vbi decretum. & in tractatu quem allegabo infra gl. 2.

[Gl seq. quęrit de liberatorijs: dicit quid in alijs causis, arguens in his illas non dari. soluit contrarium tribus rationibus.]

g ¶ Litis contestationem] sed cum petitio sit in actis scribenda, ut inf. ver. verum. sed lit. conte. non est facienda vt hic, quid de deliberatorijs: dabuntur ne aliquæ deliberatoriæ reo? In alijs iudicijs planū est deliberatorias esse de substantia, si petātur, vt no. 2. q. 1. in summa. & 3. q. 3. cum accusatus. & patet in Auth. offeratur. ea. q. vnde dicunt Inno. & Host. de libel. obla. c. 1. ut ibi scripsi super 1. glo. deliberatorias arctari posse sed nō penitus denegari, licet tacite & expresse possit lis renūtiari. alleg. ff. de fer. l. 1. C. de episc. & cle. Auth. generaliter. & hoc etiā de dilat. c. 1. & 2. sed in his causis ex quo nō est necessaria contestatio, nō videtur necessaria deliberatio. Ad hoc facit, quia interdū in his quę summariam cognitionem requirunt, simul petitur & iuratur. ff. de eden. quædam. §. si. Sed contra, exigitur iuramentum calumnię in his causis vt sequiꝰ. Item pōt reus conuenire, vt inf. ver. verum. in deliberatorijs autem quomodo iurauit uel reconueniet? Itē per hanc formam non tollitur iudicis recusatio, cum exceptiones & defensiones legitimæ referuentur, vt sequitur. Item absurdius esset hūc iudicem, si suspectus est, recusari non posse, quàm eum qui procedit in figura iudicij, cum iste plus lædere possit: saltem igitur super hoc deliberare permittatur, nec arctetur tam præcipit.

Deliberatoriæ an sint reo dandę in causis sūmarijs.

cipiti festinatione iudicium suscipere.ff. de admi. tu-to.l.tutor qui repertorium.§.1.in fi.ff.de iure fis.l.edi cto.§.cum autem.

a ¶ Non postulet.]scire debes ꝙ Ioannes Fascioli Pisanus legum doctor composuit quẽdam tractatum de summaria cognitione,quẽ Guli.posuit in Spec. 1. parte de offi. iudi.§.fin. vbi inter alia tractat,an in summarijs requiratur libellus vel cõtestatio, de quo vide in prædi. §.versi.quinto.& ver. sequenti.

b ¶ Feriarum.] istud forsan induceret solum verbum, de plano: quasi plane & in domo, non pro tribunali sedẽdo id valeat expediti.facit ff.de fer.l.2.& l.miles.§.sexaginta. ff. de adulte.

stulet a, tempore etiam feriarum b ob necessitates c hominum indultarum à iure d, procedere vateat e: amputet f dilationum materiam, litem quantum poterit g faciat breuiorẽ,exceptiones h, appellationes dilatorias i & frustratorias repellendo: partium,aduocatorũ & procuratorum contentiones & iurgia k, testiũque superfluam multitudinem l refrænando.Non sic tamen iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ m, & defensiones n legitimæ admittantur. Citatio-

[Glo.seq.primo exemplificat,ponit differentiam:& à contrario quæstionem soluit. secundo quærit de repentinis,& soluit.

Feriæ quotuplices sunt,& q̃bus possunt litigantes renũtiare.

c ¶ Ob necessitates.]sicut est tempus vendemiarum & messium,quib etiam ferijs partes renuntiare possunt. sup.de fer.c.si.in fi.In hoc ergo differunt hæ causæ ab alijs:quia in his procedit iudex inuitis partib.in alijs secus,in quib.prẽter appellationẽ sñia esset nulla lata parte inuita vel absente.ff.de fer.l.1. A contrario vero huius litteræ patet, ꝙ ferijs introductis in honorem Dei vel sanctorũ,procedere nõ potest talis iudex. ꝑ ꝙ viderentur expedita quę no.15.q.4.in summa, ꝑ Guli. in Spec.de fer. §. 2.ad fi.vt scilicet in causis matrimonialibus,beneficialibus,decimarum,& vsurarum non possit procedi ferijs indictis ob honorẽ Dei, sed in ferijs rusticis sic,cũ in illis procedatur simpliciter & de plano,&c.vt in decre.dispẽdiosam.sup.ea.cõpil.de iudi.Sed quid dices de ferijs repentinis, q̃ repente indicuntur propter principis coronationẽ,victoriam prospere gestã,vel similem causam,de quibus.ff. ex quib. cau.maio.l.sed & si per prætorẽ §.si feriæ.C. de dilat. si ue pars.C.de fer l.1.in fi.Puto ꝙ in illis procedere nõ potest talis iudex:ad quod sufficit in illis non esse per missum,maxime cũ ab alio, quàm à principe indici non possint.C.de fer a nullo.ergo prout ab eo sunt indictæ,seruentur. Hoc maxime secundum veram opinionem,quæ habet etiam talibus ferijs renuntiari nõ posse.de quo in Spec.de fer.§.fi.in prin.

Feriæ repentinæ à solo principe indicuntur.

d ¶ A iure.]tamen in ministerio hominis:quia ius nõ determinat tempus propter varietatem locorum, quibus citius vel tardius prædicta colligũtur:& sic citius vel tardius prædicta indicuntur.ff de fer.l.præsides.de offi.procons.si in aliquem in princ.

[Glo.seq.notat ex littera id quod dicit ęquum & illud probat per rationem,& simile.]

e ¶ Valeat.]non quicquid iudicis protestati,&c ff. de iudi.non quicquid.ff de offi. pręsi. l. sępe.sup. de offi. dele consuluit.propter ꝙ honestũ puto, ꝙ si iudex sic datus viderit grauiter lædi partem ex processu tali tẽpore fiendo supersedeat:habet enim iudex prouidere vtilitati causæ & partiũ,vt lit.non cõtest. accedens 2. de rescrip.statutum §.insuper.li 6 C communi diuid. l.iudicem ff.de leg.3.l potest.& facit quod not.in Spec. de arbi.in fi.ver sed nunquid tũc sedere.vbi tractatur ꝙ arbiter in cuius compromisso renuntiatum est his ferijs,non tenetur procedere tali tempore feriato.

f ¶ Amputet.]Istud & quæ sequuntur vsque ad versi. non sic.non videñ in his causis specialia, cũ in omni causa iudex laborare debeat ad lites breuiandas,dilationum materias amputandas:& alia quæ sequuntur, iura sunt vulgaria. Sed dici potest speciale, quòd in his fortius,quàm in alijs iudex hoc poterit.

Possũ q̃ honeste, possum,

g ¶ Poterit.]id dicimus posse quod honeste possumus 22.q.2.faciat.ff.de condi.insti.filius qui.de verb.sign. l.;nepos. vnde hoc determinat fiendum sine partium præiudicio.inf.ver.non sic.

h ¶ Exceptiones.] hæc & sequentia vidẽtur tolli per verbum, absque strepitu: talia enim per quendam conuocum clamorem & tumultum solent examen obstrepere, & veritati habendæ obstaculum præbere: vnde dicit canon, ꝙ cultum suum iustitia perdit,quando silentia iudicij obstrepentium turba perfundit. 5.q.4.in loco.ad quod facit C.de inoffi.testa.si quis in suo. de consor. eiusdẽ si.l.1.& de adul.l.adulterij.C.de stud.lib.vrb Ro l.vnica.in fi.lib.11.de tali strepitu habetur de synd. c. vni. co.de elect.quorundam.lib.6.

[Glo.seq.dicit quare sic ordinetur littera.quærit,& solutionem poscit.]

i ¶ Dilatorias.]non dicit exceptiones dilatorias & appellationes frustratorias,vt per hoc innuere exceptiones surreptionis vel nullitatis contra rescriptum, vel recusationis cõtra iudicem,vel dilatoriam solutionis vel his similes repellendas:sed hoc intendit quòd omnis exceptio frustratoria,& ad differendum iudicis ꝑcessum malitiose[opposita repellatur. Sed quæro quã exceptionem vel appellationem per hæc verba, non dico per hanc constitutionem,possit talis iudex repellere,quam alter iudex teneatur admittere: hoc vellem doceri.

k ¶ Iurgia.]de his supra de verborum significatione, forus.§.iurgium.

l ¶ Multitudinem.]hoc commune videtur in omnib. causis.sup.de testi.significauerunt.& cap.seq.ff.de testi.l.1.in fi.tamen hoc in his amplius quàm in alijs poterunt per hanc litteram.

m ¶ Necessarię.]actori vel reo.

[Glo.seq allegat quattuor iura:& notat ad quæstionem Legistarum,quam soluit,& solutionis oppositioni distinguendo respondet.]

n ¶ Defensiones legitimæ.]facit ad hoc de offic. dele. ex parte.2.quæst.7.lator.& ibi not.C.de preci. Imperaofferen.l.quotiens.Et facit hæc littera,& finis istius secundæ partis,& iura prędicta ad quęstionem Legistarum de Potestate,qui habet arbitrium,an teneatur iustitiam partis seruare,vel possit illam contra iura & iustitiam condemnare,& voluntate vti. Et tenent quod iustitia & legitima partis defensio non tollitur per dationem arbitrij.alleg.C.de inoffic.testa. si quando. ff. de condi.indebi.si procurator.in prin.ff. de dona. si filius.& de pecul.l.qui peculij ff.manda.l.creditor.§.Lucius.ad municip l Lucius.§.Imperator.ff.de pactis.cõtra iuris ff.ad Trebel.si cum hærede.facit de regu.iur. in generali.lib.sexto,cum suis concor.& optime probat cõstitutio Clemen.supra de re iud pastoralis.§.penult.in fi.Et si dicas arbitrium, ab eo qui potuit concessum,debet aliquid operari:Respondetur, quod ad solemnitates quę figuram iudicij respiciunt,non tenetur,vt hic Vnde not ꝙ de ijs quæ in iudicio aguntur, quædam sunt acta causæ vel litis:quædam iudicij:cõfessiones ergo,attestationes,& ea quæ respiciunt factũ proprie sunt acta causæ: Citationes, satisdationes: & similia sunt acta iudicij.de hoc per Innoc.& Hostien. de testi.causam.& per Archid.de elect. indemnitatib. §.si vero.verba igitur,sine figura iudicij,licet tollant aliqua ex eis quæ ordinãt iudiciũ,non tamen illa quę instituunt

Iudex habẽs arbitriũ,partẽ cõtra iura condemnare non põt.

Actorũ q̃dam sunt acta causæ,q̃dam indicij.

nem a vero ac præstationem iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per cõmissionem huiusmodi intelligimus non excludi b.

¶ Verum quia iuxta petitionis forma c pronuntiatio d sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid e petere voluerit, est in ipso litis exordio f petitio facienda, siue in scriptis, siue verbo g, actis tamen continuo h (vt super quibus positiones & articuli formari i debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat diffinitio clarior k) inferenda. Et quia positio-

instituunt, & decidũt cãm, non est ergo mirum si probationes & legitimas defensiones talis iudex admittit. Nil igiẽ talis iudex omittit per ꝙ impediatur vel occulteẽ cognitio veritatis, vt sequiẽ, & per singula discernere potes illa vero quę solemnitatẽ respiciũt, siue sint actus, qui respiciunt iudicem, siue partem vtramque, vel alterã, remittuntur. & facit ff. de leg. 1. l. si seruus vetitus. cum suis concor.

Citatio dẽt esse trina vel perẽptoria.

a ¶ Citationem.] per hoc singulare vr̃ ꝙ sufficiat vnica, cum aliàs saltem in principio causæ requiratur trina vel peremptoria, vt lit. nõ contest. qm̃. §. porro. de hoc 24. q. 3. de illicita.

b ¶ Non excludi.] intellige plusquã in aliis, in quibus nõ proceditur simpliciter & de plano: vnde sicut in illis, sic & in isto: si tamen tacite omittãtur hæc iuramenta, nõ vitiatur processus, de iur. calu. cap. 1. lib. 6.

c ¶ Formam.] de ordi. cogn. c. 2. de accus. qualiter 2. de simo. licet. vbi de hoc facit de caus. poss. cũ super. ff. de iudi. de qua re, s̃. de fide istr. iter dilectos. ver. cæterũ.

[Glo. seq. ponit tres expedientias petitionis scribẽdæ, subdit opinionem, & casum quo procedit.]

d ¶ Pronuntiatio.] expedit igitur petitionem in actis describi ꝑꝑ iudicem, vt pronuntiationẽ petitioni cõformet, vt hic, & ff. communi diuid. vt fundus. ꝑꝑ actorem, ne frustra fatigetur, & vt videat super quo positiones & articulos formet, vt sequitur: & vt sibi ex alia causa agenti non obstet exceptio rei iudicatę. supra de re iudic. abbate. lib. 6. expedit reo vt deliberare possit. 3. q. 3. offeratur. suas defensiones formare, vt ex ineptitudine absoluaẽ ab instãtia, & absolutus in principali, non possit iterum conueniri. Dicunt quidã quod oblatio libelli solum respicit fauorem rei: quod si tenere velis, dicas id verum de oblatione, quæ sibi fit expensis actoris: petitionem vero in actis describi, triplicem fauori respicit, vt prædixi.

[Glo. seq. tractat an in his fiat reconuentio de causa, q̃ requirit plenam cognitionem, ponit opinionem quòd non, secundo ponit cõtrarium, tertio reuertitur ad primam, respondens ad legem contrariam, quarto huic opponit, & dupliciter soluit.]

Cõuẽtus in cã sũmaria, an possit reconueni re in cã plenaria.

e ¶ Si quid petere voluerit.] quod requirat summariã cognitionem, & sit eius naturæ ꝙ in eo possit procedi sine strepitu & figura, &c. hoc dico, quia not. Inno. & Hosti. post eum de mut. peti. c. 1 ꝙ cõuentus in causa quæ requirit summariam causæ cognitionem, reconuenire non potest, nisi super causa consimilis cognitionis sit rõ secundum eos, quia cum conuentio & recõuentio simul sint tractandę. de ordi. cog. c. 2. vbi vna requirit plenam cognitionem, altera summariam: restat ꝙ sine alterius præiudicio simul tractari non possint, cũ altera accelerationẽ exigat, altera dilationes longiores exposcat. facit pro Inno. C. depos. l. fi. & C. de compen. l. fi & supra depo. bona fides. in fin. & facit hoc dictũ multũ ꝯ opinionem Inno. & pro opinione mea, de qua statim dicam. Sed quidã Legistæ ꝯ. per l. sed hæ. §. non solum ff. de procu. vbi si per procuratorem actoris petitur cautio damni infecti, quæ tñ celeritatem desideret. ff. de dam. infec. l. 1. & 4 §. pen. ff. de ser. l. 2. & reus velit dominum in aliqua actione recõuenire: procurator tenetur illum defendere, & hunc intellectum approbat ibi glo. Petr. de Bel. sequiẽ Inn. per l. 1. C. vbi cau. sta. vbi hoc no. & C. de sent. & inter. Auth. & consequenter. & Cynus idem post eum per rationem Inno. Ad § nõ solum, respõdent, ꝙ §. est volubilis, & dẽt intelligi in procuratore, qui reconueniretur cã damni infecti, iuxta secundum intellectum ibi positũ in gl. Prædictis obstare vr̃ decret. 2. de mut. peti. vbi modus præter vel contra ius datus in cõuentione, seruatur in reconuentione, & sic arguiẽ quòd in causis quæ requirũt plenã cognitionem, beneficio reconuentionis possit hoc casu procedi summarie, sicut in conuentione, & sic cessabit ratio Innoc. Volens tenere, quod pręmisi, dicere posset, ꝙ aliud est per rescriptum id tolli quod respicit fauorem partium, vt appellare, & tunc sicut illud nõ licet reo in cõuẽtione: ita nec licebit actori in recõuentione, vt ibi: aliud est tolli substantialia iudicij per rescriptũ: & tunc restringitur ad casum cõuentionis expressum, facit de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. cum concor. & sit huius rõ: quia in primo valeret impetrantis renuntiatio. C. de tẽp. appella. l. vlt. ad fi. in secundo non, vt dicam infra in vlt. gl. Aeque tñ dici posset, ꝙ aut ordinarius vel delegatus cognoscit de cã, in qua de sui natura summarie proceditur, & tunc sit locus prædictæ opinioni Inno. & sequacium, vt qualitas causę reconuentionẽ impediat, sicut & aliàs not. de mut. peti. c. 1. in fi. in pen. gl. & de arb. cum dilectus. in gl. 1. Aut delegatus virtute commissionis in cã, in qua aliàs plena cognitio requirebatur, summarie cognoscit: & tunc subdistingue. aut Papa proprio motu tollit substantialia; & tunc idem ꝙ supra: aut ad petitionem impetrãtis, & tunc arg. prędictę decretalis, & l. vlt. C. de fru. & li. expen. videaẽ esse remissa plena cognitio ẽt in recõuentione, & sic cessabit obstaculum Inno. vt prædixi. Pro hoc facit hæc litera sic generaliter loquẽs, si quid petere voluerit. &c. & ad substõnem facit de præb. si motu proprio. & c. seq. lib. 6. & quod not. in præd. decre. 2. in fi. vlt. glo.

[Glo. seq. de conuentione, an fiat post litem contestatam ponit duas opiniones contrarias, & secundam approbat per hunc textum.]

f ¶ Exordio.] Not. ꝯ opinionẽ Ber. Vinc. Inno. & Guli. & Archid. quæ habet, ꝙ vsque ad conclusionem possit fieri reconuẽtio: & pro opinione Alani, Tan. Gof. & Host. & Ioan. Mon. quę placet, ꝙ ante lit. contest. sit faciẽda; vel statim post lit. cõtest. vt not. Accursius in Auth. & consequenter. in glo. fi. in Auth. de execu. §. sancimus. in 1. gl. vt plene scripsi de mut. petit. c. 1. super 1 glo. & contra ipsum Inno. facit quod post eum dixi supra proxi. glo. Hoc ergo teneas, ꝙ licet quãdocunque reus conuenire possit actorẽ durante iudicio: non tñ illa conuentio vim reconuentionis habebit, vt. s. simul tractetur, & firmatur, vt de ord. cog. c. 2. nisi fiat in litis exordio, vt hic.

g ¶ Siue verbo.] eligat ergo petens quod vult, vel scriptam dare, vel verbo proferre, vt de suo ore scribatur apud acta, vt solet fieri postea.

h ¶ Continuo.] tolle verbum, inferenda, quod infra, & interserit quare.

Libellos triplicãt cauti aduocati.

i ¶ Formari debeant.] cauti aduocati actorum faciũt triplicari libellos: vnũ dant notario, qui scribit acta: alium reo, tertiũ sibi seruant ad finem, de quo diciẽ, vt melius & certius positiones & articulos formẽt.

Memoria labilis ẽ.

k ¶ Clarior.] tum rõne memoriæ, quæ labilis est. 23. dist. præterea. C. qui test. fac. pos. hac cõsultissima, versi. at cum humana, ꝑꝑ quod non scribere petitionem, posset impedire & occultare veritatem: tum quia ex

quo peti-

nes a ad faciliorem† expeditionem litium propter partium confessiones b & articulos c ad clariorem probationem vsus longæuus d in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari e volentes: Statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium f uoluntate procedat) ad dandum simul utrosque g terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta h, quibus partes i uti uolunt in causa post dationem k articulorum diem certam, quandocunque sibi uidebitur, ualeat assignare: eo saluo, quòd ubi remissionem l fieri contingeret, pro testibus m producendis n possint etiam instrumenta produci, assignatione † huiusmodi nō ob stante o. Interrogabit p

quo petitio in actis descripta est, exprimi poterit in sententia, vt moris est.

Positionis vsus multum releuat probātē.

a ¶ Positiones.] de his & ipsarum formis satis not. de confes. cap. 1. lib. 6.

[Gl. seq. obijcit ꝙ positiones inutiliter fiāt, & sol.]

b ¶ Confessiones.] sed si pars negat quod petitur, quid releuat positiones facere, quas etiam negabit? Solu. sępe contingit ꝙ vsus positionum multum releuat probantem. vt si petam à te centū, quæ mutuaui Titio cui⁹ es heres, resistis negando: modo ponam ꝙ mutuaui Titio centum, ꝙ promisit illa restituere tali die, ꝙ Titius instituit te hæredem, ꝙ mortuus est, quòd hæreditatem adiuisti vel habuisti: hæc omnia habeo necesse probare: sed forte duas primas negabis, reliquas cōfitebe ris: multum ergo me iuuat posuisse: forte ēt licet resistas, dicens exceptionem pacti solutionis vel similē tibi cōpetere: oēs prædictas positiones confiteberis: per quod patet ꝙ etiam super principali, cui resistit aduersarius, ponere quandoque multum iuuat.

†Nota ꝙ positiōes sunt inuentæ ad faciliorē litis expeditionē: si. n. quis confitet̃, cito causa terminat̃. vnde dicit Paul. quandoque dicitur nō posse delinquere ꝑ contumaciā partis: q̄a confessio haberi nō pōt, vt not. Inn. de dolo. ꝑut. Cardinalis.

c ¶ Articulos.] de his supra de testi. per tuas, & eo. tit. præsentium li. 6. Et in quibusdam foris dicitur intentio vel assertio, facit sup. de cau s. pos. cū ecclesia. post prin. C. de tempo. appella. l. per hanc.

d ¶ Longæuus.] scilicet à tempore Gregorij ix. quia prius de positionibus non habemus expressum: sed ꝑ ipsum habemus. de ele. dudū 2. de lit. contest. c. vnico.

e ¶ Obseruari volentes.] in omnibus causis, nedū in his in quibus sine figura proceditur, ita puto auctorē intellexisse. Et dato ꝙ dicas illum intellexisse solum de his in quibus proceditur sine figura: fortius ergo seruandus est in alijs.

f ¶ De partium.] ꝑ plurales, non puto ꝙ pars altera sola resistere possit: ambabus aūt resistentib. non vr̄ iudicem hoc posse: sed per hoc collige, ꝙ si iudex, qui sine figura procedit inuitis partib. non dat simul terminū ad ponēdū & articulādū, multo minus & alius.

Positiōes negatæ in articulos deducuntur.

g ¶ Vtrosque.] s. positiones & articulos: vnde & quidam in causis hæc coniungunt: dicētes, ponit, & si negetur probare intendit, &c. non tñ in alijs causis dēt quis ad hoc cogi: primo. n. potest ponere, & demum negata in articulos deducere.

ADDITIO. De quo Spec. in tit. de test. §. non videndum, in principio.

h ¶ Munimenta.] s. per quæ munitur causa, & idē ver. de ele. cupientes. in fi. 1. respon. & §. electos, de offi. ordi. quamuis. lib. 6. & supra de in integ. resti. coram.

[Gloss. seq. ostendit hoc speciale in his: ponit dictum Gulielmi.]

i ¶ Partes.] patet ergo ꝙ in his causis, quibus sine figura proceditur, vnus & idem terminus datur actori & reo ad probandum, cum in alijs causis dicatur fatuū esse, ꝙ reus probet defensiones suas, nisi prius actoris intētio sit fundata, vt not. supra de testi. c. de testibus. Dicebat Guliel. in Spec. de inst. edi. §. nunc dicamus. sæpe obtinuisse, ꝙ post litis contestationem & iuramētum, iudex possit partibus statuere terminum peremptorium ad exhibenda oīa quibus in causa sunt vsuræ. alleg. ff. de eden. l. 1. §. edenda. & quod ibi no. dicit tñ quod quibusdam vr̄ hoc durum, cum id liceat vsq; ad conclusionem. de fid. instr. cum dilectus, & dicunt quod licet iudex id possit, non tamen debet. ff. de in-

Reus fatuus eēt si probaret defensiōes suas actoris ītentione non fundata.

dic. nō quicquid. 11. q. 1. aliud. & adde qđ statim dicā.

[Glossa sequens ponit duas lecturas, & primam approbat.]

k ¶ Post dilationem.] si verbum istud coniungitur cū verbo, assignare, quod sequitur, est sensus, ꝙ datis articulis, & nō prius, assignare possit hinc terminū. Si vero coniungatur cum verbo, exhibenda, erit sensus, ꝙ poterit dare terminum, pone decem dierum, ad ponendū & articulandum, & ex tunc dare alios decem vel mensem ad producendum, &c. vt sic simul dentur duo termini. simile de testibus cogen. cap. 2. & facit littera, quandocunque sibi videbit. prima placet maxime: quia positionibus datis in termino, respondendum est: articuli etiā examinandi. illud ergo tempus quo super his instatur, non currit in termino productionis: nec est congruum parti statui terminum ad probandum prius quàm sciat in quibus releuetur, & quos articulos probare teneatur.

† al. ita assignationetermini nō obstante.

l ¶ Remissionem.] cuius formam habes supra de testibus, præsentium. lib. 6.

m ¶ Pro testibus.] probatorijs, & hoc est certum: sed quia littera generaliter loquitur, vr̄ idē in reprobatorijs, de quibus de proba. licet. de testib. licet 3. nam in illis ēt fit remissio, vt in præd. decreta. præsentium.

n ¶ Producendis.] non semper in dilatione data ad ꝑducenda instrumenta, licet producere testes, vt dixi post Pet. & Guli. de testib. cogen. peruenit 1.

o ¶ Non obstāte.] vbi ergo non fit remissio, pro testibus producēdis, terminus dat̃, & elapsus bene obstat ne produci possint vlterius instrumēta. Et sic videtur solui quod quæritur, an post terminum datum ad producēda instrumenta audiatur volens illa producere. Odof. & Guliel. in Spec. de dila. §. videndum, ver. quid si datus, dicunt ꝙ non: alleg. Guli. ff. de optio. lega. l. mācipiorum. C. de inge. ma. diffamari. facit pro eis C. qui accus. nō pos. si ea quæ. de remis. pig. si eo tempore. supra de prob. licet. in prin. & quod ibi not. in 1. gl. & quia boni iudicis est lites dirimere, sup. de dolo & contuma. finem litibus, & c. fi. Alij contra, cum nō sit quis cogēdus edere instrumenta, nisi cum eis vtitur. ff. de eden. l. 1. §. edēda, & videtur expressum supra de fide instru. cum dilectus, vbi patet hoc licere vsq; ad conclusionem, ad idem C. de iudi. iudices, & Auth. iubemus, & quod ibi not. Inducitur ad idem C. de li. cau. nec omissa. ff. de q̄st. vnius. §. fin. Confitebitur n. forsan aduersarius videndo instrumenta pro & contra, facit constitutio Clem. supra de excep. excommunicationis. Tertij distinguunt (quod videtur ęquum) an ius aduersarij sit læsum, vt quia perierunt testes per quos poterat instrumentum reprobasse si fuisset productum in termino: quo casu audiatur: aut ipsius ius est illæsum, & eo casu produci poterunt. hoc probant per prædictam l. mancipiorum. ff. de opt. leg. ad quod facit de dolo & contu. cap. 1. de præbend. si tibi absenti. lib. 6. & quod not. ff. de euictio. si rem. §. quolibet, & dixi de emptione, & venditione, cap. final. super 1. glossa.

p ¶ Interrogabit.] hoc non videtur in his speciale. 30. q. 5. iudicantem. de fide instrumen. cum Ioan. ad fi. ff. de interroga. actio. vbicunque: facit de iuramen. calum. cap. 2. in fin lib. 6. nisi dicas in his speciale quòd etiam post

etiam partes, siue ad earum instantiã, siue ex officio ubicunq; hoc æquitas suadebit. Sententiam uero diffinitiuam (citatis ad id [a] licet non peremptorie [b] partibus) in scriptis [c], & (prout magis sibi placuerit) stans [d], vel sedens proferat: etiam (si ei uidebitur) conclusione [e] non facta, prout † ex petitione, & probatione, & alijs actitatis in causa fuerit faciendum [f]. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam

10

constitutionem [g] nostrã, uel aliàs [h] procedi potest simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, uolumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solemnis [i] ordo iudicarius in toto uel in parte non contradicentibus [k] partibus [l] obseruetur, non erit processus propter [m] hoc irritus [n], nec etiam irritandus [o]. data Auinione xiij. Kalen. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

20

30

etiam post conclusionẽ ad petionẽ partis interroget.
a ¶ Ad id.] non sufficit ergo citari nisi exprimatur id quod ad sententiam audiendam. quæ sent. sine appella. rescin l. 1. §. item cum ex edicto. facit de rest. cũ olim. ff. de dolo. & cõtuma. eum qui. lib. 6. nã si hoc in summarijs, fortius in alijs vt sępius. dixi.

Citatio p emptoria an sit ad sententiã audiendã necessaria.

b ¶ Nõ peremptorie] Argu. q in alijs causis in quibus seruatur iudiciorum figura, sit necesse peremptoriũ exprimi, vbi non sit trina citatio ad sentẽtiã audiẽdã. qđ videtur tenere Io. 24 q. 3. de illicita. Bern. de officio deleg. consuluit. Innoc. de accus. ad petitionem. Guliel. in Specul. de cita. §. viso de tempore. ver. aliàs autem. & in ver. quid si lata.

† In anti quiorib' et impressis cõstã ter legit ita: prout ex petitione, & probatis, &c.

c ¶ In scriptis.] prout tenebat Aegidius, in decreta. nouit, etiam solum ex vi illius verbi, de plano. Et per hoc no. duo, in quib. conueniunt istæ & aliæ causæ, s. q in his vt in alijs necesse sit diffinitiuã in scripto proferri. Itẽ q iudex sicut in alijs, ita in his hẽt illam per se ipsum proferre. & de vtroque satis not. de sent. & re iud. c. fin. lib. 6. vbi videas, noluit ergo scripturã, quæ in suis requiritur, & prolationẽ iudicis in his causis pretermitti, ne per id contingeret occultari veritatẽ ꝓpalatã & in iudicio diffinitã, & g 5ũs victorẽ ridiculose & frustra in tali ꝓcessus iudicio laborasse.
d ¶ Stãs.] in hoc diuersũ est ius in his causis ad alias quæ requirunt figuram iudiciorũ, quæ ferri dẽnt a iudice sedente. de quo vide in prædi. decr in fin. de re iud. lib. 6. in glo. penul. & videtur quibusdã hoc inducietiam per solũ illud verbũ, de plano. vt dixi in principio huius partis & hoc tenebat Aegi. in decr. nouit.

Conclusio in cã an sit necessaria.

e ¶ Conclusione.] ista littera vr̃ velle, q in alijs causis requirentibus figuram iudiciorum necessaria sit conclusio, & de cõclusione habetur supra de procur. auditis. de causa possess. pastoralis & in constitutione Clement eo. tit. cã. de prob. quoniã contra. de fide instru. cum dilectus. & cap. cum Ioannes. Communiter in secularibus foris apud nos non fit conclusio: in ecclesiasticis fit per partes. Item ipsius vel altera ipsarũ inuita, ex quo sufficientes dilationes datæ essent & elapsæ, pronũtiaret iudex conclusum in causa: & vide in Spec. de renun. & conclu. in prin.
f ¶ Faciendum] patet ergo etiam in causis quibus tollitur figura iudicij, secundum ius pronuntiari debere, vt dixi super verbo. defensiones.
g ¶ Constitutionẽ nostrã.] supra de iudic. dispẽdiosã.
h ¶ Aliàs.] vt in casu decret. si. de hæret. lib. 6. & in casu decret. indemnitatibus. §. si vero. de electio. eo. li. quòd dic vt dixi in prin super ver. figura.
i ¶ Solemnis ordo.] vt libelli oblatio, litis contestatio, & similia.
K ¶ Non contradicentibus.] innuit q partibus contradicentibus non possit iudiciorum figura vel solẽnitas vltra id quod hic exprimitur obseruari: qđ verũ intelligo qñ sic procedere non est in iudicis ptãte, vt quia Papa sic prodi mãdat, vt in prin. cap secus si sic procedere voluntati iudicis relinquatur, vt in cõstitutione, dispendiosam. supra de iudic. vt ibi dixi super verb. valeat. Scđo nota casum, quo sufficit tacitus cõsensus nõ reclamantis. cũcor de accus. c. 2. lib. 6. interdũ requiritur expressus. e. li. de rescr. statutũ. in nullo. aliàs nõ 5dicere sapit mediũ inter cõsensum & dissensum, quod dic vt not. de reg. iur. is qui tacet. lib. 6.

Cõsensus tacitus qñ que sufficit.

l ¶ Partibus.] videtur per plurale q cõtradictio vnius partis tantum non vitiet processum: ita res de facili reuertit ad sui naturã, vt dicã in vlt. gl. & facit qđ dixi super ver. & quia. in glo. propter. aliàs dixisset, vel earum altera. Sed forte hoc subauditũ est de mẽte. quod patet si resoluatur non contradictio in sensum, vt si dixisset, consentiẽtibus partibus: quia tunc patet q alterius 5dictio vitiaret. & est similis altercatio quã scripsi s. ea. comp. de ele. in plerisque. Sed pone q de consensu partium iudex seruauit solemnia ordinis iudicarij: postea pœnitet partes, & volũt quòd procedat sine figura: nunquid deinceps illis inuitis poterit seruare solẽna: Vr̃ q sic, per regulam, quod semel. de reg. iur. lib. 6. cũ suis concord. & vnico actu quis renunciat & consentit. de constit. cum accessissent. vbi de hoc. de off. deleg. gratũ. de appella sollicitudinem & sufficit semel factũ. qui matr. accus pos. insuper. & propter sui contrarietatem istæ viæ præiudiciales videntur, & sic vna electa non venit alia. de postul. c. vnico. de elect. si quis. li. 6. Itẽ vniformis debet esse finis principio, de baptis. maiores, ante mediũ. de appell. secundo requiris His rationib. puto, q si partes expresse consenserunt, q iudex in tota lite vel simpliciter seruaret ordinẽ iudiciariũ, q inuito iudice, qui sic inchoauit ꝓcedere, pęnitere non poterũt: vbi vero non consenserunt expresse, sed non contradixerunt: puto q in occurrentib. postea contradicere poterunt. facit littera præcedens ibi. [In toto vel in parte.] Item singulares actus iudiciorũ sunt per se actus perfecti: vnde singulariter intitulatur, de libel. obl. cũ rub. seq. bene facit qđ scripsi post Vinc. & Cõpost. de rescrip. dilectus 2 in prin. qđ ẽt no. Guliel. in Spec. de appel restat. ver. & no. sm Vincen. de cita. §. 1. uersi. quid si reus.

Iudex ꝓcedẽs vno mõ de 5sẽsu partiũ, an possit illis pęnitentib. & inuitis illum modum prosequi.

40

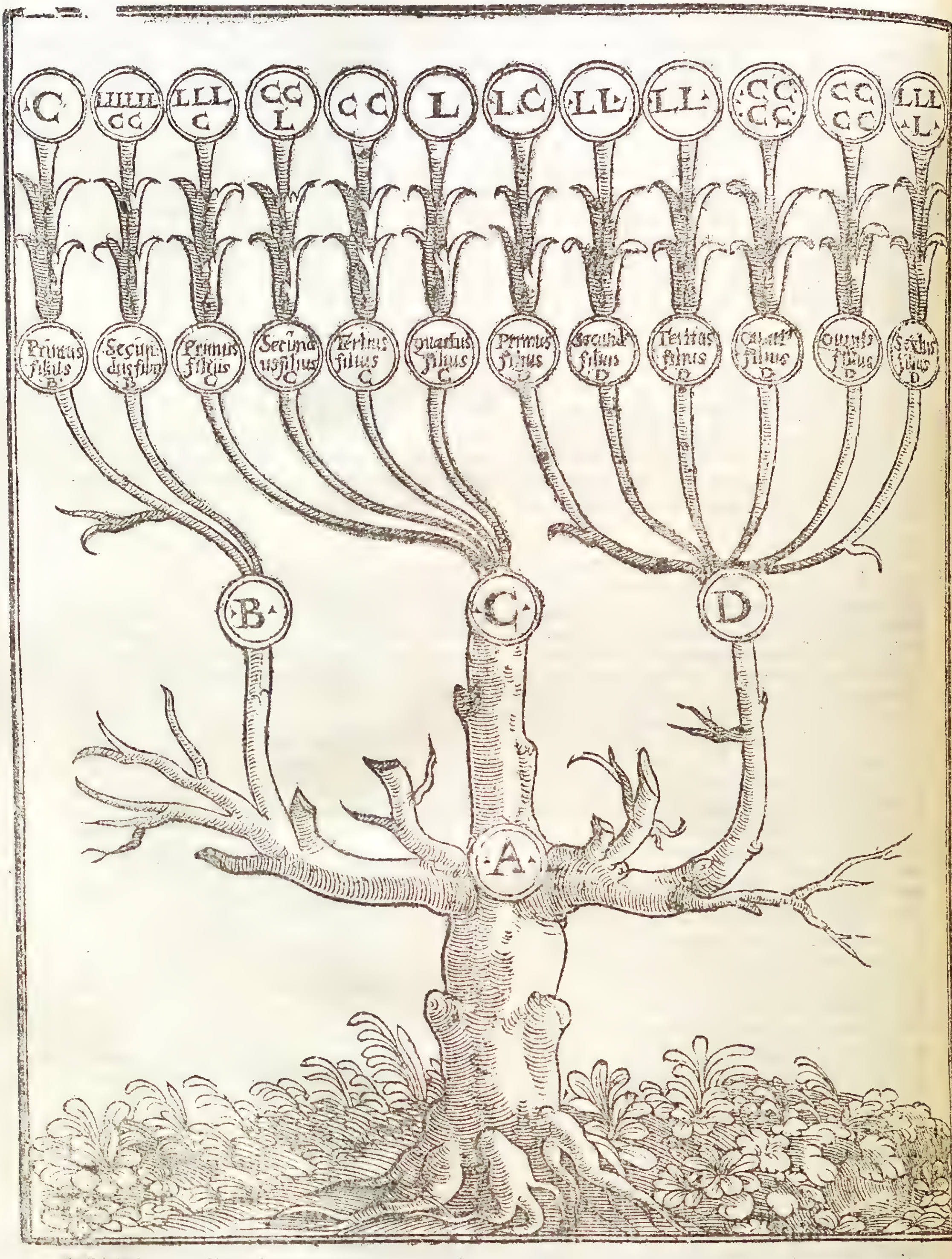
50

m ¶ Propter hoc.] posset. n. subesse alia causa irritationis.
n ¶ Irritus.] ipso iure, ut aliàs de lit. contest. c. vnico & tit. seq accedens 1. & 2.
o ¶ Irritãdus.] per sententiã, vt aliàs de re iudicata, cum causa. & c. cum Bertholdus. in fi. & concor. huic fini de iuram. calum. c. 1. 2. respõ. in fi lib. 6 Et scias q iste finis non conuertitur: nam si in causis quæ requirunt figuram iudicij, procederetur, non contradicentib. sine figura, nõ teneret processus, & idẽ si expresse consentirẽt. de hoc de off deleg. de causis. in gl. 2. 2. q. 1. in primis. in fi. & c. seq & in Spec. de sen. prol. §. iuxta. verb. quid si de partium. quod intellige, vt not. de re iud. c. vlt lib. 6 in 5. gl. Ratio diuersitatis patet: qa in casu isto fit contra ius commune, sed in casu quẽ ponit littera, res redit ad ius cõmune, & ad sui naturam, quod facile fit. 35 distin ab exordio ff. de pact. si vnus §, quod si nõ in totum. Natura uero naturãs, cũ ad illam redibimus, per intercessionẽ Virginis gloriosæ collocet cum electis. Amen.

Processus in causis plenis omisso iuris ordine, ẽt de partiũ cõsensu non tenet.

60

FINIS.

PRO iſtius arboris declaratione, quã format gloſſa hic, præmitte ꝙ A patronus poſitus in radice ſiue in prima cellula iſtius arboris habuit tres filios, ſcilicet B. C. D. vt patet aſcẽdẽdo ad tres cellulas ſequentes, & duodecim nepotes, vt patet aſcẽdẽdo ad duodecim cellulas immediate ſequẽtes: & triginta & ſeptẽ pronepotes tã laicos quàm clericos, vt patet aſcendẽdo ad duodecim vltimas cellulas. Et aduerte ꝙ ĩ iſtis vltimis cellulis clerici ſignificanẽ ꝑ iſtã litterã C. & laici,

laici,per istam litteram L,ita quod quotiens ponitur littera C.in cellulis superioribus significat toto fore patronos clericos,& idem de littera L quo ad laicos.

SEcūdo aduerte,qđ iste A.patronus habebat iuspatronatus quod reliquit vnà cum hæreditate trib. filiis quos habebat.s.B. C.D. Cuius præsentationē ſm Cardi. hic ipsi filij diuiserunt in tres partes, & sic per capita:nec adhuc habet locum dispositio istius clem. Iuspatronatus tñ est insolidum penes quemlibet illorum,cum sit indiuisibile:eius præsentatio tñ pōt diuidi,ſm Innoc.c.i.supra eo.tit. & Card.hic:& in prima voce succedet primus filius istius A. s.B & post eū duo filij eius,s.primus & secundus, & isti succedent in illa voce per stirpes, ſm dispositionem istius clem. ſm cōem intellectum:& post istos duos filios B.in eodem iure succedēt nouem nepotes ipsius B s.tres clerici & sex laici,qui ponuntur in duabus cellulis descendentibus à duobus filijs B. in quarum est prima littera C & in secunda sunt litteræ C. duæ, & litteræ L sex:& isti nouem sunt pronepotes ipsius A. primi patroni positi in prima cellula.

SImiliter C.secundus filius ipsius A. succedet in secūda voce,& quattuor filij eius positi in quattuor cellulis descendentib à cellula C. succedent eidē C. in illa voce per stirpes,iuxta tenorem istius cle.& eodem iure decem nepotes ipsius C. succedent in eodē iurepatronatus per stirpes, quorum nepotem quinq; sunt clerici,& alij laici. Et ponuntur oēs isti nepotes in quattuor cellulis superioribus trahentib.ordinem à quattuor filijs C. in quarum prima sunt vna littera C.& tres L.in secunda,duæ C & vna L.in tertia,duæ C.in quarta, vna L. & oēs isti sunt pronepotes ipsius A.sicut alij nouem , secundum computationē gl hic.

SImiliter D. tertius ipsius filius A. succedet in tertia voce sicut dictū est de duobus primis filijs:& sex filij eius post eū succedent in illa tertia voce iuris p̄sentandi per stirpes,eodem modo sicut dictum est de alijs,ita ꝙ illi sex non computabuntur nisi pro vno, sicut eorum pater quando viuebat.s. D. & decem & octo nepotes ipsius D.eodem modo succedent in illa voce per stirpes succedendo sex filijs ipsius D. & isti decem & octo nepotes ponuntur in sex cellulis descendentibus à sex filijs D quorum nepotum nouē sunt clerici,& alij sunt laici,vt patet in figura,secundum Immolam hic:& omnes isti decem & octo sunt pronepotes ipsius A.primi patroni.

TErtio considera,secundum gl.hic quod isti tres.s. B.C.& D.æqualiter successere isti A. in hæreditate,& in iure patronatus ei hæreditati annexo:& sic diuisa hæreditate quilibet habuit quattuor vncias & totidē in iurepatronatꝰ ei annexo , licet ſm Imo.hic, & Inno in c.1.eod.tit. hæredes inæqualiter succedāt: iuspatronatus tñ ad eos transit ęqualiter,vt ponamus quod A.habet hæredes B.C.& D.& quod B succedat eidē in sex vncijs,D.in quattuor, C.in duabus, & sic in portionibus inæqualibus:omnes tamen æqualiter succedent in iurepatronatus annexo illi hæreditati.

QVarto notandum est pro declaratione vltimarū cellularum,in quibus reponūtur pronepotes ipsius A qđ licet aliqui illorum pronepotum sint clerici,aliqui laici:iuspatronatus tñ illis cōpetit iure laico,non iure ecclesiastico, immo iure successionis : & perinde haberi debēt ac si essent omnes laici quo ad illud ius,ita ꝙ clericorū non erit melior conditio ꝓpter clericatū in isto casu:ex quo infertur , ꝙ clerici in isto casu poterunt variare in eorum præsentatione sicut laici vsq;ad acceptationem à superiore factā, nec habebunt nisi quattuor menses ad præsendandū sicut laici,ſm Cardi.hic,& Panor.in c eam te. de iurepatro.& secundum Spec. in tit de relig. domi in §. vnico.ver esset etiam sufficiens.quod est valde notādum pro declaratione istius figuræ.

QVinto notandum est , quando vni soli patrono originario succedunt plures hæredes per capita: illi ēt sunt patroni in capita, & tunc non seruatur dispositio istius cle filij vero istorū hęredum succedunt in stirpes eorū patrib. vt est videre in trib. cellulis B. C.D descendentibus à cellula A. nā illi tres respectu A eorū patris succedēt in capita:duo filij B. quattuor filij C.sex filij D.succedent in stirpes sublatis de medio eorum patribus.s.B.C.D.& tunc seruabitur dispositio istius clem.ſm glo.hic Card.& Imol. & secundū Roc.de cur.in tract.de iurepatro colum.148.

SExto pro declaratione discrepantiarū, quæ solent esse in istis cōpatronis,aduertēdū est circa p̄sentationes,ꝙ in pari numero stipitū siue patronorū originariorū regulariter locus est gratificādi, dūmodo merita præsentatorū paria sint, & non obstet aliud canonicū impedimentū.Numerus tñ stirpis pōt esse par, & eius p̄sentatorum erit impar, vt est videre si vnus p̄sentaretur ab vno filiorū B.& à tribus filijs C.& alter præsentaretur à tribus filijs D & ab vno filio C.ibi quilibet præsentatꝰ à quattuor:& tñ si cætera sint paria,p̄sentatus ab vno filiorum B.& à tribus filijs C.præfertur:quia licet ab æqualibus præsentētur in numero, non tñ in suffragio.Cardi.in princ. q. 2. & Imol.col.5. Ex quo infert Cardi.vbi supra,ꝙ non sunt hic tot suffragia vocum,quot sunt capita patronorū:nā vna stirpes non habet nisi vnam vocem,vt decem & octo nepotes ipsius D.qui ponuntur in sex cellulis superioribus partis dextræ,non habent nisi vnam vocem sicut D eorum auus habebat,& de alijs idem.

ADuerte tñ ad vnum,licet glo. magna aliter dicat hic & male, ꝙ illud qđ fit à maiori parte vnius stirpis,respectu minoris partis eiusdem , habetur pro valido quo ad illam stirpem,respectu p̄sentationis fiēdæ per totam illam stirpē, dummodo non contemnatur minor pars:quia plus obest cōtemptus vnius quā contradictio multorum,vt dicit tex.in c. venerabilē. supra de ele.& ideo si minor pars stirpis recte vocata à maiori in præsentatione fiēda discordet,nihil habebit in præsentatione pro illa vice, vt possumus videre si tres ex quattuor filijs C.præsentarēt vnum,& quartus nollet eum præsentare,ille quartus nihil haberet in p̄sentatione.Idē si quattuor ex sex filijs D. p̄sentarēt vnū,& alij duo alium p̄sentatus à duobus nō haberet ius ex parte. pręsentationis illorum duorū:immo dicit Panor in c.cum inter canonicos. de ele. post tex.ibi,quod maior pōt renuntiare fauori introducto in honorem totius collegij , quod est valde notabile & regulariter verū,& traditur regula per Bar in l.qđ maior.ff.ad municip.fallit tamen in sex casibus positis per Sozi.in regula,factum in fallen.suis.

SEptimo not ſm Roc vbi supra in declaratione illius verbi,ipse,vel is à quo causam habuit,& glo. hic,ꝙ licet ista arbor intelligatur in descendentibus eodem modo dicendum est in collateralibus,s. quod fiat successio in stirpes in iurepatronatus, licet aliter dicatur de hæreditate collateralium,vt per scriben in §.cum filius.Inst.de hære.quæ ab intest.defe. Alia tñ iura debita patronis rōne iuris patronatus,vt alimēta in egestate pinguiora quàm alijs pauperib. de fructibus ecclesiæ patronatæ,honorarius locus processionalis,studiosum obsequium,debentur per capita patronis,licet iura præsentandi debeantur per stirpes,secūdū Innoc.& Panor.in c.1 supra isto tit. Card.& Imol. hic,& Roc.vbi supra.

ADuerte tñ ad vnum dictum Io.de Im. hic col.2. circa medium,qđ declarare sigillatim quot gradus præsentationis haberet quælibet istarum personarum situatarū in cellulis superioribus,illud esset magis tædiosum quàm subtile,cum quilibet bonus computator hoc facilius inueniat quàm bonus canonista, & etiam propter difficultatē probationis : nam pauca habemus alia iura hæc probantia , nisi istam cle. ideo non eget altiori declaratione.

APOSTILLAE SEV BREVIVSCVLAE SVPPLETIONES,

Titulos Clementinarum luculenter declarantes, cum capitulorum numero in marginibus signato.

[De summa Trinitate & fide catholica.]

Cap.1. FIRMITER credenda pro fundamento circa titulos humanitatis Christi, iuxta Euãgelium Ioan. xix. & quòd virtutes per baptismum infundantur infantibus in habitu.

[De rescriptis.]

Cap.5. Subaudi regulariter exequendis: & fallit in quinque casibus, de quibus hic.

[De electione.]

Cap. 8. Subaudi formaliter facienda, & etiam confirmanda, canonice, aliter cassanda, fallit in quinque casibus, & qualiter causæ beneficiales, quæ ad curiã Romanam deuoluuntur, per appellationes prosequi debeant.

[De renuntiatione.]

Cap.1. Subaudi vt facta canonice admittatur, & teneat: nisi cum procuratoris ad renuntiandum reuocatio intimatur superiori, &c.

[De supplenda negligen. prælat.]

Cap.1. Subaudi auctoritate Apostolica per superiores & ordinarios circa collationes prioratuum regularium, vt non applicentur mensæ.

[De ætate & qualita. ordinand.]

Cap.3. Subaudi necessario requisita, & ad consequenda beneficia iuxta canones, & de promotione canonicorum ad sacros ordines obseruanda, iuxta ecclesiæ consuetudinem generalem.

[De officio vica.]

Cap.1. Subaudi perpetui, vt etiam assimiletur alijs sacerdotibus curatis in iure.

[De officio deleg.]

Cap.1. Subaudi & executoris apostolici cũ potestate subdelegandi certum articulum.

[De officio ordi.]

Cap.2. Subaudi & eius potestate & iurisdõne plena sibi cõpetẽte, & collatione beneficiorũ ẽt per legatos facta.

[De procura.]

Cap.4. Subaudi vt eorum mandata generalia vel specialia ad iudicia vel negotia exequi debeant, etiam probari per litteras: fallit in quattuor casibus, de quibus hic.

[De in integ. restit.]

Cap.1. Subaudi concedenda ecclesiæ læsionem probandi intra quadriennium continuum, &c.

[De iudicijs.]

Lib. ij. Cap.1. Subaudi ordinarijs & quandoque summarijs & citatione, & alijs eorum partibus: & in toto iudiciali ꝓcessu canonice procedẽdo: & de citatione per edictũ.

[De foro compe.]

Cap.1. Subaudi, vt scilicet forum rei actor quilibet sequatur, fallit in casu de quo ibi.

[De causa possessio. & proprieta.

Cap.1. Subaudi scilicet simul eodem iudicio tractanda: nisi suspendatur possessorium, etiam in secunda instantia alterius partis.

[De dolo & contu.]

Cap.1. Subaudi scilicet canonice punienda: vt. s. absque alia citatione procedi possit ad definitiuam contra friuole appellantem.

[Vt lite pendente nil inno.]

Cap.2. Subaudi s. neque per iudicẽ, neque per actorem, neque per alium, quemcumque etiam post citationẽ intimatam partem plene informantem.

[De sequestra. possess. & fruct.]

Cap.1. Subaudi quandoque permissa, scilicet post primam sentẽtiam latam in Romana curia in possessorio, vel petitorio.

[De probation.]

Cap.1. Subaudi quibuscunque regulariter admittendis. s. ex verbis Papæ renuntiatiuis de facto proprio vel alieno, in quo fundant intentionem.

[De testibus.]

Cap.2. Subaudi & attestationibus regulariter admittendis, etiam Christianis contra iudæos & Sarracenos etiam in criminalibus: non tamen post publicationẽ, & in causa appellationis super eisdem vel directo cõtrarijs articulis.

[De iureiurando.]

Cap.1. Subaudi regulariter præstando, & obligatorio, & obseruando: & per imperatores, & reges Romanæ fidelitatis in forma, de qua hic.

[De exceptionibus.]

Cap.1. Subaudi, excommunicationis & alijs regulariter admittendis tam dilatorijs, quàm peremptorijs.

[De sententia & re iudi.]

Cap.2. Subaudi ferenda canonice, & exequenda, & confirmanda.

[De appellationibus.]

Cap.7. Subaudi iudicialiter & extraiudicialiter regulariter admittendis, & temporalibus earum.

[De vita & honestate clericorum.]

Lib. iij. Subaudi moraliter obseruanda iuxta canones.

[De præbendis.]

Cap.2. Cap.6. Subaudi canone impetrandis, per quarum impetrationem etiam motu proprio vacant priora beneficia incompatibilia, nec in ea veniunt dignitates curatæ, eleemosynariæ, nec hospitalia.

[De concessione præben. & ecclesiæ non vacantis.]

Cap.1. Subaudi & mandato de prouidendo, cum sufficiente decreto ne ad id compellantur, aliàs priuantur ordinarij ante conditionis insertæ euentum sine temporis adiectione currentis, ex quo publice in loco est nota vacatio.

[De rebus ecclesiæ non alienandis.]

Cap.2. Subaudi nisi ex necessitate seruatis seruandis: & vnione earum mensæ episcopi non facienda.

[De rerum permutatione.]

Cap.1. Subaudi & beneficiorum aliàs quàm permutantibus conferendorum.

[De testamentis & vltimis voluntatibus.]

Cap.1. Subaudi & eorũ executore: ad cuius rationes reddendas religiosi etiam exempti sunt compellendi.

[De sepulturis.]

Cap.1. Subaudi ecclesiasticis regulariter prohibitis tempore interdicti ecclesiastici, aliàs exempti contrafacientes eoipso sunt excommunicati.

[De de-

[De decimis.]

Cap. 2. Subaudi nõ vsurpãdis & appropriandis per religiosos: & de decimis beneficiorum secundum taxam & monetam loci exigendis absque occupatione ornamentorum ecclesiasticorum.

[De regularibus.]

Cap. 2. Subaudi mendicantibus, scilicet etiam licite ad nõ mendicantes trãslatis, nõ assumendis regulariter ad locum, nec vocem capitulo, nec ad prioratus, & tacite per annum professis cum habitu professorum.

[De statu monachorum.]

Cap. 2. Subaudi nigrorũ & alborum moderando in vestibus, cibo, potu & sacramentis: vagatione & armis & monasterijs monialium visitandis annis singulis.

[De religiosis domibus vt episcopo sint subiectæ.]

Cap. 2. Subaudi Beguinis abolitis, &c. & pijs locis, vt eorum cura non postponatur.

[De iurepatronatus.]

Cap. 2. Subaudi vt patroni per diœcesanum compellantur ad assignandum congruam portionẽ præsentatis, &c. & vt eorum plures hæredes vocẽ vnius tm̃ habeant.

[De censibus.]

Cap. 3. Subaudi & procurationibus per religiosos regulariter soluendis, visitantibus in temporibus à iure statutis. Et pedagijs & guidagijs non exigendis ab ecclesiasticis vel ecclesijs.

[De celebratione missarum.]

Cap. 2. Subaudi & diuinis officijs debite celebrandis in cathedralibus & collegiatis, &c. in quibus cõmẽsales Cardinaliũ & episcoporum possunt se illis coaptar e.

[De baptismo.]

Cap. 1. Subaudi in ecclesijs & fontibus deputatis faciẽdo: salua necessitate & potestate deferendi principibus: alias præsumentes castigentur.

[De reliquijs & veneratione sanctorum.]

Cap. 1. Subaudi in quibus Dominus laudari iubetur, & de festo sacri corporis Christi cum indulgentia.

(De immunitate ecclesiarum.)

Cap. 1. Subaudi regulariter seruanda, iuxta concilium generale & Lateranense, reuocato ca. clericis, e. ti. in 6.

(De consanguinitate & affinitate.)

Lib. iiij. Cap. 1. Subaudi regulariter non contrahenda in gradibus prohibitis, neq; aliàs p clericos uel religiosos: alias eo ipsi sunt excommunicati sæpius nuntiandi.

[De magistris.]

Lib. 5. Cap. 1. Subaudi deputandis ad linguam Hebraicam, Arabicam, Chaldæam docendã. Et de moderatione expensarum circa doctoratum.

[De Iudæis & Sarracenis.]

Cap. 1. Subaudi quibus Machometi nominis prohibetur inuocatio, & ad veneranda corpora suorum deuotorũ peregrinatio.

[De hæreticis.]

Cap. 1. Subaudi per diœcesanum & inquisitorum simul cõdemnands, & c. & de octo erroribus Beguinarum vel Beguinorum.

[De homicidio voluntario & casuali.]

Cap. 1. [Subaudi commisso per furiosum infantem, vel arctatum vt non inducat irregularitatem.

[De vsuris.

Cap. 1. Subaudi super quibus statuentes, aut statuta non reuocantes, aut iudicantes quod soluantur, aut solutæ non repetanĩ, sunt excõmunicati: & ꝙ eorũ libri edãtur, & pro hæreticis habeantur, negantes eas exigere non esse peccatum.

[De excessibus prælatorum.]

Cap. 1. Subaudi non committendis & puniẽdis scilicet si suis iuribus non contenti alijs iniuriantur.

[De priuilegijs.]

Cap. 2. Subaudi ministrandi sacramenta prohibitis religiosis: aliàs ipso facto sint excõmunicati. Et quòd liceat archiepiscopis crucem ante se deferre etiam per loca exempta.

[De pœnis.]

Cap. 3. Subaudi offendentium episcopos & filiorum, capiẽtium ecclesiasticos, vt propterea renuntient beneficijs & excommunicantur etiam religiosi prohibentes decimas solui.

[De pænitentijs.

Cap. 2. Subaudi non iniungendis per quæstores: aliàs punitur per ordinarium.

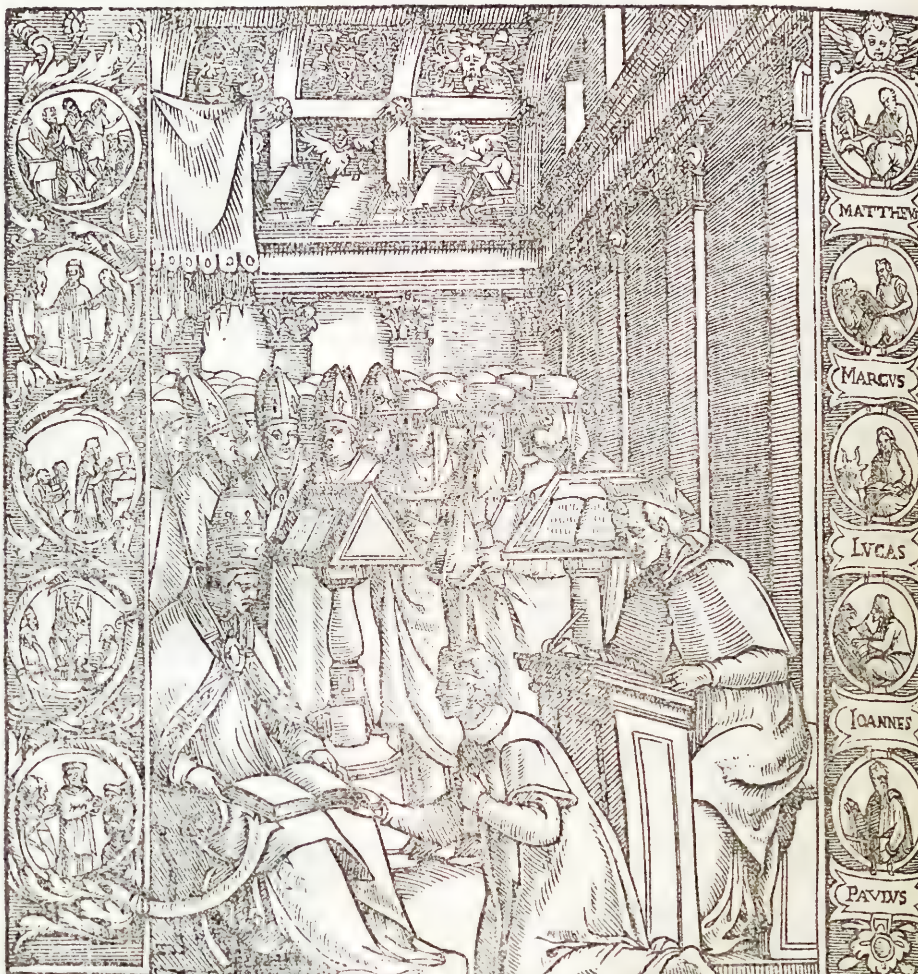
[De sententia excommunicationis.]

Cap. 4. Subaudi ipso facto incurrenda à religiosis & dominis temporalibus & eorum subditis violantibus interdictum: & vt sorores scilicet tertij ordinis tunc ad diuina non admittantur.

[De verborum significatione.]

Cap. 2. Subaudi videlicet illius clausulæ, simpliciter & de plano sine strepitu & figura, &c & regulæ Mẽdicãtiũ.

F I N I S.

MATTHEVS
MARCVS
LVCAS
IOANNES
PAVLVS
GREGORIVS
AMBROSIVS

EXTRAVAGANTES
TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPAE XXII.
TVM COMMVNES
SVAE INTEGRITATI

VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

VENETIIS. MDXCI.

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcensis ex prouincia Aquitania, anno MCCCXVI. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicauit.

Ad quas Zenzelinus de Cassanis, quem alij Genzelinum vocant, vberes composuit commentarios.

TABVLA EXTRAVAGANTIVM TVM Viginti Ioannis xxij. tum etiam titulorum, & capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem distincta.

Tabula Extrauagantium viginti Ioannis xxij. secundum ordinem alphabeti.

Tabula titulorum quinque librorum Extrauagantium communium secundum ordinem alphabeti.

Tabula omnium capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem.

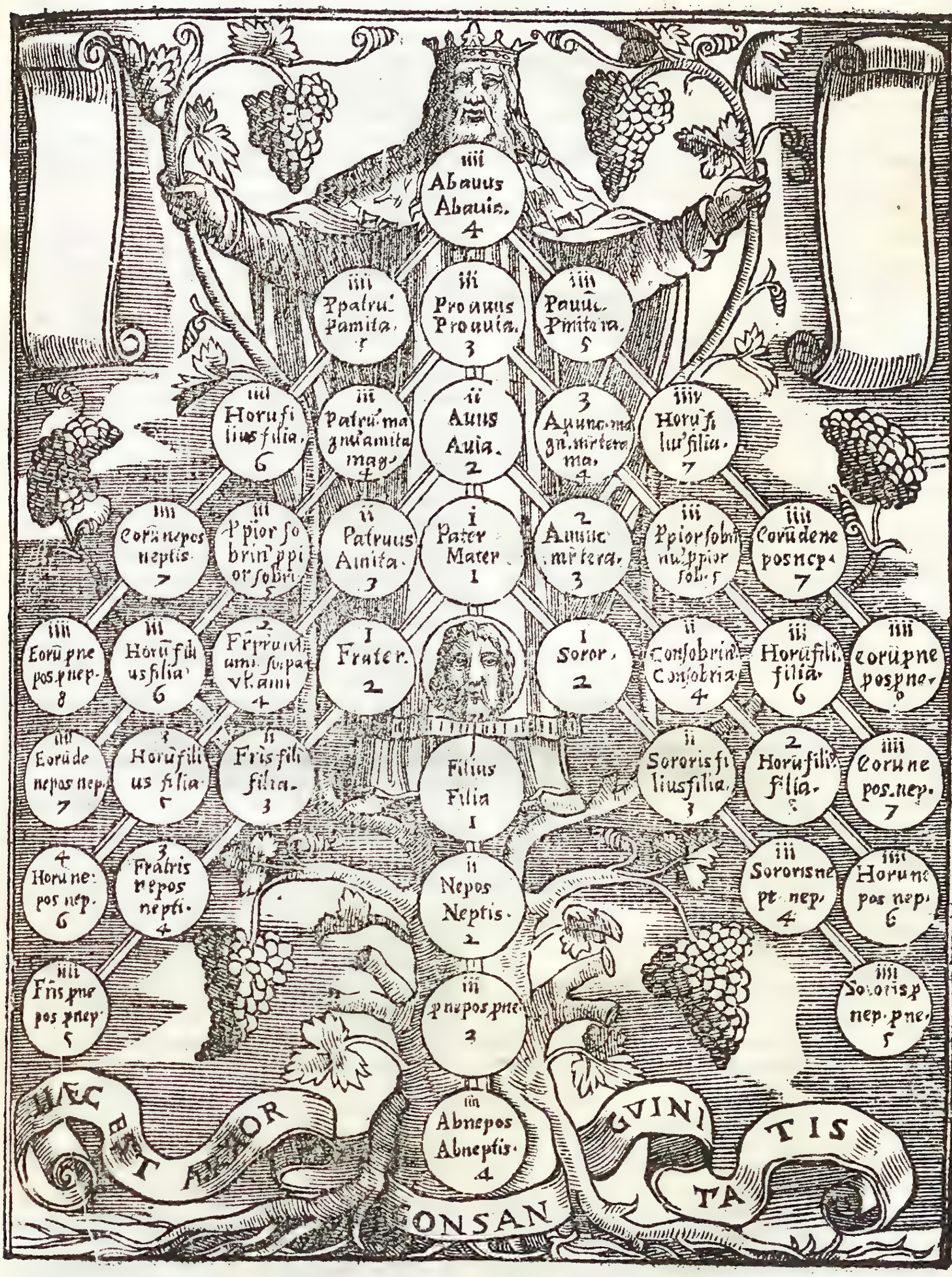
Di-

Tabula capitulorum Extrauagantium communium.

F I N I S.

ARBOR CONSANGVINITATIS.

Non gignunt dextros qui ſtant in parte ſiniſtra:
Laua dat vxores, dat tibi dextra mares.

FIGVRA arborea licet ad septimū deberet gradum protēdi, cum usq. ad eum secūdū decreta sit prohibitio cōiugalis. 3̄5. q. 3. c. de affinitate. & extra de clā de. despon. c. cū inhibitio. tñ q̄a per iura noua ipsa coniugalis prohibitio est trib. postremis gradibus reuocata, ut dicto c. cū inhibitio. & de ɔsan. & affini. c. nō debet. ideo vsq. ad quartū dūtaxat figurā hāc duximus extēdendam. Nec idipsū graduū cognitionē quoquo pacto impedit. Qui em̄ duorum, aut trium computationem agnouerit, illam ēt usque in gradū cētesimū, & eo amplius si opus sit, deducere poterit.

Quàm aptissimè hæc imprimaſ, tum consanguinitatis, tum affinitatis arbor, iudicet qui huiusce causę trigesimæ quintæ canones & legit, & intelligit.

Cōsanguinitas est attinētia p̄sonarum ex eo p̄ueniēs, q̄ una descēdit ab altera, uel ambæ ab eadē. Vel est uinculum p̄sonarum ab eodē stipite descēdentiū carnali p̄pagatione ɔ̄tractum. Et dr̄ a cū, quod est simul, uel unitum: & sanguine, quasi sanguinis unitas.

Linea est collectio p̄sonarum ab eodem stipite descendētium gradus continens, & numeros distinguēs. & est triplex, scilicet graduum descendentium, ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distantium p̄sonarum, qua cognoscitur quota agnationis uel cognationis distātia duæ personæ inter se differunt. Et dicūtur gradus ad similitudinem graduum scalarum, uel locorum p̄cliuium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER TRES REGVLAS DECLARATVR.

PRIMA regula magistralis pro linea recta.] Ascēdētium & descendentiū quot sunt p̄sonæ, de quibus quæritur, cōputatis intermedijs una dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igiť vis scire quantum distat abauus a Petrucio (Petruciū esse fingimus in cellula ubi est facies) vtroque computato & intermedijs, q̄nque sunt personæ: deme vnā, quattuor sunt gradus: & sic de alijs.

¶ *Pro linea collaterali duæ sunt regulæ*

¶ Collateraliū in linea æquali quoto gradu q̄s distat à cōi stipite, toto distant inter se, uel sibi attinēt. Exēplum pone. Cum facis abauum stipitem inter P. & p̄nepotem propatrui (nam illi sunt in linea æquali:) quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De cōputatione tm̄modo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inęquali quoto gradu remotior distat a communi stipite, toto distāt inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem. P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, s. à P. sed P. distat a stipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige secundum canones.

¶ *Pro arbore consanguinitatis secundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA In linea recta ascendentiū & descēdentium quot sunt p̄sonæ, de quibus quęritur: computatis intermedijs vna dēpta, tot sunt gradus inter eas.

Pro linea collaterali.

¶ Collateralium in linea ęquali quoto gradu q̄s distat a communi stipite, toto duplicato distāt inter se, uel sibi attinent. Nam secundum leges q̄libet p̄sona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legistarum ob aliud fit, q̄ computatio Decretistarum.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt p̄sonæ stipite dempto, tot sūt grad'. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreę declarationē.

CIRCA lecturam Arboris diuersis olim diuersum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hispanus post illos lecturæ ipsius arboris nouum modū assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum nisus fuit aperire: sed propter multitudinem regularū, & uersuum obscuritatem, aliq̄bus notū ignotū, alijs ignotū ignotius reddidit. Attendens igiť ego Io. An. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuisse, ut habentibus materiam consanguinitatis & affinitatis ignotam, nota: & habētibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret: antiquorum scripta reuolui. & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quęrens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria: Secundo, an sit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium reperita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ q̄stionis ex superius dictis patet solutio. Probatio. n. ad oculum alias vincit. instit de gradi. § agnationis 27. q. 1. nec aliqua. Ex ostensione enim facti q̄. dā melius p̄cipiuntur quàm elocutione. extra de dona. Apostolicæ. ver. si. Hinc est, q̄ agrorū mensio subijciť oculis. 16. q. 3. inter. de præscrip quia indicante. C. fi reg. l. 3. Ventris inspectio: an mulier sit p̄gnās. ff. de ven. inspi. l. 1. in prin. Locorū pudicitiæ inuestigatio: an mulier sit virgo. extra de prob. p̄posuisti. an arcta, de fri. & ma. fraternitatis, vel aliter impedita, eo. ti. ex litteris. Iniuriæ an sit atrox æstimatio. ff de fer l. 2. Et litteræ Papales an sint veræ vel falsæ. de cri. fal licet.

Oculis multa subijciuntur.

¶ Ad scd̄m dic, q̄ arbor authentica est: quod patet ex canonibus Isidori & Alexandri 35. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertiū dic, q̄ q̄a in decretis de consanguinitate & affinitate tractatur, utile fuit ibi arborem ponere; & quia in decretalibus est idem tractatus, & in hoc uolumine utile fuit repeti, ex eo maxime, q̄a nemini uenit in dubium, id satis esse validum satisq. famosum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. Co. l. vna. Item ex eo, q̄a antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit secundum statum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DEinde ad arborem consanguinitatis spāliter descendamus. Et primo q̄ritur q̄d sit consanguinitas, & vn̄ dicatur: quid linea, quid gradus. Scd̄o quæritur quomodo arbor formetur: & quare sic formetur & quare sic punctetur & interseremus regulas p̄ quas cognoscuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quasdam quæstiones.

¶ Ad primū dico, q̄ ɔsanguinitas est attinentia personarū ex eo p̄ueniens, quia una descendit ab altera, uel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentiū carnali propagatione contractum: q̄ satis est idem. Dicitur autem consanguinitas, quasi sanguinis unitas: à con & sanguine: quia de communi sanguine descēdūt. Et quo ad probationem cōiugij nō distinguo, an tales cōsanguinei sint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, q̄ est expressum extra de proba. per tuas

Cōsanguinitatis diffinitio.

¶ Linea uero est collectio p̄sonarum ab eodē stipite descendentium gradus cōtinens, & numeros distinguens. Et est triplex linea, s. graduum descendentium, ascendentium & collateralium, ut infra patebit, & ff. de gradi. l. 1. & l. iurisconsultus.

Lineæ diffinitio: & eius multiplicitas.

¶ Gradus est habitudo distātiū personarū, qua cognoscitur quota agnationis uel cognationis distantia duę p̄sonæ inter se differūt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum procliuiū, quia ita gradimur de proximo in p̄ximum. ff. de gradi. l. iurisconsultus. § gradus.

Grad' descriptio.

¶ Formaſ autem sic arbor. Primo uide cellulas ascendentium: secundo descendentium: demum collateralium.

Arboris cōsanguinitatis formatio.

lium. Ascende super cellulam vacuam: quæ remansit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere: cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominant) sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris, fratrē fratris, patrē filij, & sic de singulis? & eā alij vocāt Ioachim: alij Protheū: alij truncū. Nos autē à nomine bidelli nostri vocemus eā Petruciū. Et scire debes, ꝙ cōpetenter illæ cellulę mediæ ascendentium & descendentiū diuiderent directe per mediū, vt ā latere dextro illarū cellularū ponerent nomina mariū, vt abauus, proaus, &c. à latere sinistro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia positi à latere dextro descendunt à maribus. & ecōuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hæc cōtinens, pater, mater, & vnum punctum supra, & vnum infra. Supra illam est cellula auus, auia, continens duo puncta supra, Et duo infra. Supra illam est cellula proauus, proauia cōtinens tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus, abauia, habens quattuor supra & quattuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filiū & filiā: & habet vnū punctum supra, & vnū infra. Sub illa habens nepotē & neptem, & duo puncta supra & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta supra, & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes quòd punctorum numeratio est numeratio graduum habito respectu ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum: puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in superiori parte cellularum: ciuilis vero inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc casum, quo instruimur in matrimonijs, quę licite contrahi possint necne, & cum matrimonium sit sacramentum ecclesiæ, in eo præcipue lex minor est canone, extra de secun. nup. c. vlt. & pen. Vides autē ex punctatione prædicta, quòd in computatione ascendentium & descendentium concordat vtrumque ius: quia in eis semper persona addita personæ per carnis propagationem gradum adijcit.

Ius canonicū est excellentius ciuili.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secundū vtrumque ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentiū & descendentiū quot sunt psonæ de quibus quæritur, cōputatis intermedijs vna dēpta, tot sūt gradus inter eas. Si igitur vis scire quātū distat abauus a Petrucio: vtroq; computato & intermedijs, quinque sunt personæ; deme vnam, quattuor sunt gradus. Idē dico de ipso P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quattuor sunt gradus. Si uelis scire quod distet abbauus P ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas computato P. & sic octo erūt gradus. Scias autem ꝙ iste P. non habet totam suam cōputationē in arbore. Scias enim ꝙ quilibet habet duos parētes: quattuor auos: octo proauos: sedecim abauos, & sic semper ascendentes duplicantur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

Regula lineæ rectæ.

¶ Quæro an inter ascendentes & descendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradum? Et dicit Goffre. in sum. de consangui. & affini. § item quantum, quod non, per decre. no debet eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradicētes inter ascendētes & descendentes perpetuam esse prohibitionem dicūt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. q. 3. progeniem. & duobus capitulis sequent. in quib. dicitur, ꝙ olim non solum vsque ad secūdum gradum, sed etiam in quantum notitia erat parentelæ, extēdebatur prohibitio. De quo ergo certū est alterū descendentē & alterū ascendentē, perdurat prohibitio. ad idem Institu. de nup. §. 1. ff. de ritu nup. l. nuptiæ, & hoc verum puto.

Coniugalis prohibitio in recta linea est perpetua.

¶ Ad collaterales transeamus, & ad fratrem & sororē. & causa breuitatis prosequendo solum partē mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per se patet. dicamus de fratre & descendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis, ex illa fratris pronepos proneptis & frater P. est cū P. in primo gradu secundū canones: in secundo secundum leges. Eius filius in secūdo secūdum canones: in tertio secundum leges. Nepos in tertio secundū canones: in quarto secundū leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarte secundum canones: in quinto secundū leges: & sic debet esse vtraq; punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et tunc de cellula patris fecimus stipitē. Fac consequenter stipitem de auo, ex eo patruus, amita: ex illa frater patruelis & amitinus, & soror patruelis & amitina: ex illa horū filius filia: ex illa horū nepos neptis. Patruus est P. secūdo gradu, frater patruelis etiā secūdo gradu: filius in tertio, nepos in quarto secundum canones. Per leges aūt patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse vtraque punctatio. Postea fac proauū stipitē, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materterem magnam: illos non prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horū filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. distat à proauo quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori sobrino tertio, & à filio tertio, & a nepote qui exit lineā æqualitatis, quarto secundū canones. Secundum leges vero distat P. a patruo magno quarto. a propiori sobrino quinto, & a filio sexto, a nepote septimo & sic debet esse vtraque punctatio. Modo fac abauum stipitem cum tribus filijs, scilicet propatruo, proauo & proauunculo, de proauunculo non prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum, filius filia, ex illa horum nepos neptis, ex illa eorumdem pronepos pronoptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat a stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes distāt quarto. Secundum leges propatruus distat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & sic debet esse vtraque punctatio.

¶ Nunc videndum est quibus regulis gradus illorum collateralium cognoscantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

Regula canonica pro collateralib. ī linea æquali.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat a cōmuni stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent: hoc secundum canones. Exemplum pone: quando facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui. nam quia illi sunt in linea ęquali, quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto.

Regula ciuilis ꝓ collateralib. in linea ęquali.

¶ Secundum leges vero aliter est, & sic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu qs distat a communi stipite: toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Vides ergo ex superius dictis, & ex punctatione, ꝙ prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quælibet persona gradū facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: secundū canones vero duæ personæ faciūt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundum canones, in secundo secundum leges: sed computatio eorū ob aliud fit quàm nostra. 25. q. 5. cap. 2. Bene ergo dicit secundū leges, ꝙ in ęquali linea collateraliū siue linea sit paris numeri, siue disparis, nō est reperire disparē gradū. vide in linea paris numeri secūda. vel iiij. disparis numeri j. vel iij. In prima ij. gradus, in secūda iiij. in tertia vi. in quarta viij. ꝙ non est secundū canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparā gradū: quia in prima primū, in tertia tertium, in quinta quintum: & sic de singulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Nūc restat videre de collateralib. linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones: Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat a communi stipite, toto distant inter se. Exemplū pone faciendo abauum stipitem. P. & filius propatrui sunt

Regula collateralium.

sunt in linea inæquali. computemus ergo à remotiori. scilicet a P. sed P. distat a stipite quarto gradu: ergo a filio propatrui iiij. & idem in descendentibus vsq; ad lineam æqualitatis: & hoc est quod dicimus, quod persona addita personæ vsque ad lineam æqualitatis non crescit gradus: quia propatruus, filius eius, nepos & pronepos omnes distant iiij. gradu a P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dempto) tot sunt gradus. vnde P. a stipite distat iiij. a propatruo v. a filio vi. a nepote vij. a pronepote viij. & sic quælibet persona facit gradũ. Vides ex supra dictis quod P non potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat enim a summo, scilicet abauo: ab imo: scilicet a nepote: ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: a medijs citeriori: per quod satis patet, ꝙ cum nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vt puta si pronepos propatrui, vel pronepos fratris procrearet filiam, posset P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen consanguinitas, prohibitio enim, quæ per ius positiuum processerat, potuit tolli, sed naturalia sunt immutabilia. 5. dist. in princ.

¶ Scire debes, quod communiter dicunt doctores, ꝙ abauus & proauus & auus sunt bigami, dicentes, quod si non essent bigami non possent filij eorum coniungi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo: quia eadem ratione sic esset de alijs cellulis duplicib. quod personæ earum essent bigami. vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quatuor personas, ac si diceretur propatruus & vxor, proamita, & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroq; sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quod in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam, ergo tu meam. Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori, Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando vel negãdo: quia si vnus est in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio vel vlteriori, potest contrahere cũ filia eius, qui est in quarto gradu, & non ecõuerso. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

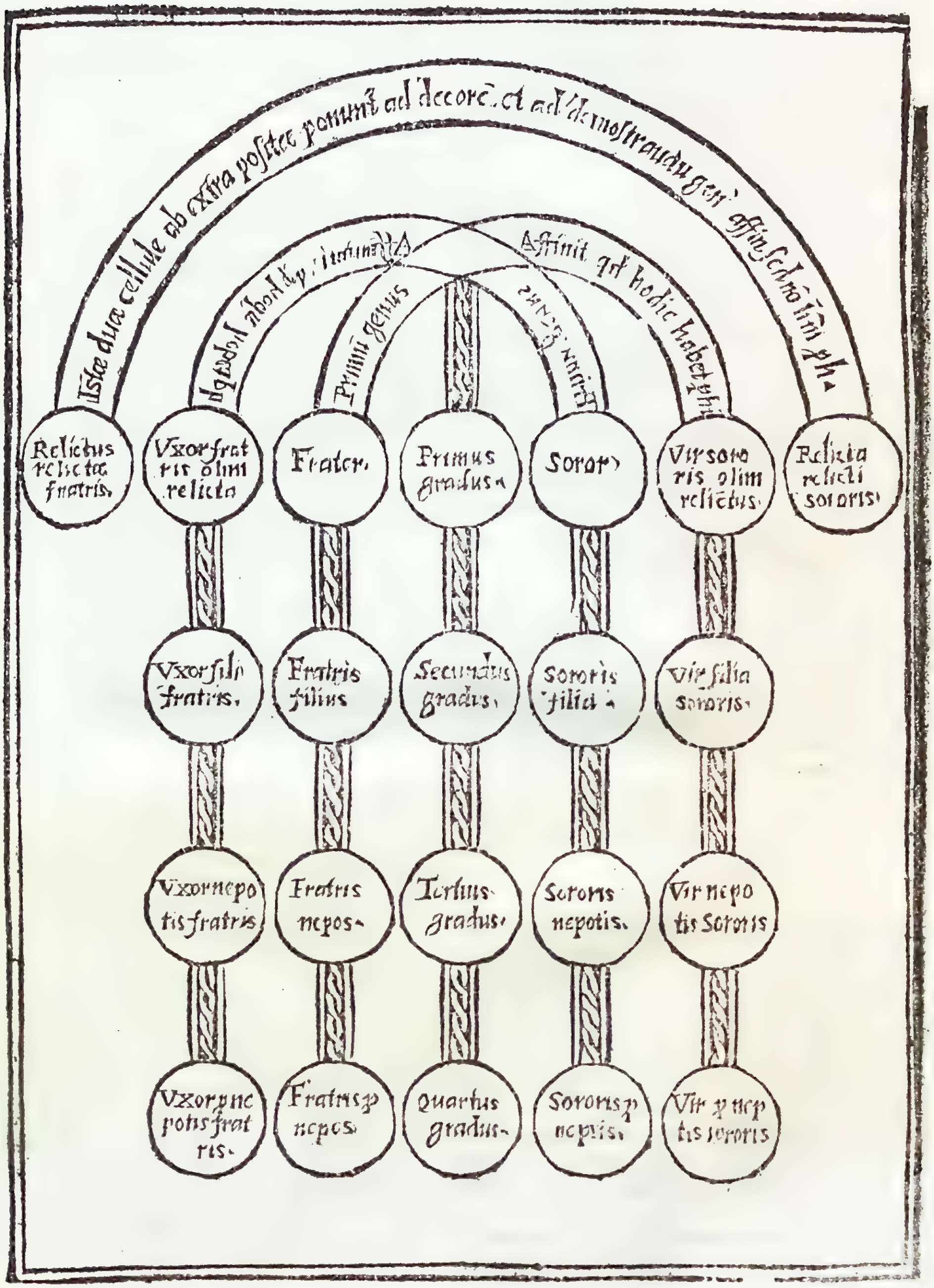
Quæstio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorum unus est in quinto, & alter in primo, puta filis P, & propatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Host. quod non, & hoc no. extra eod. quod dilectio. & c. tua. & in summa huius tit. de consan. §. nunquid in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna persona censentur. C. de impu. & alijs sub. l. vlt. Sicut ergo non contrahitur cum stipite, sic nec cũ filijs stipitis benefacit prædicta decret. tua. vbi fratres videntur poni pro stipite. Contrarium tenet Bern. ꝙ colligitur ex glo. quam ponit sup. eod. ti. c. vlt. & Ra. & Io. de Deo: & hoc est verissimum, quod probant verba regulæ positæ sup. eo. ca. vlt. dum dicit ibi; descendentium ab eodem: sed certum, est, ꝙ propatruus descendit a stipite. Præterea aut dicis, quod est inter eos prohibitio ascendentium, & descendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quod certum est filium P. non descendisse a propatruo Est ergo prohibitio collateralium: sed certum est, quod isti distans quinto. quid igitur impediat istos collaterales contrahere, non video. Io Andr.

ARBOR

ARBOR AFFINITATIS.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam: quæ modo clara patet.

AFFINITAS DECLARATIO.

AFFINITATIS secundum canones est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas: eo quòd duæ cognationas diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile. §. affines.

¶ Scias autem, quod affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter consenguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primogenere. Dictum est in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia secundum canones etiam per coitum fornicarium & incestuosum contrahitur affinitas, patet, de eo qui cogn. consan. vxo. suæ, cap. discretionem, & cap. penul. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. Vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia, sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem, de consang. & affini. quod super his.

REGVLA. Quotiescunque inter vnam personarum de quibus quæritur, & coniugem alterius non est vel non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio: vt inter me & coniugem nepotis mei non potest esse matrimonium: quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum: ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla est, nec fuit consanguinitas.

A D ARBOREM Affinitatis, & eius materiam transeamus. Et primo videndum est quid sit affinitas, & vnde dicatur: & quomodo ipsius genera insurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus postea quædam notabilia, & quasdam quæstiones.

Affinitatis definitio.

¶ Est autem affinitas personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela, hoc secundum canones: sed secundum leges est proximitas proueniens ex nuptijs, & requiritur secundũ leges, quòd legitimæ sint nuptiæ, non interdictæ, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile. §. sciendum. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finé vnitas, eo quòd duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & aliter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

Affinitas per coitũ nefarium contrahitur.

¶ Sed quòd per fornicarium coitum, & incestuosum secundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. c. discretionem, & eo. tit. c. penu. Sed consideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduersus affinem testimonium dicere. ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. §. item in criminali. versi. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda considerauit vnionem carnis, quę insurgit ex copula. Et est videre secundum hoc, quòd concurrere potest attinentia consanguinitatis & affinitatis: vt si quis cognoscat consanguineam suam, omnes consanguinei vtriusque sunt vtrique affines. Scias autem quòd affinitas est perpetuum impedimentũ, quod durat etiam mortua persona, qua mediãte contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, q̃ fit extra claustra pudoris 35. q. 3. extraordinaria. & adde quod ibi not.

¶ Et insurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honestate, interdum sine, & publica honestas interdum sine affinitate, vt si cognosco vxoré vel sponsam, hic impedimentum est publicæ honestatis, & affinitatis, si cognosco sponsam, hic affinitas sola est, si sponsam nondum cognoui, ibi sola publica honestas. Hoc dico, quia si mortua est vxor tua, & vis contrahere de dispensatione ecclesiæ cum consanguinea sua, & ecclesia dispensat, quòd possis contrahere cũ illa, non obstante quòd sit tibi affinis, tali gradu per dispẽsationem adhuc contrahere non poteris: quia licet sublatum sit impedimentum affinitatis, non tamen sublatum est impedimentum publicæ honestatis. Debes ergo facere exprimi, quòd possis cum tali contrahere non obstante impedimento publicę honestatis pro eo, quòd desponsasti consanguineam eius in quarto gradu, & nõ obstante, quod est tibi affinis in quarto, pro eo quòd dictam desponsatam carnaliter cognouisti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam, cognoscitur.

¶ Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulam, sed non gradus. Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. Isto modo, si is qui est mihi in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierem, illa est mihi secundo gradu affinitatis, & primo genere: si alius eam cognoscit, illi attinet mihi secundo genere affinitatis, & secũdo gradu: si ille aliam mulierem cognoscit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & secũdo gradu. Sed quia solum primum genus hodie habet prohibitioné, & quia B. plene tradidit. extra de

de consan. & affi. cap. non debet. hic circa hoc non insisto. ergo si persona mihi consanguinea coniungat sibi aliam personam carnali copula, persona iuncta est mihi affinis primo genere affinitatis. attinés mihi primo genere affinitatis si carnali copula se alteri commisceat, illa attinet mihi secundo genere. si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodem gradu. Est igitur videre de gradibus. Certum est, quòd affinitas non habet hodie prohibitioné nisi in primo genere, & in illo vsque ad quantum gradum: licet affinitas non habeat suam specialé computationem graduum: sed computantur gradus affinitatis secundum gradus consanguitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si uis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier; vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus secundum regulas, quas tradidi in proxima arbore; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere.

Affinitatis grad' cóputantur sicut gradus cósanguinitatis.

¶ Nunc formemus arborem, & in medio arboris sunt quattuor cellulæ, & in prima superiori ponitur primus gradus, in secunda secundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quæritur: quare ponantur in medio fratris & sororis. Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo, primus gradus affinitatis, & sic de singulis. Ad primú dic hoc fuisse, vt detur intelligi, quòd affinitas oritur ex cósanguinitate, & quòd ab vtroque sexu virili & feminco affinitas contrahatur. Ad secundum dic, attinentiam non fuisse expressá vt illa computatio graduum ad cósanguinitatem & affinitatem referatur. vnde soror & frater sunt in primo gradu cósanguinitatis, & frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de alijs. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quattuor cellulas continens. In prima scribitur frater, in secunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea continens alias quattuor cellulas, in quarum prima scribitur vxor fratris olim relicta, in secunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliæ quattuor cellulæ quarum prima soror, secúda sororis filia, tertia sororis nepotis, quarta sororis pronepotis. Ad dorsum harum sunt aliæ quattuor: prima vir sororis olim relictus, secunda vir filiæ sororis, tertia vir neptis sororis, quarta vir proneptis sororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens, relictus relictæ fratris: a sinistris, relicta relicti sororis, quæ secundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonstrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem nó habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in ceculla viri sororis: in qua scribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula sororis, & terminatur in cellula vxoris fratris. in qua idem scribitur.

Arboris affinitatis fortio.

Quæstio.

¶ Circa hoc quæro, quare in cellula, vxor fratris, scribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et dic hoc factum fuisse propter cellulam, quæ ponitur ad dorsum illius. q. d. frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro: illa demum mortua iste relictus à relicta fratris vult contrahere cum sororé, numquid potest? Olim nó poterat, quia erat sibi in secúdo genere, & primo gradu: hodie vero potest. Item sit repetitum quoad cellulam viri sororis.

¶ Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus, tam per formam arboris, quàm ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Quare dicatur in regula, per carnalem copulam viri & mulieris, & non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & consanguineos mulieris nulla est affinitas: vnde duo fratres contrahunt cú duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. extra de consan. & affi. quod super his. Primi generis, quare dixerim, etiam ex superioribus patuit, & eiusdem gradus cuius est cósanguinitas. Vide hoc in arbore. nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris, & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritis eius in secundo gradu affinitatis, & econuerso, & sic in reliquis. Vnde vir proneptis sororis attinet fratri & omnibus descendentibus, qui sunt in arbore quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet prædictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu, secundum regulas traditas in proxima arbore.

Regula magistralis grad' affinitatis & genus manifestans.

¶ Post hoc notandum est, illud precise non requirit, ego & tu sumus affines: ergo filius, qué procreo, est tibi affinis. Ná interdú filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse cósanguineus interdú nil attinet tibi, interdú mutat gradú, interdú nec mutat genus, nec gradú, Exemplú, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia scilicet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis: sed si ego maritus consanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis. sed si tu & vxor mea

Affinitas per notabilia declaratur.

cratis

eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipsa in secundo vel primo: tunc ipse filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis cõsanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secũdo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota, quòd istud etiam non sequitur; ego, & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam: quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter cõsanguineos viri & consanguineos mulieris: sed inter virum & cõsanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, vt dixi, probatur extra de consangui. & affinit. quod super his. Sed ego non possum contrahere cũ filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto. & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter ascendentes & descendẽtes est perpetua.

¶ Nunc quæritur an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tãtum vsque ad quartum gradum? Et si teneremus opin. Gofre. de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus quod vsque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo cõtrariam opinionem dicemus, quod prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quòd ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à proprijs. extra de cõsangui. & affin. c. 1. 35. q. 3. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem instit. de nupt. §. affinitatis. & dicit lex, quòd tales affines ascendentes & descendentes habentur loco parentum, & liberorum. ff. de gradi. l. nõ facile. §. & retro. in fi. Eodem modo posset formari quæstio de affinibus, quorum vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima. in fi. An autẽ liceat diuersis temporibus habere in vxores duas cognatas, scilicet vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint, de hoc vide not. extra de consanguinit. & affinit. ca. non debet.

Consanguinei, & affines quo iure prohibeantur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio consanguineorum vel affinium coniungẽdorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio? Breuiter scias quòd olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cũ consanguineis. vnde tunc in collateralibus nõ erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitæ fuerunt fere duodecim personæ, quas vide nota. extra de restitu. spolia. litteras. & de diuor. cap. gaudemus. Demum ius positiuum canonicũ prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori: quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta. extra eo. non debet. reuocatis etiam quibusdã alijs prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & extra de testi. c. licet ex quadam, per quòd prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumitũ 35. quæst. 1. §. 1. c. 1. fuit enim propter charitatem ampliandã. Nam si contraherem cum sorore, idẽ esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater, &c. Sed si alium habeo patrem alium socerũ, numerosius se charitas protenderet: in qua vniuersi fideles, & præcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Ratio prohibitionis matrimoniorũ inter aliquas personas de iure positiuo.

Diuini ac humani Iuriſconſulti, & cauſarum ſacri palatij auditoris, D. Ioannis Franciſci de Pauinis, ad Extrauagantium, Regularium cancellariæ, & Deciſionum Rotæ notitiam, vtile prælŭdium.

QVintus Mutius verſus Seruium Sulpitium illo fuit vſus ſermone: Turpe eſt patritio & nobili viro ius in quo verſatur ignorare, ſed lõge magis in pleroſque noſtra ætate hæc ſnĩa retorquẽda eſt, qui Extrauagantiũ ſanctiones, Pontificum iura enucleata, deſidia aut ignauia contemnere videntur: cum omnes magiſtratus, præſertim eccleſiaſtici, in dicendis ſententijs, & cæteri iuriſperiti, quibus interpretandi conſulendique tribuitur facultas, reſpõſa ſua, iuxta illarum deciſiones ſint prolaturi, ſi ipſis Extrauagantibus adſint requiſita, quæ epiſtola Inno. 3. ad Helieñ. epiſcopum depoſcit. Quare ad ipſarum lectionem iterum atque iterum hortor moneoque, ne cum Sulpitio iure obiurgemur, immo illum imitemur, qui poſt reprehẽſionem adeo iuri operam dedit, ut inter iuriſcõſultos merito palmam fuerit aſſecutꝰ. Verũ ipſis Extrauagantib. parẽ vim pene regulæ Cancellariȩ viuẽte earum conditore, & non mediocrẽ deſiones Rotȩ vti prudẽtũ reſponſa auctoritatem habere cenſet. ſicut enim illis interpretandi ius ciuile & prætorũ edicta poteſtas ſumma erat: ita & auditorib. Rotæ in ſummorum Pontificũ leges impertitũ eſt ab ipſo principe ſummum arbitrium. Igit̃ circa tria hȩc breuem & perutilem ſubieci notam.

Loquitur de c. paſtoralis. extra de fid. inſtr.

Sentẽtia contra extrauagantẽ lata, an teneat.

NOtandũ eſt, ꝙ ſnĩa lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam, eſt ipſo iure nulla: ante publicationem vero ſecus, vt no. in proœmio Clemẽtinarũ, in verbo, decætero. & in cle. nolentes. de hære. Sed ſi eſt publicata & indubitata, ſententia contra eam lata eſt ipſo iure nulla, ut dictum eſt tamquã lata ꝯ legem ſcriptam, ut no. Bal. in l. 2. C. quando ꝓuo. non eſt necuſ. & Butri. in c. 1. & c. cũ inter. de re iud. & ꝓbatur in l. j. §. iterum cum ꝯ ſacras. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. exẽplũ in Extrauagãti, execrabilis. ſecũdum Abbatem in c. paſtoralis. de fide inſtr. idẽ de Extrauaganti, ad regimen. quã allegat deciſio in nouis 349. incipit, item ſi mandat̃. Secus autem ſi de ea dubitatur, per c. paſtoralis. de fide inſtr. & l. cum prolatis ff. de re iudi. ſcd̃m vnam lecturam. ideo ſuper ea Papa eſt conſulẽdus: & ſi reperitur in archiuo publico, dr̃ indubitata, per authenticam, ad hæc. C. de fid. inſtru. & l. Celſus. ff. de proba. ſecundum vnam lecturam. facit c. ad audiẽtiam de præſcrip. & idẽ p̃ſumit̃ qñ reperit̃ inter Extrauagãtes. 20. q. 1. c. quoniam ꝓgenitorũ. maxime ſi reperit̃ gloſſata ꝑ doctorẽ famoſum: ſicut Zenz. Lau & Io. Mo. & alios: ꝑ no. in dicto c. paſtoralis. ꝓbat̃. l. 1. in fi. C. de nouo codi. com. & ꝙ no. ĩ l. 3. C. de legi. vel ſi fuit diu obſeruata, ut no. Bar. in gl. fi. ſuꝑ Extrauagãti, ꝗ ſint rebelles. de quibus plenius ꝑ Bar. in l. cũ ꝓlatis p̃ale. & Butri. & Abbatem, & modernos in dicto c. paſtoralis. vbi ſcd̃m Boati. põt de ea dubitari ad inſtar eius quod not. in c. nemo. de elect in 6. de quibus etiam per Ludoui. in conſi. 250. quod incipit, in Chriſti nomine in ꝓpoſito caſu. vbi etiam ſubdit ꝙ ſi fuiſſet tꝑalis, per declarationem ſucceſſoris efficit̃ perpetua: quia declaratio Papæ, ẽt ad petitionem ſingularis perſonæ facta ad legem uel ordinationem aliquam p̃cedẽtem, legem gñalem conſtituit ad omnes: ꝑ l. fi. C. de legibus & no. in c. in cauſis. de re iud. ꝙ facit ad id ꝙ dicam ſuꝑ Extrauaganti, ad onus. & Extrauagãti, iniũctæ. & ad Apoſtolatus, & c. Ex quib. idẽ dicit Bal. in ſtatutis in ſuo peculio, in ver. ſtatutũ. licet non ſic, & c. Itẽ nõ eſt neceſſe ꝙ conſtet de datis, ſecundũ Bar. in dicta data, qui ſint rebelles. Præmiſſa intelligo de Extrauagãtibus emanatis, poſt cõpilationem lib. 6. ſecundum Io. And. in proœmio libr. 6. ad fi. & in c. fi. de hȩret. eo. lib. Etſi contradicant iuri ſcripto, dic ut plene per Io. And. Io. de Ligna. Io. de Sandȩis, & Dominicum poſt Io. Mon. in ca 1. in princ. de conſt. lib. 6. & per Archi. poſt Hug. 19. diſt. c. 1. ſi Romanorũ. & in ſumma. Adde Bald. in l. leges ſacratiſſimȩ. C. de legi. & in c. ſi in laicis. 30. diſt. Nec eſt de ſubſtãtia ut redigatur in ſcriptis. de quo plenius per Io. An. in reg. nemo poteſt. de reg. iu. in mer. lib. 6. & in deciſionibus Rotæ, dec. 238. per gl. in l. 1. C. de legi. probatur in c. 1. de renun. lib. 6. & per Abbatem in c. 1. de poſtu. præl. qui dicit ꝙ de hoc uidet̃ communis opinio.

Scriptura nõ eſt de ſubſtãtia extrauagantium.

Extrauagantes qualiter & ubi debent produci, ſi de eis dubitatur.

Dẽnt aũt Extrauagantes quando de eis dubitatur, ꝑ allegantẽ in forma authẽtica produci ſub plumbo ſi extra curiã ſunt producẽdȩ: uel ſub ſigneto uicecãcellarij, ſi in curia ſunt ꝓducẽdæ: & hoc de illis, quæ ſunt deſcriptæ in libro cãcellariæ: illæ autem, q̃ ſunt deſcriptæ in camera Apoſtolica, ſignantur cũ ſignero camerarij uel ſub plumbo, &c. Et ita ſeruatur in curia Romana. Et idem. ſ. ꝙ in forma authentica debeãt produci, dicimus in ſtatuto nõ contento in uolumine ſtatutorũ, ſecũdũ Bar in l. oẽs populi, ad fi. ff. de iu. & iur. & modernos in d. c. 1. de conſt. lib. 6. & in d. c. paſtoralis. forma autem authentica habetur in regulis & ſtylo cãcellariæ. Quid aũt de ſnĩa principis diffinitiua uel interlocutoria? Dic ut ĩ c. ĩ cauſis. de re iudi. & 16. q. 3. licet. & ff. quod met. cau. l. metũ. §. ſed ꝙ ait prætor. Et prȩſumitur quæſtio determinata pro illa parte & opinione pro qua fuit ultima collatio facta, ubi aliter non conſtat de expreſſa deciſione, ſecũdum Bal. in l. bona fides ff. depoſi Et not. Dom in c. fi. de hæret. lib. 6. ꝙ ordinationes & mãdata Papæ habẽt eandem uim, quã habẽt cõſtitutiones, per not. in c. à nobis 1. de ſent. excom. per l. 1. & fi. C. cõmina. uel epiſtol. Item ꝙ reſponſa Papæ ad conſulationẽ inferiorũ ſunt pro iure ſeruanda, alleg 3. diſt in ſumma.

Mandatũ Papæ habet uim conſtitutionis.

De interpretatione autem doctorũ & cõi opinione, dic ut per Abbatem in c. 1. de poſtu. prælat. ubi gl. & not in c. unico, eo tit. lib 6. & in l. 1. C de profeſ. qui in urbe Conſtantinopolitana, & c. de cõi opinione notatur 3. q 7 § tria. & an excuſet a dolo, no deciſio Rotæ 279. & Oldr. in l. quæſitum. ff. de fun. inſtru. Et an ſit ſtandũ ultimæ opinioni. gl. & Innoc. & c not. Ioan. And. de pœnis. c. 1. & de ſent. excom. c. 1. lib. 6 in nouella. & not. in l. ꝗ filiũ. ff. ad Treb. & per Bald. in l. ſi mater. §. tua. ne de ſtatu defuncto. & in l. 1. ff. de conſtit. principum. & in ti. apud quem controuerſia feudi determi. in uſib. feu. faciunt not. in c. capellanus. de fer. De his tamẽ plenius tractat Matth. de Matthæſilanis in ſuo tractatu de electio. opinionũ ꝗ incipit, quidã tractatellus. Et de opinione gloſſȩ præferenda, dic ut per Iac. But. & alios in l 1. C. qui pro ſua iuriſ. & Lapũ alleg. 38. incipit, magiſter Hoſpitalis.

Regulȩ cancellariæ quam vim habent.

Regulæ cancellariȩ ſapiunt naturã legis, ut not. in c. a nobis. de ſent. excõ. & in cle 1 de ui. & hone. cler. de quo per But in ꝓœmio Clemẽtinarũ, ubi uidetur aliter ſentire: quia non ſunt perpetuȩ. no. Ioan. And. in regula, nemo poteſt. in ult. col. in nouella. & quale ius faciant, not. per Petr. de Anch. in conſ. 296 & 298. in quibus vult ꝙ non cenſeantur cõſtitutiones gñales ſed derogatoriæ uoluntatis Papæ edentis, & expirant morte, & c. de quo tñ dic ut in deciſ. 349. quȩ incipit, Itẽ ſi mãdatur. Quædam vero ex eis ſunt de dandis, & iſtȩ ut fidẽ faciãt extra curiã dantur ſub plumbo in forma aliarũ bullarũ: Aliquæ autẽ dantur cum

subscriptione duorum officialiũ de Parco maiori, & signeto vicecancellarij: & istę fidẽ faciunt solũ in Romana curia si producantur in Rota, vel apud alios officiales & cõmissarios curiæ Romanæ. Et productę semel coram uno auditore, pñt postea reproduci corã omnibus alijs, habita de hoc fide a notario producente. Illæ vero quæ nõ sunt de dandis, non faciunt fidẽ extra cancellariam, quasi dent normam solis officialib. cancellarię: & si non essent seruatæ in cõfectione litterarũ, remittent litteræ ad cancellarium corrigendæ, &c. vel de speciali mandato Papæ, vel per auditorem, aut alios commissarios coram quibus causæ penderent.

Decisiones Rotæ non faciunt ius, nec iudex scd'm eas tenet iudicare: sed habentur pro decisionib. magistralibus, per no. per glo. de postu. præla. c. 1. in gl. not. ꝙ, &c. Et sæpe Rota iudicat ꝯ ipsas, ut dicit Cardi. in c. pastoralis. de fide instru. in ul. q. quod intellige, nisi secundum eas sæpius reperiatur iudicatum: adeo ꝙ introductus sit stylus uel cõsuetudo, per l. si de interpretatione. & l. nã Imperator. ff. de legi. & no. in l. nemo iudex. C. de sent. Et si reperiantur contrarię adeo ꝙ ꝑ distinctionem non possunt concordari, tunc stabitur vltimis, scd'm doctores in simili. in c. 1. de consti. li. 6. & in c. contingit, de iureiur. eo. li. Et quod decisiones faciãt ius, probat tex. in c. sicut. de re iud. vbi Papa allegat stylũ sapientium. facit ꝙ no. in ca. fin. 20. dis. No. tamen ꝙ Cardi. & Pet. de Ancha. & Domi. consuluerunt cõtra decisionem Rotæ not. 114 incipit, itẽ si unus. inquãtum approbat opinionem Archid. ut refert idem Domi. cap. duobus. de rescri. li. 6. Et (cum pace eorum) minus bene: quoniam ad auditores principaliter spectat interpretari verba, & mentem Papæ in rescriptis, & cũ causæ cognitione & pleno examine, &c. & sunt in hac quasi possessione sciente & patiẽte, immo volẽte & mandante Papa. arg. eius ꝙ no. Io. An. post Host. in c. 1. de postu. præla. ꝙ non est dubitãdum in curia Romana propter earum obseruantiam continuam, ꝙ clemen. 2. ut lit. pend. non habet locũ in curia Romana. decisio. 275. incipit, item quod cle. 2. Similiter c. oblatæ. de appe. vt patet in decisione 99. incipit: item no. ꝙ c. oblatę Similiter ꝙ c. nonnulli. de rescrip. & c. ipso iure. eod. titu. lib. 6. non habent locũ in Romana curia, ut patet in decisione 167. incipit, itẽ ꝙ cõmissio. Quod patet etiam determinatum expresse per decisiones in nonis 35. incipit, item legitimus. vbi reprobatur opinio Ioan. Mona. & Ioan. And. Item decisio 65. quæ approbat opinionem Ioan. Mona. c. 1. de offic. vica. Approbant etiam & allegant opiniones doctorum, vt patet in opinione Io. And. in c. duobus. de rescrip. in 6. ꝑ decisionem 58. quæ incipit, item uoluerunt. & idem in decisione 213. incipit, item si qs dicit. ubi patet ꝙ color ꝓbandus est per spoliatum petentem se restitui in beneficialibus, & no. in cle. 1. de cau. pos. & ꝓpriet. & per Io. And. in additione Spe. de resti. spo. in prin. & in multis aliis similibus. ad idẽ decisio 364. incipit, itẽ si in forma cõi, &c. & in decisionibus antiqs. 316. & idem cle. 1. cũ in multis. de rescr. li. 6. & in decisionib. antiquis. incipit, itẽ cum actor. & patet in decisione 96. incipit, item omnes Domini. Itẽ decisio in nouis 359. quę incipit, item si mandatur mihi ꝓuideri. Itẽ decisio in nouis 258. q̃ incipit, item in religiosa. q̃ concludit contra communem sniam doctorum. Item in nostris constitutionibus approbatur opinio Io. And. in c. si. de consue. li. 6 ꝙ motus ꝓprius cum clausulis generalibus apponi consuetis in bullis tollat statuta & consuetudines de optando. Ex quibus patet, ꝙ saltẽ decisiones in curia Romana faciũt ius ad instar styli, ꝑ not. in c. ex litteris. de cõsuetudine. & in cle. 1. de sequest. pos. & fruct. & ꝙ no. Lap. alle. 48. c. fraternitatis. de frigidis. & no. in cle. 1. de senten. excom. & c. q̃ graui. de crimi. falsi. & c. pe. de ꝯfir. vti. vel inuti. & c. ad audientiam 1. de rescrip. Et extra curiam tamquam responsa prudentũ. Insti. de iure nat. gen. & ciui §. responsa prudẽtum. velut electiua discrepantium opinionum doctorum, quibus reuelat præcipuam sanctus spiritus ueritatem in medio illorũ constitutus, tam in Missa, quàm in peculiari eorũ oratione inuocatus. 20. dist. c. si. & Matth. 17. cap.

F I N I S.

Reuerendissimo in Christo patri domino domino suo Arnoldo Dei gratia sācti Eustachij diacono Cardinali Zēzelin⁹ de Cassanis vtriusque iuris doctor minimus, cum recommendatione sui ad intellectus acumen deducens p̄sens opus. Deus ab æterno præuidēs, & humanæ naturæ ad malum procliuæ misericorditer prospiciens, vicarium suum in terris instituit vniuersalis Ecclesiæ regimini præsidentem: qui ex varietate causarum, personarum, locorum & temporum, nunc per nouorum editionem iurium, nunc antiquorum declaratione, modificatione correctione, nec nō & rebelliū debita coërtione ad ea quæ medentis sunt, manum apponat. Cum igitur instructor peruigil humani generis verbo pariter & exemplo, videlicet sanctissim⁹ pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia Papa xxij. nonnullas constitutiones per se nouiter editas promulgauit: mūdo prospicere cupiēs vniuerso, quæ quidem propter intellect⁹ simplicium ruditatem, in eruditionem aliquam dirigendā expositionem, interpretationem, elucidationē in aliquibus exposcere dignoscuntur: ea propter ad honorem illius, cuius opera sunt inseparabilia, sanctæ scilicet & indiuiduæ Trinitatis, ad etiā matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali & vniuersalis Ecclesiæ sponsæ suæ, suique vicarij generalis veri pastoris & gregis Dominici directoris, ac etiā nostri decus, licet hebes & ingenio rudis & imbecillis in iurium intellectu, confisus de omnipotentis Dei gratia, reuelando sibi viā meā, & sperans in eo vt ipse faciat, iuxta verbum Prophetæ, audaciam sumsi (vtinā ad vtilitatem publicam) aliqua per modum cōmenti in scriptis redigere super constitutionibus antedictis: eadem vestræ paternitatis salubri correctioni more solito commendando.

CONSTITVTIONES XX.

IOANNIS PAPAE XXII.

Cum familiari apparatu D. Zenzelini de Cassanis, adiectis patentibus summarijs, datoque singulis apta situatione, nec prætermissa glossarum vtili explicatione.

TITVLVS I.

De electione & electi potestate.

¶ Electi qui pro suarum electionum negotio ad curiam venire tenentur, etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit Cle. ne Romani. § fin eod. tit.

CAP. I.

Ad onus [a] Apostolicæ seruitutis [b] superna dispositione [c] vocati, ambiguitates [d] ex quibus possent ecclesijs [e] damnosa prouenire dispēdia tollere cupientes [f], de potestatis plenitudine [g], ac fratrum [h] nostrorum consilio [i] ordinamus [k],

30

40

Diuisio. Ad onus.] Hæc extrauagans licet propter styli connexitatem commode diuisionem non recipiat: tamen nō inepte dici potest, quòd habet duas partes. In prima parte constitutio iuris electorum conseruatiua ponitur. In secunda obstaculum huic obuians tollitur: ibi, Nō obstātibus.

a ¶ Ad onus.] Nota reputari onus in Apostolica sede seruire. Multæ .n. & innumerabiles sunt ei præsidēris sollicitudines. extra de purg. can. c. inter sollicitudines. & de magi. inter sollicitudines. cle. 5. p̄ quas ad morū correctionē & vitiorū extirpationē adstringitur attendere, ne sanguis subditorū de suis manibus requiratur. 43. dis. c. Ephesijs. extra de offi. ord. c. irrefragabili. cum & secundum B. Hieronymum nō sit facile ista re in loco Petri & Pauli. 40. dist. c. non est. & ad hoc adde quod dixi in decr. suscepti. in ver. sollicitat. licet autem istis respectibus dicatur onus, nihilominus tamē honor est summus, cū dicatur apex dignitatis, omnes, qui ad eam eriguntur, illustrans. 40. dist. c. non vos.

b ¶ Seruitutis.] à seruiendo reipublicæ dictæ. ff. rem pu. sal. fo. l. 2. ff. de adop. l. non aliter. C. eod. tit. l. 2. & hoc respectu Papa se vocat seruum seruorum, quod dico vt no. 1. q. 7. ca. quotiens cordis non autem à seruādo. de qua loquitur tex. instit. de iure perso. §. serui. illa enim est, quæ impedit ad honorem prouehi. C. si seruus, aut libertus ad decu. asp. l. 1. & 2. li. 10. extra de ser. non or. c. 1. 54 dist. quasi per totum.

Papa se vocat seruū à seruiendo.

c ¶ Superna dispositione.] hoc dicit, quia non debet sibi quisquam honorem assumere, nisi qui vocatur à Deo tanquā Aaron. ad Hebre. 5. 8. q. 1. in scripturis. & extra de elect. qualiter post obitum. C. de epis. & cler. l. si quemquam. potissime autem in tanti honoris fastigio hoc p̄cauendum, cum vniuersitas fidelium ex illius incolumitate animaduertat se pendere perpensius. 40. dist. ca. si Papa iuxta illud, Integritas præsidentiū salus est subditorum. 61. dist. miramur. in corp. auth. vt iu. sine quoquo suffra. §. cogitatio col. 2.

d ¶ Ambiguitates.] id est, dubitationes. simile C. de vsufru. l. ambiguitatem. de testi. l. ambiguitates.

e ¶ Ecclesijs.] hoc videas quod no. in c. suscepti. super ver. ecclesijs.

f ¶ Cupientes.] attende principē Ecclesiæ cupere & desiderare, vt tollantur ab ecclesijs damnosa, sollicitando, remedijs inuigilar subiectorum, vt quietem ēt eis præparet, labores voluntarios appetendo. in corpo. authen. vt diuinæ iussiones. in prin. col. 8. & in procemio. 6. libri.

50

g ¶ Plenitudine.] qua solus princeps ecclesiæ gaudere reperitur: cęteri enim in parte sollicitudinis sunt vocati. 2. q. 6. decreto. & c. qui se. extra de vsu pal. c. ad honorem. de elect. ita. de ista enim plenitudine 1 potestatis nō oportet sermonē effundere: quia superfluū est solē facib. adiuuare. 6. q. 1. si oīa. & super hoc videre potes quod not. Ber. extra de transl. epi. c. quanto. & Host. plenius de cōcess. præb. p̄posuit. de vo. & vo redem. c. magnę. Quibus aūt rationibus fulciri pōt talis plenitudo vide q̄d not. per Host. extra qui filij sint legi. c. per venerabilem. circa fin. in verbo, plenitudine potestatis.

60

1 De plenitudine potestatis Romani Pōtificis vide oīno Turrecrematā ī summa de ecclesia. li. 2. c. 51. & 52.

h ¶ Fratrum.] hic videas quod dicam in decret. execrabilis in ver. fratribus. & in decret. quia quorundā.

i ¶ Consilio.] & hic si placet, attende quod dicam in decre. execrabilis.

k ¶ Ordinamus.] nō dicit, declaramus, vt denotet q̄d inf. sequitur, esse ius nouum non antiquum, cum forte secundum hoc esset cōtrarium eius quod hic statuitur, vt infra subijcietur.

a ¶ Quibuſcunque.] Nota verbum uniuerſale, vt oẽs electos venire adſtrictos vel mittere comprehẽdat, ſiue ſint exẽpti, ſiue non ad cathedrales, vel regulares, vel collegiatas eccleſias electi. arg. ff. de hære. inſti. l. hoc articulo extra de maio. & obe. c. ſolitæ. 19. diſt. ſi Romanorum. ſic ſentit Car de elect. cupiẽtes. in ver. cathedraliũ & ibi dixi, licet Guliel. ibi contra ſentire videatur.

quòd quibuſcunq; [a] electis [b], qui ad ſedẽ [c] Apoſtolicam uenire [d] uel mittere [e] tenebantur [f], ac ipſorum electionũ inſtructoribus [g], qui in ueniendo ad ſedẽ [h] ipſam & ſe præſentando [i] ipſa ſede uacante, uel non uacante ſeruauerunt [k] tempora à canonibus [l] inſtituta (dummodo præſentialiter [m] adſint [n] in ciuitate [o] Lugduñ. uel fuerint Auinione in Calendis [p] Octobris) ubicunq; [q] ſede uacante moram traxerint, nullum [r] ipſis [s] ſeu eorũ [t] iuri præiudiciũ ex mora interim facta ubilibet [u]

facit. C. de tranſact. l. interpoſita. ff. de legi. l. ꝙ vero omnes. extra de reg. iu quę à iure. lib. 6. quia ipſi nullã diligentiam adhibuiſſe reperiuntur, ſed ſeruantes ſic, tam in veniendo quàm in præſentando.

l ¶ A canonibus inſtituta.] extra de elect. ſtatuimus. & c. cupientes. lib. 6.

m ¶ Præſentialiter.] non ergo ſufficeret ꝑ aliũ ibi eſſe, cum opus ſit præſentia perſonali. arg C. de procur. l. vlt. ſi mino. ſe maio. di. l. 2. extra de iudi. ca. 1. de elect. vt circa. lib 6.

n ¶ Adſint.] ſcilicet de præſenti tempore huius conſtitutionis. verbum enim, quod de ſe præſentis temporis eſt. nec ad præteritum, nec ad futurum proprie trahi poteſt. arg. ff. de iniu. & irri. teſt. l. cum in ſeruo. ſi cert. pet. cum quid præſens.

b ¶ Electis.] ſubaudi vel promiſſis: à quorũ prouiſione appellatur ad Papam, cum in illis ſit eadem ratio & penitus ſimilis: vnde conſtitutio illa, cupiẽtes. licet pœnalis loquens tantum de electis, in caſu penitus ſimili idem ſtatuiſſe videtur. arg ff. de adult. l. ſi poſtulauerint §. ratio. de eden. l. quędam. verbo, nummularios. & colligitur ex decret. cupientes. iuncta ad illam decre. ſi poſtquam. §. vlt. de elect. lib. 6. 1. & ex decret. licet canon. eo. ti. iuncta cum decre. vnica. de offic. deleg clem. 5. ſic ſentit Card. dicto cap. cupientes. in ver. omnes electi. & Accur. in corpo. authen. vt hi qui obli. ſe ha. perhi. res minorũ. § 1. vbi lex pęnalis inducta cõtra creditorẽ ſuſcipientẽ curã ſui debitoris, extendit, vel inducta cenſet cõtra ſuſcipientẽ tutelã ꝑꝑ identitatis rationẽ, vt ibidẽ no. gl. quæ incipit, Nũquid idẽ. de hoc ſcripſi plenius de reſcrip. abbates. cle. 5. in glo. ſed gratia huius. Item intellige electis per quorũ mortem vacare dicuntur eccleſiæ. arg. de elect. ne pro defectu. & ſic electus in magiſtrũ maiorẽ Hoſpitalis vt quõdam Templi, non adſtringit dicta conſtitutione, cupiẽtes. cũ per eorũ mortẽ vacare eccleſiæ nõ dicantur, cũ iuris ſpiritualis & eccleſiaſtici nõ ſint capaces, vtpote in pluribus laici, vel illi ẽt qui eliguntur ad dignitates, quæ ſubſunt alijs, puta ad ꝑpoſituras, ac archidiaconatus vel ſimiles. ſic no. Car. dicto c. cupiẽtes. in ver. oẽs electi. & in ver. cathedralium. Item ꝙ dicit, electis debet intelligi de maſculis, ſecus de fęminis. In illis. n. conſtitutio, cupientes non vendicat in omnib. ſibi locum ob ſexus fragilitatem. extra de elect. c. indemnitatibus. §. ſed cum eis. lib. 6. & antea idem no. Car. in dicto c. cupientes. in glo. 1. epiſcopalium.

Conſtitutio pœnalis, ꝑpter identitatẽ rationis eſt ꝓrogabilis.

1 Vid ꝙ ego ibi no in gl. ſi. & ĩ gl. Italiæ. c. 1. de temp. ord. lib. 6. & uide Euerardũ doctorem Louaniẽſem in loco à ratione legis larga. uer. tertio caſu principali. quo remige ſecure naui gabis illud periculoſum mare extenſionũ. Fen.

c ¶ Sedem Apoſtolicam.] intellige ẽt vacantem per iura noua de elect. ne Romani. §. vlt. clem. 5. & ſic ſentire videbatur Card licet ex falſa cauſa, dicto c. cupiẽtes. in ver. coram nobis. in uer. canon. Guliel. autem cõtrarium ibi tenebat, cuius opinio hodie ſuccumbit.

d ¶ Venire.] perſonaliter.

e ¶ Mittere.] procuratores ſufficienter inſtructos.

f ¶ Tenebantur.] exempla pone de his per decret. ſtatuimus. cupientes. indemnitatibus. §. ſed cũ eas. lib 6.

g ¶ Inſtructoribus.] de iſtis habes dicto c. cupientes. §. ad hoc. & §. ſi vero.

h ¶ Ad ſedem ipſam.] vacantem, ad quam ſicut ad non vacantem tenentur hodie venire, vt ſup. dixi.

i ¶ Se præſentando.] ſ. perſonaliter: & hoc ſi poſſent, alias ſufficeret hoc publice proteſtari. arg. ff de nau. fę no. l 2. ſed an vnica proteſtatio eis ſufficeret, vide qđ not. Card. dicto c cupientes. in ver. prædictos.

k ¶ Seruauerunt.] In illis igitur qui nõ ſeruauerunt, non habet locum ꝙ infra ſequit, nec beneficio huius cõſtitutionis gaudent. Tum quia ꝙ de certis ſtatuitur cõtra ius cõmune, de alijs denegatũ videtur. ff. de iud. l cum pretor. extra de pręſum. nonne. Tum quia ſi de omnibus conditor idem ſtatuere voluiſſet, hoc vtiq; expreſſiſſet. arg. extra de deci. ad audiẽtiã. C. de cadu. tollen. l. 1. §. ſin autẽ ad deficientis. Tum ẽt quia in ſeruantibus tempora diuerſa, ratio iura diuerſa inducere

o ¶ Ciuitate Lugduñ.] in qua fuit creatus in Papã dominus noſter Io. Papa xxij. Sed qualiter intelligas iſtos præſentes in ciuitate, an illos qui ſunt infra muros, vel ẽt qui ſunt in ſuburbijs? Videtur ꝙ illi qui ſunt infra muros tm̃. arg. ff. de verb. ſig. l. vrbis. extra de ſenten. excom. c. ſi ciuitas. lib. 6. Sed contrariũ credo, cum hic agatur de pœna vitanda: cuius vitatio eſt fauorabilis, & ſic extendenda. ff de lib. & poſth. l. cum quidam. extra de reg iur. odia. lib. 6. & quia ſatis cenſetur præſens in ciuitate, qui in ſuburbijs eſt ff de verb. ſig. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. §. incola. & de penu leg. l. nam quę liquidę. §. item ſi ita ad mu ni. l. qui ex vico de procur. l. pſens. C. de epi & cle. nulli. §. ꝙ ſi in uico. de na. li. l. ſi qui ſeu liber. extra de ele. vbi maius. §. porro. lib. 6. ad idem 63. diſt. c. ego Ludouicus. cum ibi not. & per Guliel. extra de reſcri ſtatutum. in ver. ciuitatibus. Quid enim ſi electi eſſent tot numero, quod cum alijs curialib. non poſſent intra muros ciuitatis commode recipi; eos non reputari fuiſſe præſentes videtur fore abſonum & iniquum.

Præſens ĩ ciuitate eſt qui ĩ ſuburbijs eſt.

p ¶ In Calendis Octobris.] ſed de proximis calendis poſt huius conſtitutionis publicationem dẽt intelligi. ff. de verb. obli. l. eum qui calendis. & hoc ſi à tempore publicationis huius conſtitutionis reſtabat tm̃ de tẽpore, ꝙ in calendis Octobris poſſet cõmode apud Auinionem peruenire, aliàs non de proximis primis, ſed alijs ſubſequentibus haberet intelligi. arg. de verb. oblig. l. interdum. de eo ꝙ cer. lo. l. non vtique. §. ſi quis ita. Sed ſi in die ipſarum calendarum fuiſſet huius cõſtitutionis facta publicatio, de ſequentibus videretur intelligendum, vt dicta l. eum qui.

Calendæ ſunt de proximis intelligẽdæ.

q ¶ Vbicunque.] in hoc inducit ius nouũ hæc conſtitutio, nã alia primæua iura arctãtia electos ad veniendũ, & ſe perſonaliter pręſentandũ videbantur expoſcere, ꝙ ipſi ſede vacãte in curia haberent morã trahere. cũ nec ab ea ſine licentia poſſint diſcedere donec eccleſiæ eſſet de paſtore prouiſum. extra de elect. cupientes. iuncta decret. ſi poſtquam. §. ſi. eod. tit. lib. 6. & c. ne Romani. §. vlt. cle. 5. ad quid enim arctarẽtur electi venire ſede uacante ad curiam, ut ibi dixi, niſi & uenientes expectarent creationẽ noui paſtoris? certe fruſtra, potiſſime cum ſpes ſit de proxima eius creatione, ut ibidem. & adde quod dixi ſup. in glo. intellige.

r ¶ Nullum.] præiudicium, quod ſtatim ſequitur.

ſ ¶ Ipſis.] ſcilicet electis.

t ¶ Eorum iuri.] ideſt, eis per electionẽ quæſito. quod & quale ſit illud, dic ut no. 63 diſt. quanto.

u ¶ Vbilibet.] ex hoc uerbo & alio ſimili ubicunque, quod eſt ſ. intelligã, ſiue in loco ꝓximo ad curiã, ſiue remoto electi moram traxerint, cũ hęc duo uerba ſingula

gula per se loci uacationē de sui natura denotēt. extra de priuil. antiqua. §. dominicę. & eo. ti. c. vlt. lib. 6. sicut & temporis. ff de interrog. actio. l. vbicumque. extra de pœnis. c. vbicumque. lib. 6.

a ¶ Generet.] ꝙ ante hanc decre. generandum uidebat, scilicet priuatio nis ipso iure ab omni iure sibi per electionem acquisito. dicto c. cupiētes. §. insuper. & c. si postquam. §. 1. de ele. lib. 6.

b ¶ Sed eorum iura.] idest, eis per electionem quæsita.

c ¶ Hoc non obstāte.] scilicet ꝙ sede vacāte vbilibet alibi moram traxerint.

Sedes Apostol. vbi dr esse cū uacat.

d ¶ Sedem Apostolicam.] Sed ubi reputabis esse sedem Apostolicam cum vacat? Pōt dici ꝙ sicut sedes reputatur esse vbi Papa viuens moram trahit. arg. extra de præb. ca. præsenti. §. loca. lib. 6. cū cathedra sacerdotem non faciat, sed sacerdos cathedrā: nec locus sanctificat hoīem, sed homo locū. 40. dist. c. multi. de quo plenius dic in c. execrabilis. in ver. Romanę Ecclesiæ. sic & ipsa remanere dicet̃ in ciuitate, in qua vel in cuius territorio ipsum mori cōtingit, cū ibi successoris sit regulariter electio celebranda. extra de elect. vbi maius. § 1. & §. porro li 6. & eo. ti. ne Romani. §. sane. cle. 5. Et qa ꝑ mortē Papæ sedes vacare dr̃, alibi nisi ubi est mori non potest: ergo ibi erit sedes uacans, vbi mors eius contingit. Nisi diceres Papa moriēte ī certo loco causarū & litterarū Apostolicarū audiētiā alibi remāsisse, nec ꝑ Papam viuētem ordinatum fuisse de ipsa alibi transferenda: in illo enim casu sedes uacās remanere diceretur forte ubi audiētia remāserat, cū ibidem sit successoris pastoris electio celebranda, ut dicto §. sane. & in sede vacāte si commode fieri pōt, sit electio facienda. 22. dist. in nomine Domini. extra de elect. quod sicut.

e ¶ Moram ꝯxissent.] sed quare Papa sic uoluit istis electis iura sua seruari ac si statuta canonū obseruassent, q̄ tamen non seruauerunt, immo illa cōtempserūt alibi q̄ apud sedē ipsam moram trahēdo? Ad hoc pōt dici, ꝙ qa ꝑ creationem de se factam ad apicem summi Pontificatus de puro homine primæuo factus fuit Christi vicarius, & sic quo ad ptātem clauiū nouus homo factus. arg. ff. de adi. leg. l. si seruus. igit̃ ob tam iucūdā creationē exuberare suā munificētiā uoluit. arg. C. de fer. l. omnes dies. circa fi. ibi, nostris ēt diebus, &c. & extra de priui. c. vt priuilegia. §. illud. Vel pōt aliter ad hoc dici, ꝙ Papæ sic disponere placuit, qa cū sede uacāte an̄ sui creationē dñi Cardinales, ad quos spectat futuri pastoris electio, eēnt ī multis partib. & locis dispsi. vt experiētia facti manifestauit, quorū aliquos electi, & alij alios sequebant̃, forte ꝑ suarū electionū expeditione in futurū fructuosius ꝯsequēda: vel forte ad eos inducēdū, ut se congregare vellēt simul ꝓ futuri electione pastoris, & sic in totū desides forte nō erāt in ꝓcurando quantū in eis erat honorē & ꝯmodum vniuersalis ecclesiæ & suorū mēbrorum: merito ergo remuneratione aliqua digni fuerunt, maxime cū supponat̃ statuta canonum tam in veniēdo q̄ in se præsentando legitime obseruasse: nec enim ad alios huius ꝯstitutionis bñficium se extēdit, vt ī. in ver. seruauerunt. quasi ēt in satis leui culpa dicant̃ fuisse, si cōtinue apud sedē uacātē moram traxerint, cū tūc suarū electionū expeditionē obtinere minime potuissent a cœtu dñorū Cardinaliū sede vacāte iurisdōnē aliq̄ nō habente. de elec ne Romani: cle. 5. licet Car. ꝯrium notaret in c. cupientes. arg. ff. si q̄s in ius vo. non ie. l. 2. §. vl ti. & eorum quæ not. in simili ꝑ Ber. extra de do. & contu. c. ult. & eod. tit. c. actor. lib. 6. quare talis culpa de facili potuit & debuit remitti. argum. extra de accu. c. cum dilecti. ff. de ven. inspic. l 1. §. vlt. Vel dicas quòd Papæ sic placuit ordinare reuocando in hoc suorum prædecessorum statuta, ut sequitur de suæ plenitudine potestatis, vt sup. dicitur. Sed cum ibi subiungit̃ ꝙ de fratrum cōsilio sic ordinauit, & non sit verisimile Papam cōsulētem & fratres cōsilium dantes motos fuisse super hoc sine causa. arg. C. de legi. l. humanum. potissime cum in rebus nouis constituendis, &c. ff. de ꝯsti. prin. l. in rebus. extra de consue. ꝯsuetudinis. ꝙ prius dixi magis placet. Per hoc autem ꝙ dicit textus, perinde seruent̃ illæsa ac si, &c. apparet, ꝙ si isti electi venerūt ad curiam sine munimentis & actis factum electionum suarum concernentibus, nō seruant̃ indemnes uel illæsi in hoc ꝙ possint obtinere remissionem pro illis exhibendis alibi q̄ in curia, nisi ex causa, ut in deret. cupiētes. §. insuper, ver. electos. cum nec ob hoc seruent̃ immunes illi, qui apud sedē continue resedissent, & isti ex beneficio constitutionis huius habent̃ solum perinde ac si continuam traxissent ibidem moram, ut dicitur.

An Cardinaliū cœtus sede uacāte iurisdōnem habeat.

Papa cum Car. nihil facit sine causa.

generetur [a]: sed [b] eorum iura circa electiones huiusmodi hoc [c] non obstāte perinde seruentur illæsa, ac si apud sedem Apostolicam [d] moram cōtraxissent [e]. Non [f] obstantibus prædecessorum [g] nostrorum cōstitutionibus quibuscumque: quibus tamen quo ad alia nullum uolumus [h] præiudicium generari. Nulli [i] ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum [k] Lugduni viij. Idus Septēbris, anno 1.

¶ *Beneficio uacāte, cuius fructus ad certum tēpus debentur alicui annalia habenti, uel alij, qualiter debeant fructus ipsi d. ui di inter ipsū annalia habētem & beneficiatum, & diuisione facta cuius sit electio, hæc declarat cōstitutio. Et potuisset poni sub titulo, de rescrip. uel, ne sede uacan. uel, ut eccles. beneficia. uel, de uerbor. significa.*

CAP. II.

SVscepti † regimi-

† Hæc ex trauagās reperiī inter cōes sub tit. ne sedeva. cū gl. Dñi Guli. d̄ Mōte Lauduno Et vid̄ ex trauagātē Pij V. inci pien. Durū nimis.

f ¶ Nō obstātibus.] attēde ꝙ Papa hic in ordinatione sua ꝯria primæuis iuribus facit mentionem de illis ut illa reuocet: sed hoc facit ex abundanti: quia ista ordinatio sua ultima ius inducēs, quo ad electos, de q̄bus fit hic mētio, reuocaret priora iura sibi ꝯria, licet de illis non faceret mētionem, extra de ꝯst. c. licet Romanus. li. 6. de cog. spi. c. 1. ff. de legi. l. sed & posteriores. Vel forte ideo hoc facit, qa iura prædecessorū expresse non statuebāt electos apud sedē vacātē debere ꝯtinuā morā facere, licet ex illorū mente & snīa hoc colligeret̃: ut ergo illa quo ad eorum mētem reuocaret, q̄tum ad istos electos de istis facere uoluit mentionem. vel quia quo ad istos electos fuit indulgētia spālis, ut innui vr̄ s̄ cum dr̄, de ptātis plenitudine, q̄ haberet de iure cōi ꝯrio facere mentionē. extra de capel. mo. ex parte. licet illa possit intelligi de indulgentia singulari. Vel dic ut sup. in glo. sed quare.

Constitutio scđa primā reuocat etiā non facta mētione de ea.

g ¶ Prædecessorum] s. Nicolai 4 qui ꝯdidit. c cupiētes. & Bonifacij 8. qui fecit decr. si postquam. de elec. lib. 6 & Clemens v. qui promulgauit decr. ne Romani. eod. tit.

h ¶ Volumus] quia quod non mutat̃, &c. C. de appel. pręcipimus. & de testa. sancimus. in corp auth. de admi. offi. circa fi. coll. 3. & sic constitutio in uno articulo reuocata in aliis firma remanet, ut hic.

i ¶ Nulli ergo.] sup hac clausula, q̄ sequit̃, vide ꝙ plene no. in decre. execrabilis. vbi est similis clausula.

k ¶ Datū] & hic recita q̄ dixi i dicto c. execrabilis. Zē.

SVscepti] Diuide cōstitōnem in partes septem. In prima præmittitur harenga, & constitutionis ratio.

In secunda subiungit̃ facti dantis cām constitutioni recitatio:ibi,Cum itaq;.In tertia annectitur ipsa constitutio:ibi,Nos de illo, &c.In quarta subinfert̃ cõstitutionis determinatio seu declaratio: ibi,Et hoc ĩ ecclesijs. In quinta determinationẽ nõ seruantis punitio . ibi, Quod si alter, &c. In sexta constitutionis præsentis transgressorum pęnæ inflictio: ibi , Et si quicquam, &c. In septima priuilegiorum & cæterorum cõstitutioni obuiantium reuocatio:ibi, Non obstantibus &c.

nis [a] nos cura [b] solicitat , ut quæ in ecclesijs [c] non absque dispendio [d] ministrorum, & cultus [e] detrimento diuini seruari uiderimus,per appositioné congrui moderaminis [f] in melius reformemus [g]. ¶ Cum [h] itaque in [i] nonnullis ecclesijs obseruetur,& a longis retro temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi uel secundi , aut alterius cuiuscũque sequentis [k] anni beneficiorum vacantium in eisdem, defuncto [l] , vel fabricæ [m] , aut ecclesijs [n] , uel [o] personis habentibus annalia † [p] de consuetudine , priuilegio [q] , vel sta-

a ¶ Regiminis.] id est , gregis Dominici & uniuersalis Ecclesiæ Petro Apostolorum principi regendę commissæ, Lucæ 22.c.21 dis §.1.extra de elec.significasti.& in eius personam omnib. suis successoribus.extra de re iud.c.ad Apostolicæ.§.nos itaque.lib.6.40.dist.c. non nos.

b ¶ Cura sollicitat.] Hoc dicit ꝯstitutionis præsentis ꝯditor,attendens non esse facile stare in loco Petri & Pauli,tenere cathedrā regnātiũ cũ Xpo:non.n sanctorum sunt filij,qui loca tenent sanctorum, sed q exercent opera sanctorum 40 dist.c.nõ est.37. dist.c.ecclesiæ curā ergo sollicitā nõ refugit in summi Pontificatus regimine,ad mẽtẽ reducẽs verbũ B.Gregorij,Tanto qs esse humilior, atque ad seruiendum Deo promptior quisque dẽt ex munere, quãto obligatiorem se conspicit in reddenda rõne,volensq; uitare negligentiam,q̃ in p̃lato frequẽter mortale peccatum inducit 21 dis.c.dictum extra de reg.iur.quamuis.de offi. archid.c.ea quæ.in quibus de hoc

Filij sanctorũ nõ sunt qui loca sanctorum tenent , sed qui exercent opera sanctorum .

c ¶ Ecclesijs.]verbũ,Ecclesia 1,multipliciter sumit̃, vt plene no.extra ne præl.vic.suas.c.vlt.& proprie ecclesia dr̃ congregatio fidelium.de cons.dist.1.c ecclesia.q̃ vna tantum est,ut in symbolo Apostolorũ: & in vnã sanctã ecclesiã.de quo habet̃ 15.dist c canones.& ꝙ sit vna,patet extra de sum tri.c.firmiter. § vna. de excel.pl c.frequẽs.§ vtrum Clem Papæ v.in plura tñ membra dispersa 7.q j Nouatianus de quibus mẽbris vniuersalis ecclesiæ hic loquitur.

1 De multiplici significatione huius uerbi Ecclesia , late Turrecremata in summa de Ecclesia , li. 1. c.2.

d ¶ Dispẽdio.]id est, damno , quod vitandum est de rescri.dispendia.lib.6.licet ibi aliter hoc verbum per alios exponi consueuerit.

e ¶ Cultus detrimẽto diuini.] qui potius augeri quã minui desiderãdus est.extra de consti. ex parte.de rescrip. quia p ambitiosam.lib.6.Sed in quo est detrimẽtum cultus diuini dispendium ministrorum ? Rñdeo quia sublata sufficiẽtia victus ipsis ministris, necesse est summoueri cultũ diuinũ,cũ corporalis ecclesia sine rebus corporalibus in nullo proficiat : sicut nec anima sine corpore exercendo sensus corporeos viuit. 1.q.7 si quis obiecerit.

f ¶ Moderaminis.]Nam nouis morbis noua cõuenit antidota pparari extra de iura calu.cęterũ.& rei nouæ est nouum ꝯsilium & remedium suggerend nm.ff de ven.inspi.l.1.nã ꝙ medicamenta morbis exhibẽt, hoc exhibẽt iura negotijs,in corp.auth. hæc ꝯstitutio innouat.coll.8.extra de rescri.ad hoc.& experimenta morborũ nos cogunt multas adinuenire medicinas. 50 dist.vt constitueretur. not.dicto c.cæterum.

Nouę rei nouum suggerat̃ remediũ .

g ¶ Reformemus.]ad hoc p̃sidentis officium dẽt esse attentum.in procemio dñi nostri Ioan.: apę 22.clemẽtinarum constit §.hæc sane. & arg.22 q.4.c.magnæ ff. de coll.bo l.nonnumquam.

h ¶ Cum itaque.]Secunda pars.

i ¶ In nonnullis.]id est,aliquibus,duabus negatiuis affirmatiuæ æquipollentibus.ff.de verbo.signi.l.duob.

& dixi plenius in decre.cum inter nonnullos.

k ¶ Sequentis anni.]puta tertij,& vlterioris.

l ¶ Defuncto.]id est,expẽdendi pro redemptione animæ defuncti, vel in cæteros modos liberandi aĩam à purgatorio,q sunt multi, vel eleemosynæ largitio.13. q.2.ca animæ defunctorum.& ca tempus. 82 dist. ca.presbyter. aliter enim defuncto applicari nõ possent. argu.ff de ope.lib.l. qui libertus.§ posthumus 20. dis.c.qualis. cum mors omnia soluat in corp auth. de nup.§ deinceps col.3.

m ¶ Fabricę.] scilicet piæ , puta hospitalis, pontis , vel ecclesiæ, simile de rescri si propter.lib 6.

†Alias annualia

n ¶ Ecclesijs.] quib. forte applicabantur tales fructus conuertendi in ornamenta ipsarum,uel aliam iustam cām, vt ad exonerationem æris alieni,vel simile.arg.ad hoc extra de testi c vlt.vt eccles.benefi c.unico.

o ¶ Vel psonis.]Si intelligas de ecclesiasticis, planũ est ꝙ ad eas fructus tales spectare põt de consuetudine,priuilegio,uel statuto,cũ ipsi uiri ecclesiastici sint capaces extra de fo cõp cũ contingat no.Inno.de resti.spol.c.olim inter. Si intelligas de sæcularibus, poterũt ne tales fructus & ipsorũ perceptio ad ipsos ptinere?Dic ꝙ sic spãli priuilegio Papæ : nam frequẽter visum est de regibus & alijs mundi magnatibus, qui bus Papa ipsos p priuilegiũ concedebat,arg 63 dis.Hadrianus.& c seq cũ excõicare clericũ possint de spãli Papæ commissione.arg 96.dist c bonæ.& ibi no & 32 dist §.uerũ quidem,per Gul.extra de offic.delega.ca ab arbitris.lib 6 Sed utrũ de cõsuetudine talium fructuum perceptio possit ad tales spectare personas ? Vr̃ ꝙ sic:q.a q̃ põt pactũ,põt præscriptio arg. ff.de pact. non impossibile,ut no.de fun.pa.l ult lib.12. sed per pactũ t pe fundationis appositum põt sibi laicus tales fructus retinere beneficij cũ vacabit.18 q 2. Eleutherius.ergo & per pręscriptionem.Sed contrariũ dicas, cũ nec iura ecclesiastica tractare uel spiritualia sibi possidere,& sic nec præscribere põt ius ipsum talia p cipiendi.arg extra de elect.Massana. & c.sacrosanctã. de iud.decernimus.& c.quãto. de arb.c.contingit.de reb.eccl.non alie.c.cũ laicis.de præscr.ca causam quæ 93 dist.bene quidem.cũ sim.& quia talis consuetudo reputari posset ecclesijs onerosa,& sic inualida.extra de consue c.1 quia laici clericis oppido sunt infesti. 2 q 7 c.laici.extra de immun eccl cler lib.6. Nec obstat quod dictum est de fundatore laico:quia illud est spãliter introductum in patrono , ut per pactum fructus tales sibi possit retinere in suæ liberalitatis fauorẽ,ut sic quilibet laicus citius inducatur ad fundandum uel dotãdum ecclesias, & ne a tali exercenda liberalitate detrahant̃ arg.ad hoc.C.de bon.quæ lib.l. 2.ff de ope.pu l.2.& ista rõne de sola grã nõ de mero iure laico tali ex fundatione,seu donatione, seu constructione de iure permittitur iuspatronatus.argu.19. q.2.c si quis episcoporum extra de iur.patr.ca qm̃ & ibi not per Host. ista etiã ratione ecclesia patronalis nõ põt erigi in collegiatã per ordinariũ inuito patrono,secundũ Ber notantem extra de iurepatr. c.nobis.

Excõicare potest laicus ex Papæ cõmissione.

Ius patronatus quare laicis concedit

p ¶ Annalia.] sic vulgariter dicta,quia per annũ emolumenta talium beneficiorum percipiebantur: & sic ad vulgi denominationẽ respectus hr̃.argu ff.de flu.l. 2.§.1.de fun.instr.l cum de lanionis.§ asinam.

q ¶ Priuilegio]intellige per Papã concesso,quo ad personas seculares:illis n.ab alio tale priuilegium cõcedi non posset,iuxta not.sup.in gl.si intelligas.& su

pes

tuto applicantur in a totum: ita quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonice b obtinēt, & ad quos aliàs c de iure fructus ipsi spectare deberēt d nihil inde percipiunt: e vnde illud inconueniens f sequitur, quòd commode g nequeunt ad impendendum seruitium h debitum residere i in ecclesijs, in quibus k beneficiati existunt: Nos l † de illo super his remedio prouidere volentes m, per quod hi n & illi o in fructuum prædictorum perceptione participent p, & ecclesię debitis seruitijs nō q fraudentur: Pręsenti decreto statuimus r de fratrum s nostrorum consilio, quòd illi qui fructus prædictos ibi † hactenus integre t vendicabant u ex priuilegio, consuetudine uel statuto, nihil x exin de ultra summā, pro qua vnumquodque beneficiorū ipsorū cōsueuit in solutione y decimæ taxari,

per hoc vide quæ no. per Inno. & Host. extra de arbitur.arg.ne quid in flu.pu.l.1.§.sunt qui putant.de leg. 3.l.fideicommissa.§.si quis decem.

contingit.

a ¶ In totum.]& male extra de præb.c.de monachis. & eo.tit.c.vlt.constitutio.Cle.Papæ V.

b ¶ Canonice obtinent.]hoc dicit quia aliter obtineri beneficia non possunt.extra de inst. ca. ex frequentibus. de reg.iur.lib.6.ca. beneficium, & argu. ff. de decur.Herennius.Vnde ad titulum beneficij exhibendum beneficiatus possidēs potest cogi ex officio ordinarij absque libello,reiecta omni recusatione, licet non ad partis instantiam: vt not. Host. extra de simo. ca. licet Hely. & clarius Compost. sup. de rescr.capitulum in glo. magna. super verbo: sed secundū hoc.

c ¶ Aliàs.]scilicet deficienti tali consuetudine, priuilegio, vel statuto.

d ¶ Deberent] argu. efficax videtur hic sumi posse,ꝙ beneficiatus fructus beneficij suos faciat. ad idē ext.de fideiuss.peruenit de cle. nō resi.c. vnico. §.qui vero lib. 6. & hanc opinionē amplectitur Host. extra de præb.de multa.in verbo,de suis. & Io. 12. q. 1.c.duo sunt gña.ipse tñ contra.no.ea.q c res Ecclesię. quod prosequere vt plene not.Gul.extra de rescri.statutum §.assessorem.lib 6.Et huic textui potest colorate responderi,ꝙ ad beneficiatum spectent,scilicet percipiendi & custodiendi,& in suas necessitates conuertendi,& fideliter inter pauperes distribuendi.

e ¶ Percipiūt.]vnde scrupuloso corde moueri possunt. 21.q.7.decimas.ex multis,quæ textualiter leguntur. 13.q.1.§ quia ergo.

f ¶ Inconueniens sequitur.]quod vitandum est per ea quæ notaui sup.in glo.qui potius.

g ¶ Commode nequeunt.]vnde pro non potentib.habenf.ff.de verb.sign.l.nepos.& arg de oper. libe.l.eius & l. hoc. n. 22. q.1.c faciat homo. & per ea quæ plene not.in decr.Execrabilis.in verbo,mendicant.

h ¶ Seruitium.]occasione cuius datur beneficium. de rescrip.quia per ambitiosam.lib.6.31.dist.c.eos.

i ¶ Residere.]Sed in quo beneficio quis residere tenetur? Dicas ꝙ in quocunque in dubio:cum omne beneficium residentiam exigat, nisi de contrario constet: vt no.Inno de cle.non resi.cap.vlt.

K ¶ In quibus.]subaudi,vel ad quas:proprie.n.loquendo aliud est beneficiari in ecclesia,& aliud ipsam ecclesiam assequi,vt dixi de æta.& quali.c. vt hi. Cle.v.

l ¶ Nos de illo.]Tertia pars.

m ¶ Volentes.]salutare & æquum fuit hoc remediū, cū ꝑ ipsū habentes fructus percipere in totū non frustrent effectu cōsuetudinis vel statuti argu.ad hoc decre.Execrabilis.§.nos itaq;.& beneficiati onus seruitij sine fructu se subire nō lugeāt.arg.13.q.1.§ quia ergo. 12.q.2.c.hęc huius placiti.& c charitatē.& c.ecclesiasticis.de reg.iu.c.q sētit li.6.de don.l. Aquilius in corpore auth.de iud. § ne aūt.colla.6.C.de asses.l.1. cū sim.

n ¶ Hi.] s.beneficiati:de quib.immediate pdixerat, vt sic ad proxima fiat relatio.arg ff de iurisd.om.iu. si idē.

o ¶ Et illi.] s.habentes fructus percipere, vt supra.

p ¶ Participēt.]talis participatio seruat cōsuetudinē, priuilegiū & statutū,ne totali careant effectu 2, & ne beneficiati & ipsa beneficia à suo iure in toto priuen-

q ¶ Non fraudentur.]simile de appel.peruenit.de elec. cū in eo.lib.6.fraudarentur aūt ipsorū rectoribus residere non potentibus,ob temporaliū defectū,vt sup.dixi in gl. qui potius.

r ¶ Statuimus.] ꝑ hoc vr̃ constitutio fore noui iuris editiua.

s ¶ De fratrum.]quid hæc clausula operetur, dixi in decret. Execrabilis.§.nos.

t ¶ Integre.] idest in totū,vt sup.dixi:& sic nulla parte saltē modica beneficiatis reseruata. Pone igitur ꝙ ipsi beneficiati percipiebant portionem paruulam de fructibus, toto residuo habentibus annalia applicato: habet ne hoc casu locum ꝙ sequitur? Vr̃ ꝙ non:cum in hoc casu non loquatur: & ad casum omissum prouisio se extendere non vr̃. argu. ff. de lib. & posthu. l. cōmodissime.sol.mat.l.si cū dotē. cum si. In contrariū videtur attenta mēte p̄sentis cōstitutionis prouidētis ne ecclesiæ debitis fraudētur seruitijs, quibus frauda rent si beneficiati ita modicū perciperēt de fructibus, ex quib.nō possent sustentari,perinde ac si nihil perciperent.arg.ad hoc ff.de admi.tu.l.ita autē.de admi. re. ad ciui.perti.l.legatv.& derisoria posset esse talis ꝑceptio,vnde dēt haberi pro nulla.arg.ff.de iure do.l.cum posset.§.igif.arg.de leg 1.l.legato.cū no.in eis. & quo ad hoc,modicum & nihil ęquiparantur. de præb. c. de monachis & c.auaritiæ.& eo.tit.c.suscepti.lib.6.de appel.c.peruenit.quasi illi hoc casu videant integros fructus percipere,qui modicū beneficiatis relinquūt.arg. de cōse.dist.2.c.re vera.ff.de iu.l sed & si susceperit.§. sed & si ꝓponas,& alibi paria videnf,quē esse spoliatū oīb.bonis suis,vel maiori ipsorū parte.extra de rest. spo. frequens. lib. 6. vel pati litē in oībus bonis suis, vel maiori ipsorū parte.ff.de excu.tu.l.ꝓ litē inst.eo. ti.§.item ꝑ & minus debito dare & nihil dare,paria censeri vnr.ff.de trib.act.l.illud quoq; §.minus.de verbo.sig.l.verbū amplius & l.minus & talis mens cōstitutionis cortici superficiali uerborū præferenda est. ff. excu.tut l.credendum.extr.de elect.si postquam. §.1. li.6.de iurei. c.Romani.§ uerū.cle.5.ff.de leg.l.scire. nam & a propria & stricta uerborū significatione discedītur ubi mens alias salua esse non potest. C.de libe. præte l.3.ff.de iur.pat.adigere.§.quamuis & ciuili modo,non calumnioso uerba sunt intelligenda.ff.de serui.l.si cui.ad exhib l pen.de leg 2.l debitor.§.ulti.

u ¶ Vendicabant.] id est,sibi appropriabant uel applicabant.simile uerbum & similis expositio extra de elect.c.generali §.uerum.lib.6.cum similibus.

x ¶ Nihil.]intellige etiam modicum,tum quia dicit, nihil,quod uerbū de sui natura nihil includit: sicut per contrariū vniuersale affirmatiuum nihil excludit extra de ma.& obe.c.solitæ.de priui.quia circa. ff. de hęre.insti.l.hoc articulo.tum quia dicit vltra percipi, diceretur ēt pro modico.ff.de offi.præfec.præto.l. 1. §. in initio.de verb.sign.l.collegarum. §. qui extra. tum quia inf.dicit,nullo modo,& duntaxat.& sint omnino contenti,& totali,&c.

y ¶ In solutione.]scilicet decimæ,si non habes in textu,& inf.colligitur.

1 Beneficiatus an fructus beneficij, faciat suos. Et vide de hac q̄stione Couarruuiam i c. cum in officijs: extra de testamen.

† Ego ex hoc§.no to,ꝙ princeps mo dificare pōt aliotū priuilegia,siue à se cōcessa l.fundos. & docto res ibi.C. de oī agr. deser.lib. 11.siue ab alijs.cap. quāto.& ibi Pet.de Anch.de cēā.Font.

Beneficiū quodlibet residē tiā exigit.

2 Nota ꝙ modificare & minuere priuilegium nō est ipsum tolle re.Font.

† Aliàs, sibi.

Spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorū, paria sunt

Verba ciuiliter sunt intelligenda.

10 20 30 40 50 60

prætextu cuiusuis priuilegij [a], consuetudinis [b] vel statuti quouis modo [c] percipiant: sed ipsius summæ [d] perceptione duntaxat [e] sint omnino [f] contenti, totali [g] residuo prædicta obtinentibus beneficia remansuro [h]: nisi forsan [i] illi qui fructus [k] eosdem soliti fuerãt (vt [l] præfertur) cum integritate percipere, pro se [m] mallẽt ipsũ habere residuum [n], & obtinentibus ipsa beneficia summam [o] dimittere memoratã: quo [p] casu percipiẽdi quod maluerint illis [q] relinquimus optionem [r] sic quod infra decẽ [s] dies postquã [t] sciuerint beneficia ipsa vacare, ij quibus annalia [u] † ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel ipsorum annalium † collectores [x] quã partem habere voluerint, an scilicet decimæ [y] taxationem [z] vel illa dimissa residuum [a] nulla [b] subhastatione

a ¶ Priuilegij.] sic vides ꝙ priuilegiũ alicui concessum restringitur & limitatur, nisi aliàs foret enormiter iuri alterius derogatiuũ: nec mireris de hoc: cũ aliàs cõtingat ex hac cã ipsũ totali effectu vacuari, extra de deci. suggestum, & c. dilecti. de verb. sig. l. quid per nouale.

b ¶ Consuetudinis vel statuti.] collige etiam effectũ consuetudinis vel statuti in partẽ tolli ob vitandum enorme alterius detrimentum. nec de hoc etiam est admirandum, cum & statuta iuris cõis, ex tempore & loco & ex causa sæpe mutationem recipiant. 29 dist. sciendum. extra de cõsan. c. non debet. cum sim.

c ¶ Quouismodo.] quasi dicat siue in ipsismet fructibus, siue in ipsorũ æstimatione.

d ¶ Summæ.] id est, taxationis decimæ.

e ¶ Duntaxat.] id est tm. hoc enim verbum limitationem & taxationem denotat arg. ff. de tri vi. & ole. leg. cum certus. de contrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile.

f ¶ Omnino.] id est, in totum, vt plus petere non possint simile de rescrip. duobus. circa finem, lib. 6.

g ¶ Totali residuo.] id est, restanti vltra summam taxationis decimæ.

h ¶ Remansuro.] considerato iure communi secundũ quod ad eos fructuum perceptio pertinebat, vt supra.

i ¶ Nisi forsan. exceptionẽ ponit ad proximũ dictum.

k ¶ Fructus eosdem.] scilicet vacantium beneficiorũ primi vel secundi, vel vlterioris anni.

l ¶ Vt præfertur.] scilicet prætextu consuetudinis, priuilegij, vel statuti.

m ¶ Pro se.] id est, pro suo commodo vel vtilitate.

n ¶ Residuum.] id est, quod restat detracta summa taxationis decimæ.

o ¶ Summam.] scilicet taxationem decimæ.

p ¶ Quo casu.] scilicet vbi magis volunt residuum summæ, quam ipsam summam habere.

q ¶ Illis.] scilicet qui soliti erant fructus integre percipere.

r ¶ Optionem.] id est electionem. arg. ad hoc. ff. de manu. vin. l. pater.

s ¶ Decẽ dies.] similis decẽ dierũ dilatio ad optandũ datur de pręb. si pluribus. li. 6. & alibi ff de cõsti. pe. l. ꝓmissor & in corpore authen. de appel. §. 1. coll. 4. Et si quæras quare talis dilatio ad hoc datur, nõ maior vel minor? Rñdeo quia sic iuris cõditori placuit: nã in talib. iuribus positiuis est pro rõne volũtas. instit. de iure nat. §. sed & ꝙ prin. ff de cõsti. l. 1, & habet locũ ꝙ dicitur, nõ omniũ q̃ à maiorib statuta sunt ratio reddi potest. ff de leg. l. nõ omniũ, 23. q 4. Nabuchodo §. de Tyrijs, & ꝓ hoc facit ꝙ no. extra de rescr. si qñ. Si ẽt quęras à me, an talis terminus vel dilatio possit minui vel augeri: dico ꝙ nõ: tũ quia talis est, cuius lapsus ius aufert vni eligẽdi & in aliũ trãsfert, vt sequit. arg. C de dila l. 1. sicut nec terminus x dierũ ad appellãdũ, vel anni ad appellationẽ ꝓsequẽdã: vt not C. de lit. contest. auth. offeratur tũ ẽt quia à Papa arbitrarie statutus est, arg. extra de offi. deleg de causis de iud. cum venissent. C. de temp. in integ. resti. l. superuacuam. & arg. eorum quæ not. extra de accus. cum P. in gl. vlt. de sorti. c. 2.

t ¶ Postquã sciuerint.] nõ ergo prorsus ignorãti currit tale tempus. arg. extra de cõces. pb. c. quia diuersitatẽ. C. quõ & qñ iud. l. ab eo. cũ n pscriptio de se cõtra negligentẽ currat, arg. C. de an. excep. l. vlt. & ignorãs negligẽs dici nõ possit: sibi igit nec curret, ne iusta ignorãtia feriatur. C. de tab. gñali. lib. 10. Sed qualẽ reputabis vel psumes scientẽ? Forte illũ qui vere scit vel iuris interpretatione, iuxta c. cũ ei quẽ. in fine. de cõces. pb. cle. 5. & arg. ff. de insti. l. sed & si pupillus. §. proscribere. Sed dicas hic arbitrarie considerandũ iuxta locorum distantiam vel vicinitatẽ, & beneficij qualitatẽ & famã super hoc exortam. arg. extra de præsump. c. quosdã. q matri. accu. pos. cum in tua. & per ea q̃ not. Host. extra de conces. pręb. ex parte. in glo. quasi archieps. Non obstat c. cum ei. Tum quia loquitur de impetrante litteras ad beneficium, in quib. vt pote ambitiosis stricta fit interpretatio. extra de rescri. si gratiose. de præb. quãuis. lib. 6. Hic autẽ agitur de mero priuilegio, consuetudine vel statuto, quæ vel ex superioris liberalitate vel cõsensu illorũ, quib. piũ dicant, sunt inducta, quare nõ sic ambitiosa dici possunt arg. de pb. c si cui nulla. lib. 6 C. de bo. va. l. si qñ. li 10. Tũ quia periculũ diuturnę vacationis & vitatio fraudis ibi pręsumptã scientiã introducũt, ꝙ periculũ hic non subest, cũ infra tps à iure statutũ beneficium vacans haberet conferri, licet illius fructus ad tps ad alium spectent, vt no. Ber. extra de magi. c. quia nõnulli. in gl. vlt. & Host. de verb. sign. c. tua. & aliàs dixi de præb. c. si tibi cõcesso. lib. 6. Tum etiam quia ibi fingitur inesse scientia in certo, quę fictio ad casum nõ expressum non extenditur, cum sit contra ius cõe, præsumẽs ignorantiam vbi scientia non probatur. ff. de proba. l. verius. extra de reg iu. li. 6. c. quę à iure. & c. præsumitur. ff. de leg. l. ꝙ vero. & hunc intellectum innuit si. c. cum dicit, impetrantẽ interpretamur habere. & sic loquitur in certo casu. arg. ad hoc extra de re. permu. c. 1. lib. 6.

v ¶ Annalia ipsa.] hoc expone vt dixi in parte pcedẽti.

x ¶ Collectores.] qui frequẽter per Papã vel reges vel alios, quib. tale datur priuilegium, ad hoc pficiuntur. Sed pone ꝙ tales collectores nõ eligunt, vt hic statuit infra x. dies: nocebit ne regi vel alteri q tales præposuit? Potest dici ꝙ sic: nam negligentia talium nocere vr præponenti eodẽ arg C. de acqui. pos. l ex libertis. §. 1. ff. loca. l. videamus & l. cum plures. §. seruum de reg. gest l. nam & seruus. §. vlt. imputatur enim taliũ negligentium electio præponenti eosdem. arg. ff. de mino. l. 3. §. vlt. & l. cum mandato. de insti. act. l. sed & si quis. §. si & arg. extra de elect. c. generali lib. 6.

y ¶ Decimæ.] cuius perceptio per Papam qñque conceditur regibus vel alijs: quo casu qualiter seruari possit colligitur de deci. c si beneficiorum cle. 5.

z ¶ Taxationẽ.] illa deficiẽte quid iuris sit, dr in §. seq.

a ¶ Residuum.] expone vt supra.

b ¶ Nulla subhastatione.] id est, proclamatione vel pręconizatione, per quam appareat fructus beneficiorum fore æstimandos, & plus offerẽti dandos. arg. C. de sacrosan. eccl. auth. hoc ius porrectum: & talis proclamatio vel subhastatio alibi appellatur hastarum solemnitas, quæ deficiens in venditione rerũ debitoris fisci reuocari facit cã. & sic sumitur, C. de fi instru. & iure hastæ fisca l. 1. & 2. & vlt. li 10. vbi talis expositio colligitur, & qui in tali subhastatione in plus offerendo aliũ superat, ipsũ licitãdo vincere dr. ff. de publ. l. licitatio.

Priuilegiũ qñq; in totum euacuatur.

Ius cõe qñq; mutatur.

Volũtas ĩ iurib. positiuis est pro ratione.

Termin' ad appellandũ, si potest augeri nec diminui.

Ignorans nõ dr negligens.

† al. annualia.

† al. annualium.

Fictio nõ extendit ad casum nõ expressum.

Decimarũ collectores à quib. deputantur.

Si

præmissa eligere teneantur a: Quam electionem b si intra dictos decem dies non fecerint, (vt dictum est) extunc c ad eum cuius † est d beneficium huius optio e vel electio f transeat g ipso iure. Et hoc h in ecclesijs & partibus i illis, in quibus beneficia maiora k, & alia quæ ad solutionem decimæ sunt taxata l, volumus obseruari. In illis

Si quæras quare talis subhastatio hic ꝓhibetᷣ: pōt dici, ꝙ cū esset faciēda non ob necessitate bñficij, sed solū ad cōmodū habētis fructus percipere ꝓhibetur, ne qualitercunq; dehonestati distrahitᷣ status & qualitas bñficij, de detegēdus per talē subhastationē. arg. ff. ad legē Aquil. si quis testim. C. de ali. pup. præstan. l. 2. & accedat ꝙ legitur: quid. n. tā durum, tam inhumanū est, quàm publicatione pompaq; rerum familiarum & paupertatis detegi, vilitatē & inuidiæ patere diuitias? C. qñ & à qui. quarta pars. l. 2. ĩ ver. mobiles aūt res, & c. li. 10. & ne per talem subhastationem oblata licitatione in dubiū de facto reuocetᷣ q̃d vtilius sit vel recipere taxationē vel residuum, vel vt sic bñficiati citius certi reddātur, quid eis fuerit remāsurū. Sed huius gratia quæro, nunquid bñficiatis sit licitū fructus horū bñficiorū suorum præmissa subhastatione vendere? Vr̃ quod non, per iam dicta. Sed ꝯrium credo: tum quia prohibitum non reperitur quare permissum dēt intelligi arg. C. de reli. l. statutas. ff. qui. ex cau. ma. l. necnon. § quod eis. 30. q. 4 illud. 1. q. 4. spiritalē. Tum quia subhastatio de se est fraudis vitatiua, cū fiat publice. arg. ff. de ri. nup. l. vlt. de admi. tu. l. nō æstimo. inducit frequenter vtilitatē beneficiati, & per cōsequens beneficij per pluris oblationē & licitationē: vt dicta. l. licitatio. Tū quia permissum est indistincte bñficiatis bñficiorū fructus vendere, illos ad firmā cōcedere libere, meliorē suā conditionē faciēdo, extra de loca. c. vestra. ne præ. vi. su. c. vlt. sicut vsufructuario permittitur. ff. de vsuf. l. arboribus. § vsufructuarius.

† Al. ita: cuius est beneficiū huiusmodi, optio, &c.

a ¶ Teneantur.] simile de præben. si pluribus. lib. 6. in decre. execrabilis § vos.

b ¶ Quam electionem.] scilicet de taxatione decimæ, vel residui.

c ¶ Extunc.] hoc verbum temporis extremitatem denotat, vt ante lapsum decem dierum talis optio in beneficiatum non transeat. arg. ff. de leg. 2. statuliberum. § Stichus. iuncta l. 4. ff. de condi. & demonst.

d ¶ Cuius est.] facit in arg. ꝙ res & iura bñficij sint ipsius beneficiati super hoc vide ꝙ not. de cau. pos. c. cū super, & Host. de pecu. cle. c. vlt. & Car. de reb. eccl. non alie. c. hoc consultissimo lib. 6. & Io. 12. q. 1. expedit.

e ¶ Optio.] scilicet retentionis, taxationis, decimæ, vel residui, vt supra.

f ¶ Vel electio.] pro eodē sumi videntur hæc duo verba: vt hic colligitᷣ, & de conces. p̄b. quia cunctis. § pe. & fi. li. 6. ff. de opt. lega. l. 2. in prin. & § 1. & l. cū optio. cū similibus: quia hic nō copulatur per copulatiuā, q̄ de sui natura cōiungit diuersa ff. de lega. 3. l. ea tñ adiectio. de hæred. insti. si hæredi plures. Sed disiunctiuā, vt innuat non referre an dicatur optio vel electio.

Copulatiua cōiungit diuersa.

g ¶ Transeat ipso iure.] quasi dicat absq; ministerio, & translatione hominis, simile de rescr. ipso iure. de ele. quàm sit de hæret. c. cum secundum. lib. 6. in corpore authen. de rap. mu. § vlt. coll. 9. ff. de pu. vec. & commis. l. commissa. de iur. fis. l. 1. § an bona. cū si. Et per hoc collige ꝙ vbi ille cui datur electio infra certum tp̄s faciēda, negligit eligere: ad aliū ptās deuoluitur eligēdi: siue detur electio ab homine. ff. de leg. 2. statuliberum. § Stichū, siue à lege, vt hic, & de p̄b. c. si pluribus. li. 6. de ele. ne pro defectu. li. 6. cū si. Vnde facit ad decisionem q̄stionis, quæ fieri posset, vtrum mora in hoc casu tp̄e lapso purgari possit? Et dicas ꝙ nō: quia cū per lapsum eius ad alium eligendi potestas sit trāslata, in eius p̄iudiciū alius cōsiliū mutare nequibit. ff. de reg. iur. nemo pōt, & eo. tit. c. mutare. li. 6. & arg. de ele. c. cōstōnē. § insuper. cle. 5. & vr̃ expressum ff. de fideic. li. l. Thais ancilla. § infra, & super hoc vide quòd plene not. de cōces. p̄b. c. cū ei quē. cle. 5. pro hoc ēt facit q̄d no. Car. dicto c. quàm sit. Sed pone, ꝙ ille qui poterat optare, eligit vnū, puta taxationē decimæ, post adhuc existēs intra decē dies vult variare & eligere residuū, vel eꝯ: poterit ne? Vr̃ ꝙ sic. arg. ff. de act. emp. & vē. l. si sterilis. § vlt. de li. leg. Aurelius. § pen. de procu. c. licet. lib. 6. cum si. Sed ꝯrium dicas: quia per elect. de vno ex his facta semel ius in alio alteri q̄sitū remanet: quare nō est locus variationi, vt sup. proxi. dixi, & ꝓbatᷣ ff. de op. leg. l. apud. de leg. 1. serui. de ele. c. nulli & cap. ab eo. lib. 6. & quia quòd semel placuit, &c. ff. de neg. gest. l. Pomponius, de reg. iu. q̄d semel. lib. 6. 8. q. 2. dilectissimi. cū si. ad hoc ēt facit q̄d not. per Cōpost. de rescri. capitulū in gl. magna. § sed quid si ꝯ beneficia. Et hoc verū intelligas: nisi eligēs in eligendo fuisset deceptus: puta persuaso sibi ꝙ taxatio decimę erat maior, & illā elegit, vel ꝑsuaso sibi ꝙ residuū maiꝰ erat, cū esset minus, & illico elegit: quia adhuc eligere poterit arg. ad hoc ff. de adul. l. si maritꝰ. § vl. de opt. leg. l. 2. ex. de p̄sum. quia verisimile, sic sentit Host. in fi. de cōces. p̄b. q̄a cunctis. circa fi. in ver. extantib. Supradicta aūt vera dicas vbi ius eligēdi cōpetit de p̄senti vt hic: secus si in tp̄e mortis alicuius sit collatū: q̄a tunc variare pōt habēs eligere. Sic nō obstat ff. de leg. 2. l. vnū ex familia. & l. cū pater. § à filia. Et ad arg. in ꝯriū allegata patēs est rñsio: q̄a in l. si sterilis, oblatus alternatiue ad habitationē domus emptæ p̄standam, vel decē, singulis annis semel vel pluries: vnū de illis p̄stando eligens, in reliquo nō trāstulit ius eligendi in creditorē: quare variare pōt, & aliud soluere: naturæ obligationis alternatiuæ satisfaciēs, q̄ variātē admittit. ff. de ver. obl. l. eū qui. cū in alternatiuis sit electio debitoris. ff. de cōtrah. empt. l. si emptione. § si emptio. de iure do. l. plerunque. § vlt. extra de rescri. c. inter cætera. de reg. iur. c. in alternatiuis lib. 6. hic aūt secus: q̄a semel vnū eligendo reliquū fecit aduersario effectualiter applicari. l. Aureliꝰ. § pen. nō obstat. ibi. n. nō agitur de semel eligēte variare volēte: sed de test. pro parte approbāte vel pro parte nō approbāte: quare potius casus est dissimilis q̄ ꝯrius. c. licet. nō obstat: quia ibi variatio admittitur: quia fit sine alterius p̄iudicio, & in illo prima voluntate manente, hic aūt non ita. Vel potes ad hæc ꝯria & similia respondere si vis, vt not. per Dynum de reg. iu. c. mutare. & c. quod semel. li. 6.

Mora purgari non pōt ab eo qui intra tp̄s non elegit taxationē decimæ vel residuum.

Eligere habēs taxationē decimæ vel residuum intra decē dies: si vnum elegerit, licet adhuc intra tp̄s existat, variare nō poterit.

h ¶ Et hoc.] quarta pars, & expone, hoc scilicet quod dictum est, vt habentes annalia possint vel taxationē decimæ, vel residuum eligere infra decē dies, & quòd aliàs in beneficiatum electio transeat ipso iure.

i ¶ Et partibus.] id est, regionibus.

K ¶ Maiora.] beneficia maiora dicūtur ep̄atus, vel archiepiscopatus, vel patriarchatus, aliter respectiue minora dicuntur, sic not. Host. de præb. c. maioribus.

l ¶ Taxata.] sed an semel taxatio facta augmētū vel diminutionē recipiat ex fructuū augmēto vel diminutionē? Vide si placet q̄d not. de deci. c. si bñficiorū. cle. 5. Pone igitᷣ ꝙ maiora bñficia reperiuntᷣ taxata, nō minora, vel eꝯ: vel reperiuntᷣ aliqua minora taxata, non tñ oīa, hēt ne locū q̄d dr̃ in parte p̄cedēti, & hic seruari mandatᷣ? Vr̃ ꝙ nō: cū hic textus ad hoc vt seruetᷣ, in § p̄cedēti videatᷣ exigere, ꝙ maiora & minora bñficia sint taxata ob copulatiuā, q̄ de sui natura exposcit omniū copulatorū existentiā. ff. de condi. insti. l. si hæredi. de verb. oblig. si quis ita stipulatus. extra de rescri. ex parte. § Sed ꝯ dicas: quia sufficit ꝙ illud bñficium de cuiꝰ fructuū ꝑceptiōe agitᷣ, sit taxatū, licet nō alia. & expone, maiora & alia. i. de quorum fructuū perceptione cōdemnatur, & hāc credo fuisse mentē conditoris huius

Copulatiua oīum copulatorum existentiam exposcit

vero ecclesijs & partibus, in quibus decimarum taxatio non est facta, seruetur quòd fructus a & obuentiones beneficij tunc b vacantis, quod c† decimam soluere d consueuit, per medium e diuidantur: quorum medietatem hebeat is, cui annalium † per alterum de prædictis f modis perceptio est concessa: Reliquā vero medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum pro sustentatione g sua, & alijs h ecclesiæ oneribus sup-

huius capituli ꝓuidere volentis habentibus fructus percipere, & ipsi bñficio: aliàs sequeretur absurditas, ꝙ ꝑꝑ vnum modicum beneficium quod in religione reperiretꝰ nō taxatum, in alijs taxatis ꝓuisio huius decret. foret inualida, & expones textum vt dixi. vel expones, & pro vel: nec est hoc nouum: quia sępe cōiuncta pro disiuncta, & econtra ponitur. ff. de verb. sign. l. sæpe. C. de insti. & substi. generaliter vel dicas ꝙ hæc copulatiua nō exposcit omnium copulatorum existentiam: cum alterum ex eis tantum sufficiat ad rē de qua agitur explicandam.

Cōiūcta ꝓ disiuncta ponitur, & econtra.

† Alias, quos.

a ¶ Fructus & obuentiones.] denotare vr̄ differētiam inter fructus & obuentiones: cum per copulā, &, coniungantur, quæ de sui natura diuersa copulat. ff. de leg. 3. l. ea tñ adiectio. de hær. instit. si ita quis. Vnde pōt nō incolorate dici, ꝙ licet in fructu cedant regulariter omnia, q̄ ex terra nascuntur, vel ipsa alimentātur. ff. de vsu. l. in pecudum, & l fructus obuentiones tñ dici possunt, quæ ex facto hominis proueniunt: vt puta oblationes, funeralia, & ex sigillo vel alio emonumēto curiæ, beneficij, & similia proueniunt, argu. extra de ele. vbi periculū maius. §. prouisioni lib. 6. & eo. tit. statutum. cle. 5. & ff. de verb. signi. l. lege obuenire. cum similibus.

Et, de sui natura copulat diuersa.

b ¶ Tunc vacantis.] id est, quod vacare tunc continget, cum de perceptione fructuum eius tractabitur.

c ¶ Quod.] s. beneficium. aliàs est in littera, quos: & expones, quos, scilicet fructus & obuentiones.

d ¶ Soluere consueuit.] siue habeas quod, siue quos, est sensus, ꝙ diuisio solum fiat de fructib. cōsuetis decimari, vel fiat de fructib. beneficij, quod in decima dari pro fructib. consueuit. Quid ergo erit si bñficiū vacans nihil dare in decima consueuit de aliquibus fructibus: vel q̄d si de cęteris cōsueuit, & nō de alijs: fiet ne tūc nulla, vel de nō cōsuetis aliqualis diuisio? Vr̄ ꝙ nulla: sumpto argō à contrario sensu in iure fortissimo reputato 15. q. 3. ex eo. extra de his quę fi. à ꝑla. cū Apostolica in fi. ff. de testa. l. qui testō §. mulier. cum si potissime, quia inf. in parte penultima punitur percipiens vltra hæc statuta. Sed si hoc sit verum, summam iniquitatem vr̄ continere in hoc ista constō, ꝙ consuetudo, statutum vel priuilegium ex rationabili cā inducta pro fructib. applicādis alicui personæ vel vsui, ad tempus beneficiorum vacantium sit caritura effectu absque culpa illius, saltem in beneficijs, quæ nihil pro decima soluere cōsueuerunt, vel in illis fructibus de quibus decima per bñficium solui non consueuit: & constō principis dēt esse rationabilis, nō iniqua, iuris alieni non sublatiua. 4. dist. erit aūt lex. & q̄ consuetudinem vel statutum pro alio inductam non vr̄ tollere, nisi hoc spāliter exprimat. de cōsti c. licet. lib. 6. quod hic nō facit, vt dicam in parte vltima: quare dicam hic cessare debet argūm à contrario sensu, vt euitetur iniquitas, absurditas, & iurium contrarietas. C. de epi. & cle. l. conuenticulam. not. extra de fo. comp. c. significasti. vel subaudiri debere ad textū verbum, maxime, vt maxime fiat diuisio fructuum beneficij consuetorum decimari, & consueti decimam soluere. idem tñ de alijs & alio. & ꝙ ideo de talibus fructibus & de tali bñficio quod hic dr̄, fuerit introductum ad tollendum dubium, quod fieri posset, an annali perscepturus posset illā decimam eligere vel totum residuum. arg. § pręcedētis. Sed ꝯrium est vt hic vides: & pōt esse ratio propter defectū taxationis. Si quæras à me qui sunt fructus de quibus non cōsueuit decimā soluere beneficiū, tu met facto ipso discernas; nam tibi super incerto à iure nō determinato quærēti certum nequeo dare responsum. extra de spon. c. de muliere. C. de transa. vt responsum. Sed si quæras, qui sunt fructus de quibus ecclesia nō tenetur soluere decimam: Rñdeo ꝙ illi, qui ex iuribus sequentibus & similibus colligūtur. extra de deci. cap. nouum genus, & cap. ex parte. 16. q. 1. cap. quę sti. & hæc de decima, quæ debetur ex præcepto ecclesijs parochialibus. Sed de decima, quæ debetur Papæ, si quæras qui fructus ab illa sunt liberi: potest non improbabiliter dici, ꝙ omnes illi, qui spectant ad locum, qui non cadit in nominē bñficij, vt colligitꝰ de ꝑb. c. ꝑ litteras, de reli. do. quia cōtingit. cle. 5. & est rō: quia in vsus quotidianos personarū miserabiliū hēnt expendi. Et eadē rōne forte idem de fructibus, qui dātur pro quotidianis distributionibus. arg. extra de magistr. c. vlti. in fi. vel pro quibus nō posset canonica portio exigi. extra de test. c. de his de sepult. in nostra.

Constitutio principis non dēt esse sublatiua alieni iuris.

Responsum certum super incerto dari nequit.

† Aliàs, annualium.

e ¶ Per medium.] attende hic æqualem distributionē factam, conditor. n. canonis volens habentem fructus vel annalia percipere, fore ipsorum participem, ne effectu priuaretur consuetudinis, priuilegij vel statuti: & beneficiatis prouidere volēs, vt ecclesiæ debitis seruitijs non fraudentur; nō sic æqualē participationem potens facere in beneficijs non taxatis, mediam adinuenire & statuere curauit. argu. ff. de vsufru. l. etiā partis. de verbo. signi. l. nomen filiarum. §. portionis, & de pet. hære. sed & si lege commissaria §. adeo, & §. quod autem, si pars hæred. pe. l. antiqui. insti. quibus ex cau. ma. non licet. §. cum ergo.

f ¶ De prædictis modis.] scilicet consuetudinis, priuilegij, vel statuti.

g ¶ Pro sustentatione sua.] subaudi, & suorum. 50. di. c. studeat. in fi. extra de rescrip. cum adeo. cum ibi not. & arg. ff. de admi. tu. cum plures. §. cum tutor. cum similibus.

h ¶ Alijs ecclesiæ oneribus.] Puta onerum episcopaliū soluendorum, & hospitalitatis tenendæ. de sup. negli. prælaꝰ. sicut de pręb. de monachis, & cēsus ecclesiastici exoluendi. de censi c. 1 & similiū. Sed hic quæro, vtrū alia pars dimidia, quæ applicatur habenti percipere annalia, penes eum remaneat absq; onere aliquo? Vr̄ ꝙ non: quasi illa dimidia fructuum sola intelligatur, quæ restat deductis oneribus ex eadem, extra de offi. ordi. c. præsenti. §. porro. lib. 6. & arg. C. de fruct. & lit. expen. l. 1. nam qui sentit cōmodum, sentire debet & onus. de reg. iur. c. qui sentit. lib. 6. & ff. eo. tit. l. secundum naturam, non. n. ferendus est qui lucrum amplectitur, onus aūt subire recusat. C. de cad. tol. l. vnica. § pro secundo. In contrarium aūt expresse videtur ꝑ hunc textum, per quem dimidia fructuum expresse beneficiato dimittitur pro sustentatione sua, & pro alijs oneribus supportandis: quasi ad illa videatur solum beneficiatum adstringere: & per consequens aliā dimidiam habentem percipere, releuare. ff. de leg. 1. l. in ca. turpia §. vlti. & l. si hæredes de leg. 2. l. si pluribus. §. 1. & l. legatorū petitio. §. 1. ad Treb. l. quotiens, & l. non nunq̄. Et pōt ratio huius esse 1: quia cum ante hāc decre. ille integraliter sibi fructus appropriaret: & nunc dimidiam perdit: in hoc quoque grauatus videatꝰ ab oneribus releuatus. arg. ff. de iureiu. l. eū qui. C. de cupres. ex lu. daph. l. 2. lib. 11. Si n. ad alia decr. conditor. illum pro parte constringere voluisset, hoc vtique expressit. arg. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica. §. finautē ad deficientis. Qualiter ergo secundum

1 Ista rō est bona: q̄a principis cōstō interpretāda est, vt minus ꝑ lædat ius aliorū. ca. nunc venio 9. q. 3. opti. glo. in ca. audiat. d̄ re sponsa. & tex. in l. 2. §. si qs à principe. ff. ne quid in loco publico. Fon.

eundum hoc respōdebis iuribus in cōtrariū allegatis? Dicas, ꝙ decr. p̄senti. §. porro. & iura similia non obstant. loquuntur enim vbi quis in totum sibi fructus applicabat ex aliqua causa, vt intelligantur deductis oneribus: cū non reperiat̄ alius ad supportāda onera adstrictus pro aliqua parte emolumenti, quā percipiat: hic autem secus. arg ad hoc ff. de vsufru. leg. l. vlt. Alia iura non obstāt, de quibus colligitur habentē emolumentum sentire debere & onus: quia hoc verū, nisi ex dispositione iuris vel hominis alius ad supportandū onera sit adstrictus, sicut est h c, vt patet per iura allegata, & arg. ad hoc. ff man. l. si hæreditatem. §. 1. C. de inoffi. test. l. quoniā in prioribus Quid ergo in §. præcedenti, vbi nec habens annalia, nec beneficiatus expresse adstricti reperiuntur ad supportāda onera: dices ne ꝙ habēs annalia pro taxatione decimæ vel pro residuo, q̄ vel ꝙ habere eligit, teneatur onera subire? Vr̄ ꝙ sic, per iura allegata pro ista parte in quęstione p̄cedēti. Sed forte contrarium verum est: nam cum ipse prius integros fructus receperit antequā hæc decr. esset cōdita quo casu ad onera tenebatur per §. porro. & probatur per §. qui sequitur, sublata sibi per hanc decr. integritate fructuū, subducta videtur ab eo onera. arg. ff de vulg & pup. subst. l. & contra tabulas de leg. 3. l. vlt §. fi. quia si ipse. vbi dimidiam fructuum facit suā, non tenet̄ ad onera. arg huius textus & aliorū iuriū. s̄. pro xi alleg. eadē ratione non tenetur vbi taxationem decimæ vel residuum eligit: vt prædicto §. cum illa. vel illud minor vel minus esse possint ista dimidia: & licet ibi maior vel maius possit esse, adhuc vr̄ idem dicendum: cum enim taxationem decimę possit eligere certum est, vt videtur ꝙ decima videtur absque omni onere, & apud eligentes illā absq; onere remanebit. Et si dicas, quare vbi residuum eligit, pro illo ad onera non tenetur saltem pro rata. cū si omnes integros fructus perciperet, ad omnia teneret̄, maxime si supponatur residuum decimæ plus valere, quàm ista dimidia? Potest dici ꝙ ideo, quia ex beneficio huius canonis potest illud eligere quod ab omni diminutione dēt esse extraneum. in corpore auth. constit q̄ de dig. §. illud. coll. 6. & quia ius habet constitui vniforme: vnde si pro decima electa non tenetur, ergo nec pro residuo, vt vr̄. arg C. de tēp in integ. resti. l. superuacuā. aliàs si contra diceres, posset cōtingere priuilegium, consuetudinē vel statutum esse derisoria, & omni carere effectu: quia tanta possent esse onera quæ præponderarent fructibus pro taxatione decimæ, vel pro residuo ad tēpus tantummodo percipiendis: q̄ quidē onera, totum statum perpetuum beneficij, & per consequens ipsum beneficium concernunt. secundū præmissa, si bene attendas effectus, dicti §. porro. p̄ hoc c. videtur hodie sublatus: & vtinam super hoc maior declaratio foret facta.

portandis. ¶ Quòd [a] si alter de prædictis [b] præfata [c] medietate noluerit [d] esse contentus, altero contentari volente [e], pars nollentis transeat ad [f] volentem †: & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos [g], eidem beneficio congrue [h] faciens deseruiri, ac eius supportans † onera [i] consueta [k]: Et [l] si quicquam aliquis prædictorum [m] vltra [n] præmissa perceperit [o] illudque [p] his ad quos [q] pertinebit infra [r] mensem non restituerit [s]

a ¶ Quòd si alter.] Quinta pars.

b ¶ De prædictis.] scilicet habenti percipere annalia vel beneficiato.

c ¶ Præfata medietate.] fructuum scilicet & obuentionum beneficij.

d ¶ Noluerit.] contra dispositionem & distributionē æqualem. § præcedente.

e ¶ Volente.] pœna ergo consequens locū habet, cū vnus non vult, & alter vult: vbi ergo vterque nollet dimidia fore cōtentus, pęna nō vendicet sibi locum, puta si super maiori vel minori parte cōuenirēt argu. ad hoc. ff. de nou. ope. nun. l. 1. §. & post.

f ¶ Ad volentem.] per hoc patet effectū cōsuetudinis priuilegij vel cōstituti, totaliter quo ad fructus annales tolli ex non obseruantia seu trāsgressione dispositionis huius decr. quasi non debeant illorū gaudere beneficio, q̄ cōtemnēdam legem censuerūt. arg. C. de iure delib. l. vlt. §. si vero post quam. & aliàs priuilegium vel statutū tollitur per abusum vel non vsum. extra, de cō sti. cum accessissent. de pręb. pro illorum. ff de nūdi. l. 1. no extra de deci. suggestū. Sed hic quæro, vtrū pœna hic apposita locū habeat cōtra illū, q̄ dispositionē factā in §. p̄cedēte, nō seruat, vt q̄a habens annalia percipere, nō vult cōtentari taxatione decimæ, nec residuo? Vr̄ ꝙ sic, quasi vtrobique sit eadem ratio Sed ꝯriū dicas, tū quia hæc pęna statuitur mero casu ꝯ nolentē esse contentum dimidia, vt patet per hunc textū: ergo ad casum alium non extendam. arg. de elect statutū lib 6 ff. de pœn. leg. interpretationes 2. Tū q̄a in casu §. præcedentis contra non seruantē eius dispositionē est certa pœna ibidē inducta igit̄ ista non erit cumulanda, cū illa p̄ se sufficiat. arg ad hoc extra de iudi at si clerici 81. dist. c. presbyter. aut diaconus & q̄a semel afflicto. & c 7 q. 1. cū percussio. C. de epis. audiē. l. tā dementis. & quia contenti debemus esse pęnis legibus comprehēsis. ff. de verb oblig. l. si ita stipulatus.

g ¶ Vniuersos.] & sic vides emolumentum abdicatū a non obtemperante applicari obedięti, & hoc inducit malum inobedientiæ, & virtus obtēperantiæ. arg. extra de postu. prælat. ad hoc. ff de re mil l 3 §. in bello

h ¶ Congrue quasi dicat debite, iuxta morē & qualitatū & facultates beneficij. arg. ad hoc ff. de ali. leg. l. cum alimenta. extra de æta & quali. cap. ex ratione. de appella. peruenit. de elect. cum ex eo. § porro. li. 6.

i ¶ onera.] de quibus dixi in parte præcedenti.

K ¶ Consueta.] intellige consueta iuxta morē dudū rationabiliter obseruatum, vel ab initio institutū. extra de cen si. c. 1. & c peruenit. cū ibi not 18. q. 2. Eleutherius. vel intellige, consueta, scilicet de iure. vel intellige, s. de iure imponi, licet aliàs nō fuerint p̄stita puta pro procuratione ratione visitationis vel delegatorū, seu nūtiorū sedis Apostolicę occasione debita, extra de censi cum instantia. de præscr. cum ex officij. ad insolita ergo vel ratione institutionis vel tēporis iure, iste non tenebitur, sicut nec alius beneficiatus. extra de censi. prohibemus. & cap. præterea.

l ¶ Et si quicquam.] Sexta pars

m ¶ Prædictorum.] scilicet habentis annalia percipere vel beneficiati.

n ¶ Vltra præmissa.] idest, vltra taxationē decimæ vel residui in bñficijs pro decima taxatis, in §. & hoc.

o ¶ Perceperit.] scire debet quod suū non est ad aliū pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur.

p ¶ Illudque.] scilicet præceptum vltra præmissa, vel eo non obstante æstimationem. arg. ff. de condi. fur. l. in re furtiua extra de de transact. veniens.

q ¶ Ad quos pertinebit.] iuxta dispositionem dicti §. nos. & §. & hoc.

r ¶ Infra mensem.] intellige vt in calendario cōputandum extra de sup. negl. prǣl. licet. & si qui dies de illo lapsi erant, supplebuntur de sequenti, vt not. Gar. in simili de elect. cupientes. & c. quàm sit. lib. 6.

s ¶ Non restituerit.] scilicet quantū in eo est si enim per ipsum non steterit quominus restituerit, tunc pro restituente habēdus est. arg. ff. de cōdi. & demon. l. iure ciuili.

† Et sic vr̄, ꝙ portio accrescat pso. næ, cū tñ Legistæ dicāt portionē nō personæ, sed portioni accedere. l. si totā. ff. de acqui. hered. l. hæc scriptura. §. si ff de cō di. & de mon. Fō.

†Sunt n. aliqñ cō siderāda contingere pos- sunt. l seruo. ff. de adi le ga. § liber tas. insti de sing. reb p fi- deic. re. Font.

† Not. ꝙ portio accrescens transit cū suo onere. l. vnica sup. al leg. ibi Bal. tractat materiā iuris accrescēdi. & Ludo. Rom. subtiliter in l. 1. C. qñ nō pc. par. pe. ac cres. Fon.

2 Addo. §. pœnæ. de pænit. dist. 1. facit l. cum quidā. ff. de liber. & posth. l. fi. C. de interdi. ma. glo. cap. 1. de tēp. ordi. lib. 6. licet allegetur in ꝯriū, & male, vt patet ex fine ipsi⁹ gl. & vide q̄ ibi di- xi. Font.

ciuili. de re iud. l. in iure. C. de inst. & substi. l. 1. extra de eo qui mit. in poss. cap. 2 de re. iur. cum non stat. & c. imputari. lib. 6.

Voluntas sola non sufficit, ubi factũ requirit.

a ¶ Cum effectu.] quasi realiter, vt innuat ꝙ nõ suffi ceret obligatio verbalis facta de restituendo: q̃a vbi opus est facto, sola volũtas non sufficit. extra de eo qui mit. in pos. c. 1. & ibi not. vt lit. nõ cõtest. c. quoniã § in alijs. ad hoc ff. de re iud. l. 4. § ait prætor. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. sicuti. § si voluntate. cum similibus. Et verba accipienda sunt cũ effectu. ff. ne quis eũ qui in ius l. si per aliũ. § docere. quod quisque iur. l. 1. § hæc autem verba. ext. de cler. nõ resid. cap. relatum. & hoc etiam bene denotat verbum, restituat,

† al. ita: à pontifica. honore, & ingres. su ecclesiæ nouerit se suspensum.

cum [a] effectu: eo ipso si episcopus vel superior [b] prælatus fuerit, à † pontificalibus [c] & ingressu [d] ecclesiæ sit suspensus: Si autẽ capitulum [e], vniuersitas, vel collegium, interdicto [f] se nouerint (donec [g] prædicta cum integritate restituerint) subiacere [h]. Si vero aliqua [i] singularis persona ecclesiastica vel mun- 10 dana id fecerit: [k] excommunicationis [l] incurrat sententiam ipso facto, à qua sine restitutione [m] præmissa præterquam in mortis articulo [n] minime absoluatur [o]: Non obstantibus [p] quibuscunque [q] priuilegijs vel indulgen- 20 tijs, aut contrarijs consuetudinibus, & statutis, iuramento [r] †, con-

quod de sui natura plenam habet significationẽ. ff. de vsur. l. videamꝰ. § in Flauiana. de verb. sig. l. restituere.

b ¶ Superior prælatus.] vt archiepiscopus vel patriarcha. & sic vides ꝙ in paritate delicti, in pęnis mitius agitur cum episcopo vel superiore, quàm cũ alijs, & hoc ꝑꝑ dignitatẽ põtificalis officij. de offi. deleg. c. q̃a pontificali. lib. 6. & quia in pęnis infligẽdis deferẽdũ est, & c. extra de offic. deleg. pastoralis. & super hoc vide quod not. 40. dist. c. homo Christianus. & clarius ex de iureiur. c. cum quidã vbi not Bernar. ꝙ in pęnis pecuniarijs plus punitur maior quã minor: sed vltimũ confundi vr̃ per l. quædam. ff. de pęn. vbi militi artem ludicram exercenti, aut se vendi tamquam seruum patienti, pęna capitalis imponitur, quæ pagano talia facienti minime imponeretur, vt ibi. Sed illud speciale põt dici in odium militis tale quid perpetrãtis, ꝑ qđ ab exercitio militari, & sic à defensione reipublicæ hẽt abdicari, ob quam se morti exponere, & mortẽ non vitare tenebatur. ff. ex qub. cau. maio. l. pen. cũ ibi not. & in corpore authen. de mand. princ. § vl. coll. 3. & ob quam pater filium, & filius partem potest interficere sine pęna ff. de reli. l. minime.

c ¶ A Pontificalibus.] idest ab illis quibus põt dici põtifex: & sic celebrare Missam cum mitra & baculo nõ poterit: nam suspensus ab istis, prohibet̃ ab his quæ sunt sibi aliàs vt pontifici permissa, & depẽdentib. ab eis, puta ab ordinũ celebratione, frõtis chrismatione, basilicarum seu virginũ cõsecratione & similibus: nõ autem ab alijs, puta à missę celebratione sine ornamẽtis pontificalibus, baptizare, pænitentias dare, & alia q̃ cõpetunt rõne sacerdotalis officij. sic sentit Cõpost. de consuetud. cum dilectus. & Ber. de offic. deleg. sane 2. aliq̃ñ tñ suspenditur à sacerdotali officio, vt dicto c. sane. & tunc nec ista posset facere, nisi in pęnæ impositione sibi permitterentur. de corpore vitiato, ca. significauit. Sed pone aliquem suspensum ab officio sacerdotali: poterit ne vti põtificali, & alibi quã in Missa? Videretur ꝙ non: quia interdicto vno, oĩa interdicta sibi censentur, q̃ sine illo explicare nõ posset. de reg. iur. c. cum quid prohibetur. lib. 6. sed sine sacerdotali officio impleri non potest pontificale. de exces. ꝑla. ex litteris. circa finem.

d ¶ Et ingressu ecclesiæ.] à q̃b. videat̃ ꝓhibitus, cui talis ingressus interdicit̃, habes de sent. excõ. c. is cui. li. 6. & vide sup hoc qđ not ꝑ Inn. & Host. de sent. excõ. sacro. & ꝑ Guli. de offi. deleg. q̃a pontificali. lib. 6.

Capitulũ caret anima, & ex cõicari nõ potest.

e ¶ Capitulum.] hoc verbum & duo sequentia nomina sunt intellectualia aĩa carentia. & ideo excõicati proprie nõ possunt, de sent. excom. Romana. § in vniuersitatẽ. lib. 6. illa enim sñia de se animã ligat. extra de reb. eccle. nõ alie. c. si quis presbyterorũ. In his aũt quæ facti sunt, coguntur facere capitulum, vniuersitas, collegium, per compulsionẽ mẽbrorũ suorũ. arg. C. de appari ꝑfec. præto. l. cornicularij lib. 12 de excu. mu. l. maximarũ. lib. 10. de hoc not. dicto cap. Romana. & Compost. de rescrip. eamte.

f ¶ Interdicto.] scilicet ecclesiastico, de cuius trãgressione fatis cauetur. de exces. præla. tanta. & per talẽ sñiam interdicti, ligati dicunt̃ singuli ꝺ capitulo, vniuersitate, vel collegio, vt ali cubi audire diuina nõ possint, nec ecclesiastica recipere sacramẽta. de sent. excõ. c. si sententia. § cum vero. lib 6.

† Nisi etiã hoc fuisset expressum per clausulã generalẽ, non obstantibus, nõ tolleretur iuramẽto firmata. habes glo. in c. cum non deceat. de elect. lib. 6. & in uerbo, pacta. cle. du dum. de sepul. ui. de quod ego utrobique di. xi. Font.

g ¶ Donec prædicta.] innititur à contrario sensu, ꝙ statim restitutione integraliter facta esset talis suspẽsionis & interdicti sentẽtia relaxata. i. ad hoc arg. ff. de postu. l. puto. & 81 dist. c. si qui sint. ubi de hoc. Sed ꝯ̃riũ dicas, ꝙ ẽt post restitutionẽ est necessaria relaxa- 30 tio sententiæ, cũ in dubiũ possit reuocari restitutionis integritas: sic notat Inno. de æta. & quali. c. cũ bonę.

h ¶ Subiacere.] in hoc casu & sequenti hæc decret. est canon sententiæ latæ.

i ¶ Aliqua.] intellige quæcunque & qualiscunq; sit, cum indefinite loquatur. de priui. quia circa. 19. dist. si Romanorũ. ff de leg. præstan l. 1. § generaliter. & quia hic agitur de incurrenda sententia excõicationis, quæ in dubio tanquam in tutiori lata, præsumi debet in quemcunque. de cler. excom. mi. illud § licet.

40 k ¶ Id fecerit.] idest, vltra ꝑmissa aliquid ꝑceperit.

l ¶ Excõmunicationis.] scilicet maioris. illa enim in dubio inflicta videtur. de sent. excom. si quem.

m ¶ Sine restitutione.] ergo cũ illa absolui poterit. arg. 25. dist. qualis. extra de præsumpt. nonne.

n ¶ Mortis articulo.] iste casus semper excipitur etiã ubi sedi Apostolicæ absolutio reseruatur. de sent. ex cõ. non dubium.

o ¶ Minime absoluatur.] intellige ꝑ ordinariũ, q̃ talem absolutionẽ poterit impendere restitutionẽ faciẽ- 50 ti cũ hoc Papa sibi non reseruauerit, de sent. excõ. nuper. Sed pone ꝙ ordinarius absolutionẽ talẽ impẽdit restitutione non facta, proderit ne talis absolutio? Vr̃ ꝙ sic, licet iniusta arg. de sent. excõ. venerabilib § ubi aũt li. 6. Sed in ꝯ̃riũ multũ urget iste textus prohibẽs absolutionẽ impendi, cũ dicit, minime. & nullo modo sine restitutione, ergo factũ ꝯ̃ legis prohibitionẽ non tenebit, licet nõ sit adiectũ ꝙ factũ ꝯ̃ non tenet. C. de legi. non dubium. 21. q. 2. imperiali. sic sentit Gul. in 60 sñia lata. de offic. ord. Romana. § fi. licet Ber. aliter in eis sentiat. & ad hoc vide quod not. Host. de priuileg. volentes. in verbo, non præsumat. lib. 6.

I Vide hic Ioan. Cald. in tract. de eccle. interdi. ult. membro, col. fi. Fõ.

p ¶ Non obstantibus.] Septima pars. Hanc clausulã fore referẽdã dico ad oĩa præcedentia. arg. ff de leg 1. talis scriptura § ult. extra de appel. c. inquisitione & c. scđo requiris. & ista nõ obstantia tollunt effectũ taliũ ut saltem in aliquo obstare non possint huic decre. & dispositis per eam. arg. extra de rescript. cum aliquib. ubi de hoc dixi li. 6. & ad hoc de elect. c. ubi maius. § cæterum. circa fi. de offic ord. c. quia plerique. eo. lib.

q ¶ Quibuscunque.] idest sub quacunque forma uerborum concessis.

r ¶ Iuramẽto.] arg. ꝙ Papa sup iuramẽto ꝑstito ex cã posset dispẽsare uel disponere tãq̃ ille cuiꝰ auctoritas in

firmatione [a] sedis Apostolicæ, aut aliqua quacunque [b] firmitate uallatis, quæ omnia [c] quo [d] ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus †, & nullius deinceps esse uolumus firmitatis [e]. Nulli [f] † ergo, &c. nostræ cōstitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis & uoluntatis, &c.

TITVLVS II.

De maioritate & obedientia.

¶ *Quia multi assumebãt dominium & se creari faciebant Potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ, & alijs locis hic nominatis: qui sunt de patrimonio Ecclesiæ Romanæ, inhibetur, ne tales decætero assumantur, neque illis tamquam talibus obediatur, & quòd nullus huiusmodi præeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia sedis Apostolicæ. Et si sint aliquæ ciuitates, quæ habeãt ius eligẽdi tales capitaneos per sedem Apostolicam cõfirmãdos, uetat Papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tamquã talibus præstetur obedientia.*

CAP. VNICVN.

Ecclesiæ Romanæ suorumque [g] fidelium dispendia [h] dissimulare non possumus, quin postquam nobis cognita [i] fuerint, aduersus ea opportunis [k] remedijs occurramus. Attẽdentes [l] igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis [m] ciuitatibus [n], terris, castris, intra patrimonium [o] beati Petri in Tuscia, comitatum [p] Sabinæ, & terram [q] Arnolphorum constitutis eidem ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorundẽ, & diuersorum tam nobiliũ, quàm ẽt aliorum vsurpato [r] regimine prouenerũt [s], & volẽtes super hoc in posterum [t] eorum dispendijs præcauere: Omnibus [u] & singulis co-

in illo intelligitur excepta. arg. ff. ad municip. l. Imperatores, extra de iureiur. c. venientes, & super hoc vide quod not. eod. tit. c. quanto.

a ¶ Cõfirmatione.] intellige ẽt ex certa scientia: tum quia generaliter loquitur, tum ẽt pp verbum, quacũque, quod sequitur.

b ¶ Quacunque firmitate.] puta pœnæ adiectione, pignorum datione, fideiussorũ vel obsidiũ obligatione, vel alia simili.

c ¶ Quę omnia.] s. priuilegia, indulgẽtias, consuetudines, statuta, iuramenta, confirmationem, & infirmitates quascunque.

d ¶ Quo ad hoc.] s. in hac decr. statuta, quãto ergo ad alia in hoc c. nõ expressa, talia intelligũtur cassata nec sublata. arg. ff. solu. matri. l. cum dotem. & l. si vero. §. si socero. in lib. feud. de reg feu. c. 1. & hoc facit pro ijs q̃ not. sup. in. §. & hoc.

e ¶ Firmitatis.] Not. Papã posse tollere ex causa talia de quibus hoc dicitur, & simile de elect. quia sæpe, cũ similibus. huius ratio põt esse, quia in omni consuetudine vel statuto, & in iuramento semper intelligit̃ principis auctoritas excepta. 10. col. de prohi. feu. alie. l. imperialẽ. §. vlt. & dixi sup. in verbo, iuramento.

f ¶ Nulli ergo.] super hac clausula dic vt dixi in decr. Execrabilis. in fine. Zenze.

Ecclesiæ Romanæ.] Diuide istam decre. in partes quattuor. In prima cõstitutionis causa seu ratio præmittitur. In secunda facti prohibitioni subijciendi recitatio subiungitur: ibi, Attendentes, &c. In tertia constitutio prohibitoria super creatione officialium B. Petri, vel creatorum habentium per sedem Apostolicã confirmari, annectitur: ibi, Omnibus & singulis, &c. In quarta factum in contrarium irritum decernitur: ibi, iuxta fin. §. Decernentes, &c.

g ¶ Suorumque fidelium.] collige hic dominum temporalem posse & debere se opponere pro conseruando iure suorum subditorum. arg. ad hoc ff. de dolo. l. cum quis. extra de ordi. cog. cap. 2. de resti. spol. cap. 1. de appel. dilectis. in tantum quod ipse guerram mouere t potest contra Dominum temporalem opprimẽtem iura sui subditi, si requisitus iustitiam de illo facere negligat, vel recuset. 23. q. 2. c. dñs. sic no. Inn. & Hist. dicto, c. dilectus, & Host. de treuga & pa. c. 1. & cõtra subditi opponere se possunt, si eorum dominus alteri se subijcere velit, quod eorum interest dominum suũ alteri non subijci, ne cogantur plures dominos habere. arg. 10. col. de phib. feu. alien. l. imperialẽ. §. præterea ducatus, super quo vide q̃ not. Hosti. de maio. & obedien. dilecti. & Inno. de prescrip. auditis.

h ¶ Dispendia.] idest damna. simile de rescrip. di spendia. vt lite pend. dispendijs. lib 6.

i ¶ Cognita fuerint.] super ignoratis. n. vel ignotis non possunt opportuna remedia adhiberi, ne ante iuris, quàm personę vel facti ratio habeatur. ff. de iure codicil. l. quidam referunt. Sicut nec sup incerto dari potest sententia vel responsum. 11. quæstio. 3. graue. C. de transactio. l. ut responsum. extra de spon. cap. de muliere.

k ¶ Opportunis.] vt iuxta facti quantitatem & qualitatẽ, personæq; cõditionẽ, loci & tẽporis, causæq; distinctionẽ remediũ inducat̃. ff. de pœnis. l. aut facta. de pœnit. dist. 1. aut facta. extra de homicid. sicut dignũ. cũ similib. nõ autẽ more imperiti medici, q uno collyrio omnium oculos vult sanare. 29. dist. ca necesse.

l ¶ Attendentes] secunda pars & est simile de statu reg. ca. attendentes. clem. 50.

m ¶ Nõnullis.] idest aliquib. duobus uerbis negatiuis affirmatiuo æquipollẽtibus. ff. de uer. signi. l. duobus. de quib. plenius dixi in decret. cum inter nonnullos.

n ¶ Ciuitatibus.] hic uideri põt, quod not. Galiel. de rescr. statutũ. in uerbo. ciuitatibus.

o ¶ Patrimoniũ.] talia loca dñr esse in patrimonio S. Petri, rõne iurisdõnis & superioritatis, quas in eis Rom. ecclesia habet.

p ¶ Comitatum.] repete verbum, intra.

q ¶ Et terram.] & hic repete verbum, intra.

r ¶ Vsurpato.] hic sonat vitium, quãdoque aũt in bono sumitur, super quo vide quod not. in decreta. si fratrũ. circa princ. in verbo, vsurpationis, & expone vsurpato, idest inuaso, vel illicite occupato.

s ¶ Prouenerunt] hoc dicit, quia ex vno male initiato regimine mala multa sequuntur. in corpore auth. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. cogitatio. & ibi no. coll. 7. nã ad vnũ malũ frequẽter aliud sequit̃. ff. de rei vẽ. l. ex diuerso. § 2. Vix. n. bono peraguntur exitu, q̃ malo fuerunt inchoata principio. 1. q. 1. c. principatus.

t ¶ In posterum.] exempla enim præsentia, & præterita cauere nos præmouent in futurum. 82. dist. c. plurimos. in fi.

u ¶ Omnibus & singulis.] tertia pars. hic sume illa verba, q̃ sũt circa finẽ, auctoritate Apostolica districtius inhi-

† al. ita: reuocamus, cassamus, & irritam⁹, & null', &c.

† aliàs ita: Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginam nostræ cõstõnis, reuocationis, cassationis, irritatiõis, & volũtatis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si qs aũt, &c. Datũ Auinioe viii. Cal. Nouemb. põtificatus nostri anno secundo.

Diuisio.

‡ Sed vt iustũ sit bellum, quid obseruari d̃beat, vid̃ B. ho. 2. 2. q. 40. art. 1. & Alfonsum Castrũ li. 2. c. 14. de iusta hære. punitione.

Sentẽtia certa super incerto dari nequit.

inhibemus, & inhibitio talis facta comitatibus, vel vniuerſalibus, facta videtur ſingularibus perſonis comitatum vel vniuerſitatem conſtituentibus, vt plene dixi in decret. ſi fratrum. in verbo. ciuitatibus.

a ¶ Prædictos.] per hoc videtur quod hæc conſtitutio ſit localis, cum ad certa loca & diſtrictus certos ſe limitet: ſed nihilominus ius conſtituit ad alia vel alios. C. de legi. l. 2. & arg. ff. de iuſtitia, & iure. l. omnes populi. in ſti. de iure natura. §. ius autem.

b ¶ In quibus videlicet.] ex hoc dicas prohibitionem & decretum huius decre. ſe non extendere ad loca, in quibus ius talia faciendi Papę vel ſuis officialibus non competit: quia in illis de nullo præiudicio Romanę Eccleſiæ agit, nec de illis Papa intromittere ſe intēdit, niſi ratione peccati, extra de iud. nouit.

c ¶ Ius cōpetit.] principi ſoli competit, & nulli ſingulari de iure communi ſcripto dare iudices ordinarios: niſi alijs de conſuetudine competat, vt eſt videre hodie in multis Baronibus & dominis temporalibus habentibus iuriſdictionem omnimodam in ſuo patrimonio incorporatā. arg. C. de emanci. libe. l. 1. de appell. iud. l. viros. lib. 12. extra de for. comp. cum contingat. de offic. ordi. Romana. lib. 6. ſic ſentire videtur Ber. extra ne præla. vices ſuas. c. 2.

d ¶ Poteſtates.] hoc verbum & ſequentia ſunt nomina præſidentium iuriſdictioni. ff. de verb. ſig. l. poteſtatis. & patet in c. fundamenta. de ele. lib. 6. & in Extrauag. ſi fratrum, & ibi dixi.

e ¶ Ne ipſæ.] ſ. communitates vel ſingulares perſonę.

f ¶ Nomine cenſeatur.] ſimile in. c. ſi fratrum. de variatione n. nominis in talibus non curatur, ſicut nec alibi. 14. q. 3. ca. plerique. extra de ſimo. in tantum. ff. ſi cer. pet. l. lecta.

g ¶ Vel recipere.] ſcilicet de nouo.

h ¶ Retinere.] ſcilicet prius electum vel receptum.

i ¶ Tamquam poteſtati.] non eſt ergo hic prohibitum ei tamquam alij abſque iuriſdictione obedire, quod dic vt not. in c. ſi fratrum.

K ¶ Quoquomodo.] quaſi dicat etiam leue mādatum facienti, quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. ff. de iuriſdic. om. iud. l. vlt. extra de conſtit. c vt animarum. lib. 6.

l ¶ Ne ve.] repete verba, diſtrictius inhibemus, quæ ſunt infra.

m ¶ Licentia ſpeciali.] ergo cum illa poſſet.

n ¶ Quomodolibet.] quaſi dicat nec per ſe nec per alium, nedum inter inuitos, immo nec inter volentes, ſimile huic de reſcri. ſtatutum. §. in nullo. lib. 6.

mitatibus, ſeu vniuerſitatibus, & ſingulis perſonis ciuitatum, terrarum, caſtrorum & locorum intra patrimonium, comitatū, & terram prædictos [a] conſtitutis, in quibus [b] videlicet nobis, ſeu quibuſuis officialibus noſtris ius [c] competit deputandi, vel inſtituendi, aut eligendi ſeu ponendi poteſtates [d], capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoſlibet alios, ne ipſæ [e] poteſtatem, capitaneum, dominum, rectorem, vel defenſorem ſeu quemcūque aliū officialem, quocumque nomine [f] cenſeatur, in ciuitatibus, caſtris, terris, & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, aſſumere, vocare vel [g] recipere, retinere [h], aut iam electo vel aſſumpto, vocato ſeu recepto tamquam [i] poteſtati ſeu capitaneo, rectori ſeu defenſori vel officiali obedire quomodo [k] præſumant; ne ue [l] taliter electus, aſſumptus, receptus, ſeu vocatus, huiuſmodi poteſtariæ; capitaneatus, dominij, vel rectoriæ ſeu defenſoriæ, aut quodcumque aliud cuiuſuis nominis officium recipere, acceptare, aſſumere vel gerere (niſi de noſtra & Apoſtolicæ ſedis licentia [m] ſpeciali) quomodolibet [n] audeat: ſed aſſumptum omnino [o] dimittat. Vbi vero ad communitates ſeu uniuerſitates & ſingulares perſonas ciuitatum, terrarum, caſtrorum & locorum prædictorum, uel eorum aliquem ius competit [p] eligendi poteſtatem, capitaneum, dominum, uel rectorem, ſeu officialem quemlibet alium, qui per nos ſeu quoſuis officiales noſtros debeat [q]

o ¶ Omnino dimittat.] ideſt in totum nulla parte iuriſdictionis vel officij ſibi retenta.

p ¶ Ius competit.] forte ratione conſuetudinis, vel etiam ratione iuriſdictionis: quo cauetur quod vniuerſitas per electionem ſibi iudicem conſtituat. C. de iuriſdi. om. iud. l. vlt. cum ſic electo lex dat ordinariam iuriſdictionem. argu. 63. diſt. ca. ſi plebibus. in corpore authent. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. vt not. extra ne præl. vi. ſuas. cap. 2.

q ¶ Debeat.] vt puta ex pacto vel tranſactione. Sed hic quæro vtrum de iure communi electus ab vniuerſitate in iudicem, habeat cōfirmari per ſuperiorem? Videtur quod non. arg. ff. quando appel. ſit. l. 1. §. ſolet. de decr. ab ordin. faci. l. 1. Item ex quo tali electioni lex dat iuriſdictionem ordinariam, vt dixi in gl. præcedenti, non videtur neceſſe adeundus ſuperior pro aliqua confirmatione. arg. ff. de condi. inſti. l. quæ ſub conditione. §. vlt. in corpore authent. de hære. & fal. circa princip. coll. 1. cum etiam ex iuris communis beneficio vniuerſitati talis electio competat: quòd ab omni diminutione, ideſt ſuperioris actione debet extraneum eſſe, in corpore auth. conſtitutio, quæ de dignitatibus. §. illud. coll. 6. Præterea qua ratione in creato ſyndico ab vniuerſitate non eſt opus confirmatione ſuperioris vel decreto, cum ſic creato lex poteſtatem tribuat. ff. quod cuiuſque vni. no. l. 1. §. quibus. & l. nulli. idē videtur de electo in iudicem, ſicut not. Inno. de ſyndico extra de procu. conſulti. & de iura. calum. c. Imperatorū, vbi de hoc per Hoſt. licet Accur. d. l. nulli. aliter ſentire videatur: ſed iura per quæ ad dicendum ꝙ mouetur, hoc non probant. In contrariū vr̄ ad inſtar tutoris, qui actorem nō conſtituit niſi cū decreto ſuperioris. ff. de tutel. l. ſolet. de admi. tu. l. decreto. inſti. de cura. §. vlt. ad idem, quia conſenſu maioris partis vniuerſitatis vr̄ auctoritate ſolemni ſuperioris fore cenſendus cōfirmandus C. de leg. ſi quid. & l. quoties. lib. 10. Item quia vr̄ intereſſe ſuperioris ſcire & examinare cui tamquam iudici vniuerſitas, & ſinguli ex ea per conſequens ſunt ſubiecti: quare eius aſſenſus videtur expoſcēdus. extra de offi. archi. c. ad hoc. §. vlt de exceſ. præla. dilecta cum ibi not. per Hoſt. licet eadem decr. pro parte contraria præſtet efficax argum. quid. n. ſi ſchiſmaticum vel hæreticū ſibi iudicem conſtitueret? non vr̄ aliqua re tolerandum. arg. extra de elec. c. venerabilem. Et iſtam opinionem declarare videtur Hoſti. extra de iudi. cap. vlt. Sed quòd prius dictum eſt, fortioribus vinci vr̄ argumentis, potiſſime ſuppoſita tali vniuerſitate, ꝙ ſuperiorem non

Iudex electꝰ ab vniuerſitate, an de iure communi debeat per ſuperiorē confirmari.

nō recognoſcat, ſicut ſunt multæ in Italia, de quibus loquitur textus iſte. in illa enim infallibiliter vr̄ ꝙ aſſū ptus per eā in iudicem cōfirmatione aliqua nō egeat cum non ſit ſuperior, qui eam dare poſſit, ſed in alia, q̄ ſuperiorem recognoſcat, magis procedit dubitatio, & de illa pōt dici, ꝙ ſine eius aſſenſu ſibi perpetuum iudicem vel poteſtatem eligere non poſſit, etiam prætextu conſuetudinis. in corpore auth. de defen. ciui. §. vlt. coll. 3. C. de ſuſcepto. & arca. l. neminem. lib. 10. & multis alijs iuribus ſtatuentibus officia publica, potiſſime iuriſdictionalia, quæ iure ſucceſſorio non transferuntur, debere eſſe temporalia, non perpetua: quę allegata reperies tu merus canoniſta, legum ignarus ꝑ Hoſt. dicto cap. vlt. & ad hoc de elect. fundamenta. lib. 6. Ratio huius fuit, ne tales perpetuo rempublicam occupatam retinentes, aſpera dominatione eam opprimerent. ff. de origi. iur. lib. 2. §. & cum pla cuiſſet. & ne cōcuſſionū dominatione ſubditos vexarent 50. diſtin. neminem. Tēporalem autem iudicē ſibi forte conſtituere poterit abſque ſuperioris cōfirmatione: quia nō reperitur de iure ſcripto fore neceſſaria hæc in defenſore ciuitatis. C. de iuriſdict. omn. iudic. l. vlt. & per iura ſuperius allegata. intellige tamen iuriſdictione ſuperioris integre reſeruata, & omni eius emolumento aliàs forte ſe poſſet opponere pro ſuo intereſſe, ne ius quod habet in ſubditis perdat. ff. de aqua plu. ar. l. in concedēdo. & l. iudicē extra de teſti. veniens. & not. de præſcript. auditis. & plenius per Hoſt. de off. ord. cū ab eccleſiarum aliàs eſſet in poteſtate ſubditorum ſe ſubtrahere à ſuperioris domini ditione. Non eſt autem abſonū plures iudices vniuerſitati præeſſe, vno ſub alio exiſtentē. in corpore authen. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. & argu. eorum quæ not. Inno. extra de præb. cū non ignores de reli. do. cū venerabilis & per Guli. de re iud. abbate. in ſubſcriptione. ſed licet ꝓmiſſa probabiliter dicta videantur, tutius tñ eſt dicere, ꝙ ſuperioris confirmatio requiratur, per ea q̄ ſunt pro hac parte allegata & eſt expreſſum in defenſore ciuitatis, qui electus ab vniuerſitate confirmari dēt ꝑ ſuperiorē, in corpore authent. de defen. ciu. §. vlt. coll. 3 C. eo tit. l. defenſores. ita nec occurrit probabilis rō, quare nō ita requiratur in alio iudice. ſicut in defenſore. ſic ſentit Accurſius. ff. de iuriſd. omn. iud. l. & ꝗa. & dicam ī. in glo. nedum ergo.

Iudices plures vniuerſitati pe ſſe poſſunt.

aut conſueuerit [a] confirmari, ne ante debitam [b] confirmationem obtentam, ipſæ vel earum aliquæ ſic electo tamquam [c] poteſtati ſeu capitaneo rectori vel defenſori ſeu officiali in quibuſuis obediant, ne ve taliter electus quouſque confirmationem habuerit, (vt præfertur) huiuſmodi poteſtariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ ſeu defenſoriæ, aut cuiuſuis alterius nominis officio ſe immiſcere, vel illud gerere aut exercere quouiſmodo præſumat [d], auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus [e]: Decernentes [f] extunc irritum [g] & inane, quicquid [h] contra hmōi inhibitionis tenorē cōtigerit attentari [i]. Nulli ergo, &c. noſtrę inhibitionis & cōſtitutionis infringere. Datū Auinioni iiij. nonas Auguſti, anno ij.

TITVLVS. III.

De præbendis & dignitatibus.

¶ *Tempore huius ca. obtinentes plures dignitates, perſonas vel beneficia curam animarū habētia ex diſpenſatione, virtute illius non poterunt retinere niſi vnum & reliqua tenebūtur reſignare verbaliter & realiter corā ordinario ſub teſtimonio publico intra menſem à tempore notitiæ huius c. niſi fuiſſent Cardinales aut Regū filij. Illi autē qui plura talia ſine diſpēſatione obtinebant, potuerūt vltimum retinere, reliquis forma præſcripta et ſub eodē tēpore reſignatis. Qui vero deinceps*

a ¶ Conſueuerit confirmari.] in confirmatione igitur conſuetudo attenditur, vt hic. & argum extra de capel. mo. dilectus. de conſue. cū dilectus. de maio. & obed. his q̄. de verb. ſign. abbate. ff. qđ cuiuſq; vniuer. nomine. l. nulli. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. 1. cū multis ſimilibus.

b ¶ Debitam confirmationem.] debitam dicit, quia examinatio in cōfirmandis habet præcedere. extra de elec. venerabilem. de iureiur. Romani. §. itaq;. cle. 5. ita demum cōfirmabitur ſi eſt idoneus alijs rite concurrentibus. ff. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. 1. de decur. l. eos. extra de elect. cum nobis olim.

Cōſuetudo in cōfirmatione attenditur.

c ¶ Tamquam poteſtati.] tamquam alij, ergo obediri poſſet fraude ceſſante, vt dixi in ca ſi fratrum.

d ¶ Præſumat.] nedum ergo electus ad dignitates eccleſiaſticas ante confirmationem non adminiſtrat. de elect. qualiter poſt obitum. & eod. tit. cap. auaritiæ. lib. 6. immo nec electus ad ſeculares, vt hic, & C. de diuer. offi. & appar. iudi. & proba. eō. l. probatorias. lib. 12. in corpore authen. de defen. ciui. §. interim. & §. ſi eadem. coll. 3.

e ¶ Inhibemus.] talis inhibitio quem ad obtemperandum adſtringit, non obtemperanti inobedientiæ notam peccatum inducentem adſcribit. extra de ma. & obed. c. ſi quis. & c. illud. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. cum ibi not. & Hoſt. de offi. ord. inter cætera. § vlt. de treug. & pa. c. 1. dignum eſt enim detrimentum veritos ſuſtinere, & c. extra de conſti. c. cognoſcentes.

f ¶ Decernentes.] quarta pars. Et tale decretū principis factū in cōtrariū reddit nullū, vt hic vides: nā qua ratione factū contra legis ſcriptæ inhibitionē nullū eſt. C. de legi. l. non dubiū. 25. q. 2. c. imperiali. eadē ratione factū contra inhibitionē principis, qui lex eſt animata in terris, in corpore authē. de conſul. §. vlt. coll. 4. cū & dici conſueuerit, ꝙ mitius agitur cū lege, q̄ cum legis miniſtro. ff. de arbit. l. Celſus & notari conſueuit extra de cle. excom. min. c. ſi celebrat.

Princeps eſt lex animata in terris.

g ¶ Irritū & inane.] ſimile C. de ſac ſan. eccl. authent. caſſa & irrita. & ſic ceſſatione aliqua vel irritatione hominis nō eſt opus niſi quatenus de facto ꝓceſſerit, cū de ſe nullū irritari nō poſſit. ff. de iniuſto. teſta. l. nā & ſibi. de ædili. edic. l. bouem. §. vlt. & argu. extra de deſpon. impu. C. ad diſſoluendum.

h ¶ Quicquid.] ita facta electio de talibus, iuxta §. oībus & ſingulis. vel obedientia eis ꝓſtita, vel factum ꝑ eos, iuxta ver. non vero. & conſequenter mādata q̄cumq; ꝓceſſus ſnīę per tales facti & ꝓlatæ, nulli & nullę ſunt tāquā facta ab illis q̄ ius faciēdi nō habuerint poſt talē inhibitionē ff. de off. proconſ. l. obſeruare. §. vlt. extra. de cōſuet. ad audiētiā. de iurepa. ꝙ autē. & in decre. ſancta Romana, in fi. vbi de hoc dixi.

i ¶ Attentari.] ſimile de reſcrip. ſtatutū. lib. 6. Zenze.

Excra-

Execrabilis.] ¶ Decretalis præsens diuisibilis est in duas partes principales: In prima constitutionis ratio multiplex præmittitur: In secunda ipsa constitutio modificatiua contra obtinentes iam plures dignitates, vel personatus, seu beneficia cum cura subsequitur infra in § Nos itaque. Et illa diuidi pōt in quinque partes: In prima enim contra pdicta obtinentes cū dispensatione legitima, cū pœnę adiectione & certa ꝓtestatione certū quid disponit. In secunda cōtra illa obtinētes absq; dispēsatione canonica statutū nouū editur: ibi, in §. Porro quia. In tertia contra recipientes secundum beneficiū secum primum non compatiens, ius nouū annectitur: ibi, in §. Qui vero. In quarta qui in hoc casu intelligentur ordinarij, declaratur: ibi, in §. Cæterum ordinarios. In quinta contra modificatiuam constitutionē interpretatio subinfertur: ibi, in §. Quantum autem.

tale babuerit beneficiū si cum illo secundū simile receperit, quāprimū illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quominus habeat, primū quo est ipso iure priuatus, modo predicto resignare tenetur: aliàs vtrumque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiēdos, & ad quodcumque beneficium habēdum. Tandem qui dicantur ordinarij quātū ad præmissa, & quæ sint beneficia curā animarū habētia hic manifestat. 10 *h.d. hæc extrauagās, quæ est notabilis & multum practicabilis, & grauius obligat quàm c. de multa. eo. tit. in antiq. vt patet ad oculum.*

CAP. VNICVM.

20 Execrabilis [a] † quorūdā tam religiosorū [b], quàm sæculariū ambitio [c], quæ semper [d] plus ambiens eo [e] magis fit insatiabilis 30 [f], quo [g] sibi amplius indulget [h], & improbitas [i] importuna petētiū à no-

a ¶ Execrabilis.] Exponi pōt hoc verbū; idest abominabilis, seu detestabilis, vel euitabilis. simile verbū & similis expositio C. de aquæduct. l. ad reparationē li. 11 ff. de ali. iu. mu. cau. fac. l. item pōt. C. de admi. tit. l. lex quæ tutores circa medium Et merito talis ambitio execrabilis dr, cum circa spiritualia versetur. C. de epis. & cle. si quēquam. nā & contra temporalia est vitanda, cū dicatur radix omnium malorū. ad Timoth. c. 6. de pœn. dist. 2. quia radix. 47. dist. c. bonorū. & alibi appellatur mater omnium malorum, in corpore auth. vt nulli iudi. ver agitur. coll. 2. Et periculū animæ inducitur in assecutione pluralitatis beneficiorum sine dispensatione legitima. extra de præb. quia intantū. & ibi not. per Host. de excep. cum ecclesiasticæ. licet Inn. ibi notauerit nō esse crimen plura beneficia simul habere. & de præb. cum iamdudū. sed infallibiliter Host. opinio est præstantior, saltē in beneficijs se concursū non cōpatientibus, de quibus præsens c. loquitur. sic etiam not. idem Inno. de elect. dudum 2. Sed hoc quali ter, nonne hic obtinebantur plura talia beneficia ex dispensatione Papali? vtique, vt patet infra. nonne ergo tutus erat à periculo animæ ille cū quo dispensatū erat? Dicat ꝙ sic, etiam si absque omni causa rationabili dispensationem obtinuisset: nam prohibitio retentionis taliū beneficiorū nō à Deo, sed à sola volūtate cōditoris canonis fuit inducta: quare sola voluntate ꝯria tolli pōt, iuxta illud: Est eius tollere vel interpretari, cuius fuit cōdere. C. de legi. l. vlt. ex de sen. excō. inter alia. 11. q. 3. §. ex his. sic expresse sētit Inn. & Host. post eū. ex de statu mon. cū ad monasteriū. in gl. nisi ex cā. & Guli. in Spe. in tit. de dispen. secus si dispensatio fiat contra votū tacitū vel expressum, vel cōtra legem Dei, vel contra statutū generalis Ecclesiæ: nā in his facta sine causa in foro animæ nō prodesset, sic intellige qđ not. p Ber. ex de voto c. non est. & clarius per Host & Inn. extra de renun. c. cum inter P.

Dispensans in beneficiorū pluralitate, an sit tutus à periculo animæ.

b ¶ Religiosorum.] cū isti sint plus Deo adstricti quā cæteri: nā p professionē cōtemptis honoribus, abiectis diuitijs, spretisq; delitijs arbitriū ꝓpriū subiugarūt alterius ditioni. extra de elect. quorūdā. lib. 6. in eis periculosior est ambitio, cū non sint peiores experti ꝗ qui in monasterijs defecerūt, secundū Aug. 74. dist. c. quātūlibet. & scriptū est: Post cōcupiscentias tuas nō eas. mēs ēt potētiæ, i. humanæ dignitatis auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere cōcessis, nec pietati adhibere cōsensum, vt ea. dist. cap. visum. & extra de con. cel. pb. c. detestanda. lib. 6. & alibi legitur: Quos amor dominationis inuasit, iugū disciplinę fecit respuere. 96. dist. c. qñquidē. c ¶ Ambitio.] expone idest, aspiratio vel anhelatio ad dignitatē vel bñficiū, vt colligitur C. si cert. pet. l. quisquis. extra de pb. cū iamdudū. alibi. tñ sumit aliter. ff. de decre. ab ord. fac. l. ambitiosa. Et de hac ambitione scribit B. Bernardus: O ambitio ambiētiū crux., idest, pœna, qūo oēs torquens oībus places? hoc ex praua intētione. sic recitat Host. de præb. c. quia intantum. ipsa tñ nisi ad actum realem processerit, sola pænitentia tollit arg. extra de simo. c. vlt. & not. Host. de cler. non resi. c. relatum. vn verbo amoueri.

Dignitatis auidus à vitijs non abstinet.

† Hæc extrauagās reperitur iter cōes sub tit. de pb cū gl. Guli. de Monte Lauduno. Et de materia vide cōcil. Trid. sess. 7. de reforma. c. 2. 4. & 5. & sessio. 24. de reforma. c. 17.

Ambitio torquet omnes.

40 d ¶ Semper.] hoc aduerbium denotat omnimodā tēporis continuationem. ff. de ann. leg. l. Caio. §. Imperatore. de condi. & demon. l. si quis ita. §. Titio. de consecr. dist. 5. c. numquam.

e ¶ Eo.] ponitur pro tanto, vel pro ideo.

f ¶ Insatiabilis.] proprie loquitur huius ca. conditor: nam nec societas vnquā nec finis aderit cupiditati. 47. dist. sicut hi nā totus mundus nec obolus est auaro. 14. q. 4. c. quid dicam. vnde versificator dicit:

Diues habere cupit quanto plus omnia sumit.
& de ipso dicitur:
Eris seruus ęris, si te species trahat ęris.
50 & not. c. sicut hi.

g ¶ Quo.] expone pro quantum, vel pro quia.

h ¶ Indulget.] hoc dicit, quia cū vni indulget indigno, ad prolapsionis contagiū prouocat vniuersos. 33. q. c. est iniuste. & si ea ꝗ male vsurpantur omittimus, excessus viā alijs aperimus. 35. q. 9. loci. 81. dist. puenit. facilitas etenim veniæ incentiuum tribuit delinquēdi. dicto c. est iniusta. & extra de vita & hone. cler. vt clericorū. & hoc intellige de facto. de iure eñ nō tribuit. & sic nō obstat 1. q. 7. c. exigūt, vel aľr, vt ibi not.

60 i ¶ Improbitas importuna.] idest infesta, seu inquieta per quam non concedenda frequenter conceduntur. C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. 10 extra de cōcess. pb. detestāda. lib. 6. quare valere non debent, vel saltem concessa reuocari merentur, vt dictis iuribus. & extra de purg. cano. c. cū in iuuentute. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6. Per hoc quod dicit, improbatis: apparet, ꝙ alia importunitas, puta ꝗ non ad noxā tendit, sed ad remedium vel iuris proprij conseruationē, vel persecutionem nō est inhibita, sed pmissa, quare exaudienda. de pænit. dist. 1. cap. importuna. 100. dist. cap. prisca. 2. q. 6. §. post. appellationem. ff. de libel dimiss. l. 1. extra de appel. eb eo. lib. 6.

bis & prædecessoribus [a] nostris Romanis Pontificibus, non tam [b] obtinuisse, quàm [c] extorsisse plerūq; noscuntur, quòd [d] unus interdum etiam ad unum beneficium [e] ecclesiasticum minus [f] idoneus, in [g] diuersis ecelesijs nedum [h] uicinis, sed etiam ab inuicem longe distantibus, immo [i] nonnunquam in diuersorum [k] regnorum partibus situatis, duas aut tres, aut plures [l] dignitates [m], personatus, officia seu prioratus [n]; aut diuersa ecclesiastica beneficia curam animarum [o] habentia [p] possit dispensatiue [q]

a ¶ Prędecessoribus.] hic dic si placet quod dixi in procemio constit.cle.5.in §.hęc sane.
b ¶ Tam obtinuisse.] scilicet a liberaliter concedēte.
c ¶ Quàm extorsisse. scilicet ab inuito per talem importunitatem extra de purg cano c.cum in iuuētute. extorsio enim liberalitatem nescit, & uiolentiam sapit ff. de le.3. l.fideicommissa § si rem.quare ꝑ eam concessa extorta potius quàm obtenta dicuntur. de electio quorundam. lib. 6.

De materia huius glos. se vide la te Ioā. de Lignano in trac. d̄ pluralita te bñficio rum.

d ¶ Quòd vnus.] hoc contra ius commune i est, ut infra sequitur, quòd unus plura beneficia se simul non compatientia obtineat, cum singula sint singulis cōmittenda ꝑsonis 79 dist.c.singula.extra de ꝑb.c.cum singula.li.6 cum sibi q̄s vendicare non debeat stipendia plurimorum de cler non resi.quia nonnulli.nam & hocidem in honoribus uel militiis sæcularib. teperitur.Duos enim honores simul agere quis non potest.ff.ad municip.libertus.§.ꝑscriptio. nec duas militias habere.C.q̄ mi.pos.vel non.l.4.§.in posterū.li.12. nec in duobus collegiis simul esse.ff.de colle. illi.l.1. §.vlt.no.de hoc de præb.c.præterea.
e ¶ Beneficium ecclesiasticū.] verbum istud comprehēdit nedum canoniam, præbendam, dignitatem, personatum, officiū, ecclesiam, vicariam: immo & præstimoniam & pensionem ad uitam pro titulo assignatā. arg.1.q.3.c si quis dator.& c.ex multis. & sic uidetur sentire Inno.& Host.de rescript postulasti. & c.ad audientiam. In genere autem sumptum hoc uerbum, beneficium, nihil aliud est quā beneuola actio gaudium tribuēs capienti in lib.feud.in quib cau.feud. amit.§.in primis ad hoc autem adde quod not Host. de præb.c.super inordinata.in verbo,reputati.
f ¶ Minus idoneus.] hoc ex multis causis pōt cōtingere,not Host de præb.c sup.Sed hic quęro, nūquid ille q̄ sciēter indignū ꝓmouet ad beneficiū, peccet? vtique, cum ꝯ cōscientiam faciat, & sic ei gehennam ædificet.28 q.1.§ ex his.extra de resti.spol.litteras.Iterum:quia ex hoc mandaẗ puniri, quod non fieret nisi peccasset de elect.nihil de ꝑben.graue.de æta. & qualita ex rōne.& c.indecorum.13 dist c tales. 50.distin. c.aliquantus.Item cum hoc faciat contra expressam ꝓhibitionem canonis uel præceptum, ut in dictis iuribus, cōtrafaciēs peccat mortaliter.4.dist.§.vlt. extra de maio & obed.c.si quis.sic sentit Host. de offic.ord. inter cætera.§.vlt de treu.& pace c 1.Nec tales canones inhibitionē vel ꝑceptum cōtinentes de cōsuetudine tolli possunt, licet secus sit in alijs.4 dis §.leges. not Host.in d.c.1.In foro contentioso tenetur ꝓmouens de mala administratione talium ꝓmotorū. arg. ff.de magi cōue.l.3.ad municip l.Luci⁹.§ Imperator. C.de magi cōue l.in magistratus.extra de of.archid. ea quæ.sic sentit Inn.& Host post eum.d.ca ex rōne. potest enim hoc dici, ꝙ mali ministri electio ē in culpa, ut dictis iurib. & arg ff.nau. caup. stabu.l.1 §.vlt. nau.caup.stab.l.1.§ hac actione.ad leg Aqui. si seru⁹. §.Proculus,insti de obl.quę ex quasi male. § item exercitor.& d.c.ea quę. Quid autem de illo qui se idoneum non sentit, an recipiendo bñficium peccet? Dicas ꝙ sic, extra de elect.innotuit § multa. 28. distin. priusquā.48.dist.c.sicut neophytus.& arg.ff.ad leg.Aquil.item iure.in prin.& §.1 l.& si seruus.§ si calicē. cum similibus.receptionis enim suę tempore debuit suam inhabilitatem patefacere.& sic uel non recipere uel dispensationem obtinere.50.dist.ex pęnitentibus.24.dist.c.1.extra de corp.vitia.exposuisti. quisq; enim cū onere in quo substitutus est, uires suas metiri dēt:& si impar est, abstineat, & ad id cum metu ēt cui se sufficere æstimat accedat.1.q.1. non est putāda.

Indign⁹ bñficium recipiens peccat.

g ¶ In diuersis ecclesijs.] in quibus impossibilitas residendi, & sic Deo seruiendi in eodem instanti temporis arg. ff. de eo quod cer. lo. l.non vtique.§.si quis ita stipulatur. institu. de verb.oblig.§ loca. inducit prohibitionē pluralitatis talium beneficiorum, cum nec in eadem ecclesia, in qua potest Deo continue deseruire, obtineri possint etiā prætextu consuetudinis. extra de consue. c.1.lib.6.
h ¶ Nedū uicinis.] hoc casu uicinæ ecclesiæ uel lōge distātes intelligerētur iuxta cōem patriæ ꝯsuetudinē & opinionem arg.ff.de flu.l.1.§ flumen.de fun.instr. l.cum delanionis.§.asinā. de dam.infec.l inter quos. licet q̄nque loca dicātur uicina intra duas dietas nō distantia de præb.c.præsenti.§.loca.lib.6.
i ¶ Immo.] hæc dictio pōt esse aduerbium affirmādi, & ponitur coniūctiue pro, &; sicut alibi C.de nouo cōdi.faci.§.quibus. aliàs poniẗ disiunctiue pro, vel, C.de sacrosan.eccl.l.iubemus §. œconomum aliq̄do est aduerbiū eligēdi, & tūc poniẗ correctiue, ut potes videre in iuribus ff.de manu.testa.l Stichus.de hære. insti.l.si ita scriptum.de condi.& demon l.cum ita legatum.de pęnit.dist 1.c.qui dicit.1.§ opponiẗ. extra ut lit.non contest.accedens.cum similibus.

Immo, multipliciter sumitur.

K ¶ Diuersorū regnorū.] ex hoc potissime insurgere possent multa mala, de quibus inf. dicitur: nam & cōtra ꝓmotionē vel ꝓuisionem, q̄ fieret ad dignitatem vnius regni de incola alterius regni, admitteretẗ exceptio dñi tēporalis, si promouēdū haberet suspectū de proditione terrę suæ vel cōsiliorum & secretorū suorum.arg.ff.de pœn l. si q̄s aliquid §. transfugæ.de re mili.l oē.§ exploratores. extra de re iud. petitio. ita sentiūt Inno & Host.clarius post eum de accusa.c.sup his.nam alieni regni arcana scrutari non conuenit.C. de commer.& merca.l.mercatores.
l ¶ Aut plures]puta 4.5.& vltra
m ¶ Dignitates.] Quid sit dignitas, ꝑsonatus, officiū, in quo differūt secūdum ius scriptum, uide quod super hoc not Guli de consue.c 1.li.6.Vel dic quod ista discernūtur ex institutione vel consuetudine cuiuslibet ecclesiæ: nā dignitas in una aliquādo in alia est personatus uel officium.& sic Hos.de præb.de multa.

Dignitas ꝑ q̄d discernitur

n ¶ Prioratus.] super istis prioratibus, si placet, uide ꝙ dixi de offi.or.c.præsenti.li.6.
o ¶ Curam aīarum.] intellige qualitercunque siue in foro pænitentiali, de qua cura loquitur decre. oīs. de pęn.& dic ut ibi ꝑ Host.super hoc notatur, siue in contentioso, de qua loquitur decre.dudum 2 §.tādē. de elect.de hoc per Host.de præb.de multa.
p ¶ Habentia.] sed quæ beneficia dicuntur habere curam, an illa sola, quæ eam habent actu uel solo etiā habitu, puta illa q̄ desierunt penitus parochianos habere? Car.Guli Duran.& Io.Mon dicūt de elect.licet canon.ꝙ sola illa q̄ in actu, non autem habitu Guli. autem cōtra sentit ibidem Sed aliorum opinio plus mihi placet, ut ibi dixi, & illam amplectiẗ Host. de cle.nō resi.q̄a nonnulli.qui contra hanc materiā multa quęrit ibidem, q̄ hic mihi attribuere non curo.
q ¶ Dispēsatiue.] dispēsatio dr̄ esse iuris rigorosi relaxatio.1.q.7 c.exigūt.& no.50.dist. ut constitueretur. & an sit debita ubi subest causa, & quo iure possit

Dispensatio q̄d est

b peti,

peti,& an peccet non dispẽsans vbi causa subest? vide quod not.in dictis c.ut constitueret.&,exigunt.& 50. dist.domino sancto.Sed per quem super talibus beneficijs pluribus retinẽdis dispẽsari possit? Dic breuiter q̃ ob prerogatiuam meritorum personæ solus Papa. sic intelligitur decre. de multa .§. ult. de præben. Sed ob causã utilem uel necessariam potest episcopus dispẽsare, arg. extra de conces.præb. cum nostris.§.ad hoc. de æta. & quali cap.tuam. sic not. Host. dicto ca.de multa.licet Bern. aliter ibi sentire videatur. de hoc aliàs scripsi de consue. c.1.lib. 6 ubi Gulie. hanc opinionẽ sequit: & Pet.de Samp.dicto c.de multa.& Guliel.in Spec.ti.de leg.§.videdũ. ver.sed nunquid eps. & de hoc etiam not.70 dist.c.sanctorum. & 21. q.2.si quis iam translatus.

(cum aliàs non liceret de iure [a] communi) recipere [b], & simul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia, subscripta [d] sequuntur: quod [e] uidelicet interdum unus, qui unicum quamuis [f] modicum vix [g] officium implere sufficeret [h], plurimorum sibi uendicet [i] stipendia [k], quæ multis litteratis uiris [l] uitæ [m] puritate, ac testimonio bonæ [n] famæ pollentibus [o], qui mendicant [p], possent abun-

a ¶ Iure cõi.] de cler.non residen.quia nonnulli. de de præb.quia in tãtum.70.dist sanctorũ, cũ similibus,

b ¶ Recipere.] sume verbũ,simul,quod seqtur.aliàs enim receptio plurium talium bñficiorum pmissa est saltem successiue,intantum q̃ receptio secundi facit ipso iure uacare primũ.de præb.de multa.& hoc intellige quo ad ipsum recipientem,non aũt quo ad illũ a quo primum beneficium habuerit, nam per illum beneficiatus in primo beneficio inuitus ex causa retineri põt,vt not.Pet.de Sam.dicto c.de multa.& Ioannes 21.q.2.si qs iam trãslatus. vel potest primum bñficiũ tanquam spoliatum ab illo repeti,ut ibi no.Ber.

c ¶ Cætera.] subaudi multa dãna vel pericula : & tũc punctabis post uerbũ , cætera. Vel põt punctuari post verbum,inconuenientia. & dices inter cætera inconuenientia.

d ¶ Subscripta.] idest,ĩ.posita.s.mala uel inconueniẽtia sequentia,quæ sunt xj numero.

Honores maiores asseq nõ pt q minorib. indign⁹ est.

e ¶ Quòd videlicet.] Primum inconueniens.

f ¶ Quamuis modicum.] multo minus sufficeret ad magnum:nam insufficiẽs & sic indignus inferiori beneficio,indignior est superiore.ff.de sena.l q. indign⁹ & cui minor honor interdict⁹ est,omnes honores maiores interdicti censentur: ridiculum enim est q̃ minorib.prohibitus,ad maiores honores vateat aspirare ff.de interdict.& releg.l.relegatorũ. §.vlt.iuxta illud, Carẽs minoribus nõ fruatur maiorib. ff.de ser.expor. l.cui pacto.24.q.1.miramur.21.dist.c.submittat.cũ similibus.& hoc verum,nisi ex causa contrariũ inducatur.extra de tornea.c.1.dic super hoc vt ibi not.

Vix, difficultatem inducit.

g ¶ Vix.] hęc dictio quandoque difficultatem inducit non tamen impossibilitatem:quia quod vix fit, tamẽ fit.ff.de iudi.l.vix certis.C. de pœnis.l.incerdibile extra de cler.non resi.conquerente. 93.dist.miramur.19. dist. memoriã.de cogna.spi. c. per catechismũ li.6. & hoc nisi in absolute phibitis vel de iure impossibilibus:tũc.n. impossibilitatẽ denotat.ff. de assignã.libe. l.vlt §.fi.de leg 1.si seruus legatus.§ qcunq;ad Velle. l.tutor.đ ver.sig l.alienationis.de mune.& hõ.l.rescr.

h ¶ Sufficeret.] C. de asses. l. nemo.de ppo.sacro scri. l.hac parte.de agen in rebus.l.agẽtes.li.12.16.q.1.presbytero .79.dist.singula ex de cler. nõ resi qa nõnulli. ex quibus iuribus & similib.fuit sumptũ qđ hic dicit.

i ¶ Vendicet.] idest,appropriet vel applicet.

k ¶ Stipendia.] plurimorũ,quod est supra,idest,plurimis debita. vt in iuribus s̃. prox. allegatis , vt sup.in glos hoc contra ius commune.

l ¶ Litteratis viris.] quib. Ecclesia Dei p maxime noscitur indigere,vt circumcincta muro inexpugnabili pugnatorum & bellatorum, &c.extra ne cleri.vel mona.super specula.§.vlt.de elect.cum in eo.lib.6.ipsorũ enim scientia est circa spũalium administrationem potissimum necessaria, & circa curam temporalẽ quã plurimum opportuna.extra de renun. nisi cum pridẽ. §. p defectu.de offi.ordi.inter cætera.vnde immerito sunt maioribus beneficijs honorandi. de præb de multa § ult. & tanquam illi qui ecclesiasticis vtilitatibus desudarunt , digni sunt prouisionibus consolandi. 12. q 2.c.ecclesiasticis.& secũdum labores suos ad meliores grad⁹ & ad meliores dignitates producendi. C.de offic præfe.præf.Afri. l.in nomine Domini. circa finem.de agen.in re.l.1.lib.12.

Castitas deputata a carnis lubrico.

m ¶ Vitæ puritate.] idest,mũditia & castitate quem deputatũ reddẽte a carnis lubrico,de qua vtpote Deo grata.32.q.5.c.1.& quasi p totum. & legi amica, & p legem laudãda.iu corpore auth.de non alie. aut permu.rebus.§.optimũ itaque.coll.1.in l.scribitur,q̃ sola est,quæ cum fiducia põt Deo animas hominum psentare.in corpore authen.de leno.§.sancimus.col.3.nec luxuriantibus, sed pudicis priuilegium legis datur. in corpore auth.quib.mod.nat effi.sui §.si qs autẽ defect⁹.coll.7.Vel potest exponi,vitæ puritate,idest,cãdore & nitore,quem depurante ab omni peccati vitio detersa eius macula,ut colligit in corpore authen de mona.in prin.coll.1. aliàs parum pdesset castitatem corporis seruare & alijs vitijs maculari, cum oĩs virtus patiat ab vno vitio detrimentum:& delinquẽs in uno factus est omnium reus.de pænit.dist.5. considetet.extra de reg.iur.desleat. vñ promouendi uita nedum honesta quo ad castimoniæ obseruationem,immo inculpabilis quo ad alia dẽt esse.in corpore auth. quomodo opor epis.§.sancimus.coll.1.25.dist.§.nunc autem. & patens esse debet alijs , ut ex eius uisione sedula exẽplum profectus sumant.2.q. 6 cum pastoris & talis uitæ puritas uirtutes inducẽs, quem pmotione dignum reddit.extra de elect.c.innotuit.§ multa.vñ alibi scribit,quod non omnes prælati pro prælatis habent:nomen.n.quem episcopum non facit, sed vita.2.q.7.§.his ita.& per contrarium,secundum beatum Gregorium sequitur,q̃ cuius uita dispicit,restat ut eius pręd icatio contemnatur.3.q.7.§.porro.

Virt⁹ oĩs ab vno vitio detrimentũ patitur.

Epis facit non nomen, sed uita.

n ¶ Bonæ famę] hoc dicit ad denotãdum quòd promouẽdus bonum testimonium habere debet, ab his etiam q foris sunt.in corpore auth.de mona. §.cogiandum.& §.ordinationem:quomodo opor.epis.§.sancimus.coll.1.& de armis.§.hanc igitur. coll. 6. & in nullo dẽt eius opinio uacillere.33.dist laici.cum æstimatio,quæ idem est quod opinio,sit illæsæ,idest,non diminutæ dignitatis status.ff.de vari.& extraor.cog. l.cognitionum. §.æstimatio. quæ multum cooperari dicitur,cum per eam nonnulla ad illuminandam ueritatem in lucem emergant. ff de quęst l.de minore. § tormẽta,& præsumptionem magnam in bonum inducit.extra de elect. innotuit §.multa.quare præferẽda est eius reseruatio quantiscunq; diuitijs.ff.si quis omis.cau.test l.Iulianus. vnde crudelis dicitur, qui eam negligit.12.q.1.nolo.

o ¶ Pollentibus.] resplẽdentibus,vel fulgentibus 12. q.1.nolo.nam tãquam luminosæ ardẽtesque lucernæ super candelabrum in domo Domini positæ fulgere dicunt iusti per uitæ puritatem,iuxta dictum Apostoli:Fulgebunt iusti,&c.extra de relig.c gloriosus.li.6. & non loci uel generis nobilitate , sed uirtute animi gratiam sibi comparare dicuntur.40.dist.c.illud.

p ¶ Qui mẽdicant.] q̃ redundare dr in uituperium mini-

ministerij ecclesiastici.93.dist. c. diaconi. extra de renũ.c.ad supplicationẽ:cuius mẽdicitatis vitatio cordi fuit huius c.conditori.vt patet per effectũ.nec mirum, quia cũ clerici in sortẽ & hæreditatẽ Domini sint vocati,& eius obsequio deputati,& diuinis obsequijs adscripti, de eius patrimonio viuere debent, & Ecclesiæ stipendijs sustentari.extra de pb. cum secundum. nam Ecclesia cuius sunt obsequio dedicati, ipsos Dño sociauit. extra depẽn presbyteri.vnde turpe est illũ vel illos videri egentes,quos quis habuit in ministros uel cõiuges. in lib.feu.de notis feu.§.1.& arg.ff.sol. mat.l. alia.de re iudi.l.sunt qui.Sed quos clericos appellabis mendicantes,an illos qui victũ habẽt,sed respectu qualitatis personarum suarum pauperes sunt? Videtur quòd illi soli mendicare videntur, qui victũ non habent, quasi aliàs paupertas nõ prosit.arg.16.q.1.vlt.extra de sent.excõ.ea noscit. de fur.c.si quis & C.de mend. ve. li.l.1.li.11.Sed dicas mẽdicitatẽ considerandã iuxta psonarũ qualitatẽ. Quid.n.si homo illustris genere vel eminentis scientiæ,habeat victũ suum,sed iuxta decẽtiã suã indumenta vel societatẽ & alia necessaria non habet,& solo victu sine dedecore status sui contentus esse non potest?negari non debet quin iste sm se mendicare dicatur arg.ff.ex qui.cau.ma.l. in eadẽ. de vsu. l.sed & si quid.de admi.tut.l. cum plures. §. cũ tutor. vbi pupil.edu.debe.l.ius alimẽtorũ.§.ante oculos. de ali.leg.l.cum alimẽta.de iur.dot.l.quæro.& l. cũ post. §.gener.de iud l.si lõgius.in fi.& l.sed & si susceperit. §.sed & si proponas.extra de præben.de multa §.vl.de simo.c.& si quæstiones 51.dist.c.nõ cogantur. pro hoc facit qđ not.Host.expresse de sent.excom.ꝙ de his,& Ber.de testi.c.si quis testium Inno.de consti.cum oẽs. in gl.vlt.& ꝙ dicam ẽt in glo. æquam intellige. ordo enim naturæ est,ꝙ nõ omnes sint æquales. in corpore auth.de mona.§.ordinatione.colla.1.quia non oẽs per oĩa,&c.C.de vete iure enu.l 1.§.1.circa fi.de offi.rect. prouin.l.potioris,nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere,nisi ordo magnæ differentiæ eam seruaret. 89.dist.c.ad hoc potissime.cum talis mendicitas nõ sit a iure determinata : vnde arbitrarie erit cõsideranda. arg.extra de offi.deleg.de causis.ff.de leg.1.l.si domus. §.in pecunia.de iure delibe.l.1. arbitrium autem suũ firmabit iudex secundum personarũ qualitatem per iura prędicta.ff de testi.l.3.

Ecclesiæ ministerium vituperatur, si p clericos mẽdicatur.

Clerici mẽdicantes qui appellandi sunt.

de a sufficere æqua b distributione collata, habentibus ipsa paratur c vagandi d materia, diuinus e cultus minuitur f, hospitalitas g in ipsis beneficijs debita h non seruatur. Et dum

a ¶ Abunde sufficere.]Nota verbum,abunde sufficere quasi dicat non ad superfluitatem,ne mala,q̃ sequuntur insurgant,nã secundum Hieronymum , aliena rapere cõuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere pro bat.62.dis.§ hospitalẽ.& 48. dis. c.sicut hi. Et sup hoc vide ꝙ no.Host.de pb.de multa.& plenius psequitur Guliel.de rescr.statutum.§. assessorem in glo. propriũ.

b ¶ AEqua distributione.]æqua intellige iuxta qualitatẽ & conditionẽ personarũ.ꝙ prosequere vt no.tam per ordinatiã quàm per extraordinariam gl de rescrip. cũ à Deo.& 21.q.1.c.1.extra.de præb.de monachis. & signanter dicit textus,æqua,nam attenta personarum qualitate non dẽt tm̃ vni dari,ꝙ alij scrupuloso corde moueãtur.16.q.1.de decimis.hoc tamẽ intellige iuxta not.per Inno.extra de consti.c.cum omnes.

c ¶ Paratur.]Secundum inconueniens.

d ¶ Vagandi materia.]quæ periculosa potissime religiosis existit.extra ne cle.vel mona.c.vt periculosa.de pb.cum singula.lib.6.de offi.ord.quanto 16.q 1.c. monachi.& c.quidã.C.de epis.& cle.gñaliter cũ ex debito teneantur esse in claustro saltẽ administrationẽ nõ habentes:finganturq; sine illo viuere non posse,sicut piscis sine aqua,eadẽ cã & quęstione,c.placuit. Clericis secularib.est ẽt inhibita.extra de præb.quia intantum cum nõ debeant deesse horis canonicis in ecclesijs,in quib.sunt beneficiati.91.dist.Eleutherius. & multis c. seq.aliàs puniuntur,vt ibi.Sed pone clericũ beneficiatum residentem in beneficio habere aliquod priuilegium,quia residet:per det ne illud si vagari incipiat? Dicas & sic.C.de epi.& cle.l.gñaliter canonizata.16.q. 1. & gñaliter & videtur expressum. C. de domesti. & protect. l. si quis domesticorum. lib.12.ibi not.& argu. ff.pro soc.l. actione.§. item qui societatem. ff.de iud.l.2.§.item si. ex quib.cau.ma.l.miles.& l.sicut.§.tamdiu.C.de testa. mili.l sancimus,quib. non ob lon. tẽp. præscr.l.sancimus.Quid autem si se excusare nitatur dicens se habere licentiam vagandi à prælato,vel de consuetudine, quam allegat super hoc introductã, proderunt ne sibi talia?Dicas ꝙ nõ,per ea quæ no.per Inno de cler.non resi.ex tuæ. Itẽ cum sæcularis clericus in pluribus locis domicilium possit habere.ff.ad municip. l. assumptio.§.iuris.extra de rescr.dilectus 2.de foro comp.ex parte B.vbi in dubio pręsumitur habere domicilium? Dicas ꝙ in loco beneficij,ad cuius residentiam tenetur.Regularis autem prælatus in solo monasterio suo domicilium reputatur habere,secundum Inn.not. de priuil.ex ore.& quicunque in loco domicilij reperitur pręsumitur à locis alijs ex causa probabili fore absẽs. ff.de fideicom.lib.l.si cum seruum.§.vlt.& per contrarium absens à loco vbi residere tenetur,malitiose esse absens præsumitur,nisi aliud constet,vt no.Inn. de eo qui mit.in pos c.si aduersarius.Et per hoc videtur ille vagabundus reputari , qui à loco in quo assiduus habet esse,aberrat,vt in d. l. si quis domesticorum & C.de deserto.& occul.l.1.lib.12.

Religiosus extra claustrũ fingit viuere non posse.

Clericus priuilegiatus qa residet, si vagari incipiat, illud perdet.

Domicilium clerici in dubio vbi psumitur.

Vagabundus qs dicitur.

e ¶ Diuinis.] Tertium inconueniens.

f ¶ Minuitur.]qui deberet potius augmẽtari. extra de constit.ex parte,de rescrip.quia per ambitiosam.lib.6. nam & diminutio diuini cultus facit reuocari licẽtiã de nõ residendo à prælato obtentã.de cler.nõ residen. cum ad hoc.sicut alia necessitas ecclesię.no.Innoc. de cler.non residen.tuæ.& magnus fauor ei , debetur,nã ipsum turbans capituli sententia damnatur , secundũ legem.C.de ijs qui ad eccles.confug.denuntiamus. de epis.& cler.l.si quis in hoc genus.

g ¶ Hospitalitas.]Quartum inconueniens de ista hospitalitate vide ꝙ legitur & no.42.dist.c. hospitalem.

h ¶ Debita.]intellige solita & congruens,iuxta quãtitatẽ prouẽtuum beneficij sic not.Host.de præb.de monachis.Per hoc autem ꝙ dicit,debita,videtur innuere,ꝙ necessitatis,nõ tm̃ voluntatis est hospitalitas : & in beneficiatis hoc certũ est 85.dist. Florentinũ. & 41. dist.§.1.& quicquid habet eclesia,&c.16.q.1.qm̃ quicquid no.Ber.d.c.de monachis.Sed quid de alijs , puta laicis & clericis nõ beneficiatis,est ne quo ad eos necessitatis?Ber.innuere vr̃ ꝙ sic,intantum quod excommunicari possint,nisi hospites recipiant.22.dist.§.hinc etiam.no.de empt.& vend c.1.Inno. tamen contrariũ ibi no.Host.autem videtur applaudere opinioni Ber. dicens,ꝙ non sufficit soluere integram decimam,nisi de nouem partib.eis remanentibus eleemosynam faciant.16.q.1.reuertimini.85.dist.c.non satis. Tu potes dicere,ꝙ illi in foro cõtentioso nõ dicuntur astricti ad hospitalitatẽ,cũ per legẽ nullus benefacere sit cogendus,cum coactus nullum meritum cõsequeretur. 23.q.5.fidẽ.45.dist.ca.qui syncera. & c. de Iudęis.nec bonus inuitus quis efficitur.23 q.6.c. vides , & sic põt saluari opinio Inno.Sed in foro animæ secus dicas,cũ misericordiã exercere omnibus sit pręceptũ.d.c. non satis,& ex pręcepto legis quis tenetur diligere proximum ad id,ad quod seipsum , idest ad humanum genus,extra de maio.& obed.c.dilecti.Pręmissa etiam dicas in hospitalitate charitatiua:ad aliam.n.clerici non tenentur.extra de immu.eccl.ca.1.de episc.& cler.l.1. nisi

Hospitalitas an sit necessitatis.

Laici an sint ad ad hospitalitatem adstricta.

nisi in cōcessione possessionis facta Ecclesiæ cōcedens albergā vel hospitiū sibi retinuisset: tunc enim secus. arg extra de censi c 1 & c quanto. 18. q. 2 c. seruitium. ff. de pac. in venditionibus. cum simi.

a ¶ Rectores] singuli in beneficijs residentes.

b ¶ Detrahitur commodis.] Quintum inconueniens; & talis detractio est vitanda cum ad cōtrarium, scilicet ad procurandam ecclesiarum vtilitatem clerici sint adstricti 12 q. 2. fine. & extra de reb. eccl. non ali. dudum. lib. 6. & c. si quis. C. de sacrosan. eccle. auth. hoc ius. 10. q. 2 hoc ius.

non sunt sui in vnaquaque regione rectores,[a] ecclesiarum detrahitur[b] commodis &[c] honori, quæ[d] carentes defensorum[e] auxilio in[f] iuribus suis & libertatibus[g] multipliciter[h] collabuntur[i], & ruinis[k] patent ædificia[l] nobilia[m], quæ magnificentia[n] extruxerat[o] decessorū[p]: & (quod[q] amarius[r] est dolendum[s]) animarum cura negligitur[t], & vitiorū[u] sentib.[x]

c ¶ Et honori.] Sextū inconueniens & talis honor nō est prætermittendus, immo quandoq; lucro pecuniario præferendus. ff. si quis omis. cau. testa. l. Iulianus.

d ¶ Quæ.] scilicet Ecclesiæ.

e ¶ Defensorum.] sine quibus nihil in præiudicium Ecclesiæ attentari potest extra ne se. vac. 1. de reb. eccl. non ali. dudum li. 6 & arg. C. si aduer. rem iudi. l. cum & minores. cum simi.

f ¶ In iuribus suis.] collabunt̄, quod est infra, & est septimum inconueniens, & per hoc quod dicit iuribus. cōprehendere videtur bona quęcunq; sint mobilia, vel immobilia: vel per se mouentia, corporalia vel incorporalia. arg. C de sacrosan. eccl. l. iubemus c. de quadrien. præscrip. l. 2. de pscript. xxx. vel xl. ann l. si quis in rem. Insti. de reb. corp. & incorp circa finem.

g ¶ Libertatibus.] Octauum inconueniens, & in quib. cōsistant libertates Ecclesiæ, vide quod not. per Inno. de sent. excom. c. nouerit.

Ecclesiæ iura per duo depereunt.

h ¶ Multipliciter.] hoc dicit, quia quādoq; iura Ecclesiæ depereunt ex negligentia beneficiati, de qua scribitur ꝙ oīa lædit, in corpore auth. de quęsto. §. hæc omnia. colla. 6. & eruditionis nouerca dicitur. 84. distinct. c. nihil. q̄nque ex indebita occupatione seu inuasione aliorū. 12. q. 1. quicunq; militum. 3. q. 1. redintegrāda.

i ¶ Collabuntur.] idest, in totum vel in partē pereunt seu damnificāt. simile verbum. C. de admini. tut. l. lex quæ tutores circa medium.

K ¶ Et ruinis.] Nonum inconueniens Et cum ex talibus ruinis publicus deformetur aspectus, ff. ne q̄d in loco pub. l. 2. §. si quis neminē, & l. vlt. extra de ele. c. fundamenta. §. dignæ. itaq; vitādæ sunt, vt ibi. & C. de ędi. priua. l. 2. de ope. pub. l. intra. & ideo marmora vel columnæ domus etiam per dn̄m eius legari vel in terminos alienari non possunt. ff. de leg. 1. cætera. & d. l. 2.

l ¶ AEdificia] quæ forent potius reparanda, & in suo bono statu cōseruanda. de ele. generali. lib. 6. & patent expressius. C. de admi. tu. l. lex q̄ tutores. circa mediū. & hoc citius q̄ noualia opera inchoanda. per hoc enim plurimū laudis acquiritur, si ędificia collapsa vetustate vel desidia derelicta vel aliàs inchoata īperfecta, pficiātur. C. de ope pu. l. vlt. & arg ff. eo. l. opus, & l. vlt.

Turres & mœnia dicuntur ędificia nobilia.

m ¶ Nobilia.] qualia possint dici illa ex quibus expugnari possunt inimici, vel ex quib. patens est tuta defensio contra eos, vt sunt turres, mœnia & alia fortalitia, de quibus loquitur c. Pisanis. extra de resti spol. & C. de offi. prefe. præto. l. in nomine Dn̄i Et possunt dici nobilia iuxta vsum loquēdi cōem arg. ff. de flu. l. 1. §. 1. de fun. instr. l. cū de lanionis. § asinam, quia ad conseruationē nedū rerū, immo & humanorum corporum sunt constructa, quę dicuntur nobilissima creaturarū. ff. de ędil. edi. l. iustissime. Vel dicūtur nobilia propter sui pretiositatē & valorē, licet modicū annui redditus afferentia. de quibus loquitur lex in corpore auth. de non alie. §. si vero alicuius. colla. 2. C de sacrosan. ecc. auth. perpetua. ver. ꝙ si res pretiosa Sed iuxta hoc pōt quæri, vtrū priuato liceat facere talia ędificia, vel habere? Breuiter dicas ꝙ in limine impediri nō licet. C. de fun. lim. l. 2. li. 11. & d. l. in nomine Dn̄i. Sed an alibi possit; Dic ꝙ ad ęmulationē alicuius alterius, si materiā seductionis inducat, nō licet. ff de ope. pu. l. opus. aliàs autē licitum est, C. de ędi. priua. l. per prouincias, & ibi no. in d. l. 2. Quid autem præsumetur in dubio? Dic quod presumetur non ad inuidiam vel æmulationem facere, arg. d. l. per prouincias iuxta l. merito. ff. pro soc. cum ibi no. & argu. eorum quæ not. ff. de dam. infe. l. flumi. num. §. vlt. Si autem non licet, vt dictum est, noua ędificia vel fortalitia talia facere vel habere: sic nec prius facta nec habita licium est incastellare vel propugnaculare: & si cōtra factum est, conditione ex dictis iuribus vel officio iudicis agi pōt p quēcunq. cuius interest, vt ipsa ī statū pristinū reducantur, vt no. Inn. c. Pisanis. & Host. post eū.

Tuerei habere ia liceat in priuato.

n ¶ Magnificētia.] id est magnaminitas, vt colligitur de supl. negl. præla. c. grandi. lib. 6. simile verbū in psal. Quoniam eleuata est magnificētia tua, &c & in corpore auth. hæc constitutio. in fi. de litigio. in fi. colla. 8 vel expone magnitudo. C. de offi. præf. præt. l. in noīe Dn̄i. alibi reperies diuersa nomina, quæ attribuunt̄ alicui præsidenti, quasi in fi. oīum constitu. in corpore auth.

Ex, nō sit priuat.

o ¶ Extruxerat.] idest construxerat: syllaba enim, ex, hic nō priuat, sicut nec in Euangelio. Et quædam mulier Martha nomine excepit eum, idest suscepit, & extra vt lit non contesta. quoniam frequenter. §. quod si super. C. vbi in rem actio. l. 2.

p ¶ Decessorum.] Quandoq; ponitur decessorum, q̄que prædecessorū, q̄nq; antecessorū. C. de ope. pu. l. vlt. quod dic si placet, vt dixi in proœmio domini Ioannis Papæ xxij super constitutionibus Clementis.

q ¶ Et quod.] Decimum inconueniens.

Animæ omnibus pferendæ.

r ¶ Amarius.] idest periculosius, cum animæ & ipsarū cura sint rebus omnibus p.æferendæ. C. de sacrosan. eccl. l. sancimus.

s ¶ Dolendum.] cum sanguis, i. conscientiæ subditorū de præsidentium negligentium manibus requiratur. 43. dist. Ephesijs. extra de offi. ord. irrefragabili. de reg. iur. quamuis. cum enim ratione officij ad animarum custodiam teneantur, præsumitur contra eos si pereant. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. vlt. cum ibi no. & ad hoc ff. loca. si quis domum. §. Imperator. extra de offi. archi. ea quæ.

t ¶ Negligitur.] talis negligentia cōtra negligentem peccatum mortale inducit. 8 . dist. c. dictum extra de offi. archi. ea quę vbi de hoc.

u ¶ Et vitiorum.] Vndecimum inconueniens.

x ¶ Sentibus.] si habes sentibus, potes exponere, idest incentiuis vel inflāmatiuis occasionibus, iuxta illud vulgare quo dr: Opportunitas quē peccare, facit quæ opportunitas est vitāda. de ele c. fundamenta. de sta. reg c. 1. lib 6. 18. q. 2 de animus. de cohab cler. c. 1. C. de epis. & cle l. eum qui. ff. de vsu & hab. nō aliter cū sim. Si habes cœtibus, expone i coadunationib. vel societatibus. sic sumitur extra de iudi c mulieres lib. 6. & illis est via præcludenda, iuxta illud

Si non vis calui, fugias consortia calui.

Mors per sensus ad animam intrat.

28. q. 1 c. sępe malorū. ff. de ser. cor. l. 1 § psuadere de in iur. l. itē apud §. appellare. & seq & sic secūdū hoc verbū cętibus, in mala parte sumitur: alibi sumit̄ in bona. C. de profes qui in vrb. l. 1. lib. 12 Si habes, sentibus, pro ut est cōis littera; tunc planū est, & expones, sensib. scilicet quinq; corporalibus p quos tāquā per fenestras mors ad animā intrat, secundum beatum Ambrosium.

¶ Fo-

a ¶Fomentum.] idest nutrimentum.
b ¶Periculose.] vt puta animæ præiudiciale.simile de pœn.dist.1.periculose.
c ¶Præbetur.] hoc potest referri ad illos ex quorum psonis pdicta incōuenientia procedūt, vt eis tale fomentū præbeatur in suarum periculū animarū,ut dixi in glos. si habes,uel parochia norū ipsorū ex curæ negligētia. arg. extra de sent excōm alma. lib.6.vel potest referri ad illorum superiorem, si in illis prædicta inconueniētia tolleraret,quia error cui non resistitur, &c. & negligere cū possit ꝑturbare puerios, &c. nec caret scrupulo societatis occultæ, &c. 83.dis error. & in extrauag.dicti domini Ioan.si fratrum.§.qui igitur.& si ea quæ male usurpantur,omittimus,&c.43. dist. peruenit.35.q.9.loci.ideo uicarius Christi huius c. conditor uolens quo ad subditos,& quoad supradicta inconuenientia penitus euitare, statuit ut sequitur.
d ¶Nos itaque.]Secunda pars.
e ¶Tot malis] prouenientibus ex undecim inconuenientibus,ut in parte pręcedenti.
f ¶Discriminibus.] de quibus dixi sup.proxi.
g ¶Cupientes.] simile de elect.cupientes.de concess. præb.c.detestanda.lib.6.
h ¶Dispensationes.] hic posset repeti quod dixi in parte præcedenti,in uerbo,dispensatione.
i ¶Receptione.] dic ut dixi supra circa principium capituli,in uers.recipere.& expone,receptione,scilicet simul facienda.
k ¶Aut retentione] intellige etiam de collatis successiue talibus beneficijs.de quib sequitur,ut sit sensus ad dispensationes obtētas super receptione taliū in simul facienda, uel retentione ipsorum etiā successiue obtentorum moderationem infra positam suscipiant.
l ¶Plurium.] quotcunque sint numero,ut patet sup. circa prin.
m ¶Dignitatum]super hoc uerbo & sequētibus dic ut dixi in parte præcedenti.
n ¶Forma.] de concess.præb.detestanda. de iureiur. c.contingit.§.fi.lib 6.
o ¶Cuicunq;.] cū nedū infinite,immo & uniuersaliter loquatur ad cuiuscunq; qualitatis personas extēdatur ff.de hær insti.l.hoc articulo. de leg. præstan.l. 1.§.generaliter.extra de maio.& obed.c.solitæ.circa fi.de priuileg.quia circa 19.dist.,si Romanorū,& quia certæ personæ ab ista uniuersalitate excipiuntur , ut sequitur:unde per hoc in cęteris effectus uniuersalitatis confirmatur ff.de fun.instr l.quæsitum §.idem rēdit domo instructa.in corpore authēt. de non alie. aut permu.eccles.§.ut autē.coll.2.cum not.in eis.
p ¶Personę.]per hoc uerbū uidetur ꝙ hæc decreta.& eius moderatio extendantur & cōprehendant dispensationes personis nō locis cōcessas:nā si idē ꝗ oībus voluisset,hoc utiq; expressisset,quod cum nō fecerit, ꝓmisso dēt haberi.extra de deci.ad audientiā ff de lib.& posth.l.cōmodissime sol.matr.l.si cū dote. C.de cad.tol.l.1.§ sin aūt ad deficientis . Sed in contrariū videtur:quia in omnib. uidetur eadē ratio , ergo idē ius.s uitatio multorū inconuenientium, quibus præsens c.occurrere intēdit,ut hic dr arg. extra de trāsl. epis.c inter.de con fir.uti.cum dilecta.ff de fon.l.1.§. hoc interdictū.C de cōsti.pecu.l.ult. Nā & statutū in vno,licet ꝗ se odioso,statutū cēset ī alio. ubi ē penitꝰ rōnis idētitas.ff ꝗ adul.l.si postulauerit.§.rō. de edē. l.quædam.§.nūmularios.Et not.Garsias de elect. cupiētes.in prin.in gl.sed posito.& colligitur ex decre. cupientes.iuncta ad illā decre.si postquā.§.ult.eo.ti. & ex decr.licet canon.e.tit.& iuncta ad decre.vnicā. offic.uica clemē.5.& argu. in corpore au. thenti. ut ij.qui oblise habe. perhi.res mi. §.1.coll.6. ubi statutum licet pœnale in curatore extenditur ad tutorem ꝑꝑ identitatis rationem.& ꝗ hoc plene aliās dixi de rescri.abbates.cle. 5.respondendo ad decre.statutum.de elec. lib 6.quæ pdictis prima facie uidetur obstare . Quid ergo dices? Respondeo ꝙ dispensationes locis vel dignitatib.cōcessas nō tollit hæc decretū.qa hoc nō exprimit,& agit de iure psonarū ꝑ dispēsationē q̄ sito tollendo,quare remanet.arg.26.q.2.c.1. & in multis capitulis eiusdē qōnis,& in lib.feu.de feud. cog. c.1.in si tū qa in illis cessat personalis ambitio, vagatio & importunitas,q̄ dederunt cām ob incōueniētia inde seqntia editioni huiqs decr.ut patet in prin. ergo cessare dēt eius effectus.72.dist.§.uerū.C.de transa.l.interpositas.tū quia citius personis quā locis uel dignitatibus concessæ dispensationes alibi summouentur de rescrip. quia per ambitiosam. de priuil.ca. ne alicui.lib.6.& arg.ff de censi l ętatem. §.rebus.de aqua quoti.& æsti.l.1.§ præmittitur.

Statutū pœnale qn̄q; extēdit ex rōnis idētitate.

fomentum [a] periculose [b] præbetur [c]. ¶Nos [d] itaque tot [e] malis tantisque discriminibus [f] occurrere cupientes, [g] omnes & singulas dispēsationes [h] super receptione [i] aut retentione [k] plurium [l] dignitatum [m], personatuum, officiorum,prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacumque forma [n] uel expressione uerborum a nobis uel prædictis prædecessoribus, cuicumque [o] personæ [p] concessas (Cardinalibus [q] tamen sanctæ Romanæ [r] Ecclesiæ, qui cir-

q ¶Cardinalib.]sic dictis,quia sedi Apostolicæ,quæ axis est & cardo aliarū ecclesiarum.22.dist.sacrosancta.seruiunt,ut sequitur:& sic cognomē sumitur ab eo cui deseruitur.argu.C.de excu.mu.l hydraulæ lib. 10.de aquæductu.l.decernimus.§.uniuersos.de fabricen.quasi ꝑ totū.li.1.ff.de ver sig.l.ferri.§.fi. in corpore auth.de defen.ciui.circa prin.coll 3.de armis.circa prin.C.de episc.& cler.l.decernimus. 21. dist. cleros. 16.q.1.si cupis.

Card.quare sic dicuntur.

r ¶Romanæ Ecclesię.]cui soli cōpetit Cardinales habere,& non alteri,nisi hoc haberet ex priuilegio.not. Compostel.de constitu.cū accessissent.Quid ergo erit de dnis Cardinalib moderni temporis ꝑ dominum nostrū Papā hodie p̄sidentē & suum antecessorē creatis:dicerent̄ ne de iure Cardinales Romanæ Ecclesię? Vr̄ ꝙ non,cum ꝓprie Romana Ecclesia sit in vrbe Romana.arg ff de verb.sig.l bona ciuitatis.& l.cum qui vā a propria uerbi significatione recedi nō dēt ī dubio,nec ad abusiuā respectus haberi ff.de leg.3.l.non aliter.in prin & §.1.circa fi.de ver.signi. l.nepos. Itē quia in urbe ipsa locum sedis Apostolicę Dn̄s dr̄ elegisse.extra qui fil.sint legi.c.per venerabilem.§ rōnibus.& ipsam vrbem Apostoli Petrus & Paulꝰ vno die pro merito,loco uno ꝓ gloria,sub uno ꝑsecutore ꝑ pari uirtute cōpassi glorioso cruore martyrij Christo Dn̄o consecrarunt 2.q.7.c beati.extra de elect.fundamenta.& ad illam uenit Dn̄s iterum crucifigi, ut dicto § rōnibus scilicet in personam Petri.2.q.1. noli.in fi.Sed his & aliis omissis, q̄ possent ad hoc allegari dicas ꝯrium certum est n.ꝙ Deus non in loco,sed in ꝑsona S.Petri suam Ecclesiam fundauit,dicens : Tu es Petrus,&c ut in Euāgelio Matth.& recitat̄ 21.dist.§. 1.&c.vt no in dicto c.fundamēta & potestas clauium Petro data in eius ꝑsona suis est successoribus attributa.40 dist.c.nō nos.extra de trāsla.episc. quanto. & c. inter.de re iud.ad Apostolicæ.§.nos itaq. li.6.constat ēt ꝑsonam nō solum sedē uel cathedrā facere.40 dist. c.multi. Not. etiam de iure epm esse in ecclesia quo

Card. per Papā creati vbicunque,andicant Cardinales Ro. Eccl.

Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in ꝑsona.

ca [a] nos vniuersali [b] Ecclesiæ seruiendo [c] singularum [d] ecclesiarum commoditatibus se impendunt [e], ac regnum [f] filijs [g], qui propter

ad gubernationē & ꝓtectionem, & ecclesiam esse in illo quo ad obediētiam. 7. q. 1 c. scire. vbi est ergo summus eps, qualis est Papa, ibi est Romana Ecclesia, ibi est sedes Apostolica: nam cum de iure communi in ecclesia vacante sit electio faciēda 23. distin. in nomine Domini. extra de elect. quod sicut. & Papa vbicumque moriē te, fit ibidem uel saltem in ciuitate proxima noui pastoris electio faciēda. extra de elect. ubi maius. §. porro. & c. ne Romani. clem 5. ergo sequit, ꝙ ibi Ecclesia Romana & sedes Apostolica vacet, & sic necessario hēt dici, ꝙ ibi sit, quia non pt vacare proprie, nisi ubi est, sicut non potest quis mori vbi non est. no. Guli de elect. commissa. lib. 6 ad pmissa. facit satis expresse extra de præb. c. præsenti. lib. 6. ubi not. Guli. ꝙ ubi est Papa, ibi est Romana curia. Ex his igitur resultat clare, ꝙ creati Cardinales per Papā vbicunque, dici dēnt Romanæ Ecclesiæ Cardinales. & diligenter aduertenti facilis est responsio adallegata in ꝯtrarium. licet enim Deus disposuerit in vrbe Romana Apostolos martyrium pati, & ipsam eorum sanguine consecrari: hoc fuit ideo, ut in ea q̄ caput erat superstitionis, caput esset sāctitatis, & vbi gentilium principes habitabāt, illic Ecclesiæ principes morerentur, ut dicto c. beati. in fi. quare nō sequit, ꝙ ibi solum & nō alibi, s. vbi Papa est, sit ecclesia Dei & sedes Apostolica, licet etiam respectu habito ad locum peculiarē in vrbe Rom. dicat Ecclesia Romana. ꝙ uerū est de illa, q̄ membrum est uniuersalis Ecclesiæ, ipsa aūt vniuersalis Ecclesia in plura membra hodie est dispersa. 7. q. 1. Nouatianus in ꝑsona Petri fundata censet fuisse ubicunque fuit Petrus, & adhuc esse vbi est hodie successor eius, ut dixi, & patet expsse ꝑ hunc textum Sed ideo gñaliter dr Romana, a ciuitate ī qua Petrus fundamētum Ecclesię mortē subijt tpalem.

Vbi Papa, ibi Rom. curia.

a ¶ Circa nos.] ad instar senatorū lateri principis assistētium, de quibus & eadem rōne de dñis Cardinalibus potest dici, ꝙ censentur pars corporis principis, unde sicut in illis, ita in istis crimen læsę committi dicitur maiestatis C ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pęnit. felicis. lib. 6.

b ¶ Vniuersali.] quæ proprie dr collectio fidelium. de conse dist. 1 c. Ecclesia. & dr vna, quia vna fides. extra de sum. tri firmiter. §. vna. in plura tamen membra singularia per orbem terrarum diffusa 7. q. 1. Nouatianus 16. q. 7. c. decimas.

c ¶ Seruiendo.] No. Cardinales dici seruitores Ecclesiæ: nec mirū, cū & Papa seruire ei dicat, quare se seruum appellat: & Imperator seruū vltimū Ecclesiæ se nocat. C. de of. præfect. præ. l. quas gratias. §. 1. cupiens Dei & ecclesiæ seruitiū adimplere. ea. l. § hoc ēt. ordo eñ seruiēdi est in humana creatura, ut inferior superiori deseruiat aliter eñ vniuersitas nulla poterit rōne subsistere, nisi ex diuersitate graduum ordo diuersitatem in ea seruaret. 89. dist. c. ad hoc.

Papa & Impe. uocāt se seruos.

d ¶ Singularū ecclesiarum.] quæ membra dicunt uniuersalis Ecclesię 7 q 1. Nouatianus.

e ¶ Se impēdūt.] idest exhibent & promptos & obsequiales offe. simi huic ex de cle. non resi. cū dilectus.

f ¶ Regū.] intellige catholicorum. infidelium enim filiis nō est verisimile Papā voluisse aliqd ꝓrogatiuæ circa pluralitatē beneficiorum seruare, cum de iure communi illorum ipsi capaces non sint, saltem vsque ad scdam generationem. de hæret. quicunque §. hæretici. lib. 6. per lineam tamen masculinam descēdētes. eo. ti. c statutum felicis. & hoc verum esse ꝓbabiliter potest dici de dispensationib. per eos obtentis post incursam hęresim ꝑ parentes, quia negari nō pt, quin tales dispensationes sint noui iuris ecclesiastici acqsitiuæ, a quo tales excludunt, vt dicto §. hæretici. Sed si ponas dispēsationes obtinuisse añ hrsim parentū, erit ne idem? Credo ꝙ nō: immo habebit locū ꝙ hic dr, quia ius q̄situm filiis, ꝑ talē hęresim parētum tolli non debet. arg. ff. de sena. l. filiam. de pœnis. l. crimē. C. eo. ti. l. sancimus. extra de ijs q̄ fi. à ma. par. c. quæsiuit. & arg. dicti c. quicunque. §. ad hoc. & §. vl. vbi post hæresim parentū prohibet filijs beneficiorum acquisitio, non tollitur ante facta, & emancipatio facta de liberis post hæresim parētum, nulla dr, ergo a contrario, sensu ante bene tenet, & suo vigore potitur, ita & hic quia nō portabit iniqtatem patris filius. 1. q. 4. c 1. & 2. & arg. C. de hære. auth idem est potissime, quia tales dispensationes non peruenerūt ad filios ex personis parētum, sed aliūde. arg. ad hoc ff. de interdi. & releg. l. 2. de decu. l. 2. §. nullum de iurepa. l 3. in fi. de bo pos. cōtra tab. l 3. §. emācipatus. Sed iuxta hoc quęro: pone aliqua nobilis uel alia mulier fuit vxor regis, illoq; mortuo retinuit dignitatē reginę. ff. ad municip. l. fi. lij. §. vidua. extra de for. ꝯp. e. ex parte. sed post suscepit filiū ex aliquo nouo marito: nūquid ad illud extēdet ꝙ hic dr? Dic ꝙ nō: tū qa nō est filius regis, ꝙ iste textus exposcit: tum quia & si a marito, non tñ a rege illum suscepisset, ad illud quod hic dicitur, minime traheret: nam ꝯhendo cum viro inferiori quā rege, illa desit habere dignitatem reginæ. C. de inco. & muni. l. vlt. li. 10. & dicto § vidua. & ff. de sena. l. feminæ. C. de nup. l. cum te. & dicto c. ex parte. & sic nec ex rege nec ex regina ille natus est, ꝙ hic reqrit: & qa in ipso deficit claritas generis regalis, & potissime ob verbum dumtaxat, ꝙ de se omnium aliorum quàm regū filios excludit. arg. ff. de triti. vi. & oleo leg. l. cum certus de contrah emp. l. si debitor. §. verisimile.

Filij hęret. an gaudeāt suā dispensatione facta ante ꝑ hæresim parētum.

Reginæ viduæ re. ginæ nomē perdit si nubat inferiori.

g ¶ Filijs.] quid autem esset de filiabus: pone autē ꝙ tempore huius cōstitutionis aliqua filia regis dispensatiue teneret duas abbatias, vel alias dignitates Monialiū: nunqd exceptio, q̄ hic fit de filijs cēsebitur facta de filiabus? vr ꝙ non: certum est enim, ꝙ filia non est filius, & textus filios excepit, & illos duntaxat vr excipere, cum dicit, dūtaxat. Sed ꝯtrarium teneas: qa hęc cū sit sublatiua iuris ex dispensatione legitima quę sit rigorosa ē, & quo ad hoc odiosa, quare restringēda, de reg. iur. odia li. 6. ff de lib. & posthu. l. cum quidā. quare ꝑ ꝯsequēs exceptio q̄ ad eam fit, est fauorabilis: & hoc denotāt verba hic posita, prærogatiua gratiæ, & c. quare extēdēda, vt dictis iurib. & arg. de pb c. si pluribus. li. 6. ut sic & ad filias referatur, cum in eis generis claritas inducēs ꝓrogatiuam gratiæ ut hic dicit, sicut in masculis reperit. ff. de sena. l. feminæ. & l. filiam nec dēt in eis accusari natura: qa ipsas masculos non generauit. C de lib. præte. l. maximū vitiū. de legi. here. l. lege 12. tabularū. & quia in fauorabilibus appellatione filiorum filię continentur. ff de testa tu te. l si qs ita dixerit. de leg. 2. l. si ita sit scriptū. Et verbū, dūtaxat, hic positū excludit hic filios aliorū q̄ regū, ut dixi s̄ in gl. ꝑcedēti. non aūt regū filias. cū pro filiis sint habēdæ quo ad hoc, ut prædixi, & ꝓbat. ff. de ver. sig. l. filij & arg de mu. & hono. l uacatio. de iure immu. l. 4. Sed pone ꝙ talis filius uel filia cōcepti fuerint tpe quo pater rex erat: sed tempore quo nascuntur, desijt esse rex: puta qa depositus uel iuri regni renūtiauit, nunqd ad talē filiā uel filiū exceptio q̄ fit hic extēdet? Dic breuiter ꝙ sic: qa cōcepti pro iam natis habentur, cum de eorum commodo tractatur. ff. de sta homi. l. qui in vtero est. vnde superueniens patris calamitas seu casus nō tollit eis dignitatemquæsitam. ff. de sena. l. filiā. & est expræssum eo. ti. emancipatū § si quis cōceptus. & ibi casus: & de decur. l 2. §. in filiis. ver. si pr. & §. proinde. vnde nulla relinquitur qō, cū sit casus legis. in corpore auth. de non eli. secun. nube. §. 1. C. de fur. l. ancillę. & in eis no. Sed qd esset econtra: pone aliquē cōceptum ex inferiori q̄ sit rex, puta

Regū filiæ an potiātur priuilegio filiorum.

puta ex comite, vel alio tpe quo nascitur pater factus est rex: nūquid quo ad efficaciā exceptionis, q̄ hic fit, reputabit̄ ille filius regis? Videtur ꝙ nō arg. eorū quę no. C. de nup. l. imperialis. §. & his illud & argu. C. de suis & leg li. l. ex libera. vbi cōceptus ex libera & seruo nō habet priuilegium filij decurionis, licet pater factus liber possit creari decurio. Sed

sublimitatem ᵃ eorum

ɔtrū dicas: quia expressū est. ff. de sena. l. senatoris filiū. & de decu l. 2. §. in filijs. vt sic natiuitatis liberorū tpe superueniēs patris dignitas eis ꝓsit, vt ibi, & C. de na. li. l. nuper. & de nup si liberā. Nō obstat dicta lex libera quia ibi ab initio iure ciuili nullū fuit matrimoniū, in ter liberā & seruum: quare cōceptus ex eis fuit natus spurius, vt ibi: nec libertas vel honor patri obueniens illū legitimū reddit, quare vt spurius nō gaudet priui legio filij decurionis, vt ibi dr̄: cū illegitimus origina li nobilitate patris nō gaudeat. ff. de sta. ho. l. cū legiti me. Itē pone ꝙ natus est quis & cōceptus ex nō rege. q̄ tū rex fuit, & esse adhuc sperat̄, vt q̄a depositus est ad tps, ante aduentū tpis illius mortuus est, nūquid iā na tus reputabit̄ filius regis esse? Vr̄ ꝙ sic. arg. ff. de decu. l. 2. §. si ad tps. Et idē vr̄ dicendū, si quis sit cōceptus ex n̄ rege, & anteq̄ sit natus, suus pater rex efficit̄, & demū ipso nōdū nato pater esse desijt rex, vt q̄a depositus vel alio mō, natus postea filius regis videat̄ cēsendus, vt l. eo. §. prętereа. Sed quid dices, an hic appellatione filio rū cōtinebunt̄ nepotes saltē nati ex filijs? Vr̄ ꝙ nō, cū ēt in fauorabilib. appellatione filiorū nō contineantur ff. de testa. tute. l. ꝙ si nepotes. insti. qui dari tu. pos. §. vlt. Sed contrariū pōt dici. arg. ff. de verb sig. l. liberorū. § sed & Papinianus. & l. filij appellatione. & l iusta. nā de propria significatione verbi filiorū, nepos ex eis na ti cōtinētur: quia per eos vt per filios in ęuū memoria generis retinet̄, vt dicto §. sed & Papinianus. cuius gn̄ ris claritas hic exceptionē inducit: licet aliqn̄ de vsu & de cōsuetudine loquēdi, aliter nepotes, aliter filij appellent̄, vt in primis iurib. & sic not. dicto §. vlt. qua re in dubio hic filiorū appellatio cōprehendit nepotes iuxta propriā verbi significationē, ad q̄ & nō ad aliam in dubijs respectus habet̄. ff. de leg. 2. l. nō aliter de ver bo. sig l. nepos. Et an ꝙ hic dr̄ de alijs sit intelligendū de legitime natis. an ēt de alijs, vt de oīb. cū oēs sint filij: & hic indistincte loquit̄. Sed cōtrariū videret̄, cū il legitimi de se nō sunt capaces taliū beneficiorū de fi. lijs presb. c. 1. & si nec dicunt̄ fulgere claritate generis patrū, vt s̄ dixi. vnde nō est verisimile, ꝙ hic Papa tali bus dispensationes reseruare voluerit. Sed supposito ꝙ dispensationes sufficientes obtinuissent, ois illegiti matio fuit sublata. extra qui filij sint leg. ꝑ venerabilē quare ꝑ hūc textū indistincte loquētē eis reseruare vi deret̄: potissime cū hic agit̄ de sublatione iuris ꝑ di spēsationē quęsiti, vt s̄. tetigi circa prin. huius glossæ. a ¶ Sublimitatē eorū.] hoc ad Cardinales referas ꝑꝑ hoc, ꝙ sequit̄ de generis qualitate: ꝙ ad filios regū pro prie est referēdū, licet ad eos hæc sublimitas referi pos sit, ꝑ hūc tex. & arg. de p̄b. de multa. §. vlt. Ista aūt subli mitas in dn̄is Cardinalibus. attēdēda est principaliter quo ad mores & merita vitę 52. dis. c. miramur. nā nō qui maior in honore fuerit, ille ē iustior: sed qui fuit iustior, ille maior, fm Io. Chrysost. 40. dis. c. multi in fi. & alibi legit̄, ꝙ nō in sublimitate graduū, sed in ampli tudine charitatis acquirit̄ regnū Dei. extra de tēp. ord. c ad aures. Sublimitas hic sumit̄ quo ad eos pro status præeminentia vel excellētia: & vt alibi in corpore au then. de filijs ante dot. instr. natis in fi col. 3. quib. mo. na. effi. sui in fi. col. 7. cū sim. & dicto c. de multa. c. vlt. Sed tū (vt dixi) sublimādi merita & mores nō inordi nati affectus sunt intuēdi. extra de p̄b. graue. Quid ꝓ sumet̄ in dubio de sublimato, an ob sua merita, vel ex alia cā sit sublimatus? Dic præsumendū fore, ꝙ ob sua merita extra de ꝓsump. cū in iuuētute. & dicto c. mira mur. & 40. dist. c. 1. & no. Ber. extra de rescr. pręsenti. ꝙ

Nepotes ēt regum cōtinētur appellatione filiorum.

An illi veniant appellatione filiorū, vi de q̄ dixi s. c. statutū. de hæ ret. lib. 6. Addo hic singul. Hipp. 131. incipien. tuscis. Pont.

Sublimari ꝓsumit̄ q̄s ob sua merita.

hodie est sublatū. Ad hoc ꝓstat efficax arg. lex dicens, ꝙ quāto quis melioribus præest tanto maior & hone stior est. i. esse ꝓsumitur, in corpore auth de defen. ciu. §. nos igitur. col. 3. licet glo dicat ibidē, ꝙ non de hone state animi, sed sęculi loquit̄, & alibi loquit̄: quanto quisq; est celsior, tāto & alijs potētior. 16. q. 1. c. sūt nō nulli. & q̄a sacrilegij instar obtinet, dubitare an ille di gnus sit, quē princeps elegerit. C. de cri. sacri. l. 2. 17. q. 4. §. qui aūt. ver. si q̄s aliàs est, ibi. & c. & arg. C. de aduo. diuers. iudicū. l. restituedę. in fi. Sed gratia huius quæ ro quale sit istius sublimitatis Cardinalatus priuile giū? Ad hoc dicas, ꝙ est multiplex priuilegiū: q̄a hosti liter Cardinalē insequēs xxxvij. pęnas patit̄ & incur rit, quas saltē oēs nō incurrit insequēs propriū suum epm, vt colligit̄ extra de pę. felicis. lib. 6. & eo tit. c. si quis suadēte. Cle Papa v. Secūdū, quia cū dn̄i Cardina les sunt legati, cōferre possunt beneficia, ēt ad Papā de uoluta de p̄b. venerabilis. de off. leg. c. officij li. 6. Ter tiū, quia legati excōicatos pro iniectione manuū vn decunq; veniētes absoluūt. extra de offi. leg. c. excōica tos. Quartū, ꝙ legati de latere mare trāseuntes, vt pos sunt insignijs Apostolicæ dignitatis, puta palefredo vel equo albo, vestimētis rubeis, fręno & calcarib. de auratis, & similib. de priuil. antiqua. vbi de hoc ꝑ Hos. Quintū, quia dici possunt patricij, quorū nomina in diademate principis scribi cōsueuerunt. secūdū Guli. notantem in d. c. officij. Sed cū ipso tenere hoc ca su nō audeo, quia patricios Imperator sibi in partes eli gebat. inst. qui. mo. ius pa. pot sol. §. filius. C. de cōsul. l. vlt. li. 12. Papa autē Cardinales nō assumit in partes, sed tm̄ in filios. extra de testi. c. licet dilectus. de p̄b. dile cto. nisi faciat eos epos, quia tūc in fratres eos assumit extra de crim. fal. q̄ graui. Sextū, quia pars corporis Pa pæ dici possunt ad instar senatorum. 6. q. 1. §. verum. C. ad l. Iul. ma l. quisquis s̄m Guli. notātē in dicto c. offi cij. vnde alibi no. Inn. ꝙ collegiū habet senatū arg. 90. dist. Constantinus. vt no ipse extra de re iud. cū te. & de hoc 16. q. 1. ecclesia. Illud aūt aliter persuaderi pōt: nam cum promiscue loquendo de Cardinalibus, om nes fratres appellet: ipsi tamq̄ fratres corporis sui pars fore sunt cēsendi. arg. C. de agri. & censi. l. cū scimus. §. vlt. li. 11. & sicut in persona senatorū cōmitti dr̄ crimē læsæ maiestatis, quia pars corporis principis censentur vt dicta l. quisquis. ita & committi dr̄ in personis do minorū Cardinaliū, vt dicto c. excōicatis. vbi de hoc. Septimū, ꝙ ex præmissis insurgit: nā si ipsi censeantur veri patricij, statim cū sunt creati sunt liberati à patria potestate: dicto §. filius, & dicta l. vlt de cōsul. sed hoc nullo iure cauet̄, ꝙ sunt patricij, si cēseant̄ senatores, nō sūt liberati ex hoc dicto §. filius cū ex illis dignita tib solū quis liberetur à patria potestate, ex quib. libe rat̄ à curiali cōditione. in corpore auth. consti. quæ de di. §. generaliter, col. 6. Sed à curiali liberat̄ ꝑꝑ xij. di gnitates. C. de decu. l. vlt. lib. 10. de quarū numero nō est senatoria. Quid ergo super hoc dices? Dic ꝙ si sint creati Cardinales epi, nulla est dubitatio: q̄a saltē ex epāli adepta dignitate liberi facti sūt à patria potesta te, in corpore auth. const. quæ de digni. §. illud. col. 6. C. de epi. & cle. auth. sed dignitas, aliàs incipit, sed ho dic, extra qui. fi. sunt legi per venerabilē. Sed si tm̄ sint creati Cardinales, quid dices? vr̄ ꝙ non sint liberati. nā cū ius patrię pōtatis cōsistit in multis, puta in viij. quæ nominātur insti. de patria potesta. §. ius autē non dēt dici sublatū in patris præiudiciū, nisi ubi in iure statutū reperit̄, cū non sit lex aliqua istud dicēs. arg. in corpore auth. d̄ nō eli. secun. nubētes. §. optimū utriq. coll. 1. ubi dr̄. non fraudet̄ pater iure filij: nec. n. lex est aliq̄d tale dicēs. ad idē C. de coll. l illā. de repu. l. dissē tiētis ext. de sup. negli. præla. Romana, lib. 6. ne se. ua can. c. illa. & ꝑ hoc scribit̄ erubescendū fore loq̄ sine lege in corpore aut. de triē. & semis. § cōsiderem⁹. col. 3. & q̄a aliorū honores alijs dānorū occasionē fieri nō oportet. C. de sta. & ima. l. & virtutū. ꝑ & silētia. iube m⁹. li. 12. nec vlli est cū alteri⁹ iniuria cōsulēdū. 22. q. 2. c. pri-

Cardinales nouē habēt priuilegia.

Erubescimus sine lege loqui.

ac generis [a] claritatem sunt potioris prærogatiua [b] gratiæ attollendi, duntaxat [c] exceptis) deliberatione [d] super hoc cum fratribus [e] nostris habita diligenti, de [f] ipsorum consilio & ex certa scientia [g] nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas [h], quòd per moderamen nostrum effrænatam [i] circa easdē [k] personas talium

2.c.primū est.C.de offi. pfect.vrb.l.præfectus.Sed his ñ obstantib.cōtrariū nō improbabiliter pōt dici: certum est.n.q multiplex est dignitas sæcularis vel officiū, q̄ vel q aliquē liberat à curiali cōditione, vt colligitur dicta l.vlt.C.de cōsul.li.10.& illa eadem, q̄ est in numero duodeno, vt prædixi, hodie filiū liberat à patria potestate, vt dicto § generaliter in quo numero computantur aduocati fisci, quæstores, principatus agētiū in rebus & similes multæ, de q̄bus minus vr̄ q liberent, cū ex earū virtute nullus effici dicat̄ pars corporis principis, & tñ liberāt, ergo multo fortius dignitas Cardinalatus, sūpto arg.à minori de quo no.de ele.cū in cūctis.vñ licet nō sit hoc expresso iure cautū, tñ de similib.ad similia procedit̄.ff.de leg.l.non possunt.cū plura sint negotia q̄ vocabula ff.de præscr. verb.l.natura,& statutū in vno, statutū cēsetur in alio vbi est penitus eadē vel maior ratio no. ff.de iudi.l.cū prætor.nec vr̄ damnū ex hoc pater vel iniuriā pati: cū enim naturaliter augmentū in honorē filij desideret. extra de testi.c.super eo cū eadē persona fingatur esse cum eo.C.de impub.& alijs substi. l. vlt. & eadem ca ro.25.q.3.in hac auctoritate,& excellētia & nobilitas filij patrē nobiliorē reddat, & laudē magnā patri afferat, & magnæ lætitiæ præbeat occasionē, vt legitur in dicto §.generaliter. & gloria patris est filius sapiens, Prouerb.17.& 25.c.95.dist.c.esto subiectus in fi. tales honores, laudē, lætitiā, & gloriā dēt omni pecuniario cōmodo, q ex patria potestate potest contingere, præferre ff.si quis omis.cau.testa.l.Iulianus.Octauū priuilegiū, q Cardinali asserenti se legatū creditur absque litteris.97.dist.c. nobilissimus licet aliqui hoc reuocent in dubiū.No. q assertioni.Cardinalis absq; actis creditur super his quæ corā eo acta sunt saltem de cōsuetudine curiæ.extra de appel. constitutus. vbi hoc no.per Host.in verbo, assertioni,& pro tali consuetudine pōt esse ratio, quasi credat̄ principē, qui ipsum ob singularē industriam explorata eius fide & grauitate ad tātæ dignitatis magnitudinem adhibuit, non esse aliàs aliter processurum seu iudicaturum esse p sapiētia ac luce dignitatis suę, quam ipse foret iudicaturus arg.ff.de offi.præfect.præto.l.vnica circa finem.

Pater & filius fingantur eadē persona.

a ¶ Generis claritatem. Not habendam rationem nobilitatis generis,& hoc ēt in pęnis infligendis.de quo dic vt legit̄,& no.24.q 1.quid circa pacem. extra de iu reiu cū quidam.ff de penis l.quædā.de incen.rui.nau. l.Pedius.C.de paga.sacri.& tem. l. vlt. cum similibus multis.Quantū in honoris exhibitione, & salutacione,& sedis inter iudices assignatione de quo dic vt legit̄.C.de offi.diuer.iu.l.2.& 3.vbi sena.vel cla.l.3.§. sedendi.de offi.ciui.iu.l.2.de hoc ēt no.3.q.9.c necesse, Quantum in beneficiorū obtinenda multiplicatione, vt hic & de præb c.de multa.§.vlt.Quantum in facienda de ipsis præ alijs cæteris paribus electione, in corpore auth.de defen.ciui.§.interim.col.3.extra de appel. cōstitutis cū notatis in ipsis.Quantū ēt in beneficiorū æquali faciēda distributione, super quo vide quod dixi s̄.eo.c.in ver.medicant. Necnō in aliorū bonorū vberi administratione, ac ēt cōsumptione.ff.de dona.l.filius.§.nonnunquā.de admin.tu.l.cū plures.§.tutor.de iudi.l.si longius in fi.de iure do.l.quæro.& in multis quæ diligens indagator per se poterit reperire.

Nobilitatis ratio ī multis ē habenda.

b ¶ Prærogatiua gratiæ.] simile de offi.deleg. hac constitutione.de offi.lega.c.officij.lib.9.

c ¶ Duntaxat exceptis.] eadem verba reperies de priuileg.c.ne aliqui.de offi.deleg.hac constitutione.li.6. vnde hæc verba tollunt dubiū, si qđ fieret, an inferior Cardinale, puta patriarcha, primas, archieps, abbas, vel filius inferioris rege: puta ducis vel comitis dispēsatione obtenta possit gaudere contra hanc decre. & dic q non per hunc textum,& per ea quæ notaui sup.in verbo.cuicunque.

d ¶ Deliberatione.] No.principem qui omni lege solitus [1] est. ff de leg. princeps.extra de concef.præb.proposuit de liberatione velle vti in agibilibus. sim. de offic.leg.cap.deliberatione.lib.6. C de leg.l. humanū. ne filius pro patre. auth. habita. ff. de his quæ in test.delen.l.proxime.de iure pat.l.diui fratres.Eius igitur exemplo quicunq; alius idem facere debet.arg. 79.dist.legitur.2.q.1.Deus omnipotens.extra de re iu. in causis dubium.n.non est omnia omnino quæ consilio recto geruntur, iure meritoque, effectu & firmitate niti.C.de repu.l.3. & veritas sæpius examinata citius splēdescit in lucē,& fructus diuinus est iustitiā sępius recēseri 25.q.2.c graue.vnde alibi statuit̄, q nō cū precipitatione nec subitanee, sed cū deliberatione sūt sētentiæ proferendæ.C.de sent. breui. reci.l.2. extra de re iud.pastoralis.cle.5.§.verum, vbi ēt de hoc dixi.

1 Qualiter itelligat̄ principē solutu esse legibus, vide per B. Tho.1.2. q 96.ar.5. adde Burchardum li.15. decretorū cap.42.

e ¶ Cum fratribus.] collige hic, q cum Papa de Cardinalib. loquitur, indefinite vel promiscue appellat eos oēs fratres vt hic & in locis multis alijs reperitur: Et pōt ratio reddi, quia licet soli epi Cardinales regulariter & peculariter fratres, cæteri vero filij appellent̄. de crimi.falsi c.quā graui de testib licet dilecte de pb. dilectus.ne igit̄ epi notabili fraterno nomine nuncupandi, vt ibi negligi videantur: ideo & alij p alios fratres appellant̄.arg ff.de iniu.itē apud.§ hoc edictū. 23.dist.c.quāquā.extra de hære cap.si aduersus.Et dñi Cardinales nō epi, qui fraterni nominis appellatione nō sunt nuncupandi, vt dicto c. quàm graui. nisi p illos qui episcopi sunt, fratres appellari merētur, sicut nepotes ex filijs, q vere filij nō sunt, nec sic appellari consueuerūt.ff.de testa.tut.l.q si nepotes.insti.qui da. tu.pos.§.vlt.tamen propter filios,& ipsi filij appellantur.Et sic ex psonis episcoporū cōsequuntur quod ex sua singulariter nō possunt, vt aliàs cōtingit.ff.de ędil. edi.l.cū aūt.§ si.de bo pos contra tabulas. l. non putauit.§ si exhæredatus.quæ res pig.ob.pos.l.Aristo.extra de priui.l.licet.§.1.de concef.præben.c.auctoritate.li.6. cum multis similibus.

Cardinales ansint a Papa filij, vel fratres nuncupandi.

f ¶ De ipsorum consilio.] s.Cardinalium, quorum cōsilio Papa vtitur: quia vult, vt hic vides, non autem ad hoc de necessitate tenetur [2]. vt no.extra de re iudi.ad Apostolicæ, lib 6.uocatus enim est in plenitudinē potestatis.2.q.7.de cætero, extra de vsu pal.ad honorem. nec pōt ei, dici domine cur ita facis:de pęn.dist.2.§ ex persona.Et super hoc, quia aliqua quandoq; habent fieri simpliciter cōsilio alterius, aliquando cum consilio, aliquando de cōsilio, aliquando non possunt fieri sine cōsilio,& aliquando habent fieri cum alterius assensu,& quid iuris in omnibus istis sit, vide quod no: Cōpost.extra de consti.cap pen. p Gulime sede vacan. c.1.lib.6.& ibi dixi.

2 De hoc articulo vide plenissime Filippum Frācū,& alios doctores in c sup eo. de hæret. li.6.Host. & Ioan. nē And.i c.requisiti.de testa. & Panormita. nū in ca. quasuit, de his q̄ fiūt a pl. sine con. sen. cap.

g ¶ Scientia.] factum ex certa scientia Papæ robur obtinet firmitatis: etiam si de se nullum erat.extra de trā sact c.2.de accusa.c.ad petitionem.3.q.7.c.hoc quippe. & argu.C.de te.ia l.omnium de appari iud.l. probatorias lib.12.

h ¶ Moderandas.] diminutionem non augmētū denotat istud verbum.extra de verbo sig. c. transmissæ.

i ¶ Effrænatam.] id est immoderatam & indecentem. simi ff.de testi.l 1.in fi. extra eo.tit.c.significauerunt, & cap.cum causam.

k ¶ Easdem personas.] scilicet quascunque, pręterq hic exceptas, vt sup.patet.

a ¶ Totaliter

beneficiorum multitudinem refrænemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter [a] non frustrentur †. ¶ Statuimus [b] itaque, & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc [c] ex dispensatione [d] legitima pluralitatem huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum, aut prioratuum seu beneficiorum, quæ aliàs absque dispẽsatione [e] obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, personatibus, officijs, prioratibus, ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit [f], prætextu dispensationis sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite [g] retinere: Quæ tamen [h] teneantur [i] eligere [k] intra [l] mensem [m] numerandum à tempore notitiæ [n] † constitutionis istius: cæteris beneficijs [o] cum cura vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter non poterant [p] de iure [q] absque dispensatione [r] licite retinere, quæ [s] nos † extunc [t]

a ¶ Totaliter non frustrentur.] sic.n.est interpretanda indulgentia principis, vt aliquam gratiã afferat impetranti. C.de legi.l.2 ff.de iure immu.l.1. in fi. extra de verb.sign.c.in his.nec aliter est interpretãda, extra de verb.sig. olim.ne aliàs delusoria videatur. ff. ne quid in lo.pu.l. vlt.de iud. l.si prior, ex. de verb. sig.abbate §. vlt. & c. cum olim de priuil.

b ¶ Statuimus.] hoc verbũ rem perfectam significat. & cum effectu, nõ verbotenus accipiendũ est, extra de verb.sign.c. in his & tale statutũ principis, ex quo animo legẽ cõdendi factũ est, omnino seruandum est. C.de legi.l.leges. 100.dist. cõtra morẽ. 19.dist.memoriam.

c ¶ Nunc.] s. tempore publicationis huius decre.ante. n. non ligauit in corpore authen. vt factæ nouæ cõstit.coll 5.extra de constit.c. cognoscentes, de præb. cum singula.§.contra.li 6. & inf.sequitur, durũ.n. esset sentire, quod statim à tempore editionis ligaret forte penitus ignorantes cõtra iura. ff. de decret. ab ordi.faci.l.vlt.32.q.4. dixit Sara.82.dist.proposuisti, quid. n. peccare diretur antiquitas, si huius decre.inscia, &c.C. de testa.l.iubemus, consensum enim non ignorantiam volumus obligari C.de tab.generali.

d ¶ Ex dispensatione legitima.] sed q̃ dispensationẽ reputabis legitimã? Rñdeo illam, in qua nihil tacet, vel nihil exprimitur, quo expresso vel nõ tacito princeps verisimiliter duci põt ad dispensationẽ denegandã, de ele.dudũ.§.pen de pb.c.si dignitatẽ. cle.5.sic.n. dici cõsueuit in impetrationibus beneficiorũ, de rescri.si proponentem, de pb.si motu 1.& c.non pot.li.6. Si.n.in illis tamquam ambitiosa fit stricta interpretatio.de rescri si gratiose, & de præb. quamuis.lib.6.sic fit in dispensationib. [illegible] à iure cõi exorbitantibus, extra de fil.præsbyt.c.1.& 2.li.6.& arg.ff.de nata. resti.l.1.de excu.tu.l. qui testamẽto.stricte forma mãdati in illis, & forma dispẽsationis in istis seruata cessante argumẽto in vtrisque sumpto à minori vel maiori, super quo vide quæ no.per Host. de rescrip potius lasti.2.& c.in nostra, & per Inno.de concess.præb.dilectus, & quod aliàs super hoc dixi dicto c. si dignitatẽ, & quod not.de capel.mo.ex parte.

e ¶ Absque dispensatione.] illa autem facta per illum qui potest & legitime, vt dixi in not. præcedenti, redditur licitum quod aliàs erat illicitum arg.de ele.c. dudum.§.nos igitur de concess præben.cum nostris §. nos vero.de transact cap 1.

f ¶ Maluerit.] reseruat ergo optionem circa vnum cũ cura, & circa aliud sine cura, sicut alibi reseruat optio retinendi vnũ de prius obtentis, de præb. cum singula.li.6.& eo.tit c.referente c.pterea, & c.tuæ.ff de colleg.illi.§.vlt.& per hoc refrænatur hæc efrænata multitudo super retẽtione plurium: per hoc ẽt in totum nõ frustrantur effectu dispẽsationis ipsam obtinentes cum aliàs de iure communi vna dignitas vel personatus se non compatiatur cum alia, vel alio, ẽt sine cura de præb.de multa.§.hoc idem, de ele. dudum.§.pen.

g ¶ Licite.] i.de nostra licentia per hanc decr.cõcessa, vel.i. non obstante alia iuris cõis prohibitione.

h ¶ Quæ tamen.] scilicet vnum cum cura, & aliud sine cura.vt supra.

i ¶ Teneantur.] hoc verbum necessitatem videtur imponere eligendi.

K ¶ Eligere.] simile de præbend. cum singula.§.circa lib.6.

l ¶ Intra.] limitatiuũ est tẽporis istud verbum, & vltra illud non est locus tali electioni. argu. ff. de fideicom l.liber.Thais ancilla.§. intra, de leg.2.l.statuliberum. §.Stichum, de cond. & demon. l. si in diẽ. Super quo vide, si placet quod not. pro & contra de concess. præ ben.c cum ei. Clem. Papa v. in glos. per hoc patet.

m ¶ Mensem.] sed quot dies facient mẽsem? Dic q tot, quot continebit mensis, in quo fiet notificatio præsentis constitutionis, vt sequitur: nisi enim sic dices, non numeraretur mensis à tempore talis notificationis: quod tex.requirit, & si de illo mense erant aliqui dies lapsi, supplebuntur de sequenti, argu.ff.de verb.sig.l.cum bissextus, de diuer.& temp. præscr.l.1. de re iud.l.nisi lex sic nor.Har de elect.c quàm sit, & de rescrip.si propter tua lib.6.

n ¶ Notitiæ.] s.vere vel interpretatiue, quæ accidit lapsis duobus mensibus a tempore publicationis præsentis constitutionis, in corpore auth.vt factæ no.constitu.coll.6. extunc.n ius interpretatur & fingit quem habere notam constõnem principis, nec extunc est pbabilis ignorantia argu. 6.dist.quod dicitis, extra de postula.præla.c 1.ff.de insti act.l.sed & si.§ proscribere.cum si.A quo autem tempore ligent statuta vel cõstitutiones aliorum, dic secundum quod not.Host. in summa, dè consti.§ quando.

o ¶ Cæteris beneficijs] scilicet non electis.

p ¶ Non poterant.] vt sunt personatus plures vel dignitates, etiam sine cura, vt supra dixi.

q ¶ De iure.] per hoc vr innui aliqua beneficia, ẽt plura numero de iure cõi posse teneri, ad idem de rescr. c gratia 3.lib.6 & eo.tit.c.gratiæ.cle.5 sic sentit Inn. de præb.cum iamdudum, hodie autem aliter sentire videtur ibidem, de concess præb. litteras. de his plene per Gulie.in Spec.tit.de leg.§.videndum restat. ver. illud autem, per Gul.dicto c.gratia.

r ¶ Absque dispẽsatione] per hoc excludit beneficia curata ẽt vel dignitates seu personatus, cum nõ sint dimittẽda si sunt talia vel tales, quæ de iure communi plures vel plura possunt teneri, vt quia annexa vel annexæ, dependentia vel dependentes ab alijs, de p. ben c.super eo de æta.& quali.eam te.

s ¶ Quæ] scilicet beneficia curata, vel alia de iure si. ne dispensatione non se compatientia.

t ¶ Extunc.] s.lapso mense à tempore notitiæ huius constitutionis, non ergo ante finguntur vel censentur vacare: verbum enim, tunc, extremum tempus significat.

Principis indulgentia aliqd afferre debet.

† Al. frau dentur.

Cõstõ an liget à tẽpore editionis.

Dispensatio legitima q̃ dr esse.

1 Vide quòd ibi notaui. Font.

2 Et Cynũ in l.quod fauore. C de leg. Font.

† Nota hic pbari gl.in c. 2. de reb. eccle nõ alien.lib. 6. dicentem cõstitutionẽ notam, q̃uis nõ publicatam ligare subditos, allego ẽt c.1.ibi, id solũ sufficit. de post. pla. l. fi. ff.de decret.ab ord. Fon.

† Vide q̃ dixi in cle. 1. de concess. p ben. de istis dictionib. ex nunc, & ex tũc. Font.

3 Vide q̃ ibi notaui sup gl. de iure, & in ca. cũ singula. de prẽb.sup. eo. lib. 6. Font.

vacare a decernimus, coram b ordinario c sub testimonio d publico intra idem tempus e verbaliter f & realiter g cum h effectu dimissis, & absq; i

Tunc, extremum tẽpus notat.

1 Cũ Papa dr̃ immutare naturam rerum, intelligit̃ in his q̃ sunt iuris positiui, vt notatum est in c. quãto, extra de transl. episco. in gl. in verbo: veri Dei vicẽ. in hac editione.

gnificat. ff. de condi. & demon l. 4. §. 1. & est simile de præben cum singula. §. 1. & §. circa.

a ¶ Vacare decernimus.] Nota ex ptãte principis ecclesiæ induci fictionẽ vacationis beneficij, vbi aliàs non esset: naturam. n. rei immutate 1 põt in aliam, & fingere esse quod aliàs vere non est. C. de rei vxo. actio. l. 1. & arg. de conces. præben. c. cum ei. cle. 5. not. de transla. epi. c. quanto. Quibus autem aucto ritatibus, iuribus & rationibus probatur Papam habere auctoritatem summam & excellentem, & potestatem in omnibus, & per omnia, & præ omnibus: vide quod diffuse not. Hosti. extra qui fi. sint legiti. per venerabilem. §. rationibus.

b ¶ Coram.] tunc coram aliquo fieri dicitur, cum fit eo præsente & intelligente, licet aliàs nolente: vnde coram demente vel infante, vel dormiente fieri non posset. ff. de verb. sig. l. coram.

c ¶ Ordinario.] i epo, vel sede vacante capitulo, vt in §. cæterum, sed quem aliàs quàm in casu huius capituli appellabis ordinarium quo ad talẽ dimissionem? Vr̃ q̃ epm̃, cum preordinator dicatur in cunctis. 25. di stin perlectis. & quia oẽs ecclesiç cum suis iuribus in eius ptãte consistunt, & regendæ sunt parochiæ sub eius tuitione. 10. q. 1. decretum, & c. regenda, extra de relig. do c. de xenodochijs, cũ similibus. Sed cum non quæras de diœcesano, nec de loci ordinario, sed simpliciter de ordinario, illum dicã ordinariũ quo ad hoc, qui aliàs iure suo põt cõferre. arg. extra de offic. or. ca. cum ab ecclesiarũ, de iud. c. decernimus, & de off ord. etsi ab Apostolicæ. cle. 5. & hoc denotat tex. sequẽs cũ dicit, siue noua collatione ab eo qui facere poterat faciẽda, vt sic dimissio beneficiorum talium fiat corã illis, à quibus procedere poterat collatio. not. de renũ. c. admonet Si aũt quæreretur de diœcesano vel ordinario loci nullo alio subiuncto, videretur de episcopo fore intelligendum. arg. de vi. & honest. cle c. diœcesani. de æta. & quali. c. cum ecclesiæ. de sequestr. poss ad compescendas. cle. 5. in quibus de hoc dixi.

d ¶ Sub testimonio publico.] non dicit sub instrumento publico, vel litteris sigillo authẽtico sigillatis, sicut alibi fit de ele. vt circa. de offi. or. si canonici. li. 6. 2. q. 1. legatum. C. de epis. & cle. si quis per calumniã, quare videretur satisfactũ fore præsenti cõstõni, si aliqua beneficia dimittũtur coram ordinario sub testimonio fide dignorum testium, per quos facta dimissio reuocata in dubium probari possit. arg. ff. de testa. l hæredes palam, de ritu nup. l. palam, in prin. & § quæ vt in adulterio, attẽta mente potissime huius decr. vt plura bñficia se aliàs non compatientia non retineant̃ nisi hic reseruata: quæ mens penitus est seruanda. ff. de excu. tut. l. scire. §. aliud. de ele. si postquam. §. 1. li. 6. vnde cũ non arctet dimittentem ad dimittendum sub publico testimonio scripturæ, relinquam dispositioni iuris cõmunis. argu. in lib. feu. de cogni. feu. c. 1. quo iure caue tur regulariter parẽ esse fidem testiũ & scripturç. C de fi. instr. l. in exercẽdis, de pac. l. pactũ, licet fallat in casib. ibi not. & plenius per Host. de censi. Romana. li. 6. 2 Immo hoc maxime dico, quia p̃sens constõ contra nõ dimittentem sub testimonio publico est pœnalis, vt sequit̃, quare ob odium pœnæ vitandum. arg. de ele. statutũ, de reg. iur. c. odia li 6. intelligam testimonium publicum nedum instrorum sed & testium: argu. ad hoc extra de præb. c. si beneficia. lib. 6. vbi habens beneficium dimittere, liberatur dimittẽdo sub qualicunque testimonio, cum ibi ad certam speciem testimonij non arctetur: aliàs videretur arctari quis ad impossibile, vbi forte scripturæ testimoniũ habere nõ posset, quod sentire foret absurdũ: tutius 2 tñ reputo q̃ sub testimonio scripturæ fiat talis dimissio, cũ promptior sit probatio per scripturã, quàm per testes. ff. de pigno. l. cõtrahitur. cum scripturæ fides non variet vel labilitatẽ memoriæ patiatur, sed testiũ sic frequenter. ff. de Carbo. edic. l. 3 §. duç causæ. de acq. pos. l. peregre. § 1.

Testiũ & scripturæ fides par est.

2 Immo est veri⁹, ponderãdo verbũ, publico. Fonta.

Probatio per scripturã est prõptior quam per testes.

e ¶ Idem tempus.] s̃ mensis, vt s̃. Igitur infra eundem mẽsem intra quem de altero de duobus habet electio fieri, debẽt alia dimitti per hunc textum; aliàs pœna sequens locum habet: si. n. aliter diceres, non haberet fieri talis dimissio intra idẽ tempus, sed diuersum, arg. ff. de cond. & demon. l. si in diem, de fideicom. liber l. Thais ancilla §. intra.

f ¶ Verbaliter.] i. verbis expressis: quasi nõ sufficiat hoc in mẽte gerere, nisi verbis oretenus exprimatur. ff. de verb. obli. l. quicquid astringẽdæ, de condi. indebi l. q̃ qui sciens. C. de condi. ob causam. l. si repetẽdi. Et hoc sane intelligas in illo qui loqui põt: in alio autem: puta muto facto, maxime sine culpa, ista verbalis dimissio cadere nõ põt: vnde vr̃ sufficere q̃ nutu vel signo vel in scriptura, si sit litteratus, se velle dimittere ostendat. arg ff. de leg. 3 nutu de procu l. mutus, de iure do l. mutus. C. qui testa fac. pos. discretis, extra de spon. c. tuæ. & c. cũ apud. non n. talis vr̃ ad impossibile per hanc constõnem adstrictus. 22. q 2 faciat homo 4. dist. erit autẽ lex. ff de reg. iur. l. impossibilium. Quid autem de illo qui loqui nõ põt, sufficeret ne q̃ nutu, vel signo sine verbis dimitteret? Vr̃ quod non. arg. dicti c. tuç. cum ibi not. per Ber & 43. dist. c. sit rector, per Io. & per hũc tex. qui exposcere vr̃ ẽt verbalem & realem dimissionem. Sed non improbabiliter videretur posse dici ɔ̃rium arg. eorũ quæ not. Host. dicto c. tuæ. ẽt in Summa, de spon. in rubricella, de matrimonio §. qualiter contrahatur, vbi tenet q̃ matrimoniũ per potentem loqui nutu vel signo contrahi põt: non. n. quis vr̃ esse deterioris conditionis ex hoc q̃ loqui põt, quin signo, nutu vel litteris exprimere suum cõsensũ possit. arg ff. de cõdi. & demon. l. falsa. C. d̃ adop. p ado ptionẽ, & d̃ digni l. maior. de agen in rebus. l hac salu berima. li. 12. maxime, q̃a verba ad aliud inducta non sunt nisi ad declarãdũ cõsensum. 22. q. 2. c. is aũt. qualitercunque ergo cõstet de consensu dimittentis, sufficere vr̃. arg. ff. de leg. 3. l. Pamphilo. §. propositũ, & ad hoc facit qd̃ not. C. de testa. l. iubemus § vlt. Et tũc respondebis ad hunc textũ, cũ dicit verbaliter: subaudiens, vel alio mõ æquipollẽti, puta signis, nutu, vel litteris, vt mens seruet̃, q̃ verbis est præferenda, vt dixi sup. in gl. nõ dicit, nam verba ad extraneũ sensum trahunt̃ vt mens seruetur. C. de libe. præte. l. 3. legis. n. verba ciuiliter intelligenda sunt. arg. ff. de serui. l. si cui. cum nec ius calumniari, nec eius verba captari: sed qua mente dicantur conuenit animaduerti ff. ad exhiben. l. ad exhibendum, caute tamen egerit qui loqui poterit, si verbali dimissione vsus fuerit intra tempus huius constitutionis, vt opinionum periculum vitet, vt satisfiat superficiei huius text. cum in his quç de facto possunt deduci in dubium, tutius sit sequendum. ff. de ven. in pos. mit. l. 1. §. sed si incertum, extra de spõ. iuuenis, de cleri. excom. min. ca. illud. de pœnit. dist. 7. cap. 2. cum similibus.

Bñficium si debeat dimitti verbaliter, qualiter a muto dimittitur.

Matrimonium p potẽtẽ loqui an signis & nutibus sine verbis possit cõtrahi per nutus solum & signa.

Tutius in dubio declarãtiura sequendum.

g ¶ Realiter.] quasi dicat eorum possessionem dimittendo: parum n. prodesset verbaliter illa dimitti, si de facto adhuc detinentur. arg. ff. de pig. act. non est mirum, de act. emp. & vend l 2. §. vacua. extra de re iud. cum aliquibus, & arg. efficax ad hoc in corpore auth. de incest. nup. §. ad hoc quidem. col. 3 ex cuius mente videtur sumptum, quod hic dicitur.

h ¶ Cũ effectu.] puta nullo in eis custode per se dimisso, & abstinẽdo penitus à perceptione obuentionũ taliũ bñficiorũ: verba. n. cũ effectu intelligenda sunt. ff. ne quis eũ qui in ius voca. l. si aliũ. §. docere. q̃ quisq; iur. l. 1. §. hæc verba. extra de cle. non resi. c. relatum.

i ¶ Absque.] hæc p̃supposito, absq; , priuationẽ denotat,

Absque, & sine priuant.

tat.ficut & præpofitio,fine.ff.de exer.act. l. 1.§.plures. & de inft.act.fed.& fi.§ conditio.

a ¶ Sine noua collatione.] ergo cum illa poterit,fumpto arg.à contrario fenfu in iure fortiffimo reputato l.ff.de tefta.qui teftaméto. §.mulier.de offic.eius cui. l.1.§.hui⁹ rei.de tefti. l.ex eo. extra de his quæ fi. à præla. cum Apoftolica. §. vlti. & hoc verum,nifi ex illo fequeretur abfurditas:tunc enim tale argumentum ceffat. C. de epi.& cle. conuenticulam. cum fimilibus. ceffat etiam vbi iura alia contradicerent. not. de fo.comp. c fignificafti 2.

1 Quia ipfum eft mens legis,gl.in l.qui teftamento §.mulier. ff. de tefta.

eo, quòd ad illa nunquam fine noua ᵃ collatione, ab eo qui facere ᵇ poterit facienda,redire ᶜ; aut eorum adminiftratione fe immifcere ᵈ præfumant: Alioquin ᵉ tam ᶠ his, quàm alijs omnibus beneficijs ᵍ, quæ virtute huiufmodi noftri moderaminis retinere poterant (vt præfertur ʰ) fint ipfo ⁱ iure priuati,& prorfus inhabiles ᵏ ad ˡ fimilia beneficia ᵐ obtinenda.

Sed huic obftare videtur extra de elec. commiffa §.porro.lib. 6. vbi beneficium amiffum in illa vacatione prima, quæ occurrit conferri non pōt dimittenti.Sed patens eft folutio: q̄a ibi ex culpa fua habens illud amifit:qui abfque iufta cā ceffauit intra annum ad facerdotium promoueri: hic autē obtinēs plura beneficia,abfq; culpa fua licet non fine cā aliqua dimittere habuit ex difpofitione huius conftō. nis arg ad hanc folutionem extra de æta.& quali.c.1. de elect.cum in cunctis.§.hoc fane. cum not. in eis.

a Ego ad doc ano bis.2. de fent. ex cō.ibi Panor.& fe li.l.ñ.§.fi lius.C.de bo. q̄ li ber. l pé. C. q ied. face pof. funt:quas ll.allegat. Bat.c.nul lus.de fo ro comp. quē vide late loquentem de arg. à contrario fenfu.Fō.

b ¶ Facere poterit.] iftud dicit ideo:quia aliàs pro nō facta habetur collatio, quæ fieret per illum, qui non poffe eam facere.1.quæftio.7. Daibertum.extra de iurepatro.c.quòd autem.ff.de offi.proconful. l. obferuare.§.vlti.

c ¶ Redire.] non eft mirum fi ad ea non pateat regreffus:quia cum decernantur vacare per lapfum menfis. vt s.dicitur,fine inftitutione canonica non poffent licite detineri extra de infti. ex frequentibus. de reg. iur.c.1 lib 6.& argu.ff de decu.l. Herennius.immo.aliter ea recipiens,intrufus non intitulatus diceretur. de præb eū,qui.lib.6.extra de elect.quifquis. & quafi fur & latro, cū per oftium ingreffum ad ea non haberet arg de elect.dudum.2.& 7.q.1.cap.non furem.

d ¶ Immifcere præfumant.] fcilicet iure primæuo, cū nullum competeret, vt dixi in glo. præcedente. Quid autem fi ad dimiffa beneficia iuxta hanc conftitutionē aliqui rediffent,vel eorum adminiftrationi fe immifcuiffent nō iure fuo,fed alia cā probabili:vt puta ne ipforū prouentus perditioni feu confumptioni expofiti perirent,vel ne ab inimicis occuparent, fed vt falui referuarentur fucceffforibus: haberet ne locū ꝯ tales pœna fequēs? Videtur, ꝙ fic,ob iftius textus indefinitatem;quafi in culpa cenfeantur immifcendo fe rei ad fe non pertinenti.ff.de reg.iur.culpa.vt fic color omnis adminiftrationis eis interdictus videatur arg.de elec.auaritiæ. li. 6.& in extrauag.fi fratrū.Do. Ioan.Sed ꝯriū credo ad inftar tutoris .qui ante factū inuentariū adminiftrare nō pōt:& tñ vt occurrat periculo bonorū cōfumēdorū pupilli, adminiftrationi illorū fe pōt ingerere fine pœna.ff.de admi.tut. l. tutor qui repertoriū.& arg.ēt ad hoc ff.de neg.geft.l.nam & feruus.§.fi vino.& de fur.l.falfus.§.alienū.circa fi.ex illa enim cā fe adminiftrationi ingerēs, magis vr implere officiū,ad quod homo homini tenetur.ff.de fer. expor l.feruus.extra de tefta.c.cum in officijs.22.q.c. 2.quàm rei alienæ fe immifcere,vt not.dicta l.culpa. nifi enim fic intelligas,quod in fauorem beneficiorū videretur introductum, in eorum læfionem & dānū retorqueretur:cōtra legem,fancimus.C.ad Trebel.de fecun. nup. l. generaliter. extra de reg.iur.c.quod ob gratiā. lib. 6. & officiū charitatiuum de fe meritoriū videretur interdictum,& effet pœnæ inductiuum contra communē legem.arg.ad hoc funt ff de iur.do l.cū in fundo & deterioris conditionis diceretur talis fe immifcens ex hoc,q̄a femel beneficiorū illorū rector

Tutor quāque ante inuē̄tariū pōt admi niftrare.

verus extitit ex difpenfatione,quàm alius, qui nullū ius in eis habuiffet:& hanc credo fuiffe mentem conditoris huius capituli:vnde eius verba indefinita ciuiliter & fine calumnia funt intelligenda. ff. de lega.2. l.debitor.§.vlti.& dixi s.in glo.1.verbis.

e ¶ Alioquin.] ad omnia fupradicta referas: & expone,id eft, fi infra menfem, vt s.non elegerint,vel fi nunc electa non dimiferint, vel ad dimiffa fine noua collatione redierint, vel eorum adminiftrationi fe immifcuerint.

f ¶ Tam his.] fcilicet non dimiffis: fi ad illa reddire vel adminiftrationi eorū fe immifcere præfumpferint.

g ¶ Beneficijs.] fcilicet vno curato,vt fupra.

h ¶ Vt præfertur.] s.in verbo,ftatuimus.

i ¶ Ipfo iure.] & fic eft canon latæ fententiæ.fimile de elec.auaritiæ. & ca.quàm fit.cū fimilibus multis. Sed hic fortiter obftare videtur de præb.cū fingula. §.ftatuentes.&§.circa eos.ubi non eligentes infra mēfem vel non electa dimittentes, non ipfo iure fed p̄ fententiam priuantur illis. Sed ibi in alio illi incurrunt maiores pœnas q̄ ifti:cū ibi ex hoc fiāt ineligibiles, & fic inhabiles nedum ad fimilia obtinenda beneficia,immo ad maiora,hic aūt folū ad fimilia:quare ibi exaggeratur pœna in vno, mitigatur in alio:hic aūt nō ita: Item hic fauorabilius eft actum cū eis q̄ ibi :quia ex moderatione huius conftitutionis permittitur duorū beneficiorū retentio de iure cōi fe aliàs non compatientium:quare eius non debent perfrui beneficio, q̄ contemnendam cenfuerunt pro nouo beneficio vet⁹ eligentes grauamen.arg.ad hoc.C.de iur.delibe.l.vlt. fi vero poftquā.&§.finautē ibi autē non permittebat nifi foli⁹ nō vni⁹ retētio:quare ibi minor pœna q̄ hic.

Oppofitio cōtra textum.

k ¶ Inhabiles.] ifta inhabilitas ambitionis vitio inducitur,vt de elect.dudū 2 de p̄b. cū fingula. lib.6.& fic collige hic illud quod dici confueuit, qui totū vult, totū perdit.fimile de præb de multa.& dicto c.cū fingula.de defpon.impu.c.acceffit.de refcri.ex tenore.de trāsla.epif.quāto.& arg.C.q mili.nō poffunt.l.3.li 12.

l ¶ Ad fimilia.] fcilicet iam non obtentis, vel non dimiffis.

m ¶ Beneficia.] fcilicet cū cura difpenfationē in fui retentione expofcentia.Nunquid igitur hęc inhabilitas illos reddidiffe intelligitur inhabiles ad fimplicia ruralia beneficia obtinenda? Dicas ꝙ non, tū ob odiū pœnæ de fui natura reftringendæ.ff.de pœnis,l.interpretatione.de pœni.dift.1.pœnæ. Tū q̄a inhabilitatas ob pœnā ad maius affequēdū, nō cēfet inhabilitatus ad minus ff.de interdic.& releg.l.relegatorū.§.folet Tū ēt quia in illis fimplicib. hæc inhabilitas iure non inducitur per hanc decr. ergo per hominē induci non dēt.ff.de reli.l.at fi quis.§. & generaliter.de fepul.{vio.l. 3.§.non perpetuę.33.q.3.§ in hoc cōtētī enim debemus effe pœnis legibus comprehenfis.ff.de verb. obli. l. fi ita ftipulatio. tum etiam quia fi huius canonis conditor voluiffet inducere inhabilitatū in fimplicibus,hoc vtiq; expreffiffet,quod cū nō fecerit pro omiffo dēt haberi.de deci.ad audiētiā. C.de cadu. tol. l.vnica. §.finautē ad deficientis. Tū etiā quia in certis beneficijs inducta non extenditur ad alia. de elec.ftatutū.lib.6.Tū infuper quia inhabilis de fui natura ad maiora beneficia confequenda,non fic inhabilis cenfetur ad fimplicia. idē ergo cēferi dēt de reddito inhabili ex aduētu per hanc conftōnē. arg. extra de fil presby.c.1.& vlt.Quòd autem dicit, fimilia,fub. audias & merito vel maiora.de elect.dudum.& p̄ ea quę dixi s.in parte prima,in verbo,quamuis modicū.

a ¶ Ser

Per hoc aũt [a] ijs [b] qui dignitates, personatus, officia, uel alia beneficia curã animarũ habentia ex dispen satione, quæ ius [c] † tribuat iuxta nostram moderationem præscriptam [d], obtinent, & alia similia beneficia nostrorũ, uel aliàs eorundẽ prędecessorum auctoritate litterarum expectant: cũ quibus [e] est ut illa cũ uacauerint, recipere, & vna cum obtentis retinere licite ualeant, dispensatũ, nolumus derogari, [f] quin ea cum [g] uacabunt infra dicti [h] temporis spatium possint eligere, & dimissis [i] alijs recipere in forma præscripta [k], ac licite [l] retinere: pęnas [m] simi les ĩcursuri [n], si huius nostræ cõtraire [o] præsumpserint sanctioni [p]. ¶ Porro [q] quia quorũdã oculos [r] sic auaræ cupiditatis uitium [s] excæcauit, quod plurima talia [u] bñficia simul absq; dispẽsatione canonica retinere præsumũt: Nos de illis præsenti decreto [x] statuimus, ut omnia & singula beneficia sic [y] detẽta, illo [z] tantũ retẽto, qđ ultimo [a] receperũt, dũmodo in [b] eo ex collatione [c] canonica cõpetat [d] ius eisdem, intra

a ¶ Per hoc aũtẽ.] scilicet qđ hic statuit, vt nõ curatũ beneficiũ ad aliud incurratũ se alias nõ cõpatientia, quis valeat eligere intra mẽsem, & electa retinere, &c. omnia dimittere, & quod alias pęnas hic positas patiatur.

b ¶ Iis.] datiui casus est pluralis numeri.

c ¶ Quæ ius tribuat.] vt quia est legitima, sufficiẽs, & quæ dicatur legitima s. notaui in verbo, legitima.

d ¶ Præscriptam.] dic vt s. not. verbo præcedenti in glo. scilicet cum cura.

† No. tex. pro statuto faciente mentionẽ de beneficijs, quæ iure obtinẽtur: nã in tali veniunt beneficia dispensatione retenta per tex. hic. Fonr.

e ¶ Cum quibus est.] sume verbum dispensatum, quod est infra.

f ¶ Derogari.] non immerito, quia qua ratione de pluribus iam obtentis vnum cum cura, & aliud sine cura possunt eligi, eadem ratione de obtinendis, prætextu dispensationis, quæ ius tribuat.

g ¶ Cum vacabunt.] illud dicit, quia non vacantia effectualiter quisque eligere non potest. de conces. præb. cap. qui in viuorum. 7. q. 1. non futurę & cap. eum qui ff. de vul. & pup. substi. l. moribus. §. interdum. licet impetrans, cum clausula acceptandi incertum, puta primum vacaturum vel ex causa secundum posset acceptare quo ad hoc, vt manus ordinarij ligari dicantur. de conces. pręben. quia cunctis. §. pen. & cap. ne capitandæ. & cap. executor. de quibus contra hoc posset opponi, sed non obstat per iam dicta.

h ¶ Dicti tẽporis.] s. mẽsis, vt s. in verbo statuimus.

i ¶ Dimissis.] ab his, scilicet prætextu moderaminis huius constitutionis obtentis.

K ¶ Præscripta.] supra in verbo, statuimus.

l ¶ Licite retinere.] ex huius capituli permissione ẽt hic adde quod dixi s. in verbo, dispensatione.

m ¶ Pœnas similes.] scilicet illas, quas patiunt illi, qui tempore huius decret. plura talia beneficia obtinebant, & formam huius decreti non seruauerunt.

n ¶ Incursuri.] scilicet priuationis ipso iure non dimissorum, prætextu moderaminis huius decret. obtẽtorum & inhabilitatis similium obtinendorum.

o ¶ Contraire.] scilicet nõ eligẽdo intra mensem, vel non dimittẽdo beneficia non electa, vel ad dimissa sine noua collatione & electione redeundo vel eorũ administrationi se immiscendo, vt s. Sed à quo tẽpore cõputabis istum mensem? ipsum enim non potes cõputare à tpe notitiæ huius constitutionis, cũ expectãtibus post eius publicationẽ hic reseruet ius. Dicas igit ipsum cõputandũ hoc casu à tẽpore notitiæ vacationis vere vel interpretatiue beneficij recipiendi, iuxta. c. cũ ei de conces. pb C. le. 5. nõ ante, per ea quæ dixi s. in glo. s. tẽpore publicationis, sicut nec habenti conferre currit tempus, nisi à tempore scientiæ. de cõces. præb quia diuersitatem. vtrum autem in illo præsumatur scientia vel ignorantia. vide quod not. Host. eo. tit. c. ex parte astensis. super verbo, recurrerunt.

Sanctio quid est. p ¶ Sanctioni.] sanctio proprie est principis constitutio pęna adiecta. 3. dist. in summa. qualis est ista, vt patet supra.

q ¶ Porro.] Tertia pars.

r ¶ Oculos.] scilicet interioris intellectus, de illis loquitur, non de corporalibus, vt alibi de elect. quorũdam. lib. 6. Oculi enim tales debent esse depurati ab omni conscientiæ prauitate. 1. q. 1 multi. de hoc in dicto cap. quorundam. oculi vero corporales debent esse pudici ab omni immundo aspectu. 31. q. 5. qui viderit. aliquãdo vero certæ personæ administrandæ rei præpositæ dicuntur oculi, qui peruigiles & prouidi debent esse in agibilibus. 93. dist. diaconi. 6. q. 1. cã. oues. extra de offic. archi. ad hoc. §. 1. 29. dist. cap. pęnis.

Oculi sũt duplices.

s ¶ Vitium.] ergo vitandum, cum sit animarum deuoratiuum de vsu. cap. vsuratum lib. 6.

t ¶ Excęcauit.] not. auarũ dici cæcũ, quia non habet oculos interioris intẽtionis ad Deũ. 47. dist. sicut. de elec. auaritiæ. & c. quorundam. lib. 6.

Auarus spũaliter cæcus est.

u ¶ Talia beneficia.] quæ in parte præcedẽti vocantur legitima vel sufficiẽtia. & hęc verba synonyma reputantur quo ad hoc: quia idem in effectu significant. si enim est canonica, per consequens legitima. 3. dist. cap. canon. iuncta l. 3. ff. de legi. Item ex consequenti sufficiens: quia cum talis dispensatio lex priuata dicatur. 3 dist. c. priuilegia. nihil imperfectum, nihil insufficiens continere debet. C. qui mili. pos. vel non. l. si quis seruum. lib. 12.

x ¶ Decreto.] quid sit proprie decretum. vide quod not. 3. q. in summa.

y ¶ Sic detenta.] scilicet sine dispensatione.

z ¶ Illo tantũ.] in hoc strictius agitur cũ istis cum dispensationem non habeant, quàm cum alijs habentibus, vt patet in parte pręcedenti: & ratio ibi ex textu colligitur.

a ¶ Vltimo receperunt.] sed quare magis permittitur illius retentio quàm aliorum: Potes dicere ideo, quia et alia fuissent legitime quæsita per effectualẽ susceptionẽ vltimi: prima omnia vacassent sicut vacaret primũ vnicũ. de præb. de multa & eo. tit cum singula. lib. 6. nisi ex dispensationis virtute aliud contingeret, vel nisi ex causa in primis vel primo detineretur beneficiatus, vt not. 21. q. 1. si quis iam translatus. & per. Pet. de Sam. dicto c. de multa.

b ¶ In eo.] scilicet vltimo recepto.

c ¶ Ex collatione canonica] Sed qualis collatio poterit hic dici canonica: cum detentio plurium beneficiorũ iniusta quem à promotione repellat. de elec. dudũ 2? Dicat quod illa quæ facta fuit à Papa, non obstante pdicta iniusta detentione vel ab alio potente illam impromouibilitate tollere. arg. de præben. c. non potest §. penul. lib 6. 1.

1 Vide & ibi not. Doct. in 1. col. & quæ ego notaui in c. si gratiose. de rescri. lib. 6. Fõt.

d ¶ Competat ius.] Not. per solã collationem canonicam ẽt sine traditione tribui ius in beneficio, vt hic, & de præben. si tibi absenti. & c. quorundã. in fi. lib 6. & c. accedens. Sicut & in vltimis voluntatibus rei legatæ dominium sine traditione trãsit in legatariũ, & rei donatę in ecclesiã. ff. de leg. 1. si tibi homo. cũ seruus. de leg. 2. cũ pater. §. surdo. quẽadmodũ ser. amit. l. si partẽ. §. 1. de furtis. l. à Titio. C. de sacros. ec. l. vl. Vñ pro

bene-

beneficio collato & eius iurib. agi pōt per beneficiatū actione in rem, ēt possessione nondum apprehensa per dicta iura, sic ēt not. Comost. de constit. cum M. in rebus profanis regulariter secus est C. de rei ven. l. ser uum. de pac. l. traditionibus 1. ff. de furt. l. eum qui. cū similibus. Sicut autē inter ista est differentia in acquisitione iuris, sic etiam est differentia inter ista in acquisitione possessionis, super quo vide quod plene not. per Inno. de resti spo. c. in litteris, super verbo. prius

dex eps magis exequi sui bñficij debitum dr̄, quàm violētiam inferre, sic not. Inn. & Host. post eum. de resti. spo. c. accepta. & de fi. presb constitutus.

q ¶ Possessionem.] s. pacificam, & super hoc si placet, videas quod dixi & notaui de ele. commissa. lib. 6.

tempus (vt præscribitur) limitatum [a], verbo [b] & facto [c], ac sine [d] fraude coram [e] ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod [f] si non fecerint, etiam illo [g] sint ipso [h] iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles penitus ad quæcunque [i] obtinenda ecclesiastica beneficia cēseantur. Qui vero [k] deinceps [l] receperint [m] dignitatē, vel personatū, seu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens [n] annexam, si antea simile [o] beneficium obtinebant, illud (quo ipso [p] iure postquam secundi possessionem [q] habuerint [r], vel per eos oī dolo & fraude cessantibus [s] quo minus habeant steterit, priuati noscuntur) absque [t] moræ dispendio in ordinariorum [u] manibus dimittere [x] debeant pari [y] modo: Alioquin [z] extunc [a] sint ipso [b] iure secundo priuati, & nedum ad [c] sacros suscipiēdos ordines,

a ¶ Limitatum.] scilicet mensis, vt in parte præcedenti.

b ¶ Verbo.] hoc est quod sup. dixerat, verbaliter, & dic vt ibi dixi.

c ¶ Et facto.] sup dixerat realiter in parte præcedenti: sed idē est in effectu.

d ¶ Sine fraude.] quasi dicat non retinēdo illa per aliq̄ personam submissā, & hoc designat q̄ in parte præcedenti dictū fuerat, cum effectu.

e ¶ Coram ordinario.] super hoc verbo, & sequenti dic vt sup. proxi. §. dixi.

f ¶ Quod si non fecerint.] id est si beneficia omnia obtenta sine dispensatione excepto vltimo rite collato, verbo & facto sine fraude non dimiserint.

g ¶ Etiam illo.] s. vltimo recepto, in quo eis ius quæsitum fuerat ex canonica collatione vt sequitur.

h ¶ Ipso iure.] dic vt dixi in verbo simili sup. prox. §.

i ¶ Ad quęcunque.] magis generaliter seu vniuersaliter in hoc §. incurritur inhabilitas ista, quàm sup. §. p xi. vñ dicit quæcunque, nedū similia non dimissis, de quibus nō est dubium per § præcedentē, immo ēt dissimilia, puta, inferiora ēt simplicia, cū dicat q̄cūque. arg ff. de hæred. instit. l. hoc articulo. ex. de maior. & obed. c. statuimus. illa q̄ aliàs dispensatione præcedente legitime poterant retineri, & ad q̄ dimittēda quis nullatenus arctabitur, vt quē maior pcedit culpa, maiori plectatur vindicta. 50. dist. c. quia tua. & c. in quo maior est culpa, & extra de hæret. excommunicamus §. credentes. & de cle. ex. mi. latores. & ff. ad legem Aqui. l. item Mela. §. si plures, ad leg. Cor. de sic. l. vlt. cum similibus.

K ¶ Qui vero.] Quarta pars.

l ¶ Deinceps.] post huius decret. editionem.

m ¶ Receperint.] iuste vel iniuste: puta per violentiā vel intrusionem, de præb. eum qui. lib. 6.

n ¶ Habens annexam.] super hoc verbo & alijs, quæ præcedunt, dicas vt dixi sup. circa princip. decret.

o ¶ Simile.] puta dignitatē, personatum, vel officium, ēt sine cura, vel quodcunq; aliud cum cura: quia quo ad habendā pluralitatem idem iudicium est de illis, licet non curatis & alijs curam habentib. extra de p̄ben de multa § hoc idem, de cle. dudum 2 §. sed cum in iure, nō aūt quo ad oīa alia, vt colligitur de æta. & quali. c. 1. iuncta decre. licet canon. de ele. lib. 6. & colligi etiam potest extra ne cler. vel mo c. super specula. iuncta decr. statutum. eo. tit. lib. 6.

p ¶ Ipso iure.] quasi dicat nō expectata sñia hominis, cum sit sententia iuris. Et vbi constat quem ipso iure priuatum, vel aliàs ius nō habere in beneficio q̄d detinet, de facto expelli ab illo per iudicem potest, nec potest dicere se spoliatum, & sic restituēdum: quia iu-

r ¶ Habuerint.] subaudi & fructus ex eo percipere potuerint: aliàs primum quis dimittere non tenetur. de præb. c. si tibi concesso. lib. 6. 2.

s ¶ Cessantibus.] nam dolū vel fraudē adhibentes, in cōsequēda possessione haberi debent quo ad hoc pro possidētibus. ff. ne q. d in lo. pub. l. 2. § hoc interdictum, & de reg. iur. l. qui pōt facere. sicut per contrarium dolo desinentes possidere, pro possessorib. sunt habendi. ff. de rei ven. l. si autem §. 1. de reg. iur. l. parē & eo. tit cap. pro possessore. lib. 6.

t ¶ Absq; morę dispēdio, quasi dicat non expectata sententia priuatoria facti: vel litis contestātione: omissa facti allegatione, vt alibi, & simili modo exponi & dici consueuit de rescrip c ab excommunicato, de præb. si beneficia lib. 6.

v ¶ Ordinariorum.] qui sint illi, cauetur inf. prox §.

x ¶ Dimittere.] hæc dimissio ad factum solū refertur, cum iure in illo competenti sint priuati, vt sup. dr̄, sicut aliàs contingit de elect. nosti. & ibi not. cum sim.

y ¶ Pari modo.] scilicet verbo & facto, & sine fraude cum effectu, & sub testimonio publico, vt sup. proxi §. & præcedenti: quod dic vt ibi dixi.

z ¶ Alioquin.] id est si primum adepta possessione secundi, vel per eos steterit in ordinariorū manib. sine mora non dimiserint verbo & facto sine fraude.

a ¶ Extunc.] non ergo ante, vt dixi sup.

b ¶ Ipso iure secundo priuati.] per hoc patet, quod hæc decret. est canon latæ sententiæ, nedum in priuando quem primo beneficio tali per susceptionem secundi similis, immo & etiam priuando illum secūdo, vbi illud non dimiserit prout hic statuitur, olim autem videbatur sententia necessaria quo ad priuationem secundi, de præben. de multa. ver. sed si forte, vbi dicit, etiam alio spolietur, non dicit spoliatus sit, & eo. tit cum singula lib. 6. cum dicit, repellatur, non dicit repulsus sit, vt alias in simili dici consueuit & notari de fo compet. si diligenti, de excel. præla. grauem. 11. q. 1. inolita. C. de iur. om. iud. l. in criminali. vnde vi. l. si quis in tantam. in quibus & similibus sententia priuatoria est necessaria: quia ipso iure vel eo ipso non inuenitur inflicta. Et ita secundum hoc decre de multa, dicetur per istam in hoc correcta 3: vel trahetur ad istam vt verbum, spolietur, ibi positum exponatur. i. sit spoliatus, vel spolietur de facto, quatenus de facto tenet: cum ipso iure ius sibi cōpetens in illo amiserit, vt hic dicitur: certum est. n. quod hæc decret. exaggerat pœnam, & inducit alias duas nouas, quæ statim sequuntur, quæ ipso facto incurruntur, & quæ in dicta decret. non erant.

c ¶ Ad sacros.] de non sacris nihil statuitur hic, quare non videntur prohibiti suscipi. arg. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. §. vlt. extra de biga. ca. 2. cum ibi not. per Hostien. de cle. pu. in duello. c. Henricus. 50. dist. quicunque. & c. placuit.

a ¶ Quod.

1 Hinc est q̄ posterior emptor cui primo res ē tradita, p̄fert primo emptori, cui res tradita nō est. l. quoties. C. de rei vēdic. de qua l. vide Hippo. in l. q. duob. ff. de fal. & ad illam. gl. faciūt not. in c. si tibi absenti. de p̄b. li. 6. & Inn. in c. inter cætera. de p̄ben. & videq̄ notaui ad final. c. de concess. p̄ben. lib. 6. Font.

Bñficium de facto tm̄ obtinens, ab episcopo expelli potest.

1 Vide q̄d ibi notaui ad tex. Fōt.

3 Circa istud punctū vide ibi Fan. Font.

quin etiam ad habendum quodcunque [a] beneficiū ecclesiasticū inhabiles reputentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura (vt [c] prēmittitur) vel dimissa [d], nostræ [e] & sedis Apostolicæ dispositiōi de ipsorū fratrū cōsilio reseruamus [f]. Inhibētes: [g] neq̄s p̄ter Romanū Pōtificem [h] quacūq; [i] sit sup hoc auctoritate munitus, de huiusmodi [k] bñficijs dispōere [l],

a ❡ Quodcunq;.] de hoc dic vt dixi s̄. p̄xi. §. in gl. vlt.
b ❡ Vacatura.] scilicet ipso iure ex dispositione huius constitutionis.
c ❡ Vt prēmittitur.] scilicet præcedente dispēsatione electis duobus vno cū cura, alio sine cura, vel illis nō electis, vel cæteris nō dimissis vel dimissis, si ad alia q̄s sine noua collatione redierit, vt s̄. in §. nos itaque, vel nulla p̄cedente dispēsatiōe retētis plurib. illisq; non dimissis, retēto vltimo rite collato. iuxta §. Porro, vel secundo simili suscepto, & primo nō dimisso, iuxta istum §. in his.n. inducitur vacatio per hāc constōnem, in oīb. in § nos, in vltimo receptis, in §. porro. & in isto. & hunc intellectū innuit §. sequens cum dicit, vt præmittitur perditis, nisi.n. sic intelligas, videret̄ hic innui, ꝙ oīa beneficia in futurum vacatura per susceptionē similiū essent hic collationi Papæ reseruata: & super eis sublata p̄tās ordinarijs vel legatis sedis Apostolicæ cardinalibus cōferendi, qđ est expresse ꝯ decr. de multa. §. his quoque, & ꝯ decre. cum singula. §. statuentes, ēt de præb. & haberet dici necessario, ꝙ illa iura cum suis similib. sint correcta, & non est verisimile conditorem huius canonis hoc sensisse. arg. de ele ecclesia 2. §. denique. C. de inoff. test. l. si q̄n, nam iuriū correctio vitanda est, de ele. cū expediat. li. 6. in corpore auth. de admi. offi. in fi. coll. 3. nec voluisse intantum restringere p̄tātem ordinariorū in beneficijs conferendis, in magnū forte periculū diutinæ vacationis. arg. extra de priui. pastoralis, de p̄b. statutum. li. 6. vr̄ ergo intelligendū hic reseruationem factam esse de beneficijs, q̄ per hāc cōstōnem vacare censentur, & quæ aliàs nō vacarent: vt sic hoc intelligatur inquantum minus derogare dicetur alijs iurib. cōib. arg. de rescr. c. cām quæ. de cōsue. cū dilectus. ff. de legi. l. sed & posteriores. iuxta id qđ alibi statuitur: quoties.n. sermo duas significationes exprimit, ea potissime recipiatur, q̄ rei agendæ aptior est. i. iuri cōi non cōtraria. ff. de reg. iur. l quotiens idē sermo. & alibi legitur; quotiens sine captione nihil inuestigari pōt, eligendum est quòd minus habet iniquitatis, vt eod. tit. l quotiens nihil. & opinor hanc mentem fuisse conditoris huius capituli.

Iurium correctio vitanda est.

d ❡ Vel dimissa.] intellige p̄textu dispensationis sublatæ, vt statuitur s̄. in §. nos itaque, quod ergo si nulla sint dimissa, iuxta illum §. sed habens dispensationē super pluribus, oīa de facto retinuit contra hanc decret. quæ & qualia tamq̄ dimissa dices hic reseruata? Vr̄ quod nulla, sed dic ꝙ saltē censebuntur reseruata tamq̄ pro dimissis habenda, vel tamquam vacatura, vt dixi in gl. præcedente Non sic aūt de obtentis pluribus sine dispensatione, iuxta §. porro. illa.n. tamquā vacatura per lapsum mensis non possunt dici reseruata, cum t p̄e huius constōnis editę vacarent: sed nec tāquam dimissa vbi dimissa non fuerant, nisi diceres ipsa pro dimissis forte habenda. Sed si ponas ipsa dimissa, censebuntur ne ipsa reseruata? Vr̄ quod non: sicut nec dimissa prætextu adeptorum secundorum similium: cum hic videatur Papa reseruasse solum illa, quæ per hanc constōnem ipso iure dr̄ vacare, vt dixi in gl. præcedenti, vel quæ sunt dimittēda ex dispositione huius constitutionis, non autem alterius.
e ❡ Nostræ & sedis Apostolicæ.] differentiam collige inter ista. de rescrip c. si gratiose. li. 6. ff. loca. l. 4. sed in casu p̄senti quo ad effectū reseruationis nulla vr̄ differentia: quia licet hæc reseruata per cōditorē huius constōnis nō conferunt̄: remanerent conferenda per successorē, cū nedū sibi reseruauerit, sed & sedi ipsi, quæ nō morit̄, vt dicto c. si gratiose, & arg. in corpore auth. qūo opor. epi. §. licētiam. coll. 1. 12 q. 1. c. liberti.
f ❡ Reseruamus.] sed supposita plenitudine p̄tātis iuxta quam Papæ dici non pōt, domine cur ita facis? de pænit. dist. 3. §. ex persona, si quæras à me quæ potuit esse cā rationabilis, ꝙ ipse talia beneficia ad se reuocauerit conferenda: possum respōdere quod cum sollicitudo onerosa Pontificalis officij Papæ imposita, vt in extrauaganti eiusdem dn̄i Papæ, quæ incipit: Ad onus, multis indigeat ministris (cū messis quidē multa, operarij vero pauci. 21. dist. c. in nouo.) vocandis per eum in partē sollicitudinis. 2. q. 6. c. qui se. ex̄. de vsu pal. c. ad honorē, quos remunerare tenetur; necnō illos qui suis antecessorib. seruierūt. 12. q 2. c. hoc hmōi, & c. charitatē, & c. ecclesiasticis, & ad eius sedē cōfluat vn̄cunq; clerici indigentes, quib. paterna prouisione subuenire tenetur maxime ne in cleri opprobrium mendicare cogantur. 93. dist. c. diaconi. extra de renun. c. ad supplicationem, habeatque multis mundi magnatibus (illis potissime, qui Dei Ecclesiam in multis dotauerūt, vel illorum antecessores: & qui Ecclesiæ Dei fuerunt deuoti filij & defensores) se fauorabilem exhibere, de rescrip. sedes Apostolica, in beneficijs conferendis ad eorum instantiam, vt ad subsidium Ecclesiæ pro t p̄e citius inducantur: & ne aliàs ab eo retrahantur. arg. C. de bo. quæ libe l. 2. ff. de ope pub. l. 2. iustum fuit & æquum adinuenire modū per quem Papa possit de multis beneficijs prouidere, vt cum iusta fiat distributio de eisdem, vt in prin huius capituli, potissime cum in eo donandi immensitas mensura dicatur, in corpore authent. de non alie. aut permu. re. eccl. §. si minus coll. 2. & ista potest dici ratio quare beneficia vacantia per alium quàm per eū regulariter conferri non possunt, de prēb. licet ecclesiarum. lib. 6. & ibi de hoc dixi.

Papa multa beneficia sibi reseruat, cum multis prouidere habeat.

g ❡ Inhibentes.] post talem inhibitionem vel reseruationem ligatæ sunt manus ordinarij, vt tunc conferre nō possit. arg. de rescrip. tibi qui gratiā, de cōces. prēb. c. executor, & c. si capitulo. lib. 6. cum similibus.
h ❡ Romanum Pontificem.] subaudi, vel alium ab eo super hoc potestatem habentem, de prēb. licet. li. 6 tūc enim per alium faciens, hoc ipse facere censetur, de reg. iur. c qui per alium. li. 6. omnia.n. nostra facimus, & c. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. sed neque, extra de prēb. c. si Apostolicę. lib. 6.
i ❡ Quacunque.] etiam legationis Cardinalis, cum sic indeterminate & vniuersaliter loquatur, & nihil excipiat. arg. de ma. & obe c. solitę, circa fi. de hēre. in sti. l. hoc articulo, & extra de prēb. c. licet. li. 6. vbi sunt verba similia, & magis specificata quam hoc, licet aliàs ex virtute legationis suę posset conferre beneficia, etiam ad collationem sedis Apostolicę deuoluta de præb. c. veneradilis.
K ❡ Huiusmodi beneficijs.] scilicet dispositioni sedis Apostolicę reseruatis.
l ❡ Disponere.] puta illa cōferendo, vel ad ipsa aliquē eligendo, vel de eis prouidendo. An aūt per hoc videatur laico patrono interdicta potestas præsentādi ad talia bñficia: Sētire vr̄ Gul. ꝙ non, de prēb. c. licet, cum de iure prēsentandi nō fiat mētio. Itē quia qui prēsentat aliquē ad beneficiū nihil disponit de ipso, cū per p̄sentationē aliquod ius in eo nō quērat̄. de re iud. cū Bertholdus, & ibi no. in 3. gl. sed textus huius indefinitas & vniuersalitas ꝯriū innuit, potissime cū statim subiungat, vel aliàs innouare quoquomodo prēsumat. nulli autem venire debet in dubium, quin per prēsentationem aliquid in beneficio innouari dicatur, cum alteri quàm prēsentato de iure conferri nō possit, saltem

Prēsentato ius ex p̄sentatione nō quēritur.

tem durante præsentatione, & agi pōt vt præsentatio admittatur. dicto c. cū Bertholdus. cū ibi not. maxime si sit facta à clerico, cum illa vim electionis habeat. not. Inn. de iure pa. cū aūt. nec ille variare possit, ibi. & eo. tit. c. pastoralis. & si præmissa vera sint, vr̄ hic patrono ēt laico, sublata p̄sentandi potestas, qđ fieri bene potest per Papam, cum de sola gratia iuspatronatus in laico toleretur. 16. q. 5. si quis episcoporum. extra de iurepat. quoniam. & quo ad illud sit de foro Ecclesię. extra de iud. quanto. de hoc etiam notari consueuit extra de iurepa. c. cum dilectus.

vel circa illa per viam permutationis a, vel aliàs b innouare quoquo modo præsumat. Nos enim si secus actum, seu attentatum fuerit, irritum c decernimus & inane.

¶ Cæterum d ordinarios intelligimus in casibus e supradictis episcopos f, in quorum ciuitatibus g vel dioecesibus consistunt beneficia seu aliquod eorum, quæ debent secundum h præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere commo- 10 rantur i, vel ecclesijs cathedralibus k vacantibus l capitula eorundem m: & hi n de beneficijs tam dimissis, quàm (vt præmittitur o) perditis p, nos q vel Apostolicam sedem 20 r certificare studeant quamprimum s commode poterunt indilate t, vt de illis salubriter disponere valeamus u. ¶ Quan-

a ¶ Permutationis.] igitur permutatio de talibus etiā vacaturis hic est inhibita tamquam per reseruationem, inhibitionem, decreti interpositionem affectis. arg. extra de conces. præb. si capitulo. & c. si soli. lib. 6.

b ¶ Vel aliàs.] puta translationis de aliquo beneficio ad alia faciendæ: vel forte illa alteri vniēdo, vel alia diuidendo, vel alia submittendo, vel censum eis imponendo, vel similia faciēdo, cū hic generaliter dicatur innouare quoquo modo. Vel pōt dici aliàs innouare, puta ad illa aliquē præsentando, vt dixi s̄. proxi.

c ¶ Irritum.] hęc clausula ligat penitus etiā ignorantes. de præb. si postquā. & c. dudum. de rescr. c. tibi. li. 6.

d ¶ Cæterum.] quinta pars.

e ¶ In casibus suprascriptis.] In §. nos itaque. & §. porro. & §. qui vero. & per hæc verba innuit & denotat, ꝙ aliàs sint vel esse possint alij ordinarij quàm episcopi vt s̄. notaui in § nos itaque. in verbo corā ordinario.

f ¶ Episcopos.] intellige etiā talium beneficiorū collationē non habentes, cum generaliter loquat̄. & hoc innuit textus sequens de capitulis ecclesiarum cathedralium mentionem faciens. ad quæ certum est de iure cōi beneficiorum collationes nō spectare. extra ne sede va. cap. illa. cum similibus.

g ¶ Ciuitatibus vel dioecesibus.] disiunctiue ponunt̄ hæc duo, quasi vnum non sit reliquum. de rescrip. ca. Rodulphus.

h ¶ Secundum præmissa.] scilicet in §. nos itaque & in § porro. & §. qui vero.

Episcop' est triplex scilicet originis, domicilij & beneficij.

i ¶ Commorantur.] ep̄s igit̄ beneficij, & ep̄s domicilij hic ordinarij quo ad hoc sunt censendi: simile extra de tēp. ord. c. cū nullus. lib. 6. Si q̄ras quare hic conditor canonis non reputauit superiorem ordinarium ep̄m originis sicut ibi? Potest dici, ꝙ ex causa ibi de illo & alijs fit mentio, vt liberius & facilius possit q̄s ad ordines ꝓmoueri ab alieno ep̄o, cū à pluribus possit licentiā obtinere & hoc denotatur ibi cū dr̄, hoc casu: hic aūt non curauit cōditor de originario ep̄o facere mentionē, cū facilius corā ordinario domicilij (cū ibi cōmoretur beneficiatus) possit beneficia dimittere, vel saltē corā ordinario beneficij, cū sub illo in dubio p̄sumatur beneficiatus domiciliū habere, vt notat Inn. de priui. ex ore. quàm corā ordinario originis, qui beneficia dimittenda in sua dioecesi forte nō hēt, nec personā habentē illa dimittere, saltē quo ad forū, vt not. ff. ad municipa l. assumptio §. 1. Sed cū in loco originis dicat̄ quis hr̄e domicilium regulariter, & quo ad honores, & quo ad munera. ff. ad municip. l. ordine. §. vlt. de mune. & hono l. & q̄. originē. nō vr̄ probabilis rō, quare non sic talia possent dimitti beneficia coram ordinario originis sicut corā ordinario domicilij vel beneficij, cū ille sicut iste Papā certificare possit de beneficijs dimissis coram eo. Sed cū textus ordinarios tantum reputat ep̄os beneficij vel domicilij, vel capitula ecclesiarū cathedraliū eorūdē, & nihil de ordinario originis dicat, nō audeo dicere, ꝙ coram illo dimittendo quis beneficia satisfaceret huic cōstitutioni: vnde ex quo sic scripta est, seruanda est. 6. q. 3. scriptū est. 19. dist. in memoriā. ff. qui & à qui. l. ꝓspexit. & in dubio verbis cōstitutionis habet stari. ff. de exerci. act. l. 1. §. si is qui. ver. in re igit̄. ad muni l. constitutionibus. vt pœnæ hic impositæ euitentur. Ratio autem quare sic scripta est, potest reddi: quia ep̄i illi, & maxime ep̄s beneficij plenius Papam certificare poterunt de dimissione beneficiorum potissime reali quàm episcopi originis. arg. extra de p̄sum- 30 ptio c. quosdā. & c. quāto. C. de rescin. ven. l. quisquis.

k ¶ Cathedralibus.] idest episcopalibus, ob honorem cathedræ sic dictis. arg. de offic. ordi. conquęrente. de dona. pastoralis.

Vacatio multipliciter contingit.

l ¶ Vacantibus.] intelligo qualitercunque siue morte, siue renuntiatione, depositione, translatione, vel aliàs, quoquo modo, cum indistincte loquatur. arg. 7. q. 1. § ecce quibus. ff. de bono. posses. contra tab. l. 1. §. vlt. pro socio. l. actione. §. publicatione. Et quia vtrobique est eadē rō: hoc igitur casu capitulū cathedralis 40 ecclesiæ vices sustinet episcopi quo ad beneficiorū dimissionem recipiendam, licet ipsa vel alia de se nō conferant. ne sede va. illa.

m ¶ Eorundem.] scilicet episcoporum beneficij & domicilij, vt supra.

n ¶ Et hi.] scilicet episcopi: vel eis deficientibus, capitulum.

o ¶ Vt præmittitur.] supra in tribus proximis. §.

p ¶ Perditis.] sed de quibus perditis hoc intelliges? dices ne loqui de perditis illis, q̄ retineri poterāt: q̄a 50 alia nō dimittunt̄ iuxta p̄cedentes §. vt eorū collatio spectet ad Papā? dicas ꝙ sic: mēs. n. fuit conditoris huius canonis suæ collationi reseruare oīa beneficia q̄ ipso iure ꝑ hāc constōnē vacare cēsentur, vt s̄. dixi.

q ¶ Nos.] scilicet viuentes.

r ¶ Vel Apostolicam sedem.] scilicet, nobis ad æternæ salutis gaudium euocatis. Vel potes dicere sedem Apostolicam, etiam nobis viuentibus, cum vbi sit Papa, ibi sedis Apostolica, vt notaui s̄. in §. nos itaque. 60 in ver. Romanæ Ecclesiæ.

s ¶ Quam primum commode.] scilicet arbitrarie, iuxta regionum lōginquos vel propinquos viarū discursus. arg. de elect. c. cupientes. & c. q̄ sit lib. 6. de appel. cū sit Romana. C. eod. tit. l. cū post. & est simile huic de cle. ęgro. c. vnico. §. si autem episcopus. lib. 6.

t ¶ Indilate.] i. absq; corpore, mora, vel negligētia.

u ¶ Valeamus.] non dicit, de perditis aliquid ꝙ de illis valeat disponere tamquam per hanc constitutionē reseruatis: quare facit ꝓ hoc qđ dixi in verbo, ꝑditis. sed cū quantū ad certificationem Papæ faciēdā, hic æquiparari videant̄ dimissa, & perdita, vr̄ ꝙ sicut illa sunt hic reseruata, ita & perdita. Sed ad hoc pōt dici, ꝙ licet de hoc sit Papa certificandus, vt valeat de illis disponere: nō ex hoc sequitur, quòd de oīb. vt de

reseruatis

reseruatis disponat vel dispōere velit, aliàs hæc reseruatio iuris cōis sublatiua, potestati ordinariorū derogatiua, & sic odiosa ampliaretur, & extenderetē ad casus nō expressos, quod de iure tolerabile non videtur per hoc autem quod dicit, salubriter disponere valeamus: videtur innui ꝙ Papa sit certificādus de talibus beneficijs, & eorum qualitatibus: quia illarum expressio aperire & parare potest viam salubri dispositioni Papę.

a ¶ Quantū autem.] Sexta pars.

b ¶ Ante factam.] s̃. §. nos itaque. scilicet ꝙ quis vnā dignitatē personatum, officium prioratū, ecclesiā vel aliud beneficiū cū cura possit cum aliquo vel alio simili sine cura licite retinere.

tum [a] autem ad modificationem attinet ante factum [b]: illa dumtaxat & non alia beneficia ecclesiastica [c] quocunque nomine [d] nuncupētur, curā animarum habere censemus, quæ parochias [e] habent, in quibus est animarū cura, non per vicarios [f] perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales [g] uicarios exercenda: necnon & illa, quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi competit visitare [h], inquirere [i], procurationes [k] recipere, suspendere [l], excommunicare [m] seu ab excommunicationis & suspensionis sententijs absolue-

c ¶ Ecclesiastica.] qualia sunt illa proprie quæ clerico tantum conceduntur in perpetuum, id est ad vitam, quæ residentiam exposcunt, quā exigit oē beneficium, nisi de contrario constet, vt not. per Inn. de cle. non resi. clericos. & de talibus dr̃, ꝙ sine canonica institutione detineri non possunt. de insti. ex frequētibus de reg. iur. c. 1. lib 6. ad differentiam illorum quæ conferuntur etiam laico tamquam bene merito. 16. q. 1. c. possessiones. & q. 6. c. illud. C de sacrosan. eccle. l. iubemus. 12. q. 2. quicunque suffragio. vel causa pietatis. 12. q. 1. quia tua 22. dict. c. si qui vero.

d ¶ Nomine.] de nomine enim curandum non est, ex quo constat de corpore. argum extra de procura. petitio ff. de hære. insti. l quotiens. cum similibus.

e ¶ Parochias sed q̃ beneficia habere dices parochias? Dic vt not per Gar. & Guido. de elect. licet canon li. 6.

Curā insolidum possunt plures in eadē ecclesia habere.

f ¶ Vicarios perpetuos.] beneficia igitur in quibus instituuntur vicarij perpetui, non dicuntur quo ad hāc modificationē habere curā, q̄n cū alio curato possint retineri, vt hic, & de præb. super eo. lib. 6. de se tñ curata sunt quo ad vicarios ipsos, vt no. Ber. de offi. vica. ex parte. Sed an rector principalis nihilominus dicatē curam habere? Dicas ꝙ sic, quia cum spiritualē iurisdictionem super vicarium & alios habeat. vt dicto c. sup eo. curam habere dicetur. de elect dudum. & j̃. statim sequitur. sic sentit Host. de pręb. exposuisti de fi. presby. constitutus. in verbo, ꝑpetuus. & in c. ad hoc. sup verbo, p̄fuerunt. Non enim est inconueniens, ꝙ in eadē ecclesia sint plures curam insolidum habētes vno super alio existenti. not. Inno. de p̄b. cum non ignores ad hoc facit in arg. efficax iste textus: q̄a cū tātū quo ad modificationem præfatā tales. ecclesiæ habētes vicarios, non dicantur habere curam quo ad rectorem principalē, vt hic: ergo aliàs censentur quo ad illum curā hr̄e: aliàs quo ad modificationē istā nihil specialitatis induceretur per hanc decr. arg. ad hoc de præb. lib. 6. præsenti §. loca de rerum permuta. 1. 1. Itē quia statutum in certo casu singulariter, in alio effectum suum non extendit arg. ff. de lega. 3. l. hęres meus. §. 1. de aur. & arg. lega. l. 1. §. item si duæ.

Vicarius tēporalis curā suo nomine non exercet. q̄d tamen facit perpetuus.

g ¶ Temporales vicarios.] ideo sic dictos: quia ad tēpus, non in perpetuū duratura est eorum vicaria: puta cessante causa vel lapso tempore, ob quā & vsque ad quod talis vicaria concessa est. extra de appel. ꝑuenit. & de æta. & quali. c. ex ratione. de elect. cū ex eo. §. porro lib. 6. & talibus cōmittēda est cura ꝑ ordinariū, vt in dictis iurib., & de offi. archi. cū satis. Si quæras quare illa beneficia, quæ reguntur per vicarios tēporales nō dn̄r incurata, sicut illa q̃ reguntur per perpetuos? Respondeo, quia rector principalis per temporalē vicarium deseruiendo, per seipsum deseruire & curam exercere censetur: cū ille iure suo hoc nō faciat. arg. extra de restit. spol. cum venisset. ff. de acq. possesl. l q̄d meo. secus autem est in perpetuo, qui nomine & iure suo curā exercet, & pro illo iure agere & defendere se potest de iud. cum deputati, de proba. ex litteris. cum beneficium proprium dicatur habere. de rescrip. postulasti.

h ¶ Visitare.] Ista quę sequuntur reddunt beneficium curatum, vt hic, & de elect. dudum. & ad quid teneatur ille qui visitat faciendum visitationis tempore: Dic vt legitur & not de offi. ordi. inter cætera. 10. q. 1. decernimus. &c. episcopum. &c. placuit.

Inquisitio an possit fieri infamia non p̄cedēte.

i ¶ Inquirere.] de inquisitione, quæ fit parte instante ex mero officio, qualiter & quibus præcedentibus habeat fieri, vide quod legitur de accus. qualiter. tā per ordinariam & extraordi. glos. & per Inno. de fi. mo. licet Heli. vbi not. ꝙ inquisitio quæ fit ex mero officio iudicis, fieri potest etiā publica infamia nō p̄cedente, & per hoc tolerari posse videntur inquisitiones, q̄ fiunt per iudices moderni temporis tam ecclesiasticos, quàm temporales & pro hoc facit extra vt eccles. benefi. cap. vt nostrum.

Procuratio an possit tolli præscriptione.

k ¶ Procurationes recipere.] quæ recipiēdę sunt iuxta formā, c. cū Apostolus de censibus, & contra talem procurationem, quæ debetur ratione visitationis de iure communi non currit pręscriptio ex parte illius, qui ad eā tenetur, licet alius in eo possit eam p̄scribere: secus autem si debetur procuratio consuetudinis rōne: tunc enim ꝑ habentē etiam illam pręstare, præscribi potest. extra de præscrip. cum ex officij. cum not. ibidem. In quibus aūt, & de q̄bus rebus procuratio sit p̄standa, vide quod not. Inno. de censi. Romana.

Suspēsus ab officio an intelligatur suspensus à beneficio.

l ¶ Suspendere.] suspensio est multiplex. de quo vide quod not per Compost. de consue. cum dilectus ꝑ Inno de exces. præla. tanta. per B er de cle. exco. latores Sed iuxta hoc quæro, si quis est suspensus ab offic. an intelligatē suspensus à bn̄ficio? De hoc dic ut ꝑ. I. an. extra de pœnis. c. fi. in glos quæ incipit, nota nouā speciem, circa fi. cuius opinionē approbo, quādo dicitur in fi. illius glos. videntur iste tres opiniones iungēdæ & sequendæ, &c. Dic breuiter, ꝙ aut suspensio inducitur ab homine ꝑꝑ crimen. quod constat fore cōmissum, & tunc extenditur ad beneficiū, nisi ex cā illud sibi retineatur, vt not. docto c. latores. & de cle. pug. in duello, Henricus, & ad hoc facit de pug cano. c. 1. &c. inter sollicitudines. cum ibi not per Host secus inducitur à canone, quia suspensus ab officio, suspensus nō vr̄ à beneficio, nisi à iure exprimatur. sit not. Host. & Gul. post eū, de re iudi c. cū æterni. & Io. 33. dist. c. p̄ter hoc licet ī suspēso ab hoīe ibi notet idē, sed male.

m ¶ Excommunicare.] excōmunicationis diuersi sūt modi secundū leges & secūdū canones: dicitur enim quis excōmunicari secundū leges à perceptione corporis Dominici, in corpore auten. de san. epi. §. omnibus autem episcopis. coll. 9. ibi not. de ista excōmunicatione potest intelligi c. extra de vsu. quia in omnib. quandoque à gremio sanctæ matris Ecclesiæ. C. de la. san. ec. l. placet. & ibi not. quandoq; ab ingressu ecclesiæ in corpore authent. de interdi. collegi hære. circa fi. coll. 8 C de sum. Tri l. 2. quandoq; à cōione fideliū sicut est banniri. in 10. coll. in tit. hic finitur lex. circa princ. De alijs speciebus & modis excōmunicationis

secundam

secundum canonistas, & ipsarũ effectibus, dic vt not. per Host. in sum. de sent. excom. §. quot sunt species. & §. quis sit effectus.

a ¶ Absoluere] talis absolutio competit ratione iurisdõnis, non officij, vnde eam simpliciter impendens tẽpore interdicti, non esset irregularis: sec⁹ si aliàs eam impenderet officiando, ut not. Inn. & Host. de excess. præla. tanta.

re [a] de consuetudine [b] uel de iure [c]: iuribus [d] alijs de animarum cura loquentibus in suo robore quo [e] ad cætera permansuris [f]. Nulli [g] ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & uoluntatum infringere [h], vel ei [i] ausu [k] temerario contraire. Si quis autem hoc attentare [l] præsumpserit, indignationem [m] omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli [n] Apostolorum eius se nouerit incursurum [o]. Datum [p] Auinione xiij. Calend. Decembris, anno secundo.

b ¶ De consuetudine.] collige hic talia de quibus præmittitur posse quæri per consuetudin. de e lect. dudum §. sed cũ iure. cum sim. & hoc indubitabile uidet᷑ ꝗ illis qui talia habent faceret rõne suorũ beneficiorum. Sed nunquid alicui priuato clerico per consuetudinem queri posset, ut alium posset excõmunicare? videtur quòd non. argu. ff. de offic. archid. cum satis. & istam opinionem sequitur Host. de foro competen cũ contingat. Innoc. autem contrarium 1 tenet. de resti. spol. cum olim inter. & Hostiẽ. ibidem in hanc sententiam declinare ui detur.

1 Pro quo facit gl. i d. c. cũ ↄtingat, ꝗ lo. An. referẽ te Mari. Sozi. ibi nõ legit alibi. & examinat ibi Maria. andũs possit corrigere familiã, & pr̃ filiũ. & addit ibi Bar. Sozi. ꝙ index dẽt filiũ a pr̃e sibi traditum punire secũdũ voluntatem pr̃is l. 3. C. de pa. po. te. nõ pœ na mortis l. milites 2. § si ff. ꝗ remil. Ce pol. i cau tela sua 1. alle. l. q. cũ vno. §. filiũ. eod. tit. Fon.

c ¶ De iure.] ad quos de iure communi excommunicare & absoluere spectat, vide ꝙ legitur. 2. q. i. nemo. extra de of. or. cum ecclesiarum prælatis. & plenius in summa per Hostiensem de sent. excommun. §. quis possit excommunicare.

d ¶ Iuribus aliis] de q̃bus dixi s̃. in glossa. beneficia igit̃ vel dic, alijs, vt in decre. licet canon. de elect. li. 6. & de præben. de multa & eo. ti. cũ singula. li. 6. de æta. & qualit. c. ex ratione. cum similibus.

e ¶ Quo ad cætera] scilicet præterquam ad modificationem hic positam.

f ¶ Permansuris] sic nota ꝙ detractione facta super certo articulo iuri antiquo ꝑ nouum, in cæteris remanet non correctum, quia ꝙ non mutatur, &c. C. de testa. l. sancimus. de appe præcipimus.

g ¶ Nulli ergo] hic posset pars septima assignari.

h ¶ Infringere] cum enim principis constitutio quẽcunque arctet ẽt inuitum, omnis homo ad eius obseruantiam tenetur. C. de legi. l. 3. & l. leges sacratissimę. 25. q. i. c. generali. extra de consti. c. 1. etiam si aliàs uideretur dura uel iniqua 19. distin. in memoriam. ff. qui & a quibus. l. prospexit.

i ¶ Vel ei] scilicet paginæ.

k ¶ Ausu temerario] hoc dicit, quia ex causa rationabili & scd̃m iura alia confirmata, non est prohibitum contra uerba huius constitutionis ire, ut mens seruet̃ conditoris: permissum est enim uerba legis offendere seruata mente. ff. qui petant tu. l. credendum. de excu tut. l. scire. §. aliud. extra de uerb. sign. c intelligentia sic nota ff. de legi. l. contra. & dixi de reg. iur c. inspicimus. lib. 6. & ideo permissum est doctori interpretari verba legis. C. de prof. qui in urbe Constan. l. unica. li. 12. nota extra de postula. prælato. cap. 1. C. de legi. l. 1.

Legis uerba licet offendere seruata mente.

l ¶ Attentare præsumpserit] scilicet infringere, uel ausu temerario contra istam constitutionem venire.

m ¶ Indignationem] humano more loquimur. simile extra de reb. eccle non alie. si q̃s presbyterorum. 24. q. 1. odi & proieci. extra de exces. præla. clerici. in corpore auth. ut non luxuri. contra natu. §. 1. colla. 6. proprie enim loquendo Deus numquam indignari põt, cum sit incommutabilis. de hoc etiam per Hostien. dicto cap. si quis.

TITVLVS. IIII.

De concessione prębendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

¶ *Executores gratiarum & iudices causarũ à sede Apostolica deputati, in diœcesibus iam diuisis procedere possunt sicut ante diuisionem poterant. Et congrue ponitur sub hoc titulo, cum loquatur de executorib. de quibus freq̃uẽs mẽtio habetur in tit. de concessio. præb. li. 6. patet in c. executor. c. si c. & cap. si soli. Et potuisset situari sub tit. de rescri. uel de offi. deleg. uel de paroch.*

n ¶ Petri & Pauli.] de istis Apostolis singulariter dicit, quia alios Apostolos quadam prerogatiua præcellunt 2. q. 7. c. beati. & qui vrbem Romanam parili consortio glorioso cruore martyrij consecrarunt. de elect. fundamenta libro 6.

o ¶ Incursurum] sed qualiter 2 hæc intelliges & uerba similia in litteris gratiosis Papæ apponi consueta, quod infringens constitutionem uel mandatum temerarie, talẽ indignationem incurrat. Potest dici nõ improbabiliter, quòd si talis infringat, uel nõ seruet Papę constitutionem, credens ipsum constitutiouem facere non potuisse, hereticus est censendus. 25. q. j. violatores & multis c. seqq. 19. dist. c. nulli fas. quare hoc casu non immerito talis per hoc errans in potestate clauium, Petro & in eius persona suis successoribus datarum, Matt. 16. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. nos itaque. indignationem Dei & Apostolorũ incurrere dicitur, cum sit ibi extra fidem: Sed si aliàs credat Papam constitutionem facere potuisse, sed aliter eam seruare contemnit, uel eam infringit, non est per hoc censendus hæreticus, sed grauiter peccat, sic quòd pœnam depositionis meretur 4. dist. §. vlt. sic sẽtit Io. dicto c. nulli fas. & clarius Gar extra de elect. c. generali. li. 6. nam & secundum legem ciuilem transgrediens principis constitutionem, pœna sacrilegij tenetur. C. de ero. mili anno. l. lege repetita lib. 12. & hoc casu etiam cum talis peccare dicatur, & quãtum in se est, principi obtemperare nolit, contra uerbum Domini. 1. Petri. c. 2. extra de maio. & obe c. solitę. indignationem Dei & Apostolorum non immerito incurrere dicitur.

2 De materia huius glossę vide notata ꝑ doctores in c. 1. de sepulturis. lib. 6.

p ¶ Datum Auinioni] Arg. instrumentis cõtractuum uel ꝓcurationum fore apponendum locum ↄtractus. sic sentit Accur. C. de tabu. l. generali. li. 10. & Io. An. extra de re iud. c. abbate. §. pen. & Hostien. plenius ꝓsequens extra de fid instru c. inter dilectos. §. 1. in verbo, facilius pro quorum opinione facit in corpore authen. quibus mod nat effi. legi §. quantum. coll. 6. Sed si tanti uiri intelligere uoluerũt, quòd loci appositio sit de substantiali essentia instrumenti, hoc nõ reputo penitus expeditum. Zen.

Loci appositio an sit d̃ substãtia ↄ̃ctus.

Sedes Apostolica. ¶ In quattuor partes est diuisibilis pręsens constitutio. In prima .n. harenga seu præfatio præmittitur. In secunda, facti recitatio subiungitur: ibi, Sane pridē. In tertia expectantibus bñficia ex uirtute litterarum Apostolicarū declaratio annectitur: ibi, Verū quia, &c. In quarta ad litteras iustitiæ eadē declaratio extēdit: ibi, Idem ēt, &c.

† Hæc extrauagās habet inter cōes sub tit. de of. deleg. cū gl. Gu. de Mōte Lauduno

a ¶ Sedes.] quæ censet esse ubi Papa est, ut dixi plene in decr. Execrabilis. & in cap. Ad onus.

CAP. I.

Sedes a † Apostolica in suis actib. b ueritatem c prosequens d, lucem e amans, libenter euitat f nodosæ g ambiguitatis inuolucrum h, illamque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam i intendit k, ut de illis l ita proueniat commodum, q alijs non immineat detrimentum m. ¶ Sane n pridē ad diuini cultus augmentum o, & ad salutē p populi, quem in nonnullis q ciuitatib. ac diœcesibus sic multiplicauit r Altissimus, q in earum s singulis singulorum t vultus u nequibat, ut eum decet x vnicus y pastor inspicere, aut alias z partes boni

b ¶ In suis actibus.] Actus sedis Apostolicę confirmandi iuxta possibilitatem actib. diuinis: omnis enim Christi actio nostra est instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. ca. legitur. potissime per uirtutē humanitatis & clementiæ, per q̄ sola Dei seruatur imitatio, & quæ sola Deo nos æquat. in corpore auth. ut iud. sine quoquo suffra §. itaq; coll. 2. C. de nup. l. imperialis. de dona. inter vir. & vxo. l. ult. iuxta illud: Imitatores Dei estote sicut filij charissimi. & ad hoc facit 40. distin. c. non nos. & multis cap. seq.

c ¶ Veritatem.] quid est † veritas? Rñdeo, ipse Deus, qui de se ipso dicit: Ego sū via, veritas, & vita. Ioā 14. e. & legit 11. q. 3. c. existimant. & c. Imperatores. & c. abijt. de pœn. dist. 2. c. si enim inquit §. qui dicit. 8. dist. si cōsuetudinē. Sed veritas in quantū est creatura humana, p̄t dici indubitata rei certitudo, maxime per visum. insti. de gra. cogna. §. hactenº. & in corpore auth. de fid. instr. circa prin. coll. 6. vnde veritati omnis opinio hēt succumbere 8 dist. c. veritate. ff. quando actio de pec. est annalis l. j §. vlt. aliàs est ibi lex, quæsitum. & ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. vlt.

† Veritas q̄d est: & vid B. Th. p. 1. q. 16. art. 1.

Veritas opinioni pfertur.

d ¶ Prosequēs.] intantum q sententiam per se latam commutat in melius ex causa ueritate comperta. 35. q. 9. c. sniām. extra de re iud. c. cum olim. de pur. vulg. c. significantib. ff. quando actio de pecu. est annalis. l. quæsitum. aliàs est ibi §. sub l. 1.

e ¶ Lucē amās.] Nota principē, q lex est animata in terris, in corpore auth. de consuli. §. vlt. coll. 4. lucis & claritatis amicū fore: nā nihil ꝓprius est legum quā claritas in corpore auth. de test. imperfecte. §. nos igitur. coll. 8. & simplicitas magis quā difficultas placet legi. Insti. de fideicom. hær. §. sed quia. Nec mirum, q̄a qui i tenebris ambulat, nescit quo vadat. iuxta uerbū Dñi, Matth. 15. & 38 dist. c. q̄ ipsis. de æta & quali. c. cum sit. & ideo alibi legit: Qui male agit, odit lucē. argu. Inst. de ob. q̄ ex deli. §. nas. §. furtū nam tenebræ aptæ sunt ad malum. ff. de ven. inspi l. 1 § mulier.

Charitas est ꝓpria legibus.

f ¶ Euitat.] nec mirum cum ad eam & ad eius onus spectet iuris dubia declarare extra q̄ fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rōnibus. cum eius sit interpretari cuiº fuit & condere. C. de legi. l. vlt. 11. q. 1. §. ex his omnib. extra de sen. excom. inter alia.

g ¶ Nodosæ.] idest ꝑplexæ & inuolutæ ad instar nodi inextricabilis simile extra de ver. sig. cum olim. Inst. de fideicom hære. § sed quia.

h ¶ Inuolucrum.] idest, inuolutionem & ꝑplexitatē.

i ¶ Cautelam.] eius cautela magna dēt nobis esse instructio. 81. dist. legitur.

k ¶ Intendit.] scilicet in dubio.

l ¶ De illis.] scilicet ordinationibus.

m ¶ Detrimentum.] hoc dicit, quia non dēt vni cura alterius iniuria subueniri 22. q. 2. c. primū. 14. q. 5. denique. C. de emanci. li. l. nec auus. vnde in dubio Papa per suam ordinationem nō intēdit iuri alterius derogare. ff. ne q̄d ī lo. pub. fi. l. 2 §. merito. & §. si q̄s a principe 99. dis. nullus. & c. ecce. de offi. deleg. ex parte 2. & ca. super eo. de resti. spol audi. ta. cum similibus. Ratio huius est, quia omnibus subditis æqualis defensio iuris est, per l. debita. ff. de pœnis. l. capitalium. §. ad statuas. & ꝑ consequens per principem, cum ipse obtinere uelit q̄d suæ leges uolunt, in corpore auth de iud. §. oīs autē. colla. 6. ne aliàs inde uideantur nasci iniurię, vnde iura nascūtur. C. vnde vi. l. meminerint extra de accusa. qualiter 1.

Princeps & leges cuncstos dfēndere debent.

n ¶ Sane pridē.] Secūda pars & sume uerbum, salubriter intēdentes, quod est infra.

o ¶ Augmentū.] desideriū est enim, & esse dēt cuiuslibet fidelis, & potissime vicarij Christi augmētare cultum diuinum, ut hic, & extra de ꝗsti. ex parte. de rescript. quia per ambitiosam li 6.

p ¶ Salutem populi.] scilicet Christiani indigētis per maxime pabulo verbi Dei. Matt. 4 c. 44. dist. sit rector. extra de offi. ord. c. inter cætera.

q ¶ Nōnullis.] idest aliquibus: duobus enim verbis negatiuis magis affirmari quā negari videtur. ff. de uer. sig. l. duob. simile de rescrip. quia nonnulli. de hoc plenius in decre. cum inter nonnullos.

r ¶ Multiplicauit Altissimus.] Deus ergo multiplicare suum populum dr̄, cum sine ipso fiat nihil Ioa. C. de de ueteri iure enucl. l. 1. 13. q. 4. Nabuchodonosor. in verbo, non ergo aliàs est ibi. §.

Nihil fit sine Deo.

s ¶ Earum.] scilicet ciuitatum vel diœcesum.

t ¶ Singulorum.] scilicet de populo.

u ¶ Vultus.] hoc verbū sumi p̄t large ꝓ actu extrinseco: & tūc expones, vultus, idest actus exteriores seu intrinsecos, ex q̄bus de extrinsecis præsumitur bonum uel malū 41 dist. §. vlt. 32. q. 5. qui viderint. de ꝑsump. ex studijs Inst. de rerū diu §. ceruos in corpore auth. de mona. §. cogitandum. coll. 1. vnde versus:

Vult' de plicitet sumitur.

Intima per mores cognoscimus exteriores.

Potest etiā accipi stricte pro aspectu faciei, & expone tūc, vultus, idest facies, quas eps confessionis tempore in cōfitentes sibi dēt inspicere, vt discernat quanto rubore seu tremore, uel erubescentia q̄s peccata confiteatur, ut secundum hoc pœnitentiam moderet. arg. ad hoc. ff de quæst. de minore. §. tormēta. cautela ētamen adhibēda, ne ex aspectu concupiscentia inhonesta possit subsequi, puta ex aspectu faciei muliebris: super quo vide quod plene no. Host. in sum. de pœnis. §. qualiter sacerdos.

x ¶ Vt eū deceat.] hoc dicitur, quia episcopus curā habere dr̄ omnium & singulorum de diœcesi. 10. q. 1. regenda. 25. dist. perlectis. & ipsorum animæ de eius manibus requiruntur. extra de offi. ord. irrefragabili. de reg. iur. quamuis.

y ¶ Vnicus pastor inspicere.] quare ob multitudinem messis credētium dignum fuit, ut mitterētur alii operarij ad tātam messem recolligēdam. 22 dist. in nouo.

z ¶ Aut alias.] puta scilicet prædicationibus. sacramētorum collationibus, & simile. de of. or. inter cætera.

a ¶ Par-

paſtoris [a] implere, ſalubriter intendentes, in ipſis diœceſibus (quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus [b] diuidendas) certas ciuitates [c] & eccleſias ereximus cathedrales [d], quarum ſingulis proprias, diſtinctas, & limitatas [e] diœceſes [f] iuſſimus aſſignari. Verum [g] quia plures ante [h] ordinationem ſeu diuiſionem noſtram huiuſmodi tam à nobis, quàm à prędeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Apoſtolicas obtinuerunt litteras [i] ſuper beneficijs eccleſiaſticis in [k] ipſis tunc [l] integris diœceſibus vacaturis [m], quarum [n] nonnullæ [o] reſtant adhuc [p] executioni [q] mandandæ: Nos amouere volenter [r] cuiuſuis dubitationis ſcrupulum [s], qui circa executionem gratiarum ſuper huiuſmodi beneficijs conceſſarum poſſet [t] forſan incidere, & prouide [u] conſiderantes attentius, quòd per ordinationem ſeu diuiſionem noſtram prædictam [x] ius [y] ad rem expectantibus dicta beneficia antea competens ex ratione [z] mutari [a] non debet, quin adeo efficax in diuiſis diœceſib. maneat [b]

a ¶ Partes boni paſtoris.] quales debeant eius eſſe, vide quod no. 44. diſt. ſit rector, & 45. diſt. diſciplina.

b ¶ Duximus diuidendas.] diuiſio & vnio epiſcopatuum ad ſolum Papam noſcitur pertinere. 16. q. 1. præcipimus, & c. ſicut. extra de exceſ. præla. ſicut vnire.

Epiſcopatus Papa ſolus diuidit.

c ¶ Ciuitates.] Not. ciuitatem dici ante, quam ibi ſit ſedes epa lis: non ergo talis ſedes conſtituit ciuitatem. ad idem 3. q. 2. audiuimus. 80. diſtin. cap. 1. extra de priuileg. cap. 1. vbi de hoc, ꝑ Pet. de Samp. Quid autem dicatur ciuitas videre potes quod ſuper hoc recitat Guil. de reſcri. ſtatutum. in verbo, ciuitatib lib. 6.

d ¶ Cathedrales.] id eſt, Epiſcopales.

e ¶ Limitatas.] taliũ diœceſũ limites præſcribi nõ pñt. 16. q. 3. c. licet in regulis.

f ¶ Diœceſes.] à quo loco diœceſis incipiat computari, an à fine ciuitatis, quæ murorum ambitu clauditur an à fine ſuburbiorũ ciuitatis, vide quod not. Vin. de reſcript. Rodulphus, & Guiliel. in cap. ſtatutum. ſuper ver. in ciuitatibus lib. 6.

g ¶ Verum.] Tertio pars.

h ¶ Ante ordinationem.] de obtinentibus enim litteras poſt talem ordinationem & diuiſionem non eſſet dubitatio, cum litteræ de vna diœceſi mentionem facientes, ad aliam ſuum effectum non extenderent.

Litteræ Apoſtolicæ an ſint impetrantib. pro titulo.

i ¶ Litteras.] tales litteræ vtpote ambitioſæ, ſunt reſtringendæ non relaxandæ. extra de pręb. cũ olim. & eo. tit c. quamuis. li. 6. & de talib. litteris conſueuit ꝑ aliquos dici, ꝙ in beneficialibus ſunt loco tit. vt no. Compo de reſcrip c. ſuper litteris. circa fi. Sed in cõtrarium vr, ꝙ gratia, q̃ ſine litteris fieri poteſt, ſemper litteras præuenit, vt not. Inn. de reſcip. conſtitutus. nam ſola verbalis collatio facta cõſentienti, dat ius in beneficio. de præbe ſi tibi abſenti. de conceſ. præb. ca. vl. lib. 6. & arg. C. de dona. l. ſancimus. §. exceptis. & not. Inn. de reſcrip. c. litteris. vnde poteſt dicere qđ littera Apoſtolica eſt loco tituli quo ad probationẽ iuris quęſiti per collationem præcedentem, non autẽ eſt pro titulo quo ad iuris acquiſitionem, cũ ſine ea ſit iã quæſitum. Aliqui tñ dicũt, qđ littera eſt pro titulo in collatione facienda, nõ autem in iã facta, uel eſt titulus remotus nõ immediatus. ſic vr ſentire Gul. de lit. cõteſt. c exceptionis in gl. 1. ad principale. lib. 6. Sed aliter & forte verius poteſt dici, ꝙ ẽt in facienda non ſit titulus quia ſicut in iã facta uerbalis collatio eſt titulus iuse quęſitus abſq; alia traditione. arg. ext. de accuſa. accedẽs, & no. Cõpoſt. de conſt. cũ M. & Inno. de pręb. cũ inter. ita & in facienda, mandatum uerbale factũ cõferendi eſt titulus, cuius uigore cõpetit imploratio officij mandatarij pro facienda collatione, qua facta aſſequitur quis ius in re, ante vero ius ad rem licet nõ in re de præb c quodã. de conceſ. pręb. c. vlt lib 6. Sed littera Apoſtolica erit probatio illius tituli, ſicut alia ſcriptura q̃ ſit de titulo, nõ eſt titulus, cũ frequenter ſolo conſenſu perficiatur. ff. de actio. & obliga. l. ex conſenſu. Inſtit. de obl. quæ ex conſ. cũ ſimilibus. ſed eius probatio. ff. de pign. l. contrahitur. Et ad iſta potes videre quod Guliel. pro & contra plene proſequitur in procemio lib. 6. & quod aliàs dixi ad iſtam materiam de reſcrip. cap litteras. clem. 5.

K ¶ In ipſis.] ſcilicet ciuitatibus.

l ¶ Tunc.] ſcilicet tempore diuiſionis per nos factæ.

m ¶ Vacaturis.] in quib. ſolus Papa, non alius ius conferre poteſt. de conceſ. præb. propoſuit.

Papa ſolus ĩ vacaturis cõfert.

n ¶ Quarum.] ſcilicet litterarum

o ¶ Nonnullæ.] id eſt, aliquæ ſeu multæ.

p ¶ Adhuc.] ſcilicet poſt factam prędictam diuiſionem.

q ¶ Executioni.] quę non debet retardari prætextu obiecti criminis, ſcilicet quoad miſſionem, in poſſeſſionem, niſi contra publice diffamatum, de accuſ. accedens, vnde litteræ executoriæ cõſueuerũt de curia emanare. An autem ꝑ eas ius, & quale quæratur vide quod nota. per Ber. & Inn. de reſcrip. conſtitutus.

r ¶ Volentes] dic vt dixi ſup. in verbo, euitat.

ſ ¶ Scrupulum.] id eſt ſollicitudinem ſeu curioſitatẽ, ſimile de ſimonia, per tuas 2.

t ¶ Poſſet forſan incidere.] hoc dicit, quia nihil ſic in dubitatum eſt inter homines, quin poſſet, licet alias ſit deciſum, quandam ſollicitam dubitationem ſuſcipere. in corpore auth. de tabel. §. & non fingant. col. 4.

v ¶ Prouide conſiderantes.] prouida ſecundum ius fuit conſideratio conditoris huius capituli per ea quę not ſupra in verbo, detrimentum.

x ¶ Prædictam.] ſcilicet factam de vna diœceſe in duas vel plures.

y ¶ Ius ad rem.] id eſt, ad petendũ beneficium competens, & illud eſt condictio ex canone, vel officiũ iudicis, vt no. Inn. de cõſti. cũ M. in glo pen. de pręb. inter cætera. in glo. ſ. collatio. Et iſtud ius petenti competit ex mandato Papæ facto de prouidendo, aliter de beneficio vacaturo, vt dixi ſup. in gl. tales litteræ. Et eſt ius in re, quod ex collatione quæſitum eſt, vt ibi dixi.

Ius ad rẽ & ius in re differunt.

z ¶ Ex ratione.] ſ. iuris ſecundum quam princeps licet ſolutus [1] legib. profitetur ſe velle viuere. C de leg. l. digna vox. nec vult a iuris tramite deuiare. extra de proba. licet. de excep. cum inter. de accuſ. licet. §. ne autem aliàs immo vult obtinere quod ſuæ leges volũt. in corpore auth. de iud. §. omnis aũt, & talis voluntas in eo appellatur poteſtas ordinata: ex voluntate autẽ illa, ſolutaque poteſtate, qua cunctis, præeminet, talis mutatio de qua ſequitur fieri potuiſſet de reſcrip. quia per ambitioſam. li. 6 & arg. de pœ. diſt. 3. §. in perſona. tunc. n. ſufficeret ſibi pro ratione voluntas. Inſt. de iure nat. §. ſed & quod prin ff. de conſt. prin. l. 1. quę in dubio ſancta & iuſta ꝑſumiť. 40. diſt. c. nõ nos. & ibi not.

1 Vide B. Thomã 1. 1. q. 96. art. 5.

Po teſtas or dinata & ſoluta in principe reperiuntur.

a ¶ Mutari non debet.] facit ff. de iti. actuq, pri. l. nec enim C. de admi. tut. l. ſancimus. extra de reg. iur. c. factum legitime. lib. 6.

Diuiſio ñ tollit legatũ nec pignoris obligationem, &c.

b ¶ Maneat.] ſcilicet ius ad rem competens. Simile poteſt induci de legato vel fideicõmiſſo relicto, ꝙ efficax remanet ſicut prius, licet diuiſio interueniat. ff. de leg.

leg.2.l.Titia.§.Lucia.de pignoris obligatione,q̃ firma remanet,licet res obligata diuidatur.C.cõia vtri.iud.l. si factis.& de seruitute,quæ solida debet,licet fundus seruiens ad plures deuenerit.ff.si serui.ven.l.loci cor pus.§.si fundus,& ff.fam. ercisc. l.hæredes.§. an ea.& contra si promissor. & de iurisdictione seu vi sitatione, quę in totũ debet sicut prius post talem diuisionem, vt in extrauag. domini Io.Papę xxij.quæ incipit,ad Apostolatus.

a ¶ Prius erat.] ratio huius est,quia ex diuisione secuta conditio. oblationis ex gratiosis litteris ortum habens, mutari de iure non potest.argu. ff. de verb.oblig.l. 2. §.1. de prætor. stipu. l. prætoriæ.§.incertam.fam.er cisc.l.hæredes.§. contra si promissor. cum similibus.

b ¶ Declaramus.]non videtur ergo hæc constitutio iuris noui editiua,sed antiqui declaratiua,cuius iuris antiqui mens obligatur ex iuribus in glo.proxi.allegatis.

sicut prius [a] erat : auctoritate præsentium declaramus [b], quòd omnes & singulæ gratiæ [c] super beneficijs vacaturis [d] ante diuisionem huiusmodi [e] in ipsis quondam integris [f] diœcesibus à nobis vel prædictis prædecessoribus personis quibuscunque [g] concessæ [h] tam in ipsis [i] nunc [k] diuisis , quàm in alijs [l] diœcesibus decisis ab illis [m], eisdem modo [n] & forma possint suo [o] ordine† per [p] executores inde datos, & alios ad quos id pertinebit [q] , ad debitam [r] executionem adduci , quibus [s] ante diuisiones sæpefatas poterant [t] & debebant. Idem [u] etiam declaramus [x] quo ad litteras Apostolicas iustitiam [y] cõtinentes : vt videlicet iudices dati per [z] illas in causis quarumlibet [a] personarum , quæ nunc [b] de huiusmodi diœcesibus diuisis [c] existunt [d] , possint iuxta earum tenorem [e]

c ¶ Gratiæ.] cum dicat,omnes & singulæ, intelligendum est quod hic dicitur , nedum de concessis in forma speciali,immo in forma communi,puta pauperum quia licet in illis secundum alios litteræ tales dicantur de iustitia,nihilominus gratiosæ dicũtur, cum omni lege humana Papa 1 sit solutus.9.q.3 cuncta per mũdum.ff de legi.l. princeps. vel alio respectu sunt gratiosæ in hoc,quod magis vni quàm alij conceduntur. extra de præben.relatum.cum ibi not.argum.ff. ad senatusconsul.Syllan.l.3.§.sicut omnes. de reli. glo.vlt. extra de iure pat.cum autem.cum similibus , & hunc intellectum denotat verbum,quibuscunque,quod est infra.

1 Presul Romanus est oĩ lege solutus & vide B. Thomam 1.2. q. 96 ar.5.ad 3. arg.

d ¶ Vacaturis.]de concessis igitur ad iam vacantia beneficia hic non loquitur,cum in illis facta gratia statim possit suum effectum consequi. nec ex diuisione subsequenti possit in illis alicuius probabilis dubitationis scrupulum suboriri,contra quod pręsens constitutio prouisionem inducit declaratoriam.

e ¶ Huiusmodi.]scilicet diœcesum.

f ¶ Integris.] idest,non diuisis.

g ¶ Quibuscunque.]istius verbi vniuersalitas expresse designat,quod etiam de gratijs in forma communi concessis quod hic dicitur intelligatur.arg ff.de hęre. insti.hoc articulo.extra de maio.& obe.c. solitæ.iuxta finem.quia in eis fauorabilior est causa non mutandi ius ad rem competens ex talibus diuisionibus, quam in cæteris,vt not.Compost de rescript.c.capitulum.in glo.quia quæstiones.§.item quæritur an executor.versi.sed post dictum.

h ¶ Concessæ.]sed de quibus concessis intelliges quod hic dicitur,an de concessis proprio motu Papę, vel ad preces,vel supplicationẽ ? Dic q̃ de omnibus. cum dicat textus.omnes & singulæ:& dicat,quibuscunq;,nõ distinguendo instantib.aliquibus vel non.arg.de leg. pręstan.l. 1.§.generaliter.19.dist.si Romanorum.extra de priuil.quia circa, & quia in omnibus eadem est ratio:ergo idem ius.ff de fonte l.1.§.hoc interdictum,extra de cõfir.vti.cum dilectã.cum similibus.& quia diuersitatis ratio reddi nõ potest,idem ius esse in omnibus inductum videtur.ff.de iniu.testa.l.posthumi.§.1. de verb.obli.l.a Titio.C.de libe pręteri.l.1.

i ¶ In ipsis.] scilicet diœcesibus.

K ¶ Nunc diuisis.]scilicet in duas vel in plures, vt supra prius integris & antiquis.

l ¶ Alijs diœcesibus.]scilicet nouiter creatis & erectis.

m ¶ Ab illis.] s.antiquis & ante diuisionem integris.

n ¶ Modo & forma.] vt secundum mandatum de prouidendo executores prouideant, & per mandatum de compellendo compellant, iuxta capitulum,si capitu.& c.si soli.& cap. quia cunctis.de cõcess. præben.lib.6. cum sua materia.

o ¶ suo ordine.] quasi dicat iuxta prioritatem præsentationis, circumscriptis dolo & negligentia notabili.de rescrip. tibi qui. & c duobus lib.6.

† No. ordine diligenter seruandũ, & forte non solũ in p̃sentatione, vt gl. hic,sed et in alijs qualitatibus,vt nota. tibi g. de reg. li. 6 & vltra iura vulgatia q̃d ordine dicũt, addo tibi ter. & gl.i tit. de defen. ciu.§.qigitur.col. 3. uide Clau.Citiunculã in loco ab ordine. Imo Nic. Euer.

p ¶ Per executores.] executor ad gratias procedere potest causa nõ cognita, vt nota. Inno.de præsump. dudum. de concess.præb. proposuit.& Compost. de rescrip.capitulum, & Guliel.eod.tit. ca.statutum.lib 6.etiam aliquo non citato.no per Inno.de transl.episc.c. vlt. Sed an executor datus ad prouidendum, debeat admittere oppositores vel excipientes, vide quod not.per Inno de despõ. impub.c.ad dissoluendum.

Executor ad gratias qualiter procedere potest.

q ¶ Id pertinebit.]sed qui sunt illi? Respondeo subexecutores dati per principales executores, vel ordinarij habentes promissiones vel collationem facere ad instantiam executorum datorum ad compellendum.extra c. si sol..de concess.præben.lib 6.

r ¶ Debitam executionem.]quasi dicat,seruata forma rescripti prouidendo de beneficio quod cadit in gratia,non de alio.de pręb.cui de non sacerdotali. li.6. & arg.ad hoc.C. quorũ appel.nõ recipi.l.ab executione.

s ¶ Quibus.]scilicet modo & forma.

t ¶ Poterant.] scilicet ex mandato sibi facto de prouidendo,vel compellendo,vel alio.

u ¶ Idem etiam.]Quarta pars,& expone idem,scilicet quod dictum est supra proxi de litteris gratię.

x ¶ Declaramus.]hic dic vt dixi in parte pręcedenti in verbo,simili declaramus.

y ¶ Iustitiam continentes.] vt sunt illę,per quas mandatur de iure partium debite cognosci , & negotium debito fine decidi.

z ¶ Per illas.]intellige tales, quę iurisdictionis fuerint attributiuę.in alijs enim secus:puta si essent ab excõmunicato obtentę in alio articulo,quàm appellationis vel absolutionis.de rescrip.ipso iure lib.6.

a ¶ Quarumlibet personarum.] non ergo refert per q̃cunque personam,alias tamen habilem,& contra quęcunque litteræ fuerint impetratę,ob textus vniuersalitatem,arg.de maio.& obe c solitę.19.dist.c.si Romanorum.ff.de hęre.insti.l. hoc articulo.& de leg pręstã. l.1.§.generaliter.Sane tamen intelligas si litterę sint ita impetratę , quod ex sui forma quascunque personas possint apprehendere:alias secus de rescrip. sedes Apostolica.

b ¶ Nunc.]scilicet tempore editionis huius decret.

c ¶ Diuisis.]scilicet ab illis diœcesibus, de quibus in litteris fit mentio.

d ¶ Existunt.]scilicet ratione domicilij, vel ratione rei ibidẽ possessę:super quo vide si placet quod alias plene no.de rescrip. c. statutum. lib.6 licet aliqui ibidem contra notent.

e ¶ Tenorem.]hoc dicit,quia forma mandati & tenor est exacta

Mandati est exacta diligentia obseruandus. de rescript. cũ dil e formã iu sta. de resti. spol. Pisani. ff man. l. diligẽter. alias processus non valeret iudicialis, sed partialis, idest, per partes habitus & factus puta ipsarum confessiones forte valerent per c. Pisanis. vbi sic not. Pet. de Samp.

Iudex fer-dex fer-nare tenetur.

ficiale obtinentibus. extra de rescrip. ex parte S. personæ. de offic. ord. ad hoc si persona.

K ¶ Ecclesiarum.] scilicet cathedralium antiquarũ.

l ¶ Supradictæ ecclesiæ.] scilicet erectæ nouiter in cathedrales.

citur aliquis psonatum habens.

a ¶ Prouide.] puta discretione præuia, quę mater cæterarũ virtutũ dicit. de offi cust. c. 1. de re iud. pastoralis. §. verum. clem 5. 1. q. 5. præsentiũ. nam & contra multa iudices dati iurisdictionẽ sortiuntur, etiam in litteris non expressa. maxime contra illa sine quibus causa cõmissa ad effectũ perduci non possit. de offic deleg. cap. 1 & c. præterea. vt lit. non cõtesta. quoniam frequenter. §. vlt ff. de iurisdi. om. iudi. l. 2. & arg. ff. de proc. l. ad rẽ. & l ad legatum.

Iudex multa in litteris nõ expressa potest.

b ¶ Integræ.] idest, non diuisæ, vel aliæ ab illis non decisæ.

c ¶ Remansissent.] & sic per consequens cõputabantur olim duę dictæ, iuxta cap. non nulli de rescript. hodie vna. iuxta cap statutum. eod. tit. lib 6. à fine diœcesis, perinde ac si non fuisset diuisa, respectu non habito ad diœcesim nouã, idest, de alia decisam, de qua conueniẽdus existit. Ratio huius põt esse, quia impetranti rescriptũ nihil potest imputari, nec ex superueniẽti tali decisione vel diuisione diœcesum, ius illi quęsitum ex rescripto ad conueniendũ aduersariũ tolli dẽt. arg. extra de resti. spo audita de elect. c. constitutionem. §. insuper. clem. s ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito. & § si quis à principe. & in c. dilecto. de verb. sig. c. ex parte. & c. super eo de offic. delega. & firmat Compost in c. causam. de rescrip & in § s. proxi. præcedenti. Zenzelinus.

prouide [a] procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in litteris eisdem habetur, integræ [b] remansissent [c]. Nulli, &c.

¶ Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iurib. quæ sibi competebant in ecclesijs integris, q n illa iura percipiãt post diuisionẽ ipsarũ sicut ante soliti erãt pcipere: quoniã in beneficijs diuisis habet quis eadem iura, quę habebat in integris. Et hoc ca. sub hoc titulo fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt clare patet. Concor. c. qa monasterium. de relig. domi. in antiquis.

CAP. II.

AD Apostolatus nostri peruenit auditum, quòd aliquarum [d] ecclesiarum per nos ab 10 alijs ecclesiis [e] ex certis [f] causis, quæ ad hoc [g] nostrum animum induxerunt, auctoritate [h] Apostolica diuisarum, prælati & subditi, capitulis, archidiaconis, & alijs [i] personis ecclesiarum 20 [k], à quibus supradictæ [l] ecclesiæ sunt diuisæ, multipliciter iniuriari [m] præsumunt, non [n] permittentes eos vti iurisdictionibus & iuribus [o] suis, sicut an- 30 te diuisionem huiusmodi vtebantur. Quia [p] igitur intentionis [q] nostræ non extitit, nec existit, per diuisionem episcopatuum [r] ecclesiarum [s], à quibus diuisiones factæ [t] sunt, ca- 40 pitulis, archidiaconis, vel alijs psonis, velle aliquatenus [u] derogare, nisi quatenus diuisionũ huiusmodi litteris Apostolicis continentur [x] expresse:

m ¶ Iniuriari.] non sumitur hic iniuriari specialiter pro cõtumeliam facere: sed generaliter pro eo qđ non iure fit. ff. de iniur. l. 1. ad legẽ Aquiliam. l. sed si quacunque. § iniuriam.

n ¶ Non permittentes.] & malefacientes alijs, quod ab eis sibi fieri nollent. 1. dist. in prin. extra de maio. & obed. ca. dilecti. ne quisdam impediri debet vti iure suo. ff. de iti. actuq; pri. l. si deuia. si a paren. quis manu. fuer. l. non vsque. aliàs ecclesiasticus ordo confundi dicitur sua vnicuique si iurisdictio non seruetur. 11. q. 1. peruenit.

o ¶ iuribus suis.] puta visitationib. suis, & procuratoribus, & similibus, vt patet ĵ. Suis autẽ ideo dicit: quia licet iura beneficiorum nõ sunt proprie beneficiatorum: pro ipsis tamen nomine suo & agere & defendere possunt, si fuerint sæculares. extra de iudi. c cũ deputati. & de pœ. e litteris. not. Compost. de rescrip. c. edoceri.

p ¶ Quia igitur.) Secunda pars.

Diuisio textualis

AD Apostolatus.] ¶ Diuide istã decret. in quatuor partes in prima facti præmittitur recitatio. In secunda super diuisione episcopatuũ subiungit Papalis intentio: ibi, Quia igitur. In tertia annectitur ipsa constitutio, ibi, Nos præsentis, &c. In quarta subinfertur trangressus comminatio: ibi, Si enim aliqui.

d ¶ Aliquarum ecclesiarum.] scilicet nouiter in cathedrales erectarum.

e ¶ Ecclesijs.] scilicet antiquis cathedralibus.

f ¶ Ex certis causis.] scilicet ad diuini cultus augmẽtum, & saltem populi Christiani.

g ¶ Ad hoc.] idest ad diuisionem de ipsis faciendam.

h ¶ Auctoritate Apostolica diuisarum.] vt in decre. sedes Apostolica. & bene dicit. Apostolica. ad nullũ em̃ inferiorem spectat episcopatuũ diuisio. 16. q 1 c. pcipimus. & §. sicut. not. extra de exces. prel. c. sicut vnire. de offi. lega. c. ꝑ translationem.

Episcopatus diuidere nullus põt. ꝑter Papã psona di

i ¶ Alijs personis.] idest personatũ vel aliud ius bene

q ¶ Intentionis nostræ. not. ad intentionem facientis 50 sicut & mandantis fore recurrendum. extra de off. de leg super eo de præb c. cum causam. & c cum olim de arbi c exposita. ff. de leg. 1. si seruus pluriũ § vlt. de cõdi. & demon. l. in conditionibus. de excus. tut. l. scire. § illud. qui pet. tut. l. credendum. cum similibus

r ¶ Episcopatuũ. scilicet nouiter creatorũ & erectorũ.

s ¶ Ecclesiarum.] scilicet antiquarum.

t ¶ Factæ. sunt.] scilicet episcopatuum nouorum.

u ¶ Aliquatenus derogare.] collige hic vulgatũ notabile, quia princeps per factũ suũ iuri alterius deroga- 60 re non intendit, nisi inquantũ exprimit. extra de off. deleg. c. sup. eo. de vsu. pal. ex tuarũ de priuil. pastoralis. ff. ne qd in lo. pub. l 2 §. merito. & §. si quis à principe. C. de emancip. lib. l. nec auus. nea liàs nascantur iniuriæ, vnde iura nasci debent. extra de accus. qualiter. C. vnde vi. l. meminerint.

Princeps alterius iuri derogare non intendit.

x ¶ Cõtinet̃ expresse.] Vbi ergo hoc exprimeret̃, seruãdũ esset 19. die. in memoriã. ff. q & à qb. l. prospexi. qa licet inferiores plati iura vnius ecclesiæ in aliã sine certa solẽnitate trãsferre nõ possunt: ex̃ de reb. eccle. nõ alie. c. 1. Papa tñ gaudẽs plenitudine ptãtis. 2. q. 6. c. de cer. ex̃ đ vsu pal. c. ad honorẽ. 9. q. vlt. c cũcta ꝑ mũdũ. & c. ꝑ prĩcipalẽ. hoc facere pt̃, nec ẽ q audeat dicere, Dñe cur ita facis? de pœnit. dis 3. §. psona. cũ ĩ ijs q̃

Papæ nullus audeat dicere, Dñe cur ita facis?

Nos a præsentis auctoritate statuti b vniuersis prælatis, capitulis, & alijs quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarum c decisarū, & in cathedrales ecclesias per nos auctoritate Apostolica erectarū, præcipimus d & mandamus, ne e capitula, archidiaconos, & alios personatus vel dignitates, officia seu beneficia in prædictis primarijs f ecclesijs obtinentes, quominus visitationes exerceāt procurationes g recipiāt iurisdictiones & iura archidiaconalia h & alia bona obtineant in prædictis i decisis diœcesibus sicut ante diuisionem huiusmodi obtinebant k, nisi quantum in diuisionum huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediāt quoquo modo l quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum m. Si enim n aliqui contra præsens præceptum agere o vel facere p præsumserint, nos præsumptores tales digna q curabimus animaduersione punire. Nulli, &c. nostrorum præcepti & mandati infringere &c. Datū Auinione quinto Calend. Octobris, anno quinto.

10

TITVLVS V.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

20 ¶ *Vacante sede imperiali, cum iurisdictio ad Papam deuoluatur, sub pœna excōmunicationis hic prohibetur, quod nullus tunc nomē vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuscūque officij retineat, assumat vel resumat, nullusque ei obediat vel auxilium præbeat: aliàs excōicatio in personas, & interdictū in terras (nisi intra duos mēses resipuerint) profertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur: hoc dicit.* 30 40

CAP. VNICVM.

50 SI r fratrum s & coepiscoporum t nostrorū & aliorū u quorumlibet

de iure sunt positiuo possit pro libito super his dispēsare. extra. de concess. præb. c. proposuit.

a Nos præsentis.] Tertia pars.

b ¶ Statuti.] hoc statutum cū vniuersis sit directū, ius cōe continet nā & vim sententiæ, & rē perfectam noscitur obtinere. extra de verb. sig. c. in his.

c ¶ Ecclesiarum.] scilicet nouarum.

d ¶ Præcipimus.] tale pceptum seruandum est, aliàs nō seruās puniri debet, quia quod pcipit, & c. 14. q. 1. qđ præcipitur. extra de verb. sig. in his. qui. n. potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

e ¶ Ne capituli.] sume verba, impediant quoquo modo, quæ sunt infra.

f ¶ Primarijs ecclesijs.] idest primæuis & antiquis, à quibus aliæ sunt diuisæ.

g ¶ Procurationes recipiant. super hoc vide quod notaui in c. execrabilis.

h ¶ Archidiaconalia.] quæ sunt iura archidiacono de iure cōi competentia, vide qđ not. 25. dist. c. pꝫlectis. extra de rest. spo. lras. & melius per Inn. & Host. de off. archid. c. ad hoc. & c. cū satis.

i ¶ Prædictis decisis.] scilicet nouiter ab alijs antiquis.

Ordo litteræ.

k ¶ Obtinebant.] per diuisionem igit talē factā iurisdictio alijs cōpetēs vel eius exercitiū nō tollit. Sic in lege cauet, ꝙ diuisi administrationib. & mutatis ab antiquo schemate, administrabūt officiales primęui sicut prius. in corpore authē. de admi. offi. in sac. ap. circa fi. 2. coll. & §. illud tn̄ sancimus. coll. 3. ex cui⁹ legis mēte fuit sumptū qđ hic statuitur: sicut non tollitur ius cōpetēs ex litteris ad bñficia vel ad lites primi tus impetratis ex tali diuisione, ut in decret. sedes Apostolica. & dic vt ibi dixi.

l ¶ Quoquo modo.] scilicet facto vel verbo, per se, vel per alium, publice vel occulte.

m ¶ Ordinatum.] tunc enim ordinatio sua esset in omnibus obseruanda. vt supra dixi.

n ¶ Si enim.] Quarta pars.

o ¶ Agere.] verbo, uel re ipsa.

p ¶ Facere.] re ipsa, vel facto. ff. de verb. sign. l. Labeo

q ¶ Digna.] scilicet arbitrarie, iuxta culpę qualitatē, & proteruitatem excedētium imponēda. extra de pœnit. si qui suadente. clem. §. ff. eo. tit. l. aut facta. cum similibus. Zenzelinus.

SI fratrum.] ¶ Hæc decreta congrue potest diuidi in quinque partes. In prima constitutionis occasio, seu ratio præmittitur. In secunda facti recitatio de vsurpantibus iura vacātis imperij subiungitur: ibi, Sane in nostram, &c. In tertia: contra ipsos eisq; adhærentes seu fauētes monitio sub pœna, & in contemnites lata sententia annectitur: ibi Quia igitur, &c. In quarta omnis eisdem vsurpantibus facta super hoc obligatio dissoluitur: ibi, Et vt quibuslibet, &c. In quinta, de litteris seu processu cōtra tales factis facienda publicatio pollicetur ibi, Cæterum vt huiusmodi.

Diuisio textus.

r ¶ Fratrum.] episcopos & superiores prælatos Papa fratres, cęteros vero oēs ecclesiasticos vel sæculares appellat filios: aliàs litteræ suę falsæ pſumuntur. extra de crim. fal. c. q̃ graui.

t ¶ Coepiscoporū.] vocat ergo hic Papa epōs suos coepōs: sicut & Imperator appellat milites suos cōmilitones. ff. de milit. testa. l. 1. dicuntur autem coepi quasi simul epi: vnde cæteri epi quo ad ea, quæ sunt de efficacia consecrationis vel ordinis tanta gaudent potestate, quāta gaudet Papa, licet quoad alia epi pares nō possint dici, cum dicanť vocati in partē sollicitudinis: ipse vero solus in plenitudinem potestatis. 2. q. 6. de cętero. & cap. seq. extra de vsu pal. c. ad honorem

Epi tā[...] possunt quantū Papa quo ad ea quæ sunt de consecrationis efficacia.

u ¶ Aliorum quorumliber.] nedū Christianorū, immo etiā Iudæorum 1. cū & illis iura sua illæsa seruari mandenť. C. de Iudæ. l. Iudæi, & l. nemo exterus. & l. nullus, & l. die sabbato. ex̃. eo. tit. c. Iudæi siue Sarraceni. Et q d de iurib. aliorū, puta Paganorū vel Sarracenorū, vel aliorū quibus bellū per Ecclesiā est indictū, vel per epōs ecclesiæ: nūquid illa seruāda sunt illęsa? Videreť ꝙ sic, cū sic indefinite & vniuersaliter loquať Quorumlibet, quod verbum de sui natura tā bonos q̃ malos cōprehēdit, arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. solitæ. in fi. Sed contrariū est dicendū, cū bona talium occupanti concedātur ex cā ff. de acqui. re do. l. naturaliter. §. vlt. inst. de rer. diui. §. itē ea. 23. q. 4. dicat aliqs. sicut & bona hæreticorū cōfiscari iubētur. C. de hæret. Auth. Cazaros. extra eo. tit. c. vergentis. 60

1 Ad hi[...] glo. vide Oldra. c[...] sil. 264 & Pet. de Ancha. c[...] quāto. de vsu. & Brunelli[...] doct. Au[...] rel. in c[...] 1. q̃ homi[...] in 4. parte cōcl. [...] dæus [...] ctus Sar[...] cenus [...] puniat[...] poni[...]

iura illibata [a] seruari, & ab omni fore dispendio [b] diminutionis [c] extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ sollicitudinis studium [d] adhibemus: multo fortius [e] equidem pro nostris & Romanæ Ecclesiæ sponsæ [f] nostræ iuribus & honoribus conseruandis [g], ex iniuncto [h] nobis officij debito, Apostolicæ prouisionis partes teneamur [i] impendere, ne temporibus nostris vsurpationis [k] iniuriam subeant, aut detrimentum cuiusuis derogationis incurrant [l].

¶ Sane [m] in nostram & fratrum [n] nostrorum deductum est (fama diuulgāte) notitiam [o], quòd licet de iure sit liquidum [p], & ab olim fuerit inconcusse [q] seruatum, quòd vacante imperio sicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dinoscitur, cum in illo [r] ad sæcularem iudicem nequeat haberi recursus [s], ad summum Pontificem, cui in [t] persona beati Petri terreni [u] simul & cælestis [x] imperij iura Deus ipse commisit [y], imperij prædicti [z] iurisdictio, regimen, & dispositio deuoluuntur [a], & ea [b] ipse [c] (durante ipsius vacatione imperij) per se, vel alium seu alios exercuisse [d] noscitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis [e] fastigium

Oldr. cō. si. 51. Cuius ratio nes sequitur Lu. Ro sing. 608. licet ibi dicat rationes Oldr. nō valere, & qua pęna punit Iudæus cognoscens Christianā, vide Oldr. con si. 333. ibi Pandono Iudæo fuerunt exacta vigilia & ꝺ pœna infligenda Iudæis no. Fely. in c. postulasti ꝺ Iudæis. Font.

e. vergentis, & portantiū arma inimicis fidei. simile extra de Iudę. ita quorundā. & cōmittentiū crimen læsæ maiestatis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pœnis fęlicis. li. 6. 5. q. 1. §. verū. ver. si quis ex militib. Vel breuius potes dicere, ꝙ quibuslibet iura sua illæsa dicant seruanda, nisi ex culpa propria priuationem talium iuriū incurrerint vel incurrere debeant. Et expone illud, aliorum quorumlibet, scilicet merentium, & de se habilium ad iura aliqua acquirēda: & sic verbum vniuersale limitabitur & restringeř, sicut & alibi, C. de sacrosan. ecc. l. 1. & 1. dist. c. oēs leges. extra de priuil. c. vt priuilegia. §. illud. de sen. excom. si vero.

a ¶ Illibata.] idest intacta vel illæsa.

b ¶ Dispendio.] id est, damno. simile de rescrip. dispendia lib. 6. de iud cap. dispendiosam. clem. 5. Auth. de col. §. super hoc censemus. col. 9.

c ¶ Diminutionis extranea.] quasi dicat diminutionem nescientia. simile in corpore auth. constitutio, quæ de dignitatibus. §. illud. col. 6. ex quo §. sumptum fuit hoc verbum.

d ¶ Studium adhibemus.] expediendo consilia, & ad tollenda subditorum dispendia pernoctantes, in corpore auth. vt iud. sine quoquo suffra. in prin. col. 2. & adde quod dixi in c. ad onus. in verbo, cupienti.

e ¶ Multo fortius.] hoc dicit, quia quisq; se ipsum 1 & sua plus diligere tenetur q̄ aliena, vnde dici cōsueuit Alpibus ille perit, qui se plus diligit vllum. nā prima charitas incipit à se ipsa. C. de serui. & aqua. l. præses. & ibi no. quare ēt legitur ꝙ eam nō habēs in se, in alio pręsumitur non habere. 23. q. 5. c. si nō licet. ff. de bo. eorum, qui mortem sibi cōsci. l. vlt. §. sic autē. de ædil. edi. l. cum autem. §. excipitur.

1 Vid. oī. no beatū Thomam 2. 2. q. 26. art. 4.

f ¶ Spōsæ nostræ.] s. spirituali, cui matrimonij spiritualis vinculo alligatus Papa dicitur, vt quicunque alius episcopus. 21. q. 2. c. sicut in vna. 7. q. 1. sicut alterius. extra de testa. c. requisisti.

g ¶ Conseruandis.] super hoc alibi scribitur, iustitiam nostrā & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolumus negligere, qui alios in sua iustitia cōfouemus. extra de immu. eccle. c. quoniam. li. 6. de sup. negli. præla. licet.

h ¶ Ex iniuncto.] simile extra de hære. cū ex iniuncto.

i ¶ Teneamur impendere.] ad hoc 27. dist. c. ecclesiæ. extra de confir. vti. c. cum dilecta.

Vsurpatio in mali & bonā partē sumitur.

k ¶ Vsurpationis iniuriam.] hic vsurpatio in mala parte sumitur, puta pro illicita inuasione vel occupatione, vt alibi. 23. dist. c. illud. 16. q. 3. licet. C. de fun. re. priua. vsus aquæ. lib. 11. aliqñ. sumitur in bona parte: vsurpatū id est, in vsum vel consuetudinē inductū. ff. solu. matr. l. si constante. §. quotiens. in fi. de vsuca. l. 2. de in. iu. l. iniuriarum §. vlt.

l ¶ Incurrant.] simile dicit lex in tutore, qui pati non dēt iura pupilli sui tolli vel perire. C. de admi. tut. lex quæ. §. nec vero domum.

m ¶ Sane.] Secunda pars.

n ¶ Fratrum nostrorum.] s. Cardinalium, & super hoc vide quod not. in decre. Execrabilis.

o ¶ Notitiam] hoc enim scire dicimur ꝙ ab alijs audimus. 22. q. 5. c. hoc vř, & ad hoc extra de senten. excom. cum desideres. §. secundæ. ff. de peti. hæred. l. item veniunt. §. petitā. & §. à quo. de admi. tu. l. quidam. §. ex quo.

p ¶ Sit liquidum.] vt extra de re iud. pastoralis. §. vlt. clem. 5. de foro comp. c. licet. vbi de hoc p Inn. & Host. & arg. extra de hom. pro humani. lib. 6.

q ¶ Inconcusse seruatū.] quasi dicat absq; alia interpretatione: & sic per talē obseruātiā potuit consuetudo ius tribuens introduci. extra de verb. sign. abbate. C. de ędi priu. l. an in totū, de eman. ci. lib. l. 1. de appar. iu. l. viros. lib. 12. extra de appel. l. bonæ memoriæ.

r ¶ Cum in illo.] scilicet vacanti imperio.

s ¶ Recursus.] simile de for. comp. licet. cū in temporalibus nullus citra Papā sit Imperatore quo ad iura imperij superior. arg. 26. distinct. duo sunt. 7. q. 1. in apibus.

t ¶ In persona beati Petri.] ad hoc extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque lib. 6. 40 dist. §. non nos.

u ¶ Terreni.] idest, laicorum, secundum Lauren.

x ¶ Cælestis.] idest, clericorum, secundum eum. Vel potest exponi proprie terreni, idest, temporalis quo ad forum contentiosum; cælestis, idest, spiritualis quo ad forum animæ: iuxta illud, Quodcunque ligaueris, &c. 24. q. 1. quodcumque. & q. 2. c. legitur.

y ¶ Commisit.] Matth. 16. 22. dist. omnes. vbi reperies ista verba: Qualiter autem Deus videatur in personā Petri suis successoribus iura vtriusque imperij commisisse, & modum per quem hoc probatur, vide prout no. per Inno. & Hostien. de foro comp. c. licet. Sed an istam commissionem Christus fecisse videatur nedū super catholicos & fideles: an etiam super non catholicos & infideles? Dic quod sic: & super hoc vide qđ not. Hostien. extra de vot. & vo. redemp. ca. quod super his. in glo. magis. Item facit tex. in arg. quod Papa habeat vtrumq, gladium. & super hoc vide ꝙ nota. per Bern. & Host. extra qui filij sint legi. causam quæ, & p Ioan. 10. dist. plenius per Host. in summa, qui fil. sint legi. §. & à quo.

Imperiū cōmissū est à Christo ēt super infideles. Papa hēt vtrumq; gladiū.

z ¶ Prædicti.] scilicet vacantis.

a ¶ Deuoluūtur.] sic iurisdictio pręlaturæ epālis vacātis deuoluiř ad capitulū, extra de hęr. ad abolendā. de maio. & obed. his quæ & c. cum olim. eo. tit. c. 1. lib. 6.

b ¶ Et ea] s. iurisdictionem, regimē, & dispositionē.

c ¶ Ipse.] scilicet summus Pontifex.

d ¶ Exercuisse.] scilicet inconcusse, vt supra.

e ¶ Et dignitatis.] scilicet imperialis, quæ nō immerito dignitas diciř, cum etiam regalis potestas dignitas

giū[a] illicite[b] ambientes,[c] in nostrum & Romanæ sanctæ matris[d] Ecclesiæ (quantum[e] in eis est) prejudicium euidens, ac diminutionem hono-ris[f] & iuris, vicariatus seu alterius[g] cuiuscunq; nomen officij, quod ipso Imperatore viuente ex ipsius commissione[h] gerebant in certis terris, territorijs[i] siue locis post decessum ipsius[k] absque[l] nostra vel Apostolicæ sedis[m] petita vel obtenta[n] licentia retinere[o] sibi, & nonnulli etiam de nouo[p] assumere quod non gesserant[q], aut gestum antea[r] posteaque dimissum[s] resumere[t] temerarijs[u] ausibus presumpserint, quo[x] vel quibus[y] adhuc non verentur abuti[z], & sub eius vel eorum colore[a] multa facere[b] & fecisse[c] noscunt, quæ in nostrā & Ecclesiæ pdictæ iniuriā[d] aperte redundat, non abhorrentes per id[e] varijs

appelletur. extra de offi. deleg. c. hac cōstitutione. li. 6.
a ¶ Fastigium.] idest, altitudinem seu præeminentiā. simile 48. dist. c. sicut Neophytus.
b ¶ Illicite.] volentes forte magis præesse q̃ prodesse.
c ¶ Ambientes.] & sic per consequens casum appetentes. dist. 48. cap. sicut Neophytus.
d ¶ Matris Ecclesiæ.] 11. dist. non licet. & c. præceptis. cum simi.
e ¶ Quantum in eis est.] hoc dicit, quia vere per factū eorum potissime cum sit vsurpatiuum Romanę Ecclesiæ non prejudicatur. argu. C. de fun. rei priu. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. c. illud.
f ¶ Honoris.] ad cuius conseruationem sicut & iuris attendendum est per prelatum, vt in §. seq. & dic vt dixi in decre. ad conditorem § rursus.
g ¶ Alterius cuiuscunque.] puta œconomatus, vicedominatus, & aduocationis, casteldionatus, vel similis: arg. extra de iure patr. præterita de elect. auaritiæ. lib. 6.
h ¶ Commissione.] potest ergo Imperator viuēs certū officiū cōmittere in aliqua terra imperio subdita, vt hic. ad idem in corpore auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. col. 9. de admi. offi. in sacris appella. col. 3. cū simi. Sed nunquid per talē possunt per eū constitui iudices ordinarij? Dicas ꝙ sic. in corpore auth. de defen. ciui §. nos igitur. col. 3. Item cum per legem scriptam iurisdictio ordinaria tribuatur ff. de iurisd. om. iud. l. & quia. sic & per principem qui est lex animata in terris. in corpore auth. de consue. circa fi. col. 4. & ita no. extra ne prela. vic. su. c. 1. Sed hic quæro, an talis cōmissa iurisdictio per principem reuocetur per eius mortem? Videtur ꝙ sic, ad instar iurisdictionis delegatæ, quæ morte mandatoris re integra expirat. extra de offi. deleg. gratum & c. relatum. Sed contrarium verum est, vt probatur in corpore auth. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus, ver. si vero & pręcepta. col. 9. & hoc sic sentit expresse Host. de offi. dele. quoniam abbas.

Iurisdictio ordinaria tribuitur ꝑ legē mortuā, & ꝑ legem uiuam.

i ¶ Territorijs.] à terrendo dictis, quod dic vt legitur. ff. de verb. sig. l. pupillus. §. territoriū. De isto territorio habes 16. q. 7. omnes basilicæ. extra de ele. vbi maius. § pręterea. li. 6. C. de epis. & cler. l. nulli. §. ꝙ si in vico. de na. li. si quis. de omni agro deser. l. quicunq;. §. illud. lib. 11. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. de interdi. & releg. l. relegatorum §. solet pręterea. 63. dist. ego Ludouicus.

Territoriū a terrendo dr̄.

K ¶ Ipsius.] scilicet Imperatoris.
l ¶ Absq; nostra.] scilicet dum fuerimus in humanis.
m ¶ Vel Apostolicæ sedis.] scilicet post mortem nostram. Et quod dicit, Apostolicæ sedis expone, id est, successorum nostrorum sedi Apostolicę præsidētiū, à quibus petita & obtenta licētia, à sede ipsa obtēta censetur, cū vbi Papa, ibi sedes dicatur, vt dixi in c. ad onus in verbo, sedem Apostolicam. & in c. Execrabilis. in uerbo, Romanæ Ecclesiæ. & isto respectu cum dicit textus uel: potest exponi uel, pro idest.

Sedes Apostolica est ubi est Papa.

Disiunctiua ꝑ parte uera, e᷑ tota uera.

n ¶ Vel obtenta.] Sed qualiter intelliges disiunctiuā, uel; sufficeret ne talem licentiam petere, nisi obtineretur? Videtur ꝙ sic, ob naturā disiunctiuæ, ad cuius uerificationem sufficit alterā partem fore ueram. ff. de cond. & demon. l. cum pupillus. §. disiunctiuo. de cōd. insti. si hęred. de uerb. obl. l. si ita quis. extra de rescrip. inter cæteras.[1] Sed cōtrarium credo, ꝙ nō sufficeret eam petere nisi & obtineret. arg. extra de ele. si religiosus, & c. quàm sit. ne cle. vel mona. c. periculosa. Nam cum diminutio iuris & honoris Ecclesiæ Romanæ hic versetur, assensus & voluntas eius sponsi requiruntur, arg. ff. de aqua plu. arc. l. in cōcedendo. & l. in diem. C. de omni agro deser. l. quicunque. in fi. lib. 11. aliàs sequeretur ab surditas, quod quicunque vellet iura vacantis imperij vsurpare, licentiam peteret, & eam obtinere non expectaret: & sic ista constitutio delusoria absque fructu remaneret contra iura ff. ne quid in loco publ. l. vlt. de iud. l. si prætor. C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem, & imposita magis verbis, quam rebus videretur, quod non est sentiendum. C. communia de leg. l. 2. extra de elect. commissa §. porro. Et, sic expones, vel pro, & aut, pro idest, vt prædixi. nec est hoc nouum, vt mens rei agendæ seruetur. ff. de verb. sig. l. sæpe. C. de ver. sig. l. vlt. cū alterum tm̄, i. licentiā petere per se nō sufficeret, vt iam dixi[2]: & ideo vtrunq; ēt disiunctim positorum exigitur vt concurrat. not. extra de rescrip. ex parte 1. Vel potes aliter dicere, vt ad textum, cum dicit petita subaudias, & petenti concessa: & qđ sequitur scilicet, vel obtenta mera liberalitate abque aliqua facta petitione argum. de præb. cap. si motu, & c. si pluribus. lib. 6. & eo. tit. si Romanus. clem. 5. & hāc forte considerationem habuit canonis huius conditor sic disiunctim loquendo.

[1] Itē ubi agitur de pœna infligenda appellatione simpliciū rō̄ uenit mi. stū. c. statutū. de ele. li. 6. l. 2. ff. de uer. ob li. glo. in procemio instit. de act. Font.

Vel, ꝑ & qnq; sumitur.

[2] Vid. hic gl. in uerbo, & figura. ī fi. cle. sæpe.

o ¶ Retinere sibi.] quod prius ex commissione gerebant, vt supra.
p ¶ De nouo.] scilicet per mortem Imperatoris.
q ¶ Non gesserant.] scilicet eo uiuente.
r ¶ Antea.] scilicet in uita Imperatoris.
s ¶ Dimissum.] scilicet adhuc Imperatore viuente.
t ¶ Resumere.] scilicet eo mortuo.
u ¶ Temerarijs.] quia a iure improbatis. arg. 2. q. 7. si qui sunt. extra ne cle. uel mona. c. 2. lib. 6.
x ¶ Quo.] scilicet nomine.
y ¶ Vel quibus.] scilicet nominibus.
z ¶ Abuti.] hoc dicit, quia in usurpatis proprie non est usus. arg. 33. q. 5. c. quod Deo. extra de testa. c. quia ingredientibus. C. de fun. rei priua. l. usus aquæ. lib. 6.
a ¶ Colore.] id est prætextu. simile de electio. auaritię lib. 6. C. de sacrosan. eccl. l. qui sub prætextu.
b ¶ Facere.] de præsenti, ut differat a uerbo sequenti. & quia infinitiuus modus quæ de præsenti sunt, denotat, nisi subiungatur uerbum futuri temporis ff. de uerbo. obli. l. stipulatus fuerim. §. 1. & l. si a colono. & l. cū stipulatus sim.

Infinitiuus q̄ sūt præsentia signat.

c ¶ Fecisse.] scilicet in præteritum.
d ¶ Iniuriam.] illatam iniuriam Ecclesiæ Papa non posset remittere de iure communi. 63. dist. cap. Salonitanæ. 23. q. 4. si is qui. sed suæ personæ illatam bene posset remittere, & rancorem relaxare ex corde tenetur: non tamen satisfactionem debitam, nisi uelit. de pœnit. distinct. 5. cap. ult. 90. distinct. si quis contristatus. not. de hoc extra de malefi. cap. 1. de pœnit. Romana. lib. 6.

Iniuriam Ecclesiæ factam Papa remittere nequit.

e ¶ Per id.] scilicet ꝙ qualecunq; officiū uel officij nomen super imperio uacanti sine licētia sedis Apostolicæ retinere, assumere, uel resumere præsumpserint.

¶ Inuo-

Magistratus & officia sibi falso nomine assumentes varijs pœnis restringuntur.

a ¶ Inuolui criminibus.] sed quæ & qualia sunt crimina, quibus se inuoluere dicuntur? Ex præmissis pôt dici, quod tales qui falso nomine sibi magistratus assumût, pœna criminis falsi restringuntur. ff. ad legē Corn. de fal. l. qui nomine & l. falsi. & l. eos. §. qui se. C. eod. tit. l. maiorem. Item pœna criminis læsæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maie. l. 3 §. vlt. Item proscriptionis titulo subiacentes, bonorū omnium amissione multantur. C. de ap pel. iudi. probatorias. lib. 12. Item crimine inuasionis, iuxta l. cum quærebatur. C. vnde vi. Item alijs forte quæ sollicitudini studiosi relinquo.

b ¶ Offensam.] quam incurrit immiscendo se rei ad se non pertinenti, scientes vel saltem scire debentes quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cū quærebatur, non contenti professione sua res alienas inuadendo. 93. dist. diaconi.

c ¶ Quia igitur.] Tertia pars.

d ¶ Approbari videtur.] 83. dist. ca. error. tenetur ergo quis resistere errori proximi. Sed an hoc quo ad omnes [1] sit præcepti, vide quod legitur & notat̄ extra de hæret. c. qui alios, & c. cum ex iniuncto. §. pen. de sent. excom. quantæ. 2. q. 1. si peccauit. Et potest dici quòd à peccato committendo quilibet proximum ex debito corrigere tenetur: & idem de commisso si sit iterabile. ex de cog. spi. tua. In alio peccato quo ad illos, qui supra alios habent iurisdictionem vel correctionem à iure permissam, est præcepti: in cæteris autem nō, vt colligitur ex notatis in dictis iuribus.

1 Peccantes corrigere, an sit præcepti quo ad oēs, vide beatū Tho. 2. 2. q. 33. ar. 2

e ¶ Latum.] idest largum vel amplium.

f ¶ Pandit.] idest patefacit vel aperit.

g ¶ Sinum.] idest locum vel incessum. simile ff. de proba. l. qui testamentum.

h ¶ Non resistit.] ideo. n. lex prodita est, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur: in proœmio decre. in § denique Et dic, nō resistit per prohibitionē, vnde lex dr̄ prohibitio nō faciēdorū ff de leg. lex est, & p pœnarū impositionē ff de iusti & iu. l. 1. Est. n lex delicto rū correctio ff de leg. l. 2. & a Deo, pp vindictā noxiorū potestas gladij est permissa 23 q. 4. c. quæsitū, quæ cum timetur, & mali coercentur, & boni inter malos quieti viuunt, vt eod. c. quæsitum, & c non frustra.

Gladij potestas est nullis

i ¶ Prospicere.] præsidentis. n. Ecclesiæ regimini incumbit officio, vt non solum de animarum salute: verum etiam de extrinseca vtilitate & cautela sciat esse solicitus. 39. dist. Petrus 86 dist. c fratrem.

K ¶ Ac scādalis.] ad hoc extra de præscr. nihil & in proœmio. li. 6. §. 1. in corpore auth de qō. in prin. coll. 5.

l ¶ Huiusmodi.] scilicet vicariatus seu alterius cuiuscunque officij.

m ¶ Celeriter.] ad hoc extra de accus. prælatorum.

n ¶ Obuiare.] futura. n. præcauēda sunt prout possunt. ff loca. si quis demum § 1. extra de ele. c. licet. de ser. non ord. c. 1. vbi de hoc 23. dist. in nomine Domini, nā & exempla præsentia nos cauere præmonent in futurum. 82. dist. c. plurimos. in fi. Vel dic quod de p̄senti quid faciendum est, ne malum insurgat quod in futuro posset insurgere: aliàs aūt humanæ naturæ non est an futurum bonum vel malum contingat, scriptū est. n. Non est vestrum noscere tempora vel mometa, &c. cum nec per humanam custodiam consequi possit, ne damnum vel malum euenire possit. ff. locati. l. sed damno. quia solius Dei est p̄scire futura. 26. q. 5. quod autem.

Futura non sunt in cognitione humana.

inuolui [a] criminibus, nec diuinæ maiestatis formidantes offensam [b].

¶ Quia [c] igitur error, cui non resistitur, approbari [d] videtur, & latum [e] pandit [f] delinquentibus sinum [g], qui eorum peruersis conatibus non resistit [h]: Nos volentes nostris & Ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus & honoribus in hac parte prospicere [i], & malis ac [k] scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi [l] orta sunt hactenus, & quæ periculose possent in antea suboriri celeriter [m] obuiare [n], necnon periculis [o] animarum huiusmodi retinentium, assumentium, seu resumentium nomina [p], & eis abutentium (vt præfertur) salubriter [q] occurere cupientes, præsentium auctoritate monemus [r] sub excommunicationis [s] pœna omnes & singulos cuiuscunque status, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant [t], etiam si Patriarchali vel quauis alia [u] superiori, seu episcopali [x] vel regia, seu alia [y] quacunque præfulgeant dignitate, qui post vacationem [z] imperij absque

o ¶ Periculis animarum.] istis specialiter occurrendū est. argu. extra de sepul. ca. animarum. lib. 6. qui nimis emungit, sanguinem elicit. 4. distinct. denique. extra de renun. nisi cum priden. §. propter malitiam cum ipsæ sint rebus quibuscunque præferendæ. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. in fine.

Sāguinē elicit qui nimis emungit.

p ¶ Nomina.] scilicet vicariatus vel alterius cuiuscunque officij.

q ¶ Salubriter.] hoc dicit, quia nimia increpatio nec correctionem recipit, nec salutem, & leuiter castigatus de facili reuerentiam exhibet castiganti 45. dist. cum beatus. ff. ad legem Aquil. l. nam nimia iuxta illud.

Correctio fit moderata.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.
Immoderata facit correctio deteriorem:
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

r ¶ Monemus.] hoc ideo, quia vindictam habet monitio p̄cedere. 12. q. 2. indigne. extra de sen. exc. sacro.

s ¶ Sub excommunicationis pœna.] canonis, non sententiæ, sunt hæc verba in hoc casu.

t ¶ Existant.] simile extra de ele. c generali. & c fundamenta. §. vt autem, de immu. eccle. c. clericis §. nos igitur lib. 6. cum similibus.

u ¶ Alia superiori.] quæ hæc sit dignitas superior patriarchali, non occurrit, nisi dicas de dignitate Cardinalatus, & s̄m hoc est iste textus, & sequens in argumentum, quod dignitas Cardinalatus est maior Pōtificali, licet per aliquos dici consueuerit, quod episcopalis dignitas sit maior quàm dignitas Cardinalatus.

Cardinalatus an sit maior pontificatu.

x ¶ Sine epali.] aliàs pontificali, præmittit dignitates ecclesiasticas temporalibus, de quibus sequitur, vt denotet ipsas digniores esse t̄palibus arg. de transla. epi sc. inter corporalia, & de maio. & obed. c. solitæ. 16. di. duo sunt nam ex ordine tex. sumi argumentatio consueuit in corpore auth. de hære. & fal. §. inordinatū. coll. 9. C. de nouo Cod. fac. § pen. ver. seruus quidam, & c cum multis similibus

Dignitates ecclesiasticæ sunt temporalib. digniores.

y ¶ Alia quacunque.] quæ multiplex potest esse, vt patet de elect. fundamenta. §. vt autem, de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6.

z ¶ Vacationē imperij.] de retinentibus ergo vel assumentibus, vel resumentibus nomē alicuius officij super imperio non vacanti, non hēt locum hæc constō, cum tūc sit imperator, qui tales potest cohibere: nec tunc ecclesia Romana in iure suo lædi dicatur, cum tunc regimen imperij ad eam non spectet, pro cuius conseruatione fuit edita principaliter præsens constitutio, vt patet in hoc §. & etiam præcedenti.

a ¶ Nostra

nostra a vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarij seu cuiuscuis alterius officij nomen vbilibet b retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt, & retinent: & qui assument, vel resument forsassis in posterum, & sub talis donationis pallio c abusi sunt, & abutuntur, vel etiam abutentur potestate vel iurisdictione quacũque d seu eius exercitio e publice vel occulte, quatenus decætero f etiam à denominatione huiusmodi g seu cuiuscũque h asumptione, resumptione ac retentione prædictis, necnon vsu, potestate & exercitio supradictis prorsus i abstineant, & omnino desistant: Inhibẽtes k insuper sub pœna l prædicta omnibus & singulis patriarchis, prælatis, & etiam alijs superioribus ac regibus, ciuitatibus m, comitatibus, vniuersitatibus, capitaneis, potestatibus, rectorib comitibus, uicecomitibus, baronibus, & alijs omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status n, ne prædictũ huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem imperio o retinentes (ut præfertur p) aut assumentes, uel eorum aliqui sub denominatione q, uel titulo huiusmodi nominum, seu procuratores, commissarios, iudices, aut uices eorum gerentes quocunque colore quæsito r recipiant uel admittant: nec ut uicarijs seu uicario aut officialibus imperij pareant s, uel intendant, aut pareri uel intendi faciant t uel permittant u, nec in his x eis uel ei quomodolibet præstent auxilium, consilium, uel fauorem y: Alioqui in omnes & singulos patriarchas, prelatos, & superiores, & inferiores reges, & ceterosdenominationẽ prędictam (ut præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumentes, ac illius z prætextu exercentes a quæcunque officia, potestates b seu iurisdictiones, & recipientes eos ut uicarios c uel officiales imperii, aut cõmissarios eorum d, ut e

a ¶ Nostra vel sedis.] eadẽ vr̃ esse licentia Papæ & sedis Apostolicæ, vt sup. dixi, ꝙ vbi ipse, ibi sit & sedes, vt dixi in c. ad onus, & plenius in c. execrabilis, licet per aliam factam adiectionẽ, s. beneplaciti vel volũtatis inducat differentiam inter ista, vt colligit. ff. loca. l locatio pcarij. extra de rescript. cap. si gratiose. lib. 6.

Vbilibet, locum designat.

b ¶ Vbilibet.] idest, vbicunque, hoc. n. aduerbium est loci designantium, vt dixi in ca. ad onus, in verbo, vbilibet.

c ¶ Pallio.] idest velamine seu colore, vt in parte præcedenti.

d ¶ Quacũque.] denotat hoc verbum abusum.

e ¶ Exercitio.] meri vel misti imperij, vel simplicis iurisdictionis. arg. ff. de iurisd. om iud. l. imperium.

f ¶ Decætero.] respicit futurũ tps, non pteritum, super quo vide quod notanter dicit Host. extra de spõ. duo. c. vlt.

g ¶ Huiusmodi.] scilicet officij.

h ¶ Cuiuscunque assumptione.] sup hoc verbo est sequenda expositio, quam feci supra proxi. §.

i ¶ Prorsus.] hoc verbum & sequens oĩno denotant ꝙ totaliter & in totum à prædictis abstineant.

K ¶ Inhibentes.] post tales inhibitiones dignum est detrimentũ vetitos sustinere, extra de constit. ca. 1. Et super tali inhibitione vide quòd not. 30. dist. c. nulli fas, extra de ele. c. generali. li. 6.

l ¶ Pœna prædicta.] s. excõmunicationis.

m ¶ Ciuitatibus.] talis inhibitio facta ciuitatibus, & alijs de quib. sequitur, facta cẽsetur ipsis ciuibus, vel cõmunitatem aut vniuersitatẽ cõstituẽtibus. arg. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. vicis, & l. ciuitatib. de v sufr. leg. l. legatũ ciuitati, iuncta l. 2. de reb. dub. nam ciuitas, cõitas, vniuersitas de se (cum sit quid inanimatum) alicuius inhibitionis vel censuræ ecclesiasticæ capaces nõ sunt. arg. de sent. excom. c. si sententia. § cum verbo. lib. 6. & not de exces præl. c. tanta, & arg ff de condi. & demon. l. municipibus vnde ea quæ in facto consistunt, per eos expediri nequeunt: quare per ipsarum mẽbra habent expediri arg ad hoc C de appa. præf. præt. l. cornicularij lib. 12. de excu mun. l maximarum lib. 10. de aduo. diuer. iud i l. restituendo, sic sentit Inno de sent. excom c. Romana. circa finem.

n ¶ Aut status.] simile de censi. c. felicis. §. 1. lib. 6.

o ¶ Imperio.] scilicet vacanti, vt supra.

p ¶ Vt prefertur.] scilicet sine licẽtia sedis Apostolicę.

q ¶ Denominatione.] idest appellatione tantum, & nuncupatione.

r ¶ Quæsito.] simile de elect. auaritiæ lib. 6.

s ¶ Pereant.] idest obediant.

t ¶ Faciant.] quia tunc perinde videtur ac si per se facerent. arg. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. deiecis. se de admin. tut. l. ita autem. §. gessisse. de reg. iur. cap qui per alium.

u ¶ Permittant.] Videtur ergo quod communitas vel vniuersitas se super hoc debeant opponere: & hoc potest dici verũ contra illos quos cohibere potest, & sup hoc vide quod not. ff. de reg. iur. l. culpa caret.

x ¶ Nec in his.] scilicet cuiusque nominis, officij assumptione, retentione, resumptione, vel aliàs iurisdictione, imperij vacantis exercitio, vt supra

y ¶ Vel fauorem.] qualiter in talibus vel similibus fauor præstari dicatur, vide quod not. Guliel. de hæret. quicunque lib. 6.

z ¶ Illius.] scilicet denominationis.

a ¶ Exercentes.] per solam denominationem prædictam non incurritur pœna sequens 1, cum sola denominatio non ita sit Ecclesiæ Romanæ præiudicialis, sicut cũ ad tale exercitium peruenitur: nec per exercitium etiam incurritur, nisi prætextu talis denominationis fiat, vt valet per hunc tex. vnde si suo iure proprio, puta ex titulo ab Imperatore uiuente obtento quis exerceret aliquod exercitium, nõ incurreret pœnam sequentem 1, cum ratione vacantis imperij nihil exerceat, ꝙ iste textus exposcit: & pœna non est in dubio exaggeranda arg de pænit. dist. 1. c. pœnæ. ff de pœn. l. interpretatione

b ¶ Potestates.] hoc verbum in persona magistratus imperium denotat. ff de verb sig l. potestatis, de iuris di om iud. l imperium, vnde in quibusdam regionibus, vt in Italia, iurisdictioni præsidentes Potestates appellantur, simile reperies de electio. fundamenta. § vt autem lib 6.

c ¶ Vt vicarios.] per hoc verbum dicas, quod recipiẽtes tales nõ vt officiales imperij vacãtis, sed vt alios, non incurrerent pœnam quæ sequitur per hunc textum, & per ea quæ supra proxi dixi.

d ¶ Eorum.] s. exercentium iura vacantis imperij.

e ¶ Vt talium.] igitur commissarij ipsorum nõ vt talium,

1 Vt contra mentẽ istius constitutionis, que dẽ aliquis sibi vsurpare nomen dignitatis, q̃ nec hre nec exercere pot, iurib. alleg. in verbo, in. volui Fõ.

Aliud videtur cõtra text. in § sane, & §. qui igit vbi di totalis dispositio oium iurium imperij, per mortem Imperatoris deuoluitur ad Papam, & officia viuentem imperatorem commissa nõ possũt eo mortuo geri sine licẽtia sedis Apostolicæ, iũ gl. in ver. commissione. allegat bona iura in cõtrarium. Fon.

tium, sed ut aliorum, puta iure suo vtētium pœnæ infra positæ non subijciunť: cessante tamen in his præcedentib. fraude, quia fraus patrocinari cuiquam nō debet. arg. ff de rei ven. l. in fundo. extra de priuileg. quanto. & c. ex parte. cum similibus.

a ¶ Vt talibus.] secus ergo ut aliis.

b ¶ In hoc.] scilicet exercitio iuris imperij uacantis.

c ¶ A die datę.] currunt ergo hi duo mēses a tempore talis datæ, quia forte eadem die fuit præsentis cōstitutionis facta publicatio, vt sic iuri communi conueniat quod hic dicit, quo cauetur constitutionem principis a tempore publicationis post duos menses quē ligare. in corpore authen. ut factæ nouæ constitutiones. coll. 5. si enim aliter dicetes, tunc sequeretur, ꝙ ante quis ligaretur ex plenitudine potestatis principis. alle. de iud. c. 1. clem. 5. Vel ꝙ forte ista ignorantia feratur contra iura. C. de tab. l. generali. li. lib. 10. extra de consti. c. cognoscentes.

talium, & in parentes seu obedientes eis, ut [a] talibus, aut præstantes in hoc [b] sibi consilium, auxilium uel fauorem, nisi intra duorum mensium spatium à die [c] datę præsentiū numerandum penitus resipuerint [d], uel se licentia sedis Apostolicæ super hoc osten derint communitos [e], excommunicationis [f] in singulares [g] personas & in terras & loca [h] ipsorū & quaslibet communita tes [i], uniuersitates, ciuitates, aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publice [k] promulgamus: Contra [l] eos nihilominus spiritualiter & temporaliter grauius processuri [m], prout inobedientia eorum exegerit [n], qualitas [o] facti suaserit, & uiderimus [p] expedire. ¶ Et [q] ut quibuslibet parendi [r] talibus [s] tollatur [t] occasio: oēs & singulos, qui huiusmodi uicariatus [u]

d ¶ Resipuerint.] referēdum est istud verbum tam ad ipsos exercentes, quā ad eos ut tales recipientes, quā commissarios eorum ut talium, quā etiam in parētes eisdem ut talib⁹, uel præstātes in hoc sibi auxiliū, &c. & dic, resipuerint, idest, abstinuerint seu destiterint.

e ¶ Communitos.] illi ergo cōiti a pœna sequenti sunt liberi, ne aliàs principali auctoritate circumscripti uideantur, quod esse non debet. C. de his qui veniæ ta impetrauerunt. l. 1. & ne aliàs inde nascanť iniuriæ, unde iura nascuntur. C. unde vi. l. meminerint. extra de accus. qualiter. Sed pone ꝙ de tali cōmunione non fuisset hic facta mentio, & essent aliqui hic ꝓhibita faciētes, sedis tamē Apostolicę licentia communiti: incurrerent ne istam pœnam quæ sequiť? Credo ꝙ nō, quia aut habuissent talem licentiam ante hanc constitutionem, & tunc ꝑ eam tuti sunt, cum de illis hic nō esset facta mētio. arg. extra de capel. mona. ex parte. & quia talis licētia durare videtur donec sit reuocata. arg 25. q. 2. c. 1. 2. & 3. C. de præscrip. l. fallos Si ro post, idem: q̃a huius c. conditor sibi uel successoribus suis manus non ligauit per hanc constitutionem, quin talem posset licentiam concedere. argu. extra de elect. innotuit de præben. dudum. lib. 6 ff. de lega 1. si quis. in princ.

f ¶ Excommunicationis.] scilicet maioris: illa. n. in dubio inflicta uidetur. de sent. excom. c. si quem.

g ¶ Singulares ꝑsonas.] in singulos igitur fertur sententia excommunicationis, quę de sui natura animas percutit. extra de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorum. Et ideo in locum uel uniuersitatem non fertur, cum anima careant. de senten. excom. Romana. §. cum uero. lib. 6.

Excōicatio non ferť in locum.

h † Loca ipsorū.] Not. igitur ob alicuius delictū terrā vel loca suæ iurisdictioni subdita interdicto ecclesiastico subijci posse. simile de off. deleg. sane quia. de spon. c. non est. & sic unus pro alio punitur. super quo vide ꝙ plene no. 1. q 4. in summa & plenius ꝑ Gar. de usur. c. usurarū. li. 6. Intellige tamen hic terras vel loca ipsorum reputari, non ratione plenę ꝓprietatis tātū, sed superioritatis iurisdictionalis. arg extra de vita & hone. cler. ex litteris. de Iudæ. cap. cecidit. §. cū autem, cle. 5. & clarius ad hoc de postul prǽla. c. 1. cum ibi no. in gl. quæ incipit, bona fuit interpretatio.

i ¶ Communitates.] super hoc verbo & sequenti dic ut dixi sup. in verbo, ciuitatibus.

k ¶ Publice.] ad tollēdam oīs ignorantię excusationem. arg. ff. de instit. act. l. sed & si quis. §. proscribere. extra qui mat. accus. pos. ca. ult. de Iudæ. quorūdam. & ç. in nōnullis. cum simil. & ex quo talia fiunt non est necessarium, ea singulorum auribus inculcari. 16. dist. c. quod dicitis. extra de postula. cap. 1. Vel dic publice, ad tollendum oīs suspicionis scrupulū. arg. ff. de ritu nup. l. ult. de admi. tu. l. non existimo. extra de cland. despon. cū inhibitio. ut eccle. benefi. c. 1. & super hoc uide quod not. 32. q. 4. c. nemo.

l ¶ Contra eos.] scilicet tam singulos, de quibus præmisit, quàm vniuersitates.

m ¶ Processuri.] hoc dicit ad denotādum, ꝙ ꝑlatus vtroque gladio potest Ecclesiæ suæ iura tueri. ext. de sent. excom. lib 6.

Ecclesiā gladio ꝑlat⁹ utroque tueť.

n ¶ Exegerit.] Nam crescente contumacia, crescere dēt & pœna. extra vt lit. non contest. qm̄ frequenter. §. vlt, ipsaq; cumulari facit pœnam. ff. de pœ. relegari.

o ¶ Qualitas facti.] quæ de se maiorē non minorem pœnam infliniget. facit ff. de pęn. l. aut facta. §. qualitate. de pęn: dist. 1. aut facta. §. qualitate.

p ¶ Viderimus expedire.] scilicet arbitrarię, cū idē excessus magis sit in uno quàm in alio puniendus, attentis multis, quæ recitantur. extra de homi. sicut dignum. ff. de incen. rui. nau. l. Pedius. §. 2. de pœ. l. respiciendum. § delinquit.

q ¶ Et vt quibuslibet.] Quarta pars.

r ¶ Parendi.] idest, obediendi.

s ¶ Talib.] scilicet iura Imperij vacantis exercentibus sine licentia sedis Apostolicæ

t ¶ Tollať occasio.] Nota tollēdā occasionē in malū.

u ¶ Vicariatus nomē.] Quid igiť si quis sit adstrictus per iurm̄ fidelitatis retinendi, assumēdi, uel resumēdi aliud nomē officij q̃ vicariatum: nūquid vř absolutus hic a tali iur°? ř quod non, cum de hoc mentio hic non fiat, nec aliud nomen officij repetatur, nec ētattenta mente conditoris uolentis conseruationi iuris Romanæ ecclesiæ prouidere, & tollere occasionem parendi talibus. Credo contrarium, cum textus dicat, talibus, & š. expressum fuerat, qualecunque nomē officij exercētibus: aliàs nisi sic dicas, videreť hic talis parēdi occasio imperfecte sublata, si quis remaneret ligatus tali iuramento aliud nomen allegan. quam uicariatus: inde principis cōstitutio uidereť quid imperfectū continere: contra legem, si quis seruum C. q̃ mi. non pos. lib. 12. & esset in potestate uolentis exercere officium imperio uacante, mutato nomine uicariatus illud sub alio noīe retinere: & sic hæc constitutio delusoria redderetur, contra iura. ff. ne quid in loc. publ. fiat. l. vlt. de iud. l. si prior. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi aūt. Non obstat expssio hic facta de isto uicariatu: q̃a aliud quodcunq. nomē officij superius expressum, hic dēt intelligi repetitum. argu. ff. de uerb. obl. l. Titia. §. idem respondet. de leg 1. l. talis scriptura. §. vlti. vel expresso hoc nomine uicariatus, omnia

illa

alia in quibus eſt eadem penitus ratio, pro expreſſis & cōprehēſis haberi dēnt. Sicut & nomen procuratoris, comprehendit ſub ſe omnia nomina, per quæ qs alienæ adminiſtrationi ſe poterit ingerere. 1.q.3. Saluator. ſicut & nomē curatoris comprehendit tutorem etiam in pœnalibus, in caſu ubi eſt eadē ratio. in corpore auth. ut hi qui obli. ſe ha. perhibent res mino. §. 1. & ibi not.coll.6. & hunc intellectum innuit textus cū dicit, uicariis uel officialibus.

Procuratoris nomē multa cōprehendit.

a ¶ Iuramento fidelitatis.] ad quæ capitula adſtrictius reputetur quis ex tali iuramento, legitur in lib. Feudorum. in titu. de forma fidelitatis. & 22.q.5.cap. de forma. & illa capitula plene reperies proſecuta ꝑ Hoſt. in ſumma de feud. §. quid ſit fidelitas.

b ¶ Quantū ad hoc.] ſcilicet quo ad non parēdum talibus: non ergo quo ad alia tali iuramento quis uidetur abſolutus, ut dixi aliàs in ſimili uerbo, in c. ſuſcepti §. ulti.

c ¶ Abſoluentes.] poteſt igitur ex cauſa Papa quem a iuramēto abſoluere. 15.q.6.c. nos ſanctorum. & c auctoritatem. extra de iureiur. c. quanto. in lib. Feud. hic finitur lex. circa princ. ſuper quo uide quod not. dicto c. quanto. & c. auctoritatem. per Inno. & Hoſtien. & de dolo & contuma. cap veritatis.

d ¶ Eiſdem.] ſcilicet iuramento fidelitatis adſtrictis.

e ¶ Talibus.] expone ut ſupra.

f ¶ Vt vicarijs.] & hoc dicas vt ſuperius dixi in parte præcedenti.

g ¶ Cōfœderationes] in mala parte ſumitur hic iſtud verbum.

h ¶ Super hoc.] ſcilicet, talibus parēdo, vt officialibus imperij.

i ¶ Quomodolibet.] puta verbo, nutu, vel ſigno, in ſcriptis, ꝑ nuntium, uel epiſtolam, uel pactum, uel ſtipulationem uel aliàs qualitercunque, cū dicat, quomodolibet. ſimile de reſcrip ſtatutum § in nullo. li. 6.

K ¶ Quacunque firmitate.] puta pœnali, fideiuſſoria, pignoratitia, uel obſidiali.

l ¶ Reuocamus.] ſimile huic extra de elect. vbi maiꝰ. § cæterū. de cōceſ. prēb. deteſtanda li. 6. cum ſimilibus.

m ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet ſacramenta fidelitatis.

n ¶ Quibuslibet.] ſcilicet uaſallis talium, uel aliis quibuſcunque.

o ¶ Sup his.] ſcilicet officijs imperii uacātis: vel ſup his, ſcilicet parendo officialibus talibus.

p ¶ In prædictis.] ſcilicet officijs.

q ¶ Non debeat.] 23.q.4. inter cętera. extra de iureiu.

nomen retinentibus, aſſumentibus, ſeu reſumentibus iuramento [a] fidelitatis tenentur adſtricti, a iuramento huiuſmodi, quantum [b] ad hoc, de poteſtatis plenitudine abſoluentes [c], auctoritate Apoſtolica firmiter inhibemus eiſdem [d], ne talibus [e], ut uicarijs [f] vel officialibus imperij aliquatenus pareant uel intendant. Et inſuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes [g], & colligationes, a quibuſcunque ſuper [h] hoc quomodolibet [i] initas, iuramento uel quacunque [k] firmitate vallatas omnino diſſoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto proceſſerint, reuocamus [l]: Ac huiuſmodi [m] & quælibet alia iuramenta quibuslibet [n] ſuper [o] his præſtita, per quæ poſſet in prædictis [p] noſtris & Eccleſiæ noſtræ prædictæ iuribus derogari, præſertim cum iuramentum uinculum iniquitatis eſſe non [q] debeat, relaxamus. ¶ Cæterum [r], vt huiuſmodi proceſſus vlterius ad communem omnium [s] notitiam deducatur, chartas [t] ſeu membranas proceſſum continentes eundem [u], in eccleſia [x] Auinionenſi appendi uel affigi oſtijs ſeu ſuperliminaribus [y] faciemus, quæ [z] proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro [a] præconio [b] & patenti [c] iudicio publicabunt [d]: Ita quòd omnes & ſinguli, quos proceſſus ipſe contingit & contingere [e] poteſt, nullā [f] poſtea poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos talis proceſſus non peruenerit: vel quod ignorauerint eundem: cum non [g] ſit veriſimile remanere quo ad ip-

quanto. & eo. ti c. contingit. § quia non. lib. 6.

r ¶ Cæterum.] Quinta pars.

ſ ¶ Omnium.] qui cōfluere ad Eccleſiam, de qua ſequitur, conſueuerint. argum. ad hoc extra de elect. cau. ſam. cle. 5.

t ¶ Chartas ſeu membranas.] quaſi dicat de pellibus animalium, & ipſorum mēbris. ſimile ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. l. 1. & l. chartæ.

u ¶ Eundem.] id eſt expreſſum cōtra vtentes officio aliquo imperij vacantis, & contra parentes eiſdem, ut talibus.

x ¶ Eccleſia Auinionenſi.] non exprimit de qua intelligitur, cum ibi multæ ſint eccleſiæ. Dicas quod de cathedrali: cum nulla alia uocetur Auinionenſis, ſed omnes aliæ aliquo nomine peculiari nuncupentur, & facit adhoc in corpore auth. de eccleſ. titu. §. ſi quis vniuerſorum. in fin. ff. de condi. & demon l. quæ conditio. § 1

y ¶ Superliminaribus.] ſcilicet officiorum.

z ¶ Quæ.] ſcilicet chartæ uel mēbranæ.

a ¶ Sonoro.] id eſt ſonitum in auribus reddenti.

b ¶ Præconio.] quia ſicut vox præconis audientibus innoteſcit, in corpore auth. de liti. § omnē. coll. 8. ſic iſte proceſſus patens in membranis, omnibus innoteſcit.

c ¶ Patenti.] aliàs patulo. ideſt patenter, publice.

d ¶ Publicabūt.] iuris præſumptione, per ea quæ dixi ſup. in parte tertia, in uerbo, publice. Vel dic, publicabūt, ideſt, publicare poterunt iuris præſumptione, ut extūc non ſit tolerabilis ignorantia. arg. ff. de iuris & fac. igno. l. regula § ſed facti extra de præſump quāto & c. quędam. ff de uerb. ſignifi. l latæ culpæ.

e ¶ Cōtingere poteſt.] qui iſti ſint, colligitur ex pręcedentibus. §.

f ¶ Nullam.] ſcilicet probabilem.

g ¶ Nō ſit veriſimile.] ſcilicet iuris præſumptione, contra quam & alias admitti poſſit ꝓbatio. 72. diſt. c. propoſuiſti. extra, qui matri. accu poſ. cum in tua. ff. quod met. cau. l. non eſt de proba. quę teſtamentum. ubi tamen iuris præſumptio tranſit in uiolentam, ut quia eſt iuris uel de iure, non eſt ita: quia tunc magis dicit fictio arg. C. de probat l. ſiue poſſidetis. cum ibi not & talis pt dici iſta de qua hic dicitur: cum iſtorū proceſſuum publicatio facta fuerit per modum conſtitutionis ius inducentis contra quoſcunque hic ꝓhibita faciētes, & ius cōmune publicatum arctet quemcūque poſt duos menſes, ut dixi ſupra in glo. currunt ergo. & arg. de conceſ. præb. cum ei, circa ſi. cle. 5.

Præſumptio an admittat probatio nē in cōtrarium.

a ¶ Publi.

a ¶ Publicatur.] simile.ff.de instit act.l. sed & si pupillus.§.proscribere, & alijs iuribus alleg sup. in glo.s. iuris præsumptione.Zenzelinus.

Diuisio.

ANtiquæ concertationi.] primo dignissima præmittitur declaratio. Secundo post matrimoniū contractū prohibetur sacri ordinis susceptio: ibi, Auctoritate Apostolica.Tertio, contrafacientes sequitur punitio:ibi, Quod si secus,&c.

b ¶ Concertationi.] simile de appel.c.concertationi. lib. 6. hæc autē concertatio non modica, immo magna erat inter doctores & notatores antiquos: dicebant enim aliqui matrimonium contractum per verba de præsenti per susceptionem sacri ordinis dissolui:sicut & per ingressum religionis ante carnalem copulam. Alij vero contra sentiebant, vt plene discussum, & pro vtraque parte allegatum reperies in summa Host. de coniug. §. fratrum. ver. sed quid si maritus. Vltima vero opinio vera esse hodie declaratur per istam constitutionem: & istammet opinionem prius amplexabar tamquā verā: vt notaui extra de vot.& vo. redemp. lib 6.

c ¶ Imponere.] Talem finem imponere spectat ad papam, cū ad eius sedem sit super difficultate & ambiguitate iurium recurrendum, extra qui fi.sint legi.c.per venerabilem §. rationibus.& arg.C.de leg.l.1.&§.vltim.

ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur [a]. Datum Auinione in domo Episcopali, ij. Cal. Aprilis,anno primo.

TIT. VI.

De voto & voti redemptione.

¶ *Votum per susceptionem sacri ordinis solemnizatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen præcedens,ēt si nōdum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato, nullus præsumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio,nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur,& eius regulam expresse,vel tacite profiteatur. Est autem talis coniugatus sic ordinatus per diœcesanum monendus. vt religionem ingrediatur,si matrimonium non dum est consummatum: quod si renuerit, & vxor institerit,compellitur per excommunicationem ad matrimonij consumationem.h.d. Et est casus notabilis:& qui satis efferri non posset.*

CAP. VNIC.

ANtiquæ concertationi [b] finē cupientes imponere [c], ac animarum [d] periculis inde prouenientibus [e] salubriter prouidere,de fratrum nostrorum consilio præsenti declaramus [f] edicto, quòd licet votum solemnizatum [g] per sacri [h] susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum [i], ac ad dirimendum, si [k] post contractum fuerit, secundum statuta [l] canonum sit efficax [m] reputandum: ad dissoluen-

declaratiua,super quo vide quod dixi in decreta. cū inter nonnullos,super verbo,deinceps.

g ¶ Solemnizatum.] quod votū solemne [1], quod simplex dicat, vide qd̄ not.extra qui cle.vel vo. c.rursus.

h ¶ Sacri susceptionem ordinis.] susceptio igitur sacri ordinis votū reddit solemne, vt hic, & 84. dist cap.cum in præterito.28.dist. diaconi. Sacer autē ordo est hodie ēt subdiaconalis, licet olim esset secus [2], extra de æta. & qualit c.à multis. 40.dist.nullus. 32. di. c.erubescant.

i ¶ Contrahendum.] de contrahendo impediendo non erat tā tum dubium, cum & multa illud impediant,quę tamen non dirimeat iam contractum,extra de cogna. spiri.cap.contracto.& eo.tit.c.per cathechismum lib.6.

k ¶ Si post] s. susceptionem sacri ordinis.

l ¶ Statuta canonū.] 31.dist.c.quoniam, & c.aliter. 84 dist. cum in præterito.& c.quorundam.extra de cleric. coniug cum olim.de vot.& uo.redēpti.c.1.li.6. cū multis similibus.

m ¶ Efficax reputadum] admiranda res videtur esse ista: cum enim sacramentum matrimonij à Deo ipso fuerit institutum in statu innocētiæ ante peccatum: sed post in subsidium fragilitatis humanæ.32 q.2.in summa & §. his ita. quomodo voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ inducta.extra de voto c.1. lib.6 potest sacramentum à Deo institutū tollere,vel aliquatenus impedire? non videtur.21.di. cap.inferior,extra de ma & obe. c.cum inferior. ff.ad Treb l.ille, à quo §.tempestiuum.ff de arbi l.nam magistratus,& quod Dominus prohibet,dicēs: quos Deus coniūxit,homo non separet: omnino fieri non licet. 28.q.1.ca.iam nunc, & per multa iura & rationes,quæ ad idem possunt allegari, quod si placet, prosequi poterit, vt plene dixi extra de reg. iur. cap. possessor. lib. 6. Ad hoc breuiter potest dici, quod istud fit per constitutionem Ecclesiæ conditam per vicarium Christi:& sic non per purum hominē sed ex potestate clauium,quodcunque solueris, quodcunque ligaueris, & cap. vt in Euangelio, Matth.16.cap. & 24.q.1. quodcūque,ex quibus magna attributa est eidem potestas, etiam circa sacramenta, super quo vide quod not.per Inno extra de regular porrectum, vnde talis dissolutio vel impedimentum matrimonij non inducitur à puro homine, sed à deo ipso, suo vicario auctoritatem

d ¶ Animarum periculis.] quibus obuiandum est, de sepul.c.animarum,ne cler vel mona. c. vt periculosa. lib.6.cum similibus.

e ¶ Prouenientibus.] tam in suscipiente sacrum ordinem;cum ex virtute contracti matrimonij teneretur ad reddendum debitū coniugi.extra de spon.veniens cum multis similibus, ex virtute vero suscepti sacri ordinis tenebatur ad continentiam obseruandam,q̄ tacite vouisse videtur illum suscipiendo.23. dist diaconi not.extra de cle.coniug.cum olim,quam etiam in muliere,forte ad carnis lubricum prona ob iuuentutis feruorem,extra de eo qui cogno. consang. vxo. c.Iordanæ.& cum alio matrimonium contrahere nō potente,si ille suus verus remanebat maritus, prout vere remanet,vt infra dicitur.

f ¶ Declaramus] non videtur ergo hæc decre in hoc quod sequitur,iuris noui editiua:sed antiqui potius

[1] Vide B. Th.& ibi dē Caietanū 2.2. q.87.ar.7.

[2] Immo ēt olim subdiaconatus ordo sacer erat, licet nō ita putaretē facer, vt ait glo.in c. à multis, extra de ætate & qualit. verbo, solos. adde nota. in c.2.extra de bigamis,ī verbo: sacros, in hac editione.

ctoritatem faciendi talia cōmittente:omnia.n. nostra facimus., & c. C.de vete.iu.enu.l.1.§.sed neque. ver. omnia enim,extra de præb.c.si Apostolicæ.lib.6.

a ¶ Prius.] scilicet quàm sacer ordo forte susceptus.

b ¶ Contractum.]intellige per legitimum viri & mulieris consensum, extra de spon tua.& dēt intelligi legitimum, quo ad ætatem, & liberi arbitrij motum. eod.tit.ca.Gemma.de despon.impu.de illis, tantus. n. posset esse defectus ætatis vel liberi consensus quod non esset matrimonium,& ideo tūc frustra de ipsius dissolutione disputaretur.

dū tamen prius a contractum b, etiā si per carnis copulam non fuerit consummatum c,cum nec iure d diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum e, inualidum est cēsendum f:Auctoritate Apostolica g districtius inhibentes, ne quispiam durante h matrimonio nondum etiam cō 10 summato i, aliquem k de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit l conuenire. Quòd m si secus à quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec n 20

c ¶ Consummatum.] hoc inducebat dubiū: sicut.n.matrimonium non consummatum per carnis copulam,per religionis ingressum dissoluit̄, extra de conuer.coniug c.verum.in corpore auth. de san.epis. §.si vero astante.colla.9. sic videbatur dissolui per susceptionem sacri ordinis: sed contrarium verum est, vt sequitur,& quæ sit ratio,infra subijcietur.

d ¶ Iure diuino.] illo iure talis dissolutio non est inducta,immo potius videt̄ prohibita: quia quos Deus coniunxit, & cætera.

e ¶ Statutum.] quare censetur prohibitum. de transla. epis.inter corporalia.§.sed neque,de verb sig. c.exiui. §.porro.Cle.5.Et per hoc colligere potes bonū modū formæ argumentādi & dicendi:non est ita, quia iure cautum nō reperitur,vt hic. ad idem in corpore auth. de non eligen.secundo nube.§. optimum itaque ibi. nec quælibet est lex aliquid talem dicens. col.1.C.de repu.l.dissentiētis,de colla.l.illā extra ne sede va.c.illa.de sup neg.præla.c.Romana.lib.6. & alibi dicitur, erubescimus cum sine lege loquimur, in corpore authen.de trien.& semis.§.consideremus.coll.4.

Argumentū valet, si dr̄, non ed ita: qa iure cautū non reperitur.

f ¶ Est censendum.]sed quę pōt esse ratio eius?contrarium.n.videbatur per multa iura & argumenta & rationes recusatas,vt supra dixi in sum. Host.de cōuer. coniug §.& vtrum,quas recitare hic causa breuitatis omitto.Respondeo hoc esse: tum quia non reperitur in iure cauta talis dissolutio,vt hic:quare censetur ꝓhibita,vt dixi in glo.præcedenti:Tum quia dissolutio matrimonij inter viuentes pœna est. no. de diuor.ca. porro,quare non debet infligi,nisi reperiretur de iure infligenda ff.de reli.l. at si quis. §. generaliter. de sepul.vio.l.3.§. non perpetuæ,contenti.n. esse debemus pœnis legibus comprehensis ff.de verb.obli.l.si ita stipulatio.& pœna non est infligenda nisi per iudicem. 33.q.2.§.2.§.de hoc.iudex aliàs non esset,nisi iustitiā redderet,extra de ver.sig.forus.l.in omni.ad hoc facit qđ not.de iure pat c.vlt.Tum ēt per multa alia iura,rationes & argumēta,q̄ pro parte ista dicto §. & vtrum, reperies allegata.Sed omittere volo,& tn̄m dare ad aliqua argumenta facta in dicto §. quæ pro parte contraria multū prima facie videntur argumentātia. primo,cū dr̄:sic solemnizatur votū,& facilius ꝓ ordinis sacri susceptionem,sicut per religionis professionem: nam maius bonū sequitur ex professione per quam inducitur bonum obedientiæ,q̄ illæsa seruata, est iusta & meritoria,vt in decr.quorundā.§. pe.liberi arbitrij & voluntatis priuatio.de ele.quorundā. & c.si religiosus,de testa.c.si.de sepul.c.vlt.lib.6.Item proprietatis temporalium abdicatio. 12.q.1. non dicatis. extra de sta.mo.cum ad monasterium §.vlt.& multa alia q̄ colligūtur,& not.16.q.1.c.de monachis,quæ tn̄ ex susceptione sacri ordinis minime inducuntur: quare pōt dici,quod alia ratio in illa pactum reformat, iuxta l. interpositas.C. de transa. & dissimilis ratio dissimilia

Matrimonium nōdum consummatū quare dissolui non potest per sacri ordinis susceptionem.

Professio multa bona induxit.

dēt inducere:& quod in vno dr̄, de reliquo prohibitū vr̄.ff.de iudi.l.cum prætor.25.dist.qualis, extra de præsum.nonne.Potest ēt dici ad id quod secundo pro parte alia fortiter vr̄ induci:cura animarum quem à religione reuocat, & religio quē reuocat à matrimonio: ergo & cura ad quam cum sacro ordine quis assumitur, debet quem à matrimonio reuocare:nam reuocatio per religionē à matrimonio induci tur ex causis, quæ deficiunt in sacri ordinis susceptione, vt p̄. dixi.nec sequitur ꝙ si cura animarum quem ex causa reuocat à religione, quod hæc eū reuocat à matrimonio, quia in cura animarum est,ideo ꝑꝑ publicam vtilitatem,quæ præfertur priuatæ: quæ publica vtilitas non sic insurgit ex sola ordinis susceptione. Pōtēt dici, ꝙ dictus modus argumentandi per argm̄ à minori vel maiori cessat in pęnalibus identitatis rationem in se non habentibus, cum & cessat in ambitiosis de se non pœnalibus arg. extra de præb.ca cui de non sacerdotali lib.6.& not. hoc de rescr postulasti in glo.pen.circa fi.Ad alia quę inducuntur in dicto §.pro parte contraria,subtilis ꝑscrutator responsum de facili inuenire poterit. 30

g ¶ Auctoritate Apostolica.] Secunda pars.

h ¶ Durante.]hoc dicit:quia eo soluto liber remanēs à lege coniugis posset sacrum ordinem suscipere,sicut & matrimonium cum alia contrahere.31.q.1.ꝙ si dormierit,extra de secun.nup.c.pen & fin.

i ¶ Consummato.] matrimonium consummari dicit̄ per carnis cōmistionem,vt hic, & extra de diuor.quāto.ratificari autem dicitur per consensum mutuum de pręsenti:initiari vero per sponsalia(not.extra de trā 40 sla.episco cap.licet.

K ¶ Aliquē de sacris.]qui sunt tres,presqyteratus,diaconatus,& hodie 1 subdiaconatus,vt dixi sup.in glo. susceptio.

1Subdiaconatus ꝓ fuit sacer ordo, vt notatū est paulo ante, in glossa in verbo:sacri susceptionem ordinis.

l ¶ Nouerit cōuenire.] puta de licentia coniugis religionē ingredientis,vel ēt in sæculo remanentis,potissime absq; suspicione incōtinentiæ, & votū castitatis emittētis.32.dist seriatim.77.dis.c.eps benedictionē extra de conuer.cōiug.c.cōiugatus,vbi cōiux in sęculo remanēs esset suspecta de incontinentia,vir nō posset religionē ingredi, nisi & ipsa similiter conuerter: 50 vt ibi no.Ratio diuersitatis reddi consueuit:quia vbi vir in sæculo remaneret ad sacros ordines promotus de licentia vxoris vocum cōtinentiæ emittentis,eidē tenet̄ in necessarijs ꝓuidere 31 dist omnino.& sic sibi materia incontinētiæ prętextu defectus necessariorum incurrendæ aufertur.arg.ad hoc ff de ritu nup.l. palam §.nō est hoc ignoscendum, & eam in se peccātem in vinculis detinere,& ad ieiunia, non tn̄ mortifera cogere 33.q.2.placuit,& q.5.c.hæc imago, & not. 60 extra de iureiu.in c.quemadmodum in gl.vlt.quę omnia cessant facienda per virum ingressum religionem carentem proprio & libero arbitrio.

m ¶ Quod si secus.] Tertia pars,s.ꝙ matrimonio durāte,etiā nō consummato,q̄s sacrū ordinem suscepit.

n ¶ Nec matrimonio soluto.] quasi dicat, nedum eo constante:& dic soluto,puta per mortem vel ingressū religionis ante carnalē copulā:vel aliàs qualitercūq; cū indistincte loquatur,arg.19 dist.si Romanorū.ext. de priuil.quia circa.ff.de leg.præstan l.1.§ & generaliter,cū simi.Quid ergo dices si matrimoniū contractū de se ab initio foret nullum,puta ob gradū prohibitū cōsanguinitatis,uel aliā causam,& ꝑ sententiā declaretur nullū fuisse:habebit ne locū qđ hic dr̄? Videt̄ ꝙ non

matrimonio soluto in sic suscepto [a] ordine ministrare, nec [b] ad superiores ordines prouehi, nec [c] ad aliquod beneficium vel officium [d] ecclesiasticum valeat promoueri: Nisi aliquam de religionibus approbatis [e] (quarum professio ad castitatis [f] custodiam, & abdicationem [g] temporalium, & sui superioris obedientiam [h] suos professores adstringat) ipsum canonice [i] cōtigerit ingredi, ac eius [k] regulam expresse vel [l] 10 tacite profiteri: quo [m] casu diœcesanus [n] super præmissis & singulis [o] præmissorum cum [p] eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum quod [q] obsistat. Ad [r] ingressum huiusmodi sic [s] ordinatū, 02 si matrimonium consummatum [t] non fuerit, per diœcesanū instanter moneri præcipimus [u] & induci: q̄d si forsan renuerit [x] adimplere, ipsum

non:cum nullũ vinculum reperiatur virum alligasse, quominꝰ liber remaneret ad susceptionē ordinū: vel cuius prætextu cogi potuerit ad fidem coniugi cōseruandam Sed in contrarium potest dici: quia aut vir cū contraxit, sciebat impedimentū:& sic quantum in se fuit, mulierē decepit, & fidē matrimonij violauit: & legitimum erat quo ad mulierē ob suam bonam fidem, extra qui fil. sint legi. ca. ex tenore. & tunc ex sua perfidia non debet commodum reportare. argum. extra de eo qui dux. in matrimon. quam pollu. per adulter. cap. 1. C. de inceſt nupt. l. qui contra. & non debet illo casu melioris conditionis (quia stultus fuit) existere. ff. quod vi aut clā. l. Seruius. extra de præb. c. eum qui. lib. 6. Aut ignorabat, & tunc antequam aliquid faceret per quod à cōcubitu coniugis segregaretur, & debuit hoc casu, & ēt vbi sciuit, iudicium Ecclesiæ super dissoluendo matrimonio expectare. extra de diuor. porro. nā aliter quātum in se fuit, fidem promissam violasse videtur: q̄ violatio & scandalum ex ea potens insurgere, inter cętera dare causam potuit pœnis, quę tali promoto ꝑ hanc constitutionem imponuntur:& sic secundū hoc verbum, soluto, referri poterat ad dissolutionē iuris vel facti. Sed si supponas ipsum & mulierem impedimentū ab initio sciuisse, tunc forte secus esset: cū suscipiendo sacrum ordinē, non videat̄ coniugi fidē aliquam violasse: cum ei scienti ad nullā fidem seruandam teneretur. extra de eo qui dux. in matrimo. quā pollu. per adult. c. 1. de conuer. coniug. c. 1. cū ibi not. per Pet. de Samp. & C. de inceſt. nupt. l. qui contra. non enim videtur debuisse præstare impedimentum susceptioni sacri ordinis matrimonium quo ad vtrunque coniugum, de se nullum, arg. de elect. auditis. de iure patro. c. illud. de reg. iur. c. non præstat. lib. 6. ff. de opt. leg. l. 2. & 3. quando dies lega. ced. l. quod pupillæ.

a ¶ In sic suscepto.] scilicet matrimonio durante.

b ¶ Nec ad superiores.] & sic susceptio vnius ordinis in statu indebito facta in alijs pęnam induci facit.

c ¶ Nec ad aliquod.] intelligebam etiam modicū sine cura: tum quia indistincte & vniuersaliter loquitur: tum quia appellatione beneficij maius & minus beneficium continetur: extra de verb. sig. tua.

d ¶ Officium ecclesiasticum.] & ita nec ad acolythatus officiū vel alterius minoris ordinis est talis ꝓmouibilis, nec ad aliud officium regiminis ecclesiastici puta officialatus vel alterius. arg. 1. q. 1. c. si quis eps. & q. 3. saluator. extra de simo. c. consulere. cū ibi not. simile huic de pęn. c. felicis. §. nulli præterea. lib. 6. de hæret. excōicamus. §. credētes. C. e. tit. auth. credentes.

Religio non approbata ingrediētem non obligat.

e ¶ Approbatis.] ingredi ergo aliam non prodesset, cū aliæ sint ꝓhibitæ, & penitus reuocatę. extra de relig. do. c. 1. li. 6. & in extrauag. sancta Romana nec ingrediētē obligāt. not. Host. ex de reg. is q̄. simile extra de voto c. 1. li. 6. de relig. do. c. ne nimia. & d. c. sācta. Rō.

f ¶ Castitatis custodiā.] nō videtur ergo prodesse hoc casu ingredi religionē iuxta quā permittitur cōcubitus vxoralis, vt est reperire in tertio ordine sancti Frācisci: vel in ordine vulgariter nūcupato sanctæ Mariæ in partibus Italicis, vt audiui. licet enim largo modo dicatur caste viuere cum vxore: stricte tamen quo ad obseruationē continentiæ in promotis in ecclesia occidentali secus est, vt dixi supra.

g ¶ Abdicationem tēporaliū.] cum indistincte loquitur textus intelligam in speciali vel in cōmuni: & sic talis habebit ingredi aliquam de approbatis. aliam igitur ingredi non prodest, puta canonicorum regularium sancti Augustini, vel monachorum Cistercień. vel Cluniaceń. ordinis, vel Hospitalariorum, vel similium, quibus licitum est habere aliqua saltem in com. muni. arg. ad hoc extra de reg. c. constitutionem. lib. 6. aliàs frustra dixisset textus, quarum professores, &c.

h ¶ Obedientiam.] ad istud, & ad duo pręcedentia regularem dicas adstrictum, extra de sta. mona. cum ad monasterium §. ab 30 bas. & §. vltimo.

i ¶ Canonice.] iuxta decretalis. qui. & c. non solū. de reg. lib. 6. vel canonice, i. nō habens in se aliquod impedimentum, quominus religioni possit adstringi.

k ¶ Eius.] scilicet religionis.

l ¶ Vel tacite.] puta per lapsum anni, vel alio modo vt colligitur de regul. is qui. lib. 6.

m ¶ Quo casu.] scilicet cum ingressus fuerit vnā de dictis religionibus, & in ea professus fuerit.

n ¶ Diœcesanus.] id est episcopus diœcesis, in qua est 40 talem religionem ingressus, qui per hanc decre. cū talibus etiam exemptis poterit dispensare. huius enim capituli conditor bene sciebat istas religiones, vel aliquas de ipsis fore exemptas.

o ¶ Singulis ꝓmissorum.] scilicet vt possit in iam suscepto ordine ministrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium & officium ecclesiasticum promoueri.

p ¶ Cum eo.] scilicet taliter ingresso.

q ¶ Quod obsistat.] puta irregularitas vel delictū. de æta. & quali. c. vlt. de renun. nisi cū pridē. de accus. 50 inquisitioni. cum simi.

r ¶ Ad ingressum.] scilicet faciendum.

s ¶ Sic ordinatum.] scilicet ad aliquē de sacris ordinibus in promoto ergo ad minorē ordinē vel aliquē de minoribus, non est necessaria inductio, quæ faciēda ꝑcipitur: rō huius pōt esse: quia talis ordo in se nō hēt votū castitatis annexū: quare nō pōt effectū matrimonij impedire. extra de cle. coniugi. c. 1. & e. ti. li. 6.

t ¶ Consummatum non fuerit.] illo enim consum- 60 mato ingressus etiam religionem eam dimittere est cogendus. de conuer. coniug. c. 1.

u ¶ Præcipimus.] necessitatis est ergo talis monitio ꝑ episcopum facienda: aliàs prætermissa in eo peccatū induceret. de offi. archid. ea quæ. cū ibi not. & ꝑ Host. de off. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. & aliàs dixi de æta. & quali. c. 1. Clem. 5.

x ¶ Renuerit adimplere.] supponi expresse ꝙ possit renuere, vt in seruo dicitur, qui licet iussus ꝑ dñm pt nolle hæreditatē adire. C. de hęre. insti. l. cū ꝓponas quia voluntariū seruitorē Deus sibi quærit, nōn coactū. 15. q. 1. c. non est. & per hoc dicitur reprobata opinio Host notata d. §. & vtrum dicentis talē fore cogendū ad ingressum religionis, cū ad hoc cogatur quandoque propter delictū. 33 distin. cap. fraternitatis ad idem

idem in corpore auth vt nulli iudi.§ adulterā.coll 9.
a ¶ Institerit.] non ergo aliter matrimonium cogitur cō summare cum esset promotus: sed possent aliàs vir & vxor cōtinentiam vouere.32.q 5.qui Deo patri.Post consummatum autem matrimonium ingressum religionem posset episcopus ex suo officio reuocare ex causa. extra de conuer. coniu. cap.1. & not. 23. q. 6. mulier.
b ¶ Per censuram ecclesiasticam.] suspensionis, excommunicationis, vel interdicti. de verb. sig. quærenti. Alibi reperitur quem per seueritatē canonicam, alibi per ecclesiasticam animaduersionem fore coercendū & puniendū. quod prosequere, vt not. Host. de pœn. c.in quibusdam.
c ¶ Consummare.] scilicet per carnalem concubitū, vt s.dixi. vicissim enim quo ad hoc sibi sunt coniuges debitores. 22.q.2. §.his ita. nec vir dicitur habere potestatem sui corporis, sed mulier: nec contra. Sed licet iste cogatur mulierem instāte matrimonium consummare: nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? Dicas quod non, cum adhuc quo ad se voto continentiæ sit ligatus. not.de conuer.coniu. c. quidam. & ca. accedens. 27. q. 2. c. Agathosa. in glo.sed nunquid.& not.Guil.extra de vo. c. 1.li.6. & ibi dixi. Zenzelinus.

Vir non hēt ptātē sui corporis,& ecō uerso.

si sponsa eius institerit [a], per [b] censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare c. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinione calend.Decembris,anno vij.

TITVLVS VII.

De religiosis domibus.

¶ Secta & religio fratricellorum siue beguinorū qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci cassatur, quoniam inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant: Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli decætero talē ritum assumant, & ne episcopi ipsum cōcedere præsumāt. vide ca.fi.eod.tit.in antiq.& c.1.eod.tit.lib.6

CAP. VNICVM.

Sancta [d] † Romana atque vniuersalis [e] Ecclesia, cui auctore [f] Domino [g] licet immeriti [h] præsidemus, sicut religiosa [i] & pia vota benigno fauore [k] prosequitur [l], sic superstitiosos [m] conatus in solentium [n] hominum † detestatur [o], videlicet ne sub ouina [p] pelle gregem Dominicum [q] truculentia [r] lupi [s] rapacis [t] inuadat, sub pietatis [u] imagine [x] virus [y] hæreticæ prauitatis obrepat [z], & sub prætextu cōuersationis angelicæ [a]

ctum est nihil.Ioan.c.1.C.de vete.iur.enu.l.1.
h ¶ Immeriti.] hoc ex humilitate dicit, vt alibi extra de magistris,c.inter sollicitudines.circa prin.cle.5.de re iudi.ad Apostolicæ.§.nos itaq;.li.6.vel vocat se immeritum conditor canonis præsentis, propter ea quæ dixi in ca.suscepti in prin. super verbo cura sollicitat. Quo autem ad omnes vniuersos Christicolas nedum benemeritus, immo & sanctus habendus est, quē apex tantæ dignitatis attollit, vt 40. dist. cap. non nos.
i ¶ Religiosa.] vel religione fidei. de quibus loquitur lex, C. de epis.audi. l. nemo, Vel religiosa, quo ad habitum & professionem, vt infra colligitur
k ¶ Fauore.] nam summa est ratio, quę pro religione facit ff.de reli. l. sunt personæ.
l ¶ Prosequitur.] exēplū potest multiplex de hoc dari per iura C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. & l. vlt. extra de fil. presbyt. c. 1. de aposta cap. ex litterarum. 66. distin. c. 1. cum multis similibus, quæ disquirere magis laboriosum reputo, quàm subtile.
m ¶ Superstitiosos.] Hoc verbum expone vt in decre. quorundam.
n ¶ Insolentium.] exponi potest, id est insolita adinuenientium. Alibi aliter sumitur de re. scr. quia per ambitiosam. lib. 6.
o ¶ Detestatur.] simile de cōces.pb.c.detestāda. lib.6.
p ¶ Ouina pelle.] idest, simplici non astuta.
q ¶ Gregem Dominicum.] idest, populū Christianū.
r ¶ Truculentia.] idest, astutia vel malitia.
s ¶ Lupi rapacis.] exponi potest, id est, diaboli, q inimicus hominis alibi appellatur. extra de elect. c.licet de vitanda. Vel potest exponi, lupi rapacis, idest hæretici: sicut aliàs. 25. q.1.c.sunt quidam. in fi. multis etiā alijs modis sumitur lupus, vt no.Guli. de hæret.ca.vt officiū.in verbo, lupum.lib.6.
t ¶ Inuadat.] simile extra de elect. ne pro defectu.vñ sumitur quod hic dicit. Et alibi scribat, quod aliq sub agni specie gerunt lupū de hæret.c.vt officium.lib.6.
u ¶ Sub pietatis.] se extrinsecus exhibentis, interius autem minime subsistentis.
x ¶ Imagine.] idest simulatione seu velamine.
y ¶ Virus.] inficiens animam, sicut exterius sumptū occidit corpus: quod atrocius reputatur: quàm gladio hominem occidere. C. de malefi.& mathema. l. 1.ff.ad leg.Cor.de sica.l.eiusdem.
z ¶ Obrepat, idest latenter subintret? Sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. 41. dist.c.sæpe vitia.
a ¶ Angelicæ.] accedit ad hoc quod alibi ligit, Angelus satanę frequenter in lucis angelum se transformat. 26.q.5.nec mirum. extra de regula.licet.§.si vero.

† De Beguinorū secta & erroribus vide Guidonē Carmelitā in summa de hæresib. tit. de hæresibus Beguino rū, & Nicolaū Eymericū in Directorio inquisitorum par. 2. q. 15.

† Qui, vt dicit hic tex. & gl. epistolæ Iustini. C. de sum trini. sub specie agni, & sub crede mihi. d quo p gl. in l. q sub cōditione. ff. de cond. insti. l nō erit. §. diuus. ff. de iure iur. & p textu boni & æqui multis nocet contra l. dudū. C. de contrah. & cō mit. stipul. iō nō est eis pat cendū. l. qui sub p textu. C. de sacro sā. eccl. l q dā igna uiæ. C. de decur. li. 10. cle. 1. de relig. do. Fons

Diuisio textualis

Sancta Romana.] Hęc decret. diuisibilis est in partes quatuor. In prima, causa seu ratio constitutionis præmittitur. In secunda, facti damnationi subijciendi recitatio subiungitur ibi, Nonnulli tamen, &c. In tertia eiusdem facti sub certis pęnis damnatio annectitur: ibi, Cum itaque &c. In quarta prælatis eidem facto consensum præbentibus pęna infligitur: ibi, Episcopos quoque, &c.

Ecclesia Romana dr̄ sancta & sacro sancta.

d ¶ Sancta Romana.] Ecclesia Romana quandoq; appellatur sancta, vt hic, & 12. dist. præceptis. 15. dist. c. sancta. 19 dist. c. in memoriam. quandoq; sacrosancta: vt in præ. lib.6. & hoc ideo, quia sacro cruore Apostolorum Petri & Pauli consecrata. de electa. fundamēta. de reli.& vene.sanct. c.1.lib.6. 21. dist. c. quamuis.
e ¶ Vniuersalis Ecclesia.] hic dicas vt dixi in c. suscepti. in verbo, ecclesijs. & in c. execrabilis. in verbo, vniuersalis Ecclesiæ.
f ¶ Auctore.] idest, causam originalem dante. simile ff. de excep. do. l. apud Celsum. §. auctoritas. & §. auctoris. ff. de diuer. & temp. præscr. l. in vsucatione. §. accessio. cum similibus.
g ¶ Domino.] scilicet Iesu Christo. & proprie dicit auctore: quia nihil boni sine eius gratia. 23 q.4. nunc ergo. aliàs §. versus. in c. Nabucodonosor. cū sine ipso fa-

a ¶ Spi.

incautis mentibus spiritus [a] malignus illudat [b]: cuius rei gratia sacris canonibus [c] est interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat [d], vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem uenire uoluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis [e]. Nonnulli [f] tamen profanæ [g] multitudinis [h] uiri, qui vulgariter [i] Fraticelli seu fratres de paupere uita, Bizochi siue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur in [k] partibus Italiæ, necnon in insula [l] Siciliensi, comitatu prouinciæ Narbonensis, & Tholosanensis ciuitatibus, & diœcesibus, & prouincijs, alijsque diuersis cismarinis [m] & ultramarinis partibus contra dictos canones habitum nouæ religionis assumere [n], congregationes & conuenticulas [o] facere, & superiores sibi ipsis eligere, quos ministros, seu custodes, vel Guardianos, aut nominibus [q] alijs appellant: plurimos ad eorum sectam recipere [r], & loca de nouo construere [s], seu constructa [t] recipere [u], in quibus habitant [x] in communi, publice [y] mendicare (quasi [z] secta foret vna de religionibus [a] per sedem Apostolicam approbatis) temeritate [b] damnabili præsumpserunt [c], & præsumunt etiam incessanter [d]. Et ut ipsorum error [e] veritas [f], & impietas religio repute-

a ¶ Spiritus malignus.] scilicet diabolus.
b ¶ Illudat.] sub velamine enim latens ꝓdit se dum ea confingit per quę personas fallere nititur. & super hoc vide quod legitur. 25. q. 5 nec mirum.
c ¶ Canonibus] extra. de reli. do. c. ne nimia. & eo. tit. ca. religionum. lib. 6.
d ¶ Inueniat.] sicut nec nouum collegiū debet quis per se instituere ff de collegi. illici. l 3.
e ¶ Approbatis.] per ingressum aliarum non uideretur quis ligatus: sic sentire vr̄ Host. extra de regula. is qui monasterium. & dixi extra de uoto. c. quòd uotum. lib. 6.
f ¶ Nonnulli tamē.] Secunda pars.
g ¶ Profanę.] id est. abominandæ. alibi sumitur aliter istud verbum. ff. de rerum diui. l. sacra. § proprie.
h ¶ Multitudinis.] isto casu multitudini non parcitur: quia vr̄ deseri bonum uitæ. argument. de uoto. capit. magnæ §. igitur. de regul iuris. ca. qui scandalizauerit. & dic ut ibi not. de tē por. ordin. sane 50. distinctione ut constitueretur.
i ¶ Vulgariter.] habetur igitur respectus ad communem vulgi denominationem. ff. de flumin. l 1. §. 1. de fund. instru. l. cum de lanionis. § asinam. de pœnis l. capitalium §. solet. ubi de hoc.
k ¶ In partib. Italię.] id est locis in Italia constituis ar. ff de iud. l insulæ. de uer. sig. l. notionē. § cōtinētes.
l ¶ Insula Siciliēsi.] quæ de proprio patrimonio beati Petri existit. 10. q. 3. relatum. 94. dist. c. ualde necessarium.
m ¶ Cismarinis.] id est citra mare constitutis: aliàs est citramarinis
n ¶ Assumere.] & male: cum hoc fieret contra canones prohibitionem expressam continentes, quod inducit pœnam depositionis. 4. dist. §. ult.

Conuenticulas facere an liceat.

o ¶ Conuenticulas facere.] ipsas ad malum fieri per iura prohibitum est. C. de epis. & cle. conuenticulā. ff. de collegi. illi. l 1. & arg. 11. q. 1. coniurationū & c. cōspirationem 89 dist. si quis propter Ad bonū autē fieri cōgregationes ꝑmittiť. arg dictæ l. 1. §. si religionis. sicut & confœderationes & cōspirationes in bonum sunt permissę in corpore auth ut cum. de app cogā §. quis de parentib. cū ibi no. C. de pęnis. l. quæ sententiam. de profes. & med. l. magistros. lib. 10. & ibi no. & arg. eorū quæ no. per Ber. de ui & ho. cle. c. cū decorē. & per Inn. & Host de schis. c. 1 de exces. præl. dilecta. ꝑ Host. de iud exhibita. & per eum in sum. de iureiu. §. ult & plene ꝑ Gul. de uer. sig. c. cōstitutionem. lib. 6.
p ¶ Eligere.] talium superiorū electio in hoc casu est inhibita, cū congregationes factæ supponātur in malum: aliàs quælibet cōgregatio licitā exercēs professionē uel negotiationē, aliquē superiorē sibi eligere p̄t. C. de iu. om. iu. l. ꝑiniquū. 16. q. ult. c. congregatio. extra de elect. nullius. de hoc plenius dixi in c. Ecclesiæ Romanæ.
q ¶ Aut nominibus aliis appellant] puta præpositos, priores, magistros, & sic de aliis.
r ¶ Recipere] & in hoc male, cum etiam in religione approbata Mendicantium prohibeatur talis receptio, saltē ad professionem faciendā: nisi cū certo moderamine, & cū certa determinatione. extra de regula. non solum. lib. 6.
s ¶ Construere.] hoc regulariter prohibitum est, saltē de locis diuino cultui dedicādis sine licentia epi. in corpore authen. vt nullus fabricet orato. do. colla. 5. 18. q 2. c. quam sit. & c. qbusdā licet vnicuiq; fideli sit permissum simpliciter oratoriū habere. de consecr. dist. 1. c. vnicuique.
t ¶ Constructa.] scilicet per alios.
u ¶ Recipere.] istud religiosis mendicantis ordinis, licet aliàs approbati, expresse inhibitum est, extra de exces. præl. ca cum ex eo. lib. 6.
x ¶ Habitāt in cōi.] habilare in cōi religiosis approbatæ professionis nedū ꝑmittitur, immo & iniungitur: ut mutuæ conuersationis & honestatis sibi testes existant: nisi ex causa de superiorum licētia aliud inducatur, in corpore auth. de minor. §. cogitandū. coll. 1. extra de exce p̄l. cū ex eo de uer. si. c. priuilegiū. li. 6.
y † Publice mēdicare.] taliter. n. licite mendicantib. quæstus publicus tribuere uictū solet. ext d̄ relig. do. c. 1. § cōfirmatos. li. 6. C. de mend uali l. unica. lib. 11.

Quasi, qualiter accipitur

z ¶ Quasi.] pro tamquam expone. non est hic expressiuum veritatis, sicut est alibi in euang. Io. 1. Vidimus gloriam eius quasi unigeniti, & c. & alibi. ff de senat. l. emancipatum. cum similibus.
a ¶ Religionibus.] scilicet ordinis mendicantis.
b ¶ Temeritate dānabili.] sic dicta, quia a iure dānata & improbata: uel dānabili, id est animas taliū dānante ꝑꝑ inobedientię notā, ꝑ q̃ mortale peccatū incurrūt ext. de ma. & obe. c. si quis. & c. illud. 4. dist. § ulti.
c ¶ Præsumpserunt.] scilicet dudū, uel usquequaque.

Corrūpit iustos homines comitiua malorum

d ¶ Incessanter.] huic malo occurrendum fuit ne tales nedum sui, sed etiam plurimorum possint esse perditio extra de iud. cum non ab homine. nam sæpe malorum consortium corrumpit etiam alios de se bonos 28. q. 1. c. sæpe malorū. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totū gregē. ff. de act. emd. & uen. l. Iulianus. 40. dist c. sed aliud extra de sta. reg. ea quæ. Vnde uersus.

Morbida sola pecus, inficit omne pecus.

e ¶ Error.] errare est aliud pro alio putare. 22. q. 2. c. in quib. reb. ff. de lib. & posth. l. si posthumus. §. ult. approbare falsum, erroris esse proprium dicitur. 38. distin. quamuis.
f ¶ Veritas.] de ista dicitur ꝙ erroribus gestorū mini-

me uitiatur. ff. de of. p̃sid. illicitas §. veritas. rei manifestatæ cedere hẽt error. 8. dist. c. veritas ff. quãdo act. de pec. est anna. l. quæsitũ, aliàs et ibi. §. sub l. 1. vide extra de purg vul. c significãtibus Quid autem sit ueritas, not. in decret. sedes Apostolica.

tur a, plurimi eorum b regulam seu ordinem fratrum Minorum, quẽ sanctus Franciscus instituit c, se profiteri ad litteram d conseruare confingunt e: quamquã in obedientia Generalis, uel prouincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur f, prætendentes g se a sanctæ memoriæ Cęlestino Papa V. prædecessore nostro huius status seu uitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent, non ualeret: cum bonę memorię Bonifacius Papa viij. prædecessor noster ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Cælestino prędecessore nostro concessa, quę per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, uiribus penitus uacuauerit h, dictumque uitæ priuilegium non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum i. Quidam autem eorum dictum habitum k, & uiuendi ritum l à quibusdam episcopis seu eorum superioribus, uel alijs ecclesiarum pręlatis habuisse profitentur, quos m nec n eis concedere licuit contra formam concilij o generalis. Nonnulli etiam ex ipsis asserentes p se esse de tertio ordine q beati Francisci pænitentium vocato, prædictum statum & ritum eorum sub uelamine talis r nominis satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis uiuendi ritus nullatenus sit s concessus. Et quia in errorum barathrũ t faciliter ruũt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt u: ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à ueritate catholicæ fidei deuiantes x ecclesiastica sacramenta y despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare z. ¶ Cũ a itaque talium damnanda b temeritas in eiusdẽ

a ¶ Reputetur.] sępe enim uitia se esse uirtutes mẽtiuntur, 42. dist. c. sæpe. ut s̃. dixi.

b ¶ Eorum.] scilicet nouæ religionis habitum assumentium, vt supra.

c ¶ Instituit.] vt in decr. quorundam.

d ¶ Ad litterã.] quasi dicat absq. aliqua transgressione illius regulæ.

e ¶ Confingunt.] id est simul fingunt sub cuiusdam vmbrę palliatione, cum ueritas in eis regulę nõ subsistat. arg. extra de cõsue. c. quanto. Vel expone confingunt, id est simulant exteri⁹: cui⁹ cõtrarium latet intrinsecus: quæ fictio & simulatio prohibita est. ff. de iusti. & iur l. 1. C. plus ualere quod agitur: licet aliquoties in bonum simulatio sit permissa qđ dic ut not. Ber extra de his quæ vi metusve cau. fi. c. 1.

f ¶ Non morentur.] hoc est contra uerã regulam ordinis Minorum, ut probatur. ca quorundam. vnde tales sub nullius ueri prælati obedientia existentes tamquam acephali pro religiosis habendi non sunt arg. 93. dist. c. nulla ratione.

Accephali sũt qui nulli p̃lato subsũt

g ¶ Prætendentes.] falso tamẽ, ut seqtur.

h ¶ Vacuauerit.] & sic extũc tali priuilegio & etiam reperto cõcesso, utẽdũ nõ fuit, tamquam sublato: aliàs pœna falsi incurreret. C. de no. codi. confirman. §. hunc igitur. origine enim rei sublata nõ est imago ad effectum aliquẽ relinquenda. C de lati lib. tol. l. 1 circa prin. & arg. ad hoc ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlt. ad instar eius quod dicit: falsus procurator est, qui uerus prius fuit, sed post extitit reuocatus. C. de fur. l. falsus. extra de rescrip. ex parte decani. legis tamẽ licet abrogatæ notitia est necessaria, ut causa editionis eiusden sciat̃. 6. dist. Moyses. 7. dist. c. fuerunt extra de iudi. nouit.

i ¶ Approbari] omni igitur tempore habet dici uirib. uacuatum, ex quo non reperitur approbatum: sicut aliàs dr̃, quod generaliter p̃hibitum, expresse postea non concessum, omni tempore intelligitur denegatum. extra de uer. signifi. c. exiui de paradiso. §. cũ dictus. Clem. 5. de trans. episc. inter corporalia. §. sed neque. ff. de posthu. l. 1. §. ait prætor, quod cuiusque uniuer nomine, l nulli.

k ¶ Habitum.] scilicet nouæ religionis Fraticellorũ vel Beguinorum, ut supra

l ¶ Ritum] idest, modum. simile verbum. C. de Iudæ. l Iudæos.

m ¶ Quos] scilicet habitum, & uiuendi ritum.

n ¶ Nec eis.] scilicet fratricellis uel aliis (ut supra) nominibus appellatis, vnde pro non cõcesso debet haberi cõcessum ab illis, qui ius concedendi non habuerunt. ff. de offi. procon. l. obseruare. §. vlt extra de iurepatro. c. quod autem. 1. quæstio. 7. Daibertũ. cum similibus.

o ¶ Concilij generalis.] extra de reli. do. cap. ne nimia. Non licet igitur episcopis contra inhibitionem gñalis canonis facere, cum sint adstricti ad obseruantiam canonum. extra de æta. & quali. cap. cum Ecclesię. Clemen. 5. ubi de hoc dixi.

Episcopi sũt ad canonũ obseruantiã districti.

p ¶ Asserentes.] falso tamen.

q ¶ De tertio ordine] de quo habes in decret. cum ex eo de sentent. excommu. Clem. 5.

r ¶ Talis nominis.] scilicet tertij ordinis sancti Francisci: tale tamen uelamen eis non prodest, ut sequitur: & dixi in verbo, confingunt.

s ¶ Nullatenus sit cõcessus.] ergo intelligendus est prohibitus: vt dixi supra. in glo. omni igitur.

t ¶ Barathrum] id est inferni profundum.

u ¶ Anteponunt.] inniti suæ uolẽtes prudentiæ, immo potius fatuitati, contra dictum sapientis extra de constitut. cap. ne innitaris. Vnde de talibus scribitur quòd qui non ad propheticas uoces, non ad Apostolicas litteras, non ad Euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos incurrũt, magistri erroris existũt: quia ueritatis discipuli nõ fuerũt. 24. quæstio vlt. ca quid autem iniqus. de hoc plenius dixi in c. cum inter nonnullos.

x ¶ Deuiantes] ab ipsa deuiantes hæretici sunt censendi. C de hęret. l. 2. 25. q. 2 c. prima salus. cum similibus multis.

y ¶ Sacramenta] de & super quibus firmiter credendum est quod sancta Romana prędicat Ecclesia: aliàs macula hæresis incurritur. extra de hæreti. ad abolendam.

z ¶ Seminare.] quibus residendum est muro inexpugnabili bellatorum. extra ne cle. uel mona. super specula. §. vlt. 10 colla. de statutis, consuetudinibus cõtra liber. eccle. §. statuimus.

a ¶ Cum itaque] Tertia pars.

b ¶ Damnanda] idest damnatione digna.

a ¶ Fidei

a ¶ Fidei detrimentum.] cuius eſt potius proſperitas procuranda. extra de hæret. ad noſtram. cle. 5.
b ¶ Scandalum.] quod vitandum eſt. extra de præſcri. nihil. de noui ope. nuncia. cum ex iniuncto.
c ¶ Ordinum.] ſcilicet approbatorum.

fidei [a] detrimentum, fidelium ſcandalum [b], præfatorũ Minorum & aliorũ ordinum [c] opprobrium [d], & etiam ſuarum & aliarũ animarum perniciem redundare noſcatur [e], ſectam, ritum, & ſtatum [f] huiuſmodi non obſtantibus præmiſſis [g] eorum excuſationibus, quas friuolas reputamus [h], & quicquid per [i] eos communiter vel diuiſim ſub religionis, conuentus, collegij ſeu congregationis [k] nomine vel colore attentatum [l] extitit vel exiſtit, de [m] fratrum ipſorum conſilio auctoritate Apoſtolica nullius fuiſſe & eſſe decernimus firmitatis [n]: & quatenus de facto proceſſerunt de conſilio & auctoritate præmiſſis, reuocamus [o] omnino, ac perpetuæ prohibitioni ſubijcimus [p], & ab eccleſia Dei penitus abolemus [q]. Eiſdem perſonis & alijs quibuſcunque ſub pœna excõmunicationis, quã eas (ſi ſecus fecerint) incurrere volumus [r] ipſo facto, iniungentes [s] expreſſe, ne ſtatum ſiue ſectam [t] & ritum huiuſmodi ab ipſis aſſumptum [u] ſectentur vlterius, vel ipſum de nouo aſſumere quoquo modo præſumant.

¶ Epiſcopos [x] quoque & eorum ſuperiores, & etiã alios prælatos quoſcunque, qui prædictis perſonis vel alijs ritum viuendi & habitum ſupradictos [y] præter ſpecialem Apoſtolicæ ſedis auctoritatem [z] deinceps [a] conceſſerint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipſo [b] iure decernimus ſubiacere [c]. Dignum eſt enim vt adulterinas [d]

d ¶ Opprobrium.] nã opprobrium facit religioni, qui religioſus non exiſtens habitum illum religioni cõuenientem portat. ſimile C. de epiſ. aud. l. minime. & contra talem lex imponit pęnam corporalis ſupplicij, & nihilominus exilij, in corpore authen. de ſan. epiſc. §. penul. col. 9.
e ¶ Noſcatur.] ſuper hoc dicas vt dixi in parte pręcedenti in gl. huic malo occurrendum.
f ¶ Statum huiuſmodi.] non dicit religionem: ſic etiã dici non meretur: cum per ſedẽ Apoſtolicam non fuerit approbata. ſimile huic de relig. do. cap. cum de quibuſdam. Clemen. 5.
g ¶ Præmiſſis.] ſcilicet proxi. §. in ver. & vt ipſorum. & in ver. quædam autem, & in ver. nonnulli.
h ¶ Reputamus.] & merito, cum aliquas ex ipſis nullum facti adminiculum habere, nec ex eis iuris fulcimentum venire noſcatur.
i ¶ Per eos.] ſcilicet talem ſectam, ritum vel ſtatum tenentes.
k ¶ Congregationis.] ac ſi foret à iure reprobatum.
l ¶ Attentatum.] de facto.
m ¶ De fratrum.] ſuper iſta clauſula dic vt dixi in ca. Execrabilis.
n ¶ Firmitatis.] nec mirũ: reprobato. n. auctore rationeſectæ omnia eius dicta & facta pro reprobis ſunt habenda. extra de hæret. c. fraternitatis, & in extrauag. domini Ioan. quæ incipit, dierum. quod dic vt no. per Ber. & latius per Inno. & Hoſt. d. c. fraternitatis.
o ¶ Reuocamus.] bene dicit, reuocamus, quatenus de facto proceſſerunt, cum de iure fuerint nulla: & ideo proprie reuocari & reſcindi nõ poſſunt. ff. de iniuſt. & irri. teſta l. nam & ſi ſub conditione. de ædil. edi. l. bonem. §. vlt. extra de deſpon. impub. c. ad diſſoluendum. Reuocantur igitur quatenus de facto proceſſerunt, ne forte in opinione communi aut vulgi labijs nomẽ valoris alicuius habere poſſint dici, & aliàs. extra de re iud. paſtoralis. §. vlt. cle. 5.
p ¶ Subijcimus.] concor. ad hoc extra de relig. do. c. religionum. lib. 6. & eo. tit. c. cum quibuſdam. cle. 5. Et ex quo talis ſecta per ſedem Apoſtolicam eſt prohibita & interdicta, ab omnibus habenda eſt pro inhibita & interdicta, quod. n. ipſa repellit, repulſum fore cognoſcere debent omnes. 94. diſt. c. miratus ſicut per cõtrarium ꝙ ipſa tenet & ſequitur, ab omnib. eſt tenendum. 24. q. 1. c. rogamus. C. de ſum. tri. l. 1. cum ſimilibus multis.
q ¶ Abolemus.] ſimile de reli. do. cũ de ꝗbuſdã. Cle. 5.
r ¶ Volumus ipſo facto.] per hęc verba fertur excommunicationis ſentẽtia. extra de appe. præterea. de teſt. cogen. cum ſuper. aliàs per ſola verba pręcedẽtia ſub pœna, non ſententia, ſed cõminatio inducitur. C. communi. vel epiſto. l. interlocutio. extra de iurepatro. relatũ. de ſimo. ca. ſicut. de ſagit. cap. 1.
s ¶ Iniungentes.] talis iniunctio non obtemperanti peccatum mortale inducit, vt aliàs ſæpe dixi, de maiori. & obed. c. ſi quis. & cap. illud. & ſuper hoc vide quod nota. Hoſti. de offi. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1.
t ¶ Sectam.] ſimile de hæret. c. ad noſtram. §. cum autem, cle. 5.
u ¶ Aſſumptum.] ſcilicet iam in præſenti, vel in præterito.
x ¶ Epiſcopos quoque.] Quarta pars.
y ¶ Supradictos.] contra concedentes alios habitus vel ritum viuendi, pœna ſequens nõ videtur ſibi locum vendicare per hoc verbum: quia ſi de alijs cõditor canonis idem voluiſſet, hoc vtique expreſſiſſet. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ſin autem ad deficientis. & quia pœna ad caſum tantum expreſſum reſtringenda eſt. argu. extra de elect. ſtatutũ. lib. 6. de pœni. diſtin. 1. pœnæ. ff. de pœn. l. interpretatione. Sed in cõntrarium facit, quia in alijs nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem videtur ratiõ, quaſi & in illis idem ſtatutum licet pęnaliter videatur: vt dixi in decr. Execrabilis & in c. abbates de reſcrip. clement. 5. ſed quod prius dixi, tutius reputo.
z ¶ Auctoritatem.] cum illa ergo talem ritum & habitum cõcedentes pęnam, quæ ſequitur, non incurrunt: quia tunc magis ipſa ſedes quàm ipſi facere videntur. omnia enim noſtra facimus. &c. C. de vete. iu. enuc. l. 1. §. ſed neque ex multitudine. extra de præben. c. ſi Apoſtolicæ. lib. 6. & quia quod lege permittente fit, pęnam nõ meretur C. ad leg. Iul. de adul. l. Gracchus. ne principis auctoritate quis circunſcriptus videatur. C. de his qui veni. ætat. impe. l. 1.
a ¶ Deinceps.] ad futura igitur non ad præterita trahitur ſequens pęna. arg. C. de legi. l. leges. extra de cõſti. cap. 2. & vlt.
b ¶ Ipſo iure.] quaſi dicat nõ expectata hominis ſententia. ſimile extra de ſent. excom. c. eos. de reſcrip. ipſo iure. lib. 6. in corpore auth. de rap. muli. quæ rapto. nub. §. vlt. col. 9.
c ¶ Subiacere ẽ.] ergo in hoc p̃ſens cõſtitutio canõ latæ ſententiæ. & ſic vides quòd epiſcopi excommunicationis ſententiam canonis incurrunt, ſententiã autem depoſitionis ab officio nõ incurrunt, niſi expreſſe cautum reperiatur. de elect. ſi cõpromiſſarius. §. huius de ſent. excom. quia periculoſum. lib. 6.
d ¶ Adulterinas.] quales (vt hic colligitur) ſunt quæ

Epi ſentẽ tiã excõi cationis incurrere poſſunt.

d 2 ſine

sine patre legitimo spirituali prorogatæ reperiuntur, vt sequitur.

a ¶ Pater cęlestis.] qui plantare eas videtur, cũ ꝑ summum Pontificem vicarium suum plantatur. extra de transla. epis. inter corporalia, & c. quanto, & hoc procedit ex potestate clauium, quodcunque ligaueris, &c. Matth. 16. 25. q. 1. quodcunque. extra de re iudica. ad Apostolicæ. §. nos itaque.

b ¶ Temeritatis.] in malum sonat: vt aliàs extra ne cle. vel mon. c. vt periculosa. lib. 6.

c ¶ In agro Dominico.] simile extra de sta. reg. ca. ne in agro. Clemen. 5.

d ¶ Congregationis.] hic dicere potes vt dixi in parte 2. in verb. conuenticulas.

e ¶ Vepres] species est spinæ: vt dixi in c. ne in agro. sup. prox. allega.

f ¶ Cui.] scilicet Apostolico culmini.

g ¶ Gratia.] 24. q. 1. c. a recta. & c. rogamus.

h ¶ Nulli ergo.] super hac clausula dic vt no in ca. Execrabilis. Zenzelinus.

Diuisio sextualis

Copiosus.] ¶ In tres partes diuisibilis est pręsens constitutio. In prima cum quodam pręiudicio facti præmittitur recitatio. In secunda cõminatoria subiungitur constitutio: ibi, Cum igitur, &c. In tertia transgressorum eiusdẽ annectitur punitio: ibi, Nos enim omnes, & cætera

plantationes, quas nõ pater [a] cælestis, sed humanæ temeritatis [b] audacia plantat, Apostolici culminis censura diuellat: nec patiatur in agro [c] Dominico peruersæ congregationis [d] vepres [e] excrescere, cui [f] proprium est (diuina opitulante gratia [g]) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli [h] ergo, &c. Datum Auinion. iij. calend. Ianuarij, anno secundo.

TITVLVS VIII.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ *Vt Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret, lata fuit excõmunicationis sententia in omnes, prohibita portãtes ipsis infidelib. & Saracenis prefati regni Granatæ. Concor. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. eod. tit. in antiq.*

CAP. VNIC.

Copiosus in misericordia Dominus [i], qui de sua abũdantia [k] pietatis corda fidelium ad suæ maiestatis obsequia [l] deuotionis ardore succendit [m], præcordijs [n] dilecti filij nobilis viri Petri Infantis [o] nati [p] claræ memoriæ Sanctij regis Castellæ adeo [q] copiose gratiam [r] cælestis inspirationis infudit, quòd sibi delectabile [s] reputat propriam exponere in ipsorum [t] prosecutione personam [u]. Pio quidẽ nobilis ipse du ctus ꝓposito [x] tamquam strenuus [y] athelata [z] Domini [a], negotiũ ĩpugnationis

n ¶ Præcordijs.] id est intrinsecis cordis affectibus.

o ¶ Infantis.] Infantẽ eũ vocat, licet maiorem ętate, aliàs tutor esse nõ posset, qualis esse inf. supponitur. C. de legi. tut. l. nemo. insti. de fidu. tut. in fi C. de leg. he re. l. vlt. §. fi. Et applaudit consuetudini & vsui loquẽdi cõi Hispaniæ: iuxta quam filij regum, qui reges non sunt, Infantes appellantur. arg. ad hoc ff. de flu. l. 1. §. flumen. de fund. instru. l. cum delanionis. §. asinam. sicut q̃ñq;, in vulgo aliqui iuuenes appellantur, qui tamen iuuenes nõ sunt. ff. de poen. l. capitulum. § solent. proprie enim infans est minor septem annis. C. de iure deli. l. si infanti.

p ¶ Nati.] id est, filij.

q ¶ Adeo.] id est, in tantum.

r ¶ Gratiam.] hoc dicit: quia nihil boni est dare absque gratie Dei. 23. q. 4. Nabuchodonosor. 26. q. 5. nec mirum.

s ¶ Delectabile reputat.] quisq; enim delectari debet in obsequijs maiestatis diuinæ: nam voluntarium militẽ sibi eligit Christus, volũtarium vero seruum sibi auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est. aspernatur enim Christus coacta seruitia, & hilarẽ seruitorem diligit Deus nõ timore pœnæ, sed amore iustitię seruientem secũdum Apostolum. 23. q. 6. §. ex his.

Militẽ voluntariũ Christus eligit.

t ¶ Ipsorum.] scilicet obsequiorum maiestatis diuinæ.

i ¶ In misericordia Dominus.] & nedum est copiosus in misericordia, immo semper potens in ea. de pęnit. dist. 7. nullus expectet. omnia. n. potest quę posse est aliquid posse de pęnit. dist. 2. c. principium ver. charitas. Quare misericordiæ eius nec mensuras ponere ꝑpossumus, nec tẽpora definire: apud quẽ nullas patit̃ metas veniæ conuersio. de pęni. dist. 1. c. serpens. ver. his autẽ. aliàs est sub c. multiplex. per misericordiã. n. non vult peccatoris perditionẽ, sed cõuersionẽ, & salutẽ: delinquẽtes qui corriguntur suscipiens, in corpore auth. vt non lux. contra natu. in prin. col. 6. 26. q. 6. c. cognouimus. & quotidianis hoĩum peccatis semp ignoscere dignatur, & pniam nr̃am ꝑsuscipere. C. d̃ nup. l imperialis.

Misericordia Dei nõ põt mensurari.

K ¶ Abundantia pietatis.] per quam pro peccatoribus Christus aduocatus apud patrẽ existẽs, ꝓpitiatio est ꝓ peccatis. de pęn. dist. 2. c. si enim. inquit. ver. qui dicit.

l ¶ Obsequia.] id est digna seruitia, sup quo videre potes ꝙ notaui in c cũ ad sacrosanctæ. in verbo pietatẽ.

m ¶ Succendit.] id est illuminat, vel accendit, nec enim perimpensa obsequia quis ad Christum peruenire potest, nisi sibi datum fuerat a Patre. 22. q. 4. ca. de Tyrijs. vnde ad pęnitentiam cor peccatoris dicitur illustrare de pęnit. dist. 5. c. falsas.

u ¶ Personam.] maiorem oblationem Deo facere non poterat maiorem enim charitatem nemo habet, quã vt animam suam ponat pro amicis suis: vt scriptura testatur sacra. & ad instar Esaię prophetæ, qui Domino interroganti, quẽm ex duobus ad prædicandum mitteret, respondit: ecce ego, mitte me, Esaiæ 6. ca. 7. q. 1. in scripturis. & ad instar sancti Martini dicentis, Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, ego non recuso laborem.

Charitas maxima est aiam ꝓ suis ponere.

x ¶ Proposito.] ad quod Deus respectum habet. 1. q. 6. si sacerdotibus. in fi. 14. q. 5. si quid inuenisti.

y ¶ Strenuus.] animi magnanimitate. de sup. neg. præl. grandi. lib. 6.

z ¶ Athleta.] id est pugil seu pugnator sine mercede. ff. de his qui no infa. l Athletas. C. de athle. & ibi no. in rubrica. lib. 10.

a ¶ Domini negotium.] Not. Christi negotium reputari impugnationem infidelium: ipsi enim quia cum Christo nõ sunt per fidem, contra ipsum esse censent, iuxta illud: Qui non est mecum, contra me est. C de Iudæ. l. cælicolarum. vnde & hæreticus est, qui non est Ecclesiæ membrum, in corpore auth. de priuile. do. §. 1. col. 8. cum dñs pro fide Christiana vt nõ deficeret, repertus sit exorasse, Lucæ 22. cap. 21. dist. §. 1.

Agare

perfidorum Agarenorum [a], à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam [b] detinetur [c], tutorio [d] nomine chariſſimi in Chriſto filij [e] noſtri Alfonſi Caſtellæ regis illuſtris, qui ſub teneritudine puerilis [f] ętatis adhuc dignoſcitur conſtitutus, aſſumpſit ſub [g] ſpe cęleſtis [h] auxilij ferventer [i] & viriliter [k] proſequendum.

¶ Cum [l] igitur omnia cupiamus obſtacula [m] remouere, per quæ dicti negotij proſecutio poſſet quomodolibet impediri, vniuerſis & ſingulis cuiuſcunque conditionis, prę-eminentiæ [n], vel ſtatus exiſtãt, diſtrictius inhibemus, ne arma [o], equos, ferrum, lignamina [p], uictualia [q] & alia quæcunque [r] prohibita per Romanos Pontifices prędeceſſores [s] noſtros [t] ad terras Aegypti deferri ad Sarracenos dictl regni Granatæ intra triennium [u] incipiendum à calend. Aprilis proxime

a ¶ Agarenorum] ſpecies eſt quorundam infidelium de quorum ſpeciebus multas reperies enumeratas. 24. q. vlt. c. vlt.

b ¶ Cõtumeliam] talis contumelia, q̃ in religionem diuinam committitur, in omnium fert̃ iniuriam. C. de hæretic. l. Manichæos.

c ¶ Detinetur.] hoc contingit ob noſtrorũ multitudinem peccatorum: propter quam Pagani & infideles cęteri nocendi facultatem diuinitus, id eſt permiſſione Dei aſſequuntur. 7. q. 1. c. ſciſcitatus. 56. diſt. c. ſi gens Anglorum.

d ¶ Tutorio nomine.] ſuperponere uidetur textus iſte ſatis apte, ꝙ tutor regis tutorio noĩe impugnare poſſit infideles ad expenſas regis pupilli: certum eſt enim ꝙ ad onus principum temporalium ſpectet defenſio Eccleſiæ: & eorum poteſtate eſt Eccleſia munienda: voluntas enim Dei eſt concitare temporalem poteſtatem aduerſus hæreticos, & alios infideles: aliàs .n. de ſuo imperio Deo rõnem reddere ſunt adſtricti 23. q. 5. c. princeps. & q. 8. quãdo. extra de ſup. negli. prælagrandi li. 6. Cõſtat etiam ꝙ vna poteſtas per aliam eſt iuuãda. 26. diſt. c. cũ ad uerũ. & poteſtas ſæcularis cogi põt ꝑ eccleſiaſticã ad ſibi auxilium ꝓbendum. extra de maledi. c. 2. de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam. 22. q. 5. c. adminiſtratores Cum igitur ipſe rex ad hoc faciẽdũ ſit adſtrictus, tutori hoc adimplẽti de bonis regis pupilli nihil poterit imputari. arg. ff. de admi. tut. l. ſine hærede §. Lucius. de iu. te. & ra. diſtrahen l. 1. C. de admi tuto. l. ſumptus.

Principes Eccleſiã defẽdere tenẽtur.

e ¶ Filij noſtri] regem ergo appellat Papa filium, nõ fratrem extra de crimi. falſi. quem graui. Nihil enim honorificentius, quàm ut rex uel Imperator Eccleſiæ filius eſſe dicatur. 23 q. 8. c. cõuenior. circa fi. & dixi in c. prodiens.

Imperator dr̃ filius Eccleſiæ.

f ¶ Puerilis ætatis] Not. puerilem ætatem teneram dici: vnde in ea conſtitutus, licet aliàs de ſe diſcret⁹, ad tractanda ſapiẽtium hoĩum iura inhabilis reputatur. C. de teſt. mili. l. uit. & arg. ff. de decur. l. ſpurij §. minores. de mune. & ho. l. ad rem publicam. extra de elect. c. ex eo lib. 6.

g ¶ Sub ſpe] quam confidenter habere poterat ex pio ſuo mẽtis propoſito iuxta verbum propheticũ: Reuela Domino uiam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet.

h ¶ Cæleſtis auxilij] ſimile C. de epi. & cle. l. Deo nobis. in corpore Auth. de quæſto. in prin. coll 6. Nam cũ domini Dei beneuolentia militarium rerum incipit ordinatio. ipſius enim prouidẽtia Dei diſpoſitis Barbarorum quidem incontinentia refrænatur, rei vero publicæ res augentur, in corpore authen. vt neque miles neque feuda. in prin. coll 8. & dum orationes Chriſto fiũt, vincit populus ſuus: ſi relaxãtur, vincitur. Exod. 17. c. & 36. diſt. c. ſi quis vult.

i ¶ Feruenter] quo ad animi feruorem.

k ¶ Viriliter.] quo ad corporis vigorẽ & ſtrenuitatẽ.

l ¶ Cum igitur.] Secunda pars.

m ¶ Obſtacula remouere.] iuxta hoc ſcribit̃ in lege, quòd decurſio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, nõ aliter ad bene ſe habendum reuocatur, licet prima eius gubernẽtur principia, niſi etiã ꝙ particulariter ei reſiſtit, ſummoueatur. in corpore auth. de teſti. & ea quæ parit. in prin. coll. 4.

n ¶ Preæminentiæ.] Intelligo etiam regalis: tum ob iſtius textus indefinitatem: tũ quia ad onus regis ſpectat defenſio fidei, & impugnatio infideliũ, ut dixi ſ. in gl. ſupponere. tum etiam arg. ſi fratrũ. §. quia igitur. vnde præ ceteris debet abſtinere ab ijs, a quibus tenetur alios cohibere. arg. ff. ſi ſer. vẽdicetur. l. altius. extra de na. ex lib. ven. cap. 1.

o ¶ Arma.] appellatione armorum comprehenduntur nedum arma offenſionis cuiuſcunque generis, immo & defenſionis vt ſcuta, bloqueria, loricæ, platæ, diſploides, & ſimilia. ff. d̃ vi & vi ar. l. 3. § armis. inſt. de interdi. § qui autem. de publi. § itẽ lex Cornelia. ff. d̃ ver. ſig. l. armorũ. de fur. l. pignore. §. furem. & quia omne obſtaculũ eſt tollendum quod poſſet impugnationem infideliũ aliquatenus impedire: ut hic uides. de hoc dixi de ſtatu. mo. in c. ne in agro. §. præfatæ quoque. clem. 5.

Armorũ quædam sũt offenſionis, q̃dã defenſionis.

p ¶ Lignamina.] galearum ſcilicet, uel de quibus galeę uel alia nauigia fieri poſſunt. de Iudę. ita quorũdam. & c. ad liberandam.

q ¶ Victualia] quid ipſorum appellatione contineãtur, uide quod legitur. ff. de uer. ſig. l. uerbo uictus. & l. quos nos. §. fin.

r ¶ Quæcunque prohibita.] quæ ſunt illa, colligit̃ C. quæ res ven. poſ. vel non, l. barbaricũ, quæ res expor. non debent l. 1. extra de Iudæ. ita quorundam & c. ad liberandam.

s ¶ Prædeceſſores noſtros] vt Alexãdrum tertium, dicto c. ita quorundam. & Innocentium tertium. dicto c. ad liberandam.

t ¶ Ad terras Aegypti.] in quib. Chriſtus natus fuit, ſ. in Bethleem, nutritus in Nazareth, paſſus & ſepultus in Hieruſalem. no. extra de ſepul. c. 1. quæ peccatis noſtris præpedientibus ab infidelibus detinentur.

Chriſtus ubi fuit natus, nutritus, & paſſus.

u ¶ Intra trienniũ.] res miranda videtur, ꝙ conditor huius c. terminũ certum præfixit, intra quem ſua duraret prohibitio facta de non portandis reb. prohibitis ad regnũ Granatę: cum infideles ibidem habitent, vt hic ſupponit̃, cũ lex humana ciuilis inhibeat ſub pœna capitis, & ſub pęna proſcriptionis omnium bonorũ, res inhibitas ad Barbaros deferri. C. quę res exportari nõ debent. l. 1. & iura alia canonica. ſup. gl. proxi. alleg. ſimpliciter inhibeant res interdictas ad Sarracenos portari. Quæ igitur poteſt huius fuiſſe ratio? Ad hoc poteſt dici, ꝙ cum proſecutio iſtius negotij eẽt futura tẽporalis, per Petrum infantem, vt pote facienda per eum tutorio nomine regis Caſtellæ, talem prohibitionem facere voluit temporalem, pęnalẽ & ſentẽtiæ excõicationis inductiuã: ut ipſe Petrus interim feruẽtius induceretur ad dicti negotij proſecutionẽ; ne forte aliàs ipſe deſidem illũ redderet: vnde cũ ad ipſius Petri futuri temporalis proſecutoris ſupplicationẽ ꝑſens cõſtitutio pęnalis forte facta fuit, Papa eam facere perpetuam non curauit: potiſſime cum ſciret iura alia cõia multarũ pœnarũ inflictiua fore dudum condita generaliter contra portantes res prohibitas Sarracenis, q̃ per iſtam decretalem in nihilum immutant̃.

Sed ad istam per illam additur cum suis pœnis cõtra illos, qui isto durante triẽnio res ꝓhibitas detulissent, nec ex uirtute huius cõstitutionis quis pœnas aliquas incurreret deferendo post triennium tales res prohibitas: sed remanent alia iura pœnalia cõtra tales. Nec potest arg. a contrario sensu colligi ex hac decretali, ꝑ quod diceretur deferentes res prohibitas absque prohibitione huius decretalis non incurrere pœnas a ꝑ decessoribus promulgatas: cessat. n. argumentum a contrario sensu ubi iura alia obuiarent. not. de fo. cõpet. significasti. & C ď epis. & cle. l. conuenticulam. Vel dicas quòd cum a prædecessorib. aliquibus fuerunt pœnæ & sententiæ promulgatæ contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti, q̃ non ligarent ad se portantes ad alias partes: magnum fuit, ꝙ Papa uoluit eas extendi contra deferentes ad regnum Granatæ: non fuit ergo mirũ, si certũ tempus uoluit super hoc limitare

Argumẽtum a cõtrario cessat aliquando.

a ¶ Quomodolibet.] quasi dicat nec per se nec per alium: nec per terram, nec per aquã, uel alias quoquo modo.

b ¶ Nos.] Tertia pars.

c ¶ Quæcunque prohibita.] dic ut super hoc in parte præcedente dixi.

d ¶ Nostræ prohibitionis.] scilicet intra triẽnium ut sup a contrario ergo sensu deferẽtes non contra talem prohibitionem, non viderentur incurrere pœnam: sed dic ut supra dixi super uerbo intra triennium.

e ¶ Et nihilominus.] id est, ultra pœnas & sententias a prædecessoribus promulgatas.

¶ Prosecutione durante.] ergo illa finita præstantes auxilium & similia, non incurrerent sententiam huius canonis: nihilominus tñ incurrerẽt sñiam aliorũ iuriũ, ut su. dixi.

g ¶ Vel fauorem.] super hoc uerbo & duobus præcedentibus dic ut dixi. c. dierum. §. nos.

h ¶ Dicti negotij] scilicet impugnationis perfidorum regni Granatæ.

i ¶ Directe.] puta opponendo se contra impugnare volentes dictos perfidos.

k ¶ Indirecte.] ut persuadendo, uel monendo, ut a tali impugnatione desisteretur.

l ¶ Excommunicationis] scilicet maioris. de sentẽ. excom. si quem. quæ in hoc casu forte circa Papam tolli non posset: si supponas quòd eã sibi retinuerit tollendam sententiæ promulgator: prout in talibus prædecessores facere consueuerunt.

m ¶ Ipso facto.] & sic est canõ latæ sentẽtię. Zenzel.

secuturũ, quomodolibet [a] deferre præsumant. Nos [b] enim omnes & singulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & uictualia supradicta, & quæcũque [c] prohibita, contra tenorem huius nostræ [d] prohibitionis deferre præsumpserint, illis pœnis & sententijs, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexãdriã, uel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et [e] nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatæ præstabunt (dicti negotij ꝓsecutione durante [f]) auxilium, consilium, uel [g] fauorem: aut prosecutionem dicti [h] negotii directe [i] uel indirecte [k], secrete uel publice impedire uel turbare forte præsumpserint: excõmunicationis [l] sententiam incurrere volumus ipso [m] facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & uoluntatis, &c.

Datum Auin. quinto Calend. Martii, anno primo.

TITVLVS IX.

De torneamentis.

¶ Constitutio Clementis in quibusdã regnis torneamẽta inhibẽs sub pœnis excõicationis & interdicti, hic reuocatur, & illi q̃ huius occasione sñias ĩcurrerãt, absoluũt

CAP. VNI.

Quia in futurorum euentibus [n] sic humani fallitur [o] incertitudo iudicii, ut qđ coniectura [p] probabili exnunc interdum attenta [q] consideratio utile pollicetur, [r] reperiri [s] dãnosum quandocunque contingat: nonnunquam quod consulte [t] statuitur ex sanioris inspectione iudicii consultius [u] reuocatur.

¶ Sane [x] fęlicis recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster attente considerans generale passagium [y] in concilio Viennensi pro terrę sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamemta [z] &

Diuisio.

Quia in futurorũ.] Primo harenga seu præfatio præmittitur. Secundo factus processus per Clementem Papam v. subiungitur: ibi, Sane felicis, &c. Tertio reuocationis eiusdem processus causa & ratio annectitur: ibi, Verum quoniam, &c. Quarto ipsa reuocatio subinfertur: ibi, Nos ad dilecti, &c.

n ¶ Euentibus.] qui de se incerti sunt. in stitut. de uerb. oblig. §. oĩs ff de condit. & demon. l. 1. §. dies.

o ¶ Humani fallitur.] cum de futuris diuinare certitudinaliter non possit, ut extra ut eccl. benef. ca. 1. ff ad l. aquil. l. si putator. simile. ff. mãda. si fideiussor. §. si cũ debitori. nec beatus Paulus, licet spiritu Dei repletus secreta diuini futuri iudicij agnoscere potuit. 12. q. 2. c. cũ beatus. solius enim Dei est præscire futura ff. de iud. l. sed & si re. stituatur §. ult. 25. q. 5. quòd autem.

Futura solus Deus cognoscit.

p ¶ Coniectura.] id est, pręsumptione.

q ¶ Attenta.] id est, deliberata.

r ¶ Pollicetur.] idest asserit per coniecturam. Pollicitatio. n. est solius afferentis ꝓmissio absq; alterius præcedente consensu. & in hoc differt a pacto. ff. de pollici. l. pactum.

Pollicitationis descriptio.

s ¶ Reperiri damnosum] sumitur ex corpore auth. hæc constitutio innouat cõstõnẽ. in prin. coll. 8. & in decret. quia nonnunquam. repies, simile vbi de hoc dixi.

t ¶ Consulte.] i. cõsilio & deliberatione ꝓcedẽte.

u ¶ Cõsultus.] sapientis est enim mutare consilium in melius. in corpore auth. ut fratrũ filij. in prin. col. 9. de nup. §. nos autem, coll. 4. ff. de col. bo. l. nonnunquã. 22. dist. c. si aliq̃d. & c. magnæ. cum similib.

Cõsilium mutare sæpius pietis est.

x ¶ Sane.] secunda pars.

y ¶ Passagium.] vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

z ¶ Torneamenta.] quæ dicũtur torneamenta, colligitur

Torneamẽta an sint permissa.

gitur extra de tornea.c.1.quę licet causa experimento rum de iure ciuili videant̃ permissa.ff. de aleato.l. solent.§.senatus.ad l. Aquil.qua actione.§.si quis in col luctatione de postu.l.1.§.si depugnauerit de iure tamẽ canonico sunt inhibita ob mortem hoĩum,q̃ frequenter exinde peruenit.

vt d.c.1.non enim me rentur dici ludi, ex

hastiludia ᵃ siue ᵇ iustras non leuiter ᶜ impediri:

quibus crimina oriuntur in procemio.ff.§.illud vero. vnde ludus noxius est in culpa.ff ad leg. Aquil.l. nam ludus.Sed gratia huius hic quæro 1,vtrum de iure canonico vel ciuili scripto duella sint aliquo casu hodie permissa? Videtur ꝙ nõ.C.de gladiato.l.vnica.vt armorũ vsus.l.vnica.& arg.C.de act.& obli. l. negantes. In hac opinione vr̃ residere Accursius d.§. si quis in colluctatione.& d.l.1.de gladiato.expressius hoc no.ff.de leg.2.l cũ filius.§.vlt.Sed in contrariũ vr̃ lex expressa Federici Imperatoris:vt in col.10. de pa.te.§.si quis hominẽ.& § si quis aliquãdo. & § & miles.vbi in certis saltem casib.vr̃ pugna per duellũ permissa: nec videt̃ contrarium posse dici,cum illa lex Friderici lex generalis existat,cum ad omnes sit directa, ꝙ est signũ legis generalis. C.de leg.l.3.nã quod per epistolam & ꝑ subscriptionem Imperator statuit,vel edicto præcepit, legẽ esse constat ff.de constit.princip.l.1.Istud ẽt videt̃ expresse denotari in rub.quę sequitur post illa,de pace tenẽda;cũ in ea dr̃,hic finitur lex,deinde incipiunt regni cõsuetudines.per quod innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda sub certis pœnis legem esse cõmunem.hic sentit glossator feudorum pro & contra.& super hoc multa allegans in titu. de pace iur̃o firman.§.iniuria.qui etiam cõsentire vr̃, ꝙ saltẽ in certis casibus pugna per duellum sit hodie præmissa,vt no.ipse in tit. de ali.feu.paterni.§.non,est Et secundũ hoc nõ obstabat lex prædicta,de gladiato. nec lex vnica,vt vsus armorum.quia loquunt̃ de alijs gladiatoribus q̃ in duello pugnãtibus,vel aliã vim armorum committentibus,vt not Gof.in libello suo iuris canonici, in tit. de purg. Vel dices,ꝙ leges illę vt priores tolluntur in hoc per l.Friderici tamq̃ posteriorẽ.Vel dices ꝙ illæ prohibitionẽ ponũt in genere: & lex Friderici duellũ ꝑmittit in specie:& ita neutra alterã corrigit.Sed suppposito ꝙ secundũ legem scriptam in certis casibus admittatur hodie duellum:quæro an lex ciuili saltẽ ratione peccati succumbat canoni ipsum prohibenti.2.q. 5. monomachiam. extra de purg. vulg c.2.nedum in foro ecclesiæ,immo & in foro temporali:in duello enim certum est interuenire peccatũ, cum in ipso quis intendit ad mortẽ proximi, & Deus tẽtari videat̃.23.q.vlt.c sed nulla extra de purg. vulg. c.vlt.cum sim. Ad hoc breuiter respõdeo,& dico,ꝙ lex hoc permittens necessario habet canoni succũbere ratione peccati,& hoc persuaderi potest tam per legẽ diuinam,q̃ humanã Per diuinam:quia dicat Apostolus: Omne ꝙ non eẽ est fide,idest ex bona & syncera conscię̃tia,peccatum est.Et beatus Ambrosius super dicto Apostoli ait: peccatũ est ꝙ aliter fit quàm probatum est,& Augustinus super eo dicto,Omne ꝙ aliter fit q̃ probatum est,peccatum est,& recitatur textualiter.28 q.1.§.ex his.cũ igitur Deus peccatum inhibeat, ergo & omne id per quod ad illud peruenitur.ff de spon.l. oratio.ff.de fideiuſ.l.cum lex.C.de nat.lib.l.lege Anastasij,in fi.extra de consti. c. nã concupiscentia. Item scriptũ est in Euangelio,non tentabis Dominum Deũ tuum.& legitur 22.q.2.c.quæritur. cũ patriarcha.sed ꝑ duellũ Deus tentari vr̃.d.c.monomachiam,cum iuribus alijs allegatis.Itẽ lex imperialis facta per Imperatorem profitentem se esse vltimum seruum Dei, & velle suũ seruitiũ adimplere.C.de offi.præfec.præto.l. quas gratias. inducere non poterit quod Dominus suus vel Deus inhibet.28.q. 1.ca.iam nunc.Probo hoc idem per legem humanam,tam canonicam quàm ciuilem:per canonicam,extra de purg.vulg per totum.de cle.pu.in duel.per totum, & d. c. monomachiam. per quã legẽ canonicam probatur ꝙ Dominus principem Ecclesię cõstituit super omnes principes sęculares in spiritualib rebus 96. distin. cap. si Imperator.extra de maio.& obe.c solitæ.vnde in his principes sęculi suas constitutiones debent canonicis submittere, non præferre.d. ca. si Imperator vnde necessario ratione peccati habet lex canoni succumbere,vt no.Ber.Inno.& Host. extra de præscrip.quoniam omne, & Gul. in Spec. de dispu. aduo.§.porro.verb. sed nunquid.& ponit exemplum extra de noui ope.nuncia. c. 1. plus adhuc dico secundum hãc legem,quod iudex sæcularis cogi potest per ecclesiasticum ad faciendũ coram se seruari canones omissis legibus.arg.extra de pact.ca.quamuis.de exceptio.cap.1.de iureiur.c. licet. de sent. excommu. cap. decernimus.lib.6.Adhuc idem probo per legem ciuilem:nam per eam statuitur, canones fore pro legibus omnes seruandos:in corpore authen. vt cle.apud proprios epi.§.penul.col.6.de eccl.tit.in prin.col.9.intantum quod episcopus transgressores canonis etiam secundum legem ciuilem punire potest,in corpore auth. de san.epis.§.ne autem.col. 9. probibitum ergo duellum per canonẽ,prohibitum debet reputari per legẽ. Nec obstat hic dicta lex Friderici.cum in eadem lege Fridericus se velle dixerit in indicenda pace tam diuinas quam humanas leges in suo vigore permanere:ne dũ ergo legem diuinam hoc prohibentem videtur seruari voluisse:immo & humanas præcipientes canones fore pro legibus obseruandos.Item in lege ciuili statutum est,inferiorem legem superioris tollere non posse ff.ad Trebel.l.ille à quo.§.tempestiuum.de arbi.l.nã & magistratus.intantum ꝙ in lege inferioris auctoritas superioris intelligitur excepta.ff.ad muni.l. Imperatores.de prohib.feu.alie.l.imperialem.§.vlt.col 10. nec seruum posse legem domini tollere.C.de pac.l.seruum cum similib.Imperator autem se seruum Dei profitetur,vt prædixi.Item cum imperium & sacerdotiũ sint à Deo instituta,in corpore auth.quomodo opor.episc. in princ.col.1.absit dicere,ꝙ Imperatori concesso imperio videtur data potestas tollẽdi. vel perdẽdi legem Dei ipsum imperium instituentis.ff.de pactis,l. contra iuris ciuilis.§.vlt.de don.l.filius.aliàs videretur Deus contra seipsum imperium constituisse:quod dicere est absurdum.super quo vide quod plene not. lib.feu. in tit.hic finitur lex.§.vlt.item probatur,nam in facto vsurarum lex ipsas permittens succumbit canoni ipsas prohibenti,vt no.in corpore auth.de eccl.tit. in prin. col.9.C.de sum.Trini.l.1.de vsu.auth ad hoc Sed hoc dici nõ potest nisi ratione peccati:cum igitur ratione peccati & propter peccatum vsurarum lex succumbit canoni : ergo eadẽ rõne in quocunque alio casu vbi subest peccatum,vt est in duello,vt prædixi.arg.in corpore auth.vt nõ luxu.cõtra na.in prin.col.6.Scenicas non solum.§.1 col.5.quia ratio differentiæ reddi non potest:quare idem ius debet esse ff.de iniust. testam.l. posthumum §.1.de verb.obli.l.l.à Titio.C.de lib. præt, l.1.Item Imperator Valentinianus scripsisse legitur se velle fore submissum Ecclesiæ, cum tamquam homo peccare reperiretur:hoc patet 73.dist.c.Valentinianus. extra de iudi c.nouit C de sum Trin.epistola,inter claras.de offi.pręfe.præt.Afri.l.quas gratias.Ex his igitur concluditur,quòd super duello per legem inducto peccatum inducenti,ipsa lex canoni habet succumbere; aliàs dic quod super hoc notaui in simili extra de reg. iur.c.possessor.lib.6.

1 Detestabilẽ duellorũ vsũ ex Christiano orbe penitus exterminauit cõcilium Tridentinum sessi. 25. de reformatione c.19.

Lex succumbit canoni, vbicunq; pecatum subest.

a ¶ Hastiludia.] sic dicta,quia ludi causa fiunt cum hasta arg.ff.de alea.l.solent.

b ¶ Siue iustras.] alludit vulgari denominationi regionis,maxime linguæ Oxitanæ.arg.ad hoc ff.de pęnis. l. capitalium.§.solent.de flu.l.1.flumen. extra de priuil. c.religiosi.§.1.Clem.5.

c ¶ Non leuiter.] quasi dicat immo grauiter vel fortiter.

a ¶ Prosecuturos.] ipse vel gentes suas habentes passagium facere.
b ¶ Exinaniunt.] idest exhauriunt bonis & facultatib. C. ne fil. pro pat. Auth. habita. vbi simile verbum sic exponi reperies ad hoc extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.
c ¶ Impotentes.] scilicet impotentia facti forte de diuitibus facti pauperes ob expēsas nimias factas pro torneamentis exercēdis vltra quā possent sui facultates patrimonij tolerare. argu. ad hoc in corp. auth. vt omnes obe. iud. pro uinciarum. §. 1. col. 5. ff. vbi pupillus educ. debeat. l. ius alimentorum. 2. respon. de iure do. l. quaro. & l. generalis.
d ¶ Crucis assumptione.] quam volentes passagiū facere, assumere consueuerunt.
e ¶ Retrahunt.] vt talis retractio non contingeret, multū videbatur causa probabilis ad inhibendum talia torneamenta. arg. ad hoc ff. de ope. pu l. qui liberalitate. circa fin. in corpore authen. vt lit decætero. §. hic si mulier. colum. 6. C. de bon. quæ libe. l. 2. de dona. ante nupt. l. si constante.
f ¶ Ab illis.] scilicet torneamentis.
g ¶ Ea.] scilicet torneamenta.
h ¶ Erubescunt.] reputantes forte sibi ad aliquem ruborē seu pudorem, si quod vident alios facientes ipsi non faciant, pompam sæculi sequi volentes, vt frequenter accidit in viris nobilib. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. cum plures. §. cum tutor de dona. cum filius.

† Et ideo hic nominātur, tamen idē dicendū de alijs ꝓuincijs, ī quib. per ista passagium impeditī. facit gl. in l. tale pactū. §. fin. de pact. l. scire oportet. §. fi. ff. de excus. tut. gl. in verbo, ꝓsidētes reputata sing.. cle 1. de rescrip. Sed vltra Bar. ibi ego al lego gl. in verbo, re⁹ c. 2. de cōfes. lib. 6. gl. quam Ange. dicit practicatā fuisse. l. 1. C. de rapt. virg. tex. & Bal. in c. 1. §. si quis rustic̄is. de pa. tenen. rotata.

tum quia frequenter sic ipsum passagij negotium prosecuturos [a] exinaniunt [b], quòd ad eius executionem efficiuntur impotentes [c]: tum quia interdum quamplures à crucis [d] assumptione retrahunt [e], dum ab illis [f] abstinere (alijs ea [g] exercentibus) erubescunt [h]: torneamenta ipsa & hastiludia siue iustras in regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & alijs nonnullis prouincijs, in quibus ea consueuere frequentius [i] † exerceri, specialiter interdixit [k]: in facientium [l] ea [m] vel ad id [n] eis [o] præstantium [p] opem, consilium, vel consensum, & illorum [q] etiam, in quorum locis [r], vel districtibus fierent non prohibentium hoc cum [s] possent, & illorum procedentes ad [t] illa in domibus [u] suis recipientium, vel commerciū quomodolibet [x] exercentium cum [y] eisdem, in personas [z], excommunicationis, & in terras, interdicti sententias promulgando [a], absolutione ab excommunicatione [b] huiusmodi prçterquā in mortis articulo sedi Apostolicæ reseruata [c]. Verum [d] quoniam (vt intellexi-mus) per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur [e], & pro eo maxime negotio dicti passagij derogatur: quia nonnulli militari [f] cingulo abstinent & quia vacare [g] militiæ, metu præsertim ipsius [h] sententiæ non præsumunt, propter [i] quod idoneos [k] & voluntarios [l] ad terræ prædictæ subsidium in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri: Nos [m] ad dilectum filium nobis viri Philippi claræ memoriæ regentis [n] Franciæ & Nauarræ regis, & aliorum de domo [o] regia,

i ¶ Frequentius exerceri.] vnde in illis non sine causa fuit facta interdictio specialis. arg. C. de fer. l. prouinciarum. ff de pœ. l. aut facta. §. vlt.
K ¶ Interdixit.] in quadam extrauaganti, quæ incipiebat: Passiones.
l ¶ In facientium.] sume verbum, personas, quod est infra.
m ¶ Ea.] scilicet torneamenta.
n ¶ Ad id.] scilicet faciendum torneamenta, vel alia sup. expressa.
o ¶ Eis.] scilicet facientibus.
p ¶ Præstantium opem.] super hoc verbo & sequentib. vide quod dixi in c. dierum. in verbo auxilium.
q ¶ Illorum.] scilicet personas, quod est infra.
r ¶ Locis.] quo ad iurisdictionem, & hoc denotat verbum sequens.
s ¶ Cum possent.] ad impossibile n. non obligabantur 22. q. 2. c. faciat homo. ff. de reg. iur. l. impossibilium.
t ¶ Ad illa.] scilicet torneamenta, vel hastiludia.
u ¶ In domibus suis.] intelligi debet suis non solum ratione dominij, seu proprietatis, immo ratione domicilij vel habitationis. arg. ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. domum, de dam. infe. l. 4. §. abesse, cum simi.
x ¶ Quomodolibet exercentium.] quasi dicat nedum pro his quæ haberent exerceri occasione torneamētorum, immo quacunq; etiam alia, cum dicat, quomodolibet, simile de rescript. statutum. §. in nullo. lib. 6.
y ¶ Cum eisdem.] scilicet facientib. torneamenta.
z ¶ Personas excōicationis.] in personas ergo excōmunicatio, in locum vero interdicti snīa proprie fertur. & hic videas quod dixi in c. si fratrum. in verbo ciuitatibus.
a ¶ Promulgando.] in dicta extrauaganti, passiones in qua etiā oēs colligationes, pactiones, promissiones quacunque firmitate etiam iuri subnixas, super hoc irritauit.
b ¶ Ab excōmunicatione huiusmodi.] sublationem ergo interdicti sibi non retinuit: quare ordinario eam permisisse videtur. argu. de sen. excom. nup.
c ¶ Reseruata.] hic vide quod dixi in c. prodiens. in fi. in verbo, reseruata.
d ¶ Verum.] Tertia pars.
e ¶ Ingeritur.] quia forte multi nolunt à talibus abstinere: quare dicta sententia ligabantur in suarum periculum animarum.
f ¶ Militari cingulo.] olim enim & hodie militaturis de nouo cingitur ensis. ff. de mili. testa. l. filiusfamilias. & multa alia olim fiebāt, quæ hodie non sunt in vsu, quæ notantur per Accursium, ff. ex quib. cau. maio. l. penul.
g ¶ Vacare.] idest, operam dare.
h ¶ Ipsius sententiæ.] scilicet excommunicationis in personas, & interdicti in terras.
i ¶ Propter quod.] scilicet quòd multi vacare omittūt militiæ & actibus militaribus
k ¶ Idoneos.] pauciores, quod est infra, deficiēte eis armorum ingenio, quod per exercitium incrementū recipere consueuit. C. de re mili. contra rempublicam. lib. 12. ff de leg. 3. l. legatis seruis. § ornatricibus.
l ¶ Voluntarios.] quia tales non coacti quærendi sunt: voluntarium enim militem elegit Christus, voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. ca. non est & arg. in proœm init. §. summa itaque.
m ¶ Nos ad dilectum.] Quarta pars.
n ¶ Regentis.] non dicit, regis: quia tempore editionis huius constitutionis iste Philippus rex nondum erat, sed iuxta consuetudinem regni regebat regnum pro Ioanne impubere nepote suo, filio regis Ludouici fratris sui præmortui: quo Ioanne impubere mortuo successit in regno, & Rex verus fuit.

Regens quare sic dicitur.

o ¶ De domo regia.] s. existentium vel domesticorū. arg.

arg extra de ver.obl. c.sicut nobis.li.6. vt & alibi legitur in Euangelio: cum dr̄, Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, &c.

Lucæ 1.

a ¶ Magnatum.] magnates dici consueuerunt magna tpali potentia suffulti arg. not. extra de sup. negl. pl. c. grandi. lib. 6.

b ¶ Præmissa discrimina.] animarum ex dictis sententijs prouenientia, & quia derogatur negotio passagij ex hoc, quia à cingulo militari abstinentes metu sententiarum se idoneos vel voluntarios non exhibent ad subsidium terræ sanctæ.

c ¶ Repetitæ.] idest iterum petitæ simile. C. de epis. & cle. l. repetita, de testa. consulta diualia, & de erog. mili. anno. l. lege repetita lib. 12.

d ¶ Ducti.] idest inducti.

e ¶ Antedictis.] scilicet in proxima patre præcedenti.

f ¶ Rationabilibus alijs.] quæ illæ potuerunt esse, arbitrarium pōt dici: durum. n. videbatur quòd per censuram ecclesiasticam interdiceretur liber vsus corporis proprij ad experiēdas & exercendas vires eiusdē, & iniquum videbatur ingenuis hominibus non esse liberū vsum & administrationem rerum suarum. arg. ff. si à paren. quis manumis fue. l. non vsque. C. de Iudæ. l. nemo mandati l. in re mandata. Aliæ rationes forsan super hoc reddi possent, quas per te ipsū tu studiose adinuenire curabis.

Rerū propriarū administratio nō est ingenuis auferēda.

necnon quamplurium magnatum[a] & nobilium, tam in regno Franciæ quàm aliunde considerantium præmissa [b] discrimina repetitæ [c] supplicationis instantiam, sententias excommunicationis & interdicti præfatas præmissorū supplicationibus inclinati, & ducti [d] considerationibus antedictis [e], & ex causis etiam rationabilibus [f] alijs in fauorem sæpefati negotijs, de fratrum nostrorum consilio reuocamus: eos qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi [g] sententias incurrerunt absoluentes ab illis, & cum eis qui sic [h] ligati, vel in locis propterea [i] interdictis diuina celebrarunt officia [k], super irregularitate [l] indè contracta auctoritate Apostolica dispensantes. Datum Lugduni, xvj. Calend. Octobris, anno primo.

g ¶ Huiusmodi sententias.] s. excommunicationis in personas, & interdicti in terras, vt sup. Et sic colliges quòd sententia interdicti lata in terram vel locum, adstringit etiam personas, not. de excel. præla. tāta. extra de sent. excom. c. si sententia

Interdictū in terrā latum personas etiam adstringit.

h ¶ Sic ligati.] scilicet sententia excommunicationis.

i ¶ Propterea.] scilicet quia fiebant torneamenta, vel hastiludia, vel eis faciendis opes, auxilium, vel assensus prestabantur, vt supra. Circa illos ergo, qui ex alia causa excommunicati existentes, vel in locis ex causa alia interdictis celebrassent diuina, nulla fit hic dispensatio.

K ¶ Officia.] scilicet solemniter sicut prius. 11. q. 3. quis episcopus. An autem aliter celebrando incurratur irregularitas, vide quod Inno. & Host. not. extra de excel. præl. tanta.

l ¶ Irregularitate.] super qua dic vt not. per Hosti. extra de cler. excommuni. cap. 2. & cap. si celebrat. Zenzelinus.

Prodiēs.] Istam decretalem diuide in partes tres. In prima faciendæ cōstitutionis præmittitur occasio. In secūda per facti recitationē multiplicis falsitatis monetæ subiungitur specificatio: ibi, Nuper siquidē, &c. In tertia ꝯ falsarios promulgatur excōicatio: ibi, Nos igitur, &c.

Diuisio taxtualis

TIT. X.

De crimine falsi.

¶ Falsificantes monetam regis Franciæ & aliorū locorū circūuicinorum aliquo de quattuor modis hic prolixe declaratis, ipso facto excōicationem incurrunt: à qua absolui nō possunt nisi à Papa, præterquā in mortis articulo. De falsificantib. sigillum ipsius regis Franciæ habes cap. ad audientiam. eod. tit. in antiq.

CAP. VNICVM.

PRodiēs quasi ex[m] adipe iniquitatis multorum sceleratorū [n] funesta [o] cupiditas Peos [q] in pernicem [r] præcipitare conatur, dum sequi miserabilem [s] eius [t] ingluuiem [u] satietatis nescientem moderamina [x] non verentur: ipsi etenim turpium [y] lucrorum se

m ¶ Ex adipe.] idest abundantia seu pinguedine, sicut & Psalmus, Sicut adipe & pinguedine repleatur, &c.

n ¶ Sceleratorum.] idest criminosorum, & dēt esse scriptum cum. f. simile extra de ver. signif. forus. §. vl. C. de quæstio. cum cognitionaliter, & de ferijs. l. prouinciarū, iuxta versum:

Vt sis cęlestis, non assimilare scelestis.

idest scelera cōmitentibus. item hic,

Regi cælesti nūquam placuere scelesti.

idest vitiosi.

o ¶ Funesta.] idest crudelis & peruersa.

p ¶ Cupiditas.] dicitur radix oīum malorum. 1. ad Timo. 6 de pænit. distin. 2. c. quia radix 46. dist. c. bonorū in corpore auth. vt iud. sine quoquo suffra § si igitur. coll. 2.

q ¶ Eos] sceleratos

r ¶ Perniciem.] idest damnationem. 11. q. 3. c præcipue. 18. q 2. ca. perniciosam.

s ¶ Miserabilem.] i. ad miseriā hoiem deducentē, aliter autem qñque sumitur hoc verbum, & exponitur, i. miseratione dignum, vnde dicitur, Pauper amabilis & miserabilis. arg. C. si quis impe. maledi. l. 1. not. extra de maledic c. 1.

Miserabilis dupliciter sumitur.

t ¶ Eius.] scilicet cupiditatis.

u ¶ Ingluuiem.] i. appetitum insatiabilem. Ingluuies autem alias assumitur pro immoderata cibi vel potus assumptione. 4. dist c denique, de consec. distin. 5. cap. nihil. ve ædil edi. l. qui damno. §. vlt.

x ¶ Moderamina.] i. temperātiam vel sobrietatem in vita, quæ corporaliter obseruata salutem & sensuum acumen & limen operatur, & ægritudinem fugat: & per ꝯrium non obseruata morbum facit, molestias ingerit, ægritudinem generat, consumit & computrescere facit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna: & tunc tandem morte crudeli consumit, de cōsecra. dist. 5 c. nihil enim. sic & multo fortius est de intemperantia spiritualis mentis.

Sobrietas multa bona facit.

y ¶ Turpium lucrorum.] ad turpiter lucra quæsita qñque perdenti competit repetitio, quandoque non, vt not. extra de deci. ex transmissa: nihilominus tamē fisco repetenti de iure communi sunt applicanda. ff. de iure fisci. l. Lucius. not. C. de condi. ob turp. cau. l. 2. ff.

de

Religio de pact.l.iurisgentium.§.si ob maleficium.
a ¶ Fecibus.] iuxta hoc legitur de regulari. simplici inuento proprietario tempore mortis, qui dēt in sterquilinio sepeliri, extra de stat mō c.cū ad monasteriū.
b ¶ Ambitiosis.] de se numquam satiabilibus.47. dist. cap.sicut hi.
c ¶ Dei.] qui potius est habēdus, extra de stat.regu.c.quòd Dei. cum similibus.
d ¶ Damnabili cęcitate.] scilicet corporis, cordis animam damnante.
e ¶ In tenebris.] scilicet cordis, vel oculorum mentalium: quare nesciunt quo vadant, scriptum est, Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat, extra de præsum. cap.litteris.
f ¶ Excidia] idest mortes spirituales.
g ¶ Nuper siquidem.] secunda pars.
h ¶ Fide digna.] tenetur ergo ad prouisionem super hoc faciendam: hoc cum videatur scire qđ ab alijs audiuit.22 q.5.c.hoc videtur. ff.de pet. hæred.l.item veniunt.§.petita.& § à quo.

(Margin: Religio ſus ppriętarius est insterquilinio sepeliendus.)

cōp cū contingat, de offi.ord.Romana. lib. 6 e.de ap pari, iud.l viros.li.12.cum multis similibus iuribus canonicis & ciuilibus: q̄ allegari possent super acquisitione iurium incorporalium per consuetudinē Dicas tñ ꝙ moneta, quā cudere competit consuetudine, cur sum publicum inter multos non habet, nisi solum in loco vel locis in quibus est cō suetudo super hoc obseruata: per ea quæ not.Inno. & Host. de offi. archi.dilecto cū nec moneta, quæ cuditur per reges moderni temporis, cursum habeat extra eorum regna arg. ff. de iurisdict. omn. iudi. §.vlti.C.de sum. trin. l.1.sic not. Host.de iureius c. quanto, cum nec statutū aliquod ligat nisi tantum subditos statuentis. not. Inno. de consti. quæ in ecclesiarū,& Ioan. 8.dist ca. quæ contra.
m ¶ Priuilegium.] concessum intellige à principe solo, considerato iure scripto:

fæcibus [a] immergentes, ambitiosis [b] nexibus inuoluuntur, Dei [c] timorem damnabili [d] cęcitate postponunt, & quasi ambulantes in tenebris [e] non vitant excidia [f] personarum. Nuper [g] siquidem ad nostri Apostolatus auditū multorum relatio fide digna [h] perduxit, quòd nonnulli [i] nullam habentes auctoritatem [k] iuris, vel consuetudinem [l] seu priuilegium [m] faciendi, monetam falsam ostendunt, & fabricant in regno Franciæ, & locis circumuicinis. Alij [n] vero monetam [o] falsam sub vero signo charissimi in Christo filij [p] nostri Caroli regis Francorum & Nauarræ illustris [q] studiose [r] deprauant [s], & ex hoc cadit à suo recto [t] pondere. Quamplures [u] etiam in locis circumuicinus [x] quibus, [y] de iure, aut consuetudine, seu priuilegio ius competit fabricandi monetam: signum [z] propriū monetæ regiæ, monetę suæ,

i ¶ Nonnulli.] quatuor modos ponit falsitatis, vel deteriorationis monetæ, & hic est primus.
K ¶ Auctoritatem.] sed ad quem spectat iuris cōis auctoritate monetā cudere seu fabricare? R.ńdeo ad principem.arg.ff.de orig.iur.l.2.§.cum ærarium.C. de fal. mon.l.1 & quia de iure regularium est monetā cudere.10 coll.quæ sint regaliæ.c.1.Et per hoc patet expresse, ꝙ nulli priuato [1] competit de iure scripto monetā cudere posse, etiam legitimæ materiæ & legitimi ponderis existentem.arg.istius textus, tum quia moneta hēt publica forma percussa esse.ff.de contrahen. emp. l 1.qua forma priuatus sine pœna falsi vti non pōt nomine suo, arg.ff.ad leg.Corn.de fal.l. falsi nominis. & l.qui nomine tum quia per priuilegium impetratur, vt sequitur: quare relinquitur ꝙ de iure cōi non competat, aliàs n.frustra per priuilegium impetraretur.C. de thesau.l.1.li.10.ff de priuileg.credi.l.Imperatores, tum quia eam cudēs vt falsarius puniretur. ff ad leg. Corn.de fal.l.quicunque, & l.lege Cornelia.C.de fal. mon.l.1.quod non contingeret: si iure permittēte hoc faceret.C.ad leg. Iul de adul.l. Gracchus.23.q 4. qui petat.tum ēt qui ea quæ iuris publici sunt priuato sine consensu principis non competunt.ff ne quid in loco pub.fiat.l 2.§.si quis à principe,& § idem ait.C.de fun.limi.cuicunq; li.11.quasi nulli permissum videatur quod in signum prærogatiuæ spālis est principi reseruatum arg.C.de diuer.offi.& appari iud. & probato.eorū.l.pbatorias.lib.22.Sed si quæras à me an princeps aut rex vel alius habens ius cudendi monetam, possit bonam monetam deteriorare seu mutare in dānum subditorū: & si fecerit an in foro pænitentiali satisfacere tenetur? Vide quod not.per Inno.& Hosti.de iureiur.c.quanto, & per Hostien.in summa, in tit. de censi.§.ex quibus.ver. quid si moneta.
l ¶ Consuetudinem.] arg. per consuetudinem quæri posse ius cudendi monetā 2. argu. ff.de diuer.& tēpo. præscript.l.si quisquam, de iureiur.l.sane.C. de fun.limit.l.2 de pasc.pu.l.1.lib.11. & ff. quod vi aut clam. l. prohibere.§.plane, & not. C.de falsa moneta.l.2. sicut & quæri pōt ius iurisdictione vtēdi arg. extra de foro

(Margin: 1 Monetā cudere nulli priuato competit.)

(Margin: 2 Idē tenet Henri. Boik cap.quanto. de iureiur. in)

per ea q̄ dixi supra in glo.sed ad quem, si tñ suppo. nas ad aliquem de consuetudine spectare monetam cudere: talis ēt concedere posset priuilegium, de quo hic loquitur, saltem absque præiuditio subditorum, arg.ff.de aqua quoti & æsti l.Lucio, de ser.rust.prædi. l.2.§.aquæductus.extra de præscrip auditis, cum similibus.
n ¶ Alij vero.] Secundus modus falsitatis.
o ¶ Monetam falsam.] dicitur moneta falsa ob falsum nomen auctoris.ff.ad leg.Corn.de fal.l. falsi nominis. & l nomine,& l.vlt., vel ob falsam materiam vel immistionem falsæ materiæ, vt eod.tit.l.qui nummos,& l.lege Cornelia.
p ¶ Filij nostri] regem igitur etiam superiorem non recognoscentem.extra qui fil.sint legi. cap. per venerabilem. Papa filium appellat, non fratrem. extra de crim.fal.cap.quem graui.
q ¶ Illustris.] illustri vel superillustri decorati dignitate causas pecuniarias, vel causas iniuriarum criminales per procuratorē tenētur exequi & prosequi, nō per se, ne vel vilescat eorum dignitas, vel iudicialis auctoritas, in corpore authent. vt ab illustri. & qui super hos sunt.coll. 5. vbi quinque magnatum genera notata reperies.C.de iniur.l vlt.
r ¶ Studiose] i.machinatione & scientia præcedente.
s ¶ Deprauant.] id est, de bona prauam, & minus valentem reddunt.argumen ff.de ser.corrup.l. 1.§ sed persuadere.extra de iureiur.c.quanto, puta monetam de se bonam radendo. ff.ad leg. Cornel. de fal.l. qui nummos.
t ¶ Recto pondere.] ab initio ordinato ponendo in singulis denarijs, quo qualitercunque diminuto moneta dr̄ legitimo pondere defraudari, multis & alijs modis dr̄ moneta in suo valore deprauari: quod prosequi hic non curo, sed remitto te ad notata per Inn. & plenius per Host.de iureiur.c.quanto.
u ¶ Quamplures.] Est tertius modus.
x ¶ Circumuicinis.] scilicet regno Francię, vt supra.
y ¶ Quibus de iure.] hic & in sequentibus videre potes quod dixi supra in glo.sed ad quem.
z ¶ Signum proprium.] habet enim moneta aliquo signo publico fore percussa. ff.de contrahen. empt.l.1. & arg.

(Margin: 2. dist. al. legās hic extrauag. quia quę pōt princeps facere, pōt ēt consuetudo.c.super quibusdā §.pterea, de verb. sign. vide Cyn.l.1. C.no.vecti. & aa priuilegium, q monetarij nō cōtribuāt in talijs & collectis, trāseat ad eorū liberos, vide in deci. Delphi.q. 402. vbi dicit de mercatoribus procurantib. se incorporari collegio monetario. rū, vt sint immunes ab oneribus q̄ mi sera plebecula subit. nota tu But.Fō ta.)

& arg ff.ad leg Corne.de fal.qui falsam.de testa. l.ad testamentum.§.signum.

a ¶ Moliuntur.] ex hoc in falsi vitium incidentes.arg. ff.ad leg.Cor.de fal.l.falsi nominis. & l. qui nomine. C.eo tit.licet ex talibus.extra de testi.tam litteris. §. vlt de ijs q̃ fi.l.à prælа.sine consensu cap. quanto. §. infra. extra de crimi fal. c.licet.

b ¶ Quam] scilicet figuram.

c ¶ Possunt.] hoc dicit,quia rato vel vix omnimoda similitudo,vel identitas in talibus dari potest arg. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. libertus.

d ¶ Imponunt.] vt in quantum plus poterit, falsitas palliet.

e ¶ Vsurpatam] dicit vsurpatam ob defectum consensus regis Franciæ,cuius moneta similatur. argu. C.de fun. rei priua. l.vsus aquæ. lib. 11. 93.dist c.illud.

f ¶ Pondere argenti.] idem si auri,& multo fortius.

g ¶ Simplices.] idest simplicitate vel rusticitate gaudentes. argum. ff de iurisdi. omn. iudi. l. si id q̃d §. doli. de. eden. l. 1. §. vlti.de qua rusticitate legitur quod omnia palam habet not. institu. de actio. §.itẽ Seruiana.

h ¶ Peritiam discernendi.] sunt etenim multi forensium causarum, idest, eorum quæ foris fiunt, inexperti. ff de proba.l. cum de indebito. §. sinautem.

i ¶ Falluntur.] idest decipiuntur.

k ¶ Quotidie.] frequentiam denotat, non temporis æstimationem. arg. ff. de condi. & demon l.si quis ita. de consecra. dist.5.c.numquam.

quam fabricant, imprimere, seu insculpere moliuntur [a], eiusdem quantitatis & iucunditatis, litterarum figuræ, quam [b] habet moneta regia,monetæ suæ, quam fabricant, quantum possunt [c] similius,speciem & formam insculpunt, conconstituunt & imponunt [d]: & quamuis moneta prædicta eorum ad vsurpatam [e] similitudinem perducta deficiat à iusto pondere argenti [f], & solito in regia moneta, & more, & consuetudine obseruato;simplices [g] tamen & populares personæ non habẽtes inter monetas tantæ similitudinis peritiã [h] discernendi,falluntur [i] quotidie [k] ea occasione [l] in vsu monetarum, recipientes monetas falsò assimilatas pro veris. Sunt [m] & alij,qui scienter [n] falsas monetas extra regnum prædictũ emunt, & post intra regnum ipsum eas portant vendunt & expẽdunt [o]. ¶ Nos [p] igitur attendentes quòd ijdem [q] falsarij & fabricatores [r] monetarum talium & emptores [s] prædicti per hoc se dignos maledictione constituunt [t], eos qui (vt præmittitur) præmissa moliri [u], aut fabricare, aut emere vel [x] portare ad [y] regnum prædictũ scienter præsumpserint, felicis recordationis Clementis [z] Papę V. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes [a],excommunicationis [b] sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus [c] nostris præterquam in mortis [d] † articulo reseruata [e]. Nulli, &c nostræ innouationis infringere, &c. Datum Auinion. quinto nonas Iulii, anno sexto.

TITVLVS XI.

De priuilegijs.

¶ Priuilegia si qua sint, quibus ali qui nobiles Cãpaniæ & Maritinæ dicebat se munitos circa bãnitorũ receptationem hæc constitutio propter causas hic insertas reuocat & annullat.

CAP. VNI.

AD nostri Apostolatus peruenit audi-

l ¶ Ea occasione.] scilicet quia illorũ monetæ [1] sunt monetæ regiæ assimilatæ falso.facit.ad id quod supra proxi.dixi in glo.ex hoc.

m ¶ Sunt & alij.] Quartus modus.

n ¶ Scienter.] secus ergo si ignoranter probabiliter: tales enim nõ obligantur.argu C.de tabu. l.generali. lib.10.extra de consti.c.cognoscens.

o ¶ Expendunt.] tales crimine falsi teneri videñ ad instar illorum qui falsis instrumentis scienter vtunt. C de fi.instru.l. 2.& 3 ad leg.Corn de fal.l qui falsos. & ad instar illius qui falso põdere vtit.ff.de dolol. arbitri.§ adeo.ad leg. Corn.de fal.& hodie.§ si vẽditor

p ¶ Nos igitur.] Tertia pars.

q ¶ Idem falsarij.hoc ad duos primos modos cõgrue referri potest.

r ¶ Fabricatores.] hoc ad tertium modum refertur, licet etiam ad primos duos referri possit.

s ¶ Emptores prædicti.] hoc ad quarum modum referri habẽtra.

t ¶ Constituunt.] vnde si damnũ sentiunt sibi imputent. arg. ff. de reg. iur. l. ꝙ quis damnum, & l.culpa.

u ¶ Moliri.] idest perpetrare vel facere

x ¶ Vel portare.] scilicet scienter,vt supra in quarto modo.

y ¶ Ad regnum prædictum.] scilicet Frãcorum. igitur contra faciente; vel portãtes hic prohibita ad alia regna vel etiam ad loca vicina regno Frãciæ,pœna quæ sequitur nullatenus se extendit, cum hic non exprimat. & super hoc vide quod not. in simili, in c.dierum in gl. per hæc verba. & in c sancta Romana.§.episcopos.

z ¶ Clementis Papæ V.] Extrauagans fuit.

a ¶ Inhærentes.] simile extra de iura. calumn. inhærentes.

b ¶ Excõmunicationis.] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sent.excõ. c.si quem.

c ¶ Successoribus.] intellige vel alijs nr̃a vel ipsorum auctoritate fungẽtibus. arg. de sent. excom. cap. ad eminentiam.& eo. tit. cap. cum ex eod. Clemens Papa V.

d ¶ Mortis articulo.] in illo simplici sacerdoti curato permissa est absolutio, vt de sent. exc. non dubiũ.

e ¶ Reseruata.] cum hic & in alijs certis casibus à sententia canonis implenda absolutio sedi Apostolicæ reseruetur,datur intelligi ꝙ regulariter ab ipsa ordinarius potest absoluere. argũ. de sentent.excomm. nuper.Guliel tamen contra sentire videtur.de electione.statutum.circa fi de regul.nõ solum lib.6.Sed quod prius dixi credo verius,vt dixi de sentent. excomm. grauis in fi. & cap. cum ex eo, Clem ¶ Zenzelinus.

AD nostri Apostolatus.] Diuisibilis est hæc constitutio in partes duas. In prima quorundam priuilegiorum concessionis factæ præmittitur recitatio. In secunda subiungitur ipsorum; euocatio ibi, Nos igitur.

a ¶ Au-

[1] Moneta tã aureã q̃ argẽteã pecuniã continet. gl.in l. 2. C de falsa mon. patet ex generalitate d. sub. sub. quã ponũ

tur leges loquẽtes tã de aurea q̃ de argentea pecunia, q̃ dictio semp̃ stricte intelligenda est Ludo.Roma. sing. 107.& de pęna falsorũ monetariorũ Hipp. in l. falsem. ff. de fal. vbi pulchre loq̃tur de illo q̃ venerat in suspicionẽ falsatæ monetæ, penesquẽ inueniebantur stãpæ.Fõ.

† In mortis articulo nulla est casuũ reseruatio: atq; iõ oẽs sacerdotes quoslibet pænitẽtes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. ita cõci. Trid. ses. 14 c.7.de casuum reseruatione.

Diuisio textualis

a ¶ Auditum.] simile in c. ad Apostolatus.
b ¶ Intra nostras.] sunt igitur istæ prouinciæ de patrimonio Ecclesiæ.
c ¶ Concessum.] si hoc verum erat, vtentes tali indulgentia peccare non videbantur. arg. C. de sen. passis. l. cū īdulgētia nā aliàs de se illicitum principis priuilegium licitū reddit. extra de priuil. c. vt priuilegia. ff. ad munic. l. 1. §. vlt. ue aliàs videat̄ quis principali auctoritate circumscriptus. C. de his qui veni. ætа. impetra. l. 1.

Priuilegiū ex illicito facit licitū.

d ¶ Baniti.] banniri pōt quis ex causa sua ciuitate vel patria sicut & exulare. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. Exulate autem dicitur quis altera de tribus speciebus. Prima, cum à certis locis exulat, vt non moretur in eis, puta in ciuitate vel patria sua originali, vel alia. Secunda, cū ab oībus, certis exceptis, puta vt sibi tantum in locis certis &c. nō alijs liceat habitare. Tertia vero, vt incerto habitare habeat hominum conuersatione carenti, puta in aliqua insula ff. de interdi. & releg. l. exilium. & l. relegatorum. §. itē Imperator. & §. solet. Et banniti, de quibus hic loquitur, nō incōgrue similes, dici possunt illis, qui primam speciem exilij patiuntur. ad hoc adde quod no. 10 col. tit. hic finitur. in verbo, bannitum.

Exilij tres sunt species.

tum a quòd nonnulli nobiles & communitates intra b nostras Campaniȩ Maritinȩque prouincias constituti, asserentes per priuilegia sedis Apostolicæ sibi fore cōcessum c, quòd de prouincijs ipsis per rectoré eorum, qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eiusdem banniti d, in terris, ciuitatibus, castris & locis e eorum morari libere f possint, nec g in illis idem rector bannitos ipsos capere h valeat: eosdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris & locis, non absque i derogatione sedis Apostolicæ manifesta, recipiunt 10 & receptant k.

¶ Nos l igitur qui beneuoli more patris m in prouinciarum ipsarum tranquillitatis & pacis commodis n delectamur o super hoc (prout ad nostrum spectat p officium) 20 pro communi q bono prouinciarum ipsarum de congruo volentes remedio r prouidere, priuilegia supradicta cuiuscumque tenoris existant, maxime cum s 30 ipsorum prætextu maleficia remanent in eisdem prouincijs impunita t, pandatur au-

e ¶ Et locis eorū.] quæ ipsorū dicunt̄ rōne iurisdictionis, quam forte in eis hēnt. Et super hoc si placet, vide qđ not. extra de iudæis. c. cedit. in verbo, suis. Clē. 5.
f ¶ Libere.] idest contradictione bannientis vel alterius non obstante. arg. de elect. c. vbi maius. §. ipsos in super. aliàs est versus sub § præterea. lib. 6.
g ¶ Nec in illis.] scilicet terris, ciuitatibus, castris, vel locis.
h ¶ Capere.] hoc verbum multipliciter in iure sumit̄. quandoque pro detinere quē personaliter. de off. ord. cū episcopus. de re iudi. ad Apostolicæ. §. sed licet. lib. 6 de homi. sicut dignū. §. 1. & cap. suscepimus. de sent excom. nuper. & c. vt famæ. §. vlt. & eo. tit. si clericos. lib. 6. & in tit. de capti. & postlimi. reuer. C. & tit. 23. q. 5. c. Silicianus. quandoque vero pro apprehēdere vel occupare res aliquas. vnde dicitur, ea quȩ ab hostib. capimus nostra fiunt. Insti. de rer diui. §. item ea. ff. de acq. rer. dom. l. naturalē. § vlt. sic enim pōt sumi. ff. de orig. iur. l. 2 §. capta deinde Sardinia quandoque autē pro non posse acquirere, vt cū dicitur quis non capax C. de hære. insti. l. 1. ff de iure fis. l. 2. §. itē diui. & l. ita fidei. & l. cum tacitum. C. de delato. l. 1. itē quādoque pro posse acquirere rē iure singulari seu priuilegiato. ff. de leg. 3. l. si deportati §. similes. de vulg. substitu. si qui ex bonis quādoq; pro effectualiter pro se vel alio accipere ff de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse. qnq; pro committere extra de purg. cano. c. inter aliquando pro adhibere seu adinuenire: vnde dicit̄, plerūq. pietas paterni nominis pro liberis consilium capit. ff. ad leg. Iul. de adul. l. nec mea. circa fi. qnque & in sui præterito, cū dicitur cȩpit, sumitur pro inchoauit vel incepit, 24. q. vl. cœpit. 11. q. 3. cœpisti. ff. de pol li. l. 1. in prin. & §. cȩpisse.

Capere in iure multipliciter sumitur.

i ¶ Absque derogatione.] cum sententia suorū officialiū tales bannientium casitura sit effectu, & quasi derisoria, ꝯ iura. ff. ne q̄d in loco pu. fiat. l vlt. de iud. l. si prætor. Vel dicit; derogatione, propter illa, quæ exprimuntur in parte sequenti.
k ¶ Receptant.] talium receptatio de iure communi est inhibita. vnde receptantium tales maleficos genus pessimum dicitur, cum sine ipsis malefici diu latere nō possint: quare eadē pȩna qua illi puniri iubent, nisi sint illorū quos receptāt affines, vel cognati, quia tunc: cū eis mitius agitur. ff. de rece. l. 1. & 2. C. de his qui latr. occul. l. 1. & 2. & de pace iuramē. fir. §. receptatoribus. col. 10.
l ¶ Nos igitur.] Secunda pars.
m ¶ Patris.] consiliū pro liberis capientis. ff. de adulte. l. nec in ea. § ius occidendi.
n ¶ Commodis.] ex tranquillitate igitur & pace proueniunt commoda nedū spiritualia, vt charitatem & vnionem habere ad proximū. argu. 45. dist. c. tria sunt. & c. duæ sunt. de consec. dist. 2. c. pacem. vn 40 de & Christus in nouo testamento pacē suā reliquit: quare Ecclesia Dei pro pace orare non desinit, immo & proueniunt temporalia, vt bonorum transitoriorū & temporalium, & inde personarum conseruatio, q. bus amissis & bellum & rixa proueniunt. in corpore auth. de armis. in prin. & § finautē. extra de rest. spol. Pisanis. de re iud. ad Apostolicæ. lib. 6. nam quod belli calamitas introduxit, sopire pacis lenitas consueuit. C. de cadu. tol. l. 1 in principio.

Pax commoda spiritualia & tēporalia producit.

o ¶ Delectamur.] spirituali delectatione: sic ipsorum 50 prosperitate dr̄ prosperari, in proȩ. lib. 6. quare frequenter pernoctat, vt subditi sub omni quiete consistant. in corpore auth. vt iudi. sine quoquo suffra. circa prin. coll. 2. pacē desideratā & toti terræ necessariam ꝑ vniuersas sibi subditas partes habendā indicit. 10. col. de pace tenen. & eius violato § 1. inuiolatā perpetuo obseruandam. ead col. de pace iuramen., fir. in principio.

Subditi quiescūt principe vigilante

p ¶ Spectat officium.] hic videas quod dixi in decret. dierum. in glo. ad hoc anhelare.
60 q ¶ Communi bono.] quod præferendum est priuato. C. de primipil. l. vtilitas. lib. 11. in corpore auth. de resti. & ea quæ pa. §. quamobrem. coll. 4. C. de cadu. tol. l. 1. §. vlt & hoc verum nisi in bono publico inest priuatum. extra de postula. præla. bonæ 1, cum ibi not.

Bonū cōe est priuato pręferendum.

r ¶ Remedio.] in re n noua nouū est consiliū & remedium adhibendum. ff de vent. inspic. l. 1. circa prin. potissime per principē, in corpore auth. vt diuinæ iussiones. in prin. coll. 8. extra de restit. spol. frequens. lib. 6.
s ¶ Cum ipsorum.] enumerat quinque mala ex talibus priuilegijs obuenientia.
t ¶ Impunita.] primum malum quod reipublicȩ non expedit. ff. de sol. l. Stichum aut Pampilum. in fi. secūdi respon ad leg. Aquil. l. ita vulneratus. §. existimatio extra de sent. excom, vt famȩ, nam pęnas ob maleficia solui,

Pœnę sūt ob maleficia soluendæ.

ſolui magna ratio ſuadet.ff.de fideiuſ.l. ſi à reo.§. idẽ vulgo, vt cũ ipſæ timent̃ pœnæ, boni quiete inter malos viuant.23.q.5.non fruſtra.nec ſub p̃textu conceſſi priuilegij flagitiorum creſcere debet auctoritas, nec publica vacillare vtilitas C.de priuil.ſchola.l.hac lege.in fi lib.12.

ſus [a] exceſſibus [b], cultus lædatur iuſtitiæ [c], dictique rectoris multipliciter impediatur [d] officium, ac prouinciarum [e] ipſarũ ſtatus pacis fœdere [f] violato non abſque grãdi rei publicæ detrimento ſubuerti poſſet ſcandalis [g], ſciſſuris [h], exnunc auctoritate Apoſtolica ex certa [i] ſciẽtia reuocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem [k]. Nulli [l] &c. noſtræ reuocationis & annullationis, caſſationis, irritationis & conſtitutionis infringere. Data Auinion. vij. idus Augusti, anno vj.

TIT. XII.

De pœnis.

¶ Narratis facinoribus hominum Marchiæ, qui ſuos rectores & officiales occidere ſoliti erant post enumerationẽ xvij. modorum offenſæ, totidẽ pęnas exprimit, quas incurrent qui decætero talia præſumẽt: & propter patrum iniquitatẽ filios à quibuſcunque honoribus & beneficijs tanquã indignos repellit. Cõcor. c.ad aures. & ca. in quibuſdam.eo. tit. in antiq. & c.fęlicis.eo.tit. lib. 6. iuncta Clem. ſi quis ſuadante diabolo, etiam in eod.tit.

CAP. VNIC.

Dierum [m] creſcente malitia videmus mundum [n] in deteriora iugiter [o] prolabi [p], ſic hominum mentes aſſueta [q] deprauante nequitia, malis paſſim [r] cumulum [s] ſuperaddi, vt & boni, qui [t] aliàs odirent virtutis amore delinquere [u], interdum cum [x]

a ¶ Pandatur auſus.] ideſt paceficat, vel aperiatur, & eſt ſecundum malum.

b ¶ Exceſſibus.] ſcilicet committendis cum ad ipſos tolli potius debeat occaſio, vt dixi in decre. ſi fratrum.§.penult.

c ¶ Iuſtitiæ.] Tertium malũ. Iuſtitiã equidẽ colere ſummũ eſt in rebus bonũ 12.q.1.cũ deuotiſſimam.

d ¶ Impediatur officium.] Quartum malũ, quod non tolerabile eſt, cum pati nõ debeat ſe contemni, immo ſuo ingenio augere auctoritatẽ ſuæ dignitatis ff.de offi.p̃ſi. l. obſeruandum. & l. ſeq. coercendo turbãtes vel impedientes ſuam iuriſdictionẽ, extra de offi. deleg.c. i.de ſen.excom. dilecto, de pœnis, Romana.lib 6.

Iudex nõ patiat̃ ſe cõtemni.

e ¶ Ac prouinciarũ.] Quintum malum.

f ¶ Fœdere violato.] q̃d eſſet potius obſeruandũ, extra de iud. nouit § pen. 10.col. d̃ pace tenẽ.§.1.& de pace iura.fir in princ.

g ¶ Scandalis.] quibus eſt potius obuiãdum, extra de præſcr. nihil. in proœ. lib. 6. de noui oper. nun.ca. cum ex iniuncto.

h ¶ Sciſſuris, ideſt, diuiſionibus in animis illorum de populo, quæ multum periculoſæ exiſtunt. ff. de pę. l.ſi quis aliquid.§.fautores C.de ſeditio l 1 & 2. vnde ſcriptum eſt, Omne regnũ in ſeipſum diuiſum deſolabitur & domus ſuper domũ cadet, & arg.10.col. prohi.feu.aliena l.imperialem §. præterea ducatus.ff. de lega.2.l.cum pater §.dulciſſimis.

Regnum in ſeipsũ diuiſum deſolabitur.

i ¶ Ex certa ſcientia.] per hoc apparet, ꝙ reuocationi vel caſſationi, quæ ſequitur, nulla opponi poteſt obreptio, cum factum ex certa ſcientia Papæ, licet aliàs de ſe nullum, efficiatur. aliquid extra de tranſa.c.1.& c. veniens, de conſti c cum acceſſiſſent, & de accuſ.c.ad petitionem, de confir.vti, vel inuti.c. venerabilis, vbi de hoc 1.q.7 c.quippe.

k ¶ Firmitatem.] ſimilem reuocationem priuilegiorũ reperies extra de exceſ. præl.cum ex eo. lib.6. de pęn. c cupientes, in fi. Cle 5.cum ſim multis, quæ per te ipſum ſtudeas inuenire. Hic in colligere, ꝙ priuilegiũ obtentũ incipiens eſſe mali occaſio, reuocationẽ meretur, cum & ſi alteri enorme afferret præiudicium, deſtitueretur effectu, de deci.ſuggeſtum, vbi de hoc.

l ¶ Nulli ergo.] ſuper hac clauſula dic vt plene dixi in c.Execrabilis.Zenzelinus.

Dierum.] Hæc conſtõ põt congrue diuidi in partes quinque. In prima præmittit̃ conſtõnis edendæ cauſa, ſeu ratio. In ſecunda facti ſubiungit̃ recitatio: ibi, Sane vulgaris, &c. In tertia annectitur impoſitiua pœnæ multiplicis de facto conſtitutio: ibi, Nos igitur. In quarta ad pœnas iam impoſitas aliarum pęnarũ fit adiecto: ibi, illud nihilominus. Et in quinta fit quædam proteſtatio: ibi, Per hoc autem, & cætera.

m ¶ Dierum creſcente malitia.] expone, ideſt hominũ in diebus viuentium, dies enim ipſi de ſe mali dici non poſſunt, tanquam malitiæ ignari: ſed ideo dicuntur mali pp malitias hominũ, quæ in eis committunt, ſerena blandimenta dierũ & aeris ad morẽ terrenæ delectationis ſeruire cogentiũ, ſm B Gregorium iuxta ẽt verbũ Domini. Redimentes tempus, qm̃ dies mali ſunt. not. extra de ſi. mo. dilectus 2.

n ¶ Mundum.] ideſt homines in mundo exiſtẽtes, vt dixi ſup. proxim. iuxta illud: Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini.

o ¶ Iugiter.] ideſt aſſidue vel frequenter

p ¶ Prolabi.] humana.n. natura quodam modo labitur ad delicta, in corpore authen. de mona. §. ſi quis igitur. circa fin. coll. 5. & oĩs ætas ab adoleſcentia prona eſt ad malam.12.q 1.omnis ætas.

q ¶ Aſſueta.] hoc dicit, quia aſſuetudo in malum periculoſa multum eſt, cum non ſit adeo veniale peccatum, quin per aſſiduitatem tranſeat in mortale 1 ſecundum Auguſtinum 25.diſt.§. nunc autem, de conſec.diſt.5.ca.nullus, & arg.C de epiſc audi. nemo, vnde aſſueti hominis vita in malum, difficilis dicitur ad mutandum, in corpore auth.de mona.§ ſancimus. coll.1.iuxta illud: De difficili continentiam ſeruat, qui ſe illicito concubitu maculare non metuit.33.di. §.quid ergo de pellice.

r ¶ Paſſim.] ideſt, indifferenter vel indiſtincte, ſimile C de iur.& fac.ign l.ne paſſim.ff.de. quæſtio.l.1. §.cũ quis latrones.

s ¶ Cumulum ſuperaddi.] [a] talis cumulus pœnæ cumulum facit ſuperaddi ff.de pœn.l.relegatæ.

t ¶ Qui aliàs.] ſcilicet malis non immiſti.

u ¶ Delinquere.] de bonis dicitur.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

De malis vero dicitur:

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.ff.de iuſtit. & iure.l.1.cum ibi not.

x ¶ Cum peruerſis admiſſi.] ex hoc Propheta clamat:

Hic potes videre tractatum D. Boeri. de ſeditioſis ciuib. Et ego addo, ꝙ iſti hic expreſſi, qui rebellauerunt cõ iſtũ vicerectorem poſitum à Papa, cõ quem cõmittitur crimẽ læſæ maieſtatis.c.in primis, in fin.2.q.1. inciderũt in illud crimen. Bar. in l. hoſtes. ff. de c.& poſtl.re.Cynus in l. ſi non cõuitij.q.4. C. d̃ iniurijs, neq; iſti quib. facta fuerunt oĩa in contẽptum Papæ, poſſunt iniuriã remittere, arg. not.ibi p Cynum. Font.

1 Vid̃ omnino beatũ Th.2.2. q.88.ar.4, ex quo, intelligas qualiter peccatũ veniale poſſit fieri mortale.

Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso puerteris, ad hoc 28. q. 1. c. sæpe malorum. ff de act. empt. & ven. l. Iulianus.

peruersis admisti, concurrere cum illis in illicitis habeant[a], & in apertam malitiam prosilire. Est enim compescenda malorum audacia, vt saltem pœnæ formidine[b] retrahantur à noxijs, sicque boni sectando virtutem meliores effecti[c] non cogantur[d] cum illis perire. ¶ Sane[e] vulgaris[f] famæ notorium[g] publicat, & longe lateque ipsa iniuriosa transgressus euidentia manifestat[h], quòd nõnulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis & Romanæ Ecclesiæ subiecta[i], nedum olim temporibus diuersorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus[k] fidelitatis[l] egressi[m] declinauerunt ad infidelitatis reprobæ[n] deuiũ[o], sed in diebus non longe[p] præteritis contra nos & Ecclesiam eandem, & dilectum filium Ameliũ præpositũ Bellimontis capellanum nostrum prouinciæ memoratæ rectorẽ ceruicẽ rebellionis erigere[q] præsumpserũt, & in quosdam officiales & familiares suos[r] crudeliter sæuientes[s], post graues illatas iniurias & reprobas[t] contumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum violenta prædatione subtracta[u], eos cruentæ[x] mortis supplicijs in ore[y] gladij tradiderunt: inter[z] quos pars dicitur fuisse non[a] modica cui mens sanior inerat[b] & tantæ temeritatis excessus non[c] leuiter displicebat, sed habuerunt vel[d] inuiti furori confusæ multitudinis cedere[e], dum illius[f] nequiuerunt conatibus obuiare[g].

¶ Nos[h] igitur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi[i] vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi[k], ac boni persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum[l] claudicare perfidiam, remedijs quibus[m] possumus præcauere volentes, & animarum suarum saluti[n], dictæque prouinciæ pacifico[o] statui paternis[p] affectibus prospicere cupientes: de fratrum no-

a ¶ Habeant.] opportunitatem ad malum promptam uidentes, quæ frequenter hominem peccare facit, ex de eo q cogn. cõsang. vxoris suæ. c. veniens.

b ¶ Pęnæ formidine.] mali. n. metu pęnæ frequenter fiunt boni. ff. de iust & iur l. 1. C. de emẽda. propin. l. 1. extra de vi. & hon. cler. c. vt clericorum.

c ¶ Effecti.] crescit. n. homo de virtute in virtutẽ, de pænt. dist. 2. c. cum sanctam.

d ¶ Non cogantur.] indirecte vel causatiue ex cõmistionis malorũ cõtagione, extra de sta. reg. c. ea q. ff. de act. emp. l. Iulianus.

e ¶ Sane.] Scđa pars.

f ¶ Vulgaris.] i. in vulgo exortæ. simile ff. de fur. l. vulgare.

g ¶ Notorium publicat.] i publicum reddit: sic quod nulla potest tergiuersatiõe celari. de cohabi. cle. & mul c. tua.

h ¶ Manifestat.] & sic est tale, de quo facto negatio non valeret prodesse. ff de tribu. act. l. q in hæred. §. pe C. de pœ. l. qui sententiam, & per hoc q dicit, longe, inducit psumptio scientiæ talis facti inde pximo existentis, extra de psumpt. quanto, & c. quosdam.

i ¶ Subiecta.] nedum in spiritualib. immo & in temporalibus.

K ¶ Gressus.] s. directos. Vel expone, gressus. i. terminos.

l ¶ Fidelitatis.] ad quam seruandam erant adstricti.

m ¶ Egressi.] idest, transgressi transgrediẽtes terminos fidelitatis, quos posuerant ipsi vel parentes eorum, contra dictũ Prophetæ, Prouer 22. 24. q. 3. c. transferunt, extra de sepultu. ca. 1. vbi de hoc.

n ¶ Reprobæ.] cum etiam hosti fides seruanda sit. ff. de leg. l. vlt.

o ¶ Deuium.] in malum sonat hoc verbum sicut alibi. extra de præsumpt. c tertio loco.

p ¶ Non longe.] quasi dicat, sed de proximo.

q ¶ Erigere præsumpserunt.] pp hoc dicuntur ad infidelitatis deuium deuiasse, in lib feud. qui mo feud. ami. c. si capitanei, quę fuit prima causa bñficij amittendi. § porro, & arg. C. de inoffic testa. l. liberi.

r ¶ Suos.] scilicet dicti rectoris.

s ¶ Sæuientes.] idest seueri & impij existentes, simile ff. de ijs qui sunt sui uel alie. iur. l. 1. sol. mat. l. si constante. §. qui maritus.

t ¶ Reprobrosas.] idest, opprobriosas & vituperosas.

u ¶ Subtracta.] i. furata: per quod denotatur q violentus deprædator furtum cõmittit: nullus enim improbrior fur est, quàm qui vi rapit. Insti. vi bono. rapt. in princ. ff. eod. tit. l. 1. 1

x ¶ Cruentæ.] idest, crudelis.

y ¶ In ore gladij tradiderunt.] i. cum gladio eos interfecerunt.

z ¶ Inter quos.] scilicet ipsos morti tradentes.

a ¶ Non modica.] quasi dicat, imo magna.

b ¶ Inerat.] simulando eos interficere.

c ¶ Nõ leuiter.] quasi dicat, imo grauiter.

d ¶. Vel.] pro saltem ponitur.

e ¶ Cedere.] i locum dare non resistendo.

f ¶ Illius.] s confusæ multitudinis.

g ¶ Obuiare.] frequẽter. n tumultus populi de facili sedari non põt. ff. ad leg. Corne. de sica. l. qui cædem.

h ¶ Nos igitur.] Tertia pars.

i ¶ Territi.] simile ff. de pœn. l. capitaliũ. §. famosos. C. ad legem Iul. repet l. 1. 38. quæstio. 5. non frustra.

K ¶ Relabi.] pœna enim semel tolerata quem emendatum facit, cum de se sit ad emendationem hominum introducta. ff. de pœn. l si pœnam.

l ¶ Illorum.] malefactorum, quibus admisti sunt.

m ¶ Quibus possumus.] hoc dicit quia malas voluntates hominum ad plenum cohibere non possumus. 31. q. 1. hac ratione: cum multæ viæ pateant hominibus ad malitiam. in corpore authent. de nupt. §. minores, vt hi qui obse. habere perhibent §. 1. coll. 6.

n ¶ Saluti.] ad quorum salutem anhelat princeps Ecclesiæ, vt hic vides.

o ¶ Pacifico statui.] ad hoc anhelare debet quicunque præsidens, vt placatam & quietam teneat prouinciam, quam regit, quod non difficile obtinebit si solicite agat, vt malis hominibus prouincia careat. ff. de offi. præsi l. congruit. in corpore auth. de armis. circa prin de quæsto. in prin. col. 6. extra de re. iudi. ad Apostolicæ lib. 6.

p ¶ Paternis affectibus.] sicut enim pater pro liberis consilium capere consueuit. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea. §. 1. sic præsidens pro subditis, paternam eis prouidentiam exhibendo, in corpore authent. de mand. prin. §. quod si delinquentes, in fin. coll. 4.

Addeq ex hoc solo meriti sunt pœnam capitalem l. pen. ff. ad leg. Iul. de vi publi. in hoc ẽt commiserunt crimen capitale, q dictos officiales p(ro)pria authoritate detinuerunt captiuos. l. 1. C. de car. pri. Item isti congregãdo se armatos commiserunt crimẽ læsæ maiestatis. l. 3. circa mediũ. ff ad legẽ Iul. maiest. cuius pœna habetur C. illo titulo. l. quisquis. Fonta.

Pęna est ad emẽdationẽ introducta.

Volũtates malæ cohiberi non possunt.

a ¶ Hac

strorum consilio hac [a] in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa, vel aliunde in eam prouinciam moram [b] trahens clericus vel laicus famę suæ prodigus [c] (ipsius Ecclesię calcata [d] reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit [e], quòd rectorem seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus [f] & temporalibus auctoritate Apostolica prȩfuerint, vel ipsorum aliquem; aut eorum vel alicuius ipsorũ vicarium [g] aut iudicem vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium aut locum tenentem eiusdem [h] (quod absit) occiderit [i], aut ad offendẽdum illum vel [k] illos insecutus [l] extiterit, ceperit [m], captiuauerit, [n] detinuerit [o], percusserit [p], aut etiam vulnerauerit [q] aut ipsorum aliquid uel aliàs in locũ ubi morã traxerint insultũ [r] fecerit,

a ¶ Hac in perpetuum.] ex hic verbis pater, ꝙ ista cõstitutio generale ius inducit: hoc est enim enim de signis per quæ discernitur constitutio generalis. C. de legi. l. 4.

b ¶ Moram trahens.] per hęc verba vr ꝙ pœnę infra positæ non extendantur nisi ad de prouincia existentes, vel saltem immorantes: & sic si vnus viator vel aduena committeret ibidem contra hanc decre. pęnas infra positas non incurreret Tũ quia in illis hæc constitutio in multis pęnalis non loquitur, vnde durum videretur ad nõ expressos eam extendere. ff. de sepul. vio. l. 3. § non perpetua. de relig l. atsi quis. §. & generaliter. 32. q. 2. §. in hoc extra de elect. statutum. lib. 6. Tum quia aliàs viderentur ista verba, moram trahẽs per modũ limitationis posita, nihil operari, & esse sine effectu, contra iura, 29 dist. si Romano rũ. extra de priuil si Papa. lib. 6, ff. de cõtrahen. empt. l. si debitor. §. verisimile. c. de trit. vi. & oleo leg. l. cũ certus. Tum quia hic de pęnis infligendis agitur, in quibus non sunt habenę laxandæ. ff. de pęn. l. interprætatione. per ea q̃ dixi in c. sancta Romana §. episcopos.

c ¶ Prodigus.] simile extra de accus. c. prælatorum.

d ¶ Calcata reuerentia] quantum est in illis. simile huic C. de vesti. olo. & de au. l. temperent. lib. 11. Et sic colliges dehonestari Ecclesiam vel dominum temporalem in personis officialium suorum, cum Ecclesiã vel suum dominũ rẽpsentent. arg. 94. dist. c. vlt. & 24. dist. c. 1. ex de offi. vic. c. Romana. C. vbi & apud quẽ in int. rest. postu. l. 3. C. de iudi. l. vlt. iuxta illud: Dominũ crucifigunt, qui eũ in suis sacerdotibus ꝑsequunt. 3. q. 1. c. nulli. & ecclesia pati dr in eis tanquã ministris suis. arg. ff. man. in prin. & de manu. vin l. pater de do. cau. mor l. si filiofa. & tãquã in illis qui suo effectui sunt subiecti ff. de iniur. l. 1 § oẽm. inst eo. tit § patit.

Sacerdotum per secutores Domini sunt crucifixores

e ¶ Irrepserit.] idest prosilierit, vel proruperit simile. C. de epis. & cler. l. si quis in hoc genus extra de pę. nis. c. felicis. lib. 6.

f ¶ In spiritualibus & temporalibus.] non videt ergo incurrere pęnas inferius annotatas, qui vicarium in spiritualibus tantum offendit, cũ hic textus videatur exposcere ꝙ sit vicarius in vtrisque. contrariũ nõ improbabiliter potest dici, cum offendens vicarium vel iudicem aut thesaurarium vel eius locum tenentem ad pecuniæ tantum receptionem institutum, ipsas incurrat, & tamen in neutro ex illis exposcitur, ꝙ hæc duo concurrant: sed ideo dicit de rectore in spiritualibus & tẽporalibus: quia frequẽtius accidit ꝙ simul ad hęc duo constituatur quàm ad alterum tantũ: idẽ tamen si ad vtrumque. arg. ff. de leg l nam. ad ea.

g ¶ Vicarium.] si sit vnus; vicarios, si sint plures. & idem dicas de iudicẽ locum tenente.

h ¶ Eiusdẽ.] scilicet thesaurarij, vt sic ad proxima fiat relatio arg. ff. de iurisd. omn. iud. l. si ide. Vnde p hoc vr ꝙ offendens locumtenentẽ iudicis vel vicarij, nõ incurrat pęnas sequentes, cum de hoc nihil statuatur sed hoc est ideo quia cũ supponatur vicariũ vel iudicẽ esse ꝑ ipsum rectorẽ cõstitutũ, & sic fore per ipsũ delegatũ, ille non põt locũtenẽtẽ saltẽ generalẽ habere, cum delegatus ab alio quã à principe nõ possit saltem vniuersaliter committere vices suas, licet vnã causam singulariter subdelegare possit. C. de iud. l. à iudice. extra de appel. cũ causam ff. q̃s & à quo appel. l. 1. § thesaurius & supponitur esse ipsius rectoris, nec per ipsum constitutus, sed dicitur thesaurarius ipsius prouinciæ sicut & rector, quasi per hoc innuat, ꝙ quilibet ex eis à principe fit ad certum officium cõstitutus, vt sic quilibet eorum suum vicarium vel locum tenentẽ habere possit.

i ¶ Occiderit.] intellige qualitercunque dolose tñ, cum not. distinguat, & arg. C. de malefi. & mathema. l. 1. Et enumerat decem & septẽ modos offensæ vel culpæ, & ex vnoquoque quis incurrit pœnas. ĩ. sequẽtes, & hic est pri.

k ¶ Vel illos.] supra nominatos.

l ¶ Insecutus.] Secũdus modus: sola ergo insecutio causa ostendendi facta, facit quem incurrere pęnas infra positas, quasi mala præsumpta voluntas ex facti qualitate ꝓ facto habeatur. ff. ad leg. Corn. de sic. l 1. & l. diuus C. eod. tit. l. si quis cum telo. de pæn. dist. c si quis cum telo. simile huic. C ad leg. Iul. maie. l. quisquis. de pęnis. c. felicis. lib. 6.

m ¶ Ceperit.] Tertius modus. & dic ceperit, scilicet in persona: secus enim si eius bona. argu. eorum quæ not Inn. de sent. excõ. monachi. sumitur aliter uerbũ, capere ff. de uerb. sig l. aliud est capere. & l. cepisse.

n ¶ Captiuauerit.] Quartus modus. & multifarie potest intelligi istud uerbum, puta si ipsos uel alterũ de ipsis in manib. hostium tradiderit: tunc. n. traditus ꝓprie captiuus dr, intantũ ꝙ seruus hostiũ efficitur. In sti de re. diui § itẽ ea. ff. de capt. & postl. reuer. l. postliminij. & l hostes. & de tali captiuãte põt infallibiter intelligi textus iste. Alio modo potest dici captiuauerit, puta tamquã seruũ suum aliquẽ de ipsis inuitũ detinendo: nam non multum a specie seruorum differunt, quib non datur libertas egrediẽdi. ff. de lib. ho. exhib l. 2. de cond. & demon. l. Titio. §. 2. uel dic, captiuauerit, idest captum in custodia publica uel in uinculis qualitercunq; induxerit ff. ex qui. cau. maior. l. succurritur & arg ext de sent. excom. c. nuper.

Serui efficiuntur captiuitate.

o ¶ Detinuerit.] Quintus modus. & dic, detinuerit qualitercunq; inuitum: volenti. n. non fit iniuria. C. trãsa. l cum donationis ff. de iniu l. 2. §. usque adeo. de reg. iur. l nemo uidetur fraudare. & intellige, detinuerit. etiam absq, alia corporis læsione, ut differat a uerbis quæ sequuntur. & arg de sen. excom c. nuper.

Iniuria non fit volenti.

p ¶ Percusserit.] Sextus modus. & hoc uerbũ manus iniectionem denotat. argu. ff. de iniur. l. 1. §. iniuriam. & l. lex Corn. in prin. & §. 1. absque ulla corporis contaminatione, ut differat a uerbo sequenti. & argu de sent. excom. c. nuper.

q ¶ Vulnerauerit.] Septimus modus.

r ¶ Insultum fecerit.] Octauus modus. & dic, fecerit cum multitudine secum coadunata ad hoc faciendũ. arg. ad hoc. ff. ui bo. rap. l. 2. in prin. §. homines, & l. prętor. §. hoc dictum. & hoc si loquaris de insultu, qui fieret in ꝑsonã alicuius ꝑdictorũ: sed si intelligas de ĩsultu, q̃ fieret cõtra locũ, puta castrũ, ciuitatẽ uel uillam, nisi tales moram traherent, tunc non uideretur proprie insultus fieri cum paucis. argu. ad hoc ff.

quod

quod met.cau.l.nõ eſt veriſimile.& dicto §.hoc edictũ niſi ex facti qualitate aliter foret arbitrandũ, puta ſi qs p ſe ſolũ vel paucis coadunatis inſultũ faceret talem, qui totũ locũ & habitãtes in eo terrere poſſet, puta ignẽ imponendo, vel flumen ad occupandũ locũ diuertendo. arg. ff.ex quib. cau. ma. l. metus.de in c.rui nau.l. ne piſcatores. per hoc autẽ quod dicit, inſultum fecerit in ipſorum aliquẽ, vel locum. &c dicas pœnas infra poſitas locum nõ habere contra inſultum vel rixam faciẽtẽ in aliquos habitantes locum, non tamen familiares prædictorũ: quia hoc nõ videt̃ fieri in aliquã dehoneſtationem Eccleſiæ, vel ſuorum officalium, & per ea q̃ dixi ſupra in glo. per hæc verba.

ſequentes per hunc textum, & per ea quæ dixi ſupra in gl.per hæc verba.& in gl.octauus modus.

aut ipſum vel ipſos obſederit [a], ſiue de ſuo regimine vel officio forſan expulerit [b], vel fugauerit [c], vel [d] ſocius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis [e] aliquibus ſpoliauerit [f], vel prouinciæ ſupradictæ alicuius ciuitatis, caſtri, vel loci de prouincia ipſa populum, cõmunitatem vel vniuerſitatem, aut aliquos ex eis vel quoſuis alios de prouincia ipſa directe vel indirecte [g] contra nos & prefatam Eccleſiam ſeu rectores, officiales, & locumtenẽtes prædictos, vel ipſorum [h] aliquem ad ſeditionem quomodolibet excitabit [i], ac rebellionem [k] ſeu conſpirationem [l] per ſe, vel per [m] alium ſeu alios facere vel procurare præſumpſerit, vel ad ea [n] ſiue ipſorum aliquod dederit [o] auxilium [p], conſilium, vel fauorem [q], directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuſcunque cõditionis [r], ordinis, dignitatis aut ſtatus, eccleſiaſtici vel mundani [s] fuerit, etiam ſi patriarchali, vel archiepiſcopali ſeu epiſcopali, vel ſuperiori [t] præfulgeat dignitate, perpetuo [u] ſit infamis [x]: vt nec ad teſtimonium vel alios actus legiti-

Obſidiat⁹ triplex eſt mod⁹.

a ¶ Obſederit. Nonus modus. & expone, id eſt ipſum, vel ipſos ſuo aliquo modo cuſtodię tenuerit, ſic ꝙ eis liber non pateat egreſſus, vt ſi in aliquo fortalitio vel caſtro exiſtẽtes circũdãtes exercitu, vel in multudine armatorũ arg. ff. ex qb. c.ma.l. ſuccurritur.& l.in ea.& l.necnõ.§.1.& ſuper hoc videre poteſt quæ not.per Inn.& Hoſti.de ſenten.excõ.nuper Alius modus obſidiatus in iure reperitur, puta cũ per hoſtes populo Romano, vel per ipſum hoſtibus p̃ſtantur obſides pro pace ineunda, vel ſecundũ Ioannẽ proinita conſeruanda.ff.ad leg. Iul maie.l.1.de qbus legit̃ ꝙ nõ poſſunt facere teſtamenta.ff. de teſta.l. obſides.bona q̃ interim acquirunt, fiſco applicant̃.ff. de iure fiſci.l.diuus.Alius [1] autem eſt modus obſidiatus, in vulgari vocatus, obſtagium, cũ quis pro ſe vel alio promittit, vel iurat non exire certũ locũ vel territoriũ, niſi ſoluto debito vel attento promiſſo. dicta l.nec non.§.1.extra de iureiur.c.ex reſcripto. de arbi. expoſita 23.q.vlt.cap.vt pridem.

1 De iſto vide do. Mõtolo. niũ, ĩ ver. obſes. in prõptuario ſuo diuini & humani iuris. Fõ.

b ¶ Expulerit.] Decimus modus, & expone.expulerit per vim expulſiuam, in qua nulla eſt voluntas.

c ¶ Fugauerit.] ideſt, ipſos vel ipſum fugando ſeu proſequẽdo ad dimittenda officia compulerit. & eſt vndecimus modus.

d ¶ Vel ſocius fuerit.] Duodecimus modus:& intellige, ſocius fuerit in ipſo maleficio. & hoc denotati verbũ, facientis, quod ſequitur: ſecus autem dicas ſi aliquis eſſet ſocius illius, qui talia faceret, cui in hoc aſſenſum uon præberet.argum.de ſent. excom. cap.ſi concubinæ.C.de teſti.l.qui liberi.

e ¶ Bonis aliquibus.] videtur intelligendũ de quantiſcunque & qualibuſcunque bonis, cũ indefinite loquatur.arg.de priuil.quia circa

f ¶ Spoliauerit.] priuando illos talium bonorum poſſeſſione: hoc enim denotat ſignificatio huius verbi, & eſt decimuſtertius modus.

g ¶ Vel indirecte.] quaſi dicat per ſe vel per alium expreſſe vel tacite vel ſubdole.

h ¶ Ipſorum aliquem.] ex ſeditione igitur incitata cõtra aliũ quàm contra Papam vel Eccleſiam Romanam vel aliquem de prædictis, non incurreret pęnas

i ¶ Excitabit.decimusquartus modus. & talem ſeditionem excitandi in populo quandoque pęna capitalis ſecundum legem imponitur, vel minor quandoq, ff. de pœnis l.ſi qs aliquid. §. fautores. & l. capitalium. §. ſolent.C.de ſedi. l.1.& 2. quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maieſtatis. ff. ad leg Iul.maieſta.l.1.

Seditioſi qua pęna ſunt puniendi.

k ¶ Rebellionẽ.] facere vel procurare p̃ſumpſerit, quod eſt infra. & intellige in dicta prouincia vel caſtris eiuſdem, vt ſupra. Et hic poteſt denotari decimusquintus modus.

l ¶ Cõſpirationem.] Decimusſextus modus, & hic cõſpiratio in malã partẽ ſumitur & 11.q.1.conſpirationib. & extra de teſti.cogen.c. vlt. aliquando ſumitur in bonã.vt dixi in c.ſancta Romana. ſup verbo, conuenticulas. & probat̃ C.de pœn. l.q ſententiam.de profeſ. & medi. l. magiſtros. & l.nota.lib 10.

Conſpiratio in bonã & in malã partem ſumitur.

m ¶ Per alium.] in maleficijs enim nõ refert an per ſe vel per alium qs faciat.ff.de vi & vi arm.l.1.§.deieciſſe.de iniur.nõ ſolum.§.ſi mandato.& §.Proculus.extra de reſti.ſpol.cũ ad ſedem.de ſent.excom.c.mulieres.de homic.c.is q lib.6.cum ſimilibus.

n ¶ Vel ad ea.] ad omnia ſupradicta videtur referendũ quod hic dicitur.arg.ff.de legi.l. talis ſcriptura.extra de appel.c.ſecundo requiris.

o ¶ Dederit.] Decimusſeptimus modus.

p ¶ Auxilium.] qualiter videatur quis opem.vel auxilium vel conſilium præſtare, colligitur.inſti de obli.q ex deli.naſ §.ope.ff de fur.l.in furti §.ope.& §.conſilium.& l.ſi pignore §.qui ferramenta.

q ¶ Fauorem.] ſed qualiter fauorem quis præſtare videatur in talibus vel ſimilibus, vide quod not.Gul. de hæret.c.quicunque.§.i.lib.6.

r ¶ Conditionis.] ideſt qualitatis. ſimile ff. de vſufr. l.ſed & ſi quid §.1.not. extra de cleri. non reſid.quia nonnulli.

s ¶ Mundani.] cum prędixerit cuiuſcunque, cõprehendere videtur comitem vel etiam regem. & arg.ad hoc in c.ſi fratrum.§.quia igitur.

t ¶ Superiori.] hic recita quod dixi in c.ſi fratrum.§. quia igitur.

u ¶ Perpetuo.] enumeratis decem & ſeptẽ modis, enumerat decem & octo pęnas, quas omnes incurrit quis ex vnoquoque de prædictis modis.

x ¶ Infamis.] Prima pęna. Et dic infamis infamia iuris, cuius infamiæ pœna multos effectus pęnales inducit.repellit enim quẽ à teſtimonio, vt ſequitur. & in corpore authẽ.de teſti.l 3.& l.ob carmẽ.extra de pba. licet.Itẽ à dignitate.C.de infa.lib.12.extra de exceſ. p̃l inter dilectos.de reg iur.infamibus.li.6.2.Itẽ à patrocinando. ff. de poſtul l.1.§.remouetur.Item ab actib.legitimis, vt ſeqt̃.& extra de teſti. licet ex quadã.Nonnullos ẽt alios effectus inducit iuris infamia, quos

2 Vide q ibi notaui, & ibi dicit Alber. ꝙ excõicatus eſt priuatus actib legitimis c. pia. de excep. & iõ nõ promouet̃ ad doctoratũ, cũ illa ſit dignitas cũ adminiſtratione.authen. habita. ne fil. p pat. §. illud. in prœmio Digeſtorum Fonta.

quos curiosus lector per se poterit inuenire.

a ¶ Legitimos] non uidetur intelligẽdum hic de omnib. actibus, q̃ à lege sunt inducti, quia sic ab oĩ contractu & cõmercio & extremæ uolũtatis cõfectione, & quocũque officio ẽt oneroso repelleretur infamis: sed forte uerum non est 1. argum. insti de excep. §. ult C. de decu. l. si quis procurationem. lib. 10. so. dist c. accedens. cum ibi not. sed intelligi potest de actibus pro quadam prærogatiua honoris inductis. argum. ff. de decurioni. l. eos.

1 Benedi cit. adde not. in c. tuam. de ætate & quali. ca. & infames. 3. q. 7. Font.

b ¶ Intestabilis.] acti ne & passiue, ut sequitur. Et est secunda pœna.

c ¶ Factionem.] in hoc efficitur intestabilis actiue.

d ¶ Vocetur] & in hoc efficitur intestabilis passiue. simile C. de hæret. attendentes. extra de hæret. ex communnicam°. §. credentes. de pœn. c feli cis. li. 6. sicut alibi est uidere, q̃d aliquis efficit̃ inteligibilis acti ue & passiue. extra de consec. cum dilectus.

e ¶ Nullus ei.] Tertia pœna cui concordant iura, scilicet proxi. alleg.

f ¶ Aliis respondere] hoc ideo ne ex sua malitia cõmodum consequat̃. extra de iudi. intelleximus. non enim immunitatem pœna præstare dẽt. ff. de interd. & releg l. relegatorum. §. vlt.

g ¶ Nec quæuis causa] Quarta pœna, & sic erit priuatus omni iurisdõnis exercitio in causis. simile reperitur in iuribus supra proxi alleg. in glo. & in hoc.

Pęna immunitatẽ nõ pstat.

h ¶ Nec ualeant] Quinta pœna.

i ¶ Sententiæ] si de facto eas tulerit.

k ¶ Vel processus] indistincte loquit̃: quare dẽt intelligi de quibuscunque processibus tam iudicialibus, q̃ inquisitorijs: & quæ dicantur esse de processu, colligitur extra de proba. c. quoniam contra falsam. & sic cũ citatio sit de processu ut ibi: sua citatio aliquem nõ arctabit arg extra de elect. c. bonæ 2. iũcto c. ad audiẽtiam de cõsue. ff. de iurisd. om. iud. l. ult. iũcta l. 2. si q̃s in ius uoc non ierit. cum ibi no. & extra de accusa. ueniens. & per Inn. de dila. c. pręterea.

Citatio ẽ d pcessu

l ¶ Nullus ei] Sexta pœna.

m ¶ Quacumque causa] criminali uel ciuili.

n ¶ Pręsumat] & ita subtrahit̃ sibi communio patrocinij, sicut & interdicto uel excommunicato communio Christiani. extra de usur. post miserabilẽ. 11. q 3 c. cum excommunicato. cum similibus.

o ¶ Nec ipse] Septima pęna.

p ¶ Ad patrocinãdum] idest, aduocationis officium præstandum. arg. ff. de postula. l. 1. §. postulare.

q ¶ Admittat̃] subaudi ẽt si spõte uel gratis patrocinari uellet, sicut de alio infami dr̃. ff. de postu. l 3. §. remouet. & arg. insti. de excusa. tu. §. idem rescripserunt.

r ¶ Instrumenta] Octaua pœna.

s ¶ Exerceat] scilicet post tales offensas, uel aliquam de ipsis commissam.

t ¶ Firmitatem] hoc intellige de confectis postquam talia commisit: cõfecta autem ante bene ualerent, sic põt intelligi ꝑ no. in corpore auth de tabel. §. nũc tñ. coll. 4. & p Inn. de hære. c. fraternitatis. & arg ff de of. præto. l. Barbarius. ff. de iti. actuq; priua. l. nec n. C de admini. tu. l. sancimus. de reg. iur. factum legitime. lib. 6. quia aliàs puniret̃ ille ad cuius cõmodum facta fuerant instrumenta illius odio, contra legem, si q̃s in suo. C. de inoffic. testa.

timos [a] admittatur: Sit intestabilis [b], ut nec testandi liberam habeat factionem [c], uel ad alicuius bona ex testamento uel ab intestato uocetur [d]: Nullus [e] ei super quocunque negotio respondere, sed ipse alijs respondere [f] teneatur: Nec [g] quæuis causæ ad audientiam perferantur illius: Nec [h] ualeant eius sententiæ [i] uel [k] processus: Nullus [l] ei in quacunque [m] causa uel negotio patrocinium præstare pręsumat [n]: Nec [o] ipse ad [p] patrocinandum aliis admittatur [q]: instrumenta [r] confecta per eum, si forte officium tabellionatus exerceat [s], nullam habeant firmitatem [t]: sed potius cum auctore damnato damnentur [u]: Dignitatibus [x], officiis & beneficiis ecclesiasticis uel mundanis [y], quæ obtinet, [z] quæcunque sint & quocunque nomine censeantur [a], sit eo ipso [b] priuatus, ac [c] inhabilis & indignus ad ea [d] & quęlibet [e] alia in posterum obtinenda: Filij [f] eius ad nullos honores ecclesiasticos uel mundanos, ad nullas dignitates uel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet [g] admittantur: Liber--

u ¶ Damnentur] simile extra de hære. c. fraternitatis.

x ¶ Dignitatibus.] Nona pœna.

y ¶ Mundanis.] Nota principẽ Ecclesiæ priuare posse ex causa nedũ clericũ, imo & laicum, nõ tãtum a beneficio & officio ecclesiastico, immo ẽt temporali & mundano nec mirum: q̃a & libertate, quæ est de iure naturali. ff. de iust. & iu. l. manumissiones. inst. de iure p̃sona. §. 1. priuat eum q̃nque extra de Iudę. c. ita quorũdam & c. ad liberandam. 15. q. vlt. ca. cum multæ Et si quæras quomodo hoc fieri põt, cum iura naturalia sint de se immutabilia. inst. de iure natura. §. sed & naturalia. nec ea quæ competũt de iure naturali, uidentur posse tolli ẽt p principẽ. extra de re iu. pastoralis. § cæterum. cle. 5 & arg. ff. de pœ. l. q̃dam sunt. & no. C. de preci. impe. offe. l. quotiẽs. & per no. extra de consti. c. quę in ecclesiarum. & de immu. eccle. ca. quia pleriq; Rñdeo q̃ ius naturale in se totale immutabile est, & semper æquũ & iustũ remanet: sed in particulari ea quæ de iure naturali cõpetunt: ex causa, puta ex delicto summoueri possunt. sic notat̃. C. si contra ius uel utili. pub. l. ult. vnde & libertas, licet de iure sit naturali, tolli põt ẽt p pactũ: puta si maior xx. annis ad p̃tium participandum patiat̃ se uendi tanquã seruum alicui credenti ipsum seruum ff de sta ho. l. & seruorum §. serui. insti. de iure perso. § serui & in eis not.

Libertas à Papa p̃t auferri.

z ¶ Obtinet] scilicet de præsenti.

a ¶ Censeantur] non curatur ergo si sint simplicia beneficia, curata uel non curata.

b ¶ Eo ipso] & sic non erit sententia hominis priuatoria necessaria. Simile de elect. quam sit. de hæret. cum secundum leges. in corpore auth. de rap mul. §. fi. coll. 9. cum similibus.

c ¶ Ac inhabilis. Decima pœna.

d ¶ Ad ea] scilicet prius habita, quibus eoipso priuatus est.

e ¶ Quælibet alia] non dicit prioribus similibus, quare de omnib hẽt intelligi hæc inhabilitas. super quo uide quod dixi in decret. Execrabilis.

f ¶ Filij.] Vndecima pœna Sed an ista pœna extẽdet̃ ad nepotes? Dicas quòd non: cum de odio agatur. arg. ff. de testam. tu. l. quod si nepotes. de libe. & posthu. l. 2. & l. cum quidam. aliàs dic ut dixi in decre. execrabilis. in uerbo, filius.

g ¶ Quomodolibet]. s. quasi dicat siue patris delicto consenserit; siue non: si enim consensissent, tunc ex p̃prio delicto paterentur hanc pęnam, ut s̃ Sed summa v̇r iniquitas ꝑ filius innocens ex delicto patris pu-

tatibus [a] & etiam immunitatibus realibus [b] & perſonalibus, priuilegijs & indulgentijs quibuſcunque ſub quacunque forma verborum ab [c] Apoſtolica ſede conceſſis ex tunc [d] penitus careant: Vaſalli [e] & homines à iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenentur eidem, ſint penitus abſoluti [f]. Feuda [g] quoque, iura, honores ac officia & alia quæcumque bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ & alibi vbicumque à prędicta Romana [h] obtinent Ecclesia, ſint eo ipſo [i] penitus [k] confiſcata [l]: Aliis [m] vero feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ a quibuſcumque alijs [n] tenent eccleſiis, ſint eo ipſo [o] priuati: quę ſic ad eaſdem eccleſias libere [p] reuertantur, quòd de illis earum rectores pro ſua voluntate [q] diſponant [r]: mobilia [s] vero bona ipſius [t] concedimus fidelibus occupanda [u]. Illud [x] nihilominus adiicientes noſtræ huiuſmodi ſanctioni [y], vt ſic [z] delinquens excommu-

plius an oſſit ob atris cri mina ple cti, vide q̄ ego nota ui in c.nō dēt. de re gu. iur.& d' iſtis ſta tutis ꝙ pr̄ & filius teneātur pro ſe in uicē.Hip. in l.infās ff.de ſica rijs.Font.

niatur: cum ſcriptū ſit lege diuina: non portabit iniquitatē patris filius, nec ecōtra 1.q.4.c.1.& 2. Item lege humana canonica & ciuili ſcriptū eſt, peccata ſuos auctores, nō alienos tenere debere. C. de pę.l. ſancimus. ex tra de his q̄ fiūt à ma.par.ca.c.q̄ ſitū. Itē expreſsū vī, ꝙ crimen paternum vel pœna paterna nullam maculā filio infligit. ff.de pœ.l.crimen. Ad hoc dicas, ꝙ atrocitas delicti aliqn̄ pænam facit infligi aliis ob delicta parentum, vt hic, & extra de pęn.c. felicis C. ad leg. iul. maieſt.l.quiſquis. Sed per hoc adhuc non reſpondetur contrariis? Dicas ſic, ꝙ ideo filii puniuntur, quia in eis paterni criminis exēpla metuuntur, vt d l. quiſquis. Sed iſta ratione cōſiderata videtur, ꝙ ex quocunque publico crimine pęna paterna deberet filiū afficere, ſed hoc non eſt verum, vt in contrariis. Potes [1] igit̄ meo iudicio probabilius reſpondere, ꝙ hoc contingit non ut principaliter puniatur filius propter crimen patris, cum ſit innocens: ſed cum pater terreatur ob affectum paternum in pęna filij magis quàm in ſua, vel quàm ipſe filius. ff. ꝙ met.cau.l.iſti quidē. ad plus puniendum patrem nedum in ſeipſo, ſed & in filio, in certis criminibus ſic ſtatuitur: licet occaſionaliter filius puniatur, vt & pater arceatur à talibus criminib. committendis, cogitās de pęna nedum ſibi, ſed & ſuis filijs infligendis: Sic eſt videre de ſententia interdicti quę ob culpam domini temporalis fertur in ſubditos, vt nedum in ſe, ſed in ſubditis ad quos tenetur affici, ſentiat ſe punitum, & vt citius à tali culpa committēda propter hoc arceat̄, extra de offic deleg ſane quia. de ſpon non eſt. Reliqua dic ut no.1.q.3 in ſumma.& per Gar. extra de vſur.c.vſurarum lib.6.

1 Vide Alfonsū Caſtrū.lib.2. de iuſta hr̄ticorū punitione, c.10.& 11.

a ¶ Libertatibus.] Duodecima pęna

b ¶ Realibus.] ideſt rebus conceſſis.ff.de aqua quo.& æſti.l.1.§.permittitur.de cenſ.l.ætatem. §.reb. & tales libertates ſummouentur iſto caſu, licet aliàs duraturæ forent de ſui natura, etiam perſona extincta, ut in dictis iuribus, cum ſuis ſimilibus.

c ¶ Ab Apoſtolica ſede.] ſed pone ꝙ ab alia ſede tales libertates vel priuilegia fuiſſent iſti conceſſæ, videbūtur ne hic ſublatę? Videretur ꝙ non, vt in ſimili dixi ſup.in gl per hæc uerba. & in glo.octauus modus. niſi inquantum diceres tale fore priuatum omnib.honoribus, quos ab alijs eccleſijs obtinebat. infra in verſu, alijs vero.

d ¶ Extunc.] poſtquam ſcilicet aliquem de prædictis offenſæ modis commiſerit.

e ¶ Vaſalli.] Decimatertia pœna.

f ¶ Abſoluti.] concor.ad hoc.c.ſi fratrum.§.pen.& dic vt ibi dixi ad idē in lib.feu.tit.hic finit̄.lex.circa prin. 15.q.6.c.nos ſanctorum ubi de hoc.& extra de hęre.c. vlt. Et hic videre potes quæ not. Inno. & Hoſt.de dolo & contu.c.veritatis:

g ¶ Feuda.] Decimaquarta pæna.

h ¶ Romana obtinente eccleſia.] vel ab alijs, vt ſtatim ſequitur.

i ¶ Eoipſo.] .ſ. ꝙ aliquid de p̄miſſis commiſsū fuerit.

k ¶ Penitus.] ideſt, in totum.

l ¶ Confiſcata.] talis confiſcatio bonorū confiſcatorū dominiū transfert in fiſcū abſque aliqua traditione, vt & aliàs.ff.de publ.vecti. & cōmiſſis.l. cōmiſſa.ff.de inceſt.nup.l.cū ancillis.in corpore.auth. eo.ti.§.1.coll. 3.de rapt.mulier.§ vl. coll.9.extra de hæret. ca. cum ſecundum leges, cum ſimil. Quid autem de honorib. & officijs? dic quod ſint confiſcata, intellige de talibus honorib. & officijs, qui vel quæ ſecundum forte cōem vſum loquendi patrię iura patrimonialia cēſentur: ſi autem de illis honorib. & officijs intelligas, dices ipſa confiſcata, i. ad fiſcum eccleſiæ deuoluta, ut de illis in perſonis aliorum diſponere poſſit.arg.tex.ſeq.

m ¶ Alijs.] Decimaquinta pœna.

n ¶ Alijs.] .ſ. ab Eccleſia Romana, quæ dicuntur vniuerſalis eccleſiæ fore membra. 7.q.1. Nouatienus.

o ¶ Eoipſo priuati.] abſque alia hominis ſententia priuatoria, vt dixi ſupra in gl.& ſic non erit. & concordat ad hoc de elect.c.ubi maius § ipſos inſuper.& c.fundamenta §.quod ſi ſecus.de pęn.c.felicis.lib.6.& eod.tit.cap.in quibuſdam.

p ¶ Libere.] quaſi dicat, abſque aliqua cōtradictione illius de elect.ubi maius.§.ipſos inſuper.

q ¶ Voluntate.] quaſi dicat, illo etiam non vocato. arg.de præben.c.licet.

r ¶ Diſponant.] ſed hoc qualiter intelligas, poteritne talis de poſſeſſione taliū bonorū deiici per uiam executionis vel occupationis bonorum abſq; aliqua alia ſnīa declaratoria, ꝙ crimen fuerit per illum cōmiſsū? Dicas, ꝙ non.C.de iure fiſci.l.vlt.lib 10.extra de hære. c cum ſecundum leges. ſed talis ſententia declaratoria promulgata, non eſt ſnīa hominis neceſſaria priuatoria, vt prædixi: quia tunc ſtatim ſuccedit, & locum habet ſnīa iuris: & ſic intelligūtur iura dicentia quē incurrere ipſo facto bonorum confiſcationem de homic.pro humani.§ ult.li.6.& in iurib. allegatis.in gl. talis confiſcatio. Et ſi quæras quid ergo prodeſt quem ipſo iure fore priuatum prius bonorum ſuorum dominio? Reſpondeo propter fructus medio tempore perceptos, quos reſtituere compelletur. ff de his quib.ut indig l eum qui.& ita no.in corpore.auth. de inceſtu. nup.§.ſancimus.coll.3.

ſ ¶ Mobilia.] ſubaudi uel mouentia: quia de illis idē eſt iudicium. ff de uerb.ſig.l.mouentium.

t ¶ Ipſius.] .ſ. qui aliquid de præmiſſis commiſerit.

u ¶ Fidelib.occupāda.] nō ergo aliis, & ſic vides bona alicuius ob ſua demerita concedi per Eccleſiam alteri occupāda, cū & aliqn̄ nedū bonorū ſed & pſonæ talis occupatio concedatur.ext.de Iudæ.c.ita quorūdā. & ſtatim occupanti dn̄ium bonorū occupatorū acquirit vt aliàs. Inſti de rer.diu.§.itē ea quæ ab hoſtib.ff.de acqui.rerum dom l.naturalem.§.vlti cum ſimilib.

x ¶ Illud nihilominus.] Quarta pars.

y ¶ Sanctioni.] .i. pęnali conſtitutioni, quæ proprie ſanctio appellatur.not.3.diſt.in ſumma

z ¶ Sic delinquens.] .ſ. altero de modis ſup.expreſſis.

a ¶ Excom-

a ¶ Excommunicationis.] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur, de sententia excom. c. si quem, & est xvj. pœna.

h ¶ Vniuersitas.] hic dicas vt dixi in c. si fratrū. in verbo, ciuitatibus & not. extra de excess. præla. c. tanta.

Vniuersitas delinquere pt

c ¶ Quę deliquerit.] pōt ergo vniuersitas delinquere, vt hic, & de pœnis, si quis suadente. §. ciuitas. Clemens v. de pęnis. ca. felicis. §. vlt: lib 6. ff. quod met. cau. l. metum §. animaduertendum. licet non de facili. ff. de dolo. l. sed & si ex dolo. §. 1. in quibus de hoc: cū de facili non consentiant. ff. de lib. vniuer. l. 1. & de hoc not. de simo dilectus. per Ber. & Inno. & plenius per Hosti. & de sent excom. grauem, per Inno. & Host. post eum.

d ¶ Interdicto ecclesiastico.] xvij. pœna. Et signanter dicit̄ ecclesiastico, vt denotetur, quod quādoque subijcitur quis alij interdicto, puta quando sibi certū officiū vel ministerium interdicitur. ff. de pœnis. l. more. §. solet. & l. vlt. C. de postu. l. 1. ff. eo. tit. Imperator. quandoque interdicit̄ solus ingressus ecclesiæ extra de sent. excom. c. is qui. de priui. c. epōrum. li. 6. quandoq; vero interdicitur & ingressus alterius loci territorij vel districtus. ff. de interdi. & relig. l. relegatorū, §. dubitatum. & §. sequenti.

Interdictū quandoq; habet species.

† Quia in mortis articulo nulla est casuū reseruatio, vide concil. Trid. sessio. 14. c. 7. de casuū reseruatione.

e ¶ Ipso facto.] & sic est canon latæ sententiæ, non ferendæ. simile de pęnis, felicis. li. 6 cum similibus.

... nicationis [a] sententiæ, Vniuersitas [b] vero seu communitas, quæ deliquerit [c] in prædictis, eiusque territorium & districtus interdicto [d] ecclesiastico subiaceant ipso [e] facto: A qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio quàm à Romano [f] Pontifice possit absolutionis beneficium obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo [g] † constitutus. Per [h] hoc autem non adimimus sęcularibus Potestatibus [i] facultatem vtendi legibus [k] contra talem, quas aduersus sic [l] delinquentem catholici principes ediderunt [m]. Dignum etenim est, vt quos timor Dei à malo non reuocat, pęnarum [n] moles in eos exaggerata compescat [o]. Nulli &c. nostræ functionis & sanctionis insuper, &c. Datum Auinioñ. viij. calend. Septemb. anno tertio.

TITVLVS XIII.

f ¶ Romano Pōtifice.] subaudi vel alio per ipsum deputato. de senten. excom. ad eminentiam.

g ¶ Mortis articulo.] iste casus semper intelligitur exceptus. de senten. excom. non dubium.

h ¶ Per hoc autem.] Quinta pars. Et expone per hoc scilicet, ꝙ sic, vt sup puniri volumus taliter delinquētes.

i ¶ Potestatibus.] pro præsidentib iurisdictioni sumitur istud verbum vt in c. si fratrū, & c. Ecclesiæ Romanæ. ff. de ver. sig l. potestatis.

k ¶ Legibus.] id est, pœnis per leges inductis.

l ¶ Sic delinquentem.] scilicet vt supra pręmittitur in §. nos igitur.

m ¶ Ediderunt.] super hoc tu curiose lector considera singulos modos offensæ supra expressos, & cōtra eorū quemlibet pęnas in iure inductas iuxta facti varietatē reperies, & per hoc patet, ꝙ punitus per iudicem ecclesiasticum, adhuc pro eodem delicto puniri poterit per iudicem sęcularē: sic extra de pęn. c. felicis. §. per hoc quoque. 16. q. 1. c. placet. in fine. licet laicorū puni tio primo spectet hoc casu ad iudicē sæcularem. 14. q. 4. de presbyterorum, & not. 90. dist. c. placuit, in glo vl. 23. q. 5. c. sunt quidam. Sed hoc principi ecclesiæ sic disponere forte placuit ob horrorem criminis, & de bone tionē factā Ecclesię in personis vt sup. dixi in gl. quantum est in illis, vel quia tales satis puniti non erant, illæ pœnæ potuerunt superaddi, iuxta nota. extra de iud. c. at si clerici. in glos. penul. de hoc etiam dixi dicto ca. felicis.

† Index sæcularis punire pt iā punitū p iudicē ecclesiasticū. Et d hoc: articulo vide plene Antonij Gomezium Tomo 3. variar. resolut. c. 2. nu 40.

n ¶ Pœnarum moles.] id est multitudo, vel accumulatio.

o ¶ Compescat.] simile extra de vita & hone. cleri. vt clericorum C. de emēda. proprin. l. 1. Zenzeli.

De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ Taxatio gratiarum sedis Apostolicæ impetratarū tā cū clausulis consuetis, quā nō consuetis, hic cōtinetur. Et quot litteras, quotq; dictiones linea cōplecti debeat, declaratur, ad paupertatē respectus habetur: Cōtra trāsgressores pœna suspēsionis ab officio usque ad sex menses, & quādoq; priuationis imponitur, & ultra illam Abbreuiatoribus sententiā excommunicationis Papa comminatur.

CAP. VNIC.

Cum ad sacrosanctæ [p] Romanæ Ecclesiæ sinum [q] velut [r] ad matris vbera referta dulcedine [s], ac Romani Pontificis Christi vicarij successorisque [t] ...

Cum ad sacrosanctæ. ¶ Potes istam constitutionē diuidere in partes septem. In prima per modum cuiusdam harengæ seu præludij ratio constitutionis edendæ præmititur. In secunda ipsa constitutio super taxatione litterarum Apostolicarum consuetis clausulis concessarum subiungitur: ibi, [Qua de re, &c.] In tertia clausularum insolitarum in litteris appositarum certa taxatio cum moderamine tam pro scriptura quàm pro registro, quàm pro Abbreuiatoribus annectitur: ibi, [Si vero eisdem, &c.] In quarta litterarum in forma communi pauperum obtentarum taxatio subinfertur: ibi. [Hoc licet, &c.] In quinta quid de taxatione litterarum iustitiæ faciendum sit statuitur: ibi, [Citra taxationem, &c.] In sexta ad ipsam constitutionem certum quid adijcitur: ibi, [Ad hęc prędictę, &c.] In septima trangressoribus constitutionis pœna infligitur: ibi, [Cæterum vt prædicta.]

Diuisio textualis

p ¶ Sacrosanctę.] hic dicas vt dixi in c. sācta Romana.

q ¶ Sinum.] id est, refugium vel secretum simile verbum ff de proba. l. quoniam testamentum.

r ¶ Velut.] pro tamquam, ponitur.

s ¶ Dulcedine.] similitudinarie loquitur, sicut n. infans suggendo vbera in sinu matris repleta dulcedinē reperit, sic quicūq, ad matris spiritualis Ecclesię sinū recurrit, dulcedinē ex cōfidētia reperire sperat, vt eius vberib. nutriatur, & eius actoritate defendat̄, & à suis oppressionib releuetur: quia non potest, nec debet mater filium suum obliuisci. 8. q 6. c. ad Romanam 2.

t ¶ Successorisque Petri.] simile 40. dist. si vos. extra de translat. c. inter corporalia. & c. quanto, & de re iud. ad Apostolicæ. §. nos autem. lib. 6.

Petri clementiam, tamquam ad patris [a] plenam prouidentia pietatem [b], orbis [c] terrarum, & qui [d] habitant in eo gratiarũ [e] spe [f] assidue confluant vniuersi; indignum credimus nostris fore temporibus [g] vt quibus nos & Ecclesia ipsa exuberamus in gratijs, deficiamus in [h] donis, ne murmurandi inde præstetur occasio [i], vnde gratitudine [k] necessitas [l] aderat collaudandi: neve [m] scriptura [n] reddat onustum [o], quod liberalitas [p] fecerat gratiosum. Qua [q] de re circa litterarum [r] nostrarum scripturas, registri [s] quoque nostri, necnõ Abbreuiatorum Romanæ curię notas, illam in taxando volumus moderationem [t] apponi, qua [u] personæ, quibus gratiæ huiusmodi conceduntur, se gratias ipsas ab Apostolica sede liberaliter [x] sentiãt consecutas, ac litterarum ipsarum scriptoribus, registri etiam nostri notarumque Abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore [y] desudant, de suo labore congrue satisfiat [z]. ¶ Ad tollendos igitur excessus [a], difficultates [b], circuitus [c], & anfractus, qui possent ex varijs litterarum Apostolicarum taxationibus [d] prouenire: sancimus [e], vt modus subscriptus in

a ¶ Patris.] consilium salutare pro liberis capientis. ff. de adulte. l. nec in ea. §. ius occidendi.

b ¶ Pietatem.] multiplex est vinculum quo homines adinuicem alligantur: Primum est pietas inter patrem & filium spiritualem, vt hic, 2. q. 6. ad Romanam. 2. extra de exce. pia. lib. 6. illud idem potest dici esse in patrem & filium carnalẽ, procedens à parente in filium. C. de neg. gest. l. 1. ff. ad adul. l. nec in ea. circa fi 5. q. nõ osculatur vel procedens à filio in partem. ff. de cura fur. l. furiosæ. C. de pa po l. si filius. Secundum est inter eos amor seu dilectio singularis. C. de cura. fur. l. vt ff quod met. cau. l. isti quidem. & dicto c. non osculatur. Tertium est inter hominem & hominis officium. ff. de seruis ex. por. l. seruus qui. C de neg. gest. officio. extra de testa. c. cum in officijs. Quartum est obsequium inter libertum & patronum. ff. & C. obse. in rub. & dicta l. officio. C. qui pet tut. l. patroni. Quintum est pietas inter sanguine communctos. C. de suspe. tu. l. pietatis. Sextum est reuerentia inter inferiorem & superiorem. C de of. rec. prouinciæ. l. potioris. de of. diuer. iu. l. sciant principes. extra de of. deleg cap. 1. lib 6 Septimum est illa eadem reuerentia vel honor inter iuniorem & seniorem ff de iur. immu. l. semper. 15. q 1. c. contra statuta. 93. dist. c à subdiacono Octauum est obedientia inter subditum & prçlatũ 2. q. 6. c. qui se extra de ma. & obed c 2 & c oẽs. Nonũ est fidelitas inter vasallũ & dominũ. in lib. feu de forma fidelitatis, & per quos fiat inuestitura, circa fi. 22. q. 5. c. de forma Decimũ est disciplina seu correctio inter discipulũ & magistrũ. ff ad l. Aquil. l. sed & si quicũque. §. vlt extra de sen. excom. c. veluitate § fi Vndecimũ est beneficiũ inter homines. ff. cõmo. l. in cõmodato. §. sicut extra. eo. tit. c 1. Duodecimũ vero est religio inter Deũ & hominẽ. ff de iust. & iur. l. veluti. De his etiã notaui extra de reg iur. c. non est sine culpa. lib. 6.

c ¶ Orbis terrarum.] id est viuentes, & in eo habitantes: mundus enim de se quid inanimatum existens, cõfluere non potest, & expones verbum, &, quod sequitur pro, id est, simile in c. dierum, & ibi dixi.

d ¶ Qui habitant in eo.] sumitur ex psal. Dñi est terra.

e ¶ Gratiarum.] scilicet consequendarum.

f ¶ Spe.] sperant igitur vniuersi à principe gratiã consequi, vt hic, simile C. de offi. præfe. præto in nomine Domini §. penul.

g ¶ Temporibus.] cum ipse princeps petentibus se exhibere consueuit liberalem extra de rescri sedes Apostolica, & sibi in donando mensura immensitas est. in corpore authen de non alie. aut permu. reb. eccl. §. si minus. colum. 2.

h ¶ In donis.] hanc enim sibi quodãmodo nobilitas legem imponit, vt debere se quod sponte tribuit existimet, & nisi in beneficijs creuerit, scilicet ipsa multiplicatio, nihil se præstitisse putet. extra de dona. c. 1.

i ¶ Occasio.] ad quam frequenter impinguntur qui scrupuloso corde sine causa mouent. 16. q 7. decimas.

K ¶ Gratitudine.] exponi potest, i. gratiæ factione: gratia enim facta eam recipientem impellit ad laudum relationem: cum facientis eam debitor existat ad antidora. ff. de fur. l. si pignore. §. 1. de peti. hære. l. sed & si lege cõmissoria §. consuluit & arg ff. mand. l si vero non remunerandi. §. idem Papinianus. Vel dic, gratitudine, id est, gratiarum redditione.

l ¶ Necessitas aderat.] ex instinctu naturæ prouenit ista necessitas, vt beneficienti benefacere quis cohatur, vt iurib. sup. in glo. præx. allegatis. ex hoc dici cõsueuit, quod est beatius dare quam accipere. 16 q. 1 c. prædicator extra de celeb. mis. cum Marthæ.

m ¶ Neve.] ea pone, ve, pro vel.

n ¶ Scriptura.] scilicet recipienda ad probationem gratię prius factæ.

o ¶ Onustum.] id est onerosum. simile de elect. vbi periculum maius. in prin. lib. 6.

p ¶ Liberalitas.] scilicet conferentis.

q ¶ Qua de re.] Secunda pars.

r ¶ Litterarum nostrarum scripturas.] id est quæ fiunt de litteris nostris.

s ¶ Registri.] in quo omnes litteræ gratiosæ registrantur, vt ad ipsum publicam fidem facturum recursus habeatur, si principales litterę deficiant, vel esse falsæ dicantur arg. extra de pręscr ad audientiam. C. de fid. instr. auth ad hoc.

t ¶ Moderationem.] restrictionem denotat istud verbum, non laxationem, extra de ver. sign c. vlt.

u ¶ Qua.] id est, per quam.

x ¶ Liberaliter.] quasi dicat nihilo dato pro illis: aliàs enim gratia si non gratis datur vel accipitur, gratia nõ est 1. q. 1. c gratias

y ¶ Labore desudant.] vnde remuneratione digni sunt. in corpore authen. de iudi. §. ne autem col. 6. 12 q. 2. ecclesiasticos C de offi pręfec. prato. l in nomine domini. § pe de prin agen. in re. l. agentes. lib. 12.

z ¶ Satisfiat.] Dignus est enim mercenarius mercede sua iuxta Verbum Euangelij, & in corpore authen de iudi §. ne autem nec fraudari denario diurno debent in vinea Domini operantes extra de magi. cap. super eo. specula.

a ¶ Excessus.] qui per scriptores metas rationis excedentes, in exigendo salario pro scripturis frequenter committuntur. de rescrip. statutum, § notarium, lib 6. C de iure fis. l facultas. lib 10.

b ¶ Difficultates.] quia forte gratiam obtinentes de difficili cum illis super petito salario conuenirent.

c ¶ Circuitus.] simile ff. de condi. indebi. l. dominus in testamento.

d ¶ Taxationibus.] quæ quandoque maiores fieri consueuerunt pro vnis litteris quàm pro alijs, iuxta factæ gratiæ qualitatem.

e ¶ Sancimus.] id est sub certa pœna statuimus. Sanctio enim proprie dicitur pœnalis constitutio. 3. dist. in summa, cum ibi not.

Vinculo multiplici hoĩes sũt adinuicẽ alligati.

Reg ... facere ... tile ...

Gratia ... gratis ... ... accipi ...

Mercena... ... de ...

Sãctio est pœnalis constitutio.

a ¶ Littera

a ¶ Littera gratiæ] id est, quæ fit de gratia: ipsa enim gratia fit verbo; sed littera fit ad eius probationem: quod si placet, prosequere ut dixi in c. sedes Apostolica. §. verbũ. in uerbo, litteras. de rescri. c. litteras. cle. 5.
b Cõsuetis.] iuxta morẽ & stylum curiæ Romanæ.
c ¶ Turonensibus grossis.] scilicet argenti, sic vulgariter appellatis ad differentiam Turonen. paruorum
d ¶ Non ultra] non prohibet quin ad minorem numerum Turonensium possit taxari: sed quod ultra non fiat: sic aliàs est uidere in simili. C. de dila. dila. l. 1. & hoc si partes conueniant de minori. argum. ff. de noui oper. nun. l. 1. § in de quæritur. sed si non conueniant, ad minus debetur ista taxatio curiæ.
e ¶ Executio.] idest littera executoria, quæ scilicet executoribus gratiæ dirigitur.
f ¶ Eiusdem.] gratiæ.
g ¶ Duodecim Turonen.] Plus ergo littera executoria taxatur, quam gratiosa, cum plus de littera sit in illa quàm in ista: cum gratiosa de verbo ad uerbũ inseri cõsueuerit in effectu ĩ executoria: quare pro maiori labore scripturæ maior fuit taxatio faciẽda. Quid igitur si litteræ tales fiant curia existente in regione, in qua talis moneta cursum non habet? Vel quid si ipsa in usu cursum habere desijt ob voluntatem regis Frãcorum eam faciẽtis: de qua moneta fiet tunc taxatio? Dicas quod de moneta currenti fiet taxatio, iuxta ualorem & numerũ Turonen. grossorum 1. argu. de censi. c. olim cum canonicis. & pro hoc facit quod not. ff. de pig. act. l. eleganter §. qui reprobos. & quod dixi extra de mag. cum sit minus. in verbo. Turonensium. Et si à me quæras quare decre. conditor. talem numerum Turonẽsium præfixit pro ista taxatione, nõ ampliorem uel pauciorem? Respõdeo quia sic sibi placuit: unde est pro ratione uoluntas. ff de cõsti. prin. l. 1. & talem numerum pro labore ratus est sufficere argum. C. de temp. in integ. resti. l. superuacuam. nam maiorem numerum uel pauciorem statuere potuisset: vnde hic certa ratio reddi nõ potest, sicut nec in aliis iuribus positiuis ff de legi. l. non omnium.
h ¶ In similibus] nam de similib. idem est iudiciũ. 10. col. de pace iura. fir. §. vlt. extra de confir. vti. cũ dilecti cum similibus.
i ¶ Et huiusmodi.) puta obediẽtia, personatu, uel officio, & similib. forte cõsuetis regularibus assignari.
k ¶ Debebit) scilicet, ut litteræ gratiæ x. executoriæ xij. Turonen & non ultra taxentur.
l ¶ Si uero.) Tertia pars.

(Marginal notes:) Bindicit. vid Gui. Papæ i de cijio. suis q. 452. al. legãtem Batt. in l. Paul. ff. de sol. ego ad do. Pet. de Anc. i cle. ß. d deci. §. ex pdi. tiis. ver. i cãu quẽ vid & Bar. Alex. de Imol. col. 3. 4. l. cum quid. ff. si cert. pet. Doc. c. q. to. d iure iu. de pœ n. espen deus fal. si mone. tam vide Lud. lege Con. ff. de sol Font.)

huiusmodi taxationibus obseruetur: videlicet, quòd littera [a] gratiæ cum clausulis consuetis [b] super canonicatu & præbenda & alio beneficio ecclesiastico, cum cura uel sine cura, uacante uel uacaturo: etiam si dignitas, officium uel personatus existat, decem Turonen. [c] grossis, & non [d] ultra taxetur: executio [e] uero eiusdem [f] duodecim [g] Turonensibus & non ultra taxetur: & idem in [h] similibus litteris beneficialibus gratiosis, puta super Prioratu aliquo, administratione & [i] huiusmodi, ac executorijs earundem seruari debebit [k]. Si [l] uero eisdem litteris gratiæ & executorijs earundem (ut supra) aliquæ clausulę nõ [m] communes uel insolitæ apponantur [n], circa taxationem [o] clausularum huiusmodi cõgrue poterit sic distingui, uidelicet quòd non habeatur consideratio in eisdem [p] maioris uel minoris gratiæ eius [q] quod conceditur, nec quòd ipsius [r] sint maiores uel pauciores fructus, redditus & prouentus, & ex hoc plus minusve taxetur [s], sed habeatur in taxando illa consideratio ad [t] laborem, ut scilicet longior scriptura magis [u], & minus [x] breuior [y] æstimetur [z]: hoc tamen circa huiusmodi clausulas apponendas additio moderamine in taxando, ut si scriptura clausulæ appositæ [a] non faciat [b] lineam, nec ipsa clausula [c] litteræ taxatioñe augmẽtet [d]. Si vero per [e] se, uel saltem aliis [f] addita clausulis faciat lineam [g] in quarta parte Turonen. gros. taxetur [h], & sic pro qualibet [i] linea huiusmodi additæ clausulæ

m ¶ Non communes] idest non consuetæ communiter apponi.
n ¶ Apponãtur] vel quia in supplicatione manu propria signata. vel in sua gratia proprio motu facta, erãt insertæ clausulæ tales.
o ¶ Taxationẽ clausularum.] non dicit litterarum: quia illa remanet taxata per textum præcedẽtem: & ultra taxationem illatũ restat amplior facienda taxatio insolitarum clausularum: per hũc textum sequentem.
p ¶ In eisdem.] scilicet taxandis clausulis.
q ¶ Eius quod conceditur] idest, siue maius siue minus sit hoc quod cõceditur: cum per eius maioritatem uel minoritatem scribens uel dictãs clausulã, plus minus non laboret.
r ¶ Ipsius.) scilicet quod conceditur.
s ¶ Taxetur] cum maioritas uel minoritas prouentum maioritatem uel minoritatem laboris non inducat.
t ¶ Ad laborem.] scilicet toleratum pro scriptura uel dictamine clausularum.
u ¶ Magis.) idest maioris laboris.
x ¶ Minus.] idest, minoris laboris.
y ¶ Breuior.) scilicet scriptura.
z ¶ Aestimetur] cum naturaliter maior labor in prolixiori subeatur.
a ¶ Appositæ). s. nõ cõmunis uel insolitæ, ut supra.
b ¶ Non faciat lineam.) scilicet completam.
c ¶ Clausula) scilicet non communis, sed insolita.
d ¶ Augmentet] apparet ergo ultra taxationẽ litterarum quod habeat respectus de facienda taxatione vel non facienda clausularum, ut sup. dixi.
e ¶ Per se.) scilicet solam.
f ¶ Alijs] intelligẽdum uidetur communibus. cũ indefinite loquatur.
g ¶ Lineam] scilicet integram.
h ¶ Taxetur] & illius chartæ taxatę forte fit solutio de moneta minuta, non quòd quarta pars Turon. diuisi soluatur, quia forte desineret cursum publicũ habere: mutata enim forma publica in Turonẽsi grosso apposita, iuxta legem primam. ff. de contrah. empt. & ven. ipsa substantia Turoñ. mutata censetur. ff. ad exhib. l. Iul. §. si quis. & sic extunc reprobus reputatus non liberaret soluentem. ff. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos.
i ¶ Pro qualibet linea.) quasi uelit dicere, si per lineæ talis partẽ additam alii illa reddatur completa. & per aliam partem sui alia completa reddatur, quęlibet de sic completis pro quarta parte Turonen. taxabitur.

in taxando quarta pars grosſ. Turonen. addatur, & si [a] quid superfuerit [b], & minus linea, illud superfluum nec taxationem immutet [c]. Lineam [d] autem quæ centum [e] & quinquaginta litteras, seu xxv. continet dictiones, intelligi uolumus in [f] hoc casu, & ut taxatio huiusmodi (dũ [g] exẽpla ponũtur) quodam modo procedat, inserta illa [h] clausula, uerum ne sub eo prætextu, & cætera: quæ quattuor [i] continet lineas, uno Turon. grosso taxetur [k]. Illa etiã clausula [l], præbendam vero ac dignitatem, quæ cum [m] acceptatione reseruat [n], quæ quattuor & paulo [o] plus continet [p] lineas, uno Turonen. grosso taxetur: & in similibus [q] clausulis additis secũdum linearum numerum idem [r] fiat. Eandem [s] taxationem cum moderamine [t] antedicto quo ad pręfatas litteras [u] in registro nostro seruari [x] uolumus cum fuerint registrandæ. Eandem etiã taxationem quoad præfatarum litterarum notas, scilicet gratiæ cum antedicto numero Abbreuiatores obseruent [y]. De executorijs uero huiusmodi gratiarum Abbreuiatores ipsi, etiam si clausulæ non communes vel insolitę apponantur [z] eisdẽ, duos [a] tantum recipiant Turon. ¶ Hoc [b] licet sic [c] in taxatione prædictarum [d] litterarum obseruari velimus, in forma tamẽ pauperum deferri uolumus paupertati [e], & nostram taxationem in [f] illa, uidelicet octo Turonen. [g] grosſ. inuiolabiliter [h] obseruari: nam beatũ fore uirum, qui super pauperem & egenum [i] intelligit [k], uerbis propheticis [l] edocemur [m]. ¶ Circa [n] taxatio-

a ¶ Si quid] idest aliquid.
b ¶ Superfuerit] vltra lineas per illam additã ꝯpletas.
c ¶ Immutet] quasi dicat, illo superfluo, reputato modico pro ipso nec plus nec minus, arg. de consec. dist. 2. c. reuera. ff. de in integ. rest. l. scio.
d ¶ Lineam] scilicet per quam solam uel aliis redditã fit ultra taxationẽ litterarum alia taxatio.
e ¶ Cẽtũ & quinquaginta litteras.] sed hoc qualiter esse põt cũ in alphabeto uel alibi non reperiãtur tot diuersæ litterę? Dicas forte intelligẽdũ de litteris alphabeti, quę reiteratę cõplere poterunt talem numerum.
f ¶ In hoc casu] istud sic fuit inductum ad uitandas multas fraudes, quæ ꝑ scriptores uel dictatores cõmitti possent scribentes uel dictantes in ꝑgameno stricto, ut sic clausula per se lineã faceret, uel aliis addita illas ꝯpleret. Quid igitur erit si linea ꝑꝑ mẽbranæ stricturam non ꝯtinet istũ litterarũ numerũ, nec ẽt dictionum, fiet ne aliqua taxatio de illa, vel nulla? Credo ipsam faciendã de multis: lineis coadunatis illum numerũ apprehendentib. & non vltra: aliàs labor scribẽtis uel dictantis sine mercede remaneret: qđ esset contra mentem huius cõstitutionis, vt s̃. dixi. & gratiã obtinẽs de alieno labore rideret, quod esset cõtra omnem æquitatem, & præstat ad hoc argu. extra de cẽsi. c. procuratores.

Labor nõ dẽt esse sine mercede.

g ¶ Dum exempla ponũtur] per posita enim exempla facti, cum pateant oculatis, ueritas oculata fide magis quàm per aures animis hominum infigitur. insti. de gra. cog. §. ult.
h ¶ Illa clausula] quę quandoque in litteris Apostolicis apponitur.
i ¶ Quattuor continet lineas] idest continere põt probabiliter & verisimiliter iuxta communem scribẽdi modum: aliàs enim de tam gracili littera posset esse scripta, uel in tã amplo & extẽso pergameno, ꝙ ipsa s quattuor lineas nõ cõtineret, nisi tu diceres habẽdũ fore respectũ ad litterarũ uel dictionũ numerũ s̃. ꝓxime designatum: vñ facit iste textus ad id ꝙ ibi dixi.
k ¶ Taxetur.] ut sic quęlibet linea de quattuor pro quarta parte Turonensis taxationem recipiat, vt supra dicitur.
l ¶ Clausula] quæ quandoq; etiam in litteris Apostolicis apponitur.
m ¶ Cum acceptatione] idest cum ptãte acceptandi.
n ¶ Reseruat] scilicet beneficium cõferendum illi, cui gratia fit.
o ¶ Paulo plus.] de quo nulla taxatio fit, ut supra.

p ¶ Continet lineas] hoc dicere potes, ut sup. proxime super hoc dixi.
q ¶ Similibus clausulis] aliis ab illis proxime exp̃ssatis gratia exempli.
r ¶ Idẽ fiat] vt pro qualibet linea fiat taxatio quartæ partis vnius Turoñ. pro modico aũt plus taxatio nõ mutetur.
s ¶ Eandem taxationem] scilicet, quæ facta est tam de litteris gratiosis, quã executorijs. s̃. in §. quia de re.
t ¶ Moderamine antedicto.] s̃ in verbo, hoc tamen.
u ¶ Litteras.] scilicet gratiosas & executorias.
x ¶ Seruari volumus] scilicet ut litteræ gratię ultra decem, executorię vero vltra Turonen xiij. nõ taxenẽ.
y ¶ Obseruent.] scilicet ut litteræ gratiæ vltra x. Turoñ. non taxentur ultra eam taxationem clausularũ insolitarum iuxta dictum moderamen.
z ¶ Apponantur eisdem] in salario ergo percipiendo per Abbreuiatores de litteris executoriis nõ distinguit, an ipsæ clausulas solitas ꝯtineãt: ratio huius põt esse: quia cũ taxationẽ habeant de litteris gratiæ, & ultra pro clausula insolita apposita amplius super hoc in executoriis laborare non hẽnt sup nouo dictamine abbreuiationis faciendæ.

Psal 40.

a ¶ Duos tantum] non ergo plures
b ¶ Hoc licet] Quarta pars.
c ¶ Sic] vt dictum est in §. præcedenti, si vero.
d ¶ Prædictarum litterarum] scilicet gratiæ.
e ¶ Paupertati.] No. rationem paupertatis haberi in taxatione salarii, sicut & alibi in taxatione ꝓcuratoris. extra de cẽsi. cũ instãtia & c. ꝓcurationes. & in exactione mulctæ pecuniariæ. ff. de off. p̃s. l. illicitas. §. ult. & in examinatione iudiciali faciẽda de eius cã. ĩ corpore auth de mã. prin. §. sit tibi. col. 2. & ĩ ap. ꝑ eũ ĩ scriptis emittẽda. ff mãdati. l. si ꝓcuratorẽ. §. si ignorãtes. & ĩ multis aliis q̃ sollicitus indagator ꝑ se poterit inuenire.

Paupertatis rõ in multis ẽ habenda.

f ¶ In illa] scilicet forma.
g ¶ Octo Turonen] hic potes dicere ꝙ dixi in parte secunda sup taxatione decem uel duocim. Turonen.
h ¶ Inuiolabiliter] quasi dicat ultra aliquatenus taxatio nulla fiat.
i ¶ Et egenum] scilicet releuandũ, potissime ne fame pereat, aliàs nõ releuãs ipsum necare dicitur quo ad Deum. 86. dist. c. pasce. ff. de lib. agno. l. necare. 47. dist. c sicut hi.
k ¶ Intelligit] idest, intendit & operam dat.
l ¶ Propheticis] scilicet prophetæ Dauid.
m ¶ Edocemur] in psalmo. Beatus qui intelligit.
n ¶ Circa taxationem] Quinta pars.

a ¶ Litte-

a ¶ Litterarum.] scilicet de iustitia.
b ¶ Rationabilis.] quasi dicat nō excessiuus & onerosus, nec nimis etiam modicus seu delicatus. iuxta illud: Nec onerosus creditor, nec delicatus debitor audiendus est. ff. de pig. act. l. si seruos, in fi. Vel dic melius rationabilē illū dici, qui solitus est obseruari, vt sequitur: vnde facit per hoc ī arg. ꝙ in talibus similibus taxationibus standum sit ei quod solitū est seruari. ad hoc extra de offi. ord. dilectus. de sent. excom. venerabilibus. §. denique. li. 6. C. de vec. vniuer. ff. de decr. ab or. fa. l. vlt. ad munic. l. de iure. cum ibi not. de admi. tu. l. sine hærede. §. Lucius, de elect. l. si fundus. sicut in alijs stylus & consuetudo curiarum locorum singulorum seruandi sūt circa processus. argu. optimum ad hoc C. de ue. iur. enu. l. 1. §. sed & si quę leges extr. đ const. ex litteris. ubi de hoc per Hostiē. de crim. fal. c. quàm graui. & per Inno. de off. leg. cap. quòd translationem.

nē aūt litterarū [a], quæ per audientiā transeunt, nihil ad præsens aliud duximus ordinandum, sed rationabilis [b] modus obseruatur in illis, qui solitus est hactenus obseruari, maxime [c] secūdum taxationem litterarum ipsarum, quæ in libro [d] Prouinciali inuenitur esse conscripta. In quarum taxationibus litterarum [e] ex causis rationabilibus [f] sustinemus, ut Turonensis gros. quamdiu scilicet Romana curia extiterit citra montes, Romanino [g] succedat. Cæterum vbicunque [h] de Turonens. groß. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi uolumus quamdiu curia [i] fuerit citra [k] montes. Si vero ultra montes Romæ scilicet uel in alijs locis vel Italiæ partibus curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turonensis ponatur. [l]

¶Ad [m] hæc prædictæ nostræ adijcimus [n] sanctioni, ut si forsan (quod quandoque [o] contingit) eueniat, uidelicet ꝙ non culpa [p], negligentia [q] uel defectu scriptoris, uel ex ignorantiæ [r] cæcitate, aut torpore desi-

c ¶Maxime.] innuit per hoc ꝙ seruanda esset solita taxatio etiam in litteris, quarum taxatio scripta non reperitur in libro Prouinciali.

Salaria scriptorū sunt in libro ꝓuinciali comprehensa.

d ¶In libro Prouinciali.] in quo libro contineri uidi uerba quæ sequūtur: Circa salariū scriptorū duximus prouidendum, ꝙ scriptores pro litteris quas scripserint ultra taxationem infrascriptā nil exigant uel ēt spōte oblatū recipiant: & si quis contra fecerit, dans & recipiēs excōicationis sñia sunt adstricti. Taxatio aūt pro litteris scribendis talis est. Pro litteris simplicibus scilicet super terris & rebus alijs, &c. super usuris, super iniectione manuum, super reuocandis alienatis, super monachatū, sex denarios vsualis monetę: pro litteris in quib cōsueuit poni, prætera, uel ijdē quoq, vel alios, nouē dunarios: pro litteris sup defectu nataliū. ix. denarios: pro simplici cōfirmatione vel protectione, q̄ bullanda est serico. xij. denarios: ꝓ confirmatione & protectione in una littera, vxiij. denarios: ꝓ littera super absolutione monachorū, xviij. denarios: pro littera, q̄m ut ait Apostolus, danda cathedralibus ecclesiis & aliis magistris collegijs, quæ cū maiori diligētia est scribenda ij solidos: pro priuilegijs, x. solidos. Aliàs autē in quib. certa & generalis taxatio in scriptis redigi nō pōt, ꝑ ꝑ diuersitatē ipsarum, distributores, qui ꝓ tpe fuerūt, habita cōsideratione ad alias taxatas ꝓut eis melius uidebit, melius taxare studebūt, & taxationē ipsarū tā impetratores q̄ scriptores sub pœna eiusdē sñiæ obseruabūt: scriptores qui rescribēdas gratis, gratis nō rescripserint ante q̄ aliàs incipiāt scribere, eadē excōicationis sñia sint ligati: scriptores q̄ litteras curiæ nō scripserint anteq̄ aliàs incipiant scribere, ꝑ septē dies a scripturæ officio sint suspensi. Verū si litteræ curiales & rescribendæ gratis scribendę simul occurrāt, negotiū semꝑ curiæ ꝓferat: petitionarii uero ultra x. solidos nihil exigāt ꝓ aliqua petitione formāda. Sed & inf. quātitatē eādē, ꝓut negotij exegerit q̄litas, & labor exposcerit, salario sint cōtēti: si uero negotiū multū fuerit intricatum ad cuius expeditionē labor & peruigil diligētia requirantur, tunc ultra dictam quantitatē, inf. tamē xx. solidos taxetur salariū arbitrio notarij, quē impetrans duxerit eligendū. Facit aūt iste tex. in argu. ꝙ scriptura antiquorum librorū facit fidē. & sup hoc vide de qđ not. tam per ordinarios, quàm per extraordinarios glossatores, extra de prob. cum causam.

e ¶Litterarum.] scilicet quę ꝑ audientiā transeunt, quę ꝑ ꝑ lega. nō consueuerunt.

f ¶ Rationabilibus.] forte ideo, quia Romaninus in tanta abūdantia non reperitur in loco curiæ citra montes existentis sicut Turonensis grossus. Vel quia forte nō sic publicum cursum habet sicut Turonensis grossus, & forte difficilius esset litteras obtinentibus Romanum soluere propter sui raritatē quàm Turonensem grossum, cū oē ratum dicatur carū, in authent. de consul. §. quantuncunq; in fi. col. 4. 59. dist. c. si officia. in fi. 14. distin. c. legitimus.

Rarū est carum.

g ¶Romanino.] id est pro Romanino Turoneñ. grossus ponatur.
h ¶Vbicunque.] ut est uidere in taxationib. litterarū grē & executoriarum. sup. in d. §. qua de re. uel in taxatione clausularum solitarū, ut sup. in § si uero. uel in taxatione registri uel Abbreuiatorum, ut in eodē. §. uer. eandē. uel in taxatione litterarum in forma cōmuni, ut sup. §. proxima.
i ¶Curia fuerit.] quæ ubi uideatur esse, uideas quod no. in c. Execrabilis: in uerbo, Romanæ Ecclesię. & in c. Ad onus.
K Citra montes.] sicut nunc de præsenti existit.
l ¶Pro Turonensi ponatur.] forte quia ibi Turonēsis non sic publicum cursum hēt sicut Romanus, uel forte ex alijs causis, quas dixi statim in glos. forte ideo.
m ¶Ad hęc.] Sexta pars.
n ¶Adijcimus sanctioni.† simile de uit. & hone. cler. c. quoniam. †. ult. clem. 5
o ¶Quandoque contingit.] unde ad hoc ius aptandum fuit in corpore auth. ut debi. ma. & credi § quia uero. coll. 7. ff. de legibus. l. nam ad ea. de lib. lega. l. legaui.
p ¶Non culpa.] ubi ergo culpa uel aliquod de sequētib. interueniret in personam scriptoris: expensis eiusdem, non Abbreuiatoris esse littera rescribenda.
q ¶Negligentia.] nouerca eruditionis dicta. 83. dist. c. nihil. ut pote cuncta lædente, in corpore authen de q. §. hæc omnia. coll. 6
r ¶Ignorantię cæcitate.] Not. ignorantem dici cęcum vnde & scribitur: quoniam quidā ignorantiæ nubilo turpiter excæcati: nec mirum: quia ignorantia mater dr̄ cunctorū errorū. 38. dist. c. ignorantia. & scripturarum ignorantia Christi dicitur ignorantia, ut 100. distin. c. qui iuxta. & qui ea quæ Dei sunt, nesciūt, a Domino nesciūtur: iuxta illud, ignorās ignorabitur. 100. dist. c. qui ea. & hęc uera de illis qui habent a quo discerent, sed dare opam noluerunt: in alijs. n. secus 36. dist. §. uerū. & arg. ff. de bo. pos. l. in bonorū, quis ordo

Ignorans cęcus dicitur.

in bonorũ possessione seruet.l.vtile,& §. vl. de iur. & fa igno.l.regula §.sed iure.§.vtile.C.de ingen.manu. l.si.auia tua.

a ¶ Desidiæ.] id est pigritię non adhibita circumspectione vel diligentia.

b ¶ Occupatione.] s. nimia aliorũ negotiorũ, quæ frequenter neutrum de agibilib. bene agi permittit. C.de assesso.l.nemo.15.q.presbyteros, de simili occupatione habes ĩ corpore authent.de tabellio.§. & non fingant. col.4 extra de senten. excommu.si aliquãdo.

c ¶ Distractione.] scilicet aliqua ad alios cogitatus, perdit enim memoriam bene agendorum mens alienis distracta cogitatibus. arg 83 dist.ca. nihil. ff. de cap.& postlimi. reuer.l. nihil. nec sufficit aliquid legere nisi adsit & intelligere, vt dixi in decret. quia quorundam.§.nos autem. Vel dic distractione animo abbreuiandi, sicut dici consueuit quem fore distractum ab actu consueto vel exercitio puta lecturæ, vel alterius operis explicandi, quod sicut per exercitium suscipit incrementum C.de re mili l.milites lib.12.ff.de leg.3. legatis seruis.§. ornatricibus, sic & per contrariũ suscipit detrimentum.ar.ff.de iure fisc.l.non intelligitur. §. diui fratres.

Lectura per exercitiũ suscipit incrementum.

stiæ [a] vel ex occupatione [b], distractione [c], aut alia quauis occasione [d] Abbreuiatoris, qui notam ex qua littera grossa [e] procedit [f], inepte [g] formauerat, eadem grossa litteris gratis [h] fuerit [i] rescribenda: hoc ipsi scriptori [k], vel illi cuius [l] littera huiusmodi [m] fuerit rescribenda non noceat [n], sed Abbreuiatori [o] debeat imputari, intantum vt eidem scriptori Abbreuiator ipse satisfaciat [p] integre, iuxta taxationem [q] eiusdem grossæ litteræ rescribendæ.

¶ Cæterum [r] vt prædicta, quæ à nobis pro vtilitate publica [s] sunt instituta salubriter, eo diligentiores sui [t] obseruatores inueniant, quo transgressores ipsorum maiori nouerint se pœna [u] percelli: statuimus, vt præfati omnes & singuli, tam litterarum nostrarum, quam registri nostri scriptores, quam Abbreuiatores notarum [x] ipsarum (quibus etiam Abbreuiatoribus [y] specialiter vltra infra scriptas pœnas quatenus prædictas [z] taxationes obseruent sub excommunicationis pœna [a] mandamus) qui contra præmissa fecerint, plus scilicet præfatas nostras beneficiales [b] litteras vel notas [c] ipsarum vel earũdem [d] in dicto registro scripturas taxando, exigendo [e], vel recipiendo [f] pro ipsis, quam superius sit taxatum: vsq; ad semestre [g] tempus officio in quo sic [h] deliquerint sint eoipso [i] suspensi: Et si secundo [k] delique-

tus est multorum.ff.de pœ.l.capitalium.§.famosos.C. ad l.Iul.repe.l.1.& in extraua.dierum.

x ¶ Notarũ ipsarum.] ex quibus litterę glossandę procedunt.vt in §.præcedenti,& sume.inf prædictas taxationes obseruent.

y ¶ Abbreuiatoribus.] solum istis fit comminatiuum mandatũ sub pœna excõicationis, & non alijs Sed hoc forte ideo: quia ab eis priusquã à scriptioribus procedit taxatio &, exactio quam factam frequenter indebite scriptores de facili sequuntur, quare ipsis, vtpote huius mali auctoribus, fit ista comminatio. arg.86.dist.c tanta. 24. q.vlt.ca. qui aliorum. extra de cle excom c. latores.ff.de ser. cor.l. in hoc iudicium.C.ad l.Iul.de vi publ l.quoniam multa.cum similibus.

z ¶ Prædictas taxationes.] factas sup.in §.qua de re.& sequẽti.

a ¶ Sub excommunicationis pœna.] comminatio est, non sententia. C. cominationes vel epistol.l.interlocutio.not.extra de si.mo cap.sicut.

b ¶ Beneficiales.] id est ad assequenda beneficia concedendas.

c ¶ Notas ipsarum.] quæ in vulgari appellari consueuerunt minutæ.

1 Cap. statutũ.§.notanũ de rescri.lib.6. ibi vide gl. si. quãdo dicit mag. vbi dicit Phi. cõtra Ancha. quod de legatus põt ministris cum effectu prouidere de salarijs. Et de salarijs aduocatiorum not.Alex. in apostil. ad Bart.l. §. aduocationis. ff. de varijs & extra. or. cog & vide do meũ Stelliã doctõ Aureliañẽsẽ resolutissimũ. in l.C. de suffr.For.

e ¶ Grossa.] id est, in grossum vel mundum redacta.

f ¶ Procedit.] ad instar publici instrumenti ex protocollo, nihil addito nilque remoto procedere habentis, in corpore auth.de tabel.§.illud quoque.col.4.

g ¶ Inepte formauerat.] iuxta stylum Cancellariæ, vel considerata qualitate negotij in grossam redigendi.

h ¶ Gratis.] id est nihilo exacto ab habente litteram Apostolicam obtinere.

i ¶ Fuerit rescribenda.] ad arbitrium Vice cancellarij & Correctorum curiæ.qui ad hoc sunt propositi.

K ¶ Scriptori.] cui nihil imputari potest, si prout in nota reperit, illam scripsit.

l ¶ Cuius.] id est ad cuius commodum.

m ¶ Huiusmodi.] scilicet inepte formata.

n ¶ Non noceat.] quia nec scriptor expensis proprijs, nec ille cuius est pro rescribenda ipsa aliquid dare tenebitur.vt statim innuitur.

o ¶ Abbreuiatori.] ex cuius culpa vel facto apparet littera rescribenda.

p ¶ Satisfaciat.] scilicet de suo.

q ¶ Taxationẽ.] de qua vidisti.s.in §.de qua re.& seq.

r ¶ Cæterum.] Septima pars.

s ¶ Publica.] vtilitati singulrium de se præferenda, in corpore auth. de rest. & ea quæ parit. §. quamobrem. col.4.extra de postu præla.bonæ,1.cum similibus.

t ¶ Sui.] scilicet institutorum.

u ¶ Pęna percelli.] id est puniri: pęna enim vnius me-

d ¶ Earundem.] scilicet litterarum.

e ¶ Exigendo.] Exigere proprie est ab inuito extorquere.ff.de lega.3.l.fideicõmissa.§.si rem, & quæ in fraude.cre.leg.pupillus

f ¶ Recipiendo.] vt intelligendũ etiam à sponte soluẽte, vt differat à verbo pręcedenti. & arg. ad hoc extra de censi.c.exigit de rescri.statutum.§. si quid autẽ. li.6.con siderata potissime vtilitate publica ob quã præsens constitutio emanauit: vt sup.& est expressum in libro Prouinciali, de quo sup.est facta mẽtio superius in § qua de re.& sequenti.

g ¶ Semestre.] i.sex mensium.de sup.negl. pręla. licet.

h ¶ Sic.] scilicet plus taxando, exigendo, recipiendo quam debeant.

i ¶ Eoipso.] est ergo sententia suspensionis iuris.simile de ele.quàm sit.lib.6.in corpore auth. de rap. mul. §. pen.col.9.cum simil bus.

K ¶ Secundo.] nota plus puniri peccatum iteratum C.ad leg.Iul. de vi publ.l.seruos de ser.fugi.l. quicunque.ff.de iurepa.l.1. de pęn l.capitalium § solent.& l. aut damnum §. quisquis extra vt lit. non contestata, quoniam frequenter § vlt de testi.co.c.2 de maledi.c. statuimus.34.dist.c.quorundã.26.dist.vna tm.cõtumacia enim facit cumulari pęnã.ff de pœnis.l relegati,& remissionẽ veniæ crimina, nisi semel commissa, non habent.C.de epis. audi. nemo deterior namque dolus eius agnoscitur, qui iterato committit quam q semel delinquit, in corpore auth. lit. §. omnem.circa fi. col. 8.vbi de hoc not.

Peccatum iteratum plus punitur.

a ¶ Eodem

a ¶ Eodem officio.] scilicet Scriptoris, Abbreuiatoris, Registratoris, & sic de alijs.

b ¶ Maculare.] Nota officium aliàs de se licitum maculari vel vituperari dici per delinquentem in eo.

c ¶ Priuatos agnoscant.] in hac decret sententiam iure priuatoriam inducit. simile in c. dierũ. & de pœnis. c. facilis. lib. 6.

Officium maculat, quin eo delingt.

d ¶ Nulli ergo.] super hac clausula dic vt plene dixi in c. Execrabilis Zenzel.

Diuisio textualis.

Vorundã.] ¶ Diuide hanc decre. in partes quinque principales. In prima, causa & occasio multiplex præmittitur. In secunda parte, quorumdam fratrum Minorum à sui communitate ordinis discrepantium allegatio multifaria subiungitur, ibi, in §. Quia propter. In tertia, constitutio ipsa in aliquibus declaratiua admittitur: ibi, in §. Quocirca. In quarta, eius constitutionis cum alijs declaratæ continuatio subinfertur: ibi, in §. Eodem modo, & c. In quinta, omnis formidinis suspicio remouetur: ibi. prope fi. in §. Nec formident.

e ¶ Scrupulositatis,] id est credulitatis nõ ex causis probabilibus ortum habentis. sic exponitur hoc verbum per Hostien. extra de simo. per tuas 2. quare talis credulitas hic cæca appellatur.

f ¶ Ambiguum.] id est dubium, simile C. de vsufruct. l. ambiguitatem. de testa. l. ambiguitates, de acq. pos. l. nemo ambigit.

i ¶ Irreligiosa.] id est, non religiosa, vt sic prima sylla ba priuatiue vel negatiue exponãtur. arg. ff. de re mili. l. miles. §. irreuerens. de iurepatro. l. 1.

K ¶ Vana.] id est, extrinsecus ostentatiua, vel in veritate non subsistens arg. extra de consue c. quanto.

rint in eodem, ipso facto eodẽ [a] officio (quod quãtum in ipsis fuerat maculare [b] conati sunt) perpetuo se priuatos [c] agnoscant. Nulli [d] ergo liceat, &c. Datum Auinion. iiij. idus Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

TIT. XIIII.

De verborum significatione.

¶ Cum fratres Minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeant indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorum, præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos, & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria & cellaria pro necessarijs ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati & castitati esse præferendam: hoc dicit, & est valde notabilis. Concor. cap. Exijt qui seminat. eod. titu. lib. 6. & clementina Exiui de paradiso. eod. tit.

CAP. I.

Vorũdam exigit cæcæ scrupulositatis [e] ambiguũ [f], ac ipsorum quodammodo indocta [g] scientia (ne dixerimus [h] quòd irreligiosa [i] horum sit vana [k], & in hoc superstitiosa [l] religio [m]) vt dum suis [n] mauult [o] temere [p] sub conscientiæ [q] velamento [r] conceptibus, quàm prælatorum ordinis sui cum obedientiæ [s] merito [t] prouide [u] inhærere sententijs: nos post prædecessorum nostrorum, & præsertim felicis recordationis Nicolai [x] iiij. ac piæ memoriæ Clementis [y] v. Romanorum Pontificum super intellectu & obseruantia regulæ [z] ordinis fratrum Minorum, declarationes [a]

l ¶ Superstitiosa.] exponi potest, id est, in obseruantijs extrinsecis inutilis & superuacua.

m ¶ Religio.] quasi religatio seu vinculatio.

Religio vnde dr̃.

n ¶ Suis.] conceptibus, quod est infra.

o ¶ Mauult.] id est, plus vult vel prælegit: & sume verbũ, inhærere, qđ est infra.

p ¶ Temere.] bene dicit temere: quia nullus suæ prudentię vel conceptui inniti debet, iuxta verbum sapientis extra de cõstit. c. ne innitaris, nec in agendis suo sensu uel leuitate duci. 11. q. 3. summopere. extra de consti. c. 1.

q ¶ Conscientiæ.] in hoc non bene nec recte informatæ. argu. extra de temp. ord. ad aures, de simo. ca. per tuas.

r ¶ Velamento.] expone, id est velamine vel palliatione seu similatione: alibi sumitur aliter istud verbum. C. de postu. l. velamento.

s ¶ Obedientiæ.] sic not. regularem teneri ad præstandũ obediẽtiã prælaro suo. extra de temp. ordi. cap. ad aures, vbi de hoc.

t ¶ Merito.] quod nõ est modicũ, immo magnum, quia Deo gratũ, cũ melior sit obedientia quã victima. extra đ maior & obe. illud. & arg ad hoc. ff. de re mili. l. 2. §. in bello cum ibi not.

g ¶ Indocta scientia] sic forte dicta, quia à seipsis ipsam didicerint, non à voce magistra, contra consiliũ Hieronymi. 16. q. 1 cap. si clericatus, in fi. quæ non secundum sensum proprium, sed secundum patrum traditionem addiscenda & docenda, & ab eo & per eum qui eam à maioribus secundum veritatem sibi credi tam seruat. 37. dist. relatum, & arg. C. de excu artificũ. l. 1. lib. 10. ff. de dona l. Aquilius, aliter enim scientia adulterina tradi & adipisci dicitur, in procem. digest. §. hoc autem tria.

h ¶ Ne dixerimus] quasi dicat de illorum malis, hic dixisse sufficiat, vt per hoc plura detur intelligi. arg. ff. ad Maced. l. 1. in corpore auth. quib. mod. na. effi. leg. §. & quidam coll. 6. cum not. in eis. Vel dicit se nõ dicere quod tñ dicit, vt alibi de restit. spol. litteras. §. nos autem. C. de episc. & cleri. l. si quis non dicam.

u ¶ Prouide.] reputatur ergo prudentia vel prouisio, suæ conscientiæ proprio conceptu dimisso, superioris ordinationem ordinabiliter sequi, vt hic, & arg. 24. q. vlt. cap quid autem mitius. 36. dist. relatum.

x ¶ Nicolai iiij.] qui condidit decre. Exijt qui seminat. de verb. signi lib. 6.

y ¶ Clemẽtis v.] qui cõdidit decr. Exiui de paradiso. in eod tit in compilatione suarum constitutionum.

z ¶ Regulæ.] dictæ quasi regulãtis quem in modo viuendi tam spiritualiter quàm temporaliter, vel ad rectum quem ducentis. 3. dist. c. canon. verb. regula.

Regula vnde dr̃.

a ¶ Declarationes.] ex hoc collige Papam declarationem super regula religionis posse facere: cum. nõ omnis regula rite dictata ab ipso saltem per approbationem processerit. extra de relig do. ca. ne nimia, & eo. tit. cap religionum. lib. 6. & argum. 11. distin. cap. quis nesciat

nesciat ad illum potest, & debet spectare declaratio vel interpreta tio, ad quẽ pertinuit editio. C. de leg. l. vlt & de vete. iur. enucle. l. 1 §. ne aũt in fi. ex̃. de sen. excom. inter alia. 11. q. 1. §. ex his. nec mirum, cũ ẽt su per articulis fidei possit declarationem facere. 24. q. 1. quotiens, & c. hæc est fides, & pater in decr. cũ inter nonnullos, vbi de hoc dixi.

Papa põt sup̃ fidei articulis declaratione facere.

a ¶ Salubriter.] i. ad salu tem animarum.

b ¶ Solidas.] id est fir mas, quæ inconcussæ seruandæ sunt donec per illum qui potest in totum vel in partem fuerint reuocatę. arg. 40. dist. cap. consequens, & cap. nostro. 25. q. 2. c. 1. & 2. in cor pore authẽ. de admi. offi. §. vlti. coll. 3. cum similibus

† Psal. 18.

Constõ principis qualiter scribẽda est.

c ¶ Lucidas.] quia cõ stitutio principis debet esse clara, non obscura 4. dist. c. erit aũt lex. & non per signorum captiones, nec p̃ compendiosa enigmata, sed per litterarum cõsequentiam est scribenda & exemplificãda. arg. C. de vete. iur. C. de vete. iur. enu l. 1 §. quod autem. in contra faciẽtem pœna falsi locum habet, vt eo. tit. l. 2. §. eandem autem pœnam, aliàs est versus sub §. hoc autem

salubriter [a] editas, solidas [b] quidem, & claras, & lucidas [c], multaque maturitate [d] digestas, nostras Domino fauente indubias [e] ipsorum prædecessorum declarationibus declarationes adiungamus [f]: sicque dies [g] † diei eructet verbum, & nox nocti scientiam manifestet, ne perperam paucorum [h] dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsum declarationum verba [i] conuertens [k] in deuium, illaque [l] suis [m] eis [n] profecto contraria [o] accommodans [p] sensibus, in grata [q] Deo, superioribus [r] contumax, præfato [s] ordini detrahens, odiosa [t] confratribus, vnionem [u] scindens, si [x] valeat reddatur, ac graue in populos scãdalum [y] allatura, quin potius (vt nostra vehementer flagitat [z] intentio) antedictis profugatis [a] incommodis [b], hæc sancta Minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cum minor [c] nos gradus haberet [d]) dilectionis & deuotionis feruor

d ¶ Maturitate.] cum qua & non cum leuitate vel p̃ cipitatione facienda est constitutio principis. C. de legi. l. humanum, & in prœmio lib. 6. sicut & sententia proferenda. arg. C. de sent. ex breuiculo recitan. l. 2. 11. q. 3. c. summ'opere. extra de re iud. pastoralis. §. verum. Clem. 5.

e ¶ Indubias.] id est indubitatas.

f ¶ Adiungamus.] aliàs adiungentes, hoc non incongruum nec insolitum existit: cum & omissum per antecessorem, per successorem suppleri & induci frequẽtissime sit repertum. arg. ff. de testi. l. quæsitum. extra de rescrip. c. litteris.

g ¶ Dies diei.] verba sunt psalmographi prophetæ Dauid.

h ¶ Paucorum.] sed quõ dicit paucos, cum multi essent fratres, id quod sequitur facientes? Respõdeo qđ pauci dicuntur respectu multo maioris numeri aliorum. 45. dist. c. disciplina, vbi 23. milla hominum pauci dicuntur respectiue. ff. de verb. signi l. maiore. extra de cle. excom. mi. c. latores, & ibi. not.

i ¶ Verba.] super quibus, ex quo recta sunt & clara, nulla debet fieri in obscurum ædificatio. ff. de leg. 3 l. ille. §. cum in verbis, & argum. ff. de verb. obli. l. conti nuus. §. cum ita.

K ¶ Conuertens in deuium.] id est peruersum intellectum forte amplectentes declarationem verborum ipsorum mente circunuenta, contra iura. ff. de leg. l. cõtra legem. extra de reg. iur. in c. certum est. lib. 6. cum potius esset contrarium faciendum: scilicet verba offendere vt mens seruetur. C. de lib. præt. l. 3. ff. qui petant tu. l. scire. §. ad aliud. de iure pa. l. adigere. §. quamuis, not. extra de verbo. sig. cap. intelligentia, & dicta l. contra legem.

l ¶ Illaque.] declarationum verba.

m ¶ Suis.] sume verba, accomodans sensibus, quæ sequuntur.

n ¶ Eis.] expone, s. sensibus: vel eis, scilicet verba declarationem conuertentibus in deuium.

o ¶ Contraria.] maxime attenta verborum mente.

p ¶ Accomodans.] id est applicans vel inducens.

q ¶ Ingrata Deo.] sume verbum, reddatur, quod est infra, & enumerat sex incõmoda, quæ ex tali scientia proueniunt: & hoc est primum, & per hoc quod dicit, ingrata Deo, est penitus excludenda. arg. in corpore authent. vt non luxu. contra naturam, in princip. coll. 6.

r ¶ Superioribus contumax.] Secundum incommodum, ꝑ ex hoc etiam est tollenda. argum. 6. quæst. 3. cap. sinautem nobis, & cap. sequen. extra de maiori. & obe. cap. 2. argumen. ff. de re. mili. l. 3. §. bello & l miles. §. irreuerens.

s ¶ Præfato ordini detrahens.] Tertium incommodum, & per hoc suam turpitudinem ostendens, cum turpis sit pars suo vniuerso non congruens. 8. distin. cap quæ contra. & aliter viuere volens quàm se habeant mores eorum inter quos viuit, suspiciosus aut intemperans est. 41. dist c. quisquis. 12. distinct illa, & arg. extra de sta. reg. recolentes.

t ¶ Odiosa confratrib.] Debuisset per mutuam conuersationem affectuosior & charior reddi. arg. C. de castren. pec. l. cum allegas. lib. 12. ff eod. tit. l. si forte. 63. dist. c. vota ciuium, & §. principibus. extra de elect. inuotuit. §. multa.

u ¶ Vinionem scindens] Quintum, ex quo solo detestabilis est habenda, cum solum in congregatos in vnum spiritus sanctus veniat. 24. q. 1. §. si autem, & cõgregatis in vnum aliquibus, Deus in medio eorũ esse dicitur, Matth. 18. 1. q. 1. cum scriptura. 18. quæst. 1. cap. alienus, talem vnionem scindens, diabolo opera subministrat tollẽs inter homines mutuam charitatem, sine qua (etiam concurrentibus omnibus alijs bonis operibus) non est salus, teste Apostolo, de pænitent. distin 2. cap. euidenter, & distin. 3. cap. si quis autem, & propheta clamante, Bonum & iucundum est habitate fratres in vnum.

Salus nõ est sine charitate.

x ¶ Si valeat.] id est crescat seu valere vel crescere permittatur: non enim debet intelligi, nec exponi hoc verbum, valeat. i. de se teneat, cum certum sit eam nõ tenere: vt pote multa mala inducentem.

y ¶ Scandalum.] Sextum incommodum, & ob hoc intollerabilis est dicẽda: illa enim quæ sine pecato mortali omitti possunt, vel committi, sunt ob vitandum scandalum 1 omittenda, & etiam committenda. 1. ad Corinth. 8. extra de no. ope nun. ca. cum ex iniuncto. 12. distinct. cap. illa. quia nihil cum sandalo, & cap. de præscript. nihil 10. quæstio. 3. cauendum. 11. quæstio. 3. nolite.

1 Scandalũ est vitandũ, & vide omnino B. Th. 2. 2. q. 43. art. 7. & 8.

z ¶ Flagitat.] id est desiderat vel affectat.

a ¶ Profugatis.] id est procul fugatis, siue pulsis.

b ¶ Incommodis.] quæ sunt sex, vt prædixi.

c ¶ Minor.] scilicet quàm sit Papalis, in quo hodie sumus.

d ¶ Haberet.] impropriè vr̃ loqui textus: non enim gradus vel status (cum sit quid inanimatum) dicitur habere

habere personam: sed persona dicitur habere statum vel gradum, vel esse in illo. arg. 40. distinct. c. multi. & ff. de decu. l. eos.

a ¶ Incanduit.] idest incitauit, vel inflammauit.

b ¶ Seruitutis.] à seruiendo dictæ, & per istam similitudinẽ appellat Imperator se seruum. C. de offi. præfec. præto. l. quas gratias. circa fi. 1. colũnæ. & notarius seruus publicus dicitur. ff. de adop. l. non aliter. insti. eo. ti. § cumautem. & C. eo. tit. l. 2.

c ¶ Iugum.] simile 12. dist. c. in memoriã

d ¶ Illius religionis.] scilicet fratrum Minorum.

e ¶ Interius.] quo ad animam & spiritualia.

f ¶ Exteriusque.] quo ad corpus & temporalia.

g ¶ Pastoralis curæ.] simile extra de re iudi. pastoralis. Cle. 5. cum similib. multis.

h ¶ Angit.] aliàs adigit idest, adstringit.

i ¶ Paternæ.] per similitudinem loquitur: sicut enim pij & boni patris est consilium salutare pro liberis capere. ff. de adul te l. nec in ea §. 1. ita. debet esse præsidentis pro subditis deuotis. in corpore authen. de mand. princ. §. quòd si delinquente. in fi. coll. 3.

incanduit a: nunc vero post susceptum à nobis Apostolicæ seruitutis b iugum c, ad illius d religionis gubernationem, protectionem, defensionemque interius e exteriusque f propitiã pastoralis g curiæ sollicitudo nos angit h, paternæ i cogit prouidentiæ debitum k, ac internæ charitatis zelus accendit, quieta l pacce gaudeat, sancto proficiat otio m, in numero n ac merito o & quàm plurimum augeatur, blandeque p in redeuntium q filiorum suæ scilicet professionis ruat oscula r, mactet s vitulum, eorumque t liberis u & sedula corruat in amplexus: profecto cum ipsius religionis odor x trahat, charitas attrahat y, scientia lucidet z, oratio mereatur, quæ a in conualle lachrymarum huius scilicet mundi miseria b, vel cordis contritione & humiliatione c purissima d ascensiones in corde suo disposuit e, vt non solũ in virtutem de virtute proficiat f, sed in eisdem virtutibus permanens g, quasi quibusdã harũ ad profectionẽ tendẽtibus h gradibus de die in diẽ facta i se melior ascẽdat in altius, terrena despiciat k ac cælestia complectatur l, sicque tandem diuino numine collocata in m patria,

animo contrarius est: quare multo nequior fore censetur, q̃ foret euidens inimicus. 93. dist. c. si inimicus. & C. de don. l. data. cum ibi not. quandoq; autẽ p̃statũ ad reuerendum & obediendum: & istud aliquãdo est permissum; vt est videre in osculo quod p̃statur summo Pontifici in pede. 1. C. de domes. & protest. l. 1. lib. 12. cũ ibi not. quandoq; vero præbetur ad designandum consensum in malum, puta adulterium vel fornicationem: & hoc iure damnatur. ff. de adul. l. q̃ ait lex. quandoq; ad ipsum designandum in bonum, puta coniugalem effectum, vel pacis inductiuum, vel iniuriæ remissiuũ: & tunc est permissum C. de don. inter vir. & vxo. l. si à sponsa. extra de spon. duo. c. 1. 63. dist cum Hadrianus. insti. de iniu. §. vlt. quandoq; etiam præbetur nedum ad inducendum consensum præsumptum: sed vt omnia finita esse pacis osculo denotentur. de consec. dist. 1. ca. si episcopus. & dist. 2. cap. pacem. iuxta verbum prophetæ, Iustitia & pax osculatæ sunt.

k ¶ Debitum.] hoc dicis quia sicut ad patrem carnalẽ spectat correctio filij in omni licita disciplina. 39. dis. c. legãt. extra de simo. licet Hely. C. de emẽd. propinquo. l. 1. sic & patris spiritualis est subditũ ob errorẽ corripere & increpare. 45. dist. c. 1. 23 q. 4. forte ne sanguis subditorum, &c. extra de offi. ord. c. irrefragabili.

l ¶ Quieta pace.] ad quam procurandum inter subditos quicũq; præsidẽs anhelare debet. in corpore auth. vt differentes iudices. in princ. coll. 9. de offi. præsi. l. congruit. 5. q. 2. c. si primates 23 q. 5 c non frustra.

m ¶ Otio.] status ergo religionis dicitur esse in otio, scilicet quo ad meditationem sollicitudinis tẽporalis, vt hic, & extra de regula. licet §. si vero.

n ¶ In numero.] scilicet personarum.

o ¶ Merito.] scilicet vitæ & virtutũ. C. de sta. & ima. l. & virtutum.

p ¶ Blandeque.] quasi dicat nõ subdole, sed eum animi synceritate, sicut fecit Iudas osculo filium hominis tradens.

q ¶ Redeuntium.] scilicet ad vnitatem & obedientiã suæ religionis, de quibus redeuntibus gaudere dẽt præsidentes ad instar Christi plus gaudentis sup̃ vno peccatore pænitentiam agendo, quàm supra xcix. iustis, qui non indigent pænitentia, vt scribitur in Euãgelio, & legit̃. 23. q. 4. §. ex his. & arg. C. de hære l. Manichæos ff. de remi. l non omnes. §. vlt.

r ¶ Oscula.] osculum quandoq; præstatur ad decipiẽdum, vt fuit in Iuda proditore osculo Christũ tradente: & tale osculum omnino est prohibitũ: immo iustiora reputantur vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici. Prouer. 27. c. 5 q. 5. non omnis, &c. nõ osculatur, quũ corpore cũ osculator esse videat̃, mẽte tñ &

s ¶ Mactet vitulum.] scilicet Minorum religio in signum gaudij & letitiæ de illorum regressu ad instar patris, qui de reuersu filij aberrantis gaudens vitulum saginatum occidi fecit.

t ¶ Eorumque.] scilicet redeuntium.

u ¶ Liberis.] quasi dicat, spontanea & prona.

x ¶ Odor trahat.] idest, inducat & solliciter.

y ¶ Charitas attrahat.] idest, non se reuocet, & inclinet.

z ¶ Lucidet.] idest, manifestet.

a ¶ Quæ.] scilicet charitas.

b ¶ Miseria.] nota mundi miseriam conuallem lacrymarum dicit, vt in antiphona beatæ virginis, Salue regina.

c ¶ Humiliatione.] iuxta verbum prophetæ, Cor cõtritam & humiliatum, &c.

d ¶ Purissima.] quasi dicat non ficta, ab omni fictione & hypocrisi depurata. arg. 28. q. 2. ex hic. de pænit. dist. 2. c. 1. vbi charitas.

e ¶ Disposuit.] quasi per gradus.

f ¶ Proficiat.] circa quod dicit propheta, & ambulabunt de virtute in virtutem. vnaquæque enim virtus quasi quibusdam gradibus augetur. de pænit. dist. 2. dum sanctum. & c. charitas in quibusdam.

g ¶ Permanens.] per inchoationem boni operis.

h ¶ Tendentibus gradibus.] cum inchoata ad p̃fectũ protrahitur.

i ¶ Facta se melior.] cum in eiusdem benæ operationis profectione & consummatione solidatur. de pænit. distinct. 2. cum sanctam.

K ¶ Despiciat.] per sollicitudinis temporalium depositionem.

l ¶ Complectatur.] scilicet per contemplationem.

m ¶ In patria.] scilicet cælesti. omnipotẽs enim Deus pro-

Pater filii corrigere dẽt.

Osculum quãdoq; ex causis p̃statur.

1 Barb. tamẽ. 2. lectura p̃c. Cle. ver. salutem, ad fi. dicit docto rẽ p̃p excellentiã recipiendũ à Pontifice ad osculum. Quod sibi factum dicit Ang. in l. 1. C. de sent. pas. si verum dicat, inq̃t Bar. De⁹ scit. & de effectu osculi vide gl. 1. quã Felin. dicit centũ manibus notandã. c. sup̃ abbatia de off. deleg. & osculũ datum à sponsa facit, vt spõsalitia largitas, matrimonio nõ secuto solũ pro dimidia reuocet̃ Do. me⁹. §. est & aliud. inst. de do. l. si à sponso. C. de dõ. ante nup. & de osculo vide gl. 3. l. 1. ff. de extraor. cri. mi. c. nec aliqua. 27. q. 1. Font.

producto fructu falcē mittit & messem suam desecat, quia cum vnumquemque ad opera perfecta produxerit, temporalem vitam pere emissam mortis senteтiā incidit, vt granum suum ad cælestia regna perducat. dicto cap. cum sanctam.

tantò[a] Deum secundum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius [b], quantò nunc in huius [c] peregrinationis angustijs illos [d] conscenderit [e] altiores: nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam Ecclesiam Deus suscipiet, in [f] eius gradibus dignoscetur [g]. Quapropter [h] tantis incommodis, tantisq; eiusdem ordinis excitati periculis [i], ac ad [k] illa salubribus & opportunis per eiusdem sedis prouidentiam circunspectam adhibendis summouenda, remedijs [l], nostræ solicitudinis studium conuertentes, ad Dei laudem, beati Francisci præconiū, eiusque præfati ordinis pacem, consolationemq, fidelium [m], necnon minus cautis minusq; habentibus inobediendi vel euagandi occasionis subducendam materiam [n] ad trepidandum vbi timor non [o] aderat, scrupulosam [p] caliginem [q] detergendam, 10 eosque suauiter [r] deducendos vt filios [s] ad ipsius religionis gremium velut matris [t]: Diligenti [u] super his perscrutatione & matura deliberatione [x] præhabitis, de fratrum nostro-20 rum consilio infrascriptas declarationes, commissiones, ordinationes & præcepta, quæ inferius inferuntur, duximus adiungenda.

¶ In primis cum dicatur in regula: quòd illi qui 30 promiserunt obedientiam [y], habeant [z] vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint [a]: Item quòd fratres omnes vestimentis vilibus [b] 40 induantur: & super prædictorum [c] verborum sensu à præfatis prædecessoribus nostris Nicolao & Clemente declarationes (vt pmittitur) limpidæ [d] emanarunt: dictusque Clemens hu- 50

a ¶ Tanto.] id est intantum apertius. quod est infra.

b ¶ Apertius.] In virtutum quippe nostrarum gradibus Deus ascendere dicitur: qa in tanto nobis sublimior ostenditur, quāto noster animus à rebus infimis separatur dicto c. cum sanctam. in fine.

c ¶ Huius peregrinationis.] scilicet vitæ temporalis.

d ¶ Illos.] scilicet gradus.

e ¶ Conscenderit.] scilicet per contemplationem & bonorum operum perfectionem.

f ¶ In eius.] scilicet Ecclesiæ.

g ¶ Dignoscetur.] scilicet Dominus vel [z] eius gloria: quia eius gloria per illius incrementa declaratur. quanto enim sancta Ecclesia ascendendo proficit, tātum Deus omnibus hominibus ex eius virtute innotescit: vt d. c. cum sanctam. in prin legitur.

z Vide B. Tho. par. 1. 18. ar. 5.

h ¶ Quapropter.] Secunda pars

i ¶ Periculis.] quæ colliguntur ex parte præcedenti.

K ¶ Ad illa.] scilicet incommoda & pericula summouenda. quod est infra.

l ¶ Remedijs.] quia quæ medicamenta morbis exhibēt, hæc iura negotijs. in corpore authen. hęc constitutio innouat. coll. 8. & nouis morbis, &c. extra, de iuramen. calum. cęterum.

m ¶ Fidelium.] inter quos per prædicta incommoda scandalum generabatur, vt in parte præcedenti.

n ¶ Materiam.] Nota tollendum fore omnem modū & occasionem mali, ad hoc extra, ne cleri. vel mona. cap. vt periculosa. lib. 6. & per contrarium opportunitas ad bonum subministrāda est. de elect. cū ex eo. lib. 6. iuxta illud, Da sapienti occasionem, & sapiētior erit. 23. q 5. c. vides. de hoc latius dixi in c. Execrabilis in glo h habes.

Psal. 13.

o ¶ Non aderat.] vt in psalmo. & argu. extra de simo. per tuas 2. not. de offi deleg. pastoralis. §. quia vero.

p ¶ Scrupulosam.] simile de simo. per tuas 2.

q ¶ Calliginem.] idest mentis obfuscationem. simile de hære. c. nolentes. Cle 5.

r ¶ Suauiter.) s. dixerat, blande, in parte præcedenti. & hoc dicit: quia leuiter castigatus, de facili reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis nimiæ autem, &c. 45. dist. cum beatus ff. ad leg. Aquil. l. præceptoris.

s ¶ Vt filios.] dic vt dixi in parte pręcedenti in verbo paternæ.

t ¶ Matris.] consuetæ filio misereri. argu. ff. de adult. l. nec in ea §. vlt ff. qp falso tuto auth. falsus § Iulian' de re milit. l. milites. § desertorem. in corpore authē. vt sine prohi. ma. §. 1. coll. 7. extra de præsumptio. afferte. cum similibus.

u ¶ Diligenti.] simile. C. ne fil. pro patre. auth. habita.

x ¶ Matura deliberatione.] hoc dicit, qa sapientis est deliberate agere, in corpore auth. de appel. §. sancimus. coll 4. 11. q. 3. c. summopere. nam quæ consilio recte geruntur, iure merito que & effectu firmitate nituntur. C. de repu. l. 3.

y ¶ Obedientiam.] subaudi castitatem, & proprij carentiam, hæc enim dicuntur religionis esse substātialia. extra de statu mo. cum ad monasterium. §. vlt.

Vota tria sunt de religionis substantia.

z ¶ Habeant.] non intelligas quòd habeāt abq; omni iure vtendi: cum simplex vsus absq, omni iure non recipitur: nec de se sit possibilis: vt in decre. ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

a ¶ Voluerint.] illas ergo habere meræ voluntatis est. arg. ff. de iudi. l. non quicquid. C. quomodo & quando iudi. l. 1. in his ergo fratribus Minoribus velle liberū relinquit, sicut & velle cibo & potu refici. & hoc ideo, quia sine istis vita humana sustentari non potest ff. de alimen. lega. l. legatis. de verborum signific. l. verbo victus. 1. q. 3. si quis obijcit. sicut & quo ad alia velle habere dicunt. 11. q. 4. c. monachum. extra de regula licet. & ibi ratio de hoc redditur. & 19. quæst. 2. c. duæ. sunt alias em regulariter velle vel nolle habere nō dicit. de ele. 60 si religiosus. de test. c. 2. de sepult. c vlt. lib. 6 16. q. 1. non dicatis.

Religio si an vel le & nolle habeat.

b ¶ Vilibus.] hoc per regulam, causa ducendæ humilitatis institutum fuit: nam & clerici sæculares in vestibus ac calceamentis decorem quærere nō debēt. 41. dist. cap. clericus. extra de vita. & honesta. cleric cap. clerici. 20 quæst. 4. in sum. & c. 1. sicut nec in cantando lenitatem vocum. 92. dist. cap. cantantes, & ca. in sancta, ornatus enim extrinsecus frequenter quē ad uoluptatem & elationem inducit: iuxta. id, Incompositio corporis incompositionem indicat mentis 41 distin. cap. vlt.

Clerici in vestimētis decorē quęre non debent.

c ¶ Prædictorum verborum.] vestimentis vilibus

d ¶ Limpidæ.] id est, claræ, non obscuræ, sed dilucidæ.

¶ Iudi-

Iudiciū est æqui-uocum.

a ¶ Iudicium.] id est determinationem & declarationem: vel proprie pōt sumi: quia super hoc isti qui se quuntur per decr. Cle. 5. videtur iudices cōstituti: aliter autem alibi sumitur hoc verbum, iudicium, super quo vide quod not. insti. quibus non est permis. fa. test. § præterea.

b ¶ Committendū.] vt in decr. Exiui. §. præterea. cum in regula.

c ¶ Super hoc.] quæ vestimenta vilia vel non reputentur.

d ¶ Onerando.] periculosum est illud onus si contra fiat: cū ex hoc peccatū mortale incurratur. 28 q. 1. §. ex his extra de testi. spo. litteras. §. porro. simile habes alibi vbi habentis aliquid facere, conscientia oneratur. extra de hæret. ca. statutum. §. vlt. lib 6. de sepul dudum. §. verum, de relig do. cap. 2. §. vt autem, de iure pa. c. 1. §. præcipimus. Cle. 5. extra de iureiur. ca. mulieri.

e ¶ Nec ob hoc.] s. ꝙ Papa Clemens vestimentorum vilitatem illorum duxit iudicio omittendam.

f ¶ In quibusdam.] hoc dicit quia illi respectu aliorum pauci erant (vt dixi in parte præcedenti) in verbo, paucorum.

g ¶ Plus sapere.] hoc est contra doctrinam Apostoli ad Romanos 12. cap. de pænit. dist. 3. cap. adhuc instant. extra de renun. c. 1. lib. 6.

h ¶ Quæstionum.] ad quas decidendas fuit opus declarationibus, quæ infra subijciuntur.

ius vilitatis iudicium [a] ministris, custodibus, seu guardianis ordinis prædicti duxerit committendum [b], eorum super [c] hoc conscientias onerando [e]: nec [e] ob hoc in quibusdam [f] ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus [g] sapere, quàm oportet sapere, nouarum adinuentiones ambiguitatum cessauere quamplurimæ, vel non omnino non vetustarum explicatio quæstionum [h], tam videlicet super longitudine & latitudine, quam grossitie & subtilitate, forma & figura vestimentorum [i] ipsorum: quinimo adeo huiusmodi adinuentiones & quæstiones propria excreuere licentia [k], vt ex eisdem Fratribus aliqui habitus propterea [l] curtos, strictos [m], inusitatos & squalidos [n], nouitate [o] plenos, ac dissidij non ignaros, cum à communitate ordinis discreparent [p], assumerent, nec eos [q] ad ministrorum, custodum, Guardianorum eorundem mandatum requisiti deponerent [r]; nec alios prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem ministrorum, custodum, & Guardianorum arbitrium ducerent resumendos [s], dicentes in [t] hoc eorundem prælatorum suorum non [u] parendum fore arbitrio: cum & suum [x] sic [y] despectum [z] regularem [a] & cruciformem [b] assererent, cæterorum [c] vero superfluum [d] habitum irregularemque [e] conserent: Nec huic eorum opinioni [f] præfati Clemētis declarationem sæpius repetitam [g] obesse: Nam licet ministris, custodibus, & Guardianis præfatis vestium vilitatis detur in illa [h] iudicium [i], tamen inibi [k] consequenter adiungitur: ita tamen quòd vilitatē in vestibus seruent [l]:

p ¶ Discreparent.] in hoc contra mores aliorum gesta sunt pro morum illorum diuersitate vitanda tamquam turpia reputata. 8. dist. c. quod contra mores, & adde quod dixi in parte pcedenti, in verbo, detrahēs.

q ¶ Nec eos.] scilicet habitus.

r ¶ Deponerēt.] suam inobedientiam ostendentes. arg. de temp. ordi. cap. ad aures, de offi. ordi. quanto.

s ¶ Resumendos.] quod tamen facere tenebantur. arg. extra de vita & hone. cleri. c. Deus qui.

t ¶ In hoc.] scilicet deponendo habitus quos portabant & in resumendo communes habitus aliorum.

v ¶ Non parendum fore.] & hoc male dicebant, cum præcepto superioris de se iusso, vel saltē de quo est dubium [1], sit obtemperandum. 23. q. 1. c. qui culpatur not. de temp. ord. cum ad aures, & de hoc ff. de reg iur. l. factum à iudice, & extra de reg. iur. c. quod quis mandato. lib. 6. & ibi etiā de hoc dixi.

1 Circa hoc dictū consule theologos & Vi d B. Th 2. 2. q 104. art. 5.

x ¶ Et suum.] scilicet habitum.

y ¶ Sic.] scilicet curtum & strictum.

z ¶ Despectum.] per hoc forte dicentes ipsum magis humilem reputandum.

a ¶ Regularem.] id est, regulę (secundum eos) conuenientem.

b ¶ Cruciformem.] id est cruci conformem: quæ consistit ex stipite in longum ex stipite in longum porrecto, & brachio ni transuersum extensio: sic dicebant de habitu suo cuius longitudinē stipiti crucis, & ipsi habitus manicas extēsas, brachio in transuerso stipitis extenso forte comparabant.

c ¶ Cæterorum.] secundum communitatem ordinis faciendam.

d ¶ Superfluum.] propter longitudinem.

e ¶ Irregularemque.] id est, non sic regulæ conuenientem sicut suum.

f ¶ Opinioni.] supple quod suum habitum deponere, & aliorum habitum suorum superiorum arbitrio habere nenetur.

g ¶ Repetitam.] supra in parte præcedenti, & in isto, & dicto c. Exiui de paradiso. § præterea.

h ¶ In illa.] scilicet declaratione Clementis.

i ¶ Iudiciū.] expone vt supra in simili verbo, iudiciū.

K ¶ Inibi.] scilicet in ipsa declaratione Clementis.

l ¶ Seruent.] per quod videbatur eis, ꝙ in præmissis superiorum suorū stare iudicio minime tenebant, quasi aliorū habitum nō reputarēt vilē, sed irregularē, & superfluū, vt sup sed in hoc verbo, declarationis Clementis conuertebantur in denium, vt prima parte dr.

i ¶ Vestimentorum.] id est qualis longitudinis, latitudinis, grossitiei, subtilitatis, formæ, & figuræ deberent esse vestimenta: quinimmo ad expositionem huius verbi vide quod not. Guli. de rescrip. tibi lib. 6.

K ¶ Licentia.] scilicet fratrum.

l ¶ Propterea.] scilicet quod dicebant se debere indui vilibus vestimentis.

m ¶ Strictos.] & sic vilitatem vestimentorum credebant referendam etiam ad curiositatem, stricturam, squaliditatem ipsorum.

n ¶ Squalidos.] exponi potest hoc verbum, id est viles vel tristitiam indicantes, argum. ff de iniur. l. vestem, & l. item apud § hæc autem fere. vbi simile verbum reperies.

o ¶ Nouitate plenos.] in hoc isti fratres male attendebant quod scribitur, in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas, vt discedatur ab eo quod diu æquum visum est: & ideo reprehēsione digni fuerunt. 11. dist cap. quis nesciat not. extra de consuetudi. cam consuetudinis.

quare

præsertim [a] cum & in declaratione prædicti [b] Nicolai dicatur, quòd semper [c] in eisdem fratribus [d] & eorum actibus paupertas sancta reluceat [e], prout ipsis [f] ex eorum [g] regula inuenitur indicta: ac constitutionibus eiusdem ordinia generalibus caueatur (vt [h] asserunt) quod in omnibus [i], quæ ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, vilitas, & paupertas [k]: vnde cum nec paupertatis vel vtilitatis oblatæ per ministros, custodes, & guardianos vestes existerent [l], nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas [m] gererent, nec in reassumendo, quas [n] darent, sequi iudicium vllatenus tenebantur [o] † generali [p] ministro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant [q] suis rationibus (quas breuitatis [r] causa omittimus) contrarium asserentibus ex [s] aduerso, prout hæc & alia hincinde coram nobis & eisdem fratribus [t] nostris scripto [u] lecta, verboque fuere proposita [x], ac etiam coram aliquibus ex fratribus [y] nostris prædictis super hoc deputatis [z] à nobis præsertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis [a] communitatibus aduersabantur eisdem, fuerunt pluries [b] repetita.

¶ Quocirca [c] nos seriosius rationibus [d] prædictis auditis, & [e] alijs illisque [f] plenius [g] intellectis [h], volentes perpetuum præfato finem dare negotio, de prædictorum [i] fratrum nostrorum consilio declaramus & dicimus, quòd cum (sicut prætangitur [k]) dicatur in regula, quòd Fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cum vilitatem [?] huiusmodi vestium tam habitus, quàm interiorum tunicarum illam præfatus Clemens intelligi debere decreuerit [l], quæ secundum consuetudinem [m] vel conditionem [n] patriæ debeat) quantum ad colorem panni & pretium) [o] vilitas merito reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium Ministris, Custodibus seu Guardianis prædictis (ipsorum super hoc

10 20 30 40 50 60

quare eorum intellectus hic reprimitur, vt in parte sequenti traditur.
a ¶ Præsertim.] id est maxime, simile de foro comp. si diligenti.
b ¶ Prædictis.] Nicolai scilicet tertij, aliàs quarti. in decret. Exijt. de verb. signi. lib. 6.
c ¶ Semper.] id est omni tempore.
d ¶ Fratribus.] scilicet Minoribus.
e ¶ Reluceat.] quam non relucere dicebāt in habitibus aliorū.
f ¶ Ipsis.] scilicet fratribus.
g ¶ Eorum] scilicet fratrum minorum.
h ¶ Vt asserunt.] si vere quod sequitur dicebant, aliquem colorem habere videbantur, qui tamen eis non sufficit: vt infra §. proxi. sequitur.
i ¶ In omnibus.] hoc verbum sic vniuersale & indefinitū, eis sic dicendi occasionem aliqualem dare videbatur, quæ nec eis proficit, vt §. proximo.
K ¶ Et paupertas.] volentes per hoc forte dicere, quòd talis vilitas & paupertas habetur & denotatur in breuitate & strictura habitus, quem portabant.
l ¶ Existerent.] secundum illorum intentionem.
m ¶ Quas gererent.] scilicet curtas & strictas.
n ¶ Quas darent.] scilicet longas & superfluas secundū eos.
o ¶ Tenebantur.] fundantes se in quibusdam verbis regulæ, & in quibusdam generalibus constitutionib. ordinis, quas allegabant, vt supra.
p ¶ Generali ministro.] scilicet ordinis Minorum.
q ¶ Aderant.] id est præsentes erant.
r ¶ Breuitatis causa.] Not. iuxta id qđ dici consueuit: gaudent breuitate moderni, ad hoc. ff. l. Aquil. ita vulneratur §. æstimatio.
s ¶ Ex aduerso.] scilicet illos sequi debere superiorū suorum iudicium in deponendo vestes, quas portabant & in reassumendo illas quas illis offerebant.
t ¶ Eisdem fratribus nostris.] scilicet Cardinalibus
u ¶ Scripto.] id est in scriptis.
x ¶ Proposita.] & sic per assertionem partium causæ merita fuerunt pandita, C. si per vim vel alio modo. l. vlt. e͠x. de in integ. rest. c. tū ex litteris. §. prospeximus.

y ¶ Ex fratribus nostris.] scilicet Cardinalibus.
z ¶ Deputatis] scilicet auditoribus.
a ¶ In prædictis.] scilicet in vestibus dimittēdis, quæ portabant & in reassumendis, quæ offerebātur eisdē.
b ¶ Pluries repetita.] ad maiorem forte indaginem & examinationem. arg. 35. q. 9. graue. 30. q. 5. iudicantem extra de fid. instr. cum Ioannes. §. verum. C. de edē. l. 2. in principio.
c ¶ Quocirca.] Tertia pars.
d ¶ Rationibus prædictis.] scientia in pxi. § hincinde allegatis.
e ¶ Et alijs.] scilicet de nouo propositis.
f ¶ Illisque.] scilicet tā primo quàm subsequenter propositis.
g ¶ Plenius.] id est, plene, vel plenius quam ante.
h ¶ Intellectis.] per hoc collige habētem iudicare prius debere iura & rationes partium cum diligentia rimari & intelligere, non se in ferenda sententia præcipitare. C. de sen. ex breui: reci l. 2. & 11. q. 3. summopere. extra de dolo & contu. olim. cum ibi not. de re iud. pastoralis. §. verum. Cle. 5. vbi de hoc dixi. Prout enim hic Papa fecit, cæteri eius exemplo docti facere debent: quia docti viri cautela, &c. 81. dis. c. legitur, & arg extra de re iu. in causis. C. de legi. l. vlt.
i ¶ De prædictorum.] sub hac claulula dic vt not. in decre. Execrabilis.
k ¶ Prætangitur.] in §. quapropter.
l ¶ Decreuerit.] in dicta decr. Exiui. in §. præterea.
m ¶ Consuetudinē.] iuxta quam quælibet patria & prouincia gaudet in suo sensu, secundum Hiero. 86. dist. veniam, extra de sepul certificari, & arg ff. de admi. tu l. sine hærede. §. Lucius. ff. de legi. l. si seruus plurium. §. vlt. quod vi aut clam. l. prohibere. §. si præses.
n ¶ Cōditionem §. id est qualitatem, simile. ff. de vsu. l sed & si quidem. §. 1.
o ¶ Pretium.] quod iuxta consuetudinem mensurarum regionis & qualitatem eiusdē ipsius vile & non vtile reputatur, vt hic, & probatur in corpore auth. de col in princ coll. 9. & in 10. col. de pace tenen. §. post natale. de contrahen. empt. l. Imperatores. de eo quod certo loco. l. ideo, ad leg Falci. l. pretia. §. vlt.

Iudex sententiā [...] tur' mu[...] ta rimari debet.

† Forte legerunt vsquam nō obtēperādū superiori qn̄ sequeretē inconueniens (ꝙ ipsi securum putabāt) fe. li c. si qn̄, de rescri. Lud Ro. ī l. si uero. §. đ viro, in 7. fallē tra. ff. sol. mat. hic vt euitetē inconueniens restringitur generalitas l 2. C. đ nox. ac Bar. in l. oēs. 6. q. principali ff. de iu sti & iur. Pan. ca so lite. 1 col. de maio. & obe. F.

Breuitas amatur.

conſcientias onerando †) duxerit [a] committendum, prout in eiuſdem Clementis litteris ſuper hoc confectis plenius continetur [b] : In eorundem Miniſtrorum, Cuſtodum, ſeu Guardianorum eodem modo iudicio eſt relictum: Noſque nihilominus pręfatorum Miniſtrorum, Cuſtodum & Guardianorum iudicio præſentium auctoritate [c] committimus determinare, videlicet, arbitrari, atque præcipere cuius longitudinis & latitudinis, groſſitiei & ſubtilitatis [d], formæ ſiue figuræ atque ſimilium [e] accidentium eſſe debeant tam habitus, ipſorumque [f] caputia [g], quàm interiores tunicæ, quibus [h] fratres omnes Minores dicti ordinis induũtur, ac inſuper cuius [i] quantæque [k] vilitatis indui eos ipſis veſtimentis oporteat, & [l] an in veſtimentis huiuſmodi ſecundum regulam & declarationes eorundem prædeceſſorum noſtrorum & præfatas ordinis conſtitutiones, reluceat [m] aſperitas, vilitas & paupertas: vtrumne quantum [n] ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque ac cætera † accidentia ſupradicta, Fratres veſtimentis induantur vt debent: ſuper quibus [o] eorundem Miniſtrorum, Cuſtodum, & Guardianorum conſcientias oneramus [p]: Statuentes & diſtricte præcipiendo mandantes [q], quòd in prædictis [r] & his ſimilibus [s] eorum [t] arbitrium determinationem ſiue iudicium, Generalis quidem in [u] totius ordinis, Prouincialium vero in prouinciarum Miniſtrorum ac Cuſtodum & Guardianorum adminiſtrationibus, Cuſtodijs, ac Guardianijs ſiue conſimilibus ordinis memorati cõmiſſis eiſdem [x], Fratres omnes [y] & ſinguli ſequi omnimode [z], illiſque parere [a] per omnia [b] tenentur, [c]. Ac inſuper quòd illorum [d] ſequendo arbitriũ [e] determinationem ſiue iudicium [f], illiſque [g] parendo, [h] nec [i] ſint nec dici [k] poſſint vel debeant, nec ipſi ſe ipſos autument, ſuæ regulæ vel conſtitutionum [l]

10 20 30 40 50 60

a ¶ Duxerit committendum.] quia ad omnes regiones non poterit certus pretij numerus aſſignari, vt d. § præterea.

b ¶ Continetur.] & patet dicta decreta. Exiui. § præterea. cũ in regula.

c ¶ Auctoritate committimus.] Videntur ergo iſti ſuper hoc iudices ordinarij dari à lege, vel ſaltẽ à principe, à quibus quis ſortiri dicitur ordinariã iuriſdictionem. argu. 2. q. 6. quod arbitris, ff. de iuriſd om. iud. l. & quia. not. extra ne præla. vic. ſuas. c. 2. potiſſime cũ hic non conſtituatur ſup hoc delegatus ſicut alibi. extra de offi. ord. irrefargabibili. § cæterũ. de hæret. ad abolendam § vlt.

d ¶ Subtilitatis.] & tenuitatis vel leuitatis, quo ad bonitatem intrinſecam.

e ¶ Similium accidẽtium.] puta ad colorem magis, vel minus nigrum vel brunum.

f ¶ Ipſorumque.] ſcilicet fratrum.

g ¶ Caputia.] cuius quantitatis vel formæ exiſtant.

h ¶ Quibus.] ſcilicet habitibus, caputijs, & tunicis.

i ¶ Cuius.] ideſt, qualis, quo ad pretium.

K ¶ Quantæq,.] quo ad groſſitiem vel ſubtilitatem.

l ¶ Et an.] repete eorum iudicio eſt relictum.

m ¶ Reluceat.] in tali relucentia aſperitatis & vilitatis innitebantur, à ſua communitate diſcrepantes, vt ſupra prox. §. quę contra eos hic ſuperiorum iudicio eſt commiſſa.

n ¶ Quantum ad colorem.] in hoc & ſequentibus illi innitebantur, ſed inec ipſis iuuantur, vt ſequitur.

o ¶ Super quibus.] à verſu eorumdem, hucuſque expreſſis.

p ¶ Oneramus.] hic dic vt dixi ſup. proxi. §. in verbo, onerando.

q ¶ Mandantes.] contra tale mandatum præceptiuũ veniens peccat mortaliter. arg. 11. q. 1. quod præcipit extra de verb. ſig. l. in his de maio & obed. c. ſi q̃s qui fil. ſint legi. per venerabilem. §. rationib. ad ſi ti. de re mili. §. in bello. not. Hoſti. de offi ord. c. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. & Ber. de offi. ord. ea quę. & dixi de æta. & quali. cap. 1. Cle. 5.

r ¶ In prædictis.] ſuper proxi. declaratis.

ſ ¶ Similibus.] arbitrarie conſideratis, cũ nõ ſint ipſa ſimilia omnia in iure expreſſa, vt infra ſequitur. arg. ad hoc extra de offi. deleg. de cauſis. ff. de legi. j. ſi domus. §. in pecunia.

t ¶ Forum.] ſcilicet miniſtrorum, & aliorum ſupra, & infra nominatorum.

u ¶ In totius ordinis.] adminiſtrationibus, quod eſt infra.

x ¶ Eiſdem.] ſcilicet Generali, Prouinciali, Miniſtris, Cuſtodibus, Guardianis.

y ¶ Omnes. vt vniuerſi, vt differat à verbo ſequenti.

z ¶ Omnimode.] quaſi dicat excuſationibus ſupra expreſſis & alijs quibuſcunque friuolis reiectis.

a ¶ Parere.] ideſt obedire vel obtẽperare.

b ¶ Per omnia.] intellige licita. in alijs enim magis Deo, quã homini parẽdum eſt. 10. q. 3. qui reſiſtit. & cap. iulianus. & cap. ſi dominus, & cap. non ſemper

c ¶ Teneantur.] hoc verbum neceſſitatem parẽdi videtur imponere, vt dixi in decre. execrabilis.

d ¶ Illorum.] ſcilicet miniſtrorum & aliorum ſupra nominatorum

e ¶ Arbitrium.] ideſt voluntatem vel ordinationem argu. ff. de verb. obli. l. ſi quis arbitrium. C. de contrahen. empt. l. vlt.

f ¶ Iudicium.] expone vt ſupra.

g ¶ Illis.] ſcilicet miniſtris & alijs.

h ¶ Parendo.] id eſt obediendo.

i ¶ Nec ſint.] ſcilicet quo ad rei veritatem.

K ¶ Nec dici poſſint.] quo ad vulgi opinionem.

l ¶ Conſtitutionum tranſgreſſores.] nec mirũ, cũ oĩno ex pcepto conſtitutionis præſentis in præmiſſis obedire ſuis ſuperiorib ſint adſtricti eis parendo, non uidentur eſſe in dolo vel in culpa, cum habuerint parere neceſſe. ff de reg iur. l non videtur §. qui iuſſu. de aqua plu arc. l. quam quam. cum ſimi. & quia canonis huius auctoritate præceptiua talis obedientia præſtatur, quæ à peccato obtemperantem excuſat. 23. q. 3. c. qui peccat. 33. q. vl. noluit. C. de adul l. Gracchus. aliàs diceretur ꝙ p hãc conſtõnẽ obtẽperantibus laqueus inijceretur, cõtra iura. 27. q. 1. c. de viduis. & eius auctoritate ipſi eſſent circũſcripti, contaa l. 1. C. de his qui veni. æta. impetr.

† Vide hic q̃ ego notaui in c. ſtatutũ in §. aſſeſſoré. ſup gl. relinquat. de reſcrip. lib. 6 Fõ.

† Nota hic expreſſum ꝙ cui cõpetit cognoſcere de principali, cõpetit ẽt cognoſcere de ijs q̃ cõſequẽter accedunt. vide gl. fin infra eo. in extrauag. ad cõditorẽ. Font.

Peccat mortaliter q̃ veniens cõtra mãdatũ pceptiuũ Papæ.

a ¶ Maxime

sui ordinis trangressores, maxime [a] cum nec expresse vel determinate in prædicta Fratrum Minorum dicatur regula, vel declarationibus antedictis, quantæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantæ grossitiei vel subtilitatis, qualis formæ, qualisve figuræ huiusmodi debeant [b] esse vestes, sicut nec qualis quantæque vilitatis eas esse oporteat exprimitur in eadem: sicque quodammodo eadem vrgente necessitate, æquitate non [c] impari, vero sensu, vero id regulæ suadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhęrentes vestigijs, præfatornm Ministrorum, Custodum, & Guardianorum in [d] prædictis horumque similibus fore iudicium declarare compellimur [e], illaquè [f] eis [g] (vt prædicitur) committere inuitamur [h]: Non enim particularium omnium certa potest dari scientia [i], neque eorum (cũ infinita [k] sint) contingit [l] fieri disciplinam [m], non ars, non regula circumstantias singulas accidentiaque cuncta complectitur [n]: habent in [o] illis minores maioribus [p] obsequi [q], illisque intendere [r], non in certis [s] solum, verum etiam in dubijs [t], & in certis præsunt [u] artibus, quibus [x] obediant, præsunt re-

a ¶ Maxime.] proprie intelligas istud aduerbium: nã idem esset, si in regula vel constitutionibus ordinis, vel declarationib. alijs essebt expressa quæ sequunt: nam & contra illa præcepta huius constitutionis parẽdum est, & pareri potest absque aliqua transgressione extra de vo. c. non est voti. cum tales obseruantias possit Papa nedum declarare, immo & penitus tollere, etiam posset totum Minorum ordinem submouere, cũ ab ipsius approbatione processit. |no. Inn. extra de sacra. non ite. cap. presbyter. nõ ergo mirum obtemperantes nec sint, nec dici possint, nec se sentire debeant transgressores: aliàs viderenẽ de potestate Papæ, non sine periculo dubitare. 15. dist. cap. sancta Romana. ver. item opuscula beati Leonis. 19. dis. c nulli fas. & argu. C. de legi. l. vlt.

b ¶ Debeant esse.] transgressionis igitur omnis nota cessat, si obtemperetur in his q̃ regula vel constitutiones ordinis nullatenus interdicunt, cũ & si interdicerẽt, idẽ esset, vt s̃. glo. proxi.

c ¶ Non impari.] quasi dicat, immo pari. vt sic de similib. ad similia ex æquitatis similitudine in agibilibus procedatur. C de consti. pec. l. vlt. ex de confir. vti. cum dilecta, cum simi

d ¶ In prædictis.] scilicet in longitudine, grossitie, subtilitate, forma vestium vel figura.

e ¶ Compellimur.] hoc intellige inquãtũ digna vox censetur principis se alligatum legibus profiteri. C. de leg. l. digna ob causatiuam necessitatem executionis officij pastoralis. arg. in proœ. C. in prin. iũcta l. vlt. ff. de separa. bon. aliàs præcise compulsio nulla sibi fieri potest, cum sit lege humana solutus. ff. de leg. l. princeps. nec sua sedes à quoquam iudicari potest. 21. distin. c. nec autem.

f ¶ Illaque.] scilicet quantæ longitudinis, &c. vt supra legitur.

g ¶ Eis.] scilicet ministris, & alijs supra nominatis. & dic eis, idest, eorum arbitrio vel iudicio.

h ¶ Inuitamur.] idest inducimur.

i ¶ Scientia.] iuxta hoc scribit lex: non possunt oẽs articuli aut legibus, aut sigillatim constitutionibus compræhendi. ff. de leg. l. non possunt ex cuius mente sumptũ videtur quod hic dicitur: natura enim introductum est, vt sint plura negotia quam vocabula. ff. de præscri. verb. l. natura.

Negotia plura sũt quàm vocabula.

k ¶ Infinita sint.] scilicet particularia: natura enim quotidie nouas depropetat edere formas. 10. colla. q̃ fuit prima causa beneficij amittendi §. prædictis. C. de vete. iur. enuc. §. sed quia diuinæ. in proœ. lib. 6. Et potes colligere quòd de his, quæ de se infinita sunt, certa lex non potest constitui: cũ enim lex de se hẽat esse certa. ff. de iur. & fac. igno. l. in oĩ. 4. dist. erit autẽ. habentque principium & finem, vt in proœmio Digestorum §. sed quia solitum in fi. merito de hoc quod infinitum est, & sic incertum, non constituitur, nec infinitatem amplectitur. C. de sacrosan. eccl. l. vlt. extra de rescrip. c. cum in multis. lib. 6. Quod intellige iuxta talem breuem distinctionem: quia aut agiẽ de actibus concernentibus salutem animæ, puta laudare Deũ, & similia: & tunc infinitas probatur. 22. distin. c. sacrosancta. 36. dist c. si quid vult. C. de sum. tri. inter claras. in fi. de offi. præf. præto. l. quas gratias. aut de alijs: & tũc aut de inducentibus exceptionem: quo casu infinitas approbatur ff. de excep. do. l. pure. §. fin. C. de excep. l. si pactum insti. eo. tit. §. appellatur. aut de inducentibus obligationem: quo casu aut verba obligationis sunt de sui natura limitata infinitatem sapientia: & tunc infinitas approbatur. de vsufru. leg. l. cum quidam. & l. cũ ad hoc. de fideiuss. l. si stipulatus. aut non sunt de se infinitatem sapientia: siquidem certatur de obligatione nouiter inducenda, tũc infinitas reprobaẽ. ff. de damno infe. l. qui bona. §. vlti. & idem si tractetur de obligatione prius inducta post amplianda, etiam si verba obligationis sint de se flexibilia ad finitatem vel infinitatem. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis.

Lex de infinitis constitui non pôt.

Infinitas an reprobetur.

l ¶ Contingit.] scilicet scientiam.

m ¶ Disciplinam.] idest doctrinam.

n ¶ Complectitur.] de arte probatur. ff. de leg. l. non possunt. de regula. idem. ff. de regu. iur. l. omnis definitio.

o ¶ In illis.] scilicet circunstantijs & accidentibus.

p ¶ Maioribus.] C. de offi. præfe. præt. vrb. l. studentibus. ff. de offi. rec. prouin. l. potioris. 95. distic. ecce. & c. esto subiectus extra de maio. & obed. solitæ. de cẽsi. omnis anima. vniuersitas enim alia ratione subsistere non posset, nisi magnus ordo distinctionis graduum eam seruaret. 89. dist. ad hoc.

q ¶ Obsequi.] idest seruire in suo gradu. 93. distinct. à subdiacono.

r ¶ Intendere.] idest obtemperare, vel obedire.

s ¶ In certis.] de quibus non est dubium quin in eis, si certa sunt quòd sint iusta, inferiores superioribus parere debeant extra de maior. & obed. cap. 1 & 2. & c. illud. 11. quæstio. 3. c. absit. de regu. iur. non possunt dolo.

t ¶ Dubijs.] scilicet an sint iusta vel non ob bonum obedientiæ. 23. q. 1 quid culpatur. extra de tẽpo. ord. c. ad aures. vbi de hoc. & plenius per Hosti. ff. de iud. si quis ex aliena si quis ius dicen non obtemp. l. 1. extra de appel. si duobus. de hoc scripsi extra de reg. iur. cap. quod quis mandato. lib. 6.

u ¶ Præsunt.] exponi potest, scilicet maiores: obediãt scilicet minores. Vel potest exponi, præsunt, scilicet minores artibus vel disciplinis.

x ¶ Quibus.] scilicet cũ q̃bus obediãt, vel obtẽperẽt.

a ¶ Illa

gulis ſingulis , quibus obtemperent diſciplinis , ut illarum [a] finis [b] egregius debitis [c] obſequentium [d] miniſterijs ſubſequatur: Sic iudicãs, cuncta [e] rimatur & diſcutit, leges caſibus [f] applicat , canonum decreta ſecernit [g] : ſic morbis aggrauatus medicum [h] , ſic virtus conſtans in medio ſapientem prudentemque [i] depoſcit : ne ſi quiſquã regatur ut [k] apperit , confeſtim corruat [l], vt [m] non quærit , neque taliter [n] conuiuentibus non [o] ordo , ſed horror inhabitet : adſit [p] (quod abſit [q]) diſcordia [r] : religans religio relegetur : ſententiæ nãque uariantur ut [s] capita , & creſcit in [t] ſtolidis opinionibus phãtaſia [u].

¶ Eodem [x] modo eiſdemque quodam modo rationibus inuitati [y] , cum præfatorum Miniſtrorum , vel Cuſtodum ſub certa forma : ſimul ſcilicet & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodijs , cum Guardiani & [z] duorum de conuentu [a] loci [b] diſcretorum [c] ſacerdotum [d] & antiquorum [e] in ordine Fratrum conſilio [f] & aſſenſu præfatus Clemens iudicio duxerit [g] relinquendum , an ſit multum credibile ex iam expertis [h] , quòd Fratres ipſi abſque granarijs & cellarijs [i] non poſſint uitæ neceſſaria inuenire [k] , quo [l]

a ¶ Illarum.] ſcilicet artium & diſciplinarum.
b ¶ Finis egregius.] ſcilicet aſſecutio ſalutis ęternæ, cum obedientia maior quàm victima cẽſeatur. extra de maiori. & obedien illud.
c ¶ Debitis.] ideo dicit forte debitis, quia ad indebita quis obſequi non tenetur, ut dixi ſup. in verbo , per omnia , uel dicit, debitis, ut denotet obſequia fore per minores ſuperioribus debita, vt s̃.
d ¶ Obſequentium.] ideſt obedientium
e ¶ Cuncta rimatur.] 32. diſt. iudicantem. extra de fide inſtru. cum Ioannes §. verum. C. de eden. l. is qui apud quem.
f ¶ Caſibus.] ſcilicet occurrẽtibus quotidianis. ff. de lib. leg. l. legaui. de uſuca. l. ſi iuſto.
g ¶ Secernit.] ideſt ſeorſum cernit , parat & inducit ad caſuum emergentium deciſionem.
h ¶ Medicum.] depoſcit, quod eſt infra, ad hoc in corpore authen hæc conſtitutio innouat. in prin. coll. 5. ff. de var. & extraord. l. medicus. extra de pænit. & remiſ. omnis. §. ſacerdos cum ſimilibus.
i ¶ Prudentemque.] cum diſcretione dicta aliarum uirtutum matre. 1. q. 5 p̃ſentium. extra de offic. cuſtod. c 1. de re iud. paſtoralis. §. verum. cle 5.
k ¶ Vt appatit] ſcilicet ſenſu proprio indiſcrete ducto. 35. diſt c ſi q̃s vult. 38. diſt in relatum. & argu. ff. de do. l. Aquil in procœmio Digeſtorum. §. hoc autem.
l ¶ Corruat] ſ. in totum uel in promptu periculũ incidat. C. de bo. quæ li l ult. §. filij autem iuxta illud : Vę ſoli, &c. extra de ſta mo. monachi 81. diſ c. in omnibus. extra de æta. & qual. cum ſit ars.
m ¶ Vt non quærit] nullus enim caſum ſui appetere præſumitur, ſed aſcenſum. extra de cle. non reſid. c. 1. 93. diſt. legimus C. de numera. & actu. l. & chartu. l. nulli. lib 12. quemadmodum ciui mune. indi. l. maiorib. lib 10.
n ¶ Taliter.] ſcilicet ut appetunt à ſua communitate diſcrepantibus.
o ¶ Non ordo] ad hoc in corpore auth. de hęre. & fal. §. inordinatum. coll. 1.
p ¶ Adſit.] ideſt præſens ſit.
q ¶ Quod abſit.] ſcilicet iuxta uotum noſtri ordinis.
r ¶ Diſcordia.] quæ de ſe pacis eſt æmula, mr̃ litium, materia iurgiorũ, ut in procœmio Decretalium. & hic adde quod dixi ſup. parte prima, in uerbo, unionem ſcindens.

Diſcor. dia é mr̃ litium.

ſ ¶ Vt capita.] iuxta illud: Quot capita tot ſnĩæ. de conſecr diſt 3. c. ſicut in ſacramentis. extra de conceſ. præb. quia diuerſitatem ff. de lib. vniuerſi. l. 2 de arbi. item ſi vnus § principaliter.
t ¶ In ſtolidis.] ideſt fatuis, vel capitaneis probabilitate non ſuffultis
u ¶ Phantaſia] exponi põt hoc verbum, ideſt, non uera, ſed falſa ſententia : non a ueris doctoribus , ſed a ſenſu capitaneo inducta. 24. q. vlt. c. hæreſis. & c. quid autem 11. q. 3 cap. ſummopere extra de conſti. cap ne innitaris.
x ¶ Eodem modo.] Quarta pars.
y ¶ Inuitati.] ideſt inducti, ut expoſui ſup. proxi. §.
z ¶ Et duorum.] non ergo unius ſolius, & ita trium ad minus debet expectari conſilium & aſſenſus in his quæ ſequuntur, ſcilicet, Guardiani & duorum de conuentu ſacerdotum.
a ¶ De conuentu.] non ergo aliunde, cũ illi melius præſumantur ſcire loci neceſſitatem quàm foranei. arg 93 diſ. illud. extra de elect. poſtquam ff. de quæſt. l de minore. §. tormenta.
b ¶ Loci] de cuius fratrum ſuſtentatione agitur.
c ¶ Diſcretorum.] arbitraria hæc conſideratio.
d ¶ Sacerdotum.] nõ videt̃ ergo ſufficere ab inferioris ordinis fratribus petere conſilium & aſſenſum, de quibus ſequitur, arg. extra de electio. nemo. lib. 6. aliàs videretur fruſtra appoſitum iſtud uerbum , contra 19. diſt. c. ſi Romanorum. de priui. ſi Papa. li. 6. ff. de uſur ſi ſtipulatus. de legi. l. & quando . Et hoc intellige ſi in conuentu ſint duo ſacerdotes diſcreti : aliàs videret̃ ſufficere expectare conſilium uel aſſenſum aliorum, attenta mente conſtitutionis uolentis neceſſitati fratrum loci prouidere. arg. ad hoc ff de condi. & demon. l in teſtamento. & argu eorum quæ no in ſimili per Inno & Hoſt. de elect. quia propter in ver. tres.
e ¶ Antiquorũ.] qua antiq̃tate? Dicas ꝙ arbitraria, cũ non ſit hic uel alibi ſuper hoc expreſſa, arg. ad hoc. ff. de leg 3. l. non aliter. in fi. cum ibi no. per inno. extra ut lit. non conteſt. quoniam. & quia hic non curatur de antiquitate ætatis , ſed temporis, quo illi ordinem sũt ingreſſi. arg. extra de maio. & obe c. ſtatuim', &c.
f ¶ Conſilio & aſſenſu] non ualet cõſilium niſi aſſenſus expectetur. argu. extra de offi. deleg. c. venerabili. & ſuper hoc uide ꝙ no. per Compoſt. de conſti. c. pen. & quod aliàs plenius dixi, ne ſe vac. c. 1. lib. 1.
g ¶ Duxerit relinquẽdum.] vt in dicta decre Exiui. §. rurſus.
h ¶ Ex iam expertis.] ſcilicet dudum retroactis tẽporibus, ex quib. aliquãdo præſumitur in futurum 14. quæſtio. 5 c. ſi apud ff. de re mili. l. non omnes. § a barbaris de accuſ. l ſi cui. § habendæ. extra de re iud. c. ſemel. li. 6. extra de præſumpt. mandata. & c. ſcribam. vbi de hoc. & plenius in ſumma Hoſt. eo ti. §. 2 ver. tertia diuiſio.
i ¶ Cellarijs.] in quibus bladum & uinum recolligunt.
k ¶ Inuenire.] quia forte ibidem non reperientur venalia, nec ſperantur prouenire ex eleemoſyna.
l ¶ Quo caſu.] ſcilicet ubi non poſſent aliter veriſimiliter uitæ neceſſaria inuenire.

a ¶ Continetur.] dicto cap. Exiui §. rursus.
b ¶ Sub eadem forma.] simul & separatim, & alijs s. proxi. expressis.
c ¶ Eo casu] scilicet proxi. expresso, idest, ubi non possent credibiliter vitæ necessaria inuenire.
d ¶ Qualiter] idest, per quem modum
e ¶ Vbi.] id est, in quo loco.
f ¶ Quando.] idest, quo tempore. arg. ad hoc extra de accus. qualiter.
g ¶ Granum.] non exprimit quod vel quale: & ideo de quocunque grano ad uitam necessario intelligendum uidetur. ff. de verbor. sign. l. frugem.
h ¶ Vinum.] sed nũquid alia quæ sunt ad uitæ sustentationem necessaria videtur hic permissa conseruari, puta pisces, casei, oua, & similia? Videtur quod sic: quasi in omnibus sit eadẽ ratio. Sed contra: quia hic certorum conseruandorum grani & uini, fit expressio, in non expressis aliud statuisse videtur arg. 25. dist. qualis. extra de præsumpt. nonne, ff. de iud. l. cum prætor. & in aliis regulã prohibitoriam confirmare. ff. de fun. instr. l. quæsitum. §. idem respondit domo. & argu. ad hoc dicta l. frugem. & licet sic tenere forte tutum uideretur: nam ubi aliquid gñaliter prohibetur, quod expresse nõ cõceditur intelligitur denegari, ut dicta decre. Exiui §. porro cõdictus. tamen propter idẽtitatem rõnis, quod prius dixi, satis est de iure rõnabile: & per textũ sequentẽ in prædictis, & similibus.
i ¶ Reponere.] conseruãda. quod statim sequitur.
k ¶ Præcipiendo mãdantes.] dicas hic ut dixi s. parte prox. in uer. mandantes.
l ¶ In prædictis.] idest, qualiter, ubi, qñ, quotiẽs granum, &c. ut sup proxi.
m ¶ Et his similib'.] puta oleo, caseo, pisci

† Nisi ista dictio addita fuisset, nouum [illegible] [illegible]

casu granaria & cellaria, congregationes & conseruationes huiusmodi eis ipse concessit, prout in prædictis eiusdem Clementis litteris plenius continetur [a]: Nos de prædictorum fratrum nostrorum consilio, eorundem Ministrorum & Custodum sub [b] eadem forma iudicio, præsentium auctoritate committimus determinare: uidelicet, arbitrari, atque præcipere eo [c] casu qualiter [d], ubi [e], & quando [f], & quotiens granum [g], panem & vinum [h] pro vitæ Fratrum necessarijs, Fratres ipsi quærere debeant, conseruare siue reponere [i], etiam si reponenda sint in prædictis granariis & cellarijs conseruanda: Statuentes & districte præcipiendo [k] mandantes, quòd in prædictis [l] & [m] his similibus eorundem arbitrium, determinationem siue iudicium Generalis quidem in totius, Prouincialium uero in prouinciarum, Ministrorum, ac Custodum simul & separatim administrationibus & custodijs ordinis memorati commissis eisdem, cum [n] Guardiani tamen (ut supra prædicitur) & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine Fratrum consilio & assensu †, Fratres [o] omnes & singuli obsequi [p] omnimode [q], illisque parere per omnia teneantur: Ac insuper quòd illorum [r] sequendo arbitrium, determinationem siue iudicium, illisque parendo, nec dici possint uel debeant, neque ipsi seipsos autument suæ regulæ uel constitutionum sui ordinis transgressores [s]. Ideoque [t] omnes & singulos Fratres antedicti ordinis Minorum, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius Generalis Ministri & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis, & fratribus nostris, & aliis in Romana curia detulerunt uel deferunt, monemus & hortamur in Domino eis nihilominus in uirtute sanctæ obedientiæ [u], & sub [x] excommunicationis pœna per Apostolica scripta mandantes, quatenus ad mandatum ipsius [y] Generalis deponant quos deferunt habitus, & aliis iuxta eiusdem generalis arbitrium, determinationem siue iudicium (ut supra prædicitur) induantur: Ipsique Generali in omnibus istis & aliis, & per omnia secundum beati Francisci regulam & prædictas prædecessorum nostrorum declarationes, concessiones & commissiones, in ipsis declarationibus comprehẽsas, & nostras contentas in præsentibus [z] humiliter obediãt,

bus, ouis, & similibus, & ista similitudo referatur ad talia.
n ¶ Cum Guardiani tamẽ.] hæc verba & sequẽtia determinate ponuntur, ut dixi sup. proxi.
o ¶ Fratres omnes.] scilicet vniuersi, ut differat à uerbo sequenti.
p ¶ Obsequi.] id est obedire.
q ¶ Omnimode.] hoc verbum & aliud quod sequitur, scilicet teneantur, necessitatem imponere uẽ, ut s. dixi.
r ¶ Illorum.] scilicet Ministrorum & Custodum, & uerba sequentia expone vt dixi s. proxi §. verbo, hac insuper.
s ¶ Transgressores.] hic dicas ut dixi sup. proxi. § in glo. necmirum.
t ¶ Ideoque.] scilicet parendo in præmissis iudicio superiorum, non sunt, nec possunt dici regulæ uel cõstitutionũ ordinis trãsgressores.
u ¶ Sanctæ obedientiæ.] hæc uerba contra transgressores dura sunt, vt sup. dixi.
x ¶ Sub excommunicationis pœna.] talia verba cõminationem, non sententiam inducunt, nisi aliter cõstaret de mente ipsa proferentis. argu. C. commina. epist. l. interlocutio, in corpore auth. de armis. §. hanc igit. cũ similib. cũ ibi not. coll. 6. & sic not. extra de simo. sicut. de sagit. c. 1. de iure pa. relatũ. & de hoc ẽt per Inn. extra qui matrimonium accusa. poss. cum in tua.
y ¶ Ipsius Generalis] nihil dicit hic de mãdato Ministrorum vel Custodum: quare vẽ quod depositio, de qua sequitur solũ habeat de necessitate fieri ad mãdatũ Generalis ministri: si enim de his idẽ voluisset, hoc vtique expressisset: quod cũ non fecit, pro omisso dẽt haberi. argu. extra de deci ad audientiã. C. de cadu. toll. l. 1. §. si autem deficientis. 2. quæstio. 5. consului. sti.
z ¶ In præsentibus.] scilicet literis.

a ¶ Vel

alij obligati cõsil. obseruare c. ne pro defectu. de elect. c. cũ olim de arbi. & cũ alteri cõsulẽs se non obliget. l. 2. in fi. ff. mãd. non est ẽt aliter adstrictus se qui in auth. iusiuran. quod pr. ab. §. & quĩ. coll. 2. nisi vbi lex iubet cõsil. sequi sicut hic, & l impuberib. ff. de suspe. tu. tunc n. licet muteẽ aliqñ persona cõsulẽs, nunq̃ tñ illa cuius cõsi requirẽdum est. Ias. l. si eum. §. qui iniuriarũ ff si qui cau. inin. Font.

a ¶ Vel appellationibus]repete non obstantibus.
b ¶ Quæ.] scilicet priuilegia, & alia supra proxi.numerata.
c ¶ Derogare.] in alijs ergo in quibus nō derogarent, in suo robore remanebūt: quia quod nō mutatur, &c. C. de testa. sancimus.

z ¶ Charitatis.] sine qua non est salus æterna.de pœn. dist.2.§.euidenter.& dist.3.si quis autem.
a ¶ Purificans.] scilicet quem ab omni peccati macula, si seruetur illæsa, vt sup.proxi. & ad hoc in corpore auth.de mona.in prin.col.1.

pareant, & intendant: non obstantibus quibuscunq; priuilegijs, indulgentijs, litteris, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum à præfato Clemente concessis, vel appellationibus [a] ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem Apostolicam interiectis, quæ [b] (inquantum possent derogare [c] præsentibus) viribus vacuamus [d]. Religio namque perimitur, si a meritoria subditi obedientia subtrahantur [e]: magna quidem paupertas [f], sed maior integritas [g] bonum est, obedientia maximum [h], si custodiatur illæsa: nam prima [i] rebus [k], secunda [l] carni, tertia [m] vero menti donatur & animo, quos [n] velut effrænes [o] & liberos [p] ditioni [q] alterius humilis iugo [r] propriæ [s] voluntatis adstringit. Ad hanc [t] itaque fratres prædicti non inuiti, sed [u] sponte redeant, hanc [x] velint & appetant, hanc magnis desiderijs concupiscant, illudque [y] votis canticorum † ingeminent, osculetur me osculo oris sui, charitatis [z] vtique & dilectionis religionis huius obedientia sancta purificans [a]: nam meliora sunt vbera [b] tua præceptorum [c] si quidem & consiliorum [d] quædam nutrientia [e] pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famæ [f] fragrantia suauitatis odorem [g]. Nec [h] formident hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus [i] eisque iniungimus [k]) sibi benignos & mites [l] inuenient, cæteros [m] dulces atque palpabiles [n], cum sint & esse debeant omnes & singuli fratres [o] in Christo, & clamitent [p]: Quis mihi det [q] te fratrem meum communi scilicet patre beato Francisco congenitum, suggentem vbera matris meæ, [r] religionis

de appel. præcipimus.
d ¶ Vacuamus.] hic not.principem ex causa reuocare priuilegia vel libertates concessas, cum & talia ex causa multiplici perdi possint.not.de deci.c.suggestum.
Priuilegia ex cā reuocari potest.
e ¶ Subtrahantur.] collige hic meritum religionis perimi in subdito si se ab obediētia subtrahat, & superiori præiudicium generatur: cui obediētia est præstanda, per subtractionum eiusdē vnde tanquam spoliatus ad eam restituitur licet aliàs electionem violentam non probet.de re iud.cap.suborta.vbi hoc no.per In no.& Host.
Religionis meritū perdit qui se ab obediētia subtrahit.
f ¶ Paupertas.] scilicet istorum ostenditur in rebus.
g ¶ Integritas.] scilicet in carne.
h ¶ Maximum.] in superlatiuo gradu quo ad mentem.
i ¶ Prima.] scilicet paupertas.
k ¶ Rebus.] donatur, quo est infra proxi.
l ¶ Secunda.] scilicet integritas. de qua scribitur: sola est possibilis animas Deo repræsentare.in corpore authen.de loco.§. sancimus.col.3.
m ¶ Tertia vero.] scilicet obedientia.
n ¶ Quos.] scilicet mentem & animum.
o ¶ Effrænes.] idest sine fræno & temperie.simile ff.de testa.l.1.§. fi. extra eo.tit.c.significauit,& c.cum causam.
p ¶ Liberos.] ab omni subiectione.
q ¶ Ditioni.] idest potestati vel imperio.extra de ele. quorundam.& c.si religiosus.lib.6. alibi autem verbū, ditio, exponitur pro iurisdictione.in corpore auth. de non eligen.secundo nuben.in fi.de fideius.in fi.col.1. in proœ.insti.§.1.
Ditio ē æquiuocū.
r ¶ Iugo.] id est subiectione simile 21.dist.cap.in memoriam.
s ¶ Propriæ.] scilicet spontaneæ, cui violentia non infertur.32.q.5.§.1 vnde scribitur, voluntarium sibi militem eligit Christus: voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus.15.q.1.c.non est.
Voluntarius miles a Deo eligitur.
t ¶ Ad hanc.] scilicet obedientiam.
u x Sed sponte.] ne aliàs & rem & meritum perdant. d.§.ex his.
x ¶ Hanc.] scilicet obedientiam.
y ¶ Illudque.] scilicet quod legitur in Canticis.

b ¶ Vbera tua.] hoc alibi legit, quod dulcior est religiosa castigatio, quàm blanda remissio: & dulciora sunt amici vulnera, quàm voluntaria oscula inimici. 5. q. 5. omnis,& cap. non osculatur.
† Cant.1.
c ¶ Præceptorum.] de se necessitatem importantium.13.q.1 ca. quod præcipitur. extra de verbor. signific. cap. in his.
d ¶ Consiliorum.] liberam cuiusq; voluntatem excitantium.4. dist.c.vlt.14.q.1. quia ergo.& c.quisquis.
e ¶ Nutrientia.] scilicet animum.
f ¶ Bonæ famæ.] ad cuius cōseruationem quisque debet attendere, aliàs crudelis dicitur. 12. quæstio. 1. nolo.
Famā negligens crudelis est.
g ¶ Odorem.] bona ergo alicuius fama odorem bonum dare dicitur, cum sine virtute animi non subsistat. ad hoc extra de accusa.cap.licet. ff. de quæstio.l.de minore. §.tormenta.
h ¶ Nec formident.] Quinta pars & expone, formident, idest timeant, perhorrescāt ferocitatem vel sæuitiam prælatorum.
i ¶ Speramus.] nam de quocunque præsumēdum est bonum in dubio. extra de præsumpt.dudum, & ff. de leg. 2. cum qui dam.& l.cum pater.§ rogo.
Præsumitur bonū de quolibet.
k ¶ Iniungimus.] ex præcepto ergo tenentur superioris ad reddendum se mites & benignos.
l ¶ Et mites.] hoc dicit quia superioris nimia asperitatis increpatio, nec correctionem recipit nec salutē. 45.dist.cum beatus,& cap.disciplina.ff.ad leg. Aquil. l.numquam.
m ¶ Cæteros.] scilicet non prælatos, scilicet eiusdem ordinis fratres.
n ¶ Palpabiles.] id est, tractabiles per mutuam conuersationem, arg.ad hoc.C.de eroga. mili. annonæ. l.cum allegas.lib.12.
o ¶ Fratres in Christo.] in quo omnia vnum cōstituūt. in corpore auth.de mona.§.huic nobis,& §. ordinatione.in fi col.1.
p ¶ Clamitent.] id est clamando resonent.
q ¶ Det.] idest dare poterit.
r ¶ Matris meæ.] scilicet spiritualis; & sic mater religiosorum ipsa religio dicitur.

a ¶ Eius.] scilicet religionis, vel eius scilicet beati Frã cisci: & repete, suggentem.
b ¶ Velut, &c.] & repete iterum, suggentem: aliàs suggerentem.
c ¶ Pocula.] scilicet spiritualia. arg. 38. dist. ca. ignorantia. & cap. si iuxta.
d ¶ Foris ab eiusdem obseruantijs.] id est extra eiusdem obseruantias.
e ¶ Me.] s. propter te.
f ¶ Immo.] hoc verbum frequenter correctiue ponit. ff. de manu testa. l. Stichus. de hære. insti. l. si ita scriptum. de pœnit. dist. 2. qui dicit. 1. q. 1. opponitur. extra vt lit. non contest. accedens. qñq; sumitur pro vt C. de nouo Cod. fac. §. quibus. qñq; pro vel. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. § œconomus de hoc dixi cap. Execrabilis.

Immo multifariã sumitur.

g ¶ Despiciat.] idest spernat vel contẽnat.
h ¶ Profecto.] id est certe.
i ¶ Foris.] idest extra obseruantias communes religionum.
K ¶ At si.] aliàs quasi, pro tanquam.
l ¶ Desides.] idest à sua cõitate discordes.
m ¶ Despexerant.] id est spreuerant vel contempserant.
n ¶ Internæ.] idest intrinsecæ & mentalis.
o ¶ Conformis obseruantiæ.] quasi dicat à sua cõitate non discrepantis: sed eidem se aptãtis, vt dixi sup. in §. quapropter.
p ¶ Efferet.] id est extollet, quia discrepantes ad communitatem ordinis sunt reuersi. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Q Via nõnunquã.] Ista constitutio diuisibilis est in partes quinq;. In prima, harẽga quædam siue Papalis excusatio præmittitur. In secunda cõstitutionis Nicolai Papæ iij. aliàs iiij. recitatio subiũgitur. ibi, Sane dudũ. In tertia, ipsa cõstitutio annectitur: ibi, Nos autẽ, &c. In quarta, quæ dã certa facta protestatio subsequitur. ibi, per suspensionem, &c. In quinta, q̃ præsens cõstitutio publice patere debeat, facta pollicitatio subinfertur: ibi, Ne autem in posterum, &c.

Affirmatiuã dupli cata negatio ponit.

q ¶ Nonnunquam.] idest quando que, vt duplicata negatio pro vna affirmatione exponatur, plene dixi in c. cum inter nonnullos.
r ¶ Coniectura.] idest probabilis humanæ naturæ præsumptio.
s ¶ Experientia.] scilicet facta, quę dicitur via rerum efficax. extra de elect. q̃ sit. in 6. C. de Iusti Cod. confir. circa si. primæ colum. in corpore auth. quib mo. na. effi. sui §. illud tamen. col. 7.

vtiq; & professionis eius[a] velut[b] matris contemplationis & electionis suauia & dulcia pocula[c], ut inueniam te foris[d] ab eiusdem obseruantijs quodã modo disparem, & deosculer blande, uidelicet intra charitatis uiscera te complexus: & iam me[e], immo[f] & te nemo despiciat[g], profecto[h] quos foris[i] positos multi ac si[k] diuisos & desides[l] fortasse despexerant[m], intus, puta intra dilectionis internæ[n] præcordia & conformis[o] obseruantię claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdẽ dulcedine quisque digne laudibus efferet[p] & susceptos. ¶ Nulli ergo, &c.

¶ Premisso qualiter glossantes decretalem, Exijt qui seminat. eo. tit. lib. 6. excommunicationem ipso facto non obstantibus quibuscunque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vsque ad sedis Apostolicæ beneplacitum suspendit: Et per istam suspensionem contra Fratres Minores obloquendi non intendit tribuere occasionem.

CAP. II.

Q Via nonnunquam[q] quod coniectura[r] profuturum credidit, subsequens experientia[s] nociuum[t] ostendit: non dẽt reprehensibile iudicari[u], si canonum[x] conditor[y] canones à se uel suis prædecessoribus editos[z], uel aliqua in eisdem contenta canonibus[a] reuocare[b] modificare[c] uel suspendere[d] studeat †, si ea obesse[e] potius uiderit quàm prodesse. ¶ Sane[f] dudum felicis[g] recordationis Nicolaus Papa iiij. prædecessor noster quandam constitutionem declaratiuam quæ incipit? Exijt. super regula dilectorum filiorum Fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit; promulgauit[h]: sub[i] certis pęnis arctius[k] interdicens[l], ne concordantiæ[m], contrarieta-

t ¶ Nociuum ostẽdit.] iuxta hoc alibi scribitur, quod credebat coniectura prodesse, experimento inuenitur inutile. iu corpore authen. hæc constitutio inno. consti. col. 8. in prin. & exhinc fuit sumptum quod hic dicitur.
u ¶ Iudicari.] simile extra de consangui. & affi. c. non debet.
x ¶ Canonum.] scilicet generaliter omnes adstringentium, & ab omnibus habentium obseruari. extra de consti. cap. 1. C. de leg. l. leges sacratissimæ.
y ¶ Condiror.] qualis est Papa.
z ¶ Editos.] quos non debet erubescere ex causa penitus etiam tollere: non enim erubescimus si quid melius etiam horum quę ipsi prius diximus, adinueniamus, hæc sancire: & competentem prioribus imponere correctionem: nec expectare ab alijs corrigi legem. in corpore authen. de nup. §. nos autem. col. 4. nec debet pudere principem suum errorem corrigere, qui præpositus est ad aliorum corrigendos errores. extra de accusa c. qualiter. de re iudi. cum olim. 35. quæst. 9. cap. sententiam.

† Vide notaui in cap. alma mater. de sent. exc. li. 6. Fonte.

a ¶ Canonibus.] idest & alios canones.
b ¶ Reuocare.] scilicet in totum.
c ¶ Modificare.] idest, temperare & limitare. potest dari exemplum per c. dudum. de iudi. Clem. Papa v.
d ¶ Suspendere.] quo ad effectum, vt aliquem non ligent, vt infra patebit.
e ¶ Obesse.] idest, nocere, vel ad noxam seu damnum tendere. de rescrip. statutum. de except. pia. lib. 6.
f ¶ Sane.] Secunda pars.
g ¶ Felicis.] simile de pœnis, cap. felicis. li. 6.
h ¶ Promulgauit.] quæ per Bonifacium Papam viij. reposita fuit sub titulo de verborum significatione, lib. 6.
i ¶ Sub certis pœnis.] quæ colliguntur ex d. cap. Exijt. § cum igitur.
k ¶ Arctius.] id est arcte.
l ¶ Interdicens.] eius interdictum antea seruabatur. & merito: quod enim princeps Ecclesiæ interdicit, reputare deberet omnis sibi penitus interdictum. 93. dis. miratus, sicut & eius præceptum ab omnibus est seruandum 11. distin. præceptis. & cap non decet. 19. dist. in memoriam.
m ¶ Concordantiæ.] scilicet iurium aliorum.

a ¶ Con.

tes [a], seu aduersæ uel diuersæ opiniones [b] ab ipsius constitutionis lectoribus [c] seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan per [d] quas uerbum [e] uel sensus ipsius [f], uel ipsa constitutio quasi grammaticaliter [g] & ad [h] litterã exponatur: nec intellectus ipsius [i] per legẽtem distorqueatur [k] ad aliud, quam constitutionis eiusdem littera [l] ipsa sonat: glossantes autem in [m] scriptis constitutionem eandem aliter quàm superius est expressum [n], facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex [o] certa scientia & deliberatione determinãtes in [p] scholis, seu prædicantes [q] contra contenta in constitutione prædicta uel, aliqua seu ali- (10) quod prædictorũ [r] (non obstantibus [s] aliquibus priuilegijs seu indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis uel sæcularibus generaliter uel sin- (20) gulariter sub quacunque forma uel expressione verborum concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso [t] facto excommuni- (30) cationis [u] sententiæ uoluit [x] subiacere [y].

¶ Nos [z] autem attendentes quòd argumentis [a] frequenter & collationibus latens ueritas aperitur [b] †, quodque sub eadem littera (40) sæpe latet multiplex [c] intellectus, necnon [d] esse difficile uolentibus constitutionem prædictam perfecte [e] legere

a ¶ Contrarietates] quæ in iure reperiri non debent. C. de ve. iur. enuc. l. tãta §. contrarium. & in proxi. decret. §. sane. & ibi not.

b ¶ Opiniones] quia frequẽter quot capita tot snĩæ. de consecr. distin. 4. c. sicut in sacros. ff. de arb. l. item si unus. §. principaliter. & diuersitatem corporum, &c. extra de conces. præb. quia diuersitatem.

Quot capita tot sensus.

c ¶ Lectoribus] lector volens audientibus proficere, se talẽ exhibere deberet, ut pro ingenio addiscẽtium semetipsum possit adaptare, & uerbi sui ordinem pro audientium capacitate dirigere. 8. q. 1. c. oportet. qui enim ea docet quæ ab audientibus non ualent intelligi, non eorum vtilitatem, sed sui ostentationem facit. 44. dist. c. pariter. Quę autem & qualia in promouendo ad honorem doctoratus exposcantur: & quibus gaudet ð iure priuilegijs doctor factus: & quot nominibus nuncupatur, vide [1] si placet quod super his plane notaui extra de mag. ca. cum sit nimis. super uerbo, honorem. clem. 5.

Lector pro ingenio audiẽtiũ se adaptet.

1 Vide et tu q notaui in procœmio Sexti, in glo. doctorib. ob. adde Butto. in procœmio Cle. Fon.

d ¶ Per quas.] si habes, quos, expone, scilicet lectores uel expositores: si habes, quas: expone, scilicet glossas.

e ¶ Verbum.] forte in sui itellectu obscurũ.

f ¶ Ipsius] scilicet constitutionis.

g ¶ Grãmaticaliter.] vt forte recte loquendi vsũ habeat [2], & inter falsa & uera dijudicet. 37. dist. c. si quis grammaticam.

2 Addo tibi l. Plautius ff. de auro & argen. lega.

h ¶ Ad litteram exponatͬ.] ad rudium animos informandos. insti. de iusti. & iure §. hic igitur.

i ¶ Ipsius] scilicet constitutionis.

k ¶ Distorqueatur.] idest, per quãdam violentiam inducatur seu applicetur ad iactationem sciẽtię, vt plus scire uideatur. 47 dist. §. pariter. in fi. & talis distortio fuit signanter inhibita [3]: quia multorum pios aĩos innoluere, & ab ingressu religionis Minorum corda posset subtrahere, ut in c. Exijt. §. cum igitur.

3 Addo l. f. ff. ad exhib. Font.

l ¶ Littera ipsa sonat.] sana intellige mente & sensu seruatis nõ contritis: non enim sic est cortici litteræ inhærendũ, ut mẽs uel sensus aliquatenus confundãtur [4]. extra de iure iur. c. Romani. §. verum. cle. 5. ff. q petant tut. l. credendum. de iur. pa. l. adigere. § q̃uis. de excus. tut. l. scire. §. aliter.

4 Ca. Marcõ & Barbatus in ... glo. l. nõ dubiũ C. de leg.

m ¶ In scriptis] puta commenta super ista constitutione faciendo.

n ¶ Expssum.] s. quasi grammaticaliter exponendo.

o ¶ Ex certa sciẽtia] secus ergo si p errorem: errantis enim nullus est cõsensus. ff. de iudi. l. consensisse. de iurisdictio omn. iud. l. si per errorem. quare scriptum est. Sciẽtiam non ignorantiam uolumus obligari. C. de tabu. l. generali. lib. 10.

p ¶ In scholis.] & sic in publico, forte disputationis vel repetitionis tempore: hoc enim exposcebat dicta decre. Exijt. §. cum igitur.

q ¶ Prædicantes.] puta in sermonibus clero potissime faciendis.

r ¶ Prædictorum.] scilicet, ꝙ concordantiæ, vel cõtrarietates, vel oppositiones essẽt inducendæ. & sume hic illa uerba, ipso facto excommunicationis, &c. q̃ sunt infra.

s ¶ Non obstantibus.] istam clausulam tu curiose lector in multis potes decretalibus reperire: sed super ipsa uide quod not. in decreta. suscepti.

t ¶ Ipso facto.] & sic erat ipsa constitutio in hoc canõ latæ sententiæ: nihilominus tamen sub pœna officij & beneficij prohibita fuerunt præmissa fieri, ut dicto cap. Exijt. §. cum igitur, sed in hoc fuit cõminatiua, non sententiæ priuatorię inductiua. argum. extra de celeb. Missa. dolentes. cum ibi not. & infra etiam innuitur.

u ¶ Excommunicationis.] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sentent. excommu. c. si quem.

x ¶ Voluit.] scilicet ipse Nicolaus iij. aliàs 4.

y ¶ Subiacere.] quam sententiam a nemine tolli uoluit, nisi a Romano Põtifice, uti dicto c. Exijt. §. cum igitur. circa finem.

† De vtilitate disputationis oĩno vide syluãnuptialẽ Ioã. de Neuizan. in princ. Font.

(50) z ¶ Nos autem] Tertia pars.

a ¶ Argumentis] quę frequẽter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducuntͬ. ff. de lega. 1. nõ possunt. extra de confir. vti. vel inuti. c. cum dilecta.

b ¶ Aperitͬ.] iuxta hoc alibi legitur, ꝙ notando & disputãdo bene & optima ratione aliqua discernuntur. ff. de mune. & hon. l. munerum 2. §. mista Et de aduocatis scribitͬ ꝙ citimi faciũt ambigua facta cãsarũ suæ gloriosę vocis munimine. C. de adno. diuer. iud. l. ad uocati. Sed q̃ras a me qualiter p collationes habitas latens ueritas aperitur? Rñdeo quia frequenter reue- (60) latur minori quod maior nescit [5]. 9 5. dist. esto subiectus. C de offi. recto prouin. l. potioris. quod in collatione uerbum prolatum frequenter aliorũ snĩa tamq̃ subtiliori rationi subnixum ad se trahitur. ff. de arb. l. si in tres. & arg de cõdi. ob causam. l. dedit. §. si quis de iurep. l. diui. fratres. C. de his q̃ in test. delen. l. pxi.

5 Addo tibi l. j §. sã neq; C. ð vete. iure enu. quẽ tex. Bart. ꝯsil. 1. col. 19. li. 3. dicit aureũ. facit gl & ibi doc c. ad nostrã de cõsue. Font.

c ¶ Multiplex intellectus.] idem enim sermo multas significationes uel snĩas frequẽter exprimit. ff. de ver. obligationibus. l. quotiens in stipulationibus. de rebus dubiis l. quoties. de reg. iur. in quib. reperies multa iura allegata, p q̃ poteris exẽpla ponere.

d ¶ Necnon.] repete attendentes.

e ¶ Perfecte.] idest cum perfecto & completo intel-

lectu legere. lectura quidē perfecta dici non meretur, nisi diligentissima atq. exactissima legentis interpretatione singula tradant. Instit de iusti. & iure. §. his igitur. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 11.

a ¶ Ac intelligere] parum enim prodest legere, nisi adesset intelligere. 11. q. 3. c. eorum 39. dist. c. sciēdum. ff. de verb. signifi. l. coram. iuxta illud: Legere & non intelligere, negligere est. argum. de celeb. Miss. c. dolētes. in corpore auth. de q §. hęc omnia. & præcep. coll. 6.

b ¶ Deuitare.] cum à uero & perfecto intellectu, qui sine diligenti & exacta interpretatione haberi nō potest, ut prædixi: habent tales desistere, uel pœnas præmissas incurrere.

Veritas ē inuestigā da.

c ¶ Volentes.] ad inuestigandam enim ueritatis fidem quicunq; præsidēs anhelare debet. C. de edē. l. 2. 20. q. 5. c. iudicantem. extra de fide instru. cum Ioannes. cum illi comperte cedere habeat opinio. 8. dist. c. veritate. ff. q̄do act. de pecu. est annalis. l. quæsitū. aliàs est ibi §. sub l. 1.

d ¶ Periculis] scilicet sententiarum, & comminationum.

e ¶ Prædictis.] scilicet quæ interdicta erant per decr. Exijt. §. cum igitur.

f ¶ Pręcipue scholasticæ.] de illis præcipue dicit, quia illi prę aliis arguere & conferre consueuerunt ad instar diligentis uenatoris cuncta rimari uolentis, nec transitorio studio uti uolētes. in corpore auth. de quęst. §. illud. & §. hæc omnia coll 6.

g ¶ Suborta sint] scilicet super intellectu dict. decre. Exijt. vt patet per decre. Exiui de paradiso. clem. 5. & patet in extrauag. dñi Ioannis. quarum una incipit: Ad conditorem. alia vero: Quia quorundam.

h ¶ Periclitari.] idest, periculum pati.

i ¶ Veritas] de qua legitur ꝙ sępius exagitata magis splēdescit in lucem. 35. q 9. c. graue. disquisito de singulis, cum non possit ad ueritatem aliter pueniri. 33. q. vlt. occidit. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. de pœnis l. aut facta. extra de testi. cum causam.

k ¶ Erroribus via pandi.] ꝑcludenda est, siue loquaris de errorib. contra fidem 24. q. vlt. c. quid autē iniquius. siue de erroribus ꝯ ius scriptū. in proœmio Digestorum. § hęc autem omnia de iusti. & iure. l. 1.

l ¶ Conferre] idest, collationem habere.

m ¶ Huiusmodi] scilicet Nicolai 3.

n ¶ Disputare] cum disputando & conferendo latens veritas illucescat, ut supra.

o Prędictas] quę supra parte proxi. colliguntur.

p ¶ Comminatas] ex hoc collige, ꝙ vbi in aliqua cōstitutione aliq̄d fieri prohibetur simpliciter sub certa pœna, cōtrafaciens, pœnam illam non incurrit: cum per talia uerba non inducatur sententia, sed solū fiat comminatio, ut dixi in parte ꝓcedenti in uerbo, ipso facto. de hoc habes extra de simo. sicut. de saggita. c. 1. C. commina. episto. l. interlocutio. in corpore auth. de armis circa medium. coll. 6.

q ¶ Fratrum nostrorum.] hic potes recitate quod super hac clausula dixi in cap. Execrabilis.

r ¶ Sedis Apostolicæ beneplacitum.] quod numquam extinguitur donec cōtrarium constet, cum omni tempore sedes duret, licet secus sit in beneplacito personæ. arg. in corpore auth. quomodo oport. epi. §. licentiam. coll. 1. extra de rescri. cap. si gratiose. lib. 6. 1. ff. loca l. 3.

r Vide ¶ ibi nota. ui. Font.

s ¶ Suspendendas.] talis facta per papam suspensio tollit effectum sententiarum, ut tunc aliquem nō ligent: nec etiam contra faciētem pœnam aliquam incurre faciunt. Quid autem de suspensione facta per alium de sententia excommunicationis uel interdicti: vide quod sup his notari consueuit de ap. pell. dilectis filijs.

t ¶ Per suspensionem autē.] Quarta pars.

u ¶ Huiusmodi.] scilicet factā de ꝓhibitionibus & sententijs latis & ꝯminatis & ipsarum effectbus.

---

ac [a] intelligere, pœnas adiectas in constitutione huiusmodi deuitare [b]: viam veritatis aperire uolentes [c], & periculis [d], quæ ex prędictis [e] possent litteratæ personę præcipue [f] scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cum de nouo suborta [g] sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari [h] ueritas [i], & erroribus [k] via pandi, nisi liceret conferre [l] super contentis in constitutione huiusmodi [m] & disputare [n]: prohibitiones & pœnas prædictas [o] tam latas, quàm comminatas [p] & earum effectus, in fratrum nostrorum [q] ac multorum archiepiscoporum, episcoporum & aliorum prælatorum, necnon multorum professorum utriusque iuris, & multorum sacræ Theologiæ magistrorum præsentia, dum consistorium teneremus, auctoritate Apostolica duximus vsque ad sedis [r] Apostolicæ beneplacitum suspendendas [s]. Per suspensionem [t] autem huiusmodi [u] nequaquam licentiam cuiquam intendimus impertiri [x], quod contra Fratrum regulam prædictorum [y] dogmatizare [z], scribere [a] seu determinare [b], prædicare [c] seu praue [d] loqui liceat publice uel occulte: quinimmo [e] hæc omnibus & singulis auctoritate prædicta [f] districtius inhibemus [g].

¶ Ne [h] autem in posterum præmissarum prohibitionum & pœnarum suspensio in [i] dubium reuocari ualeat, aut alicui propter defectum probationis [k] impingi [l], quod uelut transgressor prohibitionum [m]

---

x ¶ Impertiri] idest, concedere.

y ¶ Prędictorum] scilicet Minorum.

z ¶ Dogmatizare] idest, falsam doctrinam condere: dogma enim consistit in uera doctrina. de cōsecr. dist. 5. c. ulti no. 3. c. 1.

a ¶ Scribere] idest in scriptis redigere.

b ¶ Determinare.] puta in cathedra, uel in scholis.

c ¶ Prædicare.] in sermonibus.

d ¶ Praue loqui] idest, male uel subdole. arg. C. de postu. l. quisquis.

e ¶ Quinimmo.] simile de rescri. c. tibi. li. 6. ff. de pact. l. iurisgentium. §. quinimmo. & dic super hoc ut dixi in c. Execrabilis.

f ¶ Prædicta.) scilicet Apostolica.

g ¶ Inhibemus.) talis inhibitio ꝯrium faciētib. pęnā infligi facit. extra de ꝯsti. cognoscentes. 4. dist. §. vlti.

h ¶ Ne autem.) Quinta pars.

i ¶ In dubiū reuocari ualeat.) scilicet an sit facta.

k ¶ Probationis.) cuius facultas non arctanda, sed laxanda est. C de hære. l quoniam cognouimus. de reb. cred. l. generaliter. ff de testi. curent.

l ¶ Impingi.) idest, imponi uel imputari. & repete, ualeat

m ¶ Prohibitionum ipsarum.) scilicet factarum constitutione Nicolai 3. aliàs 4.

a ¶ Ante.

ipsarum in pœnam seu pœnas inciderit antedictas [a]: Nos volentes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas [b] seu membranas [c] suspensionem continentes eandem [d], appendi seu affigi in maioris [e] Ecclesiæ Auinioñ. ostijs seu superliminaribus faciemus, quæ [f] suspensionem prædictam suo quasi sonoro [g] præconio & patenti iudicio publicabunt [h]. Datum Auinioñ. viij. Calend. Aprilis. anno sexto.

¶ *Dominium rerum, quę perueniebant ad Fratres Minores retentũ ab Ecclesia Romana, simplici vsu facti Fratribus ipsis reseruato in c. Exijt qui seminat. eo. tit. lib. 6. summus Pōtifex refutat multiplici ratione probãs eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: & statuit, quòd de cętero nullũ ius, nullumq; dominium habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur uel offerẽtur ipsis Fratribus. Hæc extrauagans est mul:ũ iuridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim vbi probat vsum simplicẽ nõ posse constitui in rebus vsu consumptibilibus.*

CAP. III.

AD conditorem [i] canonum non est dubium pertinere [k], cum statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse [l] percipit potius [m] quàm prodesse, ne vlterius obesse [n] valeant prouidere [o].

Dudum [p] siquidem felicis [q] recordationis Nicolaus iiij. prædecessor noster attente prospiciens in almi confessoris beati videlicet Franscisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domum [r], neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores: ac considerans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorium Papam ix. & nonnullos alios prędecessores eiusdem fuerat [s] declaratũ, hoc [t] debere seruari tam in speciali, quàm in communi [u], necnon & consideranter attendens nonnullos Fratribus ipsis detrahere [x], impin-

a ¶Antedictas.] supr. in parte secunda, & d. ca. Exijt. §. cum igitur.

b ¶Chartas.] simile. ff. de bo. pos. secundum tab. l. char.

c ¶Membranas.] quia de membris & pellibus animalium factas. simile. 19. dist. c. si Romanorum.

d ¶Eadẽ.] quæ tollit effectum, & ligamen sñiarum ut prædixi.

e ¶Maioris Ecclesiæ.] idest cathedralis, quæ maior debet omnibus alijs ecclesijs reputari cum illis omissis possint per ipsarum parochianos in eadem ecclesiastica recipi sacramenta. extr. de off. archid. c. officium. & argu. 50. dist. c. in capite.

f ¶Quæ.] s. chartę uel membranæ.

g ¶Sonoro p̃conio.] similia uerba reperies in c. si fratrũ. & super his & sequẽtibus uerbis dic, ut ibi dixi.

h ¶Publicabunt.] ut extũc probabilis ignorantia non ualeat allegari. 16 dist. c. quod dicitis. extra de postula. prælator. ad hæc. de Iudæ. ca in nonnullis. ff. de instit. act. l. sed & si quis. §. præscribere. Zenzelinus.

AD conditorem.] ¶Præsens constitutio diuidi potest in partes nouem. In prima cõstitutionis prę mittitur ratio. In secũda constitutionis Papæ Nicolai subiungitur recitatio: ibi, Dudum siquidem, &c. In tertia annectitur eiusdẽ cõstitutionis Nicolai incommodę pro tẽpore multiplex impugnatio: ibi, in §. Quã, quam autem. In quarta, simplicis vsus facti in rebus consumptibilibus reprobatio: ibi, in §. Quod autem. In quinta ad quoddam obiectum datur rñsio: ibi in d. §. Nec obuiat supradictis. In sexta q̃ in rebus consumptibilibus non sit dare simplicẽ facti usũ, fit multiplex inductio; ibi, in §. Licet aũt in rebus. In septima cõstitutionis Nicolai inducitur im p̃priatio: ibi, in §. Rursus nedum. In octaua subinferẽ ipsa cõstitutio: ibi, Nos itaq;, qui ueritatem. In nona fit certa q̃dã p̃testatio: ibi, circa finẽ, Per hoc aũt, &c.

Diuisio textus in nouem partes.

Cano. ge. neralis a Papa conditur.

i ¶Ad conditorem canonum.] qualis est Papa, qui solus generales canones cõdere potest. 28. dist. c. regula. cum multis c. seqq. sic & solus Imperator legem generalem condere potest. l. C. de leg. l. & ult.

k ¶Pertinere.] eius enim est sua uel antecessorum statuta in melius reformare. de rescri. c. statutum. de sent. excom. c. alma. lib. 6. de re iud. cum olim.

l ¶Obesse.] idest, nocere.

m ¶Potius quàm prodesse.] hoc frequenter contingit ex uariatione personarum, causarum, temporum, & locorum. 19 dist. c. sciendum. 61. dist §. his omnibus. 35. q. 9. c sententiam. extr. de consangui. & affin. c. non debet. in corpore auth. de nup. § nos autem coll. 4.

n ¶ Obesse ualeant.] pręcauenda igitur sunt futura in malũ. ut hic 60 distinction. cum Hadrianus. 27 distinct in nomine Domini. extra de seruis nõ ord. c. 1. ff. loca. l. si quis domum. §. 1. ad Trebel. l. Lucius. §. penult. de dam. infec. l. qui bona §. cum prætor.

o ¶Prouidere.] concor. ad hoc in corpore authẽ. de nupt. §. 1. coll. 4. 22. q. 2. cap. magnę. sic enim est in cęlesti hierarchia, quæ suã ex causa reperiẽ sñiam immutasse. eadem causa & q ca. incommutabili. & ca. vnusquisque.

p ¶Dudum.] Secunda pars.

q ¶Felicis.] simile de cẽsibus, felicis. lib. 6.

r ¶ Neque domum.] quæ indefinite sub inuolucro denotauerat per uerbum, nihil, hic magis specificate declarat, aliàs uideretur hic una negatio superflua: super quo uide quod not. in decret. cum inter nonnullos. in 2 gl.

s ¶ Fuerat declaratum.] non dicit, ubi: & sic not. argum. pro indeterminata allegatione, quòd sit admittenda. adhoc de cohabi. cleri. & mulie. c. uestra. qui filij sint legiti. per uenerabilem. §. ult. de uita & honest. cleric cum ab omni. C. de summa tri. l. 1. & in epistola, inter claras. per Hostien. de seruis non ordi. cap. consuluit. & per Petrum de Samp. d. c. uestra.

allegatio indeterminata ẽ admittẽda.

t ¶Hoc.] scilicet quòd professores ordinis sancti Frãcisci nihil sibi approprient.

u ¶In communi.] super hoc uerbo & præcedenti dic ut dixi in c. cum inter nõnullos. sup eisdem uerbis.

x ¶Detrahere.] & male detrahentem enim proximo Deus persequitur. 23. q. 4. qui peccat nam una species homicidij est proximo detrahere: nam quantum in detractore est, priuat animã proximi (quę melior est pars hominis) omni uirtute, per quã anima uiuit. Detrahere enim est, bona, quæ alicui a Deo collata sunt, negare uel inuertere. argu. ff de iniur. l. item apud. §. hoc autem fere. de pęnit. distinct. 1. cap. homicidiorũ. & ibi not.

Qualiter homicidium cõmittere dicatur, q̃ proximo detrahit.

a ¶ Impingentes.] id est imponentes
b ¶ Declarationes huiusmodi.] scilicet factas per Gregorium & suos prædecessores.
c ¶ Oblatrantium.] id est obloquentium in malum.
d ¶ Claudere.] ne alias ex hoc contra ipsos fratres insurgat infamia.

bus. ff. de re iud. l. à diuo Pio. hoc ideo est, ne impediatur executio sententiæ, quæ prõpta debet esse, ne alias lites ex litibus oriri contingat: quod esset si contra debitores condemnati agi primitus oporteret. arg. de trãsactio. l. fratris.

Executio snīæ prõpta debet esse.

gentes [a] eisdem, quòd regulam & declarationes [b] huiusmodi non obseruabant, pieque considerans ora contra præmissos fratres oblatrantium [c] claudere [d], ac professorum [e] ipsorum conscientijs [f] prouidere, inter alia ordinauit & sanxit [g], omnium vtensilium [h] & librorum [i], rerumque mobilium [k], & præsentium, & etiam futurorum, ecclesiarum quoque & oratoriorum, ac cœmeteriorum, tam præsentium, quam etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarum dictis Fratribus (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa, nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum [l]) proprietatem & dominium plene [m] ac libere [n] ad se & Romanam Ecclesiam pertinere, ipsa [o] in [p] se recipiens, ac antedictam [q] Ecclesiam, simplici [r] vsu facti duntaxat in rebus & bonis huiusmodi reseruato Fratribus antedictis. Et quia nonnunquam [s] libros & alia mobilia supradicta vendi [t] expedit, seu etiam commutari: Fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit [u], vt res [x] ipsas cum rebus alijs, quarum vsum habere [y] licet ipsis Fratribus (dummodo Generalis & Prouincialium Ministrorum coniunctim vel diuisim [z] auctoritas intercederet) possent libere commutare. Sed & quia Fratribus ipsis pecuniam per se, vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, voluit & concessit [a], quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas prætio [b] æstimatio, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi à præfata sede vel Cardinali gubernatore [c] eiusdem ordinis deputandum, per procuratorem eundem in rem licitam, cuius vsus ei et permissus eiusdem ordinis Fratribus expendendum: hoc [d] adiecto

e ¶ Professorum ipsorum.] scilicet religionis sancti Francisci.
f ¶ Conscientijs.] quas forte scrupulosas habeant semper habendo proprium.
g ¶ Et sanxit.] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. extra de verb. sig. Exijt. § ad hæc cum fratres.
h ¶ Vtensilium.] id est, paratorum ad vsum. arg. ff. de supell. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum.
i ¶ Librorum.] quid librorum appellatione comprehendatur, colligitur. ff. de leg. 3. librorum.
K ¶ Mobilium.] vel se mouentium, quæ idem censetur. ff. de verb. signific. l. mouentium. iuxta quod ibidem per glossam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primo sentire videturq; sic, tũ quia moueri non possunt: tum quia post alia immobilia fit in eis sententię executio: post tamen sentit qđ censeantur mobilia. Sed super hoc verius probabiliter potest dici, quòd aut nomina vel actiones cõpetunt pro immobilibus: tũc appellatione immobilium ideo comprehenduntur, quia actionẽ habens ad rem, ipsam habere videtur. ff. de reg. iur. qui actionem, & arg. ad hoc. C. de prædijs minorum. l. si ad resoluendam. vbi minor remittens actionem restituitur, ac si rem immobilem alienaret: aut competunt pro rebus mobilibus, si quidem annuatim præstandi: tunc idem quia propter perpetuitatem præstationis immobilium appellatione continentur. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus in corpore auth. de non alie. aut permut. reb. eccle. §. hoc ergo. col. 1. Sed si competunt pro mobilibus simpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehendi possunt. arg. ff. de reg. iur. l. minus. & l. qui actioonem, & d. l. si ad resoluendam, & C. de quadrien. præscrip. l. 2. & sic potest intelligi quod not. dicta l. mouentium ad præmissa faciunt in arg. ff. de supell. lega. l. 3. de leg. 3. hoc legatum de verbor. signific. l. princeps. & l. bonorum. de iure fisci. l. eum qui ad senatusconsultum Syllan. l. cum fisco. non obstat quod dicitur, quòd postremo sit executione sententiæ in nomini

Actiones an nomine immobiliũ comprehendãtur.

l ¶ Reseruandum.] in illis ergo in quibus concedentes vel offerentes aliquid iuris retinuerunt, quod facere potuerunt. 18. q. 2. cap. Eleutherius. ff. de pact. l. in traditionibus. non videtur per Papam Nicolaum proprietas Ecclesiæ Romanæ retenta.
m ¶ Plene.] quasi dicat totum & integraliter. ff. de vsu. l. videamus. §. in Fauiana. de verbor. significa. l. plus est in restitutione.
n ¶ Libere.] id est, absque cuiusquam contradictione. arg. extra de electio. cum ex eo. de præben. cap. si beneficia. li. 6. in quibus verbum simile reperitur.
o ¶ Ipsa.] verisimilia, & alia supra nominata.
p ¶ In se.] scilicet Nicolaum Papam.
q ¶ Antedictam Ecclesiam.] scilicet Romanam.
r ¶ Simplici vsu facti.] hæc verba occasionẽ dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex sequenti.
s ¶ Nonnumquam.] id est, aliquando simile ff. de condit. & demonstr. l. nonnunquam.
t ¶ Vendi expedit. ff. de contrahen. emp. l. 1. C de admi. tut. lex quæ.
u ¶ Concessit.] scilicet Nicolaus Papa. iiij
x ¶ Res ipsas.] supra proxime expressim numeratas.
y ¶ Habere licet.] non ergo cum alijs.
z ¶ Vel diuisim.] nisi fuisset hoc verbum adiectum, Generalis & Prouincialis Ministri esset insimul auctoritas exposcenda: ob copulatiuam de sui natura requirentem concursum illorum, quæ copulat. ff de legat. 3. l. ea tamen de conditio institutio. l. si hæredi plures. extra de rescriptis, ex parte, vbi de hoc.

Copulatiua requirit cõcursum copulatorum.

a ¶ Concessit.] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij vt supra.
b ¶ Pretio æstimato.] siue quo venditio procedere non potest. ff. de contrah. empt. & vend. l. 1. & 2. §. fine. instit. eod. tit. §. pretium.

Venditio nõ procedit sine prætio.

c ¶ Gubernatore.] qui aliàs protector vel conseruator appellari consueuit, iuxta priuilegia multis ordinibus concessa.
d ¶ Hoc adiecto.] id est, additio.

quòd possent de [a] vilibus rebus mobilibus [b] vel parum valentibus Fratres ipsi pietatis [c] seu deuotionis [d] intuitu, vel pro [e] alia honesta causa & rationabili [f] (obtenta [g] tamen super hoc superiorum [h] suorum licentia) intra vel extra dictum [i] ordinem ordinare. ¶ Quamquam [k] autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit supradicta [l], illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento [m] modo vtendi Fratrum ipsorum ac dictæ Ecclesiæ subsecuta patientia [n] circa [o] ipsum non profuisse, sed potius tam ipsis Fratribus, quàm multis [p] alijs obfuisse, subsequens magistra rerum experientia [q] noscitur declarasse. ipsis quidem Fratribus quantum ad statum [r] perfectionis nequaquam profuit reseruatio [s] dominij supradicta: cum enim perfectio vitæ Christianæ principaliter & essentialiter [t] in charitate consistat; quæ ab Apostolo perfectionis vinculum dicitur [u]: & quæ [x] vnit seu iungit aliqualiter in via [y] hominem suo [z] fini: ad quam [a] per contemptum bonorum temporalium & ipsorum expropriationem [b] via disponitur per hoc præcipue, quòd sollicitudo [c] quam temporalia in acquirendo, conseruando & dispensando exigunt [d], quę [e] plerumque ab actu charitatis retrahit [f], amputetur [g]: restat quòd si sollicitudo eadem post expropriationem huiusmodi [h], quæ [i] ante [k] ipsam inerat, perseueret [l], ad perfectionem [m] huiusmodi talis [n] expro-

a ¶ De vilibus.] ista vilitas considerari potest aliter quàm ob pretij paruitatem, per hoc quod sequit, vel parum valẽtibus: vt ipsa vilitas referat ad ipsarum rerum naturam, in corpore authen. de mand princ. §. si tibi. cum ibi not. coll. 3.

Immobilia nõ reputantur vilia.

b ¶ Mobilibus.] hoc dicit: quia res immobiles, vtpote periculo continuo non subiacentes, vile reputari non cõsueuerũt arg. C. quã & qui. quar. pars. l. 1. lib. 10. ff. ad leg. Falc. l. si hætes.

c ¶ Pietatis.] puta eleemosynæ.

d ¶ Deuotionis.] puta peregrinationis.

e ¶ Pro alia] puta communitatibus voti, vel pænitentiæ.

f ¶ Rationabili.] arbitrarie considerãda.

g ¶ Obtenta.] non ergo sufficeret hoc casu licentiam petere nisi obtineretur, vt aliàs extra de elect. c. quàm sit. & c. si religiosus, ne cleri. vel mo. cap. vt periculosa. lib. 6.

h ¶ Superiorum suorum] intellige immediatorum, vt aliàs dixi de testa. religiosus. lib. 6. de vi. & ho. cle. cap. quoniam, de procur. cap. religiosus. Clemens Papa v.

i ¶ Dictum ordinẽ.] id est, personas dicti ordinis, vel intellige ordinem vt iacet, id est, communitatem ordinis.

K ¶ Quamquam.] Tertia pars.

l ¶ Supradicta.] scilicet § proxi supra.

m ¶ Attento modo.] per quem non ad simplicẽ vsum sed ad consumptionem res ipsæ deducebantur.

Patientia multa tolerat.

n ¶ Patientia.] quæ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minime tolerat. extra de præben. cum iamdudum. & arg. in corpore authen. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. eam autem coll. 8. C. de temp. appell. l. vlt. §. illud.

o ¶ Circa ipsum] scilicet modum vtendi.

p ¶ Multis alijs.] qui lædebantur ex tali vsu.

Experientia est rerum magistra.

q ¶ Experientia.] quæ magistra rerum dr̃, vt hic: cum per vsum sciẽtiam tribuat in operatione. C. de iuri. l. certi de not. Cod. c. fir. §. 1. in proœmio Insti. §. cumque. Et nedum simpliciter rerum magistra dr̃ immo efficax appellatur extra de ele. quàm sit q. docet & probat de rescrip. statutum, de ele. vbi maius § 1 lib. 6 C. vt in possessionem legatorum. l. ipsis rerum, & ex parte fidẽ adhiberi vult. in corp. re auth. de non alie. aut permu reb. eccl. §. quia aũt. coll. 2. C. de re mili. l. semel. li. 12. 50. dist. c. vt cõstitueretur, & ex p̃teritis vel prę̃sentibus quem instruit in futurũ, in corpore auth. quib. mod. na. effi. sui. § illud coll. 7. &c 2 di. c plurimos, iuxta fin. in corpore auth. hæc cõsti innouat. in prima columna, coll. 8. extra de testa. c. licet ex quadam.

r ¶ Ad statum perfectionis.] secundum quem omnia atijcienda sunt pauperibus eroganda. iuxta illud: Si vis perfectus esse, & c. 14. q. 1. in summa. & c. quisquis. not. extra da æta. & qualita. ad aures.

s ¶ Reseruatio.] scilicet facta Ecclesiæ Romanæ.

Virtutes sine charitate nihil sunt.

t ¶ Essentialiter.] hoc dicit, quia sine charitate virtutes cæteræ nihil sunt. de pænit. dist. 2. §. eui denter. & dist. 3. ca. si hilsunt. quid autem

u ¶ Dicitur.] in ẽpistola ad Romanos.

x ¶ Et quia.] scilicet charitas.

y ¶ In via.] scilicet salutis consequendę: in præsenti enim vita quasi in via sumus, qua ad patriam pergimus, secundum B. Gregorium.

z ¶ Suo fini.] id est, gloriæ æternæ.

a ¶ Ad quam.] scilicet perfectionem.

Ex, quñq; priuat quñque ponit.

b ¶ Expropriationem] syllaba, ex, hic priuatiue ponitur, vt aliàs de vsur. cap. vsurarium. lib 6. alibi autem non priuat, sed ponit. Insti. vi bon. rap. §. sane.

Negligentia est eruditionis nouerca.

c ¶ Sollicitudo.] id est, curiositas & diligentia in temporalibus, quæ interueniẽs pretia rerum ampliat & deficiens minuit. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. diui fratres. negligentia enim cuncta lædere dicitur. in corpore authen. de quæst. §. hæc omnia. coll. 6. iuxta illud quod scribitur, sicut autem artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. 83 dist. cap. nihil.

d ¶ Exigunt.] nam sine his temporalia periculo subiacent, ad quod ff. de pet. hæred. l. si quid possessor. §. sicut, & l. si ad non. § fructus

e ¶ Quæ.] scilicet sollicitudo.

Sollicitudo nimia est vitanda.

f ¶ Retrahit.] nam secundum Gregorium, cum mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur. 14. q. 1. §. 1 quare ad vitandam nimiam sollicitudinem & mentis nimiã applicationem Christus præcepit nõ esse de crastino cogitandum 12. q. 1. habebat Dominus, iuxta verbũ Psalmistæ: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

g ¶ Amputetur.] id est, tollatur & submoueatur.

h ¶ Huiusmodi.] scilicet temporalium.

i ¶ Quæ.] scilicet sollicitudo.

k ¶ Ante ipsam.] s. expropriationem temporalium.

l ¶ Perseueret.] durante enim vitio, virtus numquã ascissitur, sed demum illi renuntiato. 32. q. 1. cum renuntiatur.

m ¶ Ad perfectionem huiusmodi.] scilicet quæ inducitur & disponitur per contemptum & expropriationem temporalium.

n ¶ Talis expropriatio.] scilicet postquam remanet sollicitudo sicut prius.

a ¶ Ordi-

a ¶ Ordinationem prædictam.] scilicet factam per Nicolaum iij aliàs iiij.
b ¶ Bonis prædictis.] de quibus mentio facta est supra §. proxim.
c ¶ Minus solliciti.] & sic per hoc à statu perfectionis retrahebantur, vt supra proxi. dicitur.
d ¶ Fratres ipsi.] sentientes vtilitatem in rebus talibus inani nomine dominij Romanæ Ecclesiæ reseruato.
e ¶ Alij.] vt sunt Prædicatores.
f ¶ In communi.] & sic in alijs rebus prædictis se simplicem vsum habere dicebant: re tamen ipsa plus quàm simplex vsuarius in rebus ipsis habebant.
g ¶ Ordinatio supradicta.] scilicet Nicolai iij.
h ¶ Talis proprij.] scilicet Romanæ Ecclesiæ reseruati.
i ¶ Res ipsas.] de quibus fit mentio supra proxi. §.
K ¶ Obtinerent.] & hoc probatur per sequentia, licet etiam, & cætera.
l ¶ Prædictus.] scilicet Nicolaus iiij.
m ¶ Conferri.] scilicet inter viuos.
n ¶ Obuenire.] puta ex vltima alicuius voluntate, licet contra posset exponi.
o ¶ Licet.] id est, licitum est.
p ¶ Vsu facti simplici.] qualiter hoc sit intelligendum, inferius declaratur.
q ¶ Pertinere.] scilicet ad Ecclesiam Romanam
r ¶ Est expressum.] §. proxim.
s ¶ Eius effectu.] qui frequenter res ipsas ad totalem à fratribus abdicationem deducit: & talis effectus in eis potius videtur attendendus, quàm inanis demonstratio simplicis vsus facti, arg. C. si minor ab hæredit. se abstineat. l. 1. de do. l. vlt.
t ¶ Subsecuta.] hic dic vt supra dixi eod. §. in verbo, patientia, talis. n. patientia, vbi aliàs nullum subesset iuris impedimentum, pro approbatione tacita haberetur. extra de cogna. spirit. c. super eo. & ibi not.
u ¶ Dici debet.] simplex, quod est statim.
x ¶ Dominium.] s. in dictis rebus reseruatum esse.
y ¶ Simplex.] repete, dici debet.
z ¶ Quis enim.] probat quod vsus fratrū non debeat dici simplex.
a ¶ Simplicem vsuarium.] id est, habentem simplicē vsum.
b ¶ Licet.] id est licitum est,

c ¶ Permutare.] scilicet cum alia.
d ¶ Vendere.] pro aliquo pretio.
e ¶ Donare.] scilicet liberaliter.
f ¶ Hęc.] scilicet posse rem vsurariam permutare, vendere, vel donare.

priatio valeat nil conferre: constat autem quòd post ordinationem [a] prædictam non fuerint in acquirendis ac conseruandis bonis [b] prædictis in iudicio & extra minus [c] solliciti quàm ante illam fuerant Fratres [d] ipsi, quamquam sint religiosi Mendicantes alij [e] habentes aliqua in communi [f]. Adhuc nec vtique profuit dictis Fratribus ordinatio [g] supradicta, quantum ad hoc quòd propter carentiam talis [h] proprij se pauperiores dicere valeant, quàm si res [i] ipsas cum illo (que carere se dicunt) dominio obtinerent [k]. Licet etiam prædecessor noster prædictus [l] dominium earum rerum, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri [m], aut aliàs obuenire [n] contigerit, quarum tamen vsum facti dumtaxat habere licet [o] ordini vel fratribus antedictis (vsu facti [p] simplici prædictis fratribus reseruato) in se Romanā que Ecclesiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere [q] decreuerit, vt superius est expressum [r]: attento tamen ipsorum fratrum vtendi modo & eius [s] effectu, ac patientia circa modum ipsum Romanæ Ecclesiæ subsecuta [t], non ipse vsus fratrum dici [u] debet, se potius Romanę Ecclesiæ dominium [x] esse simplex [y]. Quis enim [z] simplicem [a] vsuarium dicere poterit, cui rem vsuariam licet [b] permutare [c], vendere [d], ac donare [e]? procul dubio hæc [f] naturæ repugnare noscuntur, nec ad vsuarium pertinere [g], quæ [h] tamen de rebus mobilibus antedictis [i] faciunt [k] fratres ipsi. Quòd autem dominium Romanæ Ecclesię reseruatum [l] simplex censeri [m] debeat, ex hoc patet, quòd ex illo [n] nullum eidem [o] Ecclesię temporale obuenit [p] hactenus [q] commodum, nec speratur quòd [r] obuenire debeat in futurum, cum nec [s] intentio refer-

g ¶ Pertinere.] Vsuarius. n. rem in qua vsum habet, aliquo titulo in alium transferre non potest, tum quia dominium eius non habet: cum vsus inquantum est seruitus de sui natura in re aliena, nō propria fundatur: quia res propria nulli seruit iure seruitutis. ff. si vsusfruct. peta. l. vtifrui. de serui. vrb. prę. in re communi. de iure dot. l. cum in fundo, & quia iure alieno cōstituitur. ff. de vsu & habi. l 1. & l. plenum. instit. eod. tit. §. 1. cum ijsdem modis constituatur, quibus vsusfructus, vt ibi. Et vsusfructus est ius vtendi in rebus alienis. ff. de vsu. l. 1. Si igitur dominium nō habet, ergo per aliquem titulum illud in aliū transferre nō potest ff. de reg. iur. l. nemo plus iuris, de acquir. re do. l. traditio. extra de dona. inter virum & vxo. ca. nuper. 1. q. 1. gratia, & q. 7 cap Daibertum, quod exigitur in titulo permutationis: nam rem alienam permutans permutationem non cōtrahit. ff. de rerum permu. l. 1. §. vltimo.

Vsuarius rē in qua hēt vsum, non trāsfert in alium.

Permutatio nō cōtrahitꝰ in re aliena.

h ¶ Quæ tamen.] scilicet permutare, vendere, donare.
i ¶ Antedictis.] scilicet quibus vti licet eisdem.
K ¶ Faciunt.] id est facere possunt iuxta ordinationem Nicolai: vel faciunt, scilicet de facto: quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.
l ¶ Reseruatum.] scilicet in rebus prædictis.
m ¶ Simplex censeri debeat.] scilicet potius quàm ipse vsus fratrum, vt supra.
n ¶ Illo.] scilicet dominio.
o ¶ Eidem Ecclesiæ.] scilicet Romanæ.
p ¶ Obuenit.] præteriti temporis.
q ¶ Hactenus.] id est, vsque nunc: licet alibi aliter exponatur ff. de vsufru. l. hactenus.
r ¶ Quod obuenire debeat.] & per hoc dominium vel proprietas consueuit reddi inutilis. vt infra patebit
s ¶ Nec intentio.] intentionis talis defectus impedit translationem commodi vel emolumenti cū & impediat translationē dominij. ff. de acquiren. rerū do. l. ex manda-

ex mandato .C.de his qui à nõ do.manumit.l.2.& ibi not.ff.de dona.l.qui mihi donatum. Intentio enim p̄ omnibus attenditur, siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus ff.de cõtrahen.emptio.l.sed Celsus.§.si Auia.de cõdi.& demonstrationi. l.in cõditionib.de lega.1.l.si seruus plurium.§.vlt.cũ similib.

Intentio est attendenda.

y ¶ Vsuarij.] scilicet simplices.
z ¶ Rebus.] scilicet vsu consumptibilibus.
a ¶ Repugnat.] cum habens in talibus vsum, earum dominium censeatur habere. ff. de vsufr. earum rerũ, quæ vsu cõsumunt.l.sed de pecunia & l. si tibi.insti. de vsufr. §.constituitur. & seq. & in talibus rebus habere vsum, tantum est sicut habere vsumfructum vt dicto tit.ff.l.hoc senatus.§.vlt. & l. quoniam.§.1. In alijs autem rebus nõ est ita: quia in illis plus est in vsufructu quàm in vsu.ff.de vsu & habit.l. si habitatio. §.si vsus.& l. plenum. insti. de vsu & habi. §. minus. cum similib.

a ¶ Reseruãtis.] scilicet Papæ Nicolai quarti.
b ¶ Compendium.] id est vtilitas, vel cõmodum.
c ¶ Quod.] scilicet q̄ ad fratres, & non ad alium illarum rerum perueniet compendium.
d ¶ Declarauit.] quasi dicat, ipsis rerum experimentis hoc clare cognitum est .C.vt in pos.leg. l. ipsis rerum.
e ¶ Et quòd talis intentio.] scilicet q̄ ad ipsos fratres, & nõ ad alium dicta rerũ vtilitas prouenires.
f ¶ Ordinantis.] scilicet Papæ Nicolai, vt supra.
g ¶ Dumtaxat.] quasi dicat: non aliarum
h ¶ Liceret.] licitum foret.
i ¶ Dominij.] scilicet Romanę Ecclesię reseruati.
k ¶ Carentia.] scilicet quo ad fratres ipsos.
l ¶ Re.] scilicet ipsa.
m ¶ In præsenti.] scilicet tempore.
n ¶ Spe.] consequendi commodum.
o ¶ Quam.] scilicet paupertatem.
p ¶ Alijs.] vt Prædicatoribus.
q ¶ Habẽtibus.] subaudi aliqua, si nõ habes in textu.
r ¶ Sibi vendicant.] id est attribuunt.
s ¶ Dicti fratres.] scilicet Minores.

† Vide glossam positã in Clemen. Exiui. §. proinde vers. solutio, videtur dicẽdam.

uantis [a], nec fratrum ipsorum fuerit, quod ad quemcumque alium quã ad Fratres dictarum rerum perueniret compendium [b]: quod [c] proculdubio modus vtendi fratrum ipsorum, & Romanæ Ecclesiæ subsecuta patientia, euidenter declarauit. [d] Et quòd talis intentio [e] fuerit ordinantis [f], & ex hoc paret quòd illarum rerum sibi & Ecclesiæ Romanæ dominium dumtaxat [g] rètinuit, quarum vsum facti liceret [h] habere ordini vel fratribus antedictis: talis autem dominij [i] carentia [k] re [l] in pręsenti [m], ac spe [n] in futurũ omnimodo denudati, quoad paupertatem temporalẽ, quã [o] altiorem (præ Mendicantibus alijs [p] in communi habentibus [q]) sibi [r] vendicant dicti [s] fratres, pauperiorem non efficit [t] non habentem, Quòd [u] autem † quo ad res quæ vsu [x] consumuntur, non sint censendi vsuarij [y] fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis: dicere siquidem quòd in talibus rebus [z] vsus iuris vel facti separatus à proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat [a] iuri, obuiat [b] rationi, nec prædecessoris nostri prædicta fuisse videtur [c] intentio [d] Romanæ Ecclesiæ talium [e] bonorum dominium reseruare. Quis enim sanæ mentis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti [f] patris, vnius oui, seu casei aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendum euestigio [g] conferuntur, dominium Romanę Ecclesię, & vsum fratribus retinere? profecto probabile non videtur [h], prę sertim cum illorum bonorum dumtaxat [i] dominium prędictæ Ecclesię reseruauerit, quorũ [k] simplex vsus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis: quod [l] nequaquam potest in rebus vsu consumptibilibus [m] reperiri, in quibus nec ius vtẽdi, nec vsus facti separata à rei proprietate seu [n] dominio possunt constitui vel haberi [o]. Et

b ¶ Obuiat rationi.] est igitur extirpandum necessario, cum ratione careat. 63. dist. cap. corepiscopi.
c ¶ Videtur.] idest præsumitur.
d ¶ Intentio.] ad quam est præ omnibus recurrendum. extra de prębend. cum olim. & eod. tit. quia sæpe.lib. 6. de concess. præben. auctoritate Martini.
e ¶ Taliũ bonorũ.] scilicet vsu consumptibilium.
f ¶ Tanti patris.] quia non solum numerus 1 homo, sed & vicarius Christi fuit. de transla. epis. c. inter. de re iud. ad Apostolicæ.§.nos.lib 6.
g ¶ Euestigio.] idest de proximo. argu. ff. de offic. præsi. l. plebiscito. de rescrip. statutum. §. insuper. lib. 6. de sta mon. c. periculoso. §. verum. eod. lib.
h ¶ Non videtur.] cum per tantum patrem de tam modicis curandum verisimiliter non fuerit. argu. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extr. de simo. etsi quæstiones. cũ similibus. Et superhoc videre potes ea quæ aliàs super hoc plene dixi in decret Execrabilis. in glo. quòd redundare

1 Accipe sano modo: hoc enim dicit glossa hæc ad ostendendam amplissimã Romani Põtificis potestatem, sicut notatũ est sup glossa in proœmio Clẽ. in verbo: Papa. in hac editione.

t ¶ Non efficit.] hoc ideo: quia habere dominium quod nullo tempore posset commodum illi cuius est reportare, nihil diminuit de commodo, quod penes alium reperitur: quare pauperiorem ex hoc dicere se non potest: cum paupertas ex solo non habere commodum inducatur. 11. q. 3 cap. pauper. immo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C. de vsuf. l. antiquitas. insti. eo. tit. §. ne tamen. magis non haberi quàm haberi forte expediens. argu. ff. de ædil. edic. l. bouem. §. aliquando.
u ¶ Quod autem.] Quarta pars.
x ¶ Vsu consumuntur.] vt sunt res ad victum humanum necessarię. insti. de vsufru. §. cõstituitur. ff. de vsufruc. earum rerum, quæ vsu consumuntur. l. si tibi vinũ. & de verb sig. l. verbo victus.

i ¶ Dumtaxat.] quasi dicat, non aliorum.
k ¶ Quorum.] scilicet bonorum.
l ¶ Quod.] scilicet ad fratres dicti ordinis pertinere simplicem vsum facti.
m ¶ Consumptibilibus.] idest quæ per vsum consumuntur.
n ¶ Seu dominio.] idest existenti sine proprietate & dominio.
o ¶ Vel haberi.] hoc infra multis rationibus comprobatur.

a ¶ De

quòd de [a] talibus rebus non intellexerit [b], euidenter oſtendit, dum reſpondet [c] legi [d] dicenti, non poſſe vſumfructum à dominio perpetuo ſeparari, ne dominium dominis, ſemper abſcedente [e] vſu, inutile [f] redderetur. quæ quidem ex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vſus rei, & penes alium dominium poſſit (licet [g] inutile) remanere [h], quod [i] nequaquam in rebus vſu conſumptibilibus poteſt eſſe, cum in illis per vſum vel abuſum [k] vſuarij ſubſtantia talis rei eſſe [l] deſinat, & per conſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat [m]. Cũ enim vſusfructus prout eſt in re [n] conſtitutus, qui ſeruitus dicitur perſonalis [o], & pro [p] quo reales [q] competunt actiones, nihil ſit aliud quàm ius vtẽdi, nec vſus qui etiam perſonalis [r] eſt ſeruitus, ſit aliud quàm ius tantum vtendi rebus [s] alienis ſalua [t] rei ſubſtantia, ideſt [u], ius percipiendi fructus & vtilitatem [x] aliam in to

a ¶ De talibus rebus.] ſcilicet vſu conſumptibilibus: & quarum vſum poteſt ad ipſos fratres pertinere.
b ¶ Non intellexerit.] ſcilicet Papa Nicolaus.
c ¶ Dum reſpondet] in dicto c exiit.
d ¶ Legi.] iſtam legem habes ff. de vſuf. l. omnium. §. conſtituitur. Inſti. eo. tit. §. conſtituitur. C eod. titu l antiqui. tas.
e ¶ Abſcendente.] id eſt, ſeparato exiſtente: ſic exponitur dicto §. conſtituitur.
f ¶ Inutile redderetur.] Not. rem dici penitus inutilem, cuius vſus & commoditas perpetuo ſubmouetur vt hic, & in l. legib. ſ. proxime allegatis. huius ratio poteſt dici, quia omniũ rerum ſubſiſtentiam vel exiſtentiam natura naturãs, ideſt Deus comparauit, vt ex eis humana natura fructus perciperet. inſt. de rerum diui. § in pecudum. quæcunque enim in terris facta ſunt, ad ſeruitium hominis facta ſunt, cum ſit digniſſima creaturarũ ff. de ędi. edi. l iuſtiſſime.

Hominis ſeruitio cũcta ſũt deputata

g ¶ Licet inutile.] quo ad commoditatem vſus.
h ¶ Remanere.] ſcilicet de ipſarum rerum ſubſiſtenti natura.
i ¶ Quod] ſcilicet ꝙ vſus penes vnum, & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.
K ¶ Vel abuſum.] licet aliàs abuſus in mala parte ſumi conſueuerit, vt dixi in decre. cũ inter nonnullos. hic tamen in bona ſumitur: quia in talibus rebus vſus & abuſus idem ſunt. ff. de vſufr. ea. rerum. quæ vſu conſu. l. hoc ſenatus §. 1 & vlt. cum ſimilibus: & ideo appellatur abuſus: quia per vſum in talibus rebus res ipſę ad totalem exinanitionem deducuntur: & de eſſe ad non eſſe reducuntur, vt hic.

Abuſus in bonã & malam partem ſumitur.

l ¶ Eſſe deſinat.] qualiter talium rerum ſubſtantia habet per vſum tolli, vel in parte minui, dicitur ff. de vſufru. earum rerum, quæ vſu conſu. l. 1.
m ¶ Non ſubſiſtat.] eius enim quod non eſt, nulla eſt ſubſtantia de præſenti. ff. de leg. 1. l. ꝙ in rerũ de verb. obl. l interdum. inſt. de invti. ſtip. 2. reſponſo.
n ¶ In re conſtitutus.] vel inter viuos per pactũ, vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam volũtatem ff. de vſufru. Pluribus. §. 1. Inſti. eo. tit. §. 1. Et dicitur in re conſtitutus, ideſt in certo corpore, quo ſublato & ipſum vſumfructum tolli neceſſe eſt. ff de vſufr. l. 2. inſt. eo. tit. in prin. & §. finitur. ff. quib. mo. vſufr. tol. l. repeti. §. rei. dicitur & in re conſtitui: quia rẽ ipſam afficit ſicut cæteræ ſeruitutes.

Vſusfructus quare dr̃ perſonalis ſeruitus.

o ¶ Perſonalis.] quia perſonæ conſtituitur ẽt prædiũ non habenti: quod non eſt in ſeruitutibus realibus & prædialibus ff. de ſer l. 1. contra prædi. l. 1. & cum pſona finitur. ff. quib. mo. vſufru. amittatur. l. ſicut. §. morte. nec à perſona abdicatur. immo ſi in alium per cõmercium transferatᷣ. ſtatim rei dño applicatur. ff. de iure do. l. vſus fructus. & dicto §. finitur. licet commoditas fructuum percipiendorum per commerciũ in aliũ trasferri poſſit. & ita intelligitur lex, quæ aliàs contrarium diceret ff. de vſufr. l. arboribus. §. vſufructuarius. de peri. & commo. rei venditæ. l. neceſſario. §. vl. aliàs eſt ſub l. quòd ſi pendente. & de nouatio. l. 4. arg. etiam ad hoc extra de loca. c. veſtra.

p ¶ Et pro quo.] ſcilicet petendo tanquam agenti cõpetenti: vel negando alicui competere.
q ¶ Reales competunt actiones.] ſcilicet confeſſoria & negatoria ff ſi vſufruc. petatᷣ l. .& l. vti frui §. vtrũ. & §. ſi partis. ſi ſeruitus vendicetur. l. loci corpus. §. in cõfeſſoria. In rẽ confeſſoria competit aſſerenti ſibi deberi ſeruitutem, & negatoria illi cui negat alteri fore debitam. eo. tit. l. 2. Dicuntur autem reales actiones confeſſoria & negatoria ab impoſitione talium nominum: non autem ex hoc prout aliqui dixerunt, quia confeſſoria verbis affirmatiuis: negatoria verbis proponitur negatiuis: nam & quandoque confeſſoria verbis negatiuis: negatoria affirmatiuis proponi reperitur: vt in ſeruitute altius non tollendi eſt videre. ff. de de no. ope. nunc. l. ſi priuſquam. Inſti de actio. §. æque & ibi no. & dicta l. 2. Dicas etiam quòd. iſtæ reales actiones, quæ pro iuribus incorporali competunt, dantur etiam illi qui poſſidet, vel quaſi ipſum ius corporale, ꝙ quaſi poſſideri videtᷣ, quãdiu in ꝯriũ per alium factum nõ eſt. ff. ſi ſeruitus ven. l. ſi forte. § ſciẽdum & l. ſicuti. §. ſed ſi queratur. Secus ãt in actionibus realibus competentibus pro corporalibus, quæ non dantur poſſidenti & detinenti: nam poſſidenti non eſt prodita in rem actio ff. vti poſ. l. 2. §. interdictũ inſtitu de act. § ſic itaque. licet poſſidenti, ſed non detinenti detur. ff de rei ven. l. officium. not de hoc extra de iud. c. examinata. Si quæras quæ ſit ratio quare realis actio poſſidenti & detinenti nõ detur pro re corporali, ſed pro re incorporali? Reſpõdeo: rei vẽdicatio non datur ad alium effectum, niſi quòd poſſeſſio corporalis penes conuentum exiſtens in actorem transferatur. de rei ven. l. qui reſtituere. C. de alie. iudici. l 1. cum igitur actor illam quam petit, penes ſeipſum excludit. quia quod petit intus habet, ſufficit enim ſibi quòd effectualiter poſſideat. dicto §. interdum. Sed realis actio pro incorporalibus competẽs non datur ad illum effectum tantum: ſed vt ille qui debet ſeruitutem, nihil faciat, nullumque impedimẽtum pręſtet: ſed patiatur illum cui debetur pacifice illa vti. ff. de vſufru. l 3 § 1. de ſeruitu. l. quotiens. de ſeruitu. ruſti. prædi. l. 1. in fin. cum ſimilibus. expeditigitur, quòd ipſi poſſidenti detur actio, vt ſubmotionem impedimenti aduerſarij & eius potentiam conſequatur: cum aliter iure etiam ſuo vti libere & plene nõ poſſet.

Vſusfructus quibus actionibus peti poteſt.

Actio realis an poſſit dari poſſidẽti.

Actio realis nõ datur poſſidẽti pro re corporali, ſed bene pro re incorporali.

r ¶ Perſonalis eſt ſeruitus.] ff. de ſerui. l. 2. & quare dicatur perſonalis: dic vt dixi de ſeruitute vſusfructus ſupra. in glo. quia perſonæ.
ſ ¶ Rebus alienis.] hoc dicit, quia res propriæ nulli ſeruire poſſunt iure ſeruitutis, vt dixi ſ. in gl. vſuari⁹.
t ¶ Salua rei ſubſtantia.] ideſt, ne in totum pereat rei ſubſtantia. ff. de vſufru. l. 1. & ita ibi nota.
u ¶ Ideſt.] exponit illa verba, ius vtendi, poſita in definitione vel deſcriptione vſusfructus vel vſus.
x ¶ Vtilitatem aliam.] puta deambulandi, geſtandi, id eſt ſolatiandi in fundo vſufructuario vel vſuario. ff. de vſu & habi. l. plenum.

a ¶ In

tum [a] vel pro parte [b] suo nomine [c], qui possunt ex re in qua vsusfructus seu vsus constituitur, prouenire [d], propter [e] quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo abscedit [f] vsusfructus seu vsus constitutus rebus ex quibus ipsis [g] stantibus vsufructuario seu vsurario nulla possit vtilitas [h] prouenire: patet quòd ad hoc quòd talis vsusfructus vel usus in re aliqua constitui ualeat, requiritur [i] quòd ex re illa possint fructus uel utilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium uel usurarium peruenire. Quòd si nulla ad ipsos posset ex re ipsa utilitas (salua rei substantia) peruenire, quales res constat esse usu [k] consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam ususfructus uel usus constitui, uel à [l] quoquam haberi. Adhuc [m] nec ius utendi, quod nec est ius in re, nec [n] seruitus personalis, sed [o] mere ius personale, pro quo reales [p] actiones non [q] competunt, in rebus talibus [r], uel rebus ipsis utendi potest constitui u.l haberi, cum & ius tale [s] exigat, quod ex re ipsa, quæ ad utendum conceditur [t] tali modo ad usuarium peruenire posset utilitas [u] aliqua, ac cum usu permanere usuarij, substantia [x] salua rei, quod [y] nequaquam potest (sicut ad [z] sensum potest percipi) in rebus usu consumptibilibus reperiri [a]. Rursus nec simplex [b] usus, qui nec [c] est seruitus, nec [d] pro illo competit ius [e] utendi, in talibus [f] rebus potest constitui uel haberi: cum enim uti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quàm fructus rei siue utilitatem [g] aliam in solidum uel pro parte recipere, qui [h] ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire, restat quos re illa uti [i] quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest utilitas, quales res usu consumptibiles

a ¶ In totum.] hoc referas ad vsufructuariū. qui omnes fructus rei suos facit. ff. de vsufru. l. vsufructu legato in fi. & l. item si fundi.

b ¶ Pro parte.] hoc ad vsuarium referendum est, qui fructus rei in totum suos non facit, sed illos solum q sibi ad vsum sufficiunt. instit. de vsu habi. §. minus ff. eod. tit. l. si habitatio. §. si vsus. & l. plenum, & l. fundi.

c ¶ Suo nomine.] quasi dicat iure suo, non alieno.

d ¶ Prouenire.] intellige vel artificialiter vel naturaliter, vt colligitur ex iuribus, sup. glo. proxi. allegatis

e ¶ Propter quod.] scilicet quia vsufructuarius & vsurarius omnes rei fructus vel partem recipiunt iure suo.

f ¶ Abscedit] id est separatur, & quæ sit huius ratio, dic vt dixi sup. in glo not. rem dici.

g ¶ Ipsis stantibus.] id est, in sua essentiali substantia perseuerantibus.

h ¶ Vtilitas prouenire.] exemplum potest poni per iura. ff. de vsufruct. l. statuæ. à contrario sensu, de ope. seruo. l. vlt. cum enim vsusfructus & vsus fint ius tantum, quo quis potestatem assequitur rei fructus & vtilitates alias con sequendi, sublata & non existente tali vtilitate, videtur non existere ius ad illas tantum indultum. ff. de vsufr. l. 2. insti. eod. titu. in prin. sicut sublata re sine culpa, submouetur ius ad illam petendam competens. ff de condi. furti. l. in re furtiua. & argu. ff. de leg. 3. l. mortuo boue.

i ¶ Requiritur.] ratio est, quam dixi in gl proxi. præcedenti.

k ¶ Vsu consumptibiles] illis. n. in sua substantia remanentibus nulla inducitur vtilitas: cum ipsa non insurgat nec proueniat, nisi ex talium rerum consumptione. insti. de vsufruc. §. constituitur.

l ¶ A quoquam haberi.] ratio est, quam dixi sup. proxi. in gl. exemplum.

m ¶ Adhuc.] probat vlterius, quod in rebus consumptibilibus simplex haberi nequeat vsus facti.

Seruitus personalis triplex.

n ¶ Nec seruitus personalis.] quæ est triplex, scilicet vsusfructus, vsus & habitatio, aliæ dicuntur reales seu prædiales. ff. de serui l. 1. de vsufr. l. si quis binas, & ibi not. & rōne seruitutis personalis dr̄ quis in re ius habere cum cōtra quemlibet rei possessorem peti possit. ff. si vsufr pet. l. vti frui. §. vtitur. Ius aūt vtēdi iure seu seruitute, potest dici illud quod superficiario in re superficiaria competit vel emphyteutæ, vel feudatario. ff. si ager vectigalis. l. 1 & 2 de superficie. l. 1. §. vlt.

o ¶ Sed mere.] quasi dicat, non iure competens, nec rem afficiens, sed tātum personæ cohærens, rei possessorem non sequens. ff. ad Treb. l. 1. §. si hæres.

p ¶ Reales actiones.] scilicet confessoria & negatoria.

q ¶ Non competunt] sed actio personalis ex pacto. argu. ff. de seru. l. vt pomum. de serui. rust. prædio, l. prætoris, cum ibi not. de vsufruct. l. si quis binas.

r ¶ In rebus talibus.] scilicet vsu consumptibilibus.

s ¶ Ius tale.] scilicet mere personale.

t ¶ Conceditur.] vt est videre in commodatario, cui ad certum vsum res conceditur. ff. commodati. l. in commodato §. sicut. extra eo. tit. c. 1. vel creditori vel depositario, quibus vsus rei obligatæ vel depositæ permissus est: expresse in creditore, vel tacite in depositario. ff. depositi. l. dic. §. 1. & C. eo. tit. si depositi.

u ¶ Vtilitas aliqua.] consideranda iuxta rei ad vtendum concessæ qualitatem.

x ¶ Substantia salua rei.] sublata enim re nullius in ea vsus potest subsistere.

y ¶ Quod.] scilicet ius vtendi substantia salua rei.

z ¶ Ad sensum] scilicet visus, per quem oculata fide veritas animis hominum insinuatur magis quàm per alium sensum insti de gra. cogna. §. vlt.

a ¶ Reperiri.] cum ipsæ per vsum consumptioni totali subijciantur: & de esse ad non esse redigantur.

b ¶ Rursus nec simplex.] scilicet sine dn̄o existens.

c ¶ Nec est seruitus.] & sic per consequens ius in re non imponens

d ¶ Nec pro illo.] scilicet simplici vsu facti.

e ¶ Ius vtendi.] scilicet qualitercunque quæsitum.

f ¶ Talibus rebus.] scilicet vsu consumptibilibus.

g ¶ Vtilitatem aliam.] quæ considerari potest iuxta rei visibilis qualitatem. ff. de vsufruct. l. numismatū & l. si cuius. §. vlt. aliàs est sub l. æquissimum.

h ¶ Qui.] scilicet fructus, vel alia vtilitas.

i ¶ Vti quis nequeat.] s. durabili vsu perseuerante aliàs mo-

esse [a] constat. Ex [b] quibus patet, quòd nec vsus qui est seruitus [c] personalis, nec ius vtendi, quod non est seruitus, sed mere ius [d] personale, nec actus ipse vtendi sine iure [e] aliquo, possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui, vel haberi, cum quodlibet præmissorum [f] exigat, quod ex re ipsa (salua rei substantia [g]) possit habenti ius vtendi, seu [h] vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire: quod vtique in rebus nequit vsu consumptibilibus reperiri [i].

¶ Nec [k] obuiat supradictis [l], quòd idem [m] prædecessor noster in ordinatione prædicta, etiam illorum [n] quæ ad vitæ sustentationem pertinent; sibi & Romanę Ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim [o] de rebus illis dumtaxat [p] debet intelligi, quæ vsu non sunt [q] consumptibiles, sine quibus humana vita non est [r] substentabilis, quæ vtique non sunt pauca [s]. Licet [t] autem in rebus vsu consumptibilibus, nec ius vtendi [u], nec ipsum [x] uti possit constitui uel haberi, ipsis [y] tamen poterit ius abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus usu consumptibilibus) pro rei consumptione, sumitur [z], quod ei opponitur, quod est [a] uti. Vti quidem præsupponit, quòd cum usu salua rei substantia maneat [b]: sed abuti exigit [c], quòd cum actu huiusmodi rei substantia consumatur [d]: cum abuti [e] nihil aliud, quàm contra naturam usus, uti [f] in hac [g] materia proprie possit dici. Licet autem [h] quis re usibilis [i] absque iure utendi aliquo uti [k] possit, ipsum [l] tamen uti etiam in re [m] tali absque iure utendi separato à domino uel coniuncto nec ab aliquo potest [n] constitui, nec [o] à quoquam haberi. Et quòd [p] talis usus constitui nequeat, ex hoc patet, quòd dare uel constituere quod suum non [q] est, nec ad se [r] pertinet, nemo [s] potest: licet interdum illud [t] dare possit aliter quàm sit [u] suum. Actus autem ipse uten-

aliàs momentaneum, vt infra sequitur.

a ¶ Esse constat] cum (vt supra dixi) per vsum esse penitus desinant.

b ¶ Ex quibus.] supradictis, vers. quod aũt, hucusque.

c ¶ Seruitus personalis.] ff. de serui. l. 1.

d ¶ Ius personale.] dic vt sup. proxi. dixi ver. sed mere.

e ¶ Sine iure aliquo.] hic inferius latius explicabitur.

f ¶ Præmissorum.] scilicet vsus, qui sit seruitus personalis: vel qui sit ius mere personale: vel actus vtendi aliquo iure

g ¶ Substantia.] aliàs desinit in ea omnis vsus, vt sup. dixi.

h ¶ Seu vtenti.] s. sine aliquo iure.

i ¶ Reperiri.] quia per vsum totaliter esse desinunt, vt prædixi.

k ¶ Nec obuiat.] Quinta pars.

l ¶ Supradictis.] s. in parte præcedenti: & & maxime in versic. quod autem.

m ¶ Idem prædecessor noster.] s. Nicolaus quartus.

n ¶ Illorum.] scilicet bonorum.

o ¶ Hoc enim.] scilicet quòd dominiũ taliũ bonorum sibi reseruauerit.

p ¶ Dumtaxat.] quasi dicat, non de alijs: per ea quæ dicta sunt supra proxim.

q ¶ Non sunt consumptibiles.] subaudi, sed durabiles.

r ¶ Non est sustentabilis.] scilicet commode.

s ¶ Non sunt pauca.] subaudi, immo multa: sicut est habitatio, stratus siue lectus, & simila ff. de ver. sig l. quos nos. §. verbũ, viuere. de au. & arg. l. vestis. §. virialia & familiaria, cum similib.

t ¶ Licet autem.] Sexta pars.

u ¶ Nec ius vtendi.] quod esse debet salua rerum substantia.

x ¶ Nec ipsum vti.] scilicet durabile.

y ¶ Ipsis.] scilicet rebus consumptibilibus.

z ¶ Sumitur.] probatur hoc ff. de vsuf. earum rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & seq. nam abusus in rebus talibus pro assumptione, idest consumptione accipitur, vt ibidem dicitur.

a ¶ Quod est vti.] cum de se non sit ei consumptibile, sed conseruabile. ff. de vsuf. l. 1. insti. eod. tit. in prin. & statim sequitur.

b ¶ Maneat.] vt in iuribus sup. proxim. alleg. ff. de vsu & habi. l. plenum.

c ¶ Exigit.] scilicet necessario.

d ¶ Consumatur.] cum sine consumptione in talib. rebus non sit vsus: vnde quasi assidua permutatione extingui dicuntur. Insti. de vsuf. §. constituitur.

e ¶ Cum abuti.] scilicet de se rei consumptibile.

f ¶ Vti.] de sui natura rei conseruabile.

g ¶ In hac materia.] hoc dicit, quia in alia materia abusus in alia parte sumitur, & ideo reprobat⁹, quod dic vt sup. in glo. licet aliàs.

h ¶ Licet autem.] adhuc probat ꝙ vsus facti absque alio iure haberi non possit.

i ¶ Re vsibili.] id est apta ad vtendum.

K ¶ Vti possit.] s. de facto, vt est videre in fure, prædone, raptore, & simili.

l ¶ Ipsum tamen.] id est ipsa potestas vtendi.

m ¶ In re tali.] scilicet vsibili.

n ¶ Potest constitui.] cum regulariter quis alteri nequeat constituere quod non habeat: vt dixi in parte præcedenti, in glos. vsuarius enim, & statim sequitur.

o ¶ Nec à quoquam haberi.] cum enim habere proprie cum effectu debeat intelligi. ff. de verb. sign. l. nomen filiarum. §. habere, sequit̃ quod vti re vsibili absque aliquo iure vtendi, non sit vsum habere: cum ex hoc illud appareat alienum arg 14. q. 4. quid dicam. 93. dist. illud. 16. q. 4. licet. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11.

p ¶ Et quod talis vsus.] s. absque aliquo iure vtendi.

q ¶ Suum non est.] scilicet quo ad dominium.

r ¶ Nec ad se pertinet.] s. aliàs quam iure dominij. Et hoc dicit, quia aliquando quis id quod ad se pertinet sine dñio alteri constituit: vt inquilinus, qui domum cõductã alteri locãdo eius vsum transfert. C. commodati. l. nemo ꝓhibet. Et vsufructuarius qui nõ est dñs, vsum fructũ trãsfert. ff. de vsufr. arboribus. § vsufructuarius.

Vsufructuarius vsumfructum trãsfert.

s ¶ Nemo potest.] nisi ex vi pacti iuris vel iudicis auctoritate aliud contingat, extra de do. inter vir. & vxor. c. nuper. ff. de reg iur. nemo plus iuris, in quibus de hoc. cum similibus.

t ¶ Illud] scilicet quod suum est, vel ad se pertinet.

u ¶ Quàm sit suum.] hoc dicit propter dominum proprietatis, qui in ipsa habet vsumfructum causalẽ: & tamen

tamen non illum causaliter, sed formalitite alteri cõstituit: licet ipsũ taliter, idest formaliter nõ hẽat, arg. ff. si vsusfruc. peta. l. vti frui. & ideo pactionibus dicit̃ posse constitui. ff de vsufru. l. 3. insti. eo. tit §. 1.

Vsusfructus formalis differt à causali.

di ad vtentem pertinet in quantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur [a], cum per [b] hoc illos non exercere valeat, vel etiã exercere: non autem actus ipse vtendi ad eum [c] pertinet, qui concedit alij, quod in re sua actum illum valeat exercere, quod [d] vtique nihil est est aliud, quàm quòd actum suum ad rem concedentis ad actum suum vtens valeat applicare. Sicut [e] qui equum suum alicui commodat, non actum equitandi concedit [f] commodatario, sed quòd actum illum [g] in equo suo valeat exercere: quod non est vtique actum vtendi simplicem concedere sine [h] iure, cum hæc concedere nihil sit aliud quàm concedere ius vtendi: quod quidem ius [i] utendi separatum à proprietate seu dominio in rebus, quæ usu consumuntur, nequit [k] constitui: ut patet manifestius ex prædictis. Præterea [l] quòd simplex usus idest, sine iure utendi à proprietate seu dominio separatus, etiam in re usibili haberi nequeat, sic probatur: Si enim possit haberi usus [m] talis; aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur [n]. Quòd autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet: quod non est, nequaquam [o] haberi potest: patet autem, quòd actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur quòd haberi minime potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi: per [p] hoc tamen actus ipse in rerum natura nisi in [q] potentia, non [r] existit: cum autem actus est in fieri [s], nec adhuc quòd ipse actus in rerum natura sit, potest [t] dici: licet, pro eo quòd sit in fieri [u], dici possit: quod enim de actu [x] qui est in fieri [y], præterijt, uel futurum est, iam non in rerum [z] natura, sed in [a] memoria, uel [b] apprehensionem tãtum est, quare, nisi prout in

Libertatis definitio.

Membrorum dominus proprioram nemo videtur.

Matrimonij definitio, & explicatio.

a ¶ Dominus dicitur.] vnde legitur ꝙ libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi qđ vi aut iure prohibetur. ff. de sta. ho. l. libertas. & ideo scribitur, quòd vis animę non infertur. 22. q. 5 §. 1. Licet autem quis suorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrij, non autem membrorum suorum dominus dicitur, vt illorum ęstimationem facere possit. ff. ad leg. Aquil. liber homo. cum illa æstimationẽ non recipiãt. ff. si quoad. paup. fecis. dicatur. l. ex hoc. de ijs qui deie. vel e u. l. ult.

b ¶ Cum per hoc.] scilicet liberum arbitrium.

c ¶ Ad eũ pertinet.] ratio huius est: quia actus uel opera vnius non est alterius. ff de cond. indebil. l. si non sortem. §. libertus.

d ¶ Quod.] scilicet cõcedere alteri in re sua actum aliquem exercere.

e ¶ Sicut.] exemplificat.

f ¶ Concedit cõmoditario.] cum illum ꝑ se habere noscatur.

g ¶ Actum illum.] scilicet equitandi.

h ¶ Sine iure.] scilicet vtendi: immo cũ iure vtendi fit talis concessio.

i ¶ Ius vtendi, in tãtum quòd non est reuocabile, nisi actu completo. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eod. tit. cap. 1.

K ¶ Nequit constitui.] cum in rebus talibus habens vsum, proprietatem censeatur habere: vt pluries dixi in parte præcedenti.

l ¶ Pręterea.] probat adhuc simplicem vsum facti absque aliquo iure esse non posse.

m ¶ Vsus talis.] scilicet absque aliquo iure.

n ¶ Haberetur.] vltra ista nullum tẽpus est dare: quia omne tempus vel in præteritum, vel in præsens, vel futurum diuiditur. ff de iniust. testa. l. cum in secundo. insti. de verb. oblig. l. conditiones. ff si cert. pet. l. cum ad præsens. cum legibus sequentibus.

o ¶ Nequaquam haberi potest.] comprobatur hoc per iura. ff. com. præd. l. si seruitutis. § futuro. sicut & persona quæ nondum est, re aliqua vti nõ potest ff. de iure codic. l quidam referunt. extra de eccle. ædi. c. ad audiẽtiã 2. sicut quod in rerum natura non est, in stipulationem deduci non potest. insti. de inu. stipu. circa prin. & per alia quæ dixi in c. cum inter nonnullos.

p ¶ Per hoc tñ.] s. ꝙ hẽt facultatem illum exercendi.

q ¶ Nisi in potẽtia.] talis potẽtia aliàs appellatur aptitudo. extra de bap. maiores. §. cæterum. sicut de iustitia inquantum est humana creatura, dicitur, ꝙ est constans & perpetua voluntas in potentia videlicet vel aptitudine: quia in actu frequẽter est cõtrariũ. ff. de ius. & in l. iustitia. Et de matrimonio qđ est coniunctio maris & feminæ, indiuiduã vitæ consuetudinem retinens, scilicet aptitudine vel propositio: licet non actu. Insti. de iure persona. circa. princ. 27. q. 7. §. 1. & de possessione momentanea. C. de momenta. poss. l. 1. qui legitimã personam. l. momentanee.

r ¶ Non existis.] opus est facto, quod quidem sola voluntas vel facultas non in ducit, sed operatio facti. ff. de const. pec. l. promissorum. §. constitutio. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. sicut. §. si voluntate. de re iud. l. 4 § ait ꝓtor. de pig. act. l. non est mirum. extra de off. ord. pastoralis. § vlt. vt lit. non conte quoniam. §. in alijs. cum ibi not. de eo qui mit. in pos. cap. 1. in fin. de hoc de re iud. cum aliquibus.

s ¶ In fieri.] id est exercitio ipso facti.

t ¶ Potest dici.] quia actus aliquis ante, quam completus sit esse completus dici non potest: sicut de illo qui est in via eũdi ad sanctum Iacobum, dici non potest quòd iuerit, donec intentionem suam compleuerit, arg. ad hoc ff de cond. ob. cau. l. si pecuniam. de verb. oblig. l. si ita stipulatus essem. de fur. siue igitur. institut. de obli. quæ ex deli nasc. §. manifestus. C. de posthu. hære. inst. l. penult. ad Syllania. l. penult.

u ¶ In fieri.] expone vt s̃. proxi.

x ¶ De actu.] scilicet inchoato.

y ¶ In fieri.] scilicet completo.

z ¶ In rerum natura.] hoc referri ad præteritum & futurum potest.

a ¶ In memoria.] scilicet præteriti.

b ¶ Vel apprehensione.] scilicet futuri.

a ¶ Haberi.]

memoria, vel apprehensione tantum est, haberi [a] nequaquam potest. Quod autem in presenti fit, momentaneum [b] vel instantaneum [c] est: quod vtique magis intellectu quàm sensu percipi potest: [d] vnde nec potest haberi pro tunc [e], nisi pro momento illo seu instanti, in quo cum fit [f], potest dici actum post actum completum: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi [g] valeat: factum tamen ipsum quod iam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) non habetur. [h] Præterea [i] si simplex vsus absque iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus [k]: cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtendi: talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam [l] pertinet, nec perfectioni aliquid [m] adijcit, sed sibi repugnare potius ac detrahere [n] noscit manifeste. Quòd autem vsum non iustum conditor [o] canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare [p]: immo quòd de iusto [q] intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quod in eadem ordinatione curauit adijcere, quòd illarum rerum dumtaxat in se & Ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret [r] habere fratribus seu ordini antedictis: subiungens [s] nihilominus quòd non rerum [t] omnium vsum habere debeant fratres ipsi: quantum autem ad usum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia est censenda: sic enim uti de facto [u] possunt prohibitis ut permissis [x], quare præmissa rerum [y] distinctio [z] ad illum usum facti potius [a] est referenda, pro

a ¶ Haberi.] scilicet de præsenti.
b ¶ Momentaneum.] idem per momētum durans arg. C. si de momen. pos. fue. appellatū. l. 1. qui legi. personam. & c. l. momentaneæ.
c ¶ Instantaneum.] idest, in instanti faciendum.
d ¶ Percipi potest.] simile ff. de sol. ratum rem ratam haberi. l. quo enim §. Iulianus extra de donatio. Apostolicæ.
e ¶ Pro tunc.] scilicet presenti.
f ¶ Cum fit, potest dici actum.] cum statim vel in momento esse desinat. argu. ad hoc ff. de cōd. ob cau. l. qui se. 2. respon. de dona. inter virum & vxo. l. 2. vlt. de iure do. l. licet si pecuniam.
g ¶ Haberi.] cum effectu intelligitur. ff. de verb. sig. l. nomen. §. habere. immo aliàs tale habere in momēto desinens, esset derisorium arg. ff de iure do. l. cum post. § gener. cū ibi not. & de leg. 1. l. legato generaliter.
h ¶ Non habetur.] illud enim quod iam factum est, cum in instantia non sit, de præsenti non habetur: qa se non potest habere ad esse vel non esse præsens. arg. ff. si cer. pet. cum ad præsens. de iniusto test. l. cum secundo inst. de verb. oblig. §. conditiones. & quod iam factum est, pro non facto haberi non potest. ff. de capti & postli. reuer. in bello. §. factę. in corpore auth de ęquado. §. 1. coll. 7. 32. q. 5. si Paulus, nec ipsum factum amplius esse pōt ar. C. de sacrosan. eccl. l. 1. arg. 63. dist. §. pariter. quare consueuit dici, quòd de tempore non habemus nisi nūc. Et super hoc quod hic dicitur de tempore præterito, præsenti vel futuro, vide quod plene tractat Augustinus lib. 11. confessionum.

Nunc, & nil aliud de tempore constat haberi.

i ¶ Præterea.] adhuc probare nititur, simplicem vsum facti sine aliquo iure non posse subsistere.
k ¶ Reputandus.] hoc probatur clare per ea quæ dixi in decret. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
l ¶ Nequaquam pertinet.] cum perfecti sit nulli nocere, quod faceret vsum non iustum habendo: omnib. autem velle prodesse. 14. q. 5. in c. denique.
m ¶ Aliquid adijcit.] cum ad perfectum spectat omnia contemnere 19. q. 1. § 1
n ¶ Detrahere noscitur.] quia cū perfecti sit (vt dixi) nihil etiā iuste habere velle, sed omnia contemnere: iniustum vsum habēdo se in repugnātiā deducit. arg. C. de mune pa. l. 1. professior. li. 10. ff. de vaca. muner. l. in honoribus. §. philosophis. de varijs & extraor. cogni. 1. §. & an philosophis. 12. q. 2. c. gloria episcopi. in ver' Socrates.
o ¶ Conditor canonis.] scilicet Nicolaus.
p ¶ Aestimare.] cum enim ipse sit Christi vicarius. de transla. epi c quanto. de re iud. ad Apostolicæ §. nos. li. 6. & lex animata in terris in corpore auth. de consue. circa fi. coll. 4 nihil iniustum in dubio permittere videtur. arg. 21. dist. 1. nūc autem. 40. dist c. non nos cum ipsemet profiteatur se velle obtinere quod suę volunt leges in corpore authent. de iud. §. omnis. coll. 6. nec vult à iuris tramite declinare. extra de prob. licet. §. 1. & arg de excep. cap. cum inter. & ne aliàs iniustitia vel iniuria oriatur vnde iura nasci debent. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accu. l. qualiter & ne sua cōstitutio aliquid imperfectū aliquid vel iniustum continere dicatur, contra. l. si quis seruum. C. qui mili. non pos lib. 12. de his quibus vt in d. l. cum Syllanianum. cum & ipse sua rescripta contra ius elicita præcipiat ab omnibus refutari. C. de preci. impe. offe. l. rescripta. 25. q. 2 cap. nec damnosa. & cap. seq. immo auferenda sunt de manibus portantis, & principi referenda. C. de paga sacrifi. & re. eo l. sicut not. extra de fi. instr. pastoralis. Item si priuatus aliquid iniustum vel iniuriosum alteri in dubio permittere non videtur. ff. de his quæ in frau. cre. l. si pater. de cond. ind. l. si procurator. §. Celsus. multominus princeps, in corpore authent. vt differentes iudices. §. si tamen contingit. coll 9.

Princeps in terris est dictus lex animata.

q ¶ De iusto.] scilicet vsu.
r ¶ Liceret.] idest licitū esset: per hoc excludens vsū non iustum. argu 14 q. 4. c. quid dicam. 23. q. 7. c. 1. ff. de condi. institu. lios.
s ¶ Subiungens.] dictum c. Exijt §. præterea loca.
t ¶ Non rerum.] omnium, puta pecuniæ.
u ¶ De facto ex quo supponitur absq; omni iure.
x ¶ Vt permissis.] in quibus censetur vsus nō iustus, ex quo est absque iure vtendi, vt supra.
y ¶ Rerum.] quarum vsum licet vel non licet habere fratribus ipsis
z ¶ Distinctio.] facta per Papam Nicolaum.
a ¶ Potius est referenda.] si quæras quare hoc? Respōdeo: quia ad illum relata magis iuri communi conuenit:

ast: & p consequens rei agendæ utilior est: quare ipsa potius est suscipiēda, arg ff. de reg. iur. l. quoties idem sermo. & minus per hoc habet iniquitatis, quare potius est eligēda. arg. eo. ti. l. quotiens nihil. nam verba sunt in dubio interpretanda, ut iuri communi non obuiēt. arg extra de rescrip. causam quę de cōsue. cum dilectus. & (qđ plus est) verba ad extraneū sensum trahēda sunt ubi res de qua agitur, aliter salua esse non posset. C. de libe. pręteriț. l. 4. & not. extra de uerb. sig. c. intelligentia.

a ¶ Ius utendi.] saltē personale.

b ¶ Quarundam enim rerum.] vt pecuniæ.

c ¶ Quarundam.] ut duarum tunicarum breuium & similium: ut in dicto. c. Exijt. §. licet autem.

d ¶ Ex quo.] scilicet, quarundam rerum vsus est prohibitus, & quarundam permissus.

e ¶ Ordinatio.] scilicet Nicolai.

f ¶ Loquitur] scilicet ipse Nicolaus per ordinationem: nam ipsa ordinatio cum de se sit inanimata, non loquitur. secundum eum modum loquēdi scriptura loqui dicitur, idest Deus uel homo per scripturam. C. de sum. tri. epistola, inter claras. circa prin & ibi not.

Scriptura loqui dr.

g ¶ De tali.] scilicet usu.

h ¶ Idest.] congrua est hæc expositio, cū sine iure utendi omnis usus iniustus censeat: ut sup. & plene probaui, in c cum inter nonnullos. ad quę super hoc te remisi.

i ¶ Ipse.] Scilicet Nicolaus.

K ¶ Moderatus usus.] Per hoc denotare uolens, usum competere cum iure in rebus permissis: cum immoderatio, a iure reprimi dicatur, ut in prooœ. decre. & de uer. sig. c. ult & ar. C. unde ui. l. j ff. de testi. l. 1.

l ¶ Expressis prius] Dicto c. exiit. §. in alio. & §. quia uero.

m ¶ Est concessus.] Ex hoc concluditur manifeste, vsum competere cum iure utendi, prouenienti ex concessione principis, tale ius inducentis arg 8. dist. quo iure. ff. de iniu. l. iniuriarum §. 1.

n ¶ Præterea.] Adhuc probat, in rebus consumptibilibus simplicem usum non cadere.

n ¶ Simplex.] Scilicet ab omni re.

o ¶ Posset dici.] Ratio est, quę sequitur &c.

p ¶ Esse ualeat.] Hoc supra pluries probatum est, quare non est iterandum.

q ¶ Nec separatus a dominio.] cum habens in talibus rebus usum, habere dicatur dominium ut sup. pluries probaui

r ¶ Rursus.] Septima pars.

quo ipsis competit fratribus ius [a] utendi: quarundam [b] enim rerum usus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam [c] permissus: ex quo [d] sequitur, quòd usus facti, de quo ordinatio [e] loquitur [f], de tali [g] intelligi debeat, qui iustus sit, idest [h], pro quo competat ius utendi: & hoc conditor ipse [i] canonis exprimit euidenter, cum in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus [k] vsus in expressis [l] prius rebus ipsis fratribus est concessus [m]. Præterea [n] si in rebus consumptibilibus possit usus constitui uel haberi, nequaquam simplex [o] nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus usus huiusmodi posset [p] dici: cum per talem usum, id est utendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exercea-

tur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse q ualeat usus talis: ex quo patet, quòd usus 10 talis nec simplex nec separatus [x] à dominio potest dici.

¶ Rursus [s] † nedum fratribus ipsis ordinatio [t] prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori [u] sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ 20 non [x] leuiter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ Ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico [y], nunc in sęculari [z], interdum quoque coram pedaneis [a] iu- 30 dicibus, & plerumq; pro rebus paruis [b] & uilibus [c] continue [d] litigare? Hoc [e] autem notum [f] est fieri: cum occasione retentionis [g] dicti domini omnes causæ oc- 40 currentes agendo uel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ Ecclesiæ uirtute

t ¶ Ordinatio prędicta] scilicet Nicolai.

u ¶ Honori] qui seruandus est, cum enim ex pcepto Christi, matri carnali sit honor exhibēdus, & ēt ex iuris dispositione. ff. de obst. ali. l. 1. §. 1. & l. liberto cum sim. multis: multo fortius matri spūali, qualis est Ecclesia Romana, mater omnium fidelium & magistra. 12. dist. c. non decet. extra đ sum. tri. dānamus. ad fi. de for. comp. c. ult. 3 q. 6 c. ad Romanam 2. & de tali honore dici cōsueuit, qđ est quibuscunque diuitiis pręferendus. ff. si quis omis. causa test. l. Iulianus. & arg. de aur. & arg leg. l. uestes. §. muliebria.

† Vide Bar. li. 2. Minor. 8. dist. dicē tē qstōnē Martini nō psus correctā. adde Baldū relatū p Pet. de Anch. in clemen. Exiui.

x ¶ Non leuiter] quasi dicat, immo grauiter.

y ¶ Foro ecclesiastico.] scilicet contra clericum, vel laicum pro iure ecclesiastico, spirituali, uel ei annexo. extra de iudi. quanto. uel aliàs temporali iurisdōni ecclesiæ subditum. de fo. comp. licet, cum similibus.

z ¶ Sæculari] cui cum rei sunt subditi, actor forum eorum sequi tenetur. de fo. cōp. c. si clericus. 11. q. 1. experiētiæ. C. de iuris. om. iud. l. in criminali. cū similibus.

a ¶ Pedaneis iudicibus.] quales sunt qui humiliora & uiliora negotia disceptant. C. de peda iud. p totum. & maxime in l. ult.

b ¶ Paruis.] paruæ dici possunt respectu habito ad qualitatem potentis, argum. ff. de iud. l sed & si susceperit. §. seu proponas. extra de simo. & si quæstionis & plene dixi, in c. execrabilis.

c ¶ Vilibus.] Hic videre potes, quod no. in cor. auth. de man. prin. § si tibi. colla. 3.

50 d Continue litigare. Quasi dicat, certe detrahit: cum episcopus, se litigiosum non debeat exhibere: cum ex hoc ordinari etiam prohibeat. 27 dist. §. j & c. 1. & seruum Dei litigare non deceat: quare dicitur, quod uerecundia, non est uituperanda, sed laudanda ff. de tribu. actio. l. illud. §. qui tamen. de aliena. iudicii. l. item si res. §. potest. In hoc autem potissime detrahitur, cum ecclesia litigando, partem cum alio faciens habeat ad pręsentiam iudicis infimi uenire. C. de episco. & cleri. l. iubemus & ipsa sit illa, ad quam unde 60 cunque omnis oppressus recursum habiturus est, ut ad matrem. 2. quæstio. 6. c. ad romanam. & capi. omnis oppressus.

e ¶ Hoc autem.] Scilicet litigare: etiā coram pedaneis iudicibus.

f ¶ Notū] Quod probatione non eget. 2. q. j. de manifesta. extra de iureiuran. ad nostram. C. de accus. ea quidem.

g ¶ Retentionis.] Scilicet factæ per Nicolauam Papā.

a ¶ Agitētur] idest agitari habeant coram certis iudicibus uel conseruatoribus deputatis.
b ¶ Vexare indebite] quod per ecclesiam aliis ꝓhibetur. de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. cum sim. ergo ab hoc dēt Ecclesia abstinere. extra de na. ex libe. ven. c. 1. argu. ff. de fideius. tutor. si serui tus uendicetur, in l. altius. de cond. indeb. l. frater a fratre. 11. q. 1. Siluester. 25. distin. c. vlt.
c ¶ Bonorum præmissorum.] quorum dominium fuit Ecclesiæ Romanæ per Nicolaum Papam retentum.
d ¶ Nec seruetur.] quare ex hoc dici posset aliqualiter abrogata. arg. 4. dist. §. leget. & arg. eod. q̃ not. in fin. in corpore authen. de man. prin. §. patrocinio. coll. 3. de tabel. §. illud quoq;. coll. 4. Vel dic ꝙ potestas licita per priuilegium illud procuratoribus concessa ꝑ eos abutētes illo nō fuit seruata: quare ꝑ hoc priuilegium amittere debuerunt. 84. dist. ca. ubi ista. 11. q. 4. priuilegium. extra de priuileg. tuarum.
e ¶ Quæ omnia.] scilicet litigare, & ꝑ priuilegium alios uexare indebite, ut supra.
f ¶ Notam] idest diffamationem.
g ¶ Iniuriā.] quę pōt dici insurgere hoc casu ex indebita, ꝑtextu priuilegii facta de aliquo, vexatione. argu. extra de fo. comp. c. nullus.
h ¶ Antedicta.] scilicet prædicti dominij retentiua.
i ¶ Et rectoribus.] quocunque nomine censeatˀ. arg. 1. q. 3. saluator, & per istā copulatiuā, Et, vr̄ hic innui, quod simplices ecclesiarum rectores non dicātur prælati: cum de sui natura copula coniugat diuersa. ff. de leg. 3. l. ea tamē adiectio. Sed de hoc dic vt not. extra de iud. decernimus, de offi. ord c. cum ab ecclesiarū, & hoc verbum, prælatis, denotat ecclesiæ prælatos maiores. arg. dicto cap. decernimus.

Copula cõiungit diuersa.

k ¶ Et molesta) quare ex hoc merito tollenda. argu. 4. dist. cap. erit autem lex.
l ¶ Præmissis.] scilicet prælatis, & rectoribus.
m ¶ Opponere.] scilicet litigando.
n ¶ Ipsorum.] scilicet prælatotum & rectorum.
o ¶ Caput noscitur.] 12. dist. c. non decet.
p ¶ Et magistra.] extra de priuileg. antiqua.
q ¶ Litigare.] certe negari nō pōt quin hoc eis sit graue: cum Ecclesia personam parentis repræsentans, sancta & honesta semper videri debet prælatis & rectoribus. argum ff de obse. à libe. l. liberto.
r ¶ Cedere iuri suo.] quod esset contra. l. illud. ff. de pet. hære.

cuiusdam priuilegij à felicis recordationis Martino Papa iiij prædecessore nostro concessi, super hoc agitentur [a], & (quod grauius est cen seudum) procuratores causarum huiusmodi multos uexare [b] dicuntur indebite, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegium antedictum quo ad administrationem bonorum [c] præmissorum dudum seruata non fuerit, nec [d] seruetur: quæ [e] omnia in notam [f] & iniuriam [g] sanctę Romanæ Ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta [h] ecclesiarum prælatis & rectoribus [i] grauis existere nimium & molesta [k] monstratur. Numquid non graue præmissis [l] potest existere, quòd ipsos oporteat se opponere [m] sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ ipsorum [n] caput [o] noscitur & magistra [p], ac cum ea agendo uel defendendo litigare [q] assidue, uel cedere iuri [r] suo? hoc [s] tamen oportet illos [t] facere, cum in multis dicti fratres prædictis [u] existerę dicantur iniurij [x], sicut multorum prælatorum & rectorum diuersarum prouinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatio [y], qui quidem fratres facta [z] sua per procuratores nituntur defendere [a] antedictos.

¶ Nos [b] itaque qui ueritatem tenemur colere [c], uelut ille, qui illius [d], qui ueritas [e] noscitur [f], licet [g] immeriti, uicem teneamus [h] in terris, illa uolentes in sancta Dei Ecclesia, quæ non uerbo obtinent tantum, sed quæ re potius obseruari [i]: præmissis [k] in scrutinio rectę considerationis adductis [l], ac delibera

s ¶ Hoc tamen] scilicet litigare, uel iuri suo cedere.
t ¶ Illos] scilicet prælatos & rectores.
u ¶ Prædictis] scilicet prelatis & rectoribus.
x ¶ Iniurij.] idest iniuriosi seu cōtumeliosi. arg. ff. de iniu. l. item apud. §. conuitium. cum similibus.
y ¶ Insinuatio.) idest patefactio & assertio. simile extra de appel. ex insinuatione.
z ¶ Facta sua.) scilicet conuitiosa seu iniuriosa, vel alijs vexationē inducentia, vt supra.
a ¶ Defendere) & male, quia per aliū talia facere perinde est ac si facerēt per se ipsos. arg. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deiecisse, de iniu. l. non solum. §. mandato, & §. proculus. Et taliū procuratorū habentium à fratribus plenā & liberā potestatem facta ipsis fratribus nocent. ff de trib. act. l. procuratoris. C de excocti. & transf. mili. an. l. in excoctione. lib. 12.
b ¶ Nos itaque.) Octaua pars.
c ¶ Colere.) ꝑ approbationem: veritati. n. manifestæ cedit opinio. 8. dist. c. veritate. extra de purg. vulg. c. significantibus. ff quādo act. de pecu. est annа. l. quæsitum, aliàs est §. vlt l. i. cum simi. & hoc verum, nisi vbi inducitur præsumptio iuris & de iure, vel fictio: quia illi habet præcise stari. not. de spon. is qui. ff. quod metus cau. l. vlt. C. de proba. l. siue possidetis. 50. dist. cap. ferrum.
d ¶ Illius.] scilicet Dei.
e ¶ Veritas.] subaudi esse.
f ¶ Noscitur.] vnde vere dr̄ via, veritas & vita: via, in exemplo non errans: veritas, in promisso nō fallens: vita in pręmio, scilicet æterno non moriens, de pęnit. dist. 2. c. si enim inquit. ver. qui dicit. 11. q. 3. existimāt. & c. imperatores. not. de hoc in corpore auth. de fi. instru. circa prin. coll. 6.

Deus est via, veritas & vita.

g ¶ Licet immeriti.] hoc dicit ꝑꝑ humilitatē, vel ꝑꝑ pronitatem humanæ naturæ ad peccandum. 12. q. 1. omnis ætas, in corpore authen de mon. §. si quis igiť. circa si coll. .. aliàs nullus eum sanctum dubiter, quē apex tantæ dignitatis attollit. 11. dist. non. nos.

Natura humana prona est ad peccādum.

h ¶ Teneamus in terris.] simile extra de transla. epis. c. quanto, vt eccle. benefi c. 1. de re iud. ad Apostolicę. §. nos autem. lib. 6.
i ¶ Obseruari] C. plus valere quod agitur, per totum, dixi §. eo in verbo, colere.
k ¶ Præmissis.] sup. in hac decre. recitatis.
l ¶ Adductis.] per hunc modum hominis actus ad finem prosperum deducitur. argu. C. de legi. humanū, de repu. l. dubium non est. 11. q. 3. summopere.

a ¶ Dili-

tione cum fratribus nostris & multis alijs præhabita diligenti [a], dignum arbitrantes & congruum, professores dicti ordinis [b] non verbis [c] tantum, non simulatis [d] actibus, sed operibus [e] claris, veritate [f] suffultis perfectioris status, ac altioris paupertatis sibi prærogatiuam præ alijs Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori [g] sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, (cuius obnubilari [h] posset gloria, si tam peruersæ [i] simulationi, quæ profecto & ipsis simulantibus officit [k], & alijs scandali [l] materiam subministrat, dissimulando illi occurrere consentiret [m]) ac insuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum [n] salubriter super hoc prouidere, nolentes in posterum sub prætextu seu pallio [o] talis dominij temporalis verbalis [p], nudi [q] ac ęnigmatici [r], tanta bona quanta dicti Fratres faciunt infici [s], ac fomentum [t] tantis malis, quanta [u] procedunt ex simulatione huiusmodi ministrare [x]: De fratrum [y] nostrorum consilio, hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quòd in bonis, quæ in [z] posterum conferentur [a] vel offerentur [b], aut aliàs quomodolibet [c] obuenire continget Fratribus seu ordini supradictis (exceptis [d] ecclesijs [e], oratorijs [f], officinis [g] & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis diuinis officijs dedicatis [h]

a ¶ Diligenti.] simile C. ne filius pro patre. auth. habita. quia quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. c. in quibus C. de inge. manu. l. si auiam de fideicom. li. l. vlt. ff. de bo. pos. l. in bonorum. cum simi.

b ¶ Dicti ordinis.] scilicet fratrum Minorum.

c ¶ Non verbis tantum.] ad hoc facit 16. q. 1. si cupis. C. de episc. & cleri. l. decernimus.

d ¶ Simulatis actibus.] simulatio hic in mala parte sumitur quare infra peruersa appellatur: aliàs in bona acipitur: super quo vide quod not. de his quæ vi metusve cau. fiunt, c. 1. ad tales autem actus dominus respectum non habet: cor enim syncerum, non manum interrogat. 13. q. 5. c. si quid inuenisti. & plus respicit cogitationes quā actus. 14. q. 6. c. si sacerdotibus. ad finem.

Simulatio est & bona & mala.

Christi opera fuerunt patentia.

e ¶ Operibus claris.] quasi dicat, patentibus non occultis, ad instar operum Christi, quę patentia non clandestina fuerunt: iuxta per eum dicta, Ego palam locutus sum mundo, &c. & iuxta id: Qui male agit, odit lucem. & arg. ad hoc ff. de admi. tit, l. non existimo. de ritu nup. l. vl. C. de repu. l. vxor. cum similibus. Vel dic claris, id est non implicitis, sed expiicitis: nō obfuscatis, sed dilucidis: claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de institu. act. l. sed & si. §. proscribere in corpore auth. de test. imperfect. §. nos igitur col. 8.

f ¶ Veritate suffultus.] quasi dicat non fictione vel simulatione. simulata enim pro infectis habenda sunt.

g ¶ Honori.] de tali honore scribitur, ꝙ præferendus est honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Mutius de procur. l. quæ omnia. & arg. extra de vsu pal. c. nisi 12. q. 1. c. nolo.

h ¶ Obnubilari.] idest obfuscari, quasi tennebrosi fumi caligine. de hęret. c. nolentes. Clem. Papa v.

i ¶ Peruersæ simulationi.] hic potes dicere vt dixi sup. in verbo, simulatis actibus.

k ¶ Officit.] vt pote in his sub agni specie lupum gerentibus arg. extra de hęret. c. vt officium. §. 1. lib. 6.

Pelle sub agnina latitantes saepe lupina.

l ¶ Scandali materiam.] quæ vitanda est extra de præscrip c. nihil. de no. ope. nunc c. cum ex iniuncto. cum similibus.

m ¶ Consentiret.] iuxta id: Error cui non resistitur, approbari videtur. Et consentire videtur erranti qui ad resecanda quæ corrigi debent, non occurrit. 83. dist. c. error. & c. consentire, & arg. extra de hęret. c. 2.

n ¶ Rectorum.] qui ob pręmissa molestabantur & grauabantur, vt in parte præcedenti dicitur.

o ¶ Pallio.] id est velamento. arg. C. de postulando. l. velamento.

p ¶ Verbalis.] quasi dicat, non in effectu realis.

q ¶ Nudi.] id est ab omni emolumento denundari.

r ¶ Aenigmatici.] quasi dicat sine fructu subsistentis.

s ¶ Infisci.] scilicet quantum in eis est ex suis actibus simulatis: alias enim vere loquendo ipsa bona de se in secta dici non possunt.

t ¶ Ac fomentum.] id est nutrimentum.

u ¶ Quanta procedunt.] quæ colligi possunt. sup. proxi §.

x ¶ Ministrare.] quod potius tenentur vitare. arg. de offi. ord. irrefragabili. de accu. qualiter. cum simil.

y ¶ De fratrū.] quid operetur hæc clausula dixi in c. Execrabilis.

z ¶ In posterum.] per hoc videtur quod in collatis ante hanc cōstitutionem nihil per eam quo ad dominij retentionem immutetur: nam & statuendo super futuris præterita pristinæ dispositioni reliquisse videtur. argu. in libr. feud. de feud. cogni circa fin. arg. extra de præsump. nonne. de decimis, ad audientiam. C. de cad. tol. l. 1. §. sin autem. ad deficientis.

a ¶ Conferentur.] titulo donationis vel legati. quod donationē sapit. ff. de leg. 2. l. legatum.

b ¶ Offerentur,] simplici oblatione, quia consueuit in Ecclesia potissime fieri.

c ¶ Quomodolibet.] puta per speciem aliquam, vel modum supremæ voluntas, vel inter viuos.

d ¶ Exceptis.] ponit exceptionem de multis rebus a statuto. quod infra sequitur

e ¶ Ecclesijs.] Ecclesia 1 in iure multipliciter sumitur. sup quo vide ꝙ no. p Bet. extra ne p̄la. vices suas. c. 6.

1 De varijs significationibus Ecclesiæ vide Turrecrematā in summa d̄ ecclesia. li. 1. c. 2.

f ¶ Oratorijs.] talia oratoria non sacra, tamen ad deuotionem vnicuique fidelium licet habere de iure communi: sacra autem non sine consensu episcopi de consec. dist. 1. vnicuique. & c. nemo. 18. q. 2. c. quidā. in corpore authen. vt nullus fabricet orator. domos. §. sancimus igitur. colla. 5. Sicut & quilibet priuatus pōt domum certam deputare pro colligendis pauperibus, nō tamen ꝙ per hoc dicat̃ locus religiosus. extra de reli. domi. c. ad hęc, vbi de hoc per Inno. Et hospitali futuro religioso certa dos assignanda est, sicut ecclesię no. per Inno. extra de rest. spo. cum ad sedem.

Oratoria an liceat vnicuiq; habere.

g ¶ Officinis.] idest locis iuxta morem religionis sic appellatis: vt sacristia, refectorium, lauacrum pedum, & similia sic dicta, quia ad certos actus sunt deputata. arg. ff. de vsufr. l. si cuius. §. vlt. alias est sub l. æquissimū & de aur. & arg. l. pediculis §. argento. & tribus §. seq. cum similibus.

h ¶ Dedicatis.] hoc verbum referri potest ad omnia p̄cedentia, vel proxima, s. vasa, libros & vestimenta: & relatum ad omnia denotat, ꝙ non tantum Ecclesiæ oratoria. de quib. non est dubiū, sed & officina & habitationes sunt pro diuinis officijs large dedicata, quasi sine illis cōmode diuinis opera dari nō possit, arg. 1. q. 1.

si quis obiecerit, & dic dedicatis, scilicet iam, vel dedicandis in futurum.
a ¶ Ad ipsos.] scilicet fratres, vel ordinem.
b ¶ Ad quę.] s. ecclesias & alia sup. proxi. expressa.
c ¶ Adeo.] id est, intantum.
d ¶ Supradicta.] sup. proxi. §. in alijs præcedentibus §. ratio autem quare ad illa prædicta inconuenientia se adeo sicut ad alia nō extendunt: ē quia cum talia sunt deputata ad vsus communes seruitij diuini, nullus in eis contendere potest se singulariter habere vsum facti: nec pro illo in iudicio cōtendere, nec alium vexare arg. insti. de re. diui. §. vniuersitatis. C. quan. & quib. quarta pars. l. 2. lib. 10. 12. q. 2. cap qui manumittitur.
e ¶ Propter quod.] scilicet quia ad illa sæpedicta inconuenientia non extendunt.
f ¶ Nolumus.] Not. principis constitutionem editam ex certa ratione seu causa, non esse extendendam ad illa, in quibus cessat illa ratio siue causa: cum defectus causæ constitutionem cessare faciat. ff. de iure patro. leg. adigere. § quāuis. 63. dist. §. his omnibus. Et rationis dissimilitudo dissimilia iura induci facit. ff. de succes. edic. l. 1. §. larg. ius. C. de codicil. l vlt. de transac interpositas qui potiores in pig. habeantur. l. assiduis. in fine.

Iura dissimilia rationis dissimilitudo inducit.

g ¶ Ordinationis prædictæ.] scilicet factæ per Nicolaum, dicto cap. Exiit.
h ¶ Quo ad hoc.] scilicet acquisitionem iuris vel dominij.
i ¶ Ordinationes.] scilicet Nicolai & aliorum prædecessorum.
K ¶ Per hoc autem.] modificat vel declarat præmissa. Et expone, per hoc, scilicet quod in talibus prohibemus ius aliqđ vel dominium Romanæ Ecclesię acquiri.
l ¶ Ordinationibus.] retinentib. Romanæ Ecclesię dominium vsu facti fratribus reseruato in rebus talibus
m ¶ Prædictis.] scilicet ordini vel fratribus Minorib obuenientibus.
n ¶ Ecclesiam.] scilicet Romanam.

vel dedicandis, quæ ad ipsos [a] obuenient in futurum, ad quæ [b] se non extendunt adeo [c] inconuenientia supradicta [d], propter [e] quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus [f]) nullum ius seu dominium aliquod occasione ordinationis [g] prædictæ, seu cuiusuis alterius à quocunque prædecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ, Romanæ Ecclesiæ acquiratur, sed quo [h] ad hoc habeantur prorsus ordinationes [i] huiusmodi pro non factis. Per [k] hoc autem in his quæ absque dictis ordinationibus [l] in bonis prædictis [m] ad dictam Ecclesiam [n] prouenire vel pertinere quomodolibet [o] poterant vel debebant, nullum eidem [p] parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius [q] intacta & inuiolata seruamus. Et quia præfatum Martini Papæ prædecessoris nostri priuilegium [r] dudum seruatum quo ad administrationem bonorum præmissorum non extitit, nec seruatur [s], ac ipsorum procuratorum officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis, Ecclesiæ Romanæ iniuriosum ac multis alijs molestum noscitur & etiam onerum [t], districtius inhibemus [u], ne deinceps [x] pro recipiendis [y], petendis [z], extorquendis [a], defendendis [b] seu administrandis [c] bonis, quæ in posterum Fratribus vel ordini prædicti offerri vel conferri, seu aliàs obuenire continget, quisquam [d] nominetur à quoquam, seu constituatur amodo nomine sanctæ Romanæ Ecclesiæ [e] procurator: Nec occasione cuiusuis [f] priuilegij quicunque administrationem quorumcumque bonorum, quę obuenire fratribus ipsis vel ordini continget in posterum in iudicio, vel extra, agendo vel defendendo, supplicando, vel aliàs quomodolibet [g] assumere, vel exercere dictæ Ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis Apostolicæ licentia speciali: decernentes [h] irritum & inane si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus [i] quibuscunque priuilegijs à Martino Papa prædicto, vel alijs prædecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordinis sub quacunque forma

o ¶ Quomodolibet.] cum sic indefinite loquatur, intelligam qualitercunque, vel ex pactione, vel ex vltima voluntate.
p ¶ Eidem.] scilicet Romanæ Ecclesiæ.
q ¶ Expressius.] id est, expresse, vel expressius q̄ ante.
r ¶ Priuilegium.] de quo mentio in parte præcedenti.
s ¶ Nec seruatur.] hic dic vt super hoc dixi in parte præcedenti.
t ¶ Onerosum.] & super hoc dic vt in parte præcedenti dixi.
u ¶ Inhibemus.] talis districta inhibitio in contemptorem, vt pote peccantem, pœnam inducit. 4. dist §. vlt. & aliàs sæpe dixi.
x ¶ Deinceps.] ad præterita ergo non refertur quod sequitur.
y ¶ Recipiendis.] à sponte soluere vel tradere ea volentibus extra iudicium, vt differat à sequentibus.
z ¶ Petendis.] in iudicio ex parte actoris.
a ¶ Extorquendis.] ab inuito. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem.
b ¶ Defendendis.] ex parte rea.
c ¶ Administrandis.] extra iudicium.
d ¶ Quisquam.] laicus, clericus, religiosus, ob verbum istud indefinitum. arg. ff de here. insti. l. hoc articulo. cum simul.
e ¶ Romanæ Ecclesiæ.] alterius ergo ecclesiæ non prohibetur nominari vel constitui procurator, arg. ff. de iudi. cum prætor. extra de præsump. nonne.
f ¶ Cuiusuis priuilegij.] scilicet dudum concessi.
g ¶ Quomodolibet.] puta litteras vel iudices impetrando.
h ¶ Decernentes] Itale decretum ligat manus cuiuscunque etiā ignorantis. de pręben. post quam. c dudum. lib. 6. cum simi.
i ¶ Non obstantibus.] Nota successores reuocare maxime ex causa priuilegia per suos antecessores cōcessa: quia non habet imperium par in parem. ff. ad Trebel l. ille à quo §. tempestiuum. Extra de elect. innotuit simile huic de excel prala cum ex eod lib. 6 de pęnis cupientes in fi. de pœnis. abusionibus de senten. excom. frequentibus. in fi. Clem. 5.

a ¶ Per

a ¶ Per hoc autem.) Nona pars protestatur de conseruandis priuilegijs alijs.
b ¶ Præmissa] quæ colligi possunt ex parte pcedenti.
c ¶ Et ista tangentia 1.] per hoc videtur q priuilegiū reuocatum quo ad certa principalia, reuocatū censeatur quo ad alia dependentia ex eisdem arg. ff. de fun. instr. l. fundi. instrumento. §. fina. cum ibi not. Zenzelinus.

Cvm inter nonnullos.] Hanc decre. diuide in duas partes. In prima enim pertinax assertio, q Christus & eius Apostoli in speciali uel communi aliquid nō habuerunt, erronea & hæretica declaratur. In secunda parte pertinax affirmatio, quod Christus & Apostoli in his, quæ tenuerunt ius non habuerunt, erronea iudicatur: ibi, Rursus, &c.

d ¶ Nonnullos.] Hæ duę negationes simul iūctæ æquipollent affirmatiuę. ff. de ver. sig. l. duobus. vt & alias. ff. de coll. bo. l. nonnumquam. de fun. instru. l. quæsitum. de adop. l. nonnumquam. extra de rescr. nonnulli. & c. quia. de sent. excom. nu. solet. lib. 6. expone igitur, nōnullos, idest, aliquos: quandoque tamen contingit, q duæ negationes nō affirmant, sed vna habetur pro superflua: & ideo alia negatio remanet in suo effectu, v. bi mēs eius q agitur, aliàs salua esse non posset. ff. de uerb. ob. l. 1. §. si quis. de acqui. pos. l. qui pignoris de damn. infect. l. fluminum. §. 1. in corpore authent. de hære. & fal. inordinatum. coll. 1. de his qui ingred. ad appel. §. si vero, coll. 5. C. de ser. fugi. l. 1. cum similibus.

e ¶ Scholasticos] à schola dictos. argu. C. de offi. magi. offic. scholarium. de priuileg. schola l. 2. & 3. lib. 10. de ipsis etiam signanter dicit: quia amore sciētiæ consequendæ dubitare de multis cōsueuerunt p modum disputationis, per quam veritas elucescit frequēter. ff. de mun. & hono. l. munerū §. mixto. & in extrauag. quia nonnumquam. § nos autem. Idem tu dicas, si inter alios contingeret id q sequitur, in dubium reuocati: cum in omnibus sit eadem ratio. & ad hoc adde quod dixi dicto c. quia nonnumquam. §. nos autē. in uerb. scholasticæ.

f ¶ Pertinaciter] istud verbum in malum sonat: sicut alibi de sum. tri. & fid. catho. § porro de vsu. c. ex gravi. §. sane. cle. 5. C. de condu. & procu. prædi. fisc. & domus Aug. l. cōductores. lib. 11. Gratia cuius hic quæro quis dicaē pertinaciter aliquid affirmare, asserere, defendere, vel tenere: q a de his verbis fit hic mētio: & in dctis iuribus. Ad hoc breuiter potest dici, quòd q correctionē paratus est suscipere p tali assertione, vt hæreticus nullatenus est habendus. 24. q. 1. ca. hęc est fides. & ca. schisma. & q. vlt. ca. dixit Apostolus. & ibi no. aliàs autem ptinax ut uidetur, poterit reputari q cōtra prohibitionem superioris, quasi ex contemptu sciēter uel studiose affirmat talia uel defendit, vt colligit. 11. q. 3. excellentissimus. extra de pœnis. c. grauem. de cle. excom. minist. c. 2. & c. si celebrat. in fi. cū ibi not. vel qui animositate uel ausu incorrigibili ipsa defendit uel asserit. dicto ca. dixi Apostolus. vel q falsas opiniones gignit aut sequtur, cum & talis hæreticus censeatur. 24. q. vlt. hæreticus. vt ille qui animo superbienti dispositionem sedis Apostolicæ articulos fidei non infringentis seruare, & ei obedire contemnit, cum peccatum ariolādi sit non obedire, & scelus idololatriæ nō acquiescere: vitium paganitatis contemnere obedire. 81. dist. si q sunt. 8. q. 1. sciendum. & per hoc mori spiritualiter quis præcipitur. extra qui fil. sint legi. c. per uenerabilē. §. pen. & argum. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. uel ille qui animo detrahenti uel irreuerenti temerarie talia defendit uel affirmat. extra de maledi. cap. 1. cum ibi not. & argum. C. si quis impera. male. l. 1. ff. de re mil. omne delictum. §. qui manus. & l. milites. § irreuerens. uel ille qui statutum summi Pontificis iustum uenerabiliter non recipit, sed de ipso etiam ad vnum iota disputare contendit. 24. q. vlt. c. hæc est fides. 15. dist. c. sancta Romana. ver. item opuscula beati Leonis cum per hoc anathema fieri iubeatur, vt ibi: quod quasi separationem a Deo significans. 24. q. vlt. c. certum est. in pertinacem profertur. dicto c. si celebrat. Vel ille pertinax potest dici sicut & obstinax, q monita superioris despicit. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. sed licet. & arg. ff. de pœn. l. legati. vel ille q id quod per sedem Apostolicam approbatum est, non admittit vel ab ipsa reprobatum non repellit. 19. dist. Romanorum. 63. dist. c. miratus & dicto c. hæc ē fides. & arg. extra de re iud. in causis C. de cri. sacri. l. 2. de domestic. & protect. l. 1. li. 12. vel ille qui suę innitens prudentiæ, contra dictum sapientis & contra decretalem extrauagantem, sancta Romana ver. nonnulli. etiam sapientioribus doctoribus non credens, ad semetipsum & sensum proprium recurrit, non ad sacrę scripturæ verum intellectum: quia ex hoc magister erroris dicit. 24. q. ult. c. quid autem iniquius. 16. q. 1. ca. si clericatus. 27. dist. relatum. & argum. ff. de iure pat. l. diui fratres. & argum. in procemio Digestorum. §. hoc autem.

g ¶ Redemptorem nostrum] simile extra de reliq. & vene. sanct. c. gloriosus. lib. 6.
h ¶ Iesum Christū] hoc nomen est supra oē nomē: in quo omne genu flectatur, & flectendum est, secundum Apostolum Ad Philip. c. 2. & probaē extra de imm. eccle. decet domum. lib. 6.
i ¶ Apostolos] numero duodeno contentos. extra de reliq. & venera. sanct. gloriosus. lib. 6.
k ¶ In speciali] & in singulari, ut quilibet possit dicere,

vel expressione verborū concessis. Per hoc [a] autē dicti ordinis regulę in aliquo nō intendimus derogare, nec priuilegijs fratribus ipsis seu eorum ordini ab Apostolica sede concessis (nisi dūtaxat quo ad pmissa [b] & ista [c] tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, inhibitionis, constitutionis & intentionis infringere, uel ei ausu temerario cōtraire Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. Datum Auinion. vj. Idus Decemb. Pōtificatus nostri anno septimo.

¶ *Opinio quæ asserit Christum et eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerunt nullum ius eis fuisse, erronea est et hæretica. Hęc extrauagans est ualde notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacræ scripturæ fontibus haustæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentē inspexeris, locum huic aptum fuisse assignatum mea opinione dixeris.*

CAP. IIII.

Cvm † inter nonnullos [d] viros scholasticos [e] sæpe cōtingat in dubiū reuocari, vtrum pertinaciter [f] affirmare redēptorē [g] nostrum ac Dominū Iesū Christū [h], eiusque Apostolos [i] in [k] speciali non habuis-

Margin: No glo. & uide d materia. Anch in reg. accessori. lib. 6. et Pan. in c. de im. eccl. vocat ex celleutissi. Ioan.

Margin: Affirmatiuam generat negatio ponit.

Margin: Veritas p disputationē elucescit.

Margin: † Vid. B. Antoninū p. 4. ti. 12 ca. 4. §. 23. & Turrecre. in sūma de Ecclesia li. 2. c. 112. ad 10. argumētū.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

se a aliqua, nec in communi b etiam hæreticū c sit censendum, diuersa & aduersa etiam sentientibus d circa illud: Nos huic concertationi e finem imponere cupientes f, assertionem huiusmodi pertinacem g, cum scripturę h sacræ, q̄ i plerisq; locis ipsos i nōnulla k habuisse l asserit m,

re, hoc meū, hoc tuū, aut hoc alterius. sic em̄ in spāli quid haberi dr̄.8.dist. quo iure 12.q.1. dilectissimis. In sti. de rer. diui. §. singulorū. ff. eo. tit. l.1. §. hoc autem.

a ¶ Non habuisse.) etiam quo ad ꝓprietatē intellige.

b ¶ In communi 1.) quasi ad ipsos ut ad uniuersos, nō ut ad singulos spectantia. ff. de rer. diui. l. in tantum. §. uniuersitatis. de in ius uoc. l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. aliàs est sub l. patronum. 12. q. 2. episcopus. §. qui manumittit. 12. q. 1. c. res Ecclesiæ. & ca. expedit ut per hoc uihoc uideat̄ notari differentia inter commune & proprium & singulare, quasi ꝑ hoc innui uideatur, ꝙ cōmune nō sit proprium, & hoc uerum de illo quod cōmune est plurib. ut uniuersis, ut in dictis iuribus: sed commune pluribus ut singulis, singulorum dici pōt. arg ff. de pecu. leg. l. dominus seruum. §. dominus. de ritu nup l. illud. de serui. rusti. prædio. l. per fundū. de condi. insti. l. 2. cum similibus. licet forte nō proprie. arg. ff. de uer. sig. l. pupillus. §. ult. de auro & argen. leg. l. Quintus. §. argento. & l. scribit.

c ¶ Hęreticum] quasi intelligat̄ scriptura aliter quàm spiritus sanctus flagitat, à quo scripta est. 24. q. vlt. ca. hæresis.

d ¶ Sentiētibus] quia quot capita, tot sententiæ. de consec. dist. 4. sicut in sacramentis. ff. de arbit. l. item si vnus. §. principaliter. & varię sūt hominum uoluntates. ff. ad Treb. quia poterat. & diuersitatem corporū, &c. ff. de li. vniuersitatis. l 1. extra de concess. præben. quia diuersitatem.

e ¶ Cōcertationi] simile de appel c concertationi. li. 6. & in c. antiquę cōcertationi. dn̄i Papæ Ioan. 22.

f ¶ Cupientes] tamquam illi ad quem non ad alium spectat su ꝑ dubijs fidei electionem vel cōstitutionē facere. 24. q. 1. quotiens. & c. hæc est fides. & c. quoniā vetus. & arg. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilē. §. rationibus. C. de sum. tri l. 1.

g ¶ Pertinacem] sume verbum quod est inf. deinceps erroneam, &c vsque ad §. rursus.

h ¶ Scripturæ sacræ] de qua dubitari vel disceptari nō potest, an uerū uel rectū existat quicquid in ea scriptū constiterit. 9. dist. cap. quis nesciat. licet de ipsa possit ad maiorem intelligētiā disputari. 96 dist. c. satis euidenter. not. dicto c quis nesciat.

i ¶ Ipsos] scilicet Christum & Apostolos.

k ¶ Nonnulla] expone, affirmādo, idest aliqua, ut dixi sup. in glo. hę duæ.

l ¶ Habuisse] nō ad simplicem vsum facti tantū, ꝑut aliqui asserunt, sed etiam quo ad ius & proprietatem, ut dicitur in glo seq.

m ¶ Asserit 2.] scripturæ sacræ assertio ista reperitur in Euāgelio Matthæi 2. c. ubi Magi obtulerūt Christo aurū, thus, & myrrhā, ꝑ quod denotatur oblatorū dominium fuisse quæsitum, cum rei oblatæ dominium quærat̄ Ecclesiæ cui offertur: ergo & Christo, qui est ipsa Ecclesia. arg. de cōsec. dist. 1. c. omnis Christian⁹. 16. ō statuimus. iūcta ad hoc. l ult. C. de sacrosan. eccl. vbi rei legatæ uel donatæ Ecclesiæ dominium trāsfertur uti interuenit traditio, sicut in oblatione facta Christo ꝯtingit. Nō obstat his. ff. de pollicita. l. si quis rem. vbi simplex votum dn̄ium non transfert, licet ꝑsona uouētis oblige̅t, q̄a ibi consensus solū unius, s. uouentis ab initio interuenit, ut ibi not. secus autem in oblatione, quæ de sui natura supponit consensū, & offerentis, & oblationem recipientis. argum. 2. q. 2. duo sunt genera. circa fi. Item reperitur Matth. 8 c. Petrū Apostolum domum habuisse. Itē Matth. 14. & 16. c. Apostolos panes habuisse. Itē Matth 17. legit̄ Christum habuisse uestimenta dealbata, & Petro p̄cepisse, vt didrachma uel staterē ꝑ Christo daret recipientib. tributum. Ad idem 23. q. vlt. tributum. per quod probatur Christum didrachmatis dn̄ium habuisse, cū enim præceperit illud dare tributum recipientibus: ergo uoluit ꝙ dominium eius illorum fieret. & eis dominium quæreret̄: quia dare est accipientis facere. ff. de uerb. obl. l. ubi autem non apparet. §. ult. de contrahen. empt. & uen. l. si ita. § 1. Instit. de act. §. sic itaque. ff. de reg. iur. l. non uidentur data. supponitur ergo necessario illud dominium fuisse penes Christum, aliàs illud transferri nō potuisset. ff. de acqui. rer dom. l. traditio. extra de don. inter vir. & uxo. c. nuper. 1. q. 7. c. Daibertum. ff. de reg. iur. l. nemo plus iuris. & l. nemo plus commodi. Item Matth 27. Christum habuisse uestimenta, & illa sorte fuisse diuisa. In Euangelio. Matth. legitur 9. c. ꝙ Matthæus domum habebat, in qua cū Christo multi discumbebant, cum quibus Christus & sui discipuli comedebāt & bibebāt Item in Euangelio Lucæ. 9. c. scribit̄ Dominum dixisse Apostolis, ut darent pauperib. māducare: ex quo supponit̄ ꝙ ipsi habeant vnde darēt, & hoc manifestius ibi declarat̄ ex ipsorum Apostolorum responsione cū dixerunt, habentes quinque panes & duos pisces eūtes emamus denariis ducētis panes, & dabimus eis māducare: ex quo euidēter datur ītelligi ipsos Apostolos denarios habuisse, ēt quo ad proprietatem vel dn̄ium: si enim ipsi se empturos offerebāt panes cū denarijs: ergo illos pro pretio panū dare uolebant, quorum dn̄ium tenebantur in uenditores trāsferre. Licet. n. venditor dominium rei venditæ transferre in emptorem non teneatur. ff. de ꝯtrahen. emp. l. si ita § 1 emptor tame n dominium ꝑtij pecuniarij trāsferre in uēditorem tenet̄. ff. de act. emp. & uen. l. ex empto quare ꝯcluditur ꝙ illius Apostoli dn̄ium habuerūt, aliàs ipsum minime transferre possent. Legit̄ etiam Mar. 8. c. ipsos septem panes, & paucos pisces habuisse. Item legit̄ Matth 17. Christum uestimēta dealbata habuisse. & 27. ca. ipsum uestimenta habuisse. Scribit̄ etiam Lucæ 9. c. Christū dixisse Apostolis, dare pauperib. māducare, & illi dixerunt, Nō sunt nobis plus quā quinque panes, & duo pisces, nisi forte nos emamus in omnem hāc turbam escam: ex quo cōcludit̄, ut sup. dixi. In Euangelio etiam Ioannis legitur 12. & 13 c. loculos habebat Iudas: & ea q̄ mittebant̄, portabat. Itē primæ ad Corinthios 16. legit̄: Vnusquisque autem nostrum apud se reponat, recondens ex collectis quod ei bene placuerit. in quib. denotatur Apostolos aliqua habuisse. Item Actuū 4. c. dr̄ ꝙ erant illis omnia communia. Item Actuū 20. legit̄ Paulū dixisse: argētum, aurum, aut vestem nullius occupaui: ipsi scitis, quoniā ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecū sunt, ministrarūt manus istæ. Ex quibus euidenter elicit̄ Apostolos in speciali uel in cōmuni aliqua habuisse. Adhuc euidēter sic dicendum fore conclud̄it per auctoritatem Augustini dicentis: Habebat Dn̄s loculos, à fidelib. oblata conseruās 3, & suorum necessitatib. & aliis indigentibus tribuebat: tūc primū Ecclesiæ pecuniæ forma est instituta, ut intelligeremus ꝙ p̄cepit nō esse cogitādum de crastino non adhoc fuisse p̄ceptum, ut nihil pecuniæ seruaret̄ à sanctis: sed ut Deo ꝑ ista non seruiatur, & ꝑ inopiæ timorem iustitia deserat̄. sic legitur 12. q. 1. c. habebat Dn̄s. Cuius quidem auctoritatis & aliarum supradictarum mens & uerba nullo modo referri potest ad simplicem usum facti separatum, & segregatū ab omni ꝓprietate uel dn̄io, & ab omni iure utēdi, ꝑut aliqui suo sensu ducti & suæ innitētes prudētiæ uel potius temeritati erroneę, satagūt affirmare, vt colligitur extra.

1 Ad hāc glossā uide Iaso. ī l. serui. electione. §. Labeo. ff. d̄ leg. 1.

2 Vid̄ Zaba ī Cle. Exiui. §. ꝓinde d̄ uer. sig.

3 Vid̄ Zabar. Cle. Exiui. §. proinde. ver. ad illud. Fon.

ex rationibus inconuincibilibus in decret. Ad conditorem.insertis, & ibi latius dixi. Et hoc luce clarius denotatur in auctoritate Augustini prędicta, cũ dicit, habebat Dominus: intelligam, habebat, scilicet cũ effectu hoc enim denotat verbum, habere, de sua propria significatione. ff. de verb. sign. l. nomen filiarũ, §. habere. sicut & verbum, peruenire, verbum, capere, vt eo. tit. l. aliud est capere, & si aliter verbum, habere, in iure sumi reperiatur, hoc est de impropria sui significatione, vt colligitur ff. de verb. sig. stipulatio ista. in princ. & §. habere. sic de verbo, capere, dici consueuit. ff. de re iud. l. non vr̃ quisquam, & de verbo, prouenire, vt no. dicta l. aliud. In dubio autem ad propriam verbi significationem, non autem ad impropriam vel abusiuam sanus referendus est intellectus. ff. de leg. 3. l. non aliter. §. 1. de verb. sig. l. nepos Proculo. quod non fieret, si habere, ad simplicem vsum facti referretur, vt in decret. Ad conditorem, colligitur, & ibi notaui. Et cũ dicit, loculos, debet vel põt exponi idest bursas plenas, sic exponitur istud verbũ. ff. de pecu lega. dominus Sticho. §. testamento, vel exponitur, loculos, i. bona vel diuitias, ita sumitur extra de depo c. 1. Oblata, hoc verbum in auctoritate, positũ denotat rerũ oblatarum dominiũ in Christũ fuisse translatum, vt supra probaui. Conseruans, istud verbũ ibidem subiunctum expresse confundere videtur opinionẽ asserentium Christum & Apostolos habuisse aliqua tãtũ quo ad simplicem vsum facti conseruatio enim de se supponit conseruati existentiam absque vsu consumptibili facti, vt colligitur. ff. de mi. l. si fine. § q̃sitũ. C. de admini. tut. l. ex quæ §. vlt. & C. quan. decre. opus non est l. vlt. extra de elect. quia sæpe. de offi. ord. cap. præsenti. lib. 6. 12. q. 2. hęc huius placiti, cum similibus. Ipsa igitur conseruatione durante, nullatenus põt dici Christum oblata habuisse absq; aliquo iure vtendi dñio vel proprietate. Nã & dato ꝙ illa habuerit, vt suo tpe indigentibus largiretur: interim tamen absq; omni vsu consumptibili vt propria habebat, aliàs sequeretur ꝙ suum habere, chimerinũ, id est in rerum natura nõ existens, diceretur & iniustũ: ꝙ dicere nefas est, vt infra in §. rursus, & ibi dicam. Sequeretur etiam ꝙ illa pauperib erogasset de non suo, & sic per consequens de alieno eleemosynam largiretur, quod tamen ipsius met Dei prohibitio, & iuris cõis dispositio minime patiuntur. 14. q. 5. c. eleemosyna. cum multis. c. seq. & præ. 1. §. 1. c. nõ est putãda. extra de deci. ex transmissa. Species enim iniusti lucri est ex alieno largiri, & beneficio sibi acquirere debitorẽ vnde ex his furti tenet̃, qui ideo rẽ amouet, vt eã alij donet. ff. de fur. l. si pignore. §. 1. Istum sensum adhuc denotãt verba auctoritatis p̃missæ Augustini, cũ in ea dr̃, non fuisse præceptũ ne pecunia seruaretur à sanctis. Per quod patet ex iam dictis, sanctos Dei absque vsu simplici facti posse pecuniã habere, recta tamen intentione, vt eadem auctoritate subiungitur, & infra latius dicetur.

contradicat [a] expresse, ipsamque scripturam sacram, per quam utique fidei orthodoxæ [b] probantur [c] articuli, quo [d] ad præmissa fermẽtum [e] aperte supponat continere mendacij [f], ac per [g] consequens quantum [h] in ea est, eius [i] in totũ [k] fidem [l] euacuans [m], fidem catholicam [n] reddat [o], eius [p] probationem [q] adimens, dubiã [r], & incertam, deinceps [s] erroneam fore cẽsendam

a ¶ Contradicat expresse.] cum scriptura sacra asserat eos aliqua habuisse: illi autem asserant eos nõ habuisse, & certum est, quòd habere & nõ habere, tamquam affirmatio & negatio sibi expresse cõtradicunt, in corpore authen. de manda. prin §. sed neque. col. 3. ff. de inst. actio. l. sed etiã si pupillus. §. si institoria. extra de iureiu. & si Christus. & ad positionẽ vnius sequitur remotio alterius. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. Insti. eo. tit in prin. de tute. 1. respon. de pœ. dist. 2. ca. si. n. inquit. 30. q. 1. c. cum renuntiatur cum similibus.

b ¶ Ortodoxæ.] idest, catholicę, simile C. de hære. l. qui cunque. & l. cognouimus. cum multis similibus.

c ¶ Probantur articuli.] vt in symbolo: Credo in vnũ Deũ: ibi: Et resurrexit tertia die secundum scripturas. 15. dist. c. canones. 27. q. 1 cum multis cap. seq.

d ¶ Quo ad præmissa.] scilicet quod Christus & Apostoli habuerunt aliqua in speciali vel communi.

e ¶ Fermentum.] in malum vel in vitium sonat hoc verbum, iuxta illud Apostoli. In fermento veteri. &c & iuxta illud: Modicum fermenti totã massam corrumpit. 9. dist. c. si ad scripturas. 3. q. 9. c. pura.

f ¶ Mendacij.] quod dicere nefas est. 23. q. 5. quid ergo. 9. dist. c. quis nesciat.

g ¶ Per consequens.] sed vnde sequitur istud consequens? Dicas ꝙ cum scriptura sacra asserat Christũ & Apostolos aliqua habuisse: assertio cõtrariũ astruens, ex se dicit scripturam sacram mentiri: & sic per mẽdacium ꝙ illa impingit, fidẽ eius tollit, arg. extra de verbo. signifi. forus. §. vlt. & sic fidei (si negaretur) probationẽ reddit dubiam, cum fidei nisi per scripturam sacram 1 probari penes homines non possit. arg. de pœni. dist. 4. c. in domo. & de consecr. dist. 4. c. ne iusti.

1 Vidẽ omnino Turrecrematẽ i sum. ma de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 9.

h ¶ Quantum in ea est.] scilicet assertione: & proprie dicit, quantum in ea est; nam veræ scripturæ sacræ testimonia euacuari nõ possũt. 9. dist. c. palã. & c. p̃ceptis.

i ¶ Eius.] scilicet scripturæ sacræ.

K ¶ In totum.] hoc dicit, quia per mendacium quod in scriptura reperitur eius fides euacuari dicitur. 16. dist. c. canones. 9 dist. c. si ad scripturas. & arg. 3. q. 9. c. pura. de cõsec. dist. 3. c. nõ liceat. C. de vet. iur. enucl. l. 2. § eandem ff. quemad. test. ape. l. 2. §. fin. Super quo vide quod no. per Inn. extra de hęre. fraternitatis, & de of deleg. cũ in iure. & p̃ Accur. C. de trãsact. l si ex falsis, & per Host. extra de fide instrumen. ex litteris,

l ¶ Fidem.] id est, auctoritatem, vel probationem: multis enim modis sumitur fides, vt not. extra de summa. tri. in rubrica.

m ¶ Euacuans.] id est, tollens, uel summouens.

n ¶ Fidem catholicam.] quæ dicitur articulorum collectio. 24. q. 1. c. hęc est fides. & in symbolo Athanasij, Quicunq; vult. sic not. extra de summa tri. in rubrica.

o ¶ Reddat.] sume verba illa, dubiam & incertam, quæ sunt infra.

p ¶ Eius.] scilicet fidei catholicæ.

q ¶ Probationem adimens.] ex hoc collige illud effici dubium & incertum, cuius probatio adimitur. ad hoc facit. ff. de colla. bono. l. 1. §. sed cum possint. de Carbo. edi. l. 3. §. dux autem. C. de proba. l. si de possessione delati. lib. 10. l. 1 § illa autem nouissimis. ff quod metus causa. l. isti quidem. §. 1.

Fides est firmiter credẽda.

r ¶ Dubiam.] quæ simpliciter confitenda, firmiter vero credenda est extra de sum tri. firmiter. 24. dist. c. qñ eps, & in symbolo Athanasij, Quicunq; vult. vnde in illa dubitans, infidelis cẽsetur. extra de hære. c. dubius quare in illa nullus titubare debet. 24. q. 1. cap. ante.

s ¶ Deinceps.] istud verbum denotare vr̃ ꝙ ante hãc decret. talis assertio non esset censenda erronea vel hæretica. arg. ad hoc de sum. tri. c. fidei. §. porro. vbi simile verbum etiam in simili materia ponitur: sicut & verbum, decætero, refertur ad futurum, non ad præteritũ vt in prooemio. 6. lib. & in prooemio constitutionũ Clementinarum. & extra de spons. duorum c. tuas de hęr. cum Christus. cũ & regulariter cõstitutio nouiter edita futura, nõ præterita cõplectatur, nisi aliud caueatur in c. extra de cõsti c. quoniã. C. de legi. l. leges & constitutiones. 31. dist. c. ante trienniũ. In cõtrariũ facit verbum, declaramus, qđ statim sequitur: ꝙ vr̃ iuris anti qui decla-

Constitutio nouiter edita respicit futura.

qui declaratiuū,nō noui editiuū.arg.ff.de acqui.re.do. l.ſicuti.§.ſed ſi quæraē.alibi reperiē,de ele. ſtatutū. de iureiu.Romani §.verū de re iud.paſtoralis.§.vl.de pb. c.ſi Romanus.Clem.5.cū cōſtitutio iuris naturalis, id eſt,diuini,etiam ad præterita trahatur.extra de vſu. cū tu.not.p Inno.& Cō. poſt.extra de conſtitu. c.2.& per Hoſtien. eo. titu.c.vlt. maxime cū talis aſſertio dicatur expreſſe ſacræ ſcripturæ contradicere , & quantum in ea eſt , fidem catholicam dubiam & incertam reddere,vt hic:ſed ſic ſentire videtur durum , cum aſſertio talis, ꝙ Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in ſpeciali vel in communi videretur ante expreſſe comprobari per decret Nicolai iij. Exijt.§.porro.de verb.ſign.lib.6 quæ facta per vicariū Chriſti potentem declarare articulos fidei cauſam ꝓbabilem ſic aſſerendi dare potuit excuſantē. arg. 2. q. 3.c.Paulum.extra de ſent.excom.c.ſacro.de electio.ſtatuimus.in fi.lib.6.vt alias cauſa probabilis erroris litigantem excuſat.ff.de leg.2 l qui ſolidum.§. etiam ad Macedon.ſena.conſul.l.Iulianus . Et opinio doctoris magni inducit cauſā probabilē erroris arg.C.de vet.iur.enu.l.1.§.his ita.19.diſt.c.ſic omnis. 20.diſt.c.de libellis.37.diſt.§.vlt.extra de teſti.ſpol.c.litteras.§.nos aūt not.per Petrum de Samp. de appel. vt debitus ad hoc præſtat efficax argumentum 23.q.2.cap. in quibus rebus.Quid enim peccauit antiquitas huius conſtitutionis in ſcia priſtinam ſecuta obſeruationē?nihil, vt videtur.C.de teſt.l iubemus. Pro hac opinione facit qđ not.Alanus extra de hæret.cū Chriſtus.& recitat Gul. 15.diſt.canones.Et ſecundū hoc dices ꝙ verbum , declaramus,expreſſe denotat ante hanc decret.etiam tenendum fuiſſe,ꝙ Chriſtus & Apoſtoli aliqua habuerunt,non autem ꝙ aliter tenere hæreticum cenſereē. & licet in veritate ſacræ ſcripturæ cōtradiceret,tamen alia interpretatio ſumenda videri poterat per decret. Exijt.ab hæreſi quem excuſans ante hāc decret. aliàs fruſtra eſſet hic appoſitum iſtud verbum,deinceps,cōtra iura.19.diſt.ſi Romanorū.extra de priuil.ſi Papa.li 6.de conceſ.præb.c.cum ei.§.ſecus.Clem.5.ff.de leg.1. ſi,quando de vſu.ſi ſtipulatus an autem hodie excuſaret dicetur § proxi.

c.1 Per iam dicta vero nō credas Papam poſſe facere nouum articulum,per quem noua fides inducatur , aut veritati fidei detrahatur aliquid vel accreſcat quo ad ſubſtantiam.35.q.1.c.ſunt quidam & c.ſeq & c.ſi eam deſtruerem,& c.quæ ad perpetuam.

& hæreticā [a] de fratrū [b] noſtrorum conſilio hoc perpetuo declaramus [c] edicto [d]. ¶ Rurſus [e] in poſterum [f] pertinaciter [g] affirmare , quòd redemptori noſtro prædicto [h] eiuſque Apoſtolis ijs [i] quæ ipſos [k] habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur [l], nequaquam ius ipſis [m] vtendi competierit [n] , nec illa vendendi ſeu donandi ius [o] habuerint: aut ex ipſis alia acquirendi, quæ tamen [p] ipſos de præmiſſis [q] feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur [r] , ſeu ipſos [s] potuiſſe [t] facere ſupponit [u] expreſſe [x]: cum talis aſſertio ipſorum [y] vſum & geſta [z] euidenter includat , in præmiſſis [a] non iuſta [b]

a ¶ Hæreticam.] id eſt à fide ſeparatam.not. Hoſt. in ſumma de hæret.§.1.& ſic per conſequens damnandā & fugiendā.extra de ſum.tri.damnamus C. de hære.l. damnata.extra eo.tit.c.fraternitatis.24.q.vlt.clericus & c.præcedenti & ſequenti.10.colla de ſtatu.& cōſue. & cōtra liberta.Eccleſiæ.§.ſtatuimus.cum ſimilibus.

b ¶ De fratrū.]quid hæc clauſula operetur, vide quod no.de re iu.ad Apoſtolicæ,& dixi in decr Execrabilis.

c ¶ Declaramus.]collige hic principē Eccleſiæ, Chriſtique vicarium poſſe etiam ſuper fide catholica declarationem facere, vt dixi ſupra in glo.tamquam. poteſt [1] etiam articulum fidei facere ſi ſumatur articulus nō proprie,ſed large pro illo quod credere oporteat cum prius ex pcepto Eccleſiæ neceſſario nō oporteret , patet exēplū in hac decr.& de ſum.tri.c.fidei.§ porro cl. 5.& per aliquos inducit in exemplū,licet non videaē mihi proprium.extra de hær.cum Chriſtus vbi Papa interdici mandat,ne quis de cætero audeat dicere Chriſtum nō eſſe aliquid ſecundū ꝙ homo: cuius cōtrariū antedicere licebat,cū nō eſſet prohibitū ſecundū aliquorū opinionem,quæ per dictum capitulū confunditur.ſic Alanum notaſſe ibidem recitat Guido 15.diſ.

[1] Articulus nouus fidei an per Papā poſſit fieri? & vide beatum Thomam 2. 2. q. 2. art. 10.

d ¶ Edicto.] per hoc verbum patet hāc decret. continere hodie ius commune generale,cum ſit vnum de ſignis legis generalis. C.de legi.l.3.

e ¶ Rurſus.] Secunda pars.

f ¶ In poſterum.] hic potes recitare quæ dixi in parte præcedenti,in verbo,deinceps.

g ¶ Pertinaciter.] in malū ſonat hoc verbum , vt patet ex his quæ notaui in parte præcedenti in verbo, pertinaciter, & colligitur.C.de hæret.l.2.cum ibi not.

h ¶ Prædicto.]ſcilicet Ieſu Chriſto.

i ¶ Ijs.]ablatiui pluralis numeri eſt iſtud pronomen, & expone,ijs,ſcilicet bonis.

K ¶ Ipſos.] ſ.Chriſtum redemptorem, & Apoſtolos.

l ¶ Teſtatur.]hic dicas vt notaui in parte præcedenti, in gloſſa,ſcripturæ.

m ¶ Ipſis.]ſcilicet quæ habuiſſe eos ſcriptura teſtatur.

n ¶ Competierit.]dicebant enim aliqui , Chriſtum & Apoſtolos in ijs quæ habuerunt,habuiſſe ſimplicē tantummodo vſum facti abſq; dñio, proprietate , vſufructu,& abſque iure vtendi:moti potiſſime ex verbis decre.Exijt.§.porro de verb.ſigni.li. 6. quæ fuit Nicolai iij.qui tñ vſus vel facti,prout illi intelligunt,reperitur nuſquam abſque aliquo iure ſaltem perſonali,ꝙ competit ad vtendum,licet poſſet reperiri abſque iure, ſcilicet tali ꝙ ſit ſeruitus, & ſic ſana mente debet intelligi decr.Exijt.vt expreſſe colligitur ex decre.Ad conditorem,& ex ijs quæ ibi dixi.

o ¶ Ius habuerint.]hoc aſſerere temerarium & fatuū erat,& ante hanc conſtitutionem.vt colligi poteſt per ſane intelligentem ex auctoritatibus ſacræ ſcripturæ in iuribus allegatis ſup.in glo.ſcripturæ.

p ¶ Quæ tamen.]ſcilicet habuiſſe ius vendendi,donādi,& alia acquirendi.

q ¶ De præmiſſis.]ſcilicet quæ Chriſtus & Adoſtoli habuiſſe reperiuntur.

r ¶ Teſtatur.]ſed vbi? vide quod notaui in dicta gloſ. ſcripturæ.

ſ ¶ Ipſos.] ſcilicet Chriſtum,& Apoſtolos.

t ¶ Potuiſſe facere.]ſcilicet tamquam vere ſuis.

u.¶ Supponit.] ſcilicet ſcriptura ſacra.

x ¶ Expreſſe.]hic ſume litteram , quæ eſt infra, aſſertionem ipſam,&c. vſque in finem decre.& verbū,cum, quod ſequitur,eſt ratio declarationis,quæ infra ſubiūgitur.

y ¶ Ipſorum.]Chriſti,& Apoſtolorum.

z ¶ Geſta.]id eſt facta:nam licet quædam ſubtilis differētia notari videatur inter facta & geſta, nihil tamē inter ipſa intereſt.ff.de verb ſig.l.licet,& l.Labeo.§.geſtum,proprie autem geſtum ſine verbis dicitur, vt ibi: licet per interpretationem largius ſumatur.ff.de min. l.ait prætor.& ſic poteſt hic ſumi.

Geſta & facta non differunt.

a ¶ In præmiſſis.] ſcilicet quæ ſcriptura ſacra teſtatur Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe.

b ¶ Non iuſta.]ſed vnde poteſt dici ꝓuenire vel ſequi iſta euidens incluſio? Reſpondeo,quia cum nullus rectus vel iuſtus vſus ſeu poſſeſſio poſſit eſſe,niſi aut iure diuino vel humano vires ſumat.23.q.7. quicūq; neceſſario concluditur omnē cuiuſcunq; rei vſū iniurioſum

sum & iniustū esse, qui haberi dr̄ absq; aliquo iure. ff. ad leg. Aquil. l. sed & si quemcunque. §. iniuriam, & de iniur. l. 1. Sicut in simili dr̄, omne quod non est ex fide, id est, conscientia, peccatum est, de pænit. dist. 2. § illud. 28. q. 1. §. ex his. extra de præscrip. c. quoniam omne, & quicquid à lege discrepat, legi contrarium cēsetur. C. de Iudæ. l. cælicolarum. A lege autem, & sic à iure expresse discrepat vsum in aliqua re habere sine aliquo iure, cum sine iure vsus non ipsius vtētis, sed alienus censeatur. 14. q. 4. c. quid dicam. scire .n. quisque debet ꝙ suum non est ad aliū pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur, & argum. ff. de manumis. l. 4. 13. q. 1. §. quibus, ver. item præcepit. Suum aūt dici non pōt nisi aliquo iure mediante. ff. de verb. sig. l. alienare, & l. verbis. 8. di. c. quo iure, vnde talis vsus sine aliquo iure dici non meret̄ vsus, sed abusus arg. de vsu & habi. l. plenū, vel vsurpatio: q̄ de se præscrip. impediunt. C. de aquædu. l. diligēter, de fundo rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. c. illud. 16. q. 3. c. sicut. ex de test. c. quia ingredientibus, vbi de hoc, vnde vers.

Tempus longæuum te non excusat in æuum:
Cum male sis vsus, quia non præscribit abusus.

Vsus cuius; rei sine iure est abusus.

ria & sancta, quod & Christus viam perfectionis ostē dens verbo docuit, & exemplo ēt firmauit: quod Apostoli inquātum fuerunt professores paupertatis excelsæ, & volētes perfecte viuere, per doctrinæ ac vitæ ipsorū alueos deriuauerūt: qualis .n. & quæ pertinax assertio potest dici, si asseratur quod conditor canonis Christi vicarius asserit? certe nulla, vt vr̄. arg. 16. dist. ca. sancta. 19. dist. si Romanorum. 93. dist. c. miratus. Secundo per eandem viam in hoc, quod in præsenti §. rursus. dr̄, ꝙ pertinaciter affirmare Christo & Apostolis nō competisse ius vtendi, & c. nam dictus §. porro. dicere vr̄ expresse ipsos habuisse simplicem vsum facti absq; proprietate, dn̄io, vsufructu, & absq; iure vtendi, cum præpositio, absq;, sicut præpositio, sine, priuationē inducat, arg. ff. de exercito. act. l. 1. §. si plures, de admini. tut. l. Titium. de insti. act. l. sed & si. §. ɔditio. de acqui. hære. si quis mihi bona. §. si corā, cū not. in his.

Contrariorū vide omino B. Antonium par. 4. tit. 12. ca. 4. §. 23. & Turrecrem. in summa d̄ Ecclesia li. 2. c. 112. in solutio. ad decimū argum.

quod [a] vtique de vsu, gestis seu factis redemptoris nostri Dei filij sentire [b] nefas [c] est, sacræ scripturæ [d] contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum [e]: assertionem [f] ipsam pertinacem [g] de fratrum nostrorum consilio, deinceps [h] erroneam fore censendam merito ac hæreticam declaramus [i]. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auinion. secundo idus Nouembris, anno septimo.

a ¶ Quod.] scilicet includere vsum & gesta iniusta.

b ¶ Sentire.] idest credere.

c ¶ Nefas est] simile 24. q. 5. quid ergo.

d ¶ Sacre scripturæ.] quia clamatur voce prophetica: Non est inuenta in ipso iniquitas, nec in ore eius dolus: & iustitia de cælo prospexit.

e ¶ Inimicum] & sic per consequens erroneum: cum .n. Christus sit sapientia, veritas, iustitia, charitas fortitudo. 11. q. 3. c. æstimat. adscribere Christo vsum talem iniustū & iniustitiæ cōtrarium, ipsum negare dr̄, vt ibi: & cum iniuste re aliqua vti sit peccatū. 93. dist. diaconi & 14. q. 3. c. quid dicā. impingere Christo talē vsum, est sibi peccatū impingere, contra verbum prophetę Esa. 53. c & Petri Apostoli, 1 Petri 2. c. Qui peccatū nō fecit, & c. & quia impotens est ad peccandū. Nā fm̄ Augustinum posse peccare non est aliquid posse, immo aliquid non posse, vnde ille solus vocatur omnipotens qui hoc non pōt: quia omnia pōt quæ posse est aliquid posse, de pœn. dist. 2. c. principium, ei. ca. si. Nam & si in quocunq; iustitia & iniquitas, peccatum & bona opera minime se compatiūtur, multo minus in Christo de pæni. dist. 2. c. si. n. inquit. Sed quid si cēseatur ꝙ talē vsum iniustum Apostoli habuerunt, reputabitur hoc nefas, vel fidei inimicū? Dicas ꝙ sic: nā vsus rerū concessus fuit per Christū Apostolis, vt patet ex auctoritatibus inductis sup. in gl. scripturæ, vñ non vr̄ concessisse ipsum iniustum: si. n. ipsum iniustū vel illicitum reputāret, ipsum vtiq; prohibuisset. 28. q. 1. cap. sic n. vltra medium, alias diceretur auctor & commissor illiciti, quod hæreticum est sentire.

Peccatū est iniuste re aliqua vti.

f ¶ Assertionem ipsam] de qua in hoc §. supra dictū est.

g ¶ Pertinacē] dic vt dixi supra in verbo, pertinaciter.

h ¶ Deinceps.] hic recitare potes quæ notaui in parte præcedenti in verbo simili, deinceps.

i ¶ Declaramus.] mirabile continere vr̄ præsens cōstitutio in duobus: Primo in hoc, ꝙ dicit, pertinaciter asserere Christū & Apostolos nō habuisse aliqua in spāli vel cōi, hæreticū & erroneum fore censendum, cū decretalis, Exijt 1. §. porro. expresse ɔ̄trium innuat, dicendo ꝙ abdicatio proprietatis omnium rerum tam in speciali, quàm in cōmuni propter Deū, sit merito-

Hoc cōcil. decisione hæc cō.

Ad hoc pōt saluo meliori iudicio nō improbabiliter dici, ꝙ abdicationē proprietatis vt meritoriam & sanctam Christus verbo docuit, & exēplo firmauit: & Apostoli ēt volentes perfecte viuere, per vitæ & per doctrinæ alueos deriuauerunt, s. principaliter quo ad animi inordinatam affectionem, & in tēporalibus auditam mentis implicationē: recta n. interior abdicationis talis intētio quo ad effectum est formaliter & principaliter perfectio: ꝙ abiectio exterior diuitiarum quo ad effectum nō est essentialiter perfectio, sed perfectionis est via & instrumentum, vt dicit abbas Moyses in collationibus patrum, & Augustinus in lib. de moribus Ecclesiæ. c. 29. loquēs de beato Iob dicit, Amisit ille omnes diuitias factus repente pauperrimus: tam inconcussum animum tenuit & infixū Deo, vt satis monstraret non illas sibi fuisse magnas, sed se illis: sibi aūt ꝓxm̄: Quo animo si essent nostri tēporis homines, nō magnopere ab istorū possessione ꝓhiberemur, vt perfecti esse possemus, iuxta hoc est verbū profetæ, Diuitiæ si affluāt nolite cor apponere: diuites. n. cum iustitia & bonis operibus nō reijcimus. 30. dist. c. item hæc scriptio. & iuxta auctoritatē Aug. supra inductā, habebat Dn̄s loculos, dicētis, qd̄ Christus præcepit non esse cogitādum de crastino, non ad hoc fuisse præceptū, ne pecunia seruaretur à sanctis, sed ne Deo ꝑ ista seruiatur, & ꝑ inopiæ timorem iustitia deseratur, nisi sanctis, qui de se perfecti sunt, pecuniæ conseruatio non est prohibita, cū sine impedimēto perfectionis possint saltem in cōi aliqua possideri. 12. q. 1. expedit. Comprobatur esse hoc idem ꝑ multiplices auctoritates scripturæ sacræ ad hoc supra inductas, hunc ēt intellectū denotat dictus §. porro. opponēs de hoc quod legitur, ꝙ Dn̄s loculos habuit: & rn̄det ꝙ hoc habuit cōdescēdens infirmis: [mēte. n. sana debet intelligi, quod Dn̄s loculos habuit proprios in speciali vel in cōi: aliter. n. inepta & impropria fuisset facta ibidem oppositio de loculis per Christum habitis, nisi intelligerētur iuxta naturā conformē vel identitatē illius dicti, ad ꝙ fit oppositio, s. abdicationis proprietatis. Sicut dici per iuristas in simili consueuit, ꝙ exceptio hēt esse de eodē de quo est regula, aliàs inepta esset exceptio, vt si diceretur, Omnis hō currit præter asinum, nō est bona exceptio, qa asinus nō est de illo & eodem subiecto. s. humano, de quo locuta fuerat regula seu propositio, & hoc colligitur ff. de fun. instr. l. quæsitum. §. idem respondit

Proprietatis abdicatio est duplex, s. īterior & exterior

Exceptio est de eo, de quo regula.

domo

domo instructa, in corpore auth. de non alie. aut permu. reb. eccle. §. vt aũt. coll. 2. ad id aũt quod opponiť contra §. istum rursus, de dicto. § porro, ꝙ Christus & Apostoli habuerunt vsum absque iure vtẽdi: dico fore intelligendum absque iure vtendi, s. seruitutis: nõ aũt absque iure vtendi personæ coherenti competenti ad vtendum, aliàs supponeretur vsus in Christo & Apostolis fuisse iniustus: quod dicere est absurdum, vt hic, & clarius superius probaui, & patet per decre. Ad conditorem, & hoc etiam sane intelligi denotať per illam decr. ẽt dicentem, Fratres Minores posse vti rebus ordini Minorum concessis, supponentem per hoc aliquod ius eis competere, concessum ad vtendum: nisi. n. sic dicta decretalis intelligať, de se esset impossibilis in hoc qđ dicit de vsu facti, si dicereť esse absque oĩ iure, cum talis vsus de se sit impossibilis, vt in decr. Ad conditorem, & ibidem, & sup. clare probaui. intelligere aũt illã sup impossibili esset expresse ꝯ capitulũ, erit aũt lex. 4. dist. vbi lex habet esse clara & possibilis. Ex pręmissis deliberata mente pensatis confundi dř opinio nonnullorum plura volentiũ sapere q̃ expediat, distinguentium triplicem modum haberi. Primum quo ad simplicem vsum facti: si. n. intelligant vsum absque omni iure vtendi, prout supponere & sentire videntur, cum talis vsus nulla lege diuina vel humana reperiatur inductus, erubescere debent loquentes super hoc sine lege in corpore auth. de trien. & semis. § cõsideremus coll. 3. cũ in eis dici possit, nullus est talis vsus: quia lege aquilia nõ cauetur, in corpore auth. de nõ eligen. secũdo nubẽ. § optimum itaq;. coll. 1. C. de repu. l. dissentientis, de co. l. l. illã. ex. de temp ord. c. dilectus. ne sede vac. c. illa. de sup. neg. præl. Romana. li. 6. 55. dist. si Euangelica, cum similibus, potissime cum talis vsus de se sit impossibilis & iniustus, qui in Christũ & Apostolos cadere nõ potuit, vt prædixi. Scđm modum habẽdi asserunt isti esse quantum ad ius administrationis & dispensationis: & si ſm istum modum dicunt Christum & Apostolos aliqñ loculos habuisse, minus bene dicere vidẽtur: licet. n. Christus & apostoli reperiantur pauperib. aliqua dispensasse: de Christo aũt dici non põt, eũ iure prælationis vel administrationis humano ministerio assecutus aliquid habuisse. Io. 6. c. cum ipse à nemine sit electus, vt ipsemet testatur, cum dicit, Io 15. Non vos elegistis me: sed ego elegi vos. Apostoli ẽt antequam administratores vel prædicatores constituerẽtur, & post, reperti sunt aliqua habuisse, vt in auctoritatibus sup. inductis plene patet. Quamuis aũt Christus non sit electus & Pontifex factus ab homine: tñ à Deo iureiurãdo factus est Põtifex, vt dicit Apostolus ad Hebręos. 7. c. Vnde secundũ Augustinum sup Ioannem, Christus ad hoc loculos habuit, vt sui & suorũ pauperũ necessitatib. prouideret, & in hoc exemplum (prælatis inquit Augustinus) Dñi accipite, cũ omnis Christi actio nostra sit instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. c. legitur. extra de sepul. c. 1. vnde si Christus & Apostoli iure prælationis loculos habuerũt, vt illi ẽt fatentur. cum status prælationis videatur posse dici maior quàm status religiosorum profitentiũ paupertatem, cum de statu religionis transeant ad statum prælationis põtificalis. extra de ele nullus li. 6 & eo. tit. cũ rationi cle. 5. ꝙ Ecclesia non permitteret, si status prælationis minoris esset perfectionis quàm religionis, cum de minori ad maius, non ꝯ, sit transitus. 93. di. c legimus C. quemamo. ciui. munera. indi. l. maioribus. lib 10. de mune. act & char. li 12. ff. de mune. & hon. l. vt gradatim, vř ꝙ habere loculos nõ sit imperfectionis ẽt in prælatis, & longe minus in religiosis Tertium modũ habendi asserunt quo ad proprietatem & dominium, & hoc dupliciter: Primo de iure diuino: & ſm hunc modum dicunt oblata esse Ecclesiæ & decimas esse in dominio Christi, & in corpore ei⁹, quod est Ecclesia: dicunt etiam secundum hunc modum Christũ loculos habuisse, & hoc de iure diuino

Christus ad q̃d loculos habuit.

dicunt Apostolis & eorũ vitã sequentib. competijsse & cõpetere tempore necessitatis emere & vendere. In hoc aũt sic dicendo, si ſm iura loquantur, errare vidẽtur: nam de iure diuino, quo omnia dicuntur cõia, licet propriũ haberi possit: ipse tñ modus habendi nõ est de iure diuino, sed humano 8. dist. c. quo iure, & ibi not per Hug. & Guli post eũ: & patet 23. q. 7. c. 1. & q̃a rerũ omnia de iure gentiũ sunt distincta. ff. de iusti & iu. l. ex hoc iure, vnde non vř ex hoc posse dici, ꝙ illo iure diuino Dñs in particulari loculos habuerit, cum ipse modus particularis habendi, puta per oblationẽ, emptionẽ, & similes modos non sit de iure diuino, vt prædixi. Et per eandem viam non põt dici, & de iure diuino Apostolis competierit emere & vendere, cũ talia & similia sint de iure diuino incognita, vt p̃dixi. Secundario dicunt esse dominium & proprietatẽ, scilicet de iure positiuo imperatorũ, quod per iniquitatem ſm eos extitit introductum. s. vt homines dicant hoc meum proprium, & in iudicio de illo contendũt, allegantes ad hoc 8. dist. c. quo iure. 12. q. 1. dilectissimis, & ſm hunc modum bene dicunt Christũ & Apostolos non habuisse proprietatem rerum vel dominiũ in speciali vel cõi, dicentes de tali modo habendi fore intelligendã decretalem, Exijt. §. porro. de quo pñs decr. nullam facit mentionem: quare per prædictam modorum habendi distinctionem ista sic generaliter loquens erit trahenda & exponenda ſm illã, vt illa per hanc non corrigatur, nec ista illi obuiet. Vtinam aũt in his dicendis saniorem mentis & considerationis intuitũ habuissent: cum. n. certo certius sit Christum & Apostolos aliqua habuisse, vt per auctoritates sacræ scripturæ incõuicibiles est probatũ, & illa nõ habuerint quo ad simplicẽ vsum facti absq; aliquo iure, vt in decret. Ad cõditorem, & ibidem, vt supra plene probaui: nec illa etiam solum iure prælationis vel dispensationis habuerũt, vt superius est pbatũ, nec illa possint dici per aliquos modos habendi habuisse iure diuino, vt statim pxime plene dixi: necessario relinquitur, ꝙ illa habuerint p aliquẽ modũ habendi de iure positiuo inductũ, vt clare patere põt ex præmissis veraciter intuenti Et talem modum habendi iure positiuo Christus designasse vř iubendo reddi Cæsari quę sunt Cęsaris Matth. ca. 22. 23. q. 8. §. ꝯ & c. seq extra de cleri. coniug. ex parte, cui & ipse pro se tributum solui voluit. 11. q. 1. magnum. 24. q vl. in tributum Non videntur ẽt recte sapere in hoc ꝙ dicunt iura imperatorum, quibus dř aliquid propriũ fore, per iniquitatem introducta, adhærentes cortici litterę dicti capituli, dilectissimis, non sensum, non mentem, non virtutem eius amplectentes, cõtra iura expresse ꝯtriũ statuentia. ff. de excu. tu. l. scire §. aliud de re mili. l. milites. extra de verb. signi. c. intelligentia, & c. propterea. de elect si postquam. §. 1. lib. 6. de iureiur c. Romani. § verum. Cle. 5. 1. q. 1. c. Marcion. c. de lib pręte l. si quis filiũ, de dona. l. vlt. si mi. se ab hęre. absti. l. 1 cũ similibus, cum. n. lex imperialis sit perceptrix sciendorum, prohibitrix non faciendorum. ff. de legib l 3 & per quam docemur declinare inhibita, & sectari permissa. C. eod. tit. l. leges sacratissimę. Et describi magistraliter & verifice cõsueuit, ꝙ lex est sanctio sancta, iubens honesta, prohibens contraria. ff de legi. l. 1 & eo. tit. l. 2. cui ẽt oẽs homiñes obedire dẽnt pp multa: maxime aũt quia est adinuentio & donum Dei, vt dicta l. 2. quę ẽt est delictorum sponte vel ignorantia commissorum correctio. dicta l. 1. vnde scribitur, ꝙ Deus imperium propterea de cęlo constituit, vt difficilibus imponat quę apud eũ sunt bona, & legem aptet ſm naturę varietatem, in corpore auth. de fide instr §. quia igitur. coll. 6. quare lex dř prodita ſm formam cęlitus datam. C. de murilegulis. l. si quis ex corpore. lib. 11. ex diuino quodam nutu. C. de pręscri. long temp l. vlti. & alibi legitur ꝙ venerandę Romanę leges diuinitus sunt p ora principũ promulgatę. 16. q. 3. c. nemo, & ipsa iura humana per imparatores & reges

Iura aliquid proprium fore dicentia, non sunt per iniquitatẽ introducta.

& reges sæculi Deus humano generi distribuit. 8. dis. quo iure. & q a cor regis in manu Dei est. C. de sum. tri. l inter claras. ipsa etiam veritas, quæ est Deus, per cor regis multa fieri iussit. 11. q. 3. Imperatores. disponens omnē creaturam principibus legem cōdentibus fore subiectā. 1. Petri. 2. extra de maio. & obediē. c. solitæ. de cēsi. omnis anima. desipere videntur sentiētes, q lex fuerit per iniquitatem inducta. cum enim auctorem habuerit omnis iniquitatis inscium & & extorrem, scilicet Deum, nō alia debet dici. quàm eius auctor fuerit, iuxta illud: Qualis es tu, talia sunt opera tua. & argu. 28 q. 1. cap. sunt enim. vltra medium. extra de præsumptio. cap. ex studijs. nam lex & diuinas humanas res bene dispo. nit, & omnem iniquitatem expellit. C. de vete. iure enu. l. 1. circa princi. Non obstat d. c dilectissimis. innuens prima facie q per iniquitatem aliquis dicat hoc meū alius hoc suum: quia exponitur & exponi debet per iniquitatē, idest propterea quia fuit iniquitas, idest peccatum, lex inducit hoc meum esse hoc alterius, non q ipsa lex fuerit de se iniqua hoc adinueniens ex causa rationabili vt quisq, suo contentus non inuaderet alienum 93. dis. diaconi. C. de suffra. l. 1. vnde vi. l. 1. cum quærebat. Et si in lege aliquid singulare contra 1 rationē sit statutū, hoc nō est sine causa probabili introductum. ff. de legi. l. ius singulares. Videtur etiā ex prædictis ab in cauta assertione seu affirmatione & de iure nō probabili reputata excusari non posse illos qui secundum pmissam modorū habendi distinctionem nituntur no dū psentis cōstitutionis euadere: ex quo enim p decre. Ad conditorē. reprobatus est & cōfusus simplex vsus facti absque aliquo iure vtendi subsistens in psona Christi & Apostolorū. & in c. Ad cōditorā. statutū est, q decret. Exiit. § porro. de tali vsu facti dēt intelligi, qui cōpetat rōne alicuius iuris saltim psonalis: asserere ex tūc p̄riū qualiter quē ab imperitia poterit excusare nō vr, cū (vt s. dixi) peccatū ariolādi sit nō obedire, & scelus idololatriæ nō acqescere. 81. dist. si q sunt. 8. q. 1. sciēdū. 1 1. q. 3 c. q resistit Credere āt Dnm Deū nr̄m Papā cōditorē dictæ decr & istius, sic nō potuisse statuere prout statuit, hæreticū censeretur. 99. dist c. nulli fas, & ibi not. & p Gar. extra de elect. ca. generali. lib. 6. cū hodie etiā per istā decre. sit declaratū, pertinaciter asserere Christū & Apostolos non habuisse aliquid in speciali vel in cōmuni, fore hæreticū: adinuenire mēbra distinguendi super modis habēdi iure nō suffultis, vt superius probaui, & iuxta illos scienter aliter asserere, quomodo aliquis à iuris ignorantia poterit excusari nō videtur. argu. extra de cler. excom. si celebrat. 24 q. vlt. c. hæreticos. & per ea quæ dixi supra in verbo, pertinaciter. In his 2 autem correctionē sāctæ matris Ecclesiæ sponsq; Christi vicarij suscipere sum paratus, si in præmissis vel in aliquo præmissorum contigerit me errare Zenzelinus.

1 Expone ... (margin: Expone sic mo do, cōtra rationem scilicet ciuilem, vel cōtra rationem iis. d. cō ra cur. vm iuris canonis.)

2 Hæc glos. sic, nis p ... (margin: Hæc glos. rationis p tebatio.)

¶ *Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præsumunt impugnare constitutiones Ioannis xxij. Ad conditorem canonum. & Cum inter nonnullos supra immediate præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarātur tanquam hæreticis, & Romanæ Ecclesiæ rebelles: ab omnibus euitandi si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere vel approbare contra illas præsumpserint. Hinc habetur sub parte secunda, & tertia de clauium materia prolixa & vtilis disputatio.*

CAP. V.

Quia quorundā mētes sic pater [a] mēdacij dicitur excæcasse [b], quod nostris [c] constitutionibus, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. alia vero, Cum inter nonnullos. vtique tam cum fratribus [d] nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus [e] quam cum multis archiepiscopis & episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis, necnon & compluribus sacræ Theologiæ magistris, ac vtriusq; iuris professoribus deliberatione præhabita [f] diligenti digestis [g], ac de pmissorū fratrū nr̄orum cōsilio promulgatis: non absque multa temeritate [h] plectibili nisi [i] sunt detrahere, & nituntur [k] veritatem, quam [l] conti-

Quia quorundam.] Hęc decretalis diuisibilis est in partes vndecim. In prima cū rōne condendi contra temeritatem detrahentium decretalibus, Ad cōditorē. & Cum inter nonnullos. præmittitur pollicita prouisio. In parte secūda modorum detractionis subiungitur recitatio: ibi, Ad impugnandas autem, &c. In tertia dictorū modorum detractionis annectitur reprobatio: ibi, Quòd autem in ratione, &c. In quarta ad auctoritates per detractores inductas datur respōsio: ibi, Quòd autem subsequenter, &c. In quinta auctoritatis Nicolai tertij per illos inductæ specialiter fit exclusio: ibi, Adhuc licet declaratio &c. In sexta quibusdam verbis auctoritatis Nicolai datur responsio, & certa interpretatio: ibi, Quòd autem dicitur, &c. In septima cuiusdam cōstitutionis per dictos detractores inductæ subinfertur repugnatio: ibi, Rursus impugnatores &c. In octaua assertionis alteri' ipsorum detractorum fit improbatio: ibi, Rursus asseruisse, &c. In nona cuidam conclusioni p detractores factæ responsiua fit impugnatio: ibi, Ex pmissis autem, &c. In decima modorū detractionis noua fit improbatio: ibi, Præterea dicant nobis, &c. In vndecima & vltima, Papalis intentio: ibi, Nos itaque, &c.

(margin: Textualis diuisio ni vndecim partes.)

a ¶ Pater mendacii.] scilicet diabolus, cuius mēdacii multiplex est species. 22. q. 2 c. primum est.

b ¶ Excæcasse.] ipsorum corda obnubilando, vt viam veritatis non agnoscant.

c ¶ Nostris.] idest per nos editis siue factis.

d ¶ Fratribus nostris.] loquendo de Cardinalibus in genere, omnes fratres appellat, vt hic, & extra de elec. in Genesi. in fi. & c ecclesia 2. in fin. Sed in specie eos semper. vocat filios, quando non sunt episcopi. de supplen negli. præla dilecto. de electio. corā. de testamē. Raynaldus. sic etiam not. Hostien. extra de Iudæis, ita quorundam. Quæ autem sit ratio quare loquendo de ipsis in genere omnes fratres appellat, vide in c. Execrabilis. super verbo, cum fratribus nostris.

e ¶ Cardinalibus.] quare sic dicantur, vide quod notaui in c. Execrabilis. in verbo, Cardinalibus.

f ¶ Præhabita diligenti.] simile C. ne filius pro patre, authen habita. & plenius dixi in cap. Ad conditorem. §. nos itaque.

g ¶ Digestis.] idest decidenda & dissoluenda dubia fastis. in proœ. insti. § igitur post libros.

h ¶ Temeritate plectibili.] idest punibili cū non obediens decreto principis mori præcipiatur. 3. Regū c. 2. extra de maio. & obe. c. si quis.

i ¶ Nisi sunt.] idest conati sunt in præteritum.

k ¶ Nituntur.] scilicet de pręsenti.

l ¶ Quam cōtinēt.] scilicet dictæ nr̄æ cōstitutiones.

a ¶ falsas.

nent, per falsas [a] insanias [b] obfuscare [c]: Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera [d] simplicium [e] animos labefacere [f], ac in sui erroris deuium [g] deducere valeat: de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. Ad [h] impugnandas autem cõstitutiones prædictas [i] subscripta ratione [k] tam verbo quàm scripto, vsi sunt publice [l] sicut fertur: Illud, inquiunt, quod per clauem [m] scientiæ in fide [n] ac moribus [o] semel definiunt Romani pontifices adeo immutabile [p] perseuerat, quod illud [q] successori reuocari non [r] licet in dubium, nec contrarium affirmare: licet de ijs quę per clauem [s] potestatis ordinauerint, asserant secus esse [t]. In confirmatione autem regulæ ordinis fratrum Minorum, Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum Pontificum hęc [u] verba asserunt contineri. Hęc [x] est regula Euangelica Christi & Apostolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet [y] propriũ vel commune, sed in rebus quibus vtuntur [z], habent simplicem vsum facti [a]: his addere pręsumétes [b] præfatos [c] summos Pontifices, & multa concilia generalia per claué scientiæ diffinisse paupertatem Christi & Apostolorum consistisse perfecte in expropriatione [d] cuiuslibet temporalis dominij ciuilis [e] & mundani, & sustentationem eorum [f] in solo & nudo vsu facti [g] etiam cõstitisse: ex quibus nituntur [h] concludere, non [i] licuisse nec licere [k] ipsorum successoribus cõtra [l] prę missa aliqd immutare.

a ¶ Falsas] idest non veras. falsitas enim nihil aliud est quàm immutatio veritatis. in corpore auth. si fide instru. circa princip. coll 6. ad leg. Cornel. de falsis. q. d falsum.

b ¶ Insanias.] idest non sanas opiniones, immo à veritate alienas, vt patet infra.

c ¶ Obfuscare.] idest obscurare seu obnubilare quantum in eis est.

d ¶ Pestifera.] idest pestis spiritualis animæ inductiua.

e ¶ Simplicium.] idest doli vel fraudis carentium, simile in ca. prodiens. ff. de prob. l. cũ de indebito §. fin aũt. de q̃bus dici consueuit, ꝙ propter sui innocentiã omni verbo credũt. 22 q. 4. cap. innocens. Gratia cuius scire debes, ꝙ quædam est in homine simplicitas, idest animi puritas, quæ est dolo & machinationi contraria, & talis simplicitas etiam iure approbatur 6. q. 1. cap. ex merito plebis 16. q. 1. si cupis. & amica legis dicitur. insti. de fideico hære. §. sed quia. & nemini debet esse damnosa. ff. de dolo. l. 1. Est alia simplicitas quæ dicitur esse aduersa discretioni: & talis cum potius dicatur fatuitas, non approbatur. 89. distin cap. Petrus. 46. dist cap. de etro. 74. distin. cap. episcoporum. ff. de postu l. 1. §. vlt. cum l. seq. de cura furio. l. 2. instit. de cura. §. sed & curator in fi.

Simplicitas est duplex.

f ¶ Labefacere] idest labi, vel ruere facere.

g ¶ Deuiũ.] in mala parte sumitur, vt aliàs. C. de vete. iur. enuc. l. tanta. §. ergo prima. ver. aliæ. extra de prę sumpt. c. tertio loco.

h ¶ Ad impugnandas.] Secunda pars.

i ¶ Prædictas.] scilicet, Ad conditorem. & cum inter nonnullos.

k ¶ Ratione.] idest inductione, seu allegatione.

l ¶ Publice.] ex hoc magis peccabant propter maioris mali exempli perniciem arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. si in re deposita insti. de oblig quæ ex delic. nas. §. pœna. 11. q. 3 præcipue. extra de exces. præla. c. quàm sit graue. not. 32. q 4 c. nemo.

m ¶ Clauem scientiæ.] hanc clauem scientiæ 1 isti ex capite proprio sine phantasia adinuenire sunt moliti cum à nulla lege diuina vel humana originem sumpsisse reperiatur, saltem quantum ad hoc, ad quod ipsam inducunt, vt infra in §. præterea dicant nobis.

n ¶ In fide.] scilicet catholica.

o ¶ Moribus.] scilicet reformandis.

p ¶ Immutabile.] hoc forte dicũt ad instar iuris naturalis, quod de se immutabile est. insti. de legit agnatut. §. vlt. de iure natu. §. sed naturalia quidem iura. 5. dist. §. primo.

q ¶ Illud.] scilicet in fide ac moribus definitum.

r ¶ Non licet.] sed qua frõte hoc dicere ausi sunt, nõ video, cum & Dominus per se ordinata in veteri testamento aliquando reperiatur mutasse in nouo. 22. q. 4. incommutabilis 22. q. 8. occidit. extra de diuor. gaudemus. & de consec distin. 3. peruenit. & definita per Romanos Pontifices ipsi ijdem & eorum successores mutasse reperti sunt 2. extra de cõsang. cap non debet. & dixi in c. quia in futurorum. & cap. quia nonnunquam.

s ¶ Clauem potestatis.] hoc impugnatũ vt patebit infra.

t ¶ Secus esse.] quia definitum per illam immutari potest, & eius contrarium affirmari.

u ¶ Hæc verba.] scilicet proxime sequentia, quæ tamen probant id ad quod inducuntur, vt infra in §. quòd autem subsequitur.

x ¶ Hæc est regula.] verba sunt prædictorum summorũ Pontificum confirmatoria (secundum istos) regulæ ordinis Minorum.

y ¶ Habet propriũ.] idest secundum quã nihil licet fratribus habere proprium vel commune: de ipsa enim regula (cum de se sit inanimata) certum est quòd nihil habere potest.

z ¶ Vtuntur.] scilicet fratres dicti ordinis.

a ¶ Simplicem vsum facti] ex his moti fuerunt isti ad detrahendum prædictis constitutionibus, non sane intelligentes istum simplicem vsum facti, vt patet infra & in decret. Ad conditorem. & c. cum inter nõnullos.

b ¶ Præsumentes.] & male, vt patebit infra.

c ¶ Præfatos.] supra proxime.

d ¶ Expropiatione.] priuatiue ponit̃ syllaba, ex vã depone, expropriatione, idest carẽtia vel abdicatione.

e ¶ Ciuilis & mundani.] de dominio competenti, de iure diuino contrarium sentiebant, vt dixi in c. cum inter nonnullos.

f ¶ Eorum.] scilicet Christi & Apostolorum.

g ¶ Vsu facti.] absque aliquo iure secundũ istos: quod tamen verum non est.

h ¶ Nituntur concludere.] falso tamen, vt infra patet in §. ex pręmissis. & seq.

i ¶ Non licuisse.] scilicet dudum, vel in præteritum.

k ¶ Non licere.] scilicet de præsenti.

l ¶ Cõtra præmissa.] scilicet sic definita. secũdũ istos.

2 Vide Turrecrematã in summa de Ecclesia lib. 3. c. 55.

1 De materia huius glos. teneas ꝙ docet beatus Thom li. 4. sent. dis. 9 q. 2. art. q̃stiũcula 1. adde Soto eo. lib. dist. ... 1. art. 1.

a ¶ Ideoque.

a ¶ Ideoque.] scilicet quia contra præmissa non licet successoribus aliqua immutare.
b ¶ Sed ius faciendi.] idest ipsis rebus vtendi & donādi,& ex his aliqua acquirēdi, vt in decret.cū inter. §.rursus:& verba quæ sequuntur expone vt ibi dixi.
c ¶ Licet falso.] istorum falsa conclusio clarius patebit per ea quæ dicentur infra §.proximo.
d ¶ Supradicta.] scilicet quòd Christo & Apostolis non solum simplex vsus facti in habitis competierit, sed & ius de ipsis aliqua faciendi.
e ¶ Contra ipsam.] scilicet quòd nobis per eam non licuerit aliquid declarare vel statuere, prout in ea continetur.
f ¶ Quòd autem quòd in ratione.] Tertia pars.
g ¶ Videlicet.] verba quæ sequuntur expone:& super his dic vt dixi in parte præcedenti.
h ¶ Contrarium veritati.] quare dicas illud non fore tenendū, immo penitus reprobandum, cum omnis assertio veritati, quæ Deus est, contraria vetustas erroris existat.8.dist.ca. consuetudo,& ideo veritati necessario reddere habet.ea.dist.ca. veritate,& ca. præcedenti, & sequenti, & arg. ff.ad leg. Aquil.l. inde Neratius §.vlt. qn actio de pecu. est anna.l. quæsitum, aliàs est §. vlt.sub lege prima. extra de purga vulg cap significantibus, & scriptum est quòd veracium, id est, veritatem afferentium sumus tantummodo amatores, in corpore authent. vt in priua dom. sacra mysteria non fiant, vltra medium colla.5. & alibi dicitur, Nos enim qui veritatem colimus, ea tantummodo volumus in nostris legibus quæ ipsa re obtinent. C de dedititia lib tol.l vnica.
i ¶ Secundum illos.] scilicet doctores & magistros.
K ¶ Qui tenent.] scilicet quod sequitur affirmando, simile verbum, & similis huius verbi expositio fieri consueuit extra de foro comp c.si diligenti.
l ¶ Clauem spiritualem.] quæ ad instar clauis materialis est inducta: sicut enim clauis materialis dicitur instrumentum seu ministerium, quo clausum ostium aperitur: sicut illa potestas, quæ attributa est dispensationibus sacramentorum, clauis dicitur, nam ostium cęli licet de se apertum existat, Apocalypsis. 4.cap. vbi dicitur, & ecce ostium apertum in cęlo, quod est Christus: clausum tamen dicitur propter impedimentum peccati originalis vel actualis impedimētis humanam creaturam cęlum & Dei gloriam ingredi:& quia per talem potestatem in virtute passionis Christi illud impedimentum tollitur, ex hoc porta cæli aperiri & reserari dr.de conse.dist. 4.c. proprie exemplum, de bapt.maiores §. caute tñ. Sicut aliàs contingit quòd per sublationem impedimenti via præparari & aperiri dicitur ad aliquid, vt est videre in pacto facto vltimo de petēdo, per quod tollitur impedimentum exceptionis ortæ ex pacto de non petendo præcedēti:& ex hoc aperitur via efficax ad agendum. ff. de pact l. si vnus §. pactus, & sublato impedimēto exhæredationis per quærelam inofficiosi testamenti aperitur & paratur etiam via efficax ad agendum. ff.de inoffi. testa.l. q̄ d inofficioso. Et sublato impedimento p̄teritionis per petitā bonorum possessionē contra tabulas, aperitur via augmenti vel diminutionis legatorum ab impubere relictorū. ff. de vulga & pupil substi.l.& cōtra tabulas, de leg. 3.l. vlti.§.fi.multa similia alia exempla super hoc dari possent.

Ideoque [a] cum constitutio nostra in ratione prædicta, contra diffinitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) diffinierit Christum & Apostolos in ijs quæ habuerunt, habuisse non tantum simplicem vsum facti, sed [b] ius faciendi de ipsis: eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos ius huiusmodi minime habuisse, cum actus illorum fuisse concludāt non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando; concludere satagunt, licet [c] falso, nobis non licuisse declarare vel statuere supradicta [d]. Item quia constitutio, Ad conditorem canonum. contra diffinitiones prædictas fratres Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam [e]. Quòd [f] autem quod in ratione prædicta prępmittitur: videlicet [g], quod illa, quæ per clauem scientiæ in fide ac moribus à summis Pontificibus semel sunt diffinita, eorum successoribus reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in ijs quæ per clauem potestatis per summos Pontifices ordinantur, prorsus sit contrarium [h] veritati, patet ex frequentibus euidenter: primo quidem secundum [i] illos, qui [k] tenent clauem [l] spiritualem nequaquā [m] esse scientiam, sed ligandi atque soluendi potestatem [n]: patet assertores prædictos ponendo esse [o] scientiam, errauisse [p]: pro quibus [q] facit clauis diffinitio [r], quæ à doctoribus [s] datur: Clauis est specialis ptās [t] ligandi atque soluendi [u],

m ¶ Nequaquam esse scientiam.] clauis enim talis spiritualis suscipitur per susceptionem ordinis sacerdotalis, vt inf. sequitur, absque alia angustia seu labore. Scientia autem cum à natura non insit, ab euentu est, & cum diligentia acquirit, in corpore auth. de quęstio § hęc omnia coll.6. 16.q. 1.sic viue. C. de excus. artific.l 1.lib.10. ff. de ædil.edic l pręcipiunt ędiles, cum scientia requirat studium, & exercitium studij exposcat vsum librorum. extra de verb sig c Exijt, §. porro. circa fin.lib.6. & de hoc per Gu'i.de elect.si postquam.lib.6.
n ¶ Potestatem.] in tali potestate cōsistit tota vis clauium per Christum Petro concessarum. Matth.16.cap, 24.q.1.quodcunque.
o ¶ Esse scientiam.] cum non sit.
p ¶ Errauisse.] aliud pro alio putando: hic enim est proprie error.1.:.q.1.cap in his 3.q.cap.quamuis.C.de castren pecu. militum l errat.lib.11.
q ¶ Pro quibus.] scilicet tenentibus clauem esse scientiam.
r ¶ Diffinitio.] idest, r, magistralis seu doctoralis descriptio.
s ¶ Doctoribus.] vnde doctor dicatur, & quę in doctore requirantur, & quibus doctor factus etiam de iure gaudeat priuilegijs, & quot, & quibus nominibus nūcupetur, vide si placet quod super hoc plene notaui extra de magistris, cum sit nimis.cle.5.
t ¶ Potestas.] quare talis potestas clauis dicitur, dixi statim in glo.quę instar.
u ¶ Atque soluendi.] s.supra terram, non autem mortuos

Marginal notes: Veraces tantum amādi. — Clauis spiritualis q̄ sit. — Cęlū de se apertū, & qr clausum dicitur. — Cęli aper[...] legali[...] [...] declaratur. — Scientia ab euentu est. — Errat qui aliud p alio putat. — r Hanc declarat Turrecremata 1. li. suę summę.c. 93. conclu. 8. Font. — Mortui an possint absolui.

qua iudex ecclesiasticus dignos [a] recipere, & indignos [b] excludere [c] debet à regno. Item quia claues [d] de quibus agimus, in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur [e]: constat autem quòd ordinato in sacerdotem scientia communiter [f] non confertur [g]: quare secundum [h] illos videtur [i], quòd scientia non est clauis, sed potentia tantum ligandi atque soluendi debeat dici clauis [k]. Adhuc secundum [l] illos qui ponunt [m] vnam clauem [n] spiritualem [o] esse scientiam, & secundum illos, qui auctoritatem discernendi [p] inter [q] lepram & lepram esse asserunt clauem, & aliam potestatem ligandi atque soluendi [r]: noscuntur euidenter [s] errasse. Supponunt enim per claues [t] huiusmodi circa ea quæ fidei sunt, & alia [u] posse per constitutionem aliquam diffiniri: claues autem quæ in sacerdotali conferuntur [x] ordine ad [y] talia minime se extendunt: aliàs [z] sequeretur, quòd circa [a] præmissa possent constitutionem sacerdotes [b] simplices facere: quod [c] falsum est euidenter. Si autem intendant claues istas extendere ad generalem [d] potestatem attributam beato Petro suisque successoribus

tuos sub terra, ad hoc vide quod legitur & not. 24. q. 2. legitur extra de sent. excom. à nobis 2.

a ¶ Dignos recipere.] per pænitẽtiam ad soluendum: venia. n. non datur nisi correcto. 24. q. 2. legitur. 50. di. c. absit, & c. si qs postea. C. de summa trini. l. vlt. §. si. de hære. l. Manichæos. à contrario sensu.

b ¶ Indignos.] per contumaciam vel rebellionem. extra de maio. & obed. c. si qs, & c. cum in ecclesijs.

Excõicati sunt exclusi à regno cælesti.

c ¶ Excludere debet à regno.] s. cælesti. Sed qualiter per ptãtem ligandi dicantur indigni excludi à regno cælesti? Respondeo, quia ligati per excõicationis sñiam iuste, vt quia per inobediẽtiam resistunt: per hoc Dei ordinationi resistere dicuntur. 11. q. 3. c. qui resistit. cũ iudici ecclesiastico quilibet obedire ex præcepto Apostoli teneatur extra de maio. & obe. oẽs principet. 10. dist. certũ est, & c. suscipitis, vñ per inobedientiã quis mori præcipitur. extra de maio. & obe. c. si quis venerit. idest pex excõicationis sententiam velut mortuus à cõione fideliũ separari, extra qui filij sint legi. per venerabilem §. pen. quæ quidẽ excõicatio quem ab ipso corpore, quod est Christi Ecclesia, rescindit 3 q 4. Engeltrudam: & excõicatus iuste à Deo dr̃ separatus. 24. q. vlt. c. certum est, quia excõicatio dr̃ æterna mortis separatio. 11. q. 3. nemo, cũ cum Deus sit vita animæ, de pænit. dist. 1. cap. facilius ver. item si antequam, & vita vitæ, idest, animæ, quæ est vita corporis, de pæ dist. 2 charitas ver. item prouide, non immerito igitur quis per potestatem ligatus excludi à regno cælesti dicitur.

d ¶ Claues.] scilicet ligatoria vel absolutoria.

e ¶ Conferuntur.] de pænitent. dist. 1. ca. multiplex, & c. quem pænitet 21. dist in nouo, cum similibus. nec inferiori competere possunt in foro pænitentiali. extra de pæn. omnis, quòd prosequere vt not. Host. de offi. archid. cum fatis, & plenius in summa de pęn. cui confidendum. nam & si necessitatis tempore quis ꝓximo 1 confiteri possit, de pęnit. dist. 6. c. 1. dicto c. quẽ pænitet in ver. tanta. ipse tamen absoluere vel ligare non potest sibi confitentem: quia claues non habet, vt ibi, & not. ita de offic. ord c. pastoralis.

1 Vide B. Th. in q̃stionibus additis 3. par. q. 8. ar. 2.

f ¶ Communiter.] idest regulariter, & hoc dicit, quia aliquando ex infusione simul cum sacerdotio cõferri sciẽtia potest inspiratione Dei, sicut & reperti sunt aliqui, licet penitus laici in episcopos & archiepiscopos assumpti, vt B. Nicolaus, Ambrosius, & Seuerus. 56. dist. §. his omnibus.

Scientia cũ sacerdotio multis diuinit' infusa fuit.

g ¶ Non confertur.] istud oculata fide patet ad sensũ in multis ad sacerdotium promotis, qui absque scientiã sunt reperti, & ideo etiam à pontificali officio inde meruerunt deponi. extra de æta. & quali. ca vlt. Et hoc idem tenere videtur sanctus Thomas de Aquino 3. sententiarum. dist. 18. adde etiam quod dixi supra in glo. clauis enim, &c.

h ¶ Secundum illos.] scilicet qui dicunt clauem spiritualem nequaquam esse scientiam.

i ¶ Videtur.] Et est secũdum eos, & sic tale videre est topicum, nõ elenchum, simile de spon. c. præterea, qui mat accu pos. c. videtur, de transla. epis. inter corporalia. §. 1 de ser. c capellanus. ff. de ijs qui in testam. delen. l. proxime iuxta finem.

K ¶ Dici clauis.] quare hic dicas vt supra in glo. quæ ad instar. & glo. clauis.

l ¶ Secundum illos.] scilicet magistros, vel doctores.

m ¶ Ponunt.] idest supponunt, vel ponũt in opinione sua.

n ¶ Vnam clauem.] quasi velint dicere, ꝙ non sunt plures: quasi vna sola sufficiat, cũ vna tãtum sit sera claudens regnũ, s. peccatum, ad quam amouendam seu aperiẽdam clauis Ecclesiæ est inducta, nec sunt plures necessariæ.

Claudere peccatũ sera dr̃ vnica cęlũ.

o ¶ Spiritualem.] hic potes dicere quod dixi sup. in glo quæ ad instar.

p ¶ Discernendi.] i. discretionẽ faciendi.

q ¶ Inter lepram & lepram.] idest inter peccatum & peccatũ non. n. omnia peccata eandem exposcunt. 29. dist. cap. necesse. 45. dist c. 2. 50. dist. vt constitueretur, vnde in pænitentia eligendus est cõfessor sciens soluere & ligare. de pæn. dist 1. quem pænitet, & dist 6. c. 1. Alibi tamen hæc verba, lepram, & lepram sumuntur pro iudicio ecclesiastico, ciuili & criminali, extra q fil sint legi. per venerabilem. §. rationibus, circa finem.

Lepra & lepra qd repræsentat.

r ¶ Soluendi.] hic dicere potes quæ dixi sup. in verbo simili, soluendi.

s ¶ Euidenter.] idest patenter vel manifeste simile ff. de except. rei iudica. l. euidenter.

t ¶ Claues huiusmodi.] quas scientię fore dicunt.

u ¶ Et alia.] scilicet circa mores, vt in parte præcedenti.

x ¶ Conferuntur ordine.] hoc statim supra proxime per iura comprobaui.

y ¶ Ad talia.] scilicet quæ sunt fidei per constitutionem aliquam definiendam.

z ¶ Aliàs.] scilicet si ad talia se extenderent.

a ¶ Circa præmissa,] scilicet quæ sunt fidei.

b ¶ Sacerdotes simplices.] non habentes auctoritatẽ præeminentem.

c ¶ Quod falsum est.] cum ad solum Petrum & eius successores spectet constitutionem super fide. & declarationem aliquam facere. 24. q. 1. c. quotiens ratio, c. hæc est fides. & in c. Exijt. §. vlt. de verb. signi. lib 6. & de sum tri. cap fidei. §. nos igitur. Clem. 5. vtpote ad quos maiora Ecclesiæ negotia superna dispensatione iussa sunt referri. 24. q. 1. rogemus. 17. dist. cap. nec licuit, & c. huic sedi. extra de appel. vt debitus, in fin. de bapt. maiores.

Cõstõ super fide à solo Papa fieri põt.

d ¶ Generalem potestatem.] scilicet Quodcunque ligaueris super terram, &c. Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque, & q. 2. legitur.

a ¶ In

a ¶ In personam eiusdē.] 40. dist. c. non nos. extra de re iud. ad Apostolicæ. §. nos itaque. & dic vt ibi not. per Inno in glo. vlt. & de fo. comp. licet. in gl. fi.
b ¶ Officij pastoralis.] dicendo, Si diligis me, pasce oues meas. extra de elect. c significasti.
c ¶ Per quam.] scilicet officij commissionem.
d ¶ Omnia concessisse.] probatur hoc argumento iurium. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. l. 1 §. vlt. de iurisd. om. iud. l. 2. de procur. l. ad rem. & l. ad legatum. extra de offi. deleg. c. præterea. nam aliàs talis cura commissa nullla videretur. ff. de offic. eius. l. vlt. extra de offic. delega. ex litteris.
e ¶ Vniuersalis.] sic dicta, quia vniuersaliter super omnes tā fideles quàm infideles habet potestatem. super quo vide id quod not. Hostiē. super hoc extra de voto & voti redempt. c. quod super his.
f ¶ Alium effectum.] quia reuocabilem. & mutabilem.
g ¶ Statuuntur.] cum statuta per clauē scientiæ dicant esse immutabilia & irreuocabilia, licet in statutis per clauem potestatis dicant secus esse, vt pat. in nō. te præcedenti.
h ¶ Alia per clauem scientiæ. scilicet immutabile & irreuocabilia, secundum illos.
i ¶ Alia per clauem potentiæ.] possibilia mutari & reuocari.
K ¶ Si ipsam dixerimus esse clauem.] conditionaliter hoc ponit, nō simpliciter nec asser iue propter opinionem aliam contrariam, vt princ. huius §. dixi. in glo. eod. clauis enim.
l ¶ Nil aliud.] nam cum talis clauis in susceptione sacerdotali ordinis conferatur, vt s. circa princ. huius §. & ibi probaui: absit dicere, quod in simplicem sacerdotem translata videatur potestas statuendi vel definiēdi de fide, quæ soli sedi Apostolicæ reseruatur in pro gatiuam priuilegij singularis, vt dixi j. proxi. in gl. cū ad solum nam in generali commissione non transeūt ea quæ quis non esset in specie verisimiliter permissurus. extra de offi. leg. c. quòd traslationem. de offi. vica. cap. cum; in generali. lib 6. ff. de pecu. l qui peculij. de pigno. l. obligatione. & arg extra de proc. c. non pōt Clem. 5. cum nec simplex sacerdos possit manum apponere ad ea quæ sunt ēt simplici episcopo reseruata 1. extra de consue. c. quanto de conse. eccl. c. aqua.
m ¶ Nisi auctoritas cognoscēdi.] subaudi, & salutare remedium in foro pœnitentiæ adhibendi, vt s. eod §. dictum est.
n ¶ De re aliqua cognoscendi.] & sic simplex est cognitio causæ data. datus ergo simpliciter ad cognocēdū nō censet datus ad definiendū, vt hic. & C. ad leg. Cor. de fal. l. vbi. de iud. auth. ad hæc, ex de off. deleg. super quæstionem §. nos autem. & §. verū. & §. porro. non enim simplex cognitor habet definitionē. vt not. ff. de procur. l. qui procuratorem. cū nec semper hēat iurisdictionem ff. de re iudi. l. ait prætor. licet super articulo, de quo iudex habet cognitionē, videatur regulariter habere iurisdictionem. ff. de verbor. sig. l. notionem. extra de offi. deleg. ex litteris. not. d. §. nos autē. secus autem (quoniā hic dicitur de cognitione) est in illo cui vices iudicis sunt cōmissæ, etiam cū clausula, donec commit. tens eas duxerit reuocandas: quia talis potestatem habet definiendi. extra de offic. deleg. cap. si delegatus. lib. 6. & antea hoc idem not. Host. eo. tit. c. si pro debilitate. licet Inno. contrarium ibi notaret, & male.
o ¶ Quare.] scilicet quia potens simpliciter cognoscere. non potest definire.
p ¶ Necessario requiratur.) cum enim cognoscere & definire sint diuersa, habens vnum, scilicet cognoscere, non ex hoc sequitur quod habeat aliud, ad instar habentis etiam liberam & plenam administrationem, qui per hoc donare non potest, nisi expressa sibi data sup hoc potestate. ff. de pact. l contra iuris. & l. vlt de dona. l. filius. arg. ff. de iureiur. l. iusiurandum. §. vlt. cum l. seq. ad instar. etiam illius cui simpliciter causarum cognitio est commissa, qui per hoc etiam inquisitionem de criminibus, & amotionem à beneficijs non consequit. extra de offi. vica c. licet. lib. 6.

Donare nequit habens administrationē ēt liberā.

q ¶ Soli claui.] scilicet, si dicatur vna tantum esse.
r ¶ Potentiæ.] scilicet cognoscendi.
s ¶ Et etiam diffinire.] scilicet cognoscendi, aliàs etiā diffinitio non competeret ex sola potestate cognoscēdi, vt supra.
t ¶ Dirigit.] lumen præbendo in tenebris. 15 q. 8. cap. sciscitātibus. vt videat & liberius discernat serā claudere, vel etiam aperire.
u ¶ Quantum ad hoc.] scilicet quo ad vsum clauium.
x ¶ Obtineat scientia.] scilicet in habente clauibus vti.
y ¶ Vicem lucis.] vt per scientiam habeat vim & claritatem in mente quo ad vsum clauium, & illam ponat in opere. 39. dist. Petrus. habens enim uti clauibus, dēt esse sciens soluere & ligare de pœnit. dist. 6. c. 1. aliàs suscipiens eas peccat, per ea quæ dixi in c. Execrabilis. circa princ. in verbo minus idoneis.

Clauibus habēs vti debet esse sciens.

z ¶ Beato Petro.] cū dixit, Et tibi dabo claues regni cælorum.
a ¶ Post illam.] scilicet promissionem clauium.
b ¶ Subiunxerit.] Matth. 16. 24. quæst 1. quodcunque & q. 2. legitur. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque lib. sexto.

in [a] personam eiusdē in commissione officij pastoralis [b] per quam [c] vtique vr̄ euidenter ipsis omnia [d] concessisse, sine quibus pastoralis vniuersalis [e] cōuenienter cura nequit seu officium expediri: ad hoc claret ipsos etiam errasse: dicunt enim alium [f] effectum habere illa quæ per clauem scientiæ, & alium illa quæ per clauem potentiæ statuuntur [g], supponentes alia [h] per clauem scientiæ, & alia [i] per clauem potentiæ statui, seu etiam diffiniri: quod euidentrr est falsum: per clauem enim scientiæ, siue per auctoritatem discernendi, seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam [k] dixerimus esse clauem) nil [l] aliud per ipsum illi cui datur tribuitur, nisi [m] auctoritas cognoscendi. Ei autē cui datur auctoritas de 10 re aliqua [n] cognoscendi de illa diffiniendi non intelligitur esse data. Quare [o] restat, quòd ad cōuenienter statuendum seu aliquod diffiniendū, vtraque clauis, scilicet cognoscendi & diffi- 20 niendi necessariò requiratur [p], vel quòd soli [q] claui potentiæ [r] statuere competat & etiam diffinire [s]: sed sicut lumen materiale clauigerum in vsum clauis ma- 30 teriales dirigit [t], & quasi quantum [u] ad hoc obtineat [x] scientia vicem [y] lucis. Et hoc Saluator noster in promissione clauium facta beato Petro [z] sensisse videtur expresse, cum post [a] illam 40 immediate subiunxerit [b]: Et quodcunque ligaueris super terram,

a ¶ Solu-

erit solutum [a] & in cælis: nulla de scientia habita [b] mentione. Quod autem [c] subsequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione regulę fratrum Minorum, nonnullorum [d] prædecessorum nostrum, videlicet Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti verba huiusmodi continentur: Hęc est regula Euangelica: & cętera [e] supra posita vsque ibi, in nudo vsu facti etiam constitisse patet: prorsus obuiat [f] veritati. Honorius quidem prefatam regulam absque declaratione aliqua confirmauit: in cuius confirmatione de verbis [g] prædictis mentio aliqua [h] non habetur, vt liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuéti [i], nisi quatenus de vita Euangelica habetur mentio in [k] ipsa regula confirmata, ibi cũ dicit: Hæc est regula fratrum Minorũ videlicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia [l], sine proprio, & in castitate. Et quibus verbis concludi non potest, quòd per ipsum prædecessorem nostrum ea quæ ipsi in verbis prædictis asserunt [m] fuerint diffinita, [n] immo [o] potest concludi potius quòd vita Euangelica, quam Christus & Apostoli tenuerunt, habere in cõmuni aliqua non [p] excludat, cum sine proprio viuere, non exigat quòd sic viuentes nihil habeant [q] in communi. In declarationibus quoque Gregorij, Innocentij & Alexandri prædictorum, qui eandem regulam absque cõfirmatione alia declarant similiter nulla prorsus fit mentio de [r] prædictis: immo per eas euidenter ostenditur, eorũ quæ [s] habere licet ipsis fratribus, vsum [t] iuris ad ipsum ordinem pertinere. Gregorius [u] quidem in sua declaratione quantum ad hoc interseruit quæ sequuntur: Dicimus quòd nec

a ¶ Solutũ & in cælis.] sed hoc intellige claue non errante: aliàs enim si ligãdo vel soluẽdo erraret, ligatus vel solutus quis non dr quo ad Deum. Frequenter enim fit, vt quia per Ecclesiã militãtẽ foris mittit: intus sit, s. in Ecclesia triumphãti: & ille foris est, scilicet extra ecclesiã triũphantẽ, qui intus, scilicet in Ecclesia militanti retineri videtur. 24. q. 3. cap. si quis non recto. extra de sent. excõ. à nobis 2. talis autẽ error vt in pluribus vitatur in vsu clauium per scientiam soluendi & ligandi.

Excõicatus quo ad Ecclesiã militantẽ, sæpe est absolutus quo ad triumphãtem.

b ¶ Habita mentione.] quam verisimile est ipsum fecisse, si sciẽtiã talẽ reputaret, cũ enim se daturum claues promisisset, nõ videretur promissum perfecte adimpleuisse, nisi id quod clauẽ reputaret, tradidisset arg ff. de leg. 3. l. librorum. de auro & arg. leg. l. quamuis. de cõsti. pecu. l. promissor. §. constituto. de act. emp. l. 2. §. vacua. de vsu. l. videamus. § in Flauiana. cõstat enim quod facta Christi perfecta fuerint: ipse enim opus imperfectionis non nouit, vt scriptura sacra testat, & arg. ad hoc in corpore authen. constitutio, quæ de dig §. illud. coll 6

Christi facta fuerunt perfecta.

c ¶ Quod autem subsequẽter.] quarta pars.

d ¶ Nonnullorũ.] id est, aliquorũ, duplici negatiua per affirmatiuam exposita. & super hoc vide quod dixi in cap. cum inter nonnullos.

e ¶ Et cætera.] hæc clausula cõprehensiua est multorũ verborum vt hic vides. Simile ff. de lib. & postu. l. Gallus. extra de libel. obl. dilecti. de appel. significantibus. de re iudic. ad Apostolicæ §. licet. verò deierauit. Vnde facit in arg pro more tabellionum, qui habent in aliquibus regionibus, quòd recipientes notam in protocollo de aliquo facto vel contractu, vtuntur frequenter ista clausula, & post redigendo instrumentum in mundum, apponunt multa verba, quæ non apposuerunt in nota vel in protocollo, & illa subintellecta fore dicuntur sub tali clausula, & cætera. de iure tamen scripto nihil plus vel minus in mundo quàm in protocollo debet reperiri, vt omnis falsitas & suspicio euitetur. in corpore auth. de tabel. §. illud quoque & seq. coll. 4.

f ¶ Obuiat veritati.] & per consequens falsum est, vt dixi supra in parte 1. in versi. falsas.

g ¶ De verbis prædictis.] supra proxime & plenius supra parte. 2. contentis.

h ¶ Mentio aliqua non habetur.] Vnde falso Honorij verba super hæc allegant: quare in periculum criminis falsi se forte inuoluunt ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlt. C. de iust. Codi. confir. §. hac igitur.

i ¶ Intuenti.] & sic oculata fide veritas huius elucescit. iusti. de gra. cognati. §. vlt.

k ¶ In ipsa regula cõfirmata.] Vnde Honorius per talem recitationem aliquid non definitũ, propositum, factum, aliquid ve et definisse dici non potest. arg. C. de proba. l. rationes. communia vtriusque iudicij. in l. scriptura. cum simil. ex quibus probatur verba enarratiua fidem non facere. ad hoc autem clarius facit extra de præbend. c. si dignitatem. Cle. 5.

Verba enarratiua fidem nõ faciunt.

l ¶ In obedientia.] hæc tria quæ sequuntur sunt de substantia religionis. de statu mona. cum ad monasterium. §. vlt.

m ¶ Asserunt.] scilicet Christum & Apostolos nihil commune vel proprium habuisse.

n ¶ Diffinita.] nam per modum recitationis non diffinitionis per Papam Honorium fuerint expressa: vnde verba sua ad vnum effectum inducta, non sunt ad aliũ extendenda, etiam in fauorabilibus. ff. de conditio. & demõst. l. cum tale. §. vltimo. de adimen. leg. l. inutiliter. & de libe. leg. l. Aurelius. §. testamento, de manumis. testamen. l. Titia. §. Lucius. extra de præbend cap. si dignitatem. Clem. 5. vbi de hoc dixi.

o ¶ Immo.] super hoc verbo videre potes quod dixi in cap. Execrabilis. circa princip. super verbo immo.

p ¶ Non excludat.] scilicet per hoc quod ibi dicitur Christum & Apostolos sine proprio vixisse.

q ¶ Nihil habeant in communi.] cum proprie loquẽdo habere in communi aliquid nõ sit proprium habere: de quo satis plene dixi in cap. ad conditorem. & c. cum inter nonnullos.

r ¶ De prędictis.] scilicet verbis, quæ detrahentes prædictis constitutionibus in eorum declarationibus asserunt contineri.

s ¶ Quæ habere licet.] hic vide quod dixi in c. Ad conditorem.

t ¶ Vsum iuris.] non ergo tantum simplicem vsum facti, vt d c. Ad conditorem & c. cum inter nonnullos.

u ¶ Gregorius.] ponit verba declaratoria Gregorij.

a ¶ Debeat

in ſpeciali, nec in cōmuni debent habere [a] proprietatem: ſed vtenſiliū, librorū, & rerum mobilium, quas licet [b] habere, ordo uſum habeat, & fratres ſecundùm quod Generalis Miniſter & Prouinciales ordinandum duxerint, his utantur. Innocētius [c] autem & Alexander præfati in ſuis declarationibus ſic dixerunt: Dicimus inſuper, quòd cum in ipſa regula contineatur expreſſe quod Fratres nihil ſibi approprient, neque domum, neque locum, neque aliquā rem, quòd nec in communi nec in ſpeciali debent proprietatē habere, ſed locorū, & domorum, & vtenſilium, & librorū, & eorum quæ licet habere, ordo vſum habeat: & Fratres ſecundum qđ Generalis & Prouinciales Miniſtri ordinādum duxerint, his utuntur. Cum enim dicatur in declarationibus [d] ſupra dictis, quòd ordo uſum rerum habeat præmiſſarum, ad uſum iuris neceſſe [e] eſt hoc referri: facta quidem quæ ſingulorum [f] ſunt, perſonam ueram exigunt & requirunt [g]: ordo [h] autem uera perſona non eſt [i], ſed repræſentata [k] & imaginaria [l] potius eſt cenſenda: quare [m] quæ ſunt facti, ſibi uere conuenire [n] nequeunt, licet ei [o] poſſint congruere, quæ [p] ſunt iuris. Adhuc [q] licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat quæ ſequuntur: Hi ſunt [r] illi ſanctæ regulæ [s] profeſſores, qui Euangelico fundātur eloquio [t], uitæ Chriſti roborantur [u] exemplo [x], fundatorumque [y] militantis Eccleſiæ Apoſtolorum [z] eius [a] ſermonibus & actib. firmantur. Et poſt in eadem declaratione ſubiunxit [b], dicens quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in ſpeciali quàm in communi ꝓpter Deum, meritoria eſt & ſancta, quam & Chriſtus uitam perfectionis oſtendens uerbo docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ prout ab ipſo fonte hauſerant, uolentes perfecte uiuere per doctrinæ ac uitæ ipſorum alueos direxerunt: Ex uerbis tamē prædictis [c] nequaquam po-

a ¶ Debent habere ꝓprietatem] hæc verba & ſequentia iſtos mouere potuerunt ad detrahendum dictis cōſtitutionibus, male tamen.

b ¶ Quas licet habere] hęc verba ſane intellecta retorquentur ꝯ tales: qa ſupponunt, ꝙ aliquod ius cōpetat habendi in talibus rebus: vt in c. Ad conditorem.

c ¶ Innocentius.] ponit uerba declaratoria Innocentij Papę, & Alexādri; ſuper quibus dicas quod s̃ proxi. dixi.

d ¶ Declarationibus ſupradictis.] ſcilicet Gregorij, Innocen. & Alexan.

e ¶ Neceſſe eſt hoc referri.] cum aliàs ſupponeretur iniuſtus, ꝙ dicere nefas eſt, ut in c. Ad cōditorem. & ca. cum inter nonnullos. & ibi plene dixi.

f ¶ Singulornm ſunt.] ideſt per ſingulos explicanda.

g ¶ Et requirunt.] eſſe enim debet perſona habens factum explicare, nec ante iuris ratio quàm perſona quærēda eſt. ff. de iure cod. l. quidam referunt.

h ¶ Ordo autem.] ſcilicet Minorum in genere.

i ¶ Non eſt.) cum ſit nomen intellectuale carens anima: ſed poteſt dici fungi uice perſonæ ſicut hæreditas municipium, ſocietas, collegium, vniuerſitas. ff. de fideiuſ. l. mortuo. inſt. de ſtipu. ſeruorum. in princ. C. depoſiti. l. cum hæreditas.

k ¶ Sed repræſentata.) ſcilicet iuris diſpoſitione: ſicut hęreditas iacens perſonam defuncti repræſentat ff. de nouat. l. nouatio. in fi. de acqui. rerū do. l. hæreditas enim inſtit. de hęred. inſti. l. ſeruus alienus.

Hæreditas iacēs defunctū repſētat.

l ¶ Imaginaria.] ideſt in imagine ītellectus cōcepta: ſicut aliàs aliq̄d intellectu percipitur magis quā facto uel uerbo dr̃. ff. de ſol. l. ratum. de condi. ob cauſam. l qui ſe. de iure dotium. l. ſi licet. §. quotiens. de dona inter uirum & uxor. l. 3. §. vlt.

m ¶ Quare.] ſcilicet quia facta per ſingulos explicanda perſonam ueram exigunt: & ordo uera perſona non eſt.

n ¶ Conuenite nequeunt] probatur hoc per iura. hęreditas enim quę de ſe quid uniuerſum eſt. ff. de re iur. l. hæreditas. de uerb. ſignific. l. nihil. ea quæ facti ſunt explicare non pōt. nec illa ſibi conuenire poſſunt. ff. de acqui. rerum do. hæreditas in multis. ſi quis teſtamēto liber eſſe iuſſus. l. 1. § Scęuola. Et populo ut uniuerſo auditio diuinorum, quæ facti eſt, cōuenire non pōt. ext. de ſen. excom. c. ſi ſcientia. §. cum vero. ſic nec ordini ut uniuerſo: vñ uniuerſitas uel collegium, q̄ facti ſunt, ꝑ ſe explicare non poteſt: ſed per membra ſua illa explicat, & explicare cogitur. ff. de cond. & demon. l. mu cipibus. & arg. C. de appa. præf. præto. l. cornicularij. li. 12. de excuſ. mune. l. maximarum. li. 10. de aduo. diuer. iudi. l. reſtituendæ. ſic etiam ſentit Innoc. de ſent. excom. Romana. circa fi. & Compoſt de reſcr. c. eam te. in gl. 4. § ſed quid ſi canonici. & Accurſius. C. de iur. cal. l. 2. §. hoc etiam. in uer. plurima per te. & ad hoc adde quod dixi in ca. fratrum. ſuper uerbo, ciuitatibus.

o ¶ Ei.] ſcilicet ordini, ut uniuerſo

p ¶ Quæ ſunt iuris.] ut eligere, ſtatuta facere, aliquem in fratrem recipere, & ſimilia. argum. 16. q. ult. cōgregatio. extra de elec. nullus. & cap in Geneſi. & poteſtas acquirendi ea quorum ordo capax eſt. argum. ff. de ſtipu. l. ſeru. l. uſusfructus. quibus mo. uſuſ. fru. amit. l. ſeruo hæreditario.

q ¶ Adhuc licet.] Quinta pars, & ponit uerba declarationis Nicolai tertij, aliàs 4. contenta in decret. Exijt. §. porro. de uerbor. ſignific. lib. 6.

r ¶ Hi ſunt.] ſcilicet fratres Minores.

ſ ¶ Regulæ.] ſcilicet beati Franciſci.

t ¶ Eloquio.] .i. verbo. ff. de dona. l. Aquilius.

u ¶ Roborantur.] id eſt ſolidantur, uel firmantur

x ¶ Exemplo.] cuius quidem Chriſti omnis actio noſtra eſt inſtructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. extra de ſepul. ca. 1.

y ¶ Fundatorumque.] repete, roborantur exemplo.

z ¶ Apoſtolorum] dicuntur igitur Apoſtoli militantis Eccleſiæ fundatores. ſimile de elect. fundamenta. lib. 6.

a ¶ Eius] ſcilicet Chriſti, uel militantis Eccleſiæ.

b ¶ Subiunxit, dicens.] hoc uidere potes quid ſuper ver. his ſequentibus dixi in c. cum inter nōnullos. in uerbo declaramus.

c ¶ Prædictis] ſcilicet Nicolai quarti.

teſt colligi, quod præfati prædeceſſoris noſtri Nicolai intentio [a] fuerit dicere, quòd dicta [b] regula quo ad omnia quæ continentur in ea, Euangelico [c] fundetur eloquio, ac vitę Christi roboretur [d] exemplo: nec quòd Apoſtolorum uita & actibus ſit firmata. Cōſtat enim multa [e] contineri in dicta regula, quæ nec Christus uerbo docuit, nec [f] exēplo firmauit, utpote quòd præcipit conditor [g] regulæ Fratribus vniuerſis, ut nullo modo denarium [h] uel pecuniam recipiant per ſe, uel per interpoſitam perſonam, nec non & de multis alijs contentis in dicta regula: quæ utique nec Christus, nec Apoſtoli uerbo docuerunt, nec firmauerunt [i] exemplo. Nec obſtat, quòd Christus portare pecuniam Apoſtolis & diſcipulis, dum ipſos ad prædicandum mitteret, interdixit [k]: quod tamen [l] antequā eos mitteret ipſis fuiſſe legimus interdictum. Quodque poſt reditum pecuniam portauerunt in pleriſque locis Euangelica ueritas, & Apoſtolica dicta [m] teſtantur. Præterea [n] Auguſtinus dicit [o] expreſſe, quòd [p] illud non [q] fuit præceptum, ſed poteſtas recipiendi neceſſaria ab ijs, quibus prædicabāt Euāgelium: quam [r] ſeruare [s] Apoſtolis licuit, uel etiā nō ſeruare. Sed [t] hoc Romanus Pontifex prædeceſſor noſter Nicolaus quo ad principalia tria ucta, ſcilicet in obedientia [u] uiuere, & ſine proprio, & in caſtitate, ac alia ſi qua Euangelio reperiantur expreſſa, in dicta regula uidetur intellexiſſe [x] dicere in declaratione prædicta: quod [y] utique declarationibus [z] noſtris in nullo obuiat ſupradictis: adhuc non apparet ipſum [a] dixiſſe [b] ſuſtentationem Christi & Apoſtolorum eius in ſolo & nudo [c] ſimplici conſiſtere uſu facti: cum quo [d] ad Christum & Apoſtolos nullam præfatus prædeceſſor noſter Nicolaus in ſua declaratione fecerit [e] mentionem: immo ſenſiſſe ſatis uidetur expreſſe, quòd ius [f] aliud à proprietate habuiſſe potuerunt: cum de [g] ſola abdicatione proprietatis non iuris [h] alterius in præfata declaratione, quantum [i] ad ipſos attinet,

a ¶ Intentio] ad quam ſemper recurrendum eſt: & ſuperficiei litteræ eſt præferēda. extra de præb. cū olim. ff. de condi & demon. l. in cōditionibus. de leg. 1. ſi ſeruus plurium. § fi.

b ¶ Dicta regula] ſcilicet ſancti Franciſci.

c ¶ Euangelico fundetur eloquio.] id eſt fundamentum ſuſcipiat ex uerbo Euangelico.

d ¶ Roboretur exemplo.] ſcilicet quo ad omnia in ea contēta, ut ſupra

e ¶ Multa.] de quibus infra ſubijcitur.

f ¶ Nec exemplo.] ſcilicet facti.

g ¶ Conditor regulæ.] beatus Franciſcus.

h ¶ Denarium uel pecuniam.] de denario uel pecunia recipiendis ſpecialis per regulam facta fuit interdictio. dicto c. Exiit §. cæterum in eadem: quia ipſorum receptio naturaliter, ut in pluribus, frequenter quem ad illicitum impellit.

i ¶ Nec firmauerunt exemplo] cum & Christus & Apoſtoli habuiſſe loculos & pecuniam ſint reperti: quod ipſe quere ut dixi in c. cum inter nonnullos.

k ¶ Interdixit] Matth. 10. cap.

l ¶ Quod tamen.] ſcilicet pecuniam portare.

m ¶ Dicta teſtantur.] ſed ubi? Vide quod no. plene in c cum inter nōnullos. in gl. ſcripturę ſacræ.

n ¶ Præterea Auguſtinus.] expoſitor uerborum Christi interdicētis Apoſtolis cum ad prædicandum mitterentur, pecuniam portare.

o Dicit expreſſe.] dicto ca. Matt. 10. & Th. ibidem poſt eum.

p ¶ Quòd illud ſcilicet pecuniam non portare.

q ¶ Non fuit præceptum.] id eſt, in vim præcepti iniunctum: quia tunc contra facere, eſſet peccatum. 4. diſt. §. vlt. ſecus in ijs quæ ſunt de conſilio perfectionis, ut ibi, & 14. q. 1. quia ergo. not. extra de æta. & quali. ad aures.

r ¶ Quam] ſcilicet poteſtatem recipiendi neceſſaria ab ijs quibus Euangelium prędicabant.

ſ ¶ Seruare Apoſtolis licuit] nō erat enim magnū ab illis uitę neceſſaria & tēporalia recipere, quibus ſpūalia miniſtrabant. 1. ad Cor. 9 extra de præſcr. cum ex officij. de off. ord. c ſi epiſcopus lib. 6. 13. q. 1. § his ita.

t ¶ Sed hoc.] ſcilicet quod regula eorum Euangelico fundetur eloquio, & fide Christi & Apoſtolorum roboretur exemplo, quod ſine proprio ſpeciali vel communi habeant eſſe fratres: vt fuerat Christus & Apoſtoli. Hic aūt ſume litteram, videtur intellexiſſe dicere. quæ eſt infra.

u ¶ Obedientia.] quę diciē melior quam victima. extra de maio. & obe. ca. illud. & quæ ſit rō, exprimitur ſup. c. quorundam. §. pen.

x ¶ Intellexiſſe dicere] ſubaudi non autem prohibuiſſe uſum etiā cum iure utendi & hoc latius infra patebit.

y ¶ Quod utique.] ſic ipſum intellexiſſe.

z ¶ Declarationibus noſtris.] ſcilicet factis in conſtitutionibus, Ad cōditorem. & quæ cum inter nonnullos. cum in eis non dicatur quin carere proprio, & ſub obedientia, & in caſtitate uiuere debeāt, & quin quo ad Euangelica in regula expreſſa, ipſa regula Euangelica dicatur.

a ¶ Ipſum] ſcilicet Nicolaum quartum.

b ¶ Dixiſſe] ſcilicet in ſua declaratione.

c ¶ Nudo.] id eſt, deputato & denudato ab omni proprietate & dominio, & ab omni iure utendi.

d ¶ Quo ad Christum & Apoſtolos.] licet quo ad fratres de tali uſu expreſſerit.

e ¶ Fecerit mentionem.] hic videre potes quod dixi ſupra eodem §. proximo. circa princip in gl. vnde falſo.

f ¶ Ius aliud.] ſaltem perſonale, vel perſonæ cohærens.

g ¶ De ſola abdicatione proprietatis] de ipſa ſola mentionem faciendo per modum abdicationis, aliud ius abdicaſſe in dubio non uidetur ſenſiſſe. argum. ff. de fun. inſt. l. quæſitum. §. idem reſpondit domo. & l. cum de lanionis. §. cum fundi. in lib. feud. de feu. cog. l. 1. in fi.

h ¶ Non iuris alterius] ſcilicet utendi.

i ¶ Quantum ad ipſos.] ſcilicet Christū & Apoſtolos.

Tēporalia recipiat qui ſpiritualia miniſtrat.

mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædecessor noster videtur sensisse, quòd Christus & Apostoli etiam [a] quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi: cum enim in sua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixisset [b], respondens obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in Euangelio [c] legitur, poterat fieri, statim quæ sequuntur subiunxit: Nec his quisquam putet obsistere quod interdum dicitur Christum loculos [d] habuisse: nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt [e] opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum [f] imperfectioni condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic & infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse: Aliàs impertinens [g] de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset Christum etiam quo ad proprietatem loculos habuisse. Præterea si diceretur Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem vsum [h] facti, frustra [i] diceretur, quòd in persona infirmorum ipsos Christus habuit loculos: cum [k] secundum eum † perfectis [l] etiam conueniat habere simplicem vsum facti. Et [m] si quæratur propter [n] quos infirmos istos loculos habuerit, Augustinus [o], cuius dictum insertum est [p] in decretis, respondet dicens: habebat Dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus, & alijs indigentibus tribuebat: vnde [q] constat ipsum [r] de suis [s] discipulis hoc sensisse. Nec hoc scilicet in communi & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta dictum Gregorij noni prædicti, altissimę [t] paupertati, qui in quadam sua decretali [u] dicit expresse, fratres Prædicatores [x] & Minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamé constat ipsos Prædicatores habere in communi etiam quo ad proprietatem aliqua [y], quod [z] eorum [a] regulæ & statui non [b] repugnat. Hoc ét [c] Alexander [d] prædecessor noster prefatus in condénatione libelli [e] contra statum Prædicatorum & Minorum editi, vide-

a ¶ Etiam quo ad proprietatem.] quasi dicat nedum quo ad ius vtendi.
b ¶ Dixisset.] d c. Exijt. §. porro.
c ¶ In Euangelio legitur.] Io. 12. & 13. c. & 12. q. 1. cap. habebat Dominus.
d ¶ Loculos.] hoc verbũ expone vt dixi in c. cũ inter nonnullos. in gl. scripturæ sacræ.
e ¶ Perfecta sunt opera.] ipse. n. opus imperfectionis non nouit.
f ¶ Infirmorum.] ratione imperfectionis.
g ¶ Impertinens] hic nihil curo dicere: qa satis dixi ẽt ante publicationẽ huius constitutionis in ca. cum inter nonnullos. in gl. quæ incipit, mirabile, ibi videas.
h ¶ Vsum facti.] absque alio iure proprietatis.
i ¶ Frustra diceretur.] & sic quo ad hoc sua declaratio fuisset inanis, frustratoria, & vacua: quod non est censendum: quia in constitutione verba apposita nõ debent esse superflua. C. de nouo. cod. compo. circa medium. 19. dist. si Romanorum. nec frustratoria. ff. de leg. 1. l. si quã do immo debent aliquid operari. ff. de vsu. si stipulatus. extra. de maiori. & obed. solitę. de priui. c. si Papa. li. 6. de concess. pręb. c. cum ei quem. cle. 5.
k ¶ Secundum eum.] scilicet Christum: vel dic eum, scilicet Nicolaum iiij.
l ¶ Perfectis etiam.] quasi dicat nedum ratione imperfectionis infirmis.
m ¶ Et si quæratur.] forte per volentem diligẽter cuncta rimari & perfecte intelligere id quod legitur. argu. in corpore authen. de quæstio § pe. col. 6. & in ca. quia nonnumquam. §. nos autem.
n ¶ Propter quos.] id est, quorum contemplatione & intuitu.
o ¶ Augustinus.] Ecclesię doctor egregius & confessor eximius. extra de reliquijs. cap. gloriosus. lib. 6.
p ¶ Insertum est in decretis) 12. q. 1. c. habebat Dominus. hanc auctoritatem Augustini expone, & super ea dic vt plene not. in c. cum inter nonnullos in gl. scripturæ sacræ. vltra medium eiusdem glossę.
q ¶ Vnde.) scilicet quia Dominus loculos habebat oblata conseruans, & suorum, &c.
r ¶ Ipsum.] scilicet Christum.
s ¶ De suis discipulis.] illi appellatione suorũ de quibus pręmiserat nõ immerito cõprehenduntur: vt potè per eũ sine fraude & fictione recepti & sui familiares & domestici commensales, arg. ext. de verb. sign. c. sicut. de priuil. c. licet. de sen. excom. quicunque. lib. 6. ratione enim seruitij dicebantur sui. C. in quib. cau. col. censi. l. 2. lib. 12. & ibi not. Alibi autem alio respectu sui dicuntur, contra quos quis testimonium ferre non cogitur. C. ad Turpil. si fęmina, & ibi nota. per Gar. dicto cap. quicunque. & ad hoc facit extra de testi. cap. de cætero.

Suorũ appellatiõe qui continentur.

t ¶ Altissimę paupertatis.] cum nec videantur derogare perfectioni: quia sine eius impedimẽto possunt in communi aliqua possideri. 12. q. 1. cap. expedit.
u ¶ Decretali.] extrauaganti.
x ¶ Prædicatores.] Nota Pręedicatores pręmitti: quia primo processit eorum institutio. simile extra de excess. præla. cap. 1. de relig. dom. cap. 1. de dec. cap. 1. in suprascriptione. lib. 6.
y ¶ Aliqua.] puta horrea, cellaria, pro grano, & vino recolligendis.
z ¶ Quod.] scilicet habere aliqua in cõmuni.
a ¶ Eorum.] scilicet Prædicatorum.
b ¶ Non repugnat.] cum ipsorum regula habere eis talia non interdicat.
c ¶ Hoc etiam.] scilicet quod habere aliqua in communi etiã quo ad proprietatem non derogat paupertati.
d ¶ Alexander.] scilicet quartus, cuius confirmationem dicti detractores pro se inducebant, vt supra in parte. 2.
e ¶ Libelli.) id est facta de libello subuersiuo, vel detractorio quantum in se erat ordinum Prædicatorum & Minorum. Et quæ sit pœna contra proponentem libellum diffamatorium alterius, vide quod legitur C. de famo. libel. l. 1. ff. de iureiur. l. lex Cornelia. §. si quis librum. & 5. q. 1. c. quidam.

a ¶ In qua.] scilicet condemnatione.
b ¶ De dictis fratribus.] scilicet Prædicatoribus & Minoribus.
c ¶ Ijdem fratres.] scilicet Minores & Prędicatores.
d ¶ Propter Deum dereliquerint.] sic fecerūt Apostoli, vt in Euangelio legitur, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c.
e ¶ Exilia] id est tenuia & pauperrima. sicut vulgariter dici cōsueuit, quod frequenter aliqua ecclesia vel dignitas habet prouentus pauperes & exiles. merito autem sic dicuntur exilia: quia eisdem fratribus per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mēdicitas extra de relig. do. c. 1. §. confirmatos. C. de mendicā. vali. l. 1. lib. 10.
f ¶ Pauperem.] idest, in paupertate viuere volentem.
g ¶ Perfectionem Euāgelicam.] iuxta quam saltem de cōsilio omnia abdicanda sunt, vt in Euangelio legitur, Si vis perfectus esse, vēde omnia quæ habes, & da pauperibus. 14. q. 1. §. 1. not. extra de æta. & quali. ad aures.
h ¶ Propter quod.] s. quod Christum dicuntur imitari, & perfectionem Euangelicam amplexari.
i ¶ Eos.] scilicet Fratres Prædicatores.
K ¶ In statu saluandorum.] Per hoc quod reliquerūt omnia propter Deum.
l ¶ Sed etiam perfectorum.] in hoc scilicet quòd Christum imitantes perfectionem Euangelicum amplexantur.

tur sensisse, in [a] qua aliquando de dictis [b] fratribus quæ sequuntur subiunxit: cum insuper respondet, quòd ijdem fratres [c] omnia propter [d] Deum dereliquerint, exilia [e] vitæ subsidia mendicantes, Christumque imitentur pauperem [f], perfectionem [g] Euangelicam amplexando, propter [h] quod euidenter apparet eos [i], non solum in statu saluandorum [k] existere, sed [l] etiam perfectorum, & per suæ religionis obseruantiam [m], quæ quidem ipsius perfectionis Euangelicæ tenet [n] formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem [o] gloriam promereri: vbi [p] quidem expresse dicit, Prædicatores Christum pauperem imitari [q], ipsosque perfectionem Euangelicam amplexari [r], & in statu existere perfectorum: quodque ipsorum reli-

gionis obseruantia perfectionis Euangelicæ tenet formam: & tamen constat ipsos [s] habere posse etiam [t] quo ad proprietatem aliqua [u] iuxta eorum regulam in communi. Nec obstat [x] quod dicunt Innocentium (alias Cælestinum) v. prædecessorem nostrum dixisse altam paupertatem esse, habere pauca [y] propria propter Deum: altiorem quæ nulla [z] habet propria, tamen habet in [a] communi: altissimam, quę nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quod hoc dixerit, non vt Papa [b], sed vt frater [c] Petrus de Tarantasia in quadam postilla sua, quare [d] dicta præmissorum summorum Pontificum [e] sunt ei [f] merito præferenda [g]. Dicunt etiam, quod Apostolus de tali altissima [h] loquitur paupertate dicens [i], & altissima

esse altiorem paupertatem quam in proprijs: quia illa vere dici non possunt propria arg. ff. de verb. sign. l. pupillus. §. vlt. 47. dist. c. sicut hi. & quia in illis non competit sic plena dispositio sicut in proprijs. ff. communi diui. l. Sabinus. iuncta l. in re mandata. C. manda. & in illis naturali vitio euenit negligi quod communiter possidetur. C. quando & quib. quarta pars l. 2. lib. 10. Et per eandem viam loquendi magistraliter vel argumentaliter potuit moueri Innocentius iste ad dicendum quod altissima sit paupertas, nihil habere velle, etiam in cōmuni propter abdicationem omnimodam sollicitudinis temporalium: quæ vix sine peccato saltē veniali exerceri potest. 16. dist. in. æqualis.

Possessa cōmuniter negligunt frequenter.

b ¶ Non vt Papa.] tanquam Papa enim multa potuisset declarando, nedum fidei articulum: immo & nouum [t] articulum inducendo, quod intellige vt diximus in capit. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus.

t vide oio B. Thomā 2. 2. q. 4. ar. 10.

c ¶ Sed vt frater Petrus.] & sicut priuatus, uel vt magister non potens constitutionem generalem inducere: cum hoc facere solum spectet ad principem. C. de legi. l. 1. Sic aliàs est reperire quod quis Papa, existēs, aliqua profert non tamquam Papa, sed vt magister: & tamen eius dictis tamquam magistri non statur. extra de resti. spol. c. litteras. §. nos autem cum ibi no. Nec interlocutoriæ eius sine causæ cognitione prolatæ in certo negotio, statur in alio, cū non vt princeps eam sic tulisse videatur. C. de legib. l. 3. §. vlt. & aliàs reperitur quod aliquis nō vt ipse, sed vt aliquis aliqua facit. ff. de adopt. l. si pater. § qui duos sol. mat. l. si vero negotium. §. 1. ad senatusconsul. Syllan. l. si sequens. in fi. C. de admin. tu. l. cum quædam cum similibus.

m ¶ Obseruantiam.) de se multum meritoriam existentem, vt in c. quorundam § penul.
n ¶ Tenet formam.] in relinquendo omnia propter Deum.
o ¶ Præcellentem gloriam (scilicet vitæ æternę: iuxta verbum Euangelij, Centuplum accipiet, & vitam ęternam possidebit.
p ¶ Vbi quidē.) scilicet in dicti libelli cōdemnatione.
q ¶ Imitari.) volendo in paupertate viuere.
r ¶ Amplexari.] in relinquendo omnia propter Deū.
s ¶ Ipsos.) scilicet Prędicatores
t ¶ Etiam quo ad proprietatem.) quasi dicat, nedum quo ad usum.
v ¶ Aliqua.) expone hic vt supra.
x ¶ Nec obstat.) scilicet prædictis, quod habere aliqua in communi non obuiat altissimæ paupertati.
y ¶ Pauca propria.) forte ad vitæ sustentationem arg. 47. dist. cap. sicut hi.
z ¶ Nulla habet propria. scilicet in singulari.
a ¶ In cōmuni.) ideo in illis magistraliter dici potuit.

d ¶ Quare.) scilicet quia illa dixit non vt Papa, sed vt frater Petrus.
e ¶ Summorum Pontificum.] s. Nicolai iiij. supra in versu, adhuc idem. & Gregor. supra in versu, nec hoc scilicet & Alexandri sup. verb. hoc etiam.
f ¶ Ei. scilicet Innocentio, qui prædicta non vt Papa, sed ut priuatus dixit.
g ¶ Præferenda.] vtpote auctorizabilia, & ab omnibus obseruanda. 11. dist. nolite ext. de const. c. 1. C. de legi. leges vt generales. cū vt dixi sine impedimēto pfectionis possint in cōmuni aliqua possideri. 12. q. 1. expedit.
h ¶ De tali altissima.) scilicet qui a nihil habet in proprio vel communi.
i ¶ Dicens.] 2. ad Corinth. 8. cap.

a ¶ Est

paupertas eorum abūdauit in diuitias simplicitatis eorum : quòd euidenter est falsum [a] : quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui [b] etiam [c] in speciali bona temporalia obtinebant [d], de [e] quibus Apostolus [f] asserit, quòd supra [g] vires suas miserant eleemosynas sanctis.

¶ Quod [h] autem dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri contineri [i], quòd fratres Minores in rebus, quæ eis obueniunt, habent tantum simplicem usum facti: dicimus, quòd si ipse intellexerit simplicem usum facti denudatum omni [k] iure, ita quòd fratres ipsi seu ordo nullum ius [l] habeant utendi, hoc est expresse contra declarationē Gregorij, Innocentij, Alexandri summorum Pontificum prædictorum, quibus expresse quòd taliū bonorum ordo usum habeat, continetur [m]: quòd de usu iuris est intelligendum necessario, ut superius est [n] probatum. Adhuc dicimus, quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absque iure aliquo (quod nihil aliud quàm ipsum uti proprie potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali, Ad conditorem canonum, est probatum. & [Au]gustinus in lib. 11. de actu, tenet expresse. Præterea si simpliciter usus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat, quòd actus utendi huiusmodi esset reputandus non iustus [o], cum ille usus fuerit cui ius non competebat utendi: usus autem non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius noscitur [p] manifeste. Quòd autem usum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile [q] non uidetur: immo quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidentius apparere, quod in eadem ordinatione adijcit, quòd illarum rerum dumtaxat in se & etiam Roman. Eccles. recipiebat dominium, quarum usum facti liceret [r] habere fratribus, seu ordini antedictis: subiungens, quòd non rerum omnium [s] usum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure utendi attinet, nulla [t] rerum potest censeri differentia quo ad fratres: sic enim uti de facto possunt prohibitis [u] vt permissis [x]. Ex quo sequitur quòd usus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi [y] debeat, qui iustus sit, & pro quo competat ius utendi: & ipse uidetur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quòd in eadem ordinatione subiunxerit [z], quòd moderatus usus in expensis prius rebus ipsis fratribus est concessus.

¶ Rursus [a] impugnatores [b] cōstitutionū huiusmodi asserere publice [c] perhibentur, quòd li.

a ¶ Est falsum.] scilicet quod Apostol⁹ dicta verba protulit loquendo de paupertate Christi & Apostolorum.
b ¶ Qui.] scilicet Macedones.
c ¶ Etiam in speciali] quasi dicat, nedum in communi.
d ¶ Obtinebant] alias eleemosynas de quibus sequitur, facere minime potuissent: ut plene dixi in cap. cum inter nonnullos in gl. scripturæ sacræ. circa finem.
e ¶ De quibus.] scilicet Macedonibus.
f ¶ Apostolus asserit] dicto cap. 2. ad Corinth. 8.
g ¶ Supra uires suas] id est, supra quàm commode pati posset ualor facultatum suarum. argum. ff. de iure do. l. siue generalis. de reli. l. at si quis. §. æquum. vbi pupil. educ. debe. l. in alimentorum. § 1. C. de rescin. vend. l. quisquis. vbi verba similia sic exponi consueuerunt.
h ¶ Quod autem dicitur.] Sexta pars.
i ¶ Contineri.] dicto cap. Exijt. §. porro.
k ¶ Omni iure.] saltem personali uel personæ cohærenti.
l ¶ Nullum ius] etiam personale
m ¶ Continetur.] vnde illorum plurium uidetur super hoc iudicium præferendum vel saltē iuxta illud Nicolai 4. dictum fore intelligendum. cōsueuit enim esse integrum iudicium quod plurimorum sentētijs comprobatur, & qđ a pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. à quibus. & ꝑ ampliores homines perfectissima veritas reuelat. C. de fideic. l. ult. de inge manumi. l. 3. & maxime ꝑ ea quæ ī. subijciunt. scilicet quòd ordo vsum habeat.
n ¶ Est probatum.] ī. in § quod autē subsequenter. in decr. Ad cōditorem canonum ubi de hoc satis dixi.

Iudiciū integrum ꝗ plurimorū sētētijs cōprobatur.

[illegible] Aug. [illegible] Chri[illegible] &c.

quare hic non repeto.
o ¶ Non iustus.] qualiter hoc per iura probetur, uide qđ not. in cap. cum inter nonnullos. in gl. sed vnde.
p ¶ Noscitur manifeste.] & hoc probatur ut dixi in c. ad conditorem. in §. licet autem in rebus, in ver. preterea si simplex.
q ¶ Probabile non videt.] videas hic quod late dixi dicto ca. Ad conditorem. in uerbo æstimare.
r Liceret] id est, licitū esset: per hoc excludens usum iniustum arg. 14 q 4. c quid dicam 23. q. 7. ca. 1. ff. de ꝯd. & demon. l. filius. & dixi dicto c. Ad cōditorem § licet.
s ¶ Non rerū oīum.] puta pecuniæ.
t ¶ Nulla rerum.] in quibus licet uel non licet habere fratribus ipsis.
u ¶ Prohibitis.] vt pecunia.
x ¶ Vt permissis.] in quibus censeretur vsus nō iustus, ex quo esset absque omni iure vtendi.
y ¶ Intelligi debeat] sed qualiter hoc, uide quod dixi dicto c. Ad conditorem §. licet circa fin. in glo. si quæras quare hoc.
z ¶ Subiunxerit.] & hic etiam vides quod ibidem post dictam glo. dixi.
a ¶ Rursus.] 7. pars:
b ¶ Impugnatores. §.] scilicet dictarum constitutionum, Ad cōditorē. & cum inter nōnullos.
c ¶ Publice.] in hoc deterius committebant quàm si occulte assererent, ꝓpter maioris mali exēpli perniciem 11 q. 3. præcipue, & argu. extra de excess. præl. quàm sit. & quia rationibus & au-

Publica delicta sunt occultis grauiora.

auctoritatib. defendere se nitunt. 32. q. 4. c. nemo. vbi dr quòd tolerabilior est culpa si lateat, quã si culpæ vsurpetur auctoritas: & ibidem hoc notatur.

a ¶ Dictam paupertatem] scilicet arctissimam.

b ¶ Fratrum] scilicet Minorum.

c ¶ Damnauerunt.] non sine periculo asseruntur: falso tamen dicti summi Põtifices hoc damnasse. si enim verum esset, pro damnato debet haberi qđ ipsi dãnassent. 11. dist. c. hoc vestræ, & c. seq. C. de sum. tri. l. 1. cum simi.

d ¶ Inhibentes.] tali Ihibitioni, si facta fuisset, obtẽperari debuisset. 4. dist. denique. 11. q. 3 qui resistit. extra de maio. & obe. si qs. ff. de reg. iur. l non uidetur dolo. §. qui iussu.

e ¶ Præmissa.] scilicet dictam paupertatem & vitam fratrum non esse Euangelicam & Apostolicam.

f ¶ Adstruere] idest, affirmare. simile extra de causa pos. cũ Ecclesia. §. nos igitur.

g ¶ Defensare.] si per dictos summos Pontifices prẽmissa fuissent damnata, & inhibita, extunc ipsa defendentes damnabiliores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum.

h ¶ Ecclesiæ Romanæ rebellis.] cuius pœna magna est, ut colligitur 1. q. 3. qui resistit. extra qui fi. sint legi. per uenerabilem. & cap pen. & dicetur latius inf. eo. ca in fine.

i ¶ Hæreticus haberetur.] hic uidere potes quod dixi in c. cum inter nonnullos

k ¶ Ad qđ dicimus] hic incipit impugnare constitutionẽ p impugnatores assertam.

l ¶ Assertionem huiusmodi falsam esse.] vnde sic allegantes uiderentur falsi criminis se reos fecisse: vt dixi s. in §. qđ autem subsequenter in gl. vnde falso.

m ¶ Continet quæ sequuntur.] ponit tenorẽ sententię, vt per eius recitationem aperiat assertionem prædictam fore falsam.

n ¶ Pertinaciter.] hic posses recitare quæ dixi in ca. cum inter nonnullos. in verbo, pertinaciter.

o ¶ hoc præsumsu mpserit.] scilicet prædicta, vel aliquod de præmissis pertinaciter asserere.

p ¶ Vt hæreticus haberetur.] patet hic manifeste, qꝫ nõ oĩs cõtumax vel rebellis Ecclesiæ Romanæ hæreticus est censendus. Super hoc autem uide qꝫ legitur & not. 19. dist. c. nulli fas. & 35. q. 5. violatores & p Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6.

q ¶ Sententię.] licet autem præmissa asserens vel aliquod prẽmissorum secundũ seriẽ sententiæ cõtumax dicatur & rebellis: hoc de illo forte habet intelligi, qui dictã paupertatem & vitam fratrum in nihilũ fore Euangelicam & Apostolicam diceret: non autem qui diceret eam in omnibus nõ esse talẽ: cũ nec in omnibus talis fuerit, vt s. in § quod autem subsequenter. ver. ad huc licet declaratio.

bellum & dicta magistrorum asserentium dictam [a] paupertatem & vitam dictorum fratrũ [b] non esse Euangelicam & Apostolicam, summi Põtifices damnauerunt [c], districtus per Apostolicas litteras inhibentes [d], ne quisquam præmissa [e] vel aliquid præmissorum contumaciter adstruere [f], seu quomodolibet præsumeret defensare [g]: statuentes, quod præsumens contrarium tamquam contumax Ecclesię Romanæ rebellis [h] ac vt hæreticus [i] haberetur. Ad quod [k] dicimus assertionem [l] huiusmodi falsam esse: non enim continetur in sententia supradicta, quod contra faciens vt hæreticus haberetur: quæ quidem quo ad hoc continet [m] quæ sequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne quisquam præmissa vel aliquod præmissorum pertinaciter [n] asserere, vel quomodolibet defensare præsumat: quicunque vero hoc [o] præsumpserit, tamquã contumax & Ecclesiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adiectum, quòd vt p hæreticus † haberetur vt patet in serie sententię [q] condemnationis prædictę.

¶ Rursus [r] asseruisse dicuntur publice [s] huiusmodi assertores, quòd abdicatio [t] iuris in cuiuscunque [u] rei proprietate & in vsu eius est [x] sancta & meritoria propter Deum, & à Christo in seipso seruata [y], Apostolis imposita, & ab ipsis sub voto assumpta: nec propter hoc vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & Apostolis conuincitur esse non [z] iustus, sed tanto iustior atque perfectior & Deo [a] acceptior, & mundo exemplarior, quanto plenius renunciatum fuerit omni iuri, per quod potest sic vtens pro vsu huiusmodi quomodolibet contendere, vel in iudicio litigare. Quæ quidem assertio continet multa [b] falsa: cum neque Christum expropriationẽ [c] prædictã omnis iuris in cuiuscumque rei proprietate & in eius vsu in se seruasse, nec eã imposuisse Apostolis, neq; sub voto ab ipsis fuisse receptã Euãgelica seu Apostolica doceat [d]

r ¶ Rursus asseruisse.] Octaua pars.

s ¶ Publice.] hic dicere potes quod not. supra proxi. §. in simili verbo, publice.

t ¶ Abdicatio iuris.] hoc verbum, iuris, secundum intentionẽ istorum assertorum habet exponi etiam personalis vel personæ cohærentis.

u ¶ Cuiuscunq; rei.] etiam vsu consumptibilis secũdũ istos, cum dicat, cuiuscunque.

x ¶ Est sancta.] pro talibus assertoribus facit constitutio Nicolai tertij, Exijt. §. porro. Sed illa non sic debet intelligi, vt patet in decreta. Ad cõditorem. & j. dicetur.

y ¶ Seruata.] hoc de Christo & Apostolis ex sensu proprio, absq; auctoritate aliqua sacræ scripturæ moti sunt ad dicendum, vt infra sequitur.

z ¶ Esse non iustus.] & hoc etiam male dicebant, vt infra patebit.

a ¶ Deo acceptior.] prout talibus assertoribus visum est: sed desipiunt, vt infra colligitur.

b ¶ Multa falsa] propter quę in cæteris nihil vel saltem minus auctoritatis remanere videtur. arg 16. dis canones. 3. q 9 c. pura. de consec. dist. 3. non liceat 9. distin. c. si ad scripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiusdem. & de hoc not. C. de transa. l. si ex falsis. & plenius per Host extra de fide instru. ex litteris. & per Inno. de hæret. fraternitatis.

c ¶ Expropriationem] idest, abdicationem.

d ¶ Doceat historia.] vnde erubescere debent tales loquentes sup hoc absq; scripturæ auctoritate. in corpore auth. de triẽ. & semis §. cõsideremus. coll. 3. vñ si illi

† Not. tex. tũ bene & quis dicatur hęreticus, vide gl. cle. 1. de vsu. c. hæreticus 24. q. 3. & lo. de Tur recre. li. 4. par 1. c. 1. Font.

Ecclesiæ Romanę rebellis non semper est hæreticus.

illi in dicendo hoc afferant reperiri in scriptura sacra, non procul erunt à pœna criminis falsi, vt dixi supra in glo. vnde falso.
a ¶ Manifestat.] super hoc vide quod notaui in c. cum inter nonnullos in glo. scripturæ sacræ.
b ¶ Iuris prædicti.] scilicet personalis etiam, vel personæ cohærentis.
c ¶ Sustentationem.] quam à se nulla professio potest excludere, vt in cap. Exijt. §. porro. ver. ne autem.
d ¶ Impossibilitatem includit.] quæ tolerabilis non est in iure. argu. ff. de actio. & oblig. non solum. in fi. insti. de inuti. stip. circa prin. 4. dist. cap. erit autem lex.
e ¶ Et errorem.] ex hoc tale dictum: damnabile est de iure. arg. C. de castren. pec. mili. l. errat. lib. 12. C. de diuersis rescrip. l. falso. de pact. l. si pacto. de iudi. c. 1.
f ¶ Impossibile enim est.] scilicet de iure, cuius impossibilitas & naturæ æquiparari consueuerunt. ff. de condit. instit. l. conditiones, & l. filius. quę sententię sine appellatione rescinduntur. l. vlt. & ibi not. & arg. extra de iureiuran. c. contingit. lib. 6. 22. q. 4 inter cætera.
g ¶ Necessario conuincitur.) qualiter hæc per iura probetur euidenter, vide quod dixi in ca. cum inter nonnullos in glo. sed vnde.
h ¶ Item est absurdum.] collige per hoc bonum fore modum argumentandi per reductionem absurditatum. argum extra, de except. cum inter. & de præbend. dudum. §. nos igitur. lib. 6. ff. so luto matrimo. l. diuortio.
i ¶ Et Deo acceptior.] istud enim nullo modo potest esse: omnis enim vsus siue iure vtendi subsistēs iniustus & iniuriosus est, vt probaui pleneìn cap. cum inter in glo. sed vnde. quare de tali iniusto vsu nihil Deo acceptum offerri potest. 14. q. 5. cap. 1. & in multis cap. seq. 1. q. 1. non est putanda. extra de deci. ex transmissa. & arg ff. pro soc. l. cum duobus. §. socium vniuersa. aliàs est in l. si fratres.
K ¶ Actum iniustum.] qualis est quicunque sine iure vtendi existens, vt prædixi.

Impossibilitas non est tolerabilis in iure.

Impossibilitas iuris & naturæ æquiparātur.

historia: sed contrarium euidentius manifestat [a]. Quod autem in prædicta assertione adijcitur, quòd per abdicationem iuris [b] prædicti, videlicet proprietatis, is vsus facti ad sustentationem [c] naturæ in Christo & Apostolis non conuincitur esse non iustus, sed tanto iustior, & cætera: impossibilitatem [d] includit & errorem [e] dictum huiusmodi euidenter. Impossibile [f] enim est actum humanum extrinsecum esse iustum, si exercens actum ipsum nullum ius habeat illud exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario [g] conuincitur talis vsus. Item [h] est absurdum & erroneum, quòd actus alicuius non habentis ius actum huiusmodi faciendi sit iustior & Deo [i] acceptior, quàm habentis, cum concludat actum [k] iniustum iustiorem & Deo acceptiorem existere, quàm [l] sit iustus. ¶ Ex [m] præmissis autem inferre nituntur [n], (vt fertur) quod prædictorum summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi & Apostolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula, (prout superius expresserunt [o]) per nos non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prædecessores nostros diffiniuisse talia, vt superius est probatum [p]. & adhuc sic loquentes dum [q] per talia constitutiones [r] nostras impugnare satagūt, constitutiones illas [s] quibus se adiuuant ostendunt (si eorum falsæ assertiones veræ [t] existerent) fore inualidas, erroneas, & infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem [u] Nicolai quarti prædecessoris nostri, in qua se fundant, præcipue aliquid [x] statuere commune, nec sibi [y] licuit contra [z] statuta Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorum statuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipsum [a] fecisse [b] (secundum eorum assertionem) noscitur [c] euidenter. Cum enim illi [d] declarauerunt, quòd ordo Minorum habet vsum earum rerum, quas licet [e] eis habere, quod [f] ad vsum iuris est referendum necessario, superius est probatum [g], ipse [h] verò secundum [i] ipsos statuit, quod

l ¶ Quàm sit iustus.] hoc autem nullatenus dici nec esse potest: omnis enim actus iniusti Deus aspernator est: & ideo Cain munera non respexit. 14. q. 5. cap. scriptum est. alias sequeretur, quòd quis male faciēdo, vel peruerse viuendo, suam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. inficiando. §. infans. & melioris esset conditionis stultus dēt esse quàm peritus, contra. l. Seruius. ff. quod vi aut clam. extra de prębend. eum qui. petitus. lib. 6.
m ¶ Ex præmissis.] Nona pars.
n ¶ Nituntur.] scilicet dicti doctores.
o ¶ Expresserunt.] vt supra in par. 2. & sequentibus duabus colligitur.
p ¶ Est probatum.] supra in §. quod autē subsequentes.
q ¶ Dum per talia.] scilicet quæ dicunt, definita per nostros antecessores, & per nos immutari non potuisse.
r ¶ Constitutiones nostras.] scilicet, Ad conditorem, & Cum inter nonnullos.
s ¶ Illas.] Honorij tertij, scilicet, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai tertij, vt supra in parte secunda.
t ¶ Veræ existerent.] scilicet quod definita per alios nobis non licuisset mutare.
v ¶ Constitutionem.] scilicet, Exijt qui seminat.
x ¶ Aliquid statuere.] prout illi asserunt.
y ¶ Nec sibi.] scilicet Nicolao.
z ¶ Contra statuta.] de quibus vidisti supra in §. quod autem subsequenter.
a ¶ Ipsum.] scilicet Nicolaum.
b ¶ Fecisse.] scilicet aliqua statuendo, vel declarando cōtra statuta prędecessorum.
c ¶ Noscitur euidenter.] dicto capi. Exijt. §. porro. & recitatur supra in §. adhuc licet.
d ¶ Illi.] scilicet Gregorius, Innocentius, & Alexander.
e ¶ Licet.] id est, licitum est.
f ¶ Quod.] scilicet res ad vsum.
g ¶ Est Probatum.] sup. in §. quod autem dicitur.
h ¶ Ipse vero.] scilicet Nicolaus.
i ¶ Secundum ipsos.] scilicet detractores.

Stultus n̄ debet esse melioris conditionis quam petitus.

a ¶ Vsum facti.] qui de se non est possibilis absq; iure, vt in cap. ad conditorem, & supra in §. quod autem dicitur.
b ¶ Statuit.] scilicet Nicolaus iii. secundum eos.
c ¶ Duntaxat.] hoc verbum relatum ad præcedentia, inducit sensum, quod sua ordinatio & declaratio, non autem prædecessorum, sit à fratribus obseruanda.

gaudeat potestate successor, quanta gauisus extit antecessor: nec habeat imperium par in parē. extra de elec. innotuit. & d. cap. Exijt. §. cæterum sanctum. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum.
s [Pater.] id est, apparer.

nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum [a] facti: & insuper ordinauit, decreuit, & statuit [b] huiusmodi constitutionem, ordinationem, & declarationem suam duntaxat [c] à fratribus ipsis præcise & inuiolubiliter perpetuis temporibus obseruandam: constat non solum quod contra declarationes prædecessorum prædictorum ordinauerit [d]: sed [e] ipsum illas [f], quantum ad ea quæ sua declaratio continet [g], etiam reuocasse [h]. Ipse [i] quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit [k], ad sedis Apostolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea quæ ipse declarauerat [l], pertinere, sic dicens: siquid in prædictis [m] ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis Apostolicæ deducatur [n]: vt ex auctoritate Apostolica sua [o] in hoc manifestetur intentio, cui solum concessum est in [p] his statuta condere, & condita declarare [q]: cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores [r]. Adhuc patet [s] quod [t] asserunt esse falsum: licet enim Innocentius tertius prædictus in generali concilio interdixisset [u] nouas religiones institui: tamen sucessores ipsius (non obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines confirmasse, qui [x] etiam (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregorium nonum prædecessorem nostrum dissoluti certo modo in concilio generali [y]. Si igitur post interdictum generalis [z] concilij licuit summis Pontificibus [a] non confirmatos ordines confirmare, & [b] eorum successoribus sic confirmatos in totum dissoluere [c], non est mirum, si quod declarat circa regulas ordinum [d] solus [e] summus Pontifex vel ordinat, liceat eius successoribus declarare, seu alias immutare [f]. Patet autem quod neque Honorij confirmatio, neque Gregorij, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cum per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum [g], licet Innocentius iiij. celebrauit concilium generale, tamen in illo [h] nec auctoritate alicuius concilij facta fuit [i] ipsius declaratio

d ¶ Ordinauerit.] scilicet qꝙ fratres ius vtēdi non habeant, sed solum simplicem vsum facti.
e ¶ Sed ipsum.] scilicet Nicolaum.
f ¶ Illas.] scilicet declarationes prædecessorum.
g ¶ Continet.] scilicet sup abdicatione proprietatis & iure vtendi, & super simplici vsu facti.
h ¶ Reuocasse.] volendo suam constitutionem tantum fore per fratres obseruandam, vel reuocasse aliter, scilicet per suam constitutionem non alijs pręcedentibus contrariam. extra de cogna. spirit c. 1. & de consti. licet Romanus lib. 6.
i ¶ Ipse quoque prædecessor.] scilicet Nicolaus iiij.
K ¶ Subiunxit.] dicto c. Exijt qui. §. vlt.
l ¶ Declarauerat.] dicto c. Exijt.
m ¶ In prędictis.] scilicet sperse ordinatis.
n ¶ Deducatur.] simile 24. q. 1. rogamus.
o ¶ Sua.] scilicet sedis Apostolicæ.
p ¶ In his.] quæ facta Christi & Apostolorū, & p consequens fidei concernunt.
q ¶ Declarare.] ad solam ergo sedem Apostolicam spectat super fide, aliqua disponere, vel etiam declarare, vt hic, & 14. q. 1. ca. quotiens, & c. hæc est fides, & d. ca. Exijt. §. nos igitur. cle. 5. sicut & cæterę maiores causæ ad eam referuntur. ead. causa & q. cap. rogamus. extra de app. vt debitus in fi.
r ¶ Assertores] In hoc enim qꝙ dicunt, statuta prædecessorū per successores mutari nō posse, vel in dubiū reuocari, rubore confundi deberent: cum Nicolaus iiij in cuius cōstitutione principaliter se fundant, contrariū asserat: vnde ex suismet codicib. conuincuntur. arg. 37. dist. c. si quid veri potissime cū tanta

Statuta p̄decessorū per successores mutari possunt.

t ¶ Quod asserunt.] s. definita per prædecessores mutari vel in dubium reuocari non posse per successorem.
u ¶ Interdixisset.] extra de reli do. ne nimia.
x ¶ Qui etiam.] scilicet ordines per successores confirmati.
y ¶ In concilio generali.] extra de relig. do. c. religionum. lib. 6.
z ¶ Generalis concilij.) s. Innocentij iij.
a ¶ Summis Pontificibus.) successorib. Innocentij interdicentis.
b ¶ Et eorum.) scilicet confirmantium.
c ¶ Dissoluere.) ut d. c. religionum.
d ¶ Ordinum.) scilicet Minorum. & idem si aliorum.
e ¶ Solus.) quasi dicat sine concilio generali, vt probant sequētia. & argu. C. de leg. l. vlt. in fi.
f ¶ Immutare.) Argumentatur à minori si n. Papa immutat statuta generalis concilij, de quibus minus videbatur qꝙ posset, vt puta cum plena & magna maturitate disposita: multo fortius poterit immutare vel declarare statuta per solum prædecessorē sine concilio edita. extra de ele. cum in cunctis, cum ibi not. Vel potest dici qꝙ hic sumatur idem argumentū alio modo: si enim licuit successorib. confirmatos ordines per antecessores in toto dissoluere, quod est plus: multo fortius licet eis illorum regulā declarare, qđ est minus. ff. de reg. iur. l. nō debet cui. extra eo. tit. c. cui licet. lib. 6.
g ¶ Celebratum.) & sic quilibet ex eis confirmationē p̄dictā solus fecit: & sic successori eorū licuit super regula declarationem facere, licet per eos confirmata: cum etiam liceret si per eos fuisset in generali concilio cōfirmata, vt supra.
h ¶ In illo.) scilicet generali concilio.
i ¶ Facta fuit) subaudi. sed per eum solum.

a ¶ Supra-

a ¶ Supradicta. de qua fit mentio sup. in parte 2.
b ¶ Declarauit.] falso igitur sua cōfirmatio super hoc allegatur, vt aliàs sup dixi.
c ¶ Generali concilio] Lugduni celebrato
d ¶ Approbatos.] extra de excel. præla. c nimis in. que. & c. nimis praua.
e ¶ Sic dicens] extra de reli. do cap religionum diuersitatem §. fane, lib. 6.
f ¶ Præterea.] decima pars.
g ¶ Vbi legunt.] Si enim non legunt: qa nec legere possunt, vt sequitur, oportet eos sequi quod Ecclesia Romana custodit, ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionis videantur amittere. 11. distinct cap. quis ne sciat.
h ¶ Assertiones huiusmodi.] scilicet definita per clauem scientiæ in fide & moribus per Romanos Pontifices, non posse per successores reuocari, vt sup in parte. 2.
i ¶ Ad fidem.] id est, fidei articulos.
k ¶ Vel omnes.] scilicet reformādos, vel reformatos conseruandos.
l ¶ Vsum facti.] absq; omni iure vtendi, secundum eos.
m ¶ Cū de hoc.] scilicet simplici vsu facti.
n ¶ Articulus non sit aliquis.] scilicet principalis.
o ¶ Sub quo.] scilicet articulo.
p ¶ In symbolis.] symbolis dicit in plurali: quia vnum primo fuit factū per Apostolos, Credo in Deum. Aliud fuit factum in Nicæna synodo, Credo in vnū Deū. Aliud per Athanasium, Quicunque vult. Et quare dicitur symbolū, vide qđ not. 15. dist. c canones.

[margin: Vide ... primo ... 24. q. 1. ...]

supradicta [a]. Nicolaus autem iiij. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit [b]. Gregorius autem nonus prædictus nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: sed in generali [c] concilio, vbi cassati fuerunt nonnulli Mendicantium ordines, dictorum fratrum Minorum & Prædicatorum ordines non cassauit, sed asseruit approbatos [d], sic dicens [e]: ad eos, quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionem extendi.

¶ Præterea [f] dicant nobis vbi [g] legunt assertiones [h] huiusmodi, quòd ad [i] fidem vel [k] mores pertineat, Christum & Apostolos non habuisse in his quæ habuerunt, nisi simplicem vsum [l] facti? profecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc [m] articulus non [n] sit aliquis, nec sub [o] quo valeat comprehendi, vt patet in [p] symbolis, in quibus articuli, fidei continentur: nec etiam reducte: ne † quasi [q] hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia [r]: & per consequens [s] articuli fidei, qui habent per scripturam sacrā probari, redduntur dubij & incerti: hoc [t] enim in scriptura sacra non poterit, sed contrarium [u] reperiri. De fratribus autem Minoribus prædictis [x] constat [y], quòd de ipsorum paupertate & simplici vsu [z] facti, seu de dominio eorum, quæ [a] ipsis offeruntur, quòd summus Pontifex illud sibi & Romanæ Ecclesiæ reseruauerit [b] vel potuerit reseruare, nec quòd illud reseruatum [c] successori abijcere [d] non liceat, si hoc expedire [e] viderit, seu quòd procuratores constitutos auctoritate summi Pontificis [f] pro negotijs ordinis prædicti successor reuocare non ualeat, in [g] prædictis symbolis, Euangelio [h], neque actibus Apostolorum & Epistolis mētio aliqua non [i] habetur. Vnde non

[margin: † al. nec.]

q ¶ Quasi hoc] scilicet quòd Christus & Apostoli in his quæ habuerunt, non habuerunt nisi simplicem vsum facti.
r ¶ Dubia.] per negationem, vt hic, & arg ff. de col bo. l. 1. §. sed cū prosint. quibus ad liberta proclamare nō licet. l. 3. per illā n. res dubia fieri dr, vt dictis iuribus. & C. de acqui pos. l nemo. de fi. instr. l plures, & hoc verum de negatione tali, quæ de se potest esse probabilis: per improbabilem enim negationem, puta quæ fieret contra aduersarium fundantem intentionem suam de iure communi, non dicitur effici res dubia, sic not Inno. extra de verb. sign ex parte.
s ¶ Per consequens.] sed vnde prouenit illa consequētia? Videas quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde sequitur.
t ¶ Hoc enim.] s. quòd Christus & Apostoli in his quę habuerunt, simplicet vsum facti habuerunt.
u ¶ Contrariū reperiri.] sed vbi? Vide quod dixi in c. cū inter nonnullos. in gl. scripturæ sacræ.
x ¶ Prædictis.] supra in hac decret.
y ¶ Constat.] hic sume litteram, quæ est inf. & cōstrue, mentio aliqua non habetur in prædictis symbolis, Euangelio, actib. Apostolorū, & Epistolis de ipsorum paupertate, &c
z ¶ Vsu facti.] quem solum absque omni iure vtendi prædicti asserunt se habere.
a ¶ Quæ ipsis offeruntur.] per talem oblationem acquireretur ipsis fratribus dominiū eorum, quæ offeruntur, si ipsi proprietatis forent capaces, vt dixi in c. cum inter nonnullos, in glo. scripturæ sacræ.
b ¶ Reseruauerit] dicto cap Exijt. §. ad hæc cum fratres.
c ¶ Reseruatum.] scilicet Romanæ Ecclesiæ ex dispositione dicti c. p ministerium ipsorū fratrū, sicut per ministeriū filij patri acquiritur, per seruū domino, per monachum monasterio, vt dicto § ad hæc.

[margin: Monach' monasterio acquirit.]

d ¶ Abijcere.] i. abdicare seu repellere.
e ¶ Expedire viderit.] ex causa, & quæ illa esse possit, colligitur ex decre. Ad conditorem §. quamquam, & §. rursus nedum.
f ¶ Summi Pontificis.] vt contingit de Martino Papa iiij. dicto § rursus.
g ¶ In prædictis symbolis.] Credo in Deū. Credo in vnum Deū, & Quicunque vult, vt sup proxi. dixi.
h ¶ Euangelio.] scilicet aliquo.
i ¶ Non habetur] relinquitur ergo dispositioni iuris. arg in li. feu. de feud. cogni c 1. in fi. ff quibus ex cau. ma l. necnon. §. qđ eis, ius aūt est vt successor statuta p prædecessorē, maxime ex cā, valeat reuocare, vt s. circa prin. decre. in gl. sed quia fronte, potissime cum pdecessori nō licuerit in talib. successoribus legē aliquā imponere pari post eū vel potius eadē ptāte functuris. extra de ele. innotuit, & dicto c. Exijt, §. ceterū. cū & scriptū sit sniam Romanæ sedis posse in melius cōmutari. 35. q. 9 c. sententiam, & c graue extra de re iudic. olim. in corpore auth. de nup §. 1. 1. coll. 4.

[margin: Sententia Papæ in meli' mutari pōt.]

a ¶ Ex prædi.

possunt ex prædictis [a] cõcludere nisi falsò, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia [b] valeat successor aliud ordinare [c]: quod [d] Nicolaus præfatus expresse in sua declaratione inseruit [e], vt superius plenius còntinetur [f].

¶ Nos itaque [g] ne fabricatores mendaciorum [h] huiusmodi ac etiam assertores [i], de tam pestifera [k], erronea [l] & damnata [m] doctrina, confutatione [n] ac confusione vtique omni digna gloriari [o] valeant, & alios trahere in errorem, [p] cum ausu arreptando ac petulantia [q] improba ausi [r] defendere publice fuerint damnatam per constitutionem prędictam [s] hæresim, ac etiã probare, videlicet [t] quòd Christu & eius Apostoli in ijs quæ habuisse leguntur, tãtũ habuerint absque iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur [u] vsum Christi fuisse non iustum, quod profectò blasphemiam continet, & catholicæ fidei inimicum [x], cum hoc de pertinaci [y] animositate ac erronea [z] non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia [a] publicè præsumpserunt, ipsos quoque qui eos docuerunt [b] in talibus, & vt præmissa facerent, in damnatam [c] incidisse hæresim, ac vt hæreticos [d] euitandos [e] fore de fratrum [f] nostrorum consilio declaramus. [g] Si quis autem damnatas per constitutionem, Cum inter, prædictam, hæreses [h] vel ipsarum alteram deinceps [i] scienter [k] verbo [l] vel scripto defendere, vel approbare præsumpserit, de fratrum eorundem consilio decer-

a ¶ Ex prædictis.] q̃ colligũtur ex. §. ad impugnãdas.
b ¶ Circa talia.] scilicet regulam fratrum Minorum concernentia.
c ¶ Aliud ordinare.] cum etiam posset eorũ Minorũ ordinem tollere, vt dixi in c. quorundã. in glo. ꝓprie.
d ¶ Quod.] scilicet vt successor cõtra statuta possit ordinare.
e ¶ Inseruit.] dicto c. Exijt §. vltimo.
f ¶ Continetur.] s̃. in §. ex præmissis. ver. ipse quoque.
g ¶ Nos itaque.] Vndecima pars
h ¶ Mendaciorum.] huiusmodi quæ recitantur supra. in parte 2.
i ¶ Assertores.] & ꝑ consequens suæ animæ occisores, testante sacra scriptura, homo qui mentitur, occidit animam.
K ¶ Pestifera.] idest pestem inducenti.
l ¶ Erronea.] & sic per consequens vitanda. 12. dist. c. nolite errare. C. de castrẽ. pecu. militum. l. errat. lib. 12.
m ¶ Damnata doctrina.] vt puta quem in errorem potestatis clauium impellens, & sic per consequens abominanda. arg C de hære. l. damnato. extra de sum. tri. damnamus.
n ¶ Confutatione.] idest refutatione seu abominatione.

Gloriari in peccato est detestabile.

o ¶ Gloriari valeãt.] in hoc enim est detestabile: iuxta verbũ psalmographi. Quid gloriaris in malitia, &c. & iuxta verbum prophetæ Hieremiæ, Non glorietur diues, &c. Hiere. 2. nam & hoc graue crimen maxime in personis ecclesiasticis reputatur. extra de excess. prela. quàm sit graue. cum per hoc suum delictum publicent, & per hoc grauius peccent, ff. vi bo. rapt. l 2. §. si re deposita. & aliàs s̃. dixi in glos. ex hoc magis.
p ¶ In errorem.] istud multum vitandum est. 28. q. 1. cap. sæpe malorum. & de hoc dixi in cap. dierum. circa principium.
q ¶ Petulantia.] idest temeritate vel pertinacia. simile verbum ff. de re mil. l. omne delictum. § qui manus C. si quis imperatori maledixerit. l. vni.
r ¶ Ausi defendere.] per hoc deteriores cęteris forẽt censendi. 24. q. vlt. qui aliorũ. 11. q. 3. qui consentit. no. extra de offi. deleg. c. 1.
s ¶ Prędictam.] scilicet, cum inter nonnullos.
t ¶ Videlicet.] specificat hæresim damnatam.
u ¶ Sequeretur.] Vnde autem proueniat hæc consequentia, vide quod not. in cap. cum inter nonnullos in glos. sed vnde.
x ¶ Inimicum.] hic dicas vt dixi in dicto c. cum inter. super verbo simili, inimicum.
y ¶ Pertinaci.] potes su ꝑ hoc videre quæ not. dicto. c. cum inter. in verbo, pertinaciter.
z ¶ Erronea.] scilicet in fide.
a ¶ Talia publice præsumpserunt.] supple asserere, si non habes in textu.
b ¶ Docuerunt.] docentes ergo & facientes pœna eadem puniuntur, culpa enim similis est prohibita discere & docere. C. de mathema. l culpa.
c ¶ In damnatam.] scilicet per dictã decretalem, cum inter.
d ¶ Vt hæreticos.] vt, pro tamquã expone.
e ¶ Euitandos.] igitur vitandi sunt hæretici: vt nec ĩ domo vel terra foueantur, nec negotiatio cum eis exerceatur. extra de hæret. cap. sicut. & eis dicendum est, nõ nouimus vos. 93. dist. diaconi.
f ¶ De fratrum.] super ista clausula dic vt dixi in c. Execrabilis. §. nos, in glo. collige hic, & sequenti.
g ¶ Declaramus.] nõ inducitur ergo hic iuris noui editio, sed antiqui declaratio, & super hoc vide quod dixi in cap. cum inter. in verbo, declaramus, & in gloss. vlt. eiusdem capituli.
h ¶ Hæreses.] scilicet Christũ, eiusque Apostolos nõ habuisse aliqua in speciali, vel in communi, & quod in ijs, quæ habuisse leguntur, ius non habuerunt.
i ¶ Deinceps.] videas hoc quod dixi in ca. cum inter. not. in verbo simili, deinceps, vnde per hoc verbum videretur quod ante hanc decret. præmissa defendere vel approbare non esset hæreticum: dicas tamen contrarium ex quo fuit publicata decr. cum inter. cum extunc alia tamquam hæretica ibidem sint damnata, vt ibi dixi, & hoc verbum, deinceps, habet effectum suum quoad vitationem de talibus tamquam de vere hæreticis faciendam.
K ¶ Scienter.] i. certa scientia vel proposito: secus autem cã disputationis ad maiorem veritatis indaginẽ. arg. c. quia nonnunquã. §. nos vel secus si non ex certa scientia, sed forte mente alienata talia fierent: tũc .n. non imputaretur facienti, cum satis ipsa mentis alienatione puniatur. arg. ff de of. præsi l. diuus, ad leg. Cor de sica. l. in factum, cum multis similibus, vel secus si talia defenderentur vel approbarentur ignorãter forte per talem qui aliqua in scriptis redacta ignoraret esse talia. arg. ff de lega. 2 l. Titia. §. Lucia. C. plus valere quod agitur. l. vlt. de donat. l. nec ignorans.
l ¶ Verbo vel scripto.] Aequiparantur ergo ista duo, verbo aliquid proferri vel scripto, vt alias 65 dist. c. 2. extra de ele. vbi maius. §. nulli. lib. 6. Vñ facit argumẽtũ, ꝙ sicut est excõicatus participans scienter excom-
municato

Excōmunicatus est scribens ad excōmunicatum.

municato cum eo loquendo, sic sibi litterā mittēdo. ita sentit Gar. arg. extra de sent. excomm. c. cōstitutionem. lib. 6.

a ¶ Insano.] idest, non sano, sed potius vesano.

b ¶ Nisi sunt.] idest conati sunt.

c ¶ Inhibemus.] vt aliàs sępe dixi post talem inhibitionem contrafaciens peccaret mortaliter. 4. dist. denique. & pœna dignum se redderet. extra de constitu. c. cognoscentes. cum similibus.

d ¶ Per ipsam.] scilicet constitutionem Ad conditorem.

e ¶ Scienter approbet.] hic repete quæ supra dixi proxime in gloss. 1. ex certa scientia.

f ¶ Aliquid.] ex hoc videtur, quòd in vno defendens vel approbans contra dictam constitutionem, pęnam contumacis & rebellis pati debeat.

Cōtumax qualiter puniri debet.

g ¶ Contumax.] in contemnendo statuta Ecclesiæ, vt pote, vel inobedientiæ notam & transgressionis incurrens infamē se reddit extra de elect. dudū 2 circa prin. de maior. & obed illud 6. q. 1. infames. & peccatū mortale committit, cum ex hoc possit excōmunicari. extra de maio & obed. si quis. 11. q. 3 si autē nobis. & c. seq. & deponi etiā meretur ex trāsgressione statuti præceptum vel prohibitionem continentis. 4. dist. denique. & argu. ff. de re milit. l. 3. § in bello.

h ¶ Rebellis.] ex tali rebellione inobtemperans non credens Papam sic constituere potuisse, vt statuit, hæreticus iudicaretur. 19. dist. nulli fas. & ibi not. & per Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. Sanctiones enim sedis Apostolicę accipiēdę sunt tamquam ipsius diuina voce Petri firmatæ. 19 dist. c. sit omnis. licet in corpore canonum non sint redactæ. ead. dist. si Romanorum. nam potestates sæculi suas constitutiones ecclesiasticis debent subijcere, non præferre. 10. dist. cap. certum. 63. dist. ca. si Imperator. cum lex Christi sacerdotali quoscumque subiecerit potestati. 10 distin. c. suscipitis. quare cum per rebellionem mensura cælestis dispensationis exceditur, iri dicitur in contumeliam disponentis, dicto c. certum est. in fi.

i ¶ Nulli ergo.] sub hac clausula, dic vt plene dixi in c. Execrabilis.

nimus, vt tamquam hæreticus ob omnibus euidenter habeatur. Ad huc quòd constitutionem nostram, Ad conditorem canonum. supradictam insano [a] ausu impugnare nisi [b] sunt (sicut fertur) districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus [c], ne quisquam contra diffinita, ordinata seu facta per [d] ipsam verbo vel scripto scienter [e] approbet aliquid [f], vel 10 defendat. Si quis vero contra præsumpserit tamquam contumax [g] & rebellis [h] Romanæ Ecclesiæ ab omnibus habeatur. Nulli [i] ergo, &c. Data Auinioñ. quarto idus Nouembris Pontificatus 20 nostri, anno nono.

30 [Zenzelinus se submittit Ecclesiæ Romanæ.]

¶In notatis per me super materia huius cōstitutionis & aliarum sibi similium, & in omnibus alijs, vbicunque me dictis vel scriptis, submitto me correctioni sanctæ Romanæ Ecclesiæ, si qualitercunque me errasse contigerit in eisdem

Finis Extrauagantium Ioannis xxij. vnà cum eleganti apparatu Domini Zenzelini de Cassanis, vtriusque iuris professoris.

APOSTILLAE AD EXTRAVAGANTES IOANNIS XXII.

Diuini ac humani iurisconsulti & sacri Palatij causarum Auditoris dominii Ioannis Francisci de Pauinis apostillæ ad suprascriptas Extrauagantes, quas idem dominus cum glossis Gulielmi de monte Lauduno in suo tractatu, quem De visitatione intitulauit, inseruit: hic vero eius industria cum glossis Zenzelini fuere descriptæ.

AD onus.] Electi sede vacante, vbicunque moram traxerint, sibi non præiudicant.

Secunda.

¶ Suscepti.] Diuisio fructuum inter habentes annalia, & beneficiatos. hanc allegat Ioan. And. in Mercu. nemo potest. ad fin. de reg. iur. lib. 6. eandem allegat glos. in cle. cum ei quem. in ver. nota erit. de conces. præben. adde consiliũ Calder. in tit. de sent. excom. quod incipit, collector Papalis. Itẽ consiliũ eiusdẽ 11. in tit. de priuileg. quod incipit, hẽt ordo sanctæ Claræ. adde decisionem in antiquis, q̃ incipit. Vrbanus. hanc ẽt decretalẽ allegat gl. in cle. 2. de deci. & decisio Rotæ. in antiquis 87. q̃ incipit. item nota, ꝙ vbi alicui fit gratia, &c. & glo. in c. præsenti. de offi. ordi. lib. 6. in fi. super ver. superesse. & ibi Ioan. And. in nouella. & idem in addi. ad Spec. in tit. de locato. §. nunc tractemus. & per hanc decret. Rota & curia Romana hodie interpretaẽ, & tenet, ꝙ gratia expectatiua ad summã 80 duca. extendat se ad beneficium veri valoris centũ ducatorũ, vbi beneficiũ non est taxatum, & in gratia dicitur, secundum taxationẽ decimæ: aliàs attenditur verus valor: iuxta ea q̃ habentur per Ioan. And in addi. Spec. in rubrica, de cõces. præben. 8. col. & per Petrum de Ancha. in cle. 1. de conces. præb. in penult. charta. & Oldra. in cõsilio 232. & decisio in antiquis, q̃ incipit, item nota ꝙ vbi alicui fit gratia. Et vendicat locũ ista decretalis in præstimonijs & præstimonialibus portionibus: quia sunt beneficia ecclesiastica & perpetua, vt concludit Old. in consilio 93. quod incipit, in ecclesia Calaguritana. & ibi pulchre declarat istam constitutionẽ. & de his pstimonijs facit mentionem tex. in c. fi. de conces. pb. lib. 6. confert ad materiam huius textus consil. Petri de Anch. 329. quod incipit, circa istã perceptionẽ. & consilium 108. quod incipit, contra fratres, Item cõsilium Ludo. 493. An autem per istam constitutionem reuocetur statutũ ecclesiæ disponens, ꝙ nouus canonicus nihil percipiet vsque ad quadrienniũ: vide Oldra. in consi. 171. quod incipit, supposita consuetudine iurata. & an legatus possit mutare taxam procurationis factæ cum clerico prouinciæ, & sic obseruare. Calderi. ꝙ sic in consilio 6. in tit. de offi. leg. & videnda est decisio in antiquis. 66 q̃ incipit, itẽ nota, ꝙ vbi bñficiũ est semel taxatũ. aliàs est sub tit. de pb cũ seq.

In textu ibi, [Sciuerint.] scire autem dicuntur ex quo ipsorum vacatio in loco vel ecclesia publice nota erat argu. in cle. cũ ei quẽ. in fi. de conces. pb. & ibi, [Subhastatione,] id est, præconizatione, quæ fit publice in loco publico, de qua not. Spec. in tit. de emp. & vend. §. nunc dicendum. ver. his quoque. & not. in l. licitatio. ff. de publi. & in l. 1. C. de fide instru. & iure hastæ fisca. lib. 10.

In §. [Si vero.] ibi, [Absoluatur.] quia iste textus dat formã absoluendi, vt scilicet prius præcedat satisfactio: si nõ seruet forma tradita, non valebit absolutio per not. in c. prouida. de elect. lib. 6. Nam non tribuit hic ordinario simpliciter potestatem absoluendi, sed sub certo modo & forma. Clausula sequens, q̃ tollit iura disponentia in contrarium præmis. per quod non obstat cap. venerabilibus. in contrarium allegatum, vt dicit hic Zenzelinus, hæc clausula ad omnia supradicta extenditur. Ioan. Fran.

Tertia.

¶ Ecclesiæ Romanæ.] Contra officiales dominium assumentes in patrimonio Ecclesiæ Romanæ.

Quarta.

¶ Execrabilis.] Hæc constitutio practicabilis est: & addit ad decre. de multa. de præben. in antiquis.

Quinta.

¶ Sedes Apostolica.] Diuisio diœcesum potestatẽ nõ tollit executoribus & iudicibus. Hanc constitutionẽ allegat decisio in antiquis. Ioan. de Imol. sub tit. de priuileg. q̃ incipit, Supposito, &c. reperitur ẽt in alijs decisionibus antiquis sub titu. de sepul. & vide Calde. consil. 8. sub tit. de priuileg. quod incipit, Cõciliũ est priuilegiũ. adde decisionem in antiquis, q̃ incipit Supposito de Antonianis. Et ad materiam huius decr. vide not. per Archid. 13 q. 1. in prin. vide in c. significauit. & c. Rodulphus. de rescrip. & debet in ordine scripturæ præcedere cõstitutionem, Execrabilis. vt patet ex earum datis. Ad præsentis extrauagantis declarationem idem Pontifex fecit vnam aliam extrauagantẽ declaratoriã, quã reperies hic glossatam p Zenzelinũ, q̃ incipit Ad Apostolatus nostri. per quã declarat suæ intentionis non fuisse, ꝙ per diuisionẽ episcopatuum & ecclesiarum, à quibus diuisiones erant factæ capitulis, archidiaconis, vel alijs personis vellet aliquatenus derogare, nisi quatenus p diuisionẽ hmõi litteris Apostolicis contineretur expresse: vnde vniuersis plãtis, & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis & ecclesiarum decisarum, & in cathedrales erectarũ, mandauit ne capitula, archidiaconatus, & alios personatus, vel dignitates, officia seu beneficia in pdictis primarijs ecclesiæ obtinentes quominus visitationes exerceant, procurationes recipiant, ac alia bona & iura archidiaconalia obtineant in pdictis decisis diœcesibus, sicut ante diuisionem huiusmodi obtinebant, nisi quantũ in diuisione huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediãt quoquomodo: quousq, per sedem Apostolicã aliud fuerit ordinatũ: aliàs cõminatur contrafacientibus animaduersionem condignam, &c. Et hæc sumpta est ex textu in auth. de admi. offic. in sacris appel. circa fin. coll. & in §. illud tamen sancimus coll. 3 pro diuersis administrationibus ab antiquo seruatis administrabũt officiales primæui sicut prius. Adde ad materiã quòd si episcopus Tholosanus deputatur conseruator alicui᷒ postea erecta ecclesia Tholosana in metropolitanã poterit exercere iurisdictionem conseruatoriæ. secũdũ Oldr. in consilio 222. quod incipit, bonę memoriæ. Et si erigatur prioratus in ecclesiam cathedralem, an tollanẽ priuilegia, q̃ ante erectionẽ habebat prioratus: vide

vide eundem Oldr.in cons 214. quod incipit, domino episcopo. Adde eundem in cõsilio quod incipit, si milite bonæ memoriæ. Adde decis. in antiq. 293. q. incipit, superposito ꝙ ex priuilegio Antonianorũ, in quo allegatur ista cõstõ in glo. in verbo, ordinationẽ: ibi, [Dic contra] imò consilium tenet Ioan. de Ligano, & Ioan. Fran. & Io. de Imola, & alij plures in ca. cum in illis, hic allegato: vbi vide Domi. licet aliàs Calixtus in publico consilio declarauit glossam istam, nos autem trãsimus cum opinione contraria tamquã communi. Ioan. Franc.

Sexta.

¶ Ad Apostolatus.] In beneficijs diuisis habet quis ea iura, quæ habebat in integris.

Septima.

¶ Si fratrum.] Imperio vacante nullus nomẽ vicarij imperatoris retineat, assumat, vel resumat.

Octaua.

¶ Antiquę.] Notabilis valde est ista, inhibens ne cõiugati assumant ordines sacros quorum susceptione nõ possunt matrimonium etiam nondum consummatũ dissoluere. Hanc allegat Ioan. And. in c. 1. de voto. lib. 6. in glo. super verbo, sacri ordinis.

Nona.

¶ Sancta Romana atque vniuersalis.] Cõtra Fraticellos. Adde extrauagantem eiusdem, quæ incipit, Gloriosam Ecclesiam, in qua singulatiter confundit omnes errores istorum Fraticellorum.

Decima.

¶ Copiosus.] Contra portantes infidelibus arma vetita, & alijs prohibita.

Vndecima.

¶ Quia in futurorum.] Hæc extrauagans loquitur de duellis, & torneamentis: hanc allegat Henricus Boic. in c. canonum statuta. ad fin. propter glo. Zenze. super ver. torneamenta. Adde Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de rescrip. puta §. item ratione. ver. item quod obtentum est ab Imperatore nondum coronato. & in c. 1. de cleri. peregrinis.

Duodecima.

¶ Prodiens quasi ex adipe.] Contra cudentes falsam monetam. Adde extrauagantem eiusdem, quæ incipit, spondent, quas non habent. contra alchimistas, & consi. Oldrad. quod incipit, & consilium Bal. in vsib. feu. in tit. quæ sint regaliæ. Adde deci. in antiquis, quæ incipit, casus talis est.

Decimatertia.

¶ Ad nostri Apostolatus.] Circa bannitos Campaniæ Maritinæ.

Decimaquarta.

¶ Dierum crescente.] Contra homines Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidebant. hanc allegant Henricus Boic. in c. canonum statuta de consti. propter gl. Zenzelini. in ver. mundanis.

Decimaquinta.

¶ Cum ad sacrosanctæ] Super taxis hanc extrauagãtẽ allegat Io. And. in c. statutum. §. notarium, de rescrip. li. 6. in nouell. & in addi. Spec. in fi. procemij ad intellectum algorismi. Adde extrauagantem Martini, quæ incipit, in Apostolicæ dignitatis specula. in qua ponũtur omnes taxæ officialium curiæ Romanæ. Similiter vide extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, rõ iuris exigit. § cæterum, in qua taxam facit eorum, quæ possunt recipere notarij Rotæ, & Cardinaliũ, & auditorũ cameræ, & Merastalli † Romanę curiæ, & aliorũ quorumcumque audientium causas in Romana curia auctoritate Apostolica. Adde extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, decens & necessarium, in §. in salarijs. Datũ Auinioni vj. Calend. Nouembris, pontificatus sui, anno vj. in qua taxauit salaria aduocatorũ, & procuratorum Romanæ curiæ, quæ omnia confirmauit Gregorius ix. in sua extrauaganti, quæ incipit, in Apostolicæ quamuis à felicis, & Martinus v. in dicta extrauagãti, quę incipit, in Apostolicæ, & in alia, quę incipit, Romani Pontificis prouidentia

† Merastalli. aliàs marescalli.

Decimasexta

¶ Quorundam.] An fratres Minores indumenta vilia culta & stricta pro arbitrio ferre possint.

Decimaseptima.

¶ Quia nonnunquam.] Suspenditur excommunicatio, quam incurrebant glossantes decretalem, Exijt q seminat. de verb. sign. lib. 6.

Decimaoctaua.

¶ Ad conditorem.] Refutat Papa dominium rerũ fratribus Minoribus obuenientium.

Decimanona.

¶ Cum inter nonnullos.] Contra errorem Bohemorum, qui dicebant Christum & eius discipulos nihil habuisse proprium, &c.

Vigesima.

¶ Quia quorundã mentes] Contra detractores extrauagantium, Ad cõditorem, &, Cum inter nonnullos, hanc constõnem allegat Io. And. in c. 1. de summa tri. super ver. claue, ad declarationem potestatis clauiũ & Bal. in authent. ingressi. C. de sacrosan. eccl. in 6. colla & idem Io. And. in c. cum satis, de offic. archid. ad declarandum quid importet cura animarum.

Finis Apostillarum Domini Francisci de Pauinis, in quibus breuiusculo sermone effectum cuiuslibet Extrauagantis habes secundum ordinem quo situatæ sunt, aliaque multa notatu dignissima, quæ se cunctis luculenter offerunt.

Hieronymi Clarii Brixiani iuris vtriusque doctoris Protonotarii, & Comitis Apostolici in Extrauagantes Decretales breue præludium.

CVM Omnes Magistratus, præsertim Ecclesiastici decidendas causas & cæteri Iurisperiti, q. bus interpretandi consulendique tribuitur facultas, responsa sua, iuxta constitutiones Romanorum Pontificum, non solum quæ in corpore iuris clausæ reperiuntur, verumetiam secundum Extrauagātiū, dispositionem sint prolaturi, si modo ipsius Extrauagantibus adsint requisita, quę epistola Innocentij tertij ad Helien. episcopū deposcit: ipsarum lectionem non negligendam censeo: Quippe sententia lata contra extrauagantem publicatam & indubitatam est ipso iure nulla: ante publicationē vero secus, vt not. in prooemio Clementinarum in verbo, decætero, & in Clemēti. nolentes, de hæreticis. Sed si est publicata & indubitata, est ipso iure nulla, tamquam lata contra legem scriptam, no. Bal. in l. 2. C. quando prouocare non est necesse. & Butriga. in c. 1. & c cum inter, de re iudic. & probatur in l. 1. §. item cum contra sacras. ff. quæ sen. sine appel. rescind. Exemplum in Extrauaganti, Execrabilis, secundum Abbatem in c. Pastoralis. de fide instr. Item de extrauaganti, Ad regimen. quam allegat decisio in nouis 349. incipit, Item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per c. pastoralis, de fide instrum. & l. cum prolatis. ff. de re iudica. secundum vnā lecturam. Ideo super ea Papa est cōsulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata, per authen. ad hæc. C. de fide instr. & l. Celsus. ff. de probationib. secundum vnam lecturam. Facit c. Ad audientiam, de præscri. & idem præsumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. c. quoniam progenitorū, maxime si reperitur glossata per doctorem famosum, sicut Zenzelinum, Laurentium, Ioannem Monachum, Gulielmum de monte Lauduno, & alios: & per not. in dicto c. pastoralis, probatur l. 1. in fi. C. de nouo Codi. cōponēdo, & quod not. in l. 3. C. de legibus, vel si fuit diu obseruata, vt not. Bartol. in l. fina. super Extrauagan. qui sint rebelles, de quibus plenius per Barto. in l. cum prolatis, præalleg. & Butriga, Abbat. & modernos in dicto c. pastoralis, vbi secundun Boat. potest de ea dubitari ad instar eius, quod notatur in c. nemo. de elect. in 6. de quibus etiam per Ludoui. in consilio 250. quod incipit, In Christ nomine, In proposito casu. Vbi etiam subdit, quòd si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ etiam ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ad ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes per l. fina. C. de legibus, & notatur in cap. in causis, de re iudica. Item est necesse, quòd constet de datis, secundum Bart. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de extrauagantibus emanatis post compilationem libri Sexti, secundum Ioan. And. in procemio libri Sexti, ad finem. & cap. fina. de hæret. eod. lib. Et si contradicant iuri scripto, dic vt plene per Ioan. And. Ioan. de Lignano, & Dominicum in cap. 1. in prin. de constitutionibus. lib. 6. & per Archidiaconum post Hug. 19. distinct. cap. si Romanorum, & in summa. Adde Bald. in lege, leges sacratissimæ. C. de legibus, & notatur in cap. si in laicis. 30. distinct. Nec est de substantia, vt redigatur in scriptis, de quo plene per Ioan. And. in regula, nemo potest, de reg iur. in Mercurialibus, lib. 6. & in decisionibus Roma. 238. per gloss. in l. 1. C. de legibus, probatur in cap. 1. de renuntiationibus, lib 6. per Abbatem in cap. 1. de postula. prælator. qui dicit, quòd de hoc videtur communis opinio. Debent autem Extrauagantes, quando de eis dubitatur, per allegantem in forma auth. produci sub plumbo, si extra curiam sunt producendæ, vel sub signeto Vicecancellarij, si in curia sunt producendæ. Et hoc de illis quæ sunt descriptæ in lib. Cancellariæ. illæ autem quæ sunt descriptæ in Camera Apostolica, sumentur cum signeto Camerarij in curia vel sub plumbo extra curiam. Et ita seruatur in curia Rom. De his autem plenius tractat supremus doctor Dominus Franciscus de Pauinis in princ. Extr. Ioan. xxij.

Sentētia cōtra extrauagantem lata, an valeat

Extrauagans quā do dr indubitata.

Scriptura nō est de substātia extrauagantis.

Extrauagātes qualiter sunt producendę.

Extra-

EXTRAVAGANTES DECRETALES

Quia à diuersis Romanis Pontificibus post Sextum, emanauerunt Quarum aliquæ Glossis Ioannis Monachi Picardi Cardinalis, aliquæ Commentarijs Gulielmi de Monte Lauduno, & Ioannis Francisci de Pauinis illustrantur.

LIBER PRIMVS.

De consuetudine.

¶ Ioannes xxij.

¶ Consuetudo impediens ne legati sedis Apostolicæ recipiantur, non valet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subijciuntur interdicto.

CAP. VNICVM.

SVper gentes & regna Romanus Pontifex à Domino constitutus, cum personaliter singulas regiones circuire non possit nec circa gregem sibi creditum curam pastoralis sollicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis, suos ad diuersas mundi partes (prout necessitates emerserint) destinare legatos, qui vices ipsius supplendo errata corrigant, aspera in plana conuertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen aliqui huiusmodi officium & potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum trāsmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. ¶ Nos huiusmodi consuetudinem non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum saluti contrariam, detrahentemque Apostolicæ potestati, auctoritate Apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque præeminentiæ, conditionis aut status fuerint, debere admitti decreuimus: nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quominus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. ¶ Qui vero decætero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuntios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdem, tam diu sint eo ipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgentijs aut priuilegijs, Imperatoribus ac Regibus, seu quibuscunque alijs sub quibuscunque modis tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nulli volumus suffragari.

Legati sedis Apostolicæ quid facere debent.

Consuetudo animarum saluti contraria est reprobanda.

De postulatione prælatorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Minores xxvij. anni sæculares & Mendicantes religiosi ad certas ecclesias prohibentur postulari: & puniuntur tam postulantes quàm postulati contrafacientes.

CAP. VNICVM.

DIspendijs & periculis varijs, quæ ex subscriptis postulationibus possent ecclesijs euenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ consueuerunt nonnunquam ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendiis, quæ inde frequenter ecclesiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obsistere cupientes: illum qui vicesimumseptimum non attigerit annum, ad cathedralem [a], necnon professorem cuiusuis Mendicantiū ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postu-

a ¶ Cathedralem.] aliqui habent sic, Ad cathedralem, aut, quā uis sæcularem non cathedralem ecclesiam. quod an bonum sit, relinquo peritiæ legentium.

a ¶ Postu.

lari edicto perpetuo prohibemus.

¶ Quòd si secus postularum fuerit & attentatum, irritum ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi ac eligendi potestate priuatos, ac beneficijs, quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium nouerint se suspensos.

¶ Postulatos [a] vero, qui postulationis de se factæ negotium fuerint per se, vel per alium in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico vel priuato consistorio facientes, etiam se dumtaxat dispositioni sedis Apostolicæ committendo, si se annum xxvij nō attigisse sciuerint, vt præfertur, vsque ad xxxv. annum. Cæteros vero sæculares & religiosos extra suorum administrationes ordinū perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quascumque dignitates ecclesiasticas & beneficia quælibet obtinenda.

De electione.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Multis probat argumentis promotos in curia nō debere ad propria redire sine litteris suæ promotionis. Qui si secus fecerint, pro prælatis non sunt habendi, pœnasque incurrunt hic expressas. Et de ista Extrauaganti facit mentionem Panormitanus in cap. qualiter. de elect. dicens, quòd nullus antequam habeat litteras Apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tamquam prælatus: aliàs recipientes & receptus incurrant pœnam, de qua hic.*

10

CAP. I.

INiunctæ nobis debitum seruitutis exposcit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus: ibi præcipue reformationis accommodæ remedium apponamus, vbi maius respicimus periculum imminere [b].

20

¶ Sane quàm periculosum existat, quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostenderit documentis tam ex ciuilibus, quam ex canonicis institutis colligitur euidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit [c]: Nec similiter creditur se asserenti legatum. Numquam enim Apostolicæ sedis moris fuit absque signatis apicibus vndecunque legationem suscipere [d]. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mandato Apostolico fide doceat [e] oculata. Similiter clerici ad alienam diœcesim sine suorum ordinariorum litteris venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant [f]. Clerici quoque & monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum litteris prælatorum) non sunt clerici vel monachi reputandi [g]. Si quis præterea in clerum electum se dicat, si sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussas [h]. Quòd autem in illis qui se episcopos vel superiores prælatos, aut etiam abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunque nomine censeantur [i], appellant, sit discussio celebris & diligens facienda, luculenter apparet: si scandala & pericula grauia (quæ ipsorum parere posset communicatio indiscussa) diligentius

30 40 50 60

a ¶ Postulatos vero.] hæc clausula breuior est in aliquibus libris in quibus sic habetur Postulatos vero qui postulationem huiusmodi de se factam prosecuti fuerunt, etc se & cætera.

INiunctę.] Hæc decret. habet sex dicta. Primo præmisso procemio ad dicenda, factum intentum in genere ponit. Secundo ver. [Asserēti.] ad factū positum p multa media arguit. Tertio ver. [Quòd autem.] dicta argumenta applicando ad casum specialiter intentum descendit. Quarto versi. [Præsenti.] super dicto casu statuit: & inhibitiones cōsequenter adijcit. Quinto ver. [Quòd si forsan.] facientes cōtra huiusmodi statutum punit. Sexto versi [Similiter.] dictum statutum ad casum alium extendit. Ioan. Monachus.

b ¶ Imminere.] extra 6. lib. de elect. & ele. pot. cap. vbi periculū. Io. Monachus.

c ¶ Probauerit.] C. de mand. prin. l. vna.

d ¶ Suscipere.] 98. dist. nobilissimis. Io. Monachus.

e ¶ Doceat.] extra de offi. deleg. c. cum in iure.

f ¶ Ascēdant.] extra de cleri. peregr. c. 1. & 2. & 98. dist. per totū.

g ¶ Reputandi.] C. de epis. & cle. si qua per calumniā. §. præterea. 71. dist. hortamur.

h ¶ Indiscussa.] 42. dist. quiescamus. Ioa. Monachus.

i ¶ Censeantur.] vt cū dr̄ Prior, vel pp̄ositus talis monasterij per Priorē seu pp̄ositū soliti gubernari. hęc. n. adiectio fit per stylū cācellariæ, qn̄ scribit̄ priori vel pp̄osito alicuius monasterij: aliàs si simpliciter sine dicta adiectione non scriberetur pdictis vt iudicibus. Io. Mona.

a ¶ Atten-

attendantur [a]. Hinc nos euidens euocat ratio, ut cum præmissis alijs casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis iam prouisum, hunc ultimum, qui pericula grauiora minatur, nequaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus.

¶ Præsenti itaque perpetuo ualitura constitutione sancimus, ut episcopi & alij prælati superiores, nec non abbates, priores, & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunq; nomine censeantur [b], qui apud dictam sedem promouentur [c], aut cõfirmationis [d], cõsecrationis [e], vel benedictionis [f] munus recipiunt, ad commissas [g] eis ecclesias & monasteria absq. dictæ sedis litteris [h] huiusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, uel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere nõ [i] præsumant: nulliq. eos absq. dictarũ litterarum ostẽsione recipiãt [k], aut eis pareãt uel intendant.

¶ Quòd si [l] forsan contra præsumptum fuerit: quod per episcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim ijdem episcopi uel prçlati, abbates, priores, uel regimina exercẽtes, de ecclesiarũ uel monasteriorum prouentibus percipiant eorundem.

¶ Capitula [m] uero cõuentus [n] ecclesiarum & monasteriorum ipsorum & alii quicũq. ipsos absque huiusmodi dictæ sedis litteris recipiẽtes uel obediẽtes eisdem, tãdiu sint a beneficiorũ suorũ perceptione suspensi [o], donec sup hoc eiusdẽ sedis gratiã meruerint obtinere [p]. ¶ Similiter quo

a ¶ Attendantur.] 11.q.3.nolite.Io.Mona.
b ¶ Censeantur.] 2.q.1.legum.Io.Mona.
c ¶ Promouentur.] ex prouisione Papæ, vel ex officio superioris.extra 6.lib.de elect.si postquam.in fi.
d ¶ Confirmationis] via iustitiæ Io.Mona.
e ¶ Consecrationis.] ut electi in episcopos & superiores platos. Io Mona.

Prçlator. aliqui cõsecrãtur, alij benedicuntur

f ¶ Benedictionis.] vt abbates, priores & pposití prçdicti.
g ¶ Ad cõmissas.] statutum prçmisit, nunc inhibitionem duo capita continentem subiungit.
h ¶ Litteris.] Not. probationem in scriptis. similes casus notantur extra lib. 6. de censi. Romana §. postquam.

Probatio quãq; de necessitate p scripturã fieri debet.

i ¶ Non præsumant.] sed qualiter administratio acquisita p solam confirmationem auferturℯ extra de elec. transmissam. & no 62. dist. quanto. Sol. si est consuetum ꝙ primo installetur ebbas ante quã administret: hoc potest fieri, ut ius administrãdi differatur consuetudine. extra de offi. archi. ad hoc §. in quadam & c. ut nostrũ. sic potest fieri iure inhibẽre, vt hic. Sed numquid qđ hic dicitur, habet locum in inferioribus Papæ confirmantibus? Vr ꝙ sic. extra de re iud. in causis. Dic contra, quia cum hæc constitutio sit pœnalis & ꝯ ius commune, eandem non extendam, sicut nec iura specialia contra regulam ad consequentiã sunt trahenda. extra 6 lib. de reg. iur. quæ à iure. Ioa. Mona. Sed pone consecratus uel benedictus litteras papales habere non potuit propter Papæ obitum: nunquid tenebitur multo tempore in curia remanere? Credo quod non: quia hic Papa damnat præsumptionem temerariam recedere uolentis absque litteris, propter quod istum, & recipientes eundem, ut infra sequitur, punit. Sed necessitatem non excludit, & ubi non est culpa, nec pœna debet infligi. extra lib. 6. de regu. iur. sine culpa. Vnde temeraria præsumptio hic reprobata ad casum alium non debet extendi: nec prohibitio generalis excludit casum aliàs licitũ. extra de verborum significatione. c. super quibusdam. Item statuta & priuilegia cum trahuntur ad iniqua, sunt reuocanda. extra 6. lib. de sentent. excommu cap. vlt. in princ. 60. dist. §. uerum. ff. de vulg. & pupil. subst. ex facto. §. 1. & 2. extra de deci. soggestnm.

Constitutio pœnalis nõ est extẽdenda.

Pœna nõ est infligẽda sine culpa.

k ¶ Recipiant] sed nũquid oportebit me platum semper ostẽdere litteras? Dic, hic loquitur in principio dũ accedit prælatus ad prçlaturam: non quando diu in possessione stetit. no. simile extra 6. lib de sentent. ex commu. si iudex.

l ¶ Quòd si.] sicut præmisit duplicem inhibitionem videlicet quo ad platos & subditos, sic hic quo ad eosdem ꝯ inhibitionẽ veniẽtes pœnã annectit: primo duplicẽ cõtra prælatos, secundo vero capitulo contra subditos.

m ¶ Capitula.] scilicet cathedralium uel sçcularium.

n ¶ Cõuentus.] scilicet regularii. Io. Monachus.

o ¶ Suspensi.] video pœnam istam locum habere in sæcularibus, qui habent beneficia distincta. Quid in regularibus, nunquid fame morientur, cum non habeant aliud beneficium distinctum nisi necessaria vitç? Dicunt quidam, sibi imputent q sua culpa inciderunt in hanc pœnam extra de æta. & qual or. c. 1. & ff. depo si l. bona fides. & quærant victũ manibus. 91. dist. clericus victũ. Vidi ĩ facto Sagieñ ecclesiæ, q̃ regularis existit, cũ quidã canonicus illius ecclesiæ electo ibidẽ eui dẽtẽ defectũ scientiæ obiecisset, & defecisset, nec potuisset pœna ista puniri, quæ habetur extra 6. lib. de elect. statuimus. §. si uero. & c. si forte. Papa decreuit (cum nõ posset sibi denegari uictus) ut esset in ecclesia sua ultimus in choro, capitulo, & refectorio, nũquam ad dignitatem in ecclesia sua promouendus. sic dico hic arctum uictum dandũ donec isti gratiam sedis Apostolicç, ut sequitur, merue rint obtinere, ut C. de ord. cog si quando. ver. nam si tales. vbi existenti iu possessione seruitutis, qui administrare non potest, sumptus litis & alimonię ministrãtur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit æstimatum. Sic damnato in metallum, & etiam seruo pœnæ alimenta relinquuntur, licet alia subtrahãtur. ff. de alim leg l. is cui. & l. seruos ff. de ijs quæ pro non scrip. hab. l. 3. Et aliàs mutatur pœna, cum ordinata per ius locum habere non possunt. ff. de iurisd. om. iud l. si quis id quod. §. in seruos. 14. q. 6. si res. ff. de in ius uoc. l. fi. Sed quis administrabit bona interim? Dico quod superior dabit administratorem. extra 6. li. de sup neg. præl. ecclesię. de appel. peruenit. uel dabitur curator bonis, sicut illis qui administrare non possunt. ff. de cura bo. dan. per totum. C. de assert. tol. l. 1. §. super peculio. Io. Monac.

p ¶ Obtinere] ex quo Papa sibi reseruauit hũc casum, inferiores de eo se intromittere nequeunt extra 6. li.

que episcopi, prælati, abbates, priores, & alij monasteriorum regimina exercentes prædicti solito fidelitatis & obedientiæ iuramento [a] non præstito [b]. Illi etiam pōtifices, quos apud prædictam sedem pallium contingēt recipere, absq. litteris traditionis ipsius pallij nequaquam ab eadem discedant: discedentes uero (quousque huiusmodi iuramētum præstiterint, & litteras obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarū & monasteriorum prouētibus percipiant: & quicquid interim per eos (ut de alijs prædicitur) actum fuerit, uiribus non subsistat [c].

Benedictus xj.

¶ Si religiosus electus non petierit ipse uel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia uel absentia superioris, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. hoc dicit. addit ad cap. quàm sit. de elec. in 6.

CAP. II.

SI religiosus, qui absq. sui superioris licētia electioni de se factæ consentire non potest, illam post electionem sibi præsentatam, uel eius electores intra tempus pro eiusdem superioris præsentia uel absentia moderandum, nequaquā obtineat, dat generale cōcilium [d] Lugdunense electoribus extunc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verum quia frequenter dubitatū est, an etiam sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electio-10 ne) priuatus: Statuimus, illo eum hoc ipso fore priuatum [e].

¶ Idem.

¶ Quatuor patriarchalibus ecclesiis uacātibus, 20 statuitur illis non posse prouideri Romano Pontifice inconsulto: quod si secus factum fuerit, irritum decernitur.

CAP. III.

SAncta † Romana Ecclesia, quæ disponente 30 Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum a Deo, vtpote mater uniuersorum Christi fidelium & magistra [f], quatuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam, Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum uoluit obtine-40 re, ipsasque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegijs decorauit [g]: de quarum prouisionibus cum eas uacare contingit, tanto est accuratius cogitandum & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & periculose [h] erraretur in prouisionibus earundem.

¶ Super hoc igitur cum fratribus nostris ha-50 bita deliberatione matura, inter alia nostræ cōsiderationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum sedium patriarchalium ciuitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus, uel à schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conuenti-60 bus & canonicis dispersis undique extra ciuitates ipsas, per alias regiones seu loca à ciuitatibus ipsis remota. Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quòd uacante Constantinopolitana ecclesia per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, solum per unum duntaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio

ecle.

† Vide tata g dictores i antiqua extra priuile

---

de sent. excō. cum medicinalis. in fi. & extra de preb. inter cætera. ali às possent. extra de sent. excommu. nuper.

a ¶ Iuramento.] de quo habetur extra de iureiurando, ego N.

b ¶ Non præstito.] cape infra, nequaquam ab eadem discedant.

c ¶ Non subsistat.] nunquid pœnæ in primo casu positæ contra recipiētes & obedientes prelatis, habebunt hic locū? uidetur quod sic propter uerbum quod præcedit, scilicet vt de aliis. Dic contra, & hoc casu puniuntur prælati, vt in primo. Nec uerbum, de aliis, refertur ad subditos, sed prelatos. Nec mirum si pœna hoc casu secundo non repetatur: quia plus delinquitur recipiendo contra primum, quam secūdum, nec pœnā non expressā extendam. de pæn. dist. 1. pœnæ.

ADDITIO. Ad intellectum huius decret. & cap. nihil de elect. ad de consilium Oldradi, numero 51. quod incipit. Posito sine præiudicio. vbi concludit, quod dominus Brochar. qui est immediate sedi Apostolicæ subiectus, distans a Romana curia vltra 30. dietas ad magnam instātiam sui capituli, & propter ecclesię necessitatē urgentem nondum obtenta confirmatione a sede Apostolica administrans, & bonorum ecclesiæ administrationi se immiscens, non incurrit dictas pœnas. Ioan. Fran.

SI religiosus.] Hoc decisum est notatum extra 6. lib. de elect. quā sit. Et primo hæc constitutio narrat Lugdun. concil. secundo ver. [Verum] super eo quod posset in eo dubitari, dat statutum.

d ¶ Concilium Lugdunense.] vt dicto c. quàm sit.

e ¶ Priuatum.] nam ex quo dictum concilium dabat electoribus liberā eligendi potestatem. eo ipso ius adimebat electo. argum ff. de leg. 1. l. plane. 1. responso. ff. de adimen. leg. & si transferam. ff. de his quibus ut indig. cum quidam propter quæ ista cōstitutio uidetur superflua.

SAncta) Primo proœmium ad dicenda præmittit. Secundo ver. (Super hoc.) causam impulsiuam suæ constitutionis subjicit. Tertio ver. (Ideoque.) sup præmissis statuit. Quarto ver. (Nos enim.) statutū hmōi per decretum, & non obstan. munit.

f ¶ Magistra.) extra lib. 6. in proœmio. 1. respon so.

g ¶ Decorauit.) extra de priuileg. antiqua.

h ¶ Periculose erraretu.) extra. 6. lib. de elect. ubi periculum. 1. respon so.

a ¶ Bonifacij octaui.) ca. pręsenti. de præb. in 6.
b ¶ Clementis.) c. 2. de præben. in 6.
c ¶ Tenoribus.) aliàs tenoribus, & aliàs temporibus.

EX debito.) celebrata, alijs canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi competebat, in nostris manibus sponte ac libere resignauit.

¶ Ideoquè de eorundem fratrum consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quamdiu ciuitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, cum eas vel ipsarum aliquam seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamuis prouisionem de præficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousque ad Apostolicæ sedis notitiam deducatur. Nos enim a data præsentium, decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula, conuentus vel canonicos, aut quemuis alium, vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum vel alicuius earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, priuilegijs vel indulgentijs sedis eiusdem, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, &c. Data Lateraneni x. Calend. Ian. Pontifi. nostri anno septimo.

¶ Ioannes xxij.

¶ Cum beneficia apud sedem Apostolicam vacantia sint soli Papæ reseruata, ostendit quę & quorum apud sedem vacare dicantur eandem. Et primo loquitur de reseruationibus, secundo de pensioni bus.

CAP. IIII.

Anima rũ periculis occurrere debent prælati.

EX debito pastoralis officij, nobis quamquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum, & ecclesiarum, ac monasteriorum dispendijs, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent frequentius prouenire, congruis remedijs (quantum uobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesijs ac monasterijs antedictis, & vt Romanæ Ecclesiæ, quæ super ipsas ecclesias ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dinoscitur principatum, honor debitus impendatur, prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum (præsertim fęlicis recordationis Bonifacij viij. a qui dignitates, personatus, ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia, & Clementis b quinti, qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quàm cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes & officia quęcunque, quæ apud sedem Apostolicam vacarent, prouisioni Apostolicæ sub certis tenoribus c reseruauerunt) vestigijs inhærentes: Nos ex causis rationabilibus quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quędam addendo de nouo, episcopales & earum superiores sedes, monasteria, & regulares ecclesias, ad quæ hi, qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, prioratus, officia, vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, pręhendas, aliaque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prædictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis Ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam, prouisioni nostræ de fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica reseruamus.

Ecclesiæ vniuersalis regimini Papa p̃sidet

Beneficia multis modis vacare possunt.

¶ Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias, & alia præfata beneficia ecclesiastica per mortem vel depositionem ac priuationem eorum, qui ea obtinerent, per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renuntiationem quorumlibet, prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecessore nostro promotis impensi, nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis siue auctoritate nostra promouendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque, aut quouis alio modo canonice vacare apud sedem intelligimus prælibatam. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostto-

a ¶ Pensiones.] tolle infra sub edicto prædicto, nolumus aliquatenus comprehendi, & cætera.

Cardinales dicuntur fratres Papæ.

rum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium apud dictam sedem per eorum obitum vacare censemus, siue inibi, siue alibi vbicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficijs quibuslibet (vt de alijs præmittitur) officialium nostrorum, videlicet vicecancellarij, eiusdem Ecclesiæ camerarij, notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum litterarum, ac pœnitentiariorum nostrorum, necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ sibi volumus vendicare.

¶ Rursus huius nostræ reseruationis edictum ad dignitates & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris & eiusdem sedis negotijs prosequendis de ipsa curia quocunque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi aut legati vel nuntij fuerint, eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et id ipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus, etiã si (vt præmittitur) nunc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis.

¶ Cæterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quæ viuente adhuc dicto Clemente prædecessore nostro vsque ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsq; ad datam præsentium apud sedem vacauerint eandem, illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis ius in re licet ad rem non sit aliquibus acquisitum. Decernentes extunc irritum & inane si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignoranter per quemcunque seu quoscunque Apostolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari. Non obstantibus piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis, quatenus edicto essent & sunt contrariæ memorato. Cæteris in ipsis constitutionibus contentis in suo robore duraturis.

Ius in re vtilius, ẽ quàm ius ad rem.

¶ Pensiones a insuper annuas ab episcopis & eorum superioribus alijsque prælatis inferioribus, necnon quibuscunque capellanis, conuentibus, collegijs, vel singularibus personis factas & faciendas personaliter aliquibus ex eisdem Cardinalibus, seu quibusuis aliis ex prænominatis personis, & pensiones prætera seu assignationes quantitatum quarumlibet super certis prouincijs, diœcesibus, ecclesiis, monasterijs, vel alijs ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiam à quibusuis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas præmissis personis, siue alicui earumdem, vel monasteria, prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia, vel alia quælibet quocunque nomine censeantur, non consueta ab olim clericis sæcularibus assignari, huiusmodi personis vel alicui earumdem collata siue concessa in commendam, vel alio quouis titulo ab eisdem prædecessoribus, seu alijs episcopis vel superioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegijs sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quominus eis cedentibus vel decedentibus, siue illa quouis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, prioratus, administrationes, beneficia, ac loca huiusmodi ad ecclesias & monasteria, siue alia loca religiosa vel alia ecclesiastica, eorumque prælatos siue personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere reuertantur: nisi eis quid canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

De auctoritate & vsu pallij.

¶ Ioannes xxij.

¶ Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obijciens præmisso iuramento de obiectis promptam fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere declarat.

CAP. VNICVM.

Malitijs hominum, quæ sæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes salubriter obuiare: Hac in perpetuũ valitura constitutione sancimus, vt deinceps per obiectum cuiusuis

Malitijs hominum est obuiandum.

Quia cunctos.] a ¶ Campanã.] Nota campanæ vsum ad multa ualere, ut patet in his uersibus, in quibus de se ipsa loqui campana inducitur:
Laudo Deum verũ, plebem voco, congrego clerum:
Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

Sedes

cuius suis criminis seu defectus traditio pallij facienda his, qui ad metropolitanarum ecclesiarum, seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obijcientes firment corporali præstito iuramento se id malitiose non agere, sed obiecta uera esse se credere, ac de obiectis offerant facere prõptam fidem: & nihilominus ad pœnam talionis seu extraordinariam se obligent arbitrio præsidentis. Promptam uero fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandum a die collationis in antea, probauerint legitime quod opponunt. Quod si non fecerint, eorum obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionem palij procedatur. Per traditionem autem huiusmodi, viæ accusationis, denuntiationis, uel inquisitionis, nullum uolumus præiudicium generari.

De officio custodis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *In religiosorum Mendicantium cõuentibus plures campanæ esse nõ possunt sine speciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorijs, capitulis & alibi, licite possunt ipsi religiosi Mendicantes habere. hoc dicit. Et est Extrauagans notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, ut patet eod. titu. c. 1. in antiq. ideo hic non ab re collocata est.*

CAP. VNICVM.

Quia cunctos orthodoxæ fidei professores, & uiros præsertim ecclesiasticos sic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiam conuersari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur: Aduertentes quòd eo q̃ nonnulli Mendicantium ordinũ professores in nonnullis suis conuentibus plures campanas obtinent, & in posterum satagũt obtinere: cathedrales ac ecclesiæ aliæ suæ quæruntur propterea iustitiæ trahi, & exinde ciuitatibus locorum interdũ afferri diuinis officiis impedimentum, uideturque inter ipsos litigijs & scandalis uia aperiri: Nos præmissis obuiare cupientes periculis, pacemq. desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis auctor non colitur) obseruari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quod religiosi dictorum ordinum Mendicantium in nullo conuentu suo seu loco plures campanas habeant sine sedis Apostolicæ licentia speciali, sed una tantummodo pro loco quolibet sint contenti.

¶ Quòd si forsan communitas seu uniuersitas aliqua ecclesiastica uel mundana, seu ijdẽ religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam a aliam habuerint uel nũc habent, non illam, sed aliam solam eorum specialiter vsibus deputatam pulsare ualeant horis diurnis & nocturnis, Missis & aliis consuetis.

¶ Cæterum religiosis eisdem permittimus, quòd ubi hactenus plures campanas sine lite & contradictione qualibet in usus dumtaxat proprios habuerint & nunc habent, illis etiã deinceps libere uti possint. Alijs quibuscunq. per eos habitis intra trium mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in refectorijs, sacristijs, capitulis, & alijs forsan officinis religiosorum ipsorum cõsueuerunt habere, sub ista nostra ordinatione nolumus cõprehendi. Nulli ergo, &c. Datum secundo Nouembris, Pontificatus nostri anno octauo.

De officio delegati.

¶ Ioannes xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Litteræ Apostolicæ impetratæ ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dum erant integræ, non obstante diuisione facta de ipsis in duas, seu plures ciuitates seu diœceses, quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, et etiam executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo & forma illum uigorem in sic diuisis, quem habebant in illis dum integræ remanebant.*

Eidē prō tā facere q̃d sit.

Sedes Apostolica] Hæc potest intitulari sub tit. de rescrip. vel offic. deleg. vel sub tit. de conces. pb. & eccl. nō vac. vel de parochijs. Et diuiditur in quattuor partes. In prima præfatio præmittitur. In secunda factum inseritur. In tertia constitutio editur. In quarta ad ipsum additur. Secūda, [Sane.] Tertia, [Nos amouere.] Quarta, [Idē, &c.] Huiusmodi constitutionis duplex est ratio. Prima, vt alteri p alterū iniqua cōditio nō afferatur, ne q̃s cū alterius locupleterī iactura, vt res transeat cū onere suo. & sic hęc sumpta est ex rōne illorū iurium, supra de pęnis, suā. de rescri. eā te & c. si eo tempore. lib. 6. de præb. dilectus.

CAP. VNIC.

Sedes [a] Apostolica in suis actibus ueritatem [b] prosequens, lucem [c] amans libenter euitat nodosæ [d] ambiguitatis [e] inuolucrum [f]: illamque [g] sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intēdit [h], vt de illis [i] ita p ueniāt commoda, q̄ alijs non immineat detrimentū [k]. ¶ Sane [l] pridē ad diuini cultus augmentū [m], & ad salutem [n] populi, quem in nonnullis ciuitatibus & diœcesibus sic multiplicaret [o] altissimus quòd in earum singulis singulorum [p] vultus nequibat, ut deceret,

a ¶ Sedes.] simile s. de rescri. sedes.

eiusdem plenaria dispositio, Papæ esse noscatur, ut s. de prçb. licet. li. 6. de exces. præla. si q̃s. cōcil. Viennē. § verum. & ideo ipse nedum potuit, immo debuit nedum imminente multiplicatione populi, de quo inf. proxi. augmentate operarios, & sedes ipsis congruas collocare, ac de stipē. dijs sufficiētibus ministrare. argu. 31. dist. in nouo. s. de offi. ordi. quoniam. etiam cum detrimento aliorum, vt sic minor utilitas cedat maiori, & priuata communi. s. de postu. prælat. bonę 1. 7. q. 1. sient s. de maio. & obe. cum inferior. Nunquid ergo archidiaconus ecclesię Tholosanæ erit oculus episcopi Lombarieñ & in ordinationibus clericorum, & in alijs in quib. tenetur archidiaconus assistere suo episcopo, ut supra de offic. archi. ad hæc. & de scrutinio. c. 1. ipse aderit sibi, quia facti & de facto est ei, super se. deo quo ad præsens.

Veritate fortius ē nihil.

b ¶ Veritatem] hæc fortior res de mundo est, secundū Esdram, q̃ valet & inualescit in æternū, & uiuit & obtinet in sæcula sæculorū. 8 dist. cōsuetudo. & merito, cū ueritas sit Deus ead. dist. si cōsuetudinem. hāc causam nesciūt aliq̃ prælati nostri temporis, qui uolentes plus placere hoībus, quàm Deo, infinita sine cōplemento promittunt: vnde hanc ignorant: & ideo interrogant cum Pilato: Quid est veritas? Ioa. 18. in fi.

Lucē odit q̃ male odit.

c ¶ Lucem amans] bene agentes hanc diligūt: sed cōtrarium eius pueri. s. de offi. deleg. cōsuluit. de hære. cum ex iniūcto. C. de episc. & cle. conuenticulam. de pænit. dist. 1 item ut Christus.

d ¶ Nodosæ.] idest, intricatę supra de uerb. signi. cum olim.

e ¶ Ambiguitatis.] de triplici ambiguitate, scilicet iuris, & facti & personæ, dic ut 33. dist. habuisse. in glo.

f ¶ Inuoluerum.] idest, inuolutionem.

g ¶ Illamque.] versiculus.

Pacis auctor sine pace non bene colitur.

h ¶ Intendit] bene dicit, intēdit, quia extra intentionem suā frequēter facit Papa, ut s. ut eccle. benefi. ut nostrum. tñ non tenet quod contra intentionem eius fit, dumtamen de hoc constet, ut s. de rescri. super litteris in fi. & c. cum dilecta.

i ¶ De illis.] scilicet ordinationibos.

k ¶ Detrimētum] non dēt enim aliquis cum alterius iactura ditari. s. de pœnis, suam. nec ridere de fletib. aliorū. s. de priuil. petistis. hoc est pro personis & ecclesijs, quarum bona occupata sunt in toto, uel i par te pro istis nouis ecclesijs, seu in collegijs de nouo per istum Papam creatis, vt fiat eis aliqua ricompensatio, ne ab ipsis sic miseris ex toto, exceptū sit p̄miorum gaudiorū s. legē. C. li 12. in fi ipsius libri, quę recōpensatio dēt fieri, vt fit s. de ma & obe cū inferior. Quid ergo facient archidiaconi ecclesiæ Tholosanæ, q̃ omnes procurationes, & fere omnia iura archidiaconatū suorum hēnt hodie in aliis ciuitatibus & diœcesibus ab ea diuisis, nunq̃d ipsi vel potius archidiaconi, qui de nouo creati sūt in illis nouis ciuitatibus iura archidiaconalia in illis diœcesib. exercebūt? itē q̃d faciet abbas Cluniaceñ. de prioratu S. Flori, q̃ epatus factus est, nulla emenda facta monachis vel de similibus? Itē quid faciēt plures clerici, qui asserunt se ex hoc suis bñficiis aliàs adeptis canonice priuatos? Itē quid erit de epō Pictauensi & Albinensi, seu similib. qui multa de mensa tam de emolumēto sigillorum, quàm de alijs amiserunt: nunquid istis & similibus ad detrimentum poterit reputari? Non videtur, cū totius ecclesiæ uniuersalis, quæ est unica, & bonorum

l ¶ Sane] secunda pars.

m ¶ Augmētum] Hæc est causa prima ad hæc enim tenentur principaliter nedum ecclesiasticæ personę & bona ipsarum, immo ēt quilibet Christianus, ut 21. dist. § 1. cōsti. ex parte. de celebra. Miss. graui cōcilium Vienneñ. Et hęc causa excusat coitum coniugalem à quolibet peccato etiam ueniali intentione, s. habēdæ prolis, quæ diuino cultui applicetur in baptismo, fiat coniunctio, ut legitur & no. 33. q 5. vir cum propria. licet Hug. ibi contra.

n ¶ Et ad salutē.] ecce secundum. huic enim saluti perq̄ necessarium est pabulum Dei, ut s. de offi. ordi. inter cætera. & ipso multiplicato debuerūt prædicatores & ministri plures poni, vt 21. dist. in nouo. in fin.

o ¶ Multiplicarat.] ista multiplicatio est sufficiēs causa erigēdi nouos episcopatus, dum tamen solemnib. & frequentioribus locis fiant, ne uilescat episcopalis dignitas, vt 16. q. 1. pręcipimus. s. de priuileg. ca. 1. 80. dist. episcopi.

p ¶ Singulorū vultus.] debet enim bonus pastor cognoscere vultum cuiuslibet pecoris sui, ut legit Eccle. 32 c. vñ hoc sūptum fuit. Hęc enim est vna ratio, quā allegāt curati cōtra Prædicatores & Minores, q̄ ēt semel ad minus in anno quilibet parochianus habeat suo rectori pprio cōfiteri omnia peccata sua, licet ēt sit eis cōfessus. Secūda est necessitas illius canonis, oīs. s. de pęnit. & remis. quæ nō est sublata p voluntariam cōstitutionem, super cathedram. vbi plene de hoc dixi. Sed ad hoc potest responderi, q̄ licet Papa ordinauerit in dicto cōcilio, omnis. semel in anno confitendum esse pprio sacerdoti: non tñ alligauit potestatem suorū successorum, q̄n possint surrogare uel adiūgere socios, & dare coadiutores ipsis sacerdotib. in illo casu, q̄ simili ptāte uterentur in huiusmodi cū illis. quod & fecerunt, scilicet fratres in alio concilio, s. Vienneñ & sic cum ambo cōcilia sint eiusdem auctoritatis, merito per posterius primo derogatū est, licet de ipso non faciat mētionē: & sic necessitas, quæ inerat confitendi vni, s. pprio sacerdoti: & ut in c. omnis. dilatata est & ampliata ad plures, vt in c. su p. hoc dico p iura s. de consti. licet. li 6. de off. deleg. sup q̃tionum. in prin. 50. dist. dño sancto. s. de elect. innotuit de pb. dudū. li. 6 Et sic cū habeant plures odio sup hoc quo ad cōfessionē suos curatos: merito illis plus expedit ostēdere fratrib q̃ sacerdotibus

vultum

vultũ suum, qui licet eadẽ potestate fungant cũ alijs, tũ scientia & discretione alijs præferunt, sicut sunt fratres, in quibus vt plurimũ plus quàm in rectorib. scientiæ clauis viget: & sic plus proficiẽt quã a. ij in vultus inspectione. arg. 20. dist. per totũ. sup de ęta. & quali. cũ sit ars. de renun. nisi. §. pro defectu. Sed nũquid illi qui confessi sunt proprio episcopo vel archipresbytero, vel illi đ quo ꝑ pęnitentiarios. Papæ dictũ est in litteris suis, ꝙ possit ad triennium sibi eligere confessorem idoneum, necessario teneatur semel in anno confiteri proprio sacerdoti? Videtur ꝙ sic per supradictam rationem per rectores cõtra fratres superius allegatã. Contrarium tamen fit quotidie, idest non curant confiteri suis sacerdotibus, ex quo alteri de istis sunt semel confessi.

Curati vt plurimũ non sunt ita litterati vt religiosi.

a ¶ Alias partes.] idest alia diuersa onera, quæ incumbunt bono pastori circa sui gregis vigilias exercendas. sup. de offi. ord inter cętera. de sensi. cum Apostolus, & sequentibus. c. 16. q. 1. Prædicatorum.

b ¶ Plures.] & sic plus continet vltra duo: nec duorum nnmero est cõtentum. simile ff. de opt. leg l. 1. quod est contra iura sup de reg. iur. pluralis & de præb. is cui. in fi. lib. 6. quandoq; tamen ad vnum restringitur, vt sup. de priui. vt priuilegia, in fi. Dic hoc debere intelligi secundum pręcedentia & subsequentia, iuxta materiam in qua ponuntur, cum secundũ illam, exquirantur sermones. 45. dist disciplina. sup. de cle. excõ. min latores. vnde frequenter talia ampliantur & restringuntur propter fraudes & odia, & propter absurditates, quæ inde sequerentur, vt in dicta l. & c. vt priuilegia de hoc etiã dicitur in extrauag Execrabilis.

c ¶ Diœceses] idest territorium. 2. q. 5 § ad hoc. debet enim quælibet diœcesis habere suos limites certos & proprios: & tales ex quo indubitata fide certi sunt constituti, pręscribi nõ possunt: nec ea quæ ipsis adhęrent, ne cõfundantur ipsi limites, vt sup. de paroch. super eo 16 q 4. quicunque. cum multis ibi positis.

Diœcesis fines non præscribuntur.

d ¶ Ereximus.] sic no. ꝙ Papa de vna diœcesi potest facere diuisas & diuersas: sic Imperator diuidit prouincias. ff. de offi. assel si eadem. tamẽ propter diuisionem Imperatoris non erunt plures metropoles apud ecclesiam, cum non debeat cõmutari ad mobilitatem necessitatum mundanarum. ro. dist. lege. Sed quid erit si interfit Imperatoris vel alterius principis seu personæ sæcularis (puta quia sunt patroni seu defensores) non mutari statum talium ecclesiarum, seu ciuitatum vel diœcesum: nunquid poterunt se opponere cũ effectu? Et vr ꝙ sic, q̃a nihil cũ scãdalo vel dãno alicuius est faciẽdũ seu attẽtandũ. sup de præsc. nihil & sup. eo c. in prin. vnde dictum est: Nisi ipse ex hoc ius patronatus, & alia cõmoda sine culpa amittat, cũ iura imperialia et in bonis ecclesiasticorum semper remanserunt salua. 11. q. 1. si tributum. cum seq. In contrariũ vr ꝙ propter maius bonum quis iure suo priuatur: & etiam sine culpa punitur. 22. dist. de Constantinopolitana. sup. de ele. sacrosancta. de postula. præl bonę 2. in ipsa etenim fundatione hoc euenire posse prospicere debuerũt, & sibi

vnicus pastor inspicere, aut alias partes [a] boni pastoris implere: salubriter intendentes in ipsis diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures [b] diœceses [c] duximus diuidendas, certas earum ciuitates ac ecclesias ereximus [d] cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas & limitatas [e] iussimus assignari. Verum [f] quoniam plures ante ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi, tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerunt litteras super beneficijs Ecclesiasticis in ipsis tunc [g] integris diœcesibus vacaturis: quarum nonnullæ restant adhuc executioni mandandæ [h]: Nos amouere [i] volentes cuiusuis dubitationis scrupulum [k], qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficijs concessarum posset [l] forsan incidere, considerantes attentius, quòd per ordinationem [m] seu defensionẽ nostram prædictam ius

cauere. arg. ff. loca. si quis domum. §. 1. 23. dist. in nomine Domini. quod credo verius: ita tamen quod fiat cũ omni minori pręiudicio eorum quo poterit.

e ¶ Limitatas.] diœceses, id est limitata territoria: nam limes dicitur finis. vnde versus: Limes erat positus, &c.] sup. de verb. sig. forus.

f ¶ Verũ] versiculus.

g ¶ Tunc.] id est tempore datæ earum, & sic tempus datæ respicitur in talibus, vt supra de rescrip. eam te. & c. si eo tempore. lib 6.

h ¶ Mandãdę.] quasi dicat de ijs litteris; quæ iam mandatæ sunt executioni qualitercunque, ex quo ius acquisitum est in re, nõ intromittimus nos, cũ præsens constitutio futura dumtaxat respiciat, vt supra de constit. quoniam. Vel dic quod immo respicit pręterita, vt patet infra super verbo, declaramus.

i ¶ Nos amouere.] Tertia pars.

K ¶ Scrupulũ.] idest molestiam, sollicitudinem, vel anxietatẽ animi. Et dicitur à scrupulo, qui est lapis modicus, qui sicut frequenter lædit pedem, sic scrupulus animum nescientem soluere difficiles quæstiones, secundum Hug. Et sic not. ꝙ ignorantia, ex qua quis redditur dubius, affligit hominem & molestat. arg. 20. dist si decreta. 16 q. 1. §. 1.

Ignorantia affligit.

l ¶ Posset.] & sic expedit in talibus ante tempus occurrere & pręuidere ea quę venire possũt. C. in quib. cau. l. vlt. in fi. ff. loca. si quis domum § 1. & hæc est prouisio sibi aduersus futurum periculum pręcauere, vt supra de procur. c. 1. in fi.

m ¶ Ordinationẽ] hoc verbum, ordinare, & iste actus qui ordinatio dicitur, est multũ generalis, comprehendẽs quemuis modum, quo quis habet de re propria disponere iure suo. Et ideo si aliquis impetrauerit beneficium spectans ad ordinationem alicuius, poterit petere beneficiũ spectãs ad collationẽ, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem talis, vt probatur supra de offi. deleg. super eo. & de iure patro. eam te. in fi. facit supra de offic. ord. ordinarij. Sed nunquid fieret pręiudicium episcopo qui habet institutionem, si tali prouideretur de beneficio spectante ad solam pręsentationem illius, cõtra quem impetratum est? Et videtur ꝙ sic, nã cum magis habeat in concessione eps, quàm in pręsenratione patronus, vt sup. de of. leg. dilectus. ñ videt ꝙ Papa velit præiudicare epo, nisi expresse hoc innuat: quod faceret si diceret, ad pręsentationẽ talis: quia tunc satis exprimeret Papa ꝙ penes alium erat institutio, cui quãtũ ad hoc derogare intẽdebat: sed per hoc verbũ, ordinationem, nec vr velle derogare, nisi illi dumtaxat contra quẽ scribit: & hæc est ratio illius textus sup. de pręb. cũ in illis. §. cum autem. lib 6. Dic cõtrarium, cum in nullo quantum ad hoc præiudicetur instituenti, qui ad motum suum nunquã disponit de tali beneficio: & si in aliquo præiudicetur, in modico tñ, arg s. de rescr. auditor. sed patrono dumtaxat, patronus vero motu suo mouetur ad præsentãdum quẽ voluerit, alias idoneũ: vnde soli illi quorum principaliter interest audirentur contradicentes talibus impetrantib. & nõ alij arg. sup de ele. cum inter R. de testi.

veniens.de excep.cum ecclesiasticæ.de prєb. ꝓ illorũ.
cum similibus.Non obstat dict.c dilectus.quia non di
cit de institutione,quæ semiplenũ ius denotat:sed de
concessione,quæ plenũ ius dicit : vnde non est dubiũ
quin plenior sit potestas cõcedendi insolidũ beneficia
vacantia,quàm solum
in eis præsentandi.
Vel si vellemus ibi cõ
cessionem recipere ꝓ
institutione, dicere-
mus,plus habet,id est
plus iuris confert epi-
scopus in institutione
illi qui recipit benefi-
cium,quia ius admini
strandi, quam patro
nus in præsentatione,
ex qua parum acquiri
tur præsentato, maxi-
me si pręsentans sit lai
cus, cui variare licet,
vt sup.de iure patro.pastoralis.sed ex hoc non sequi
tur quin libentius quem vult præsentetur patronus,
quàm instituat episcopus.

ad rem [a] expectantibus dicta beneficia ante [b] competens ex ratione immutari [c] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat sicut in ipsis quondam integris [d]: auctoritate præsentium declaramus, quòd omnes & singulæ gratiæ super beneficijs vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis vel prædictis prædecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in alijs

Filius viuente patre est dominus.

a ¶ Ius ad rem.]& sic non in re, & sic est indebitum
iri,quare talis non beneficiatus potest dici, vt sup.de
cõces preb.c.quoniã ex constitutione.lib.6. Simile est
de filio,qui est viuente patre dominus rei paternæ spe
& non re,& vxor in bonis dotalibus constante matri
monio.Ex quo sequitur ꝙ tali est ius ad rem,quod ali
qui vocant,decretum:quia sub decreto Papæ appositũ
vt communiter fit in gratia ibi,decernentes,&c.cõser
uatur,vt sup.de cõces.præb quia cunctis.lib.6 nec po-
test cõmutari cum alio,nec priora beneficia sibi incõ-
patibilia facit vacare,nec super ipso quasi pro certo ti-
tulo poterit ordines recipere sup.de rescr. in nostra &
extrauag.domini Ioãnis,Execrabilis.§.per hoc. Quid
si canonicus per Papam effectus fuerit in aliqua cathe
drali ecclesia sub expectatione prębendæ:nunquid po
terit in delegatum iudicem impetrari,& eãdem exer-
cere iurisdictionem? Videtur ꝙ non,cum non habeat
ius in re,sed ad rem, vt sup.de cõces.præb.quoniam ex
cõstitutione.lib.6.Cõtrarium credo, cum omnia quæ
ad iura canonicatus pertinent sibi debeãtur:licet non
dũ sit ibi præbendatus,nisi consuetudo refragetur per
iura sup.de ele.in Genesi.de renun.c.2.Nec decr.statu
tũ.sup.de rescrip dicit prębendatum,sed canonicũ tan
tum.Quid si ego sic expectans cũ vacaret in altera dię
cesi quædam Ecclesia,feci mihi prouideri de eadem
de mota lite super ipsa cõtra me, ĩ limine possessionis
adipiscendæ accepẽ secundũ in alia dięcesi super qua
modo eodẽ lite mota,faciam mihi in tertia diœcesi de
tertia prouideri, & sic facio de pluribus,nunquid pos-
sum? Vidi de quodam,qui decẽ prębendas in Ecclesia
beatæ Mariæ Pictauis fecit sibi isto modo ꝓuideri:vbi
est statutũ,ꝙ fructus præbendæ litigiosæ nunquã assi-
gnantur alicui,sed per capitulũ obtinenti sententialẽ
victoriã reseruantur:ꝙ statutũ in fauis innititur æqui
tati illius c.sup.de sequestra ad cõpescẽdas in fi.cõcil.
Vieñ.nunquid ergo talis multiplicatio & narratio põt
tolerari de iure? Vř ꝙ nõ.per eã q̃ not.Inno. sup. de re-
scrip.in nostra.vbi dicit,ꝙ si pẽdente quæstione super
ecclesia curata,cuius possessionẽ nõ habet,acipiat pos
sessionẽ secundæ,similẽ curã habẽtis,hoc ipso vř renũ
tiare liti motæ super ecclesia prima.& est ratio,qa aut
recipiendo secundã intendebat renuntiare, & tũc ha-
bet propositũ;aut nõ intendebat renuntiare,sed inten
debat si obtineret in causa primę dimittere secundã,
& accipere primam:& sic videtur ipsam secundam re
cipere ad tempus sub conditione:quod totum repro
batur in beneficijs Ecclesiasticis,quæ debent esse ꝑpe
tua.nec cadit in ipsis cõditio:qa in ea vacatione, &c.
70.dist c.2.sup de ele.in electionibus.li.6.1.q.2.quàm
pio.quæ procedunt vt credo vbi secundum cum prote
stalione recipit,vel aliàs constat de intentione eius,ꝙ
quam nõ intendit renũtiare primę, vel liti eius, sim-
pliciter admittendo possessionem secundæ non litigio
sæ,primę eo ipso renuntiat,vt sup. de præb. de multa.
in casu vero nostro,quẽ posui s̃.credo cõtrariũ:scilicet
quod semper possim
mihi facere prouideri
de omnibus quotquot
vacabunt, cum prote-
statione si nõ habeam
ius in iam receptis, &
in illis quæ nunc reci
pio ius mihi competat
& non alias:quia tales
conditiones, quæ de
iure insunt, non fa-
ciunt rem conditiona
lem, quamuis expri-
mantur,vt sup.de ele.
significasti. cum ibi
not. 17. q. 2. Eleuthe-
rius.recipiendo tñ corporalem & pacificam possessio-
nem vnius omnibus alijs & litibus super eis motis re
nuntio.& sic intelligit Innoc sup sed ante pacificam
possessionem secus,vt sup.de ele.commissa lib.6. & in
hoc satis concordant ea quæ not Host.in dicto c.in no
stra. Sed quid si impetrans,qui fecit sibi de Ecclesia
certa prouideri inuenerit q̃onem super illa Ecclesia in
ter duos mota: vel inter ordinarium & aliũ impetran
tem,& sic litigiosam quod tamen ignorabat tempore
suæ prouisionis:nunquid hoc declarato per suum exe
cutorẽ poterit illa dimissa de alia sibi facere prouide-
ri?hoc solo,quia litigiose cepit,per c sup.vt lit. pen. si
hi ꝫ.li 6.Item nunquid valebit declaratio primi execu
toris non vocatis ordinarijs aliarum Ecclesiarum, vel
cæteris impetrantib.quos hic tangere videtur?Hoc vi
di de facto.Et vř ꝙ executor possit errorem suum corri
gere vbi errauit in facto,secundum Inno.& Host.& ẽt
vbi in iure secundum Host.prout not.per eos sup de re
nun.c.1.de offic. deleg.in litteris. de rescrip cum in
multis.in fi.li.6.Et ꝙ propter litem non possit dimit-
ti, vř,quia non agebatur de dominio ecclesiæ;cum nõ
sit apud aliquem.inst.de re diu.§. sacrę.quod requiri-
tur:scilicet ꝓ litiget de dominio,ad hoc ꝙ res litigio
sa dicat.C.de liti.auth.litigiosa.Dic contra per c. si hi
cõtra Nec obstat dictus ꝫ.sacræ.quia intelligitur nul-
lius,s.personæ sæcularis:sed ecclesiasticæ bene,sic no.
Inn sup.de eo qui mit.in pos. c. 1. videtur ꝙ si in illa
de qua est sibi prouisum,impetrans habebat ius, licet
non possit habere possessionẽ facti,vt vlterius nõ pote
rit sibi de alia ꝓuideri,aliàs sequeretur,ꝙ ex vna gra-
tia posset duo uel plura beneficia cõsequi.de quo per
Inn.sup.de offi.deleg. in litteris. Sed quid si litigium
erat tantũ super possessione:Idẽ crederem per cap.si hi
contra quod indistincte loquitur:maxime cum de ma
trimonio carnali vel spirituali non possit ita simplici-
ter agi possessorio,quin aliquid de proprietate habeat
immisceri,vt legitur & not sup.de rest spo ex transmis
sa.De declaratione executoris dicetur infra.

Cõditio, q̃ de iure inest non facit rem conditionalem.

Ecclesiæ dominiũ apud personas ecclesiasticas tantũ est.

b ¶ Ante]idest,tempore datæ,vt de rescri. eam te. &
c.si eo tempore.lib.6.

c ¶ Immutari.] & sic non debent damnis cõmendari
præterita.sup de cõst.cognoscẽtes.Vnde est hic arg ꝙ
per cõstitutionem principis quantumcunque publice
vel solemniter editam,etiam licet omnes de mũdo nõ
obstantias contineat:non tolluntur specialia priuile-
gia,statuta,vel consuetudines, quæ nõ obstantiæ tan-
tum intendunt ad tollendam surreptionem,non ad ta
lia iura specialia permenda:quod est verũ,nisi nomi-
natim,specialiter & expresse talia per ipsam tollant s̃.
de rescrip.cũ ordinem sup de do & cõtu ex litteris.de
consti.licet.de rescrip.si propter.de elect.quia sæpe.li.
6.De hoc dixi plene de sepul.super cathedram.in fine.

Constitutio principis continens oẽs nõ obstãtias d̃ mũdo, ã tollat priuilegia, statuta, vel consuetudinem.

d ¶ Integris.]Not.ius dominorum nõ debere diminui

propter

dioecesibus decisis ab illis, eisdem modo & forma possint suo ordine a per executores b de

propter diuisiones, quas emphyteutæ inter se faciunt, vel vasalli, de quo dicetur infra in fi.

a ¶ Suo ordine.] id est, quæ prius impetrauerit, prius obtineat. s. de rescri. capitulũ, & c. tibi qui gratiã, de p̃ cel. præb. auctoritate. lib. 6 q̃d est verũ, nisi pp defectũ vel crimen primi impetrantis, seu negligẽtiã, vel auctoritatis posterioritatem, vel anticipationem temporis, ordo debitus subuertatur, vt sup. de præben. si clericus. in fi. & c. ij qui de rescri. duobus. lib. 6.

b ¶ Executores] executor est is, qui gratiã à principe factã vel iussam fieri, ad effectũ deducit. Et dr̃ de exequor, quasi excessiue. i. viriliter exequi. Tertio, si quęras quot sint genera: duo, nam quidam dantur ad prouidendũ: quidã ad cõpellendũ, vt legitur & not. sup. de rescr. abbatẽ, & de cõcess. pb. si capitulo, & c. si soli. li. 5. & talis dr̃ habere litteras auctoritatis, quandoq; dr̃ quis habere litteras facultatis, vt qñ datur ptãs ordinario, q̃ aliquem possit recipere, vt supra de rescri. cum aliquibus, & dicto c. si soli. Quarto, quem ordinem habeat iste executor seruare. Dic q̃ (dum tñ non excedat fines mãdanti, nec nimis festinet) sine aliqua alia causæ cognitione, ẽt summariæ põt in executione prouisionis, vel compositionis procedere, cum sit verẽ executor: & ideo quotidie tales executores suos processus faciũt in absentia partiũ: & eis nõ vocatis, vbicunque & quomodocunq; eis placet, vt s. de re iudi. de cætero, & c q̃ ad consultationem, in fi. tñ si aliqua proponuntur, nõ ad recusandum personam eius, cum hoc fieri nõ possit, vt s. de appel. nouit. sed ad probandũ rescriptum surreptitium, vel falsum, bene põt admittere & cognoscere, si voluerit, vt sup. de offi de leg. pastoralis §. qa vero: vel suo superiori intimare, vt in dicto c. de cætero, poterit tñ procedere executor ad prouidendum & prouidere si voluerit, nõ obstante cõtradictione alicuius, appellatione seu proposita exceptione: quia ex hoc q̃ nõ admittit exceptioẽ probabilem, nõ poterit appellari: nisi aliàs cõstaret de veritate: licet aliud sit in iudice. s. de appel. interposita, in prin arg. s. de appel. nouit. Quod sic probo, pari vel maiori ptãte confert Papa per se vel per alium beneficia vacãtia totius mundi, quàm ordinarius illa suę diœcesis, vt s. de præb. licet, & c. hi qui lib. 6. sed ordinarius pp aliquam contradictionem seu appellationẽ non committet conferre bñficium si quod vacat: cũ sine causæ cognitione nõ debeat spoliari sua quasi possessione in qua est, conferendi sua beneficia, vt s. de ele. cũ inter canonicos §. sed sup. neg. præla. c. fi. de in integ. resti. c. 1. supra de iure pa consultationib. multominus executor arg. dicto c. hi qui. In extraiudiciali bus aũt appellatio seu partialis cõtradictio non impediũt alicui possessionẽ, vel quasi in qua est, nec attẽtata post se reuocare faciũt donec prius de veritate constet, vt dicto c inter, & sup. de appel. bonæ, per Inn. hoc fallit in casu illius. c sup. de accu. accedẽs, & in casib. alijs, q̃ no. sup. de re iud. q̃d ad cõsultationẽ. in gl. & p Inn. & Host. Si tñ cõstet q̃ exceptio proposita corã eo fuerit ꝓbata vera & legitima, reuocabit q̃d p ipsũ factũ fuerit, si ex hoc fuerit appellatũ, vt in c. cũ inter, nõ tñ renouabit ex hoc tñ, quia non fuit admissa quatũcunq; esset de se probabilis, nisi ꝓbata fuerit prius vera: & sic non vendicat sibi locum in executore principium illius c. supra de appel. interposita. in prin. vt supra dixi. Sed nunquid iste executor habebit expectare cassationẽ collationis factæ per aliũ executorẽ, seu ordinariũ de illo bñficio, de quo suo impetrati ꝓuidere intẽdit: Nõ credo dubiũ q̃ nõ: dum tñ executor ipe primæ collationis ius trãsferendi haberet p ea q̃ sup. dixi. Et idẽ de electione, si duæ fiant vno cõtextu, vt supra de ele. congregato, si aũt ex interuallo, distingue: qa aut prima est nulla vel annullanda: vñ si est nulla, & causa nullitatis est notoria: tunc poterit fieri secũda prima nõ cassata. supra de ele. auditis. in alijs vib. nõ, vt supra de ele. cõsideramus, & dic vt ibi per Inno. & Host. s. & per Gõpost. de rescr. capitulũ. item si velit p uidere impetranti de bñficio quod vacat de iure, non tñ de facto quod potest: tunc debet præmittere cognitionem saltem summariã, & vocare possidentẽ: & si inueniat ipsum non habere ius, non feret sententiã, sed coget detentorem de facto dimittere, sicut de facto tenebat, & resignare possessionẽ facti, & post exequatur mandatũ: aliàs si istũ ordinẽ in hoc omitteret, cassaretur eius processus: de quo per Inno. supra de cõcess. pręb. proposuit super verbo, executorẽ, facit supra de præb. licet eps. li 6 Ex quibus soluta vr̃ q̃o facta supra eo. super verbo, ius ad re. s. q̃ executor talis in corrigendo errorẽ suum, & sic prouidendo de secũdo, declarato primo, q̃ prouisio facta per eũ prius nõ tenuit: vel ẽt declarato prius tale beneficiũ posse cadere sub gratia, in qua datus est executor, non habebit necessario partes vocare: nec aliàs iuris ordinẽ obseruare; debuit tñ audire partes, si aliqua rationabilia ꝓposuerũt. s̃ ipsum, vt superius dictum est. Quinto quæro q̃ personæ potuerunt deputari executores: planũ est q̃ illæ, q̃ possunt cõstitui delegati, de quib. supra de re. scri. statutũ. li. 6. & ẽt rectores simplicium bñficiorũ: & clerici in minoribus beneficijs constituti, sicut fit quotidie in talibus executoribus gratiarum & snĩarum, in quibus non vendicat sibi locum dicta decret. statutum, vt ibi notatur. Non tñ credo q̃ laicus vel bigami, seu aliàs carẽtes priuilegio clericali possint esse executores, vt supra de iud. decernimus, de arbi. cõtingit. 96. dist. bñ quidẽ. 89. di indicatũ, licet sit arg cõtra. s. de procu. nõ indiscrete. lib. 6. nec religiosi sine licẽtia suorum prælatorũ, vt sup. de testa. religiosus. lib. 6. & de procu. religiosus. concil. Viennen. de re iud cũ I. & A. i. à iure, & c nisi cũ distinctione illius c. de rescrip & si principalis. Contrarium vr̃ per illud c. nam ex quo vicecancellarius ipsum talem instituit, personam eius quantum ad hoc emancipare vr̃ à ptãte sui prælati, & sic intelligitur illud c. supra de priuileg. cũ olim 2. s. q̃ non requiritur certa scientia Papæ fm̃ q̃ aliqui intelligebant illud c. cum olim. Nam non pot negari quin Prior conuentualis, licet religiosus possit sine certa scientia Papæ iudex cõstitui delegatus: & tñ non est dubium quin sit sub ptãte sui abbatis & imperio: sicut sunt cæteri simplices religiosi, vt supra de statu reg. cum ad monasterium. §. tales. & supra, de sup. negligen. prælato. quia regulares § penult. Non obstãt dicta c. religiosus, & religiosus, quia aliud põt princeps, vel ille qui specialiter super hoc gerit vices eius, fauore rei priuatæ, maxime, q̃d nõ posset priuatus arg. 17. q. 3. §. quod aũt. Teneas quod volueris. Sed pone q̃ requiratur licentia proprij prælati, sicut in illo c. religiosus, nunquid oportet q̃ præcedat ipsa licẽtia constitũem procuratorij vel executoris: vel habebit in ipso actu interuenire, seu sufficit q̃ sequat̃? Et vr̃ q̃ habeat præcedere, cum oporteat petere & obtinere: vt dicit illud c de testa. religiosus. ff. de acq. hæredi si quis. §. iussum, vbi habeat iussus pręcedere. Vel dic quod vr̃ quod habeat concurrere cum cõstitutione. arg. insti de auctor. tut. § tutor, & ff. eo. l. obligari. supra de reb eccl non alie dudum lib. 6. vbi de hoc p Inno. 12. q 2. sine exceptione. imm.o vr̃ quod sufficiat subsequi, vt supra de pac. quotiens, de ijs quæ fi a pręla cũ nos iã pridem, vbi de hoc. Credo ad hoc quod posset cõstitui per quemcunque, nec sit necesse tunc licentiam esse petitam, nec obtentam: quia in hoc nihil agit ipse religiosus: nec psona eius est penitus inepta vel infecta seu inhabilis de iure naturali ad talia suscipienda, imò bñ est susceptiua de iure naturali talium, sicut electionũ, & similium, supra de ele. quàm sit ecclesijs. lib. 6. licet de iure positiuo sit inepta, sicut

Executores sũt duplices.

Electio secunda an fieri possit prima non cassata.

Beneficij collatio non impeditur per appellationem.

Executionis officiũ quib. psoni põt cõmitti.

Licẽtia superioris qñ requirit an pręcedere debeat.

cut dicimus de milite.ff.de procu.filiusfa.§. veterani. vnde nō cōstitutio, sed susceptio & exercitiū procuratorij sine licētia prohibetur: vt patet in dicto c.de ꝓcu.religiosis, nec deputare tales executores est ꝓhibitum, ēt sine licentia: sed quòd sic deputati possint suscipere vel exequi officium eis deputatū sine licentia, hoc bene prohibetur, vt in c. religiosus. de testa-

Religiosi ꝑsona electionū & multorū malo. ū est suscepta.

mandatos & alios a, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci: quibus ante di-

men. si aūt ipse sine licentia substituerit aliquem suscipiendo procuratorium, vel aliquid aliud fecerit: hoc non poterit per subsequentem licentiā ratificari, cum ab initio nō tenuerit, supra de reg. iur. nō firmatur. lib. 6. Sic dicimus de seruo & monacho: qui licet possint institui hæredes per quemcunque: non tñ præstare consensum, nisi prius iussi fuerint: vt in dicta l. obligari. Non obstant iura in contrarium allegata: qa loquuntur de illis casibus, qui requirunt deliberationem & tractatum auctorizātiū in limine ipsius actus: sicut est in alienationibus minorum vel rerū ecclesiarum: & similibus Itē & quia aliud est licentia, de qua hic loquimur: & aliud auctoritas de qua loquunt̄ dicta iura supra allegata. Sed cum tales executores gratiarum admittendo rōnabiles exceptiones propositas ꝯ rescripta seu gratias: & cognoscendo de ipsis quasi iudices causæ essent: & iurisdōnem contentiosam habere incipiant: quod possunt iuxta §. supra de offi. deleg. pastoralis. §. præterea, vbi de hoc in gl. nunquid hoc poterunt, quamuis sint rectores simplices clerici: & sic alij ab ipsis, quos ordinat dicta decret. statutum. li. 6. sup. de rescr. & nunquid ēt citare poterunt, & pro tribunali sedere: vel alijs cōmittere quātū ad hoc ex. ciuitatem & diœcesim, in quibus sunt deputati ꝯ decretalem prædictam? Quotidie hoc faciunt: sed quo iure non video: nisi quia frequenter licet accessorie ꝙ principaliter nō liceret, sicut video de ecclesia curata annexa prabendæ, q̃ ēt multiplicatam, licet alicui citra sacerdotium & residētiam possidere accessorie, ꝙ principaliter non liceret: vt supra de præb. de multa, per Inno & c. exposuit, & c. super eo. li. 6. C de iud. quotiens, & sic fallit in hoc casu dicta constō, statutū, & ēt in illo casu qñ iudices cum conuenientia in audientia impetrantur: quia tunc non pōt excipi de loco vel de cōditione personarum iudicum, vt ibi nor. facit sup de offi dele cum olim 2. vnde proprie nō est iurisdō q̃ exercent tales executores, sed potius accessorie tamquam misti exercēt, vt in dicto § præterea, cū potius respiciatur in eis quod est principale, & vt tales iudicantur. arg. sup. de reg. iur. accessorium. li. 6. tñ licet sint principales habito respectu ad executionem: accessorij sunt habito respectu ad gratiam super qua dati sunt, vt supra de off. deleg. super eo li. 6 Alia rō est: nam cum isti ex spontanea cōtradictione illius ꝯ quem dati sunt, vel ꝯ quem gratiam exequuntur, & ad eius instantiam, & de consensu ipsius proponentis coram eis suas exceptiones voluntarie hanc iurisdōnem assumant: & quicunque ꝯ quem impetratum est rescriptum, possit renuntiare quantum ad hoc dictæ constōni, statutum: merito de consensu illius contradictoris poterit iste quanuis simplex partes iudicis assumere, & vbicunque exercere eandem: per rōnē sup. immediate positam. Sed nunquid ille ordinarius, qui succedit talib. executorib. quorū officiū ꝑꝑ negligētiā impetrātis ꝑijt, reputabit̄ ꝑ oīa vt ordinari⁹, vel potiꝰ vt delegatꝰ, vel vt meꝰ potiꝰ executor. de quo s̄ đ pb. si clericus, in fi. Vr̄ vt ordinarius, cū sit administrator iuris cōis, & ille impetrator ipsā grām petat, vt de iure cōi sibi debitā, vt dicit ibi tex. & sic ē excitatiua iuris cōis tm̄. arg. s̄ đ off ord. licet quare poterit ad archiepm̄ appellari ab eo: vñ vr̄ ꝙ vt spālis delegatꝰ seu executor Papæ hoc faciat, & sic ad Papā esset appellādū, cū ex collatione Papę canonicatū obtineat: vigore cuius & non aliàs consequitur præbendam, vt sic vbi

Accessorie aliqua licēt, q̃ principaliter nō licent.

vnum ꝑꝑ alterū vtrobiq; tm̄ vnum. 1. q. 1. si quis. pro quo facit sup. de offi. ordi. irrefragabili § cæterum. Si quæras an tales executores possint inuocare brachiū sęculare? Dic vt dixi plene s̄. de offi. deleg. iudices, cōcil Vien. Si vis plenius scire de istis executoribus, quęre per Innoc & Host. s̄. de offic. delega. in litteris, de re iudi ca. 1. de concess. præben. proposuit, & ca. cum nostris, & cap. litteras, de despon. impub. ad dissoluendum, de excess. prælat. inter dilectos, & per Compost. sup de rescrip. capitulum, & c. mandatum. in glo. ordina. sup. de offic. deleg pastoralis.

ADDITIO Si mandatum est alicui ꝙ faciet alicui prouideri, & scripsit in vna ecclesia de prouisione alicuius, ꝙ anteq̃ ibi recipiatur, pōt mādare ꝙ in alia recipiatur, nec obstat sup de rescr. in nostra quia loquit̄ qñ plures litteræ super vnius prouisione impetrātur in fraudē Si aūt per primas litteras sit receptus; tunc vlterius non hēt prouisor quid faciat; quia plene executus est mandatum Apostolicum: & ideo non tenet secunda prouisio arg. sup. eo. venerabili fratri, de offi. & potesta. iud deleg. idem vr̄ si mandatum est alicui, ꝙ prouideat alicui: nā si ꝓuidit ita ꝙ prouisio teneat de iure, licet de facto nō habeat possessionē, vlterius tenet secunda prouisio: quia si contrarium dicitur, sequitur absurdum, s. ꝙ per vnum mandatum consequatur nō solum duas, sed multas prouisiones, & omnes valebunt: aliqui tamen contradicunt. Innoc.

a ¶ Et alios, ad quos id pertinebit.] puta subexecutores: sed ipsi idē sunt cū executorib. vt sup de off dele. cū olim. Vel dic, alios, s. iudices delegatos, seu auditores, ad quos ꝑ applonē vel simplicē querelā in Romana curia vel alibi negotiū cōmissum fuit, ꝑ iura s̄. de off. dele pastoralis. §. ꝓterea ibi, reuocato, & c. s̄ de rescr. auditor. de ele. constōnē. §. insuper. in cle. Sed quid erit in casu illius c. s̄. de pb. si clericus. in fi vel in gratijs sub forma pauperū impetratis: in quib. vt frequētius diœcesani cōstituunt̄ executores: nūquid archiepiscopꝰ Tholosanus, qui epo Tholosano in honore & & onere immediate successit, in alijs diœcesib. vel ꝓpria eorū dięcesi potius grās illius, q̃ sunt in fieri, exequet̄? Credo ꝙ de illo c. si clericus, in fine, nō sit dubiū quin ordinarius illius bñficij hoc habeat facere, prout dicit dicta decre. si clericus, in fine. d gratijs vero sub forma pauperū, & alijs epo Tholosano, qui tūc erat vt dięcesanus, exequendis cōmissis, videtur, ꝙ cū ordinaria iurisdō depēdeat ab administratione seu territorio: & istæ executiones sic cōmissæ sint dięcesanis ut ordinarijs, qui administratores iuris existūt, vt supra de sent. excom nuper, & de iure debeat̄ pauperib. clericis victus de patrimonio crucifixi, vt § de pb cū scđm in prin. bñ sequit̄ ꝙ diuisa administratione seu territorio, quālibet partē sequit̄ omne illud ꝙ ex ipsa dependeret: & sic quilibet dięcesanus habebit executionē & exercitiū omniū causarū suæ dięcesis: & ēt prius ante diuisionem inceptarum & pendētiū, & nedū proprie ordinariarū: immo ēt commissarum delegationum tñ diœce. vt ordinarijs, vt in casu nostro. arg. 95 dist Constantinus, palea est. s. de off. dele. qm̄ abbas, & c. præterea, secus autem est vbi vt simplici cōmissario delegato vel esset ipsis diœce. cōmissa. Vel idē esse in vtroq; casu: tā vbi vt delegatis ēt simpliciter quàm etiam vt ordinarijs: ex quo sunt commissa dignitati, nō personæ, per c quoniam abbas, cū quo ad partes sibi subtractas & sic quo ad alias diœce. Tholosanus desiderit esse prælatus: quare sibi succedentes fungētur eius vice, ac si ipse esset mortuus vel trā status: succedit n res rei, vel dignitas dignitati, sicut persona ꝑsonæ: & ideo debet fungi vice eius per omnia, vt supra vt lit pend. ecclesia. cum simil ib. Ratio tamen huius decre. est in contrarium: ibi dum sequitur, quibus ante diuisiones, & c. sed potest dici

quòd,

ꝙ hic loquitur de simplicibus executoribus seu delegatis à sede Apostolica constitutis.
a ¶ Idem etiam.] Quarta pars.
b ¶ Declaramus. & sic nota ista decre est declaratiua iuris antiqui, non constitutiua iuris noui, vt patet ēt s. eod § proximo, in verbo, declaramus, quare nō est necesse hic respicere eius editionē seu publicationē: cum oīa quantumcūq; longe ante pterita seu inchoata respiciat, vt s. de const. quoniā. & de vsuris, cum tu de elect. cū in cunctis. §. pen.
c ¶ Iustitiam.] & sic est duplex littera Apostolica: quædā gratiosa, de qua s. dictū est: quædam iustitiæ, de qua hic. simile s. de fal. accedens. prima consueuit bullari cum filo de serico: secunda cum filo canabis. argu. s. de fal. licet. Item prima non transit regulariter sine lectione, sed sine cōtradictione bene: secunda trāsit sine lectione, sed nō transit sine contradictione, & ideo in procuratorijs contradictarum cōsueuit illa clausula apponi, Cōstituit talē procuratorem ad impetrandum & contradicēdum litteras simplices & legēdas: sine qua non esset sufficiens procurator in audientia contradictarum, quātūcūq; aliàs haberet plenum mandatum, & ista sola sine alio mandato non esset sufficiēs in palatio auditorum vt s. de renun. veniens
d ¶ Iudices.] & sic not. ꝙ alius est iudex, vt hic: alius auditor, vt s. de officio deleg super quæstionum. §. porro. in fin. de rescrip. auditor. concil, Vieneñ alius cōseruator, vt sup. de offi. dele. statuimus, lib 6. alius arbiter iuris. s eo. c. suspicionis & c. ab arbitris. lib. 6 Itē alius executor mistus, de quo s. § proxi. dictum est. alius merus, de quo s de appel. nouit. de qbus plene dicitur s. de iudi qd ad consultationem. & glo. Inno. & Host. alius referendarius, scilicet ad certū articulum causæ referendū datur, vt s. de offi deleg. iudices concil Vieneñ. & in d c. super quæstionum. omnes isti & & similes sūt ordinati ad causas Apostolicas expediendas in curia Romana, & extra. Vnde iudex delegatus est proprie is, qui mandatam sibi iurisdictionem vice delegantis exercet. dictus à delego, gas, quod idem est quod mando: quare rubrica. ff. dicit de eo cui mandata est iurisdictio.

uisiones sæpefatas poterant & debebant. ¶ Idem [a] etiā declaramus [b] quo ad litteras Apostolicas iustitiam [c] continentes, vt videlicet iudices [d] dati per illas in causis quarūlibet personarum, quæ nunc de eisdem diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in eisdem litteris habetur, integre remansissent [e]. ¶ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ iij. Kalen. Nouembris: pōtificatus nostri anno secundo.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus monasteriū visitans non tenetur accipere monachos illius monasterij pro tabellionibus: etiam si hoc haberet consuetudo: nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. hoc dicit.*

CAP. I.

Debent superioribus suis reuerentiā subditi: & dum salubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet præpositos cum charitate † corrigere: decet eos inferre humiliter quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere: Sic debitor delicatus effugitur: sic onerosus creditor minime [f] reperitur. ¶ Sane dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmen. ad uisitandum capitulum suæ ecclesiæ Dulmen. quæ regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendēte [g]: Prior & capitulū ipsius ecclesiæ excipientes, ꝙ de cōsuetudine erat ecclesiæ supradictæ, à tempore cuius non erat memoria [h] inconcusse seruata, quòd

e ¶ Remansissent.] Nota ꝙ diuisio facta de re aliqua re, operatur tantū illum effectum pro quo facta est: nec ad alios se extendit, nec in alijs casibus præbet præiudicium alicui seu iuuamen, vt 10. dist. l. quod præstat. argum. ꝙ diuisio rei emphyteuticæ, vel feudalis seu debitorum, inter hæredes facta, non noceat dominis vel creditoribus super integra solutione pensionis vel debiti eis facienda vt prius: cum particularis actio seu solutio non modica habeat incommoda. ff. famil. ercisc. plane. Guli. de monte Lauduno.

Debent.] Hæc constitutio habet quatuor partes. Primo præmittit proœmium ad dicenda. Secundo versi. Sane. factum visitationis intentæ & consuetudinis cōtra hoc propositæ narrat. Tertio versi. Proposito. dictam consuetudinem multis rationibus præmissis reprobat. Quarto versic. Sed ne sit. numerum personarum visitanti assistentium taxat. In primo ordinem, quem debent habere subditi ad superiores, & ecōtra ponit. In primo non seruato est inobedientia punienda: in secundo est tyrannia vel negligentia reprobanda. Secundo versi Sic debitor. horum rationem subiungit: licet enim inter hos sit relatio superpositionis & suppositionis: hæc tamen corrumpuntur ab excessu. 22. q. 5. de forma. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. l. 1 in fi. & l. seq.
f ¶ Minime reperitur.] ff. de pigno. actio. si seruos pignoratos in fin.
g ¶ Descendente.] prout pōt & tenetur. extra 6. lib. de censi. Romana 1. respō. extra de offi. ord. irrefragabili.
h ¶ Memoria.] hoc non prodest in delictis. extra de consue.

consue. cum tanto. extra de simo. cũ in ecclesiæ. & male consueta t pe nõ firmãtur. auth. vt nulli iud. lic. habe. lo. serua. §. 1. coll. 9. & eadẽ vbicũq; à iure reprobaẽ cõsuetudo, vt hic, & extra. 5. lib de consue. 1 & 2. & eod. lib. de elect. quia sæpe. & eod. lib. de pœnit. & remiss. episcopus in fi.

episcopi Dulmen. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque alijs religiosis sibi adiunctis, uel clericis uel laicis sæcularibus quibuscunque assumptis sibi loco notarij monacho seu monachis capituli memorati, uisitationem suam hactenus præfato impenderunt capitulo, supplicarunt eidẽ episcopo, ut oẽs tã clericos quã laicos religiosos & sæculares (antequam uisitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis, parati erant ipsum admittere ad uisitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audiuit [a], quamquam protestaretur se uelle oẽs clericos suos, & alios (præter tres uel quattuor & notarium) remouere: & sic suam uisitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad sedẽ Apostolicã appellarũt. ¶ Proposito itaq; huiusmodi negotio corã nobis, & auditis & intellectis, quę partes dicere uoluerunt: nos considerãtes, quòd consuetudo prædicta contra communem utilitatem, facultatem probationum (quæ non est augustanda [b]) restringit, propter quod etiam ut salua scilicet sit rerum probatio [c], quia publice interest ne ueritas occultetur [d] cautum est iure, ut curent magistratus testari, idest, testificari uolentibus, se ipsos & alios testes uel signatores præbere [e]. Et statuit generale concilium, ut à iudicibus adhibeatur persona publica, uel duo uiri idonei, qui acta conscribant [f]: Quos quidem monachos [g] ad prædicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum uocem facit funestam [h], & ipsos arcet à iudicijs & publicis siue ciuilibus actibus [i], nec patitur (prout constitutio [k] nouella declarat) nisi in inquisitionis hæreticę prauitatis causa, tabellionis (cuius uicem in hac parte duo uiri per supra dictũ concilium obtinẽt) officiũ exercere: tũ quia suspecti [l] nec contra [m] priorem aut capitulum, quibus subsunt [n], quæ corrigenda inuenirentur fide iter & recte conscriberent, constat non esse idoneos. Attẽdentes quoque quòd id [o] episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatẽ propriam suo ingenio augere p debet, comites honoris sui causa adhibiti abducãtur [q], seque solum suspectis [r] quandoq; forsitã quos uisitat, cõmittere compellatur [s]: Dictam consuetudinem, per quam

a ¶ Non audiuit.] formam iuris isti bene seruauerunt: quia exceptionem proposuerunt: & pp eam non admissam appellarunt: vel potest appellari pp eam neglectã iudice ad alia procedente, quæ non poterant se compati cum primo proposito. extra de appel. dilecto. & cap. ex parte M. Sed hic fuit defectus in materia: qa exceptio non erat legitima, vt infra sequitur. & ob hoc appellãs in iurisdictione prioris iudicis remansit: & sic tenuit eius processus: secus si materia erat litima & forma debita. no. extra de offi. deleg. cũ contingat. in prin.
b ¶ Non est augustanda.] C. de hæret. quoniam in fine.
c ¶ Probatio.] C. de iureiur. in bonæ fidei C. de iure delib. l. fi. §. si vero & ipse.
d ¶ Occultetur.] sed potius seruatur. ff. de testi. serui.
e ¶ Prębere.] ff. de testi. curent.
f ¶ Conscribant.] extra de proba. quoniam contra. in prin.
g ¶ Monachos.] accipe. ỹ. constat non esse scilicet ad prædicta idoneos, & tũc resume, tum p p, &c.
h ¶ Funestam.] id est, lũctuosam vel mortalem: quia lugere habent, & mortui sunt mundo. 2. q. 7. placuit & cap. seq. 16. q. 1. placuit 25. q. 2. ita nos. C. qui accus. non poss. l. si quis

Monachi sunt mundo mortui.

i ¶ Actibus.] extra ne cle. vel mona. sęc. ne. se immis. cap. 1. & c. sed nec procuratores. & c clericis. & ca. sententiam.
K ¶ Constitutio.] extra 6. lib. de hæret. vt officium inquisitionis. §. ad conscribendas.
l ¶ Suspecti.] contra, quia monachi in causis monasterij testes esse possunt. ex de test, in su p & c. tuis, & cap cum nuntius. de iureiurã. & si Christus. in fi. etiã in causa visitationis & reformationis. extra 6. lib. de offi. ordi. quia. Itẽ ex quo sunt suspecti, testes esse nõ possunt. ff. de testi. l. 3. circa princip. ibi versi. Nam si careant. extra de testi. super eo. 2 in prin. Sol. in p̃missis casibus monachi testes esse possunt, sed nõ cum præcisione: hoc est ipsi & non alij: quod hic negatur: vnde lite grandi hic considerata Papa hoc voluit, vt plenior fieret ꝓbatio, vt veritas plenius eluceceret. C. de tempo. a p pel. per hanc. in fi.

Monachi an possint esse testes

m ¶ Nec contra.] C. de testi. omnibus. & ff. de testi. nulius.
n ¶ Subsunt.] propter quod eorum testimonium est suspe. ctum. C. de testib. parentes. & l. seruos. & ff. de testib. idonei. Ioan. Mo.
o ¶ Quod id.] scilicet, ꝙ eps nullis alijs sibi adiunctis, nisi de capitulo, visitet.
p ¶ Augere debet.] ff. de offi. proconsul. & l. obseruandum. in fi. Ioan. Mona.
q ¶ Abducantur.] ff de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. comitem. Sed quomodo detrahiẽ huic dignitati, si caput stet cum membris. extra de præscrip. cum non liceat. sic non est iniuriosa abductio sed debita coniunctio: sicut inter caput & membra, & inter patrem & filium. C. de cura. furio. l. fin. in prin. q 3. ita diligere. Item inhumanum est publicatione paupertatis detegere vilitatem. C. quando & qui. quarta pars in bo. de. l. 2 circa medium. Dic vt prius. Præcisio hic reprobatur: & fuit hæc ordinatio æquitatis propter congruitates hic tactas, & necessitates quo ad personam tabellionis, vel duorum virorum pro eo. Ioan. Mona.
r ¶ Suspectis.] ex causis prædictis. Ioã. Mona.
s ¶ Compellatur.] quod esse non debet arg. C. de iud. apertissimi. & l. fi. Item isti monachi si tabellionis loco duarum personarum locum tenerent, scilicet assistentium visitãti ad

proban-

probandum quod esset actum, forsan eædem personæ essent per visitationem corrigendæ. Et fungi duplici officio, præsertim suspecto & aduerso, vt hic, est merito reprobādum C. de asses. nemo. extra de cleri. non resi. quia nonnulli, & extra 6. lib. de præben. cum singula. Ioan. Monachus.

Officio duplici quē fungi iure vetatur.

a ¶ Reprobamus.] ex quibus causis consuetudo reprobetur, not. extra 6 lib. de cōsue. in sum Io. Mon.

b ¶ Onerosus.] sed quomodo est hic episcopus onerosus, qui habet quod petit? Dic quod est onerosus quo ad intentum aduersariorum dicentium episcopum velle visitare, & intrare capitulum cum pluribus, & contra eorum cōsuetudinem, quam prætendebant. Ioan. Mona.

c ¶ Religiosa.] contra extra de offi. ord. vt iuxta. Dic, casus est diuersus, non aduersus, nam ibi loquitur vbi prælatus visitat, alium locum à capitulo suo, hic quādo visitat proprium capitulū, cuius personas propter coniunctionē maiorem quā habet ad suam ecclesiam præ cæteris ecclesijs sibi subiectis. extra de test. requisisti §. pen. est verisimilius, vt easdem personas melius noscat. Vel dic quòd hic determinat illam taxādo hoc dictum indeterminatum: ibi, ne subditi nimium aggrauentur: & decet personas religiosas in tali articulo assumi. arg. extra de sta. reg. in singulis. circa princ. Ioan. Mona.

Eps cum ecclesia cathedra libēt con iūctionē maiorem quām cū alijs.

d ¶ Non obstante.] Sed quare tollit hic consuetudinem, & compositiones quasi bet: quia licet visitationi non præscribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione visitationis: præscribi tamen potest quoti

prælibati prior & capitulum videntur nimium declinati, tamquam non rationabilem reprobamus [a]. Sed ne sit episcopus onerosus [b], decernimus nostrorum prædecessorum vestigijs inhærentes, vt cum ad visitationem decetero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas vel tres honestas personas clericali charitate insignitas, quarum vna ad minus sit religiosa [c] ordinis supradicti, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus, non obstante [d]. Nulli ergo liceat hác paginam nostrarū reprobationis [e], constitutionis [f], &c. Datum Anag. x. Kal. Augusti, Pontificatus nostri Anno octauo.

¶ Ioannes xxij.

¶ Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispēsatione, debet illa præter vltimum, in manu ordinarij intra duos menses dimittere, aliàs pœnas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem: quod si non fecerit, ab ingressu Ecclesiæ suspenditur, vide c. ordinarij. eo. tit. lib. 6. quod si diligenter notetur hæc extrauagans, sub hoc titulo recte collata dicetur.

CAP. II.

Vt † quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate non retrahit, saltem rigor coerceat disciplinæ: Statuimus, vt quicunque plures dignitates, vel personatus, aut parochiales ecclesias: aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod vltimo receperit, quòd possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat retinere) intra duos menses à die notitiæ constitutionis continue numerandos efficaciter verbo & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur, per eum vel per eos, ad quem vel ad quos eorum dispositio spectabit, ea uice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiā illo sit ipso iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus censeatur.

¶ Qui [g] vero deinceps receperit dignitatem vel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat, primum quo postquam secundi possessionem habuerit, uel per eū (omni dolo & fraude cessantibus) quo minus habeat, steterit, priuatus noscitur ipso iure, absque moræ dispendio in manu ordinarij omnino similiter dimittere teneatur, per eum uel eos, ad

tati procuratoris. no. extra de præscr. cum ex officij. extra de censi. cum venerabilis. Sic videtur quod præscribi possit quotitati assistentium visitanti. arg. ff de vsur. qui semisses. 1. respō. & ff. quemadmodum vsusfr. amit. l. is qui. licet consuetudo hic narrata per hæc allegata non sit præscriptibilis. Dic tamen, quod hæc constitutio in alijs facit gratiam: quia si ista verba non ponerentur, remanerent compositio & cōsuetudo non reprobatæ. extra 6. lib. de consti. cap. 1. Nec est inconueniens, quod eadem decretalis contineat ius in vna parte, & gratiam in altera. extra de conces. præb. constitutus. Et forsan Papa fuit motus ad prædicta cassando propter grauē litem, quæ fuerat inter partes: ne recidiuum nouæ litis prætextu consuetudinis alterius vel compositionis subintraret.

e ¶ Reprobationis.] supra eo. in verbo. reprobamus.

f ¶ Constitutionis] supra eo. in verbo, decernimus.

Vt quos virtutis.]

g ¶ Qui vero.] Istum §. aliqui libri non habent vsque ad §. vt autem. & tenorem huius habes in extrauaganti, Execrabilis, quæ est vna de xx. glossatis per Zenzelinum in tit. de præben. & ibi vide. Habes etiam eam infra in tit. de præb. cum glossa domini Guliel. de Monte Lauduno.

Visitationi an possit pscribi.

† Vide cōcil. Tri. ses. 7 đ reformatione, c. 2. & 4. & ses. 24. de reforma. 17.

Vnam

quem seu quos collatio seu ordinatio spectauerit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum.

¶ Vt autem præmissorum fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinarijs in virtutæ sanctæ obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, quam eos (si in exequendis subsequentibus negligentes fuerint) incurrere uolumus ipso facto, districte præcipimus & mandamus, vt sub certa & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quòd dispensationes auctoritate quarum huiusmodi Ecclesias, personatus vel dignitates obtinent, si quas habent, necnon & titulos Ecclesiarum, dignitatum vel personatuum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorũ moderandum arbitrio, ordinarijs ipsis, vel ijs, quẽ vel quos ad hoc duxerint deputãdos, exhibere procurent: De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, reddituri absque mora dispendio per scripta publica conficienda super his sedem Apostolicam certiorem.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui vtrumque gladium habet, & omnes iudicat. Hæc tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas non amplius subijcit Ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant: vt patet infra de priuileg. meruit.

CAP. I.

VNã sanctã Ecclesiã catholicã & ipsam Apostolicam vrgente fide credere cogimur &

VNam sanctam Ecclesiam.] ¶ Ponatur sic casus, ꝙ erant dubitantes quidam, aut forte credentes, vel etiam asserentes, non esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici: quod quidem vel verbo fieri poterat: quia forte sic dicebant: vel facto, quia talia agebant & operabantur, ac si non esset de necessitate salutis: Huic autẽ morbo pestifero obuiare volens sanctissimus pater dominus, dñs Bonifacius Papa viij. hanc decr. edidit, vbi hoc plenissime declaratur. Intentio itaq; huius decretalis est inducere rõnes, exempla, & auctoritates, subesse summo Pontifici esse de necessitate salutis: quod tripliciter hic probatur. Primo, per quasdam conditiones generales, quę ipsi Ecclesię congruunt. Secundo, per quasdam adaptationes spirituales, q̃ ad ipsam Ecclesiam adaptantur. Tertio, per gladios, qui in ipsa Ecclesia continent̃. Tota igitur hęc decr. diuiditur in quatuor partes: quia primo ponuntur pręfatę conditiones generales congruentes Ecclesię, per quas ꝓbari põt, ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Secundo adducuntur quędã adaptationes spãles, per quas probatur hoc idẽ. Tertio agitur de ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia, per quos declaratur hoc idem. Quarto & vltimo, conclusio tot modis inuestigata, videlicet, quod subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, infert̃ ex omnibus antedictis. Secunda: ibi, [Vna nempe fuit.] Tertia: ibi, [In hac eiusque potestate.] Quarta: ibi, Porro subesse.] ¶ Propter primum sciendũ quidem, ꝙ numerare possumus sex conditiones generales congruentes Ecclesię: ex quib. possunt sumi sex rationes, ꝙ Ecclesia habet vnum caput: & ꝙ subesse illi capiti est de necessitate salutis: vt sit prima conditio, quod Ecclesia est vna: secunda, ꝙ est sancta: tertia, ꝙ est catholica: quarta, ꝙ est Apostolica: quinta, ꝙ extra non est salus: sexta & vltima, quia extra ipsam non est remissio peccatorũ. Itaq; in prima parte, in qua agit̃ de istis ꝯditionibus Ecclesię congruẽtibus, dñs Papa tria facit: quia primo istas conditiones narrat: secundo eas declarat: tertio eas corroborat & confirmat. secunda: ibi, Sponso in Canticis.] tertia ibi, [In qua vnus.] Dic ergo Ecclesiã esse vnam, q̃ fuit conditio prima, sanctam, quę fuit secunda, catholicam, quę fuit tertia, & ipsam Apostolicam, quæ fuit quarta. extra quam non est salus, quę fuit conditio quinta, nec remissio peccatorũ, quę fuit sexta. [Nosque hanc,] id est Ecclesiam, esse sic vnam, sic sanctam, & c. vel hanc, id est hanc fidem de ecclesia, ꝙ sit vna, firmiter credimus, & simpliciter confitemur. ¶ Notandum autem est, ꝙ ex istis sex conditionibus Ecclesię congruẽtibus (vt supra tetigimus) sumi possunt sex rationes, ꝙ subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis. Vt sit prima ratio, quia ecclesia est vna siue est vnũ corpus: sed vni corpori non cõpetit nisi vnũ caput: quia aliter esset monstrum. Arguatur ergo sic: Omnia membra, quę sunt in vno corpore, non saluantur nisi coniuncta illi corpori, & subdita vni capiti, à quo infunditur eis motus, & sensus: sed omnes Christiani sunt mẽbra vnius corporis: quia sunt membra Ecclesię, quę est vna, & vnum corpus: ergo omnes huiusmodi Christiani saluantur vt coniuncti Ecclesię, & vt coniuncti vni capiti, id est summo Pontifici. Secunda ratio ad hoc idem sumitur ex secunda conditione, videlicet quod Ecclesia non solum est vna, sed etiã est sancta, id est, sancita & firmata in vnitate: si enim ecclesia vacillaret quantum ad vnitatem: quia aliquando esset vna, aliquando non esset vna: & per consequens aliquando haberet vnum caput, aliqñ haberet plura capita: posset quis dicere non esse de necessitate salutis subesse huic capiti: quia forte posset saluari sub alio capite. Sed cum ecclesia sit vna, & sit sancta. i. sic in vnitate fulcita, ꝙ non posset habere nisi vnũ supremũ caput: subesse illi capiti erit de necessitate salutis. Quod si dicat̃, quòd sanctũ dicit̃ q̃d purum: dicemus

Ecclesia est vna.

Christiani omnes sunt mẽbra vnius corporis.

Ecclesia est sãcta

tenere. Nosque hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso a in Canticis proclamante, Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi vero Deus. In qua b vnus dominus, una fides, unum baptisma.

dicemus ex hoc etiam ꝙ dicit quid firmũ: quia firmitas est ex puritate: infirmitas, ex impuritate: nam & in corpore surgit infirmitas ex impuritate, vt q̃a oriũtur in eo immunditiæ corporales & mali humores: & in anima etiam surgit infirmitas ex impuritate, vt quia oriunẽ in ea immũditiæ spirituales, & malæ cogitationes Formetur autem, sic ratio: Quicquid est vnum & sanctum, id est sic in vnitate sancitum, ꝙ non potest esse nisi vnum corpus, & habere vnum caput, membra non poterunt saluari nisi coniuncta illi corpori, & subdita illi capiti: Ecclesia est hmõi, ergo &c. Membra quidem ex hoc saluantur & viuunt: q̃a mouentur & sentiunt, & motus & sensus eius infunduntẽ à capite: si non sunt subdita capiti, non mouẽtur nec sentiunt. propter quod viuere & saluari non poterũt. Tertia ratio sumitur ex tertia conditione. quia Ecclesia est catholica & vniuersalis siue generalis, sic em ait Isidorus: quia catholicus vniuersalis siue generalis interpretatur. nã Grȩci(vt dr̃) vniuersale catholicon vocant. Si ergo fides, quam tenet Ecclesia, vel ipsa Ecclesia esset particularis, continens vnam gentẽ vel vnum populum, sicut sunt multæ gentes & multi populi: sic forte essent multæ Ecclesiæ & multa capita. Sed cum sit catholica & vniuersalis, quia oẽs obligantur (si volunt esse in statu salutis) ad credendũ & tenendum quod credit & tenet Ecclesia: ideo sicut non põt esse nisi vnum vniuersum quod oĩa cõprehẽdat: ita quantum ad statũ salutis non põt esse nisi vna Ecclesia, eo ꝙ ecclesia comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis. Formetur aũt sic rõ, Illud qđ est catholicum & vniuersale, & cõprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis, non potest esse nisi vnũ, & habere vnum caput, cui oportet esse subditos oẽs volentes esse in statu salutis: Ecclesia est hmõi: ergo. &c Quarta ratio sumitur ex quarta cõditione, q̃a Ecclesia est Apostolica, tenet enim illã fidem, quam Apostoli tradiderunt & docuerunt, de quibus põt intelligi quod dicitur in Psal. ꝙ in omnẽ terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum, vt nullus possit se excusare se non subesse Ecclesiæ: oẽs enim Apostoli fidem prædicauerunt, & docuerũt. Vnde Apostolus ait ad Galat 2. Ascendi aũt sm̃ reuelationem, contuli cum illis. id est, cum alijs Apostolis, Euangelium, quod prædico gentibus: & subdit causam, ne forte in vanum currerem aut cucurissem Ne ergo vana esset prædicatio sua, & ne videretur gẽtib. vel alijs quòd prædicaret aliud quàm alij Apostoli, voluit Apostolus de Euangelio quod prædicabat, cõferre cum illis. Item Ecclesia est Apostolica: quia illã fidẽ tenet & docet, quam concorditer prædicauerunt & docuerunt Apostoli. Formetur ergo sic ratio, Illud quod est Apostolicum, & tenet illã eandem fidem, q̃ Apostoli docuerunt, non potest esse nisi quid vnum. & vnũ corpus habere, & vnũcaput, cui oportet esse subdita oĩa mẽbra, si volũt esse in statu salutir: hmõi autem Ecclesia est: ergo, &c. Quinta autem & sexta rõ sumitur ex quinta & sexta conditione: videlicet ꝙ extra Ecclesiã non est salus, id est, non acquiritur beatitudo, q̃ est per gratiam consummatã: nec extra ipsam est remissio peccatorum, q̃ põt esse per gratiam initiatam: ita ꝙ nec gratia consummata, quæ est salus & beatitudo nostra: nec gratia initiata per quam remittuntur peccata, potest esse nisi per Ecclesiam Si ergo Ecclesia est vna & habet vnum caput: omnes volẽtes recedere à peccatis & adipisci salutẽ, oportet esse sub capite Ecclesiæ, id est, sub summo Pontifice. rõ

Infirmitas in corpore vnde surgit.

Canti. 6.

Ecclesia est catholica.

Ecclesia quare dicitur Apostolica.

autem p er se patere potest. Notandum autem ꝙ oẽs istæ sex conditiones continentur in symbolo: vbi dicitur, ꝙ credimus in Ecclesiam vnam, quantũ ad cõditionem primam: sanctam, quãtum ad conditionẽ secundam: catholicam, quantum ad tertiã, & Apostolicam, quantum ad quartam: & ꝙ confitemur vnum baptisma in remissionẽ peccatorũ, quã tũ ad gratiam: initiatã, & ꝙ expectamus resurrectionẽ mortuorũ, & vitã venturi sæculi, quantum ad gratiam consummatam: ideo impingere contra hoc, est impingere contra symbolum.

a ¶ Sponso in Canticis. &c.] Hic illas sex rationes cõclusionis præfatæ, ꝙ subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, declarat & manifestat, per ea q̃ habenẽ in canticis: & per ea q̃ ait Apostolus dicens, spõso proclamante in Canticis, supple de sua spõsa, idest de Ecclesia, q̃ vna est colũba mea, vna est matri suæ, electa genitrici suȩ, q̃ scribuntur Canticorum 6. & subdit, quæ. s. columba mea, sic vna, sic perfecta, sic electa vnum corpus mysticum, idest vnam Ecclesiam reprȩsentat: x addit ꝙ huius corporis caput est Christus, Christi vero Deus Not. autem ꝙ hic tangunẽ sex, per quæ declarantur sex conditiones: videlicet ꝙ corpus mysticum, idest Ecclesia, est vna quantum ad conditionem primam: est columba, idest, innocens & sine felle & sancta, quantũ ad conditionem secundam: est perfecta. i. catholica quantum ad conditionẽ tertiam. Nam secũdum Philosophum, totum & perfectum idem, vel proximum secundum naturam. Nam illud est perfectum quod totum habet, & nihil ei deficit: & illud etiam totum est, quod omnia habet. Et qđ dicit Philosopus totum & perfectum idem: possumus nos dicere catholicum & perfectum idem, vel proximũ secundum naturam. Nam catholicum idem est quòd generale, & vniuersale, quod omnia comprehendit, & etiam perfectum est cui nihil deficit: & omnia cõprehendit. Ista etiam Ecclesia est vna matri suæ: electa genitrici suȩ quantum ad conditionem quartam. Apostoli siquidẽ vnam fidẽ p̃dicauerunt, vnam fidẽ elegerunt: quam tenens Ecclesia dici potest Apostolica. Huiusmodi autem Ecclesiæ caput est Christus, qui est agnus Dei tollens peccata mundi: cujus caput est Deus pater, à quo est genitus: quẽ videre est salus nostra. Iuxta illud. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Ergo sicut per hoc ꝙ Ecclesia est vna: columba, id est, sancta: perfecta. i. catholica: vna matri suæ, & electa genitrici suæ, idest, Apostolica, declaratæ sũt quattuor cõditiones, sic per hoc ꝙ eius caput est Christus qui est agnus tollens peccata nostra, & caput Christi Deus qui est salus nostra, declarantur aliæ duæ conditiones, videlicet quòd per Ecclesiam est peccatorum remissio, & salutis adeptio.

b ¶ In qua vnus.] hic illas sex conditiones, quas primo narrauit & postea declarauit, roborat & cõfirmat sic enim iacet textus ad Ephes. 4. vnde illa verba sunt sumpta, vnũ corpus, & vnus spiritus. & subditur, vnus Dominus, vna fides, vnũ baptisma, vnus Deus, & pater oĩum. Ecclesia est ergo vnũ corpus, p̃ quod est vna, & vnica: quæ fuit conditio prima. Est in ea vnus spiritus, per quem est sancta: quæ fuit secunda. Est in ea vnus Dominus per quem & vniuersalis & catholica: quȩ fuit tertia. Est in ea vna fides, per quã est Apostolica: quia tenet illam fidẽ, quã prædicauerunt Apostoli: quæ fuit conditio quarta. Est in ea vnũ baptisma, p̃ quod est peccatorum remissio: quæ fuit quinta Est in ea vnus Deus & pater omnium, per quem est salutis

Totum & Perfectũ idem.

Catholicum quid est.

Salus nostra est videre Deũ.

lutis adeptio: quæ fuit sexta. Aduertendũ est, ꝙ dominus Papa noluit omnia verba ista ponere, ne legẽtib. tædium generaret, sed voluit breuius pertransire: & nõ nisi tria nominauit. videlicet quòd in Ecclesia est vnus Dominus, vna fides, vnũ baptisma: per q̃ tria omnes illæ sex conditiones roborantur & cõfirmantur: Nam quia in Ecclesia vnus Dominus, ideo ipsa est vna & catholica, idest generalis: quia vero in ea vna est fides, ideo ipsa est sancta & Apostolica. est enim per fidem sanctam, id est sancita, dicente Hugone, ꝙ nihil est certius homini sua fide. p hoc est ẽt Apostolica. ꝙ illam fidem tenet Ecclesia, quam Apostoli docuerunt. Sed quia in Ecclesia vnum est baptisma, dicitur in ea esse peccatorum remissio, & salutis adeptio. nam per hoc ꝙ baptizamur, nobis peccata remittuntur, & cælestis ianua aperitur.

¶ Vna nempe [a] fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Ecclesiam persigurans, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem [b] veneramur & unicam: dicente Domino in propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam. pro anima enim, id est, seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus unicam scilicet Ecclesiam nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum, & charitatis Ecclesiæ

Baptism' qd facit.

a ¶ Vna nempe fuit.] postquam sunt positæ illæ sex cõditiones, per quas sumi possunt sex rationes, ꝙ est de necessitate salutis subesse summo Pontifici: ponũtur quædam aliæ adaptationes per quas concludi pt hoc idem. Circa quod quattuor facit, secundum qđ quattuor huiusmodi adaptationes ibi traduntur, vt sit prima adaptatio p hoc ꝙ Ecclesia figurata est per arcã Noe. Secunda, per hoc ꝙ propheta in psona Christi orat, ꝙ Deus eruat à framea animam suam, & de manu canis vnicam suam. Tertia per hoc ꝙ Ecclesia figurata est per tunicam Domini inconsutilem, q̃ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Quarta per hoc quod Christus dixit Petro: Pasce oues meas. Secunda est: ibi Hanc aũt veneramur. Tertia: ibi, Hæc est tunica. Quarta: ibi, Igitur Ecclesiæ. Dicit ergo: vna nempe fuit diluuij tẽpore arca Noe, vnam Ecclesiã pfigurans. Hæc vna arca fuit in vno cubito consummata, vnũ habuit rectorẽ & gubernatorem Noe. extra eam omnia existentia sup terrã legimus fuisse deleta. Aduertendũ dis ꝙ illa arca Noe Dei Ecclesiã figurabat, qđ sex modis est Augustinus declarat. 15. de ciui. Dei & 16. Primo ex eius vacillatione: nã sicut illa arca ferebatur sup aquas fluctuantes: sic Ecclesia militans in hoc seculo nõ sine fluctuationibus requiescit. Secundo hoc idẽ patet ex illius arcæ materia. Nã sicut ex ligno fabricata est arca: & per lignum ibi saluatæ sunt animæ: sic ex ligno crucis dependet salus Ecclesiæ. Tertio, hoc idẽ patet ex illius arcæ proportione: nã (vt Augustinus ait) pportio illius arcæ erat, vt pportio corporis humani: erat enim sexcies, siue sex vicibus magis longo q̃ lata, & decies longa quã alta. trecentorũ enim cubitorum erat longitudo, 50. latitudo, & 30. altitudo eius. sic & corpus humanum dispositum est, vt sit decies longum quàm grossum, & sexies longum quàm latum. & ex hoc figurabat Ecclesiã, cuius redemptor factus homo ad saluandũ homines venis. Et hæc omnia clarescunt his versibus.

Ecclesia est arcæ Noe comparata.

Arca Noe quantæ fuit altitudinis longitudinis & latitudinis.

> Ter denis alta cubitus, & longa trecentis,
> Et decies quiuis lata fit arca Noe,
> Sex vicibus longum latum transcendit, & altum.
> Denis, humani corporis instar habens.

Quarto, arca figurat Ecclesiã, si bene consideremus eius ostiũ, qđ positũ fuit ex latere, nam & Christo in cruce latus fuit apertum vnde fluxerunt sacramẽta: per quæ dicitur Ecclesia esse formata. Quinto, arca significabat Ecclesiã, si consideremus eius compositionem, fuit enim composita ex lignis quadratis, quod ad stabilitatẽ Ecclesiæ pertinet. Corpus enim quadratum, cuiusmodi est taxillus: ex quacunq; parte vertatur, stat. Sexto, arca illa significat Ecclesiã, si cõsideremus distinctionẽ eius: erat enim arca illa bicamerata. secũdũ n. cõem modum ponendi bicamerata erat inferius, tricamerata superius. duæ autem erant cameræ inferiores, vna apothecaria, & alia sentinaria, vbi stabant immunditię: tres autem erant cameræ superiores, in quarũ vna erant animalia mitia, in alia immitia: in media vero hoĩes & aues. sic & Ecclesia (vt Augu. ibidem tradit) est bicamerata: quia composita ex Iudæis & Gentibus, siue ex Iudæis & Græcis, vt nomine Græcorũ intelligamus Gentes. Est tricamerata, q̃a ex tribus filijs Noe omnes homines sunt reparati, ex quibus facta est Ecclesia ista. Itaque arca, q̃ (vt patuit) sex modis Ecclesiã figurabat, inferius erat ampla, superius stricta, in vno cubito consũmata, per vnũ rectorem gubernata. Ex quibus possunt sumi duæ rationes, esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici. nã Ecclesia inferius est magnæ latitudinis, quia multi sunt plati inferiores. superius restringitur, quia pauciores sunt prælati superiores. Vel inferius est magnæ latitudinis, quia multi sunt laici. superius restringit̃, q̃a pauciores sunt prælati. & in vno cubito cõsummatur. q̃a in vno summo Pontifice terminatur. Sicut ergo tota illa arca stabat sub vno cubito, sic tota Ecclesia stat sub summo Pontifice. Et sicut extra arcam non erat salus, & quicquid saluabatur erat sub illo cubito, sic ex Ecclesiam non est salus. & quicquid saluatur, est sub summo Pontifice. Secunda ratio ad hoc idem sumitur non solum si consideremus vnitatem cubiti, sed ẽt si consideremus vnitatem rectoris, nam sicut totius arcæ erat rector vnus Noe: & nihil saluabatur nisi sub eo, sic totius Ecclesiæ rector est vnus summus Pontifex, & nihil saluatur nisi sub ipso.

Taxillus est corpus quadratũ.

Psal. 21

Prælati superiores pauciores sunt quã inferiores.

b ¶ Hanc aũt veneramur, &c.] hic prosequit̃ adaptationem secundam ex eo quòd propheta in persona Christi orat dicens, Erue à framea Deus animã meã. pro anima enim Christus, idest pro seipso capite simul orauit & corpore, quod corpus vnicã scilicet Ecclesiã nominauit. & hoc pp quattuor quantũ ad præsens spectat propter vnitatem sponsi, fidei, & sacramẽtorum & charitatis. Aduertendũ ergo ꝙ in omnibus his quattuor sũmus Pontifex quandam principalitatem dicitur obtinere, nam si consideremus vnitatem sponsi, ipse est vnius sponsi vnus principalis vicarius. Vnde glo. super illo verbo Matthæi. 16. Tibi dabo, &c. vult quod hoc specialiter Petro concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret, & subdit, ideo enim eum principalem Apostolorum constituit, vt Ecclesia vnũ principalem Christi haberet vicarium. Rursus si consideremus vnitatem fidei summus Pontifex est huius fidei principalis doctor & definitor, nam & concilia generaliã vbi talia sunt definita, & vbi symboli sunt cõpositi, non nisi auctoritate summi Pontificis poterãt aggregari. Tertio, si consideremus vnitatem sacramẽtorũ, summus Pontifex vt est Christi principalis vicarius, est eorum principalis dispensator. Quarto, si consideremus vnitatem charitatis, quam habent mẽbra ad Christum, & ad eius vicarium, summus Pontifex eam cum quadam principalitate habet. Ergo si Ecclesia ex his est vna, & ex his est salus, & in his summus

Concilia generalia non fiũt sine Papa.

Pontifex

unitatem. Hæc [a] est tunica illa Domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur [b] Ecclesiæ unius & unicæ, unum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus uidelicet, & Christi uicarius Petrus, Petrique successor: Dicente [c] Domino ipsi Petro, Pasce oues meas: meas, inquit, & generaliter, non singulariter has uel illas: per quod commisisse sibi intelligitur uniuersas. Siue ergo Græci, [d] siue alij se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos, fateantur necesse, se de ouibus Christi non esse:

põtifex principalitatem habet: nõ nisi sub sũmo Pontifice saluari poterimus. sibi itaque subesse erit de necessitate salutis.

a ¶ Hæc est tunica, &c.] Hic prosequit̃ adaptationem tertiam, q̃a Ecclesia figurata est per tunicam Dñi incõsultilẽ, q̃ scissa non fuit: sed sorte ꝓuenit. Sciẽdũ ergo, ꝙ uestes Dñi fuerunt quadripartitæ, quattuor militibus tributæ: inter quas fuit una tunica inconsutilis desuper contexta per totum: quæ non fuit diuisa, sed per sortẽ habita: ut patet Io. 19. c. Sciendum enim ꝙ secũdũ Aug. vtrumq. significat Ecclesiam tam vestis quadripartita, q̃ tunica sortita: aliter tñ, & aliter. Nam uestis Dñi quadripartita significat Ecclesiã quattuor scilicet partib. in orbe diffusam: & in eisdem æqualiter, idest cõcorditer distributam. Tunica uero illa sortita significat Ecclesiã quantum ad unitatem charitatis, quæ charitas est de super: quia habet supereminentiorem viam: & est contexta per totum, quia est catholica: quod idem est ꝙ generalis & totalis. Est inconsultilis vt non diuidat̃, sed una ꝑmaneat: & omnes in unũ colligat. Sorte est habita, in qua diuina gratia commendatur: q̃a cum sors mittitur, non personę, sed occulto Dei iudicio cedit. quæ omnia sunt verba Augustini exponentis dictum textum Euãgelij. Ex hac autem adaptatione patere põt, quod subesse summo Põtifici est de necessitate salutis: nõ enim esset tunica Dñi, idest ecclesia incõsutilis & cõtexta per totum, nisi esset sub vno capite colligata. volẽtes ergo se a capite subtrahere, volunt hãc tunicam scindere: sed si consideratur veritas eã nõ scindunt q̃a scindi non potest. itaq. se subtrahentes ab unitate capitis, non dicũtur Ecclesiam scindere, vel tunicã Dñi diuidere: sed dicuntur extũc ad huiusmodi tunicam uel ad Ecclesiã minime pertinere: ut tales existẽtes tunc ad salutẽ nequeãt promoueri.

Ecclesia ꝑ uestes Xpi sigrue significat.

Ecclesiã non scindũt q̃ ab vnitate se subtrahunt.

b ¶ Igitur Ecclesiæ vnius.] Hic prosequit̃ adaptationem quartam ex eo ꝙ oẽs oues, idest ipsi Christiani commissi sunt ipsi Petro. Circa ꝙ tria facit, secundum ꝙ hoc tripliciter ꝓbat. Primo, ex unitate corporis & capitis. Secũdo, ex vnitate commissionis ouium. Tertio, ex unitate ouilis & pastoris. Secunda ibi, [Dicẽte Dño.] Tertia ibi, [Siue ergo Græci.] Prima ratio talis est: vbi est vnũ corpus, & vnũ caput, non duo capita, quasi mõstrũ: q̃a est ibi Christus, est Christi vicarius Petrus, Petriq; successor: ibi, supple, nullus saluat̃ nisi subsit Christo, Christiq; vicario Petro, Petriq. successori: Sed unius & unicæ Ecclesiæ est vnũ corpus, & vnũ caput, nõ duo capita, quasi mõstrũ, Christus, Christiq. vicarius Petrus, Petriq. successor. ergo i Ecclesia nullus saluat̃, nisi subsit. &c. De hac autem rõne non ponit nisi uirtutẽ medij, uidelicet ꝙ unius & unicæ Ecclesiæ est unum corpus, & vnũ caput. Notãdũ aũt, ꝙ quasi inferendo dicit, igit̃ Ecclesiæ vnius & vnicę vnum corpus, & vnũ caput, &c. quia licet hoc sit pro positũ principale, ꝙ nullus saluat̃ nisi subsit Christo capiti & eius vicario: tñ inferẽdo & concludendo ista dicit, q̃a oĩa hęc ex ꝓmissis sequũtur & concludũtur. Si enim una fuit arca Noe Ecclesiã figurãs: & ꝙ Xps vnũ caput orauit ꝓ vnica Ecclesia sua, & vnica fuit tunica Christi inconsutilis: aperte ex præmissis possumus inferre & dicere. Igit̃ unius & unicæ Ecclesiæ, vnum corpus, vnũ caput, &c. vbi supplendum est, ꝙ si Christo capiti & eius uicario subesse nolumus, salutẽ non poterimus adipisci. Notandum etiam, q̃d dicit, vnius & unicæ: Nã plus vr̃ importare vnicum quàm vnum. Nam tunc quis hẽt vnum, q̃n habet aliud. Sed tunc dr̃ habere vnicum quando non hẽt aliud, nec sperat ulterius habere aliud: nec hẽt in quod aspectũ dirigat. vnde Greg super illo uerbo Lucæ 7 Ecce defunctus efferebat̃ filius vnic⁹ matris suæ: & hæc erat vidua. Vult ꝙ iõ erat vnicus filius: q̃a mr̃ eius erat vidua: & nõ sperabat vlteri⁹ filios ꝓcreare: nec habebat in quẽ aspectũ dirigeret. Vere itaq. Ecclesia est vna spõsa Christi, & vnica: q̃a Christus nõ hẽt aliã spõsã: nec sperat vlterius habere aliã spõsam: nec dirigit suum aspectũ, nec suã affectionẽ ad aliã sponsam, ideo nullus confidat de alia sponsa, uel de alia Ecclesia, & sub nullo credat saluari nisi sub sponso: vel sub capite ipsius Ecclesię Christo, Christiq. uicario Petro, Petrique successore.

Vnus & vnic⁹ differunt.

Ioan. 19.

c ¶ Dicente Dño ipsi Petro, Pasce oues meas, &c.] Hic probat hoc idem ex vnitate commissionis, non enim factæ sunt plures ꝯmissiones principales, sed facta est vna principalis commissio; & omnes oues vni & eidẽ Petro & eius successoribus principaliter & uniuersaliter sunt cõmissæ. Format̃ autem sic ratio; Cuicunque Dñs commisit oues suas, nõ has uel illas, intelligitur sibi vniuersaliter commisisse, & ex hoc intelligit̃ nõ esse salutem alicuius ouis, nisi sub eo, & sub eius successoribus, cui omnes oues gñaliter sunt cnmmissæ, Sed dicẽte Dño ipsi Petro, Pasce oues meas; q̃a non inquit singulariter, pasce has uel illas, sibi commisisse intelligit̃ generaliter uniuersas, & per consequẽs nõ intelligit̃ saluari aliqua ouis, nisi sub Petro & successoribus eius, ita ꝙ subesse sibi est de necessitate salutis, quæ est nostra conclusio principalis. De hac aũt ratione ponit uirtutem medij, ut patet ex littera.

d ¶ Siue ergo Græci, &c.] Hic probat hoc idẽ ex unitate ouilis & pastoris. Format̃ autem sic ratio. Vbicũque ẽ unũ ouile & unicus pastor, siue Græci, siue alij dicãt se nõ esse sub ipso pastore, uel sub eius uicario, uel sub successorib. suis, dicunt se nõ esse de illis ouibus, nec ad ouile huius ꝑtinere, & per consequens dicunt se nõ esse in statu salutis. Sed dicente Domino in Ioãne, ut habet̃ Io 10 Cõstat vnum ouile & unicũ esse pastorẽ; siue ergo Gręci, siue alij dicant se Petro eiusq, successoribus non esse commissos, necesse est ꝙ fateant̃ se non esse de ouibus Christi, nec pertinere ad ouile Christi, & ꝑ consequens fatentur se quoque tales non esse in statu salutis. De hac autem rõne ponit uirtutem medij, ut patet ex littera. Notãdum aũt hanc decretalem sic ordinate procedere, ꝙ ex omnib. fere uerbis habetur conclusio principalis, quæ ponit̃ in fine decr. quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Nam si considerentur conditiones superius generales, ꝙ Ecclesia est una, sancta, &c. Si considerentur adaptationes superadditæ, ꝙ fuit una arca figurans Ecclesiam, quòd unica est Ecclesia pro qua Christus orauit; quòd unica fuit tunica Christi incõsutilis; quòd Ecclesia est unum corpus habẽs unum caput; quòd una facta fuit Petro de omnibus ouibus commissio principalis, quòd Ecclesia est unum ouile habens unum pastorem, omnia ista clamant ꝯtra eos qui saluari uolunt, nisi subsint summo Pontifici, omnia ista protestantur quòd sic subesse est de necessitate salutis.

Ecclesia est unum ouile.

Ioan. 10.

dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile & vnicū esse pastorem.

¶ In hac [a] eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem uidelicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur. Nam [b] dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic, in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis. Certe [c] qui in potestate Petri, temporalem gladium esse negat, male uerbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in uaginam. Vterque [d] ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille uero ab Ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet [e]

a ¶ In hac eiusque potestate.] Hic ponitur tertia pars principalis huiusmodi decr. in qua postquam dn̄s Papa ex conditionibus generalib. congruentibus Ecclesiæ ꝓbauit ꝙ sibi subesse, est de necessitate salutis. Et postea ꝓbauit hoc idem ex quibusdam adaptationib. specialibus ad Ecclesiam adaptatis. Hic tertio vult hoc idem probare ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia. Circa ꝙ duo facit: quia primo agit de istorum duorum gladiorum pluralitate, potestate, & usu. Secūdo agit de eorū ordine: ibi, [Oportet aūt.] Circa primum duo facit: quia proponit primo quod intendit, secundo probat quod dixerat: ibi, [Nam dicētibus. Dicit ergo in hac, idest in Ecclesia, eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem uidelicet & temporalē Euāgelicis dictis instruimur.

b ¶ Nam dicentibus.] Probat quod dixerat: sed dixerat duos gladios in Ecclesia, & eos esse in potestate Ecclesiæ: & quia non eodem modo isti gladij sunt in potestate Ecclesiæ, nec eodem modo pertinent ad vsum Ecclesiæ; ideo tria facit, quia primo dicit duos tantum esse gladios in Ecclesia Secundo ostendit eos ambos esse in potestate Ecclesiæ Tertio declarat non eodem modo eos in potestate Ecclesiæ: sed alterū ad vsum, alterum ad patientiam & nutum. Secunda: ibi, [Conuerte.] Tertia: ibi, [Vterque ergo.] Dicit igitur: nam dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic, id est in Ecclesia, cum Apostoli loquerentur: & quia ipsi Apostoli repræsentabant Ecclesiam, si inter ipsos Apostolos erant duo gladij, cōsequens est ꝙ in ipsa Ecclesia sint duo gladij; dicentibus itaque Apostolis duos gladios esse ibi, non respondit nimis esse, sed satis. Notandum ergo ꝙ si essent plures gladij quē duo nō dixisset Dn̄s, satis est, sed parum est. Et si essent pauciores, non dixisset satis est, sed nimis est, ex ipsis itaque verbis Dn̄i dicētis, satis est: datur intelligi duos gladios in Ecclesia, non plures nec pauciores.

Gladij duo sūt ī Ecclesia.

c ¶ Certe q in potestate.] Hic ostendit hos duos gladios esse in ptāte Ecclesiæ: dixerat enim in hac, idest in Ecclesia eiusq. ptāte duos esse gladios: & quia ꝓbauerat duos gladios in Ecclesia, vult probare hos duos esse in potestate Ecclesię: sed quia nullus dubitat spūalem gladium esse in potestate Ecclesiæ: ideo dn̄s Papa ꝓbat hoc de gladio tēporali dicens: certe q in ptāte Petri tpalem gladium esse negat, male verbū attēdit Dn̄i ꝓferētis Cōuerte gladiū tuū in vaginā. Notandum aūt ꝙ secūdum unum modum adaptandi duo gladij erāt inter Apostolos: & scd̄m hoc duo gladij sunt in Ecclesia: quia Apostoli locum tenebāt Ecclesię: vnus aūt illorum erat visibilis: quia fuit extractus, & significabat gladiū tpalem siue materialem: qa respicit corpora, & facit læsionem visibilem: alius autem stabat inuisibilis: qa non fuit extractus, & significare poterit gladiū spūalem, q ferit animas, & facit læsionem inuisibilem. Ergo si de gladio extracto & uisibili, q significat gladium materialem, dixit Petro, conuerte gladium tuum in vaginam: liq̄ de patet, ꝙ gladius materialis est Petri, & est ī potestate Petri: consequens est igit̄ ꝙ vterque gladius sit Ecclesiæ, & in ptāte Ecclesię Notandum etiam ꝙ istam sn̄iam tenet Bernardus ad Eugenium 4. dicas: Aggredere eos, idest malos Christianos, non ferro, sed verbo: innuēs esse duos gladios, vnum spūalem, qui ferit verbo, & alium materialem, q ferit ferro. & subdit de materiali gladio: Quid tu denuo usurpare gladiū tentas, quē semel iussus es reponere in vaginā? qa ergo dicit Dn̄s Petro d̄ materiali gladio, conuerte gladiū tuum in vaginam: sūmus Pōtifex, quamuis ille gladius sit suus, & quamuis sit in potestate sua, nō dēt tn̄ illo gladio uti uel ferire. Notādum etiam gladium materialem esse summi Pontificis, & esse in potestate eius: ostendit idē Bern. ibidem loquens summo Pontifici dicens: videlicet, quem materialem gladium qui tuum negat: non satis mihi uī attēdere verbū Dn̄i dicētis, Cōuerte gladium tuū in vaginam.

Gladiorū alter uisibilis, alter inuisibilis.

Matt. 26.

d ¶ Vterq; ergo est.] quia ostenderat vtrūque gladiū ī Ecclesia, & vtrūque in potestate Ecclesiæ esse: Hic vult ostendere non eodem modo vtrumque gladium ad Ecclesiam pertinere: ideo ait, qd̄ vterque est in ptāte Ecclesiæ: spūalis s. gladius & materialis: nō tn̄ eodem modo: is q̄dē, i. materialis ꝓ Ecclesia: Ille vero, i. spūalis ab Ecclesia exercēd⁹. Ille, i. spūalis, sacerdotis manu: is, idest, materialis, manu regum & militum: sed ad nutū & patientiam sacerdotis. Notādum aūt utrūque gladium esse in Ecclesia & ī ptāte Ecclesię, sed non eodem modo: qa spūalis est ī Ecclesia, & ī potestate Ecclesiæ ad vsum: materialis vero nō ad usum, sed ad patiētiam & ad nutū Sacerdos ergo cum spūali gladio excommunicando inobediētes ferit, & eo propria manu utit̄: cū materiali uero nō ferit, & eo ꝓpria manu non vtit̄: Sed reges & milites eo dēnt uti & ferire scd̄m nutū & patiētiā sacerdotis. est enim nutus p aliqua signa cognoscere alteri⁹ volūluntatē. Reges ergo & principes videntes per signa hoc expedire Ecclesiæ, dēbent contra rebelles & inobedientes materialem gladium exercere. Materialis itaque gladius non ab Ecclesia: quia non manu ecclesiæ, sed manu Regum & militum: tamen ꝓ Ecclesia, idest pro utilitate Ecclesiæ ad nutū & patiētiā Ecclesiæ exercet̄ Notandum ēt ꝙ accipiendo hoc gn̄aliter & spāliter possumus dicere, quod ad imperium & nutum Ecclesiæ materialis gladius exercet̄ ad imperiū gn̄aliter: quia mādat ecclesia gn̄aliter ꝙ fiat iustitia. Sed ad nutum spāliter: quia potest spāliter innuere, etiam ꝙ de isto fiat iustitia. Notandum etiam quod accipiendo iustitiam in aliquo spāliter, dr materialis gladius exerceri ad nutum & patientiam sacerdotis, ad nutum quidem, qa per aliqua signa denotat regibus & militibus, ꝙ pro Ecclesia & ad vtilitatē Ecclesię materialis gladius extrahatur. ad patientiā vero, qa in hoc quod aliquis punitur in corpore: sic Ecclesia sustinet & patitur & condolet, & compatit̄ patienti. Notandum quod hos duos gladios esse in potestate Ecclesiæ aliter & aliter, unum ad usum manu Ecclesiæ & ab Ecclesia: alium ad nutum & pro Ecclesia manu militis: tradit & scribit Bernardus ad Eugeniū quartum.

d ¶ Oportet aūt gladiū, &c.] Postquam determinauit de pluralitate, ptāte, & usu istorum gladiorum, vult determinare de eorū ordine, & hoc est principale propositum: quia, ut patet, principalis intētio huiusmodi decre.

autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati: Nam [a] cum dicat Apostolus: Nõ est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam [b] secundum beatum Dionysium, lex diuinitatis est, infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æque ac immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinẽ reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod [c] etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarũ rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante [d], spiritualis potestas terrenam potestatem instituere, ha-

decre est ostẽdere, ꝙ subesse summo Põtifici est de necessitate salutis, prout vltima conclusio manifeste declarat: & q̃a ex ordine gladiorũ hoc aperte patet: ideo agit de pluralitate, potestate, & vsu illorum gladiorũ quædã præambula. Sed agere de ordine est ad propositum principale: posset tamẽ qui vellet ex ipsis præambulis rõnes formare ad propositum principales. duo ergo facit, quia primo ponit quem ordinem habent huiusmo di gladij. Secundo probat quod dixerat: ibi, Nam cum dicat, dixit ergo, oportet autem gladium esse sub gladio: & temporalem auctoritatem subijci spirituali potestati, quasi dicat, quod hi gladij habent hunc ordinem quia gladius est sub gladio, cum temporalis & materialis sit sub spirituali.

Rom. 13.

a ¶ Nam cum dicat Apostolus.] hic probat q̃d dixerat, videlicet q̃d debet esse gladius sub gladio. Circa q̃d tria facit, quia probat hoc per Apostolum. Secundo per Dionysium. Tertio subiungit multa media simul probantia propositũ. Secunda ibi, Nam secũdum. Tertia ibi, Quod etiam. Dicit ergo secundũ Apostolum, Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceret per aliũ in suprema. Notandum aũt ꝙ non potest esse essentialis ordo inter aliqua, nisi vnũ sit ꝑfectius alio & vbi vnũ magis appropinquat ad Deũ, quam aliud: habet enim se res respectu Dei, sicut vnũ respectu vnitatis, vt innuit Dionysius quinto de diuinis nominib. & sicut nõ sunt duo numeri essentialiter differentes, quin vnus habeat plures vnitates, q̃ alius: sic non sunt duæ res essentialiter differentes, quin vna perfectior sit alia. Si ergo isti gladij sint ꝑ se distincti & ordinati, oportet vnũ esse sub alio, & vnũ esse perfectiorẽ alio.

b ¶ Nam secundum.] hic probat hoc idem per beatum Dionysium: formetur sic ratio, Secundum legem diuinitatis infima reducuntur in suprema per media: & secũdum ordinem vniuersi non omnia æque immediate reducuntur ad ordinem: sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinẽ reducuntur: cum autẽ spiritualis potestas excellat terrenam potestatem dignitate & noblitate, quia spiritualia temporalia antecedunt, istę duæ potestates non ęque immediate reducentur ad ordinem: sed vna reducetur per aliam, terrena per spiritualem. Notandum autem, ꝙ hæc ratio nõ concludit solum terrenam potestatẽ esse sub spirituali quia temporalia communiter sunt sub spiritualibus: sed etiã probat quod terrena potestas habet reduci in Deum per spiritualẽ, hoc est, habet dirigi & gubernari per ipsam. Notandũ etiam, quòd ista ratio est sumpta à Dionysio, & est ad propositum principale, & est declaratio eius quod Apostolus dixerat, dicebatur enim ꝑ Apostolũ, Potestates à Deo sunt, & ordinatę sunt. Cũ ergo dubitari posset quo ordine ordinatæ sunt potestates, hoc dubium soluit dicens, ꝙ oportet eas vt res aliquæ sunt in vniuerso ordinatas esse, quia infima per media, inferiora per superiora ad ordinem reducunt.

Spiritualia antecedunt tpalia.

c ¶ Quod etiã ex decimarum datione, &c.] Hic multa media sumit ad probãdum, ꝙ potestas terrena est sub spirituali. Circa quod duo facit, quia primo facit q̃d dictũ est. Secundo ex dictis infert ad propositum multas conclusiones ibi: Nam veritate testante. Dicit ergo etiã, supple sic esse, quod terrena potestas subsit spirituali ex decimarum datione & benedictione, &c. Notandum est se hic posita quattuor media ad propositum quod terrena potestas subest spirituali. Primum medium de decimis habetur in canone. Secũdum de benedictione siue de sanctificatione, habetur ab Hugo. de sacramentis. lib 2. parte 2. Tertium de potestatis acceptione, hebetur ab eodem Hug. eod. lib. & eadẽ parte 2. Quartũ vero ex ipsarum rerum gubernatione, potest haberi ex verbis Augu. 11. de tri. c. 4. Propter primum sciendum, ꝙ si de iure diuino laici dant decimas clericis, tota terra laicorũ est incensum Ecclesiæ terrena itaq, potestas secundũ omnia bona terrena quę habet, est sub Ecclesia. Propter secundum sciendũ ꝙ Hug. de sacra. libro & parte præassignatis ait, ꝙ sacerdotalis dignitas regalem potestatẽ sacrat & benedicit: sed secundum Apostolum, qui benedicit maior est. ergo quia per Ecclesiam terrena potestas benedicitur, sanctificatur, inungitur quidem si sit inungenda, absoluitur si delinquat. Sed cum inungitur, ẽt absoluitur & benedicitur & sanctificatur: quare terrenam potestatem & specialiter reges excellentiores ꝑpter vnctionem, & omnes Christianos propter absolutionem, oportet subesse Ecclesiæ. Propter tertium, sciẽdum (vt Hug ait lib. & par. præassignatis) ꝙ spiritualis potestas est maior dignitate quam terrena: quod in illo antiquo populo veteris testamenti declaratur manifeste, vbi primum à Deo sacerdotium institutũ est postea vera per sacerdotium regalis potestas, iubente Domino ordinata est. Potuisset enim Deus si voluisset ꝑ seipsum vocare Saulẽ, & dare sibi potestatem regalẽ: sed voluit hoc fieri per Samuelem: insinuans potestatem terrenam dependere à potestate ecclesiastica, & sibi debere esse subiectam. Propter quartum sciendũ, ꝙ Aug. 3. de trin c. 4. vult quod totum vniuersum quodam ordine regatur: quia corpora grossiora reguntur per subtiliora, & tota corporalis creatura per spiritualem: sed turpis est pars, quę suo non congruit vniuerso. Si ergo in toto vniuerso corporalia reguntur per spiritualia, turpe esset si in genere humano, quod est pars vniuersi, terrenę potestates non subessent spiritualibus, & nòn regerentur per ipsas.

Potestas terrena subest spirituali.

Tera tota laicorũ ẽ in censu Ecclesiæ.

Reges quare sub sunt Ecclesiæ.

Sacerdotiũ pręcessit regalẽ potestatẽ.

Corporalia ꝑ spiritualia reguntur.

d ¶ Nam veritate testante, &c.] hic concludit de ecclesiastica potestate plures & varias conclusiones ad propositum vtiles. Circa quod quattuor facit, quia primo concludit, quod spiritualis potestas potest terrenam potestatem instituere, iudicare, transferre, & plantare. Secundo concludit de ecclesiastica potestate & potissime de suprema, quæ à solo Deo non ab homine poterit iudicari. Tertio cõcludit de eadem, quo modo est humana, & quomodo est diuina. Quarto concludit etiam, quod cum ista ita sint ordinata, quòd qui Ecclesiæ potestati resistit, Dei ordina-

tioni resistit: & ꝙ nō pōt quis ecclesiæ potestati resistere cum salute, nisi duo asserat principia, vt Manichęus errans posuit, ꝙ scriptura sacra veritatem asserens, negat & destruit. Secunda ibi, Ergo si deuiat. Tertia ibi, Est autem. Quarta ibi, Quicunq; igitur. Continentur ergo sic: Bene dictum est ꝙ potestas ecclesiastica potestatem terrenam benedicit, sanctificat, & ab ea potestas terrena potestatem accipit. Nam veritate attestante, i. canone Bibliæ asserente, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet: & supple, si habet eam instituere, habet eam iudicare, si bona non fuerit: quia cuius est condere, eius est destruere: & quia etiam quantum ad terrenam potestatem habet eam instituere: & si non bona fuerit, habet eā iudicare & destituere sic. n. secundū huncmodū de ecclesia & ecclesiastica potestate verificetur vaticiniū Hieremię, Ecce cōstitui te hodie, i. à die qua formata est Ecclesia super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes ea destituendo: ædifices & plantes ea instituendo. Notandum autem ꝙ dicit, veritate testāte, spiritualis potestas terrenā instituere habet, quia vt patet ex veteri lege & ex Canone Bibliæ, primum a Deo sacerdotiū institutum est: & post iubente Domino per sacerdotiū regalis potestas ordinata est.

Hiere. 1.

bet, & iudicare, si bona non fuerit: sic de Ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, & cætera quæ sequuntur. Ergo [a] si deuiat terrena potestas iudicabitur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis minor, à suo superiori: Si vero suprema, à solo Deo, non ab homine poterit iudicari: testante Apostolo; Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autem [b] hæc auctoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominē) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso, quem confessus fuit petra firmata: dicente Domino ipsi Petro: Quodcumque ligaueris: & cætera. Quicumque [c] igitur huic potestati à Deo sic, ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Manichæus) fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iudicamus: quia te..

a ❡ Ergo si deuiat, &c.] hic ponit conclusionem secundam de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema: qui si deuiat, a Deo solo poterit iudicari. Continuetur ergo sic, Dictum est, si deuiat terrena potestas, iudicabit a potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis minor, iudicabit à suo superiori: si vero suprema spiritualis potestas deuiat, à solo Deo, nō ab homine poterit iudicari testante Apostolo: Spiritualis homo iudicat oīa, & ipse à nemine iudicatur. Notandū autē ꝙ ille est spiritualis homo, qui habet sanā mentem & sanum iudicium, sicut ille est sanus corporaliter, qui habet sanū gustū. & habet sanū iudicium de saporibus, sic & ille est spiritualiter sanus, qui habet sanā mentem, & habet sanū & rectum iudicium de agibilibus. sicut ergo solus ille, qui est sanus corporaliter, potest recte alia corporalia iudicare: sic solus ille, qui est spiritualis potest de omnibus iudicare tam de spiritualibus, q̄ de corporalibus: quia corporalia sub spiritualibus continentur. Notandū etiā, ꝙ idē est esse spiritualē & sanū spiritualiter, quia quicunq; est spiritualis, habet sanā mentē, & habet rectū iudiciū de rebus. Notandū ēt ꝙ sicut habens gustū infectū male iudicat de saporibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur: quia si habet gustum infectum cholera, etiam dulce iudicabit amarum: sic habens mentem infectam. habet prauum iudicium de agibilibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur & reprehenditur, quia iudicabit esse faciendum quod non est faciendum, iuxta illud.

Spiritualis quilibet sanā mentem habet.

Dicit amor cęcus, dedecus esse decus.

Itaq; spiritualis homo, & habens sanam mentē iudicat oīa, & ipse à nemine iudicatur: quia in suo iudicio à nemine reprehenditur. Notandū ēt, ꝙ duplex est spiritualitas, personalis, & secundū statum: & duplex est

Spiritualitas est duplex.

iudiciū, siue duplex est correctio, auctoritātiua, & fra[1]terna. Itaq; spiritualis personaliter oēs iudicat: quia omnes male agētes potest corrigere correctione fraterna, & ipse a nemine iudicatur, q̄a si est spiritualis bonus & sanctus, nil agit de quo possit iudicari vel reprehendi. Est autem alia spiritualitas secundū statum, qñ est in statu sanctissimo & spiritualissimo: & in hoc statu est solus summus Pontifex: ideoque quilibet eum nominat, & nominare debet sanctissimum patrem. Iste omnia iudicat etiam auctoritate. quia sup omnes auctoritatem habet, & ipse à nemine iudicat, quia nullus habet auctoritatē super ipsum: personaliter ergo possunt esse, & forte sunt multi sanctiores Papa, & spiritualiores eo, sed secundum statum nullus est ita spiritualis nec ita sanctus: & q̄a auctoritate iudicare respicit spiritualitatē & sanctitatem secundum statum: ideo auctoritatiue ipse solus est ille spiritualis homo qui iudicat omnia. & ipse à nemine iudicatur.

1 Al. superna.

Papa sanctiores multi p sunt eff

b ❡ Est autē hęc auctoritas, &c.] hic ponit conclusionē tertiam de ecclesiastica potestate, ostēdēs quomodo sit humana, & quomodo non humana, vel ostendit quomodo sit humana, & quomodo diuina: est enim humana, quia data est homini, & est humana, q̄a exercetur per hoīem: tñ nō est humana, quia sit data ab hoīe: sed potius est potestas diuina, quia data à Deo, nā de ore diuino Petro est data sibi, suisq; successoribus. Est etiā hæc auctoritas diuina, quia firmata in ipso Christo petra, quam Petrus confessus fuit dicente Dño ipsi Petro Quodcūq; ligaueris, &c littera patet quidē. Notandū aūt ꝙ hęc auctoritas dupliciter est humana, & dupliciter diuina. Est aūt humana, quia exercetur p hoīem: Sed est diuina, q̄a est data à Christo, qui erat Deus: & est diuina, quia firmata est in petra firma in Christo, q erat verus Deus Notādū etiā, ꝙ oīa ista quattuor possunt haberi ex Euangelio: Nā ꝙ sit humana, quia data est homini, habetur ex Euāgelio, vbi dr: Tibi dabo, &c. ꝙ ēt sit humana, quia exercetur ab hoīe: patet ex Euāgelio, dum dr: Quodcunq; ligaueris, &c. Quod sit diuina, quia data à Deo: patet ex Euangelio, quia ipse Christus, qui erat Deus loquebatur qñ dixit: Tibi dabo. & ꝙ sit diuina, quia fundata in eo: patet ex Euāgelio, quia ipse Christus qui erat Deus loquebat̄ cū dixit: Super hāc petrā, i. super meipsum, qui sum petra, & quia significor per petram, ædificabo ecclesiam meam.

Auctoritas Papę humana & diui

c ❡ Quicunq; igitur, &c.] hic ponit conclusionē quartam de ecclesiastica potestate dicens: Quicunque igit̄ huic potestati, supple, ecclesiasticæ à Deo sic ordinatę resistit, Dei ordinationi resistit: & supple, non pōt esse in statu salutis, nisi forte fingat duo principia & duos Deos, sicut finxit Manichæus hęreticus: quod dictū falsum & hęreticum iudicamus: quia testante Moyse, non in principiis, sed in principio cælum Deus creauit & terram. Notādum autem, ꝙ Deus pater secundū vnum modū exponēdi, quæ tangit Aug. super Gen. in prin. idest, in filio creauit, &c. Et quia pater & filius nō sunt duo principia, sed vnū principiū, immo quia tota Trinitas,

In principio & in principijs D cęlū creauit & terram.

Trinitas, pater & filius & spiritus sanctus, relatiue ad creaturā non sūt plura principia, sed vnū principiū, ut dicit Aug. 4 de tri. c. 13. ideo nō in principijs, sed in principio cælū Deus creauit & terrā. Notandū ēt, ꝙ si essent duo Dij, possent esse plura capita in regimine humani generis, & vnū caput posset referri in vnū Deū, & aliud in alium Deū: Sed cū hoc sit falsum & hæreticum, sicut non est nisi unus Deus & vnus Dei filius Iesus Christus, ita Ecclesia non habet nisi unum caput & unum principalem uicarium Iesu Christi, cui subesse est de necessitate salutis. a ¶ Porro subesse Romano Pontifici.] Hic ponit conclusionem tot modis inuestigatam, & ēt illatam ab omnibus antedictis. Continuetur autem sic, quia ex conditionibus quibusdam generalibus competentibus Ecclesię: & q̃a ex quibusdam adaptationibus spiritualibus adaptatis Ecclesiæ: & tertio, quia ex ipsis gladiis, qui sunt in Ecclesia, patet ꝙ tenemur subesse Romano Potifici. porro, idest, certe, q̃a sic est: Ideo omnibus hic consideratis declaram⁹, dicimus, & diffinimus omnino esse de necessitate salutis omni humanæ creature subesse summo Pōtifici. Notādū autem, ꝙ ait dn̄s Papa se declarare, dicere, & diffinire omnino, ꝙ sibi subesse ē de necessitate salutis, & c. quę possunt sic adaptari, vt cōcludamus, ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: declaramus, si consideramus cōditiones generales s. potestas competentes Ecclesiæ: dicimus, si cōsider mus adaptationes spāles adaptatas Ecclesiæ: & hoc diffinim⁹, si cōsideramus ipsos gladios, q̃ sunt in Ecclesia, & omnino, idest penit⁹: vel omnino, idest prefatis oibus consideratis, pronuntiamus sic esse Et hac de expositione p̄ntis decretalis editę a sanctissimo patre & dn̄o, domino Bonifacio diuina prouidētia Papa octauo, dicta sufficiant. Io. Mona.

Gen. 1.

Ysai. ita: oēm humanam creaturā.

Ecclesia vnicū caput hēt.

stante Moyse, Nō in principijs, sed in principio cælum Deus creauit & terram. ¶ Porro a subesse Romano Pontifici omni † humanę creaturæ declaramus, dicimus, diffinimus, & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis. Datum Lateranen. Pontificatus nostri anno octauo.

Papa sub esse est d necessitate salutis

ADDITIO. Quæro vtrum potestas spūalis debeat dn̄ari temporali: Et vr̄ ꝙ non, quia iurisdictiones sūt distinctæ, ut in authen. quo. oper epi. in prin. coll. 1. de consecr dist 3. celebritatem. in fin Non ergo Papa debet se intromittere de potestate temporali: sed debet tēporalia dimittere imperatori, Regibus, & aliis d̄nis temporalibus 8. dist. quo iure. arg. extra qui filij sint leg. c. lator, & c. causam. aliàs poneret falcem suam in messem alienam. s̄ de elect. c. venerabilem. quod non est faciēdum 6 q. 3. c. 1 præterea secundū Hug. Imperatora solo Deo hēt potestatem in temporalibus, Papa in spūalibus & sic iurisdōnes sunt distinctæ, ut dicūt primæ concordantiæ. Et licet coronam recipiat à Papa: gladiū tn̄ ab altari. 93. dist legimus. & ēt ante fuit imperiū q̃ Apostolatus. Præterea potestas spūalis indigeret tpali multoties. 23. q. 5 administratores ergo nō dominat̄ ei. Præterea si potestas spūalis dominaret̄ temporali, haberet dominium tpalium. Sed dominiū earundem rerum non potest esse simul & semel insolidum eodem tempore apud plures. ff commo. l. si ut certo. § si duobus uehiculum. ergo nullus alter haberet dominium, quod est falsum: ergo, &c.

Additio dn̄i Petri Bertrādi.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Prelati non discurrant præsertim habitu transformato: qui si ad curiam uenerint, inde recedere non debent sine Papæ licentia: aliàs ipsi & receptantes illos excommunicati sunt.*

CAP. II.

VT prælatorum ineptadiscursibus grauitas, & simplicitas simulationib obuiatur, & ipsorum ad Christi vicarium indeuotio, religiositati quippe contraria, non immerito arguenda, cum reuerentiā illorum sanctitas, lucē puritas, firmosq. maturitas poscat gressus, ut sint uita mundi, fama clari, proficuique reddantur exemplo. Verum qnia ipsorum quo-

Contrarium Vr̄, Christus comisit summo Pontifici vices suas, vt habetur Matth. 16. c. & 24 q. 1. quodcunque. Sed Christo data erat omnis potestas in cælo & in terra, Matth 28 ergo summus Pontifex, q̃ est eius vicarius habebit hanc potestatem. extra de transla. c. quanto.

Rn̄deo & dico, ꝙ potestas spiritualis debet dominari omni creaturæ humanæ per rationes, quas Host. inducit in summa, qui fil. sint leg. §. qualiter, & à quo. Item quia Iesus Christus filius Dei dum fuit in hoc mundo, & etiam ab æterno naturalis Domin⁹ fuit, & de iure naturali ī Imperatorē, & quoscunque alios depositionis sententias ferre potuisset & damnationis, & quascunq. alias, vtpote in personas, quas creauerat & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiam conserua bat. Et eadem ratione & uicarius eius potest. Nam non videret̄ Dn̄s discretus fuisse (ut cum reuerentia eius loquar) nisi unicum post se talem vicarium reliquisset q̃ hæc omnia posset Fuit autem iste uicarius eius Petrus, Matth. 15 vltra mediū. Et idem dicēdum est de successorib. Petri, cum eadem absurditas sequeretur, si post mortem Petri humanam naturam a se creatam sine regimine unius personæ reliqsset. arg. ad hoc supra, qui filij sint leg. per venerabilem. vltra medium. de hoc not. nno. supra de fo comp. c. licet. Et ideo dn̄s Bonifacius 8. motus aliis efficacibus rationibus & exemplis & auctoritatibus sacræ scripturæ, declarauit, dixit, & diffiniuit subesse Romano Pontifici omnem humanam creaturam esse de necessitate salutis, ut in Etrauag. vnā sanctam quæ hic de verbo ad uerbū posita est, cum glo domini Ioan. Mo. qui plene declarat hanc quæstionem.

Iurisdictio spūalis oēs creaturas humanas adstrīgit.

Ad argumenta in contrarium respondeo. Ad primū cum dr̄, quod iurisdictiones sunt distinctę, &c. dicit Host. sic, Ego iurisdictiones assero, & utramq; a Deo processisse, vt dicta authen. quomo. opor. epi. tamen quāto altera magis Deo appropinquat, tanto maior. Ergo sacerdotium maius, ꝙ probatur ex ordine scripturæ dictæ auth Et sic intellige ꝙ non multum discrepāt sacerdotium, & imperium, ut auth. de nō alie. aut permut. rebus ecclesię. §. si minus coll. 2. Non multum discrepant quo ad principium, vnde procedunt: sed multum discrepant quo ad maioritatem. Inde est, ꝙ caput episcopi inungitur, sed armis regis, & episcopus chrismate, rex oleo, ut sciatur ꝙ episcopus est uicarius capitis nostri, idest Iesu Christi, & ut ostendat̄ quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis & principis potestatē. extra de sacra vnc. c. 1. ver. vnde in veteri testamento Et eodem modo respondetur ad secundam oppositionem. Et quod dicitur ante fuisse imperium quā Apostolatum, hoc non facit ad propositum, quia potestas non ratione temporis dr̄ maior, sed potius ratione dignitatis. Nam & si Andreas primus uenit ad fidem quā Petrus: prælatus est tamē Petrus Andreæ, cum in Apostolorum catalogo semper primas quasi præcipuus præmittatur, nō quod Petrus

sit potior tempore, sed potior dignitate.

Ad tertium argumentum dico quòd licet, vt supra dictum est, omnis humana creatura subsit Papæ, & sic potestati spirituali: non tamen sequitur ꝙ habeat dominium omnium rerum temporalium.

Dñiũ est duplex.

Ad cui⁹ declarationē sciendũ est, ꝙ est duplex dñium. Est.n. qđ dam dñium iure diuino: quoddam aliud iure humano. 8. dist. quo iure. Diuinũ dominium est illud, qđ est apud Deum super oēm creaturam: ipse enim Deus creator est omnium vniuersorũ: q. enim manet in æternũ, creauit omnia simul. Itē in Genẽ c. 1. In principio creauit De⁹ cælum & terrā. Et uide de hoc qđ legit & not. s̃. de sum. tri. & fide catho. c. 1. Isto dñio Dñi est terra, & plenitudo eius, in psal. s̃. de deci. ca. tua nobis & dicto ca quo iure. Istud dñium est uerum dñium, simplex & absolutum, & vnus est Dñs omniũ creaturarum Deus. Et ideo ꝓprie loquēdo omnes creaturæ, proprietates, res & possessiones, & bona alia in nullius bonis sunt vere, absolute, & proprie, nisi Dei. Circa qđ dominium dicit Hosti. s̃. de vo & vo. redemp. ca qđ super. in magna glo. ver. mihi tamen uidetur sic in aduentu Christi omnis honor, & omnis principatus, & oē dominiũ & iurisdō đ iure, & ex iusta cā ꝑ illũ, q supremā manũ hēt, nec errare p̃t, oĩ infideli subtracta fuerint, & ad fideles trāslata: Quod hoc iusta cā fuerit. ꝓbat Eccl. 10 Regnũ de gēte ad gētē trāsfert ꝑꝑ iniustitias, & iniurias, & ꝯtumelias, & diuersos dolos Quòd hoc factum sit, comprobatur. s̃ de const. c. translato. & hoc in personam Christi filij Dei viui, qui non solum sacerdos fuit, sed & rex. Lucæ 1 Ecce concipies in utero, &c. vsque & regni eius non erit finis. vnde & ipse dixit Matth. 21. Auferetur a uobis regnum, & dabitur genti facienti fructum eius Huius autem regni & sacerdotij principatum perpetuũ commisit filius Dei Petro & successoribus eius, vt patet in eo quod legitur & not. li. 6. de homi. c. pro humani. & sup. qui fi. sint le. ꝑ venerabilem §. rationib⁹. per totum & maxime in ver. fin. Et de tali dominio diuino dico, ꝙ oĩs t̃palis pōtas est subiecta spũali, & debet potestas, spiritualis potestati tēporali dominari.

† al. intimato.

Christus fuit sacerdos & rex.

rundam (vt fide dignorum habet assertio) eò vana prorupit, interdum ne dixerimus perniciosa temeritas, quòd (vestibus spiritualib. sanctitatis abiectis, dissimulato habitu) ad remotas a suis sedibus partes se transferunt: Quinimmo ad sedem Apostolicā clanculo nobis non visis, nec insinuato† quòd venerint, venisse, latitasse, discessisse que dicantur: Nos ne tacētibus nobis non præcisus huiusmodi morbus inualeat: dum prouidum creditur, quod incautum; licitũ, quod impune: Omnibus episcopis superioribusque prælatis sub obtestatione diuini iudicij inhibemus, ne absque rationabili causa, timoris forte uel alia, extra suarum ciuitatis, & diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiam ne qui episcoporum & superiorum ipsorum latenter (præsertim habitu transformato) uenientes ad curiam, de ipsa (Romani Pontificis non præsentati conspectibus, uel saltem ab eo recedendi licētia non obtenta) recedant. Si qui uero episcoporum & superiorũ huiusmodi nostræ inhibitionis contradictores extiterint, & absque ipsius Romani Pōtificis recedendi licentia concessa, eoque non uiso recesserint ab eadem, nec. non si qui scienter receptauerint antedictos, nisi id confestim eidem Romano Pontifici, uel alicui per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curauerint (etiam si episcopali, archiepiscopali, patriarchali, uel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis sententia innodamus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prelati ad curiam nō debent more noctuæ latenter uenire, nec inde sine Papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur.

CAP. III.

ET si deceat quoslibet subditorum curam exercere sollicite, & per omnia uelut lucis

Aliud est dominiũ ꝙ secundũ legistas uocatur legale dominium: & ita nominat Accur. ff. de uer. sig. l. recte scđm vero canonistas vocat̃ humanum, ut in dicto c. quo iure. De isto legali uel humano dñio dicit Inn. sic, ꝙ eius iuris est, ꝙ ad aliquē spectat uel requiritur de iure naturali, & an fuerit ab initio introductum. ut sunt dñia, obligationes, & huiusmodi, & c. Innuēs exp̃sse, ꝙ rerum dñia & obligationes sunt de iure naturali, idest, de iure gentium. Non aũt à iure ciuili uel Imperatore, ut actiones. ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. Inst. de rerum diui. §. ferę ita not. Inno. de const. c. quæ in ecclesiarum. & Com. post. dicit ibidem, ꝙ à iure gentium descendũt dominia: sed per leges principũ distinguntur modi, ꝑ quos rerum dominia acquiruntur. ff. de acqui. re. do. per totum & insti. de re diu. per totũ. Et de intelligitur ꝙ legitur 8. dis quo iure. & sic cōcordant in hoc, ꝙ dominia sunt de iure gētium. Vr̃ mihi ꝙ dominium rerum legale uel humanũ fuit a Deo collatum humanæ creaturæ, & non fuit ab initio introductum iure gentiũ, uel ciuili. Nam Deus omnia quæ creauit, fecit propter rationalē creaturam, & omnia subiecit rationali creaturę. Gen c. 1. Et sic reseruato sibi vniuersali & uero dominio omniũ creaturarum, huius dominij utilitatem ꝯcessit ab initio humanæ creaturæ quo ad vsum: quòd vr̃ intelligere Accursius. C. de iur do. l. in rebus. sup uerbo naturaliter, vbi dicit quòd iure primæuo non distinguebantur dominia, nisi quantum ad usum, & c. vnde ante ius gētiũ omnia fuerunt communia quousque iure gentium vsibus primorum parentum introductum fuit, quod terrę diuiderentur & limitarentur, & appropriarent̃, ut unusquisque quod suum esset, sciret. Vnde lex dicit, quod iure gentium dominia sunt distincta, non dicit introducta, ut dicta l. ff de iusti. & iu. l. ex hoc iure Cum enim iure gentium diuidantur dominia: sequitur quod ante diuisionem erant dominia communia. arg. ff com diui. l. 4 circa prin. cum ibi notatis. vnde ex ꝯcessione diuina vtilitatis dominij rerũ causatur quoddam dominiũ legale uel humanum, ꝙ respectu veri dominij diuini non dr̃ dominium: sed in se consideratum dr̃ verum. Istud vero dominium legale vel

Dñiũ legale uel humanũ, quale ē: & an fuerit ab initio introductum.

vel humanum prout erat in communi, non debet dici iuris gentium, sed diuini. Prout vero cuilibet appropriatur vel acquiritur hoc dominium, sic consideratum est iuris gentium. Et tale dñium non est apud Papam tantum, sed apud omnes, qui iuste acquirunt: & ex quo semel acquisitum est, nõ licet Papæ vel alicui alteri auferre, vel occupare sine iusta causa, quia esset contra ius naturale diuinum, quo vnicuique dictum est: Ne faciat alteri, quod sibi non vult fieri, vt in princ. decretorũ. Et Dominus dicit in Euangelio: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. 9. q. 2 nullus alterius. facit ad hoc C đ cohorta. l. si quis. lib. 12. Et hoc intelligo sine causa, quia ex iusta causa posset aliquis priuari ab homine, vel à iure tali dominio. ff. de relig. & sump. fur. l. si quis sepulchrum. C. ꝓ quib. cau. ser. li. acci. per totum. & ff. & C. de bo. dam per totum. Vnde per hoc respondetur ad arg. ꝙ quãtum ad humanam creaturam illa subest spirituali. potestati sicut dictum est. Sed dominia rerũ aliarũ sunt apud singulos qui iuste acqui runt: verũm est de dominio legali vel humano, sed diuinũ dominiũ est apud Deũ. Nec est contradictio, diuersis respectibus accepto dominio.

Dominiũ rei an possit domino suo tolli.

Noctua nocte videt, lux huic excæcat oculos.

Ad illa iura communia, quæ dicunt quòd Imperator est dominus mundi. ff ad leg. Rhod. l. depreca. tio. responde vt no. C. de quadrie. præscr. l. bene à Zenone. Petrus Bertrandi.

AD vniuersalis.

filios ambulare: hoc tamẽ præcipue ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis vt in specula, circa commissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sane peruenit auditum, quod nonnulli pontificali prædicti digni ate, gregum suorũ custodiam negligentes, & abhorrentes lucem tamquam filij tenebrarum, non verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more, tempore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta, non erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo patribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem Apostolicam clanculo declinare præsumunt, vbi more noctuę cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desiderijs visitant, suos eis euomentes conceptus iniquos, & conspirationes forsan illicitas aduersus nos & alios pertractantes, & demum abinde (non absque notabili sedis prædictæ contemptu) reuerentia tam consueta quàm debita non exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipso petita licentia, nec obtenta, recedunt.

¶ Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentijs finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hoc generali prohibemus edicto, ne de cætero præsul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotijs Ecclesiæ sibi commissæ, extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, vt quicunque pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus visitet, ad Papam (si hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtenta. Quod si secus à quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscunque prælatos quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eoipso notam infidelitatis incurrere ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo, &c.

De treuga & pace.

Sixtus quintus.

¶ *Sixtus Papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarys regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia Cardinalium, & eorum qui Cardinalibus sunt familiares in regno Franciæ existentia, suæ dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficijs promouendorum quid fieri debet, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante diffinitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curijs diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne xxij. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari.*

a ¶ Ad regimen.] hæc habetur infra sub tit. de præben.

b ¶ Execrabilis.] ista habetur infra sub tit. de præb. cum glo. Guglielmi de Monte Lauduno, & etiã inter xx. Ioannis xxij. cum gl. domini Zenzelini sub eo. tit. de præb.

Discordia est extinguenda. & pax cõseruanda.

CAPI. I.

AD vniuersalis Ecclesię regimen diuina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiua dilectione nil occurrit præstantius, quàm exorta inter personas ecclesiasticas (principis tenebrarum astutia,) discordiarum fomenta per nostræ sollicitudinis occursum protinus extinguere, vt cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus, pacis & trãquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistente gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaque, vt suscitata retroactis temporibus discordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, alijsque terris & dominijs charissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionem vocant, ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scandala, periculaque subsequerentur, fine debito claudatur & totaliter secludatur: Auctoritate Apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus & singulis prælatis, & alijs personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum & dominiorum eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibusuis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, & præbendis, necnon alijs beneficijs ecclesiasticis cum cura & sine cura, sęcularibus & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni Apostolicæ ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationum Benedicti xij. quæ incipit: Ad regimen [a]. aut Ioan. xxij. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ incipit: Execrabilis. [b] seu constitutiones & regulas cancellariæ Apostolicæ per nos super hoc editas reseruata generaliter non existant) perinde ac si aliquæ à sede Apostolica vel eius legatis expectatiuæ litteræ non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi Pontifices prædecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarum expectatiuarum † personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominijs regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris, & dominijs concessas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præsentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem singulorum ex prælatis & alijs personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratijs, duæ gratiæ expectatiuæ conceduntur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vieñ. necnon magistri & præsidentes, ac alij officiarij in aliqua ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc vnanimiter supplicabunt: qui duo nominati per regem & reginam, Delphinum, magistros, præsidentes, & officiarios præfatos gaudeant prærogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratijs consumptis, alias sex gratias similes alijs sex gratijs personis idoneis modo & forma prę missis concedere intendimus. ¶ Volumus autem, ac eisdem auctoritate & tenore præsentium decernimus & declaramus, beneficia, quę venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium familiares, continui commensales eorũ familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris & dominijs præfatis obtinent, & in posterũ obtinebunt, dispositioni Apostolicæ in posterum censeri reseruata, quãdiu duntaxat Cardinales præfati uitã duxerint in humanis, ac post obitũ eorundẽ Cardinaliũ per sex annos continue sequentes: Quibus quidem sex annis elapsis, alij ad quos eorundem beneficiorum collatio, prouisio, præsentatio, electio seu quæuis alia dispositio alias pertinet: de beneficijs familiarium huiusmodi in regno, Delphinatu, terris

† Gratias expectatiuas & mãdata de prouidendo nemini amplius concedi decreuit cõcilium Trid. sess. 24. de reforma. capit. 19.

terris & dominijs, præfatis consistentibus, in prædictis mensibus, disponere valeant, huiusmodi reseruatione non obstante.

¶ Concedimus etiam, quòd beneficiorum, quæ promouendi per nos ad dignitates seu beneficia consistorialia ipsarum prouisionum per nos de eorum personis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ ius eis quomodolibet competit ac competere poterit, per promotiones ad dignitates & alia beneficia consistorialia prædicta, ac munus consecationis eisdem promouendis impediendum, seu lapsum temporis de consecrandis episcopis à sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent aliàs dispositioni Apostolicæ (vt præfertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas: Si vero in alijs mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Romanos Pontifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat.

¶ Et quoniam sedis Apostolicæ notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publice & continue gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu, & terris consistencia dumtaxat censeatur reseruata: quodque † omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vsque ad diffinitiuam inclusiue in prima dumtaxat instantia, in qua nulli ante diffinitiuam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria vel à grauamine negotium principale minime concernente, quòd non possit per appellationem à diffinitiua sententia reparari: In alijs vero instantijs in curia Romana tractentur, cognoscantur, & fine debito terminentur.

¶ Causæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorum Cardinalium familiares continuos commensales, ipsis Cardinalibus in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmissis, qui per sex menses curiam prædictam secuti sunt, & sequuntur de præsenti curiales & quoscunque alios eorum aduersarios super quibusuis beneficijs eisdem aduersarijs auctoritate ordinaria collatis, per illos quibus commissæ reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ vero similes causæ beneficiales inter quoscunque alios pendentes, & quæ quibusuis iudicibus seu auditoribus commissæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ auctoritate Apostolica committantur audiendæ, & cognoscendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria earundem causarum aduocatione. Præterea quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio, & diuersis curijs ipsius regni super possessoro tractantur: volumus quòd in eisdem causis in diuersis curijs super petitorio & possessorio vnico & eodem contextu pendentibus (suspenso petitorio, & censuris super hoc latis) in possessorio, in curijs eorundem iudicum coram quibus causæ possessorij pendeant de præsenti, procedant, causęquę ipsę super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur & finiantur. Alioqui biennio elapso, liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & ulterius dictis causis expeditis super possessorio: aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantium coram iudice competenti auctoritate Apostolica deputato poterit ius suũ prosequi, ipseque Apostolicus iudex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo auocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundem iudicum cuiusuis sibi commissæ causæ expeditionem malitiose prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis, & omnium beneficiorum priuationis pœnas ipso facto incurrat: à qua quidẽ excommunicationis pœna absolui nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus, præterquam in † mortis articulo: quodque decætero in litteris expediẽdis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris alijsque dominijs p̃dictis seruẽtur a taxæ super hoc editę per Io. xxij. Papã præfatum: & excessus, si qui fuerint, corrigantur. ¶ Et quia propter assiduas

a ¶ Taxæ.] Vide pro hoc extrauagantem, Cum ad sacrosanctæ. quæ est inter xx. Ioannis xxij sub titu. de sent. excom.

Causa eadẽ diuersis respectibus in diuersis curijs tractari põt.

† In mortis articulo nulla est casuũ reseruatio: atque ideo oẽs sacerdotes quoslibet pænitentes a quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. cõcil. Tri. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

duas guerras & nouitates, quæ continue vigent in dicto regno, prætenditur ecclesias, dũ vacant grauatas, in taxa etiam reformata in cõcilio Constantinensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxæ, quòd grauatus in eadem taxa prælatus promouendus soluat communia & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant: tantum pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij, ad quæ sit promotus, eaque in dicta cancellaria & camera Apostolica inuiolabiliter obseruari mãdamus. ¶ Et quia in supradictis cõcessionibus regnum ac regem maxima sumus charitate complexi, credendum est non immerito, vt se deuotos & obedientes erga sanctam Romanã Ecclesiam exhibeant. Quare volumus & eisdé auctoritate & tenore statuimus, quòd præfatus Rex intra quattuor menses præmissa acceptare & obseruare, ac in regno, Delphinatu, & dominijs huiusmodi obseruari facere, necnõ intra alios duos, præfatos quattuor immediate sequentes menses super acceptatione & obseruatione, alijsque præmissis omnibus & singulis per suas patentes litteras nos & sedem præfatam certificare teneatur: Alioquin præsentes litteræ, & inde secuta quæcunque, sint cassa & irrita, nulliusque roboris vel momenti. Nos enim extũc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contingerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, induli, mandati & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę M.cccclxxij. septimo idus Augusti, Pont. nostri anno 1.

¶ Sixtus quartus.

¶ Discordiæ inter religiosos Mendicantes & ecclesiarũ parochialium rectores in partibus Germaniæ quattuor delegatis commissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conuersa fuit: quam Romanus Pontifex confirmans, præcipiens sub pœna excõmunicationis illam à prælatis obseruari.

CAP. II.

Vices illius, qui supra petram ædificauit Ecclesiam suam, meritis licet insufficientibus, gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia, quantum nobis ex alto conceditur, incedere satagentes, inter Christi fideles quoslibet, & præsertim sub vno atque eodem sacerdotij vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confouere, vigilanti sollicitudine meditamur assidue, & quæ ijs contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerum & temporum circumstantiæ id non immerito exposcere dinoscuntur. ¶ Nuper siquidem pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Moguntinen. & Treueren archiepiscoporum, ac Herbipolen. & Vuormacien. & Spiren. episcoporum, quàm dilecti filij nobis viri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauarię, qui vnus ex electoribus [a] Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum, quòd inter dilectos filios Prædicatorum, Minorum, & Carmelitanorum ordinum professores, & nonnullos parochialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prælatos, instigante illo, qui tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, in partibus Germaniæ, & præsertim in oppido Eslingen. Constan. diœcesis suscitata sunt nõnulla dissensionum, & scandalorum fomenta ex certis causis tunc nobis expressis, quæ nisi per vigilantiam pastoralis officij celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum Christi fidelium illarum partium faciliter peruenire.

¶ Nos igitur attendentes, quòd sacrosancta Romana Ecclesia ab eius fundatione primæua in ordine sacerdotali, quem Petrus Apostolus, & eius successores obseruarunt, instituta, & per viros prouidos & sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus feliciter conseruata extitit: Rursusque animaduertens quòd hodiernis temporibus hominum crescẽte malitia, nisi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus scriptus sancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrũ Mẽdicatiũ gratia assistẽte diuina in copioso numero reperiuntur) assidue coleret, vepribus malorũ & sentibus vitiorũ omnium

celeriter

Vices illius.] a ¶ Ex electoribus.] electores Imperatoris sunt septem: tres ecclesiastici, & quatuor laici de quibus per glo. in cap. ad Appostolicæ. de sent. & re iudic lib. 6.

Matt. 16.

Sacerdotes dñi sub eodẽ vexillo cũ Papa militate.

1. Pet. 5.

Ecclesia Romana per fuit instituta, adaucta, & conseruata.

Prædicatores multi in ordinib. Mendicãtiũ reperiuntur.

celeriter obtueretur: non potuimus non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quòd inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius iuxta Apostolum, onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Vnde cum vellemus super his ea, qua decet maturitate consulere, venerabilibus fratribus nostris Gulielmo Hostiensi & Angelo Prænesti. episcopi, & dilectis filijs nostris Iuliano tituli sancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli sancti Sixti presbyteris Cardinalibus viuæ vocis oraculo commisimus & mandauimus, vt à singulis partibus prædictis vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hincinde propositis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem episcopi & Cardinales statutis loco & tempore conuocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (vt præfertur) & in præmissis grauiter & consulte procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infrascriptam perduxerunt: Videlicet, quòd ipsi parochiani sacerdotes decætero non dicāt à Mendicantibus hæreses processisse, cum in ueritate fides nostra sit illuminata, & Ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per ordines Prædicatorum, & Minorum, ut iura testantur. Quòdque fratres mendicantes nō prædicent, populos parochianos nō teneri audire Missam in eorum parochijs diebus festiuis & Dominicis, cum iure sit cautum † illis diebus parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali ecclesia: nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent: quòdque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caueant propter pœnas, quas imponunt canones, cum sit libera. Quod etiam ipsi Mendicantes desistant prædicare, quòd parochiani non sint obligate saltem in Paschate, proprio confiteri sacerdoti: quia de iure† tenetur parochianus saltem in paschate proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres Mendicātes non censeantur exclusi, quominus secundum iuris communis & priuilegiorū eisdem concessorum dispositionem, cōfessione audire, & penitentias iniungere ualeāt. Quod etiam decætero inter ipsos fratres Mendicantes & curatos quo ad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulsandi, seruetur cōsuetudo antiqua, quę temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingeñ. Et casu quo veniat aliqua occasio siue necessitas, non fiat commutatio temporis uel horæ in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quòdque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant † prælatis & rectoribus parochialium ecclesiarum: Nec etiam populos à suarum ecclesiarum parochialium frequentia & accessu abstrahant siue retrahant quoquo modo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus sed illum fauorem, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstant, ita vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur.

† Cap. vt Dominicis de parochijs, & alien. parochian. vide cōciliū Trid. ses. 21 in decreto de obseruandis in celebratione Miss.§ moneant.

† Cap omnis vtriusque sex' de pœnit & remis.

† Vide cōciliū Lateran. sub Leone x. ses. 11 in decreto incipien. Supernæ maiestatis.

¶ Nos itaque illius iudices gerentes in terris qui apostolis dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: cupientes super his opportune prouideri, motu proprio non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam: sed de nostra certa scientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & singula per præfatos episcopos & Cardinales ordinata, ad hoc vt perpetuo inconcussa persistant, auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus tam iuris quàm facti, qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, guardianis, & singulis fratribus ordinum Mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contra facientem incurrere volumus eoipso; à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ, & debita satisfactione præuia, inuiolabiliter obseruent, & quantum in eis est, ab alijs obseruari faciant. Et insuper quascunque lites & causas coram quibuscumque causarum palatij Apostolici auditoribus seu alibi occasione præmissorum, inter dilectos filios decanum & capitulum ecclesiæ Spireñ. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indecisas pendentes, illarum status, tenores & formas, & in eis gesta & actitata, præsentibus pro expressis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate prædictis aduocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi consortibus seu illis adhærentibus perpetuum silentium imponimus: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac priui-

Ioan. 14.

Suppletio quādoq; fit de iure & de facto. vide not in c. bonæ. 1. de post. pral. in antiquis.

priuilegijs eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, M. ccccLxxviij. xv. Caleñ. Iulij, Pontificatus nostri anno se-

LIBER SECVNDVS.

De iudicijs.

Iudicij descriptio.

¶ Nota pro rubricæ intellectu, quòd iudicium est actus legitimus trium personarum, iudicis, actoris, & rei. Sed contra cap. forus. §. in omni. de verb. sign. in antiq. vbi dicitur, quòd in omni negotio requiruntur etiam tres testes. Sed dic, quòd testes non semper sunt necessarij: sed quando est factum negatum, vel aliæ probationes desunt, vt dicto § in omni. & 4 q. 4 cap. 1. Et dicitur iudicium non à iudice (vt dicit Ioan. Mona.) sed à iuris disquisitione seu discussione. Nam causa est dum proponitur, iudicium dum discutitur, iustitia dum finitur. dicto cap. forus. de verb sign. Vel potes dicere, si vis, quòd iudicium non ab actore vel à reo dicitur, sed à iudice sicut à persona principaliori arg. C. de accu. qui explicandi. Et redditur iudicium in inuitum. ff de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. 1. Et expone, de iudicij, idest de processibus iudiciarijs, qui enumerantur in cap. quoniã. extra de prob. Sic accipitur C. de iud. sancimus & cap. pia de excep. lib. 6. in princ. & cap. nonnulli. de rescrip. in antiq. & ff. vt leg. nom. l. etiam in princ. Vel dic de iudicijs, idest, de iuris disquisitione seu discussione, vt dictum est.

Testes nõ semper necessarij sunt.

Iudicij xv. significationes declarantur.

¶ Nota insuper quòd iudicium habet xv. significationes. Primo modo est actio, vt iudicium familiæ ercifcundæ, idest, actio. ff. de iudi. l. in tribus. extra de prob. cap. ex litteris. Secundo modo est lis siue controuersia, vt iudicium pendet de hæreditate, &c. ff. ad Trebel. l. 1. 2. responso. & ff de pecu. quòd debetur Tertio modo est auctoritas, vt negotia ecclesiastica non sunt iudicio laicorum disponenda. extra de iudi. cap. decernimus. Quarto modo est forus, vt causa iuris patronatus debet diffiniri iudicio ecclesiastico, idest in foro ecclesiæ. cap. quanto. extra. tra de iudi. Quinto modo est arbitrium. 2. q. 6 à iudicibus. & ff. qui satisd. cog. arbitrio. de offic deleg. ab arbitris. lib. 6. Si enim arbiter est iudex, ergo arbitriũ est iudicium. Sexto modo est vltima voluntas, vt iudicium testatoris non debet esse cassum. C. de sacrosanct. eccles. l. 1. de sepul. licet. in fi lib. 6. Septimo est quæstio, vt iudicium ambiguum est ad Papam referendum. cap. per venerabilem. §. rationibus. extra qui fil. sint leg. C. de orig. iur. l. quoniam. Octauo modo iudicium dicitur esse discretio, vt furiosus & impubes non possunt esse iudices, qui a carent iudicio, idest, discretione. ff. de iudi. l. cum prætor. cap. graue. de præb. in antiq. Nono est sententia, vt iudex punire potest eos, q suo neglexerint parere iudicio, idest, sententiæ. de offic. deleg. cap. de causis aliàs, in causis de appel. si duobus. circa fin. de præscrip. cap fi. ff de leg. 3. l. qui concubinam. §. si hæres & Ecclesiastici 18. ibi, Ante iudicium iustitiam tibi para. Decimo est instantia, vt iudicium perit triennio. l. properandum. §. 1. C. de iudi. & capitu. iudi. & cap. venerabilis. eod. tit. in antiq. Vndecimo est discussio, vt hic, vt C. & ff. eod. tit. & in cap. forus. de verb. sig. Duodecimo est potestas iudicandi. ff. de iud. l. iudicium soluitur, vetante eo qui iudicare iusserat. &c. Tertiodecimo est pernicies. Vnde Apostolus 1. ad Corinth. 11. ibi, Qui manducat & bibit indigne corpus & sanguinem Domini, iudicium, idest, perniciem sibi manducat & bibit: Sic exponitur 4. sent. distin. 9. in fin. Quartodecimo est pœna, in Matth. Qui occiderit, reus erit iudicio, idest, pœna. sic in Ioanne, Qui bona egerunt, ibunt in vnam æternam: qui vero mala, in resurrectionem iudicij, idest, pęnæ æternæ. vltimo iudicium dicitur esse processus iudicialis. cap. 1 eod. tit. lib. 6. de except. pia. eod. lib. Et ista xv. significata his versibus comprehendi possunt:

Matth. 5. Ioan. 5.

Versus.

> Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle:
> Quæstio, discret. senten. instant. discussio, posse:
> Pernicies, pęna, processus iudicialis.

Vide Ioan. Mona. super rubrica de iudi. lib. 6. & etiã glo. in cap. in iudicijs, de reg. iur. lib. 6. Nullibi tamen clarius habentur hæc exposita, quàm hic.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Decretalem, super cathedram. quæ est in Clem. in cap. dudum. innouata, inbet obseruari: neque propter illã debent religiosi Mendicantes esse molesti & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ uel molestationes hincinde facta: Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi, summarie, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, vel aliter prout qualitas excessuum exigit. Non obstantibus quibuscunque obstaculis, quæ possent his obuiare.*

FRequentes.] ¶ Super cathedram.] nunc est sub tit. de sepul. in cle. & incipit, dudum.

CAP. VNICVM.

FRequentes immo innumerosæ quodammodo de diuersis mundi partibus venerabilium fratrum nostrorum episcoporum, aliorumque superiorum prælatorum, necnon dilectorũ filiorũ, rectorũ, curatorũ & parochialiũ sacerdotũ querelæ cõtra dilectos filios fratres Prædicatorũ & Minorũ ordinũ, nostrũ & sedis Apostolicæ excitarũt auditũ, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare nõ cessant, quòd quidẽ fratres decretalẽ, Dudũ. editã à felicis recordationis Bonifacio Papa viij. prędecessore nostro, quæ incipit, Super cathedram a. Ac per piæ memorię Clementem Papam v. prædecessorem nostrum in Vieneñ.

concilio

concilio innouatam temere obseruare non curant: sed ipsam transgredi non timentes in eiusdem sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem & ecclesiarum parochialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque quòd plerumque præfatis dictorum Prędicatorum, & Minorum, necnon Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordinū fratribus, in cuius ordinis dicto rum Eremitarum personis idem prædecessor Bonifacius constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis Prædicatorum & Minorum ca uebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & inconcusse seruari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionem eandem quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam, à prædictis episcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atque molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vien. fratris nostri archiepiscopi Burdegalen. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegalen. & aliarum ecclesiarum, prioratuum, conuentuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quàm sæcularium ciuitatis & diœces. prædictarum nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorundem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem, multa eisdem & eorum singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tueatur, existat: Nos volentes de fratrum nostrorum consilio decretalem prædictam, Super Cathedram, irrefragabiliter obseruari: discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut vnus vestrum per vos, seu alium, vel alios etiam si sint extra loca, in quibus estis conseruatores seu iudices deputati, tam eisdem archiepiscopo, capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero ciuitatis & diœces. prædictarum, & eorum cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eisdem fratribus aduersus archiepiscopum, capitula, prælatos, priores, conuentus, rectores, sacerdotes, vicarios, ac clerum, præfatos & singulos eorundem efficacibus defensionibus præsidio assistentes, ac facientes decretalem prędictam quo ad omnia eius capitula prout iacent, firmiter obseruari, non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem archiepiscopis, capitulis prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos archiepiscopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clerum, seu aliquem, vel aliquos ipsorum eisdem fratribus grauamina ac iniurias irrogari. Facturi ipsis hincinde de quibuscunque iniuriis, molestationibus, grauaminibus, & damnis vicissim illatis hactenus, & etiam in posterum inferendis eisdem contra tenorem constitutionis eiusdem, in illis videlicet quæ iudicialem requirunt indaginem, summarie [a], simpliciter & de plano, sine strepitu iudicij & figura, in alijs vero prout qualitas ipsorum exigit iustitiæ complementum: Molestatores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocunque & quotiescunque expedierit per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibuscunque exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui seu aliquibus fratrum & ordinum eorundem, quàm præfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, communiter vel diuisim, sub quacunque forma vel expressione verborum ab eadem sede concessis, ac eiusdem Bonifacij, quo cauetur ne aliquis extra suam ciuitatem vel diœcesim nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra dietam vnam à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur [b]. Seu ne iudices & conseruatores à sede deputati prædicta extra ciuitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel alijs uices suas committere, aut aliquos ultra unam dietam à fine diœcesis eiusdem trahere præsumant:

Cōstōnē papalem violās periculo se subijcit.

Iura condere parū esset, nisi qui ea tueretur existeret. ff. de orig. iuris, l. 2. §. post originē, de electio. c. vbi periculum. §. præterea. lib. 6.

a ¶ Summarie, &c.] propter ista verba hæc extrauagans sub hoc titu. fuit posita. Quæ autem causæ sint sic decidendæ, vide c dispendiosam. eod. tit. in cle. Et quid illa verba importent, declaratur per cap. sæpe. de verb. signi. in clem.

b ¶ Euocetur.] loquitur de cap. statutum de rescrip. lib. 6.

a ¶ Conseruatores.] loquitur de cap. 1. de offic deleg lib. 6.
b ¶ Numerum.] vide cap. cum in multis. de rescrip. lib. 6.

sumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra suam ciuitatem auctoritate præsentium nō trahatur. Seu quòd de manifestis iniurijs, molestiis, & alijs, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secus egerint, & etiam id procurantes adiectis) conseruatores [a] se nullatenus intromittant, quàm alijs quibuscunque constitutionibus à Romano Pontifice tam de iudicibus delegatis & conseruationibus, quàm personis vltra certum numerum [b] per litteras Apostolicas ad iudicem non vocandis, aut alijs edictis, quæ nostræ possent iurisdictioni, aut potestati eiusque exercitio libere quomodolibet obuiare. Seu si tam eisdem fratribus vel eorum ordini, aut alicui seu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum, quàm archiepiscopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero prædictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusuis alijs communiter, vel diuisim à præfata sede sit indultum, quòd excommunicari, suspendi vel interdici, seu extra vel vltra, circa vel alio quocumque modo ad iudicium euocari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorum personis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus proprijs mentionem. Et quibuslibet alijs indulgentijs seu priuilegijs dictæ sedis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum specialem oporteat in nostris litteris fieri mentionem.

Excōicari ne possint, aliquib. qñque conceditur.

¶ Cæterum iudicibus seu conseruatoribus quibuscumque per litteras Apostolicas sub quacumque alia quàm præsenti verborum forma vel expressione confectas, eisdem prædictorum Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, ac Carmelitarum ordinum fratribus, seu ipsis ordinibus communiter vel diuisim, super damnis & iniurijs, & alijs quibuscunque rebus seu negotiis alias deputatis & subdelegatis eorum præsentibus & futuris auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne aliquem seu aliquos auctoritate litterarum Papalium prætextu seu occasione quorumcumque damnorum vel iniuriarum siue grauaminum contra tenorem prædictæ constitutionis, Super cathedram, ipsis fratribus seu eorum ordinibus antedictis communiter vel diuisim à quibuscumque personis illatorum hactenus, & etiam inferendorum in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudicium vel alias quoquo modo vocare, seu in causam aliquatenus trahere præsumant. Inhibitionem huiusmodi non solum ad futura, sed etiam ad quouismodo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas litteras & processus eorum auctoritate quacunque habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiusmodi contra tenorem dictæ constitutionis illata & inferenda (vt dictum est) deinceps aliquatenus non extendi, ac etiam irritum & inane si secus super præmissis per quoscumque scienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, vt inhibitionem nostram huiusmodi ad dictorum iudicum seu conseruatorum & subdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus & auctoritate Apostolica decernimus, quòd quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico: quodque à data præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis & non cœptis, præsentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis cœpta fuissent, & iurisdictio vestra & cuiuslibet vestrum in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitisset, constitutione prædicta super conseruatoribus & aliis quomodolibet in contrarium edita non obstante. Datum Auinion. decimo Calend. Februarii, Pontificatus nostri anno xi.

Iurisdō p citatione perpetuatur. c. gratū, de offi. dele.

De dilationibus.

¶ Ioannes. xxij.

¶ *Præmisso elegāti exordio, ostensisque periculis quæ*

IN Delictorum.] a ¶ Cudunt &c. vi de c quanto. cum ibi notatis. de iureiu. in antiq. & extrauagantem, spondent. infra de crimi falsi.

culis quæ proueniunt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos coram Papa compereant: aliàs contra ipsos, eorum absentia non obstante, procedetur prout iustitia suadebit.

CAP VNICVM

Peccatũ vnũ sua mole at trahit a iud.

IN delictorum diuersorum nexibus ac tenebris inuolutos, plerumque trahit in maiorum scelerum præcipitium moles præponderans peccatorum: nam & si diuersos diuersa delicta coinquinent, sunt tamen nonnulli, qui propriæ salutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum ac inexhausta eorum voragine deuoluuntur, quòd dummodo suas inglunies ad quas inhiant, expleant, se lucris illicitis immo iacturis spiritualibus temere immergentes, honori Dei & animarum saluti, ac sacrorum canonum & imperialibus edictis & iuribus communibus capturas nefarias & lucra illicita antiponunt. ¶ Sane iamdudum ad nostri Apostolatus auditum multorum fide digna relatio sępius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nonnullos esse in Lombardiæ superioris & Marchiæ Ianuensis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere sibi præsumentes illicita, cudunt a & fabricant, seu cudi & fabricari faciunt florenos auri, secundum formam & signum & coinum ac circunferentias litterarum, qui in ciuitate Florentiæ (à tempore cuius non extat memoria) cudi & fabricari sunt soliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præsenti. Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati, in vero & solito florenorum eiusdem ciuitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant; ipsi tamen (simulata eorum effigie) personas vt plurimum simplices, & quandoque etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt, ipsasque damnis rerum & periculis personarum exponũtdum pro veris florenis ipsos recipiunt: Cum etiam præterea in talibus plurimi non habeãt inter florenos & florenos tantæ similitudinis peritiã discernendi. Nos itaq; tantis & præcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes: monemus omnes & singu-

Lucrorũ cupiditas ad multa nefaria impellit.

los talium præsumptores, ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps a cusione & fabricatione florenorum huiusmodi cessent, & realiter & effectualiter resipiscãt: Nihilominus præsentis edicti peremptorij auctoritate citantes eosdem ac eorum singulos sub pœna priuationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit (quam ipsos cessante iusto impedimento, si in exequendis mãdatis nostris huiusmodi remissi seu negligentes fuerint, incurrere volumus ipso facto) vt intra trium mensium spatium à data præsentium numerandum, per se vel per procuratorem idoneum Apostolico conspectui se præsentent, propositurі quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium si quod super hoc habeant, vel ius aliud si quod sibi credant cõpetere, ostensuri. Et nihilominus super prædictis facturi & recepturi quod iustitia suadebit: Intimantes eisdem, quod si non venerint, nos contra ipsos super præmissis & ea tangentibus procedemus prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante. ¶ Vt autem huiusmodi nostra nunciatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur, chartam siue membranam citationem atque monitionem huiusmodi continentes, in maiori Ecclesiæ Auiñ. affigi ostijs faciemus: Quæ processum huiusmodi suo quasi sonoro præconio & patulo iudicio publicabunt, vt prædicti moniti & citati, & alij quicunque qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætendere, quòd ad eos processus huiusmodi non peruenerit, vel ignorauerint eundem: cum non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum † vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione vj, Calend Decemb. Pontificatus nostri anno ix.

† Occultum non præsumitur quod omnibus publicatur.

De dolo & contumacia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Citationes etiam extra dies solen-

Diuisio.

REm non nouam.] Hæc decret. diuiditur in quatuor partes: Nam primo prooemium ad intentum præmittit. Secundo ver. [Est siquidē.] ad hoc probandum plura argumenta inducit. Tertio ver. [Præmissis.] super ipso intento statuit. Quarto versic. [Non obstātibus.] statutum huiusmodi per non obstantia munit.

a ¶ Insolitam.] C. de iudic. rē nō nouā. Et qui est adstrictus ad insolita, non tenetur de solitis ff. de contra hen. empt. fistula. §. frumenta. & adstrictus simpliciter, tenetur de solitis, non de insolitis. ff. de leg. 3. qui saltum. ff. de an. nu. leg. l. Seio. §. fin. Vnde adstrictus in genere, ad cōem modū tenet. ff. de verb. ob. l. cōtinuus. §. cum ita ff. de ædi. edi. siquis venditor. C. de dona. si quis argentū. §. 1. & adstrictus ad solita faciens insolita, de casu tenet. ff. de neg. gest. si negotia absentis.

Adstrict⁹ ad aliq d faciēdum ad quid tenetur.

b ¶ Peruenire citatio.] ut lit. non contest. quoniā. §. porro. ff. quod vi aut clam. l. 1. §. sed Aristo. ff de euic si ideo §. fin.

c ¶ Quodque in albo.] arg. ff. de iu. om. iu. si id qđ. 1. respon. not. ff. de albo scri. per totum. authen. de litig. §. omnem coll. 8. C. quomodo & quādo iu. authent. qui semel.

d ¶ Ius.] hic ex iurib. iam allegatis arguit.

e ¶ Violēter præsumpsisse.] de violenta p̄sumptione habet extra de præsump. literas. & c. quanto. & ibi not.

f ¶ Lapidibus.] auth. scriptum exemp. l. 2. §. fi. coll. 2. & arg ff. de orig. iur. l. 2. §. 1. authent. de iudi. in fi. coll. 6.

† Fortassis, legendū arctēt.

g ¶ Rationis.] sumptæ tam ex præcedentibus quàm subsequētibus.

nes publicæ factæ de mādato Papæ in audientia litterarum Apostolicarum vel Papali palatio affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter deuenissent. Restringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt ne ad eos possit citatio perueniri, vel quorum domiciliū tunc adiri non potest vt c. 1 de iudi. in clem.

CAP. VNICVM.

REm nō nouā aggredimur neq; viam insolitam [a] ambulamus, sed anterioris iuris calcatam vestigijs præsentis constitutionis indubitato roboramus suffragio, & inconcusso munimine stabilimus. Est siquidē iam sancitum, quòd propositum publicę citationis edictum eum arctet, qui impedit aut facit etiam se celando, ne ad eum possit peruenire [b] citatio, appareatque contumax qui sic agit. Quodque [c] in albo prætoris huiusmodi edicta proposita suæ iurisdictioni subiectos arceant †, & adstringant magis, quàm si voce præconia (quæ innotescit paucis) vel litteris citarentur. Ius [d] enim quod talem modum citationibus posuit, violenter [e] præsumpsisse credendum est, vt quæ in eodem albo tot ipsius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam deuenirent. Vnde ad præbendam omnibus eorum quæ sanciuntur plenam lectionē & notionem, mandatur legem tabulis aut lapidibus [f] sculptam, sanctissimæ Ecclesiæ describi porticibus & affigi. ¶ Præmissis igitur in debitam consi[d]erationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis [g] appensis: nos qui vniuersis [h] (disponente Domino) præesse dinoscimur, volentes per hanc nouellam constitutionem aliquid circa prædicta statuta expressius inueniri: declaramus de fratrum nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus & statuimus, vt citationes auctoritate Apostolica de quibuscunque personis vndecunque & vbicūque [i] sint, cuiuscunque status dignitatis vel præminentiæ Ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si imperiali vel regali fulgeāt dignitate, præsertim [k] si impediant vel faciant per se vel per alios [l] quoquo modo ne citationes ipsæ ad eos perueniant, ex quacunq; causa faciendo vt citandorum domicilia, siue loca tute vel libere adiri non possint: cum (prout scriptum est) existimare debeamus, an eo [m] ire liceat [n] vbi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfato-

h ¶ Vniuersis.] nō tā in vniuersis causis seu negotijs, vt not. in extrauag. c. vnam.

i ¶ Vbicumque.] & sic ligant existētes in eadē puincia seu alia, siue etiā modico freto distēt, seu si fuerint vltra mare ff. de verb. sig. notionē. §. 1. C. de dila. l. 1.

k ¶ Præsertim.] verbū præsertim, quandoque tenetur cōparatiue. aliquando tenetur p̄cisiue, vt pro tantū, vt not. extra de simo. per tuas 1. circa fi. & dic hic teneri p̄cisiue, vt in casu hic posito, & alijs parem æquitatem seu maiorem habentibus, vt j. not. secus regulariter. Nam q̄ citatio facta voce præconis vel in albo prætoris cōtra Anglicū vel Theutonicum, qui verisimiliter non credebat habere causam in curia Romana arctaret eū, esset durū & contra stylū curiæ, qui nō citatū, ab homine vel à iure vult citari. si negotiū ad curiam reuocet p litteras. Et p hūc modū quilibet tenet habere pcuratorē in curia: & hoc modo curia oēs ad se faceret venire: nec iste citatus in albo prętoris, de quo nō est ius expressum, vel voce p̄conis in palatio Papali, debet esse nimis credulus referētibus se citatū. ff de eo per quē fa. erit. l. 1. §. dolū. nec eulogijs seu relationibus est credēdū. ff. de cust re diuus 2. Et nūtio iurato creditur. extra de appel. cū parati. nō i li qui non est p̄co iudicis. extra de proba. quoniam contra.

Præsertim tenetur dupliciter.

l ¶ Per alios.] ff. de admi. tut. ita autē. §. gessisse. extra de sent. excō mulieres: §. fi.

m ¶ Eò.] aduerbium est loci, & summuntur hæc verba ff. ad Treb. de ætate

n ¶ Ire liceat.] tute vel libere, vt præmittitur: & hæc ęstimatio debet esse verisimilis vt timor non sit vanus:

nus: aliàs citatio arctaret. extra de spon. ueniens 2. ff. quod me. cau. l. metum. ff. si cui plus quàm ꝑ leg. fal. hoc autem. 1. respon. ff. de reg. iur. vani timoris. Nã sicut prouiderunt partibus, quibus nõ patet securus ad iudicẽ accessus. extra de appe ex parte 1. ita decuit ꝓuidere iudicibus, executoribus, aut apparitoribus eorũ ĩ citationib. faciendis, quãdo non patet ad partes securus accessus. extra ut lit. non cõtest. tuæ. & hic, quo casu debet in citatione exprimi. arg. extra 6 lib. de appel. c. Romana. §. cum autem. ff de transac. cũ hi §. vult igitur. & §. si prætor. arg. opt. ad hanc distinctionẽ. extra 6. lib de off. deleg. statuimus.

a ¶ In albo prætoris.] Papa hoc specialiter & ex certa sciẽtia iubẽte, ut ĩ. sequitur in casib. pari uel maiori æquitate nitentibus quàm sit casus. s̃. eo. §. est siquidem. 1. rñ so. aliàs regulariter intelligendum est de illo citato prius legitime: nã negotio per citationem iuris vel hominis ad curiã legitime deuoluto, pars nihilominus in audientia publica vel præconizatione, vel in albo prætoris citatur, & tunc hmõi citationes sunt magis citationũ iam factarum exaggerationes cõtumaciam partis antea citatę declarantes.

rum propositorum in albo [a] prætoris, etiam extra solemnes [b] dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueuerunt generales processus, publice id nobis specialiter & ex certa scientia iubentibus, factę in audientia litterarum nostrarum, aut in aula nostri palatij, postmodum affigendæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, ut cunctis possint patere, & ita deferri citatis sic ualeant ac arctent citatos post terminum lapsum, quem (considerata locorum distantia [c]) uolumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut [d] si eos personaliter [e] apprehendissent: Non obstantibus [f] aliquibus priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus aut specialibus quibuscunque personis pontificali, imperiali, regali, uel alia Ecclesiastica, seu mundana dignitate prædictis, aliisque inferioribus Ecclesijs, monasterijs, locis, collegijs & uniuersitatibus in quacunque forma uerborum concessis: per quæ talium citationum effectus possit quomodolibet impediri, etiam si de ipsis & eorum totis tenoribus de uerbo ad uerbum, aut de propriis nominibus personarum, monasteriorum, Ecclesiarum, locorum illorum quibus conceduntur, uel eorum ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris litteris fieri mentionem.

thentica, in qua in fine mandaꝰ publicatio eiusdẽ. Itẽ arg. ff. quæ sen sine appe. rescin. l. 1. §. itẽ cũ ex edicto. & sunt hæc vera regulariter: quia citatio quę est principium iudiciorum. insti. de pœna te. liti. §. fin. dẽt habere principium certum & firmum: cum sit potissima pars cuiusque rei. ff. de ori. iur. l. 1. aliàs iura frustra uiderentur dicere, ꝙ manifestatio debet fieri præsidibus, uel in facie Ecclesiæ, uel ad domum. ff. de exc. tu. scire oportet. §. oportet. & dicto ca. venerabilis. aut procuratori, aut amicis. ff. ꝙ vi aut clam, aut qui aliter. §. & si forte. ff. d̃ dam. infec. l. de pupillo. §. totiens. ff ex qui. cau. ma. l. sciendum. Sed fallit regula in casu quem concludit primum arg. hic allegatum: cum per illum qui mandabatur citari stet ne citetur. extra. 6. lib. de reg. iur. imputari. & c. cũ stat. & ibi not. & ca. pro possessore. Item arg. secundum intelligo, vt not. s̃. in uer. in albo. aliàs regulariter citatio facta in curia supponit legitimam citationẽ pręcessisse, vt dictum est: & hoc innuit dictus §. omnem. Item ad arg. tertium dic ꝙ lex, scriptum exemplar. loquitur non de necessitate, sed de vtilitate uel expedienti, ut ibi patet in uerbo, melius & verbo, vtiliꝰ. Itẽ loquitur de habitãtib. ĩ eodẽ loco, vt in verbo, habitãtibus. arg. ff. de iurisd om. iud. si ꝑ errorẽ. secus ẽ in habitãtib. ĩ remotis. Et distingue, aut factum gñale est ad oẽs, & sic sufficit publice ꝓponi nõ in aurib. singulorũ inculcari. extra de postu. pręla. c. 182. dist. ꝓposuisti. 54. dist. ex antiqs. ff. de instito. sed & si pupillus. §. ꝓscribere. arg. ff. d̃ an. leg. l Meuia. in fi. aut est factum spẽliter tangens partem, & sic regulariter citatio nõ sufficit gñalis in albo, ut est sup. probatũ. arg. ad hãc distinctionẽ extra. 6. li. de elect. in c. fi. in fi. & ff. de appel. cum quidam. Io. Mo. Cardi.

Citatio ẽ principiũ iudiciorũ

b ¶ Solemnes dies.] qui sũt tres: dies Iouis sãcta, dies Ascẽsionis Domini, & dies dedicationis basilicæ beatorum Apostolorum Petri & Pauli: q. est octaua dies post festum sancti Martini.

Dies solẽnes sunt tres.

c ¶ Distãtia] ff. de ver. ob. l. cõtinuus. § cũ ita. & l. interdum. extra li. 6. de elect. cupientes § hac generali.

d ¶ Sicut] hic, sicut, ẽ sicutiuũ, quo ad hoc ꝙ vtrobiq. teneat processus mero iure: plus tñ deliquit ille, quẽ citatio apprehendit. ff. de in inte. rest. diuus.

e ¶ Personaliter apprehendissent.] & sic talis ꝯtumax poterit reputari. ff. de appe. ex consensu. §. fi. & ibi no. & contra ipsum ad excommunicationem procedi. 11. q. 3. nemo episcoporũ & definitiua sententia ferri, ut dicto §. porro. Sed nunqd sũt de iure communi? Dic ꝙ sic ꝑ argumẽta hic adducta intelligo, ut no. s̃. eo. in ver. in albo. Sed & illa, q̃ aguntur in una diœcesi, ꝑsumuntur ignorata in alia: ergo magis ĩ illa, quæ sũt acta in alia ꝓuincia. extra qui ma ac. pos. cum in tua. Itẽ dato ꝙ aliàs malitiose faciat ne citatio ad ipsũ ꝑueniat, citatio tñ est ad Ecclesiam, seu ad domum faciẽda. extra de do. & cont. c. causam. & c. uenerabilis. extra de cle. nõ resi ex tuę. extra de eo qui mit. in pos. c. fi. & ff. quib. ex caus. in pos ea. hæc autem. §. 1. Itẽ leges & si sint publicatæ ubi sunt factæ, nõ arctãt absentes nisi in eorũ ꝓuincijs publicatæ fuerint duob. mẽsibus elapsis. auth. ut fa no. consti. §. pe. coll 5. 18 dist. decernimus hoc apparet in qualibet cõstitutione authentica...

Cõtumax ꝑt excõicari. & ꝯ eũ sñia definitiua ferri.

f ¶ Nõ obstantibus aliquibus priuilegijs.] similia nõ obstantia habentur extra 6. li. de sen. excom. 6. fi. in fi. extra eo. li. de elect. quia sæpe. Et absq. his non obstãtibus priuilegia non tollerentur not. extra 6. li. de cõsti. c. 1. Et quid operentur non obstantia in litteris beneficialibus. no. extra. 6. lib. de rescr. cum aliquibus.

Ad euidentiam p̃missorum quæro, an Papa procedere contra aliquem valeat citatione nõ præmissa? Et uideꝰ ꝙ sic: quia est supra ius. extra de conces. præb. ꝑposuit. Item quia princeps solutus est legibus. ff. de legib. & senatusconsul. princeps Item Papa hẽt plenitudinem potestatis. 2. q. 6. decreto. extra de pæni. & rẽ, cum ex eo. in fi. extra de usu pal. ad honorem. Sed contra, citatio est principiũ ꝓcessus iudiciarij, ut s̃. no. & habetur extra de prob. quoniam contra. & ad finem iudiciorum, quæ est sententia. ff. de re iud l. 1. attingi

sine principio non potest. Dic ꝙ citatio est de pertinē tibus ad iudiciarium ordinem. Iudiciarius aūt ordo requirit, ut iudex quilibet ex aliquo iure procedat. Cōsiderandum est primo, qualiter ad ius se habeat iudex, de quo nunc est sermo, videlicet Papa. Scđo qualiter ad idem ius citatio spectet. Tertio, ex his deducetur solutio quæstionis.

Circa primum sciēdum est, ꝙ præter legē æternam diuini intellectus, quæ secundum Aug. in 1. li. de lib. arbi. summa ratio nominatꝰ, de qua habetꝰ 23. q. 5. lex æterna, fuit necesse esse aliquam legem naturalem, siue aliquod ius naturale impressum homini tāquam participationē quandam legis æternę, in quo statim a principio nobis nota fierent principia agēdorū: puta ꝙ bene est agendum, nulli nocendum: ꝙ bene agentes præmiari debent, peccantes autem puniri. 3. distin. oīs. Præter hoc ēt necesse fuit esse aliquam legem diuinam, siue aliquod ius diuinum: quia per legē naturalē nō poterat homo dirigi in finem supernaturalē: eo ꝙ naturalem virtutem & facultatem hominis excedit 8. & 9. dis. ꝑ totum. A lege aūt naturali deriuatę sunt leges humanæ: sed dupliciter deriuanꝰ à lege naturali: vno modo, sicut cōclusiones deriuanꝰ ex principijs: alio modo, sicut determinationes aliquorū cōmunium: ꝑ quem modum forma communis actus determinatuꝛ ad hanc vel ad illam: puta forma domus, ad domum quadratam uel rotūdam. Primo modo lex humana, quæ est, nō esse occidēdum: deriuatꝰ sicut cōclusio a lege naturali, quæ est, nulli malum esse faciēdum. Scđo modo, lex humana, quæ est ꝙ talis tali pęna puniatur: deriuatꝰ vt determinatio quædam a lege natura, q̄ est, ut peccās puniatur. Sic igiꝰ quātum ad propositum spectat, quintuplex est lex. Aeterna q̄ idē est quod diuina essentia Vel verius: Lex æterna est (secūdum Augu. contra Faustum) diuina uoluntas, ordinem vniuersitatis cōseruari iubens, & perturbari uetās. Diuina, quæ regulat actus humanos in ordine ad finem supnaturalem uitæ æternæ. Naturalis, Humana deriuata à naturali ut ꝯclusio ex principio. Humana deriuata a naturali ut determinatio quędā modo exposito. Et eodē modo est quintuplex ius: s. æternū, diuinum, naturale, humanum deriuatum a naturali ut conclusio ex principio, & humanum deriuatum à naturali ut declaratio cuiusdam communis. Præmissa probantur a principio decreti usque ad 15. dist. Supra nullam dictarum legum, & ꝰ. nullum dictorū iurium Papa potest, uel quicumq. alter homo: q̄nto excepto. 14 dist cap. fi. & 15. dist. per totum. Quod licet sit ex se manifestum, & ꝑcipue quo ad quædam illorū: potest tñ ad omnia una ratio communis adduci talis: Nullus potest supra ius quod non condidit, sed cōditum præsupponit: sed Papa uel purus homo nullum dictorum iurium condidit: sed aliàs cōditum ꝑsupponit. 25. q. 1 sunt quidam. igitur supra nullum illorum potest. maior patet: minor etiam manifesta est quantum ad legem æternam, uel ius æternū, diuinū, naturale, & quantum ad ius humanum, quod deriuatꝰ a naturali, ut conclusio ex principio: ꝙ si principiū est naturale, & conclusio: sicut enim naturalis ratio dictat non esse malefaciēdum: ita nō esse occidēdum: q̄a unū statim deducitꝰ ex alio. 23. q. 5. si nō licet. sequitur ergo conclusio: scilicet ꝙ Papa non potest nisi ꝰ. ius quinto modo dictum, scilicet supra ius pure positiuum. disponere: & sic patet primum principale.

Secūdo videdū est qualiter citatio ad ius spectet: est autem manifestum, ꝙ non spectat ad ius primo dictū, scilicet ius æternum: nec quatenus quidquid dictat ius naturale & ius humanum recte positum, dictat ēt principaliter ius ęternum: quia omne ius rectum ab illo deriuatur 27. dist §. sed econtra. Nec spectat ēt citatio ad ius diuinum eo modo quo nunc loquitur de iure diuino dicitꝰ enim aliquid esse de iure diuino, ꝑut diuiditꝰ à quattuor aliis iam ꝑdictis, ꝙ nō est naturali rōne inductū, nec humana rōne adinuentum: sed ex diuina inspiratione tāquam excedens facultatem naturæ hoībus reuelatam: vnde non quicquid in canone Bibliæ continetur est de iure diuino, nec ꝯtra alia iura diuiditꝰ. immo ꝯtinentur ibi decem præcepta moralia, q̄ omnia sunt de iure naturæ, & præcepta iudicialia, quæ sunt de iure humano: licet a Deo tradita fuerint, & alia multa huiusmodi. Restat igiꝰ videre, si citatio sit de iure naturali, uel de humano deriuato a naturali ut cōclusio ex principio: q̄a si Papa circa talia iura nihil possit, vt ex ꝑcedētib. patet: cōsequens est ꝙ ꝰ. nullum possit procedere citatione non præmissa. 3. q. 9. c. 1. & c. absens. & ꝑ totū. 2. q. 1. c. 1. cū sex seq. extra de maio. & obe. inter quattuor. de cau. pos. & ꝑprie. c. 1. Est igitur cōsiderādum, ꝙ ad hoc videtur aliquis citari, ut id de quo reus dꝰ discutiatur plenius, & per cōsequēs si ꝯdēnari uel absolui debeat aut innocens ostēdi, & sñīa clarius & perfectius cognoscatꝰ. 2. q. 1. in primis extra de testi. in nomine. & 3. q. 9. reuera. Est aūt de iure naturali, ꝙ bene & plene cognoscatꝰ id sup quo sñīari dēt, & iudicium dari: q̄a naturale est ꝙ vnusquisque bene iudicet quę cognoscit, & horū fit bonus iudex. 11. q. 3. graue. & ca. seq. vnde & iudicium de agibilib. ad synderesim spectat, q̄ est bene iudicatiua, ut dꝰ 6. Ethi. Synderesis autem est pars prudentiæ, quæ procul uidet cum considerat considerāda: quæ habentur de pen. dist. 1. aut facta & dist. 5. cōsideret. Cum igitur non ꝑt ad plenum factum & iustum uel iniustum sine præsentia eius q̄ iudicari dēt, cognosci & sciri 30. q. 5. §. his ita in fin. extra de re iud. cum Bertholdus. 11. q. eorū. tūc necesse est ipsum citari & uocari: nec Papa hoc ꝑt omittere, & minus alius iudex. q̄a sic omitteretur cognitio, quę ad iudicium de necessitate requiritur. vnde cum iniustum facti siue defectus, & malitia actus, ꝙ idem est, dependeat ex circunstantijs multis quę continentur in illo versu.

[Quis, quid, vbi, quib. auxilijs, cur, qūo, quādo.] & habentur a Tullio in Rhetorica. & a philosopho in Ethi. impossibile aūt sit omnes circunstātias huiusmo. di plene cognosci absq. pręsentia rei: quoniā multoties se excusant hoīes per ignorantiam alicuius circūstātiæ, ut in Ethi. philosophus exemplū ponit quasi quo ad omnes circūstantias: necessarium est omnino habere præsentiā eius q̄ forefecit, ut factū & defectꝰ uel malitia facti plenius & ꝑfectius cognoscatꝰ. Et sic patet secūdū & tertium simul, s. quod citatio est de iure naturali, & ꝑ consequēs ꝙ Papa contra aliq̄ ēpro cedere non potest nisi citatione ꝑmissa, & hoc ꝑbat hæc constitutio euidenter. hoc liquet etiam in notorijs, in quibus licet iuris ordo non sit seruādus vsque quaque, seruādus tñ est ī citando & in sentētiando. extra de iureiu ad nostrā. 3 q 1. in primis. extra de diuor. porro. 2. q. 1. manifesta no. extra de accu. qualiter. ibi, descēdā & Gen. 18 vbi factū erat notoriū, attamē Deus primo voluit ꝑbare & uidere quā iudicare, vt a ꝑcipitatione iudicij cōpesceret ꝑsidentes, ut dicit. gl. Gen. 4 Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nec obstat extra de accu. c. euidētia nec ibi tollitꝰ citatio nec sñīa: q̄a Gen. 4. probatur vtrumq; necessarium, ꝙ apparet aliter confitens præsens, & sic habitus ꝑ citato ꝑ confessionem factū. facit notorium. extra de cohabit cler. & mu. c. si attamē sunt in eū partes iudicis in sentētiando uel ꝑceptum dando, licet nō in cognoscēdo ff. ad l Aquil. proinde enim ff de iud. si debitori. item de vnoquoq; est ferēda sñīa partibus pręsentibus uere uel interpretatiue. extra de in integ restit. cum ex litteris. § tandē ff. de re iud. l. de unoquoque. & in arduis est pronuntiandū de citando ante citationem. C. de exhi. uel trāsferre. re. l. si & citatio sñīa dicitur. C. de epis. & cle. cum clericis. & l. oratio. C. de proc. l. si. Ad primū arg in oppositū dic, ꝙ Papa est ꝰ. ius in hoc ꝙ ipse solus ꝑt æquitatem nō scriptā ex sui interpretatione ꝑferre iuri scripto. C. de legi. & con. l. 1. vñ ipse potest multa dispensando,

Lex ē quintuplex.

Ius ē quintuplex.

Citatio ad ꝙ ius spectat.

Citatio ad qd sit.

Synderesis ē pars prudētię

Circūstātiæ septē attēdi debent.

Citatio ē iure naturali, ea omis. nō ꝑt Papa ꝯtra liquē cedere.

Iudicii partes quales sūt in confessum

Papa qualiter e sup. iu

sando, quę non potest inferior, vt dicto c. proposuit. nā nullus alter ab eo dat ius ad vacatura, extra de cōces. præb c. 2, & not. simile, & habetur extra 6. lib de offic. leg. c. pe. §. 1. & si supra ius dispenset, hoc debet esse cū ratio postulat. extra de pręb. de multa. in fi. 50. dist. vt constitueretur in fi. vtpote propter vrgentem necessitatem vel euidentem vtilitatem Ecclesię. 1. q. 7. dispensationes. & duobus. c. seq. non propter bursę repletionem illius cui prouidit. arg. 33. q. 1. manet Petri priuilegiū, cum ex ipsius ęquitate procedit iudicium: aliàs est dissipatio secundum B. non dispensatio. nam princeps est numerus explicans, hoc est, director, vt statuat vel dispenset cōtra ius aut cōtra scriptū, si æquitas, quæ mouet ipsum mouisset legislatorē, si casus nūc emergens esset sibi expositus, vt habet Ethi. 5. c. vlt. vbi optime ponit in fine tractatus virtutū moraliū de epyKeia, q̄ pcipue soli principi cōpetit. extra de transla. epi. c. 1. no,

Dispensatio quare fieri dēt.

Ad secundum dic ꝙ princeps est solutus à lege quinto modo dicta; s. pure positiua, & hoc quo ad vim legis coactiuam, non tamen quo ad vim directiuam: nā quo ad vim legis coactiuā nullus subditus nisi qui lege cogit, cogi potest. vnde quia alius nō habet vim coactiuā nisi ex principis potestate, & nullus à seipso cogit, nec sibi imperat. ff. de arbi. l. pe. & hoc modo princeps non subditur legi: sed est à lege solutus. verū quo ad vim directiuā legis princeps legi subdit. extra de consti. cū omnes. 9 dist. iustū. C. de leg. & cōsti. digna. insti. quib. mo. te. infir. in fi. ff. de leg 3. ex imperfecto. ff. de pac. cū in eo. aliàs princeps esset de numero eorum, quib. dñs in Matt. improperat, dicunt & non faciunt, & alijs onera grauia imponūt, digito autē suo nolūt ea mouere.

Princeps qualiter est solutus à lege.

Ad tertium dic, ꝙ in quo habeat Papa plenitudinē potestatis dictum est dicto c. vnā. Item potentia & potestas sunt de genere bonorū, & posse malū nō est posse, sed nō posse. & in Papa pręsertim vitium est impossibile moris, & indebite facit procedēdo cōtra nō citatum. extra de maior. & obe. inter 2. q. 1 c. 1. & 2. & princeps iuris compendiū seu potestatem trahere non potest ad iniquum dispendium, C. de vsucap. pro empt. eum qui. arg. ff. de offic. proc. Cæsa. l. 1. 1. respon.

Posse malum non est posse.

Item quæro secundo & principaliter, aliquis per Papam est citatus & subest causa depositionis, sed de eo non cōstat confessione vel alia probatione, deponitur: an depositus possit de iure petere rescindi dictā snīam quatenus processit? Vr ꝙ Papa potest iustificare snīam quam tulit ex veritate facti, sicut habet eam rescindere si constat sibi obreptum, extra de re iu. cum olim. 35. q. 9. sententiam. extra de in inte. restit. tum ex litteris. §. nos igitur. Item posita causa sequitur effectus. sed causa deponendi suberat, vt est suppositum, ergo & effectus stat, scilicet depositio. Item quod principi placuit, legis habet vigorem. Inst. de iur. nat. gen. & ci. §. sed & quod principi. Item iugum sedis Apostolicæ tenendum, quamquam durum. 19. dist. in memoriam.

Ad oppositum processus habet fieri de notiorib. ad ignota: quod non seruatur in casu proposito: ergo non tenet quod agitur. Itē à citatione ad sententiam proceditur sicut à principio ad finē. inst. de pe. te. lit. §. fi. ff. de re iud. l. 1. Sed ab extremo in extremū sine medio nō est deueniendū, & sic probatis per aliquē modū probandi debet deueniri ad sententiā. extra de ver. sig. forus. §. in omni. nec ibi testes appellantur probatio, quę fit viua voce: sed oīa illa quę producūtur super statu causæ arg. Ioan. 7. & ēt 25. vbi reo locus defendēdi ad abluēda crimina, quę sibi obijciuntur. reseruatur. 3. q. 9. non oportet, & c. seq. & si hoc fieri possit, gaudere debet præsidēs. extra de accu. c. licet in beato. in fi. Itē creditur proponenti contra se. nō pro se. C. de lib. cau. cū precum. Item si crederetur parti narranti contra aliū, defensio legitima reo auferretur, & quēlibet Papa ad dictū suū condēnare posset. Item quilibet præsumitur innocēs nisi probetur nocēs extra de pręsum. c. dudū. extra de seru. in or. fa. c. vnico. ff. de manumis. test. l. seruos. & ius est promptius ad absoluendum quàm ad cōdemnandum. ff. de act. & ob. Arianus. extra de proba. ex litteris. & sentētia Papę facit ius quo ad quid, & sententia inferioris iudicis firmatur: quia sententia minoris iudicis taciturnitate illius contra quem prefert firmatur. C. de postu. l. 1. C de sen. quæ si cer. quanti. profer. l. vlt. non sic in sentētia Papæ, quæ in rem iudicatā contra proferentem non transit, vt dicto c. cum olim.

Sentētia Papæ an possit rescindi.

Et hoc arg. concedo, s. quod dicta sententia rescindi debet, & hoc ad præsens quadruplici ratione. Primo quidem ex parte iudicis: nā quilibet iudex in iudicando & sententiando debet assimilari primo & supremo iudici. Sed iudicium summi iudicis, scilicet Dei, erit manifestissimum. 1. Corint. 4. illuminabit abscōdita tenebrarū, & manifestabit consilia cordiū. & Roma. 2. Testimoniū reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cognitionem accusantium, aut etiā defendentiū in die cum iudicabit Deus occulta hominum. ergo & iudicium cuiuscunque inferioris siue Papæ siue alterius debet ex manifestis procedere: aliàs nō est conforme diuino iudicio, nec per cōsequēs iustū. Secūdo patet idē ex parte rei: nā reus siue ille qui iudicari habet. potest causam multipliciter excusare, vel ostēdēdo se processisse ex ignorātia aliquarum circunstantiarum, vel ex infirmitate, aut etiā accusare, vel aggrauare confitendo se egisse ꝙ egit ex certa malitia: cū igitur manifestum sit, ꝙ talia ignorari non debeāt: vtpote quorum ignorātia iudici certitudinem tollit, de necessitate cōcluditur, ꝙ illa sententia nō est iusta, ad quā proceditur talibus pretermissis. Tertio patet idem ex parte principij formalis, quó iudiciū vel snīa profertur, s. prudentiæ: non enim potest esse iudiciū rectū nisi ex prudentia procedat. Est enim prudentia habitus rationis verus circa agibilia, vt patet 6. Ethic. & sicut ad prudentiam spectat iudicare per synderesim, quę est vna prudentię pars: sic ad eam pertinet bene cōsiliari per aliā eius partem, quæ eubulia dr, sicut. n. synderesis est bene iudicatiua, sic eubulia est bene cōsiliatiua, vt dr 6. Ethi. Consilium autem est inquisitio quędam vt tertio eiusdem: spectat igitur ad iudicem quemlibet diligenter inquirere & inuestigare ea, q̄ ad causā pertinent. Vnde dicit Iob. Pater erā pauperū, & causā quā nesciebam diligentissime inuestigabam. Nō ergo iudex pōt ad snīam recte procedere, nisi pręmissa diligēti inuestigatione, discussione, & cognitione causę; si igit secus procedat, pōt peti rescindi snīa tamquam iniusta. Sed forte dices, ꝙ Papa vel alius iudex nouit causam, & veritatē negotij secreto, vt est priuata persona, Dicendū est, ꝙ hoc nō sufficit: qa iudex nō iudicat vt priuata psona, sed vt publica. & ideo publice dēt sibi innotescere veritas, scilicet per leges publicas, diuinas vel humanas in cōi: in particulari aūt negotio per instra & testes, & alia huiusmodi legitima documenta. Vnde dicit Augustinus super Psal. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundū leges & iura pronuntiat. arg ff de offi. pręsi. illicitas. §. veritas. Quarto patet idem ex fine iudicij: finis. n. iudicij est promotio boni communis, qđ est diuinius, humanius, & melius quam bonum vnius, vt dicitur 1. Eth. Sed si procedatur ad sententiam ignorata causa, vel non discussa bonū commune non promouetur, sed potius retardatur. per hoc enim in sententijs depositionum vel aliarum pœnarum saluatur & procuratur bonum commune; per quod mali vel emendātur, vel terrentur, vel totaliter exterminantur, si fuerint insatiabiles, vt dicitur 4. Ethi. Boni autem per hoc quietius viuunt: sublata autem discussione causæ hæc omnia tolluntur: quia omnino eadem ratione pōt damnari innocens & bonus & malus: ex quo de causa damnationis nulla fit mentio, vt ex se manifestum est. Supposito autem tali processu iudicij, ꝙ etiam damnari possit innocens vt nocens, bonus vt malus: non tamen plus terretur vel exterminatur bonus quàm malus, nec quietius viuit bonus quā malus, vt patet: ergo talis sententia saltem contra ordinem est iniusta, & per consequens rescindenda.

Iudex iudicat vt publica persona.

Ad primum ergo in contrarium dic: ꝙ sententia debet esse iusta ex actis notis: licet diffinitiua quandoq; rescindatur saltem in causa appellationis ex alijs de nouo probatis. ff. de mino. præfecti. C. de temp appel. per hanc. & extra de testi. fraternitatis. sic sententia Papę rescindi potest ab eo à quo appellari non licet, ut dicto cap. cum olim.

Ad secundum dic, ꝙ licet causa depositionis subsit secundum rem, non tamen subest secundum cognitionem, cognitio autem necessaria est ad iudicium, vt declaratum est prius, nō igitur sufficit subesse: causam secundum rem, nisi subsit secundum cognitionem & potest declarari per simile: abstinere enim a fornicatione 1 secundum rem est bonum: sed si alicui dictet conscientia, ꝙ non sit bonum, stante tali conscientia, si abstineat, non faciet bene: quia non solum requiritur ꝙ sit bonum, sed quòd apprehēdatur & cognoscatur sub ratione boni. extra de simo. per tuas 3. extra de resti. spo. litteras. §. nos autem. & eodem modo in proposito non solum requiritur ad recte iudicandum & sententiandum quod causa subsit, sed quòd manifeste in iudicio cognoscatur subesse vel subfuisse.

1 Circa hoc exemplū omnino vide B. Thom. 1.2.q. 19. art. 5. & 6.

Ad tertium dicendum est, ꝙ voluntas principis, legis habet vigorem, si sit ratione regulata, & fiat animo condendi legem: cuius forma traditur C. de legi. humanum quia voluntas de se non est securus canon, vt philosophus dicit. 1. Pol. Cum autem princeps iudicat vel sententiat sine causæ discussione & examinatione, nō habet voluntatem regulatam secundum rectum iudicium rationis.

Principis volūtas legis habet vigorem qualiter intelligitur.

Ad quartum dicendum est, quod secundum philosophum in 1. Politi. duplex est principatus, despoticus & politicus. primus est domini ad seruum, qui non habet ius resistendi, eo quod seruus est domini totaliter secundum quod huiusmodi. secundus est principatus liberorum, qui habent ius in aliquo resistendi, & talis est principatus Ecclesiæ circa subditos: non enim est verisimile: quod principatus Ecclesiæ sit despoticus, non enim sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus non liberauit. ad Galat. 4. Ioan. Monac. Cardinalis.

LIBER TERTIVS

De vita & honestate clericorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmißa musicæ artis plurima laude, cantorum lasciua melodia reprobatur, qui contra honestatem clericalem, quod ore cantabant, gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti quàm nō exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Poßet etiā hæc extrauagans apte locari sub tit. de celebr. Missar.

CAP VNICVM

Ecclе. 47.

Docta sanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officijs, quæ debitæ seruitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, sermo non cespitet, & modesta psallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis resonabat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, cum Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoque cantibus deuotionem accedunt. inde etenim in Ecclesijs Dei psalmodia cantanda præcipitur, vt fidelium deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumq; officium & Missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore, distinctaque gradatione cantantur, vt eadem distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli nouellæ scholæ discipuli, dum temporibus mensurandis inuigilant: nouis notis intendunt fingere suas, quàm antiquas cantare malunt, in semibreues & minimas Ecclesiastica cantantur: notulis percutiuntur. nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeo vt interdum antiphonarij, & gradualis fundamenta despiciant: ignorent super quo ędificant, tonos nesciant, quos non discernunt, immo confundunt: cum ex earum multitudine notarum ascensiones pudicę, descensionesque temperatę, plani cantus quib. toni ipsi secernuntur adinuicem obfuscentur: currunt. n. & non quiescunt: aures inebriant, & non medentur: gestibus a simulant quod depromunt, quib. deuotio quęrenda contemnitur, vitanda lasciuia propalatur. Non. n. inquit frustra ipse Boetius, lasciuus animus vel lasciuiorib. delectatur modis, vel eosdem sæpe audiens emollitur & frangitur. Hoc ideo dudum nos & fratres nostri correctionem indigere percepimus, hoc relegare immo prorsus abijcere & ab eadem Ecclesia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorum fratrum consilio districte præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his similia in dictis officijs, præsertim horis canonicis, vel cum Missarum solemnia celebrantur, attentare præsumat. Si quis vel contra fecerit, per ordinarios locorum vbi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis; in exemptis vero per præpositos seu prælatos suos, ad quos aliàs correctio & punitio culparum & excessuum huiusmodi vel similium pertinere dinoscitur, vel depu-

Docta.] a ¶ Gestibus simulant.] quod est turpe & contra honestatem clericalem. In hoc quodammodo comparandi illis. qui ludos theatrales in Ecclesijs faciunt vel ibi laruas induunt, vt suæ insaniæ

uel deputandos ab eisdem per suspensionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdũ diebus festis præcipue, siue solemnibus in Missis & præfatis diuinis officijs aliquæ consonantiæ, quæ melodiam sapiunt, puta octauæ, quintæ, quartæ & huiusmodi supra cãtum ecclesiasticum simplicem proferantur: sic tamen ut ipsius cãtus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene memorata musica immutetur: maxime cum huiusmodi consonantię auditum demulceant, deuotionem prouocent, & psallẽtium Deo animos torpere nõ sinãt. Actum & datum, &c.

De prębendis & dignitatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum beneficia in curia uacantia idoneis debeãt conferri personis, illorum collationem Papa sibi reseruat. uide c. 2. & 3. et c. præsenti. eo. tit. lib. 6.

CAP. I.

Licet a sollicitudinis studio ducimur, ut dignitates, personatus, præbendę, aliaque beneficia Ecclesiastica cũ cura uel sine cura, quæ apud sedem Apostolicã vacare noscũtur, personis conferantur idoneis †, per quas in eis debita impendãtur obsequia, & diuinorũ cultus exerceatur sollicite in eisdem. Inde fit qđ nos huiusmodi dignitates, personatus, præbẽdas, Ecclesias & alia Ecclesiastica beneficia, quæ apud sedem eandem intra unum mensem à data præsentiũ hactenus in curia uacauerint, cõputandum, & quæ exnũc apud eã uacauerint in futurũ, prouisioni sedis eiusdẽ auctoritate Apostolica reseruamus: Decernẽtes b exnũc irritũ & inane si secus in hac parte scienter uel ignoranter c, per quemcunq; seu quoscũque, Apostolica uel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo &c. Datum Lateranen. 3. Non. Maij, anno primo.

† Vide cõcil. Trid. sessio 24. de reformat. c. 12.

Clemens quintus.

¶ Prouisiones sub titulo commẽdæ factas de Ecclesiis Parochialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, et monasterijs ad petitionẽ regũ uel quorũcunq; magnatũ, reuocat.

CAP. II.

Ex supernæ † prouidentia maiestatis, cuius uniuersa dispositione reguntur: ad Apostolicæ pręeminentiam dignitatis (licet insufficientibus meritis) euocati, gregem Dominicum nostræ uigilantiæ creditum undique contemplamur, illumque salubri studemus pastoris more uigilis (quantũ nobis ex alto permittitur) obseruantia custodire, ut de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus uices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsat instantia, & curiosa sollicitudo perurget, ut circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studijs & promptis operibus intendamus, quòd per nostræ cooperationis ministerium erga sanctam matrem Ecclesiam deuotio filiorum concrescat, ipsorum cessent grauamina, & tranquillitatis ei proueniat incrementũ: quod tunc recte agere credimus, cum molestis euentibus uiam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus.

¶ Sane pridem nos (licet insufficientib. meritis) ad summum Apostolatus apicem (sicut Domino placuit) euocati, ab ipso nostræ promotionis exordio antiquæ notitię regum, prælatorum, magnatum, & aliorum nobilium personarum Ecclesiasticarum, &

† Vide cõcil. Trid. sessio. 7. & reformat. c. 2. & 4. & sessio. 24. de reforma. ca. 17.

---

ludibria exerceãt. de quibus in c. cum decorem. eo. ti. Et ꝑ hoc ista extrauagãs bene facit ad istũ tit. de pb. pondera ẽt verba, quę sequuntur, vitanda lasciuia ꝓpalatur Non nego tamen quin potuisset poni, & forte aptius inf. sub titu. de celeb. Miss. Sed non est inconueniens eandem decretalẽ diuersis respectibus sub diuersis poni titulis, ut patet de ca signi ficantibus. de lib. ob. quod sub eadem ꝓrsus forma reperitur in tit de appel Idem in iure ciuili reperitur, vt patet de l. legem, quę est. C. de pac & etiam in titu. de pact. conuentis.

a Licet.] Hæc constitutio recitat moderationem factam pro prælatis contra constitutionem Clem. iiij. extra. 6. lib. de præben. ca. statutum. sed uidetur reuocata extra. 6. lib. in proœm. in fin. dicit, quod ibi loqtur de constitutionib. nõ suis, sed prędecessorum suorum. Sed adhuc videtur esse reuocata per aliam suam cõstitutionẽ isti (quæ præcessit) aduersam. extra de constit. ca. 1. & de præben. si Apostolicę. quod cõcedo, & si non in toto, tamen in tanto, vtpote in eccl. parochialibus ut hæc cõstitutio ꝓrsus non tollatur. sed attenuetur. arg. ff. de adimen. leg. qui hominem.

b ¶ Decernẽtes.] per hoc verbum habetur epistola pro constitutione. C. de legi. & cõsti. l. leges ut generales & §. eod. ver. nulli ergo.

c ¶ Ignoranter.] qualiter hoc casu ligantur ignorantes, no. extra lib. 6. de elect. si eo tempore.

sæcularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morátes eorum gradum huiusmodi promotionis habuimus, tum quia solitę ad eos amicitię specialibus af fectibus ducebamur: aliquibus vero ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti nouitatibus: Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum instantias, nonnullis clericis, & personis Ecclesiasticis, religiosis & sęcularibus diuersorum ordinum, dignitatis, conditionum & statuum patriarchales, & archiepiscopales, & episcopales Ecclesias ac monasteria distincta pastoribus, sub commenda uel custodiæ, seu curæ uel guardiæ, aut administrationis titulo, nomineve notabili duximus perpetuo ad uitam seu ad certi temporis spatium committenda, super his, an tales uidelicet tantasque gratias per nos fieri decuisset, variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti, usque ad tempus quo infirmitate satis periculosa nos his diebus uisitauit omnipotens, nequiuimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipsius ægritudinis constituti, à negotiorum vtcumq; discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine dreximus aciem nostræ mentis, demumque prospeximus euidenter, quòd Ecclesiarum & monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura dissipantur ipsorum, ac subiectis eis personis & populis spiritualiter plurimum & tem poraliter derogatur, eisque redeundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam Romanæ matri Ecclesiæ, (quæ disponente Domino ipsorum caput fore dinoscitur & magistra) grauiora inde futura timentur pericula.

¶ Nolentes igitur his & tot & tantis dispédijs ulterius causam relinquere, sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & singulas promissiones huiusmodi per nos (vt præmittitur) factas quibuscunque cuiuscunque ordinis, dignitatis, aut status, sed etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noscantur, auctoritate Apostolica exnunc ex certa scientia reuocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus decætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo &c. Datum apud Pisatum Burdegalen. dioeces. decimo Calend. Martij, anno secundo.

¶ Clemens quintus.

¶ *Beneficia maiora & minora uacantia & uacatura, præsertim in prouincia Burdegalen. Clemens quintus certis ex causis suę dispositioni reseruauit, cum appositione decreti.*

C A P. III.

ET si in temporalium dispositione bonorum habenda sit discretionis cautela, præcipue ut ea digne & laudabiliter disponantur: in ecclesiasticis tamen rebus multo fortius inuigilare nostra debet intentio, ut iuxta personarum conditiones & status, ad diuini nominis laudem, & ipsarum utilitatem prouideatur ex merito Ecclesiasticis personis: cum iuxta canonicas sanctiones † nihil sit quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni assumantur ad regimen animarum.

¶ Hac igitur consideratione moti, specialiter Burdegalen. Ecclesiam, de qua (licet immeriti) sumus nouiter ad hunc statum summi Apostolatus assumpti, & monasterium sanctæ crucis Burdegalen. ordinis sancti Benedicti etiam uacans per obitum quondã fratris Gulielmi de Bobio abbatis eiusdem: Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales Ecclesias, monasteria, prioratus, & quoslibet personatus, dignitates uel officia cuiuscunque ordinis & conditionis existant, necnon canonicatus, præbendas, Ecclesias cum cura uel sine cura, & alia qnælibet beneficia Ecclesiastica quocunque nomine appellentur, quæ apud sedem Apostolicam uacare noscuntur ad præsens, & quæ toto nostri Pontificatus tempore uacare contigerit in futurum, prouisioni, collationi & dispositioni nostræ, & sedis eiusdem, hac uice auctoritate Apostolica reseruamus: Decernentes exnunc irritum & inane si quid contra hoc per quocunque quauis auctoritate scienter uel ignoranter attentatum est hactenus, uel in posterum contigerit attentari: constitutione Clementis iiij. & Bonifacij viij. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, & alia qualibet in contrarium edita non obstante. Et quia

quia plus † timeri solet quod specialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostrã non habemus ad præsens ad cautelam præsentium & memoriam futurorum huiusmodi reseruationẽ cum præmissi interpositione decreti scribi, & in publicam formam redigi iussimus per Bernardum Caprarij publicum notariũ infrascriptum: quam etiã sigilli, quo vtebamur olim Burdegaleñ. ecclesiæ præsidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalæ, ij. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Ioãnes xxii. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ Papa hic primo ambitionem & importunitatem quorundam religiosorum & sæcularium super obtinendis pluribus beneficijs dispensatiue, qui insufficientes quãdoque erant pro vno in diuersis locis regnis et alijs locis distantibus recitãs, apponit plures ex hoc cõtingentes inconuenientias. & tandem statuit, quod omnes (exceptis Cardinalibus, ac regum filijs,) qui super pluralitate beneficiorũ, quæ aliàs de iure non poterũt obtineri, dispensationẽ obtinent, vnum cum cura, aliud sine cura, possint à tẽpore notitię eligere intra mensem, & alia cum effectu dimittere teneãtur: aliàs omnib. sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idem de beneficijs, in quibus ius est ad rem dũ vacabunt. de pluribus ẽt talibus iniuste tamen & sine dispensatione detentis, ordinat quod vltimũ retineant, & omnia alia dimittant intra mensem alioquin omnibus sint priuati. Item vult quòd qui amodo talia receperint, dimissionem de primo faciant corã ordinario cũ effectu: alioquin sint omnibus ipso iure priuati. quæ omnia sic vacantia dispositioni Apostolicæ sedis, reseruat, interpretans ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorum sic dimissorũ. Itẽ hoc vult de solis beneficijs intelligi, in quibus quis per se, vel vicariũ suum temporalem curã animarum vel spiritualem iurisdictionem exercet de consuetudine, vel de iure. hoc dicit. de Lan.

Execrabilis [a] † quorundam tam religiosorum, quã sæcularium [b] ambitio [c], quæ semper plus ambiens, eo magis insatiabilis [d] creditur, quò sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna [e] petentium à nobis & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus non tam obtinuisse, quàm extorsisse [f] plerumque noscuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficium ecclesiasticum minus idoneus [g], in diuersis ecclesijs [h] nedum vicinis, sed abinuicem longe distantibus [i], immo nonnumquam in diuersorum regnorum [k] partibus situatis, plures

Execrabilis 1.] Hæc decretalis, q̃ potest in titul. de præben. & dign. situari, diuiditur in decem partes. In prima, ambitio & importunitas quorundam præmittitur. In secunda, multiplex inconueniens exprimitur. In tertia, super his moderantia apponitur. In quarta de beneficijs iam iuste possessis statuitur. In quinta, super vacaturis, quibus est ius ad rem, consulitur. In sexta, de iniuste detentis annectitur. In septima, super deinceps percipiendis cum appositione pœnæ prospicitur. In octaua, omnium sic vacantium prouisio cum decreto sedi Apostolicæ reseruatur. In nona, quis in hoc casu dicatur ordinarius, declaratur. In decima, subijcitur de quibus beneficijs intelligatur. Secunda, [Vnde inter cætera.] Tertia, [Nos itaque.] Quarta, [Satuimus.] Quinta [Per hoc.] Sexta, [Porro] Septima, [Qui vero.] Octaua, [Quæ omnia.] Nona. [Cæterũ.] Decima, [Quantum autem.]

¶ Speciali teriniun ctũ plus timetur, q̃ q̃ generaliter imperatur, cap Si ad. aersus. extra de hę retic. ca. quamq̃. dist 23.

1 Hęc extrauagãs habet inter xx. Io. xxij. sub tit. de p̃b. cum glo. dñi Zenzelini: hic vero ponit cũ glo. Guli. de Mõte Laududuno.

a ¶ Execrabilis.] sic incipiebat, quædam constitutio Alexãdri iiij. loquens de potestate legatorum circa beneficia conferenda. Gul. de monte Lauduno.

b ¶ Sæcularium.] supple clericorum. & sic concordãt isti in hoc, licet diuersificẽt se in alijs, vt 16. q. 1. alia. vnde quasi totus mundus conuenit in hoc casu. sup. de ele. quorundam. lib. 6.

c ¶ Ambitio.] si sup. de præb. quia intantum.

d ¶ Insatiabilis] ad instar ignis materialis, cuius ardor tanto fortius accenditur, quanto magis de lignis in eo ponitur, & est huius ratio: nam talium dilectores vbi magis abundant in talibus, magis ad amorem inflammantur eorum: quia nunquam vacat amor in anima amantis, immo quatumuis ibi delectationibus magis abundat, magis accenditur & crematur. 45. distin. omnes. & ideo dicit Seneca, Cum cætera vitia homine senescente senescant, sola auaritia iuuenescit: maxime cum de rebus mundatis non possit naturaliter anima, quę spiritualis est, satiari: sed tunc duntaxat anima beata satiabitur, cum sibi apparuerit gloria Domini, vt in psal. xvj. Guliel. de monte Laud.

Anima d̃ reb mundanis satiari non potest.

e ¶ Importuna.] simile sup. de rescr. quia p̃ ambitiosam. lib. 6.

f ¶ Quam extorsisse.] simile 31. q. 2. hac ratione.

g ¶ Minus idoneus.] sup. de ęta. indecorum 100. distin. contra morem. ibi, decorari, & cætera.

h ¶ Ecclesijs.] scilicet situatis, quod est infra.

i ¶ Distantibus.] & sic nimia distantia nocet, vt hic: quandoque etiam nocet nimia propinquitas, vt sup. de consue. cap. 1 lib. 6. vbi habet̃, quod quis non potest in vna tenere, quod posset in diuersis. Item nimia vicinitas Sodomæ & Gomorrhæ nocuit alijs quinque vicinis. de quo sup. de exces. pręla. clerici. facit sup. de pręsump. quosdam. & cap. quanto. prodest etiam quandoque distantia, vt leg. & nota. sup. de in integ. rest. tũ ex litteris. in fin. vbi de hoc in glos.

Propinqtas nocet quãdoq;.

† Vid̃ cõciliũ Tri. sessio. 7. d̃ reforma. c. 2. & 4. & sessio. 24. de reforma. c. 17.

k ¶ Regnorum.] hoc facit pro opinione Io. posita. 3. q. 6. neminẽ. scilicet quod aucto-

ritate Apostolica nō possit quis citari extra prouinciā infra vnam dietam: contrarium tamen seruat curia Romana, vt tenet ibi Bartholomæus.

Pluralis locutio duo comprehēdit.

a ¶ Plures quàm duas.] aliàs autem pluralis locutio duorū numero contenta est sup. de reg. iur. pluralis. li. 6. quod est verum vbi duo vel alia maior multiplicatio nō præcedit eandem: sed potius certa de se pluralitas ponitur & nō vaga. sup. de pręb. is cui. secus si fiat contrariū, vt hic, in hoc ꝙ sequitur, intra duas vel tres aut plures, & hoc in fauorabilibus: secus aūt in odiosis in quibus pluralitas ad vnum cōiunctim qnq, restringitur, vt sup de priuileg. vt priuilegia in fi. talia n. secū dum materiā, de qua est sermo, plura vel pauca dicuntur, & ad multa vel modica referunt̄ vt legitur & not. 45 dist disciplina. in fi. de cle. excom. latores. cū simul.

quàm duas a vel tres, aut plures etiam dignitates vel personatus b, officia, seu prioratus c,

Dignitas & pſonatus parū aut nihil differūt.

b ¶ Personatus.] licet aliqui dicāt ista nomina, s. dignitates, personatus, synonymia ce pro eodem poni, textus tamen sup de præb. de multa. vr̄ differentiam inter ea ponere aliqualem: in quo dum facta in principio mētione de dignitate, subiungit̄ in fi. hoc idem in personatib. quod crederem verum, si dixisset hoc simile. sup de constit. translato. ꝙ non facit: sed idem potius ꝙ differt multum à simili, vt sup. de transla. epis. inter corporalia. §. sicut aūt. ibi tamen dicit propter expressam similitudinē vel identitatem potius, &c quasi dicam aliud est simile, & aliud idē. vnde licet nomina sint diuersa, vnā tamen formam tenent: sicut legitur. 99. dist prouincię. de primatib. & patriarchis. diuersitas autem nominum introducta est ex diuersis cōsuetudinib. Ecclesiarum, & ex diuerso modo loquendi, vt patet in illis titulis. sup. de of. vic. vsq; ad ti de maio. vbi idē & eadem administratio appropriat̄ diuersis officijs propter diuersas cōsuetudines diuersarum ecclesiarū, & diuersos modos loquēdi. facit ad hoc sup. de cōst. cum accessissent. vbi primiceriatus quandoq; dignitas, quandoq; personatus, interdum etiam officium dr̄. de hoc dixi propter istos impetrantes, qui in suis supplicationibus, quas Papæ porrigunt quandoq; omnia ista ponunt, quandoque etiā deficiunt. Et idem credo dicēdū de officijs & administrationibus, ꝙ vnū. s. aliud comprehendit. sicut de hoc vidi dubitare in Ecclesia Tholosañ. an. s. operaria illius Ecclesiæ esset officium vel administratio: cum quidam impetrans haberet officium in suis litteris, non autem administrationem, q̄ dicebant dictam operariam esse ibi, non aptem officiū: & tñ impetrans obtinuit: vnde nō video ꝙ iura inter talia beneficia gradū seu distinctionē aliquā ponant seu faciant: quod credo facerent si esset sicut faciūt in sua propria materia inter curatā & nō curatā & similia. sup. de p̄b cū in illis lib. 6. ex quo ergo lex ñ distinguit: nec nos: nec vbi Papa hoc nō facit, nec nos, & idem & eiusdem iuris dicerem esse archipresbyteratus & decanatus in Pictauia: quia idē officiū gerūt ibi: nā ex quo sunt eiusdē generis, sint & eiusdē iuris. hos enim plebanatus ęquiparat Inno. cum dignitatib. & personatib. sup de præb. cū olim. in gl. sua de his plebanis loquunt̄ iura. sup. de re iud cū inter. de præscrip. cū olim. 31. q. 1. & si dormiens. ff. de deci. ad audientiā. Si aūt arguis de stylo curię, quæ in suis rescriptis & cōstitutionib. omnia singula talia specificat, dic ꝙ tales inculcationes verborū sæpe immiscet in suis ordinationibus, & hoc facit ad cautelā, & ex suprabundanti: cū talia nō vitient, sed prosunt potius ad exceptiones superfluas citius elidendas: ad varietatē autem diuersæ locutionis seu mutabilitatem nominātium, nihil immutatur in istis realiter in effectu, nec mutari debet seu aliqua diuersitas denotari. arg. 10. dist. lege. & ideo dicit philosophus, propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re: vel hoc fit vt diuersis locutionibus gentiū satisfaciat. arg. sup. de magist. inter. concil. Vieñ 37. dist. qui de mensa. Quid si Papa dicit, conferrimus tibi talem dignitatem, non obstante ꝙ talia beneficia teneas qualiacunque sint: quæ omnia cum ista volumus ꝙ ex dispensatione nostra possis tenere: nūquid prima qualiacunque sint, etiam si per electionem quis creatur in istis; iste poterit retinere? Videtur ꝙ sic arg. sup. de præb. si Romanus. in versi. qualiacumque. vnde videtur quòd ista duo operentur, quia scilicet tollant omnem surreptionem quotquot & quęcunq; sint prima beneficia. Itē ꝙ insimul obtineri valeant quæcumque & quoquot sint: cum tātum valeat genus in generali quantum species in speciali. sup. de maio. solitę. in fi. de offi ord. si sacerdos. nam qui dicit qualiacūque, nihil excipit. 19. dist. Romanorum.

Prioratus appelatione qd cōtinetur.

Officium & administratio idē sunt.

c ¶ Prioratus.] dicunt quidam nomine Prioratus contineri solas quasdā administrationes & dignitates monachorū & aliorū regularium, vt sup. de offi. ord. præsenti. lib. 6. de præb. nisi. in fi. & c. cum singula lib 6. facit. sup de rescr. & si principalis. concil. Vieñ. vsus tñ in aliquibus partib. obtinet, prælatos, rectores sæculares Ecclesiarum ruralium & etiam curatarum, vbi cura tñ per vicarios in eis separatim regitur, vocari Priores: sicut in Carcassesio, Agenesio, & in cæteris alijs partib. & talis est Prioratus de Fraga in diœcesi Ilerdeñ. sunt & plures Priores sęculares & collegiati. sicut Prior sanctę Radegundæ Pictauē. & Māso in Agenesio, de talibus enim loquitur decr. sup. de pręb. c. si. qui autem talium dicantur collegiati, & qui nō, notaui plene in extrauaganti domini Ioan. Suscepti, sed quid dices de Prioratibus claustralibus, qui sunt in istis monasterijs de quib. loquitur decr. sup. de rescrip. & si principalis. concil. Vieñ. nunquid ista cadunt sub edicto illorum iuriū. supra. de consue. cap. consuetudinem. & de pręb. cum singula, lib. 6. & istius cap. s. quod sint incompassibiles cum alijs officijs, Prioratibus, seu administrationibus constitutis intus monasterium vel extra? Videtur quod non, immo possunt se cum altero de alijs beneficijs intus vel extra compati: immo etiam cum pluribus, aliàs tamen canonice possessis Et est ratio: quia tales Prioratus vt communiter nullas administrationes seu temporales prouentus habent: sed solummodo spiritualem iurisdictionem seu officium in personas monachorum, abbatibus dumtaxat absentibus & in eorum defectum & sic potest dici officium sine administratione, ad instar illorum iudicum, de quib. legitur sup. de in inte. resti. causam. vnde nihil videtur eis repugnare, quin habentes alias administrationes, possint tales prioratus tenere, sicut aliàs beneficiati possent esse officiales ēt principales vel vicarij generales vice dñi, syndici vel similia officia in curia Romana tenere, vel alibi, talia. n. officia vel similia nullam administrationē habent sibi annexam: & ideo aliquo iure nō prohibent̄ vna cū alijs exerceri, & insimul possideri. de hoc etiā not. sup. de cōsue. cōsuetudinem. 1. q. 3. saluator. 89. dist. indicatum. maxime cum non sint perpetua. quod vult dicta decre consuetudinem, immo de die in diem omnes isti remouentur pro nutu cū cā vel sine cā. Et idem vr̄ censendū saltem quantū ad istā decre. & quantū ad c. cum singula. de prioratibus simplicibus monachorum in quib. quis non creatus per electionē. nec proprie instituitur in eisdem, vt nota. Host. sup. de p̄b. de multa. & Guido. in dicta decr cum singula. & de of ord pręsenti. li 6. licet aliqui contra. Nec obstat dec. sup. de sup neg. pla. quia regulares. in fi. quia illud nō respicit pręterita, vt patet in ver. censuimus pręterea ibi dicit tātum de prioratibus & Ecclesijs curatis: nec replicat de administrationib. quasi velit in illo obtinere dictā opinionē Guliel & Host. Et idem videtur dicendum de archipresbyteratibus diœcesis Bituriceñ qui consueuerūt rectorib. aliquarum ecclesiarum commiti per archiepiscopum sic, ꝙ quandiu viuit iste archiepiscopus, durat in ipsis rectoribus dictum

Archipresbyteratus Bituriceñ. nec sunt perpetui.

dictum officiũ archipresbyteratus: sed eo mortuo capitulum cõmittit alijs: & postea nouo archiepõ creato committit alijs, licet isti archipresbyteri excõicent, & aliàs iurisdõnem spiritualem exerceant: nihilominus tñ rectores curam animarum habentes, possunt istos tenere, & sic fuisse interpretatum dici tur per Papam.

a ¶ Curam animarũ habentia.] quæ sint ista, dicetur infra eo. cap. § fi.

b ¶ Cũ aliàs non liceret de iure cõi.] & sic not. ꝙ dare est de iure cõi aliqua bñficia sibi ad inuicẽ cõpassibilia ẽt sine aliqua dispensatione. sim. sup. per rescr gratia. lib. 6. & c. gratiæ. concil Vien. quod est contra opinionem Host. notatam sup. de præben. cũ iamdudum, & cap. super inordinata & per glo. sup. de elect. dudum 2. & de prębend. de multa.

Bñficia aliqua sũt de iure compassibilia.

c ¶ Vnde inter cætera.] Secunda pars.

d ¶ Videlicet.] nota primũ inconueniens.

e ¶ Modicum vix officium.] diuinum, scilicet cuicunq; gradui spectans: & tñ nihil facilius est & leuius hoc tempore, & hominibus acceptabilius si perfunctorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius & tristius, & damnabilius, vt 40. dist. ante omnia. & maxime Missam, quã si quis vnicam in die digne celebrauerit, valde felix est, vt sup. de celeb Mis. te referente.

aut diuersa ecclesiastica beneficia curam [a] animarum habentia possit dispensatiue, cum [b] aliàs non liceret de iure communi, recipere, & simul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia infrascripta nascuntur, quòd videlicet [d] interdum vnus, qui vnum, quamuis modicum vix officium [e] implere sufficeret, plurimorum sibi vendicat stipendia: quæ multis litteratis [f] viris vitæ puritate ac testimonio bonæ [g] famæ pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua [h] distributione collata. Habentibus [i] ipsa paratur vagandi [k] materia, diuini [l] cultus minuuntur, hospitalitas [m] in ipsis beneficijs debita [n] non seruatur: & dum [o] non sunt sui in vnaquaque regione [p] rectores ecclesiarum, detrahitur commodis & honori: quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis [q] patent ędificia nobilia, quæ magnificentia [r] extruxerat decessorum. Et (quod [s] amarius est dolendum) animarum [t] cura negligitur: & vitiorum [u] sentibus fomentum [x] periculose præbetur.

¶ Nos itaque [y] tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione [z] plurium dignitatum, personatuum, officiorũ, prioratuum aut beneficiorũ, quibus cura sit animarum annexa, sub quacunque forma vel expressione verborum à nobis vel dictis prædecessorib.

f ¶ Litteratis viris.] quibus potissime inter alios est de bonis Ecclesiæ subueniendum, simile sup. de præben. de multa §. vlti.

g ¶ Bonæ famæ.] ista. n. duo s. nitor conscientiæ, quantum ad dominum, & odor famæ, quæ ad proximum, sunt necessaria in ministris Ecclesiæ, vt sup. de sacra vnc. c. vnico. § ad exhibendum, in fin. vnde in odore bonæ famæ potius quàm in fama delectandum est, vt sup. de accus. licet. Econtra vero infamia multa mala præstat, vt sup. de accu. inquisitionis, & c. qualiter, & qui hãc negligit, & in se oriri permittit, crudelis est. 12. q. 3. non sunt audiendi.

Fama est clericis necessaria.

h ¶ Aequa distributione collata.] Nota bona patrimonij crucifixi debere æquis portionib. diuidi inter assumptos in sortem per capita, non per stirpes, omnes enim sumus filij primi gradus & hæredes, & sic digni successione, nisi ab ea propter ingratitudinem excludamur: potentioribus tamẽ nobilitate, litteratura (vt de carnis proximitate, seu alijs taceamus) pares esse non possumus, nec debemus: est enim gradus inter angelos, Apostolos, & alios in cælesti militia triumphãtes, & sic fuit ab initio temporis, & sic erit. arg. 86. dist. non satis. 89. dist. cap. 1. in fin.

i ¶ Habentibus.] versi. & est secundum inconueniẽs.

k ¶ Vagandi.] in hoc quòd habent discurrere per loca, in quibus bñficiati existũt. simile sup. de offi. ordi. quanto. debebant. n. manere in ea vocatione, quia primo vocati erant: vt sup. de reg. licet. in prin. talis itaq; discursus frequenter nocet nedum animæ, immo ẽt corpori & bursæ: iuxta vulgare quod dicitur, quòd petra mutabilis numquam accipiet muscum: & hoc verum est, nisi fiat ex causa iusta: nam interdum valet loci mutatio. 81. distinct. valet.

Vagatio nocet corpori & animę.

l ¶ Diuini.] versi. & est tertium, & dic de hoc vt dixi in extrauaganti suscepti, & de celeb. miss. graui. concil. Vien.

m ¶ Hospitalitas.] versi. & est quartum.

n ¶ Debita.] quæ, qñ, per quem, & quibus hospitalitas debeatur, dic vt legitur & not. 42. distin. per totum C. de epi. & cle. l. 1. sup. de empt. & vẽdi. cap. 1. in sum. Hostien. de tempo. ordi. super verbo hospitale.

o ¶ Et dum.] versi. & est quintum.

p ¶ Regione.] & sic not. quod præsens est qui in regione est, hoc idem dicitur de illo, qui in hortis est.

q ¶ Ruinis.] versi. & est sextum.

r ¶ Magnificentia.] Not. magnificũ opus exercere, qui nobile ædificium erigit in loco sibi commisso, istud. n. proprie dicitur versum in vtilitatem ecclesiæ, & durare versum, vt not. Inno. sup. de fideiuss. quod quibusdam. Et sic est arg. per locum à contrario, quod in illis qui per negligentiam suam talia permittunt collabi, cum sint de se perpetua, de dilapidatione possint merito accusari, & idem de illo qui nemora antiqua non cædua sine ardua necessitate Ecclesiæ scindit vel destruit: talia vero de proprietate Ecclesiæ satis possunt dici, cum emphyteutæ, vsufructuario non li eat, vel vasallo, vt ff. de vsuf arboribus, in princ. cum l. præcedenti. & l. hactenus. in fi. cũ seq & ff de censi. forma.

Aedificãs in bñficio suo ipsius vtilitatẽ facit.

s ¶ Et quod.] versi. & est septimum

t ¶ Animarum.] quæ quanto pretiosiores sunt corporibus, tanto in eis amarior est iactura. extra de ma. & ob. solitæ de pęnit & remis. cum infirmitas.

u ¶ Et vitiorum.] versi. & octauum.

x ¶ Fomentum.] superfluę etenim & exquisitę delitię sunt vitijs alimenta. 41. dist. & 43. dist. per totum. sup. de vi. & ho cle c. à crapula.

y ¶ Nos itaque.] Tertia pars.

z ¶ Retentione. & sic non sufficeret dispensare, quòd possent plura recipere, nisi adderetur quod recepta possent retinere, quod verum est de incompassibilibus. aliàs secus, vt supra de rescrip gratia, & de præb. non potest. lib. 6.

a ¶ Vni-

nostris cuicunque personæ concessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos vniuersali a Ecclesiæ seruiendo, singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt: ac regum filijs, qui propter sublimitatem eorum ac generis b claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter moderandas c, quòd per moderamen 10 nostrum effrenatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrænemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter d non frustrentur.

20 ¶ Statuimus e itaque & de fratrum nostrorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima f pluralitatem g huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum, 30 aut prioratuum seu beneficiorum, quæ h aliàs absque alia dispensatio-

a ¶ Vniuersali.] & sic nota quod officium vniuersale in se eius singularia comprehendit, sicut alibi dicitur, quod vtilius seruiunt isti generali Ecclesiæ quàm speciali, & sic publica vtilitas præfertur priuatæ, & maior minori, vt legitur & notatur plene de hoc sup. de postula. præla. bone. 3. q. 1. scias.

Vtilitas publica p̄fertur priuatæ.

b ¶ Ac generis claritatem.] curialior est hic Papa quàm Hostiēsis: quod not. sup. de præb. venerabilis, quod disputare de nobilitate generis est disputare de nobilitate.

c ¶ Moderandas.] & sic diminutionem denotat, vt sequitur & probatur supra de verb. sig. transmissæ. veriores

d ¶ Totaliter.] mediam viam concedit Papa hic, simile sup. de offic. deleg. quærenti. de offic. cust. c. 1.

e ¶ Statuimus.] Quarta pars.

f ¶ Legitima.] supple, in quo sunt necessaria ostendi auctoritatem, scilicet & potestatem dispensantis, & factum per quod dispensauerit, vt probatur supra de schis. fraternitatis. & sic non sufficit notitia defectus & potentia, nisi sit ad actum processum vt ibi not. & facit quod legitur & not. sup. de eo qui mit. in pos. c. 1. ad quod facit quod legitur sup. de præben. non potest lib. 6. per quod vr cessare quod no. gl. ord. 51. dist. c. fi. & 89. di. si qui, & Inn. sup. de fil. presb. veniens licet Host. ibi concordet cum eis quæ sup. dixi. Simile dicit c. seq. quod in quouis opere considerari habēt duo, factum scilicet, & modus sup. de resti. spo. Pisanis. Et intellige legitima non solum Apostolica, sed etiam alia: dumtamen potestatem habuit super hoc dispensandi, vt infra dicetur.

g ¶ Pluralitatem.] quæ duorū numero contenta est, vt sup. de præb. si cui. §. penul. de reg. iur. pluralis. li. 6.

h ¶ Quæ aliàs absq; alia dispensatione legitima.] Sed quæ erunt ista, q̄ alias. i. de iure cōi seu speciali, puta cōsuetudine, vel statuto, vt patet infra §. proxi. in verbo, de iure absq; omni dispensatione poterunt licite retinere, vt sic viso de istis primitus, per cōsequens de alijs, quæ non possunt de iure absque omni dispensatione retineri, licite nobis constet. Ad cuius maiorem dilucidationem vr, quod in illo casu aliquis posset tenere duo beneficia in simul. & probatur sic: nā per Inn. Host. & fere per omnes doctores traditur circa hoc talis regula: Omne beneficium ecclesiasticum requirēs residentiā de iure cōi, speciali priuilegio, statuto seu cōsuetudine, non pōt cū alio simili insimul retineri. sic not. sup de cle. nō resid. relatum, & c. ex tuæ. & c. quia nonnulli & c. si sed ita est, quod omne beneficium ecclesiasticum ēt xx. solidorum requirit regulariter residētiam, vt in c. conquerente. cuius rō est, quia beneficium datur p p officium diuinum: & diuinum officiū habet fieri in propria persona: nec ad hoc excusationem habet, nisi p p solam infirmitatem 91. dist. per totum, de celeb. Mis. c. 1. ergo nullum pōt cum alio insimul retineri. Nec obstat si dicat', quod vna persona potest insimul duo officia facere, quod non est verū: quia si non pōt in vna ecclesia, vt sup. de consue. c. 1. li. 6. multo minus in diuersis: quia non pōt diuidere personam suam, & ideo not. Inn. & Host. sup. de concess. præb. cū nostris. in gl. credidimus tñ, &c & de renun. admonet. quod vbi est cōsuetudo vel statutū alicuius ecclesiæ, per qd̄ quis obligatus est ad residentiā personalē pro certo bñficio, puta pro capellania seu altari, p aliquo mortuo relicto, recipiēs tale simile, ipso iure primo renuntiare vr, & est rō, quia non potest continuam residentiam facere personalem in vtraque, de hoc not. 81. di. si quis sacerdotū. nec potest episcopus dispensare super talibus ex quo ambæ residentiam requirunt, vt vr Inu. innuere in c. admonet. licet in cōtrarium notetur 21. q. 2. c. 1 & c. si quis iam. In contrariū patet, quod omne beneficium possit cum alio insimul retineri. Constat. n. quod aliquis duas pōt tenere canonicas in pluribus ecclesijs sine aliqua dispensatione de iure communi: & est rō, quia hoc est ad honorem & fauorem ecclesiarum, licet pbendas vtriusque non debeat recipere in absentia, & sic seruat curia Romana, vt legitur & not. maxime per Inn sup. de præb cū iam dudum. de cler. nō resi. c. fi. sed ita est, quod in talib. resi- 40 dentijs præbenda vincit ecclesiam curatam, cui annexa est, vt sup. de præb. extirpandæ. § qm̄ vero, & eo. tit. super eo. lib. 6. ergo si præbenda sibi compatitur aliam præbendam; multo fortius ecclesia curata ecclesiā curatam: qui si vnico vincentem te, &c. Præterea oēs ecclesiæ vna ecclesia sunt. 21. di. quamuis. Nec obstat quod dr, quod qui viuit de altari, seruire ei debet, aliàs seruire non debet. Dic quod quilibet residens siue nō residens, alteri seruit, dū bñ faciat, & bñ expendat quod inde percipit, iuxta vulgare de beau messa q de beau pasta. arg. 50 sup. de mag. c. fi. sicut not. Inn. de cle. nō resi. c. fi. vbi de hoc plene per ipsum. Ad soluendum istud cōtrarium vidēdum est primo quæ sint beneficia, in quibus ipso iure per assecutionem secūdi vacat primū, ēt sine alio facto seu snīa hominis. Secundo, quæ sunt ista beneficia, quæ si non vacant ipso iure, primum tñ vacat per snīam aliorū superiorum prehabita monitione ipsius, non tñ primum: sed illud quòd eligendum non duxerit. Tertio, quæ sunt illa quæ nō ipso iure nec per sententiam superioris vacant, sed omnino sunt compassibilia inter se. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod 60 quædam sunt beneficia suprema, quedā duplicia, quedā simplicia, Suprema sunt episcopatus & superiora, in quibus non est dubium, quod assumendo secundum cū auctoritate Papæ, ipso facto vacabit primum. sup. de transla. c. 2. si sine auctoritate Papæ, vtroque caret. sup. de transla. quanto. in fi. Duplicia sunt dignitates inferiores. personatus, & beneficia curam animarum habentia: in quibus assumendo pacifice possessionem secundi cum titulo, ipso facto vacat primum, sup. de preben. de multa & in hoc casu & in precedenti solus Papa dispensat, nec valet consuetudo in contrarium, vt in c. de multa. nisi essent dependentes inter se, vel vnitæ seu tenues, vt supra de ętate & qualitate. eam te. 10.

An canoniæ duæ possint sine dispensatione teneri.

Beneficia plura obtinere an liceat.

te.10.q.3.vnio.vel nisi vna commendata esset, & alia intitulata, iuxta decret.s. de elect. nemo.lib.6. Sed nũ quid sola tenuitas seu paupertas est causa sufficiens, ꝙ episcopi per se possint plures conferre vni, vel plures possint ab vno sine alia dispensatione à Papa impe trari? Videtur ꝙ sic ꝑ dicta iura. Credo potius contrarium, & ꝙ dictis iuribus sit derogatum per c. de multa. & ideo expedit, quòd episcopus ipsas vniat si ꝑ ꝑ ipsa adsit paupertas, aliàs caderent sub ista pęna. Sed numquid dependentes vel vnitę præsumentur tales esse si aliàs de hoc non doceatur expresse: tamen est per xl. annos sic fieri cõsuetũ? Non credo ꝙ sit actus ꝓ scriptibilis, cum sine institutione canonica talia tene ri non possint, sicut dicitur de decanatibus & ecclesijs curatis s. dixi plene de hoc. Omnia vero alia sunt simplicia, & in istis an sint conpassibilia necne, idest an duo quis possit insimul retinere, distinguitur: q͂a aut quis tenet ea non vt intitulata, sed vt simplicia beneficia aliàs velut commendata, in quo casu talis nõ censetur clericus illius ecclesiæ, qua quis intitulatus non est, licet beneficiatus inibi sit vt not. 22.q.1. c.1. & voco hic beneficiatũ sine titulo istos assisios, portionarios, præstimoniarios habentes altaria vel capellas ꝓ Missis defunctorũ. s. de cle. nõ resid. c. penul. de pb. significatũ, & idẽ de habẽtibus possessiões ad vitã. 16.q.1. possessiones & q.3. illud. 12 q.2. quicũq;. cũ similibus. Et in hoc casu crederem aliquem de iure cõ muni posse habere plures, maxime vbi aliàs per se nõ sufficeret, nisi forte ex iure speciali, puta priuilegio, statuto, seu consuetudine esset prohibitus. Sunt alia simplicia & intitulata, sicut sunt ecclesiæ rurales sine cura, vel pbendæ alicuius ecclesiæ collegiatæ, vel cathedralis. 70. distin. sanctorum. 71. dist. clericos. 21.q.1. c.1. nec talis sic intitulatus recedere debet ab illa, in qua vocatus est. 7.q.1. episcopum. quo casu proprie dr̃ clericus talis ecclesiæ. Sed in istis duobus casibus vltimis quæro de tribus quæstionibus. Prima est, an de iure quis possit duo talia bñficia, vel vnũ duplex cũ alio simplici insimul retinere? Scd'o an de cõsuetudine saltẽ? Tertio, an ex dispensatione? Ad primũ dicendũ est, ꝙ tam titulata, quàm intitulata, vel etiam vnum de illis cum vno duplici quis tenere potest, de iure & consuetudine Romanæ curiæ, vt s. de pbẽ. ex tirpandæ. §. qui vero. per Innoc. & de pben. super eo. lib. 6. fructus tamen illius præbendæ seu beneficij in quo residet, non percipiet, & sic erit canonicus, & nõ præbendarius: & sic quasi canonicus honorarius ad instar honorarij tutoris, ff. de min. tut. l. si plures. §. 2. iste n. vocabitur ad communes tractatus, vt not. Host. in c. sup inordinata. nec in hoc casu ille qui tali aliàs beneficiato dat scienter secundũ beneficiũ, poterit ipsum cogere ad residentiam, quia super ea tacite videtur dispensare cum eo, vt not. Innoc. de cler. nõ resid. c. fi. & de præb. cum iamdudum. Quid ergo erit de cõsuetudine in talibus? Distingue, quia aut loqueris in eadem ecclesia, aut in diuersis. Si primo, non potes diuersa seu plura habere s. de consue. c.1. lib. 6. q̃ decre. videtur intelligi de intitulatis inibi perpetuo quouis nomine dictum beneficium censeatur: quia secus crederẽ de alijs, puta pstimonijs, officia ibus prioratibus tẽporalibus seu claustralibus, syndicatibus, vel alijs officijs similibus. Si autem loqueris in diuersis ecclesijs, hic non possum dare certam doctrinam de consuetudinibus, priuilegijs seu statutis singularib. seu specialib. cũ sint facti, & in facto constant. s. de cõ sti. licet. lib. 6. vnum tamen dico, ꝙ si consuetudo vel statutum concedat in sua ecclesia beneficia sic, qui cũq; beneficiatus aliàs adipiscatur beneficium in ista ecclesia, eo ipso vacet illud: & sint ambo beneficia in posse statuentis, primũ vacat de facto, licet aliàs esset cũ secũdo cõpassibile de iure, nisi essent diuersi collatores, & collator primi beneficij intra sex menses cõ tradiceret, iuxta ea quæ not. Innoc. s. de renun. admonet de præb. de multa, sic intelligo q̃d not per Inno. & Host. s. de conces. præb. litteras. dixi s. Quid si statutum dicat, ꝙ talis cõpellatur dimittere primum, sicut est in statutis ecclesiæ Barchinoñ. Dic ꝙ in hoc casu erit op⁹ facto hominis: nec crederem quòd præcise posset episcopus agere contra talẽ ad dimittẽdũ primum: sed conditionaliter, scilicet si velit retinere secundum: ex quo nec de iure, nec de statuto assecutio secundi aufert sibi primũ. sic intelligit s. de pben. referente. Sed numquid consuetudo per quadraginta annos seruata poterit viceuersa incompassibilia facere compassibilia, verbi gratia. Consuetudo patitur, ꝙ decanus ruralis, qui habet visitare, & archidiacono vel eppiscopo referre, & ex hoc procurationem recipere, instiauere corporaliter rectores, ecclesiarũ vacãtiũ cudodiã gerere, & tempore vacationis administrare diuina, & exercitium curæ in ipsis, habeat vnà cũ decanatu tali vnã ecclesiã curatam illam, vel istam si qua sibi aliàs canonice conferatur: numquid talis cõ suetudo excusat contra istam decre. execrabilis. & à pęnis euisdẽ? Videtur quòd sic, supra de consti. cũ omnes. in fi. cum excuset in sacramentis, quod est fortius 91. dist. peruenit. Item in matrimonijs supra de spon. duorum, c. fi. de cog. spi. super eo. tacite enim videtur cõsensisse princeps, ex quo ꝑ xl. annos obseruata fuit inconcusse saltem in maiori parte ecclesiarum, vt de offi. archi. cap. fi. & sic cum facti sit, non videtur eam reuocasse per suam generalem cõstitutionem, in qua de ipsa non fuit facta specialis mentio, vt patet per c. s. de consti. licet. lib. 6. Contrarium credo, nã expresse dicit textus, quòd quicumque receperit beneficiũ habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus, quod exponit Inno. dicens, tale, scilicet curam habens stricte in foro animæ. supra de pœn. omnis. siue large, s. si habet in foro contentioso. supra de elect. dudum. & hoc siue habebat in ecclesia cathedrali collegiata. parochiali vel capellania, & etiam licet non habet specialẽ ecclesiam, vel in ecclesia certa: habet tamen super certa loca, iuxta c. supra de præbend. super eo. lib. 6. de quo per Inno. in c. de multa. & de offi. archid. cũ satis. ex quo sequitur, ꝙ si sic intitulati in diuersis ecclesijs vel beneficijs, erant primo ipso iure priuati: sequitur, quòd non possidebant ipsam à principio aliqua possessione colorem habente seu adminiculum iuris: & sic non pscribebant supra de reg. iur. siue possessione lib. 6. 8. distinct. quo iure. supra de præscript. cãm. de restitut. spo ia. ex parte de reg. iur. beneficiũ. lib. 6. maxime cũ in titulis beneficiorum, qui omnino sunt singulares, vt 8.q.1. olim. possessio vnius non iuuat aliũ, cum in talibus non cadat successio iuris vel facti, licet in casu cadat successio litis vel causæ, vt supra vt lete penden. si hi. in fi. lib. 6. & dicto cap. olim. de pb. cap. 1. de hoc etiam dixi supra in extrauag. suscepti. Non obsta: supra de prescrip. si qui exigentibus. li. 6. vbi non præscribunt priuati ipso iure: sed eorum successores cum bona fide: in nostro autem casu non est dare successorem, vt dixi. s. eo. c. & alia ratio, scilicet ꝙ cõsuetudo non valeat in tantũ grauamẽ ecclesiarũ & derogatiõe Pape, & legis suæ, cũ introducẽdo cõ suetudinem populus seu clerus habeat intentionem suã declarare ex ipsius factis ff. de leg. l. quibus. sed ipse clerus in factis sæpe nihil habet declarare, cui in est obsequendi necessitas, nõ auctoritas imperãdi. 19. dist. si Romanorũ. & c. in memoria. maxime vbi expresse soli Papæ reseruatũ est, sicut est in nr̃o casu. simile 93. dist. illud 100. dist. ꝓ morẽ. s. de cõsue. c. 1, & c. quã. 10. & c. vlt. cũ similibus. Idem vr̃ dicendũ de cõsuetudine aliquorũ monachorũ, qua administratores, puta prior

ne legitima obtinere-nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, personatibus, officijs,

Beneficia simplicia an sint in cõpassibilia.

Beneficia incõpassibilia an per cõsuetudinem possint fieri cõpassibilia.

Cura animarũ habet in duplici foro.

Beneficiorũ tituli sunt singulares.

Consuetudo potest quãdoq; beneficia conditionare.

prioratibus [a], ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, personatu, vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint, prætextu dispensationis [b] sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite retinere: quæ [c] tamen teneantur eligere intra mensem numerandum à tempore notitiæ [d] constitutionis istius: Cęteris [e] beneficijs cum cura vel sine [f] cura, quæ ipsius dispēsationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure absque dispensatione aliqua licite retinere. quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinarijs [g] sub testimonio publico [h] intra idem [i] tempus verbaliter vel realiter [k] cum effectu dimissis: absque eo quòd ad illa numquam sine noua collatione [l] ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere [m] præsumant. Alioquin tam his quàm alijs omnibus beneficijs, quæ virtute huiusmodi

prior etiam claustralis, camerarius, sacrista, celerarius, vel similes poterunt cum sua administratione tenere vnū prioratum extra, vel aliud beneficiū, si sibi aliàs conferatur, quod videtur reprobari in ꝑpetuis, vt hic: & s̃. de præb. cum singula. lib. 6. secus in temporalibus vt dixi s̃. de Priore claustrali, & de officialibus eorū & similibus. Ad tertiū quo quęritur, an possit, & quis cum talibus dispensare? Et videtur ꝙ nullus citra Papā, quia ex quo talia beneficia facta sunt incompassibilia de iure, de consuetudine vel statuto, & ipsę cō suetudine & statuta assumunt vigorem à Papa, qui in eis tacite vel expresse vr̃ cōsentire, & eis firmitatem dare; vt s̃. de maio. & obed. si qs, & de hoc not. s̃ de consti. licet. lib. 5. ergo citata Papā nemo potest dispensare. non enim ipsi statuentes per se statuunt: sed potius ipse Papa, qui in suo canone dedit eis potestatē statuendi. argu. s̃. de transla. inter corporalia. circa medium, ibi; præsertim cum nec sine auctoritate Romani Pontificis, & c. canonem. s̃. de maio. & obed. si quis. de sent. excom. si concubinæ. immo vr̃ ꝙ nec ipse Papa, saltem in ijs, quæ sunt statuti vel cōsuetudinis, dum dispensatio non faciens mentionem de alio iure speciali non valeat. s̃. de præscrip. cum olim. & c. veniens. sed Papa non potest diuinare oīa iura specialia. vt s̃ de consti. licet. ergo, &c. Ad quod dicendū ꝙ in supremis & duplicibus Papæ, in simplicibus vel vno simplici & alio duplici nō requiritur dispensatio ex quo sunt de se compassibilia, vt hic. & noa. de p̄b. cum iam dudum & c. extirpandæ. §. qui vero per Inn. fallit primo. nisi ꝯsuetudo vel statutum faceret ea incompassibilia, vt supra dictum est. Secundo vbi exigitur personalis residentia in vtroque: q̃a tunc super residentia alterius ordinatij dispensatio requiritur, nisi forsan dicas ꝙ collator secundi ipso facto sup residētia dispensat in hoc, ꝙ tali sic adstricto primo beneficio confert secundū, vt not. Inn. de cler. nō residē. c. si.

a ¶ Prioratibus.] collegium scilicet habentibus, seu ecclesiam parochialem sibi annexā, dūtamē ecclesia immediate per ipsum Priorem regatur, quia si secus ꝑ vicarium perpetuum, vt ĩ §. si.

b ¶ Dispensationis sufficientis.] dispensatio enim erit sufficiens, si quicquid erat impedimenti relatū in ipsa fuerit, & expresse super omnibus dispēsatū, aliàs non, vt sup. de elect. dudum 2. in fi. de consan. quòd dilectio. de præben. non potest. lib. 6.

c ¶ Quæ.] scilicet vnum curatū, & aliud nō curatū.

d ¶ Notitiæ.] supple, per quemcumq; de istis scitæ. & sic non à tempore publicationis factæ in curia vel ꝓuincia: quia si intelligeret publicationis, ita dixisset sicut dicit notitiæ. argu. s̃ de deci. ad audientiā. simile ĩ de cōcess. præb quia diuersitatem. cum similibus. Is enim qui nescit, non dicitur posse experiri. 2. q. 5. bi [illegible] ff de calum. annus.

e ¶ Cęteris.] versiculus est.

f ¶ Sine cura.] aliàs tamen de se incōpassibilia de iu[illegible] patet.

g ¶ Coram ordinarijs.] idest dięcesanis, non aliàs, vt infra eod § cæterum.

h ¶ Publico.] scilicet tabellione, vel Papæ, vel Imperatoris, vel alio creato tamen ab illo qui potestatem habuerit hunc creandi ex cōsuetudine vel de iure, vt legir̃, & not. s̃. de fide instru. c. 1. & 2. & cap. cum dilectus. & c. si. simile s̃. de electio. vt circa. & de offi. ord. si canonica li. 6. An officium tale sit voluntariæ iurisdictionis in tantum ꝙ extra territorium creātis ipsum valeat exercere, vel potius cōtentiosæ, & sic non poterit, nō est materia propria: sed de hoc not Host. s̃. ne cle. vel mona. sicut te. Sed numquid authēticum sigillū episcopi vel alterius prælati erit testimonium publicum? Non videtur quia si Papa hoc voluisset, adiecisset sicut fecit in dicta decre. si canonici. & in c. vt circa. adiecit litteris. qđ exponitur, sigillo authētico sigillatis. Credo ꝙ authēticū sigillū satis faciat testimonium publicum: dumtamen illum cuias est sigillum, principaliter non tangat: sed alios potius, maxime subditos, arg. sup de proba. post cessionē, & c. quoniam, & de testi. à nobis, cum similib. vnde licet in iudicialibus non credatur regulariter vni, vel eius sigillo, vt sup. de proba. quoniam, in extraiudicialibus tñ talibus ministris & eorum sigillis circa officium suū creditur. arg ff de reb. eor. l. magis. §. illud. sic Compo. ste. supra de rescrip. capitulum.

i ¶ Idem tempus.] scilicet sex mensum.

k ¶ Realiter.] dumtamen essent præsentes in suis bñficijs, aliàs si sint in curia vel aliàs longe, ita ꝙ p̄sentialiter hāc realitatem non possint intra dictum tēpus ostēdere, nec ad effectum dimissionem perducere, sufficit quòd animo & verbo expresso faciant hoc cū testimonio publico ibi vbi sunt, & ꝙ hoc vt citius poterunt, mittāt & denūtient dictis diœcesibus, & hoc credo quòd sufficit dumtamen postea nullum ius sibi in ipsis vendicent, nec per se vel per alios aliquod impedimentum apponant, quo minus Papa possit libere disponere de eisdem, arg. 22. q. 2. facit.

l ¶ Noua collatione.] quæ immediate eis fieri poterit ēt ꝑ ordinarios, si aliàs beneficia isti incōpassibilia dimittent: dumtamen esset ordinarijs facultas disponēdi de istis, cum non propter crimen, sed solo placito Papæ isti huiusmodi beneficijs suot priuati. argu. supra de elect. super eo.

m ¶ Se immiscere.] & sic est argu. quòd immiscens se beneficio quo priuatus est vel suspensus, iure quod in eo obtinet, priuatus est ipso iure, quod credo verū vbi expressit in pœnam, hoc est in ipsa vel alia contiōne adiectū, sicut est hic inf alioquin, &c & supra de ele. cupientes. §. cæterum. li. 6 aliàs secus, sed punieẽ arbitrio superioris, vt sup. de ele. statuimus in fi. li 6. & ibi per Host. suspēsio. n. à beneficio non procedit à claue, nec cōprehēditur sub cēsuræ nomine, sed suspēsio ab officio dūtaxat. sup. de ver. sign quærenti, & de excess. p̄la. tanta, qđ patet, quia abbatissa licet nō habeat claues, vt s̃. de pęn. noua. nihilominus hāc pęnā infligit, vt

Sigillum episcopi an sit testimoniū publicū.

vt sup. de maio. & obed. dilecta. aliàs per totum mundum se extenderet, sicut vsus clauis se extendit, vt supra de treu. c. 1. in fi. & tñ non transgreditur territoriũ proferentis eandem, vt sup. de ele. si compromissarius. lib. 6. cum similibus.

de istis tamen incompassibilibus dic vt in dicto cap. de multa, per hoc enim videtur sublata opinio Card. posita supra de offic. ordi. ordinarij. lib. 6. quæ videtur in talibus dare electionem, de quo dic vt ibi, & in sequenti glossa.

nostri moderaminis retinere poterant a, vt præfertur, sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda b.

¶ Per hoc c autem ijs qui dignitates, personatus, officia, prioratus, vel alia beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, quæ ius d tribuat, iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorundem prædecessorum auctoritate litterarum expectant e, cum quibus est, vt illa cum vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licite valeant, dispensatum, nolumus derogari, quin ea cum vacauerint, intra dicti temporis spatiũ possint eligere, & dimissis alijs recipere in forma præscripta ac licite retinere: pœnas similes incursuri, si huiusmodi nostræ contraire præsumpserint sanctioni.

¶ Porro f quia quorundam oculos sic auaræ g cupiditatis vitium excæcauit, quòd plura talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt h: nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta (illo tamen retento, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica i competat ius eis-

a ¶ Poterant.] quæcunque illa sint, siue de iure coi, siue dispẽsatione mediante eis competerent. ex quo dicit supra omnibus. in contrarium videtur: nam sola illa videt eis auferre, quæ obtinebant ex dispensatione, & non alia: quòd videtur innuere præcedens verbũ: ibi, virtute huius nostri, &c. ergo secus de alijs, maxime cum sit penalis hæc constitutio, & sic restringenda de peni. di. 1. pęnæ. pro prima parte facit quod sequitur, & ,prorsus ĩhabilis, &c huic tamen posset responderi, quod turpius eijcitur & difficilius, q̃ non admittit hospes. supra de iureiur. quemadmodum.

b ¶ Obtinenda.] & sic qui grauiter offendit principem, multiplici pœna punitur. sup. de iud. at si clerici in fi. de exces. prǣla. grauem

c ¶ Per hoc autem.] Quinta pars.

d ¶ Quæ ius tribuit.] scilicet speciale, cum priuilegium sit ius & lex priuata. ʒ dicti porro.

e ¶ Expectant.] & sic habebant ius ad rem tãtum, vnde not hic ꝙ superueniens constitutio priuatiua fortius operatur in beneficijs realiter possessis: quàm in his in quibus tantũ ius est ad rem, quod est contra decret. sup. de concess. præb. quoniam. lib. 6. Dic quòd nõ obstat, quia ibi simpliciter reuocabat expectantes, & ius ad rem solum obtinentes, hic sub conditione, optione scilicet seruata retinendi quod vellent, quæ optio nõ posset habere locum in hoc casu, nisi adhuc perduraret ius istis expectantibus: quod fit ne sint deterioris conditionis, quàm alij, & quod constitutio sit omnibus æqua, & ne eorum impetratio multis expensis & laboribus obtenta eis penitus sit damnosa, cum ignorent merito quod obtinebunt ratione expectationis: quia de futuris nemo certus, & sic optare non poterant, & sic impedito non imponitur constitutio, sicut nec ignoranti currit tempus, vt supra de consti. c. 2. de elect. eis.

Futura sunt incerta.

f ¶ Porro.] Sexta pars.

g ¶ Auaræ.] auaritia. n. est idolorum seruitus, vt sup. de præb. auaritiæ. & de elect. auaritiæ. lib. 6. nam ipsa excæcat possessores suos, vt in dicto c. auaritiæ.

h ¶ Præsumunt.] hæc præsumptio inducit infamiam, furtum, & peccatum mortale, vt sup. de ele. dudum 2. vbi de hoc, nam per istud quod erat expulsiuũ omniũ aliorum, ex quo alia erant sibi incompassibilia, videtur alijs tacite renuntiasse, & ipsa pro derelicto habuisse, iuxta decret. sup. de pręb. de multa. 21. q. 2. si q̃s iam trãslatus, & arg. 32. q. 2. cum renuntiatur. nam sicut clauus clauo retunditur: sic vnum beneficiũ alio.

i ¶ Ex collatione canonica.] hoc videtur impossibile, quòd ex quo quis primo tenebat plura beneficia curata, & incompassibilia sine dispensatione: & sic per consequens erat vt fur, infamis, & ineligibilis, & in mortali peccato cõstitutus, vt s. de ele. dudũ 2. quod tali canonice possit aliud dari: immo dicit decr. q̃d nisi prius talia sic sine dispensatione obtenta libere, & sponte resignent, collatio facta de alijs penitus nullius est momenti, vt s. de off. ordi. ordinarij. in fin. Põt dici ꝙ illa loquitur vbi plura tenebat illicite antequam vltimum assequeretur, vel vbi illa priora habebat licite cum dispensatione: sed non erat in ea ꝙ non posset aliud recipere, sed hic vbi duo tantum, sic ꝙ ante assecutionem secundi licite tenebat primũ: & sic concordat ibi cũ decret. de multa. sup. de præb. Cum decr. de multa. videtur ista similis omnino, sed huic contradicit etiam in hoc quod sup. dixerat plurima, quod verbum plura quam duo vr̃ comprehendere: quare videtur potius quod specialis sit hæc prouisio, per quam Papa vult talibus prospicere efficiendo gratiam. s. quod dato quod in illo de istis haberẽt ius, possint tamen vigore huius decre. vltimum retinere, alias eis canonice collatum, ꝙ denotat hoc verbum, aliàs, quasi dicat non erat omnino canonica collatio ꝑ pluralitatem, quæ hoc impedierat: sed aliàs. i. si non esset pluralitas, canonica erat: aliter non video quod posset r̃nderi dictis decre. dudum. & c. ordinarij. Vnde iuxta hoc vidi dubitari, An obtinentes plura beneficia de se incompassibilia sine dispensatione habeant vocem in electione, & sic an possint eligere actiue. Secundo an possint eligi passiue. Tertio, an si quis electus fuerit, possit secum per inferiorem Papa sine resignatione dispensari. vnde planum est, ꝙ & talis cum sit in peccato mortali, vt not. gl. sup. de ele. dudum, in fi. & sic quo ad seipsum tantum suspensus, non quo ad alios, non debet in officio suo vitari, vt legitur sup. de vita & hone cle quæsitum. immo si acquisiuit beneficium, poterit cum eo per suum episcopum dispensari prout videntur not. Inn. & Host. supra de tempo. ordin. dilectus, & de cler excom. postulastis. glo. in verbo, dispensare, quod credo verum: nisi dictum peccatum non habebit infamiam publicam seu restitutionem rei alienæ sibi annexam: nec sit tale quod aliàs impediat de se executionem ordinum vel officij post perfectam pęnitentiam, de quo ꝑ Inno supra de despon. impub. ad dissoluendũ, & de renun. nisi. sicut est iste, nisi forsan aliud sit post dimissionem

Electio, an impediatur ꝓpter beneficiorũ incõpassibilitatem.

dem a) intra tempus, vt præſcribitur, limitatum verbo & facto ac ſine fraude, coram ordinarijs ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint b, & illo ſint ipſo iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles c penitus ad quæcunque obtinenda eccleſiaſtica beneficia cenſeantur.

¶ Qui vero d deinceps e receperint dignitatem vel perſonatum, ſeu officium aut aliud beneficium, curam animarum habens annexum, ſi antea ſimile beneficium obtinebant, illud f, quo ipſo iure (poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude ceſſantibus quo minus g habeant ſteterit h) priuati noſcuntur, abſque moræ diſpendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo i: Alioquin k extunc ſint ipſo iure ſecundo l priuati, & nedum ad ſacros ſuſcipiendos ordines, quin etiam ad habendum quodcumque aliud eccleſiaſticum beneficium inhabiles reputentur.

¶ Quę m omnia & ſingula beneficia vacatura n, vt præmittitur, vel dimiſſa, noſtræ & ſedis o Apoſtolicæ diſpoſitioni, de ipſorum fratrum conſilio reſeruamus: inhibentes, ne quis præter Romanum Pontificem quacumque ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de huiuſmodi beneficijs diſponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innouari hoc quoquo modo p præſumat. Nos q enim ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, irritum decernimus r & inane.

¶ Cæterum s ordinarios intelligimus in caſibus ſupraſcriptis epiſcopos t, in quorum ciuitatibus vel dioeceſibus conſiſtunt

miſſionem illorū bñficiorum, quæ iniuſte detinet, vt in c. dudum. Sed an poſſit eligere vel eligi quæritur: & ꝙ poſſit eligere, eſt arg. ſup. de ele. cum Vinton. niſi ſuſpenſus per triennium à beneficijs pro eo, quia inſufficientem eligit: ſi interim immineat electio, eligere pōt, facit etiam eod. tit. perpetuo lib. 6. Itē etiam quod eligi poſſit, facit ſup. de iureiur. ſicut noſtris.

a ¶ Ius eiſdem.] aliàs ſubaudi, quàm propter pluralitatem.

b ¶ Quod ſi non fecerint.] verſiculus. Guli. de monte Lauduno.

c ¶ Inhabiles.] ſupple, perpetuo, ex quo intra ſex dictos menſes nō compleuerint præmiſſa: & in hoc additur ad decr. dudum, per quam tenet Inno. ꝙ ſtatim libera dimiſſione facta de illis beneficijs, quæ iniuſte tenebat, deſinebat eſſe ſuſpenſus, inteligibilis, & infamis, quod intelligebat Hoſt. ſupra de reſcri. poſtulaſti. in fi. in reſtitutione prius tñ facta de fructibus male perceptis: ante vero nō, hic aūt indefinite, & ſic perpetuo eos inhabilitat. Qui .n. ſimpliciter deponitur, perpetuo deponitur, vt 50 diſt. ca. 1. in fi. quod crederem verum, ſi pœna in poſſeretur pro crimine cū cauſæ cognitione & definitiue, & beneficia talis ſtatim poſſint conferri, ex quo eſt ꝑ ſniām dānatus, ſi vero interloquendo nō expreſſa cā, tunc vſq; ad ſolutionem intelligitur ſuſpenſus, ne rūpatur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ. Si vero fuerit cā expreſſa, vt quia pro contumacia vel offenſa; tunc vſque quo de illis ſatisfaciat: ſed vbi pro contumacia vt hic vr̄; tunc nō eſt perpetua pęna ſimpliciter appoſita, ſed temporalis tm̄. i. quandiu contumacia durat, vt ſup. de conſt. ex litteris, vbi de hoc: quare hæc decr. vr̄ intelligēda ſm̄ dictas opiniones doctorū: ſed prima vr̄ verior, ſ. ꝙ pęna ſit ꝑpetua, per hoc quod ponitur infra in ver. alioquin. ibi, extunc, &c vbi inhabilitanī quo ad ordines, & quo ad quodcunq; aliud bñficium, & priuanī et licite obtento: magnū etenim crimē eſt tantā inobedientiā cōmittere aduerſus ſic deliberatā & ſic expreſſā principis voluntatē: & ideo ſatis pro crimine potius q̄ pro contumacia vr̄ dicta pęna infligi. arg. ſup. de maio. & obe. illud. 81 diſt. ſi quis ſunt presbyteri. cum ſimilibus.

Pœna alicui impoſita, an intelligatur perpetua.

d ¶ Qui vero.] Septima pars.

e ¶ Deinceps.] hoc intelligas de his in quibus tp̄e cōſtōnis non obtinebat ius in re, ſed ad rē, vt ſup. dr̄ in §. per hoc. quem tm̄ iſte §. reſcrip. ſecus aūt eſſet de vacātibus aliàs quàm per iſtam conſtitutionem, in quibus antiqua iura non permutantur, cū per ſpecialem prouiſionem cōia iura regulariter non tollantur. 1. q. 6. exigunt. 29. di. per totum, & ſic quantū ad hoc eſt cōſtitutiua iuris noui, non autem recitatiua antiqui, ſimile de hoc legitur ſupra de præben. de multa.

f ¶ Illud, quo ipſo iure.] de quo ſup. de præb. de multa. & c. licet epiſcopus lib. 6.

g ¶ Quo minus habeant.] ſubaudi, poſſeſſionem.

h ¶ Steterit.] ſimile ſup. de ele. commiſſa. §. annus. lib. 6.

i ¶ Pari modo.] ſ. intra ſex menſes ſub teſtimonio publico verbaliter, realiter & cum effectu.

k ¶ Alioquin.] verſiculus.

l ¶ Secundo.] & ſic habito iſto, ſcilicet ſecundo, in quo ius habebat, & habito ſcilicet primo, in quo non habebat ius, & in hoc additur ſecunda pœna ad dictam decr. de multa, nam primū erat ibi, ſcilicet, ꝙ eſſet primo bñficio ipſo iure priuatus, & ſecundo priuaretur: ſed hodie in caſu huius c. ſunt ipſo iure priuati vtroque, vt hic patet: tertia vt ſit inhabilis ab ordinibus ſuſcipiendis, quarta à quocunque beneficio, vt infra ſequitur.

m ¶ Quæ omnia.] Octaua pars.

n ¶ Vacatura, vt præmittitur.] vt quia eliget quod mallet vbi plura tenebat cum diſpenſatione: vel retinebit vltimum vbi alia tenbat ſine diſpenſatione, vel primū vacabit quod licite obtinebat, vbi ſecundum adipiſcitur, in quo habebat ius ad rem tēpore quo iſta conſtitutio fuit facta: aliàs contra, vt ſ. vel quia omnibus ipſo iure priuatus erit, ſi hāc decr. non ſeruet, & ſic poſſunt eſſe vacatura propter iſtam decret. altero de quattuor modis.

o ¶ Sedis Apoſtolicæ.] & ſic durabit perpetuo hæc prouiſio, cum ſedes ipſa non moriatur, vt ſup. de reſcript. ſi gratioſe. lib. 6. 12. q. 2. liberti.

p ¶ Quoquo modo.] & in hoc caſu ceſſabunt ꝓuiſiones illarum decre. ſup de præb ſtatutum, & c. Apoſtolica. lib. 6. cum non ſit mirum ſi per ſpeciale generali, & per vltimum prioribus derogatur. ſup. de reſcri. c. 1. & de offi. deleg. ſuper quęſtionum, in princ.

q ¶ Nos enim.] verſiculus.

r ¶ Irritū decernimus.] de hac decr. dic vt ſup de ele. ſi eo tempore, & de conceſ. præb. quia cunctis. lib. 6.

ſ ¶ Cæterum.] Nona pars.

t ¶ Epiſcopos.] & ſic ſtricte accipitur hic ordinarius pro dięceſano tantum: aliàs autem regulariter accipitur pro prælato alicuius eccleſiæ, maxime in bñficijs

Ordinarius in iure pro quibus accipitur.

ad plenam

ad plenam eorum collationē spectantibus. s. de elect. licet canon. & de offic. ord. lib. 6. Quid erit de illis rectoribus, quibus in priuilegio abbas Cluniaceñ cōmittit curam animarū: instituit & destituit, & facit ꝑ quē vult epm ordinari, & breuiter in omnibus & per oīa disponit de presbyteris suis sicut episcopi de suis ꝓprijs: numquid censebitur diœcesanus ipse abbas in hoc casu? Non credo, cum hic sit specialis prouisio, à qua recedendum non est etsi perquam dura sit. ff. qui. & à quibus. l. prospexit. & sic erit hic casus episcopalis, qui computetur inter illos, de quibus not. Hostien. supra de vsur. cum tu.

a ¶ Capitula.] quæ succedunt in administratione ecclesiæ vacātis. de maio. & obe. episcopali. lib. 6. de hæret. cum ex iniuncto in fi.

b ¶ Et hi.] versiculus.

c ¶ Dimissis.] ꝑ obedientes huic constitutioni.

beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesijs cathedralibus vacantib. capitula [a] earundem. Et hi [b] de beneficijs tam dimissis [c], quàm (vt præmittitur) perditis [d], nos vel Apostolicam sedem certificare studeant quamprimum commode poterunt [e] indilate, vt de illis salubriter disponere valeamus [f]. Quantum [g] autem ad modificationem [h] personatuum attinet antefactam, illa dumtaxat & non alia beneficia ecclesiastica quocumque nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ parochias habent, in quibus est animarum [i] cura annexa, non per vicarios perpetuos [k], sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon [l] etiam illa [m] quorum ministris ratione beneficiorum [n] huiusmodi competit visitare [o] *,

d ¶ Perditis.] subaudi propter pœnam huius constitutionis, vbi rebelles vel inobedientes in dimittendo fuissent.

e ¶ Quamprimum commode poterunt.] simile supra de elect. cupientes. §. 1. in fi. lib. 6.

f ¶ Valeamus.] & sic ex hoc & ex multis supra positis apparet, ꝙ hæc constitutio specialem prouisionem continet: nec in aliquo Papa intendit ꝑ istā decre. de multa vel alia iura de hac materia loquentia quātū ad alia beneficia corrigere, vel in aliquo immutare. nec est in alijs ad consequentiam trahenda. arg. 2. q. 7. exigunt. 19. dist. sciendum. cum similibus.

g ¶ Quantum.] Decima pars. Guliel. de monte Laudun...

h ¶ Modificationem.] hoc enim restrictionem denotat, vt supra de verb. sig. transmissæ.

i ¶ Animarum cura.] exercēda scilicet in foro aīæ: vt hic, siue in foro cōtentioso, vt infra ibi, necnon. ergo à contrario sensu de beneficijs simplicibus etiam ordinē presbyteralē, diaconalem, vel alium sibi annexum, ex quo aliàs curam non habent, non intromittit se hæc constitutio, sed de curatis dūtaxat ad hoc ꝙ dicantur priuati ipsi obtinentes, vt supra patet.

Cura du... foro exercetur

K ¶ Perpetuos.] in hoc deuiat à decre. s. de pb. cum singula. in princ. lib. 6. & est casus diuersus, non aduersus. Sed quæ est ratio diuersitatis? Dic ꝙ ambitio monachorum, cui soli dicta decre cum singula. obuiat, q̄ tanto damnabilior est, quanto ipsi mittendo manum ad aratrum, respiciendoq; retro, in ipsis auaritiæ accēditur appetitus, vt s. de elect. quorundam. lib. 6. hic āt vniuersos prospicit. Vel aliter, hæc prouidet circa incompatibilia specialiter, illa vero circa multiplicia q̄cumque sint generaliter. Vnde notabis ex hoc etiam verbo, perpetuos, quod ista decret. non adstringit temporales officiales episcoporū seu ministros, sicut sūt Priores claustrales, officiales episcoporum, seu vicarij pænitentiarij, celerarij, seu similes, qui de anno in annum in suis monasterijs commutantur, vt de hoc dixi supra.

Monacho... ambi... plus... cōpe... da, ... a... ...

l ¶ Necnon.] versi. Supra locutus est Papa de cura, q̄ exercetur in foro animæ: nunc loquitur de illa, quæ exercetur in foro contentioso, quam vocat textus specialem iurisdictionem. s. de præben. super eo. lib. 6. & de elect. dudum 2 §. tandem.

m ¶ Illa.] scilicet beneficia.

n ¶ Ratione beneficiorum.] Not. & ex hoc, ꝙ cōsuetū est exerceri ꝑ ministros beneficiorum, talia ipsa beneficia iudicari, iuxta hoc quod dicitur, talia accipi subiecta, qualia prædicata permittunt, vt not. glo. s. de deci. dudum. in fine. & sic non curemus de nominibus beneficiorum, sed de his potius, quæ solita sunt fieri per ministros ipsorum, cū officium istarum personarum ecclesiasticarum subiectarum regulæ, sicut sunt canonici, archipresbyteri & similes, de quibus habes. 1. q. 3. Saluator. secundū diuersas consuetudines circa diuersa versetur: & ideo illis titulis de off. archi. & cæterorum sequentium, nō potuit dari certa doctrina de certis officijs, certis dignitatibus applicandis: immo vnum & idem officiū certis quandoque officialibus applicatur, sicut vides de sacrista & custode, qui habent sibi cauere de oleo, vt supra. de offi. sacristæ & custodis. vnde videbis, ꝙ in ecclesijs aliquibus archidiaconatus sunt omnino sine cura aliqua & iurisdictione, sicut est in ecclesia Valentina: & ꝑpositus, sicut sunt illi, de quib. not. Inn. supra de pb. de multa.

Subiecta talia sūt, qualia ꝑmittūtur ab eorum ꝑdicatis.

o ¶ Visitare.] Nota hic subsequenter sex, quę ad spirituale forum contentiosum spectant, scilicet visitare, inquirere, procurare, suspendere, excommunicare, absoluere ab excommunicatione & suspensione. Septimum apponit decre. dudum. §. tandem. scilicet interdicere: quorum etiam alterum tantum sufficeret per se quantum ad pęnam huius cōstitutionis. quod patet in hoc quod infra addit, seu quod totam orationē alternatiuā facere vr̄, vt supra de rescrip. inter cęteras. Quid ergo erit de istis prælatis religiosis, seu sæcularibus, qui ecclesias, in quibus habent perpetuos vicarios, quos pręsentant episcopis, & ibi rōne tēporaliū de quibus habent eis respondere, semel in anno visitant ab antiquo de consuetudine & procurantur? Nō vr̄ habere locum hæc decret. cum ratione alicuius spiritualitatis hoc non faciant, sed ratione tēporalitatis dumtaxat, & ideo cum non attingant aliquid qđ versetur circa subiectionem regulæ, non habet locū hæc decret. secus autem si visitatio tenderet aliquid tangens diuinum officiū quantumcumq; modicum, sicut faciunt aliqui archipresbyteri, qui non habent dū visitant inquirere, nisi de custodia Eucharistię, & pannis altaris, & similibus, itaq; nō excommunicant nec corrigunt, aliàs nec absoluunt. de quo dic vt per Innoc. & Host. supra de censi. auctoritate.

Forū spirituale cōtentiosū habēs, q. d. exercere potest.

* ¶ Visitare.] sed qui sunt illi, qui de iure possunt visitare, & à visitatis procurationes accipere? De epis & archiepiscopis non est dubium: dūtamen sint loca aliàs de se visitabilia, vt s. de censib auctoritate. c. ꝑpetuo lib. 6. Sed numquid patroni clerici? Idem videtur cā accipere, temporalium prouentuū, de quibus est eis ꝑ suos vicarios rndendum, vt s. de app. bonę. & de præben. in Latera.

Visitare & procurationes accipere, quib. permittitur.

Lateranensi. De his non reperitur in iure: ideo si talia exerceant, credo ꝙ magis hæc faciant de consuetudine, vel ex institutione fundationis, quã de iure. arg. 18. q. 2 Eleutherius. & licet talia exerceant, nõ ꝑ ꝑ hoc solum cadent sub edictum huiusmodi decret. cũ temporaliter potius q̃ spiritualiter videantur hæc facere. sic in recipiẽtib. albergas. hoc idem notaui plenius supra, quare dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

inquirere [a], procurationes [b] recipere, suspendere [c], excommunicare [d], seu [e]. ab excommunicationis & suspensionis sententijs absoluere [f] de consuetudine [g] vel de iure [h], iuribus alijs de animarum cura loquentibus in suo robore quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhi-10 bitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum 02 eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ. xiij. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

a ¶ Inquirere.] quantumcumq; de modicis rebus, dumtamen sint tales, q̃ sint ecclesiasticis regulis subiectæ: secus de mere ꝓfanis, vt supra dixi.

b ¶ Procurationes.] quæ ratione visitationis, & sic de iure debentur: quia secus si ratione cõsuetudinis pietatis vel constitutionis sint aliàs sine visitatione debitæ: de quibus loquuntur iura. 18. q. 2. Eleutherius supra de sup. negl. prælat. c. 2. de præscri cum ex officij, quæ tales in aliquibus locis vocantur albergæ vel cœnæ.

c ¶ Suspendere.] tali suspensione, scilicet, quæ procedat a claue de qua supra de exces. præla. tanta. & quę attingat diuinum officium, vt 11. q 3. si quis eps in vtroque. aliàs autem non potest intelligi de alia suspensione, qua suspenditur quis à solo beneficio, vel alijs actibus temporalibus, à quibus etiam suspendit abbatissa, quę non habet claues, & alij sæculares, de quibus supra de maio. & obed. delicta. de pęn. noua. de elect. si copromissari us li. 6. 1. rñso. nec de illa de qua loquuntur iura supra de tempo. ord. ex tenore. & c. ꝙ translationem vbi de hoc per Host. & de pæn. omnis.

Abbatissa suspẽdere põt licet claues eccleſię non habeat.

d ¶ Excommunicare.] quod est extra communionẽ hominum & perceptione in sacramentorum aliquem ponere. siue distrahat à communione hominum tantum, siue sacramentorum tantum, siue vtriusque & intelligo, si exercendo iurisdictionem in foro contentioso solemniter hoc faciat, quia secus si tãquam simpliciter curatus, iuxta decr. s̃ de off. ord. si sacerdos

Excõmunicare quid est.

e ¶ Seu.] ista est alternatiua. de qua supra dixi, q̃ oĩa præcedentia & subsequentia respicit. arg. supra de ap pel. secundo. & c. inquisitioni.

Seu, alternatiua p̃cedentia & sequẽtia respicit.

f ¶ Absoluere.] & sic not. ꝙ non semper qui excõmunicat. absoluit, vt de consec. dist. 4. sane. de sent. excõ. tua & c quicunq. lib. 6. C. vbi senato. quotiens. § adeo C. de offi. procons. l. 2. Contra de pænit. dist. 1. verbum. vbi dicitur ꝙ dominus par ius ligandi & souẽdi esse voluit: ex quo vtrumque pari conditione promisit, ergo qui soluendi ius nõ habet, nec ligandi de quo dic vt ibi.

g ¶ De consuetudine.] puta archidiaconis vel abbatibus, seu aliàs in dignitate constitutis. vt in c. dudũ a. & requiritur quod talis consuetudo sit aliàs legitime per. xl annos præscripta, vt supra de consue. cũ tanto. in fin. vbi de hoc. & dixi plene in extrauag. Suscepti. Sed quid erit de singulis canonicis vel alijs clericis ciuitatis vel dięcesi Beluaceñ. qui ex indulgentia vel consuetudine habent iurisdictionẽ sup serui tores suos, non tñ ꝙ possint excõicare, vel aliàs spiritualiter seu corporaliter coercere eosdẽ, vt legitur supra de foro cõpe. cũ contingat. vel de illis qui habẽt parochiales ecclesias præbendis suis annexas, in q̃b. iurisdictionem spiritualem obtinent, & etiam curã animarum, secundum quosdam, de quibus loquitur capitulum supra præbend. supra eo. lib. 6. numquid tales poterunt tenere vnum beneficium curatũ cũ talib. beneficijs, vel præbendis, aliàs de se simplicib. Credo quòd sic, maxime si exponas in c. cum contingat. coerctione, sub temporali, non spirituali coerctione, iuxta cap. supra de verb sign. quærenti. prout exponit ibi Hostien. quia iurisdictio temporalis non reddit beneficium curatum, nec aliàs incompatibile alijs. Hoc idẽ facit pro istis archidiaconis vel alijs beneficiatis, qui licet habeant villas vel castra suis beneficijs aliàs simplicibus annexa, in quibus iurisdictionẽ obtinent tantum modo temporalem, non tamen propter hoc eorum beneficia curata dicentur. Et idem credo de istis ecclesijs ruralibus, in quibus rectores decimas & primitias percipiunt, nullam tamen curam ani-30 marum exercent inibi: vel quia non sunt ibi parochiani, vel quia si sint, quia forte superuenerunt ibi aliq. Bordalarij, vel aliàs ab antiquo sunt ibi pauci ignes cura tamen animarum illorum per vicinos presbyteros ab antiquo exercetur, & oblationes & similia ipsis soluunt: quod põt fieri de iure. supra de deci. cum sint homines. & c. in aliquibus. in fi. Sicut nec religiosi possunt dici curati, licet decimas & primitias alicuius parochiæ percipiant ex aliquo titulo iusto. supra de deci. statuto lib 6. & c. religiosi. conci. Vieneñ. Ad decret. super eo. dic quòd illa cura vel iurisdictio spi-40 ritualis nõ inest ibi præbendis, quæ sunt principales sed ecclesijs potius, quæ sũt accessoriæ: & sic ecclesia non iudicatur ibi vt principale. argu. supra de p̃b extirpandę § qui vero. & sic consuetudo dat iurisdictionẽ: quia si nedum ipsam dat constitutis in dignitatib. immo & priuatis personis, vt in decret. cum cõtingat, nec alibi est ita expressa, vt not. Hostien. non tamẽ potest dare potestatem excommunicandi talibus priuatis personis, vt supra de offi archi. cum satis nec degradandi, seu deponẽdi, vt supra de elect transmissa. 50 secundum Hostien. ibi, nec etiam capiendi clericos seu corporaliter puniendi, vt credo. argum. supra de cler. coniug. clerici. lib sexto.

Iurisdictionem habẽt aliqui in suos seruitores.

Religiosi nõ possũt dici curati.

Excõicatio, degradatio & c. non possunt competere ex consuetudine.

h ¶ De iure.] sed quis est ille, qui de iure possit p̃missa, vel eorum alterũ exercere, satis est dubiũ. Hic vr̃ dicendum, ꝙ in hoc casu illi dicuntur habere præmissa de iure, qui eliguntur ab aliquib. s̃. se in prælatos, & per superiores suos cõfirmantur: nam licet per electionem ius administrandi quis acquirat, nõ tamẽ 60 exercitium donec sit confirmatus, maxime in exercitio censuræ ecclesiasticæ. de quo plene in glo. not. 63. dist. quanto. & per Inno. & Host. s̃. de off. ord. cũ ab ecclesiarum. & c. quanto per electionẽ enim exercitus & quodlibet collegiũ sibi imperatorẽ & p̃latũ eligit. 93 dist. legum. sed iste in solas personas eligentiũ iurisdictionẽ obtinet, & sic est iudex personatũ, nõ territorij: quod territorium solus episcopus de iure cõi obtinet in dięcesi sua. 16 q. 7. oẽs basilicæ. nisi forsan talis inferior p̃latus haberet certas parochias, vel alia loca ꝓ territorio, iuxta c. s̃. de p̃b sup eo. li. 6. sed hoc potius esse de cõsuetudine q̃ de iure. & hic de iure loquimur tantum. & hoc qđ dixi de electis cõfirmatis idem dico de institutis per epos institutione auctorizabili. dũtamẽ p̃r ęsint ꝑsonis collegiatis, & cura animarum

Imperator & p̃latus per electionẽ assumuntur.

marum in ipsis exerceant, de quibus loquitur c. de re scrip. etsi principalis. concil. Viennñ. & dic vt p Host. s. de offi. ordi. cũ satis. & idem de approbatis à iure, sicut sunt electi in concordia. de quibus. s. de elect. nihil est in si. & c. indemnitatibus. lib. 6. licet quantũ ad veritatẽ istæ pœnæ spirituales nõ possunt fieri per moniales, cũ procedant à claue, & clauis vsus non cadat in moniales, vt legit & not. s. de excess. pla. tanta. & de pœn. noua. de verb. sig. qrenti. cũ similib. de iure n. seu de cõsuetudine nõ proprie cadũt istæ pœnæ spirituales in singulares psonas, vt s. dixi. Sed quid de curatis parochialium ecclesiarum, numquid possunt istas spirituales pœnas exercere, seu excommunicare, suspẽdere, vel interdicere? De hoc nihil ad nos, ad psens: sed dic vt per Inn. & Host. s. de offic. ordi. si sacerdos. & in summa Host. de sentent. excom. §. quis possit excommunicare. & 2. q. 1. nemo.

Pœnæ spirituales non possunt exerceri per moniales

Curati an possint excõicare.

¶ Declaratio amplissima & luculentissima extrauagantis, Execrabilis. quæ est vna de xx. glossatis per dominum Zenzelinum sub tit. de præbendis.

EXecrabilis quorundam ambitio, &c.] Super hac noua constitutione dubietates insurgunt & quæstiones, vt sequit. Primo in quibusdã ecclesijs, puta Anicieñ. Leod. & similib. sunt qdã officia vel bñficia, q vocant abbatiæ, quarũ aliquę habent animarũ curam, & parochias. Aliquæ nec curam animarũ habẽt, nec parochias, immo aliquæ nec ecclesiæ, nec dignitates vel personatus esse censentur; & tñ canonicis ipsarũ ecclesiarũ assignantur, seu conferri consueuerũt ita ꝙ canonicus habet præbendã & illã abbatiã. Quærit vtrum huiusmodi officia seu beneficia veniant in constitutionem, ita ꝙ canonicus talẽ abbatiam cum suo canonicatu obtinens, teneatur ipsam dimittere, si extra eam habeat aliam dignitatem vel personatum, quos licet vigore dictæ constitutionis nouę retinere?

Rñsio.

[Cum abbatia curata poterit retinere dignitatem non curatam, aliàs non: vel isto modo non potest retinere aliud beneficium curatum, vbi curam animarum annexam habet Ecclesia.]

Item in aliquibus ecclesijs sunt quædã custodiæ, quarũ custodes non habent legere nec cantare, nec se diuinis officiis intromittere in ecclesia, nec aliàs curã aliquã in ecclesia exercere: sed solũ pulsare cãpanas, parare ecclesias pãnis a reis, aut portare libros in choro, luminaria accendere, custodias, reliquias, thesaurũ, & similia ministeria in ecclesia expensis ppriis facere, quarum expensarũ occasione eiusdẽ custodiis fuerunt postmodum annexæ aliquæ parochiales ecclesiæ curã animarũ habẽtes, in qb cura exercetur p proprios & perpetuos sacerdotes, licet in eis sic annexis custodes habeant de consuetudine visitare, excõicare delinquentes, & absoluere, & horum occasione prędictarum quasi archidiaconi vulgariter nominãtur & reputantur. Nunc quæritur, vtrũ tales custodię veniant in constitutionem prædictam, ita ꝙ habentes eas teneantur illas dimittere, potissime cũ quodã tẽpore in aliquibus ecclesijs (orta materia quæstionis) inueniatur fore sententialiter definitũ, tales custodias nec dignitates vel personatus esse, nec curam animarũ habere: sed simplicia esse officia absq; cura?

Rñio.

[Cadunt sub constitutione.]

Item sunt aliquæ ecclesiæ, vbi rectores creant per electionem, & vocantur creati quandoq; abbates, quãdoq; rectores, qñq; præpositi, quandoque archimandritæ, quandoque diuersis aliis nominibus secundum consuetudinem locorum: nullam tñ curam habent, nisi ꝙ canonicos congregant tamquam caput, sicut est in partibus Apuliæ. Quæritur vtrũ talia bñficia veniant in præfatam constitutionẽ? De iure cõi videtur ꝙ habeant curam & iurisdictionem per electionem & confirmationem: sed si per priuilegiũ vel cõstitutionem approbatã amiserant, curã nõ habẽt?

Al. consuetudinem.

Rñio.

[Non cadunt in constitutione.]

Item quidã ex dispensatione Apostolica duas obtinet in diuersis ecclesiis dignitates, quarũ alteri dicta xat cura imminet animarum, & cum eisdẽ simul plures canonicatus & prębendas: in aliis tñ ecclesiis canonicatus & prębendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ, in quibus perpetui vicarii debent institui, in aliquibus tñ earundẽ pp procuratoris obtinẽtis hmõi dignitatẽ in remotis agentis, & hoc ignorantis desidiam seu negligentiã, repetiuntur tẽpore constitutionis nostrę nouiter promulgatæ esse vicarii temporales. Modo quæritur, an secundũ formã dictæ constitutionis dictus obtinens dignitates huiusmodi canonicatus & prębendas tales cũ parochiis sic annexis, si dignitates voluerit retinere, dimittere teneat illas in quibus contra iuris debitũ reperti sunt dicti vicarii tẽporales, vel hoc non obstante, cũ propter talẽ desidiam non posit natura beneficiorũ censeri mutata, quin prefatæ parochiæ sint canonicatibus & pbendis ipsis annexæ, ipsos possit licite retinere, potissime cũ idẽ obtinens postquã sciuit de tali desidia procuratorũ suorũ ad ipsas ecclesias elegerit vicarios repsentãdos & instituendos perpetuo in eisdẽ licet nõdũ potuerint ordinariis psẽtari pp tẽporis breuitatẽ?

Rñsio.

[Non cadunt sub constitutione.]

Item quæritur, numquid officia curię Romanę cõputentur in numero officiorum quo ad nostram constitutionem, ita ꝙ si quis habet duas alias dignitates teneatur aliam dimittere, vel possit retinere omnes si vna illarum erat sine cura.

Rñsio.

[Non computantur, nec cadunt in constitutione]

Item presbyteratus Bituriceñ. diœcesis visitationẽ, & iurisdictionẽ habentes consueuerunt conferri parochialiũ ecclesiarũ rectoribus ipsius diocesis p ipsos archiepos: sed statim archiepo defuncto desinit archipresbyter ille, qui per eũ fuerat positus, & capitulũ ecclesię Bituriceñ. creat archipresbyteros nouos: creato vero archiepo cessant archipresbyteri positi p capitulũ, & archieps ponit nouos, & quãdoque positos amouet pro libito voluntatis, & ita fuit antiquis tẽporib. de quo non extat memoria, obseruatum. Quęrit, vtrũ archipresbyteratus huiusmodi sub ꝯstitutione cadãt adeo, vt ille qui huiusmodi archipresbiterarũ cum haberet, parochialem ecclesiam acceptauit, vtrunq. retinere valeat: & si non. vtrum de iure ceciderit à iure parochialis ecclesię per acceptationem archipresbiteratus: & si non ceciderit ab iure, vtrum retinere possit parochialem ecclesiam, quam primo obtinuit.

Archipsbyterorũ Biturice. diœcesis qualitas.

Rñsio.

[Non cadunt sub constitutione.]

Item in regno Apulię sunt ecclesię habentes parochiã, tenuissimę quo ad fructus: propter ꝙ ordinarii & alii, ad quos spectat collatio siue prouisio dictarũ ecclesiarũ de more patrię vniri cõsueuerunt pluralitatẽ talium ecclesiarum conferre, non recipientes ipsas ecclesias propter hoc se faciunt promoueri ad sacerdotium, nec etiam ad sacros ordines: & faciunt deseruiri dictis ecclesiis per vicarios temporales iuxta beneplacitũ suũ: plurimi præterea summi Pontifices pluribus contulerunt ꝙ possent acceptare in dictis partib. beneficium vsque ad ualorem xv. librarũ, vel xl. vel lx. vnciarum auri, cuius concessionis prætextu est videre, ꝙ obtinuerint quinque quadraginta & sexaginta de dictis ecclesiis: Modo qritur, vtrũ reuocatoria nup facta ad supradicta bñficia siue eccl'as se extẽdat?

Rñsio.

[Respondetur quòd sic.]

Episcopus cũ suo capitulo subuenire volẽs exiguitati cuiusdam collegiatæ ecclesiæ suę diœcesis, quandam parochialem ecclesiam eiusdem diœcesis (rectoris ipsius accedente cõsensu) post cessum vel decessum rectoris huiusmodi dictę ecclesię collegiatę vniuit. Nũc vero pdictã ecclesiam vigore nouę constitutionis vacare contingit, quodã alio curato beneficio electo à rectore prefato, & prędicta ecclesia re & verbo dimissa. Hinc quęritur, an prefata vnio sub forma prescripta locum sibi vendicet reseruatione dictæ constitutionis non obstante, vel econtra?

Rñsio. [Sub cõstitutione cadit, vel reseruat domino nostro.]

Item dubitatur si prædicta vel consimili vnio facta fuerit per sedem Apostolicam, & sub forma prędictorum verborum, quid iuris?

Rñsio. [Respondetur vt supra proxime, dumtamen legitime sit facta vnio.]

Item quidam archidiaconus in suo archidiaconatu obstante sibi longa consuetudine non potest inquirere, nec suspendere, nec excõicare vel absoluere, nec aliquã iurisdictionẽ exercere: sed ecclesias rectorum sui archidiaconatus visitare põt, & procurationes ab eis recipere, dumtaxat. Quæritur cũ aliàs talis archidiaconus nullã habeat parochialẽ ecclesiã annexã dicto archidiaconatui an ex præmissis sub forma dictæ constitutionis nouę curam animarum habere reputetur? Et est quærentis intentio, vtrum oratio soluta posita prope finẽ cõstitutionis prædictæ ibi, necnõ & illa quorũ ministris rõne beneficiorũ huiusmodi cõpetit visitare, inqrere, pcurationes recipere, suspẽdere, &c. ponat p coniũctiua ĩ casu dictę cõstitutionis?

Rñsio. [Comprehenditur sub constitutione.]

Item cum eidem beneficiũ curatum obtinenti prouisum est de quodam archidiaconatu in quadam cathedrali ecclesia, cuius archidiaconatus rõne idem archidiaconus caput est cuiusdã ecclesiæ collegiatæ sæcularis: hic archidiaconus est in possessione pacifica, vel quasi visitãdi & procurationes recipiẽdi dũtaxat. Cæterum possessionẽ dictæ collegiatæ ecclæ nec hẽt, nec habuit, nec regimẽ canonicorũ ipsius, nec qcq̃ pcipit de decimis & alijs fructib. beneficij sui prędicti, omnibus his de facto per aliud occupatis & detentis. Ex his quæritur cũ pręfatus archidiaconus pro parte sit in possessione iuriũ spiritualium prædicti archidiaconatus, & pro parte non, cum curam non habeat per sonarum suæ collegiatæ ecclesiæ prædictæ, & super ea & alijs iuribus ipsius pendeat lis in curia, vtrũ talis archidiaconus retinendo istud curatum beneficium pœna nouæ constitutionis adstringatur?

Rñsio. [Curam habet, & sub constitutione cadit.]

Item quidã in ecclesia collegiata à iurisdictione ordinarij exẽpta & Apostolicæ sedi subiecta obtinet decanatũ, & in ea est caput capituli, & ad decanatum assumit decanus per electionẽ, nec electus à capitulo alia confirmatione indiget de consuetudine, sed tantũ electus instituit & installat a capitulo de consuetudine supradicta: ipse vero decanus rõne dignitatis cõuocat canonicos ad capitulũ, & hẽt in capitulo primã vocẽ: vox tñ ipsius plus quã simplicis canonici in effectu non operatur. Ipse per se insolidũ rõne dignitatis, nec visitat, nec procurationes recipit, nec excõicat, vel suspendit, aut etiã interdicit, nec audit confessiones, vel absoluit, nec pdecessores eius vnà cũ suo capitulo pdicta consueuerunt exercere, licet ipse & pdecessores eiusdẽ vnà cũ suo capitulo excessus clericorũ prædictæ ecclesiæ interdũ delinquentium corrigere consueuerunt, & punire per chori priuationem & distributionem grossorum fructuum beneficiorum, quę in ipsa ecclesia obtinent. & ad ipsius capituli dispositionẽ pertinẽt suspensio & subtractio. & ipsorũ delinquentiũ corporũ detentio aliqñ, dũtaxat citra alicuius alterius iurisdictionis spiritualis exercitiũ, videlicet visitandi, corrigendi, procurationes recipiẽdi, excõicandi, suspẽdendi, vel aliter seu aliàs interdicẽdi, cõfessiones audiẽdi, pœnitentias imponẽdi vel absoluẽdi. Quare cũ dubitet, an in casu simili cõstitutio nona pfata loquẽs de bñficijs curã habẽtib. aĩarũ vẽdicet sibi locũ, qrit vtrũ decanus decanatũ prædictũ cũ alio bñficio seu dignitate curã animarũ habente iuxta cõstitutionẽ antedictam ex dispensatione dudũ obtẽta possit licite retinere, & sine pęna ɔstitutionis eiusdẽ.

Iurisdictio spiritualis in multis cõsistit.

Rñsio. [Curam habet, & sub constitutione cadit.]

Itẽ in regno Siciliæ cõiter ecclesię parochiales atq; curatę consueuerunt p Apostolicã sedem ac etiã per ordinarios plures vni dignitates & alias parochiales ecclesias siue curatas obtinenti cõferri, licet illi quibus conferebantur, essent impuberes quãdoq; vel legitima ætate minores, & ꝙ ecclesię supradictę quantũ ad eos, quibus taliter conferebantur, non censebantur esse secundum consuetudinem à longis retro tẽporibus in dictis partibus obseruatã: qa cura earũ in ipsis per capellanos etiam nõ perpetuos gerebatur. Cũ itaq; multi fuerunt in curia Romana, ac regno pdicto & alijs partibus, qui per collationẽ Apostolicę sedis, & ordinariorũ obtinuerint plura & multa talia beneficia, q̃ ex virtute constitutionis pfatæ nuper editę super curatis beneficijs dimittendis, oporteret eos dimittere, piũ esset ꝙ circa eocũ indemnitatẽ Apostolica benignitas prouidere dignaret, & si sanctitati vestrę placeret, modus congruus videtur. ꝙ quantum ad tenorem constitutionis prędictę, beneficia parochias habentia siue curas in partibus supradictis decernerẽtur perinde haberi ac si fuissent ipsa & ipsorum curę per perpetuos vicarios gubernatæ: & ꝙ futuris tẽporibus per vicarios perpetuos gubernentur, & ꝙ illi qui dicta beneficia obtinebant & nondũ dimiserunt, ipsa non teneantur dimittere. si qui vero dimiserunt eadẽ ad ipsa (quotcunq; fuerint) auctoritate vestra restituãtur in integrum, ac ad eadem redeant, ac si ea nullatenus dimisissent constitutione prędicta in cõtrarium super hoc edita non obstante.

Rñsio. [Dimittant, & de prouisione faciẽda deliberatur.]

Item quęritur, vtrum pręfata cõstitutio adstringat aliquem habentem ecclesiam curatam, & canonicatũ & præbendam sacerdotalem simul, qui canonicatus & præbenda requirunt residentiam personalem.

Rñsio. [Non cadit sub constitutione.]

Item in quadã ecclesia cathedrali fuit olim facta cõpositio inter episcopũ ex vna parte, & capitulũ ex altera, ꝙ vicaria: quę quãdoq; collata fuerat clericis quandoq; laicis, soli canonico p epm, ad quem spectabat collatio conferretur, qui vicarius nihil specialiter habet in ecclesia, nec habet aliquod officiũ, nec aliquam prærogatiuam, sed de obuentionibus curiæ vel iurisdictionis sæcularis ciuitatis habet tertiã partem, & in hospitio vicarię habet carceres & custodẽ, qui vnà cum custodibus episcopi custodit captos?

Rñsio. [Dimittat, & de prouisione facienda deliberabitur.]

Item in eadem compositione continetur, ꝙ vnus archipresbyteratus, qui appellatur à nomine cathedralis ecclesiæ, vtpote archipresbyteratus Ferrarieñ. soli canonico conferretur: non tamen archipresbyter hẽt aliquam prærogatiuã in ecclesia vel ciuitate, sed hẽt ecclesiam curatam annexam archipresbyteratui, & visitat certas ecclesias, etiam contra resistentes visitationi potest censuram ecclesiasticã exercere: sed aliã iurisdictionem non habet: dispensatum est cum tali auctoritate Apostolica, ꝙ possit dicta beneficia retinere vnà cum quadam ecclesia, cuius cura per vicariũ perpetuum gubernatur. Nũc dubitatur, an dicti duo vicariatus & archipresbyteratus possint dici beneficia in eadem ecclesia. Ratio dubitationis est, cum sola nomina habeant ab ecclesia cathedrali, & solis canonicis conferantur.

Rñsio. [Non cadit sub constitutione.]

Item dubitatur, an constitutio, Execrabilis, extẽdat se ad præfata tria beneficia.

Rñsio. [Constitutio non extenditur.]

Quidam habens vnam ecclesiam curatam sine perpetuo vicario, habet aliã curatã, in qua est perpetuus vicarius, Quęritur an possit, non obstante noua cõstitutione, vtrumque retinere, maxime si super hoc fuerat cum eodem legitime dispensatum.

Rñsio. [Respondetur quòd sic, secundum constitutionem istam.]

Item cum constitutio liget intra mensem à tẽpore notitiæ: & cõstitutio ipsa nõdum sit publicata nisi in Romana curia: sed ad aliquos extra curiã pueniat p famã seu rumorem, & ad aliquos p relatũ quorundã dumtaxat,

duntaxat. Quæritur à quo tempore incipiat currere dictus mensis, antequam constitutio ipsa per prælatos vel deputatos ab ipsis fuerit solemniter publicata in ecclesijs cathedralibus eorundem, & alijs locis solemnibus, in quibus consueuerunt talia publicari.

Responsio. [A tempore notitiæ, aliàs à tpe cõstitutionis nouę.]

Item cum per constitutionẽ eandẽ dimitti debeãt beneficia curata intra mensem vnico retento duntaxat: & illa dimitti debeant nedum verbaliter, sed ẽt realiter, & absentes à beneficijs, in curia vel alibi existẽtes verbaliter ea dimittant & realiter, qđ possunt. Quæritur an per hoc sit constitutioni satisfactum, dũ tamen postmodum nõ impediant per se vel per alios illos, quibus dominus Papa de beneficijs sic dimissis seu resignatis duxerit prouidendum.

Responsio. [Faciant realiter, vt citius possunt.]

Adomatus de Graphicano significauit paternitati nostræ, & infra. Prioratus curam animarum habentes cadunt sub constitutione, in quibus non sunt perpetui vicarij. Paschasius præsbyter significat paternitati nostræ, & infra. Ecclesia parochialis, in qua sunt plures sacerdotes, quorum quilibet officiat eam per certas hebdomadas ministrando sacramenta.

Responsio. [Cadit sub forma.]

Item Prioratus habens parochialem ecclesiam sine perpetuo vicario, cadit in cõstitutione, habens perpetuum non cadit: quoniam si habent curam, locum habet constitutio, aliàs non.

Item idem in domibus Beatæ Mariæ Theutonicorum, Bethleem, & similibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Episcopatus Tholosanus in redditib. plurimum abundãs, in nouam metropolim propter multiplices causas hic expressas erigitur: cui pro suffraganeis ecclesijs sint deputatæ quattuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Apamiarum. Et quib. episcopis & archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro redditib. sit assignatum, hic exprimitur, & tandem censurę ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Aduerte, quòd ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice sunt sub ecclesia Tholosana tanquam suffraganeæ, licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi & diuidendi ecclesias, alias alijs subijciendi, & alias ab alijs eximendi, & ad solum Papam hæc omnia spectare: cui in singulari priuilegio, maiores causæ, maioraque negotia reseruantur. patet in cap. 1. de transla. episcop. cum suis concordantijs.

CAP. V.

SAluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, dominum messis rogandum esse, vt in illam operarios mitteret, censuit: & ipse idem etiam exiens mane veluti paterfamilias diligens horis diei varijs operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex sicut eodem Domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic & ipsius actibus (in quantum sinit humana fragilitas) se conformare tenetur. Vbi ergo superexcrescere messem, populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adijcere, & iuxta propheticum verbum, augere custodiam: custodes & cultores idoneos in Dominicam vineam destinare. ¶ Sane considerantes attentius, & intra pectoris claustra meditatione sollicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altissimus ciuitatem & dioecesim Tholosanam, singulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile per talem latam & diffusam diœcesim ad vnum tantum à personis ecclesiasticis & mundanis recursum haberi: Attendentes etiam, quòd licet Tholosanus episcopatus redditibus abundaret immensis, non tamen supererat hucusque memoria, quòd ex suorum opulentia copiosa reddituum aliquid in ecclesia vel diœcesi Tholosana prouenisset in diuini cultus augmentum: immo sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis desideria, euectionum pompa, immensitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, sumptus enormes, aut vsus extraordinarij, sibi vendicassent ibidem quasi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne præsul vnicus Tholosanus incrassatus, & dilatatus, & excessiuis huiusmodi opibus, aliàs superbus periculose recalcitrans Deum factorem dereliqueret, & à suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque, quòd sanctæ memoriæ Clemens Papa V. prædecessor noster eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœcesis antefatæ longe minus in populo ac redditibus affluebant: tamen extunc benedicente Domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter crescere dignoscantur, spiritu bea-

Messis multa, operarij pauci. Mat th.

Pastor singulariũ omnium vultus inspicere debet.

Psal. 72.

Diuitiæ quãq; sũt cã Dei relinquẽdi. Deute. 8

tæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatus eiusdem firmiter dum viueret, intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptum.

¶ Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tam dissipare malum, quod prædictorum redditũum copia excessiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum & spiritualem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiam & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulum deputetur) in dubio prouenire speramus, promouere salubriter intendentes. Præmissis & alijs suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia de fratrum nostrorum consilio concordi, & Apostolicæ plenitudine potestatis ad laudem Dei, exaltationem ecclesiæ, fideliumque salutem. episcopatum ipsum dictamque diœcesim Tholosanam apostolica auctoritate diuidimus in quinque diœceses, quas per certos distingui limites faciemus. Volentes ac decernentes, quòd præter ciuitatem Tholosanam, quæ suam propriam & distinctam habebit diœcesim certis finibus limitandam, subscriptæ quattuor villæ, quarum quamlibet, eisdem consilio & auctoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo insignimus, scilicet de monte Albano, pridem de Caturceñ. diœcesis, cui adijcietur certa pars dictæ quondam diœcesis Tholosanæ, ac sancti Papuli de Riuis & de Lumberijs, & de ipsa quondam Tholosana diœcesi existentes, quattuor separatas diœceses habeant certis limitibus distinguendas. Quodque beati Martini de monte Albano, vbi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditum prædictæ ciuitatis montis Albani, & beati Papuli, dictæ ciuitatis sancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis Ecclesiæ ipsius ciuitatis Riueñ. sint de cætero & habeantur perpetuo ecclesiæ cathedrales. Et quia ecclesia Tholosana sicut solemniori statu, & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulo efferenda est, ipsam hucusque suffraganeam ecclesiæ Narboneñ. ac totam quondam diœcesim Tholosanam de fratrum nostrorum consilio & ex certa nostra scientia, & Apostolicæ plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate, ac subiectione archiepiscopi, capituli, & eiusdem ecclesiæ Narbonen. penitus eximentes, eam ad laudem diuini nominis, & honorem ecclesiæ sanctæ suæ, in archiepiscopalem seu metropolitanam erigimus, eamque honoribus & insignijs sedis metropolitæ decoramus: auctoritate Apostolica decernendo, vt ex nunc pro metropolitana ecclesia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum est, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis suscepit insignia, & suffraganearum congruum numerum filiarum, ac decentem prouinciam habeat, vt ad iudicium archiepiscopi Tholosani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ suffraganeorum episcoporum, & personarum ecclesiasticarũ, ac ciuitatum eiusdem prouinciæ iuxta sacrorum statuta canonum referantur: Nos præfatas quattuor ciuitates & ecclesias cathedrales cum earum diœcesibus (vt præmittitur) distinguendas, necnon ciuitatem & ecclesiam Apamiarum cum sua diœcesi exnunc ipsius ecclesiæ Tholosanæ suffraganeas, ac de prouincia Tholosana in perpetuum fore decernimus, & iure metropolit. subijcimus, & subiectas esse volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœcesi Caturcen. & Bituricen. prouincia, & Apamiarum ciuitates, & ecclesias, quæ de prouincia Narboñ. hactenus fuisse noscuntur: necnon reliquas tres ciuitates & ecclesias sancti Papuli Riuen. & Lumberiacen. quæ ab olim de diœcesi Tholosana fuerunt, cum earum diœcesibus, conuentibus, collegijs siue capitulis à iurisdictione, potestate ac subiectione quacumque Bituricen. & Narbonen. archiepiscoporum, ac Caturcen. & quondam Tholosan. episcoporum, capitulorum, & abbatum, atque conuentuum & ordinariorum quorumlibet aliorum ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectæ, auctoritate præsentium perpetuo eximentes de prædictorum consilio & plenitudine potestatis.

¶ De bonis autem, redditibus, prouentibus, & iuribus dicti quondam episcopatus Tholosan. ipsi Tholosan. decem millia, & singulis alijs prędictis ecclesijs (Apamiarum excepta, cui de ipsis bonis, redditibus & prouentibus, iuribus, vltra illa quę habere dinoscitur, certam assignabimus portionem nostris alijs litteris distinguendam) singula quinque millia librarum Turonen. annui redditus, & perpetui prouentus, quæ quidem vnicuique illarum suisque pontificibus (dignitate ac onere & circunstantijs alijs attente pensatis) debere sufficere vidimus

Ecclesia Tholosana fuit olim suffraganea Narboneñ. ecclesiæ.

Ecclesia vna qñq; fit mater de filia.

Ecclesia Tholosana quãtũ habuit in redditib.

vidimus, præter redditus, prouentus, & iura, quæ ad prædictas ecclesias & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei & ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare: exnunc auctoritate prędicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarum præsules, qui pro tempore fuerint, in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionem seu limitationem diœcesum singularum per alias nostras literas faciendam. ¶ Interim tamen distinctione seu limitatione prædicta pendente, volumus q̀ eorum quilibet summam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, prouentibus & iuribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuum vero redditum, prouentuum & iurium ipsorum, quod facta de illis (vt præmissum est) assignatione, supererit, necnon iurisdictionem spiritualem & temporalem, quæ ad dictum quondam episcopatum Tholosanum vsq; ad tempus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione seu limitatione post tacta pendente, faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia etiam si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electioné assumitur, & in quibus vel ad quæ auctoritate literarum Apostolicarum alicui seu aliquibus ius est aliquod acquisitum: quibus per id nullum volumus præiudicium generari) nunc & in antea vsq; ad distinctionem diœcesum vacatura, dispositioni nostræ, ac sedis Apostolicæ de fratrum ipsorum consilio reseruamus. ¶ Hæc igitur per dictæ sedis prudentiam circunspectam sic statuta salubriter & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque pręeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali vel episcopali seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem, Apostolicam reseruationem, & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim exnunc irritū decernimus & inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu excommunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula, siue collegia, de consilio & auctoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus non nisi per Romanum Pontificem absolutionis beneficium (præterquam in mortis † articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum diuisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputationis, reseruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu, &c. Datum Auinion. vij. Calend. Iulij, Pontificatus nostri anno primo.

[Margin: Irrita... interdictum, & ... suspensio ... diuersitatum ...]

[Margin: † In articulo mortis nulla est casuū reseruatio: atq; idō omnes sacerdotes quoslibet pœnitētes à quibuslibet peccatis & censuris absoluere possunt. Cōcilium Trid. sess. 14. c. 7 de casuū reseruatio.]

¶ Idem.

¶ Impedientes episcopatus Tolosani erectionem in ecclesiam cathedralem, & eius diuisionem in quinque diœceses, vltra pœnas in constitutione superiori declaratas, perdunt feuda & quæcunque beneficia spiritualia & temporalia. Et si sint personę ecclesiasticæ efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia ecclesiastica.

CAP. VI.

NVper certis ex causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatum Tholosanum in archiepiscopalem seu metropolitanam ereximus ecclesiam: quatuor villas, quarum quamlibet insigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus, vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturcen. diœcesis, adijcienda sibi certa parte quondam diœcesis Tholosañ. alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, & aliam in villa de Riuis & de Robestria quondam Tholosañ. diœcesis. Quas quidem ecclesias vnà cum Apamiarum ecclesia, tamquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanæ Tholosanæ ecclesiæ. De bonis quoque & redditibus dicti quondam episcopatus Tholosañ. tam ipsi Tholosañ. quàm prædictis ecclesijs suffraganeis certam portionem, quam vnicuique illarum debere sufficere vidimus, prouidimus assignandam, totali bonorum & redituum ipsorum residuo dispositioni nostræ & sedis Apostolicæ

a ¶ Litteris. intelligit dec. s. proxi. ꝙ propter istam & sequentem extrauagãtes iamdudum impressas, curauimus imprimendum.

residuo dispositioni nostræ & sedis Apostolicæ reseruato. Alia etiam circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordi consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis aut status, etiam si archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire præsumeret vel turbare: ac decernentes ex nunc irritum & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos qui ex certa scientia contrarium facerent, nisi resipuerint cum effectu intra octo dierum spatium post publicationem ordinationis ipsius, excommunicationis in personas, interdicti in vniuersitates, ac suspensionis sententias in capitula, conuentus, siue collegia duximus promulgandas: prout hæc & alia in Apostolicis litteris a inde confectis plenius continentur. ¶ Verum quia ipsa nostra ordinatio eo efficacius & inuiolabilibus speratur seruari, quo plurium & grauiorum vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obseruationem inconcussam ipsius eo amplius anhelantes, quo euidentius in diuini cultus augumentum & salutem fidelium animarum noscitur redundare, præfatis adijciendo sententijs, omnes & singulos scienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta, seu turbantibus vel impedientibus dantes consilium, auxilium, vel fauorem directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status ecclesiastici vel mundani, etiam si archiepiscopali vel episcopali, aut maiori vel superiori præfulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium ab huiusmodi impedimento seu turbatione ac impensione consilij, auxilij vel fauoris resipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officijs & beneficijs quibuscunque spiritualibus & temporalibus etiam si dignitates vel prælaturę que eius fuerint, quæ ab ecclesijs seu in ecclesijs quibuscunque obtinebunt, ex certa nostra scientia, & de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis priuatos esse decernimus ipso facto. Et sic libere ipsa feuda, locationes vel officia aut beneficia spiritualia & temporalia, dignitates & prælaturæ & ad ipsas, ad quas spectant, reuertantur ecclesias, & deuoluantur ad rectores, capitula seu collegia eorundem, quòd de illis pro sua voluntate disponant. Et ad dignitates & prælaturas per electionem aut alium modum licitũ idoneas personas assumant. Personasque ecclesiasticas, quæ culpabiles fuerint in præmissis inhabilitamus ad quæcunque ecclesiastica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Auiñ. iiij. Non. Augusti Pontificatus nostri anno. I.

¶ Idem Bartholomæo electo Narboñ. diœce. Aguelme de Blauia Engolimeñ Eduen. Archi & magistro Berengario de Lagijs Lemouiceñ. & Narboñ. ecclesiarum canonico.

¶ Executores quatuor dantur ad pœnas superiores solemniter publicandas.

CAP. VII.

ij NVper ex certis causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, & cætera.

Vt supra proxime, vsque ad beneficia ecclesiastica obtinenda.

Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus priuationem & inhabilitationem nostram huiusmodi vos omnes seu tres, vel duo, siue vnus ex vobis, per vos vel alium seu alios in ecclesijs & solemnibus locis & alijs, de quibus & quotiens expedire videritis, solemniter publicetis: ne quisquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auiñ. ij. Idus Nouembr. Pontificatus nostri anno octauo.

¶ Idem Arnoldo electo Lumbaneñ.

¶ Dispensat cum quodam abbate vt episcopus possit esse, licet defectum patiatur in ordinib. & ætate. Ex hac & sequenti cognoscimus causas & formas dispensandi. Quæcunque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. ad Roma. xv.

CAP. VIII.

iij NVper ex certis rationabilibus & manifestis causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbañ. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholosanæ diœcesis limites constitutam, qui locus insignis ac multiplici commoditate

moditate dotatus existit, de fratrum nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, per litteras nostras sub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatatisque vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia abbatiæ illius loci de Lumbañ. ordinis sancti Augustini ex tunc haberetur & existeret cathedralis: ac deinde volentes eidem ecclesiæ de pastore idoneo salubriter prouidere, in abbatem eiusdem ecclesiæ virum vtique literatum & literarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decoratum; discretionis & consilij maturitate conspicuum direxerimus oculos nostræ mentis, teque (non obstante defectu ætatis & ordinum quem pateris, cum tonsuratus modo in clericum & in xxvij. ætatis tuæ anno vel circa constitutus esse dicaris, super quo tecum gratiose duximus dispensandum) de fratrum nostrorum consilio ipsi ecclesiæ præfecimus in episcopum & pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ tibi in spiritualibus & temporalibus committendo. Vnde licet nondum sit tibi munus consecrationis impensum, nec Apostolicas literas promotionem tuam huiusmodi continentes (cum illas non habeas) possis ostendere: Nos tibi ut (constitutione felicis recordationis Gregorij Papæ octaui prædecessoris nostri, & qualibet alia super hoc in contrarium edita nequaquam obstante) possis eiusdem ecclesiæ Lumbañ. & quorumcumque bonorum ipsius administrationem accipere, ipsamque administrationem libere exercere, auctoritate præsentium indulgemus. Contradictis, &c. Datum anno quarto, vt supra.

Dispensatione facile obtinet, qui multis qualitatibus pollet.

¶ Idem uenerabili fratri Bertrando episcopo montis Albani ad vniuersalis ecclesiæ regimen exercendum diuina dispensatione vocato.

¶ *Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam pastoralem administret in ecclesia, quæ de nouo fuerat in cathedralem erecta. hic autem inuenies multa notatu dignissima, quæ debent lectores ad deuotionem accendere.*

CAP. IX.

AD cuiuslibet status ecclesiæ aciem sollicitæ considerationis extendimus, pastorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earũ singulæ pastorib. gubernentur idoneis, & prouidis rectorib. disponantur: quorum dispensatione prouida & prouidentia circumspecta (illius cooperante clementia, qui vere pastor & rector agnoscitur) spiritualium & temporalium proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis & rationabilibus causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem olim villam montis Albani, tunc intra limites Caturceñ. diœcesis constituta, qui locus insignis existit, ac vbertate multiplici hoĩum & rerum exuberat, de fratrum nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, ciuitatis vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia monasterij illius loci montis Albani monasterij Casa Dei ad Romañ. Eccles. nullo medio pertinentis, ordinis sancti Benedicti Claremoteñ. diœce. tunc immediate subiecta, ex tunc haberetur & existeret ecclesia cathedralis. postmodum vero de celebri ac salubri prouisione ipsius montis Albani, vt sponsi solatio lætaretur, sollicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in pastorem, de quo certam haberemus notitiam quod eum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia eius charitas circa plebem suo regimini committendam, & in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorũ: Ad te tunc monasterij prædicti abbatem, quẽ literarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decoratum, discretionis & consilij maturitate conspicuum, in temporalibus prouidum, in spiritualibus circumspectum nobis & fratribus nostris placida tua conuersatio continuata diu apud sedem Apostolicam approbauit, direximus oculos mentis nostræ: quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis eidem ecclesiæ montis Albani prouidimus, præficientes eidem sanctæ ecclesiæ teipsum in pastorem, tibique curam & administrationem illius in spiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi postmodum faciendo per venerabilem fratrem nostrum Berẽgarium episcopũ Tusculañ. munus consecrationis impendi: Firma

Ecclæ cuiuslibet status est per Papã attendendus.

Ecclæ spõsus prælatus dicitur esse.

Ecclæ uiduatæ p̃ficiẽdus, ĩ multis dẽt esse commendatus.

spe, fiducia tenentes, quòd eadem ecclesia monasterij Albani (Dominica assistente clementia) per tuæ circunspectionis & industriæ studium fructuosum seruabitur à noxijs & aduersis, & spiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum tam leue collis humilium quàm suaue, ac dilectione, pascendum suscipe gregem eius, super quem noctis vigilias dilectus sollicitusq; custodi, vt liber non pareat aditus inuasori, & Dominus insuspicabili hora venturus si te inuenerit sic agentem, cursu consummato, qui tuo labori præponitur, & horum fide seruata, quæ tuæ sollicitudini committuntur, te repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum, &c. anno quarto.

Prælatus bon⁹ multa bona facit ecclesiæ: iugū Dei ē leue & suaue.

Fidelis ī modico s. multa ↄstituet.

¶ Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebredunen. collectori fructuum primi anni, & cætera.

¶ *Declaratur, an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium & vacaturorum vsque ad certi temporis spatium deputatorum pro cameræ Apostolicæ oneribus facilius supportandis, possit cum obtinētibus beneficia conuenire, & an altaria dotata cadant sub tali reseruatione, &c.*

CAP. X.

Postulasti per Apostolicæ declarationis euidentiam edoceri, quid tibi super dubijs infrascriptis circa commissam tuæ industriæ recollectionem fructuum prædictorum (aliàs præbendarum aut beneficiorum) imminentibus sit agendum; Tuæ itaque consultationi breuiter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimę iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia prout melius & utilius diœcesanis locorum (in quibus huiusmodi beneficia fuerint, quorum consilia in hac parte requiras) & tibi videbitur, valeas conuenire, Nos enim ipsorum diœcesan. & tuā conscientiam super his oneramus.

Conscientiā aliorum quādoque Papa onerat.

¶ Licet autem quotidianæ distributiones per nos fuerint a perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis qui horis intersunt, sic quòd illæ quæ soluuntur ijs qui sunt in ciuitate vel loco præsentes, quamuis horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes.

¶ Porro declarationem illam factam per nos in deputatione seu reseruatione fructuum prædictornm, ut videlicet non extendātur ad vicarias seu capellanias vt plurimum à decedentibus institutas ad Missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus præsbytero inibi celebranti, locum h bere volumus in altarib. dotatis certis feudis vsuaticis seu censibus, ut capellanus inibi celebrare debeat pro dantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis, dummodo ualor annuus ipsorum altarium summam xx. lib. Turon. non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reseruatione prædictis. Vbi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum posset canonico hebdomadario (cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere; uolumus quòd de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruam prædicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus, Cæterum præbendas illorum, qui taxationem decimæ soluere recusantes abesse velle se simulant, vt taxationem ipsam diminuere compellantur, ut per illorum absentiam huius perceptione taxationis frauderis, quasi uel de præbenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco vel in ciuitate præsentes, cum tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoscatur, declaramus sub deputatione seu reseruatione compræhendi præfata, vt videlicet eas iuxta deputationis nostræ modum percipere valeas, canonicorum ipsorum absentia, non obstante. Ridiculum enim esset ut eadem fabrica potiori quàm nos priuilegio in talibus vteretur.

Redditus ꝓ missis celebrandis a decedētib. relicti, si sunt aliquatenus diminuendi.

Papa ī ꝑceptione fructuū ē fabricæ ꝓferendus.

¶ De illis denique qui licet per multos menses tenuerint ecclesias uel præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cum iuxta consuetudinem patriæ prædecesso-

Testati & bonis ecclesiæ, an clerici possint. vi de not. in c. præsenti, de offi. ordi. li. 6.

decessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tamdiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum, placet nobis & volumus, vt si est ita, oblationi huiusmodi condescendas: per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare prædictam. Datum Auinion. v. Idus Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Idem.

¶ *Cum Romanus Pontifex pro Ecclesię Romanæ necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurimæ ambiguitates ortæ sunt, quas hic soluit.*

CAP. XI.

Fructus beneficiorũ si papa eõs ne pro Ecclesię Romanæ necessita tibus reseruatur.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesijs canonicatus, prębendas, dignitates, personatus, & officia, ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubium, an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsque ad triennium vacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reseruandos, iuxta tenorem literarum ipsarum cameræ nostræ soluere teneantur, præsertim cum archiepiscopales & episcopales ecclesiæ ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (ut dicunt) in dictis literis eximantur. ¶ Nos dubitationem huiusmodi amputare volentes, auctoritate Apostolica declaramus, quòd cum sub appellatione archiepiscopalis uel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendæ, dignitates, personatus & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, prædictos [a] necnon & præbendarum & officiorum monachorum, monasteriorum regularium, ac redditus abbatiarum, seu abbatum earundem, quæ in beneficijs ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus redditus & prouentus includi in deputatione prędicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum litterarum tenorem debere persolui: ac id idem super solutione omnium fructuum, reddituum & prouētuum commendatariarum, curtuum [b] seu grangiarum, monasteriorum, domorum & locorum conuentualium, quæ pro beneficijs ecclesiasticis (vt prædicitur) conceduntur (nisi dumtaxat in fructibus illorum, quę sunt forsan excepta) declaramus & præcipimus obseruari. ¶ Prętere a cum in aliquibus ecclesijs tam cathedralibus quàm alijs, panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarũ canonicis & personis de præbendarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur, & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa, aut aliàs pro eorum negotijs de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesijs eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur: declaramus auctoritate prædicta, illam bladi quantitatem & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense uel hebdomada dictis canonicis (ut prædicitur) ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantum quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis distribuuntur sine fraude. ¶ Adijcimus insuper declarationi prædictę, quòd si obtinenti curatum beneficium, aliud sibi cõsimile collatum fuerit, uel etiam in posterum conferatur, post secundi pacificam possessionem adeptam & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdem primi beneficij (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit: sed ꝑ dicta camera nostra iuxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi uero fructuũ, reddituum & prouentuum beneficiorum ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio, declaramus auctoritate prædicta, quòd fructus, redditus & prouentus beneficiorum huiusmodi cum uacare contigerit, per mediũ diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta; reliquam uerò medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficium huiusmodi dignoscitur obtinere. ¶ Grangias autem & alia loca Cisterciensis ordinis & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes uel administratores ponuntur ad tempus, & remoueātur

Dubitationes sũt amputandæ.

Distributiões quotidianæ, qñq; consistunt in potu & pane, quandoque in alijs reb.

Horarum q̃dã sunt diurnæ, quædam nocturnæ.

CVM nonnullæ.]
a ¶ Prędictos.] aliàs prædicta.
b ¶ Curtuum.] aliàs cultuum.

Administratores ad uoluntatem superiorum qñq; sunt remouibiles.

tur ad voluntatem superiorum suorum, eorumque fructus, redditus, & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta ac literis nostris super illa confectis aliquatenus non includi, Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinione Nonis Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

¶ Idem.

¶ *Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus priuatur, cameræ Apostolicæ deputantur.*

CAP. XII.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubium, an si obtinenti dignitatem uel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu quo ambo beneficia ipsa successiue vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno quo uacant ratione deputationis fructuum, reddituum, & prouentuum ecclesiasticorum tunc uacantium, & quæ usque ad certum tempus uacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis, per nostras literas duximus deputandos, nostræ cameræ debeantur: Nos ambiguitatem huiusmodi remouere uolentes, auctoritate Apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus & prouentus (cum vtrumque ipsorum uacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

¶ Benedictus xij.

¶ *Dispositioni Apostolicæ reseruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium, si moriantur in locis vltra duas dietas legales ab ipsa curia non distantibus.*

CAP. XIII.

Bñficijs uacātib. sunt assumēdi uiri, qui illis psint & psint.

AD regimen Ecclesiæ generalis quamquam immeriti superna dispositione vocati, gerimus in nostris desiderijs ut debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina & alia beneficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint 10 & prosint committendis eis ecclesijs, monasterijs & beneficijs prælibatis.

a ¶ Omnes patriarchales.] accipe infra in fine, reseruamus ordinationi, & cætera.

¶ Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis alijs rationabilibus causis, nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum uestigijs inhærentes, omnes patriarchales a, ar-20 chiepiscopales, & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus & officia, necnon canonicatus & præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura, vel sine cura, secularia & regularia quæcumque & qualiacumque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint seu debuerint, per electionem seu 30 quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem Apostolicam quocumque modo vacantia, & in posterum vacatura, necnon per depositionem vel priuationem seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem, per fœlicis recordationis Ioannem Papam vigesimum secundum, prędecessorem 40 nostrum, seu eius auctoritate factas, & per nos seu auctoritate nostra in antea faciendas vbilibet: Necnon si forsan tempore iam dicti prædecessoris aliqui in concordia vel discordia electi uel postulati, quorum electio cassata seu postulatio repulsa, uel per eos facta renunciatio, & admissa per ipsum prædecessorem vel auctoritate ipsius extiterint, 50 seu quorum electorum vel postulatorum, & in antea eligendorum seu postulandorum ac renuntiantium electionem cassari, uel postulationem repelli, aut renuntiationem admitti per nos vel auctoritate nostra contingeret apud sedem prædictam vel alibi vbicumque: Ac etiam per obitum Cardina-60 lium eiusdem Ecclesiæ Romanæ ac officialium dictæ sedis, videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum literarum contradictarum, & Apostolici Palatij causarum auditorum, correctorum, & scriptorum literarum Apostolicarum ac pœnitentiarij præfatæ sedis, ac abbreuiatorum, necnon commensalium, & aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, & etiam quorumcumque legatorum siue nuntiorum, ac in

Electio cassat, & postulatio repellitur.

Officiarij Papæ diuersi sūt.

ea in terris Ecclesiæ Romanæ rectorum & thesaurariorum, per dictum Ioannem prædecessorem, vel nos specialiter deputatorum, seu missorum hactenus, vel à nobis deputandorum aut mittendorum in posterum, nunc vacantia & in antea vacatura vbicunque dictos legatos vel nuntios seu rectores aut thesaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis: Necnon quorumlibet pro quo quibuscunque negotijs ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas diætas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce: Ac etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacunque causa ad quæuis loca secedentium: si eos antequam ad dictam curiam redierint in locis vltra duas diætas ab eadem curia (vt præmittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoueri: nunc per obitum huiusmodi vacantia, & in posterum vacatura: Rursus monasteria, prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica, sæcularia & regularia, cum cura vel sine cura, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerunt & debuerint per electionem aut quemuis alium modum assumi, quæ promoti per dictum prædecessorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiscopalium, & episcopalium ecclesiarum, necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia: Et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina premouendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt: Necnon etiam quæ per assecutionem pacificam quorumcunque prioratuum dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarum ecclesiarum, & beneficiorum aliorum per nos vel eundem Ioannem prædecessorem, seu auctoritate litterarum nostrarum, vel ipsius Ioannis prædecessoris collatorum, & conferendorum in posterum, nunc vacantia & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni, & prouisioni nostræ (donec miserationis diuinæ clementia nos vniuersalis Ecclesiæ regimini præsidere concesserit) de ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica reseruamus: decernentes extunc irritum & inane si secus super præmissis, & quolibet eorum per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis, vel alicui, siue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reseruationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione tertio Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo. M. CCCXXXV.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Beneficia quæcunque sint dispositioni Apostolicæ reseruata, per talem reseruationem sunt affecta, ita quòd illorum collatio non tenet, si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*

CAP. XIIII.

Ad Romani Pontificis prouidentiam & circunspectionem prouidam spectare dignoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur indies) suæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate & temporum conditione inspectis, conspexerit in Domino salubriter expedire. Cum itaque nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri per diuersas eorum constitutiones, quas suo tempore dumtaxat durare, voluerunt, quæcunque beneficia ecclesiastica, quæ tunc & sanctæ Romanæ Ecclesiæ viuentium, & tunc

Lites ex iuriũ dubijs sæpe oriuntur.

tunc existentium Cardinalium familiares continui commensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam si ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem vel aliàs recessissent, necnon illa quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ Apostolicę debitorum collectores, & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercerent, vniti subcollectores durantibus eorum officijs obtinebant, ac in quibuscunque locis vacauerint, cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanæ curię sępe numero hæsitatum extiterit, an beneficia huiusmodi propter reseruationem & decretum prędicta, reseruata vel affecta remanserint: ita quòd nullus pręter Romanum Pontificem de illis disponere potuerit siue possit, reseruatione & decreto obsistentibus supradictis. Ac cum propter ambiguitatem huiusmodi varias quoque iurisperitorum opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus: plerumque pro reseruatione & affectione præmissis, interdum vero econtra pronuntiatum & diffinitum fore. ¶ Nos qui vigilis more pastoris super his maturo prouidendum esse consilio non indigne censuimus, Et propterea in singulis causis super quibusuis beneficijs ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernētibus, vsque ad nostrum beneplacitum supersedere mandauimus: cupientes (quemadmodum nostro incumbit officio) dubijs huiusmodi finem imponere: subditorum obuiare dispendijs, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani quinti. Gregorij noni, Bonifacij octaui Romanorum Pontificum etiam prędecessorum nostrorum, qui ad submouenda altercationum fomenta, & ambiguitates huiusmodi lucidandas, declarationes similes per suas litteras ediderunt, vestigijs inhęrendo, ac prouide considerantes effectum per reseruationem manusque appositionem eorundem prædecessorum in dictis beneficijs inesse productum per obitum ipsorum nequaquam censeri debere reuocatum. Romani quoque Pontificis manus oppositionem prædictam tantæ efficaciæ tantęque virtutis existere, vt etsi litteræ Apostolicæ super prouisionibus beneficiorum, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretum & reseruatio huiusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum: facultatem tamen prouidendi de beneficijs taliter reseruatis quibuscunque alijs fuisse ademptam, huius perpetuæ & irrefragabilis constitutionis edicto de venerabilium fratrum nostrum sanctæ Romænæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, omnia & singula beneficia ecclesiastica sæcularia & cuiusuis ordinis regularia, etiam si præpositatus, canonicatus, præpositurae, & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia fuerint: etiam si ad illa consueuerint, qui illis præficiuntur per electionem assumi, eisque cura immineat animarum vt præmittitur) reseruata, & per Romanos Pontifices successores nostros canonice intrantes in posterum reseruanda, ac etiam quouis modo vacantia & in antea vacatura: per huiusmodi reseruationem & decretum remansisse, & remanere semper affecta, nullumque de illis (cum primum vacare contigerit) præter eundem Romanum Pontificem ea vice quouis modo disponere potuisse siue posse, harum serie decernimus & pariter declaramus. Quòd tam in pendentibus etiam per appellationem, quàm in futurum super eisdem beneficijs vt præmittitur, reseruatis, committendis causis, per dilectos filios magistros, capellanos nostros causarum Palatij Apostolici auditores, atque alios quoscunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari: & secundum præmissa, nec aliter sententiari & diffiniri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretandi facultate sublata: Decernentes extunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxvij. Calen.

Prælatus vigilē pastorem imitari debet.

Lites debent esse breues.

Romani Pōtificis man⁹ est magnæ virtutis.

Beneficia p q̄d dicuntur affecta.

Hæc ex vagãs reponit in tit.xx.lo. xiij. sub tit.đ ele. gl.dñi Zenzelini hic ve ro ponit gl.Gu lielmi de mõte Lauduno.

Svscepti 1.] Hæc decret. potest intitulari sub titulo, de rescriptis. vel sub tit. de elect. vel, ne sede vac. vel sub illo, vt eccl.bñ. vel sub illo, de verb. sign. Et diuiditur in quinque partes. Primo ponitur concedendæ constitutionis duplex occasio. Secundo facti, de quo agitur, summaria recitatio. Tertio super taxatis cõstituitur. Quarto de non taxatis annectit. Quinto nõ seruantib. diuersa pœna apponit. Secunda, [Cũ itaque.] Tertia, [Nos đ illo.] Quarta, [In illis.] Quinta, [Et si quicquam.] Et sic hæc facta est ad declaratio nẽ illorũ iuriũ s̃. vt eccl.bñ. ca. vnico. in fi. ne se. va. c. 1. per Inno. de ver. sig. tua. de priuileg. si Papa, & de præben. si tibi cõcesso. lib. 6. Gul. de monte Lauduno.

a ¶ Suscepti.] simile sup. de præbend. suscepti. lib. 6.

b ¶ Dispendio.] de his de rescrip. dispendia. in princ. lib. 6.

c ¶ Ministrorũ.] gñri n. taliũ intendit hic Papa prouidere, non aũt personis singularibus, & sic erit ppetuum & fauorabile. argu. 12. q. 2. liberti. maxime cũ fiat ĩ fauorẽ diuini cultus, vt patet inf. aliàs. n. mere personalia per sonas nõ transgrediuntur, immo cũ eis pereunt, & maxime dẽnt vt odiosa restrĩgi. inst. de iure natu. §. sed & ꝙ principi. s̃. de rescri. quia per ambitiosã. lib. 6. Notanter ẽt dicit, ministrorũ, sub nomine officij, nõ proprio: quasi dicat hic Papa, ꝓuidere intẽdimus arti & virtuosæ industriæ hoium, nõ naturæ; sicut econtrario vitiũ hoĩs debet haberi odio non natura. 82. dist. odio. & 86. dist. donare. Notabis ẽt hic, ꝙ Papa nedum diuino cultui, de quo ĩ. immo ẽt dispendio ministrorum prouidere intendit, ẽt principalius & fortius: quod patet in hoc, quod in scripturę ordine hic præmittit. arg. iurium. sup. de elect. si quis iusto, & de præb. mandato. lib. 6 Ex quo sequitur ꝙ nedum residentes vere, sicut sunt illi, qui intersunt horis diuinis: immo etiam præsumptiue & iuris fictione, sicut existentes in Papæ vel Cardinalium seruitio, vel studio theologiæ, vel similes gaudeant huiusmodi beneficio decre. de quo dicit infra. Guli. de monte Laudu.

Vitium odio ꝓse quamur, non natura.

d ¶ Et cultus.] multa sunt specialia in fauorẽ diuini cultus statuta s̃. de cõsti. ex parte. de rescrip. quia per ambitiosam. li. 6. de cele. Mis. graui. cõcil. Viennen. vñ cum cultus diuinus sit iuris publici. 1. dist ius publicum, pacto priuatorum tolli, seu ipsi renuntiari non põt. ff. de pac. l. ius publicum. s̃. de foro compe. si diligenti. maxime cũ videatur inhærere præceptis primæ tabulæ 32 q. 7. quid in oĩb. ex quo, vr̃, ꝙ ẽt Papa non possit super hoc sine magna causa dispensare: cũ sola infirmitas ab hoc excusat, ne vicarius tollat pensum à domino sibi spãliter super quemlibet viuentem de eius patrimonio reseruatũ. s̃. de ele. Mis c. 1. nec ẽt super subtracto: nisi illud restituat. vt sic non remittatr̃ peccatum: si cum potest (maxime Deo) non restituatur ablatum: cum ẽt idem esset de pẽsione alicui domino priuato subtracta arg. s̃. de vsur. cum tu. 16. q. 1. reuertimini. cũ simi. Sed nũquid poterit huic beneficio renũtiari? Credo ꝙ sic, inquantum tãgit ius cuiuscuis priuati: sed inquantum Ecclesiæ, non argu. sup. de arbi. cum tempore.

Cultui diuino renuntiari non põt.

Cal. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Ioannes vigesimus secundus episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Papa volens prouidere diuino cultui & ministris eiusdem, & occurrere dispendijs, quę ipsis quotidie imminent propter occupationes vacantium ecclesiarum primi anni, quæ cõpetunt ex diuersis titulis aliquib. ecclesiis seu personis: statuit quòd quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint cõtenti ipsa summa, pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligẽdã duxerint, tali residuo penes eum cui collatum est beneficium remanente: vel dimissa eidẽ summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamẽ alterum intra decem dies dicti eligant collectores, aliàs post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis aũt fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorũ medietas tribuat: ita qđ si alter dimidia noluerit cõtentari, ipsa in volentem trãseat ipso iure. Et si quicquã aliquis cõtra dictã ordinationem receperit pœnas hic cõtẽtas incurrat.*

CAP. VNIC.

Svscepti regiminis [a] nos cura sollicitat, vt quæ in Ecclesijs non absq; dispendio [b] ministrorum [c], & cultus [d] detrimento diuini seruari videamus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque [e] in nonnullis Ecclesijs [f]

e ¶ Cum itaque.] Secunda pars.

f ¶ Ecclesijs.] de quibus si in priuilegio vel statuto expresse actũ est, expressioni stabit. s̃. de priuil. accepimus. 9. q. 3. conquestus, saluo hoc qđ legiť ꝫ consuetudinẽ vel statuta inferiorum. s̃. de ele. sæpe. & de offi. ord. præsenti. lib. 6. alias vsus obtinuit, ꝙ monasteria seu loca collegiata non comprehendãtur: multominus ipsæ Ecclesiæ cathedrales. arg. s̃. de præb. c. si. de conces. præben. dilectus. Si quæras quam Ecclesiam dices collegiatam vel conuentualem quantum ad hæc? Credo ꝙ illa dumtaxat, in qua sunt duo vel plures tanquam facientes vnũ corpus, cõsueuerit cõuentus, capitulũ vel collegiũ vocari: & sic nihil faciet ibi pluralitas personarũ vel paucitas: dũ tñ sint duo vel tres: sed ipsa realitas, s. ꝙ ibi cõuersentur, vnũ corpus facientes insimul. Item credulitas gẽtiũ & opinio, s. ꝙ cõiter à gentib. consueuerunt sic appellari & haberi vt tales, hoc dico per iura. sup. de ele. nullus, de exces. prælator. dilecta. de proba. per tuas. q. si. sint legi. transmissæ 3 q. 7. §. tria, de præb. de multa. per Inno. Quid ergo erit de Prioratibus monasteriorum Oluinæ. Casæ Dei, Grandimonten. maioris monasterij Præmonstraten. vel similibus, in quorum aliquibus quandoque consueuerunt esse quattuor monachi, quãdoque octo associãtes Priores ibidẽ, nunquid collectores percipient taliũ annalia cũ vacabunt? Credo ꝙ nõ debeant collectores ab istis tamquam à collegiatis excludi: cũ tales potius sint tamquam per modum associationis, quàm collegij seu cõuentus per c. dilecta,

Ecclesia quæ dr̃ collegiata.

obseruetur a, & à longis b retroactis temporibus, fuerit obseruatum, quòd fructus † primi vel secundi, aut alterius c cuiusque sequentis anni, beneficiorum vacantium d in eisdem, defuncto, vel fabricæ, aut, ecclesijs vel perso-

dilectat de hoc plene notaui s̄.de rescript.& principalis, & de statu reg.ne in agro.Sed q̃d de celeraria Ecclesiæ sancti Stephani Tholoræ:in qua de anno in annū mutantur celerarij:vel de archipresbyteratib. diœcesis Bituricen.qui ad mutationem archiepiscopi vel capituli ĩ regimine cathedralis Ecclesiæ renouātur:nunquid à talib. percipient? Credo, q non, cū nō dicantur vacare proprie, nec institutio bñficiorum est apud celerarios seu archipresbyteros temporales:sed apud illos potius, quorū isti vices gerunt: sicut dr̄ de vicarijs temporalibus in fine extrauagantis, Execrabilis, & dixi s̄.de offi.vica. quæ de Ecclesijs,concil. Viennen.facit s̄.de consue.c. 1.li.6.in verb.perpetua.Et idem dico pari rōne de grāgijs monachorum alborum,vel monialium fontis E- brandi sanctæ Claræ, vel de Prolhano seu similium, & de alijs possessionibus traditis sub annua pensione fratribus de ordine, vel alijs ad vitam vel aliud tēpus modicum, quæ per eorum cessum vel decessum nō dicerentur vacare, vt sup.de præben.quamuis,in prin.li. 6.16.q.1.possessiones.facit quod legitur & not.sup.de præscrip.si diligenti.

Archipsbyteri Bituricen. mutantur mutato p̄lato.

†Vide extrau. Pij V. Pont. Max. incip. Durū nimis.

a ¶ obseruetur.] sub prætextu priuilegij vel statuti, de quibus inf.Guliel.de monte Lauduno.

b ¶ Et à longis.] & hic vbi consuetudo allegatur. Et sic nota sufficere consuetudinem longi temporis, de quo dicetur plenius infra.

c ¶ Primi, vel secūdi, aut alterius.] vel tertij, vel quarti, seu deinceps:sicut lex de replicationibus, instit.de excep.quod in infinitū est ire hodie in aliquibus locis, q̃ infinita, tamquam dispendiosa nouis beneficiatis, in illis partib. merito est reprobanda, arg.s̄.de rescrip.cum in multis,li.6.Hic quæro primo, si cōtingat in primo anno bis vacare beneficiū:an ille cui primi anni fructus cōpetunt, habebit eos p̄ duos annos? Dicunt quidam q habebit à tempore primæ vacationis vsq; ad secundam, & à secunda per totum annum cōpletum, per l.ff.ad senatusconsul.Turp.l.in senatuscōsultum.§.quamquam.Secundo quæro, an posito q de consuetudine mortuus primo anno, fabrica secundo inibi colligeret:si Papa pro se vel p̄ passagio hoc simpliciter leuādum iusserit, vel iussum per alios ex certa scientia confirmauerit:quo ordine isti leuabunt? Si esset hoc verbum, anteferri, non esset dubium:immo ēt dato q non sit, adhuc vr̄ q Apostolicus debeat præcedere, & in primo anno leuare:licet vltimus sit in cōcessione, ex quo concurrrit cum alijs;iuxta ea quæ leguntur supra de præben.hi.qui.lib. 6.maxime si adiecerit Papa in suo priuilegio, illis non obstantibus: de quibus legitur sup. de rescrip. aliàs de priuileg si Papa.lib.6.vbi dictum est satis de hoc in fine.

Infinitas reprobat̄.

d ¶ Vacamtium.] à tempore. s.introductionis, consuetudinis, priuilegij, vel statuti, & sic alia bñficia, q̃ ante istam introductionem.vacare inceptant, licet istis superuenientibus adhuc erant libera & vacantia: non cadunt sub aliquo istorum, cū constitutio iuris publici vel priuati non extendet se ad præterita vel pendētia, nisi de his expresse caueat̄ in ipsa, in authē. vt cū de appellat.cog.in princ.s̄.de iud.dispendiosam.in fi. cōcil. Viennen.Quod credo verū, si sit ibi adiectio aliqua certi tp̄is, vt quia dr̄, fructus vacantium per tres annos, quia tunc cursus illius termini incipiet statim post editam publicatam, vel editam si sit decretum.in authenti.vt fa.no.constit.in princip.sup.de elect.si eo tempore.li.6.sup.de verbo.signi.abbate, de elect.quisquis, vel etiam si verbum futuri temporis sit ibi insertum:puta, vacatura, vel vacabunt, vt s̄.de rescri. aliàs de priuil.si Papa.li.6.Secus si dixit simpliciter fructus vacātium, vt hic videretur, quia tunc intelligi debet

Constitutio ad prę ter ita uel pendētia, non extēditur:nisi in ipsa caueatur.

ēt de ijs, q̃ inueniuntur tempore concessionis libere vacare aliàs quàm per ademptionem pacificam secūdi:quia tunc etiam fructus primi non habebit, vt sup. de præben. si tibi concesso.lib.6. & pari rōne idem de permutatis vr̄, vt inf.dicetur, & dixi sup.de præben. si plures:cōciliū Viennen.Et credo q pacifica adeptio secūdi sufficit ad hoc, q primum quod incompassibile ē, ipso iure vacet:ad lucrandos in hoc casu fructus in quocumq; beneficio minori episcopatu, siue sit solemnis abbatia, seu q vis aliud:dumtamen aliàs sub tali forma caderet: per iura s̄.de præb.de multa, de elect. commissa.li.6. 21.q.2.si quis.excepto episcopatu p̄p quem quis non amittit priora beneficia statim adepta possessione, nisi post tēpora de consecrandis epis:q̄d est specialein ipsis, vt sup.de elect.cum in cunctis.§.cum vero.in princip. Sed q̃ beneficia dicūtur vacantia in hoc casu? Dic vacans proprie dr̄, quod à nemine est occupatum seu possessum, & ideo hæreditas iacens vacare dr̄:nec in eam furtum committi potest, ex quo adita non est. ff.de effrac.& expil.l. 2.ff. de furtis.l hæreditariæ. Et pōt dici vacans de iure & de facto. Item de iure tm̄, non autem de facto, vt sup.de rest.spo.c.2.Item de facto tm̄, non aūt de iure.sup. de cōces. præb. cū nostris. Sed in primo casu hoc cōtingit multipliciter, morte, renunciatione, depositione, permutatione.Mors.n. naturalis oīa soluit, in tm̄ q ēt si in instāti miraculose resuscitetur sicut Lazarus, nō recuperaret bñficiū: immo ipsum collectores leuarent.arg. eorum q̃ legūtur, & notantur.33. q.7.licite, nec in beneficialibus aliquid de iure mortui ad successorem trāsmittitur, seu ius vnius continuatur in alium:nisi sola lis incepta prius cū mortuo:& hoc fit de quadā æquitate, nō de rigore:cū ius bñficiale adeo p̄sonale sit, q personā non trāsgreditur: immo in successore per omnia ius nouū creatur:licet secus sit in successionibus hæreditarijs, in quib. successor secūndus in iure primi succedit cōtinuando ius primi ad s̄m fine innouatione iuris, vt hæc probant̄ sup. de p̄ben.c.1.7.q.1. Moyses.s̄. vt lit.penden.si hi contra quos.in fi. ff. de iud.tam ex ɔ̄ctibus, & idem in iure proprietatio reali, seu personali, quāuis ecclesiastico.s̄.de offi.del.q̄m, vt lite pēdē. ecclesia.maxime vniuersali. s̄. de testi.significauerūt. in prin.cū ibi notatis, de hoc dicet̄ in Extrau. Execrabilis.In alijs aūt modis sicut in cessione & similib. licet perdat̄ ius, dū tñ aliàs legitime fiat, nō tñ ipsa possessio, nisi hoc per sn̄iam iudicis declaret̄, vel nisi cui dēter appareat possidentem habuisse pro derelicto facto vel verbo.cum semel possidens semper possidēs p̄sumatur, hoc probatur s̄.de hæret.cum s̄m.de præb.licet eps.li.6 .inst. de rerum diui.§.fi.s̄. de priuileg.dudum.In quo ergo casu de p̄missis habebit collector vacantem? Dic q de ijs, q̃ constāt verbo & facto vacare, non est dubium: sed quia de aliquibus est dubiū hic. Primo quæro an beneficia permutata legitime vacare dicant̄? Et vr̄ q non. Primo p̄p rationem.s̄. de præb. si tibi cōcesso.lib.6.Secundo, nam permutatio initiū efficax non capit ex mutuo consensu seu voluntate permutantium, sed ex traditione rei:nam anteq̄ ego habeam tuam præbendam & tu meā, non ē cōpleta permutatio:licet secus sit in emptione & vēditione, q̃ hñt initium efficax ex ipso consensu. ff.de rerū p̄mu.l.1.§.itē emptio.Si ergo adeptio sola rei permutatæ hunc ɔ̄tum perficiat:clarum est, q antea nihil q sit ibi uacans, reperitur:cum totū sit in pēdenti, nec ēt re adepta, cum iam sit possessum, & sic non inuenitur aliquod instans uel momentum quo ista bñficia uacauerint, & sic nō debebuntur collectorib. istis.Cōtrariū patet.Nā ĩ resignatione reperit̄ libera iuris p̄perij resu-

Vacās q̄d p̄prie dicitur.

Mortuus si resurgeret beneficium non recuperaret.

Beneficia p̄mutata an dicant̄ uacare.

prij refutatio vtriusque: quę ambæ confuse & vno spiramine ad instar personarū diuinarū fieri non possunt immo ad diuersitatem suppositorum habet hic sequi diuersitas actuū, ita ꝙ in exercendis istis actib. impossibile est quin sit dare aliquod instās in quo vacās extat vnum antequam aliud subsequatur: quod de rigore credo verius, sed de ęquitate primū ꝑ c. ꝓdictum. si tibi concesso. & s̃. de rer. perm. licet lib 6. Sed quid

nis habentibus annalia de consuetudine a, priuilegio b, vel statuto applicetur in totum c, ita quòd illi qui huiusmodi beneficia canonice obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus ipsi spe-

erit si sine alia vacatione beneficij diuidatur in xij. iuxta decre. s̃. de consti. cum accessissent. sicut factum fuit de præpositura Cæsaraugustana: ita ꝙ præpositus, qui tunc totum tenebat, habeat nūc tantū vnā de xij. numquid aliæ partes dicentur vacātes? Vr̃ ꝙ in altera parte quantumcunque modica saluetur totus titulus, & sic nō dicat̃ vacare: talia em̃ nomina, quæ sunt iuris potius quā facti: sicut sunt dignitates, nobilitates, corpora, vel similia, in qualibet parte modica, integra perseuerāt: maxime quātū ad ea, quę in honoribus cōsistūt. hoc dico ꝑ iura s̃. de iurepat. c. 1. ff. de seruiię. not. 16. q. 7 piæ mētis. facit ff. ad munici. l. sicut municipij. §. vlt. de consec. dist. 4. vbi pars. & dist. 5. nō mediocriter. cum similibus. In cōtrarium videtur: qa cum separatorū separata sit ratio, & aliud sit de parte separata à toto, & de specieb. subtractis à genere, quā esset de ipso toto in se integre persistente, & non possit dici quin ex quo partes diuisæ & separatæ fuerint ꝑ momentū antequā alicui cōferrentur vacantes existerent. & sic affectæ fuerint ꝑ iura specialia alicui de cōtentis in hac decret. arg. iuriū s̃. allegatorum. facit s̃. de rescrip. pastorali. s̃. de offi. deleg. præterea. in fin. glo. à ꝯrio sensu. & de reg. iur. in toto. lib. 6. Primū videt̃ verius. Si enim ante concessionē vacantiū Ecclesia aliqua sit vnita alicui dignitati vel præbendæ post cessum vel decessum rectoris: iuxta decr. s̃. de resti. spo. cū venissent. & de re. eccl. non alie. si vna concil. Vieneñ. si post talē cōcessionē moriat̃ rector vel cedat non habebit eā collector. s̃. de rescr. eā te. Sed q̃d erit de altaribus vel beneficijs alijs, quę ex deuotione decedentiū, & aliorū quotidie post dictam cōcessionem de nouo constituuntur perpetuo & dotantur? Nunq̃d ipsa ipsi collectores habebunt? Videtur ꝙ non: ꝑ iura. s̃. de consti. quoniā constitutio. de rescrip. litteras. cōcil. Vieneñ. Contrarium videtur per c. de offi. archi. dilecto. vbi illa consuetudo, quæ de se stricti iuris est, ad monasterium quod de nouo creatur se extendit. Credo ꝙ vbi causa priuilegij, statuti, vel consuetudinis huiusmodi de se extēsiua sit in futurum, sicut est hic, futura ēt respiciat, maxime in realibus, q̃ quasi sunt fauorabilia, vt in secundis concordantijs, secus qē cā est actus trāsiens, maxime in ijs q̃ fauore ꝑsonarū fiunt: q̃ quasi sunt odiosa, vt in primis. De hac notaui satis s̃. de vi. & hone. cler. quoniā. cōcil. Vieneñ. q̃d crederē verum, nisi fructus seu ꝓuentus dictorū beneficiorū essent ad certos vsus deputati: puta ad vitā sacerdotis & suæ familiæ, vel cæterorum pauperū in hospitalibus, vel monialiū seu aliorum religiosorum: qui vix de illis possent sustentari: nec habēt vnde aliàs viuerent, nisi per suffragia inde dicata: sicut est de illis redditib. deputatis pro vita pauperū in sede Barchę: quia de talibus nec leuabitur decima, nec cadūt sub vacātib. arg. s̃. de præben. significatū. & c. per litteras. & de reli. do. quia contigit. concil. Vieñ. immo nec alia q̃ non excedūt. vij libras Turoñ prout interpretatus fuit Grego. x. in cōcil. Lugdu. tēpore quo concessit decimam passagio vltramarino. Guiliel. de monte Lauduno.

a ¶ De cōsuetudine.] & sic valet consuetudo ꝙ fructus vnius Ecclesię ad tēpus alij applicent̃, vt sit mēbrū vni⁹ & eiusdē corporis cū ista eccl̃a militās sit vnica, & vnū corpus mysticū faciat, vt s̃. de sum. trin. firmiter. §. vna. & de exces. prælat. frequens, concil. Vieñ. alij seruiat. facit s̃. de elect. cum non deceat. li. 6.

b ¶ Priuilegio.] Istud concedit quotidie Papa, vt s̃. de rescrip. aliàs de priuile. si Papa in verbo, cōcedam⁹. de præb. in verbo, à nobis. & de verb. sig. tua. super verbo, duxerimus. indulgēdū. ergo à cōtrario sensu nullus alter inferior hoc poterit: nisi forsan de vno, vel d̃ duob. certis beneficijs, & ex causa ante collationē cū capitulo suo, & sic intelligitur quod legitur & notat̃ s̃. vt eccle. benefic. vt nostrum. in fine. Sed contra videtur per cap. si. s̃. de ijs quæ fi. à maio par. c. & videmus quòd quotidie faciunt episcopi cum capitulis suis assignādo vacantia ipsi fabricæ, mortuo, vel similib pijs operibus. Hic crederem distinguendum: quia aut hoc priuilegium sit maxime per modū statuti pro aliquo pio vsu & necessario vt in casibus prædictis: non tñ vtilitati mensæ episcopi vel capituli applicando, & tunc vr̃ ꝙ ipsi possunt hoc facere: secundum ꝙ decimam vel aliam partem beneficiorū suorum ibi possessorum posset episcopus nedum cum maiori parte capituli, immo cum minori, cum sit in hac parte sanior, ēt inuitis alijs deputare, vt in c. ex parte. de ijs q̃ fi. à maio. par. c. aliàs pro vtilitate mensæ suæ vel sua nō possent sine expressa licētia Papæ, vt in iurib. s̃. allegatis. hoc excepto tñ quod dictum est s̃. vt eccle. bñfi. vt nostrū. hoc dico arg. s̃. de reb. eccle. nō alie. si vna. cōcil. Vieneñ. Legatus tñ vr̃ indistincte hoc posse facere: cū nō inueniatur hoc expresse reseruatū Papæ. arg. c. q. 5. quę de causa. de hoc not. in prima parte Spe. tit. de legato. §. nunc ostendēdum. versi. legatus igit̃, Sed quid erit de alijs inferioribus ordinarijs, nunq̃d hoc facere poterunt saltē in beneficijs ad eos pleno iure spectantibus: sicut sunt dignitates, officia, priora tus, & aliæ administrationes ad ipsos immediate spectantes? Vr̃ ꝙ sic, cū distinctione facta de epo & capitulo s̃. Sed nunquid vigore priuilegij vel statuti epi & capituli poterunt ista leuari à beneficijs spectātib. ad inferiores prælatos ipsius diœcesis? Planū est, ꝙ si sint exempti, non s̃. de offi. ordi graue. & de priui. ex parte. vnde solus Papa & legat⁹ à latere posset eos adstringere ad hoc, vt s̃. de off. leg. c. 1. de verb. sig. veniēs. in prin. Et idē vr̃ de non exemptis beneficijs, q̃ ad eos pleno iure spectāt. 16. q. 1. in summa & c. de monachis & q. 2. visis In alijs autem & quibus epi habent institutionem, seu confirmationem, videtur ꝙ possint sicut de proprijs habent statuere: cum plus habeat in talibus eps quàm patronus. s̃. de offi. leg. dilectus. & de priuileg. cū & plantare. §. in Ecclesiis. ergo, & cætera.

c ¶ In totum.] Not. ꝙ dicit hic, in totum, & hoc ꝙ sequit̃ nihil inde percipiunt. & j̃. §. sequitur. in prin. integre. & eo. §. circa finē, versi. forsan cū integritatę percipere, &c ex quibus concludit̃, ꝙ Papa nō intellexit hic prouidere, nec prospicere nisi in casu in quo beneficiati ex toto amittebāt fructus & obuentiones annorū primi, secundi vel vlterius, ergo à ꝯrio sensu si aliq̃d remanebat beneficiatis, ꝙ nō cōsueuerint collectores leuare, in isto casu non prouidet decret. Pone ergo ꝙ Prior sancti Eusebij Altissiodorensis, qui cōsueuit ab antiquo accipere grossos fructus præbendarum primi anni in Ecclesia Altissiodorēsi ex integro, reseruatis quotidianis distributionibus nouis canonicis, nūq̃d dictis canonicis inibi residētib. vel in seruitio Papæ seu Cardinalium existentib. habebit iste prior iuxta hanc decreta summam, pro qua dictę glossæ ꝑbendæ soluunt decimam vel residuū quod maluerit eligere: vel potius poterit prout hactenus consueuit totā grossam præbendā accipere relictis quotidianis distributionibus illis qui volūt inibi residere? Videt̃ quòd

Iuris nomina in qualibet parte pseuerāt integra.

Bñficiorū vacantiū fruct⁹ an possint mēsæ vel alij vsui applicari.

Fructus minus Ecclesiæ possunt alteri applicari de consuetudine.

quòd totā grossam, prout cōsueuit, habebit, per ea q̄ dixi: Nam satis debent sufficere quotidianę distributiones illis qui residēt: alij aūt sibi imputent: quia tales absentias forsan voluntate sibi quærunt, voluntarium. n. & exquisitum seu procuratum impedimentū neminem excusare dēt. arg. de accus. veniens. de appel. cum parati. de dila. expo. suit. cum ibi not. In 𝔷rium vē: nam Papa in vtroque casu huiusmodi decret. intelligit prouidere ipsis beneficiatis, qui cōmode neque unt ad impendendū seruitium debitum residere vt inf. sequitur. Sed isti nequeūt cum solis distributionibus quotidianis, dato ꝙ resideant, impendere seruitium: cum illud dicatur commode fieri in talibus, quod fit consideratis nobilitate, scientia, & dignitate, de quo plene not. sup. de rescip. cum adeo. Item intelligit prouidere circa illos: & de illis fructibus duntaxat, qui erant in Ecclesia decimabiles, & de quibus decima solui consueuit: siue decima esset taxata, siue non: qđ plene innuit §. inf. eo. in illis vero, in princ ibi dum dicit, quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos in decima soluere consueuit, &c. vnde cum distributiones quotidianæ non sint decimabiles: ergo de illis nō curauit hic Papa: sed de grossa præbenda dumtaxat, quæ erat decimabilis, vnde cum ista sit ab antiquo taxata, tenetur prior eligere alterum quod maluerit iuxta primum dictum: maxime inter illos qui causa necessitatis vel euidentis & probabilis vtilitatis sunt absentes: iuxta ea quæ leguntur & not. 7. q. 1. §. ambitionis. s̄. de cle. non residen. cum dilectus, durum etenim esset si rector Ecclesiæ posset exigere totam integram decimā à rustico: qui non fraude, vel dolo vel negligētia, vel maiori sua vtilitate permisit suā segerem destrui: nec passus fuit eam ad perfectionem venire: sic in proposito de istis quotidianis distributionibus, q̄ sine fraude sua & culpa istis deficiūt: duorū esset si grossa sua ipsis auferret. qđ alij tribueret: & sic quasi bis puniretur de illis idē 𝔷 oīa iura, & hoc uerius. Sed quid dices de illo residuo, qđ superest canonicis quolibet anno in cathedralib. & collegiatis Ecclesiis fructibus, quos habēt ad partem solutis grossis præbendis & distrubutionibus quotidianis: uel ꝑꝑ nimiam absentiā canonicorum, quæ interuenit in illo anno, uel aliàs, nunquid illud cōputabitur inter grossas ꝑbendas: sic ꝙ existentes in seruitio Papæ uel studentes in Theologia, uel aliàs priuilegiati habebūt de his partē: uel potius inter distributiones cōputabit̃, sic ꝙ soli p̄sentes hic totū sibi retineant? Crederē ꝙ vbi sunt distincti fructus & redditus, de quib. soluūtur grossæ, à reditib. de quib. quotidianæ soluuntur: tunc absentes tales haberēt partem de solo residuo grossorū: sed vbi totū est insimul, & nihil diuisum: tūc de toto residuo dēnt habere absentes, ex quo à solis distributionib. quotidianis, & nō ab alio sunt exclusi. fauorabile est n. priuilegium eorum saltem in illis casibus, de quibus s̄. de cler. non resid. cū dilectus. de magistris. c. fi. & per consequens exclusio odiosa: cum 𝔷riorū eadem sit disciplina, vt 32. dist. hospitiolum. Distributiones. n. proprie dicuntur, q̄ actu distribuuntur, & non aliæ. arg. s̄. de præb licet, vnde de toto residuo in hoc casu habebunt partem suam dicti canonici: & per cōsequēs isti collectores iuxta ordinationē istius decretalis. Si quæras q̄ sit rō, quòd in hoc casu nihil recipiatur de quotidianis distributionibus, & tamen de grossa præbenda percipitur? Dic quòd hoc est: nam vt frequentius quotidianæ distributiones accipiunt̃ de bonis indistinctis talium locorum collegiatorum, vñ ipsa collegiata loca sunt exempta à talib. collationibus, vt dictū est s̄. sic & quæuis bona ipsis adhærētia. arg. s̄. de parochi. c. penul. de reg. iur. ac cessorium. li. 6. Secus aūt de separatis. arg. eorum quæ legūtur & not. de proba ex litteris, per inno. ff. de separa. per totū. Vel si forsan de bonis distinctis soluantur, dic ꝙ non cadūt sub gratia: quia non sunt proprie Ecclesiastica bñficia, sed potius quædam salaria, q̄ dantur seruitoribus pro labore diurno, sicut stipendia militibus, vel diurni denarii. Per primam autem rationem credo quod de Ecclesiis, in quibus nulla est distinctio: sed omnia sunt communia, quæ per quotidianas distributiones soluuntur, nihil isti recipiant leuatores: sicut fit inter istos regulares quasi communiter, & inter sæculares etiam quandoque: iuxta ea quæ notātur sup. de præben. ratio, & c. exposuisti. secus autem de officiis, de præbendis, seu dignitatibus: etiam inter corpora istarum Ecclesiarum collegiatarum existentibus, ex quo habent bona distincta ab ipso capite; iuxta ea quæ leguntur sup. de præben. mandatum. §. ad beneficia. lib. 6. Quotidianum tamen victum, quem camerarius in monasterio recipit, non recipient isti collectores: licet fructus camerariæ recipiātur: licet contrarium fieri viderim, & male. Sed quæ est ratio, quòd ista membra intra corpus existentia non gaudeant priuilegio capitis, sicut graudent in illo casu sup. de præbend. quamuis. §. quamquam. lib. 6. Dic quod fauor, qui est hic, & odium ibi, soluunt contrarium. sup. de regulis iuris, lib. 6. odia. de hoc notaui in dicto cap. quamuis.

Impedimētū exquisitum non excusat.

Distributiōes quotidianę de quib. bonis capiūtur.

Decima integra exigi nō pōt a rustico, cuius seges ē destructa.

Distributiōes sūt q̄ actu distribuuntur.

ctare deberent, nihil inde percipiunt, vnde illud incōueniens sequitur, quòd commode a nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere in Ecclesijs, in quibus beneficiati existunt. ¶ Nos de illo b super his remedio prouidere volentes, per quo hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent c, & Ecclesiæ debitis d seruitijs non fraudentur; præsenti e decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quòd illi qui fructus prædictos sibi hactenus integre f vendicabunt g ex priuile--

a ¶ Commode.] Nihilominus tamen tenebitur impēdere seruitiū, aliàs peccat, ad instar viri, cui vxor non pōt reddere debitum: qui nihilominus eam alimentare tenetur: sed imputet sibi qui talem accepit. vt legitur 32. q. 7. quod proposuisti, & not. 91. dist. clericus.

b ¶ Nos de illo.] Tertia pars.

c ¶ Participent.] ista. n. est bona prouisio, quæ æqualitatē eligit: lucrum & damno pensat, & diuidit ęqua lance: & ideo statera in manibus eius est posita, vt sic cum ea gratias, quas facit aliquibus ponderet, vt non per eas alii enormiter aggrauentur: iuxta ea quæ leguntur sup. de re iud. cum causam, in princ. de decimis, suggestum, quia durum est, quòd aliqui de fletu rideant aliorum, sup. de priui. petisti, & quod vnus tātum habeat onus, alius totum lucrum. sup. de præb. extirpandæ. Guliel de monte Lauduno.

Fletus vnius non dēt esse risus alterius.

d ¶ Debitis seruitiis.] est ergo seruitium vel obsequiū diuinum pensio Deo debita, vt sup. de celeb. Missa. c. 1. & c. graui. concil. Viennen. a qua non videtur quis posse absolui nisi ipsam restituat, si citra infirmitatem eam subtraxerit, cum non remittatur peccatum. &c. vt sup. de vsur. cum tu. & 91. dist c. 1. & 2. de hoc plene dixi in dicto c. graui. sup. eo. in princip.

e ¶ Præsenti.] versiculus.

f ¶ Integre.] subaudi, vel in tam pauca quantitate, quod in ea commode residere nō posset, vt sup. dixi, vt sic nullum & inutile hic æquiparentur, sup. de trāsla. inter corporalia. de frigi. fraternitatis.

g ¶ Vendicabunt.] cōdictione ex statuto, cōsuetudine vel priuilegio: cum alia actio non sit hic prodita, licet non sit multum de nomine actionis curandum: dum tamen

tamen sit recta intētio, & uerbis apertis & cōgruis ꝓponatur, ut s. de iud. dilecti. & c. examinata. vel alias directa rei uēdicatio intētetur, cum dominium istis de iure speciali cōpetere in his fructibus uideatur, sicut de decima de iure communi ecclesijs parochialibus, vt s. de deci. parochia nos. Quis habeat uerum dominum in rebus Ecclesiæ, dic ut not. Host. de pecul. cle. c. fi.

Actionis nomē nō educuran dum.

gio, de consuetudine vel statuto, nihil exinde vltra summam pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit[a] in decimæ solutione taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, consuetudinis vel statuti quouis modo percipiant: sed ipsius summæ perceptione dumtaxat sint omnino contenti, totali residuo[b] prædicta obtinentibus beneficia remansuro[c], nisi forsan illi, qui fructus eosdem soliti[d] fuerint (vt præfertur) cum integritate[e] percipere, pro se mal-

a ¶ Consueuit.] per xl. annos, scilicet non interuenerit nisi unus actus, vt supra de causa pos. cum Ecclesia. 16. q. 3. quas actiones. Videtur tamen quòd decem anni sufficerēt, ex quo non est contra ius commune: dum tamen unus actus interuenisset. per ea quæ not. ff. de legibus, cum de consuetudine. & C. quę sit longa consuetudo, super rubrica. & l. 1. maxime cum tendat ad tollendum ius alterius certantis tantum de lucro captando: nam istis, qui de nouo talia assequuntur beneficia, non multum detrahitur, si fructus primi anni sibi retineat, qui est dominus omnium Ecclesiarū, vt sup. de prębend. licet 1. lib. 6. hoc dico argu. leg. ff. de perpe. & temp. præscrip. l. si quis. & ideo iura canonica de præscriptione consuetudinis loquentia, non dicūt ꝙ canonice sit præscripta, sed potius ꝙ legitime, vt patet s. de consue. cum tanto. in fi. & de præb. cum de beneficio lib. 6. quod uideretur maxime hodie iuxta formas, quæ à curia exeunt super gratijs, in quibus nō dicitur, iuxta taxationē antiquæ decimæ, sed decimæ tātū: & sic cuiuslibet consuetę: habet enim consuetudo diuersa nomina: quandoq; dicitur p̄scripta, vt s. de of. ord. duo. quandoq. antiqua. C. de iure fisci. l. 1. qñque longa, ut C. quæ sit longa cōsuetudo. qñque vetusta, vt ff. de aqua plu. arc. l. 1 § denique. & l. 2. in princ. quandoque diuturna. ff. de legi. diuturna. quandoque inueterata ff. de leg. de quibus. quādoque vetus. ff. de pub. & uecti. l. imperatores. quandoq; perpetua. ff. de legi. nā imperator. iuxta hoc quęro: quæ ꝓprie dicatur antiqua? textus dicit sic: Ex antiqua consuetudine, à tp̄e cuius nō extat memoria in cōtrariū: & sic vr̄ ꝙ tantum tempus requiratur in hoc casu, & talis consuetudo habetur iure constituti, ut ꝓbatur sup. de uerb. signi. sup quibusdam. de p̄scrip. episcopum. li. 6. in fi. cum ibi notatis. Quæ ergo cōsuetudo hic sufficiet ad hoc ꝙ diuisio in isto §. posita habeat locum: quia de hoc uidi plu ries dubitari: vnde vt melius hoc videas, pone ꝙ q̄dā impetrauit primā dignitatē in ecclesia Gerundeñ. nō excedentem summam centum librarum Turoneñ. secundum taxationem decimę: dominus autem Ioānes filius regis impetrauit secundo inibi sine summa: post quam uacauit quidam archidiaconatus, qui hodie ualet ultra cētū libras Turoñ tam ꝓpter res, q̄ sunt ibi caræ, q̄ ꝓpter monetā illius terræ: quæ licet olim minus ualere cōsueuerit quā Turonēses parui: modo tñ adæquatur eis: nō tñ inuenitur ibi aliqua antiqua vel cōsueta taxatio, nisi ꝙ a tp̄e Greg. x. q decimam concedēs passagio ultramarino, iussit ꝙ in primo anno haberetur iuramētū a rectoribus super ualore, & ꝙ extūc ille ualor sic iuratus acciperetur, & ꝙ nō plus nisi uellent: nō tñ propter hoc essent liberati a populo, nec ꝓpter hoc a pœnis in processibus super hoc factis contētis: q quidem taxatio in illis partibus quasi cōiter obseruatur, & hoc in collectione decimæ: quia ibi nō inuenitur contradictio: nō autem in taxatione expressa in litteris impetrātiū, uel per collectores annaliū, ubi cōtradictores existūt. Credo ꝙ ex quo Greg. nō absoluit eos à residuo, licet taxationē iuratā p̄ceperit recipi; quicq̄d tūc ceperis super hoc securum est, totū fuit permissum & cōditionale: quia quod permittitur uolendo, præcipitur in hoc casu. Sed pone quòd Prior de Spinassa prope Tholosam. non soluit decimam nisi à xxx. annis citra, sed ab illo tp̄e soluit cōtinuo certam summam pro maiori valore ī duplo, quàm ualeant redditus prioratus: nunc dicit collector, quòd illam sūmam elegit iuxta istū §. Prior autem dicit nō esse taxationem consuetam, ex quo per xl. annos non durauit: & sic non istum, sed §. sequentem habere locū: maxime quia si illam summam leuaret, nihil remanebit sibi uel alijs seruitoribus prioratus. hoc est quod s. querebatur, an scilicet minor xl. annorum consuetudo, aliàs super certa & indubitata quantitate continuata, liget inuitas partes ad sui obseruantiam? pro & contra. s. allegaui satis: sed rñsionē, quia de facto est, disputationi relinquo. Sed nunquid saltem poterit dictus prior per beneficium restitutionis iure minorū, ex quo nō est cōsuetudo cōpleta, & à fine cōpletionis cum ex tūc incipit grauari, videantur cōputari quatuor anni, qui dantur in talibus, ut s. de in integ. resti. Ecclesia. lib. 6. uel saltem ex maioribus, petere, ut error q fuit in calculo reparet̄ p̄ legē. ff. quę sen. sine appel. l. 1 §. 1. & idē quero de beneficijs, quę a tempore taxationis xl. annorū sunt, & postea usq; nūc bene ualebant summam taxatā & plus: nunc aūt eorū possessiones por alluuionē, vel aliàs perierūt, vel valor fructuū diminutus est p̄p vilitatē rerū, ita ꝙ multo plus excedit summa quā ualeant oēs fructus: iuxta ea, quæ leguntur & no. sup. de loca. p̄p sterilitatē in q̄bus non præcipito sñiam: quia de facto pendent. Sed nunquid iste collector poterit dicere, volo ꝙ summā pro qua cōsueuit soluere decimam, q̄ ego eligo, statim mihi soluat: alter dicit ꝙ nō faciet nisi ꝓut euenient fructus, & ꝓut possit gaudere de ipsis? Credo ꝙ bene dicat, nā sufficit ꝙ intra annū sibi soluerit, ex quo totus annus cedit. s. de offi. or. p̄senti. lib. 6. Sed quid erit si illo anno pereūt tempestate vel incursu hostium fructus, vel cōtingit transitus Papę vel legatorum, q maiorem partem cōsumpserūt de ipsis: numquid totum damnum & periculum erit beneficiati, uel potius contribuet collector cum ipso? Hic videretur dicendū, ꝙ si omnes fructus illius anni absorberentur in summa consueta solui ꝓ decima, nō haberet locum iste §. sed sequens, maxime ubi nihil remaneret beneficiato, qđ innuit uerbū sequēs, totali residuo, & c. uel saltē ꝙ ipse beneficiat⁹ diceret collectori, ego nihil uolo, accipias tu omnia, & supportes onera, mihi & alijs necessaria ministrando. arg. c. de offi. ord. præsenti. li. 6. præsertim cum mihi sit licitum, quatenus me tangit, renuntiare huic, quod fauore mei noscitur introductum. C. de legi. quod fauore.

Consuetudo diuersa nomina habet.

Error petitur reparari.

b ¶ Residuo.] ergo hic p̄supponit esse residuū: ꝙ si nō est, vr̄ locū istū §. non habere, nec ēt sequentem, cum ista sint taxata. remanet ergo iste casus, in quo nō ꝓuidet hæc constitutio: sed quid de ipso fiet, dixi supra.

c ¶ Remāsuro.] pro suis & suorum & alijs oneribus ordinarijs & extraordinarijs ipsius beneficij supportādis, simile sup. de præb. de monachis. cū similibus. Guliel. de monte Lauduno.

d ¶ Soliti.] supple, vel de nouo concessi ex gratia uel statuto, ut supra patet.

e ¶ Cum integritate.] & idem si non integre, sed quasi sic ꝙ de residuo non possent residentes cōmode sustentari, ut dixi sup. eo. c. 1. §. in fi.

lent [a] ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summam [b] dimittere memoratā: quo casu percipiendi quod maluerint, illis relinquimus optionem [c]: sic quòd intra decem dies postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, ij quibus annalia ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine, uel statuto, aut ipsorum annalium collectores [d], quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuum (nulla subhastatione præmissa) eligere teneantur. Quam electionem si intra dictos decem dies non fecerint, vt est dictum, extunc [e] ad eum cuius est beneficium, huiusmodi optio uel electio transeat ipso iure [f]. Et hoc in ecclesijs, & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantum ad solutionem decimæ sunt taxata, volumus obseruari. In illis [g] uero partibus & ecclesijs, in quibus decimarum taxatio non est fa-

10 20 30

a ¶ Mallent.] Nota tales gratias, quæ fauore ecclesiarū vel aliquibus pijs vsibus applicãtur, etiam de bonis ecclesiasticis, &c. in aliorum odium cōceduntur, ad instar eorum quæ cōceduntur motu proprio large interpretari. arg. s. de præb. si pluribus. lib. 6. facit s. de verb. sig. tua. Itē nota ꝙ vbi in diuersis ꝑsonis ius priuatum cōcurrit cū cōi, & extra ordinariū cū ordinario; priuatum & extraordinariū communi ordinario prēferūtur: & hoc facit prērogatiua illorum, per quos hic specialia sunt concessa, arg. s. de prēb. ij. qui, lib. 6. Item fauor illius pro quo concessa est res, vt dictum est: secus si in eadem persona concurrerent: quia tunc primo vti dēt ordinario, quā extraordinario. & sic non obstat. ff. de mino. l. in causæ.

Ius priuatū quādo que ꝑfertur communi.

b ¶ Summam.] & de hac habebūt ipsi beneficiati onera ecclesiæ supportare, si id non sufficiat, ponant de proprio, uel propria manu sibi quærant. argu. supra de celeb. Mis. cap. 1. 91. dist. cap. 1.

c ¶ Optionem.] simile sup. de consue. c. fi. de præb. si pluribus. lib. 6.

d ¶ Collectores.] hic potest quæri an aliquam compulsionem habeant huiusmodi collectores, videtur ꝙ sic: aliàs parū esset eorū officiū arg. sup. de offi. ordi. ex litteris. Dic ꝙ hic non potest dari certa responsio, cum hoc depēdeat ex potestate eis in suis priuilegijs vel statutis concessa, uel per consuetudinem, quæ etiam facti est introducta: de quibus nisi per inspectionem eorū non possumus iudicare sup. de priuil. accepimus. de constit. licet. li. 6. Sed pone ꝙ ipsis collectoribꝰ in priuilegijs vel statutis data est ꝑ illos, q poterant, plena cōpulsio, cum clausula, contradictores, &c. numquid poterunt hoc alij cum eadem coerctione committere? Nō uidetur, cum certum ministerium sit eis commissum, per c. sup. de offic. deleg. quoniam abbas. Sed numquid ipsi poterunt sine alio speciali mādato, posito etiam ꝙ sint dati à Papa beneficia, quæ uacant de iure, non tamen de facto, vocatis partibus declarare vacantia, & vt talia occupare? Hoc uidi de facto in ꝑpositura ecclesiē Cæsaraugustañ. Et vř ꝙ sic, cum executores gratiarum & legatus sedis Apostolicæ (prēmissa tamen causē cognitione) hoc possint, & etiam simplex ordinarius, iuxta ea quē legūtur & not. sup. de ꝓb. licet episcopus. sup. de offi. leg. officij. lib. 6. Cōtrarium credo, nisi amplius cōtineret eorum littera, quàm officium ipsorum requirat, cum ad colligendum vacantia simpliciter dati sint & ad cōpescendum rebelles super hoc, & res possessa per aliquos non dicatur plene nacare, dumtamē eorū possessio sit aliquo iuris adminiculo fulcita: quia forsan secus si possessio esset nuda, vt dixi s. in verbo, vacātia. & probatur sup. de rest. spol ex parte. in fi. gl. & de concess. prēb. cum nostris &c. litteras. officium enim ad certum usum datum, nō debet ad alium penitus diuersum extēdi, vt sup. de appel. nouit. In cōtrarium autem allegata in suis casibus specialibus locum habet. Quid ergo dices de istis collectoribus, qui volentes fauere Imperatori fingenti vacare beneficium, quod nō vacat, ad eius instantiam, cum potentia regis, cui data sunt annalia, & etiam ipsi regales repellunt per uiolētiam possessorem de beneficio, & frequēter iniuste: ad hoc vt ipse impetrans possit postea possessionem citius adipisci, ex quo multa mala sequuntur? Credo in hoc casu, ꝙ impetrans incideret in pœnam illius c. s. de prēb. eum qui. lib. 6. & ꝙ etiam collectores sic in suo officio publice delinquētes, crimen concussionis incurrunt. ff. de concus. l. 1. & 2. 22. q. 7. sancimus. vbi de hoc. Sed qualiter cognoscit collector, si possessio talium sit iuris adminiculo fulcita, uel nuda penitus: nū quid ipse cognoscet de hoc, cum nulla cognitio, sed simplex compulsio & executio sit sibi in hac parte commissa? Credo quod in hoc casu habebit per omnia seruare doctrinam illiꝰ c. s. de rescript. cum cōtingat. vt scilicet si sibi sit liq̄dum vtriusque partis documētis quis ius habeat, & hoc sit notoriū & certum: secundum hoc accipiet, vel non accipiet uacātē: aliàs si dubium est, faciet hoc ꝑ eorum iudices declarari, ad quā partem declinabit semper in dubio, ne falcem suam ponat in messem alienam. arg. sup. de offi. de leg. si quando. & c. pastoralis. & de elect. venerabilē in princ. Sed numquid isti collectores poterunt suo tempore scindere nemora cædua, uel alia uel pulchras arbores, seu exhaurire vel euacuare stagna de grossis piscibus ꝑ multos annos nutritis? Videtur ꝙ sic, q̄a quicquid fructuum nomine vtiliter suo tempore euenit, totum suum est oneribus supportatis. sup. de offi. ord. præsenti. li. 6. In cōtrarium uidetur, quia talia sine quibus deterioratur proprietas, nō cadūt sub fructuum nomine, ut ff. de usuf. arboribus. & l. item. & de censib. forma. Videtur dicendum, ꝙ magna nemora, arbores non cæduas, nō uastabūt, nec ibi cædua uel stagna, nisi quatenus augmētum seu emolumentū eorum tēpore istis competēti poterunt adequare ad instar mariti fructus dotis lucrantis. arg. ff. sol. mat. l. diuortio. §. nō solum.

Decimarū beneficialiū collectores an habeāt aliq̄ compulsionē.

Falcē in messē alienā mittere non debemus.

40 50

e ¶ Extunc.] hoc uerbum, tunc, vltimam horam tēporis denotat & sic istos decem dies cōputabo de hora in horam, a tempore scientiæ incipiendo, ad instar decendij ad appellādum hoc probatur ff. de cond. & demon. l. 4 in fi. 2. q. 6. biduum. sup. de appel. concertationi. li. 6. Sed quis probabit scientiam, uel qualiter constabit de ea: cum semper collector dicat se hoc ignorasse, & quilibet ꝑsumatur ignorās de iure, maxime in hoc casu, in quo non imminet periculum animæ, si non vigilet, licet immineat periculum bursē. 82. distin. ꝓposuisti. Credo ꝙ semper poterit allegare iguorantiam donec uacatio publice nota sit in loco ubi est beneficiū. Sed extunc non, ut sup. de cōces. prēb. cum ei quem. cōcil. Vieñ. in fi. quare credo expediēs ipsi beneficiato, ꝙ cū testibus uel instrumēto intimet collectoribus ipsam uacationem, ne extunc possint ignorantiam allegare. arg. sup. de elect. causam electionis. concil. Vieñ.

Decēdiū ad appellādū currit de hora in horam.

60

f ¶ Ipso iure.] & sic nō est hic opus facto hominis, nisi in declaratione tantum, vt supra, de hæret. cum secundum leges. lib. 6. Gulielmus de monte Lauduno.

g ¶ In illis.] Quarta pars. Iste est casus in illis partibus, in quibus non est cōsueta pro certa summa solui decima:

ma:sed de anno in annum taxãtur fructus prout eueniunt, si sint ibi aliqui fructus, de quibus non consueuit solui decima, vt puta de horto contiguo ecclesiæ, vel de vinea, vel de agricultura q̃ proprijs manibus rector excolit, vel similibus. Hoc non diuiditur, sed de residuo toto decimabili fient duæ partes, quarum vna collectoribus, alia applicabit̃ beneficiato: sic ꝙ pars illius, qui ipsa non contentabitur ad contentantem transibit. Guliel. de monte Lauduno.

Fruct' nõ ... sunt decimabiles.

a ¶ Non est facta.] idest consueta fieri. Vel dic facta per illũ, qui eam facere poterat causa cognita, & vocatis qui fuerant euocandi: aliàs res inter alios acta alijs non noceret. supra de re iudi. cum super, & c. quãuis, quod qualiter posset fieri, maxime nisi deberetur ex priuilegio Papæ, non video, nisi ipse Papa ex certa sciẽtia hoc fecisset, cum officium executorum seu collectorum decimæ nõ extendat se ad hoc, vt sup dictum est. Sed nunquid episcopus & capitulum statuere poterũt & taxare in singulis ecclesijs certam summam, pro qua quælibet ecclesia teneatur soluere decimam, & non pro pluribus? Non credo, cũ hoc esset legẽ superiori imponere & eius restringere potestatem & libertatem, quod non possunt. 28. dist. §. 1. sup. de verb. sign. constitutionem in fi. lib. 6. ex quo sequitur quòd per solam ordinationem Papæ expressam, vel saltem tacitam, quæ fingitur in consuetudine aliàs præscripta legitime, talis taxatio poterit fieri, ad minus in his, quæ forum Papæ concernunt super hoc.

b ¶ Quos.] scilicet fructus & obuentionem.

c ¶ In decima.] Idest, qui hactenus fuerunt decimales ecclesijs baptismalibus.

Decima de qbus fructi[bus] non debetur.

d ¶ Consueuit.] .s. beneficium vacans, hoc vult dicere, ꝙ soli illi fructus ueniant in diuisione: pro quib. dictũ bñficium cõsueuit soluere decimam, & nõ alij. Sed qui sunt illi fructus pro quibus ecclesia seu bñficiũ ecclesiasticũ nõ soluit decimã? Dic ꝙ aliqui reperiunt̃ in iure liberi à decima, aliq possunt esse de cõsuetudine, expressi in iure sunt illi. s. qui insurgunt in dote ecclesiæ. j. de deci. nouũ. Itẽ si sit locus religiosus, de suis nonalib. q̃ proprijs manib. vel sumptibus excolit, & de nutrimentis animalium, & hortis, vt s̃. de deci. ex parte tua in fi. & sic põt intelligi ista libertas de decima debita ecclesiis parochialibus, vel põt intelligi ẽt de decima, q̃ dat̃ a beneficiatis summo Põtifici, vel illi cui ille iusserit, de qua sup de deci. c. 1. à qua possunt esse liberi aliqui fructus de iure, & ẽt de cõsuetudine: de iure crederem liberos fructus, qui ꝑ quotidianis distributionib. assignantur & lucrantur: nam tales distributiones a laborantibus in vinea Dñi quotidie, sic lucro fiunt, & sub eorum proprio appropriant̃, ꝙ de ipsis testari poterunt, sicut rusticus de de diurno, iuxta ea quæ leguntur & notantur maxime per Host. s̃. de pecu. clerico c. fi. de testa. requisisti. circa fi. de magistris. c. fi. Itẽ de agricultura, de lucro seruorum, de hoc quod nent seu filãt moniales, vel scribunt monachi, licet totũ sit monasterij Item de quotidianis oblationib. seu legatis, quæ religiosis maxime Mendicantib offeruntur. arg. s̃. de sta. reg. c. 1 de exces. p̃la. nimis seu aliis hospitalib. vel domib. religiosis. arg. s̃. de præb. per litteras. & de relig domi. quia contingit. concil. Vien. de pecunia relicta à testatore pro certis anniuersariis, capellaniis, vel aliis officiis ecclesiæ ꝑpetuo emendis. arg. s̃. de testa. tua. & c. de his nec

Fruct' q- ... ecclesi[æ] ... esse libe[ri] ... [fi]unt, ut ... illis ad ... [fr]uctum ... sit diuisi.

cta [a]; seruetur quòd fructus, & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos [b] in decima [c] soluere consueuit [d], per medium diuidantur [e]: quorum medietatem habeat [f] is, cui annalium per alterum de prædictis [g] modis perceptio est concessa: Reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum pro sustentatione sua, & alijs ecclesiæ oneribus supportandis [h]. Quòd si alter de prędictis prædicta medietate voluerit [i] esse contentus, altero contentari nolen--

de beneficiis valde minutis seu pauperib. arg. sup. de cler. ægro. c. 1. Sed quid dicetur pauper seu exiguum? Hoc relinquat̃ arbitrio eorum, iuxta ea quæ notaui. s̃. de reb. eccle. non alie. monasteriorum. concil. Vien. in verbo, modicum. Credo tñ sicut regulariter datur alia decima, quæ debetur ecclesiis parochialibus de omnib. fructibus saltem realibus, vt supra de deci. nuntios. & cap. ex parte. & cap. ex transmissa sic ista quæ debetur Papæ saltẽ. arg. sup. de deci. c. 1. vnde sicut de istis vel similibus non dabitur decima collectoribus eius, sic nec ista venient in diuisionẽ istã. uidi tñ in Catalonia, ꝙ oĩa ẽt quotidianus vict' monachi sub hac diuisiõe includebant̃, & male.

e ¶ Diuidantur.] scilicet alii fructus, non autem liberi à decima.

f ¶ Habeat is.] illam. s. quam diuisionem per aliam factam de aliis tam in rebus quàm in pecunia existentibus ipse elegerit ut sic tam propter ordinẽ litterę, q̃ etiã pręrogatiuã, qua fungitur in hac parte, in optione portior habeatur. arg. sup. §. præced facit sup. de paroch. c. 1. & de elect. si quis iusto. de præb. mandato. & c. ij qui. lib. 6. & habebit decem dies ad optandũ, aliàs in alium optio deuoluetur per § præcedentem.

g ¶ Prædictis.] scilicet priuilegio, consuetudine, vel statuto.

h ¶ Supportandis.] quæ si non sufficiant, quærat sibi aliunde, vt sup. dixi.

i ¶ Voluerit.] supple, & volitũ suum expresso ore, vel per aliqua intersignia indubitata obstenderit. arg. j̃. de conces. præb cum ei. concil. Vien. aliàs non p̃sumitur quis de facili velle iactare pecuniam, aut iuri sibi acquisito renuntiare arg. sup. de renun. super hoc. Sed q̃d si nolit suũ uolitũ suꝑ hoc declarare verbo vel facto: sed tacẽdo permittit ꝙ alter fructus colligat: nũquid tacendo videtur ostendere se nolle ipsos, vel potius velle? Et vr̃ ꝙ velle potius, quàm nolle, cum in appetibilibus taciturnitas habeatur pro consensu: in odiosis vero pro dissensu, vt sup. de reg. iur. is qui tacet. & c. qui tacet. lib. 6. Dic ꝙ super hoc expedit volenti, vt alium coram testib. vel tabellione requirat, vt dixi sup. in alio membro, & si hoc modo non possit de sua voluntate constare, ꝙ faciat per suum superiorem sibi assignari terminum. arg. sup. de pręben. si tibi absenti. in fi. lib. 6. aliàs nõ uideo ꝙ pars parti posset terminum assignare, uel ipsam ad ostẽdendum suum uolitum compellere, cum non habeat imperium par in parem, ut s̃. de ele. innotuit. Nec appellatio decem dierum, de quibus loquitur sup § proxi. & sup de p̃b. si pluribus. lib. 6. seu xx. de quibus. sup. de consue. c. fi. li. 6. uel mensis. sup. de conces. præb. cum ei aliquid in hoc casu faciat, cum diuersi casus sint; nõ iidẽ seu aduersi. & Papa in isto sicut in illis potuisset prospicere si uoluisset: ꝙ nõ fecit: & sic ad iura cõia recurremus, arg. sup. de deci. ad audientiã, cum similibus. Sed quid si procurator seu collector dixit se uelle partem illã: Dominus autem, rex uel fabrica, statim dum sciuit, reuocauit hoc, & dixit se nolle: numquid in hoc casu factũ procuratoris nocebit domino? Et ur̃ ꝙ sic, cum sit in omittendo potius quàm cõmittendo: & sic dẽt dño nocere, & imputet ꝙ sic negligentem eligit sup. de ele. si compromissarius. li. 6. In contrarium vr̃, cum expressio uoluntatis potius in committẽdo, quàm in omittendo existat, & sic non debet nocere, maxime cum in talib. dictum seu factum personæ non noceat

Iuri suo non renũtiat quis de facili.

Procuratoris factũ an domino noceat.

 ecclesiæ,

ecclesię, vt §. de except. cum venerabilis, & error ꝓcuratoris possit retractari negotio nondũ finito. §. de cõfessis. c. fi. de appel. cum cãm, de censi. olim. Hoc non est materia propria: sed dic de hoc vt legiẽ & not. §. vt lit. non contest. c. 1. vide hoc, maxime per Hostiensem.

a ¶ Ipso iure.] postquam de eius voluntate constabit.

b ¶ Et si quicquam.] Quinta pars. Et nota verbum, quicquam, legitur in Euangelio Ioan. 14. in fin. vbi dicitur, & in me non habet quicquam. inf. de elect. quia sæpe. li. 9. ibi, quicquam de bonis perceperint, &c. & sic nihil excipitur: immo quantumcumque modicum fuerit quod vsurpatur per istos contra ordinationem prædictam, vsurpans iuxta conditionem suam pœnas inscriptas incurrit. arg. sup. de maio. solitæ, in fi.

c ¶ Prædictorum.] scilicet benefactorũ, vel illorũ, quibus ex consuetudine, priuilegio seu statuto fruct⁹ vacantium competũt, & intellige per se vel per alios eis mandantibus, vel alias post factum ratum habentibus, quod eorum nomine gestum erat, seu præstantibus auxiliũ, consilium, vel fauorem, aliàs non, vt supra de rest. spol. cum ad sedem, de sent. excom. quantæ. & c. cum quis lib. 6. non tamen extenditur ista pœna ad extraneos ista vsurpantes, nisi forte participarent cum istis scienter in crimine criminoso, cum tamquam pœnalis sit restringenda. supra de ele. statutum. lib. 6. de senten. excom. si concubinæ.

d ¶ Vltra præmissa.] scilicet summam vel residuum in taxatis, vel dimidium in alijs iuxta ordinem, vt superius clare patet. Guliel. de monte Laud.

e ¶ Perceperit.] & sic nota hic duo, scilicet istud, & illud quod sequitur, intra mensem, nisi restituerit cũ effectu, esse necessaria ad hoc ꝙ quis infrascriptas pœnas incurrat: ergo si non perceperit, licet ad eum aliquo casu aliàs peruenerit: vel si ꝑceperit & restituerit, non incurrit: coniunctim n ponuntur ista duo: & ideo non sufficit alterum istorum accidere, simile sup. de rescrip. ex parte, & c. olim.

f ¶ Ad quos pertinebit.] scilicet secundum præfatum ordinem, vel aliàs ſm ius cõe vel speciale, de quo §. de offi. ord. cũ vos plerũque, in fi. & c. præsenti. lib. 6.

te, pars volentis ipso [a] iure transeat ad uolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio congrue faciens deseruiri, ac eius supportans onera consueta. ¶ Et [b] si quicquam aliquis prædictorum [c] vltra [d] præmissa perceperit [e], illudq; his ad quos [f] pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu [g], eo ipso [h] si [i] episcopus vel superior prælatus fuerit, à pontificalibus [k] & ingressu ecclesiæ nouerit se suspẽsum. Si autem capitulum, vniuersitas vel collegium, ecclesiastico interdicto [l] se nouerit (donec prædicta cum integritate [m] restituerit) subiacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana [n] id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua nisi restitutione præmissa (præter quam in mortis articulo) minime absoluatur, non obstantibus quibuscumque priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs cõsuetudinibus, aut contrarijs statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicę, aut alia quacunq; firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Auinion. Calen. Nouembris Pontificatus nostri anno secundo.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Paulus Venetus Papa ij.

¶ *Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet: & alienantes & recipiẽtes sunt excommunicati, prælatisque diuersis diuersæ pœnæ imponuntur.*

CAP. VNIC.

Ambitiosæ † cupiditati, illorũ præcipue, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita, immobilia & prætiosa mobilia deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur, illustranturque, & eorum ministri sibi alimoniam vendicant, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorum ac diuini cultus

g ¶ Cum effectu.] sic verba intelligenda sunt, vt sup. de cle. nõ resi. relatum. de pænit. dist. 1. aut verba.

h ¶ Eo ipso.] post mẽsem tñ. simile sup. de sent. excom. quicumque. lib. 6. Si quæras quot dies mensis iste hẽat: dic ꝙ tot quot habebat ille mensis, in quo istud contingit, si in Februario 28. si in Martio 31. & sic de alijs, de quo not. plene sup. de ele. quã sit ecclesijs. lib. 6. & si aliqui dies de ipso mense effluxerũt, de alio supplebuntur. facit quod not. ſi. de diuer. & tempo. præscript. leg. 2.

i ¶ Si episcopus.] similes pœnæ ponuntur supra đ vsur. vsurarum. lib. 6. in fin. & dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

K ¶ A põtificalibus.] De hoc dic vt supra de offi. deleg. quia põtificali, & de sentent. excom. cum medicinalis. lib. 6.

l ¶ Interdicto.] de quo dic vt supra de appe. ad hoc, & c. dilectis, & de exces. prælat. tanta. de sent. excom. si ciuitas, & ca. alma. lib. 6. Guliel. de monte Lauduno.

m ¶ Cum integritate.] idem in simili dicitur, vt supra de elect. quia sæpe, vbi đ hoc. Integritas autem diminutionem non recipit, sicut nec adiectiõe indiget plenitudo. 3. q. 1. redintegranda. 6. q. 1. si omnia.

n ¶ Mundana.] & sic not. duo genera hominum. 12. q. 2. duo. in his enim huius mundi illecebris non debent se implicare clerici, nec se curis prouocare eiusdem: sed potius talia sunt vacantibus laicis relinquenda. 1. quæstione 1. te quidem. Sed, proh dolor, ipsi volunt proprias manus apponere: & simpliciter religati fortius & plusquam fortius mendicantes.

† Vide §. cil. Trid. sess. 25 de reforma. cap. 11.

Immobilia, & mobilia pretiosa æquiparantur.

cultus detrimento exquisitis medijs vsurpare præsumunt, ocurrere cupientes: omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, nec non infeudationem vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis alijs super hoc editis, quæ tenore præsentium innouamus, in suæ nihilominus robore permansuris.

Alienationis variæ tunc species.

¶ Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis, & rebus eisdem quicquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quàm is qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet in consulto Romano Pontifice, aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato, lapsis mensibus eisdem à regimine & administratione suæ ecclesiæ vel monasterij, cui præsidet in spiritualibus & temporalibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores vero prælati, commendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores, beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præpositurís, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsque ecclesiasticis cum cura & sine cura secularibus & regularibus beneficijs, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipso facto priuati existant: illaque absque declaratione aliqua vacare censeantur: possintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis quæ propterea priuatæ fuerint) libere de iure conferri, nisi alias dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter aut generaliter reseruata: nihilominus alienatæ res & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romanæ apud sanctum Marcum, anno Dominicæ incarnationis M.cccclxviij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Alienans bona ecclesiæ & alienata recipiens eadē pœna puniūtur.

De emptione & venditione.

¶ **Martinus v. venerabilibus fratribus Treuereñ. & Lubicinensi ac Almicensi episcopis.**

¶ *Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic non esse vsurarius. Et in fine mandatur quòd huiusmodi bulla publicetur.*

CAP. I.

Regimini † vniuersalis Ecclesiæ quamquam immeriti, disponente Domino, præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur.

† De materia huius Extrauagantis vide glo. & doctores in c. cōquestus. de vsur. Butrium & Imolā in ca. ad nostrā de emptio. & vendi. Anchara. cōsi. 30. ĩcip. Dubitari solet. Felinū in c. si cautio. de fi. instr. & Sotū li. 6. de iust. & iure, q. 5. art. 3.

¶ Sane petitio dilectorum filiorum vniuersorum, cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauien. nobis exhibita continebat: quòd à centum annis citra & supra, & à tanto tempore, & per tantum tempus, cuius contrarij memo-

ria hominum non existit: in eisdem ciuitate & dioecesi, ac partibus alijs vicinis, quædam consuetudo rationabilis obseruata, præscripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuisset: Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, siue oppidanus partium earundem, cum hoc expedire videbatur melius pro tunc non valentes sibi consulere, personæ ecclesiasticæ, aut sæculari collegio, aut vniuersitati, oppido, vel ciuitati, super bonis suis, dominijs, oppidis, terris, agris, prædijs, domibus, & hæreditatibus vendere consueuit, & vendidit annuos census vnius vel plurium marcarum aut grossorum Pargensium nummi polomæi, & pagamenti consueti: ad rationem & pro qualibet marca annui census decem, vndecim, tredecim, quattuordecim marcæ, aut plus vel minus secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se conuenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exsolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipsum annuum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocumque vellent libere absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inuiti nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus & bonis obligatis penitus interemptis seu destructis. Fuitque & est talis contractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauień. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tamquam licitus & communi vtilitati deseruiens sæpius confirmatus pariter & approbatus. Quòdque etiam super huiusmodi censibus, plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus & officia, vicariæ, altaria numero plusquam duo millia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territorijs dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium litteris sigillis sigillatis & roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnumquam ad ipsorum censuum solutionem, pœnis & censuris ecclesiasticis ordinariorum locorum sponte & libere submiserunt, sicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueuerunt. Tamen nonnulli ex uenditoribus ipsis in arcum prauum conuersi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census huiusque per eos antea libere & absque vlla contradictione solutos, eisdem emptoribus tam ecclesiasticis quàm secularibus soluere contradicunt & recusant, confingentes huiusmodi emptionis & venditionis contractus fore & esse vsurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & sæculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias, & altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum annuorum censuum spoliant perceptione, & detinent spoliatos in animarum suarum periculum, eorumque emptorum præiudicium, damnum & grauamen. Et propterea an contractus emptionis & venditionis huiusmodi liciti existant, à nonnullis hæsitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum & habitatorum ciuitatis & dioecesis Vratislauień. nobis fuit humiliter supplicatum, vt an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant, declarare, & aliàs eis in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.

Consuetudo immemorialis p qd cognoscitur.

Locupletari ex alieno reprobatur.

¶ Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filij nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri Cardinalis, cui negotium huiusmodi cum peritorum consilio commisimus examinandum, comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore. Ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium, in præmissis, præfatos contractus licitos, & iuri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores ad illorum solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari auctoritate Apostolica, tenore præsentium ex certa scientia declaramus: Non ob-

obstantibus præmissis cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. ¶ Volentes quòd prædictæ litteræ nostræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidium efficaciter impendentes, dictasque litteras vbi quando & quotiens expedire videritis auctoritate nostra solemniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum & conuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi: Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud sanctos Apostolos sexto nonas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Priuilegiũ Papæ pòt à cẽsura ecclesiastica pseruare.

¶ Calixtus tertius episcopus, Magdeburgeñ. Nurumbergeñ. & Halberstaden. ecclesiarum decanis.

¶ *Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonum, & ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari.*

CAP. II.

† Vide Doctores in pxima pcedenti extrauaganti citatos.

ij Regimini † vniuersalis Ecclesiæ quanquam immeriti disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispensationem officij subditorum quorumlibet paci & quieti (quãtum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litigium, anfractus exinde seu scandala proueniant) debito (prout iustitia suaseri,) declarationis nostræ ministerio sopiantur.

¶ Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgeñ. & dilectorum filiorum vniuersi cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd licet à tanto tempore, cuius contrarij memoria non existit, in diuersis Alemaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenusque obseruata fuerit legitime præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerumque expressa ratificatione approbata consuetudo, quòd ipsi habitatores & incolæ, siue illi ex eis, quibus id pro suis statu & indemnitatibus expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, prædijs, possessioninibus, & hæreditatibus, annuos marcarum, florenorum seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, redditus seu census vendentes pro singulis ex marcis, florenis siue grossis huiusmodi, ab eis qui illas vel illos, siue redditus siue census ipsos emerint certum competens pretium, in numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædijs, possessionibus & hæreditatibus prædictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione redditũum & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem: Hoc adiecto, quòd ipsi pro rata qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, à solutione redditũum seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus & immunes. Sed ijdem ementes etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones, & hæreditates huiusmodi processu temporis, ad omnimodæ destructionis siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi.

Cõsuetudo dr̃ ius vtentium morib. approbatũ.

¶ Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætendentes,

prætendentes, occasionem quærunt redditus & census huiusmodi ab eis debitos non soluendi. Quare pro parte episcopi & clerici prædictorum asserentium, quòd in talibus sic emptis censibus & redditibus, fructus, redditus & prouentus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis & diœcesis ac partium prædictarum, necnon fere omnes quotidianæ distributiones, quæ in plerisque ex ecclesijs ipsis diuinis interessentibus ministrari solét, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, vt super his Apostolicæ sedis declarationis oraculum impertiri, & adijcere paterna dilectione curaremus ¶ Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex commissione felicis recordationis Martini Papæ v. prædecessoris de super examinationem, & eiusdem prædecessoris nostri declarationem attentius perstrigentes, suisque vestigijs inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, iurique conformes & vendentes eosdem ad ipsorum solutionem censuum & redditutum, iuxta dictorum contractuum tenores (remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri auctoritate Apostolica præsentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum, Datum Romæ apud sanctorum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lv. pridie nonas Maij, Pontificatus nostri anno primo. ¶ Volentes itaque quòd prædictæ litteræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum, per vos vel alium seu alios, dictis præposito, decano, capitulo, ac alijs beneficiatis opportunæ defensionis præsidio assistentes, dictasque litteras (vbi & quando ac quotiens expedire videritis) auctoritate nostra solemniter publicantes, faciatis, & eadem auctoritate per venditores seu debitores reddituum & censuum huiusmodi dictis emptoribus, seu illis, quibus ipsorum reddituum & censuum solutio præstanda fuerit, de eiusdem censibus & redditibus iuxta contractuum & conuentionum super his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi: contra dictores vero per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum, vt supra.

Dubia declarare sũmi Pôtificis est.

De sepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.*

CAP. I.

Detestandæ [a] feritatis [b] abusũ quẽ [c], ex quodam more † horribili [d] nonnulli fideles improuide prosequuntur, nos piæ intentionis ducti proposito, ne abusus prædicti sæuitia vlterius corpora humana dilaceret, mentesque fidelium horrore commoueat, & perturbet auditum, digne decreuimus absoluendum. ¶ præfati namque fideles

† Aliàs modo.

Detestãdę ¶ Huic statuto cãm dedit bonæ memoriæ N. tituli sancti Laurẽtij in Damascho Presbyter Cardinalis. Et hoc c. diuiditur in sex partes. Primo. procœmiũ ad dicenda præmittit. Scdo, §. [Pręfati.] factũ horrẽdum ponit. Tertio, §. [Volentes.] super facto huiusmodi statuit. Quarto, §. [Sed vt defunctorum.] volũtates defunctorũ moderando docet exequi. Quinto. §. [Nos enim.] cõ. statutũ huiusmodi faciẽtes pęna excõicationis, & defunctum, vt ecclesiastica careat sepultura, punit. Sexto, §. [Nulli.] inhibet, ne cõtra prohibitionẽ huiusmodi fiat, volens quod faciẽtes indignationẽ Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ incurrant.

a ¶ Detestandæ.] id est execrãdę vel abominãdæ. sic sumitur ex 6. li. de cõcess. præben. c. detestanda. extra de fil. præsby. ex trãsmissa. extra qui fil. sint legi. per venerabilem, circa fi. Alio mõ accipit, ut detestatio sit denũtiatio facta cũ testatione, Vnde detestari, denũtiando. testari. ff. de ver. sign. l. subsignatum. § detestari. & l. seq. Ioan. Mo.

b ¶ Feritatis.] idest, crudelitatis, ĩstituit. si qua. pau. fec. dic. circa prin. Io. Mo.

c ¶ Abusum.] id est malum vsum, seu cõ. rationem. extra de elect. quisquis. & ca. quòd sicut. 2. responso:

d ¶ Horribili.] hic horror exprimitur. inf. eo. §. præfati. & dic horribili, idest, abominabili. 32. q. 4. si vxorem. extra de spon. veniens 1.

fideles huius ſuæ improbandæ [a] vtique conſuetudinis vitio intendentes, ſi quiſquã ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo inſignitus, præſertim extra ſuarum partium limites debitum † naturæ perſoluat, in ſuis vel alienis remotis partibus ſepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis [b] affectu truculenter [c] exenterant [d], ac illud membratim vel in fruſta [e] immaniter [f] concidentes, ea ſubſequenter aquis immerſa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab oſſibus tegumento [g] carnis excuſſo) eadem ad partes prædictas mittunt, ſeu deferunt tumulanda [h]. Quod non ſolum diuinæ maieſtatis conſpectui abominabile plurimum redditur [i], ſed etiam humanæ conſiderationis obtuitibus [k] occurrit vehementius abhorrendum [l]. ¶ Volentes igitur (prout officij noſtri debitum exigit) illud in hac parte remedium adbibere, per quod tantæ abominationis tantæque immanitatis [m] & impietatis abuſus penitus deleatur, nec extendatur [n] ad alios: Apoſtolica auctoritate ſtatuimus & ordinamus, vt cum quis cuiuſcunq; ſtatus aut generis ſeu dignitatis [o] extiterit: in ciuitatibus, terris, ſeu locis in qui-

Corp' humanũ nõ recipit æſtimationem.

a ¶ Improbandæ.]& merito: cum enim conſuetudo qua tenditur ad rerum abuſum, ſit reprobata extra de conſue.ex parte.de offi. ordi. ſi canonici lib. 6. multo magis illa eſt reprobanda, qua tendiť ad abuſum corporum humanorum, quæ non recipiunt (propter eorũ excellentiam) æſtimationem.ff.ſi quadru pau. fe. di.l. ex hac lege. ff. de his q deie. vel effu. l. prima. §. ſed cũ homo. ſic nec libertas æſtimationẽ recipit.ff.đ reg.iur.l.libertas.

† Mori ẽ naturæ đbitũ ſoluere.

b ¶ Impiæ pietatis.] prætextu enim pietatis impietas non eſt committẽda. 30. q.1.noſſe. . q.1. non eſt putanda. & ſicut miniſterium pietatis eſt conſolari merentium corda. 45. diſt. diſciplina in ſi. ſic deſolari eadẽ ſub colore obſequendæ voluntati improbæ, defunctorum eſt impietas: contriſtatur n. quis merito cum videt illa diuidi, q̃ non patiuntur diuiſionem commodã, quo caſu in re etiã cõi nõ fit diuiſio, ſed de iure fit vni adiudicato totius rei, æſtimatione alteri ꝓ ſua parte dãda. Inſt. de offi. iud. §. eadẽ. & §.ſeq. ff. de leg.1. non amplius. §.vlt.nec per hoc c.derogatur electioni ſepulturæ, ſed modus hic narratus merito reprobať, vt infra §.ſed vt defunctorum. Sic Iacob & Ioſeph elegerunt ſepulturam, vt Iacob conditus aromatib. integre, & Ioſeph corpore incinerato eius oſſa ad ſepulturam paternam portarentur. Gen.c.vlti.extra de ſepul. c.1.lib.6.13.q.2.c.Ebron.& c.vnaquæque.ver.Item Ioſeph.Ioan.Mona.Cardinalis.

Rei cõis adiudicatio fit, ſi diuidi nõ poſſit.

c ¶ Truculenter.] à truculentus, qui eſt plenus truculentia, vt in hymno.

Arcet luporum truculentam rabiem.

Exentera quid dicãtur.

d ¶ Exenterant.] i. extrahunt interiora, vnde exentera inteſtina dicuntur, quaſi ex intra trahantur. Ex quo verbo & pluribus poſitis in hac conſtitutione videntur inteſtina per inciſionem corporis non debere extrahi, vt forſan corpus ꝑ aliquot dies cuſtodiať ſuper terram ad expectãdum defuncti amicos, & rõ redditur.23.q 5.ſi non licet. Item ius ſtatuit quo loco q̧s debet ſepeliri: & licet ius det electionem ſepulturæ, hoc iuris beneficium non debet trahi ad diſpendium illicitum. C.de vſuc.pro empto.eum qui. ſiue ſit illicitum in modo vel facto, vt hoc c. & dicto c. ſi nõ licet. Item humana corpora ſub certa pœna prohibentur ſepeliri in ciuitatib. ff. de ſepul. viol. l.3.§. diuus.ne contingat infectio, quæ ſi cõtingat, eſt purganda. ff. de no. ope.nun.l.de pupillo.§.ſi quis riuos.ergo propter beneficium electionis ſepulturæ non debet committi, vnde habeatur cõtagium, horror, ſeu infectio. Et ideo ne cõtingat infectio, debet corpus tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ, & fieri ſeruitium cõuocatis amicis. Sed cõtra, licet corpus humanum cõdire aromatibus, & hoc eſt ornare ipſum, ſed ornatus præſupponit mũdũ: nam munda ornari debent; nõ immunda: vnde Apoſtolus ad Romanos 13. Abijciamus opera tenebrarũ, hoc eſt vitia, & induamur arma lucis: ideſt, virtutes, quæ faciunt hominem lucidum & armatum contra vitia, & vt dicit Boetius: Prius ſunt extirpanda vitia, quàm inferantur virtutes: ergo condiendum prius erit à fæcibus mũdandũ: ꝙ fit leuius ꝑ inciſionẽ. Dicũt quidã ꝙ hoc eſt tolerabile in maximis viris extra ſolum proprium lõge morientibus, vel in remotis valde ſepulturã eligentib. Dic contra, ne fiat diuiſio incommoda, quę etiam eſt prohibita in profanis, vt dictũ eſt, præſertim cũ ius cõe ſine captione & calumnia electionis ſepulturæ intelligẽdum ſit. ff. ad exhi. l. pen. & ad arg. dic ornatum præſupponit mundũ, dum tñ mundare quod intendiť non ſit prohibitum, vt hic. Et eſt hic aliud hoc mundare cõtra naturam rei, nã cadauer, id eſt, caro data vermibus debet dari terræ, nam caro eſt terra, & in terram reuerti dẽt. vnde ꝙ corpus Ieſu Chriſti & Iacob fuit conditum aromatibus. vt habetur Io. 19. & Gen. vlti. non tamen habetur ibi ꝙ fuerit exenteratum. Ioan. Mon.

Mortuo aliquoan poſſint inteſtina extrahi, vt expectentur amici.

e ¶ Fruſta.] ſine r, in vltima ſyllaba. Et eſt fruſtũ, pars carnis vel panis: ſicut lupus fruſtatim comedit agnũ. 13 q.1.§.his ita.ver.item Apoſtolus, laborantem agricolam, &c.

Immanis duo ſignificat.

f ¶ Immaniter.] ideſt crudeliter C.de emen. ſer.l.1. in ſi. Reperitur tamen quandoque immanis pro grandi, vt hic, immania cete. & forte eſt ratio, quia grandes conſueuerunt eſſe crudeles.

g ¶ Tegumento.] ideſt, coopertura. ff. de auro & argen.leg argum.in princ.

h ¶ Tumulanda.] illud forte attendentes.

Mollius oſſa cubant, tumulis ſociata parẽtũ. Aliàs.
Mollius oſſa cubãt, manibus tumulta parẽtũ. I.M.

i ¶ Redditur.] cum diuiditur quod commode diuidi nequit, & ſic in re Dei peccatur. extra de cor. vit. ſignificauit.23.q 5.ſi non licet.

k ¶ Obtuitibus.] ideſt, aſpectibus.

l ¶ Abhorrendum.] nam quod quis abhorret in ſeipſo, iure naturali habet abhorrere in alio. extra de offic.ordi. ad reprimendam. & dicto cap. ſi non licet. iuxta illud.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli:
Sic potes in terris viuere iure poli. Ioan. Mona.

m ¶ Immanitatis.] ideſt crudelitatis.

n ¶ Nec extendatur ad alios.] deinceps: quia ſtatuta dant formam futuris negotijs. extra de conſtit.c.vlti. C.de leg & con.l leges & conſtitutiones.

Moriunť magni vt parui.

o ¶ Dignitatis.] numquid comprehenduntur epi, & etiam laici reges? Dic ꝙ ſic, quia vnus eſt introitus omnib. ad vitam, & ſimilis exitus. Sap.7. & quo ad id de quo agitur eſt negotium eccleſiaſticũ, in quo oẽs æqualiter ſubſunt Papæ ſtatuenti. Nec hoc caſu tolli-

tur

bus catholicæ a fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum: circa corpora defunctorũ huiusmodi abusus vel similis nullatenus obseruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed ut defunctorum corpora sic impie ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca in quibus viuentes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castro, vel loco vbi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticæ sepulturæ tradantur ad tempus, ita quòd demum incineratis corporibus, aut aliàs ad loca vbi sepulturam eligerint, deportentur, & sepeliantur in eis. Nos enim si prædicti defuncti executor vel executores aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscunque ordinis, conditionis, status, aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem præsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam (quam exnunc in ipsos proferimus) ipso b facto se nouerint incursuros, à qua non nisi per Apostolicam sedem (præterquam in mortis c articulo †) possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille cuius corpus sic inhumane tractatum fuerit, ecclesiastica careat sepultura d. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. xij. Calendas Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Super prædicationibus, confessionibus & sepulturis, prouidet hoc c. vt tollat cõtentiones, quæ olim erãt inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, & cordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuisset sublatum per extrauagantem, inter cunctas, quæ est infra de priui. est tamen hodie innouatum per cle. dudum. de sepultu.*

CAP. II.

SVper † cathedram e præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti, & si multis & arduis, quæ in amplum

---

tur desiderium defunctorũ, sed differtur, vt ĩ. §. ꝓxi. Nec obstat quòd notabilia sunt specialiter exprimenda, aliàs viderentᷣ neglecta. ff. de iniu. l. ite apud. §. hoc edictũ, quia hic respicitur status hoĩs post mortem, in quo non est distinctio liberi vel serui. auth. de mõ. §. 1. coll. 1.

a ¶ Catholicę fidei.] & sic hæc constõ nõ inhibet, vbi catholicus decederet in terras Saracenorũ, immo inhibetur mod⁹ hic expressus. Sed si sunt tãti: deberẽt cõditi aromatibus, vt dictũ est de Iacob: aliàs permittanᷣ incinerari, vt in Ioseph. vñ subaudi hic, maxime.

b ¶ Ipso facto.] sed pœna excõicationis ante istam constõnẽ, aut præter eã, vt in casu posito, locũ sibi non vẽdicat, vtpote antea nõ inflicta. Et dico istum modum esse illicitum ante istam constõnẽ: quia corpus humanũ cuius facies ad similitudinẽ cælestis pulchritudinis est figurata, nec maculari nec desigurari dẽt. C. de pænis. l. si quis in metallum. Item improba est volũtas defuncti, qua mãdat reliquias suas post mortem suã in mare proijci. ff. de cõd. insti. conditiones. & l. quidam. ff. de leg. 1. seruo alieno. §. fi. ꝙ tñ non est ita horribile sicut istud. Itẽ humana natura est erubescẽda. in auth. vt defun. seu fu. §. 1. coll. 5. Sed. ꝫ. ff. de re li. & su fu. cum in diuersis. Sol. lex illa nõ dicit, vtrum humanũ corpus debeat diuidi vel nõ, sed q̃rit qd iuris sit si diuisũ fuerit forte ab hostib. vel ab alijs. Nec obstant. C. de adul. l. quãuis adulterij. in fi. vbi qs decapitatᷣ. nec C. de seru. fug. auth. sed nouo iure, vbi manus amputatᷣ, nec ex de homi. tua nos. §. vlt. vbi oculi eruuntur, & virilia amputantur: quia hæc fiunt ad iustitiam exercendã, vt pœna vnius sit metus multorũ. C. ad leg. Iu. rept. l. 1. Nec obstat si dicatur, homo mortuus non est homo, quia saltem retinet figuram, & reliquas humanæ naturæ: & ideo etiam post mortem corpus humanũ non recipit æstimationem. arg. auth. vt defun. seu. eorum. §. 1. coll. 5. in fi. & C. de sepul. viol. l. 3. & fi.

Facies humana est ad similitudinẽ diuinæ pulchritudinis figurata.

Corp⁹ humanũ ꝓp iustitiam exercẽdã varijs pęnis subijci põt.

c ¶ Mortis articulo.] hoc semper excipiᷣ. extra. li. 6. de pœn. felicis. § prȩsenti. eꝫ. de offi. ord. c. pastoralis. §. 1.

d ¶ Sepultura.] sed qũo defuncto imponiᷣ pœna hic? Dic ex sequela p̃cedentis delicti, sicut & honor fit ei ex signis q̃ in eo apparauerunt ipso viuo. extra de sent. excom. à nobis 2. Sed tu dices: iste non mãdauit in spetie: sed tm̃ in genere. qđ non cõtinet illicitũ. ff. de cõdi. ind. l. si ꝓcurator. Sol. iste mandans genus vr̃ s̃m vsum solitum mandare: qui hic reprobatᷣ, & ideo hic punitur. Vel dic ꝙ hic puniᷣ sine culpa, licet non sine cã: quia hic punitur ꝓpter detestationem facti, & sequelæ eiusdem, sicut sæpe fit, vt not. extra de ꝯstitu. c. cognoscẽtes. & c. antiqua. de priui. Ioan. Mon.

Mortuis qñq; pœna imponitur.

† Vide Conciliũ Trid. sessio. 14. ca. 7. đ casuũ reseruatione.

ADDITIO Adde ad materiã huius decr. consiliũ Oldradi 76. ꝙ incipit, thema tale est, vbi concludit, ꝙ nepos nõ eligẽs sepulturam, sepelitur in sepulchro patris & aui, licet sit in ecclesia Mendicantiũ, dato quòd superiores eiusdẽ sint sepulti in ecclesia parochiali, vbi vide optimas rationes. Io. Frãcisci.

Additio Ioannis Francis.

e SVper cathedrã.] ¶ Hoc statutũ ordinat, ꝓuidet, & decidit super tribus articulis, scilicet de prædicationibus faciendis, & confessionibus audiendis, ac de sepulturis, & occasione earũ lucris. Super quibus fuit grãdis cõtẽtio inter p̃latos & rectores parochialiũ ecclesiarũ ex parte vna, & Prædicatores & Minores ex altera, præsertim à tp̃e felicis recordationis Martini Papę iij. cuius indultũ prædictis fratrib. concessum per hoc statutũ est sublatũ, Et hoc statutũ diuiditᷣ in octo partes. Et primo ponit auctor proęmiũ ad dicẽda. Scđo, §. Ab olim, factũ sup dictis articulis narrat. Tertio, quarto, & quinto §. Diligenti, & §. Statuimus, & §. Huiusmodi quoq; super dictis trib. articulis prouidet seu ordinat. Sexto, §. Nos etenim, priuilegia indulgẽtias, gratias, verbo vel scripto concessas cõsuetudines, cõuentiones, & statuta, & pacta, prout p̃dictis seu aliquib eorum sunt aduersa, cassat & irritat. Septimo, §. Cæterũ. p̃latos & rectores rogat & hortatᷣ; vt se dictis Fratrib. beneuolos reddãt, secus faciẽdo præ-

† Ad intellectũ huius extrauagantis vide oĩnũ Oldradũ cons. 287. ĩcip. Quæstiones ꝓpositæ. tit. de supulturis, & cons. 283. incip. Secũda qõ est. eo. tit. Anch. in c. 1. q. 13. de const. & Aret. cons. 85. incipien. Cõsiderata diligẽter.

Romanæ curiæ alueum vndique confluunt a quasi torrens b, prægrauemur negotijs c, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus votis intendimus, vacamus instantius d, ac operosę studium sollicitudinis impertimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitus dissidiorum e vepribus f, & litigiosorum anfractibus g omnino subductis) inter ecclesiarum antistites ad curam & regimen gregis Dominici deputatos h, cęterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis trãquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quòd non i nisi in pacis tempore bene colitur pãcis auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones k & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent.

plalatis & rectoribus comminatur. Octauo §. nulli ergo, vt præmissa non infringantur, mandat, & cõtrariũ faciens indignationem Dei & beatorum Apostolorũ incurrat. Et pro prælatis & rectoribus ista sunt specialiter notanda. Primum est, quod nõ est hic specialiter concessum, censetur esse denegatũ. arg. C. de appel. præcipimus. in fi. extra li. 6. de elect. cõstitutio. Et est ratio cũ dicti Fratres pugnet contra ius cõe, quod nõ est expresse sublatũ, stat, extra de priuil. pastoralis. præsertim vbi priuilegium habet aliàs effectũ, vt d. c. pastoralis. & c. in his. Item secũdo hac constitutione priuilegia, pacta, cõsuetudines, cõuentiones, statuta, gratiæ, seu indulgentiæ hic ordinaris aduersa ꝑ hãc constitutionẽ reuocẽtur. simile video extra lib. 6. de elect. cũ nõ deceat. & c. qa sæpe. & eod. lib. de sen. excõ. c. vlt. in fi. Item videtur notandũ, ꝙ prælati nõ denegent dictis Fratribus licentiam petitã simpliciter, ne id qđ est potestatis ordinariæ, fiat potestatis Apostolicæ, & potest fieri hæc cõcessio simpliciter, vel ad tẽpus. Et forte dare simpliciter, ne ꝓ malitia notaretur Et cõcedendo simpliciter est facultas reuocandi. quando volet ordinarius, vel totum, vel in partem. ff. de iudi. iudicium soluitur. Cõtra dic, nã in hoc casu est gratia, licẽtia & beneplacitũ. siue quo ad prælatos, siue quo ad Papam gratiose concedentẽ in negligentia pręlatorum. ꝟ eo. §. statuimus. & versi. si vero ijdem. Et gratia non debet reuocari, cum sit ꝑpetua. extra lib. 6. de offi. deleg. si super. Et nos beneficijs deceat adiuuari, nõ decipi. ff. commo in cõmoda to. § si ex facto. in fi. arg. C. de dona. quæ sub modo l. ꝑfecta. Nec obstat l. iudiciũ. in qua non fit datio, sed cognitio, & cogniti executio. & hoc in simili not. ex de elect. in cautis. Et hic non præsumeretur malitia, si ꝑlat⁹ sic diceret, do vobis vsq; ad tale tẽpus, deliberaturus postmodũ de tẽpore longiori, prout audiam merita & diligentiam Fratrum eligendorum. Itẽ notandũ ne dicti Fratres metas exeant dictæ ordinationis & ipsis excẽtibus sint repellendi. vnde delegatis principis venientibus ad certam prouinciam, præses eiusdem non debet sinere eos amplius facere, q̃ eorũ legatio se extẽdat. auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. volumus. coll. 2. Et est ratio, delegatur habẽs potestatẽ à principe, illud tãtum prosequatur, quod sibi specialiter ast concesũ, nec alia vsurpet. C. de excu. & exact. l. quicunque. lib. 12. pręsertim cum contra hoc statutũ Fratres priuilegiati non existant, immo priuilegiũ, si contra ipsum statutum habent, est sublatum. ꝟ. eod. §. nos etenim. Sed an isto casu ꝑlati possint animaduertere in tales excedentes, notaui extra lib. 6. de priuile. c. episcoporum. Pro fratribus illud est notandũ, vt ipsi formã huius statuti diligenter obseruent, & ipsius limites nõ excedant. extra lib. 6. de priuileg volentes. in princ. Sic eñ seruare debent priuilegia, vt eorũ mentem minime transgredi videãtur. extra de priui. porro & excedentes metas priuilegiorũ coerceri possunt, si suo indulto non contenti iustitiam impediunt aliorũ extra de priuil. patentibus. priuilegiũ enim meretur amittere, &c. 11. q. 3. priuilegium. extra de sent excõ. contingit 2.

* ¶ Cathedram.] cathedra est nomen græcum: & est excelsa sedes ꝑsidẽtis. Et compoñ à cathos, qđ est sedes, & edta, idest, sponda, q̃ est pars lecti. Et proprie cathedra est doctorum, quæ cõpetit præ cæteris summo Pontifici: qui sicut præeminet cæteris dignitate, ita cæteros ꝑcellat sanctitate. 1. q. 1. vilissimus.

a ¶ Confluunt. vnde omnes oppressi se dem Apostolicã possunt adire. 2. q. 6. omnis. & c. seq.

b ¶ Torrens.] nã ꝓprie dr̃ torrens. q. ex diuersis partibus, aquam recipiens, torret, idest, vertit & voluit: sic Papa nũc ad hũc, nunc ad illũ se vertere habet & voluere.

c ¶ Negotij.] vnde Papa prægrauañ, id est, præ alijs grauañ negotijs. Et est negotium quasi negans otium. Non ergo vacẽt otijs & nugis, qui curis exercitari habent innumeris, vt sequiñ.

d ¶ Instãtius.] ex hoc nota, ꝙ habẽs ad multa intẽdere ad id debet qđ est grauius manũ apponere, sicut ille, qui se vult liberare iuris pręsumptione, ab eo quod est sibi grauius soluendo se liberat. ff. & C. de soln. l. 1.

e ¶ Dissidiorum.] idest discordiarum, vt habetur:
Conueniet nulli, qui secum dissidet ipse.

f ¶ Vepribus.] sicut enim vepres pannos & carnes hominum lacerant, sic & dissidia mentes.

g ¶ Anfractibus.] qui nonnullas moras habent. ff. vt leg no. l. etiam.

h ¶ Deputatos.] vt pascãt ꝑcipue, nõ vt tondeãt seu pascañ, nisi accessorie. extra de ꝑscri. cũ ex officij. ex de cẽsi. ꝓcuratores. & c. cum Apostolus. extra lib. 6. de offi. ord. si eps. Sed hodie grex r iste sic respiciñ, ꝙ nulli seu pauci (proh dolor) intendunt ad pasturã, & oẽs cõiter ad tõsurã, intẽdẽtes emũgere, nõ nutrire: lac & lanã curãtes, nõ ouẽ. in termino à quo, in quo incipere deberẽt, vt est visitatio, & medio ꝑ quẽ procedere debẽt, vt est correctio, & morũ reformatio sicut galli⁹ super prunas currentes, vt in termino ad quẽ principaliter tendunt vt est ventris & bursę repletio prout proponunt diutius immorentur. & ob hoc prælati nõ dicuntur pastores à pascendo actiue, sed passiue: pp quod dicũtur exactores ab improbe exigendo, vt dicatur in vtro.; brachio tam ecclesiastico quã sęculari; exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea.

i ¶ Quod non.] sic ordina litterã, ꝙ non bene coliñ auctor pacis. idest, Deus, nisi in tempore pacis, hoc est in statu tranquillo: nam pax est status tranquillus, secundum Isidorum

K ¶ Dissensiones & scandala.] cum ergo hæc duo mala infra scripta sequentia inferant, dissensionib. & scãdalis totis est viribus obuiandũ, ne pullulẽt, & si pullulauerint, tunc tollantur, seu, vt possibile est, minuãtur: his ergo prohibitis & mala sequentia prohibentur extra 6. lib. de reg. iur. cum quid prohibetur.

Negatũ censeñ ꝙ expresse nõ conceditur.

Gratia hoc est ꝑpetua.

Cathedra quid sit, & vnde dicañ.

Negotiũ vnde dr̃.

versus.

r Quæ hic paulo acrius di cunñ. de malis pastoribus sunt accipienda.

Ordo litteræ.

10 20 30 40 50 60

a ¶ Ab

a ¶ Ab olim.] secūda pars, in qua præmisso procemio factum super quo statuitur & ordinatur, narrat.
b ¶ Aæmulo.] idest, inuido, ab æmulor, qđ multa significat. vnde versus.

Versus. Aæmul⁹ inflatur, amat, inuidet, ac imitatur.

Zizania q̄d dicat. c ¶ Zizaniæ] est primæ declinationis, & fœminini generis in singulari, & in plurali est neutri & secūdæ declinationis & primæ. vnde versus.
Est zizania, sunt zizania plura, niæq;
Et est zizania herba peruersa, quā poetę infelix loliū vocāt, & significat scandala, vel iuuātes mala & ideo sator dicit̄ diabolus, vt hic, & s̄. de elect. licet.
d ¶ Prædicationib.] hic est primus articulus.
e ¶ Audiendis] Secundus articulus.
f ¶ Tumulādis.] Tertius articulus.
g ¶ Patris] qui habet sumere cōsilium pro liberis suis. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea.
h ¶ Exactæ.] idest, exq̄sitæ. C. māda. in re mandata. Et significata huius verbi, exigo, eo. extra 6. li. de iud. cap. 1. in fin. Ioan Mon.
i ¶ Periculis] quādoq; incursis, a pereundo: & quandoq; euasis seu præuisis à piēdo, iuxta illud

Versus. Felix quem faciūt aliena pericula cautum.
Et illud:
Non vadit peritū, qui vult audire peritum.

Et curare debemus de periculis, vt illa euadiamus seu p̄uideamus, nō vt ea incurramus, & ideo dico periculum dictū à perio, nō à pereo, vt secunda sit lōga non breuis, vt in supino de perio, vt in versu prædicto.
K ¶ Onusta.] ab onus idest, sarcina: sic onustus. i. sarcinat⁹.
l ¶ Dispendijs.] expone vt extra lib. 6. ī procemio §. penul.
m ¶ Exosa.] idest, valde vel perfecte odiens, vt dicitur exosus bella, idest, valde odiens bella: & ideo hæc discordia, quam deus habet exosam, ab omnibus extirpetur. argu. C. de heret. Manichæos. quem enim odit dominus, habet odire seruus.

¶ Ab olim [a] siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mūdi prouincias constitutos ex vna parte, & Prędicatorum & Minorum ordinum Fratres ex altera (pacis æmulo [b] satore zizaniæ [c] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus [d] fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis [e], pęnitentijs iniungendis eisdem, & tumulandis [f] defunctorum corporibus, qui apud Fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [g] more laudabili) moleste ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ [h] considerationis examen, ac intra pectoris claustra sollicite reuoluentes quàm sit plena periculis [i], quām onusta [k] dispendijs [l], quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa [m] discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente Domino, suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotium, quod potissime insidet cordi nostro, finem salubrem [n] & celerem per Apostolicæ solertiæ studium consequatur, diligenti [o] cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicę fidei, quietum statū partiū prædictarū, ad salutis animarum fidelium incremētum, de ipsorum fratrum cōsilio [p], auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesijs & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeāt clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum [q] prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt: præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit ac licentia speciali ¶ In studijs autem generalibus [r], vbi sermones ad clerum ex more fieri solent, diebus illis quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorūdem Fratrum possint ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior [s] clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. ¶ In ecclesijs [t] autem

n ¶ Salubrē.] idest salutis vberem.
o ¶ Diligenti.] modo tres prædictos articulos per ordinem prosequitur, & hēt tria dicta secundum hos tres articulos.
p ¶ Consilio.] quid importent hæc verba, not. extra 6. li. de hæret. super eo.
q ¶ Locorum prælati.] intelligo p̄latos iure cōmuni, vt episcopos, vel consuetudine, vt decanus Baioceñ. Baiocis. Et hoc p̄bat̄ in ver. vel ep̄s, vel p̄latus, &c. Et sic est differentia inter p̄latū & episcopum, & latius est verbū p̄lati. & not. in simili extra 6. lib. de temp. ord. cū nullus. nec nomine prælati cōtinetur rector ecclesiæ, cū specificetur contra p̄latū. s̄. e §. ab olim. Quid si vicari⁹ hoc faciat? Dic idem, quod em̄ ordinarij per se nequeunt. per alios expediāt. extra de off. ord. inter. extra 6 li. de. offi. ord. si episcopus.
r ¶ Generalib.] nō ergo in villis seu castris. extra de cle. nō resi. tuæ. Et loca in quib iura docentur, debent esse studia legitima. ff. in procemio § illud vero. Et legitimum est quod iure cōcessū & approbatū est. ff. de verb. sign. l. lege obuenire vel antiqua cōsuetudine, cui⁹ memoria non existit, hæc em̄ æquipollent. extra de verbo. signifi. super quibusdam. ff. de aqua quo. & æsti. l hoc. iure. §. ductus aquæ.
s ¶ Superior.] non intelligitur hic tantum superior ep̄us, sed superior p̄latus respectu cleri, vel ex consuetudine, vel priuilegio.
t ¶ In ecclesijs.] supra eod. §. diligenti, & versic. in studijs. vbi sunt Fratribus quædam loca

loca permissa cum certis modificationibus ad pdicādum: si ipsis loca parochialia cum certa moderatione sunt interdicta, vt hic: & cum officium prædicandi in communi eis nō cōpetat, sed prælatis & curatis. extra de offic. ordi. inter. & infra eod. §. huiusmodi quoque. omnē locū eis reputo interdictum, qui hic non reperitur per missus. Sed quæro, an possit in cœmeterijs vel capellis vicinis? Dic q non, extra. 6. lib. de sent. excom. si ciuitas.

a ¶ Superior.] expone vt s. ver. proximo.

b ¶ Statuimus.] Secundus articulus in quo sic procedit: Nā primo pmittit duo, quæ incumbunt fratribus antequam audiant confessiones, vt licentiam audiendi confessiones petere, & post concessam licentiam fratres eligere. J. eod. ver. ac deinde. Tertio & quarto, ver extra. & versi. numerus. ponit duas modificationes circa pdicta. Quinto decidit qd sit agendū cū est obtenta licētia, & fratres electi sunt & eorum personæ acceptatæ, vt infra ver. & si ijdem. Sexto, qd sit agendum quando personæ nō sunt acceptatæ. infra versi. q si forte. Septimo, ver. si vero. in casu recusationis prælatorum dat fratribus licentiā gratiosā. Octauo, ver. per huiusmodi autem. dictam licentia moderatur.

c ¶ Vicarij.] p parte Prædicatorū sunt tres gradus, sicut pro parte Minorū. Sequitur statim de tribus gradibus. Et fuit hoc factum, vt paritas in dictis ordinibus seruaretur, in sequenti tñ ver. nō ponuntur nisi duo gradus, nec mirum: quia grauius est eligere fratres ad ministerium audiendi confessiones, quàm ad licentiam in genere petendā: ex qua consequenter peti debet sequens gradus. J. versi. proxi. Et hic appellantur vicarij illi, qui sunt in certis prouincijs seu regnis, vbi non sunt Prouinciales Priores, sed Prouinciales cōstituerunt vicarios, vt prouincialis Angliæ fecit uicarium in Scotia, ubi non est Prouincialis.

d ¶ Prælatorum.] iure communi, ut episcopi uel cōsuetudine seu priuilegio: hęc enim dant prelationē, arg. extra de consang. & affini. cap. 1.

e ¶ Fuerint.] post licentiam datam. infra eod. uer. ac deinde.

f ¶ Impendere] ab illis solum à quibus possunt absol uere curati. infra eo. ver. per huiusmodi. extra 6. lib. de pæni. & remis. si episcopus.

parochialibus fratres ibi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prelatus superior [a] per eosdem fratres prędicari mādaret. ¶ Statuimus [b] etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi nō habentur, Magistri, Priores, Prouinciales Prædicatorum, aut eorum vicarij [c] & Generales, & Prouinciales Ministri, & Custodes Minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum [d] eorundem locorum se conferrant, per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos forte putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint [e], in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pænitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere [f] de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac [g] deinde præfati Magistri, Priores, Prouinciales & Ministri ordinum prædictorum, eligere studeant personas [h] sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium & officium exequendum [i]: quas sic ab ipsis electas, repræsentent vel faciant præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorūdem huiusmodi personæ sic electæ confessiones confiteri sibi volentiū audiant [k], imponant pęnitentias salutares, & beneficium absolutionis impendant [l], prout supe-

g ¶ Ac deinde.] & sic nota gradum non concursum inter hunc ver. & præcedentem §. Et dicunt qdā deinde, idest, obtenta licētia pmissa fiat electio, vt sequit. Tu dic deinde, idest, post licentiam præmissam petitam dumtaxat: nam peti pōt & consiliū & licētia, & nō obtineri, extra de arbi. cū olim. extra de regul. licet. Et hic habet ex sequentibus in quibus Papa prouidet, nedum in casu obtentæ licentiæ, sed etiam in alio, in quo oportet quod fiat electio, & si oporteret licentiā hoc casu obtinere, iā esset in potestate prelatorum istos ordines impedire: quod Papa non intendit, vt infra sequitur. Aliquādo tamen non sufficit licentiam petere, extra de pæni. & remi. oīs. extra 6. lib. de elect. si religiosis.

h ¶ Personas.] sed quales? Dic sex qualitatibus sequentib. in textu fulgentes: nec mirum: quia isti falcē suā in messem alienam mittere satagunt: & ideo si tales non sunt, quales hic depinguntur, sunt in culpa. ff. loca, si quis domum. §. si quis vitulos. etenim isti fratres de gratia prælatorum vel sedis Apostolicæ in narratis hic se immiscent, vt hoc versi. & infra eod. ver. si vero ijdem.

i ¶ Exequendum.] quod est ars artium. extra de æta. & quali. cum sit.

k ¶ Audiant.] & illi solum de quibus est dictum supra. eod. super verbo, impendere.

l ¶ Impendant.] si hæc tria faciunt, ergo habent curam animarum, & curati curam ecclesiarum habent in toto in suis territorijs, ergo isti saltem in tanto. Sed dices, habent ex concessione prælatorum gratiosa, uel Papæ, supra eod. uer. numerus. & uers. si uero. & sic sunt delegati, qui nihil proprium habent, sed alienam iurisdictionem exequuntur. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 1. §. qui mandatum. Sol. delegatus respectu delegantis alienam iurisdictionē exequitur: ipse tamen delegatus habet iurisdictionē & honorē, quæ exercet nomine suo. Vel dicti fratres uidentur ordinarij per hanc constitutionē eis iurisdictionem tribuentē: nam hæc ordinatio est statutū, & cōcessio generalis per hanc canonē. J. eo. in fi.

Frēs pro cōfessionibus audiēdis deputati, an sint delegati uel ordinarij.

Et hæc

rius est expressum, extra ciuitates & dioeceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias [a] deputari, confessiones nullatenus audituræ.

¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercendum, esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit [b] eorundem. Et si ijdem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint, illam præfati Magistri, Ministri & alij cum gratiarum recipiant [c] actione, dictæque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. ¶ Quòd si forte iam dicti prælati quemquam [d] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent [e] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel subtracto, loco ipsius similiter [f] eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari. [g]

¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis huiusmodi exhibere licentiam recusarint [h], nos ex nunc ipsis vt confessiones sibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri gratiose [i] concedimus [k] de plenitudine Apostolicæ potestatis. ¶ Per huius-

Et hæc ordinatio est potius vicaria, quæ est ad vniuersitatē territorij. infra eod. ver. numerus. & tales videntur ordinarij not. 6. lib. de appel. Romana. &. ff. de ver. sig. pupillus. §. territorium. Tu ergo frater si curam habes, vide si hoc est aduersum cōstitutioni, extra 6. lib. de ver. sig. Exijt. Tu dic, licet fratrib. sit cōcessum, ꝙ faciāt tria, q̄ ad curatos de iure pertinēt, nō tamē propter hæc sunt dicendi habere curā animarum: nec principalē, quia nō sunt prælati, nec delegatā, q̄a talia facere non sic eis committitur, ꝙ ad eorū executionē obligentur, sed in arbitrio & libera volūtate eorū remanet qđ talia exequātur, sicut eis placuerit & visū fuerit expedire. Fideles etiā non sunt fratribus obligati, nec quātum ad p̄missa ad fratres recurrere sunt adstricti. Et ideo licet hæc constitutio sit statutū, & concessio generalis: & in ꝑpetuū duratura, quantum ad præmissa quæ fratribus sunt concessa. non tamē fratres propter hoc curati aut ordinarij debēt dici. Si autē aliqui fratres minus prudenter propter pręmissa modo prædicto eis concessa, sibi attribuere pręsumpserint, quod curam habeant animarum: videant si hoc sit contrarium dictæ constitutionis, Exijt.

a ¶ Prouincias.] quid importat prouincia, ciuitas, & dioecesis. habetur extra 6. lib. de censi. Romana. 1. resp. extra lib. 6. de prębend. quamuis. 1. in fine.

b ¶ Exigit.] & sic nota numerum pręsidentiū considerari, prout subditorum necessitas exposcit. authē. vt deter. sit nu. cleri. circa princ. coll. 1. extra de vita & hone. cle. quoniam & extra de instit. c. 1. extra lib. 6. de sta. regu. cap. vnico. § sane. Sed quid si episcopus dicat pauciores sufficiunt, & fratres contradicunt: q dā recipiūtur per episcopū, illi de quibus sibi videbit, & si fratres volunt, de alijs contendant. arg. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius. Sed ille § loquitur vbi taxatio erat facta, tūc in eo quod excedebat poterit ꝓhiberi. exēplū extra de censi. cū Apostolis. vnde dic, recurrēdū ad arbitriū boni viri, id est, iudicis, q dēt esse mediū inter extrema. arg. ff. de pigno. act. si seruos. in fi. C. de Iudęis. l. nullus. ff. de verb. obli. continuus. §. cū ita. extra de offic. deleg. de causis. ff. de testib. l. q̄. sitū. Et forsan caute faceret episcopus, si in exordio cum licentiam cōcedit, taxaret numerū: etenim multa fieri possunt ab initio, quę locum non habent ex postfacto. ff. de pactis. l. in traditionibus. C. de dona. q̄ sub mo. l. 1. & l. perfecta.

Prælati sunt plures vel pauciores deputādi pro necessitate subiectorum.

c ¶ Gratiarum recipiant.] cum nihil communi iure sibi valeāt vendicare, & ob hoc fratrū potestas in expressis hac ordinatione est mensuranda, non vltra laxanda. extra de priuileg. porro.

d ¶ Quenquā.] & sic nō possunt plures refutari. Dic contra, quia hoc verbū, quenquā, est iuris, quod æquipollet vniuersali: & extendi debet in edictis p̄torum ff. vi bo. rap. l. 2. § homines. ff. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 2. ff. de const. pecu. l. 1. §. 1. aliàs fieri posset fraus huic cōstitutioni. quæ requirit multa in fratrib. assumendis supra eod. verb. ac deinde.

e ¶ Nollent.] hoc verbū & sequens respicit solum factum, & sic fuit dictum in cōcedēdo hoc ius deferendo prælatis: ita ꝙ hic non versetur causę cognitio: aliud enim est arbitrium, quod refertur ad arbitrium boni viri, vt est pręmissum. Aliud voluntas, q̄ refertur ad propriū motū. ff. de hære. insti. si quis Sēproniū. ff. de leg. 2. l. 1. ff. ad Treb. quia poterat. Voluntas enim, quę est domina in regno animę, cogi non potest.

f ¶ Similiter] vt supra. ver ac deinde.

g ¶ Surrogari.] Sed nunquid hęc surrogatio fieri poterit pluries? Videtur qđ non, quia semel sufficit. argu. ff. de arbi. si duo. §. semel. & ff. de aqua plu. arc. l. in diē. ff. de bon. aucto. iud. pos. l. fin. §. fin. ff. de leg. 3. fideicōmissa. §. si quis decē. Sol. dicta iura loquuntur vbi res effectum habuit, sed hic non habuit, & ideo est iterandam. Sed quotiens? dic trinam requisitionē ad minus necessariā. Et similis quęstio not. ext. de off. delegat. cū cā. & distingue circa hoc. Aut recusaī surrogatus à p̄lato ex cā, vt pote q̄a nō hēt qualitates expressas. s̄. eo. ver. ac d̄ inde. & tūc fratres sibi imputēt q malū elegerūt: mala. n. electio est in culpa. ff de neg. nā & Seruiꝰ. in fi. Insti. d̄ soc. in fi. ex 6. li. de elect. si cōpromissariꝰ. §. 1. Aut sine cā & tūc succedit Papalis, licētia seu gr̄a. j̄. ver. ꝓx. In dubijs dic, vt no. s̄. ver. exigit.

Surrogatio fratrū an possit pluries fieri.

h ¶ Recusarint.] quid si neglexerint? Dic idē, si tertio requisiti non fecerint, vt not. in simili. dicto c. cū causa. & nota diligenter tres gradus positos in toto isto. §. s̄, eo. statuimus. Vnde gradibus pręcedentib. diligenter non seruatis, fratres non habent potestatem infra scriptā, nam primo gradu non expleto. non est locus secundo, arg. ff. de acquir. hęre. l. 3. & l. quādiu.

i ¶ Gratiose.] quę est arcte interpretanda, quatenus ius tertij tāgit. ff. n. ne quid in loco pub. l. 2. §. merito. & §. si quis a principe. Alij dicunt large in odium pręlati recusantis, & in fauorem animarum: hęc tamen interpretatio verba statuti non excedat. ex. de priui. porro. Et in re dubia melius est verbis edicti seruire ff. de excer. l. 1. §. licet autem.

K ¶ Concedimus.] supra de suppl. neg. pręl. cap. 1. Sed nunquid per hoc concilio generali, extra de pęnit. & remi. oīs, derogatur? Vr̄. ꝙ sic arg. extra lib. 6. de const. c. 1. Sol. hic non est contradictio, sed compatientia, & sic vtrunque tenet. extra de priuile. in his & j̄. dicetur. Itē ꝓuisio specialis tollit generalē. C. de pac. conuen. tam super do. l. fin. Sed illa lex loquitur ubi

spe

ſpecialis prouiſio erat hoīs : ſed gn̄alis, legis. Sed hic vtraq: erat iuris:quo caſu ſpālis ꝓuiſio nō tollit gn̄alem,ſed geminat ſubſidiū,vt plenius prouideat̄ ſaluti aīarum:quod reſpexit præſens conceſſio. ſ̄. eo.ver.ac deinde.ſicut iuris ſubſidiū geminatur, vt plenius improbitas reprimatur.

modi autem conceſſionem a nequaquam intendimus perſonis ſeu Fratribus ipſis ad id taliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus ſacerdotibus eſt à iure b conceſſa,niſi for-

ff nau. caup. ſta & ita de facto.§ ex hoc edicto. Itē hæc eſt ſpālis, illa generalis : ergo iſta illi derogat.extra lib.6.de reg.iur. generi. & ibi not. Sol. vbi genus & ſpecies legātur diuerſis,& ad diuerſos fines,intelligitur dicta regula.Nā ſi mihi eſt relictū genus, & tibi ſpecies illius generalis,meum legatū non eſt extinctū,ſed attenuatum.ff.de adi.leg. qui hoīem.Et mihi donatur vt habeam,& tibi ſimiliter,& iſti ſunt diuerſi fines. Sed in hoc caſu tam generalis prouiſio quā ſpālis eſt ad eundem finē,vt ſaluti aīarum prouideat̄,& iō vna alij nō obſiſtit,ſed cōcurrunt:ſicut ſi genus & ſpecies vni eſſent legata,vt d.c.generi.not. Sed dices,ergo cōfeſſus tenebit̄ iterato confiteri?Sol. hoc nō eſt ex neceſſitate ſacramenti,ſed ex obligatione tui,qui volūtate ad fratrem acceſſiſti,ſ̄.eod.§.ſtatuimus.relicto patre ſpūali,cui es aſtrictus, non fratri,ad quem voluntarie vadis.nec ita ſubuenit̄ illi qui voluntate facit,ſicut illi qui ex neceſſitate.ff.de procur.l. procurator, qui pro euictione.& ibi not.Nec prima rō,quæ loquitur in iuribus cōibus obſtat.Sed hæc conceſſio eſt gratioſa priuilegialiter data,quæ non tollit ius præcedens,niſi de ipſo fiat mentio ſpālis.extra de capel.mona. ex parte. Sed illud c.loquitur vbi priuilegium dat̄ ſine magna deliberatione.Sed iſtud fuit datum cū magna deliberatione,& eſt ſtatutū,vt inf.in fi.Item vt eſt dictū, generale & ſpāle hic non tendūt ad diuerſos fines, & iō ſe compatiuntur. Item ſi non hr̄et quandoque teneri ſubditus ad curtaū,poſſet prorſus eius ptās in auditione confeſſionum exhauriri. Et priuilegium nō tenet, quod vergit in enormem alterius læſionem. extra de deci.ſuggeſtū.ff.de vul.& pup.ſubſt. ex facto.in princ. & §.1.Et eſſet in ptāte ſubditorum totaliter recedere a curato.Quo caſu qualiter curabit,qui morbū neſcit? Ait Boetius:Si operam medicantis expectat, oportet vt vulnus detegat.Item & ſi corati nō interſit ꝑꝑ ſubditum,qui forſan bene confeſſus eſt Fratri:intereſt tn̄ curati ꝑꝑ ſe cognoſcere vultum pecoris, cui dictū eſt in Eccleſiaſtico 22.c.Curam illius habet. Itē ſubditus poſſet tranſire nunquam veniendo ad confeſſionē dicendo ſe Fratri confeſſum. Item qualiter dabit curatus eccleſiaſtica ſacr̄a ſubdito, quem non nouit diſpoſitum,maxime vbi ſubditi ſunt aliqua notoria crimina,nec pōt Frater reuelare confeſſa : vt dicit dictum concilium,oīs.Item hoc indultum pōt operari multos effectus,cum hoc ꝙ conſiet dictum concilium de cōfitendo ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, ergo ſtabit concilium cum hoc indulto. extra de priuileg. in his,& c.paſtoralis. Item Papa per hoc indultum nō affert hic ptātem curati,ſed ſocium hic ſibi cum multis modificationibus adiungit, ergo curatus remanet non excluſus,ſed incluſus.Nec obſtat ſi dicat,duobus competit ptās inſolidum:ergo Frater,poſtquam expleuit cum certa perſona, non pōt curatus cuius eodem ſuper eodem.ff.de off.conſul.l. vnica. Sol. vbi duo eſſent dati ab initio pariter,procedit argm̄. Sed curatus datus eſt ab antiquo, ſicut habens ptātem ab exordio fundationis eccleſiæ.20.diſt.in nouo teſtamento. Iſte Frater de nouo aduenieus,qui dari præſumitur,vt poteſtas curati, non tollatu, ſed iuuetur. Vnde ius cōe quod eſt procurato, eſt fortius iure priuilegiato. Nec mirum,primum neceſſarium, ſecundum voluntariū, licet ſit æqualis poteſtas audiendi & abſoluendi. inf. uer.proxi.neceſſitate veniendi ad curatū remanente,

Cōfeſſus religioſo priuilegiato, an teneatur iterū cōfiteri proprio curato.

Boetius.

quæ non eſt hic expreſſe ſublata.Itē hæc cōceſſio gratioſa,vt hæc quæ eſt voluntaria,non tollit neceſſitatē d.c.oīs arg.ff.fam.erciſ.l.alienationes. Sed contra poteſtas Fratrum eſt delegata ſeu à maiore habita, ſiue habeat̄ ab epō,ſiue a Papa,vt hic totali.§ ergo eſt potior ptāte rectoris. Si igitur confeſſus rectori iterata confeſſione non eget, minus egebit confeſſus Fratri. Sol. voluntarium & neceſſarium tollunt contrarium. Et eſt in hoc argumento fallacia figuræ dictionis:nā ſi excedat hæc ptās in quanto, non ſequitur ꝙ excedat in quoto ſeu quali iterationis.Itē contra,confitens epō,licet ſit parochianus curati ſubditi epō,nō habet iterato cōfiteri rectori:ergo minus cōfeſſus Fratri,qui habet ptā tem papalē : quia oīs ptās delegata a Papa eſt maior omni alia ordinaria.Item ſi Frater habeat cām a prælato,vt ſup.in prin. huius §.ergo maior eſt iſta ptās in delegato epī, quā in ipſo rectore ſubdito epī, cum oīs delegatus repræſentet perſonam delegantis.93 diſt.c.vlt.& 94.diſt.c.1. Sol.non nego quin Papa hoc poſſit facere ſi velit, ſed dico ꝙ nunquam ius alterius tollit, niſi expreſſe hoc agatur.ff.ne quid in loco publi l.2. §. ſi quis a principe præſertim vbi vtrūnque poteſt ſeruari.Nec ſit deterior conditio confitentis habentis conſilium aīæ a duobus.Et firmius eſt iudicium plurium q̄ vnius.extra de off.deleg.prudentiam.§.1.Item licet commiſſio ſpālis derogaret dicto concilio,oīs.& vt ibi 1. reſpon. non tn̄ generalis,vt hic.& optimum arg. ext. lib.6.de hæret.per hoc.in prin.& ibi not.in ſimili.Item dictum concilium habet, vt remittatur ſeruitus bene impoſita ſubdito,ſ.ꝙ ſemel in anno confiteatur proprio ſacerdoti,hoc eſt curato, ſic eſt interpretatus Martinus Papa iiij.& ſic eſt de iure interpretandum, cū dictum cōciliū de iure cōi loquatur.Sed dicti fratres iure cōi nihil obtinent̄, ſed gratioſa cōceſſione vel prælatorū vel Papæ,vt hic.Et dico bene impoſita:tum quia proprius ſacerdos melius agnoſcere habet vultū pecoris ſui,tū quia ſubdito miniſtrare habet eccleſiaſtica ſacramenta.inf.eo.§.huius.& duo requirit hmōi cōciliū & iuſtam cām ꝙ non proprio, ſed alieno confiteatur ſacerdoti:& licentiā proprij ſacerdotis,vt liquet in dicto concilio.§.ſi quis aūt.vbi non ſine myſterio eſt aduerſatiua coniunctio, aūt.Et ideo ſi iuſta cā nō ſubſit, quamquam licentiam habeat Papæ vel epī, aut ēt proprij ſacerdotis,& licite confeſſus fuerit, & ēt abſolutus ſit,vt dicunt verba præſentis indulgentiæ, debebit tn̄ confiteri iuxta concilium memoratum proprio ſacerdoti:aliàs poterit arceri pęna dicti concilij, non quia peccata non fuerunt dimiſſa, ſed quia contēpſit ſalubre ſtatutum, cuius tenor in toto nō eſt ſeruatus, & ob hoc eſt ei parendū in eo quod non fuit ſeruatū. arg.ff.de ſerui vrb.præd.ſi domus.Nec inſurgit inconueniens,ſi iterum cōfiteatur proprio ſacerdoti : quia hæc iterata confeſſio non eſt ex defectu ſacramenti, ſed ex contemptu dicti concilij Verum iuſta cā concurrente cum licentia Romani Pontificis vel epī,prędicta ſeruitus eſt ſublata. Et ꝙ licentia prædicta in genere data uideatur eſſe conceſſa, cum iuſta cauſa ſubeſt recedendi a proprio ſacerdote, non abſurde dici poſſet.arg.ff.ad muni. l.Luc. §. Imperator.aliàs poteſtas iuſte conceſſa reuocari non debet.

a ¶ Conceſſionem.] ſuprà proximo poſitam.

b ¶ A iure.] ſed quæ eſt iſta ptās a iure conceſſa curatis quæro. Nec quæro de ptāte Papæ in caſibus ſibi reſeruatis,qui notant̄ extra de transla.epiſ.c.1.Nec loquor de ptāte Papæ diſpenſandi, de qua tractāt doctores in tractatu de diſpenſationibus:ſed loquor de poteſtate, quæ eſt per ſacīm pænitentiæ ſuper criminibus. Et de hoc tractat Hug. & Hoſtien.in ſumma. &

Guliel.

Guliel. Durãdi in repertorio, & Frater Thomas 4. sent. dist. 19. Et dico in ista materia, ꝙ quilibet sacerdos po testate ordinis regulariter põt a quolibet peccato absoluere. Quod sic probo: Io. 20 dr̃, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed dices, hoc dictum est Apostolis. Dic ꝙ epalis dignitas in hoc nõ adijcit, de quo agitur supra ordinẽ sacerdotalẽ, & quid adijciat, not. ext. lib. 6. de sent. excõ. cum medicinalis. Et in ordinatiõe cuiuslibet sacerdotis ẽt dicta verba per ordinatorẽ dñr, vt patet in lib. Pontificiali. Itẽ a capite Christo oĩa descendunt. 21. dist. in nouo. & Io. 1. Nam de eius plenitudine oẽs accepimus. Cum ergo sacerdos rite ordinatus habeat ptãtem cõficiendi corpus Christi verum, vt extra de sum. tri. firmiter. §. vna vero. & ptãs, quæ est supra corpus Christi mysticum, descendat a potestate, quæ est corpus Christi verum. de consec. dist. 2. quia corpus. & c. quia passus. Cum igitur quilibet sacerdos qñ est recte ordinatus põt ministerialiter in verbo Dei conuertere panem & vinum cum aqua in calice mistum in corpus Christi verum & sanguinem. de consec. dist. 2. panis. & c. calice. ergo consimiliter poterit ministerialiter peccatorẽ quẽlibet conuertere in membrum Xpi, & corpori Christi mystico adunare per sacr̃m pęnitentiæ. Item dico secundo, ꝙ licet sacerdos habeat hoc ex ptãte ordinis: non habet tñ ptãtem iurisdictionis seu exercitij nisi in subditos. Vnde sicut in foro iudiciali quis nõ ligat nec absoluit nisi subditũ: ita nec in foro pænitentiali. ext. de paroch nullus. ext de iud. c. at si clerici. ext. de pænit. & remis. c. oĩs. §. si quis. Et sicut sacerdos nõ habet exercitium suæ ptãtis in corpus Xpi verum, qñ non habet materiã ad sacrificandum, sicut panem & vinum, sic nec in hoc casu agere põt, nisi in materiam sibi subiectam. arg. 10. dist. quis nesciat. 12. dist. c. 1. & 2. 19. dist. ita Dominus. ergo in foro pænitẽtię duo requirunt ad peccata remittenda, s. ptãs ordinis quo ad se, & iurisdictio seu exercitium ptãtis, quæ a maioribus in inferiores descendit. 21. dist. in nouo. nam ibi tangitur ordo nascentis ecclesiæ a Deo. hinc est ꝙ a summo sacerdote ad maiores sacerdotes, hoc est epo, & a maioribus sacerdotibus in curatos fit deriuatio, & ptãtis descensus, & summus sacerdos ptãtem maiorum sacerdotum, & magni sacerdotes ptãtem curatorum arctare possunt, sicut maius imperium habentes. ff. de iud. iudicium. 63. dist. Salonitanæ. extra de off. ord. cũ ab ecclesiarum. Vnde sicut summus sacerdos arctat potestatem magnorum sacerdotum in absoluendo. 17. q. 4. si quis suadente. & illam eandem ptãtem arctatam in certis casibus qñq; laxat. extra de sent. excom. peruenit. & 6. li. eo tit. religioso. 1. respon. sic sacerdos magnus ptãtem sacerdotis curati ex cã arctare põt, & laxare eandem, cum sit ordinarius totius suæ ciuitatis & diœcesis. 11. q. 1. de persona. Cum acrius vnum factum in vna regione puniatur, quàm in alia: & iõ maiorem iudicem requirit. ff. de abig. l. 1. 1. respons. Ipse tamen eps peccat, si sine cã arctat. 11. q. 1 peruenit. & d. c. cum ab ecclesiarum. Quædam ẽt sunt reseruata a iure ipsis epis. extra lib. 6. de pænit. & remis. si eps. Primus est, vbi solemnis est pænitentia imponenda. 50. dist. in capite 26. q. 6. c. 1. Secundus, vbicunque est arduum & graue factum. 16. dist. de concilijs. 65. dist. de persona. ext. de offi. archip. c. si & 26. q. 6. ca. vlt. præsertim si fuerit difficile & ambiguum. extra qui fil. sint legit. per venerabilem. Et est rõ: quia maiora negotia maiores iudices requirũt. ext. de app. vt debitus. in fi. Tertius est in restõne male ablatorũ incertorũ in magna quantitate. extra de Iudæ. cum sit, extra de testa. tua & 82. dist. §. 1. & c. 1. extra de vsu. cum tu. Quartus est vbicunq; absolutio ab excõicatione reseruata epo est necessaria. extra de sent. exco. de cætero. & c. de mo

Casus epi scopis reseruati.

san eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam.

¶ Huiusmodi [a] quoque statuto & ordinationi-

nialibus Sicut video in dispensatione, quæ nõ est permissa inferiori epo. ex de vot. & voti redemp. c. 1. Sed nunquid ab alio quã ab excõicatione poterit absolue re sacerdos curatus, vtpote ab iniectione manuũ, pp quã pęna excõicationis imponit? Dic ꝙ nõ. Et est rõ, cum idem sit factum pp quod est peccatũ. Et pęna peccati nõ debet ferri per diuersos, sed per eundẽ secus si ex alio facto emergerent. v. g Excommunicatio vel suspensio infligitur pp peccatum, & irregularitas pp immistionem, suspensione vel excõicatione durante, quo casu inferior posset absoluere a primo, non dispensare cum secundo, extra lib. 6. de sent. excom. c. 1. §. vlt. ext. lib. 6. de sent. & re iud. æterni. §. fi. ext. de sent. excom. nuper. §. in secundo. Quintus, in publico blasphematore Dei & sanctorum. ext. de male. c. 2. Sextus, in incendiarijs domorum. Et septimus, in truncatoribus membrorum. 23. q. vlt. si quis membrorum. & c. seq. Octauus, in homicidio, cum. n. truncatio membrorũ sit minor homicidio, si primũ reseruatur epo, magis secundum. Nam cui sunt prohibita minora, magis & maiora. ff. de ser. expor. l. cui pacto. ext. de sent. excom. cum illorum. circa prin. Nonus, vbi statutum synodale, vel consuetudo aliquos casus reseruaret epo, nam consuetudo dat iurisdictionem, ẽt in foro pænitentiali. arg. ext. de elec. dudum 2. & de pscr. ex transmissa. & c. cum olim. & c veniens. Vbi aũt ius vel consuetudo seu expressa reseruatio non abdicat a curatis, curati habent plenam ptãtem absoluendi, & pęnitentias occultas & publicas iniungendi. de pęnit. dist 1. multiplex. & dist. 3. de pęnitentibus. 26. q. 6. presbyteri & ext. de pęni. & remis. oĩs. quæ ponit regulam quam seruabo nisi inueniam vitiatã. ff. de reg. iur. l. 1. & 30. dist. c. vlt vbi est expressum de publica. Credo tñ ꝙ pænitentiam per epm impositam inferior minuere non põt. 20. dist. inferior. ext. de maio. & obed. cum inferior. Nec obstat 50. dist. accedens. & 33. q. 2. latorem: quia ibi expresse fuit concessum inferiori. Sed quæro, nunquid epi ista constitutione non obstante possunt reseruare sibi casus de quibus ante hanc constõnem poterant curati absoluere? Et vr̃ ꝙ non: quia hoc iam esset priuilegium diminuere vel auferre seu decurtare: quod fieri non debet, ẽt indirecte, extra de priuilegijs, quanto. Dic ꝯ, quia licet fratres sint exempti ab episcopo, non tamen parochiani. arg. ext. de priuileg. ex ore. & lib. 6. eod titu. per exemptionem. Nec obstat hæc littera: quia non vr̃ potestas concessa a iure, quæ est iure reuocata. ff. de diuor. diuortiũ. Item sicut epi potestatem ordinariam arctare possunt inferiorũ suorum, multo magis extraordinariam & aduentitiam: nec debet idem parochianus diuerso iure censeri quo ad curatos & quo ad fratres. extra de priuil. quia circa. vt ille qui non est sub curato, non sit sub fratre quo ad id de quo agitur Et nihil est curatis a iure cõcessum, nisi quod non est ab episcopis reseruatum Itẽ illa sunt de bene esse, & accidentalia non debent mutare ptãtem episcoporum, quæ est substantialis, fundamentalis. & ordinaria. not. ext. lib. 6. de hæret. p hoc. arg. ext. de priuil. patentib. ext. de eccl. ædifi. ad audiẽtiã. 1. Et aliàs vno verbo contingeret multa iura subuerti, qd esse nõ debet. ex de elec. ecclesia 2. §. deniq;. Nec obstat arg in oppositũ: quia cuilibet est licitũ facere in re propria quod placet, dummodo nõ aio iniuriandi. & nemini facit iniuriã qui vtit̃ iure suo. ff de aqua plu arc. l. 1. §. deniq;. ff. de iniur. iniuriarũ. §. is q.

a ¶ Huiusmodi.] hic §. tractat de lacte & lana, ad q̃ inhiant prælati, curati & fratres, vt plerunq; quærẽtes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, contra doctrinam Apostoli. Et hic §. diuidit̃ in tres partes. Primo dictis religiosis cõcedit liberã sepulturã. Secũdo, versi. verũ curatis reseruat quartã, in multis casib. specificando eam.

bus nostris adijcimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesijs uel locis suis vbilibet constitutis liberam (ut sequitur) habeant sepulturam: videlicet quòd omnes ad eam recipere ualeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis [a].

¶ Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure [b] competere, prædicare, seu proponere uerbum Dei, & confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operarijs mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, ut dictorū ordinum fratres de obuentionibus omnibus tam funeralibus quā quibuscunque & quomodocumque relictis, distincte uel indistincte: ad quoscumque certos uel determinatos usus, de quibus etiam quarta siue canonica portio dari siue exigi non consueuit, uel non debet de iure, nec non de datis uel qualitercunque donatis in morte seu mortis articulo in infirmitate donantis uel dantis, de qua decesserit quomodocunque directe uel indirecte fratribus ipsis uel aliis pro eisdem, quartam [c] partem (quam auctoritate Apostolica taxamus, & etiam limitamus) parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus seu curatis largiri integre teneantur: facturi & curaturi, quòd nec alij nec aliis, a quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrum utilitatem, uel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data uel donata procedant, seu quod in morte, uel ab infirmis huiusmodi dandū uel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium uel donantium sanitate, sibi dari uel donari procurent: In quibus per ipsos uitādis eorū intēdimus cōsciētias onerari: ut si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri uolumus) etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiusmodi nihil ualeant parochiales, rectores, curati & prælati exigere supra dicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id

eam. Tertio. versi. vltra mādat ampliorem portionem non exigendam Sed nunq̄d idē est seruandū in alijs religiosis Mendicantibus & non Mēdicantibus? Dic, prædicti duo articuli gratiose cōcessi Prædicatoribus & Minoribus, ut supra patet, ad consequētiā non sunt trahēdi. Sed hic §. in quo limitatur ius cōmune, ad consequentiam est trahendus. ff. de legi. nō possunt. & l. sequenti, & extra. 6. lib. de re iudi. quæ à iure, & hoc dico quo ad emolumēta sepulturæ, non quo ad ipsam sepulturam: q̄a de iure communi nō est concessa sepultura: hoc est ius recipiēdi ad sepulturam oēs. Sed qui habent ius recipiendi ad sepulturam quo ad partē curatorum, cēsetur hoc ius commune. Vel dic alios religiosos iure antiquo censeri, & Prędicatores & Minores hoc iure arctari, ut istud quodammodo sequatur ex præcedentibus, quæ nō sūt cōcessa alijs religiosis.

a ¶ Memoratis.] etiā si essent minus religiosa. extra, lib. 6. de sepul. cum q̄s. §. si q̄s.

b ¶ De iure] extra de testa c. si. Et verbum, in fraudē, ibi positū fecit hoc adijci, ne locus fraudi relinqueretur: quoniam frequenter fraus fiebat in animarum contra agentium periculum & rectorū detrimētū q̄b. vtinā sit occursū.

c ¶ Quartam.] sed nūquid ista quarta debebitur curatis de legatis relictis fratribus, & si legantes apud fratres non elegerunt sepulturā? Dic q̄ nō. Et sic not. extra de sepul. c. 1. & ratio redditur hoc § Nam iure communi quis debet sepeliri ubi recipit ecclesiastica sacramenta. extra de sepultu. cap. 1. quia tamen contra hoc ius datur electio sepulturæ in ultima uoluntate, decuit ut data electio prædicta fieret sine iniuria curati, & ob hoc canonica portio, quę quandoque erat tertia, quandoque quarta, quandoque dimidia, hic limitatur & taxatur, vt sit quarta ad remouendum discordias, ut hic. & extra de sepul. c. certificari. Et ubi hoc consuetudine canonica uel statuto, ut hic, vel alio modo legitimo non taxaretur, dicerem illam dimidiam in dubio. arg. ff. de ver. sig. nomen filiarum. §. portionis. ff. de usufru. etiam Nam priuilegium datum fauore vltimæ uoluntatis, debet intelligi sine cuiusque iniuria. C. de emanc libe. nec auus. & ideo fit hæc compensatio hic non in q̄stione proposita. Et si curatus de omnibus relictis haberet quartam: esset fortunatus si haberet subditum, q̄ centum millium marcharū legasset. Item legatarius integrum debet habere legatum regulariter, & ideo defalcationem eiusdē denego, vbi nō est iure expressum. arg. ff. de reg. iur. l. 1. p̄sertim ne ultimę uoluntates, quę p̄ lege seruant̄. auth. de nupti. §. disponat. coll 4 minuantur, & ut ultima uoluntas prorsus sit libera. C. de sacrosā. eccl. l. 1. Sed quæro eligēs sepulturā apud fratres habet Missam anteq̄ portetur ad fratres in parochia sua: nunquid de isto emolumento aliquid habebūt fratres, vel p̄p hoc diminuetur quarta dictorum curatorum? Dic q̄ nō quia hoc casu stabo iuri cōi, vbi non reperio ipsum infractum. extra. 6. lib. de electi. constitutio Sed q̄ro, nūquid funus debet portari primo ad parochiā p̄priā? Dic q̄ sic si sit cōsuetudo, q̄ in his seruatur, extra de sepu. certificari, & in §. proxi non tollit consuetudo simpliciter, sed consuetudo aduersa præcedentibus. Sed quid si non est consuetudo? Idem dico, quia sicut iste funeratus sacramenta recepit a proprio curato dum viueret, sic honestū est, ut ultimum uale recipiat a suo curato habendo Missam in propria ecclesia. arg. de consec. dist. 1. non oportet. Item eligēdo alibi sepulturam vł eligere p̄pter fructū animę, qui in ecclesia propria p̄ sacramenta ecclesiæ habuit exordiū, vñ nō decet, q̄ in fine frustraret̄ Missa in propria ecclesia, & sic augebit q̄ intendit: q̄ enim faciendū erat sine electione, q̄ factę electioni nō repugnat, sed

Sepultura libera electio.

Voluntas vltima p̄ lege seruatur.

Mortuus an prius sit ad suā parochiā portād⁹, si alibi elegit sepulturam

à quoquam poſſint aliqualiter coerceri. Nos etenim [a] (ut in cũctis æqualiter & pacifice fauente Domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias uerbo ſeu ſcripto ſub quacũque forma uel expreſſione, ſeu conceptione uerborum a nobis uel prædeceſſoribus noſtris Romanis Põtificibus cuicũque ordinum prædictorum conceſſa, nec non cõſuetudines, conuentiones, ſtatuta, & pacta inquantum ſunt præmiſſis uel alicui præmiſſorum contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, caſſamus & irritamus, quinimo caſſa, uel uacua & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis.

¶ Cęterum vniuerſos eccleſiarum prælatos cuiuſcumque præeminẽtię, ſtatus, uel dignitatis exiſtant, ac ſacerdotes parochiales & curatos, ſiue rectores prædictos præſentium tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominuſque eis diſtricte ꝑcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & Apoſtolicæ ſedis reuerentia prædictos ordines & profeſſores eorum habentes affectu beneuolo cõmendatos, fratribus ipſis non ſe difficiles, graues, duros, aut aſperos, ſed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales, ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio, & propoſitionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs ſupradictis tanquam cooperatores eorum idoneos & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſe admittere non omittant, vt proinde illis ęternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia procurentur. Nec ipſos lateat, quòd ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte, Apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines & profeſſores eoſdem ubere fauore proſequitur, & gerit in uiſceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur: nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc prouiſionis opportunæ remedium adhiberet, ipſoſque nihilominus cæleſtis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obſequia fratrum ipſorũ ſedulitas curioſa proſequitur, minime præteriret.

¶ Nulli ergo omnino, & cętera.

De decimis.

¶ Bonifacius octauus collectori decimæ.

¶ *Cum Bonifacius decimam certis ex cauſis hic in principio expreſſis ab eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis exigi ſtatuiſſet, multa dubia circa illam ſuborta ſũt, quę hic clare & prolixe manifeſtãtur*

ſed concordat, eſt implendum: ſicut intentioni eligẽtis & iuri conſonum. arg. ff de euict. in creditore. ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. Labeo.

a ¶ Nos etenim.] ſed nũquid hic. §. reſpicit tres articulos præcedentes, vel ſolum immediatum de ſepulturis? Dic quòd omnia, præſertim propter verba quę ſequuntur, præmiſſis, uel alicui pręmiſſorum. Sed quæro, pactum eſt ſuper ſepultura, quod haberi poteſt regulariter, licet hoc modificetur. extr. 6. lib. c. 1. & 3. mota controuerſia ſuper hoc eſt ſententiatum & cõfirmatum per ſedem Apoſtolicam, ut de facto uidi ante hanc conſtitutionem: Nunquid per hunc §. tollitur dicta ſententia & cõfirmatio? Videtur quod ſic, quia ſi pactum tollatur, & quod ſequitur ex uirtute pacti. arg. C. de duobus reis. l. fin. Dic contra. hæc ordinatio exorbitat à iure communi, & hoc quod non eſt expreſſe ſublatũ, ſtat. C. de appel. præcipimus. in fin. nec ſententia pactum eſt ſublatum, ergo pactum eſt ſic fortificatum ſicut ſententia & confirmatione. arg. extra 6. lib. de pact. quãuis. & 6 lib. de iureiu. licet. & 6. lib. de foro comp. cap fin. Plus enim hoc poteſt ſimpliciter, ut dictis iuribus. Item arg. auth. vt cum de appellatio. cog. no. in prin. & § 1. & ibi not. legem nouam non referri ad cauſam pendentem in iudicio ſeu decisã ſentẽtia: etiam ſi lex ad præterita referatur. dominus Io. Monac. de partibus Picardiæ Cardinalis.

Additio Ioã. Fran. de Pauinis.

ADDITIO. Ad intellectum iſtius decretalis, ſuper cathedram. eſt omnino uidendus tractatus ſiue conſilium Oldradi, quod incipit, Grauamina, quæ fratribus ordinum Mendicantium inferuntur. & eſt in numero meorum 185. ubi examinantur & determinãtur ꝑ partes difficultates reſultãtes tam ſuꝑ verbo, libera, de quo in textu, q̄ ſuper alijs, de quibus ibi: vbi cõcluditur in effectu ꝙ verbũ, libera, notat quandã ꝓrogatiuã abſolutã, & dominiũ ſuꝑ actu cui adijcitur. de elect. cũ nobis olim. in fi. & c. Itẽ ꝙ licitũ eſt fratribus etiam ꝓceſſionaliter ire ad aſſumendum funus ꝑ alienas parochias, cũ eis uideantur cõceſſa omnia, per q̄ perueniť ad fi. l. 3. §. vlt. de ſer. urb. præd. Item, ꝙ de relictis ab his, qui apud eos non eligunt ſepulturã, nulla quarta debetur: quia ceſſat ratio cõſtitutionis l. quod dictũ. de pac. Item ꝙ de relictis fratrib. affectione sãguinis, amicitię uel meriti, dẽt ſolui quarta Item ꝙ decretalis nõ habet locum niſi ĩ relictis fratribus, apud quos eligiť ſepultura per infirmum, qui in ea infirmitate deceſſerit. arg. not. in l alũ. nę. ff. de adi. leg. Item ꝙ non hẽt locum vbi teſtator expreſſe relinquit canonicã portionem eccleſiæ parochiali. argu. in l. cum quo. ff. ad legẽ Falci. Itẽ, ꝙ nõ debeť quarta de oblationibus, q̄ fiũt in anniuerſario, & alijs officijs ſequẽtibus. Itẽ, nec de mortuarijs inquãtum differunt a funeralibus. Itẽ, ꝙ parochia debet recipere quartam de manibus fratrum. & non hęredũ defuncti. Itẽ, ꝙ quarta debetur de relictis ꝓ ornamẽtis, libris, & fabricis, & luminaribus, &c. Item ꝙ de datis inter uiuos, & in ſanitate quorũ dominiũ ſtatim tranſiuit, quarta non debeť. Item ꝙ parẽtes poſſunt eligere ibi ſepulturã ꝓ filijs. Itẽ, ꝙ quarta debetur de pecunia relicta ad cõplendã eccleſiam: licet ſi quarta detraheretur non ſufficeret pecunia ad iſtũ vſum. Item ꝙ dicta dec. nõ extendit ſe ad eos, qui mortui ſunt ante eam cõditam: ſed in illis ſeruari debuit decre. inter cũctas Benedicti xj. Ioannes Franc.

vide

vide textum cum glossa in clementina secunda, eo. tit. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.

CAP. VNICVM.

DEclarationes, quas in negotio decimæ per nos nuper impositę pro prosecutione guerræ ac negotij regni Siciliæ contra hostes, de ecclesijs & personis ecclesiasticis, per totam Italiam, & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De redditibus & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur: Moniales aliæque regulares personæ, quarum redditus & prouentus ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habent publice mendicare, & eleemosynas publice petere, dictam decimam non persoluent. Sæculares quoque clerici, quorum ecclesiastici redditus & prouentus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non præstabunt.

¶ Si vero vna persona plurâ habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam septem florenorum auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcunque modica fuerint de omnibus & singulis decima persoluetur: sed non soluetur de pitantijs monachorum. Similiter de his, quæ à Christi fidelibus relinquuntur ecclesijs: vt ex his perpetui emantur redditus: Item de xenijs prælatis & alijs personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur.

¶ Soluentium decimam electioni seu arbitrio committitur, vtrum ipsam velint soluere per totum tempus quod durabit decima, pro rata prouentuũ, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis prouentuum eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutione decimæ supradictæ: alioquin iuxta ęstimationem communem per totum tempus soluere tenebuntnr.

¶ Declaramus autem, quod hi, qui elegerint soluere decimam pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant prouentus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo pretio, quod receperint de eisdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimæ nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua vel beneficio (quod residentiam personalem requirit) non residet, sed facit in eodem per firmarium vel vicarium deseruiri, deputando ipsi vicario vel firmario certam suorum prouentuum portionem: non de vicariatus seu firmarij portione: sed de vniuersis ipsius ecclesię vel beneficij prouentibus decimam exhibebit.

Beneficia aliqua sũt q̄ personalem residẽtiam nõ requirunt.

¶ Declaramus etiam quod de syluis seu nemoribus, quæ non consueuerunt vendi, nil soluetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantum valere debent annui redditus partis venditæ secundum assisiam, quæ consueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit: & de sola æstimatione decima persoluetur, & non de eo quod perciperetur de dictis syluis seu nemoribus, quæ vendi non consueuerunt, nisi forte vendantur durante decima: quia tunc soluetur ex venditione pascuagij seu herbagij, aut alterius consimilis prouentus eorundem nemorum & syluarum. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia, & similia, non soluetur decima de his: ita tamen quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idemque de pascuis, herbagijs, & consimilibus obuentionibus syluarum volumus obseruari.

¶ De stagnis & piscarijs decima sic soluetur: videlicet quod fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerunt, ad quantitatem pretij ex ipsa venditione vltima recepti: vt pretio diuiso in partes secundum annorum terminum, durante decima soluatur decima ipsa de tot partibus pretij ex ipsa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt si forte sunt quinque anni elapsi, ex quo fuerat stagnum

venditum, & tunc vendantur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis quibus durabit decima, soluetur ipsa decima de tribus partibus prætij tantum, videlicet, lx. florenorum, & multiplicabuntur & minuentur partes pretij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piscarijs autem fluminum & lacuum, & venationibus si vendantur, & syluis cæduis idem quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum vel beluis garenarum, quos pro vsu vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non soluetur. Et quia nonnulli obtinent à monasterijs & ecclesijs prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones, & census, in soluenda de his decima credimus distinguendum: videlicet an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, siue hoc sit concessum per sedem Apostolicam, siue per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, de illorum prouentibus soluetur decima. Cum autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem vel firmam annuam, in qua non est facta gratia obtinenti, sed in hoc vterque contrahentium studuit conditionem suam facere meliorem, perceptores pensionis vel firmæ de ipsa pensione vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante vel post concessionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratum vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia, ita quod in hoc ei scienter gratia non est facta, considerabitur quantum æstimatione communi valeant annui prouentus, prioratus, grangiæ, domus, terrarum, seu redditunm huiusmodi: & secundum hoc ab illis quorum est horum proprietas, qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori prætio quàm valeant, sunt talia vendita vel locata, ipsi obtinentes, & non monasterium vel ecclesia de illo in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo illi quorum est proprietas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remuneratione laboris vel obsequij præstiti vel præstandi talia sunt concessa: ij quorum est illorum proprietas in decimatione prouentuum suorum, etiam horum prouentus merito numerabunt, & de illis (sicut de alijs quos pro certis suis vtilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quod si hæc per illos qui ea obtinebant, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos, quæ prædiximus seruabuntur. Nec deducentur expensæ, quæ pro monachis, qui in talibus prioratibus, grangijs seu domibus, in beneficium, seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent, fieri dignoscuntur. Expensę autem illorum monachorum vel personarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangijs seu domibus ad iustam firmam seu pensionem concessis, siue determinatæ, siue non, æstimabuntur æstimatione communi, & talem æstimationem monasterrum vel ecclesia, cuius illorum est proprietas cum suis prouentibus, decimabit.

Redditus obtinent ab ecclesijs varijs modis.

Labor est remunerandus.

Res transit cũ onere suo. 1. si laicus

¶ Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non persoluent: sed qui eis præstant huiusmodi victualia in decimatione suorum prouentuum & redditunm numerabunt & soluent decimam de eisdem. De illis autem procurationibus, quas prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperent etiam si non visitarent, decimam præstare tenentur. Prælatus autem qui procurationem (quam sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimam, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si vero procurationem quam tantum in victualibus licet percipi, fortasse remittit, persona ecclesiastica cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum alijs prouentibus suis cum soluet, decimam æstimabit: cum etiam si non esset remissa, hoc facere teneretur.

Procurationes que in victualibus, quãq; pecunia recipiuntur.

¶ In soluendo decimam supradictam solæ expensæ necessariæ, quæ fiunt in re ex qua fructus percipiuntur, arando, colendo, & colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi, deducentur. Expensæ autem quæ fiunt in castrorum custodibus, cum fiunt extra rem, vel etiam in ædificijs construendis vel conseruandis, nullatenus deducentur: sic vt nec illæ quæ in villis tuendis fierent in guerris seu etiam caualcatis. De ijs quoque quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atq; similibus, soluetur decima deductis salarijs moderatis, quæ ante concessionẽ decimæ consueuerunt solui iudicibus &

Expensæ quæ deducuntur, quæ extra.

& officialibus, similibusque personis, sine quibus iurisdictio & cætera similia nequeunt expediri: ita tamen quòd in fraudem decimę nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expensæ officialium, iudicum, & consimiliũ personarũ factæ in vestibus siue victualibus, minime deducentur, sicut nec aliæ expensæ similes factæ circa familiam prælatorũ. Ratione autem æris alieni, quo persona soluens decimam obligata consistit, nihil de decima minuetur, etiam si certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis & de molendinis decima præstabitur. Soluetur autem de oblationibus, siue fiãt pro benedictione nubentium, siue pro exequijs mortuorum, necnon de prouentibus singulorum prælatorum, & de emendis, quę ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque sibi & alijs personis ecclesiasticis non personarum, sed ecclesiarum vel officiorum ratione relictis, decima persoluetur.

Emendæ possũt ab excõicatis recipi.

¶ Pro decima supradicta non exhibebitur pecunia, nisi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quæ est moneta in locis, in quibus consistet fructus & redditus, vnde decima persoluetur: nec aliqui peccuniam cambire cogentur eandem.

¶ Sed si ex probabilibus seu verisimilibus præsumptionibus apparuerit quisquam pensatis eius prouentibus minus debito notabiliter de decima persoluisse, ita quòd super hoc merito suspectus debeat reputari, ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio diœcesani episcopi, vel alicuius deputandi ab ipso, si sit eius subditus, & non aliter, si episcopus ipse uel deputatus ab eo commode possit haberi: & tunc demum & non prius, ille cuius prouentus fuerint taliter æstimati, pro eo quòd minus soluerit etiam nominatim excommunicabitur: si eius contumacia exigerit & visum fuerit expedire. Episcopi autem & abbates, cæteræque personæ ecclesiasticæ honorabiles non suspectæ, propriæ conscientiæ relinquantur: ita quòd sufficiat, quo ad tales excommunicationis sententia, quæ in nullo modo soluentes vel scienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipsius decimæ solutionem generaliter proferretur. Super his autem fiet compulsio per censuram ecclesiasticam, prout nobis & illi cui hoc committendum duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autem (si expediens visum fuerit) excõmunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui contra solutionem decimæ vel suorum æstimationem prouentuum, cum fuerit facienda, fraudem uel malitiam scienter duxerint adhibendam. Fiet autem solutio decimæ non ex ipsis rebus, quæ percipiuntur de prouentibus, sed in pecunia numerata. Soluetur autem decima illis, quos ad hæc contigerit deputari. Rector parochialis, qui urgente necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curæ propter multitudinem parochianorum uel diuisionem parochiæ suæ: sed necesse habet unum uel duos uel plures capellanos conducere, & eis propter uictum salarium constituere, salarium huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione uictus capellanorum ipsorum aliquid non deducet. Quòd si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineantur, de unoquoque beneficio in ciuitate uel diœcesi, in qua illud fuerit, decima persoluetur. De eleemosynis uero seu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationinibus, quæ in ciuitatibus & aliquibus castris & locis dictarum prouinciarum in certis festiuitatibus, in candelis & alijs consueuerunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non soluetur. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus consortij reducuntur, & quæ offeruntur ut luminaria in ecclesia, cruces & calices & reparentur, & etiam ex illis pauperibus subueniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem & clerici exules cuiuscunque conditionis ant dignitatis existant, de suis prouentibus ecclesiasticis decimam persoluent. Illę quoque expensæ, quæ fiunt pro fossatis & alias pro terris ædificandis, vt vberiores fructus producant, & illæ quæ fiunt in conseruandis & reperandis ædificijs molendinorum, domorum, seu apothecarum & similium, & ex quibus fructus & pensiones reci piuntur, & nisi reparentur fructus ex eis per cipi non valerent: de decima huiusmodi mi nime deducentur. Nec etiam illæ, quæ fiunt

Capellani possũt operas suas locare, vide not. in c. significatum. de præbe.

Oblationes quãq; p laicos, quãque p clericos colliguntur.

pro custodia castrorum, quamuis fiant maiores solito. Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiunt ecclesiasticæ personæ rōne ecclesiarum suarum pro sepulturis & dandis pænitentijs, decima persoluetur. Et quia non occurrit nobis quin quotidianæ distributiones prouentus ecclesiastici sint, de distributionibus, quæ dantur in horis canonicis præsentibus, debere solui decimam declaramus. Illi quoque qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis qui debent soluere decimam, de aliqua certa summa soluenda pro decima, nequeunt conuenire. De fructibus arborum & hortorum soluetur decima. De his autem quæ consumuntur vsu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, soluetur decima, deductis expensis necessarijs, quæ fiunt pro custodia: si vero sunt personarum, decima non soluetur.

Deum in negotijs nostris habere d̄bemus præ oculis.

¶ Tu ergo in his solum Deum & iustitiam pro præmissis præ oculis habens, ex prædictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterunt, confirmationem accipias: super maioribus vero decisionem Apostolici oraculi expectes.

¶ Volumus quoque & præsentium tibi auctoritate mandamus, vt in vnamquanque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium, cuiuscunque ordinis, conditionis, vel dignitatis existat, quæ decimam ipsam nullo modo, vel non integre, scienter, aut non secundum verum valorem fructuum suorum perceptorum, siue non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit siue fraudem, excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulges: Et etiam in singulos, qui scienter impedimentum præstiterint directe vel indirecte, publice vel occulte quominus decimæ prædictæ soluantur. Et omnes & singulos, qui huiusmodi sententias latas in currerint: per te & per alios, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis accensis, vsque ad satisfactionem condignam excommunicatos publice nunties, & facias ab omnibus publice euitari: Aggrauaturus aliàs manus tuas contra ipsos prout proteruiam & contumaciam exigere videris eorundem: quòd si satisfacerent, post plenam

Excōmunicatiōis publicandę mod'.

& integram satisfactionem ab huiusmodi excommunicationibus iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdem, & dispenses cum eis super irregularitate, si taliter ligati non abstinuerint à diuinis: Prouiso hactenus quòd contra decimam huiusmodi non soluentes nullatenus sine speciali mandato Apostolicæ sedis inuocetur brachium sæculare. Quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia ecclesiarum & monasteriorum, aliorumque locorum ecclesiasticorū: ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagn. Calen. Octobris, Pontificatus nostri anno septimo.

De regularibus & transeuntibus ad religionem.

¶ Martinus quartus.

¶ Religiosi Mendicantes sub excommunicationis pœna prohibētur conuolare ad religionem non Mendicantium, quocūque quæsito colore: quam ipso facto incurrunt tam recepti quàm recipientes quacūque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis subdit.

CAP. I.

Iam ambitiosæ.

Cupiditas oibus p̄sertim religiosis Mendicātibus est præcludēda.

Viam ambitiosæ cupiditatis religiosis potissime Mendicantibus præcludere cupiētes, ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus, asserētibus ob frugem melioris vitæ, aut arctoris obseruantiæ) tam sancti Benedicti, quā Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis vmbrosæ, canonicorū regularium sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinū cōuolare nitentibus, licentiam à sede Apostolica seu legatis aut nuntijs eiusdem sedis ad transferendum se de Mendicantium ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt verisimile est, prout facti euidētia docet) vt liberius degant, dignitatesque & beneficia monastica consequi valeant, & ex certis

a ¶ Debeat.] cape verbum, apmitti, aut recipi. quod est infra.

tis alijs causis honestati non consonis obtinentibus. Ac volentes etiam conseruationi ordinum Mendicantium prouidere: auctoritate Apostolica, ex certa scientia, tenore præsentium declaramus, & etiam decernimus, statuentes quòd decætero nullus religiosus ordinum Mendicantium quorumcunque, cuiuscunque gradus, status, conditionis, vel religionis existat, quantumcunque & qualitercunque, possit & debeat a virtute cuiuscunque licentiæ, etiam indulti Apostolici, seu pœnitentiarij nostri curam gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiam per litteras Apostolicas facultatum quarumuis tam legatorum vel nuntiorum sedis Apostolicæ, quàm alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum Mendicantium professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi Mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi, per aliquos etiam superioris ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu aliàs in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis, vel alijs expressis (ordine Carthusiensium dumtaxat excepto) sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrunt. Et quam ex nunc, prout ex tunc contra quemlibet transgressorem quomodolibet in præmissis, scientia & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi dumtaxat à Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo †) excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, & nullius existant efficaciæ vel momenti. Decernentes etiam & volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ seu mandati huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, & habitum consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionem emiserit siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiam si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarum quarumuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi ordine monastico Altissimo deseruire.

Ordo Carthusiẽsiũ ꝗ cæteris ampliori potiẽ prorogatiua.

† Vid. cõciliũ Trident. sess. 14. ca. 7. de casuũ reseruatione.

¶ Si quis autem prætextu huiusmodi licentiæ, vel sine habitu, vel cum habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminum quindecim dierum à die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius religionem vel ordinem, vnde cum licentia vel sine licentia recesserat, remanere. Quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum tamquam notorius apostata excommunicatus in omnibus & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiam per inuocationem auxilij brachij sæcularis, quotiens fuerit opportunum.

¶ In futuris autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus Mendicantium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem (Carthusiensium dumtaxat excepto) possit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiæ vel indulti, absque sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis: & nihilominus secus facta non teneant ipso iure: Huiusmodi licentijs & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & Mendicantium ordinum prædictorum, etiam si de illis specialis, & expressa, ac de verbo ad verbum in nostris litteris mentio habita foret, & alijs contrarijs non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, decreti, statuti, prohibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Datum Senebis iij. Calen. Augusti, Pontific. nostri anno primo.

¶ Ioannes XXII.

¶ *Religiosi sine sui superioris licentia vltra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati; nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.*

CAP. II.

Religionis habitus sine ipsius veritate parum prodest.

AD nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quòd nonnulli religionis

ligionis gestantes habitum, sed à veritate religionis omnino vacui, & à modestia penitus alieni, ad partes quandoque transmarinas se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur: Et vt illi decipere facilius simplicium animos, ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeant, sub ouili veste ac humilitatis habitu lupinũ animum occultantes, per doctrinas suas reprobas & erroneas fidelium mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt: In ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt, necnon & os suum ponentes in cœlum, lingua eorum falsidica transeunte super terram, sanctæ Romanæ Ecclesiæ detrahere constitutionibus, & alia multa à fide deuia in suis sermonibus & secretis collocutionibus euomere insanis ausibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium præsumptores de hæresi vehementer arguunt se suspectos.

Lupinus aĩus sub ouili veste, à multis gerit.

Os in cœlũ ponũt, qui Romanæ ecclesiæ detrahũt cõstitutionibus.

¶ Nos itaque tantis obuiare periculis paternæ diligentiæ studijs cupientes, vniuersis & singulis religiosis cuiuscunque conditionis, religionis, ordinis vel status existant: de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius litteras patentes concessa, decætero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniungẽtes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi dumtaxat viris litteratis, prouidis & expertis) huiusmodi licentiam impertiri præsumant. Nos enim quoscunque præsumentes contrarium quouismodo excommunicationis sub iacere sententiæ volumus ipso facto: A qua nullus ab alio quàm à Romano Pontifice possit (nisi dumtaxat in mortis articulo) absolutionis beneficium obtinere.

¶ Cæterum vniuersalis Ecclesiæ prælatis in virtute sanctę obedientiæ districtæ præcipiẽdo, præsentium tenore mãdamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes prædictas: nisi per patentes superioris sui ordinis litteras de licentia speciali se illuc trãsferendi sibi concessa prę latis eisdem fecerint plenam fidem, in ciuitatibus suis & diœcesibus ac locis, & terris alijs ad prædicationis officium vel diuinorum celebrationem admittant: sed ipsos potius velut apostatas capiant seu capi faciant, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licentia speciali modo prædicto sibi constiterit) detinendo.

Religiosi sine sui supioris licẽtia se absentare nõ dẽnt.

Et nihilominus si quos religiosos approbare, quæ sedes Apostolica reprobauit, vel quę aliàs sunt fidei obuia in suis prædicationibus seu secretis collocutionibus dogmatizare persenserint, vt tales (quibuscunque cessantibus priuilegijs) possint licite capere, & carcerali custodiæ, sicut suos possent subditos mancipare, licentiam impertimur. Et insuper tenore præsentium mandamus eisdem, vt de præmissis summarie, simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura, per se vel per alium seu alios se solerter & fideliter studeant informare: quosque de prædictis seu eorum aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonum & in aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant: Non obstantibus exemptionibus, & alijs quibuscunque priuilegijs, & litteris Apostolicis eisdem religiosis vel eorum ordinibus ab eadem sede concessis vel in posterum concedendis, etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundẽ eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auin. 6. Idus Maij Pontificatus nostri anno nono.

Approbata p sedẽ Apostolicã à uene sunt reprobãda.

De religiosis domibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem quintum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ sub habitu Beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. vide capitul. prim. eodem titul. in clemen.*

† Vide 2. eo. tit. cle. & ca ad nrum in clemẽ de hæret. & extrauagantẽ Io. 22. Sãctã Romanã eo. tit. de religi. D. Guide nẽ Carmelitã ĩ summa de hæresib. tit de hæreticibus Begunorum & Eymericum in Directorio inquisitorũ par. 2. q.

CAP. VNICVM.

Ratio † recta non patitur, ut innocentes ad paria cum nocentibus iudicentur. Sane felicis recordationis Clemens Papa Quint⁹ prædecessor noster,

ster, cum de mulieribus, quæ Beguinę vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent, præcipue de Alemaniæ partibus insinuata sinistra, & præsertim quòd earum quædam de summa Trinitate & diuina essentia dispu tarent & prædicarent, ac circa articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diuersos errores inducerent: ex his & alijs frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas quæ statum huiusmodi nouiter assumptum sectarentur vlterius, aut quæ illum de nouo assumerent, excommunicationis sententiam promulgauit.

Religiosę mulieres quid facere debēt.

¶Verum quia in multis mundi partibus plurimæ sunt mulieres, quæ similiter vulgo Beguinæ vocatæ, segregatæ, quandoque in parentum aut suis, interdum vero in alijs aut conductis sibi communibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequentant, diœcesanis locorum & parochialium ecclesiarum rectoribus reuerenter obediunt, curiositatem disputandi, aut auctoritatem seu temeritatem potius prædicandi nullo modo sibi vsurpāt, nec se vel alias seu alios quoslibet præmissis opinionibus erroribusque inuoluunt, nec ulla super his est, aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua constringeret: Vt nullis earum, quæ perpetuam forte Domino continentiam de uouerunt, occasio præbeatur ad lapsum: & ne periculis, damnis & scandalis plurimis, quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: Beguinas huiusmodi inculpabiles (ut præmittitur) nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prædecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrum nostrorum consilio declaramus & uolumus non includi.

¶Locorum ordinarijs nihilominus iniungētes, ut eas sub prætextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis aut iuribus à quibuscunque contra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum, per illos prædictos ordinarios auctoritate nostra in statum reduci debitum volumus: Inuocato si opus fuerit, auxilio brachij † sæcularis.

†Brachiū sæculare pōt quōq; ab ecclesia inuocari. ca. 1. de of. ord. in antiq.

¶Cæterum statum Beguinarum huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedem Apostolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex p̄missis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios, & alios ad quos prædicta spectabunt, curam per uigilem, & sollicitudinem debitam præcipimus adhibere, ne præmissarum sequentes in uia, & ipsarum actus temerarios imitando, præmissis erroribus & disputationum & prædicationum temeritatibus se inuoluant: eas quæ contra prædicta presumpserint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Porro mulieres, quodcunque nomen habentes, quæ de illis ex quibus prohibitio pręcesserit, culpabiles se reddiderint, aut merito notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutauerint, vere sub predicta decernimus remanere censura: & taliter contra eas, per illos ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatæ, non vltra inficiant sanas oues.

a ¶Benedictus.] Iste Benedictus fuit duodecimus natione Tholosanus Sanardanus Apamiarum diœcesis: primum appellatus Iacobus Fornerij, abbas fontis frigidi, ordinis Cisterciensis, & magister in sacra pagina, deinde episcopus Apamiarum, & deinde episcopus Mirapiscen. postea tituli sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis, assumptus ad Papatum anno domini M.cccxxxiiij. xx. Decembr. & anno M.cccxlij xxv. Aprilis vita functus est, Pontificatus sui anno quinto, successit Ioanni xxij. sibi vero successit Clemens vj. Io. Fran.

b ¶Perpetuam.] sic & omnia instrumenta ad hoc fiunt. 1. q. 7. saluberrimum. 25. quæst. 1. omnes fœminæ. & quia hoc graue negotiū est & ut magis timeatur hæc prouisio, merito ē perpenæ memoriæ seruanda. facit de pœnis, in quibusdam. de schismaticis. ca. 1. de pœnis. in cap. felicis. libr. 6. & quod not. in capitu. ad Apostolīcæ. in princip. de re iud. eo, libr. 6. vbi nota quòd solus Papa sine cōcilio potest hoc facere. & facit hæc extrauagans ius commune c. ca. pastoralis. de fide Instrumento. & ibi not. Io. Fran.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶Benedictus a duodecimus episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam b rei memoriam.

¶*Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitatiuum: Saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire, punit transgressores & eorum familiares &c. Et locari debet sub rubrica, de censibus & procurationibus.*

Vas

† De materia huius extrauagantis vide cōciliū Lateran. sub Alexan. iij. c. Conciliū Lateran. sub Inn. iij ca. 33. Conciliū Oxonien se c. vt singula. & Conciliū Trid. sess. 24. de reforma. c. 3.

† Actuū cap. 20.

1 Hāc extrauagātē gloss. hic Ioannes Frācīscus Pauinus.

Vas electionis 1.] ¶ Diuiditur in quinque partes principales: Nam primo exorditur. Secundo: ibi, (Statuimus.) taxat procurationes. Tertio: ibi, (insuper.) punit transgressores. Quarto: ibi, (Præmissis.) extendit constitutionem. Quinto subdit clausulas consuetas cum data: ibi, (Nulli &c.) Prima pars tres habet rationes exēplares impulsiuas ad condendam hanc constitutionem. Secunda pars tripliciter taxat quantitatem procurationum exigendarum, iuxta triplicem diuisionem prouinciarum & regnorum, & qualitatem visitantiū: etiam si per alios visitant, modificando, & extendendo ac declarando, vt infra patet. Tertia pars punit visitatores, trangressores, & eorum familiam, etiam si à sponte volentibus recipiant, vel receptum remittentibus non restituant. Quarta pars extendit cōstitutionem ad charitatiuum subsidium. Taxat valorem Turonensium; & excipit tres casus. Vltima ibi, (Nulli.) subdit clausulas consuetas cum datis.

a ¶ Vas.] hoc nomen fuit sibi impositum cælitus in eius cōuersione. Actuum. 9. cap. & hoc principium sumptum est ex c. cum Apostolus. in princ. de censib.

b ¶ Electionis.] & ideo non vitiosum, in quo omne oleum & vinum facile corrumpitur. de pę. dist. 3. §. siue à me. adde textū Marci 2. in fine.

c ¶ Exhibebat.] idest, procurabat. 18. q. 1. iam nunc. 21. q. 1.

d ¶ Pseudo.] id est, falsis: Et est græcum nomen indeclinabile vt not. in dicto c. cum Apostolus. contra quos nota monitionem concilij generalis. de qua in cap. irrefragabili. in

Vas [a] † electionis [b] Paulus Apostolus egregius prædicator, se & eos, qui secum erant, proprijs manibus exhibebat [c] †, vt Pseudo [d] & subdolis operarijs sub prædicationis specie lucra sectantibus locum præcluderet, & his quos ipse pascabat pabulo [e] verbi Dei, non existeret onerosus.

¶ Sane licet circa modestiam in exigendis procurationibus, obseruandam à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanauerunt instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum [f], necnon diœcesis nunciorū, vel legatorū Apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt & reddunt in dictarum procurationū exactionibus onerosos, vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare, & victum longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quod parentes [h] debent thesaurizare filijs, non delitijs fastidiosis eorū substantiam absorbere: ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorū, & prouinciarum ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modum sufficientem visitantibus & supportabilē visitatis in præmissis fore decætero obseruandum de fratrum nostrorum consilio [i] præsentis constitutionis edicto, Statuimus, quòd cum in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac 10 terris, prouincijs, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ Sabaudiæ prouinciæ, & Forcalquerij comitatibus archiepiscopi [k] & episcopi, ac 20 alij prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Ijdem archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum cathe- 30 dralibus ecclesijs pro procuratione vnius diei siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra trecentorum, à monasterijs vero & alijs ecclesijs vel prio- 40 ratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium vel conuentum duodecim vel plurium personarum, vltra ducentorū ac quin- 50 quaginta: Ab habentibus vero paucarum personarum collegium seu conuentum, & quibuscunque alijs ecclesijs, prioratib. & locis, vltra ducentorum: Episcopi ve- 60 ro ab ecclesijs cathedralibus, vltra ducentorū: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac prioratibus sæcularibus uel regularibus habentib. collegium, vel conuentum duodecim vel plurium personarum, vltra ducentorum, quinquaginta: Ab habentibus vero paucarum personarum col-

fine, de offic. ordina.

e ¶ Pabulo.] est enim verbum Dei pabulum animæ ex quo viuit. c. inter cætera. de offic. ordina. quia nō in solo pane, &c. sed in omni verbo, &c. vt ibi.

f ¶ Prælatorum.] etiam Cardinalium, vt probat textus in ca. cum Apostolus. versic. Cardinales, de censibus & in cap. procurationes. in princi. eod. titu. & ibi not.

g ¶ Onerosos.] vsque ad exinanitionem extremæ virtutis. 10. q. 3. cauendum, & 1. q. 3. placuit. ideo seruandum est quod statuit concilium Viennen. in cle. ad nostrum. §. fin. de censibus.

h ¶ Parentes.] 16. q. 1. prædicator. vbi Paulus dicitur diuinus Apostolus, &c. & quod beatius est dare, quàm accipere. Et cum mysterio accumulantur tot rationes, vt si aliq cessarent, non cessat dispositio. Insti. de nup. §. affinitatis.

i ¶ Consilio.] ad quod non arctabat sequendum, nec petendum, secundum glo. & doctores, in cap. Apostolicæ, de re iudi. & in cap. 1. de schismat. lib. 6 licet Ioan. Mona. in hoc variauerit factus Cardinalis. Sed quod Papa regatur consilio Cardinalium probatur in cap. licet. & cap. in Genesi. & cap. ecclesia 2. in fin. de elect. sicut episcopi consilio canonicorum regi debent. cap. nouit. & cap. quanto. de ijs quæ fiunt à prælat. cap. quæsiuit & capit. final. de ijs quę fiunt à maio. par. c. Host. in summa. in ti. de offic. archipresb. §. quæ pertinent. ver. potest. pręsertim in arduis 2. & hoc seruat consuetudo.

k ¶ Archiepiscopi.] idem, & in patriarchis, primatibus, & alijs etiam pluribus: id est & abbatibus, de quibus vide Infra. idē sunt enim primates & patriarchæ. 99. distin. prouinciæ, & dixi supra in

Cōsiliū Cardinaliū an debeat Papa sequi.

2 Vtrū in arduis teneatur Papa regere cōsiliū Cardinalium vide late p Fi lippū Frācū & doctores ic. super eo. dei hęret. li. 6. adde Abbatē c. q̄siuit. de his q̄ fiūt à pl.

legium seu conuentum, & quibusuis alijs ecclesijs, prioratibus & locis [a], vltra ducentorum: Episcopi vero ab ecclesijs cathedralibus vltra ducentorũ: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac prioratibus sęcularibus vel regularibus collegiũ habẽtibus duodecim vel plurium personarum, vltra centum & quadraginta: Ab habentibus vero personarum collegium paucioꝛũ, & quibuslibet alijs ecclesijs, prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta: Abbates [b] quoq; à monasterijs vel prioratibus habentibus collegium duodecim vel plurium, vltra centum: Ab alijs quoque habẽtibus minus collegium ab ecclesijs, prioratibus & locis quibuscunque vltra octuaginta Archidiaconi quoque vltra triginta quinque Archipresbyteri quoq; vltra viij. Turoneñ. argenti valorem recipere nõ pręsumãt. Si vero [c] præfati archiepiscopi, prælati, & personæ ecclesiasticę ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: Iidem archiepiscopi à suis & alijs cathedralibus ecclesijs, vltra centum xx. A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegiũ duodecim vel plurium personarum, vltra centũ: Ab habentibus vero minus collegiũ, & quibuslibet alijs ecclesijs, prioratibus & locis, vltra lxxx. Episcopi etiam ab eisdem ecclesijs, monasterijs, prioratibus, atq; locis vltra lxxx. Abbates vltra lx. Archidiaconi vltra xxx. Turoneñ. argenti valorem nõ recipiãt quoquo modo. ¶ In Alemanię quoq;, Angliæ, Hungarię, Bohemiæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetię regnis, terris, ac prouincijs, & partibus eisdem adiacentibus archiepiscopi, & episcopi, alij quoque prælati & personæ ecclesiasticæ cũ (vt pręmittitur) personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi & episcopi, etiam si primates existant à suis vel suffraganeorum suorũ ecclesijs cathedralibus & personis earũ pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volẽtibus in pecunia vltra trecentũ & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs, prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarũ vltra cc. & lx. Ab alijs vero monasterijs, ecclesijs seu prioratibus minus collegium habentibus, alijs quoque ecclesijs, prioratibus & locis, vltra ducentorum & viginti: Episcopi etiã à cathedralibus eccclesijs, vltra ducẽtorũ & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs & prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiũ duodecim vel plurium personarũ, ultra centũ & lxxx. Ab habentibus vero collegiũ minus, & quibuslibet alijs ecclesijs & prioratibus atq; locis, vltra centum & quinquaginta: Abbates insuper à monasterijs, prioratibus, seu ecclesijs habentibus collegium xij. vel pluriũ personarũ, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegium, ac ecclesijs, prioratibus, & alijs locis quibuslibet, vltra lxxx. Archidiaconi vero ultra quinquaginta: Archipresbyteri [d] etiam ultra decem Turonen. argenti ualorem recipere non præsumant. Si uero ijdem archiepiscopi, episcopi & pręlati, ac personæ ecclesiasticæ ex priuilegio [e] Apostolico per alios [f] uisitare, & procurationes recipere ualeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi, etiã si primates

sup. in secunda quęstione primæ partis & idem archiepiscoarchiepi & metropolini & nudis tantũ verbis differunt. no. in cap. duo. de offi. ord. vide in Spe. in titu. de offic. ordina. §. sunt quoque. & in versi. & nota sic & archiepiscopi sunt episcopi. nota. in cap. quàm periculosum. de sent. ex com. lib. 6.

a ¶ Locis.] non credo comprehendi hospitalia pauperum ꝓpter infra dicenda, puta leprosorum & aliorum infirmorum mendicantium panẽ sicut nec grãgias per cap. fin. de censi. & idẽ forte de fabricis & commissarijs, de quibus canonica portio non detrahitur. cap. fin. de testa. & de alijs, de quibus non esset soluenda decima, de qua in clem. si beneficiorum. de deci. de quibus omnibus dic vt ibi plene not. Circa hoc tamen tenendum est illud, quod concludit Fridericus de Senis in consil. 111. Et an episcopus possit priuilegiare hospitale tempore constructionis, vt non possit ab eo vel successoribus visitari, vide eundem in consil. 148. Et quid de domibus leprosorum, vide per eundem in consil. 130 Et adde in simili quod firmat Pet. de Ancharano de testatore, in consil. 128. & quod examinat Guliel. de de monte Lauduno in glos. super extrauagan. suscepti. Ioan. xxij. super ver. in toto tum. Ioan. Franc.

b ¶ Abbates. idem credo de prioribus etiam canonicorum regularium. arg. cap. quod Dei timorem. de sta. mona. & aliorum quorumcunque visitandorum. etiam Mendicantium, exceptis tantum Fratribus Minoribus, de quibus in clem. Exiui. de verb. sig. Io. Fr.

c ¶ Si vero.] hic determinat quę habentur in c. felicis, de censi. lib. 6.

d ¶ Archipresbyteri.] quid autem de archipresbyteris ruralibus, qui Decani aliquando nuncupantur, subdit infra, in versi. illud quoque. Ioan. Franc.

e ¶ Ex priuilegio.] sine priuilegio vero non possunt, aliàs cõtrafacientes puniuntur, vt in c. felicis. de censib. lib. 6.

f ¶ Per alios.] hæc constitutio approbat quod not. Ioan. And.

mates existant, ab huiusmodi ecclesijs, monasterijs, prioratibus atque locis, vltra cētum: Episcopi vltra lxxx. Abbates [a] vltra lx. Archidiaconi vltra triginta Turoneñ argenti valorem pro procuratione qualibet vnius diei reci pere non præsumant. ¶ In Castellæ quoque, Legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominijs, terris & prouincijs regum Castellę, Aragoniæ, & Portugalliæ, & partibus adiacētibus etiam vicinis eisdem, excepto Sardiniæ & Corsicæ regno, archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt ijdem archiepiscopi à suis & suffraganeorum suorum ecclesijs cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra centū & quadraginta: A monasterijs vero & ecclesijs alijs, ac prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum & uiginti: Ab habentibus uero minus collegium, alijsque ecclesijs, prioratibus atque locis, ultra centum: Episcopi etiā à cathedralibus ecclesijs, ultra centum: A monasterijs uero & prioratibus sæcularibus uel regularibus habētibus collegium xij. uel plurium personarum, ultra octuaginta: Ab habentibus uero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus & locis ultra sexaginta: Abbates [b] etiam à monasteriis uel prioratibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum, vltra quinquaginta: Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, prioratibus & locis, vltra quadraginta: Archidiaconi vero, vltra xxv. Archipresbyteri vero, vltra v. Turoneñ. argenti valorem recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiscopi, episcopi, & prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere possint, in pecunia numerata: Iidē archiepiscopi ab eisdē suis & suffraganeorum suorum ecclesijs, vltra octoginta. A monasterijs vero & ecclesiis alijs ac prioratibus sęcularibus uel regularibus habentibus collegium xij. uel plurium personarum, ultra sexaginta: Ab habentibus vero minus collegiū, & quibuslibet alijs ecclesijs, prioratibus siue locis, ultra quinquaginta: Episcopi lēt ab eisdē ecclesijs, monasterijs, prioratibus siue locis, ultra quadraginta: Abbates uero ab eorum monasterijs, prioratib[9] ecclesijs siue locis, ultra triginta, Archidiaconi uero ultra uiginti Turoñ.

Prælatorū vicem gerentes varijs cēsent nominib.

in c. felici. de censib. in glo. super ver. officio. Et adde ꝙ prælati aliquando habēt officiales de offi. vic. c. 2. & 3. de appel. Romana. de offi. ord. c. Romana. de offi. deleg. c. 4. in fi. lib. 6. & c. insinuante. Quandoque habent vicariū in spiritualibus. de temp. ord. cap. 3. §. 1. lib. 6. Quandoque habent vicarium generalem. dicto c. 3. §. episcopo autem. de temp. ord. & de offic. vic. ca. fin. de præb. ca. statutum. lib. 6. Quandoque habent simpliciter vicarium. c. statutum. & cap. vt officium. & c. vt cōmissi. de hære. lib. 6. Quandoque tales vocantur locum tenētes. 93. dis. cap. fi. Siue ergo quis vicarius à sede Apostolica deputetur, vt in c. is cui. de elect. li. 6. siue à capitulo ecclesiæ cathedralis episcopali sede vacante, vt in c. penul. de supplen. negli. præla. lib. 6. vbi potest ex consuetudine visitare saluis notatis in clem. 1. de hęre. siue ab electa in abbatissam à maiori parte capituli, indemnitatibus. de elec. lib. 6. siue ab alio prælato electo cōcorditer in casu capituli, nihil. de elect. cum visitat, poterit recipere procurationē iuxta istam taxam. arg. notatorum in dicto cap. felicis. de censi. facit cap. si episcopus. de offic. ord. eod. lib. Et si sunt plures, tunc solum principalis, sed non foraneus poterit hoc generaliter facere, vt probat clem. & si principalis. de rescr. Quid si plures essent omnino æquales officiales vel vicarij? Dic vt ibi not. Quid de foraneis in locis suis? Dic attēdenda illorū mandata. adde tex. in l. 1. C. de offic. eius ꝗ vic. alteri[9] gerit. I. Frā.

Vicarius pōt visitare & procurationem recipere.

a ¶ Abbates.] de patre abbate Cluniacensiū, quo modo teneatur visitare subditos suos mediatos & immediatos, vide Oldr. in cōsi. 155. quod incipit: Prima quæstio. & adde quantum ad abbates, idē videtur esse effectus inquisitionis generalis & specialis, vt dicit idē Oldradus in consi. 227. quod incipit, licet quātum. Ioan. Franc.

Abbas Cluniacēsis subditos mediatos & immediatos visitare potest.

b ¶ Abbates.] honeste facerent abbates, & alij religiosi nō exigere pecuniā, sed cōformare se laudabilibus consuetudinibus & cōstitutionib. monasteriorū, & cōtentari comedere cū alijs in refectorio, & dormire in dormitorio cōmunibus, vt meli[9] valerent oculo intelligere qūo se habeāt omnia, tā in ecclesia quàm in mensa, & tam de die quàm de nocte, & ꝓpter bonū exemplum. arg. eius quod not. in clem. ad nostrū de censi. in versi. voluerint. & in ca. magnæ. de voto. quia quod agitur à p̄latis, cito à subditis trahitur in exemplū, vt ibi & in c. præcipue. 11. q. 3. alias tot mortib. digni sunt quot ꝑnicio sa exēpla, &c. vt ibi. & hoc satis dicit §. nostræ tñ intentionis. in ver. nec vltra & versi. cęterū. Tenenť. n. visitatores nō minus exēplo quàm verbo ædificare & plantare c. qm̄ & c. inter cætera. de offic. ord. facit c. Romana. in fi. de censi. lib. 6. vbi vide not. ꝑ Ioan. An. in nouel. & in ca. singulis. de sta. mon. In huiusmodi nāque actibus regularib. nō sunt subtilitates neq; glossæ exquirēde, nec appellationes admittendæ, sed simpliciter oīa sunt expedienda c. ad nostrā. reprehēsibilis. & cū specialis. de appel. Nō est tñ ommittēdū, ꝙ si p̄latus religiosus in mortali cōstitutus notorius vel infamatus sit incorrigibilis, & propterea à subditis, appelleť, dēt appellatiōi deferri; alias ꝑ tanto

Prælatorū gesta sunt subditorum exempla

argenti valorem recipere non attentent.

¶ An Apuliæ vero, Calabriæ, terræ Laboris, Siciliæ [a], Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & cæteris alijs Italiæ partibus: necnon Sclauoniæ, Achaiæ, Cypri, & cæteris regnis, insulisque, & alijs prouincijs & partibus omnibus vltramarinis & etiam transmarinis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi ac prælati alij & personæ ecclesiasticæ cõsistentes, cum (vt præmittitur) personaliter visitabũt: Iidem patriarchæ & archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum ecclesijs cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra sexaginta: A monasteriis vero & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus vel regularibus habentibus collegiũ xii. vel plurimum personarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus vero minus collegium & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis, vltra xl. Episcopi, etiam à cathedralibus ecclesiis, vltra quinquaginta: A monasterijs vero aliisq; ecclesiis, & prioratib. secularibus vel regularib. habentibus collegiũ duodecim vel plurium personarum, vltra quadraginta: Ab habẽtibus vero minus collegium, & ecclesiis aliis seu prioratibus vel locis quibuslibet, vltra triginta: Abbates [b] vero à suis monasteriis vel prioratibus simile collegium vel maius habentibus, vltra viginti: Ab habentibus vero minus collegium & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis, ultra sexdecim: Archidiaconi vltra decem Turon. argenti ualorem non audeant recipere quoquo modo. Si uero plati, patriarchæ [c], archiepiscopi, & personæ ecclesiasticæ proxime nominati, ex priuilegio Apostolico per alios uisitare, & procurationes recipere ualeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ seu archiepiscopi ab eisdem suis uel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus ultra quadraginta: A monasteriis quoque & ecclesiis aliis ac prioratibus sæcularibus uel regularibus habentibus collegium duodecim uel plurium personarum, vltra triginta. Ab habentibus uero minus collegium, & ecclesiis aliis, prioratibus siue locis & subditis quibuscumque, ultra uigintiocto: Episcopi quoque à suis cathedralibus & quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis, ultra uiginti. Abbates etiam ultra decem, necnon archidiaconi ultra quinque Turonen. argenti ualorẽ recipere non præsumant. Ita quòd expẽsæ seu sumptus uniuersi seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei [d], uidelicet in pecunia uel uictualibus & necessariis aliis prædictam summam uel ualorem aliquatenus non excedat: nec ultra dictas summas uel taxationes seu ualores earum prætextu cuiusuis consuetudinis uel aliàs, uel ab ipsis prælatis uel familiaribus

---

tanto excessu satisfacere compelletur. de appella. de priore. quia ad talem non pertinet iudicialis correctio. 3. q. 7. iudicet. Misericorditer etiam, & non passim sunt corrigendi monachi, & non more latronum in grauem carcerem detruendi de statu mona., cap. ea quæ. & non debent esse prælati nimis graues in corrigendo, aliàs de consilio conuentus idest, capituli, est correctio temperanda. dicto cap. reprehensibilis. in fin. de his quæ fiunt à præla. nouit. & cap. ea noscitur. & ideo dicit textus in dicto cap. Romana. in fin. consuetudines rationabiles & approbatas, secundum Host. & Ioan. Andr. ibidem in nouella. Ioann. Franc.

Monachi sunt misericorditer corrigendi.

a ¶ Siciliæ] not. quod huiusmodi insulæ sunt pars prouinciæ cui adhærent. l. insulæ. ff. de iudi. cum ibi not. facit ff. de ver. sign. l. notionem. §. 1. faciunt not. in cap. quoniam à nobis. de deci. ex quo sequitur, quod qui in Sicilia vel Corsica est, aut Sardinia, debet respondere in Italia, vt not. in dicta l. insulæ. probatur ff. ad municip. l. qui ex vico. Idem dico de eo qui est in insula Maioricarum, vt teneatur respondere regno Nauarræ, vt patet supra. §. statuimus, vbi dicitur illi adiacere, &c.

b ¶ Abbates.] de abbatissa vero dicit Archid. quod etiam pro visitandis monasterijs sibi subiectis ei non licet egredi monasterium, per textum in cap. 1. de stat. regu. lib. 6. ibi, quacunque ratione, sed debet per alium visitationem facere, circa quòd vide not. in Clem. 1. in princ. eod. titu. in glo. istorum. mouetur etiam archidiaconus: quia quod generaliter scriptum est, generaliter est accipiendum. cap. 2. de coniug. lepros. Item fortificatur prohibitio in eo quod ibi duo casus excipiuntur, in alijs ergo stet valida. de deci. ad audientiam. 31 distin. omnino. 31. quest. 1. quomodo, &c. 8. distin. si consuetudinem. Et licet textus ille non videatur loqui de abbatissa, nihilominus appellatio monachorum includit abbatiss. vbi de salute animæ agitur. cap. fin. de simo. Item ibi in §. verum. exprimit de abbatissa, & hæc opinio multum sapit honestatem, de quo per Ioann. Andr. in dicto cap. 1. de statu. reg. in 6. & dixi in tractatu visitationũ. quæst. 2.

Abbatissę monasteriũ egredi nõ debent.

Monachorũ appellatione includuntur abbates.

c ¶ Patriarchæ.] nota patriarchæ. & sicut cap. exigit. extendit cap. Romana. de censi. ita fortius vna clausula debet extendere aliam argu. in l. doli clausula. de ver. oblig. & cap. 2. requiris. supra de appella. & l. 3. ff. de vi bono. rapt. Ioan Franc.

d ¶ Diei] hoc intelligo nisi quando ex causa oporteret visitantem ibi stare per plures dies ex causis necessarijs & culpa visitandorum, vt habetur in cap. con querente, de offic. ordi tunc enim sibi debent imputare visitandi: quia necessitas legem non habet, de quo plene dixi in tractatu visitationum. quæst. 3. primæ partis. Ioan. Franc.

a ¶ No

ribus

ribus earundem quicquam exigere vel recipere liceat etiam à volentibus, quando ex conuentione vel consuetudine minus soluere consueuerint,[b] quòd propter prædicta non plus soluant. Illud quoque quod de archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, alijsque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium, & procurationis receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel de iure seu consuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur[a], circa quos in receptione huiusmodi procurationis id quod supra statutum est de alijs archipresbyteris, volumus obseruari.

¶ Nostræ tamen intentionis existit, quòd si ex conuentione vel consuetudine tam ecclesiæ cathedrales quàm collegiatæ, & aliæ quælibet sæculares, ac etiam monasteria, prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conuentus, rectores etiam & personæ prælatis quibusuis visitãtibus (vt præfertur) minus debeant vel consueuerint [b] quàm per nos superius est statutum, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus adstringãtur, sed super ijs circa eos consuetudo & conuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiam moderationes & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiusuis consuetudinis in monasterijs, siue locis aliis ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis [c] extendimus, & etiam prorogamus [d]: prouiso nihilominus, quòd in locis quibuslibet secundum quòd maior vel minor rerum copia fuerit in ijsdem, necnon iuxta maiorem vel minorem personarum & euectionum [e] numerum huiusmodi visitatiuum, expensarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen quòd maiores expensæ non excedant summam superius limitatam.

¶ Insuper prædictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis & alijs superius nominatis visitantibus, ne vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi circa personas & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas quicquam præsumant recipere districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiam constitutionem præsentem pœnæ [f] adiectione iuuari, statuimus, quòd si dicti visitantes per se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi, vel familiares eorum vltra taxationes prædictas aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam à volẽte:

a ¶ Nominantur.] vt no. in dicto c. cũ Apostolus. super verbo, decani. Ioan Franc.

b ¶ Consueuerint.] hoc dicit, propter ea quę habentur in cap. cum ex officij. de pręscri. & not. in cle. ad nostrũ. circa princ. de censi. adde quod habetur per Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de censi. in fin. & in mercu. super regula, plus semper. de reg. iu. lib. 6. & in c. fi. eo. titu. & lib. & per Lapum allegatione 30.

c ¶ Charitatis.] hoc dicit propter ea, quæ habentur in clem. ad nostrum. circa fin. de censi. & in dicto. c. cũ Apostolus. ad finem.

d ¶ Prorogamus.] patet ergo hic, & infra versi. præmissis. ꝙ hęc constitutio quamuis pœnalis extẽditur ad casus similes ex identitate rationis: quasi tunc non dicatur extensio, quia quod est ex ratione, est & ex mente, vt not. in c. si postquã. de elect. lib. 6. & in c. sciant cũcti. præsertim vbi est omnino eadẽ ratio. not. de temp ordi. c. 1. eo. lib. & not. Archid. de pœni. dist. 1. c. vulgaris. in §. pœnę. aliàs secus, vt not. Butriga. in clem. 1. de rescript. facit deci. 277. qđ. not. Ioa. And. in nouella. de reg. iur. odia. ad fi. & in clem. 1. de consang. & affinit. & in cle. auditor. de rescri. & in clem. 1. de foro comp. & per Bart. in l. furti. §. fin ff. de ijs qui not. infam. & Butri. de præb. in c. dilectus. facit l. tantum §. 1. ff. de ser. corrup. & quod habetur in l. 1. ff. de leg. 1. & in l. maximum vitium. C. de libe. & posthu. & l. si quis seruo. C. de fur. & Butr. in cle. 1. de officio vica. & in auth. quas actiones. C. de sacro san eccle. & in l. 2. C. de pat. qui fil. distra. & per modernos in l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr. vide Io. de Milis in repertorio, in verbo, lex siue constitutio, &c. habebit enim locũ in speciali visitatione, de qua in c. excommunicamus. in §. adijcimus. de hęre. & in ea de qua in c. Eleutherius. 17. q. 2. & in ea de qua in ca. seruitium ead. causa & quæstione, de quibus not. in c. accedentes, de præscript. & in cap. præterea. de iure patro. & in c. procurationes de censi. & in omnibus alijs similibus procurationibus.

Constõ ẽt pœnalis qñq; ampliatur ex idẽtitate rationis.

e ¶ Euectionum.] & an numerus personarum & euectionum dẽat aliàs esse ęqualis, vide plene per doctores in cap. cum ad quorundam đ excess prælа. & dixi sup. q. proxi. circa princip.

f ¶ Pœnæ.] vt quos De timor, &c. de vita & hone. cleri. vt clericorum. 82. dist. plurimos. & c. felicis. §. pręmissis. de pœnis. lib. 6. quia non semper omnia deducuntur in iudicium, & ideo sola prohibitio quando. Lex quæcunque parum proficit, & inter leges illa dr̃ imperfecta, in qua nulla pœna deuiantibus sancitur, vt refert dicere Macrobrium Io. And. in dicto c. exigit. de censi. Et nota hic imponi pęnam pecuniariam pro delicto: quia non applicatur visitanti neq; parti, sed Ecclesiæ: sic & qñ esset applicanda pauperibus, vt in cap. ad liberandam, de Iudæ. & in c. quia plerique. đ immunit. eccl. etiã vsque ad quadruplũ. 18. dist. quoniam quidam. 1. q. 7. sancimus. 23. q. 1. militare. Si autẽ applicaretur visitanti, procederet de radice auaritiæ & cupiditate: & ideo imponi non posset nisi in casibus à iure expressis. c. licet đ pen. 16. q. 2. cum deuotissimam, & de rapt. in archiepatu. qa nec conuentionalis in foro ecclesiastico exigi debet: aliàs modestię põtificalis obliuiscerẽr, qui inhonestis quęstibus

Lex quæ deuiãtes nõ punit, est imperfecta.

Pœna pecuniaria quãdoq; imponii pro delicto.

duplum a eius quod ipsi ijdem prælati, vel eis scientibus aut ratum habentibus eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesijs, monasterijs, & alijs locis à quibus illa recepe rint, restituere teneantur Si vero dictis prælatis per alios visitantibus, hi qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas quicquam exegerint seu receperint etiam à volétibus: duplũ eius quod vltra receperint, ecclesijs & monasterijs vel locis alijs, à quibus id receptũ fuerit, intra præfatũ terminum restituere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prædictas seu conuentionem vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata duplũ ipsum eisdem ecclesijs, monasterijs siue locis vltra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictũ. Hi vero pro dictis prælatis uisitationem huiusmodi (ut præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quousque grauatis ecclesijs, monasterijs, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adijcientes constitutioni præsenti, quòd si quis de familia prælati personaliter uisitãtis, aliquid ultra moderationes & taxationes præfatas per se uel alios prelato ignorante, nec ratum habente receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis alijs uisitatis, duplum eius quod ultra receperit, de suo proprio intra duos menses post receptionem huiusmodi ecclesijs, monasteriis & locis aliis, à quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin extunc b recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si uero laicus c, tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis monasteriis siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus, in his donantiuum remissionem d liberalitate, uel gratia ualitura. Cæterum moderationes & taxationes huiusmodi in illis locis uolumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesie, monasterii, uel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcepimus modestiam adhiberi, quòd per hæc quę ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendam prouidimus, non doleant se grauari, nec per hoc dicti prælati exigendi amplius quàm ipsi subditi pati possint, indultam sibi existiment potestatem.

¶ Præmissis quoque adijciendo statuimus e, quòd si dicti prælati uel aliquis eorundem ex Apostolica indulgentia uel consuetudine, seu de iure, petant sibi ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, eorumque capitulis, collegiis, uel conuentibus, rectoribus, seu personis moderatiuum seu charitatiuum f subsidium exhiberi, non possint à singulis eccle-sijs,

bus anhelando desideraret cum aliena iactura ditari. cap. suã. & cap. constitutus de pœn nisi pro mensura interesse. dilecti. de arb. Est enim naturæ congruum pœnas exigi, quæ cum competenti cõferuntur moderatione vel à legibus certo fine conclusæ statuuntur. l. 1. C. de sententia quæ pro eo quod inter. prof. hoc tenent Card. & Butrig. post Host. in dicto cap. dilecti. sed Abbas contra, & male, saltem in spirituali & ecclesiastico. Io. Franc.

a ¶ Duplum.] hoc sumptum est ex cap. procurationis. in fin. de censi. & cap. quia plerique. de immu. eccl. & credo. quòd in isto duplo computetur exactum, & receptum, facit 23. q. 1. militare. 18. dist. quoniam 1. q. 1. concussionis. & cap. exigit. de censi. lib. 6. vbi nota illud quod hic dicitur de familia. Et quòd prælatus tenetur de facto ipsorum facit. 86. dist. an putatis. & de electio generali. §. fin. Ioan. Fran.

b ¶ Extunc.] scilicet elapso secundo mense, vt not in dicto c. exigit. super ver. extunc. & facta restitutione, statim sunt absoluti sine alia sententia 81. dist. si qui cum suis. & de spon. in ca. non est. Ioan.

c ¶ Laicus.] puta cocus. clem. ad nostrum. de censibus. vel notarius, vel alij, de quibus in cap. Romana. §. procurationis. de censibus & ibi not. de sigillatoribus, quod tamen debet intelligi secundum quod ibi declarat Ioan. An. in nouella. Ioan. F.

d ¶ Remissionem.] hoc sumptum est ex cap. exigit. de censi. lib. 6. vbi not. quòd quis rem suam vel sibi debitam remittere non potest, licet in re sua quis sit moderator & arbiter. l. iure mandata. C. man dati. & nihil tam naturale, &c. vt in §. per traditionem. Inst. de re. diui. Et si post restitutionem factam ille iterum donaret, credo idem propter verba hic geminata scilicet remissionem liberalitate vel gratia, quia præsumeretur in fraudem facta, arg. ff de don. inter vir & vxo. l. si spõsus. §. recte & ff. ad Velleian. l. quam uis §. si cum essem. & quod habetur in ca. commissa. de elect. cum similibus, & quod not. 14. q. 3. plerique. & in cap. quanto. de priui. Licet Ioan. And. videatur innuere contrarium in simili. in ca. statutum. circa fin de rescrip. lib. 6 super. versi. remissionẽ. per l. sed si ego. ff. ad Velleian. & ea quæ habentur. in cap. Gemma. de spons. quia aliàs facile fieret fraus legi, &c. Ioan. Franc.

e ¶ Statuimus.] concor. cum dicto c. cum Apostolus. §. fin. de censib.

f ¶ Charitatiuum subsidium.] quod ex manifesta & rationabili causa tãtum peti potest cum charitate. vt dicto cap. cum Apostolus. § prohibemus. hæc enim duo simul

Chartatiuũ subsidiũ quare & à quibus peti potest.

[Rem suã] vel sibi debitam quis quã doque remittere nequit.

sis, monasteriis, siue locis pro subsidio huiusmodi ultra petere uel recipere (etiam à uolentibus) nisi quantum ascenderent singulæ procurationes in pactum per nos superius moderatum, quas iidem prælati possent recipere, quādo ex priuilegio per aliū uisitarent.

¶ Porro Turonenses prædictos tales fore intelligemus, quòd duodecim ipsorum ualeant unum florenum [a] auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunii Florentini.

¶ Per constitutionem autem huiusmodi nolumus quòd prædicti prælati, uel alii, quibus uisitationis officium & procurationum receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, uel aliàs de consuetudine uel de iure competere dignoscuntur, ius uisitandi seu procurationes recipiendi sibi ualeant uendicare [b]. Nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super præmissis per predecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis aliqua tenus derogetur. Insuper abbates Cisterciensis [c] ordinis sua monasteria uisitantes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehēdi, cum super his per aliā constitutionem nostram duxerimus specialiter prouidendū. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarū constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac uolūtatis [d] infringere, uel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem [e] omnipotentis Dei, ac beatorū Petri &

requiruntur, & quia hęc est charitas, non currit ꝫ eā pręscriptio, secundum Host. aliàs multum longe à paterna pietate uideretur, si præpositi subditis suis graues existent, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere, & potest episcopusmet cōpellere eos ad hoc soluendum, secundū Inno. & Hostien. allegant 43. dist. qui emendam. dumtamen non excedant, vt c. sane. & c. cum ad quorundā. de exces. prælat. aliàs posset appellari secūdum cōmunem sententiam doctorū ibi, per quam appellationē essent tuti ab excommunicatione, & vbi esset dubium superioris arbitrio esset determinandū. arg. 10 q. 3. quia cognouimus. & 11. q. 1. si clericus. & not. in dicto c. cum Apostolus. Adde quæ plene habentur per Inno. in c. ex parte. de verb. signi. & Butri. in c. venerabilis. de censi. Quæ autem sint iustæ causæ petendi charitatiuum subsidium, vide Oldradum in consil. 205. quod incipit, circa propositam quęstionem. & ꝙ possint prælati conuocari ad conciliū generale imponere clero charitatiuum subsidium, tenet Inn. in c. 1 de statu mona. & not. 10. q. 3. vnio. & quid de priore Generali ordinis Camaldulensiū, an pro expensis factis in sua ꝓmotione & cōi seruitio cameræ Apostolicæ, possit à subditis petere charitatiuū subsidiū, & qn̄ per ep̄os possit exigi, vide per Calderinū in consil. 30. in titu. de censib. Et adde ꝙ ad subsidium impositum per Papam tenentur Cardinales, etiam pro beneficijs, quæ tenent vt administratores. Et quædam alia circa subsidiū Papę, vide per Ludouicū in cōsil. 498. Adde ēt ꝙ si c. sede vacante statuit & iurat de minuendo charitatiuo subsidio p̄t postea soluere debitā summā constitutione hmōi nō obstante, secundū Lapum allegatione 20. Consulo ꝙ clerici impetrent à sede Apostolica priuilegium ad instar priuilegij cleri Paduani, dudum à sede Apostolica obtēti, ꝙ pro charitatiuo subsidio nō possint grauari vltra certā & specificā summam soluendā in termino annorū duorū, maxime propter crebras translationes, q̄ hodie fiunt cū magna iactura cuiusq; cleri. Adde etiam quòd an à pęna suprapoſita, & non repetita hic, scilicet quando exigeretur subsidium charitatiuum vltra taxam prædictam valeat exigens, maxime si exigat à sponte soluentibus, excusari: videtur tenenda conclusio Lapi allegatione. 38.

a ¶ Florenum.] quid si mutentur monetæ, & facultates ecclesiarū crescant? Vide quæ plene habentur in c. quanto. & c. olim. de censib. Et hæc intelligo, nisi sup hoc in aliquib. partib. essent beneficia taxata ad minorem summam: quia tunc illa taxa esset seruāda, qđ videtur esse de mente huius constitutionis. & probatur ex notatis in clem. si beneficiorū. de deci. in glo. in ver. taxationem. facit ad hoc extrauag. Ioan. xxij. q̄ incipit. Suscepti. iunctis declarationibus, q̄ sup ea emanauerunt, de quibus plene habetur in dicta clem. si beneficiorum. quas doctores post glossam dicūt extendi debere ad casus similes.

b ¶ Vendicare.] simile in c. 1. de sta. reg. lib. 6.

c ¶ Cisterciensis.] ꝓpter istud verbum patet, ꝙ clem. Ad nostrū. de cēsi. quæ principaliter ꝓpter Cistercienses facta fuit, de quibus hic subijcit, in quantum præsertim loquitur de charitatiua hospitalitate remanet in suo vigore, & q̄uō per clausulas derogatorias consuetas poni in litteris lega totū derogeт de rogatorijs clausulis cōtentis in priuilegijs hmōi monasteriorum super procurationibus soluendis, vide plene per Frider. de Senis in consilio 233. & plura dubia circa mandatū Apostolicū de compellendo exēptos ad contribuendū cū alijs clericis ad onera legatorū & nūtiorū sedis Apostolicæ, vide per eundem Frid. in consilio. 138.

d ¶ Voluntatis.] de importantia istorum verborum, vide gl. in c. statutum. de hæret. lib. 6. & clem. de off. vic. & in clē. 1. de rer. permu. & in cap. statuimus. de offi. deleg. in 6. & in c. vt litigantes. de offi. ord. eo. lib. per Butri. in c. p̄terea requisisti. de appel. & Abb. in c. cū te. de rę iud. De verbo autē, iniungimus, habetur in cle. q̄a cōtingit. de relig. domi. De verbo, volumus, ꝑ Abb. in c. fi. qui fil. sint legi. De verbo, decernimus. not. in clē generalē de ęta. & qual. & in clem. per litteras. de p̄b. & in clem. si vna. de reb. eccle. nō alie. & in cle. quāuis. de appel. & in cle. litteras de rescr. in c. fi. de verb. sig. lib. 6 De verbo, censemus in clem. 1. de prob. De verbis simul iunctis, decernimus & declaramus. in c. 1. de cler. ægro. li 6. Adde ꝙ qn̄q; ista verba improprian tur ꝑ c. in his. de versi. sig. Adde decis. 206. in antiq. q̄ incipit, vtrū si contra reū secundū scilicet subiectam materiā. & qn̄ in materia magis est erratū quā in forma, sic, & vbi Papa loquitur vt magister, vt in c. litteras. de rest. spol. & cap. cum Marthæ. de celeb. Miss.

e ¶ Indignationem.] humano more loquitur, quoniā non indignatur neque irascitur Deus. 32. q. 4. incōmutabilis. & not. in c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. non alien. vbi probatur, ꝙ ista important talē anathemate ferendū, quo Deus iratus animas percurit. Vel pōt dici, ꝙ ēt aliàs iudicis arbitrio punire possit & debeat, ex quo nō est certa pęna statuta, ꝑ ea q̄ habent in c.

Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum [a]. Datum [b] Auinione xv. Calend. Ianuarij, Pontificatus uero nostri anno ij.

De celebratione Missarum.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Narratis perturbationibus plurimis, quæ ecclesiæ præsertim per hæreticos inferuntur, ordinat Romanus Pontifex, quòd dum Missæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expresse ad Deum effundantur. Et ut Christiani ad id sint promptiores, uiginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte quòd sub hoc tit. aptè potuisset locari extrauagās, Docta. quæ est supra de uita et honestate clericorum, ut ibi tractatum est.*

CAP. VNI.

Discipulorū Christi gesta nos instruunt, ut in pelago huius mundi procella surgentes, ad diuinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, ut fluctus in nauiculam, quam Iesum sequentes intrauerant, operirēt, Christum dormientem uocibus excitauerunt supplicibus, & aduersus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis præsidium postularunt. Cum itaque catholicam Ecclesiam, quæ congregationem † fidelium comprehendit, uideamus (quod dolentes inferimus) pacis æmuli, zizaniorumque satoris malitia procurāte, discordiarum flatibus concitatam, earumque fluctus adeo eleuatos, quòd quasi operiant ipsam totam: hæreticos insuper Ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare ferociter, ac ut inconsutilem † Domini tunicam scindant, multipliciter laborare: Cum fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens (immo necessarium potius) æstimamus, ut ad illum qui ad dexteram patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cūique potestas omnis tam in cęlos quàm

Lucæ 8.

† Vide Turrecrematā in sūma de ecclesiā lib. 1. c. 1.

† Vide l. Federici Imp īcip. Incōsutilē tunicā habetur post Directoriū inquisitorum inter litteras Apostolicas pro officio S.Inquisitionis.

in c.de causis.de offi.deleg & c.super his.de accu. & c. fin.de dolo & contu.& l. 1.de iure deli.no.in ver ult. in c.si canonici.& in uersi.condigna.in c.quia pleriq;. de offi ord.lib.6. Adde etiam quòd pœna maledictionis est pœna æterna, ut no Ioan.And.in c.Romana in versic.pen.super uer. maledictionem de cēsib. lib.6.in nouella post Hosti. iniungitur enim pro quolibet mortali peccato. Gen. 3. & nō remittitur nisi restituatur, &c. de usur. cum tu. nec aliter potest absolui 14. q. 3. si res. & in regula, peccatum.de reg iur. ubi si iudex, id est episcopus non potest dispensare: alias sec*, ut no. in ca. licet.de pœnis. Adde quod refert Io. And.in cap.1.in fi. de suppl. negl præl. lib. 6. in nouella & quòd per salutationem Papę & osculum talis indignatio remittatur, ui detur tenere Ioan. And. in solutione 6. lib. in nouella. licet post excōmunicationem propterea non consequeretur absolutionem. cle. si summus. de sent. excom. a ¶ Incursurum.] & sic est canon ferendæ sententiæ, & non latæ, ut probatur in ca. relatum. de iure pa. & mitius agitur cum lege quàm cum homine. cap. si celebrat. de cle. excom min. l. Celsus. ff. de arbi c. dolentes. de celeb. Mis & habetur in ca vnico. de sagit. in ca. vno. de eo qui fur ord. sus secus si diceretur, excōmunicamus sic faciētem, &c. & ita intelligitur c.1.de deposito. & ca. Salonitanæ. 63. distin. de quo plene in ca sicut tuis de simo. & in l. in criminali. de iurisd. omn. iud. Et quòd monitio debeat præcedere, ui de per glo. in clem. attendētes. in fi. de sta. reg. etiam cōtra rebelles visitare uolentibus, & illos impediētes. ubi autem ipso facto pęna incurrere, licet requireretur quòd deberet de excessu cōstare parte citata, tamen absq; alia snīa declaratoria posset pœna publicari & exigi, & hoc sufficeret per no. in c. pro humani. in fin. de homici. lib. 6. in clem. præsenti. de censib. & in clem. multorum. in fin. de pœnis. & ita intelligi potest Lapus allegatione 135. & not. in ca. commissa. de elect. clem. 1. de seque. poss. & fruct. & in cap. eum qui. de preben. in 6. & decis. 33. in antiq. & adde quod not. glos. in clemen. 1. de immuni. eccle. super versi. pro infectis.

b ¶ Datum] de concernentibus datas, vide plene per Ioan. And. super data lib. 6. in glo. Et quare non ponatur indictio, sed solum anni pontificatus ibi uide plene in nouella. & an error in talibus uitiet Et adde quòd usque ad tempora Eugenij non ponebantur in litteris Apostolicis anni Dñi, prout factū est ab eius tempore citra, & hodie fit ad faciliorem habēdam notitiam temporum tunc currentium, unde error in illis haberet uitiare rescriptū, per ea quæ plene allegat Ioan. An. ibidem, maxime propter stylum cancellariæ, qui etiam habet, quod ultimum uerbum temporis debet complere ultimam lineam, qui stylus est attendendus, ut in c. quàm graue. in fi. de crimi. fal. cum similib. Et adde quòd à natiuitate Domini, idest, ab ipso die natiuitatis Iesu Christi, & non a die circumcisionis est computandum & incipiē dum principium anni in Romana curia, ut vult Deci. in nou. 50. Item quòd secundum cursum Franciæ & Angliæ, annus incarnationis non incipit post annum natiuitatis, sicut secundum cursum Romanæ curiæ, sed post mensem Martij concurrunt sub eodem numero tam annus à natiuitate præcedens, quàm annus incarnationis sequens, vt vult alia decisio in nou. num. 18. Et adde quòd mensis intelligitur tot dies habere, quot habet mēsis, in quo negotium faciendum occurrit, & quod deficit in mēse occurrenti, suppletur de mense sequenti. not. Ioan. And. in c. quā sit. de elect. li. 6. & ita communiter seruatur, ut no. But in c. licet. de sup. negli. prælat & Bar in l. cum bissextus. ff. de uerb. sign. licet Hostien. dixerit pende re ex arbitrio iudicis, qui magis dēt ampliare quā arctare. Adde quòd dies incipit a media nocte more Romano. l. more Romano. ff. de fer. & adde not in c. consuluit. de of. deleg. Quid autem de loco loci, vide Bar. in l. cum tabernam. §. idem quæsijt. ff. de pig. per Io. An. in nouella in c. abbate sane. de re iu. li. 6. & in c. inter. de fide instru. Et omnino vide glo. in c. pronuntiandū. de consec. dist. 3.

in

in terra noscitur tradita, eique venti & maria obsecundant †, leuemus cum manibus corda nostra: Ipsumque deuotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, ut insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi uniuersorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos uiolato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus Ecclesiæ Dei, insurgendi contra ipsam, eiusque iura usurpandi insania damnabili ausum pandit: flatus cessare, fluctusque prædictos quiescere sua faciat omnipotenti uirtute: Cordaque hæreticorum, schismaticorum, aliorumque rebellium ad Dei Ecclesiæ unitatem ac deuotionem inclinet & habilitet: vel forsan, cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiam, eorumque obstinatam malitiam suæ uirtute dexteræ conterat & prosternat. Corda quoque subditorum ad eorum superiores, & eorum superiorum conuertat ad subditos, ipsosque diffidentes in concordiæ veritate conciliet & confirmet, sicque det ipsis superioribus præsidere, quod sic regnent vt dirigantur, eorumque regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem & pacem: nobisque ipse cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc quod in votis gerimus, efficaciter promouere possimus.

¶ Et quia in Missarum solemnijs ad Deum consueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem fratrum consilio ordinamus, quòd in singulis Missarum celebrationibus post dictum a celebrante Pater noster, Responsioneque secuta, antequam in Missa ulterius procedatur, illud canticum, Lætatus † sum in ijs, quę dicta sunt mihi, totum cum Gloria patri, à religiosis clericis, & aliis litteratis præsentibus cum deuotione dicantur †. Et primo dicantur Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et post isti uersiculi subsequantur: Domine saluos fac reges: Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum Domine: & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos usque in æternum. Fiat pax in uirtute tua. Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, Et clamor meus ad te ueniat. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Collecta.

Ecclesiæ tuæ quæsumus Domine preces placatus admitte, ut destructis aduersitatibus, & erroribus uniuersis, secura tibi seruiat libertate. Per dominum nostrum.

Hostium nostrorum quæsumus Domine elide superbiam: eorum contumaciam dexteræ tuæ uirtute prosterne. Per Christum Dominum nostrum, Amen. Benedicat celebrans consequenter. ¶ Nos aũt Christi fideles ad exequẽdum supradicta promptius donis uolẽtes spiritualibus animare, omnibus uere pęnitentib. & confessis, tam his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus obseruantibus supradicta, quàm alijs preces tunc deuotas Deo fundentib. pro pręmissis diebus, & Missis singulis, quibus hęc fecerint. xx. dies omnipotentis Dei misericordia, & B. Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi pænitentijs relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum 12. Calen. Iulij, anno 12.

De reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Sixtus quartus.

¶ *Qui Conceptionem immaculatę Virginis deuote celebrabunt, in eodẽ festo et eius octauis officio intererunt, tales tribuuntur indulgẽtiæ, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solemnitate.*

CAP. I.

CVM præexcelsa meritorum insignia, quibus regina cælorũ Virgo Dei genitrix gloriosa sedib. prælata æthereis, syderib. quasi stella matutina prærutilans deuotę considerationis indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus, quòd ipsa utpote via misericordiæ, & mater gratię & pietatis, amica humani generis, cõsolatrix pro salute fidelium, qui delictorum onere grauantur sedula oratrix, & peruigil ad regem, quẽ genuit, intercedit: Dignum, quin potius debitum reputamus, uniuersos Christi fideles, ut omnipotenti Deo (cuius prouidentia eiusdem Virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro reconcilianda suo auctori humana natura, lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam sui unigeniti habitaculum sancti

sancti Spiritus præparatione constituit, ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partum remaneret) de ipsius immaculatæ virginis mira Conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei Ecclesia Missas, & alia diuina officia dicant, & illis intersint, indulgentijs & peccatorum remissionibus inuitare, vt exinde fiant Virginis meritis & intercessione, diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, auctoritate Apostolica, hac in perpetuum valitura constitutione statuimus & ordinamus, quod omnes & singuli Christi fideles vtriusque sexus, qui Missam & officium Conceptionis eiusdem Virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotam, & laudabilem ordinationem dilecti filij magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarij nostri, & quæ desuper à nobis emanauit, Missæ & officij huiusmodi institutionem in die festiuitatis Conceptionis eiusdem Virginis Mariæ, & per octauas eius deuote celebrauerint & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quotiens id fecerint, eandem prorsus indulgentiam & peccatorum remissionem consequantur, quam iuxta fęlicis recordationis Vrbani † iiij. in concilio Viennensi approbatas † ac Martini quinti, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutiones, consequuntur illi, qui Missam & horas canonicas in festo Corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanæ Ecclesiæ constitutioné celebrant, dicunt, aut Missæ officio & horis huiusmodi intersunt: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicę M. cccclxvi. iij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

Cõceptionis beatæ Virginis officiũ à quo fuit ordinatũ.

Hanc cõstitutionẽ Vrbani habes ĩ sextam in Clemen. .i.d reliq. & venera.

† Forte, approbatum.

¶ Idem in eadem materia.

¶ Excommunicationem ipso facto incurrunt prædicatores asserentes diuinam Virginem in peccato mortali fuisse conceptam: qui etiam dicunt quod festum Conceptionis eius celebrantes grauiter peccant. Et vult præsentem constitutionem in locis populosis publicari.

CAP. II.

Grauet nimis gerimus & molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad Euangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus prædicãdo commissis, eo grauius prouocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti: Cum facile deleri nequeat, qui multorum cordibus sic publice prædicando diffusius & damnabilius imprimuntur errores.

† Vide cõcil. Trid. sessione 5. i decreto de peccato originali §. vlt. & extrauagantẽ Pij v. Pontificis maximi ĩcip. Super specula Domini. vbi hoc statutum confirmatur & approbatur.

¶ Sane cum sancta Romana Ecclesia de intemeratæ, semperque Virginis Mariæ Conceptione publice festum solemniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populum publice per diuersas ciuitates & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt eandem gloriosam & immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos: eiusdem immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt; ex quorum assertionibus & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora merito exoriri formidantur in dies.

Scãdalis ecclesiasticis obuiandum est à prælatis.

¶ Nos igitur huiusmodi temerarijs ausibus, ac peruersis assertionibus ac scandalosis, quæ exinde in Dei ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula sua Conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium Conceptionis celebrantes, seu huiusmodi ser-

mones audientes, alicuius peccati reatum incurrare, vtpote falsas & erroneas, à veritate penitus alienas, editosque desuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc auctoritate Apostolica tenore præsentium reprobamus & damnamus. Ac motu, scientia, & auctoritate prædictis statuimus & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicumque alij cuiuscumque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui decætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquam de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eoipso incurrant, à qua ab alio quàm à Romano Pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere.

¶ Item motu, scientia, & auctoritate similibus, simili pœnæ ac censuræ subijcientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem tenentes, videlicet, gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum nondum sit à Romana Ecclesia & Apostolica sede decisum. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrarijs quibuscumque, quibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

¶ Et ne de præmissis aliquãdo valeant ignorantiam allegare: volumus quod locorum ordinarij requisiti præsentes litteras in ecclesijs consistentibus in eorum ciuitatibus & suarum diœcesum, & locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, sermonibus ad populum mandent, & & faciant publicari. Præterea quia difficile foret præsentes litteras ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus & dicta auctoritate decernimus, quod earundem litterarum transumpto † manu publici notarij, confecto, & authentico alicuius prælati ecclesiastici sigillo munito, vbique stetur, prout staretur eisdem originalibus litteris, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginã nostræ reprobationis dãnationis statuti, ordinationis volũtatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum se nouerit incursurũ. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Domicæ M. ccccl xxxiij: pridie nonas Septembris, Pontificatus nostri anno xiij.

† Instrum ex originali trãsumptũ quãq; facit plenã fidem.

De immunit. eccle.

¶ Benedictus xj.

¶ *Decretalis, clericis laicos. eo. tit. lib. 6. habet locum tantum quo ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & nõ quo ad soluentes: præcipit deinde Lateranense & generale concilia diligenter obseruari.*

C A P. I.

Vod † olim per felicis recordationis Bonifacium Papam octauum prædecessorem nostrum contra laicos exigentes, siue recipientes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam, vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: nec non aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentientes, se soluturos, pœnis adiectis statutum est [a], quantum ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorũ restringimus ad exigentes [b] tantummodo, & ad exigendũ dantes auxiliũ [c], cõsiliũ vel fauorẽ: non autẽ quo ad easdem pœnas in soluentibus aut recipientibus à sponte dantibus deinceps vendicet sibi locum. ¶ Cæterum attendant sollicite ecclesiarum prælati, & alij clerici Late-

† Vide c. 1. eo. tit. in Cle. cum notatis ibidẽ per doctores.

Q V O D olim.] ¶ Hæc cõstitutio diuiditur in tres partes: Nam primo recitans constitutionem Bonifacij illam restringit. Secundo §. Cæterum. sententiam duorum conciliorum subiungit. Tertio §. Attente. trãsgressoribus dictorum conciliorum pœnas comminatur.

Diuisio textualis

a ¶ Statutum est.] extra. 6. lib. de immunita. ecclesi. clericis.

A D D I T I O. In ca. clericis laicos. eo. titu. in 6. quod hodie reuocatum est, & etiam hæc declaratio saltem quo ad primam partem, vt c. 1. eo. ti. in Clemen.

Exigere est ab inuitis extorquere.

b ¶ Ad exigentes.] hoc est ab inuitis extorquẽtes. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem. secundo respon. & alias significationes habet hoc verbũ, vt notaui extra 6. lib. de iud. ca. iuris. Ioan. Mona.

c ¶ Dantes auxilium.] omnes isti pari pœna puniuntur. argum.

extra de offi. deleg.c. 1. instit. de oblig. quæ ex delict. nas. §. penu.
a ¶ Lateranēse.] extra eod. tit. c. non minus.
b ¶ Necessitatis, &c.] Nota necessitatem & vtilitatem æquiparari.
c ¶ Generale.] extra de immu. eccl. si aduersus.
d ¶ Concilium.] Nota istud conciliū debere scribi per c dī. n. à cō, & ciliū, quadam similitudine ciliorū: quia sicut cilia iunguntur cum oculi qniescere cupiunt: ita quoque ɔcorditer iūguntur homines in concilio. Est autem cilium folliculus quo oculus tegitur: quia oculos celat. Sed consilium per s, est quod ex animi prouidentia alicui tribuitur, inde consiliolum & consiliarius.
e Pastoralis.] ¶ Tale vel simile puto fuisse exordium decisum de decre. pastoralis. in compilatione Gregoriana sub diuersis collocata tieu. qui sequūtur; de rescr de sacra. non ite. de offi. ind. delega. de offi. or. de iud. de cau. pos. & propr de fide instr. de except. de appe. de ijs quæ fi. a præla. de do. de deci. de iure pat. de priuil. Item habetur ī 6 de cle. ægro & in cle. de sen. & re iu.

ci Lateranense[a] cōciliū, quod in huiusmodi subuentionibus solum casū necessitatis[b], aut communis utilitatis, ubi laicorū ad id non suppetant facultates, deliberatione prouida noscitur excepisse: & deinde generale[c] statuisse concilium[d] propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc casu Romanum Pontificem (cuius interest communibus prouidere utilitatibus) primitus cōsulendum. Attente igitur caueant, ne prædictorū conciliorum transgressores existant, aliq̃d in casu prædicto, & multo magis si casus ipse nō subsit, quoquo modo vel titulo inconsulto Romano Pontifice occasione subuentionum dictarum concedendo laicis, uel etiam promittendo: Alioquin tanquam canonum & tam solemnium conciliorum temerarij transgressores, quas proculdubio Deo propitio idem infliget Pontifex, grauissimas pœnas poterūt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, & cętera.

Pastoralis[e] cura sollicitudinis super cunctas populi Christiani nationes inuigilare remediis subiectorum, eorundem periculis obuiare, ac scandala remouere compellit. Sane quoniam ex constitutione felicis recordationis Bonifacij, &c. ut in cle. 1. eod. tit.

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus liber vacat.

QVINTVS LIBER.

De simonia.

¶ Vrbanus iiij. aliàs v.

¶ *Pastus uel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personæ, excommunicationis: si conuentus uel capitulū, suspensionis sententias ipso facto incurrunt, cuius utriusque uinculi absolutio soli Papæ reseruatur: alijs pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid spōte & sine pactione obtulerint. Quid de personis iam tali labe fędatis, & bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.*

S Ane.] ¶ Aliàs incipit: Sane ne in vinea. alias, Ne in vinea. Hāc extrauag. allegat ī ca. de simoniace. extra d̄ simonia. acutissimus iuris utriusque interpres dom. Felinus Sādæus Ferrariēsis, sacri Palatij Apostolici auditor. Et ibi dicit se audiuisse a fide dignis, q̄ Vrbanus v. non intendebat comprehendere Moniales pauperes, quæ cōsueuerunt aliquid recipere uigore consuetudinis. Allegat etiā ibidem Felinus extrauagātem Martini v. quæ incipit, Multæ. & extrauagantē eiusdē, quæ incipit, Damnabile. Itē extrauagātem Eugenij 4. quę incipit, cum detestabilē. quas asserit fuisse reuocatas: ideo nec dignas occupare mēbranas. dist. 19. si Romanorū. §. itē si ideo.
f ¶ Prandia.] Vide c. Iacobus, eo. tit. in antiquis.

CAP. I.

SAne † ne in uinea Domini, nostre (licet insufficiētibus meritis) commissa custodiæ, nascentes vepres & spinæ adeo conualescant, quòd spera tam fructificationem ipsius ualeant impedire: diligentiæ nostrę incumbit officio, ut illas extirpare radicitus solerti studio procuremus.

¶ Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & aliis locis religiosis, tam virorum, quā mulierum, ordinum, regionum, & partium diuersarum detestabilis & a canonibus reprobata seruatur abusio, quòd cum personæ aliquæ recipiuntur ab eis ad obseruantiam regularem, ipsæ temeritate præsumptuosa pastus seu prandia[f] capitulis & conuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorū, prioratuum & locorum, aut pecunias, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus & locis, seu præsidentibus, ex statuto seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicēda, tribuere compelluntur: Ex quibus de-

cori ecclesiasticæ & immaculatę religionis detrahitur: Quamplures etiam tam execratione huiusmodi criminis, quã expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur: Ipsæque ecclesiæ, monasteria & loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur.

¶ Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia pręsumentes inflictis a iure in suo robore duraturis, pœnam adiicere grauiorẽ: Vniuersis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis & magistris, necnon abbatissis & priorissis, aliisque prælatis quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcunque etiam ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis & conuentibus & singularibus personis eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolica, (quamuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tam a maribus quàm a mulieribus uolentibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, prioratus, domus seu loca in earundẽ personarum receptione, aut ante uel post illã, quoscunque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad usum ecclesiasticum, seu quemuis pium usum alium deputata uel deputanda, directe uel indirecte petere, uel exigere quoquomodo præsumãt: Sed eas potius cũ omnimoda pietate recipiãt ac in uictu & uestitu sicut alias personas suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuũ, domorum & locorum syncera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes pure & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione cessante dare uel offerre ecclesijs, monasteriis, prioratibus, domibus, & locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi: Nos enim qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes quàm accipientes, huiusmodi excommunicationis: si capitulum vel conuentus fuerit, suspensionis sententijs eo ipso decernimus subiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) absolui nequeãt absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Cæterum personis illis utriusque sexus, quæ iam labe huiusmodi sunt fœdatæ, earum prouidentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quòd per suos locorum diœcesanos hac uice dumtaxat à crimine huiusmodi & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pænitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire: & demum cum ipsis ut in earum ecclesijs, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licite valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta huiusmodi, si ad communem vsum monasteriorum seu locorum eorum, sunt applicata, ea ad dictum usum licite concedimus retineri. Si uero ad specialem usum abbatis seu abbatissæ, prioris aut priorissæ, aut alterius singularis personę retineantur: illa vnire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, concessionis, & præcepti infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum 2. Nonas mensis Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habent simoniace ordinati ordinis executionem. Et electiones, aut aliæ prouisiones per simoniam factę non ualent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniæ eadem censura ligantur, qui à solo Papa absoluentur. Et omnes prædicti sunt Romano Pontifici reuelandi.*

C A P. II.

CVm † detestabile scelus simoniacę prauitatis, tam diuinorum quàm sacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet: Nos considerantes, quòd plures pœnarum grauitas, quàm Dei timor arcere solet a uoluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, ut horum pestiferum u[i]tium non ex u[s]u solum, sed etiam ex

† Vid. extrauagã. Sixti v. incip. Cum primũ §. Et vt simoniacæ prauitatis, p quã hæc cõstitutio inuiolabiliter obseruari mandat. Et de itellectu decis. Cassadori 5. tit. de cõstit.

ex mentibus hominum saltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, ac etiam omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, priuationis, & interdicti, sententias, censuras & pęnas dudum à Romanis pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, & illos qui cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiam si Cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet tam manifestum quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes Apostolica auctoritate declaramus, quòd omnes illi qui simoniace † ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi.

[margin: † vidẽ c. d simonia. ... & ibi ... ene per ... canoni... ias, extra de simo. ... vide om ... ino B. Tho. 2. 2. q. 100. art. ... ad quar... tum argu... mentum.]

¶ Per electiones vero, postulationes, confirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant, in ecclesijs, monasterijs, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibusuis beneficijs, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quæ percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus.

[margin: † Vide oĩ... no Cassa... torum de ... tione 5. sub titu... lo de con... stitutioni... bus,]

¶ Statuentes † præterea, quòd vniuersi & singuli etiam præmissis dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint, aut quòd illa fiat mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiam excommunicationis incurrant, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolui, præterquam in mortis articulo constituti.

¶ Et vt huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis, sæcularibusque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungimus, vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se vel alios reuelare quan tocitius non omittant. Pro reuelatione huiusmodi etiam si complices † fuerint, non solum veniam à nobis, sed etiam gratiam consecuturi, si eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi detecti arctius punientur. Nulli ergo, & cætera: nostræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere, & cætera. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ M. cccclxiij. ix. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno primo. publicata die xxiiij. Nouembris, Anno. prædicto.

[margin: † Complices criminis qñq; præmiantur. C. ad leg. Iu. maie. l. quisquis. in fine.]

De Iudæis.

¶ Clemens quintus.

¶ Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnantes ipso facto sunt excommunicati, capientium serui, infames & intestabiles tam actiue quàm passiue, & eorum bona confiscata. vide cap. ita quorundam. & c. ad liberandam. extra eod. tit.

CAP. I.

[margin: † Pręter c. ita quorũdam. & c. ad liberãdã. extra d Iudæis. vide Cle. 1. eo. ti. & processũ Bullæ in cœna Domini. § 7.]

MVlta mentis † amaritudine concitamur, grauisque doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligentes quòd renati fonte baptismatis, in deuium oberrantes, qui deberent opprobrium illatum Domino in terram hæreditatis suæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauent, Sarracenorum videlicet horribili & perfidiæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famæ propriæ immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præsumunt. Ex quo manifeste apparet quòd Christianos, qui ad defensionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidijs irreuerenter impugnant, propter quòd fidei negotium ibidem quodammodo noscitur deperire.

[margin: Hæreditatem Dñi defendũt qui infideles impugnant.]

¶ Nos igitur, qui ad liberandam terram ipsam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tam graues transgressus vlterius sustinere nolentes, felicis recordationis Nicolai Papæ iij. prædecessoris nostri vestigijs

inhærentes, præsentium tenore statuimus, vt nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portubus eorum, vt eisdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fauorem præstare quoquo modo præsumat. Nos vero illos, qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire præsumpserint, eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere, a qua absolui nequeant, nisi tantum de bonis proprijs in dictæ terræ subsidium conuertendum exoluerint, quantum ad partes prædictas detulerint, vel miserint, aut deferre, vel de ipsorum portubus extrahi permiserint deferendum: nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mortis articulo) absoluantur sententia, absque mandato sedis Apostolicæ speciali. Et nihilominus si personas eorum capi contingat, in seruitutem & capturam illorum esse volumus, in quorum ceciderint captionem. Auctoritate insuper Apostolica statuentes, vt illi qui contra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire præsumpserint, præter pœnas prædictas, quas ipso facto incurrant, perpetuo sint infames, & intestabiles habeantur, ita quòd nec testari, nec legata eis seu relicta percipere valeant; & insuper ad successiones tam ex testamento, quàm ab intestato sint prorsus & reddantur inhabiles, nec ad publica quælibet admittantur officia, sintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti: & tamquam excommunicati, hostesque catholicæ fidei (postquam de ipsorum huiusmodi temeritate constiterit) diebus Dominicis & festiuis publice nūtientur, & in fiscum bona eorum omnia deuoluantur.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quàm essent ante.*

† Vide osino extrauagantē Pauli Papę iij. incip. Cupiētes Iudæos ... hac materia plenius cauetur.

CAP. II.

Dignum † arbitrantes & iuri consonum, fonte renatos baptismatis Iudaica cæcitate dimissa amplioribus fauoribus aut gratijs, quàm antea abundare: indecens & absurdum, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mēdicare fideles: vniuersis & singulis rectoribus, & alijs officialibus comitatus Venesini, aliorumque comitatuum, & terrarum pertinentium ad Apostolicam sedem districte præcipimus & mandamus, quatenus conuersis huiusmodi, & qui in posterum conuertentur, in possessionibus & bonis alijs quocunque nomine censeantur, quæ in comitatibus & terris prædictis cōuersionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt, occasione prædicta nullam molestiam inferant, nec ab alijs inferri permittant, sed ipsis in his & alijs se fauorabiles exhibentes, ipsos ab iniurijs & molestijs protegant & defendant, vt sic de seruitute ad libertatem se transisse percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellantur. Nulli ergo, & cætera: nostrorum præceptionis & mandati infringere. Datum Auin. x. Calend. Augusti, anno iiij.

E eo.] ¶ Hæc decre. interpretatur constitutionem extra 6. lib. de hære. cap. per hoc. Et in quatuor partes diuiditur. Primo, dictam constitutionem eius 2. respon. recitat. Secundo versic. [Nos consulere] iuxta ipsum responsum quæstionem formans dicti responsi interpretationem dat. Tertio §. [Verum.] Et quarto §. [Rationem.] circa præmissa duos casus: q emerserunt, determinat. a ¶ Processus.] Vsque

De hæreticis.

¶ Benedictus vndecimus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Decretalem, Per hoc. eod. titu. lib. 6. declarat, bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans.*

† Præter notata in c. per hoc. de hæret. li. 6. vide Nicolaū Eymericū i Directorio inquisitorum, part. 3. q. 50. 51. & 52. Repertorium in quisitorū verbo, communicare. & ... chinum tract. de hæretic ...

CAP. I.

Ex eo † quòd quædam nouella constitutio super negotio hæreticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio Papa octauo prædecessore nostro edita continet, quòd in ipso negotio per diœcesanos episcopos & Inquisitores super eodem facto inquiri valeat cōmuniter vel diuisim, & si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem cōicare processus a. Nos consulere voluistis, quando & quotiens sit ista processuum communicatio facienda.

¶ Nos

huc mens dictæ constitutionis recitatur: sed postmodum quæstio formatur:& solutio eiusdem & iuris noui editio subijcitur.

a ¶ Nos autem.] ad quæsita per ordinem respondet.

b ¶ Procedunt, &c.] non est diuisio, nec in facto, nec in iure, sed potestatis datæ persecuti, argumen ff de offic. proconsul. l vna. extra, lib. 6. de offic. deleg. cum plures.

c ¶ Per legem.] vide authen. ad hæc. C. de iudi.

Vas electionis.] d ¶ Generali.] extra de peniten. & remiss c. omnis.

¶ Nos [a] autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo diœcesanos & Inquisitores tūc demum diuisim procedere, cum hi & illi separatim, non quando episcopi tantum, vel inquisitores tantum procedunt, consultationi vestræ breuiter respondemus, quòd quando vtrisque procedunt [b] seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nil restat agendum, nisi quod solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem [c] ciuilem, quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiam, vt puta quando administrator delegat causam sibi sententia reseruata: saltem in principio, idest, cōtestatione, rursus in medio, & semel in fine, quæ sunt examinata audire debet, ita & in casu præsenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat, quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamē id æquitas canonum non admisit. Vnum sane casum excipimus, si alter commode non possit procedere, nisi alterius actis visis: Ex hac .n. causa semel tantum (vt fraudi locus non fia) in toto negotio copia tribuatur. ¶ Verum quia † nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri absonum (cum ordinarij sint, ideoque officium tale quod eis incumbit, proprijs eos oportet explere stipendijs) fieri penitus prohibemus. Rationem autem ijdem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine, vel mandato contrarijs non exposcant: sed eam cameræ nostræ vel alij, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaremus reddendam, reddatis: quæ generaliter obseruari iubemus.

† Vide Eymericū in Directorio inquisitorū par. 3. q. 104. & q. 105. & sequen.

Ordinarij inquisitionis officium proprijs expensis explere debent.

Ioan. xxij.

¶ *Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis hic damnantur.*

CAP. II.

Vas electionis † doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrænare sollicitus, qui prudentiæ proprię innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere, salubri doctrina suggessit: & iuxta Sapientis † eloquium: Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sane dudum cum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco sacræ theologiæ doctorē certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocauissemus: fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum, quòd ipse in quibusdam articulis tangentibus pænitētiæ sacramentum non sobrie, sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos cōtinentes errores docens publice in suis prædicationibus & in scholis. Primo siquidem astruens, quòd confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quòd stante omnis vtriusque sexus, edicto in concilio generali † [d], Romanus Pontifex non potest facere, quòd parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialem curatum: immo nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat cōtradictionem. Tertio, quòd Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quem dicit esse (vt præmittitur) proprium curatum.

¶ Nos igitur scire volentes si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum præmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi præbuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm aliàs coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verum licet præfatus magister

† De materia vide B. Tho. & alios li. 4. sent. dist. 17. & canonistas in c. oīs, de pæniten. & remis.

Roma. 12.

† Prouer. c. 23.

† Scilicet Lateranen. sub Inno. iij. cap. 21.

gister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur, asserebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & alijs, quæ tenenda & credenda esse sedes Apostolica definire. Nos igitur attendentes, quòd prædictorum articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas comperimus, præmissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos, idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suæ habitæ contrarijs demonstratis, in consistorio reuocauit, asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem, & doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios auctoritate Apostolica condemnamus & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam, veram, & contrarium esse catholicum asserentes: scilicet, quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea alias confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilium generale †. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigijs innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisquã præmissos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis vel aliquo ipsorum, vtpote à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet, vel docere. Quocirca vniuersitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrum in ciuitatibus & diœcesibus vestris conuocato clero & populo communiter omnia præmissa & singula per vos seu alios solemniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Ioanni mandamus, quòd in scholis & sermone Parisiis prædictos articulos & contenta in eis tamquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseueratione constanti publice debeat reuocare: Quòd se facturum dictus magister Ioannes efficiter repromisit. Datum Auin. viij. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno quinto.

† Id est cõcíliũ generale Lateran. sub Innocentio iij. ca. 21. & refertur in c. omnis, de pæni. & remiss.

¶ Idem.

¶ *Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales & nuntios sedis Apostolicæ sine ipsius licentia speciali, sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano Pontifici significare.*

CAP. III.

Cum Mattheus † de Pontinian. ordinis Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate Apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra & Apostolicæ sedis reuerentia & honore postpositis, in dilectum filium G. de Baleto, archidiaconum Foroliuien. capellanum nostrum, Campaniæ, maritimæq; rectorem excommunicationis sententiam incõsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes decætero talium præsumptoribus obuiare, vniuersis & singulis tam ordinarijs, quàm delegatis iudicib. & inquisitoribus prauitatis eiusdẽ, & alijs vniuersis & singulis, quacunq; auctoritate fungantur, auctoritate Apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & Apostolicæ sedis officiales vel nuntios, aut ipsorum aliquem quauis occasione vel causa, absque nostra & Apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius litteras concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mẽtionem, procedere quoquo modo præsumãt: aut in eos vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspẽsionis, seu quasuis alias sentẽtias promulgare. Nos. n. exnunc decernimus irritũ & inane quicquid contra inhibitionẽ & mãdatum hmõi contigerit attentari. ¶ Volumus tamen, qđ diœcesani & inquisitores prędicti super ijs, quæ negotium tangunt fidei: alij vero

† Super hac cõstitutione vide omnino cõsiliũ Lapi incip. Factũ super quo. id cõsiliũ nũc circunfertur post cõsilia Oldradi. ad. de Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. q. 26.

super

super iis, quæ rem tangunt vel publicam vel priuatam, siue ordinarii, siue delegati quacunque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officiū pertinere, si quid per officiales & nuntios ipsos indebite forsan attentatum extiterit, se plenius informare: idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Auiñ. xij. Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno undecimo.

De schismaticis,

¶ Benedictus xj.

¶ Processus & sententias latas per Benefaciū octauum contra Iacobū & Petrum de Columna tanquam scismaticos, & eorum posteros, reuocat hic Benedictus vnde cimus, exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat, & sic (vt clare patet) hæc extrauagans corrigit, & prorsus reuocat capitulum vnicum. eodem titu. lil. 6.

CAP. VNIC.

Dudum bonæ memoriæ a Bonifacius Papa octauus prædecessor noster contra Iacobum, Petrum & Ioannem de sancto Vito, Ottonem quondā Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacobi & filios olim Ioannis de Columna, & posteritatem eorum, necnon contra Richardum, Petrum & Ioannem de Monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum, cuiuscumque status, etiam si imperiali vel regali dignitate fulgerent: contra ipsam insuper Prænestē dum vixit varios fecit processus: sententias graues pœnas habentes & multas b, prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis c & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas. d Inter cætera siquidem deposuit dictos Iacobum, atque Petrum à Cardinalatibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, reddens eos & filios dicti Iacobi, & posteritatem eorum inhabiles ad Apostolicæ dignitatis apicem & Cardinalatus honorem: ipsos, eosdemque Iacobum & Ottonem, & Richardum beneficijs ecclesiasticis & ecclesijs cunctis priuauit, eosque & Agapitum, Stephanum, & Scyarram prædictos banniuit ab vrbe, & ita Ecclesiæ supradictæ ipsorum confiscauit bona

Dvdum.] ¶ Hæc epistola plures processus narratos extra 6 lib. de schism. c. 1. retractat. Et diuiditur in tres partes: nam processus contra Columnēses, & adhærentes eisdem primo in genere, & postmodū specialius recitat. Secundo §. Nos itaq;. paucos de dictis ꝓcessib. excipiēs, cæteros alios viribus euacuat, quādam inhibitionē annectens. Tertio versi. Non obstantibus. euacuationem huiusmodi per non obstantia corroborat.

Bonæ memoriæ post mortem dicuntur aliqui.

a ¶ Bonæ memoriæ] Papa post obitū dicit̄ bonæ memoriæ. ext. de æta. & quali bonę, Idem in ep̄is & superioribu ext. de elect bonæ memoriæ 1. & 2. Sed nunquid Cardinales, presbyteri & diaconi sic nominabuntur? Dic ꝙ sic: q̄a pars corporis Papæ sunt, & de eius latere & patricij merito appellantur. C. ad leg. Iul. maiest. quisquis. extra. 6. lib. de offic. lega. c. 1. insti quibus mod ius par. pot. sol. §. filiusfamilias. ex quo enim viciniores sunt summi Pontificis, maiori ꝑrogatiua gaudere debent, arg. ff. si tabu. testa. nullæ extabunt. l. 1. 1. respō. Cardinales enim sūt liberi primi gradus & sunt membra capitis: cæteri prælati sunt mēbra corporis: alij autem sunt liberi nō primi gradus. Si aūt sint premissis inferiores, improprie bonæ memoriæ dicūtur. extra de appel. bonæ. extra de cōfir. vti. bonę. vtrum reges dicuntur claræ vel inclytę memoriæ. & olim imperatores dicebantur diuę memoriæ C. mād. l. fi. 16. q. 3 placuit Sed quæro, quidam Papa exactionibus improbis, simonijs & turpiloquijs ecclesiam fœdauit, vt hic, nūquid ꝑ dictos actus posset dici malę memoriæ? Dic ꝙ non: quia respici debet non ad id qd̄ fecit, sed ad id qd̄ ipsum facere decuit ff de offi. pręsi. sed licet ff. de iust. & iure, l. pen. §. prætor. extra de elect. cum causam. vnde malus prælatus, & si non habeat diadema sanctitatis, hēt tñ diadema dignitatis quæ ex se, nec de se peccauit, licet suppositū cui dignitas inerat male egerit, ꝑ quod dignitas sibi coniuncta infecta fuit. 7. q 1. scire. & not simile C. de sum tri. inter claras 2. iñ. Itē prælatus etsi non sit bonus, pro bono tamē ponitur, vnde Pro. uerb. 26. Sicut q̄ mittit lapidem in aceruū Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem. certum est, ꝙ in computādo denarios paruulus pro mille ponitur, sic prælatus quia præsidēs est toti cōitati virtute secundum Philosophū: & ob hoc debet honorari, quia patres sunt ꝑlati auth de incestis nup. §. sancimus coll. 2. ff. de obseq. l. liberto. & dij vocantur ꝑ ordinis excellētiam, & officij dignitatem. extra de hæret. cū ex iniuncto. Item ꝑlatus non dr̄ bonę memoriæ ratione suppositi, sed dignitatis, quę de se, nec à se deliquit. & delictū ꝑsonæ nō redundat in damnū ecclesiæ. extra 6 li. de reg. iur delictū. & hoc casu, vbi de his ponerem, sicut vilē ponerem. ext. de in integr. resti. tum ex litteris, in princip & extra de verb sig. venerabili. & extra de accus. licet. extra 6. lib. de hæret. cum secundum in fi. extra, 6. lib. de sen. ex cō. statutum. ext. eod. lib de verb. signi. veniens extra eod. lib. de cōces. præb auctoritate. ext. de rescript. constitutus. extra, de frigid. & malefic. c. fi.

Cardinales respectu Papæ sunt liberi primi gradus

b ¶ Multas.] quæ sit differentia inter multam & pęnam, habetur. ff. de verb. sign. si qua. & notat. C. de modo mult.

c ¶ Ex multis.] in proœ. ff. §. 3.

d e Expressas.] similis modus loquendi habetur. C. de ꝑscrip. xxx. vel xl. ann. oēs & no. de hoc extra 6. li. de procur. qui ad agēdū. Et ratio huius dicti est, quia hic agitur de liberādo, quod est promptius q̄ ligare. ff. de action. & oblig.

Iura facilius soluunt, q̄ ligent.

Arianus.

& iura, plurium excommunicationum sententijs innodauit, addixit infamiæ, capiendos exposuit, iudicauit schismaticos, & tamquam hæreticos puniendos, ab administrationibus & officijs, iurisdictionibus exercitio & dignitatibus in vrbe & circa, in Romana Ecclesia & curia, ac ipsorum posteros perpetuo, & in terris Romanę Ecclesiæ vsque in quartam generationem per masculinum & femininum sexum coercuit, eis incolatum, ciuilitatem & habitationem vrbis, circumpositæ regionis & terrarum subiectarum Ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit. ¶ Nos itaque qui eius vices in terris gerimus, cuius est propriũ misereri & parcere, eorum miserijs & ærumnis compatimur, ad clementiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & mansuetudinem non negamus, misericordes ab eis non auertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas depositionis à Cardinalatibus, priuationis à beneficijs & ecclesijs, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum & iurium, quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & alijs concessa sunt (confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, pœnas, & multas, & aliàs [a] quæ in processibus memoratis siue alibi continentur, verbo etiam in vita ipsius vel in morte in eos latas & inflictas seu confirmatas & innouatas per prædecessorem eundem, sicut si (vt prædicitur) essent per nos specialiter numeratæ & nominatim expressæ tam ad prædictos Iacob. & fil dicti Ioannis de Col. masculinam & fęmininam prolem eorundem Ioannis & filiorum per vtrumque sexum posteritatem descendentem ab eis Pet. & Richardo, & Ioan de Monte nigro præfatos, quàm ad coadiutores, fautores, receptatores, susceptores & sequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: Ita quòd nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquæ personæ impeti, quæ incurrissent eas, aut contra ipsas aliquem effectum habere. Eisque [b] quod quæuis alia quàm præfatarum depositionis à Cardinalatibus, priuationis beneficiorum & ecclesiarum, confiscationis bonorum & iurium, quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus seu alijs sunt concessa, & inhabilitatis ad Papatum sententia siue pœna abstulit reddimus [c]. Et irre ulari tatem [d], quam quoquo modo cõtraxerint, remouemus: & notam abolemus [e] ipsius: Inhibentes ne iam dicta Pręneste cum monte suo reędificetur vel muniatur, aut ciuitatis nomen siue episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis, per quæ præsentibus non expressa

Arianus. extra de proba. ex litteris. præsertim ab ijs, quæ surgunt ex delicto. ff. de pactis, l. si tibi decem. §. quædam.

a ¶ Et aliàs.] hæc dictio, aliàs, aliqñ est ad uerbiũ tpis, vt cũ dicitur, aliàs hoc faciam. & aliquando loci, vt cũ dicitur, aliàs venit ad me. sed hic accipitur pro aduerbio qualitatis, vt sit sensus, ꝙ nedum pęnas & multas prædictas, sed etiam aliàs id est aliter omnia illa q̃ in & cessibus, &c. Alij dicunt ꝙ debet esse dictio, alia: Sed hoc nihil est propter adiectiua, quæ sequũtur, s. latas, & inflictas, &c. quia tunc secundum stylum curiæ diceretur in neutro genere, non in femino, nec hic seruatur grammatica Prisciani dicentis ꝙ masculinum & femininum genera concipiunt neutrum. & Priscianus melius dicit, inspiciendo dignitatem generũ. Sed stylus curię omnia superiora per neutrum sententiosius comprehendit, nam neutrũ adiectiuum de omni genere secundũ philosophum prędicatur vt vir est album, mulier est album, & mancipium est album

Adiectiuum neutrũ de oĩ generẽ p̃dicatur.

b ¶ Eisque.] scilicet reddimus illud, quòd sententia siue pęna abstulit, quod est infra.

Beneficiũ in irregularitate acq̃situm an si illa purgata retineri possit.

c ¶ Reddimus.] quęro, vnus de prędictis est excommunicatus occasione dictorum processuum, & se immiscens postmodum diuinis, factus est irregularis, postmodũ recipit beneficium, nunquid post hanc relaxationem poterit illud retinere? Videtur quòd sic, q a verbum reddendi, significat retro dare. ff. de verb. sign. verbũ reddendi. hoc idẽ innuit textus pcedens ibi, nec & pro præterito, &c. Dic vbi ius non esset alij acquisitum in re vel ad rem, crederem istum ius habere in beneficio. vitio expresse purgato per dominum qui potest. arg ff. de vsuc. si fur. & notatur simile. extra de renuntia. post translationem. in fin. Sed vitio non expresse purgato, opus est noua electione, vel collatione. argu. extra de æta. & quali. cum bonæ. extra de exces. prę la. tanta. nota simile de exces. prę la. tanta nota simile de elect. dudum. i. secus si alter haberet ius in re, vel ad rem. C de emanc. libe. nec auus & extra, 6. lib. de rescrip. quamuis. Sed dices dicta decret. excipit hunc casum. Sed dic quòd hic non est expresse dictum, sed in genere, non loquendo de iure alterius, non de præiudicio alterius faciendo, vnde exceptionem, quæ cõpetebat ex fact. Papæ Papa non tollit, nisi hoc expresse agatur extra de consuetu. cũ olim in fi & d. c. quãuis & ideo quod hic dicitur, intelligo, ꝙ pro tunc non possit impeti in iure nouiter acquisito.

d ¶ Irregularitatem.] occasione pręmissorum incursam, nam ad pręcedentia faciẽda est relatio ff. de postula. l. 1. § deinde cũ adiecit. secus de irregularitate aliũde causata.

Relatio fit ad pcedentia.

e ¶ Abolemus.] idest delemus vnde abolere est, quod olet velmecular, tollore seu auferre. Et q d sit abolitio, & eiusdem diuisio, not. Azo. C. de abolit.

Abolere quid est.

pressa vel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum debeat in nostris litteris fieri mentio specialis.

De furtis.

¶ Ioannes xxij.

¶ Publicatio excommunicationis latę in eos qui furati sunt thesaurum ecclesiæ, quem iubẽte Clemente Papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant. & hic habetur optima practica monẽdi malefactores, vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clare manifestat.

CAP. VNICVM.

IN fideles & stolidæ prædicationis alumni se per culpæ vitium indignos efficiunt, vt matris Ecclesiæ filij noncupentur, dum ad ipsius matris iniuriam se conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiusdem pietatem offendunt: & his in pernicem miserabili cæcitate delapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. ¶ Dudum siquidem nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, peruersis auibus in matris eiusdem prosilientes iniuriã & offensam, illam thesauri sui maximam partem, quæ de Perusio ad ciuitatem Lucanam de mandato felicis recordationis domini Clementis Papæ quinti prædecessoris nostri, dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalen. diœcesis, & Guliel. de Luna seruientem prædecessoris eiusdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiæ sancti Seuerini Burdegalensis diœcesis capellano nostro, extiterat deportata. & quæ in sacristia monasterij sancti Fedriani Lucanen. tunc temporis seruabatur, deinde ad camerã prædecessoris eiusdem fideliter deferendam, tempore inuasionis ciuitatis Lucanen. direpserunt in prædam, & de præfata sacristia per violentiam asportarunt. ¶ Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti sollicitis studijs prætendentes, omnes & singulos asportantes thesaurum prædictum, & alios penes quos aliqua de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, auctoritate Apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, vt ea nobis, aut ei quem ad id duximus deputandum intra quattuor mensium spatium à die datæ publicationis præsentium numerandum, cum integritate restituant & assignent: ac omnes & singulos scientes vbi vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint vel existant, ut intra terminum supradictum nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeant: alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status, uel conditionis extiterint, etiam si patriarchali uel superiori, aut alia quacunque præeminẽant dignitate, exnunc auctoritate prædicta excommunicationis sententiam promulgamus: Mandantes illos per diœcesanos locorum & rectores parochialium ecclesiarum, ciuitatum & diœcesum earundem, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excommunicatos publice nuntiari, processuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, uniuersitates, & singulares personas quascunque, quæ fuissent in præmissis culpabiles, sicut proteruia ipsorum exegerit, & uiderimus expedire. Non obstante si eis aut eorum aliquibus uel alicui sub quacunque forma uel conceptione uerborum, à sede apostolica sit indultum, quòd excommunicari non possint, per litteras sedis eiusdem non facientes plenam & expressam, ac de uerbo ad uerbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali uel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, uel quomodolibet retardari.

¶ Vt autem huiusmodi nostra monitio uerius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas siue membranas monitionem continentes eandem, in ecclesia Auinionen. appendi uel affigi ostijs seu superliminaribus eiusdem ecclesiæ faciemus, quæ monitionem ipsam suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & singuli, quos monitio ipsa contingit uel contingere potest, nullam postea possint excusationem præ-

prætendere, quòd ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandẽ: Cũ non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione ij. Calen. Aprilis, Pontificatus nostri anno I.

De crimine falsis.

Ioan. xxij.

¶ *Alchimiæ hic prohibentur, & puniuntur facientes, & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum, vt pauperibus erogetur, quantũ de falso & adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant, pœna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici beneficijs habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiũtur. Vide extrauagantem Io. quæ incipit: Prodiens, & est sub eo. tit. collocata.*

CAP VNICVM.

† Vide B. Th. 2.2. q. 77. art. 2. ad 1. arg. & ibidẽ Caiet. Oldrad. cõs. 74. incip. An Alchimista peccet. & late Cassaneum in catalogo gloriæ mũdi par. 11. consideratione 40.

SPondent †, quas non exhibẽt diuitias pauperes Alchimistæ: pariter qui se sapientes existimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant, cum suæ ignorantiæ cõscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: ijdemque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem quod non est in rerũ natura, esse verum aurum vel argentum sophistica transmutatione confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non aliàs alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. ¶ Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum vel argentũ fecerint vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter dum id fieret facientibus ministrauerint, aut scienter vel auro vel argento vsi fuerint vendendo vel dando in solutum, verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimitum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus nihilominus aurum vel argentum alchimitũ, aut ipso (vt præmittitur) scienter vtentibus perpetuæ infamiæ nota respersis. ¶ Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, personarum differentiam, aliasque attendendo circunstantias) commutare. Illos vero qui in tantæ ignorantiam infęlicitatis proruperint, vt nedum nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumque violent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam: hac animaduersione percelli iubemus, vt ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fuerint delinquens, ipsi vltra prædictas pœnas priuentur beneficijs habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

Moneta falsa ab oculis fidis facile discernit.

INter cunctas.] ¶ Hæc constitutio habet sex partes. In qua-

Alchimistæ sunt infames.

Qui non habet in ære, luat in corpore. ff. de iniur. l. fin. C. de ser fug. l. quicunq; & inst. de pœ. te. li. ti. §. fina.

De priuilegijs.

¶ **Benedictus xj.**

¶ *Hæc extrauagans dat Prædicatoribus & Minoribus priuilegia plurima circa tria, videlicet circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §. Sed quia multotiens. De tertio in §. Porro. Et licet sit reuocata per Clem. 2. de sepult. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et potuisset non inepte poni sub tit. de sepult. Sed non est inconueniens idem cap. diuersis respectibus sub varijs collocari titulis, vt patet in c. significantibus. extra de libel. obla. & de appell.*

CAP. I.

INNTER cunctas † sollicitudines nostras, quibus nos pastorale premit officium, & debitum Apostolicæ seruitutis adstringit, illa debet esse præcipua, vt gregi

† Vide extrauagantẽ Sixti iiij. incip. V ces illius tit. d. treg. & pace. iter cões.

gregi [a] Dominico nobis superna dispositione commisso [b], animarum cura non desit [c], ne illum lupus [d] rapax antiquus serpens humani generis inimicus inuadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante propheta [e] manibus requiratur. Debemus insuper quantum ex alto permittitur, pacem [f] inserere, remouere [g] scandala, iurgiorum [h] amputare materiam, & intelligere super egenum & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem.

¶ Sane [k] dudum bonæ memoriæ Bonifacius Papa octauus prædecessor noster, quandam specialem inter prælatos, rectores, seu sacerdotes & clericos parochialiũ ecclesiarum ex parte vna & Prædicatorum ac Minorum ordinum fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis constitutionem [l] edidit, certum his modum imponens, prout in eadem cõstitutione plenius continetur. Sed pro ea quam intendebat quiete turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum ansam soluisse se credidit, nodum [m] ligasse videtur, & septem, vno hydræ [n] amputato capite, suscitasse. Nec mirum, quia plerunque pariunt [o] nouitates discordiam, præsertim dum ab eo quod diu æquum visum est, per nouam constitutionem receditur, nec quare recedatur, vtilitas euidens vel alia causa subest.

¶ Ideoque cupientes, vt ipsi gregi cura nostra eo plenior impendatur, quò amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, super egenũ intendentes & pauperem, ac nouitatem per eandem constitutionem inductam: Statuimus de fratrum nostrorum consilio, vt priorum ordinum fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in ecclesijs ac locis ipsorum, quæ impræsentiarum habent & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis, libere absque diœcesanorum & aliorum prælatorum petita licentia valeant clero & populo prędicare, eique proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino, ne hora in qua diœcesani prædicti prædicarent, vel coram se facerent prædicari, prædicẽt ijdem fratres: putamus etenim dignum, vt maiori [p] minor, & superiori [q] inferior deferat in hac parte: nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorum, aut in studijs generalibus prędicarent diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent & solemniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus: quia in his casibus

rum prima prooemiũ ad dicenda generale, & postmodum speciale præmittitur. Secundo § ideoque. articulus de prædicationibus faciendis. Tertio §. Sed quia. articulus de confessionibus audiendis. Quarto. §. Porro. articulus de lucris sepulturarum deciditur. Quinto §. ad hoc. Papa clerum alloquitur. Sexto §. Hæc autem. hic statuta per multa non obstantia firmantur.

a ¶ Gregi Dominico.] in quo debet esse aliquid speciale. C. de grege Dominico. l. vna. lib. 11. & cuius præcipuus est director extra 6. lib. de electio. vbi. §. cæterorũ.

Psal. 10.

b ¶ Commisso.] in persona Petri, per hęc verba, Pasce oues meas. extra de elect. significasti.

c ¶ Nõ desit.] ne Papa faciat vt pastores mali, quorum defectus ponuntur Ezechiel. 33. cap.

d ¶ Lupus rapax.] hæc verba dicta sunt primo de Beniamin, Gen. 49.

e ¶ Propheta.] ex Ezechie. 3. sanguinem eius, scilicet impij, de manu tua requirã. extra de offi. ord. irrefragabili. 1. respõ. & dic sanguinem idest peccatum, quod est sanguine piandũ vt Leuit. 4. & Hæbræ. 9.

Sanguis impij de manu p̃[...]i req[...]tur.

f ¶ Pacem inserere.] cum sit vicarius regis pacifici, idest Christi, in prooe. decret. sic econtra inimicus homo, idest demon zizaniã seminat. extra de elect. licet de vitanda.

g ¶ Remouere scandala.] extra 6. lib. de offi. lega. officij.

h ¶ Iurgiorum amputare materiam.] quæ ex cupiditate procedit. extra in prooe. decre.

i ¶ Egenum.] in Psal. 40.

k ¶ Sane.] hic prosequitur prooemium speciale, recitans constitutionem, Super cathedram, quæ nominatur infra. §. fi.

l ¶ Constitutionem.] quæ incipiebat: Super cathedram. & illa per istam reuocata, vt infra eod. in fin. est hodie approbata per Clementem quintum. patet in cap. 2. de sepul. in Cle. Ista autem quæ est Benedicti xj. ibidem reuocatur.

m ¶ Nodum ligasse videtur.] extra de verborum signific. cũ olim.

n ¶ Hydræ.] hydra est serpens aquaticus dictus ab hydro quod est aqua, cui secundum fabulas vno capite abscisso plura nascebantur eidem. secundum sensum autem moralem vnum male gestum plura mala generat: quia vno principio illicito dato multa mala sequuntur. authent. vt iudi. sine quoquo suffr. §. 1. coll. 2. aqua cuius cursus obturatur, multos meatus facit.

Hydra quid sit.

Psal. 40.

Vitium vnũ plura generat.

o ¶ Pariunt nouitates discordiam.] ext. de consue. cum consuetudinis.

p ¶ Maiori] nota statum prælatorum maiorem statu religiosorum, at religiosi ad prælaturam ascendere non debent, argu. 93. dist. legimus. in fi. extra 6. lib. de electio. nullus. in fin.

q ¶ Superiori.] not. quod exempti vt prædicatores & minores iure communi superiores [1] episcoporum esse censetur & si ijdem exempti in pluribus casibus prælatis subsunt. extra de hæret. ad abolendam. extra 6. lib. de præb. cap. 1. in fin. & aliquando sunt sedis Apostolicæ delegati legatione generali extra 6. lib. de sta. regul. cap. vnico. §. & quoniam. ff. de constitu. princip l 2.

1 Intellige sano modo quoniam in his, in q̃bus sũt exempti ep̃is non obtemperant, & ita possũt dici superiores.

a ¶ Inuitis

† Inuitus est q. non probatur consensisse.

a ¶ Inuitis.] dic inuitum qui non probatur consensisse. ff. de fur. qui uas. § uetare. ff. de procur. filiusfamilias. §. inuitus & ff. de seru. urba. præd. inuitum. argu. contra. ff. de mand. qui patitur.

b ¶ Superioribus.] superiorem uoco diœcesanum seu illum, qui habet ius diœceseos. & concurrere potest cum rectore. ext. 6. lib. de tempo. ordi eos. & c. cum nullus. ut ē metropolitanus. cui non est superior in prouincia sua, nisi in certis casibus not. extra de offic. ordin. pastoralis.

† Prædicatio nō sēper retrahit audiētē a peccato.

c ¶ Ad salutem.] Roma. 10.

d ¶ Concilij.] extra de pœnitē. & remissio. omnis.

e ¶ In morte.] extra de off. ordi. pastoralis. §. 1 extra 6. lib. de pœnit. capit. final. §. præsenti.

cum diœcesanis in prædicatione concurrere poterunt. Vbi uero ijdem diœcesani uocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel urrente causa illumducent congregandum; ea hora in studijs memoratis diebus sæpedicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesijs autem parochialibus fratres ipsi inuitis [a] eorum rectoribus seu sacerdotibus (nisi iussi à superioribus [b] eorundem) non audeant prædicare.

¶ Sed † quia multotiés propositum uerbum Dei audientem a peccato nō retrahit, idcirco post prædicationem necessarium est pœnitentiæ sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurrat) sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est: Corde ad iustitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutem [c]) exigitur: aliàs frustra esset in sacramento eodem sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem fratribus ad audiendas confessiones & pœnitentias iniungendas, libere auctoritate Apostolica absque licentia diœcesanorum & aliorum prælatorum inferiorum exemptorum, & non exemptorum, quibus subsunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri uolentes: Non religiosos, qui secundum statutia suorum ordinum proprijs prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur alijs prohibentur, absoluant: ipsisque pœnitentias salutares iniungant, intra sibi designatos terminos ad huiusmodi exercendum officium constitutos. Excommunicationis uero uel alias sententias per prælatos latas contra hoc uel in eius fraudem, denuntiamus irritas & inanes, nec confessi ipsis fratribus peccata illa, de quibus confessi sunt eis & absoluti pœnitentes, de illis sacerdotibus proprijs teneantur (sicut etiam non tenentur) iterum

Rom. 8.

confiteri non obstante constitutione generalis concilij [d] †, quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum, quòd per pœnitentiam dimissa peccata quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est (ut ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri alijs neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sint ministrare Eucharistiæ, & extremæ unctionis etiam sacramentum.

† Scilicet Lateran. sub Innocētio iij. c. 21.

¶ Super confessione autem facta fratribus memoratis, cum de confitentis solius præiudicio (si falsum dicat) agatur in iudicio animæ seu pœnitētiæ foro, stabitur simplici uerbo illius, qui sacramenta petit prædicta, & dicit fratribus se confessum. Duos † tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos afferat eum excommunicatum, aut notorie peccatorem. Sed uideat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum uel in fraudem: quia si hoc egerit, à delicto tali nisi plene satisfecerit (præterquā in [e] morte) absolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur.

† Vide doctrinā cōcilij Trid. sess. 14. ca. 7. de casuum reseruatione.

¶ Vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus, ut Prouinciales Priores Prædicatorum, & Ministri Minorum ordinum præfatorum, per se uel alios uerbo uel scripto eis significent, se fratres ad huiusmodi confessionum audiendarum & pœnitentiarum iniungendarum officium elegisse, & non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec ilorum numerum exprimendo, petant humiliter à diœcesanis eisdem, quòd ijdem electi fratres de ipsorum beneplacito & licentia, dictum possint in eorum ciuitatibus & diœcesibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, uel intratriduum non concedant, extunc ijdem fratres nihilominus auctoritate eadem huiusmodi officium exequantur. Datam uero licentiam per diœcesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quòd sæpedicti fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus, & pœnitentijs iniungendis, quam parochiales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis & superioribus quos, inferius adnotamus, ac sedi Apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittant.

¶ Obseruent ergo sollicite dicti fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos crimi-

nibus

a ¶ Pænitentia.] indicenda. 50. diſt in capite. 26 q. 6. c. 1.
b ¶ Incurrerūt] quia idem factum eſt peccatum, & ipſum eſt pœna peccati, vt eſt clericidium, uel ablatio membri. 55. diſt. ſi Euangelica. ſecus ſi ex diuerſis factis emergerent, ut excommunicatio, q̄ eſt pœna peccati, & irregularitas, quæ ɔtraheretur ꝓpter immiſſionem excommunicatione ſeu ſuſpēſione durāte: & tūc pt̄ fieri abſolutio à primo ꝑ prælatum, non diſpēſatio. exemplū pone ex 6. lib. de ſent. & re iudic cum æterni. extra 6. lib. de ſenten. excōmunicationis, cum medicinalis.
c ¶ Inconueniēs.] declarat quod præmiſerat dicens, exiſtimamus incōueniens, vt ſcilicet ille abſoluat à peccato, qui nō pt̄ imponere debitā pænitentiam ei, ſcilicet peccatori, & qui non pōt remouere irregularitatem, ſequelam peccati, &c.
d ¶ Imponere.] ſcilicet non poteſt, quod eſt infra; nam cum pęnitere ſit pœnam pro peccato tenere & pœna ſit mēſura culpæ. no. extra 6. lib. de pœ. c. fi. §. illud & § ſeq. vbi debita pœna non poteſt infligi per aliquem: ergo nec pœnitentia ſalutaris.
e ¶ Sequelam.] vt dicto c. ſi Euangelica.
f ¶ A iure.] 17. q. 4. ſi quis ſuadente.
g ¶ Quem.] ideſt aliquem.
h ¶ Excludit] de iſtis excōmunicationib. maiori & minori habet extra de ſent. excōmunicationis. nuper. & c. penul.
i ¶ Mandatis] extra de ſent. excommunicationis de cætero. & cap. ea noſcitur. & c. quamuis.
k ¶ Acrimonia.] hoc verbū expoſui extra 6. lib. de ſtatu regu. c. vnico. § finali.
l ¶ Prouocent.] hic accipitur in bona parte, vt aliàs. ff de ædil. edic. quod ſi nolit. §. qui mancipia.
m ¶ Scriptum] Oſæ 4. extra de renunt. ca. niſi cum pridem. §. pro defectu.
n ¶ Labia.] Malac. 2. & extra de hæret. cū ex iniūcto. ver. licet.

Pęnitere eſt pœnā ꝓ peccato tenere.

nibus pro quibus ſolemnis eſt pęnitentia [a] indicenda: Modo eodem excommunicatos reſpuāt, & clericos, qui propter delictum irregularitatē aliquam iucurrerunt [b]. Inconueniēs [c] enim exiſtimamus, ut a peccato abſoluat, qui pęnitētiam ei debitam imponere [d] aut irregularitatis pœnā peccati ſequelam [e], vel excommunicationē, quę infligitur maxime à iure [f] quandoque pro crimine, quæve quem [g] ab eccleſia, & per cōſequēs à participatione eccleſiaſticorum ſacramentorum excludit [h], remouere non poteſt.

¶ Incendiarios, eoſq; qui tam enormibus ſunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis conſuetudo præſcripta canonice in epiſcopatibus aliquibus reſeruauit epiſcopis, ſimiliter non admittant. quam conſuetudinem (ex cauſa, quæ iuſte ad id animum noſtrum mouit) ſolūmodo circa uoluntarios homicidas, falſarios, eccleſiarum immunitatis, & libertatis eccleſiaſticæ violatores, & ſortilegos approbamus. Quòd ſi forſan antequam ab eo qui poteſtatem habet, abſolui poſſint, mors talium confiteri uolentium uerisimiliter timeatur, etiam in prædictis caſibus ſæpefati fratres eos confiteri uolentes audiant, ipſiſque beneficium abſolutionis impendāt, ſed ſubeant iuramentū, quod liberati ſe ſuis epiſcopis & excommunicatoribus præſentabunt: excommunicantium ſuper his pro quibus ab eis excommunicati erant, & epiſcoporum pro peccato huiuſmodi parituri mandatis [i].

¶ Verum quia poſt baptiſmum inter cætera magis ad ſalutem neceſſaria † eſt propoſitio verbi Dei, quo audientes illud, quod eſt victoria noſtra, inſtruuntur in fide, docentur fugiēda fugere, & ſectanda ſectari, a quo per peccatum lapſi reſurgunt, pænitentiæ ſacramentum perficiunt: Grandis nobis ſollicitudo incūbit, ut tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiuſdem noſtros foueant ſubditos, a peccatis prohibeant: increpationis uino peccatorum ſuorum mordeant vulnera, eoſque ad illa pęnitentiæ acrimonia [k] purgandum & tergendum prouocent [l] & inducant. Ad id uero exequendum ſententia† diuinę legis expoſcitur, deſideratur ordo, & uitæ integritas etiam poſtulatur. Scriptum [m] eſt enim: Tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi: quia labia [n] ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt ex ore eius: aliàs prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non poſſet diſcernere, nec peccator exiſtens, Dei deberet narrare iuſtitias, & teſtamentum illius aſſumere per os ſuum. Nam cuius uita deſpicitur, conſequens eſt ut eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, ut Priores & Miniſtri Generales, & Prouinciales Prædicatorum & Minorum ordinum præfatorum, uel eorum uicarij, de diſcretorum conſilio ad tam ſalubre officium fratres diuina ſcientia doctos, diſcretione uigentes, uita probatos, & expertos moribus (alioquin diſtrictam reddent in futuro examine rationem) eligant & aſſumant: ſic enim quod prædicabunt, facient: quæ arguent, operari ceſſabunt: & in eis ædificabitur populus uerbo pariter & exemplo. Cæterum, licet (ſicut prædicitur) de neceſſitate non ſit iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubeſcentiam, quæ magna eſt pænitentiæ pars; ut eorundem peccatoum iteretur confeſſio, reputa-

† Verbi Dei ꝓpoſitio ē ad ſalutē valde neceſſaria.

† forte, ſcientia.

Oſeæ c. 4.

Malach. 2

Pſal. 49.

a ¶ Episcopalis quarta.] de qua habet 12. q. 2. concessa. & trib. c. sequentibus.
b ¶ Rustica prædia.] prædium rusticũ ab vrbano non loco, sed qualitate secernit. C. de præd mino. l. si prę dium.
c ¶ Non misereatur.] arg. C. ne fil. pro pat. authent. habita.
d ¶ Voluntatem.] argu. extra de excel. pl. nimis. 1. responso.
e ¶ Triturãtis. Deut. 26. extra de præb. extirpandæ. 1. resp on & 1. Timoth. 5.
f ¶ Necare.] ff. de a lie & exhib. li necare.
g ¶ Inopes.] auth. de coll. §. nullus aũt molestetur coll 9.
h ¶ Immunes.] C. de sacrosan. eccle. sancimus 2. auth. de eccle. tit. § si quis vero res. coll. 9.
i ¶ Falcidiam.] C. ad leg. Fal. authen. similiter quæ sumitur ex auth de eccl titu. §. si autem hæres.
k ¶ Portionis.] extra de testa. c. fin.
l ¶ Non desint.] C. de sacrosan. eccl. priuilegia, in fine.

mus salubre : districte iniungimus, vt fratres ipsi confitentes attente moneant, & in suis prędicationibus exhortentur, quòd suis sacerdotibus saltem semel confiteãtur in anno : asserendo id ad animarum profectũ proculdubio pertinere.

¶ Porro vt circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdem fratribus minime detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus, ut corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrum loca elegerint, dum uiuerent, sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta cantando seu legendo officium mortuorum, uel psalmos, & alienas ingredientes parochias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscumque uero relictis præfatis fratribus in communi, uel singulis ultimis decedentium uoluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi: nulla per parochiales sacerdotes moriẽtium, à qua fratres ipsos liberos esse uolumus, canonica portio, uel multominus per episcopos episcopalis a quarta omnino, cum eis tamquam exempti non subsint, nec etiam debita iure parochiæ, si forsan cathedralis defunctorum esset parochialis ecclesia, detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode diuisionem recipiant: aliàs eiusdem medietatis æstimationem oluant parochiali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis. Funeralia uero intelliguntur hoc casu, quæ cũm funere deferuntur. De candelis uero, quas fratres portant, portio non petatur. Moneant autem ijdem fratres, & pro posse inducant confitentes sibi ut de proprijs bonis suis parochialibus ecclesiis, eorumque sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debent parochialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæsumus sæcularis clerus, non gerant moleste prælati, quòd circa præmissa sic duximus prouidendum. Attendant quanta ex ijs, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia, & patenter considerent, quod eorum onera cum aliis nostro beneficio salubriter & quasi necessario patiuntur.

Funeraliũ noĩe qd intelligatur.

¶ Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quòd fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum Pontificum eis benigne concessa, ante constitutionem eandem hactenus habuerunt. Quòdque sunt pauperes, nil habentes singuli in communi rustica b prædia, immo nec urbana, uel mobilia, eorum alteri uel etiam uniuersi mendicant uictum, quærunt uestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus uel uiuorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur c eorum qui omnia, uoluntatem d habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam utiliter in agro prædicto? Certe nullus, nisi qui triturantis e bouis os impie alligare uelit, aut eos subtractis alimentis necare f. Inopes g patrimonii onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, & a curialibus res ecclesiis uel pijs locis donatas, a quartæ præstatione, seu lucratiuorum inscriptionibus lex facit immunes h. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam i. Et legata ad fabricam, uel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinum cultum perpetuum, solutioni nõ subiacent canonicæ portionis k. Pauperes autem (ut dictum est) sunt fratres: & quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogant, aut in fabricam, siue in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuisci eorũ, cum humanitatis sit etiam sæcularis principis prospicere egenis, & dare operam ut pauperibus alimenta non desint l, non tam pie quã quodammodo iuste in eodem articulo egimus, egenos eosdem (ut præmittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autem (dicta constitutione, quę incipit, Super cathedram. quam penitus reuocamus, aliisque quibuscumque constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priui-

Falcidia nõ debet d relictis pauperib.

Psal. 40.

Pauperib. subueniẽdum est.

a ¶ Nequaquam obstantibus.] de viribus istorum non obstantium notatur in Extrauaganti, rem non nouã. in fi. Ioã. Mon.

priuilegijs, indulgentijs, sub quacumque forma verborum cõcessis, etiam si de ipsis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris litteris oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, sententijs, consuetudinibus contrarijs, nequaquam obstantibus a) inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, denuntiationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem, & cætera.

¶ Clemens quintus.

¶ Rex Franciæ & regnicolæ per extrauagantem, vnam sanctam. supra de maio. & obed. non amplius subijciuntur Ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant.

CAP. II.

Meruit charissimi filii nostri Philippi regis Francorum illustris syncerae affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt: Meruit insuper regnicolarum puritas ac deuotionis syceritas, vt tam regem, quàm regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est quòd nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit, Vnam sanctam. nullum volumus vel intendimus pręiudicium generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius Ecclesiæ sint subiecti Romanę, quàm antea existebant: Sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad Ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas superius nominatos.

Regnum Fráciç Papa fauore prosequitur.

¶ Eugenius quartus.

¶ Ordinarij non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotijs Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficijs, quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum alijs sint collata, tam dantes quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati, & à solo Papa absoluendi.

CAP. III.

Diuina † in eminenti sedis Apostolicæ speculo disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequijs eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem, pro animarum salute quærenda & iustitia prosequenda, de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius se promptiores valeant exhibire: Hinc est quòd nos ex certis rationabilibus causis, morti, etiam non nullorum prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, districtius inhibemus locorum ordinarijs, necnon commissarijs, & delegatis eorum, cæterisque vniuersis & singulis quacumque potestate & auctoritate præfulgeant, cuiuscunque dignitatis, gradus vel præeminẽtiæ fuerint, ne contra officiales præfatos quocumque nomine nuncupentur, in nostris & dictæ sedis obsæquijs nunc & pro tempore existentes, necnon quoscumque alios pro suis & eorum causis vel negotijs prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea (durante negotiorum & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum, seu quamuis aliam sententiam promulgare præsumant. ¶ Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentẽ nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas, & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcumque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnõ quicquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatũ forsan est hactenus, vel in posterũ cõtigerit attentari; etiã decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios, & officiales commissarios & delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficijs ecclesiasti-

† Vide cõcil. Trid. sessio. 23. de refor. c. 1. circa finem. & sessio. 24. de refor. ma. c. 11. §. quę vero priuilegia.

Exhibitã.] a ¶ Constitutionem.] quę incipit, Suscepti. & est vna de xx. glossatis per Zenzelinum, & posita sub tit. de elect. Et inter has repetitur cum gl. Gulielmi de Monte Lauduno in titul. ne sede Vacante.

Dãtes & recipientes quandoque ę qualiter puniunt.

cis quibuscunque officialium, aut negotia huiusmodi apud dictam sedem prosequentium prædictorum, eos illis forsan priuando atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscumque priuationis prætextu illa personis alijs conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittẽdo, tã in dantes quàm in recipientes, excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis, vel per nos deputandis, præterquàm in mortis articulo constituti.

¶ Præmissa autem à die affixionis præsentium ad valuas basilicę principis Apostolorum de Vrbe, ex certa scientia quoscumque ligare volumus & arctare. Non obstantibus Apostolicis & quibuscumque generalibus, aut prouincialibus, aut synodalibus concilijs, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & Apostolicis priuilegijs, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet vel differri, etiam si de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus habere pro sufficienter expressis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis [c] declarationis, constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ M. cccc. xxxii. octauo idus Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Ioannes xxij. Magistro & Fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani.

¶ Præmisso tenore duarum constitutionum, dicit quòd hospitalarij sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, uel priuilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

C A P. IIII.

Exhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quòd dudum post constitutionem [a] per nos editam, qua specialiter & expresse cauetur, quòd habentes annalia 10 in ecclesijs de consuetudine, priuilegio vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel secundi, vel alterius cuiuscumque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totum vendicauerant, nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in decimæ solutione taxari, prætextu cuiusuis priui 12 legij, consuetudinis, vel statuti, quouis modo perciperent: sed ipsius summæ perceptione dumtaxat deberent esse contenti, totali residuo prædicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus beneficia 13 dimittere summam memoratam, quo casu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam constitionem fecimus, in qua specialiter cauebatur, quòd si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residerent, ad debitum seruitium impendendum capitulo eiusdem ecclesiæ nihil deberet accrescere, cum 14 cessante cã † cessare debeat pariter quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur: quòd fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo quod in declaratione dicta non continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum 15 vacantium vobis debitorum de prædictis consuetudine, priuilegio, vel statuto, quo ad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis, licet (vt præmittitur) dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, 16 vt quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignaremur. Nos itaque petitionem vestram iuri consonam æstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestræ prouidere volentes, præsenti oraculo declaramus, quòd fructus prædictæ ecclesiæ vel beneficij vacantis, cuius annalia in quibus consistunt,

† l. adigere. §. quã uis. ff. de iure pat. c cũ cessãte de app.

Annaliũ perceptio multiplici iure potest competere.

Petitio iuri cõsona exaudiri meretur.

ſtunt, debentur vobis ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, etiam pro ea parte, quæ obtinentibus præbendam vel beneficium huiuſmodi (ſi in eccleſia vbi illa conſiſtunt perſonalẽ reſidentiam facerent) deberetur, ſi non reſideāt ibidem vere vel interpretatiue, vtpote per ſpeciale priuilegium Apoſtolicum, vel aliàs ex cā rationabili ab huiuſmodi reſidentia legitime excuſentur, cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo non accreſcat, vobis accreſcere debet ſecundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratę. Nulli ergo, & cætera, vt ſupra. Datum Auinione Calen. Martij, Pontifi. noſtri anno quinto.

Beneficia tus à reſidentia facięda qñ que excuſatur.

De pœnis.

¶ Ioannes xxii.

¶ Epiſcopus Caturcen. propter varios exceſſus per ipſum perpetratos, præſertim quia ſedi Apoſtolicæ, ſuis ſubditis & ſibiipſi iniurioſus fuerat, varias pœnas incurrit, quoniam perpetuæ depoſitionis ſententiam meruit, priuatusque fuit pontificali, ſacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerẽ condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur, vt ſcilicet cognoſcamus crimina & exceſſus, quibus prælatus deponi poſſit. Facit ad hoc cap. veritatis. extra de dolo & contu. & cap. ex litteris. & cap. tanta eſt clauis Petri. de exceſ. præl. Et niſi antiqui libri hoc capitulum ſub titulo, De pœnis, annotauiſſent; ſub titulo, De exceſſibus prælatorum, poſitum fuiſſet.

CAP. VNICVM.

Diuinis exemplis, quæ noſtrorum debent eſſe actuum regula, patenter inſtruimur, aures noſtras ſubditorũ à ſuis præpoſitis oppreſſorum indebite, & aggrauatorũ iniuſte, non obturare clamoribus, ſed ipſis ipſas potius compaſſiuis affectibus inclinare, vt ſi per ſolertis inquiſitionis indaginem clamores huiuſmodi opere † completos eſſe viderimus liberationis opportunæ remedium ſollicitis ſtudijs apponamus, pœna nihilominus debita puniturі in hanc patratorum qualitatem exceſſuum illicitos oppreſſores. Omnipotens etenim Dominus audito † clamore populi ſui propter duritiam eorum, qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum deſcendit: Et ſummi templi præpoſito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas inique diuerterat, comminando, ſic ait: † Expellam te de ſtatione tua, & de tuo miniſterio te deponam. Dudum ſiquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili ſubditorum deferentibus nobis, Hugonem Geraldi olim Caturcenſem epiſcopum, de multiplicatis exceſſibus, oppreſſionibus grauibus, enormibuſque criminibus eſſe reũ: nos mala huiuſmodi nolentes ante credere, quàm probare, ſuper illis inquiſitionem per nos & alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquiſitionis ipſius viſo, & examinato proceſſu, luculenter inuenimus, quod eius fuerat vitioſus ingreſſus, cum per ambitionem nimiam, & per abrupta ſimoniacæ prauitatis ad pontificalem aſcendiſſet honorem. Progreſſus autem eius (vt execrando conueniret initio) iniurioſus extiterat quo ad tria: Primo videlicet quo ad Apoſtolicam ſedem, cui (licet ipſum honoraſſet in multis, & tandem ad epiſcopalis dignitatis apicem promouiſſet) terga vertens, non faciem, contẽptum pro gratia, maleficiũ pro beneficio, & vituperium retulit pro honore: Appellationibus interdum ad ſedem ipſam ab eo vel officialibus eius per ſubditos oppreſſos emiſſis, nedum deferre contemptibiliter renuens, ſed eas verbo vilipendens, & facto ſuis præcipiẽdo miniſtris, quòd de appellationibus huiuſmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppreſſiones debuerat eſſe appellatio ipſa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per ſpoliationem beneficiorum, & aliàs indebite affligendo multipliciter, non abſque vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipſo præſtitum dictæ ſedi: nec veritus matris Eccleſiæ tranſgreſſionem apertam, nonnullis quãdoque per ſuas patentes litteras de vacaturis mandauit beneficijs prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & ſuſpectas: pernicioſus etiam fuit & frequens litterarum Apoſtolicarum abuſor. Secundo vero quantum ad ſubditos, erga quos non pij prælati vel paſtoris peregit officium, quinimmo tamquam fur improbus, crudeliſque tyrannus ſub pallio charitatiui ſubſidij incuſſis

† Gen. 18.

† Exodi cap. 3.

† Eſa. 22

Prælati nõ debẽt eſſe creduli.

Appellatio eſt remediũ cõtra oppreſſiones.

Prælatus erga ſubditos paſtoris officiũ peragere dẽt.

terroribus, violentijs, & iniurijs illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc aliàs nimium excessiuas & ecclesiis importabiles, vtpote multiplicato euictionum numero canonibus †diffinito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum, impenso, ad alios quæstus illicitos & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et cum inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuersa eis grauamina subdole procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legitime, nec conuictos etiam aut confessos suis priuauit beneficijs, occasionem pro causa confingens, non rationem his, sed tyrannidem potius prosequens personalem.

† Vide cōciliū Lateranen. sub Alexādro iij. cap. 4. Conciliū. Lateranē. sub Innocen. iij. ca. 33. Conciliū Oxoniense ca. ut singula. & Conciliū Tridē. sessio. 24. de reformat. cap. 3.

Multa falsa scienter instrumenta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari: & vt illis qualem ipse habuerat ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere litteras sæpius renuit, nisi primitus certa sibi & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc vero simpliciter in suis manibus resignata modo iure, (vt prætendebat) ordinario, modo super hoc (ut dicebat) Apostolico munimine indulto, de facto scienter contulit interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate: subiectas sibi ecclesias occupans earum redditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudiciis processum eorum & finem in pecuniarium commodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniuste condemnans. sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit.

Tertio, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset: suæ namque famæ prodigus se periuriis patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & fœmora sua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sic reprehendendi ingressus, sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, vt vitio huiusmodi siue culpis nescius finem imponere & periculosus egressus, cum adeo foret in ipso habituata malitia quòd, remanente sibi ad solita facultate) in iniquitatis opere voluntas sibi deficere minimè speraretur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud solum æstimamus salubre remediū, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. Nos itaque super præmissis & pluribus aliis eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quippe ob suas iniquitates ne præsit, est abiectus à Deo, suis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate pontificali iam priuatum à Domino, de consilio omnium, & singulorum fratrum ipsorum perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandam: pontificali eum & sacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes: vt ibi committendis cessantibus, agat pœnitentiam de commissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ promulgationis & condemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione xv. Calen. Iunii, Pontificatus nostri anno secundo.

De pœnitentijs, & remissionibus.

¶Bonifacius Octauus.

¶ *Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri & Pauli Apostolorum plenissima peccatorum venia conceditur.*

CAP.

Antiquorum.] ¶ Hæc epistola satis grosse fuit cōposita. Et habet sex partes. Primo, super remissionibus & indulgentijs concessis accedentibus ad Ecclesiā principis Apostolorum de Vrbe fidam antiquorum relationem commemorat. Secundo, §. Nos igitur. remissiones & indulgentias hmōi confirmat, approbat & innouat. Tertio, §. Vt autem. accedentibus ad ecclesias beatorum Apostolorū Petri & Pauli de Vrbe, vere præmitē tibus & confessis plenissimam indulgentiam peccatorum dat. Quarto, §. Statuentes. & quid pro indulgentia p̄dicta dictis vere pænitentibus & confessis fieri oporteat statuēdo taxat. Quinto, §. vnusquisq; e tamen. antipophorizar. Sexto, §. Nulli. inhibens præmissa non infringi, vult, vt sec' facientes maledictionem incurrant.

Vide doctores scholasticos lib. 4. sent. dist. 19. 20. & 21. ind. n. fiet aper. ta quę tradunt in textu & glossis. ad de Roffen sem ꝯ Lutherū, ar. 17. & aliquot sequētibus.

a ¶ Relatio] ad quā recurrendū est in antiquis. ff. de lega. 3. si chorus. §. 1. extra de prob. c. cum causam.

b ¶ Basilicam.] idest ecclesiā. ext. de relig. dom. c. 1. 16. q. 7. omnes basilicæ. Et proprie est domus regia, vel palatium regis: sed modo per translationem dicitur ecclesia, quia est palatium summi regis.

Basilica quid est.

c ¶ Apostolorum.] idest beati Petri, qui primatum habuit, & successores sui in Ecclesia Dei. 21. distin. in nouo.

d ¶ De Vrbe] loquitur vulgariter: nam loquendum est vt plures arg. extra de transla. episc. inter corporalia. §. sed neque. nam re vera ecclesia sancti Petri non est in Vrbe, sed in ciuitate Leonina. & minus ecclesia sancti Pauli, de qua etiam dicitur, quòd non est in continentibus ædificijs. Quid autem importet hoc nomen, Vrbs, villa, ciuitas. not. extra. lib. 6. de senten. excommu. si ciuitas.

e ¶ Peccatorum] idest pœnarum pro peccatis debitarum, sic ponitur 2. Machab. 12. in fi. ibi, sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

f ¶ Habentes.] per hāc ratificationē & confirmationē non ratificantur nisi legitime concessa. extra lib. 6. de rescrip. si gratiose. §. fi. extra de elect. dudum 2. §. pen.

g ¶ Refertos.] non refectos, quia refectio proprie est corporis, sed refertio est proprie mentis; vnde dic, refertos, idest plenos, bene fartos, obesos seu crassos. Et descendit refertus de refercio, cis, quod componitur de re & farcio, cis. Ioan. Monachus.

h ¶ Et confessis.] qui est vere pęnitens & cōfessus, hēt veniā culpę, quam solus Deus in contritione remittit q̄ non datur nisi correcto. extra li. 5. de reg. iur. peccati venia. & pœna æterna debita pro culpa mortali commutatur à Deo in pœnam temporalē. Nam sicut culpa respectu illius in quem commissa est, fuit infinita, sic & pœna debet esse infinita, cuius infinitas tollitur p̄ remissionem culpæ. Sed quanta remaneat, ignorat minister Dei, qui in pęnitentiæ sacramento aliquam portionē illi' pœnæ remittit. vnde minister Dei post præmissa arbitratur de pœna, quā credit superesse ad arbitriū suum, & sic intelligit, ꝙ omnes pænitentiæ sunt arbitrariæ. 16. q. 7. tempora. extra de pænit. & remis. quæsitum. & c. seq. Tanta tamē posset esse contritio cōfitentis, ꝙ nedum culpa, sed pœna prorsus tolleretur: verū quia hoc est dubium apud homines, minister Dei præsertim vicari' Christi & successor Petri istam pœnam certis de causis vt hic, & in voto vltramarino, & quibusdam alijs commutat in certos actus satisfactorios. Sed pone: iste minister minus discrete, seu sine cā legitima taxat: nunqd confessus ad plus tenebitur? Dic ꝙ sic, vt suppleatur quod de iure deficit. ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatur, & hoc requirit virtus diuinæ iustitiæ, manet ergo Petri iudiciū, vbicunq; ex ipsius æquitate fertur iudiciū. 24. q. 1. manet. 11. q. 3. tunc vera. est. n. sibi cōmissum dispensare 1, id est discrete pensare, non dissipare. ff. de offi. procu. Cæsa. l. 1. nec nego, quin sit absolutus, ita ꝙ pœna æterna commutata est in temporalem: quia hoc video in eo qui non est minister. extra de ele. dudū 2. Et ibi est absolutus non p̄p sacrūm fidei, sed p̄p fidē sacramenti: sed indiscretio ministri in hoc se onerantis vel mei confitentis à debita pœna t̄pali me non releuat cōfitentem. Et dic, confessis proposito & facto.

Peccati pœna dēt esse īfinita.

Qualiter intelligatur, ꝙ pænitentiæ sunt arbitrariæ.

1 Dispēsare vnde dicitur.

i ¶ Confitebuntur.] facto, sunt t̄n confessi proposito, aliàs non sunt filij Dei, sed inimici. Tu dic: confitebūtur & proposito & facto. Sed cum opera viua ad vitam æternam valeant, & mortificata viuificari possint, dic qualiter opera mortua vt labor itinerationis hic expressus in mortali peccato factus possit prodesse ad remissionē pęnarū p̄ peccatis debitarū, licet post laborē hmōi sit vere pænitens & confessus. Et notandum 2, quod ad hoc quod indulgētiæ valeant, quattuor principaliter requirunt, & quintum ēt huic proposito potest addi ratione materiæ. Requiritur enim auctoritas in concedente, idoneitas in recipiente, pietas in fine, vtilitas in opere, & quintum quod addi potest, cōgruitas in tēpore. Primo ergo requiritur auctoritas in concedente, q̄ typica est, & principaliter residet in summo Pontifice; sicut. n. videmus quòd in corpore natu-

2 Indulgētiæ vt valeāt, quot requisita exigant, vide beatum Th. in q̄onib. additis ad 2. par. q. 25. ar. 2.

CAP. I.

Antiquorum † habet fida relatio a, quòd accedentibus ad honorabilem basilicam b principis Apostolorum c de Vrbe d, concessæ sunt magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorum, e. ¶ Nos igitur, qui iuxta officij nostri debitum salutem appetimus & procuramus libentius singulorum, huiusmodi remissiones & indulgentias omnes & singulas ratas, & gratas habentes f, ipsas auctoritate Apostolica confirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocino communimus.

¶ Vt autem beatissimi Petrus & Paulus Apostoli eo amplius honorentur quo ipsorum basilicæ de Vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, & fideles ipsi spiritualium largitione munerum ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refertos g: Nos de omnipotentis Dei misericordia, & eorundem Apostolorum eius meritis & auctoritate confisi, de fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter vere pænitentibus & confessis h: vel qui vere pænitebunt & confitebuntur i in huiusmodi præsenti & quoli-

naturali vnicũ est caput, in quo positi sunt oẽs sensus, sic in corpore mystico quod est Ecclesiæ, est ponere caput vnum habens plenitudinẽ potestatis. Hoc.n. sic esse voluit ordinario diuina. Et huic concordat rõ recta, voluit namq; diuina ordinatio, ꝙ ecclesia militãs repræsentaret Ecclesiã triumphantẽ. de quib. not. sup. 6. lib. de ele. fundamenta. Vnde Io. in Apocaly. Vidi, inquit, Hierusalẽ descendentẽ de cælo: quia Hierusalẽ terrestris, hoc est Ecclesia militãs, exemplificata est & formata ad instar cælestis Hierusalẽ, q̃ sursum est, quę est mater nostra: videlicet Ecclesiæ triũphantis. Ibi autem ſm beatum Dionysium nouẽ sunt ordines angelorum sub triplici hierarchia dispositi. Et est ordo sub ordine, & tandem oẽs sub vno capite qđ est vnus Deus. & si ibi velimus amplius ascẽdere, inueniemus ꝙ pluralitas diuinarũ personarũ reducit̃ ad vnitatem essentiæ, rõnem illius ordinis diuina sapientia in Ecclesia militante voluit exemplari. Vñ in Iob dr̃: Numquid nosti ordinẽ cæli & ponis rõnem eius in terra? Si aũt in Ecclesia militãte esset ponere duo capita de pari se habentia, quorum vnum alteri minime subderet̃, non esset rõ cælestis ordinis congruenter in ea posita. Sed tũc rõ cælestis ordinis proprie & ꝑfecte in terra ponitur, si cuncti gradus p̃latorum & principatuũ sub vno capite collocent̃, & ei obediant & subdãtur: hmõi aũt est solus Romanus Põtifex vicarius Christi & successor Petri: cui in hmõi designationem dictũ est à Dño, Tu vocaberis Cephas qđ interpretat̃ caput: huic ẽt veritati cõcordat rõ recta. Nã ſm Proculũ. oĩs multitudo reducitur ad vnitatem. Et ſm Philosophum, in vnoquoque genere est reperire vnum primum & supremum, quod est mensura & regula omnium aliorũ in illo genere contentorum. Et alibi, Monadem sequit̃ dyas. Oportet igit̃ ꝙ multitudo hoĩum reducatur ad vnum, & in genere hoĩum sit reperire vnũ hoĩem primum, qui sit supremus in illo genere, qui sit mẽsura & regula oĩum aliorũ hoĩum: hmõi aũt est Romanus Pontifex, qui est inter oẽs homines supremus, existẽs mensura & regula directiua oĩum aliorum, cui plene oẽs catholici simpliciter sunt subiecti. Ad vltimũ aũt intantum se extendit ista subiectio, ꝙ qñ plenitudo gentium intrauerit, ut oĩs Israel saluus fiat, sicut dicit Apostolus ad Romanos 11. c. Tunc oẽs nationes orbis terrarum huic vnico capiti subijcientur, & obedient. Et tunc implebitur illud quod ait Saluator in Io. Erit vnum ouile, & vnus pastor. Sicut ergo in corpore materiali est ponere caput vnum, in quo sunt oẽs sensus, seu plenitudo sentiendi; sic in Ecclesia militante (ne sit tamquam corpus monstruosum si duo haberet capita) est tantum ponere vnum caput, videlicet Romanum Pontificẽ, in quo est plenitudo ptãtis, & auctoritatis, q̃ siquidem ptãtem contulit ei Dominus qñ beato Petro dixit, Quodcunq; ligaueris super terram erit ligatũ &c. & quodcunq; solueris, &c. Ipse aũt Romanus Pontifex est, qui concessit istam indulgentiam, & in ipso (vt iam ostensum est) plenitudo residet ptãtis. Et sic patet primum, videlicet ꝙ est auctoritas in concedente. Scđm est idoneitas in recipiente. Nam ſm Philosophum. actus actiuorum sunt in patiente dispositio. Nam thesaurus Ecclesiæ non applicatur nisi ei q̃ est membrum Ecclesiæ. 11. q. 3. nihil sic debet. 23. q. 4. si quis à catholica. Et certum est ꝙ remanẽte culpa non remittitur pœna, quia ſm Augu. non dimittit Deus dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Si aũt manẽte culpa remitteretur pœna, esset dedecus culpæ sine decore [1] iustitiæ, & sic esset aliquid inordinatum in vniuerso: quod diuina sapientia non permittit. arg. in auth. de hæred. & falc. § inordinatũ. coll. 1. Oportet ergo ꝙ capax indulgentiæ sit purgatus à culpa, quod fit in contritione, ille ergo est habilis indulgentiam recipere, qui est vere pænitens & confessus. Et hoc tangit̃ in forma indulgentiæ, cum dr̃ ꝙ vere pęnitentibus & cõfessis hæc indulgentia sit concessa, non alijs. arg. C. de re milit. cum allegatis. li. 12. extra de appel. pastoralis.

Hierusalem est & terrestris & cælestis.

Cephas dicitur caput.

Indulgẽtia solis idoneis concedit̃.

[1] Al. pudore.

in fine. Tertio requiritur pietas in fine, hoc est honor Dei & Exaltatio fidei: in omni. n. concessione indulgentiarum ecclesiasticarum finaliter dẽt attendi, vt ꝑ hoc Deus honoretur, & fides exalteť catholica. Quartum est vtilitas in opere, hoc est, ꝙ opus quod pro indulgentia obtinenda imponitur, sit vtile & ordinabile ad finem prædictum, s. ad honorẽ Dei, & exaltationem fidei. Circa quod aduertendum est, ꝙ in cõcessione indulgentiæ non attenditur quantitas operis, sed genus operis: indulgentia. n. principaliter respicit gratiam, non meritum, aliàs non diceretur indulgentia. Si. n. quis offendisset regem vel principem, ita ꝙ ꝑꝑ offensam hmõi mereretur ſm legem patriæ manu vel pede truncari, & vt liberaretur à tali pœna, quam meruit, offerret principi duo vel tria millia florenorum, talis liberatio remissio dici nõ mereretur, sed potius redemptio & quædam commutatio. arg. ff. de contrahen. empt. l. 1. Si aũt rex condonaret ei pœnam hmõi liberaliter, vel ei pro pœna vitanda aliquid leue imponeret; tunc talis liberatio remissio vocaretur: ergo indulgentiæ ecclesiasticæ principaliter respiciũt gratiam, non meritum; meritum dico proprium, respiciunt tñ meritum alienum, s. meritum Christi, immo super illud fundantur, & ex illo sumuntur. Passio nãque Christi excessiua fuit, vnde & excessus vocatur in Luca: vbi dr̃ quod in transfiguratione Christi apparuerunt Moyses & Helias cum eo, & dicebant excessum, quem completurus erat in Hierusalem, vnica enim gutta sanguinis tam pretiosi suffecisset pro redemptione totius mundi. Nam ꝑꝑ coniunctionem humanitatis cum diuinitate, quantulacunq; passio Christi, perpessa pro redemptione nostra, habebat pretium infinitum. Noluit aũt Christus quod excessus iste frustra fuisset, & ꝙ de nihilo nobis seruiret: sed voluit ꝙ esset thesaurus ecclesiæ per suum vicarium Romanũ Pontificem pro fidelibus loco & tempore dispensandus, dispensatur aũt cum eis, cum indulgentiæ conceduntur. Nam ꝑꝑ vnionem capitis & membrorum, meritum capitis attribuitur & applicatur membris, & quia sic per alienum meritum, non per proprium meritum liberantur à pœna, ideo quantum ad ipsos liberatio dr̃ remissio, seu indulgentia, licet quo ad Christum qui hoc nobis meruit, vocetur redemptio copiosa. vnde in Psal. Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eũ redemptio. Nec est timendum seu phantastice optandum, ꝙ per talem dispensationem thesauri, q̃ fit in collatione indulgentiarum, præfatus thesaurus in aliquo minuatur: Nã si oẽs catholici vtriusque sexus per vniuersum orbem dispersi, in hoc anno centesimo pro hac indulgentia obtinenda venirent ad vrbẽ, & perfecte præfatã indulgentiã obtinerent, tota oĩum indulgentia in minori portione se haberẽt ad thesaurũ, ex quo sumit̃, quàm sit proportio vnius guttæ aquę ad totum oceanum, vel vnius grani milij ad montem sancti Bernardi: quia finiti ad finitum est proportio aliqua: finiti vero ad infinitum nulla: ꝑꝑ infinitatem. n. suam præfatus thesaurus ex dispensatione sua non diminuitur, nec decrescit. Versus.

Mille licet sumant, deperit inde nihil.

Quia ergo indulgẽtię respiciũt principaliter grãm, non meritum proprium: ideo in indulgentijs conferẽdis non attenditur principaliter quantitas operis, vñ in præsenti indulgentia, Romanis, qui visitando Apostolorũ basilicas satis parum laborant, plenissima conceditur indulgẽtia, sicut eis qui de vltimis Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Hispaniarumque finibus accedunt cum magnis laboribus & expensis. ꝙ ttenditur ergo in istis indulgentijs conferẽdis principaliter nõ quãtitas operis, sed genus operis: hoc est dictu, ꝙ op⁹, ꝙ pro dicta indulgentia obtinenda imponitur, sit opus tale, quod ordinetur ad finem pręfatum in collatione indulgentiarũ intẽtum, qui est videlicet honor Dei, & exaltatio fidei, & primatus Ecclesiæ ĩ vrbe existens. Peregrinatio vero ad præfatas beatorum Apostolorum

Indulgẽtia est cõcedẽda in honorem Dei & exaltationẽ fidei.

Remissio differt à redẽptione.

Indulgẽtia super Christi meritum fundatur

Thesaurus Ecclesiæ per dispensationem eius nõ minuitur.

Indulgẽtia tanta conceditur Romanis, quãta venientibus à remotis.

stolorũ basilicas, ad honorẽ Dei, & exaltationẽ fidei, vt plurimum ordinat: per hoc enim ꝙ ex tali peregrinatione sãcti Apostoli honorãtur, Deus in ipsis se reputat honorari. ipsi enim pro Christi honore conseruando & dilatando, seipsos exposuerunt supplicijs in vita pariter & in morte: ipse autem Dominus se honorãtes honorare decreuit: vnde dicit in 1. li. Regum 2. c. Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: q autem contemnunt me, erunt ignobiles. Ex hac enim peregrinatione fides catholica nõ modicum exaltat, eo ꝙ ex omnibus Christianitatis finibus fideles confluunt ad ortum fidei, ad basilicam videlicet sãcti Petri. Nũc cernit apertissime beatus Petrus orationem illam exauditam, quam Christus ad patrẽ suum fudit pro eo dicens: Ecce rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua. videt enim ꝙ vndiq cateruatim ruunt fideles populi ad ipsius basilicam, fidem catholicã ꝓfitentes, vnde fit videlicet ꝙ eius fides secũdum Christi rogationẽ nõ deficit, sed magis ꝓficit manifestissimis incremẽtis. Olim verũ esse poterat ꝙ Bernardus dicit, An nõ limina Apostolorum magis ambitio q̃ deuotio terit? sed nũc econtrario poten dici, ꝙ deuotio, non ambitio limina Apostolorum terit, & eorũ basilicas frequẽtat, seu frequentare facit. O quantũ credẽdum est beatissimos Apostolos exultare, cernẽtes suas basilicas à populo Christiano cũ intẽso feruore fidei populosius & frequẽtius quã solerẽt, & vrgẽte deuotione populi accedentium ordine non seruato, impetuosius frequẽtari, non fuit a diebus antiquis tãta deuotio, nec tantus fidei feruor in populo Christiano, ex quo gaudent non soli Apostoli, sed totus etiam cælestis exercitus, & cõfundit diabolus & angeli eius. Sic igit patet ueritas & soliditas huiusmodi indulgẽtiæ, in q̃ sic excellẽtissime cõfluunt quattuor causę prædictæ: quæ ad hoc ꝙ indulgẽtiæ ualeant principaliter requirũtur. Quintum quod potest adijci, est congruitas ex tempore: cõcessa est enim hæc indulgentia in tempore congruo, videlicet in anno Iubileo. In Leuitico siquidẽ legit, ꝙ annus quinquagesimus erat Iubileus, in quo secũdũ legis pceptum clãgebãt tũc tubis, & remittebãtur peccata: hic legalis Iubileus typicus erat, & uerũ Iubileum, qui in aduentu Christi sumpsit initium, figurabat. Ad hoc enim Christus venit, vt remissionẽ & indulgentiã pdicaret spiritualiũ debitorũ, videlicet peccatorũ. unde ipse per Esaiam dicit, Esa. 61. c. Spiritus Dñi super me: eo ꝙ unxerit me: ad Euangelizãdum pauperibus misit me. Et sequitur: ut prædicarem captiuis indulgẽtiam. Ecce tuba prędicationis, Ecce indulgentia sine remissio debitorum Et in exordio prædicationis suæ sic orsus est: Pęnitẽtiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, in quo uerbo, forma & efficacia pſentis indulgẽtiæ continetur. hæc enim indulgentia solis pænitentibus & confessis conceditur: & eis regnum cælorum propinquissimum esse facit. Et qa Christus in ortu suo secundum communem cursum humanę naturę fari nõ poterat: ideo in Iubileo isto clãgentes præmisit, ut dicitur in Luca secundo c. Facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantiũ Deũ & dicentium, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus. &c. Quãdiu enim est in peccato aliqs, nõ est ei pax cũ Deo: qa secundũ Esaiam c. 48. Non est pax impijs, dicit Dominus: remissa culpa, remanente pænæ debito nondum est pax pfecta: sed utroque remisso plenissima pax hominibus habetur cum Deo: quod per istam indulgentiam obtinetur. A natiuitate igit Domini nostri Iesu Christi, in qua verus Iubileus incepit, quilibet sequens annus quinquagesimus vocari pt rectissime Iubileus. Quõd aũt summus Põtifex nõ in anno quinquagesimo, sed in cẽtesimo indulgentiã istã concederet (sicut ego ex ore ipsius audiui) duplex ratio mouit eum. Primo, qa vulgatum est, ꝙ talis indulgentia in annis cẽtesimis a natiuitate Christi olim cõcedi solebat. Et qa, vt dicit cõmẽtator, Sermo q famatur ab omnibus, non est omnino falsus. Et quia istud sic publice famatũ, erat & vulgatũ, noluit summus Põtifex ꝙ hoc anno cẽtesimo in tpe sui regiminis secũdũ cursum temporis accedente, populus Christianus hoc munere frustraret. Alia causa fuit, qa ob fauorẽ indulgẽtię trãsmarinæ, q̃ similis huic extitit, hãc indulgentiã, nõ in anno qnquagesimo, qa frequẽter euenit: sed in hoc cẽtesimo concedere voluit: & deinceps in quolibet anno cẽtesimo secuturo, eo ꝙ periodus humanæ uitæ annũ centesimũ (nisi in paucissimis) non transcendit. Ad hoc etiã adduci possunt aliç cõgruentiæ, ex quibus sequẽtes assumo. Prima est, qa per istam indulgentiam, quæ vere pęnitentibus & confessis conceditur, duplex indulgentia, culpæ uidelicet & pęnæ habetur: & ideo congrue non in quinquagesimo, q simplicem remissionem denotat, sed in cẽtesimo conceditur, qui duplicẽ cõtinet Iubileũ. Secunda congruentia est, qa secundum Bedam & Hieronymum numerus cẽtesimus transit a leua ad dexteram, sicut etiam dicit gl. super illud de parabola seminis: Aliud cecidit in terram bonam, & attulit fructum: aliud quidem tricesimum, aliud sexagesimum, aliud cẽtesimum. Quando autem aliquis migrat ab hoc sæculo purgatus a culpa, sed nõ liberatus a pæna, non trãsit a leua ad dexteram, sed a pæna præsenti transit ad pęnam purgatorij, sed quãdo migrat liberatus a culpa & pæna, transit a leua ad dexterã. Et qa pſens indulgentia sic disponit hominẽ, ut si pæna adempta decedat, transeat absque medio a leua præsentis aduersitatis ad dexteram æternæ fælicitatis: & idcirco in anno cẽtesimo cõgrue cõceditur: q quidem cẽtesimus est numerus transiẽs a leua ad dexteram, sicut dixi. Tertia, quoniam ille Iubileꝰ de quo agitur Leuit. 25. redire faciebat tẽporalia, sed iste spiritualia: & ideo non est mirum si duplicetur tempus. Quarta, hęc indulgẽtia plenissima per numerum magis ꝑfectum, ut est cẽtenarius, debuit designari: ꝓ tãto, quia usque ad ipsũ fit ascẽsus per continuam adiectionẽ unitatis ad pcedẽtem numerum: & vltra ipsum tali modo nõ procedit, sed fit egressus ad principium numeri, scilicet ad unitatẽ. Et ulterius tali modo usque ad aliũ cẽtenariũ fit processus, quod non est in aliquo alio numero. Quinta, quadragesima est numerus abũdãs, reddẽs in sua abũdãtia quinquagesimam. Et est duplex quadragesima: vna deletiua mali, vt vulgaris: alia operatiua boni, ut illa q̃ est inter Pascha & Ascẽsionẽ Dñi: & per has duas quadragesimas homo habẽs gratiam in duabus quinquagesimis abundat. Et per hãc in centesimo abundanter in gloria crescit. Et dic arg. quòd iste textus non dat liberationem purã, sed sub cõditione. & quãdo aliquid est concessum sub cõditione, nõ respicit tempus ipsius concessionis, sed cõditionis existentis. ff. de condi. & demonst. l. eũ qui. & ibi no. ff. de leg. 2. l. nõ oportet. & ideo in hac cõcessione respiciã nõ tẽpus concessionis ipsius, sed cõditionis existẽtis. Et ꝙ hic sit cõditio, liquet sic: quia hæc dictio, qui, iũcta cũ uerbo futuri tẽporis, cõditionem importat. ff. de leg. 1. l. Stichũ. ff. de auro & ar. leg. Quintus. Et tũc ad arg hic nõ consequitur quis indulgẽtiã ex operibus mortuis, vt cõcludit arg. sed ex existẽtia cõditionis, ut est ostẽsum vnde cõsiderato opere, quod est uirtuosum de genere, & ab agente fit pia, & recta intẽtione secũdũ dictamẽ rectæ rationis, quo ad bonũ homo naturaliter inclinatur: tale opus pt dici aliquo modo viuũ & meritoriũ, licet non perfecte, saltem merito cõgrui, lidet non merito cõdigni Et ꝓ tali opere dari potest indulgẽtia, cũ fuerit dispositus per pænitẽtiã subsequentem. Sed ponamus ꝙ Papa alicui existenti in gratia concedat indulgentiã sine causa rationabili nec facienti opus bonum, pro quo est indulgentia merito cõcẽdenda, quæritur, vtrum valeat. Videt ꝙ sic: quia Papa habet plenitudinem potestatis, nec hẽt superiorem, quem sequi debeat, & a quo debeat regulari: ergo si det sibi indulgẽtiam, tenet: & ualet ei cui dat, quia capax est: sed Papa qui omnia & præcipue

Fides Petri nõ deficiet.

Annus Iubileus typicus uerũ Iubileũ figurauit.

Pax non est impijs

Annus Iubileus non sine causa fuit cẽtesimo quoq; anno.

Vitæ humanæ periodus cẽtũ annos nõ trãscẽdit, nisi in paucissimis.

Numerus centenarius ẽ perfectus.

Quadragesima ẽ duplex.

Indulgẽtia alicui concessa sine causa an ualeat.

præcipue maiora agere debet cum discretione & secũdum iudicium rectæ rationis, peccat in sic concedendo. Sed dicendũ ꝙ licet Papa habeat plenitudinẽ potestatis quantum ad omnia bona ecclesiastica, temporalia & spiritualia, non habet tamen illã ut dominus sed ut minister & dispensator domini principalis: vñ licet non habeat superiorem in terris, eum tamen habet in cęlis. Et ideo dispẽsatio taliũ bonorũ ab eo nõ debet fieri, nisi in illis casibus, in quibus verisimiliter apparet, ꝙ dominus, cuius sunt huiusmodi bona, consensum adhiberet, ut potestas super ratione restringatur. 11. q. 3. illa. Constat autem ꝙ Deo nõ placet, ꝙ tãta bona sua sine causa rationabili cõcedantur: & ideo talis concessio non ualet. Quamuis ergo ille, q. est verus dñs alicuius rei, si illam det alicui sine causa rationabili, potest tenere talis donatio, quia fit de cõsensu dñi: nõ meretur tamen donans, nec agit fructuose, sed potius peccat: quia cum quilibet ea quæ agit, teneatꝰ agere secũdum iudicium rectę rationis: & q. sic agit, fructuose agit & meretꝰ, oportet ꝙ quicunque agit cõtra iudiciũ rectæ rõnis, peccet. Item quęritur, q. dam in bono statu fecit partem istorum dierum: & ante ꝫpletionem labitur in mortale peccatum: & tandẽ illis diebus completis ante annum cõfitetur, an habeat indulgentiam? Dic ꝙ non, q. a dicta uerba respiciũt peccata commissa, nõ committẽda. Nam indulgentia ista completa dat remissionẽ pœnæ, si adsit uera confessio & pænitẽtia intra hũc annum, q. bus remittitur culpa effectiue per solum Deum, sacramentaliter ꝑ sacramẽtum pænitẽtiæ: & ministerialiter per ministerium debitum Ecclesiæ, & indultum non respicit futuras pœnas, sed præteritas. arg. extra de consue. c. ex parte. Itẽ hæc tota indulgẽtia per xv. dies facta commutat pœnas omnium peccatorum aliàs debitas in hunc laborẽ, & sic hæc indulgẽtia nõ respicit culpas cõmissas post iter peregrinationis arreptum, sed ante. Secus dicerẽ in tali casu: Cõfiteor in speciali quæcũque scio, & in generali de alijs: dolens suꝑ eo, ꝙ alia quæ commisi nescio reminisci. tãdem sum memor unius peccati grauis: iste (ut habetur 4 sententiarum) de isto peccato potest habere purgationẽ post mortem: quod non esset, si non esset vere confessus: & sic uera confessio hoc casu tollit pœnam. Nec obstat ꝙ sciens & memorans de peccato illud tenetur cõfiteri: ergo nõ est plene cõfessus. Dic ꝙ peccatum est remissum: sed fit iterato cõfessio specialis, ne uideatur cõtemptus: nam postquam scit, nec confitetur: ex suo cõtemptu nouo ligatur. extra de sent. excom. per tuas. §. nos igitur vnde sicut vere cõtritus hẽt remissionẽ culpæ, habẽs propositum confitendi postea: & si non confiteatur cum potest, peccat: sic cõfitens in genere de neglectis, & postmodum reminiscens, tenetur ad confessionem: primo tñ erat remissio culpæ: & ꝑ consequens pœnæ ꝑ hanc indulgentiam. Item quęro: Aliq. s fuit vere pęnitẽs & confessus ante istam indulgentiam & multa fuerunt sibi iniuncta nec loquor de iniũctis tangentibus partẽ, ut in furto: q. a hoc hac indulgentia nõ remittitur. Nã licet Deus ꝑ verã cõtritionẽ & confessionẽ dimittat peccatum: damnum tñ vel iniuriã illatũ seu illatã homini non dimittit. Sic enim Deus & quilibet alius gratiam dẽt facere, ut ius alterius non absorbeat. arg. C. de emãci. li. nec auus. ff. ne q d in lo. pu. l. 2. §. si q s a principe) nunquid ista iniuncta tollentur ꝑ istam indulgentiam? Et vr̃ ꝙ sic: Ponamus ꝙ iste nõ fuisset cõfessus ante istam indulgẽtiã: constat ꝙ per istã indulgẽtiam omnia fuissent ablata: & constat ꝙ iste tãtum expectãdo fuit fatuus, sed in alio casu cõfitendo fuit sapiẽs: & fatuus non debet esse melioris cõditionis q̃ peritus. ff. quod vi aut clam. l. seruus. extra li. 6. de pb. eum qui. Cum igitur secundo casu pœna tollatꝰ, multo magis & primo. Item hic remanet pœna pro peccato: ergo illa tollitur ꝑ indulgẽtiã, quæ est plenissima, vt hic dicit: quę plenissima non potest dici quo ad cordis contritionem, nec oris confessionem, q. hic supponuntur: ergo erit plenissima quo ad satisfactionẽ. Itẽ in particularibꝰ indulgẽtijs fit in tãto: ergo in plena, vt est hic, fiet remissio in toto. arg. ff. de rei vend. l. quæ de tota. Sed ꝯ: specialis obligatio per generalem absolutionem non tollitur, cum ligatio & solutio sibi inuicem respõdere debeant. extra de pænit. & remis. c. 1. ergo iste confessus specialiter se ligans, non soluetur eius obligatio ꝑ solutionẽ generalẽ non faciẽtẽ mentionem de speciali obligatione. extra. 6. li. de const. c. 1. extra de deci. c. ex multiplici. ff. de uerb. oblig. l. doli clausula. ff. de pœnis. l. sanctio. & est ratio. ex quo eñ iste confitẽs specialiter sibi prouidet: generalis prouisio prouidetur, & prouiso non prouidetur. C. de pact. conuen. tam super dote quàm dona, propter nup. l. vl. vnde Papa hoc hic non exprimens pęnitentiam iam iniunctã & acceptam non sustulit. nec dico quin Papa remittere potuerit: sed nõ sustulit quod nõ expressit. Item ut apparet ex hoc textu, q. sunt, vel qui erunt intra cẽtesimũ annum vere pænitentes & cõfessi: habẽt hanc indulgentiã, facientes quod infra sequitur: & sic non claudũtur confessi ante hanc indulgentiam, aliàs bene fuit dispẽsatum. Itẽ dato ꝙ non essent verba illa: oĩbus in ꝑsenti anno, &c. adhuc idem vr̃ ꝙ verbũ, uere pænitẽtes & confessi, non importat qui fuerant, sed qui sunt dumtaxat: nisi forte ex admisso 1, ut in hoc sophismate, albũ fuit disputandũ, disputet artistę. Sed ad hoc ultimũ pt̃ responderi, ista non habere locũ ubi adiectiuũ nõ respicit certum tps, ut cum dr̃ homo albus. Nã inter adiectiuũ tale & substãtiuũ, intelligitur qui est, secundum Priscianum. sed secus in adiectiuo tps discernẽte, ut in uerbo, cõfessus. quod est præteriti tẽporis, & actus in eo designatus est pręteritus: sed terminus adhuc potest esse præsens uel iam præteritus. Et ideo in suppletione ꝑteriti, deponẽtis, uel passiui, ponitur, qui est, vel q. fuit. vnde si fui confessus ante hanc indulgentiam, si remansi in gratia, est ueritas quòd sum confessus, idest remaneo in illa uera cõtritione. & dato ꝙ labar in peccatũ, & postea uere cõfitear, adhuc illa cõfessio prima uere remanet, & opera prima reuiuiscũt. Item datur particularis indulgentia vere pænitentibus & confesis, pone vnius anni: si nõ daretur nisi illis, q. sunt actu in confitendo, ridiculũ esset: ergo extẽdetur ad illos qui confesi sunt. Et Papa declarauit cõsistorialiter, ꝙ pænitẽtiæ antea iniunctę ẽt tolluntur ꝑ commutationem operis satisfactorij hic positi. Dixit ẽt ꝙ vota (excepto Hierosolymitano, & ingressu religionis) tollũtur per hãc indulgentiam. Et ego dixi hoc uerũ de uotis, quæ essent ꝓpter commutationẽ pænitẽtiæ, vel essent imposita in satisfactionem peccatorum. Secus uidebatur de uotis hoc non respicientibus: verbi gratia Aliq. s existens in periculo maris, vouit ire ad sãctum Iacobum, vel existẽs infirmus: vnde tale uotum cum non sit ꝓpter pœnã peccati, quam tollit hæc indulgẽtia, qualiter tollitur per hanc indulgentiam satisfactoriam de pęnis peccatorum? Respõdit tamen mihi Papa, ꝙ etiam vult hoc votum tolli per hãc indulgentiam: quod potest Papa, licet uerba indulgẽtiæ hoc non patiantur. & est secus qñ peccatum uel uotum tãgit tertium: quia hoc non tollitur per hanc indulgẽtiam, sed quãdo proponitur sancto, hoc est ordinatũ in Deum: vnde tale votum ꝑ hanc indulgẽtiam tollitur. Declarauit etiam ꝙ sui pęnitẽtiarij nihil debent iniungere ultra iniunctionem hic positã: aliàs (ut dicebat) indulgentia frustraretur: nisi confitens volẽs facere opera supererogationis, voluntarie pænitẽtiã satisfactoriã aliã ab hac taxata reciperet: nisi ad aliũ finẽ iniũgeretur: verbi gratia, Penitẽtia nedũ est ad remissionem pænarũ ꝓ commissis & omissis debitarũ, sed ẽt ad cautelã futurorum: & quo ad istud forsan pt̃ pęnitẽtia iniungi. Item q̃ro, monachus ab abbate humiliter req̃rir, ut ueniat licentiatus ab abbate pro dicta indulgentia acquirẽda. Quæritur an abbas iuste possit hãc licẽtiam sibi cõcedere? Et vr̃ ꝙ sic. nam monachus ꝓ utilitate monasterij recedere

Indulgẽtia anni iubilei ꝑ culpã sequẽtẽ impeditur.

Pęnitẽtia pro peccatis iniuncta ante indulgentiã per illã an tollatur.

Stultus nõ dẽt esse melioris ꝯditionis quam sapiens.

1. Al. adiũcto.

Vota an tollantur per indulgentiã anni iubilei.

Monachꝰ an possit ab abbate licẽtiari, ut eat ad annũ Iubileum.

bet centesimo secuturo annis, non solum plenam & largiorem, immo plenissimam [a] omnium suorum concedemus & cōcedimus veniam [b] peccatorum [c]. Statuentes [d], vt qui voluerint huiusmodi indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis [e] seu interpolatis [f], & saltem semel in die [g]: Si vero peregrini [h] fuerint, aut forenses [i], simili [k] modo diebus xv. ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequētur [l], qui basilicas ipsas amplius & deuotius fre-

cedere pōt abbate imperāte, extra de post.c.ex parte. 16. q. 1.monachi.2. Cōtra vouens votū peregrinationis celeberrimæ, & tandē religionē intrās, nō vr̄ fractor voti: quia illud in melius cōmutat.extra de vo. & vo.red.scripturæ. extra de iureiur. peruenit 2.ergo meli⁹ est vouere religionē & ꝓsequi, q̄ ꝓsequi dictam indulgentiam: ergo cū abbas de meliori debet prospicere monacho suo, dictam licētiam propter maius bonū admittendum concedere nō debet. Respondeo ꝙ potest, vt cōcludit prima ratio. & eo efficacius recipit indulgentiā, quo magis est disposit⁹ interi⁹ ꝑ virtuosa exercitia religionis. Ad argu. in oppositum dicendum est, ꝙ actus peregrinandi compatitur secum omnia illa q̄ sunt essentialia religionis: & ideo cum vtrumq; religio & peregrinatio sit q̄d bonū, necesse est, ꝙ ambo simul sint maius bonum quàm alterum tantum: s. obseruantiā religionis tantum: quia omne totum est maius sua parte: & ideo ambo simul tamquam maius bonum, magis disponunt ad gratiam suscipiendam & bonum indulgentiarum. Ratio autem in oppositum procedit, ac si obseruantia religionis & peregrinationis essent inuicem incompatibiles: quod non est verū. & facit 20.q.4.monachum.§.si. Sed cōtra, monachatus omnē maculam abstergit: authēt.de mo .in prin.coll.1.& ab stersum facit crescere in opera virtuosa: sed ꝑ indulgentiā prędictā nō habetur nisi primū: ergo monachatus melior. Sol. cū per tramites cōes procedirur, bene arguis: sed in hac indulgentia proceditur per semitā cōpēdij, vt est præmissum. Sed quæro, aliquis vere pęnitens & confessus inchoauerat huiusmodi indulgentiā, & firmiter proponebat eam perficere: sed infirmitate superueniente mortuus est. nūquid dēt hmōi indulgentia gaudere, ac si eam perfecissent? Vr̄ ꝙ non: quia hæc concessio non est pura, sed conditionalis, vt superius est probatum in glo. super ver. confitebunt. q̄ conditio vr̄ defecisse, vt arg.ff. de condi.& demon. l.qui hæredi.§.si. Contra vr̄ fauore indulgentiæ, quæ animam liberat à pœna: sicut seruus cui legata est libertas, si per certum tempus seruieret, libertatem cōsequitur, licet per aduersam fortunam fuerit impeditus seruire.ff.de statu li.l.cū hæres.§.Stich⁹ 1.C.de cō. inser.l.fi. Dic, aut infirmus viuit vsq; ad tēpus ꝙ peregrinari debuit, & sic vr̄ liberatus, vt dicto §. Stichus, aut nō, & tūc nō est liberatus. Et est rō: quia concessio indulgentiarū nedum est sub cōditione (vt est dictū) concepta, sed in diem. vnde oportet vtrumq; subesse. quia per infirmitatem non dēt plus consequi, quā si in veritate dictā indulgentiam perfecisset, vt dicta l. cum hæres.§.seruire.& §.Stichus. & eo.ti.l.si hæreditas.1.respon.ff. de verb. obl.l.in illa stipulatione. & l. insulā.extra de elect.6.lib.cōmissa. 1. rn̄. Quicquid sit de iure, Papa declarauit quòd illi qui inceperunt venire, licet non peruenerint: morte vel alio legitimo impedimēto detenti, vel si venerint, nec cōpleuerint, habeant hanc indulgētiā: Itē q̄ro. cui sufficit hoc casu cōfiteri ēt in ijs q̄ sedis Apostolicę vel epīs reseruant? Et vr̄ ꝙ simplici sacerdoti: quia lōge maiorē iniūctionē simplex sacerdos pōt facere, quàm sit pœna contenta. Contra dic, quia confitens eget discreto cōfessore, nedum propter pænitentiā sibi iniungendā, vt arguis: sed ēt ꝑꝑ confitentis directionē, q̄ melius fiet per maiorem quā per minorē. Nā sicut in foro iudicij maiores causæ requirunt maiores iudices: extra de appel.vt debitus.in fine.extra de bap.maiores. in princ. sic in foro animæ maiora peccata maiores iudices requirūt, nec est verisimile: ꝙ Papa vno verbo gradus cōfitētiū voluerit absorbore.extra de elec.eccl'a vestra 2.§ deniq;.C.de inof. test. l. si quando. in princ. Est enim ordo ecclesiastic⁹ iste: quia est summus sacerdos, vt Papa, & magnus sacerdos, vt episcop⁹. & est sacerdos, vt curatus. & isti in republica clericorum fundant intentionē suā de iure communi. summus sacerdos in omnibus: magnus sacerdos, & sacerdos in suis territorijs. 21. dist. in nouo.extra de ꝓba. cū causam. extra de paro. & alie.parochia.c.significauit.& c.super eo. Nec prosequor q̄d cuique istorum competat, & de hoc not.c.suꝑ cathedram.edito post publicationem Sexti lib. Nec dico cōfitendum discretiori ex præcepto seu necessitate, sed ex consilio seu congruitate.

Indulgē tia plenaria an cōcedatur illi q peregrinationē requisitam morte ꝑfectus implere nō potuit.

Rn̄sio verum ad quęstionem.

Cōfessor discretus est valde vtilis.

a ¶ Plenissimam.] sed quomodo ista se compatiunt, plenam, largiorem, & plenissimā? Dico Papam interpretatum fuisse in consistorio me pręsente hāc indulgentiam adeo plenam, prout clauium potestas se extēdit, quod intelligo prout verba patiuntur.

b ¶ Veniam.] quot modis dicitur venia, not. extra lib.6.de reg.iur.peccati.

c ¶ Peccatorum.] idest, pœnarum pro peccatis debitarum, vt s̄.eo.c.1.respon.

d ¶ Statuentes.[concessit.s̄.eo. §.proxi.nunc statuit qui & quādo erunt participes huiusmodi indulgētię.

e ¶ Continuis.] vt quia successiue triginta dies cōplent sine interruptionc. vnde continuū est vicinum sine interpositione: qua simul teneatur.

f ¶ Interpolatis.] per vnum, l.ab inter, & polus: vnde interpolare est obscurare & interrumpere, vt hic, vbi quis quia fuit prima feria, & interpolate iuit, idest interrupit: quia secunda feria non iuit, sed tertia.

Interpolo q̄d sit

g ¶ Et saltem semel in die.] hæc verba Papa in consistorio sic est interpretatus cum præcedentibus: vt continuatio sed interpolatio etiā prosit, si sit semel facta in die in vna dictarum basilicarum verbi gratia, Semel in die vado ad vtrāq; basilicā, & sic est cōtinuatio quo ad illam diem, siue sit cōtinuatio siue interpolatio quo ad dies præcedentes posset etiā esse interpolatio vt semel in die vadam ad sanctā Petrum dūtaxat & alia die continue seu interpolate ad sanctū Paulū dūtaxat, & tūc istæ duæ itinerationes erūt ꝑ vna die.

h ¶ Peregrini.] de quibus habetur extra de peregrin. ca.vno.& extra de cleri.pere.per totum.

i ¶ Forenses.] idest, qui venientes de foris nō venerūt causa peregrinationis. uidentes tn̄ hanc indulgentiā cōsequuntur eandem. Quid de curialibus existētibus in curia Papali? Rn̄det Sixtus Papa, illos facere debere xxx. dies. Et est ratio, quia isti nec vere peregrinātur, nec uere sunt forēses, sed ut moraturi in curia accedūt, vt Cardinales, officiales curiæ, aduocati, ꝓcuratores, & in curia manētes, q̄ terminū sui recessus ignorāt cū legē Papæ imponere nequeant, vt causæ eorum finem accipiant.extra de appel.ex insinuatione.

Curiales cū nō sint peregrinātes, an possint īdulgentias mereri.

K ¶ Simili.] scilicet diebus continuis seu interpolatis & saltē semel i die, vnde similis modus ē utrobiq; licet terminus ex vna parte sit recisior.

l ¶ Consequet.] aliàs assequet. Sed quomodo hoc pōt esse cū isti habeāt plenissimā indulgētiā. s̄.e.§.vt aūt. in

Indulgẽtia an possit obtineri maior ꝑ vnũ, q̃ per aliũ.

in fi. cũ superlatiuus dicat qualitatẽ intensã in termino, vltra quẽ nõ cõtingit ꝓgredi, & cõparatiuus eãdẽ qualitatẽ dicat extẽsam, tñ circa terminũ, & positiuˢ eãdẽ significat absolute. Sol. ingredi aulã gloriæ recipit plus & minus. Nã si quis est in gratia ꝑ verã cõfessionẽ & verã pænitẽtiã, & est sine obligatione ad pœnã, ꝑ hãc indulgentiam eo sic mortuo statim euolat, & sic habet statim plenissimam indulgẽtiã quantũ ad ingressum domus cælestis. verũ si iste idem cum prædictis se ornasset, credo deuotius & efficacius tunc ingrederetur domũ regni cęlestis melius intensiue, qa vt, habetur in Ioan. In domo patris mei mãsiones multæ sunt. vnde dicit gl. il lic. patris, dispositi ꝓ dignitate meriti. unde dic ꝙ cõsequi efficacius põt referri ad fructũ, quem quis ex indulgẽtia cõsequit̃, sic videlicet ꝙ maioris pœnæ remissionẽ obtineat. Et sic verba ꝑdcta non possunt habere veritatem, qa superlatiuus gradus, qui per superabundãtiã dr̃, oĩum graduum consummationem includit. Item ista indulgentia per quam fit totalis culpę remissio & totius pœnę, in quadã priuatione seu negatione cõsistit, in priuatione aũt & negatione non inuenit̃ magis & minus. Vnde qa ingredi in regnũ cęlorũ inquãtum includit adeptionem gloriæ est quid positiuum, & in quo inuenitur magis & minˢ, põt dici ꝙ aliquis efficaciˢ & ꝑfectius põt ingredi regnum cęlorũ. Itẽ hoc aduerbiũ, efficacius, põt referri ad mediũ per quod aliquis meretur illud ꝑꝑ ꝙ hmõi indulgentiã cõsequatur, quod est opus operatũ & deuotio operantis, sic videlicet intelligendo, ꝙ agens ad hoc ꝙ indulgentiæ fructũ determinatũ inde cõsequat̃ efficacius, agit ad hoc ꝙ illũ valeat obtinere, quia si ageret pauciora opera, & cũ minori deuotione, nihilominus verũ fructũ indulgẽtię consequeretur. Cum aũt plura opera, & ex maiori deuotione facta, quantum est de se, sint efficaciora ad aliquid promerendũ, quãto aliquis deuotius & frequentius agit opus dictæ peregrinationis, tanto efficacius fructum dictæ peregrinationis consequitur.

a Nostræ cõfirmationis.] approbatę. s̃. eo. §. nos igit̃.
b ¶ Concessionis.] s̃. eo. §. vt autem.
c ¶ Constitutioni.] s̃. eo. §. statuentes.
d ¶ Infringere.] vel ei ausu temerario cõtraire. Et hoc

quentabit. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostrę [a] confirmationis, approbationis, innouationis, cõcessionis [b], & constitutionis [c] infringere [d], &c. Datũ Romę apud sanctum Petrũ viij. Calen. Martij, Pontific. nostri anno sexto.

¶ Clemens sextus archiepõ Tarracoñ. eiusq; suffraganeis.

¶ *Annus Iubileus siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet cẽtesimo anno omnibus veræ penitentibus & cõfessis visitantibus basilicas beatorũ Petri & Pauli, per istam extrauagantẽ ad annum quinquagesimum reducitur.*

CAP. II.

Vnigenitus Dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descendere matris, in qua & ex qua nostræ mortalitatis substantiã diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione coniunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat assumens: vt haberet vnde

10 hominẽ lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo patri. Vbi enim venit plenitudo temporis †, misit Deus filiũ suũ factum sub lege, natũ ex muliere, vt eos qui sub lege erant redimeret, vt adoptionem reciperent filiorum. Ipse namque fa
20 ctus † nobis à Deo sapiẽtia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, nõ per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per propriũ † sanguinem introiuit semel in sancta, ęterna re-
30 demptione inuenta. Non enim † corruptibilibus auro & argento, sed sui ipsius agni incõtaminati & immaculati pretioso sanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam
40 sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redẽptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddã profluuium noscitur effudisse: ita vt à planta † pedis
50 vsque ad verticem capitis, nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantũ ergo exinde, vt nec superuacua, inanis, aut superflua,

† Ad Galat. 4.
† 1. Cor. 1.
† Ad Hebreos. 9.
† 1. Pet. 1.
† Esaiæ, cap. 1.

anno. M. ccc. qui incipit à Natiuitate Dñi s̃m vsum Ecclesię Romanę, Papa fecit indulgentiã plenam ter in anno: primo die Iouis sancta his qui principaliter venerãt ꝑꝑ hãc indulgẽtiã, ẽt si nõ fuissent ad basilicas dictorũ Apostolorũ nisi semel. Et die dedicationis basilicarũ dictorũ Apostolorũ, q̃ ẽ die octaua post festũ beati Martini hyemalis. Et die Natiuitatis sequẽtis, Io. Mon. Cardin.

ADDITIO. Adde q̃dã notanda in simili indulgentia plenaria cõcessa crucem assumentibus contra infideles: examinata ꝑ Io. And. in nouella, in c. ad liberandã. de Iudæis. Adde etiam quædã pulchra decisa ad propositum per Hostien in sum. de remissionibus. post titulũ, de pænitentijs. in §. quibus prosint. & in §. ad quid valẽt, & inquantũ. & alijs §§. & seq. Adde ẽt nõnulla pulchra in simili per Card. Flor. in clem. si dñm. de reli. & vene. san. in fi. Et an verba. tertia vel quarta pars pænitentiæ, quæ ponunt̃ in cle. 2. de pænit. & remiss. ponãtur exẽplificatiue tm̃, vide Old. in consi. 10. ꝙ incipit: Factũ tale est, dñs Clemẽs, &c. in vl. tit. dicti cõsilij. Et adde ꝙ dñs Clemẽs vj. de anno. M. cccl. reducit Iubileũ ad annum quinquagesimum in perpetuũ, per bullam suã & decretalẽ, q̃ incipit: Vnigenitus Dei filius, &c. Et addidit tertiã ecclesiã visitandam, videlicet sancti Ioannis Lateranensis vbi etiam inter alia declarauit, ꝙ accedentes ad indulgentiam huiusmodi, post iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierum prætaxato numero non co
60 pleto in vrbe decesserint, eandẽ indulgentiã cõsequãtur: & insuper nihilominus omnes & singulas indulgentias, tam per eum quàm per prædecessores suos Romanos Pontifices, tã ꝑfatis tribus ecclesijs, quàm alijs de dicta vrbe concessas cõfirmauit & innouauit Pontificatus sui anno. 1. in auinioñ. Quomodo deinde Martinus v. magis abbreuiauerit. Et Paulus ij. ẽt reduxit ad vicesimũquintũ. Et deinde Sixtus iiij. confirmauit cũ reuocatione oĩum aliarũ plenariarũ ĩdulgentiarũ, & plura alia examinaui super glossis, quas feci ad dictã decre. vnigenitus, scilicet Clemẽtis 6. Et ibi poteris videre. vide etiam aliqua ꝑ Iac. de Zochis, in repetitione capituli , omnis vtriusque sextus. de pænitent, & remiss. in vlt. parte 1. Ioan. Fran.

Tantæ

tantæ effuſionis miſeratio redderetur, theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſiuit, volens ſuis theſaurizare filijs pius pa er, vt ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui vſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. Quem quidem theſaurum non in ſudario † repoſitum, uon in argo † abſconditum, ſed per beatum Petrum cæli clauigerum, eiuſque ſucceſſores ſuos in terris vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum, & proprijs & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ tam generaliter, quàm ſpecialiter (prout cum Deo expedire cognoſcerent) vere pænitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum. Ad cuius quidem theſauri cumulum, beatæ Dei genitricis, omnium electorum à primo iuſto vſque ad vltimum merita, adminiculum præſtare noſcuntur: de cuius conſumptione ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti (vt prædictum eſt) merita, quàm pro eo quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iuſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum. Quod felicis recordationis Bonifacius Papa viij. prodeceſſor noſter pie (ſicut indubie credimus) conſiderans, & attenta meditatione reuoluens, quantum apud homines glorioſi principes terræ Petrus & Paulus (per quos Euangelium Chriſti Romæ replenduit, & per quos Eccleſia religionis ſumpſit exordium, qui facti Chriſtiani populi per Euangelium genitores, gregis Dominici paſtores, fidei lucernæ, Eccleſiarum columnæ, præ cæteris Apoſtolis peculiari quadam prærogatiua in ipſo Saluatore fidei virtute præcellunt: Quorum vni, ſcilicet Apoſtolorum principi, ſicut bono diſpenſatori, claues regni cælorum commiſit: Alteri tamquam idoneo doctori, magiſterium Eccleſiaſticæ eruditionis iniunxit) in ſpeciali veneratione haberi debeant, & debita honorificentia venerari, pro ipſorum memoria recolenda crebrius, & reuerentia à cunctis Chriſti fidelibus eis deuotius adhibenda, ipſorumque patrocinio fauorabilius aſſequendo, inconſumptibilem theſaurum huiuſmodi pro excitanda & remuneranda deuotione fidelium uoluit aperire: decernens de fratrum ſuorum conſilio, vt omnes qui in anno à Natiuitate Domini M. ccc. & quolibet anno centeſimo extunc ſecuturo, ad dictorum Apoſtolorum baſilicas de urbe accederent reuerenter, ipſaſque ſi Romani, ad minus xxx. ſi uero peregrini aut forenſes fuerint, xv. diebus continuis uel interpolatis, ſaltem ſemel in die; dumtamen uere pænitentes & confeſſi exiſterent, perſonaliter uiſitarent: ſuorum omnium obtinerēt pleniſſimā ueniam peccatorum. ¶ Nos autem attēdentes, quòd annus quinquageſimus in lege Moſaica † (quam non uenit Dominus ſoluere, ſed ſpiritualiter adimplere) Iubileus remiſſionis & gaudij, ſacerque dierum numerus, quo lege fit remiſſio, cenſebatur: quodque ipſe quinquagenarius numerus in teſtamentis, ueteri quidem ex legis datione, nouo ex uiſibili Spiritus ſancti in diſcipulos miſſione, per quem datur peccatorum remiſſio, ſingulariter honoratur. Quòdque huic plura & grandia diuinarum adaptātur myſteria ſcripturarum, & clamorem peculiaris populi noſtri Romani, uidelicet hoc humiliter ſupplicantis, ac nos ad inſtar Moyſis & Aarō per proprios & ſolemnes nuntios ad hoc deſtinatos ſpecialiter orantis pro toto Chriſtiano populo, & dicentis: Domine aperi eis theſaurum tuum, fontem aquæ uiuæ, deſiderantes benignius exaudire, non quidem ut ſicut illius Iſraelitici populi indurati ceſſet murmuratio, ſed ut illius prædilecti populi & cunctorum fidelium augeatur deuotio, fides ſplendeat, ſpes uigeat charitas uehementius incaleſcat: Volenteſque quamplurimos huiuſmodi indulgentiæ fore participes, cum pauci multorum reſpectu propter uitæ hominum breuitatem ualeant ad annum centeſimum peruenire, de fratrum noſtrorum conſilio prædictam conceſſionem indulgentiæ ex ſupraſcriptis & alijs iuſtis cauſis, ad annum quinquageſimum duximus reducendam: Statuentes de fratrum conſilio prædictorum, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ut uniuerſi fideles, qui uere pænitentes & confeſſi in anno à Natiuitate eiuſdem M. ccc. quinquageſimo, proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli Apoſtolorum baſilicas & Lateran. eccleſiam (quam † inclytæ recordationis Conſtantinus, poſtquam per beatum Silueſtrum, ſicut per eoſdem Apoſtolos Deo reuelante cognouit, renatus fonte baptiſmatis fuerat, & a contagio lepræ mundatus, in honorem Saluatoris conſtruxiſſe, quamque idem

† Lucæ 19.

† Matth. 25.

Theſaurus eccleſiæ ex ſanctorū meritis adiuuatur: nec conſumi poteſt.

Petri & Pauli laudes.

† Leuit. 25. c. vbi pleniſſime de anno quinquageſimo, ſiue Iubileo.

Vita hominū eſt breuis.

† Conſtātinus per beatū Silueſtrum baptizat⁹ eccleſiam Lateranē ſem conſtruxit, vide Nicephorum Calliſtū lib. 7. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c. 49.

idem beatus Siluester nouo sanctificationis & chrismationis genere dedicasse legitur, & in cuius Ecclesiæ parietibus prefati Saluatoris imago depicta primum toti populo Romano visibiliter apparuit deuotius veneranda, quam ex his & alijs certis & rationabilibus causis, vt ipsa Ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotius ab eodem Saluatore, qui in præfatis Apostolis mirabilis prædicatur, eorum meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus venerandam,) causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur: ita videlicet vt quicũque voluerint indulgentiam huiusmodi assequi, si Romani, ad minus triginta: si vero peregrini aut forenses, modo simili quindecim diebus ad prædictas basilicas, & ecclesias accedere teneantur: Adjicientes vt ij etiam qui pro ea consequenda ad easdem basilicas & ecclesias accedent, post iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierum prætaxato numero non completo in dicta vrbe decesserint, vere pęnitentes (vt præmittitur) & confessi, eandem indulgentiam consequantur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias per nos vel prædecessores nostros Romanos Pontifices tam prænominatis, quàm alijs basilicis & ecclesijs de dicta vrbe concessas, ratas & gratas habentes: ipsas auctoritate Apostolica confirmamus, & approbamus, ac etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, constitutionis, & cætera: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & dictorum Petri & Pauli Apostolorum sese nouerit incursurum. Datum Auin. vj. Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno primo.

¶ Quocirca fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus singuli vestrum in singulis vestris ciuitatibus & diœcesibus, prædictas nostras litteras subditis vobis clero & populo publiceris, & intelligibiliter exponatis, vt annuente Domino ad promerendam huiusmodi indulgentiam se disponant. Cæterum quia præsentes litteræ nequirent forsan propter viarum discrimina vel alia legitima impedimenta singulis vestrum commode præsentari: volumus quòd per te frater Archiepiscope dictarum litterarum transumptum manu publica scriptum, tuoque munitũ sigillo, vobis fratres suffraganei transmittatur: Cui velut originalibus litteris adhiberi volumus plenam fidem. Datum, & cætera.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Constitutio casus Papæ reseruatos comprehendens, certis ex causis hic ponitur: à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis Apostolicę.*

CAP. III.

Et si Dominici † gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benigne cõcedere studeamus, per quæ (peccatorũ mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obuẽtu Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum commitenda reddantur, aut veniæ facilitas † eis peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque cõsideratione habita, olim emanauit à nobis constitutio tenoris sub sequentis, videlicet: Sanctissimus in Christo pater, & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia Papa secundus, qui pridem super plenarijs remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo conceduntur, formã instituit, ne passim sine exceptione quorumcunque criminum procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria Apostolica publicatam statuit & ordinauit, quòd in quibuscunque cõcessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrascripti tãquam speciales sedi Apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis, Violationis interdicti ab eadẽ sede impositi, Criminum hęresis, Conspirationis in personam aut statutũ Romani Pontificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis Apo-

† Præter casus hic Papę reseruatos, plures alios sibi reseruat Papa singulis annis in processu bullę in cœna Domini. Et vide concil. Trid. ses. 14. c. 7. de casuũ reserua tione.

† Venię facilitas incẽtiuũ tribuit delinquẽdi. c. vt cleri corum, extra de vit. & honestate cleri cor.

Casus Papales.

Apostolicæ, Presbytericidij, Offensæ personalis in episcopum seu alium prælatum, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium, Prohibitionis deuolutionis causarum ad dictam curiam, Delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impositionis nouorum onerum realium vel personalium ecclesijs vel ecclesiasticis personis, Simoniæ super ordinibus vel beneficijs assequendis in eadem curia vel extra cõtractę: Et generaliter in casibus contentis in bulla, quæ consueuit in die cœnæ Domini per prædecessores suos Romanos Pontifices publicari: Considerans quòd plerunque contingit suam sanctitatem huiusmodi facultates & confessionalia tam præsentibus quàm absentibus, etiam oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu concessionis huiusmodi vel pænitentes, vel confessores in suprascriptis casibus fallantur & fallant) statuit & decreuit, suæ intentionis fuisse & esse per qualcunque concessiones & facultates per suam sanctitatem tam scripto, quàm verbo factas, & in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licentia: quinimmo concessiones & indulta prædicta quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari.

¶ Vt autem ipsa constitutio (quæ dudum, scilicet quinto Calendas Aprilis, anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi M. cccclxvj. Pontificatus nostri anno secundo, publicata fuit) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorem omnium perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lxviij. v. nonas Martij, Pont. nostri anno quinto.

¶ Sixtus quartus.

¶ *Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud sanctum Petrum in die Natiuitatis Domini, in qua continetur, quòd annus Iubileus est ad breuius tempus reductus, quàm olim esset, quoniam vigesimoquinto quoquo anno cunctis fidelibus basilicas vrbis Romanæ hic expressas visitantibus illius indulgentiæ conceduntur: Et illo durante aliæ indulgentiæ vbique cessant.*

CAP. IIII.

Qvemadmodum † operosi vigilisq; pastoris solertia oues suæ custodiæ deputatas curat à ferarum præseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato producere: ita quoque & nos (quibus dispositione superna vniuersi gregis Dominici sollicitudo commissa est) & supremis desideramus affectibus, & studijs nitimur indefessis, cunctos Christi fideles, quos à iustitiæ semita hostis humani generis diabolica fraude auertit, deposita peccatorum sarcina, suo reconciliare auctori, vt ęternæ fęlicitatis præmijs nostri redemptoris inæstimabili charitate media potiantur, sintque nostræ operationis ministerio, utilitate publica suadente, etiã per gratiarum susceptionem quod eorum saluti conueniat, atque ad nostram & prædecessorum nostrorum ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidem felicis recordationis Paulus Papa ij. prædecessor noster, rationabilibus causis tũc expressis inductus, de uenerabilium fratrum nostrorum tunc suorum, (de quorum numero tunc eramus) consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum uigesimum quintũ Apostolica auctoritate restrinxit: ac uoluit, statuit, & decreuit ex causis prędictis, quòd singulis xxv. annis Iubileus annus prædictus celebrari deberet: quoquo anno Dñi M. cccclxxiiij proxime futuro, videlicet à vigilia natiuitatis Dñi nostri Iesu Christi, idem annus Iubileus inciperet, & vt sequit̃ finiret: ac vniuersi & singuli vtriusq. sexus fideles, qui beatorũ Apostolorũ Petri & Pauli basilicas, Lateranẽsi quoq;, & sanctæ Mariæ maioris almę vrbis ecclesias statutis diebus deuote uisitarent, oẽs & singulas in-

† Vide extrauagantem Gregorii xiij. incip. Dominus ac redẽptor. qua indicitur sanctus Iubileus pro ann. 1575

indulgentias & peccatorum remissiones consequerentur, quas idem pontifex suique prædecessores anno iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prædictas visitantibus deuote concesserant, per quasdam primo, & deinde nos qui (dicto prædecessore sicut Domino placuit, sublato de medio) fuimus diuina disponente clementia ad apicem summi Apostolatus assumpti, & per nostras litteras eiusdem Pauli prædecessoris ordinationem, voluntatem, & statutum, ac omnia & singula in eisdem suis litteris contenta, de fratrum eorundem cõsilio approbantes: Similiter statuimus, & ordinamus, quod annus Iubileus prædictus cum eisdem indulgentijs & remissionibus plenarijs peccatorum anno proxime futuro à vigilia Natiuitatis eiusdem incipere, & vt sequitur, continuari deberet, prout in singulis litteris prædictis (quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis) plenius continetur.

¶ Verum quia postmodum tam nos, quàm idem Paulus prædecessor noster dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium intenti, multorum principum & aliorum Christi fidelium ac deuotarum personarum pulsati precibus, diuersas indulgentias & peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesijs monasteriis, & pijs locis duximus concedendas, propter quas populorum forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui vel intermitti posset, cum animarum non modico detrimento: Nos qui vniuersorum credentium profectibus & saluti prospicere ex debito ministerij pastoralis adstringimur, (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus à nobis, seu eodem Paulo, vel alijs prædecessoribus nostris concessarum huiusmodi effusionem, hoc sanctum opus ac remissionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes) remedijs opportunis prouidere volentes, omnes & singulas plenarias, etiam ad instar Iubilei, ac etiam commutandi vota, aut super eis & male ablatis incertis, aut per vsurariam prauitatem & alium illicitum modum extortis, dispensandi & componendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi & deputandi confessores cum potestate absoluendi, etiam in casibus sedis Apostolicæ reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis & eadem sede, vel illius auctoritate quibuscunq; ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, & piis locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, in vita seu in mortis articulo, quouis modo, aut quauis causa quomodolibet concessas & concessa, & in posterum forsitan cõcedendas vel concedenda, auctoritate Apostolica tenore præsentium de Apostolicæ potestatis plenitudine, usque ad nostrum & eiusdem sedis beneplacitum suspendimus, illasque durante beneplacito nostro & sedis prędictę suspẽsas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentiis tamen basilicarum & ecclesiarum dictę urbis in suo plenario robore durãtibus: Districtius inhibentes alias indulgentias (præter illas dumtaxat) in locis publicis uel priuatis prædicari aut nunciari, earumque prętextu à quęstoribus † aliquid exigi quoquo modo. Quinimo quæstores & prædicatores quoscunque per locorum ordinarios a prædicationibus & quæstis huiusmodi faciendis, uolumus & mandamus præsentium auctoritate arceri, sub censuris & pœnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati & uoluntatis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare prçsumserit, indignationem omnipotẽtis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Tybure, anno incarnationis Dominicę. M. cccclxxiij. iiij. Cal Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Papa cunctorũ credentium saluti prospicere adstringitur.

† Prędicatores quæstuarios omnino aboleuit concilium Trid. sess. 5. de ref. c. 2. §. vlt. & sess 21. de refor. c. 9.

¶ Idem.

¶ *Sixtus tempore suo multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic reuocat.*

CAP. V.

Et si Dominici gregis saluti semper intenti, singulis cũ humilitate poscentibus ea benigne concedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, ne cuiusuis in-

Humiliter poscẽtib. morigerendus est.

Animæ sũt a Deo papæ cõmissæ.

indulgentiæ, remissionis, uel facultatis obtentu, Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas ueniæ eis peccandi tribuat incentiuum. Cum itaque (sicut multorum fide dignorum testimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, uel auctoritate nostra concessarum, tam verbo, quàm in scriptis confectis exinde litteris uel non, prælatis & personis ecclesiasticis, etiam religiosis & sæcularibus vtriusque sexus, capitulis, collegijs, conuentibus, hospitalibus, confratrijs, & vniuersitatibus, tam in genere quàm in specie, sub electione uel deputatione confessorum, qui eligentes eosdem vel pro indulgentijs per nos concessis consequendis, ad ecclesias & alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratriarum confratres, & sorores, ac in hospitalibus prædictis decedentes, seu deseruientes, aut eis pie aliquid relinquentes, uel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confessione diligenter audita, in singulis etiam sedi Apostolicæ reseruatis casibus semel in uita, & in aliis totiens quotiens, ac in morte plenarie, uel alias etiam ad effectum consequendi quascumque indulgentias plenarias, uel non plenarias, absoluere & pænitentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque vota per illos quęcumque in alia pietatis opera commutare libere & licite ualeant: fideles præfati ad peccandum & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliuiores exittant, in non paruum periculum salutis animarum suarum: Nos qui Deo propitio eiusdem gregis Dominici (meritis licet insufficientibus) causam gerimus, & illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberius prolabantur: Ex præmissis & alijs rationabilibus causis animum nostrum monentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate & deliberatione) auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quòd decætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum a

Indulgẽtię ob pia opera sũt ꝯcedẽdæ.

Gregis Dominici cũm gerit Papa.

nobis, uel auctoritate nostra, & quas concedi quomodolibet continget in posterum verbo, litteris, aut quauis alia scriptura, etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacumque ecclesiastica, etiam episcopali uel maiori, aut mundana, etiam regali & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis, interdicti ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publice diffamati; conspirationis in personam aut statum Romani Pontificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdem Pontificis, vel dictæ sedis, mutilationis membrorum, uel occisionis cuiuscumque in sacris ordinibus constituti: offensæ personalis in episcopum seu alium prælatum: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediate uel immediate subiectarum: ac etiam inuasionis Romipetarpm, seu quorumcumque aliorum ad Romanam curiam uenientium: prohibitionis deuolutionum causarum ad dictam curiam: delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impositionis nouorum onerum realium vel personalium ecclesijs uel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus uel beneficijs consequendis in dicta curia uel extra eam contractæ, criminum quomodolibet reus foret: Et generaliter in casibus contentis in litteris, quæ consueuerunt in die cœnæ Domini publicari, prætextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos emissa peregrinationis ultra marinæ, & visitationis liminum Apostolorum Petri & Pauli, in Compostella, & castitatis ac religionis uota: Nisi ex speciali licentia & certa scientia nostra, de qua demum constare censeatur, cum in signatura nostra desuper manu nostra scriptum, aut in litteris nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere cum derogatione præsentis constitutionis, illius de uerbo ad verbum inserto tenore: non autem per clausulas id importantes: uel in articulo mortis constitutum, & tunc in casibus, in quibus satisfactio fuerit impendenda, facta satisfactione, uel

Indulgẽtiæ uario modo cõcedũtur.

Excommunicamus.] Hæc pronuntiatio reperitur in prouinciali cancellariæ. Et cum quidam scriptor Papæ diceretur incidisse in eam, Bonifacius Papa octauus hanc pronuntiationem innouauit, & eam publicari in audiētia fecit. Et diuiditur in quinque partes. Nam primo Papa dantes & promittentes, acceptantes, & recipientes pro iustitia uel gratia sub quacūque forma verborum assequenda, excommunicat. Secundo §. [Illos] ad scientes hæc, & intra triduum non denuntiātes dictam excommunicationem prorogat. Tertio, §. [Decernimus.] absolutionem dictę excommunicationis sibi reseruat, statueus quid primitus sit agēdum pro huiusmodi absolutione assequenda. Quarto, §. [Iustitiā.] iustitiam obtētā post dictā excommunicationem incursam cassat & irritat. Quinto, §. [Sed & scienter.] vtētes scienter sic obtentis, post dictā excommunicationem præmissis pœnis alligat.

† Vide Concil. Trid. sessio. 14. de casuū reseruatione. c. 7.

a ¶ Excommunicamus 1.] nunquid per hoc verbum intelligitur excommunicatio maior uel minor? Et vř φ minor. extra lib. 6 de reg. iu in pœnis. & ibi no extra li. 6. de excep. pia. vbi ꝑponendo excommunicationem, requiriť expressio speciei excommunicationis. φ non esset necesse, si maior excommunicatio intelligereť. Dic contra, extra de sent. excom. c. si quē. & est ratio, quia uerbum, excommunicatio, de vi vocabuli importat maiorem, quæ excludit à fidelium communione, ut ibi. Item decre. pia. loqtur in proponendo, vbi impingitur parti, quę non declarat propositū: hic in pronuntiando seu statuendo, cuius interpretatio est intelligenda prout verba sonāt. extra de spon. ex litteris 1. Ioan Monachus.

1 Excōicatio qñ ꝓfertur de qua intelligitur.

b ¶ Anathematizamus. simile extra de hæret. excōmunicamus 1 & 2. Et anathema est solemnis excōmunicatio, de qua habeť 11. q. 3. cum aliquis. & c. debēt. & est idē quod superna perditio seu maledictio. 11. q. 3. nemo epōrum & 24. q. 3. cum sancti. & c. corripiant. Et dicitur ab ana, quod est sursum, & thema, quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ cōsueuit poni in frontib. damnatorū. Sed numquid hęc pronuntiatio est constitutio, sententia, seu mādatū? Hæc enim diuersa dicuntur. extra lib. 6. eod. tit. c. quia. Et videtur esse constitutio extra eo. ti. c. a nobis. & inf. eo. §. decernimus. Nā decretū est cōstitutio, & ꝓprie pt dici sāctio: qa hęc constitutio pœnæ adiectione firmať. argu. inst. de rer. diui. §. sanctæ. & dist. 3. in sūma. Itē φ nullo addito dř, simpliciter & ꝑpetuo diciť. ff. de don. cau mor. l. Seia. in fin. C de pœn. l. si seruus. Item ad prohibitum perpetuo antea pœna hic adijcitur, quæ dēt naturam principalis sortiri. ff de pact. do l. inter socerum. §. cum inter. extra 6. lib. de reg. iur. accessoriū. argu C. de usu. l. eos. in princ. ff. si quis cau. l. 2. §. 1.

c ¶ Clericos.] Sed numquid comprehenduntur hic episcopi? Videtur φ non. extra 6 lib. de hæret. inquisitores. & ibi not Dic contra propter generalitatem verborum sequentium arg. 17. q 4. si quis suadente. extra li. 6. eod. titu. c. quia periculosum. Item pęnā hic inflictam omnes (nisi hic excipiantur expresse) incurrunt. argum. C ubi sen. vel cla. l 1. & ff. de ritu nu. pt. Senatoris. cum v. numquemque criminosum dignitas non debeat comitari. C. de decu. ne quis officialium. lib 10. C. de digni. l. iudices lib. 12. Et hoc argu dico Cardinales ligari hac constitutione. Nec obstat quod not. extra lib. 6. de schism. ca. 1. §. omnē quia in alio casu loquitur: & hoc nunquam fuit bonum exordium sed ibi secus. Et est ratio huius distinctionis, factum quod est malum in se, quanto committēs in illud est maior, tanto grauius peccat. 40. dist. homo. Sed forsan ibi non est mihi credendum, qui pro me dixi. Sed numquid mediatores huius maledictionis tenentur hac pœna? Dic quod sic, saltem ex §. j. eod. illos. & hos credo comprehendi. j. eo. ver. & hāc. & quia participat in criminoso. extra eod. nuper. & c. si concubinæ.

d ¶ Sub generalibus.] verbi gratia: nō intēdo uobis esse ingratus, vel dicēdo, decēs est ut laborās ꝓ alio, reco-

idonea præstita cautione commutare pręsumant.

¶ Et si aliqui confessorum prędictorum cōtra pręsentem constitutionē quēquam absoluere, aut excepta uota pdicta cōmutare attentauerint, absolutio & cōmutatio huiusmodi nullius sit roboris uel momenti. Et contrafacientes eoipso excōmunicationis sentētiam incurrāt, a qua (nisi i mortis articulo † cōstituti) ab alio quam a Romano Pontifice absolui nō possint: Non obstantibus litteris & cōstitutionib. huiusmodi, ac constitutionibus & ordinationibus, &c.

¶ Et ne aliquis de præsentibus ignorantiam ualeat allegare, mandamus eas in cancellaria Apostolica & audientia litterarum contradictarum legi & publicari, ac inter extrauagantes alias Apostolicas constitutiones in quaterno dictę cancellariæ describi, & c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis, &c. Datū Spiræ, anno Dñi M.cccc lxxviij.

De sentētia excommunicationis.

¶ Bonifacius octauus.

§ *Excommunicati sunt qui pactis, aut promissionibus iustitiam uel gratiam a sede Apostolica obtinent, et qui tales nō reuelant, nec illis absolutio facile conceditur.*

CAP. I.

Excommunicamus a † & anathematizamus b ex parte Dei omnipotētis, patris, & filij, & spiritus sācti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, omnes clericos c, religiosos, & laicos vtriusq. sexus, siue sint familiares curiæ, siue alij vndecunque, qui aliquod pactū fecerint, seu aliquod paruum uel magnū promiserint, uel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, uel manifesta facta sub generalibus d, & plenarie nō ex-

pressis, siue sit sub specialibus & expressis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint magnum vel paruum, vel promissionem de quacunque re aut vtilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia, pro se aut pro alio in causis vel iudicijs, seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibuscunque modis apud sedem Apostolicam obtinenda.

¶ Et hanc sententiam[a] ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. ¶ Illos quoque qui aliquem sciuerint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium spatium non retulerint, vel alicui per quem ad nos verbum fideliter perferatur[b], simili decernimus sententiæ subiacere. ¶ Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum, absque speciali mandato, nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere[c]: nisi forsan ad nos habere accessum non posset in mortis † articulo[d] constitutus: Nec etiã ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quãtum dedit vel recepit[e] integraliter pauperibus largiatur.[f]

¶ Iustitiam vero siue gratiam sic obtentam

---

recognoscatur. Multa enim tacita tenent quę expressa vitiãt. argu. ff. de hære. Insti. l. si quis Sempronium. Sed quid si verbo ñ exprimit, sed facto deponit: vel aliter rogat nõ solitus rogare, aliàs nisi sciat se muneraturũ? Dic, talis dicit, quia facta loquuntur, vt ait Grego. arg. 22. q. 5. cauere. & plus exprimitur facto, quã verbo. ff. de ædil. edi. l. si tamen. §. 1. Sed quæ est ratio, q̃d hic expressa seu generaliter dicta vitient? Dic, quia quod iustum est, iuste exequaris, vt Deut. 21. & est casus extra de simo. sicut tuis. 14. q. 4. non sane. 1. q. 7. non est putanda. ff. quod met. cau. l. extat. C. de act. & oblig. l. negantes. init. vi bo. rap. §. sed ne dum talia. C. de re milit. contra publicã. in fi. lib. 12. quia ponens finem bonum, habet illum attingere per bona media, vt dictis iuribus. & competenti tempore non agens, cum teneatur finem ponere & attingere illum: illud attingere, cum sit facti, debet intelligi arbitrio boni viri. ff. de verbo. obli. l. continuus. §. cũ ita. ff. de rei. vend. qui restituere. in fi. Sed numquid aduocatus, procurator, vel tabellio petens salaria, & conueniens de eisdẽ ligatur hac sanctione? Dic ꝙ nõ. 11. q. 3. non licet. secus in iudice, vt ead. cau. & quæst. qui recte. & hic. Et est ratio, hic damnata generaliter non referuntur ad personas iuste secundum ius salaria recipientes Notatur de hac materia extra de verb. signifi super quibusdam. & de vita & honest. cler. cum ab omni C. de iura. calu. auth. principales. Quid si tabellio plus debito acceperit, numquid hac constitutione tenetur; Dic ꝙ non, quia non recipit pro iustitia seu gratia assequenda, quod requirit hæc constitutio: vnde dato ꝙ iudici daretur, vel alius det pecuniam ꝓ iustitia differenda aut auferenda, hac cõstitutione nõ ligatur, quæ in alio casu loquitur. arg. ff. de lib. & posthu. l. commodissime. extra lib. 6. de rescri. susceptum. Item cum sit pœnalis, eam non extendam. de pę. dist. 2. pęnæ. Sed numquid sine parabola pręcedente potest dari aliquid promotori negotio completo? Videtur ꝙ sic. arg. ff. de orig. iur. l. 2. § fin. ff. de don. Aquilius Regulus & de va. & extraord. cog. l. 1. § proinde extra de simo. c. dilectus. 2. in fi. 1. q. 2. sicut episcopũ. Cõtra. 1. q. 1. eos. in fi. Sol. ibi speciale propter magnitudinem criminis. 1. q. 7. c. fi. Item hic ligantur scientes tantum. infra eod. in fi. sed ibi etiam ignorantes. extra de elect. c. penul. & 1. q. 5. præsentium. Item ibi quis ligatur ꝓ peccato alterius. quod non est in pœna hic inflicta 24. q. 3. §. 1. & c. 1. Sed pone: neuter aliquid facto vel verbo exprimit: & tamen mente vterque gerit, seu alter se daturum, numquid ligatũr hoc vinculo? Dic ꝙ nõ, quia hæc cõstitutio factum requirit, sicut ille canon. 17. q. 4. si quis suadente.

Aduocatis & procuratoribus licet quod est iudicibus vetitum.

a ¶ Et hanc sententiam.] sed nunquid hæc sunt dicta supra? Dic loquitur supra cum sunt dantes, recipientes, ꝓmittẽtes, & acceptãtes, ex verbis emissis, spẽaliter vel generaliter se obligant: sed hic loquitur quãdo parabola præcessit per proxenetam, & commodum ad alium deuenit, ita ꝙ cõtractus supra damnatus, sed hic sequela huius contractus proueniens ad alios sciẽter damnatur pœna consimili, nec mirum, quia sciẽtes & non denuntiantes eadem pœna ligantur. infra. §. proxi. vnde dic, ad promittentes, &c. ex sequela præcedentium iam superius damnatorum, & hoc innuunt verba sequentis. §. quæ copulant per verbũ, quoque, casum sequentẽ minus dubium præcedentibus in parilitate pęnæ, vt in 1. respon. huius cap. damnetur contractus: secundo ver. & hanc. sequela eiusdem commodum continens. tertio, §. illos. scientes & non denuntiantes, licet nõ habeant commodum directo vel indirecto. Ioan. Mon.

† Vide cõciliũ Tri. sessio. 14. c. 7. de casuum reseruatione.

b ¶ Perferatur.] Nota aliquem teneri ad indicandum vel denuntiandum. extra lib. 6. de reb. eccle. non alie. cap. 2. ver. clericos 2. q. 7. sicut. & cap. seq. arg. contra. ff. de condi. ob turp. cau. leg. idem & si. §. si tibi indicium. & forsan secundum canones secus not. extra de furt. qui cum fure. Sed quem uocas hic scire? videtur si ab alio audiuit. 22. q. 5. hoc uidetur. ff. de administ. tut. l. quidam. § ultim. ff. de pet. hære. l. item ueniunt. §. quicunque ergo. Dic illum scire, qui hoc potest probare 2. q. 7. plerique. & §. seq. & c. si quis episcopus. C. de prob. l. sciant

Denuntiare an quis teneatur.

c ¶ Obtinere.] aliàs Papa non reseruante sibi absolutionem, alij possunt absoluere, extra eod. nuper.

d ¶ Mortis articulo.] hoc est generale. extra lib. 6. de pęnis, c. final. §. præsenti. extra de offic. ordi. pastoralis. §. 1.

e ¶ Recepit.] quod si non habet, tunc luat in corpore. Nã in pœnis pecuniarijs, quæ surgunt ex delictis, q̃d non põt in bursa male agens, in corpore luat. ff. de in ius uoc. l. fi. ff. de pœn. l. 1. in fi. extra de do. & contu. finẽ. in fi. & not. extra de appel. reprehensibilis.

Corpore det pænas qui caret ęre malus

f ¶ Largiatur.] ut non fiat restitutio dãti propter eius turpitudinem: nec recipiens cõmodo retentionis utatur, licet utrobique uersetur turpitudo. & est ratio, q̃a vterque incidit in factum merito damnatum. ff. de cõdit. ob turp. cau. l. 1. in fi. extra, de uita & hone. cleri. c. cum ab omni. & quia quod gratis fieri debuit, in pactũ lucrosum nõ debet conuerti. ff. de cond. ob turp. cau. si uestimẽta. & extra de simo. c. nemo. & c. de hoc. not. simile. vnde dans hoc casu contra recipientem agens, repellitur. ff. de cond. ob turp. cau. ubi autẽ. §. 1. Iudex tamen qui habet purgare culpam, & illam in bonum pœnæ commutare arg. de offi. præsi. l. 2. & l. congruit. turpe lucrũ a possessore extorquebit, & dabit pauperib. ut hic. & ff. de iure fis. l. Lucius. Sed contra. C. de reli. & sump. fu. & al. lu. alearum. Sed ibi non erat malum secundum se, cum in certis casibus bene possit fieri ludus, ut ibi. & ff. de aleato. l. solens. §. 1. hoc secus,

Lucrum turpe est extorquẽdum, & pauperib. dandum.

nullius prorsus esse momenti [a] volumus, omnique statuimus carere effectu & robore firmitatis. ¶ Sed & scienter vtentes [b] ipsis, simili sententia excommunicationis [c] adstringimus: & reseruantes nobis absolutionem eorum cum in præmissis omnibus ad pœnas similes obligamus.

¶ Idem.

¶ Præmissis damnis ex interdicto prouenientibus, statuit, quod propter dominum debita non soluentem eius terra vel ciuitas sine speciali Papæ licentia non interdicatur.

CAP. II.

PRouide attendentes, quòd vt frequentius, quamuis non sine causa, sine culpa [d] tamen multorum, interdicti sententiæ proferuntur [e]: quòd que sunt nonnulli iudices nimis [f] prompti ad proferendas easdem, etiam in negotijs siue causis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radiceg perspicuis indicij [h] procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa suspenduntur & laudes [i], nec ecclesiastica sacramenta ministrantur [k], ut solent: tollūtur mortuis seu minuuntur suffragia [l], præsertim per oblationem frequentem Hostiæ salutaris: adolescentes & paruuli participantes rarius sacramenta minus inflammantur & solidantur in fide: fidelium tepescit deuotio, hæreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum: Præsentis constitutionis prouidemus edicto, ut nulla prouincia, ciuitas, castrum, uilla [m], locus [n], territo.

cus. Dico cum ludum prohibitum regulariter clericis. extra de vita & hone. cler. clerici 2. extra de exces. prælа. inter dilectos. auth. de sanctis. epis. §. interdicimus. col. 9. Item contra. ff. de colleg. illic. l. collegia. 1. respō. Sed ibi erat res illicita propter carentiam solemnitatis scilicet q̃a collegium non erat per principem approbatum: hic erat illicitum de se: & ideo hic maior pœna quàm ibi. Nec per remedium hic datum tolluntur antiqua, argum. ff. nau. cau. stab. l. & ita de facto. §. 1. ff de act. & oblig. l. quotiens. C. de sepul. viol. l. 3 extra lib 6. de pœn. cap. fi. §. per hoc quoque & extra lib. 6. de re iud cum æterni. de quorum aliquibus habetur 14 q 5. non sane. C. de pœn iud. qui ma iud. per totum.

Ludus est clericis prohibitus.

Remediū nouū nō dēt antiquum tollere.

a ¶ Momenti.] & sic nota, ꝙ vitium partis vel defectus facit gratiam vel iustitiam nullam, vt hic & extra de rescriptis, cum adeo. extra de æta. & quali. cum bonæ. extra 6. lib. de rescript. c. 1. extra de fil. presbyt. c. 2. lib. 6 & l. canonizata. 2. q. 6. venales. Firmatur hic pœnæ excommunicationis adiectione. Idem de gratia, quæ gratis debet dari, 1. q. 1. sunt nonnulli.

b ¶ Vtentes.] & sic not ꝙ nedum faciens malum: sed vtēs malefactis scienter consimili pœna irretitur. extra de immu. eccle. aduersus. extra de cri. fal. ad falsariorum. C. de cri. fal l. si falsas. & l. maiorem.

c ¶ Excommunicationis.] quæ est timenda, siue fuerit iusta, siue iniusta, vt patet 11. q. 3. sententia.

Excōicatio siue iusta siue iniusta timēda est.

PRouide attendentes.] ¶ Quod vnus nomine suo ꝑ sui interesse non posset ecclesiam subijcere interdicto, dudum prouisum est extra, de ijs quæ fi. à ma. par. c quæsiuit Sed hic prouidetur generalius, vt infra proxi. & præmissa intelligo vbi proceditur a parte, vt dicto c quæsiuit. aut à iudice cōuentione partis, vt hic. Sed quæro: archidiaconus qui ex cōsuetudine excōicare nō potest, sed bene eadem cōsuetudine, potest interdicere, ecclesiā interdicit: nūquid pōt? Dic ꝙ sic: quia cum excōicatio, interdictū, vel suspensio in potestate iudicis regulariter sumuntur paria, extra eo. tit. cum medicinalis § & hæc eadem, ideo illam pœnam infliget, de qua sibi videbitur, & quæ erit aptior negotio. extra vt lit. nō contest. tuæ. & c. ita quoniā. §. fin Itē potestas specialiter non prohibita, stat. arg. C. de app. ꝑcipimus. in fi. quia in tractatu prohibiti, vt est edictū de matrimonio, de procurationibus & similibus, ꝙ non est prohibitū expresse. est permissum. extra de spō cū apud. ff. de procur. l. mutus. 2. respon. Et hæc decre. habet quinq; dicta. Primo, proœmiū ad dicenda præmittit. Scđo, ver. Præsentis. iuxta præmissa statuit. Tertio, ver Nos enim. factum contra statutum huiusmodi irritum decernit. Quarto, ver. Non obstantibus. dicto statuto obuiantia tollit. Quinto, ver. Nisi à prædicto statuto excipit.

Edictū de matrimonio est ꝓhibitorium.

d ¶ Sine culpa.] de hoc not. extra de cōst. cognoscētes.

e ¶ Proferuntur.] extra de spon. non est. & not. 1. q. 4. in summa. Quid si hodie consimilis ferretur sententia sine scriptis: numquid ferēs esset suspēsus? Arg. pro & contra. extra lib. 6. de reg. iur. nō præstat. Dic ꝙ sic. extra lib. 6. eo. tit. cum medicinalis. §. hæc eadem. Sed dices illud cap. loquitur vbi sentētia est aliqua, vt dicto c. §. si quis. & §. superior. sed hic est nulla. Sol. dictum cap. punit temeritatem iudicum, vt dicto c. § si quis. quæ conuincitur siue sentētia sit nulla siue aliqua, iniusta tamen. Et quādo iudex peccans ista constitutione, & illa duplici maledictione dignus est, secundum Philosophum, & trangressor duarum constitutionū: nec pœna præstat sibi immunitatem. ff. de interd & releg. relegatorum. §. fi. & pone ꝙ excommunicans esset excommunicatus, sententia esset nulla. 24. q. 1. audiuimus. attamen pœna dicti §. locum haberet.

f ¶ Nimis prompti.] idest, nimis festiui, cōtra iura. C. de senten. ex breui. reci l. 2 C. de appe. ne causas. 50. dist. ponderet. 2. q. 1. in primis. Ioan. Monachus.

g ¶ Radice.] vt sunt contractus mercatorum, qui dederunt causam præsenti edicto.

h ¶ Indicijs.] C. de rei vendica. l. indicia. C. de dolo. l. dolum.

i ¶ Laudes.] extra de pœnit. & remis. quod in te. extra de consec. eccl. vel alta. cap. fin.

k ¶ Ministrantur. vt dicto c. quod in te. extra 6. lib. eo. tit. cap fi.

l ¶ Suffragia.] 13. q. 2. pro obeuntibus. & ca. sequenti. & sequen.

m ¶ Villa.] extra de verb. sig. c. cum in partibus. extra lib. 6. eod. tit. si ciuitas. notatur quid sit.

n ¶ Locus.] multipliciter accipitur locus: vno modo pro quātitate mensurante rē extra, vt sunt tēpus & locus, secūdum Philosophum. Et sic ponitur 13 q. 2. vbicumq; 1 & ff. de exerci. l. 1. Alio modo ꝓ parte fundi. ff. de verb. sig l locus. Tertio modo pro efficacia argumenti, vt est locus maxima vel differentia maxime, secundū ꝙ dicitur ab Artistis, locus est sedes argumenti vel illud à quo extrahitur argumentum. versus:

Est locus atque loci sunt artes, sunt loca terræ.

Versus.

Locus quinque modis accipitur.

Quarto modo pro cōuenienti statu, vt d. c cum in partibus, in fi. Et sic accipit Horatius: cum dicit:

Singula

rium [a] vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiusuis monetæ vel pecuniæ [b] quantitate, quacunque occasione vel causa, seu quouis quæsito colore: pro eo maxime quòd ipsorum domini, rectores seu officiales, quocumque nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores aut singulares personæ ipsorum statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatem non soluerunt hactenus, aut in antea non persoluēt: Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus extitit attentatum [c], vel contigerit attentari, illudque reuocamus omnino. Non obstantibus quibuscumque contractibus [d], obligationibus [e], pactis [f], conuētionibus [g] compositionibus [h], submissionibus [i], fideiussionibus [k], consensibus [l], processibus [m] & sententiis super hoc habitis, vel habendis iuramentorū [n] pœnarum spiritualium & temporalium seu multarum [o] ap-

Horatius. Singula quæque locum teneant sortita decenter. Quinto modo pro congregatione habitantium intra metas vnius loci, vt hic, & ex de cleri.excom. minist. c.postulastis extra 6.lib.eod.tit.alma.2.respon.

a ¶ Territorium.] quid sit habes ff.de verb. signi.l.pupillus ver.territoriū.

Pecunię appellatione oīs res continetur. b ¶ Pecuniæ.] appellatione pecuniæ omnis res continetur.1. q 3 c.totum.ff.de ver. sign l pecunię verbū. & l.pecunię nomine. & C.de cōst.pec.l.2.& hoc ait Philosophus dicens, appellatione pecuniæ omnis res cōtinetur, cuius dignitas, idest valor num mismate mēsuratur.

Cōstō ad præterita quādoq; extendit. c ¶ Attentatum.] & sic hæc cōstitutio trahitur ad præterita; nec mirum, quia hoc hic cauetur expresse. extra de consti.c. fin. 3 q.4.omnes.C. de sacrosf.eccl.l si in fi. Et de materia attentatorum ante pœnā incursam, verbi gratia, Ante istā conclusionem est ecclesia interdicta secundum vnum modum de hic reprobatis: aliqs celebrat in ea ecclesia, tādem fit hæc constitutio: non releuatur per hanc constitutionem.not.simile extra 6.lib.de reg.iur ca. ratihabitionē.arg ff de itin.actuque priua.l.1. in fi. & l.seq.C.de sen.pas l.fi.in prin ff. de capt.& postl. reue.l.in bello. §.factæ.auth vt cū de appella cogen. circa prin. coll. 8.vbi not.q̃ cōstō, quæ extenditur ad præterita, non comprehendit decisa per sentētiam, & extra lib.6. de reg.iur.c.factum.Ioan.Monachus.

Contractus sunt duplices. d ¶ Contractibus, &c.] & est rō, quia innoxij tunc ligarentur per ista, vt sup.in prin extra eod. Romana § fi. propter hoc illicitum hic retractat. Et dic cōtractibus, vel quasi, siue vltro citroque obligatorijs, vt emptio & venditio, & similes: vel ex parte vna, vt est donatio.C.de sacrosan. eccl. vt inter diuinum, institu. de de oblig.quæ ex quasi contrac.nas.per totum.

Interesse est ęstimatio pecuniaria. e ¶ Obligationibus.] quæ sunt iuris vinculū. inst. de oblig.in prin.Sed quid si agatur ex obligatione ad interesse: Dic idem, cū interesse sit æstimatio pecuniaria ff.de re iud l.si quis ab alio.

f ¶ Pactis.] quid sit pactum, & quæ conuentio, habetur ff.de pact.l.1.§.1.& §.adeo.

g ¶ Conuentionibus.] ab initio.

h ¶ Compositionibus.] ex postfacto.Ioan.Monachus.

i ¶ Submissionibus.] in iudices factis.

k ¶ Fideiussionibus.] hoc est obligationibus nō principalibus, sed accessoriis.inst.de fideius.per totum.

l ¶ Consensibus.] partium.Ioan.Monachus.

Interdictum qñque directe, qñq; indirecte fertur. m ¶ Processibus.] & sentētiis iudicū.Quid si nō sit lata snia interdicti directo, sed solum mandatur rectoribus locorum, in quibus morātur; vel veniunt excōicati ex causis prædictis, q̃ quandiu morantur ibidem cessent à diuinis, ēt trib diebus post recessum, prout frequenter fieri consueuit. Vr idem, cum eadem sit ratio ff ad leg. Aquil.illud, nam alias præsens constō imponeretur verbis, & non rebus, & debito fraudaret effectu.arg.extra lib.6.de elec. cōmissa.§ porro. C.cōmu de leg.l.2.in fin.Dic distinguendum, aut agit de delicto maiorū, propter quod terra posset directo interdici.extra eo.tit.lib.6.si sententia.§ cæterū.& sic p̄dicto mō posset directe poni interdictum.ex.de spon. nō est, aut non: & sic reditur ad interdictū hic prohibitū: sed primo modo reditur ad interdictū permissū. Sed quæro hoc casu permisso, nō interdicitur prouincia, vt dicto capitulo non est, sed interdicit̄ curato ne celebret tali præsente: celebrat: numquid est iste celebrans irregularis? Ar. quòd sic. extra lib.6. eo.tit ca. is qui extra de cler.excom. si celebrat.Sed dices ad hoc mitius agitur cum lege, q̃ cum ministro legis.ff.de arb.l. Celsus. Sol. hoc casu nedum requiro inhibitionē iuris vel hominis, sed pœnā à iure inflictā, vt d.c.is qui. & pœnalia non extendā ff.de pen. interpretatione, & de pæni.dist 1.pœnæ, & extra lib. 6. de reg.iur.odia. & extra eod lib. de fil.presby. cap 1.in fin.Sed quæro, ex delicto quis cō demnatur ad pœnam pecuniariam, nūquid huic constitutioni locus est? Et videtur q̄ non, quia hic loquitur in contractibus & sic ad delicta non extendam, & ēt ratio originis est consideranda. ff. de dona. qui id quòd, & initiū spectandū ff.ad Maced. si tamē.not.de ele.dudū 1.Dic cōtra ff.de pecul.l.3.§.idem scribit, & leuiter reuertor ad pœnē interdicti tollendā propter rationes supra eo.in principio tactas. Sed quid si oēs & singuli consentirēt. Vr conuentio tenere.ff. de reg. iur.l.aliud § refertur, & ad municip. l. quod maior. Dic contra, quia infantes se ad hoc obligare non possent, cum eorum ætas ignoret quid agat.C.de fal mo. l.1.idem in furioso.ff de rei vend.l.quod infans Item tunc ligarentur mortui, ne commoda ecclesiæ militātis ad eos venirent, vt supra eod.in princ. Sed contra per leg. quæ omnes adstringit, hoc pōt fieri. extra de constit.c.fi ergo & per pactum.ff.de pact.l. nō impossibile, & per consuetudinem: ergo & per pactum C.de fideius.l fin.Sol pacta hæc non valent, quibus detrahitur honori Dei, & publicæ vtilitati animarū, & vbi contra animam hæreses pullulant, vt sup.eo.in prin. arg extra de foro comp.si diligenti, & de fer. conquestus.ff.de pact.ius publicum, & male adinuēta, vtpote contra prædicta, tempore non firmantur, auth.vt nul. iud li.ha.lo.ser.q 1 coll.9.Item vbi agitur de electionibus, & similibus, quod maior pars facit oēs facere videntur, vt dicta l.quod maior. Item vbi factum omnium respiceret debitum vel publicam vtilitatem: quia tunc sufficeret maior pars. extra de ijs quæ fiūt à maio.par.cap c.fin.Sed vbi agitur tātum de commodo vel incommodo singulorum, consensus omnium est requirendus extra de offic archi.ad hæc in fi C.de aucto.pręst.l.fi.ff.de aqua plu.ar.l. in concedendo.extra lib.6 de reg.iur.quod omnes.

Pactū nō valet q̄ detrahit honori Dei.

Factum à maiori parte, an videatur factū ab omnib.

n ¶ Iuramentorū.] nā ex quo non tenet contractus, nec confirmatio cōtractus valet.ff.de fideius cum lex. not extra li.6.de regulis iur.non est obligatoriū.Arg. contra C.de prǫd.mino.l.& fi is.Sol.vt ibi.

o ¶ Multarum.] de quibus habes C. de mo.mul. & ff. de verb.sign.si qua.

a ¶ Speciali.]

a ¶ Speciali.] Sed qualiter sedes Apostolica illicitum, vt hic, faciet licitum: quæ ait, quod est licitum approbantes, & illicitum reprobantes. extra de præben. dilectus 1. Sol. illicitum quandoque ex certis circunstantijs toleratur, vt dicto tit. de præ. nisi essent.

Illicitũ quandoque toleratur.

b ¶ Apparente.] sunt & quidem alij casus. in quibus probare oportet per scripturã. not. extra lib. 6. de censib. Romana. §. postquam. Ioan. Mona.

positione, vel quacunque alia firmitate vallatis: Nisi talis suppositio interdicti hactenus forte facta vel in antea fieret de Apostolicæ sedis speciali a licentia, & expressa, per ipsius sedis patentes litteras apparente b.

¶ Clemens quintus.

¶ *Andronicum Palæologum se Imperatorẽ Græcorum nominantem, & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denuntiat: omnesque cum eo sic manente societatem contrahentes, ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Suntque priuandi bonis, quæ ab Ecclesia tenent, & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit cap. ad Apostolicæ. de sent. & re iu. lib. 6.*

CAP. III.

† al. antiquatorũ.

† Quia nullum schisma est, quòd non sibi aliquam hæresim cõsignat, vt recte ab ecclesia recessisse videat. ita B. Tho. 2. 2 q. 39. articul. 1. adde Turrecremat. in summa d' Ecclesia. lib. 4. c. 1. & seq.

AD certitudinem præsentium, & memoriam futurorum, Andronicum Palæologum, qui Græcorum Imperatorem se nominat, tamquam eorundem Græcorum antiquorum † schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorum, & per † hoc hereticorum, & hæresis ipsorum ac schismatis antiqui fautorem, de fratrum nostrorum consilio denuntiamus excommunicationis sententiam latam à canone incurrisse, ac ipsius fore sententiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuersis & singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuscunque preeminentiæ, conditionis, status, necnon vniuersitatis, ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum districtius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in huiusmodi excommunicatione manente, societatem vel confœderationem aliquam contrahere suo quouis ingenio, vel machinatione præsumant: vel ei aliis in his, quibus excommunicatus est denuntiatus à nobis, præstare consilium, auxilium, vel fauorẽ publicum vel occultum. Et si secus præsumptũ fuerit, omnes singulares personas cõtrarium præsumentes (non obstante qualibet indulgẽtia sub quacumque forma verborum, vel expressione ipsis ab Apostolica sede concessa, vel in posterum cõcedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam exnunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum & vniuersitates prædictas, quæ secus attentare præsumpserint, prout expedire videbimus ecclesiastico curabimus subijcere interdicto. Ad priuationem omnium bonorum, quę à quibuslibet tenent ecclesijs, & ad pœnas alias spirituales & temporales, prout vtile putabimus, processuri. Et nihilominus societatẽ & confœderationem ipsas (etiam si pœnarũ & iuramenti additione, vel quacũque fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis, iii. Nonas Iunii, anno ii.

¶ Idem †.

† Ioannes de Selua in tract. de benefi. par. 1. q. 2 dũ meminit huius extrauagãtis, eam tribuit Clementi sexto.

¶ *Excommunicati sunt, qui litteras à Papa ante suam coronationem concessas impugnant.*

CAP. IIII.

QVia † nonnulli (prout accepimus) contra doctrinam Apostoli suæ prudẽtię, quin potius imprudentiæ innitentes, ac dissceptare super his de quibus eis non expedit, satagentes, asserere nõ verentur, quòd summus Pontifex ante suæ coronationis † insignia se non debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, nec se in litteris episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere: Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius: Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas litteras nostras super negotiis quibuscumque confectas †, quæ à nobis ante donationis nostrę insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum apud Pescecum Burdegalen. diœcesis, anno ii.

† Prouerb c. 3. c. ne innitaris. ex. tr. de cõstitu.

† Vide textum in cap. in nomine Domini. 23. dist. ver. electus tñ, & ibi Gemin. & alios: & Ioannẽ de Selua tracta de benefi. par. 1. q. 2.

† al. concessas.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS
RERVM ET VERBORVM
QVAE IN SEXTO DECRETALIVM,
Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam denotat.

ap

C

con-

D

Dispensa-

E

Ep̄s cum

Excom-

G

H

Institu-

L

spon-

Vocatio

Finis rerum & verborum, quæ in Sexto Decretalium, Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

REGESTRVM

SEXTI.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo

Omnes Quaterniones † Duernio.

CLEMENTINARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q

Omnes Quaterniones P Sexto, Q Arboris consanguinitatis & affinitatis Duernio.

EXTRAVAGANTIVM.

a b c d e f g h i K l m n o p q r s ẽ

Omnes Quaterniones r Duernio.